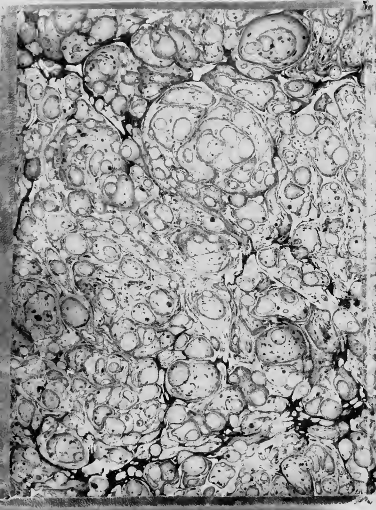
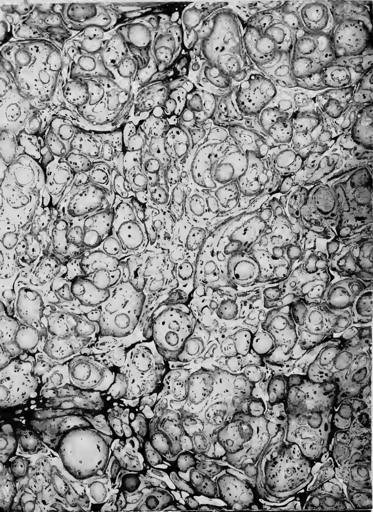

Incipit prohemiũ in p̃ceptoriũ nouũ ⁊ perutile cũ suo registro clero et vulgo deseruiens studiosissime collectũ p̱ reuerẽdũ patrẽ vtriusq̃ magistrũ in omni facultate p̱itũ frẽm gotschalcũ bollẽ ordinis sancti Augustini. sacri eloquij p̃conis celeberrimi incipit feliciter.

Si vis vitã ingre

di serua mandata dei. Math. xix. Ista sunt verba nostri saluatoris in q̇bus explicat̃ summa nostre totius salutis q̃tuz ad duo. Primo q̃tum ad p̃miũ retributiõis diuine ibi. Si vis vitã ingredi. Scd̃o q̃tũ ad meritũ op̱ationis h̃ũane: ibi. serua mãdata. Circa q̃d sciendũ q̄ diuina precepta. Primo sunt addiscẽda. Scd̃o ope adimplenda. Tercio sunt nunq̃ obliuiscenda. Primo sunt addiscẽda exemplo p̱phe dicẽtis. Da mihi intellectum vt discã mãdata tua. Nã quilibet adultus tenetur scire p̃cepta dei implicicite ad minus, s. q̄ hoc sit p̃ceptũ. Nõ adorabis deos alienos. Non assumes nomẽ dei tui inuanũ ⁊c. Et nemo põt excusari de ignorantia. si põt eã scire ⁊ addiscere. Ideo dĩ de re. iur. lib. vj. Ignorantia facti nõ iuris excusat. Jõ in decẽ sensibus significant̃ quinq̃ exterioribus ⁊ q̇nq̃ interioribus: ergo in cartis scribunt̃ ⁊ in eccl̃ia suspendunt̃: vt nemo se valeat de ignorantia excusare.

Dubitat̃ cur diuia p̃cepta sunt sc̃pta aut cur fuerit nec̃cariũ ea tradere in scripturã: cũ tñ sunt de lege nature. Rñdit sctũs Tho. in. iij. senten. disti. xxxvij. q̄ hoc fecit deus q̃ttuor de causis. Primo q̄ p̱ contrariã cõsuetudinẽ rõ naturalis in q̃ scripta erãt hec precepta erat õbtenebrata apud multos. p̱ contrariã cõsuetudinẽ q̃ multi in pctõ p̃cipitabãtur. Scd̃o si in aliq̇bus rõ figebat. tñ amor boni in eis deficiebat: vñ p̱ quandã coactionẽ legis obligatiõe ad bonũ inducẽdi erãt. Jõ dicit mgr̃ sentẽ. li. iij dist. xxxvij. Et q̄ mater inq̇t hõ non legebat in corde. Iterauit in talib⁹: vt et voce forinsecus rediret ad cor. Ibi inueniret q̄ ex̃ legerat hec mgr̃. Tercio vt opa ṽtutis nõ solũ natura inclinaret ß etiã diuinũ p̃ceptũ. Quarto vt magis memorie cõmendarent̃ ⁊ freq̄ntius in cogitatiõe versarent̃. Jõ dicit venerabilis Linconiẽsis in li. de cessatione legaliũ. c. xv. Naturalẽ inq̇t legẽ sic positiuã scribi sup̱fluuz esset: donec hois memoria ita labilis esset q̄ legẽ sibi positã sine scripture aminiculo retinere nõ posset. Non est scriptura nisi ad supplendũ defeciũ memorie. homines autez p̃mi tp̱is habuerũt memorie magnã viuacitatẽ, qua potuerũt legem sine obliuione retinere: ß ille. Jõ dicit Isid. li. j. ethic. c. iij. Vsus inq̇t l̃rarũ reptus est p̱pter variarũ rerũ memoriã ne obliuiõe fugiãt l̃ris alligant̃. ⁊ dicũtur l̃re q̃si legittere. q̄ iter legẽtibus p̱bẽt: hec Isidorus. Scd̃o dubitat̃ cur nõ diuina p̃cepta sunt scripta in decez tabulis: aut sex vel octo. ß tñ in duab⁹ Rñdet̃ p̱pter duo. Primo p̱pter duo testamẽta significãda: vnũ fuit datũ in mõte synai ad Gal. iiij. Aliud. scz nouũ in mõte syon dicente p̱pheta. De syon exibit lex ⁊ ṽbuz dñi de hierl̃m. Et inter illa duo testamẽta est q̃druplex d̃ñtia. Pria q̄ antiquũ fuit datũ in tabulis lapideis. Nouũ ṽo p̃mo in cordib⁹ discipulorũ: Hierc. xxxj. Post dies illos dabo legẽ mcã in viscerib⁹ eorũ: ⁊ in corde eorũ scribã eã. Ergo lex xp̃i nõ fuit primo scripta in pergameno vel lapide sicut lex moysi: ß in nobiliori materia. s. in cordib⁹ fideliũ. Secũda d̃ñtia. Pri.

mū testamentū seu lex obligat solū gē
tem israeliticā cui sola data fuit de qua
ps. Annūcians verbū suū iacob: iusti-
cias τ iudicia sua israel. Non fecit tali-
ter omī nationi. Sed testamentū nouū
oēs nationes obligat sicut lex nature.
de qua Esa. xlij. Legē eius insule expe-
ctabūt. Ideo dixit xp̄s Mar. vlti. Eū-
tes in mundū vniuersuz p̄dicate euāge
liū omni creature. Jō dicit egidius do
ctor noster. ij. sentē. di. xxviij. q. j. Pos-
sumus inquit, dicere de p̄bis q̄ fuerunt
in lege nature q̄ poterant saluari in illa
lege. etiā existente lege moysi. Quia il-
la lex nō fuit data omni populo. ꝟ non
possunt modo saluari existēte lege xp̄i
que est data omni populo. Tercia diffe
rentia. Testamentū vetus quod est lex
mosayca p̄mittebat t̄palia bona in pre
miū suis obseruatoribus. τ penā t̄palez
suis transgressoribus. vtz Leuit. xxv.
et Deut. xxviij. Lex v̄o noua p̄mittit
obseruātibus sp̄ualia bona. scz regnuz
celoꝝ. τ transgressoribꝰ gehennā ignis
Constat q̄ incōparabiliter bona sp̄ua-
lia excedunt temp̄alia. de primo patet
Math. v. Beati pauperes spiritu: q̄m
ipsoꝝ est regnū celoꝝ. Quarta differē
tia est: q̄ testamento veteri successit ali
ud testamentū scz nouū. sed huic testa-
mento nunq̄ʒ succedit aliud. q̄ morte
xp̄i cōfirmatū est. Ergo xp̄s dixit. Hic
est calix noui τ eterni testamenti. Ergo
multū perfectius est nouū testamentuz
quā antiquū. Que duo testamenta p̄-
sentata fuerunt in duabus tabulis. Se
cunda ratio quare fuerunt data in dua
bus tabulis est propter duplicē carita-
tem. dei scilz τ proximi. in qua tota lex
pendet τ p̄phete. Math. xix. Dicit ma
gister senten. li. iij. dist. xxxvij. Tria p̄-
ma precepta fuerūt in p̄ina tabula. que
ordinant nos ad dilectionē dei. Alia se
ptem que ordinant nos ad dilectionem
proximi in secunda. Nā deus trinitas
est pater τ filius τ spiritussanctus. Pa
tri attribuit maiestas. filio veritas. spi
rituiscto bonitas. In patre summa ma
iestas humiliter adorāda. In filio sum
ma veritas afferenda. In spiritusancto
summa bonitas sincere adoranda. Er-
go in prima tabula sunt tria mandata
s̄m tria appropriata tribus p̄sonis. In
p̄mo mādato precipit humilis adora-
tio diuine maiestatis: cū dicit. Nō ha-
bebis deos alienos. In scd̄o p̄cipit fi-
delis assertio diuine veritatis: cum di-
cit. Non assumes nomen dei tui in ua-
nū. In tercio diuine maiestatis sincera
dilectio p̄cipit: cum dicit. Memēto vt
diē sabbati sanctifices. In secūda tabu
la cōtinent p̄cepta ordinantia hominē
ad proximū. que significant per duo p̄
cepta legis nature. scilz hoc facies alijs
qd̄ tibi vis fieri τ nō facies alteri quod
tibi nō vis fieri. Et iīno hoc. est duplex
pars iusticie. scz innocentia τ beneficē-
tia. Mandatū b̄n̄ficentie est honorare
patrē τ matrē. Mandatū innocētie est
vt caueas ab omni offensa proximi. s. in
anio in v̄bo τ facto. Offensa i facto fit
tribus modis s̄m tria ꝯiuncta. Primo
in p̄sona p̄pria: sic di. Nō occides. Se
cūdo in p̄sona cōiuncta: sic di. Nō me-
chaberis. Tercio in rebus: iō sic dicit.
Nō furtū facies. Scd̄o fit offensio ver
bo: τ sic di. Non falsum testimoniū di
ces. Offensa in aīa duas habz radices.
s̄m duplicē cōcupiscentiā: q̄ est cōcupi
scentia carnis τ oculoꝝ. Cōtra cōcupi
scentiā carnis dicit. Non concupisces
vxorē proximi. Cōtra cōcupiscentiam
oculoꝝ dicit. Nō cōcupisces rem pro-
ximi tui. nō domū. nō ancillā τc. Ter
cio dubitat quare fuerunt data in tabu
lis lapideis τ nō in pergameno aut li-
gno. Rn̄detur s̄m q̄ dicit Rabi salomō
q̄ fuit zaphirus. τ poterat legi ex vtra-
q̄ parte qd̄ fuit miraculū. Data autem
fuerūt in taculis lapideis. p̄pter coꝝm

stabilitatem ꝛ durationis eorundē ppe tuitatē. Nā xpo aduenientē legalia ve teris legis cessauerūt. q꞉ pñte re figu rata cessat figura. sed legalia figurabāt xpm dicēte aplo. j. ad Cor. x. Omnia in figura cōtingebāt illis. Judicialia sunt indifferentia vt oculū pro oculo. dentē p dente ꝛc. Ad illa nō obligamur nisi ex statuto nostroꝝ supiorū sed moralia scȝ decem pcepta remanserūt. q꞉ ad illa obligamur sicut iudei: ꝛ durabunt vsqȝ in finē mūdi. Jdeo xps dicit notanter Math. v. Nec iota vnū: nec apex peri bit a lege. Querūt doctores cur xps di xit Jota qd est grecū et nō Joth quod est hebreū. Cū tñ xps fuit hebreus. Re spondet q iotha est ꝓ līa in alphabeto hebreoꝝ. Et significat iota decalogū q nō peribit nec cessabit p xpm: sic etiā lex duodecim tabularū fuit data in ta bulis eburneis romanis ꝓpter eoꝝ sta bilitatē: de qbus dicit. vij. dist. ca. moy ses in glosa: ꝛ Isid. li. v. ethim. sic etiā sm eusebium in cronicis q anno Noe ccccc. cū deus delere disponeret hoies ꝓpter maliciā eoꝝ. hoies aūt illius tem poris q p ingeniū diuinitus traditū p tot annorū vite spacia diuersarū disci plinarū repatores erāt. cū pdixisset eis adam spū dei plenus exterminationē omniū rerū. vnam ignis: alteram aqua rū virtute. in hac multitudine fore ven turā facientes duas columnas: vnā ex lateribus: alteram ex lapidibus studijs suis inuētas. In his scripserūt ne dele rentur a memoria q sapienter inuenerūt. quarū lapidea fertur diluuiū euasisse: et hactenus in syria pmanere. Sic de us gloriosus pplo israelitico dedit pre cepta in tabulis lapideis in signum q ista solum esset perpetua cum homine alijs scȝ legalibus cessantibus. Sed diceres. Si lex vetus est taliter reiecta preter decalogum. ad quid valet nobis cur eā legimus. Est ergo inutilis ꝛ con

tra apostolū dicentē. Quecūqȝ scripta sunt ad nostrā doctrinam scripta sunt. Rñdet q adhuc est vtilis. Nā qdā sunt hystorica q res narrāt gestas. Hec pre stant nobis magnā vtilitatē sic est trans gressio ade. q꞉ monet nos ad diuinū p ceptū obseruandū. Et hystoria diluuij monet nos timere diuinam iusticiā per quā deus oia punit. Similiter ꝛ hysto ria zodomorū iusticiā diuinā in maloꝝ vitationem. Percipimus ꝛ eius mise ricordiam per Loth euasionē pcibus abrae. Sic de submersione egyptiorū Et liberatiōe hebreorū. Et sic tales hy storie letificant corda iustorū ps. Justi cie dñi recte letificantes corda. Secun do quedā sunt ꝓphetica que magis vti litatē nobis prestant. Sic de creatione mundi quā Moyses ꝓphetauit habe mus verā fidem quod mūdus non fuit ab eterno cōtra Aristot. Quia aristoti les hoc subtilissime p naturales rōnes probat in libris de celo ꝛ mūdo. ꝛ etiā in. viij. phisi. Moyses aūt manifestissi me dicit. In pncipio creauit deus celū ꝛ terrā. Terra aūt ꝛc. Silr ꝓphhetie de xpo futuro. Tercio ibi sunt sapiēti alia q cōferūt vtilitatē nobis in cogni tiōe diuinoꝝ. qūqȝ in cōmendatiōe mo rū ꝛ extirpatione viciorū. De qbus po test dici illud ps. Declaratio sermonū tuorū illuminat: ꝛ intellectum dat par uulis. Quarto ibi sunt legalia que do cent quod deo est offerendū. Judicia lia proximi malū corrigendū. sic oculū pro oculo: dentem pro dente. Malefi cos non patieris viuere in terra ꝛ cetera. Et precepta taliter sunt scripta vt ea di scamus ꝛ sciamus. Quia illud est neces sarium scire: sine quo vita eterna habe ri non potest. dicente saluatore nostro. Si vis vitam ingredi: serua mandata dei. Secundo sunt opere adimplen da: vt patet prime Johānis. x. Qui di cit se nosse deum: ꝛ mandata eius non

seruat mēdax est ⁊ veritas in eo nō est. Jacobi pmo. Factor operis. hic beat⁹ in facto suo erit. Ad Roma. vj. Nō auditores legis sed factores iustificabuntur. Ideo scripta sunt nobis decē digitis in manu in signum quod debemus ea opere perficere. Sunt autem obseruanda ꝓpter tria. Primo ꝓpter mandantis auctoritatem. Scdo propter obseruantis vtilitatem. Tercio propter transgredietis penalitatē. Primo ꝓpter mandātis auctoritatem. qꝛ ille qui mandat non est hō aut creatura aut miles aut dux. Rex. imperator terrenus. Sed deus gloriosus psal'. dicente. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis Circa hoc ponam talem conclusionē. Nullus em̄ pnceps creatus est tāte potestatis q valeat dispēsare in preceptis diuine maiestatis. qꝛ dicit bern̄. in libro de pceptis ⁊ regula qꝛ nulli licet dispēsare in precepto quod a suo superiori ē impositū. Sed precepta decalogi sunt imposita a deo qui est superior omnib⁹ ergo nulli licet in preceptis huiusmōi. Ideo dicit Act. iiij. Oportet mag⁹ obedire deo q̄ hoibus. Idem. xj. dist. iij. q resistit. Ibidem impatores si in errore essent ibidem. ca. iulianus. immo dicūt doctores q deus non posset nobiscum dispensare contra precepta prime tabule vt q ydola adoremus et periurare p nomen eius: ⁊ q eius sabbata nō seruaremus. Potest tn̄ ipse dispensare in pceptis scde tabule: sed nō homo vt ptz per Aug⁹. in li. lxxxiij. q. Ideo nō peccauerut filij israel spoliando egyptios. Contra illud. nō furtū facies. nec oзee Accipies fornicariam. contra illud. nō mechaberis. Nec peccauit abraam interficere volens filium suum innocentem. cōtra illud. non occides. qꝛ in his dispensauit de⁹ nō hō. Correlariū pmū nullius pceptoris quantūcunq cōtemptibilis sic iussa vilipendunt sicut summi creatoris. ptz per spēm argumentationis quā phus inductionez vocat. de singulis ptz. nā descēdendo a romano pōtifice vsq ad infimū in gradu scꝫ accolitat⁹ ⁊ a maiestate imperiali vsq ad opilionem. qui sub se habēt ministros quibus habent imperare. si inuenirent ipsos rebelles et inobedientes. nonne dicēt ipsis tolle qđ tuuꝫ est ⁊ vade non poteris amplius villicare. q enim iussa summi monarche scꝫ dei sic villipendūtur. ptz ex euidētia facti dicēte ꝓpheta Ihere. v. Circuite vias hierl'm et si inuenietis virū facientē iudiciū querentem fidē ꝓpicius ero eis. Aspicite ⁊ cōsiderate qrite in plateis eius. sic discurrēdo p oēs status inuenies q null⁹ curat pcepta diuina. Correlariū scdm bn̄dictus gloriosus ⁊ semp bn̄dictus sicut excedit oēs creaturas in bonitate. sic excedit eas in clemētia ⁊ pietate. patet ex quo tanta mala tolerat sciens q nullus homo talia toleraret nō se vindicādo. sed tempus penitētie condonādo. Unde dauid sanctus hec viscera misericordie nō ignorās de tribus penis sibi positis quā illarū eligere vellet vt pro pctō numerationis populi puniret elegit illā q̄ in solius dei manu constituta erat dicēs. Coartor vndiq nimis melius est vt incidā in manus dn̄i scꝫ eligēdo pestilentiā multe em̄ sunt misericordie eius q̄ in manus hoim. ij. Regum vlti. immo bn̄ficia pstat offendētibus. In vniuersali dn̄i solē suū facit super bonos ⁊ malos. tpalia et naturalia largitur dans malis q̄ bonis. vt ad se cōicant aut eos hic remūerat p bonis opibus hic pactis. Correlariū. Nō est gaudendū lachrimose flendū. hoiem impune delicijs fluere. nec a pctis cessare. Nam ideo xp̄s legit fleuisse sup hierusalem videns ciuitatem Lu. xix. Aspiciens eam psperari in pace temporali et rerum abundantia. nec a proposito

peccādi velle acquiescere. Nō ignorās q̄nta calamitas eā erat secutura: q̄ tunc abscōdita erat oculis eorū. Dicit enim Aug. Nihil infelicius infelicitate peccantiū. hoc mō agunt periti medici circa egrotū qn̄ de vita ei⁹ desperāt. Ecōtra vō circa illū de cui⁹ sanitate recuperāda cōfidentiā habēt p̄cepta dando. phibendo asperas potatōnes ⁊ amaras ministrādo. cauteria ignita apponēdo. Sic re uera gaudendū est de bonis dū aduersitatibus p̄muntur qđ est signū paterne dilectiōis. Aliud est signū eterne damnatiōis. Testes aūt sunt duo de q̄bus in euangelio Luc. xvi. Diues iste epulo ⁊ mendicus lazarus. O infelices hoīes q̄ magis formidant penas bursales p̄ncipū aut cōsulatus ne eorū precepta transgrediantur q̄ penas eternales: ⁊ tamen p̄cepta diuina transgrediuntur per eos. Utinā deus apposuisset suis p̄ceptis penas bursales ⁊ pecuniarias: minime p homies transgredirentur q̄ magis timent penā bursalem q̄ eternalē. Scđo sunt ope adimplenda ꝓpter seruantis vtilitatē. Consequitur em̄ homo multas vtilitates. Prima est bonorū tpalium multiplicatio: vt3 Leuit. xxvi. vbi dicit. Si in p̄ceptis meis ambulaueritis: ⁊ mandata mea custodieritis ⁊ feceritis ea: dabo vobis pluuias tēporibus suis: ⁊ terra gignet germen suū ⁊ pomis arbores replebunt. Apphendent messiu3 tritura vindemiam et vindemia occupabit sementem ⁊ comedetis panē vestrū in saturitate ⁊ absq3 pauore habitabitis in terra vestra. Dabo pacē in finibus vestris. dormietis ⁊ nō erit qui exterreat. Auferā malas bestias: ⁊ gladius non trāsibit terminos vestros. Persequimini inimicos vestros ⁊ corruent corā vobis. Persequētur q̄nq3 de vr̄is centū alienos. ⁊ centū ex vobis decem milia. Cadent inimici vestri gladio in cōspectu vr̄o. Respiciā vos ⁊ crescere faciā3. multiplicabimini ⁊ firmabo pactū meum vobiscū. Comedetis vetustissima veterū. ⁊ vetera nouis superuenientibus ꝓijcietis. Ponā tabernaculū meū in medio vr̄i: ⁊ nō abijciet vos aīa mea. Ambulabo inter vos ⁊ ero vester deus. vosq3 eritis populus meus ⁊c. Secūdo sequit dei bn̄dictio Deut. xxviij. vbi dicit. Si audieris vocem dn̄i dei tui atq3 facies ⁊ custodies omia mādata eius que ego precipio tibi hodie. faciet te dn̄s deus tuus excelsiorē cunctis gētibus q̄ versant in terra. Uenient sup te vniuerse benedictiones iste: ⁊ bn̄dictus eris in ciuitate. benedictus eris in agro. benedictus fructus ventris tui ⁊ fructus terre tue: fructusq3 iumentorū tuorū ⁊ greges armētorum tuorū: ⁊ caule ouiū tuarum. Benedicta horrea tua. et benedicte reliq̄e tue. benedictus eris ingrediēs ⁊ egrediens ⁊c. ibidem. Tercio sequitur pacis multiplicatio Esa. xxviij. Utinam attendisses ad mandata mea. facta fuisset vt flumen pax tua id est abundans. Ite3 dicit super Leuit. xxvi. Dabo pacem finibus vestris. Quarto sequitur irrationabiliū subiectio. Unde Aug⁹. sup canonicā iohānis omel. vij. O homo subdere ei q̄ sup te est. infra te erūt illa quibus ppositus es: q2 em̄ p pctm̄ homo deseruit eū sub q̄ esse debuit. iō subditus est eis supra que esse debuit. Supra te deus est. sub te pecora: agnosce eum q̄ supra te est. vt agnoscant te q̄ infra te sunt. Ideoq3 cū Daniel agnouisset supra se deum. agnouerūt illū supra se leones. Si autē superiorē cōtempnis subderis inferioribus. ꝓpterea superbia egyptiorū in ranis ⁊ muscis domata est. hec aug. Nā ꝓpter inobedientiā mādati omia inferiora nobis rebellāt. Gen. iij. Quia comedisti de ligno ex q̄ tibi p̄ceperā ne comedēs. Maledicta terra in ope tuo spinas ⁊ tribulas ger-

minet tibi q2 Iosue. x. Mandata dei cu stodiuit. iõ sol ⁊ luna ei obediunt. Sol inq̄t ɔtra gabaon ne inq̄t mouearis. et luna ɔtra vallē helyon. Sic legimus ꝙ bestie obedierūt sanctis ꝑcepta diuina obseruāda. vt pz i leone de hieronymo ⁊ in vitaspatrū de multis alijs. Quinto sequitur spūssci inhabitatio. Iohis xiiij. Si diligitis me mandata mea seruate. ⁊ ego rogabo p̄rem meū. ⁊ aliū paraclitū dabit vobis. Ergo p oppositū q̄ nō seruat nō sp̄msctm̄. ꝫ malignū habebit in corde suo. Sexto sequit̄ amicabilis dilectio Iohis. xv. Uos amici mei estis si feceritis ea q̄ ꝑcipio vobis Nā multi studēt ꝙ sunt amici ꝑncipū ⁊ regū. sed mag͛ curare deberēt ꝙ sint amici dei oipotētis. Septimo sequit̄ vite eterne acq̄sitio Math. xix. Si vis vitam ingredi serua mādata dei sic etiam p oppositū multa mala eos sequūt̄ q̄ mandata nō seruāt. Primo de paupatio: vt Leui. xxvj. vbi dr̄. Si non audieritis me nec feceritis oia q̄ vobis ꝑcipio. sequit̄ ibidē. Uisitabo vos velociter in egestate ⁊ ardore qui cōficiat. i. puniat oculos vr̄os ⁊ cōsumat aias vestras. Frustra seretis frumentū qd̄ ab hostibus deuorabit: ponā faciē meam ɔtra vos corruetis corā hostib⁹ vr̄is fugietis nemine ɔsequēte. Scd̄a pena est maledictio diuina ps̄. Maledicti q̄ declināt a mādatis tuis. Deut. xxviij. Si nolueris audire vocē dei tui. vt custodias ⁊ facias oia mādata eius venient sup te oēs maledictiones iste. Maledictus eris in ciuitate. maledictus in agro. maledictū horreū tuū. maledicte reliquie tue maledictus fructus vētris tui. ⁊ fructus terre tue. armenta boū tuarum. ⁊ greges ouiū tuaꝝ: maledictus cū ingrederis ⁊ egrederis mittet dn̄s super te famē ⁊ esuriē ⁊ increpationem in omnia opera tua. sequitur ibidē. Adiunget tibi dominus pestilentiam donec cōsumat te. percutiet te dominus egestate ⁊ febri frigore ⁊ ardore estu et aere corrupto: ⁊ celum super te eneum: ⁊ terra quam calcas ferrea. Tercio est omnium creaturarum rebellio atqꝫ increpatio. Nam omnes creature obediunt deo: vnde ps̄. Preceptum posuit ⁊ nō preteribit. Angelus obedit: vnde ps̄. Angelis suis mandauit de te vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Demones obediunt. Sol luna et stelle. A quibus omnibus homo in die nouissimo redarguetur. Quarto sequitur hominis a suo statu eiectio. Cuius exemplum patuit in p̄mo patre adam. Postqꝫ mādatum diuinum transgressus est. cecidit in multas infirmitates ⁊ miserias dicente domino Geñ. iij. Quia de ligno comedisti ex quo preceperam tibi ne comederes. maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cūctis diebus vite tue. spi. as et tribulos germinabit tibi. In sudore vultis tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terram. Sequitur ibidem. Misit eum deus de paradiso voluptatis vt operaretur terram de qua sumptus est. Eiecitqꝫ adam. ⁊ collocauit ante paradisū voluptatis cherubin ⁊ flāmeum gladium ad custodiendum viam ligni vite. De illa transgressione loquitur beatus Aug⁹. xiiij. li. de ciuitate dei. ca. xij. Tā breue inquit preceptum ad obseruandum. tam breue memoria ad retinēdū. Ubi presertim nondum voluptati cupiditas resistebat. quod de pena transgressionis postea subsecutum est. Tanto maiori iniusticia violatum est. quanto faciliori posset obseruantia custodiri. Hec Aug⁹. Aliud exemplum ptz in saul. j. Regum. xv. Qui ꝓpter trāsgressionē diuini precepti de regno fuit reiectus. Quinto sequit̄ eternalis damnatio. quia non seruantes precepta dāpnant post hanc vitā. De quibus Ecci.

xlj. Ve vobis impij viri qui dereliqui-
stis legem dei altissimi. Si nati fueritis
in maledictione nascemini. ⁊ si mortui
in meledictione erit pars vra. Quibus
finaliter dominus dicit. Ite maledicti
in ignem eternum. Matthei. xxv.

Tercio sunt nunq̄ obliuiscenda vt
patet Deut. vj. ⁊ xj. vbi dicitur. Poni-
te hec verba in cordibus vestris. et su-
spendite ea pro signis in manibus ve-
stris. et inter oculos vestros collocate
Docete filios vestros Et illa mediteris
quando sederis in domo tua. ⁊ ambula-
ueris in via ⁊ accubueris atq̄ surrexe-
ris scribesq̄ ea sup postes ⁊ ianuas do-
mus tue ⁊ multiplicentur anni tui ⁊ fi-
liorum tuorum. Hec ibi. Hec ergo scri-
pta sunt nobis in pedibus. i. decem pe-
dicis quando inspicimus pedes nr̄os
q̄ sumus memores mandatoꝝ dei. No
tamen debemus scribere ea sicut phari-
sei scripserunt. magis ad eorum ostēta-
tionem q̄ obseruationem sicut dicitur
Math. xxiij. Omnia faciunt vt videā-
tur ab hominibus. Dilatant em̄ phila-
teria sua ⁊ magnificant fimbrias. Sup
quo dicit glosa. Datis p̄ceptis p moy-
sen iussit dominus. Ligabis ea in ma-
nu tua et erunt nota ante oculos tuos.
Id est sint tibi in opere ⁊ meditatione
Sed pharisei male interpretantes scri-
bebant decalogū in membranulis ⁊ li-
gabant in fronte per quod religiosi vi-
derentur populis. Iusserat etiam moy-
ses vt in quatuor angulis palliorum fa-
cerent fimbrias vt per hoc esset discre-
tio israelitici populi ab aliis gentibus.
Illi vero faciebāt grandes fimbrias et
i eis ligabāt acutas spinas vt eūdo vel
sedendo quasi sic commoti recordarent
mandatoꝝ dei. Hec omia fecerūt vt ab
hoibus viderent ⁊ laudarent. Nos au-
tem nō sic. Nō em̄ debemus ea scribe-
bere in domibus ⁊ in libris ad ostēsio-
nē. sed ad recordationē ⁊ obseruationē

Dubitat cur non sint nisi decem. Re-
spondetur q̄ denarius est p̄mus limes
in numeris: ⁊ in impletiōe decalogi cō-
sistit prima perfectio spūalis. Scd̄a ra-
tio vt per obseruationē decē mandato-
rum resartiat decimus ordo angelorū
qui cecidit. Tercio sicut ppl's egypti-
orum ꝓpter impietatem ydolatrie ⁊ po-
puli dei oppressionē exterminat⁹ erat
decē plagis: sic ppl's hebreoꝝ a deo vo-
catus ad cultū dei reformaret decē pre-
ceptis. Quarta quia decē ꝯsistit ex tri-
bus ⁊ septem ternarius significat glo-
narum trinitatem: que summe credēda
est. Septenarius aūt moris ꝑfectionē.
q2 est numerus ꝑfectus. et in fide et in
morib⁹ ꝑfecta vita hois ꝯsistit. Quā vi-
tā adipisci nobis ꝯcedat preceptor mā-
datorum qui eternaliter viuit sine fine
in secula seculorum. Amen.

Explicit prologus.

Incipit p̄ceptoriū diuine legis.

Preceptū I

NOn adorabis deos alienos Exodi. xx. Legit ibidem Ego sum dn̄s de⁹ tu⁹. qui eduxi te de terra egypti aliena. ⁊ de domo seruitut͡. Nō habebis deos alienos corā me. Nō facies tibi sculptile. nec similitudinē q̄ in celis neq̄ in terris neq̄ eoꝝ q̄ sunt vt colas ea ⁊c. Ad illius mādati explanatio-
nē ꝯcurrūt tria. Quedā pertinēt ad mā-
dati cognitionē. Ista dn̄t p̄mitti. Que-
dā ad mādati integrationē ⁊ ista debēt
interponi. Quedā ad mādati obserua-
tionē. Ista debēt subiungi. Primo di-
co q̄ quedā sunt ad mandati cognitio-
nem que debent premitti et est noticia
creatoris ⁊ recreatoris Ideo dicit. ego
sum dominus deus tuus quod ꝑtinet

ad eius cognitionē. Dominus insinu-
at dei potentiam. deus filii sapientiam.
Deus spūssancti clemētiā. In hoc ꝙ dic
ego. notat identitatē essentie. dñs deus
tuus trinitatē psonarū. Ante adoratiōē
illius noticia requirit q̄d sit deus. Rñ-
dit Boe. iij. de cō. ph̄ia. x. dicēs. Qz deo
nihil meli⁹ cogitari possit. Cui ꝯcor. ans
hel. pꝛolog. Et credim⁹ inquit deū ali-
q̄d quo nihil melius cogitari possit. Et
Aug. li. v. de doc. xp̄ia. dicit. c. iiij. ꝙ de
us est res q̄ꝫ ceteris rebus oībus ante-
ponit. Un̄ ꝓpha. Magn⁹ dñs ⁊ lauda
bilis nimis: ⁊ magnitudis eius nō est fi
nis ps. cxliiij. vñ dicebat phs empedo
cles ꝙ deus est spera īmortalis cui⁹ cē
trū est vbiqꝫ circūferentia nusq̄ꝫ. Nota
ꝙ deum cognoscimus ex tribus.
Per exempla creaturarū.
Per dogmata scripturarum.
Per inspirationes supernorum.

Primo p exempla creaturarū Sap.
xiij. A magnitudine creature cognosci
biliter poterit creator horū videri. Un̄
laudamus aliquē artificem ⁊ eū cogno
scim⁹ magistrū. ꝓpter artificiuꝫ. Sicut
ex pulcritudine creaturaꝝ omniū deū
creatorē pulcrū cognoscim⁹. Jō dicit
Boeti. li. iij. de cō. metro. ix. Tu cūcta
supremo ducis ab exemplo pulcrū pul
cerrimus ipse. mundū mēte gerens sili
q̄ꝫ imagine formans. Itē Alan⁹ in anti
claud. Sūme pater eterne deus viuēs-
q̄ꝫ ptās. Qui rerū spēs mūdi sensibus
vmbram. Exterius pingens terrestris
imagine forme. Jō dicit ad Roma. i.
Inuisibilia dei per ea que facta sunt a
creatura mūdi intellecta conspiciunt.
Sup q̄ dicit mgr̄ senten. Sicut ex mo-
tu corporis animā quā non vides intel
ligis. sic ex motu totius mundi et regi-
mine omniū creaturarū creatoreꝫ phi
gētiles cognouerūt. ꝓpter hoc dicit be
atus Aug. v. de trini. ca. iiij. de magnis
⁊. v. de paruis. Neqꝫ diuinoꝝ libroꝝ tā
tū auctoritas deū predicat esse. sed om
nis q̄ nos circumstat creatura. Idē di-
cit venerabilis Hinco. in dictis suis di
cto. lxxij. Sicut inq̄r oēs lr̄e loquūtur.
creatorē sic oēs spēs creature validissi
ma ⁊ limpidissima voce eundē cōfitent
amatorē. Jō dicebat Job. c. xij. Inter-
roga iumēta ⁊ docebūt te. volatilia celi
indicabūt tibi. loquere et respondebūt
tibi. ⁊ enarrabūt pisces maris. Super
q̄ Greg. Pisces maris ⁊ volucres celi:
⁊ iumēta querim⁹. dū illorū naturas cō
sideramus: que nobis concorditer re-
spondēt ꝙ cuncta dñs fecerit. quia duꝫ
oculis nostris suas species ingerunt. a
semetipsis nō esse testantur. Per hunc
modū loquit Aug. li. x. ꝯfes. ca. vij: In-
terrogaui terrā vtrū esset deus meus ⁊
oia que in ea sunt. ⁊ dixit mihi nō sum.
Interrogaui mare ⁊ abyssuꝫ ⁊ reptilia
aniaꝝ viuarū. ⁊ responderūt mihi non
sum deus tuus. q̄re supra nos. Interro
gaui auras flabiles ⁊ q̄siui ⁊ dixit vni-
uersus aer cū incolis suis. Fallit ana-
ximines nō sum deus tuus. q̄re supra.
inquit hec Aug. Scd̄o q̄ ptinēt ad
mandati integrationem ⁊ illa debēt in
terponi. Et sunt duo. vnū est affirmati-
uū ⁊ aliud negatiuuꝫ. De affirmatiuo
dicit Math. iiij. Dominū deū tuū ado
rabis: ⁊ illi soli seruies: ⁊ Deut. vj. Itē
psal. Quoniā ipius est mare ⁊ ipse fe-
cit illud ⁊ aridam fundauerūt manus
eius. Venite adoremus et ploremus
coram domio. Circa quod sciendum ꝙ
sex sunt affirmatiua adoranda.
Primo deus gloriosus.
Scd̄o humanitas xp̄i.
Tercio corpus xp̄i in altari.
Quarto sancti in patria.
Quinto imagines sanctorum.
Sexto crux xp̄i ⁊ eius arma.

Primo ⁊ pncipaliter est adorandus
deus gloriosus semper benedictus: et
hoc latrie qui est cultus soli creatori de

bitus.fm mgr͡m senten.li.iij.dist. nona Tali adoratiōe nulla creatura est adoranda: qꝛ talis adoratio deo debetur in signum summe excellētie vt dicit Augustinus.x. de ciuitate dei. Quia ipse solus excellens est. Rex regum dominus dominantium. Apocal.xviij.

Scdō adoremus xp̄i humanitatem. eadē adoratiōne scꝫ latrie. Adorabunt eum omnes angeli eius Hebre.j. Adorate scabellum pedum eius qm̄ sanctū est. De hac dicit mgr̄ senten.li.iij. dist. ix. dicens. Alijs autem placet xp̄i hūanitatem vna adoratione cum verbo esse adorandā: non ꝓpter se sed ꝓpter eū cui sua scabellū est. Cui est vnita. Nec propter se sed ꝓpter illum est adorāda nec q̄ hoc facit ydolatrie reus iudicari potest. Subdit allegās iohannem damas. li.iij. ca.viij. dicens. Christus est deus perfectus quem adoramus cuꝫ patre et spiritusancto vna adoratione. Sequit. Non eīm nudam carnē adoramus: sed vnitam diuinitati ꝛ vnā ypostasim dei verbi duabus in se reductis naturis. timeo carbonē tāgere: ꝓpter ligno copulatum ignē: ꝛ infra ex verbis bti Aug⁹. Ego inquit dn̄icam carnem immo perfectam in xp̄o humanitatē ideo adoro nisi quia a diuinitate suscepta ꝛ deitate vnita est: ꝛ nō aliū ꝛ aliū: ꝫ vnū eundemqꝫ deum ꝛ hoīem filiū dei esse cōfiteor. Deniqꝫ si hominem separaueris a deo. illi nunqꝫ credo nec seruio velut si quis purpuram vel dyadema regale iacens inueniat nunquid ea conabitur adorare: Cum vero rex ea fuerit indutus periculum mortis incurrit si ea cū rege adorare quis contempserit. Hec Augu. et magr̄. Ista adoratio per omnia membra corporis est exercenda. Cuius exemplū patet in iudeis. q̄ in adoratione mouent omnia mēbra sua quasi dicerēt. Omnia ossa mea dicent. Domine quis similis tibi: Primo per oculos ipsos in celū eleuando ps. Leuaui oculos meos in mōtes vnde veniet auxiliū mihi. Per manus ad deum expandendo exemplo moysi. Exod.xvij. Moyses expandit manus ad deū contra amalech. Per genua ad deum curuando cuius magnitudinē formidam⁹ Ideo salomon vtrūqꝫ genu in terrā fixit.iij. Reg.viij. ꝛ deū adorauit Esaie xlv. Mihi curuabit omne genu dicit dominus. Item totum corpus in terrā ꝓsternēdo. Ante illū miam inuocam⁹. Exemplū in iudith ciusdē.ix. Que induens se cilicio posuit cinerē sup caput ei⁹. ꝛ ꝓsternēs se corā dn̄o clamauit ad deū ei⁹miam petēdo vt ppl̄m liberaret ab exercitu holofernis. Et h̄ rōnabilit qꝛ aiam ꝛ corp⁹ ꝛ oīa bona corpalia habem⁹ a deo. Ergo cū his debemus deo seruire. Scdō hec adoratio situ est determināda qꝛ nos debem⁹ deū adorare versus orientē q̄ fuit lex pitagore saracenis. Versus meridiem q̄ fuit lex hermetis trismegesti ꝛ ꝯsonat legi machometi. Quedam ad occidentē vt lex moysi ꝛ iudeorū vt pꝫ Exo.xxvj. Quia planete volnuntur ab occidēte in oriēs fm lumen viuificū. sed lex xp̄iana ꝓcepit adorari ad oriētē. Et rō hui⁹ ē multiplex. qꝛ sol in oriente orit sic xp̄s est sol iusticie cuius nomē oriēs vocat. Scda dn̄s crucifixus ad orientē respiciebat vt damascus dicit li.iiij.ca.iiij. hoc significat sacerdos q̄ orat in missa ad orientē. Scd' rōnale diuinoꝝ. parte.v.in ꝓlogo dic.it q̄ respiciebat ad occidentē. Ideo nos oramus ad oriētē tanqꝫ ad deuꝫ respiciendo. Tercia ratio. qꝛ deus plantauerat paradisum ad orientē. Adam aūt a paradiso exclusus habitauit in occidēte. ad quā patriā aspiramus. ad ipsam aspiciētes deū adoremus. Quarta dn̄s assumptus in celū ad orientem ferebatur. Ita apl'i ipsum adorauerunt. Ps. Qui ascēdit sup celū celi ad orientem.

Quinta xp̄s venturus ab oriente veni et: Uñ ipse dicit Math. xxiiij. Sicut fulgur exit ab oriente et apparet in occidente. Ita erit aduentus filij hominis. Scḋa in templo dñi speciosa porta domini ad orientē ista fuit. Sȝ ista nō habemus ex precepto: sed ex ↄsuetudine roborata: vt pȝ. xj. dist. ca. eccl'iar. Ubi dicit q̄ scriptura litterar̄ versus orientē orare nos docuit. Tercio hec adoratio in sacro loco est frequentāda pȝ. Introitu in domū tuā: adorabo ad tēplum sanctū tuum: Quis vbiq̄ locorū possumus adorare deū. Uñ iuxta illud Johan. iiij. Uenit hora quādo neq̄ in mōte hoc. neq̄ hierosolymis adorabūt patrē. sed veri adoratores adorabūt patrem in spiritu ꝛ veritate: q2 deus vbiq̄ est: ergo vbiq̄ pōt adorari pȝ. Si ascendero in celū tu illic es: si descendero ꝛc. Uñ xp̄ha. Celū ꝛ terrā ego impleo. potest ergo deꝰ adorari in cāpo: in domo: ī cubiculo Math. vj. Tu aūt cū orabis intra in cubiculū: ꝛ clauso hostio adora patrē tuū. Fit tñ illa adoratio cōuenientior in eccl'ia cōsecrata ꝓpter septē Primo ꝓpter p̄sentiam angelorū. Assistunt em̄ angeli adorātibus vt orones dño offerāt: s̄m illud In cōspectu angelorum psallā tibi ꝛc. Hinc angelus ad Thobiā. Ego obtuli orationē tuā dño Scḋo ꝓpter p̄sentiā sanctar̄ reliq̄arū. Uel ꝓpter imagines sctōr̄: q̄ incitant ad deuotionē. Tercio ꝓpter multorum deuotorū cōcursum ex quor̄ vnione fit oratio exaudibilior. Iux̄ illud Math. xviij. Si duo ex vobis cōsenserint sup terrā de omni re quacunq̄ petierint fiet illis a patre meo. Et si hoc̄ ī de tribus vel duobus: qd tūc vbi multi sunt cōgregati. Quarto ꝓpter absentiā dyabolorū. j. Pet. v. Et aduersarius vester dyabolus tanq̄ leo rugiēs ꝛc. Nam sicut leo timet strepitū rotarū ignē accēsum: gallū albū ꝛ catulū corā se verberari. Sic dyabolus timet strepitū rotarū. i. cantus sctōr̄. Ignē accēsum. i. deuotor̄ orōnes. Uñ dyabolus dixit btō Bartholomeo. orōnes tue incēdūt me Gallū albū. i. reliq̄as sctōr̄. Catulū verberatū. i. xp̄m verberatū vel flagellatū Hec oia sunt ī eccl'ia q̄ dyabolus fugit. igit ibi nō pōt esse. ꝛ ꝑ ↄn̄s nō pōt nos in orōne tentare. In eccl'ia igit dēmus potius deū adorare: pȝ. In ecclesijs benedicite dñm de fontibꝰ israel. Quito q2 eccl'ia ↄsecrata in honore alicuiꝰ sancti. Pl'ū ergo est credere q̄ patronꝰ ecclesie sp̄alem curā habeat venētibꝰ ad locū dñi sui inuenit de sancto Jacobo ꝛ multis alijs specialit̄ iuuātes sua loca visitātes: quia orātibus nō modicum nc̄cariū est adiutoriū sctōr̄ q̄ sunt potentes apud deū Job. v. Ad aliquē sanctor̄ cōuertē. Sexto sunt ibi reliq̄e sanctor̄. q2 nullum altare dedicat̄ sine reliquijs sctōr̄. Ergo qñ orās añ altare inuoca illos sctōs sp̄aliter quor̄ reliquie in altari cōtinent̄. Nulli dubiū est q̄n cooperent ad efficaciā nr̄e orōnis cum fuerint venerate. Septimo vbi est corpus xp̄i cōtinue rōne cuius q̄libet ecclesia excellit templū salomonis in q̄ nunq̄ tantū bonū fuit. In p̄sentia aūt xp̄i si quis bona fide orat: citius exaudit q̄ in alio loco. si latro fuit exauditꝰ ꝓpter p̄sentiam xp̄i in cruce. quāto magis ꝓpter p̄ntiā sacramēti eucharistie.

De adoratione latrie.

Tercio debemꝰ

adorare latrie corpꝰ xp̄i in altari: pȝ. Adorabūt eū oēs reges terre: oēs gentes seruiēt ei. Uñ vrbanꝰ. iiij. ꝛ ponit in clemē. de reliquijs sctōr̄. c. si dñm. O excellētissimū sacramētū O adorādū venerādū colēdū necnō ꝛ glificādū ꝛ p̄cipuis magnificādū laudibꝰ. Dȝ ei adorari latrie. vñ p̄cipit de cele. miss. ca. sane. q̄ q̄libet sacerdos

frequenter doceat plebē suā. vt cū in missarū celebratione eleuat hostia saluatoris reuerenter se inclinent. Idē faciant cū eā portant ad infirmū: hec ibi. Dubitat qualiter hec adoratio dꝫ fieri. Rūdetur ꝙ sic. scꝫ pmo genua flectēdo. Vn̄ apl's. Flecto genua mea ad deū prem. Idē ad Phil'.ij. In noīe iesu oē genu flectat celestiū terrestriū ⁊ infernoꝝ. Sed ꝯtra hoc faciūt quidā insulsi ⁊ indeuoti. q̄ stāt erecti cū capite coopti capucijs ⁊ peplis. īmmo aliq̄ auertūt dorsum ad altare. Ideo q̄rit mgr̄ heinric⁹ de bassia sup Geñ. Quare parui status hoīes reuerētius se habēt ad deū puta orare flexis genibus ꝓstratis corporibus q̄ȝ alij diuites q̄ stāt erectis ceruicibus. Rūdet ꝙ hui⁹ causa est multiplex. Prima est supbia. qꝛ ꝓsperitas tpaliū ⁊ felicitas ceruicē erigit supbire faciēs humiliare negligēs. Item Aug⁹. Difficile est ꝙ non sit supbus qui diues est. Tolle supbiā ⁊ diuitie nō nocebūt. Secunda causa. ne genibus terrā tangentes. vestimēta ꝑciosa maculēt q̄bus induunt. Et sic ꝓponūt dilectionē vestimentoꝝ ne maculent honori creatoris sui. qui non pepercit vnigenito filio suo sed pro nobis omnibus tradidit illum. Tercia causa est. ne nimis fatigent corpora delicata. que gerunt. ⁊ delicate nutrierunt ab infantia. Non sunt assueti se exercere in laboribus duris. sed pauperes assueti sunt laborib⁹ duris. Ideo minus curant se humiliare flectēdo genua sua q̄nq̄ȝ per totam missam. qd̄ diuites abhorrent vix in eleuatione corporis christi. Quarta causa est. quia genua flectere non possunt impediti rostris calciorum ⁊ ligaturis caligarum. Quinta est. quia non credūt se multū indigere deo ex quo sic abundāt in temporalibus. Sed paupertas ad deū currere facit. Hiere. xxvj. Domine in angustia querunt te. Secundo debent se eleuare vt videant corpus xp̄i. De q̄bus in clemen. de hereticis. ca. Ad nostrū. Ubi dicit de illis ꝙ in eleuatione corꝑis xp̄i nō debent assurgere nec eidem reuerentiam exhibere asserētes ꝙ esset imꝑfectiōis eisdē si a puritate ⁊ altitudine sue cōtemplatiōis tm̄ circa sacramentū eucharistie aut circa passionē humanitatis xp̄i aliqua cogitarent. Nōnulla etiā alia sub simulata quadaȝ sanctitatis specie dicūt: faciūt ⁊ cōmittūt. q̄ oculos diuīe maiestatis offendūt et graue in se cōtinēt periculū aīarum. Nos igit̄ sacro approbāte ꝯcilio sectā ip̄am cū ꝑmissis erroribus dānamus. ⁊ reprobam⁹ oīno ⁊c. hec ille. Arguebāt em̄ sic. Nemo debꝫ cessare a maiori bono vt vacet minori. Sed magis bonum est cōtemplari diuinitatem q̄ȝ humanitatē. ergo ⁊c. Respōdit Paulus de lazaro ꝙ p̄supponebant falsum: quia humanitas xp̄i est vnita deitati: vt ptꝫ de sūma tri. ⁊ fi. catho. c. i. Iō tintinabula añ eleuationē ⁊ in eleuatiōe pulsantur vt quilibet se reuerēter eleuet ⁊ genua curuet ad corpus xp̄i adorandū. Dicit rōnale diuinoꝝ. lib. iiij. ꝙ in veteri testamento tube clangebāt tp̄e sacrificij vt hoīes se deuote p̄pararent ad hoc: sic similiter ī eleuatiōe corꝑis xp̄i pulsantur squille vt se p̄pararēt ad corpus xp̄i adorandū. Tercio debet oculis intueri reuerenter: vn̄ ps̄. Ad te leuaui oculos meos: q̄ habitas in celis. Sꝫ diceres. si in peccatis mortalib⁹ possuȝ corpus xp̄i corporalibus oculis intueri. Rūdit Tho. in. iiij. dist. ix. ꝙ ea que in sacramento gerunt exterius debent responderi his q̄ interius gerunt. Vn̄ sicut ꝙ homo ad xp̄m accedit interius mente. Ita ad eius sacramentuȝ debet accedere. Quidam em̄ non accedūt neq̄ȝ fide neq̄ȝ caritate tales arcendi sunt ab inspectatione sacramēti. ⁊ a sumptione. Quidam autē accedūt fide sine ca

ritate tales possunt videre nō sumere. qꝛ ꝯ charitatē ds xp̄o incorporat. ergo nō peccat existēs in pctō mortali vidēdo corpus xp̄i. nisi ds ꝯ vellet dimittere ꝑter humilitatē se reputando indignū videre sicut publicanus. q̄ non audebat oculos in celū eleuare .ꝫ pcutiebat pectus suū. Luce. xviij. Tercij accedūt fide ⁊ charitate tales sumere pnt.

Quarto debent manus suas eleuare atq₃ plicare Ps. Eleuatio manuū mearū sacrificiū vespertinū. Quinto debent orare deuote Luce. xviij. Oportet semꝑ orare. i. ꝑ loco ⁊ tpe vn̄ dicit glo. extra de cele. miss. sane. sup verbo inclinent. ꝙ in eleuatione corpis xp̄i possumus dicere ista vba. Salue lux mundi verbū pris. Hostia vera. viua caro. deitas integra. verus hō. Hec glosa. Aliq dicūt tu rex glie tu pris sempitern⁹ es filius. Tu ad liberandū ⁊c. S₃ alij illiterati debēt dicere Pater nr̄ q̄ es i cel.

Prima ꝯclusio si fili⁹ dei dimitteret humanā naturā assumptā. sicut nunq̄ faciet. tūc ista natura humana nūq̄ eēt adorāda latrie. nec inuocāda vt pctā dimitteret aut vitā eternā daret: patet qꝛ tūc esset pura creatura. q̄ non est latrie adorāda qꝛ hūc honorē sibi deus reseruauit. Esa. xlij. Honorē meū alteri non dabo. Scda ꝯclusio si inueniret sup terrā sanguis q̄ effluxerat de latere xp̄i Uel aliqd de circūfusione eius nō sub speciebus panis ⁊ vini nō esset adorandus sicut sanguis in sacramēto sub speciebus panis ⁊ vini. Patet hoc quia nō est diuinitati cōiunctus. sicut ille ergo nec est adorandus vt ille sicut nec sanguis xp̄i in triduo mortis sue. Tercia conclusio si inueniretur alicubi cruor et color sanguineus a deo creat⁹ vel de alia re in speciem trāsubstātionatus neq₃ sub speciebus sacramentalib⁹ non est adorandus vel honorādus nisi hoc prius auctoritate romani pontificis fuerit approbatum. patet de reliquijs et venera. sctoꝝ. ca. cū ex eo. vbi Innocētius. iij. mandat ꝙ antique reliquie sanctoꝝ extra capsam nullaten⁹ extendātur ⁊ nouiter inuente non ꝑsumant venerari absq₃ approbatiōe romani pōtificis. Ubi prelatis ꝓhibetur ne permittant xp̄i fideles eoꝝ ecclesias causa deuotionis visitantes varijs figmētis ac falsis documētis decipi: sicut in plerisq₃ locis occasione questus fieri consueuit. Et rō huius est: qꝛ nec in se hab₃ aliquā sanctitatē cum sit res irrōnabilis. Nec est diuinitati cōiunctus sicut sanguis sub speb⁹ panis ⁊ vini: aut alicui sancte rei vnitus: nisi ꝙ a deo de nouo creatus vel trāsubstantiatus de aliqua substātia ex qua maiorē nō accepit sanctitatē ꝗ̄ statua salis in quā vxor loth fuit transubstātiata: Genes. xix. Et sanguis ex egypto trāsubstantiatus ex aq̄: Exod. vij. Uel aliquis lapis a deo nouiter creatus. Sed diceres ibi fiunt miracla quādo implorat sacer sanguis sic ꝙ dicūtur infirmi curati mortui suscitati captiui redempti: et sic de alijs. Rn̄dit Aug⁹. xviij. li. de ciui. dei. ⁊ allegat in ca. j. q. j. tenemus. Qui facit miracula nihil est. scꝫ quo ad vitā eternā qꝛ mali miracula facere possunt deo ꝑmittente. Unde demones existentes in ydolis multa fecerunt miracula quādo eos infirmi implorāt: ⁊ magi pharaonis scꝫ Jamnes ⁊ Mambres verterunt virgas in dracones ⁊ aquā in sanguinem. Exodi. vij. Et symon magus ⁊ antixp̄us cum suis satellitibus. Non tamen propter hoc est eis aliquis cultus exhibendus latrie aut dulie: cum nullam in se sanctitatem habeant. sed potius perfidiam vt patet. de reliquijs ⁊ venera. sanctorum cap. Audiuimus. Dicitur igitur de quodam ebrioso occiso in ebrietate quem populus ꝓ sancto venerabatur. quod papa omnino in

hibuit. etiam si sibi fierent miracula. Sicut species panis & vini in corpore nullam sanctitatem habent: sed sunt signa sanctitatis. scz quod sub illis speciebus sit corpus xpi. Sic nec i colore sanguineo nec talis color sanguineus est signu quod sub illo sit verum corpus xpi: ex quo forte posset dici sanctus. Alioquin iste color esset in omi sacramento eucharistie. Deberent ergo omnes pncipes xpiani & prelati ad hoc laborare si alicubi talis color sanguineus adoraretur & imploraretur tanq deus. q de medio tolleretur sicut fecit rex ezechias q confregit serpentem eneum. Cui populus iudaicus honores soli deo debitos exhibebat. iiij. Reg. xviij. ca. Que tn deus precepit erigi. Idem obligantur epi in eorum dyocesibus. Et hoc est quod dominus predixit. Deut. xiij. Si surrexit in medio tui ppheta &c. Nota ibidem. Et Deut. vj. Dominuz deuz tuum adorabis. & illi soli seruies nec ppter scandalum phariseorum aut pusillorum huius veritas dimittenda. Math. xv. Dimittite eos quia ipsi ceci sunt et duces cecorum. Ubi beda & est regula iuris. Utilius scandalum nasci permittitur q veritas deseratur maxime a speculatore. Ezechiel. xxxiij. Si speculator viderit gladium venientem & non sonuerit buccina & populus se non custodierit veneritq gladius et tulerit de his animam. Ille quidem de iniquitate sua captus est sanguinem aut eius de manu speculatoris requiram. Sed posito q sacerdos per negligentiam aut ignorantiam vel impotentiam no consecraret sic allegat extra de psbro no bapti. ca. veniens. De quodam qui non fuit baptisatus & tame celebrauit et p psis no consecrauit quia baptismus est ianua omnium sacramentorum. Ite si qs adorasset iacobu minore. credes eum fuisse xpm qr fuit sibi similis. Utru tales adorantes peccet vel no. Rndit magr Johes clencok q in isto casu no adorassent iacobu nec hostia non consecrata sed xpm que credebat ee istu. nec isti errat circa obiectu fidei. s circa exteriora. Item si diabolus trasfiguraret se in spem xpi. & alicui simplici adhereret: & talis eum adoraret. Rndit decretu. xxix. q. j. c. j. q talis error no e piculosus. Ite eade adoratione dz adorari. s. latrie sanguis xpi i calice & no calix. si qda adorat calice tanq sepulcru. qd fieri no dz pter idolatria s tali adoratoe no dz adorari sanguis q miraculose apparet i hostia consecrata aliqn. Quia e pura creatura et non sanguis xpi. qr miraculose pcreat pter psidia qrunda hoim euacuanda. Sexto e muneribus adiplenda exeplo trium regu dicetiu venimus cu muneribus adorare eu. Math. ij. Na in antiq lege offerebat deo qtuor. Pmo vt recogscet offeres q oia q hebat a deo hebat tanq a pmo pncipio. silr & ea ordiabat i deu tanq in vltimu fine in honore dei sua offeredo. vn dd dicebat. j. Para. xxix. tua sunt oia q de manu tua accepimus dedimus tibi. vn in oblatione sacrificiorum recte fcta. ptestabat ho q deus eet pmu pncipiu creationis reru. & vltimus finis ad que oia sut referenda. Scdo ne dijs sacrificaret. Id exo. xxj. qui sacrificas dijs eradicabit. s deo soli. Na idolatre dijs suis solebat sacrificare de bois suis. imo aliqn pueros suos interficiebat in honore deorum suorum vt patz Leuit. xviij. Qui dederit ydolo moloch de semine suo moriet. Nota ibide Nico. de lyra. solebat etia i corum psitia chorisare bibere & comedere vt pz Exo. xxij. j. Cor. x Scriptu est sedit pplus maducare & bibere & surrexerut ludere. Tercio vt interiore deuotoz signis exterioribus repntaret. Offeres g denariu ad missa h bz p fieri in signu interioris deuotiois qr offeres ad missam signum est q hz de-

uotione ad missam. Ideo dicit ꝓpha. Si voluisses sacrificiuz dedissem vtiq; holocaustis nõ delectaberis. sequitur. Sacrificium deo spũs ꝯtribulatus cor ꝯtritũ ⁊ humi. deus nõ despi. Scđo fit ꝓpter sacramẽti veneratione. Nã debemus venerari ⁊ adorare deũ cuz oĩbus bonis nostris. Tercio in signum ministri sustentationis. Quia q̃ altari seruit de altari viuit. Quarto in signuz misse participationis. quia ꝗuis oẽs existẽtes in charitate fiunt participes misse. fiunt tñ singulariter participes misse q̃ audiunt missaz: ergo dicit singulariter qñ vult offerre hostiã pro oĩbus circũstantibus. Et magis fiunt participes q̃ offerunt ad missam qꝛ dicit vel qui tibi offerunt. Quarto offerebãt. vt nostruz offertoꝛium significarent vt pꝫ in abel ⁊ cayn qui abel obtulit agnum quod significabat offertoꝛium.

De adoꝛatiõe sanctoꝛũ in celo que dubia dicitur.

Qarto adoꝛant sancti in celo non latrie. ꝭ dulie Et est dulia seruitus qui debet alicui non ꝓpter se. sed ꝓpter alium. sic adoꝛamus sanctos non ꝓpter ipsos sed ꝓpter deum. qꝛ deus in ipsis venerat. Sed yꝑdulia debet creaturis excellentissimis vt beate virgini inq̃tum ẽ mater dei. Notandũ ꝙ sctõs honoꝛamus ꝓpter septem. Pꝛimo ꝓpter honoꝛẽ diuine maiestatis. cum sctis honoꝛem impendimus deũ in sanctis honoꝛamus. et ipm mirabilẽ in eis ꝑdicamus quia q̃ sctis honoꝛẽ tribuit. illum specialiter honoꝛat qui eos sanctificat. ideo dicit ps. Laudate dñm in sanctis eiꝰ. Scđo ꝓpter auxiliũ nostre infirmitatis qꝛ per nos salutẽ habere nõ possumus. iõ sanctoꝝ intercessionibus indigemus. iõ dr Job. iiij. Ad aliquẽ sctõꝝ cõuertere et voca si est qui respõdeat tibi. Ideo clamat ecclesia. Sancte petre Ora ꝓ nob Non enĩ adoꝛamus sctõs tanq̃ principales largitoꝛes. sed intercessoꝛes. ideo nõ dicimus sctẽ petre da nobis hoc vel illud sed oꝛa pro nobis. ideo dr de celebra. miss. c. cũ marthe. ꝙ scti nr̃is oꝛationibus nõ indigent cum oĩa eis ad vota succedũt. sed nos oꝛonibus eoꝝ indigemus. Legit in libro de spũ guidonis q̃ adiuratus dicebat fratribus religiosis Ite et emẽdate vos: nisi essent oꝛones sanctoꝝ q̃ in celo sunt totus mũdus ꝑiret. Itẽ si in vita pñti oꝛauerũt ꝓ pctõribus quãtomagis nũc in vita btã. Cuius exemplũ patuit in moyse q̃ oꝛauit ꝓ pplo qñ fecerũt vitulũ vt pꝫ Exod. xxxij. Dixit ei dñs. Dimitte me vt irascat furoꝛ meus ꝯtra eos vt deleã eos. Oꝛauit moyses. Dimitte pplo hãc noxam aut dele me de libro i quo me scripsisti. Itẽ iacob vlti. helyas erat hõ similis nobis oꝛauit vt nõ plueret super terram ⁊ nõ pluit annis tribus ⁊ mensibus sex ⁊ rursum oꝛauit. Et celũ dedit pluuiã: ⁊ terra dedit fructũ suũ. ꝗ nunc etiã possunt oꝛare ꝓ nobis. immo nisi oꝛarẽt totus mũdus ꝑiret ꝓpter pctã q̃ nũc fiunt. Osee. iiij. Nõ est veritas. nõ est miĩcoꝛdia. nõ est scia dei in terra. ꝭ maledictũ furtũ homicidiũ adulteriũ et rapina. sanguis sanguinẽ tetigit ⁊c. Tercio venerant ꝓpter exemplũ nr̃e securitatis. Si enĩ hoĩes moꝛtales siĩes nobis potuerunt ita ꝑ sua merita sublimari ꝯstat ꝙ nos similiter poterimus: cũ manus dñi abbreuiata nõ sit. iõ dic Bern. in sermone de vigilia scti Petri dicẽs. ꝙ in vigilijs ⁊ festiuitatibus sanctoꝝ tria ꝯsiderare debemus scꝫ btĩ auxiliũ. qꝛ si potẽs erat in terra potentioꝛ erit in celis añ faciẽ dei: si dũ adhuc viueret et misertus est peccatoꝛibus ⁊ oꝛauit pro eis. multo amplĩꝰ mõ oꝛabit qꝛ qꝛ beata pñia eius. charitatẽ nõ minuit sed augmẽtat. Scđo ꝓpter eius exẽ-

plum. vt q̄lia vestigia derelīqt pars rō-
ne nos ambulem⁹. Tertio ꝓpter no-
stram ꝯfusionē ꝛ obꝓbriū. Quia hō
ille istis nobis fuit passibilis ex eodē
luto format⁹. ex quo ꝛ nos. q̄d ergo q̄ḋ
nō solum difficile est: ſꝫ impossibile cre-
dimus. vt faciamus opa que fecit ꝛ se-
quamur vestigia eius. Sic ergo in fe-
stiuitatibus sctō₂um gaudere debem⁹
et ꝯfundi. q₂ eos imitari nō possumus
ꝛ gaudere. q₂ patronū p̄misimus. Hec
Bern. Quartū ꝓpt̄ debitū mutue
vicissitudinis. Sācti em̄ in celo de no
bis festū faciūt. q₂ di̅ Luc. xv. Gaudiū
est angelis dei sup̱ vno pctō₂e pn̄iam
agente. Sic etiā anime btō₂ū gaudēt
de nostra ꝯuersatōe. Igit̄ nos debem⁹
hic in terris pagere festa de ipsis.

Quinto ꝓpter exemplū n̄re imitati
onis: q₂ nobis dederūt viā ad virtutes
Vn̄ Grego. in ꝓlogo moral. Ad osten-
dendā innocētiā venit abel. Ad docen
dum mūdiciā venit enoch. Ad insinu-
andā longanimitatē spei ꝛ opis venit
noe. Ad manifestādū obedientiā venit
abrahā. Ad demōstrādū vite ꝯiugalis
castimoniā venit ysaac. Ad insinuādū
laboris tolerātiam venit iacob. Ad re-
presentandū māsuetudinē venit moy
ses. Ad ostendēdū patiām inter flagel
la venit iob ꝛc. Sexto ꝓpt̄ eo₂ū di-
gnitatem: q₂ sunt amici dei. Vnde Io-
hānes. Iam nō dico vos seruos: ſꝫ ami
cos. q₂ sunt filij dei Iohānis. j. Dedit
eis potestatem filios dei fieri. Sūt eti-
am coheredes Apostol⁹. Si filij ꝛ he-
redes. Septimo q₂ corpo₂a eo₂ū fue-
runt templa sp̄ussancti. ꝛ sūt alabastra
sp̄ualis vngēti. Si em̄ ex rupe ꝛ firma
petra aqua in heremo emanauit: et ex
maxilla azini sampsoni sitienti potum
prebuit. non ē mirum si de ossibus san-
cto₂um fluit liquor. Item eo₂ū corpo
ra fuerunt organa spiritussancti. Vn-
de Augustinus de ciuitate dei. c. Nō
sunt ꝯdemnēda: sed plurimū veneran-
da sctō₂um corpora. q̄bus dum adhuc
viueret sp̄ussanctus quasi q̄busdam or
ganis ad om̄e opus bonū vsus est. Vn̄
appstolus. An experimētum queritis ei⁹
qui in me loquit̄ xp̄us: De sancto ste-
phano di̅. Non poterant resistere sapi-
entie ꝛ spiritui qui loq̄batur. Vn̄ Am-
brosius in exameron. Hoc est p̄ciosissi
mū q̄ homo diuine vocis sit organum

Dubitat̄ an aliquis possit legē mis-
sam de aliquo sctō nō canonizato. p ec-
clesiam q̄ntūcūq₃ notorium sit eum cla
ruisse miraculis. Et vtrum imago san-
cti alicuius ante canonizatōnem possit
publice depingi. Respondet mgr̄ Hen
ricus de vrimaria sup̱ illud ca. Cū mar
the de cele. mis. dicēs. Q₂ idem iudici-
um videt̄ de talibus quod de scriptur̄
apocrifis. De q̄bus scripturis apocri-
fis dicit Hugo decimaqnta distinctōe
cap̄. Sācta romana. Q₂ scriptura apo-
crifa que ideo sic nominat̄. quia auctor
eius ignorat̄: legi pōt in occulto: ꝛ nō
in manifesto. Ita forte videt̄ dicēdum
de isto sancto q̄ aliquis ipsum possit ho
norare in priuato: q₂ cū saccrdos i mis
sa gerit ꝑsonam totius eccl̄ie. Ideo non
debꝫ tali sancto nō canonizato missam
legē q̄ntūcūq₃ ꝯstat ipsum miraculis cla
ruisse. De pictura tamē sec⁹ videri sen-
tiendū. q₂ nō videt̄ ħ statuto aliquo ꝓ
hibitum: p̄sertim cum in altari bruta a-
malia q̄nq₃ figuratiue depingunt̄. q̄ de-
uotionem simpliciū poterūt augmēta-
re. Sed ꝯtra dictum Hugonis videt̄
esse q̄ etiā apocrifa apte legunt̄ in mis-
sa: sic plures epistole legunt̄ de libro sa
piētie q̄ tamē s̄m Hieronymū int̄ apo-
crifa ꝯputantur. Ad quod respōdit ibi-
dem Hugo. q̄ ħ sit ex institutōne eccl̄ie
que sic officium ordinauit q̄ bene face
re potuit. cum etiam per seipam dicta-
re talia potuit sic dictauit collectas pre
fationes ꝛ huiusmōi. Querit̄ vtrum

suspendere reliquias sctorum ad collum sit peccatum sicut coiter nobiles nunc faciut. Respondit sctus Thomas scda secude.q.xcvj.ar.iiij. Si portant ex fiducia sctorum dei quorum sunt reliquie: non erit illicitum: vt meritis illius sancti preseruet a peccatis: vt recitat frater Jordanus in vitaspatrum: de quoda canonico Haluerstadesi. qui habuit quasdam reliquias alicuius sancti: qui volens facere actum luxurie cum quadam muliere: recordatus quia reliquias apud se habebat: volens prius reliquias propter reuerentiam deponere. Interim fortiter ante ianuam quidam pulsauit: que compulsus fuit intromittere: et sic ab illo actu malo: fuit impeditus ex merito illius sancti cuius fuerut reliquie: quem postea in maiori habuit veneratione. Secudo ex meritis illius sancti preseruat a periculo corporis. Cuius exemplum recitat magister in libro apum. In partibus hollandie reliquie scte Katherine virginis: in hospitali quoda celebre cotinetur. has nucij ad diuersas ecclesias deferebant. Et accidit vna dierum quod in via positi fluxum maris insolitum obuiam sibi venire viderent. turbati sunt vsque ad mortem. Tuc vnus cofidentia plenus fecit circulum cum capsa. vbi intra erat reliquie in harenam: et flexis genibus in oratione intra circulu adinuoiau beate Katherine inuocabat. Mira res veniens fluxus circulu circuit et eleuauit se mare et spumas intumuit ita vt patulo desuper ascederet. ad cubitos quatuor. In circulo autem facto nec vna aque gutta defluxit. Viri aut qui intra fuerut nouem erant: quoru vnum vidimus. Tertio pot hoc fieri vt ab inimicis defendaut. Si autem portant et propter vanam gloriam: aut superbiam: aut propter aliqua aliam suspitionem. est oino illicitum. Sed qd de illis q vendut reliquias sctorum. Respodet. quod peccat mortaliter. vt pz extra de re. et ve. sctorum ca. Cum ex eo. vbi di. Cum ex eo quod sanctorum reliquias exponut venales et eas passim ostendunt. xpiane religioni detractum sit sepius et ne in posterum detrahatur psenti decreto statuimus. vt antique reliquie oino extra capsam nullatenus ostedant nec exponant venales. Inuetas aut de nouo nemo publice venerari psumat: nisi prius auctoritate romani potificis fuerint approbate. Prelati vo no pmittat eos q ad eorum ecclesias ca venerationis accedut. variis figmetis aut falsis documetis decipi: sic in pluribus locis occasione questus fieri cosueuit. Vbi dic glo. Ca huius prohibitionis est multiplex. Primo propter deceptione. qz aliqui ostedunt reliquie false pro veris occasione qstus. imo vere reliquie no debet ostendi propter qstum sicut coiter nuc fit. imo q spualia vendit vel eis annexa: capitale crime cu symonia comittit. j.q.j. q studet. Cotra quos Bern. in apologetico suo dicit. Hoc totum facit auaritia quod est idolorum seruitus. et no requirimus fructum: sed datum. Sed queris. qua miro inque modo tali quadam arte spargitur es vt multiplicetur. expenditur vt augeatur. et effusio copiam parit. Ipso quippe visu sumptuosarum et mirandarum vanitatum accenduntur homies magis ad offendendum quam ad orandum. Sic opes operibus hauriuntur. sic pecunia pecuniam trahit. qz nescio quo pacto vbi amplius copia diuiciarum cernitur: vbi libentius offertur. Auro tectis reliquiis signantur oculi et aperiutur loculi. ostenditur formia pulcherrima scti vel sancte esse altcuius. et ideo credit sanctior quo coloratior. Currut ad osculandum inuitantur ad donandum. et magis mirant pulchra quam venerantur sacra. Ponuntur denique in ecclesia gemate no corone: sed rote circusepte lampadibus no minus fulge

tes incertis lampadibus. Hec Berſ. Secũdo nõ debẽt oſtẽdi extra capſam ꝓpter viliſpenſionẽ. Tertio nõ debent oſtẽdi extra capſam ad vendẽdum vel emẽdum: quia eſſet ſymonia. ſicut mul ti neꝙ infideles vendunt quaſdam par tes ligni. de ebeno quod eſt lignum incõbuſtile ſub ſpecie ligni crucis. Ebenus eſt arbor q̃ ſecta dureſcit in lapidez ⁊ nõ poteſt in igne cõſumi. Unde verſus. Ebenus eſt ſpẽs ligni quam ſi dabis igni. Non ignis lignum cremat eſt mirabile ſignũ. Item reliq̃e nõ debent furari q̃tenus in loco boneſtiori reponãtur: quia ſacrilegiũ eſt quotiẽs aufer tur ſacrũ de ſacro. vt p̃z. xvij. q. iiij. ca. Quiſquis. Sed hoc debet fieri auctori te romani pontificis. id eſt. pape vt patet de ↄſecra. diſt. j. c. Corpora: vbi dici tur. Corpora ſanctorum de loco ad locum nemo trãſferre p̃ſumat ſine auctoritate principis. i. pape. Tertio querit de veſtibus ſanctoꝝ an ſint venerande Reſpõdet ꝙ veſtimẽta ſctõꝝ dupliciter poſſunt cõſiderari. Primo inquantũ eſt quoddã lineũ pannũ ſic nulla debetur veneratio. Scdo inquãtũ fuit veſtimẽ tũ illiꝰ ſancti ſic p tactũ ⁊ induitionem eſt ſanctificatũ. vt ſunt veſtimẽta beate virginis aquiſgrani: ⁊ tunica dñi ſic debet venerari dulie. non latrie. corporale in quo omni die corpus xp̃i ↄficit qđ eſt ſanctiꝰ. q̃ tunica xp̃i. q2 tunicam ſuã ſanctificauit in corpore mortali. corporale vo cũ corpe imortali ⁊ glorifica to. ſic etiã dñt venerari veſtimẽta alioꝝ ſanctoꝝ martyꝝ virginũ ⁊ ↄfeſſorũ. Ideo dicit Auguſt. li. j. de ciui. dei ca. viij. ſi pr̃na veſtis aut anulus aut ſi qđ huiuſmodi tãto carius eſt poſteris quã to erga parentes eſt maior effectus. nul lo mõ ſpernẽda ſunt corpora que vtiꝙ familiarius atꝙ coniunctius q̃ quelibet indumenta geſtamus.

De adoratione ymaginum ſanctorum.

Quinto adoratur

q imagines ſanctoꝝ ⁊ hoc dulie. Ideo dicit archidyaconus de cõ. diſ. iij. ſuper caplo. venerabiles. Due ſunt ſpecies venerationis. ſcilicet latria ⁊ dulia. ver. Dulia fit ſeruo debetur latria chriſto. Et ſubdit adoramus xp̃m diligendo ipſum ſup oĩa et reuerentiã exhibendo. Sed adoramꝰ inq̃t crucem ⁊ imagines reuerentiaꝫ eis exhibendo nõ eis credẽdo vel ſup oĩa diligendo. vel ſacrificia offerendo hoc eſſet idolatriã exercere. hec ille. Gloſa. etiam decreti: vbi ſupra. c. venerabile ꝙ in latria exigit charitas dilectionis ⁊ multitudo ſacrificioꝝ. ⁊ veneratio In dulia vero vnum exigitur ſolum quod eſt veneratio qua poſſumus quã libet rem ſacram adorare. id eſt. ei reuerentiã exhibere. hec gloſa. Ex quo patꝫ cultus latrie includit dilectõem dei ꝓpter ſe. fidem. ſpem ⁊ proſtrationem: non ſolum corporum ſed etiã mentis. Dulia vo includit delectionẽ ſeu venerationem ꝓpter aliud. Nam quicquid veneramur dulie: veneramur ꝓpter aliud. In veteri teſtamẽto ſancti patres adorauerũt angelos nõ ꝓpter ſe: ſꝫ propter deum cuius fuerũt nũcij. Reges etiam ⁊ principes adoramus dulia per genu flectiõem mẽbroꝝ. Coraꝫ papa ſe reges ⁊ principes ꝓſternũt ⁊ eius pedes oſculãtur nõ ꝓpter ſe ſꝫ ꝓpter xp̃m cuius ipẽ vicarius eſt in terris. ſic adoramus imagines ſanctoꝝ. Circa quod notandum ꝙ imago dicitur quaſi imitago ſm Iſidoꝝ. ⁊ fit propter quatuor. Primo vt ignorãte rei noticiam cõplectamur. Secundo vt ad faciendum ſimilem rem informemur. Tertio vt p eam recordemur. Quarto vt eum cuius eſt imago veneremur. Primo

vt imago vt ignorate rei noticiam amplectamur. Sic legit in gestis Alexandri magni. q regina candacis inter alios legatos misit pictorē pitissimū. qui diligenter psideraret et depingeret figurā et formā alexandri. et afferret eam sibi. Quod factum est. Post paucos dies cum alexander venisset in specie militis: in ciuitatē regine. introduxit eum in cubiculū suū ostendens ei sua magnalia. Dixit alexander. Ista admiratione digna essent si apud grecos essent. Respondit regina. Ueritatem dicis alexāder. Qui vt suū nomē audiuit vehemēter expauit. Queait. Quare mutata est facies tua quia vocaui te alexandrum: Et ille. Dña antigonus vocor nō alexāder. Et illa. Ostendam tibi q tu es alexander. Et ostendens ei imaginē suam dixit. Agnosce hanc imaginem. Ille autē cepit tremere et pallescere. Et illa ait. Indos et medos supasti. mō sine militibus et sine aliquo pflictu cecidisti in manus regine candacis. Cur irasceris et turbaris: Quid nunc facere pōt imperialis gloria tua: Et ille. Irascor qa non habeo gladiū vt occiderē te et postea meipsum. Et illa. Ne ptristeris. liberabo te de manib⁹ barbaroꝝ. Secundo fit imago vt ad faciendam similem rem informemur. Sic legit septimo politicoꝝ. q gesta virtuosorum debent depingi vt ea iuuenes videāt et similia faciant. Ūn narrat qdam expositor Iuuenalis libro primo. q nobiles romani sic exposuerunt actiones suas p p singulos dies summo mane adibant archas triumphales. In quibus antecessores sui pingebantur cum armis et cautellis quibus vicerant hostes suos vt sic iuuenes visis illis accederent ad virtutes per imaginationes gestorum. Sic etiam pinguntur gesta sanctorum. cum libro et instrumentis vt eos imitemur. Sic nunc in talamis pinguntur gesta fatuorum magis q sanctorum. De quibus Hugo in de claustro anime. Episcopi domos nō impares ecclesie constituūt Pictos delectant habere talamos vestiunt imagines preciosis colorum indumentis. Pauper sine vestibus incedit et vacuo ventre clamat ad ostium. O mira delectatio troianos gestat paries pictos purpura et auro vestitos. xpianis negant veteres panni: grecoꝝ exercitui dantur arma. hectori clippe⁹ auro splendidus: pauperi ad ianuā clamanti nō porrigit panis. Hec ille. De illis dicit beatus Bernhardus in apologetico. In claustro inquit coram legentibus fratribus. quid facit ibi illa ridiculosa et periculosa difformitas mira quedam deformis formositas. et formosa deformitas. Quid ibi immunde symee. quid feri leones. quid mōstruosi centauri. quid semihoīes. quid maculosi tygrides. quid milites pugnantes. quid venatores tubicinantes. Uideas sub vno capite multa corpora et rursus in vno corpore capita multa cernunt. hic in quadrupede cauda serpentis: illi vt in pisce caput quadrupedis ibi bestia pfert equum capram trahens retro. hinc cornutū animal. equū gestat posterius. tam multa deniq tam q mira diuersarum formarum apparet vbiq varietas vt magis legere libeat in marmoribus q in codicibus. hec ille. Tertio fit imago vt per eam recordemur. Sic pingitur passio christi et sanctorum de quibus de pscra. dist. iij. ca. perlatū ad nos fuerat q inconsiderato zelo succensus sanctorum imagines sub hac quasi excusatione adorari debuissent cōfregeris. Et quidē quia eas adorari vetuisses oīno laudam⁹ fregisse vero reprehendimus dicit sic frater a quo fratre i sacerdote aliqn auditum est q fecisti. Aliud est em̄ picturā adorare. Aliud per picture historiam

quid sit adorādū addiscere. Nam quod legentibus scriptura: hoc ideotis pstat pictura cernētibus. q̄ ipsa ignorantes vidēt quid sequi debeāt. In ipsa legunt q̄ litteras nesciūt. Hec ibi. Ex his patz q imagines i ecclesijs habent. Primo ꝓpter simpliciū ruditatē. vt qui nesciunt legere in libro: legāt saltez in pariete. Scdo ꝓpter affectuū tarditatem. vt q̄ deuotōem nō mouent ex auditis mouētur ex visis. Tertō propt memorie labilitatē. vt si a memoria labantur audita vt sepe cōtingit. q p vnam aurē intrar: per aliā exijt. saltē memorialiter tenent visa et pricipaliter depicta. sicut dicit Nume. xx. Cū ppls fuerit pcussus a serpētibus ignitis. dixit deus Moysi. fac serpētem eneū et pone eum p signo: q̄ pcussus aspexerit viuet. sup quo dicit Rabi salomō. q in serpēte nō erat vtus sanādi. sed aspiciētes serpētem recognoscebāt afflictōem illam sibi a deo iuste fcām: petētes ab eo misericordiā. Hic serpēs figurabat xp̄m. p cuius intuituz fide et deuotōe sanamur a morsibus sathane. Quarto fit imago vt eum cuius est imago veneremur vt dicit Rom. i. Mutauerūt gloriā incorruptibilis dei in silitudinem imaginis corruptibilis homis volucruz et q̄drupedū. Sic nos nō facimus imagines vt eas tanq̄ deos adorem⁹: vt ptz de ↄsec. dist. iij. ca. Venerabiles. imagines xp̄iani nō deos appellāt neq̄ seruiūt eis vt dijs. neq̄ spē salutis ponūt in eis. neq̄ ab eis expectāt futuruz iudiciū: s; ad memoriā et recordatōem primitiuoꝝ venerātur eas. vt adorēt et nō seruiāt eis cultu diuino: nec alicui creature. Hec ille. Sed arguūt nos iudei et calūniātur nos p illud Exod. xx. di. Nō facies tibi sculptile. neq̄ oēm similitudinē: q̄ in celo desup. et q̄ i terra deorsuz: nec eoꝝ q̄ sūt in aquis nō adorabis eos neq̄ coles. Ego sum dn̄s deus tuus fortis: et zelotes visitās iniq̄tate patꝝ in filios in terciā et quartā gn̄ationes. S; ↄtra iudeū sunt ꝓprij codices sui. vt patz supra Nūe. xxi. vbi dn̄s dixit. Fac serpētē et pone eū p signo: vbi fecit Moyses imaginē. Itē in fabricatione tabnaculi Exo. xxv. Duo cherubin erāt supra ꝓpiciatoriū cū alis extēsis. q̄ erāt i forma hūana. et mutuo se respiciebāt: et erāt intra scta scōꝝ vbi dabant rn̄sa. Vn̄ Nūe. vij. ca. di. q cū ingressus esset moyses i tabernaculū: audiebat vocē loq̄ntē sibi d medio duoꝝ cherubin. R̄ndēt q tales imagines nō erāt hūane: et nihil significabāt. Oppositū ptz. iij. Reg. vij. vbi i fabricatōe tēpli legit. Sculpsit q; ex tabul' illis que erāt ex ere cherubin. et leones q̄si i silitudinē hois stātis. Itē. ij. Paral. iiij. et in trāslatōe chaldaica. dicūt iuuencs. s; quid repn̄tabāt. R̄ndet angelos q̄ assistūt deo et sp sūt an̄ sedē dei Dan̄. vij. Milia miliū ministrabāt ei etc. Itē Esa. vi. Vidi dn̄m sedētem sup soliū excelsum. et cherubin stabāt sup illud. Item ptz. iij. Regū. vi. q Salomō fecit duo cherubin ex lignis olyuaꝝ in templo. Sed adhuc instant cōtra nos imo vos adoratis genua curuādo an̄ imagines R̄ndet q adoremus eos dulie non latrie. quō abrahā adorauit filios Heth. Gen̄. xxiij. et dauid saul. j. Reguz. xxiiij q̄ tamē fuerūt scti Scdo se opposuerūt greci romane ecclesie destruētes imagines sctōrum. Quia dic Eusebius in cronica sua et Martinus. q circa ānuz dn̄i. ccccccc. xviij. magna fuit altcatio inter grecos et latinos. Utrum imagines deberent poni in tēplis sctōrum. Quo tpe leo. iij. impator fuit excōicatus. ppter hoc q fecit destrui imagies ꝓpter hoc imperiū fuit ablatū a grecis et trāslatum p stephanū. ij. ad gallicos. Prima ↄclusio. habere imagines i mundo isto: est exēplatū a dn̄o nr̄o iesu christo

Ropar. anam cui ʒ on. damas. xp̄us ima
ginē suam in pānū impressit ⁊ misit re
gi abagaro. Item rhomani habēt faci
em xp̄i: quā ipsemet in pāno impressit:
quē sibi obtulit veronica q̄ in ecclesia
sc̄ti Petri i certis t̄pibus monstrat. Di
cit Martinus i cronica ⁊ habet idem
in legēda de dedicatōe q̄ tp̄e cōstanti-
ni impatoris i basilica saluatoris rome
imago saluatoris nō ope humano: s; di
uino populo apparuit: ⁊ manet vsq; ho
die. Scd̄a cōclusio. h̄re imagines bea-
te Marie ⁊ alioꝝ sc̄tōrum fuit exēpla-
tum pmo tēpore apostoloꝝ. pbat. Nā
sc̄tūs Lucas apostolꝰ ⁊ euāgelista de
pinxit plures imagines btē Marie vir
ginis. quaꝝ q̄tuor aut q̄nq; rome mon
strātur. Tercia ꝯclusio. lꝫ meritorie pos
sint h̄ri imagines xp̄i hūanitatis: non
pōt tñ h̄ri imago diuitatꝭ christi. Pri-
ma ps ptꝫ p Johem damascenū. li. iiij.
ca. viij. Inuisibilis inq̄t ⁊ incorporei ⁊
incircūscriptibilis dei q̄s pōt imaginē
facē: quasi dicēt. Nullus artifex. Et sb
dit. Sūme igit insipiētie ⁊ impietatis
est velle figurare id quod ē diuinū. In
veteri nāq; testamēto nō erat vsus ima
ginū: q: deꝰ ꝑpter viscera miscd̄ie sue
s̄m veritatē factus est homo ꝑpter no
strā salutem. Sequit. ambulauit in t̄ra
cum hominibus ꝯuersatus est. miracula
fecit. passus est. crucifixus. resurrexit.
⁊ assumptus est. ⁊ oīa s̄m veritatē fa-
cta sunt ⁊ visa ab hoībus. ⁊ scripta sūt
ad memoriā ⁊ ad doctrinā nostrā. Se-
q̄tur. Nō omēs sciūt neq; lecti ōi vacāt
Patres cogitauerūt velut quosdā triū
phos i imaginibꝰ hec describere ad ve
locē memoriam. Hec damascenꝰ. Quar
ta ꝯclusio. Quis trinitas nō possit de-
pingi vt in se existit. pōt tamē depingi
vt mūdo appuit. Prima ps ptꝫ ex con
clusiōe p̄cedēti. Scd̄a ps ex cōi practi-
ca. Nam pater in diuinis pōt depingi
in effigie antiq dierū: in qua vidit ipm
daniel. vt ptꝫ Dan. vij. Et spūssanctus
in spē columbe. In qua forma descēdit
super xp̄m Mat. iij. ⁊ Marci. j. Et fili-
us i forma hūanitatis. hoc ptꝫ q: nō est
maior rō cur pater nō possꝫ depingi in
tali forma qua appuit i mundo sicut fili
us ⁊ spūssanctꝰ. Quinta ꝯclusio. Quis
imagines nō sint latrie adorāde. nō tñ
sunt frangende aut destruēde. Probat
de ꝯsec; dist. iij. ca. platū. ad nos [illegible] fu
erat q̄ incōsiderato zelo succēsus sb ex
cusatōne sc̄tōrum. imagines ne adorari
debuissent ꝯfregeris siquidē: quia eas
adorari vetuisses oīno laudamꝰ. fregis
se vero reprehēdimus. Hec ille. Unde
legit in cronica Henrici q̄ sanctus leo
papa āno dn̄i. cccc. xliiij. cōgregauit sy
nodum in calcedonia: i ecclesia sancte
Eufemie v̄ginis ⁊ martyris. ⁊ ibi statu
tum est. q̄ quicūq; imagines sc̄tōrū in
honeste tractauerit: aut irreuerētiā ex-
hibuerit. a cōione fideliū separet. Itē
Constātinus papa excōicauit phylip-
pum impatorē: eo q̄ imagines christi
⁊ btē v̄ginis ⁊ sc̄tōrum dehonestauit.
Itē post hec Leo t̄cius impator cū fi
lio suo ꝯstātino āno dn̄i. cccccc. xviij.
omēs imagines xp̄i ⁊ beate v̄ginis et
sc̄tōrum i medio ciuitatis ꝯstātinopoli
tane ꝯcremari fecit. ⁊ multos de popu-
lo sibi nō ꝯsentiētes decollari precepit
Ideo Gregorꝰ papa t̄cius ipm excōi-
cauit. ⁊ vrbem rhomanā cū ytalia ab e-
ius imperio recedē fecit. ⁊ trāstulit im-
periū a grecis ad gallicos. Que trāsla
tio fuit p Stephanū. ij. inchoata. ⁊ per
Gregoriū terciū ꝯsūmata. Nō sunt er-
go imagines sc̄tōrū frāgende aut de-
honestāde. Cuius exēplū recitat Ciril
lus i epistola ad btm̄ Augustinū dicēs
Quidā hereticus pestifer ⁊ arrianꝰ in
ecclesia syon gloriosi Hieronymi ima-
ginē cernens. Utinā inq̄t sic te dum vi
uebas meis manibꝰ tenuissē q: te meo
gladio iugulassem. his dictis gladium

euaginās tota vi imaginis gutturi infixit. Quā magnꝰ iste gloriosus Hiero. tot faciens mirabilia, potuit equidem imbecillis ymaginis gutturi infigere dextera: ꝫ imagine gladiū ⁊ gladio manū quousqꝫ reus inotuit extrahere nullatenus fuit cōpos. Mox q̄ꝫ ex ꝑcussionis loco tanq̄ꝫ ex hois viui sanguis vnda fluit: q̄ vsqꝫ mō ꝓ miraculo declarādo fluere nunq̄ꝫ cessat. Eadē q̄ꝫ hora q̄ res sic acta est iudici in atrio existēti idē gl'iosus Hierony. cū gladio gutturi infixo apparēs ꝓ hmōi offensiōe vindictā postulauit. Narrās sibi facta ⁊ hec dicens abijt. Stupefactꝰ iudex cū ceteris q̄ astabāt ad eccl'iam ꝑperās heretici cū manu gladiū imaginis gutturi infixum tenentē reppit. Qui ꝓtinus vt hij viderāt nō fuit cōpos a gladio manum remouere. Captꝰ itaqꝫ hereticus in sua ꝑmanēs duritia ob aliud se non dolere nisi q̄ viuū nō teneret hieronimū ppt' multitudine lapidibꝰ ⁊ lignis iugulat. Hec cirillus. Item Rome est quedam imago virginis marie depicta quāꝫ q̄dam iudeus cernēs lapidē ꝯtra eā ꝓiecit ⁊ mox exiuit sanguis. Qui sanguis adhuc ibi apparet. Etiā nota alia exempla in sermone de maledictiōe. Nō ergo sunt deturpāde: q̄ꝛ ep̄s ꝯsecrās imagines dat singulares indulgētias venerantibus eas. Nota legē de exalta. scte crucis. Sexto adoramꝰ arma xp̄i scꝫ coronā lanceā ⁊c. ypdulie inq̄ntū ex cōtactu ad mēbra xp̄i sunt sctificata ⁊ eiꝰ sanguine sctificata. Ido dicit Damasc. li. iiij. ꝑciosum lignū vt sanctificatū: cōtactū scti corpis ⁊ sanguinis decent ē adorandū: claues indumēta ⁊ lancea ⁊ sacra eiꝰ tabernacula q̄ sunt ꝑsepe. spelunca: sepulcrū eius in syon dauid ait. Adoramꝰ in loco vbi steterūt pedes eiꝰ. sequit. i. Si amatorꝝ diligibilis ē lectꝰ: q̄ntomagis nostri saluatoris domus lectus ⁊ ortus ē desiderabilis; dic̄ Aug. li. iiij. d' ciui. dei. c. ij. ⁊ li. v. c. xviij. Idē dicit valerius li. v. q̄ ab vrbe condita .xxxix. rome in medio fori q̄dam hiatꝰ erat de q̄ fumꝰ validus ascendebat. qui romanoꝝ pp'los occidebat. Cōsulebāt romani deos suos quō ab hac peste liberari possent. Rn̄derūt dij q̄ illud qd romani optimū hērent i hyatū ꝓijcerēt ⁊ sic pestis cessaret. Tandē deuētū ē ad miliciā q̄ ciuitas defendebat q̄ꝛ in milicia ꝑcellebāt romani ceteras natōes iux' illō ꝟgilij. Tu regere ꝑplo, ⁊ a milicia ad aureū militē strēnuissimū quē reputabāt optimū iaculuꝫ totiꝰ ciuitatis quem adierunt miseriam ciuitatis ei exponētes. Et rīsū eidem offerētes. q̄ nō nisi ꝑ eū ciuitas possit liberari eum rogātes q̄tenꝰ i hiatū descēderet q̄ꝝ ꝑcibꝰ annuēs ⁊ bonū cōe diligēs. armauit se ⁊ in hiatū se ꝑcipitē dedit ⁊ sic pestis cessauit. Quid ꝑ illō nisi īfernꝰ itelligit de q̄ fumꝰ dyaboli ascēdit intoxicās totū mūdū: ꝫ aureꝰ. i. xp̄s se armauit cū cruce lācea ⁊ corona ⁊ sic dscēdit ad iferna: ⁊ sic puteū clausit ⁊ celū aperuit. Non adorabis deos alienos.

Contra illud pre

ceptū peccauerūt q̄dā gentiles q̄ hoies ꝓ dijs adorauerūt fm q̄ dicit Ysid. li. viij. c. xi. d. Quos pagani deos asserūt hoies olim fuisse ꝓdunt. Et ꝓ vniuscuiusqꝫ vita vel meritꝫ coli apud suos post mortē ceperūt vt apud egyptū isis apō cretā iupit. Idē dic̄ lactā. in li. de vera ⁊ falsa relig̃. c. viij. dicēs Nēo ē tā incōsideratꝰ q̄ nō intelligit fuisse mortales. Cā huiꝰ erroris est septuplex. Prima fuit dolor nimiꝰ de amici alicuiꝰ ꝑditiōe sicut pr̄ amisso filio nimis dolēs: imaginē sibi fieri fecit vt ex cōtēplatiōe imaginis haberet aliqd solaciū ⁊ in ꝓgressu ꝑpter amorem defunctorum colere imagines ceperūt hec cā tangit sap. xiiij. dicens. Acerbo eīm luctu dolēs pater cito sibi rapit filij

ksit imaginē. vt illū qui tunc ꝗ̄ſi mortuus fuerat colere tanꝗ̄ deū cepit ⁊ cōſtituit inter ſuos ſeruos ſacra ⁊ ſacrificia. Hic primus fuit ciropbanes apud egyptios. Idē dicit magr̄ in ſcolaſtica biſt. ſup Gen. de Nino rege aſſyriorū q̄ fecit imaginē belo patri ſuo mortuo quā ſumma reuerentia honorauit. Ita vt etiā reis ad eā venientib⁹ pceret ⁊ ꝓceſſu tēporis ceperūt eum hoīes honorare vt deū: ⁊ deos multiplicare ⁊ q̄dā vocauerunt beel. alij baal. alij balaim. alij beelzebub. De poſt fuerunt homines copulſi ad adorandum a tyrannis. vt ptz Sap. xiiij. vbi. ſ. dr̄ deinde interueniente tpe cōualeſcente cōſuetudine hic error tanꝗ̄ lex cuſtodit⁹ eſt ⁊ tyrannoꝝ impio celebrant figmenta: hec ibi vt ptz. xxiij. q. iiij. inueniunt. Qui nolebant adorare ſtatuam mittebantur in ignē. Secūda cauſa fuit veſana ſupbia principiū. qui nō attēdētes infirmitatē ſuā. voluerūt ſe vt deos adorari ſicut nabuchodonoſor q̄ precepit principi holoferni militie ſue vt oēs deos terre ſue exterminaret. vt ipſe ſolus dicerek de⁹. vt ptz Judith. iij. Nota mgrm in hyſto. ſup act⁹ apl'oꝝ q̄liter Gayus ceſar mādauit ſe adorari. Tertia cauſa fuit adulatio ſiue deſideriū qd̄ minores habebant acquirendi grām maioꝝ. Hanc cām ponit Aug. li. x. de ciui. dei. cap. viij. q multa vſurpata ſunt de cultu diuino q̄ honorib⁹ deferunt hūanis ſiue hūilitate ſiue adulatione peſtifera. Hanc cauſam tāgit etiā lactātius in li. de vera ⁊ falſa religione. ca. xv. di. Nō eſt dubiū q̄n illis tpibus hoies regē ſpm ſūmis laudibus ac nouis honoribus lactare ceperūt. vt etiaȝ deos appellarēt. Sedꝫ. Sic fieri ſolet in adulatione preſentis potentie hec ibi. Et ad huc modernis tpib⁹ tales honores pn c bus attribuunt. vt ſi deus eſt gratioſus. ipi groſiſſimi. Si bon⁹ ipſi optimi

Quarta cauſa fuit amor reipublice. vt illos pro dijs adorarēt qui bene reipublice pfuerūt. Cui⁹ exemplū ptz in octauiano quē romani ꝓ deo adorare voluerūt. q: bñ ⁊ pacifice ipabat. Vñ lactantius vbi. ſ. Dij crediti ſunt reges maximi ac potētiſſimi ob merita vtutū ſuap. aut numerū aut artiū reptarū cū cari fuiſſent his q̄bus impauerūt i memoriā ſunt ꝯſecrari eorū. Aut fuerūt vrbiū ꝯditores. ſic Romulus ē deificatus a romanis. vtꝫ p Aug. lij. de ciui. di ca. xv. Ubi dicit Aug. ꝙ in eius morte acciderat ſolis defectio quā impita multitudo neſciēs meritis romuli attribuebaut: multo magis xpm debuiſſent adorare ꝓ deo: quia in eius morte eclipſatus eſt ſol. Sed quare eum pro deo recipere noluerūt. Cauſa hui⁹ fuit multiplex. Prima q: ipſis romanis nō ꝓus appuerat. Scda cauſa q: fides xpi oim deoꝝ cultū. cui romani ſeruiebāt euacuabat. Tertia cā quia mūdi deſpectū ꝑdicabat romani aūt ambicioſi erant Quarta quia videbat eis deus nimis ſupbus ⁊ inuidus. q̄ cōſorte habere noluit. De illis dicit lactātius vbi. ſ. Ut grām referre bene meritis viderenk et ſucceſſores allicerēt ad bene impandū cupiditatē. Hac rōne romāi ceſares ſuos cōſecrauerūt. ⁊ ſic paulati religioſiores eſſe ceperūt. Aut fuerūt vrbium ꝯditores. ſeu viri fortitudine inſignes ſeu femine caſtitate mirabiles. ſūma veneratōe coluerūt vt egypt⁹ yſidē mauri iubā. macedones cubap. peni vranū latini fanū. romani q̄rinū. athene mineruā. Quinta cauſa fuit operū magnitudo. vt magna ⁊ ardua oparentur finxerūt ſe eſſe filios deoꝝ. Hāc rōem tangit Aug. li. iij. de ciui. dei: ca. iiij. ex dictis varronis dicēs. Utile eſſe ciuitatibus vt ſe fieri fortes etiam ſi falſū ſit a dijs genitos eſſe credāt. vt eo modo animus humanus velut diuine ſtirpis

fiduciã gerens res magnas aggrediē
das presumat audacius. agat vehemen
tius. et ob hoc impleat ipsa securitate
scitus hec Aug. unde legit in hysto-
ria alexandri magni qui accepto vulne
re a sagitta dixit. Omes me clamant fi
lium esse iouis: s̄ istud vulnus ostēdit
me filiū esse hoīs. De illis dicit Lact.
vbi supra di. preterea impietas eoꝝ q̄ suc
cesserant. plurimū ptulit ad errorem.q̄
vt diuina stirpe nati viderent diuinos
honores parētib⁹ detulerūt deferriq̄
iusserūt.hec ille. Illis edificauerūt si-
mulachra ⁊ dyabolus illa intrauit ⁊ re-
spōdit eis ad interrogata.que sic ado-
rauerūt.pō. Omes dij gentiū demonia.

Sexta causa fuit exemplum phorū
quorūdam qui deum verum adorādū
cognouerūt. Nō tamē docuerūt deum
adorandum:sed ipsi cum pplo ydola a-
dorauerunt. Hanc rōnem tangit apl's
Ro.j. dicens. Quis deuꝫ cognouerūt
nō tamē vt deū glorificauerūt. sed eua-
nuerunt in cogitatiōibus suis di.se esse
sa.stul.f.s. sequit ibidem. Mutauerūt
gloriam incorruptibilis dei in similitu
dineꝫ imaginis corruptibilis hominis
volucrū quadrupedū ⁊ serpentum ⁊c.
De illis dicit Aug. in li.de vera ⁊ falsa
relig. q̄ illi phi in templis adorauerūt
qō in scolis culpabāt. Sed Aug.vj.de
ciui.dei.c.j.rephendit senecā q̄ in li.cō
tra supstitiōes ydola rephendit. q̄ tñ in
tēplis adorauit:⁊ dixit.qō adorām⁹ nō
ptinet ad rē.sed ad morē. potius dixis-
set adorē. Causam q̄re sic adorabāt po-
nit Lactanti⁹ in li.de origine erroris q̄
mortē socratis timebāt. quem attamen
ppls interficiebat pter hoc q̄ vnū so-
lū deū adorare docuit. Dicit lactātius
vbi.s. q̄ Cicero falsa cognouit ydola.
q̄ tamē adorauit cū vulgo.ne religiōes
publice pirent.quē lactāt⁹ similat sciē
ti viam malā esse. tñ incedens per eam
offendit se pter hoc vt alios se sequen-
tes in viā ducat malā. Ad officiū oc.
los eruit pꝛios: vt alios faciat cecos:
pedes in laqueū ponit vt secū alij capi
ant. Septio venit a diabolo instigati
ue. Jō dic apl's.j.Cor.iiij. Deus hui⁹
seculi.s.dyabolus excecauit mentes infi
delium. Nam cupit adorari ab hoīe
tanq̄ deus. Jō dixit xpo cui ōndit oīa
regna mundi.hec oīa tibi dabo si ca-
dēs adoraueris me Math.iiij. Tales
idolatre sunt pmo maledicti. Deutro.
xxvij. Maledictus hō q̄ facit sculptile
⁊ ɔflatile abominatiōem dño.opus ma
nuū artificū.ponitq̄ illud i abscōdito.
⁊ rñdit oīs ppl's ⁊ dicit Amē. Jō di-
cit pꝛha. Simulachra gentiū argē.⁊c.
Os hñt ⁊ nō loquent oculos hñt ⁊ nō
videbūt:sequit. Siles illis fiant q̄ faci
unt ea ⁊ oēs q̄ ɔfidūt in eis. Secundo
sunt artifices. Sap.xiij. Infelices sunt
⁊ inter mortuos spes illoꝝ q̄ appellaue
runt deos opera manuū. Tertio sunt
deridendi. Iere.j. Uana sunt ⁊ opus
risui dignum.

Non adorabis deos alienos.

Ecundo contra

s hoc preceptum peccauerunt q̄
adorauerunt stellas solem ⁊ lu-
nam p dijs sicut dicit Aug.li.ij. de ci
uita.dei.ca.xxij. q̄ dei culturam exhi-
bebant greci hominibus.caldei astris.
egyptij bestijs ⁊ serpētib⁹ Romāi anse
ris De illis di Sap.xiij. Aut ignē aut
citatū aerem aut girū stellarū aut nimi
am aquā.aut solem ⁊ lunā. rectores or
bis terraꝝ deos putauerūt. De illis di
.iiij.Re.xxj. Extruxit altaria vniuerse
milicie celi. A quorū cultu dñs volens
retrahere pplm israeliticū dicit Deut.
iiij. Ne forte oculis eleuatis ad celum
videas solem ⁊ lunā. ⁊ omnia astra ce.
li. ⁊ errore deceptus adores ⁊ colas ea
que creauit dñs deus tuus in ministe-
rium cunctis gentibus q̄ sub celo sunt

ptea ii luminaria celi sunt facta ꝓpter gloriã dei. facta sunt tamen cõmuniter ꝓpter vtilitatẽ hoim. Sed qꝛ p̄p̄ius iu dalcus fuit, pnus ad idolatriã moyses vt pplm reuocaret ab idolatria ponit Gen. j. causam finalem stellarum dicens Fiant luminaria in firmamento celi.

Prima vtilitas est. qꝛ debet dirigere noctẽ. Dies fit ad operandũ. nox ad quiescendũ. Quia homo nõ potest continue laborare. ꝫ oportet ipm somnuꝫ capere. in fatigatiõis remediũ. Secunda vt sint in signa naturaliũ effectuum impressionũ: pluuie. siccitatis. caloris frigoris. serenitatis. ꝛ tempestatꝫ. Nõ aũt sunt signa euentuũ volũtariũ. vt guerrarꝫ tractatuũ ꝛ consiliorꝫ. Tercia vtilitas vt distinguãt diuersas ptes tpis. Estatis veris. autũni ꝛ hyemis. qbus variis disponunt ꝛ ordinant. vsui hũano ncc̃aria. Quãtũ ad h̄ sbdit. i tpa dies ꝛ ãnos. vt diuersificet dies mẽses ꝛ ãnos Quarto defuiũt hoi qñtũ ad lucẽ. Jõ dic vt luceãt i firmamẽto celo Dis ꝯsideratꝫ trahit hõ a cultu stellarꝫ qꝛ ordiata fũt ad seruitiũ hois. ꝛ sic cõsideratse astris nobiliorẽ. Sed quidaꝫ gentiles adorauerũt solem quem gentiles ꝯsecrauerũt appollini. vñ solẽ appollinẽ vocãt. Hic appollo inuẽnit artem medicine qꝛ videbat vitam pstare hoibus curando eos ꝯsecrauerũt ei solem cuiꝰ calore cũcta aiantia viuũt. ꝛ p̄ñũ diem ab eo noiauerũt ꝛ dicit Sontag. Sed nos xp̄iani nõ solẽ hunc materialẽ quem vidimꝰ adorare debemꝰ sed xp̄m q̄ est sol iusticie. Quia ipe illuminat omnẽ hoiem venientẽ in hunc mundũ. Joh. j. Et vt ipse de se di. Ego sum lux mũdi Joh. viij. vel dicit. Sonetag: quia in illa die debemꝰ nos cuꝫ deo recõciliare. Scdõ vocat luna q̃si luminisuna vt dicit Ysi. Jllã gentiles consecrauerũt dyane: q̄ dr̄ fuisse soror appollinis. ꝛ dicebatur dea viatorum

Et dicitur dyana quasi duana quia die ac nocte lucet. Et secundã feriam ab ea gentiles nominabãt: ꝛ dicebatur montag. ꝫ̃ errorem quidã xp̄iani sectantur adhuc orãtes lunã in nouilunio ostendentes ei denarios. ac si ptãtẽ hẽret dandi pecuniã ꝛ diuitias. Quedam mulieres ostendunt ei mamillas vt fiant fede. Tales ydolatrie sunt aruspices horarũ inspectores. in agendo ambulãdo aut mřimoniũ ꝯhendo. Cõtra tales dicit. xxvj. q. v. Nõ licet xp̄ianis traditiones gẽtiliũ obsuare vel colere elemẽta aut lune aut stellarꝫ cursus. aut inanẽ signorꝫ fallaciã ꝓ domo faciẽda. aut ꝓpꝫ piugia sociãda. Scriptũ est eñ. Dia q̃cunqꝫ facitis in vbo aut i ope i noie dñi nostri ihu xp̄i facite. gras agentes deo Non tñ rephẽdũtur seminatores ꝛ lignorũꝫ incisores. Quia luna est mater omniũ humiditatũ. Si secarent ligna in plenilunio. nec corroderenꝫ a vermibus nec nauigatores. Quia lunaꝫ p suũ motum causat fluxum maris ꝛ ventum Nec etiam medici obseruantes signa. Vñ dicit ypocras in principio pnosticorꝫ de luna dicens. Est quoddã celeste sidus. in quo oportet medicũ puidere. cuiꝰ ꝓuidẽtia ẽ mirabilis ꝛ stupenda. Et galienus in cõmento de diebꝰ creticis dicit. Certã rẽ q̃ nõ fallit attẽdit medicus quã docuerũt astrologi egiptiorũ qꝫ ꝯstructionẽ corpis lunarꝫ cũ stellis fortunat. fiũt egretudies termiabiles ad bonũ cum ꝯiũs vo ꝯrie hec. lic Igit nõ dyanalis luna ẽ adorãnda. sed deus q̄ hãc virtutẽ dedit lune pꝫ. Lunam ꝛ stellas que tu fundasti. Sed cur deus voluit sic lunã fm incrementũ sl luminare orbicularier. Rñt ꝓpter multa. Primo vt firmamẽtũ redderet ex h̄ singulari mõ pulchrius. Secũdo vt opus dei appareret mirabilius. hoiem magis incitaret ad cognitionẽ ꝛ ad laudẽ creatoris ex opibus suis. Tertio ꝓpter di-

stinctōem quatuoꝛ ptiū mēsis ⁊ diuersificatōez dieꝝ in ꝯplexiōe ⁊ q̄litate varia: q̄ in illo incremēto oꝛiūtur ꝓut cōuenit inferioꝛibus. Tercius planeta vocat Mars. ⁊ fuit deus belli. Et dicit mars ſm Isiō. a mare. qꝛ per mares fiebant bella Cuius belli ipe dī deus. Tamen q̄dam sunt natōes vbi femie ⁊ mares simul pugnāt. ⁊ in pugnā vadūt vt schite. Quedā sole femie. vt amazonū. Quedā nisi soli mares: vt rhomanoꝝ ⁊ aliaꝝ gentiū. Ideo dicit mgr̄ Egidiꝰ in lib. de regimie ꝑncipum. lib. iij. Qꝛ mulieres nō debent bellare. qꝛ bellatores debent esse mēte cauti. ſ; mulieres deficiūt in industria. Scđo debent esse inpauidi respectu moꝛtis: ſ; femie sunt pauide: qꝛ sunt frigide ꝯplexiōis. Tercio debent esse robusti coꝛpis ad poꝛtādum arma: sed femie molles sunt. ergo nō debent bellare: sed viri tm̄: ꝓpt̄ h̄ dicit mars a mare qui fuit deus belli. Sed nos xp̄iani plures deos belloꝝ veneramur. vt sunt principes terraꝝ. ps̄ Dij foꝛtes terre vehemēter eleuati. vt sunt dux de burgundia. ⁊ ep̄s Coloñ. ⁊ alij principes. qꝛ mirabilia operati sūt in terris istis. Illos veneramur tanq̄ꝫ deos belloꝝ. Illi scʒ gentiles vnū deū belli: sed nos plures. Vel dicit mars a moꝛte: qꝛ effectoꝛ moꝛtis. Opinabant eñ belloꝝ ꝯsulem apte humani sanguinis effusione placādū. Ideo tercia feria ab eo nominat ⁊ vocatur. dynstag. Unde ding. in antiquo vulgari sonat iudiciū. vtꝫ in his vocabulis. holding vriding. qꝛ iudiciū moꝛtis tribuebant marti gentiles. Dies martis dinstag apud gentiles teutonicos vocabat. ⁊ in signū illius iudiciū sanguinis in ptibꝰ vuestphalie die martis celebrat. quod iudiciuꝫ vrigeding appellat. Sed nos xp̄iani nō martem: sed xp̄m q̄ est verus deus belloꝝ adoꝛemus. qꝛ ipe dat certātibus victoꝛiam. Quartus planeta

rum dī Marcurius de filia atlantis genitus. q̄ dicit fuisse inuentoꝛ multarū artiū. ergo in nūero deoꝝ reputatus ē. Et dī mercurius q̄si medius currēs. qꝛ sermo in medio currit inter hoies. ⁊ dī apud grecos hermes. Hec stella q̄ mercurius dī fuit sibi ꝯsecrata ſm gētiles. quarta feria ab eo denomiata est. ⁊ vocat̄ myt vuoch. vel vuonestag in ptibꝰ gelre. Quia apud romanos ⁊ lumbardos godan. vuodan dictus erat. Et saxones inuadētes ytaliā reuersi eisdem vocabulis vsi sunt. Sed nos xp̄iani nō mercuriū: q̄ fuit inuētoꝛ multaꝝ artiuꝫ adorare debemꝰ. sed xp̄um apud quē oēs sunt thezauri sapie ⁊ scie dei abscōditi ⁊ ipe est q̄ dat sapiām postulātibus Jaco. j. Et q̄rtam feriā debemꝰ deo ꝯ cōsecrat sue traditōni ꝑ ieiuniū. vt ptꝫ de cōse. dist. iij. ca. Jeiunia. vbi dī quarta feria iudas traditōem dñi cogitauit. et sexta feria crucifixus est. ergo q̄ in his diebus sine necessitate soluit statuta ieiunia vel cū tradente tradere. vel crucifigentibꝰ videt crucifigere. Hec ibi. ergo multi religiosi sūt q̄ quarta feria nō vescūtur carnibꝰ. Quitꝰ planeta vocat Jupiter. q̄ fuit filiꝰ saturni. q̄ expulit prēm suū de creta. ⁊ regnauit pro eo ⁊ ꝓ summo deo apud gētiles celebrat. Et dixerūt gētiles hūc iouē hr̄e ptātē oīm cāꝝ q̄ fiūt in h̄ mūdo. Dic aug. v. de ciui. dī. c. xxvj. qꝛ ioui tonitrua ⁊ fulgura attribuebāt. Ideo q̄nta feria fuit ab eo denomiata apud gētiles. ⁊ dicebatur donerstag. qꝛ habuit ptātē tonādi: qđ falsuꝫ est. qꝛ h̄ deus omps̄ causat vt patꝫ Job. xxxviij. Quis dedit vehementissimo imbri cursum. ⁊ viam sonātis tonitrui. vt plueret sup terram. Sequit. quis est pluuie pater. quis genuit stillas roris. De cuiꝰ vtero egressa est glacies. ps̄. Oia quecūq; voluit dñs fecit in celo ⁊ i terra. ⁊ i mari. educēs nubes ab extremo terre. fulgura in pluuī

-am fecit. Qui producit ventos de thesauris. Sed multi xpianorꝫ adhuc venerātur Jouem. ne tonitruū aut ventus eis noceāt errore excecati. Fiūt ei ille tēpestates a deo aliqn̄ propt̄ peccata. vt patꝫ Geñ. vj. Videns aūt deus ꝙ multa malicia esset in terris intēta ad malū oīn i tpe. Sequit̄. delebo oēm hominē quē creaui a facie terre. ab homie vsqꝫ ad animātia. ꝛ factū est diluuium. Secūdo venit ꝓpter quorūdā deuororū impetratōez. Cuiꝰ exēplū poīt Gregoriꝰ in li. dyal. de scolastica vt fratrez suū ꝯpelleret ad secū manēdum. tātam tēpestatē ꝛ pluuiā impetrauit: ꝙ sctūs bn̄dictus nō fuit ausus ponē pedem extra domū sororis. Tertio veit propter quorūdā holm defensionē. sic stelle pugnauerūt ꝯtra zyzaram Judi. v. Et sic dicit Augꝰ. v. li. de ciui. dei. de theodosio. ij. impatore q̄ pugnās ꝯtra Eugenium tyrānū ꝑcibus a deo impetrauit victoriā ꝛ impugnādo q̄cūqꝫ iaculabant de manibꝰ iaculabant in aduersarios de pte anthonij vehemēs ventꝰ ꝛ tempestas iuasit eorꝫ tela. vt i eorꝫ corpora retorq̄ret: vt poeta Claudianꝰ ꝗuis a xpi noie alienꝰ in eiꝰ laudibꝰ dixit. O nimiū dilecte deo cui militat ꝛ hic. Et cōiurata venīūt ad classica vēti. sic etiam roma ꝓtecta fuit āno ab vrbe cōdita. ccccc. q̄dragesimoctio. fm martinū in cronica. Hanibal veniēs de cāpania cū grādine tāta se effudit vt agmie turba vix ad castra possent redire. Deide cū serenitas redisset ꝛ iterato se ad pugnam disposuissent: rursus violentior venit tempestas compellēs eos ad tentoria redire. Nos igit̄ xpiani nō Jouē sed xpm debemus adorare. ꝛ ei q̄ntam fariam i memoriam sui sctissimi corporis institutōe cōsecrare. Sextus planeta vocat̄ venus. que fuit soror iouis. ꝓpter eius pulchritudinē est deificata ꝛ in celū translata. Et dicit̄ venus a vi vel veneror. qꝛ venerabat̄ ꝓpter eius pulchritudinē. eo ꝙ adhuc sūt iuuenca ꝛ viri hanc deam venerātes amorē hereum habētes diligentes mulierem vltra deuꝫ. ꝛ oīa creata. ꝛ hec dea amoris ornat se peplis corallis ꝛc. in capite ꝛ in pedibus. ꝛ in corpe cum vestibus caudatis. vt ad venerarōem ꝛ amorem viros alliciat. Prouerb. vlti. Fallax et vana est pulchritudo. Mulier timens deum ipsa laudabitur. Illi dee offerūt oīa bona sua tēporalia. sic etiā mulieres adorant deū amoris. ꝛ dicit̄ papus ꝛ alio nomie beelphegor vocatur Et dicebat̄ simulachꝛ ignominie. quia cum magno mēbro virili formatuꝫ. De illo dicit priapo Isido. lib. viij. Ethy. cap. xi. Qꝫ fuit q̄dam iuuenis de lapsace ciuitate ꝛc. ꝛ ab illa dea feria sexta appellata est. Et dicitur Freytag. Sed nos xpiani nō venerem sed xpum adorare debemus: ꝛ eius passioni sextam feriā cōsecrare. ꝛ sic apud xpianos illa feria dicitur Freytag. qꝛ tunc scilicet illa die sumus liberati a potestate dyabolica.

Septimus planeta vocat̄ saturnus qꝛ quondā fuit rex crete: expulsus a regno per filiuꝫ Jouem. fugit in ytaliam ad Janū primū regem ytalie. ꝛ ibi docuit rudos homies agros colere. ꝛ domos edificare: ꝛ nūmos ereos prius instituit. Ideo post mortez eius pro deo colebat̄. Et hec stella que dicit̄ Saturnus: ei fuit consecrata. Et ab illa est seprima feria nomiata: ꝛ vocarur Samßtag. quasi dies saturni. Nos christiani hāc diem nō saturno: ſ; ꝟgini Marie hanc diē singularit̄ consecramus ꝓpter quatuor Primo qꝛ beata virgo in sabbato quo christus fuit in sepulchro stetit in fide apostolis decedētibꝰ. Secūdo causa ē. qꝛ sicut a ieiunio sexte ferie fit transitus ꝑ sabbatum ad solennitatem dñice: ita a miseria presentis vite vel peccati: fit transitus ad statū glo

rie vel gr̄e p beatā virginē. Tertia ḡa talī die legit btā virgo, multotiens miracula fecisse: et beneficia pctōribus p̄stitisse. Quarta ē. q2 apud grecos fuit quedā imago btē virginis cuius velamen a nona sexte ferie diuina vtute recedebat. et post nonā sabbati illi dei virtute redibat. Cuius miraculi rō potuit esse. vt ōnderet ꝙ pcipue tali die faciēs btē v̄ginis pctōribus orātibus intēdebat. ꝑpter qḋ greci diem illā solēne induxerūt. Deinde ad latinos hec consuetudo deuenit. Hec dies sabbati est ieiunāda cū lacticinijs: vt ptz de ꝯse. di. iij. ca. Sabbato vero ieiunādū rō euidentissima demōstrat. ifra. sicut sexta feria ꝑpter passionē dn̄i ieiunam⁹. sabbatuȝ ꝑtermittere nō debem⁹. q̄niā inter tristiciā et leticiā tpis illi⁹ videt inclusum Idē pz. xij. di. c. illa. dicit Aug. Mater mea mediolanum me secuta. inuenit ecclesiā nō ieiunantē sabbato. cepat fluctuare quid ageret. Tūc ꝯsuluit de hac re beatissime memorie ambrosiū epm: et ille ait. cū romāvenio sabbatū ieiuno sic et tu. ad quācunq; ecclīam veneris eius mores serua. hoc tibi.

Non habebis deos alienos.

Ertij qui peccāt

t ꝯtra istud p̄ceptū sunt diuinatores p manifestā demonū inuocatione. qḋ est maximū peccatū. quia ibi fit expssum ꝑactū cū demone. de q̄bus Ysaie. xxvj. Dixistis. pcussimus fedus cum morte. et cuȝ inferno fecimus pactum. Et adhuc grauius esset si sacrificiū vel reuerentia demoni inuocato exhibetur. Isti dicunt diuinatores quasi deo pleni. nam vsurpant sibi qḋ est diuinum scz ꝑnunciare futura aut occulta. Iuxta illud Ysa. xlj. Annunciate que futura sunt et sciemus q̄niam dij estis vos. Nam dicit sctūs thomas secunda scde. q. xcv. Quidam predicant futura ꝑut in suis naturalib⁹ et causis necessarijs existunt. sic astrologi pronunciant eclypsos futuros. Quidaȝ p̄nunciant futura ꝑut tales effectus preexistūt in suis causis naturalib⁹ nō ex necessitate semꝑ et frequēter vt in pluribus. sic astrologi p īspectiā et ꝯsiderationē stellarū p̄nūciare possūt de pluuijs et siccitatibus et medici de sanitate vel morte. tales non peccant. Sed prenunciare tales effectus prout in se existunt antēq; fiant. hoc est dei ꝑpriū. Si quis ergo futura prenoscere aut p̄nūciare quocūq; modo ꝑsumpserit. nisi deo reuelante sicut ꝑphete manifeste sibi vsurpāt qḋ dei ꝑpriū est. et maxime velle scire illud qḋ futurum est. aut occultū. demone reuelatione per manifestam inuocatione demonis. Tales multe sunt species: vt ptz. xxvj. q. iij. c. igit genus diuinatōis a ꝑsis fert allatū. Primi vocant geomātici a geos qḋ est terra. et mācos diuīatō. et ē q̄si diabolus apparet ī lapide. aut ferro aut speculo aut vngue. Si in aqua vocat ydromancia. si in aere aeromācia: si in igne pyromancia. Taliter inuocant demonem. qui volunt inuestigare furtū alicuius rei tales grauius peccant q̄ fur. Probat q2 fur tm̄ peccat contra preceptum scde tabule. In qua dicit, Non furtū facies. Sed diuinator p̄eccāt contra preceptū prime tabule. Ī q̄a dicitur. Non adorabis deos alienos. Sed pctm̄ cōtra p̄imā tabulam est grauius peccatū q̄ contra secūdam. q2 ille immediate peccat contra deum. Sed fur peccat contra ꝑximū. Ideo dicit extra de sortilegijs. c. In tabulis aut codicibus aut alijs furta non sunt querenda. Et idem in. c. ex tuaꝝ līarum Alexander tertius suspendit vnuȝ sacerdotem per integrū annū. q2 cū quodam sortilego ad priuatū locū accessit non ea intentōe vt demonē inuocaret. s̄ vt inspe

[illegible] cuiusdā ecclesie
posset recupare. licet hoc ex bono zelo
fecisset grauiter tñ peccauit q̄d fieri nō
debet q2 dyabolus se pꝰ infamat inno
centē q̄tenus suscitet lites ⁊ discordias
inter hoies. Scđo q2 querit ab his ado
rari. Dubitat̄ vtruz homo posset licite
vti ministerio demonuz. videtur q̄ sic.
q2 licet ministeriū recipe ⁊ auxilium a
peccatoribus. sicut elemosinā spiritua-
lem. puta instructōem. vel etiā corpora
lē sicut panē vel huiusmōi. Ergo a de-
monibus. Itē a malo seruo pōt q̄s exi
gere seruitiū ⁊ recipe: ꝫ si aliq̄s sanctꝰ
dyabolū supauerit. pōt licite ei impare
⁊ eius obsequiū recipe. Itē videt̄ hoc
esse licitū exemplo apl̄i. qui tradidit in
corrigibiles sathane in interitū carnis
vt spūs eoꝝ salui fierēt. Sed in ꝯtrariū
est ⁊ ꝓ veritate arguendū sic. Non po
test a dyabolo recipi cōsiliū absq̄ pctō
ergo nec ministeriū. Añs ptz. iiij. Reg.
.j. vbi punit̄ ⁊ reꝑhendit̄ rex israel qui
misit ad cōsulēdū deū accaron. Itē ex
quo dyabolus est dolosus. ꝯstat q̄ nul-
lū diligit nisi in malū suū. vt ꝑ ipsuz ꝑ-
uertat̄ ꝫ q̄ suscipit ab eo obsequiuz. cō-
mittit se discrimini ⁊ omīs talis morta
liter peccat. Pro respōsione ad dubiuz
sit hec prima cōclusio. Secluso dei mi-
raculo aut angeloꝝ concursu. nulla est
potestas coarcendi demones per cara-
cteres. figuras aut verborum prolatio
nes. ꝓbat̄ ꝑ illud Job. xlj. Non est po
testas super terram. que valeat ei cōpa
rari: qui factus est vt nullum timeret.
Per hoc designatur q̄ potestas demo
nis maior est potestate cuiuscunq̄ cre-
ature corporalis. Idem dicit sanctus
Thomas scđa scđe. q. cv. artic. iiij. vbi
dicitur. Demones enim in cursu huius
vite nobis aduersarij constituunt̄. Nō
autem nostre ditioni subdunt̄. sed diuie
ditioni ⁊ angelorum. Idem August. li.
.iij. de doctrina christiana. dicit q̄ spi-
ritus desertorum regunt̄ per spiritum
iustum. Ideo dicit Guilhelmus parisi
ensis in li. de demonibus. Nihil est in-
quit q̄ possit eos cogere. nisi āgeli san-
cti ⁊ creator altissimus. Naz q̄ diuina
potestas possit eos cogere. xp̄iano non
debet esse dubium. Nam Luce. iiij. di-
citur q̄ xp̄us dixit demoni. Exi ab illo
⁊ factum est. Item homo vel angelus
domino auxiliante. ⁊ specialiter cōcur
rente. potest demonem expellere. Iđo
scribitur Luce. x. Ecce dedi vobis po-
testatem calcandi super demones ser-
pentes et scorpiones: ⁊ super omnem
virtutem inimici. Et Matthei vltimo.
In nomine meo demonia eiciēt. Sed
cōtra predicta arguitur illud Thobie
sexto q̄ angelus raphael dixit: q̄ si de
secore piscis poneretur super carbones
fumus eius exterminat omne genus
demoniorum. siue a viro siue a mulie-
re. Secundo per melodiam expellun-
tur. demones: sicut habetur de Dauid.
primo Regū. xvj. Ad primum respon-
dit Nicolaus de lyra. ibidem dicens q̄
fumus non fecit hoc sed per fumum de
signabatur virtus expulsiua meritoria
Thobie. Cuius merito raphael expu-
lit demonē saram liberando ꝓpt̄ quod
dicit̄ ibidem. c. viij. q̄ raphael reprehē
dit demonē ⁊ ligauit eum in supioribꝰ
egypti. Sic etiam dauid deuotio ad de
um cōpescuit demonem nō cithara. Et
sic ptz q̄ non pōt cōpelli dyabolus ali-
qua virtute corporali ꝫ spūali. Sequit̄
correlarie. Licet demones ꝑ inuocatio
nē vocati nōnunq̄ veniunt ħ tñ nō coa-
cte sed fraudulent̄ q̄tenus ipos inuoca
tores decipiāt q2 sunt capitales hostes
⁊ inimici hoīs. quia nulla virtus natu-
re corporee lapidis vel ligni vel metal
li vel herbe. est que posset demones ad
aliq̄d cōpellere q̄uis fingat se cōpel-
li ab hoibus ⁊ aliq̄n subdi. vt ꝑ hoc fa-
miliaritatem cū hoibus ꝯtrahāt. ⁊ fina

liter eos fallant. Patet etiam falsitas scribentium in libris suis magicis ⁊ in suis exorcismis experimētis ⁊ carminibus. ⁊ certis verbis ⁊ characteribus ⁊ figuris signis ⁊ adiuratōnibus possint eos cogere ad respōdendū veniendū manendū ⁊ operādū. ⁊ hoc virtute artis sue: nō innixe virtute diuine. quales sunt quidā bibuli: quādoqꝫ cōcubinarij ⁊ lusores habentes quandoqꝫ exorcismos non approbatos. ⁊ indiscretos Nō attendentes dictum saluatoris dicētis: ꝙ hoc genus demoniorū nō eijcitur nisi ieiunio ⁊ orōne. Item deberēt exorcismos suos ostendere suis episcopis pͥsertim doctoribus theologie vel iuris an vti possent. Ex his etiam patz falsitas ⁊ error aliquorū falsorū astronomorum dicētium se posse facere imaginem sub certa ꝯstellatōne que ꝑ virtutem suam possit cogere demones vt veniant ad illam imaginē ad operādum qdam mira: ⁊ ad dandū responsa. quod falsum est. qꝛ non coacte sed voluntarie veniūt. vt homines credant aliquod numen esse in stellis: ⁊ sic stellas adorent. Sicuti vnā vetulam noui que credidit solem esse deam vocās eam scām dominam. ⁊ aliquando ꝑ solem benedixit ꝓpter eam sub certis v̄bis cum obseruātia q̄dam supersticiosa. q̄ dixit se plus q̄ꝫ .xl. annis credidisse hoc. ⁊ multas infirmitates curasse Insuper sic homines hodie iueniūtur: tam layci q̄ꝫ clerici litterati ⁊ illitterati cū p̄io viderint nouilunīū flexis genibus adorant vel deposito capucio vel pileo capite inclinato adorant ⁊ honorāt: imo plures etiā ieiunant ip̄o die nouilunij. siue sit dies dñica. In qua fm ordinatōnes ecclesie nō est ieiunādum propter resurrectionis leticiam. que oīa habent speciem idolatrie ab idolis relicte. De quibus Hieremie. vij. scribit ꝙ fecerūt placentas regine celi. s. lune offerendo ei eas. Sed volentes hoc palliare dicūt: ꝙ nō honorant lunam ieiunando: sed deum ⁊ sanctos qui incidūt in mense lunationis vise. Ecce qualis est ista excusatio: quia ieiunant quando nō est ieiunandum. scꝫ dñica die. sed quando ieiunium est preceptū ipsi minime ieiunant

Secūda conclusio. Sicut demonū inuocatio est illicita ⁊ multum periculosa. Sic eorum auxilij imploratio est ipsi homini valde ꝑniciosa. Patet primo ex parte dei: quia zelus dei hoc nō patitur: ꝙ pro consilio ad aliquem recurratur nisi ad ip̄um presertim in his que excedunt humanū iudiciū. Quod euidenter ostendit quarto Regum primo. vbi reprehēditur ⁊ punitur rex israhel qui misit ad consulendū deum accaron. Sic nāqꝫ legitur ibi. Cecidit ochozias rex israhel per cancellos cenaculi sui quod habebat ī samaria ⁊ egrotauit. Misitqꝫ nūcios dicens ad eos. Ite consulite beelzebub deum accaron vtrum viuere queā de infirmitate hac Angelus autē domini locutus est ad helyam thesbytē dicens. Surge ⁊ descende in occursum nūciorum regis samarie ⁊ dices ad eos. Nunquid nō est deus israhel ⁊c. In signum huius precepit deus destrui ydola ⁊ aras eorum diuinos magos ⁊ ariolos. Sic fecit saul ex zelo diuine legis. primo Regum vicesimoctauo. Quia propter illas deus offenditur valde: ⁊ ad puniendum irritatur. Unde in reuelatiōibus sancte Brigitte legit̄. ꝙ virgo mater Maria dñi reuelauerat cuidam q̄ꝫtum filio suo sortilegia vel maleficia displiceant fm ꝙ scripsit episcopo neapolitano. Nūc inquit scias: ꝙ in ciuitate neapoli committūtur horrenda peccata: ꝙ multi homies ⁊ femie consulūt malignos sortilegos ⁊ diuinatores ⁊c. Aut propter amorē mulierū aut propt̄ diuitias cōsequēdas. Tales sunt maledicti a dño

⁊ gra ipuniancti puniati. neqꝫ idonei qꝫ gra intret corda eoꝝ. Jdo dicit Aug⁹. in lib. de doctrina xp̃iana. Oēs hmõi artes ⁊ noxie supstitiones damnande ⁊ fugiende sunt a xp̃iano. q̃ ex quadaꝫ pestifera societate boim ⁊ demonũ fiũt Scdo hoc idem pꝫ ex pte demonum. Quia ille q̃ semp hꝫ in aĩa volũtatẽ. ab illo nunqꝫ est auxiliũ accipiẽdũ. ſꝫ de monũ volũtas semp est mala scꝫ ad fur ta ⁊ ad adulteria. ad discordias. ⁊ in aliqd quod sit saluti boim ꝯtrariũ. Dicẽte Pe- ro in pma canonica sua cap. iij. Tanqꝫ leo rugiẽs circuit: querẽs quẽ deuoret. Tertio ex pte bois q: infideliter agit ꝯtra deuꝫ pctõ infidelitatis de um offendendo. in hoc qꝫ ad suũ aduersarium recurrit: quasi deus nõ sit oñi potẽs. Jtem pctõ idolatrie. alteri a do virtutem diuinã attribuendo: ⁊ oblatõ nibus ⁊ sacrificijs honorãdo Jtẽ peccato inobediẽtie. phibitionis dei ⁊ ecclesie eo qꝫ hꝫ familiare ꝯmerciũ cũ aduersario dei patris ⁊ filij eius ⁊ ecclesie Propter qd apostol⁹ dicit. ij. ad Coꝝ. vj. Que ꝯuentio xp̃i ad belial: lucis ad tenebras. Jtem peccat ꝯtra seipm peccato impuidẽtie cõmittendo se periculo magno ꝯtra sapiẽns ꝯsiliũ Eccl. v. Ne credas inimico tuo ineternum. Sed qꝫ maioꝛ inimicus homis q̃ diabolus q̃ semp querit homis perditõem Cuius exemplũ dicit Cesarius. qꝫ fuit quidã ꝯuersus ad quem diabol⁹ venit in spẽ angeli dicens. Disce fortit q: futurum est ⁊ a deo diffinitũ vt baluerstadẽ. fias epus. Letus ille studuit fortiter. Altera die venit idem dicẽs. Jaꝫ mortuus est epus festina venire ad ciuitatem. Statim miser de monasterio exiens: eadem nocte in domo cuiusdã honesti sacerdotis hospitatus est. Ut autẽ glorióse ad sedem veniret ante lucem surrexit. equũ sui hospitis strauit: ⁊ eum abstulit. Mane familia domus damno ꝯgnito eum sequens appꝛehendit. Et tracto ad seculare iudicium: pro furto damnatus: nõ cathedram vel episcopus: sed sicut fur patibulum ascendit. Sed diceres. Nunqd apostolus vtebatur ministerio demonũ cum tradiderat quendã sathane. vt patet. j. ad Coꝛinth. q̃nto. Respondet qꝫ paulus nõ vtebatur ministerio diaboli cuꝫ pacto expꝛesso vel tacito: sed magis diuino iudicio ⁊ imperio ipsius apostoli: cui subijciebant maligni spiritus. Diceres secũdo qꝫ a malo homie ⁊ a malo seruo põt quis accipe auxilium vel cõsilium. ergo etiam a diabolo. Respõdet qꝫ non est simile: quia ipsius nõ est mẽbꝛum oĩno pcisum. Quia si actualiter nõ est vnitum: põt tamen reuniri. diabolus penitus est abscisus ⁊ damnatus. Jtem non sic indigemus subsidijs diaboli: qu'a possumus habẽ subsidium dei: ⁊ angeloꝛum. ⁊ pꝛoximi nostri. ⁊ tribuit patientie meritum. Jtem seruiciũ diaboli non est ad hoc deputatuꝫ a deo: nisi fiat speciali puilegio. Sed potius diabolus deputat⁹ est ad temptandũ ⁊ exercendum. ⁊ sic seruit nobis: licet intendat nos impugnare. Sed de malo suo facit deus bonum nostrum. Sed adhuc diceres. quid noceret mihi si adiutus fuero siue boc fiat per diabolum vel per quẽcunqꝫ aliũ modo obtineam subsidium sufficit mihi. Respondet qꝫ immo valde nocet Quia si pꝛodest in coꝛpoꝛalib⁹: nocet in spiritualibus ⁊ anime eternaliter. Unde Augustinus libꝛo tertio de ciuitate dei. Qui talis fuerit nõ sanus: sed eger est. non prudens: sed stultus est. in egritudine assidua laboꝛat: ⁊ in cecitate noxia stultus est ⁊ demens permanebit. Tercia conclusio. Demon licet poteſt alicui thesaurum abscõditũ reuelare. furem aut furtum manifestare. egritudinem sanare. futura pro-

nűciare nullaten⁹. tamē licet eorũ auxi
lium pro illis vel alijs similibus implo
rare. Ista oĩa patent q̄z solet cõiter di-
ci q̄ abscõditi thesauri tp̄e antixp̄i per
demonē antixp̄o reuelētur. Sic etiam
potest furta ⁊ furē manifestare. Et cer-
tum est q̄ ipse stimulat ad furta cõmit-
tenda sicut ad alia pctã mortalia. Sic
sepe responsum dat q̄ aliquis furat⁹ sit
qui tamen est innocēs quatenus sic di-
scordias seminet cũ magister discordia
rũ ⁊ errorũ sit. Etiã scit egritudines sa
nare. Quia ip̄e optimus medicus ē co
gnoscens valde rerum naturas scilicz
herbarũ ⁊ lapidũ que deo p̄mittente ce
leriter possunt applicari: ⁊ morbos cu
rare. Etiã potest egritudines immitte-
re sicut dicit Aug⁹. in lib. de doctrina
xp̄iana ⁊ habet. xxvj. q. iiij. ca. Scien-
dũ. q̄ ip̄i demones ea plerũq̄ p̄nuncia
te solent q̄ ipsi facturi sunt. Accipiunt
enĩ ip̄m aerem viciando morbidũ red-
dere. sepe potestatē morbos immittere
⁊ peruersis amatoribus terrenoꝝ com
modorũ mala facta suadere. de quorũ
moribus certi sunt q̄ sint eis talia sua-
dentibus ꝯsensuri. Suadent enĩ miris
⁊ inuisibilibus modis per illã subtilita
tem corpa hominũ nõ sentientiũ pene
trando ⁊ se cogitationibus eoꝝ p̄ que-
dam ymaginaria visa miscēdo siue vigi
lantiũ siue dormientiũ. Aliqñ aũt non
q̄ ip̄i faciunt sed q̄ naturalib⁹ signis fu
tura p̄noscũt ⁊c. Sequit̄ q̄ etiã possũt
alicui suã mortē p̄dicere ⁊ infirmitates
p̄nũciare. Sz nõ ē tutũ p̄ infirmitatis
remotiõe eoꝝ auxiliũ inuocare. vt3. iiij
Reg. j. In ochozia rege israel. Correla
riũ primũ. Qz hmõi vani diuinatores.
sortilegi. nigromãtici ⁊c. debēt puniri
et qñq̄ expelli vl' acriter corrigi ne ali-
os reddant nequiores. Quia dicit apo
stolus. j. ad Coꝝ. v. Modicũ fermentũ
totam massam corrumpit. Et vna ouis
contagiosa. totum ouile facit morbidũ

Hoc tenentur preceteris curati ⁊ p̄la
ti. quibus incumbit dominicũ gregem
informare. quatinus huiusmõi pernici
osos ⁊ periculosissimos errores valeãt
extirpare quoniam horum obseruãtia.
multũ vergit i animaꝝ periculũ ⁊ scãda
lũ ecclesie ⁊ dei blasphemiã. Et esset mł
tũ expediens. q̄ essent viri docti in ma
gnis ciuitatibus et villis circũiacenti-
bus quorum doctrinis ⁊ eruditionibus
hee supstitiose ⁊ noxie vanitates dele-
rentur ⁊ in villis esset necessarium. ma
xime quia inter rusticos maxime viget
talis error. Quam periculosa sit demo
num inuocatio patet per tale exemplũ
quod ponit cesarius di. v. cap. iiij. Cum
plures ex diuersis regionib⁹ scolares
in ciuitate Tholosa studerēt in arte ni
gromancie. iuuenes aliqui de sueuia at
q̄ bauaria stupēda quedam incredibi-
lia a suo magistro audientes. Vtrũ nã
vera essent probare volentes dixerunt
illi. Magister volumus vt ea que nos
doces oculotenus ostendas quatenus
aliquem ex studio fructum capiamus.
Quos cum auerteret ⁊ nõ acquiescerēt
eo q̄ natio illa ⁊ gens sit mirabilis Ho
ra igitur ydonea illos in campum du-
xit. gladio circa illos circulũ fecit. mo
nens sub interminatione mortis. vt in-
fra se cohiberent et ne rogantibus ali-
quid darent ⁊ offerentibus aliquid reci
perēt. p̄cepit illis. secedens ab eis pau
lulum demones carminibus suis aduo
cauit. Mox assunt illi in formis militũ
armatorũ milicie ludos circa iuuenes
exercentes. Nunc lapsum simulabant
nunc lanceas ⁊ enses contra eos exten
debant omnibus modis satagentes v'
illos extra circulum traherent. Qui cũ
sic nihil proficerent tũc in puellas spe
ciosissimas se trãsformantes. choreas
circa illos ducebant varijs anfractib⁹
iuuenes inuitãtes. Ex quibus vna for-
ma ceteris prestantior vnum ex scolari.

C

dus elegit ad que quotiens venisset chorisando. totiens anulum aureum ei porrigendo. ei intus suggerendo. et foris motu corporis ad amorem suum inflamando. Que cum per multas vices actitasset victus iuvenis contra anulum digitum extra circulum porrexit. Quem illa mox per eundem digitum extrahens. nunquam comparuit. Capta preda conventus malignantium in turbinem resolvitur. fit clamor et strepitus discipulorum. Accurrit magister. de raptu consortii conqueruntur omnes. Quibus ille respondit. Ego sine causa sum: vos me cogitis ego vobis predixeram. Non eum amodo videbitis. Ad quod illi. Nisi nobis illum restituas. interficiemus te. Cumque in ens tandem vitam sciens bavaros furiosos respondit. Ego tentabo si spes aliqua sit de illo. Vocansque principem demoniorum. fidele suum ministerium ad memoriam illi revocans dixit discipline eius multum esse derogandum. seque a discipulis suis esse occidendum nisi iuvenis restitueret. Cui dyabolus. Crastino consilium propter te in tali loco celebrabo. Tu esto presens. Et si aliquo modo illum per sententiam obtinere poteris gratum habebo. Quid plura ad imperium principis consilium malignantium cogitur. de violentia in discipulum facta a magistro conqueritur. Ab adversario respondet. Domine inquit. Non illi feci iniuriam. Nam magistro suo inobediens fuit. legem circuli non custodivit. In hunc modum illis contendentibus. dyabolus demone quendam sibi collateralem de sententia interrogavit dicens. Olim vere tu sp curialis fuisti. Iusticiam. personam non accipis. solue questionem huius litis. Respondit ille. Ego iuvenem magistro suo restituendum iudico. Morque ad adversarium conversus dixit. Redde illum quia nimis importunus eras. Ceteris sententie eius assensum prebentibus ad mandatum iudicis. eadem hora scolaris ab inferis reducitur. et magistro suo restituitur. Consilium solvitur et ad discipulos reducta preda magister letus revertitur. Cuius vultus erat ita macer et pallidus. color tam imutatus. ut hora eadem a sepulchro videretur suscitatus. Qui sociis apud inferos visa recitans quod deo contraria et execrabilis foret illa disciplina magis exemplo quam verbo ostendit. Et a loco recedens in quodam monasterio monachum se fecit. Valde ergo periculosum est illis etiam qui ex invocatione demonis nituntur querere thesaurum occultum ut ditentur. Sicut legitur de quodam qui diu studuit qualiter dives fieri posset. Tandem dixit ipse. Ex quo alio non possum fieri dives ditabor per dyabolum. Et quesivit magum inter iudeos et christianos et non invenit. Cogitavit ergo. Ego ipse experiar si potero per dyabolum fieri dives. Fuit in via quandam umbrosam et faxosam dicens. Ubi es quem semper queris decipere homines? Ego sum hic ut dem me tibi. Prima vice non venit. nec secunda. sed tercia die venit et dixit. Quid petis? Rndit ut me divitem facias. Cui dyabolus. Primo adorabis me. Tunc ille incurvavit se et adoravit illum. Et dyabolus ludificavit illum quia tunc habuit pratem in eum. Et fecit quod omnes illi lapides videbantur ei esse aurum. et dixit ei dyabolus. Accipe satis de auro. Tunc ille oneravit se de lapidibus. Cum venit domum posuit lapides in quendam locum. et inceperunt ardere et combusta est domus et quicquid in ea fuit ita quod ipsemet vix evasit et dixit. Non curo. Ibo ad locum ubi plurimum aurum dimisi. Et accedens invenit lapides quos prius videbantur ei aurum purissimum. Secundi vocatur nigromantici ut patet. xxvj. q. v. c. Nec mirum ubi dicitur Nigromantici sunt quorum precantationibus videntur resuscitati mortui divinarent ad interrogata responderent. Nigros enim grece. latine mortuus

mancos diuinatio vocat. Ad q̄s suscitādos cadaueri sanguis addit Nam aīa re sanguinē demones dicunt. Jdcq̄ q̄cunq̄ fit nigromancia cruor aque miscet. & a colore sanguinis facilius ꝓuocat. Contra quos Deut. xviij. Non sit in te q̄ a mortuis veritatē querat quia dyabol⁹ in spē mortuoꝝ sepius apparet. vtz. j. Reg. xxviij. Ubi mulier phitonissa ad instantiā saul videbat resuscitare samuelē: vt regi ad interrogata responderet Sic nanq̄ legit ibi. Dixit saul seruis suis. Querite mihi mulierē habentē phitonē & vadā ad eam & sciscitabor p illam. Et dixerūt serui eius ad eū. Est mulier phitonē habēs in endor. Mutauit ḡ habitū suū vestitusq̄ est alijs vestimētis. & abijt ipse & duo viri cū eo. Ueneruntq̄ ad mulierē nocte. & ait illi. Diuina mihi in phitone & suscita mihi quē dixero tibi. Et ait mulier ad eum. Ecce tu nosti q̄nta fecit saul & quō erraserit magos & ariolos de terra. Quare ḡ insidiaris anime mee vt occidar. Et iurauit ei saul in dn̄o dicens. Uiuit dn̄s q: non eueniet tibi. Sup q̄ dicit aug⁹. q̄ nō fuit samuel. sed dyabolus dicēs. Quō poterat esse vt arte magica attraheret vir a natiuitate sctīs vita. & opib⁹ iustus. Jtē si samuel vere apparuisset. nō vtiq̄ vir iust⁹ ꝑmisisset se adorari. q̄ predicauerat solū deū veruz adorandū. Jtē quō hō dei q̄ cū abraaz in refrigerio erat diceret ad vtrū pestilentie & dignū ardore gehēne. Cras mecum eris. Dubitat vtrum liceat ab aliquo moriente requirere q̄ reuelet sibi statum suum. Respondet sanctus thomas quadam conclusione quodlibeti sui. Cum peccatum sit contra naturam vt patet per damascenum l. b. ij. requirere impletiōes naturalis desiderij nō est peccatum. Homo enim naturaliter scire desiderat. ꝑmo methaphisice nisi aliqua inordinatio iungatur. Nulla autem inordinatio in hac aquisitione videtur si aliquis inquirat a moriente cognoscere statum eius post mortem. subijciendo se diuino iudicio. Unde nulla ratō videtur quare debeant dici hoc esse peccatum nisi forte ex dubitatione fidei de futuro statu quasi temptando inquirat. Tercio vocantur phitones a phitone appolline. Dicuntur autem phitones ventriloqui qui habent in ventre demonem verba exterius proferentem. De quo Leui. vicesimo. Uir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinatiōis spiritus fuerit morte moriatur. Lapidibus euz obruet omnis populus & sanguis eorum sit super eos. De his dicitur. xxvj. q. vij. capit. Non obseruetis vbi dicitur. Qui autē talibus credunt aut ad domum eorum euntes. aut ad suas domos introducūt sciant se fidem xp̄ianam & baptismum preuaricasse. paganum & apostatam. retro abeuntem et dei inimicum. et iram dei grauiter incurrere nisi digna penitentia emēdatus deo recōcilietur. Hec ibi. Unde petrus blesen. epistola. lxiiij. Dum saul phitonissam consuluit cum filijs suis in montibus gelboe. merebatur interfici. Sic Ochozias qui ceciderat per cancellos. dum vite diurnitatez scrutatur vita eius tanq̄ tela succiditur Dubitatur vnde est q̄ aliquando verum dicunt cum dyabolus sit pater mendacij. Respondetur q̄ hoc venit propter mlta. Primo aut superiori virtute coacti sunt verum dicere: vt patet Actuum. xvj. capit. de illa ventriloqua que clamauit post apostolos scilz paulum & eius socios dicens. Jsti homies sunt serui dei excelsi. qui annunciant vobis salutis viam. Ubi dicit magister in Scolastica hystoria. Hoc factum est a spiritusancto. Spiritum Phito-

nium viget vt veru diceret p eã. Se
cundo fit vt finaliter decipiat demon q̃
intendit perditionem hominum ex hu
iusmodi suis responsis. Sic aliq̃n: si di
cit verũ intendit tamen homines assue
facere ad hoc ꝙ ei credat vt in fine du
cat hominez in illud quod est saluti ho
minum cõtrariũ. Unde Athanasi⁹. ex
ponens illud Luc. iiij. Increpauit illũ
obmutesce. Quis inquit verũ fatet de
mon: cõpescebat tamen xp̃s eius ser
monem ne simul cum veritate etiã suã ini
quitatem ꝓmulget vt nos assuefaciat.
Tercio fit vt intelligat qualem fidẽ ha
beat vt patet Deutero xiij. vbi dicitur
Si surrexerit in medio tui ꝓpheta aut
q̃ somnium vidisse se dicat ꝛ p̃dixerit si
gnum atq̧ portentũ ꝛ euenerit qd̕ locu
tus est ꝛ dixerit tibi. Eamus ꝛ sequa
mur deos alienos quos ignoras ꝛ ser
uiamus eis. non audies verba ꝓphete
illius. Quia temptat vos dominus vt
palam fiat vtrum diligatis eum an nõ:
Quarto fit aliquando hoc a casu ꝙ ve
rum dicunt cũ dyabolus sit pater men
dacij fingunt se scire quod nesciunt vt
habeant butirum caseum vel pecuniaz
Unde quidam sacerdos volens quan
dam vetulam confundere ne sui parro
chiani ei credant misit zonam suam ad
eaz q̃ ex illis solebat diuinare. Que so
la zona inspecta cũ sacerdos eẽt impin
guat⁹ ip̃a iudicauit sacerdotẽ eẽ ip̃gna
tũ. Quarti vocant arioli. ꝛ sũt qui in
visceribus aĩalium sup aras ymolatoꝝ
diuinant vt3. xxvi. q. iiij. ca. Igitur ge
nus. Cõtra quos deut. xviij. Quando
ingressus fueris terrã quã dñs de⁹ tu⁹
datur⁹ est tibi caue ne imitari velis ab
hominationes illarum gentiũ. Nec in
ueniat in te q̃ lustret filium suum aut fi
liam suam ducens p ignẽ. aut q̃ ariolus
sciscitet. s. q̃rendo ab eis futura. Du
bitatur vtrum demones sciant futura.
Respondit aug⁹. ꝛ ponit. xxvj. q. iiij. c.
sciendũ ꝙ sic q̃ celeritate motus nõ so
lum cursus quarumlibet rerum homi
num vel ferarũ. verũ etiam volat⁹ aui
um incõperabiliter vincant. Etiã sunt
prediti acumine sensus. Etenim ex his
duobus multa q̃ homines mirantur sci
unt. Secundo ꝓpter longũ temp⁹ hñt
multã experientiã rerũ. quã ꝓpter vite
breuitatẽ homines habere nõ possunt.
Tercio ip̃i multa faciunt q̃ hoibus p̃
dicare solent. sicut morbos ꝛ infirmita
tes. Ideo dicit Aug⁹. vbi supra. Acci
piunt eñ potestatẽ morbos immittere
ꝛ ip̃m aerem viciando morbidũ redde
re ꝛ puersis amatoribus terrenorũ cõ
modorum malefacta suadere. De quo
rum moribus certi sunt ꝙ sint eis talia
suadentibus cõsensuri. Hec augustin⁹
Quarto ex signis rerũ predicũt futu
ra. Ad que signa sensus hominũ veni
re non possunt. Sicut medicus signis
prenunciat mortẽ. que hui⁹ artis igna
rus nõ potest dicere. Quinto hoc facit
ex reuelatione dei ꝛ angelorum bonoꝝ
Circa predicta subiungam tria docu
menta. Primũ nigromantici: diuini et
arioli ꝛc̃. si aliquando predicunt verita
tem tamen nullo modo fides est eis ad
hibenda. qui vult deo tenere fidelitatẽ
quia dyabolus mendax est ꝛ pater ei⁹.
Cuius exemplum patet in prima ma
tre nostra que decepta fuit: eo ꝙ credi
dit serpenti dicenti sibi. Nequaq̃ mori
emini sed eritis sicut dij. scientes bonũ
ꝛ malum. Sed quanta pena eis subse
cuta est legant in principio Gene. De
credulitate prime femine nostre mulie
res obtinuerunt adhuc vnam buccellã
quia cito credunt phitonissis Audiant
illi quid accidit Siluestro. ij. pape. Hic
primo floriaceñ cenobij monachus fu
it. sed dimisso monasterio homagium
dyabolo fecit vt sibi omnia ad nutu sic
succederent. Quod dyabolus permiu
impleri. Hic veniens in hyspaniã cum

sa discendi. intantū ꝓfecit ꝙ sua doctri-
na maximis viris placuit. Habuit in di-
scipulos ottonem imperatorem Roper
tum regem francie qui composuit hanc
sequētiā Sancti spiritus assit nobis gra
tia Hic fuit primo epus remēsis. Post
rauēnas. tandem papa. Et tūc quesiuit
a dyabolo q̄diu viuere deberet in papa
tu. Respōdit q̄diu nō celebraret i hie-
rusalem. Gauisus fuit valde sperās se
longe esse a fine sicut longe a volunta
te peregrinationis in hierusalem vltra
mare. Et cū in quadragesima in eccl'ia
que dicitur hierusalē. in laterano cele-
braret strepitū demonū sensit. sibi mor
tem adesse suspirās ingemuit. Licz sce-
leratissimus essz. tñ de misericordia dei
non desperans. reuelādo corā homini-
bus peccatū suū. ⁊ membra omnia qui
bus dyabolo obsequiuz ꝑstiterat iussit
abscidi. Et deinde truncū mortuum su
per bigam poni iussit vt vbicunq̄ aīa-
lia eū ducerent ⁊ sisterent ibi sepeliret
Quod ⁊ factū est. sepultusq̄ est in late
ranensi ecclesia. Et in signuz misericor
die cōsecute sepulchꝝ ipius tam ex tu-
multu ossium q̄ ex sudore. presagiū est
morituri pape. sicut in codez sepulchro
est l'ris exaratum. Taliter etiā decepit
iudeos. vt idē martinus dicit tempore
theodosij secūdi iunioris. Quibus ap-
paruit in specie moysi in cripta. ⁊ ꝓmi
sit eos velle ducere ꝑ mare rubrum sic-
co pede. Et plurimi submersi sunt. et q̄
euaserunt ad fidē sunt reuersi. Aliud ex
emplū patet de quodā scriptore nigro-
mantico. cui demon apparens ꝓmisit
ꝙ foret rex anglie ⁊ ꝙ cū tanta multitu
dine duceret in medio regni anglie si-
cut vnq̄ etrvardū filiū heinrici viderat
eq̄tare. Sic ꝑ demonē in angliā duct⁹
ē vt sibi videbat cū multitudine magna
Et finaliter a dyabolo dimissus ⁊ a ꝓ-
ceribus anglie suspensus est. Sic dicit
eusebius in cronica sua ꝙ anno ab vrbe
condita. cccc. lxxiiij. pirrus rex epirotaꝝ
volens pugnare ꝯtra romanos delphi
cū appollinis adijt qui dedit ei respon
sum ambiguum dicens. Dico te pirre
romanos vincere posse. Qui aggressus
romanos perdidit prelium ex amphy-
bologia deceptus. Nam talis ꝓpositio
verificari potest siue infinitiuus cōstru
atur cum accusatiuo sequente vel ꝑce-
dente. vt dicendo. Dico romanos pos-
se vincere te: et econuerso. dico te pos-
se vincere romanos. Tale etiam exem
plum legitur de quodam cōuerso q̄ su-
perbie spiritu inflatus dignitatem secu
larem quem attingere non potuit male
cupiuit. Naz dyabolus deceptorijs su
is verbis eum aggressus taliter dixit.
Disce fortiter quoniam veraciter in ta-
li loco episcopus eris. Qui modicuz ꝑ
ut layco possibile erat discēs de mona-
sterio apostatauit ⁊c̄. Simile exemplū
legitur in Vitaspatrum ꝙ quidam mo
nachus vite ꝓbate fuit in heremo. Cui
dyabol⁹ apparuit in specie boni ange-
li dicens ꝙ pre multitudine laborū su-
orum excederet oīes alios in heremo
cōstitutos. Vnde post multiplicem re
uelationem sibi factam quam semꝑ ve
ram repperit. ex quo ipsum angeluz lu
cis credidit demuz ostendit sibi popu-
lum xp̄ianum cum fide principib⁹. apo
stolis et martyribus tenebrosum ac te-
trum ⁊ multipliciter deformatum locū
habentem. Sed econtra locum iudeo-
rum ⁊ plebem sibi ostendit lumine cho
ruscantem ⁊ in summo gaudio exultan
tem suadēs sibi vt si vellet ipsorum gau
dio particeps fieri ꝙ se permitteret cir
circūcidi. Quod ⁊ fecit ⁊ sic damnatus
est. Secundū documentū. Qui vult
vitare eternā damnationez debet fuge-
re omnē diuinationē vt probatur Deu
trono. xviij. Quando ingressus fueris
terrā quam dominus deus tuus datu-
rus ē tibi. caue ne imiteris abhomina-

Ione genesis illarum nec inueniatur in te qui lustret filiū suū aut filiam ducēs ꝑ ignem aut q̄ ariolos sciscitetur ꝛ obseruet somnia aut auguria. nec sit maleficus nec incantator nec phitones cōsulant nec diuinos. nec querant a mortuis veritatem. Omnia hec abominabitur. ꝓpter huiusmodi scelera delebit te in introitu tuo. hec ibi. Leuit. xix. Ibidem. Nō declinetis ad magos nec ab ariolis aliqd̄ sciscitemini vt polluamini ꝑ eos ꝛ Leuiti. xx. Anima que declinauerit ad magos ꝛ ariolos ꝛ fornicata fuerit cū eis ponā faciem meā contra eam ꝛ interficiā illam de medio populi sui. Ibidē. Uir siue mulier in quibus fuerit phitonicus spūs vel diuinatiōis morte moriatur ꝛc. Qualiter istud pctm̄ est punitū patet. iiij. Reg. j. in ochozia rege israel cui mandauit helias. Nunqd nō est deus israel vt eatis ad consulendū beelzebub deuz accaron. Quobrem hec dicit dn̄s deus. De lectulo sup quē ascendisti nō descendes ꝫ morte morieris. Sic etiā saul mortuus ē ꝓpter iniq̄tates suas q̄ ꝑuaricatus ē ꝓceptū domini vtz. j. Reg. ꝛc. Terciū documētū. Omīs diuinatio q̄litercūqꝫ exerceatur merito ab ecc̄lia reprobatur. Probatur. Si pctm̄ est occultū eis dꝫ imponi penitētia q̄dragīnta dierꝫ vtz ex̄ de sortilegijs. c. in tabulis vel in codicibus. Si aūt peccatū ē notoriū eucharistia ei denegetur vtz de cōsecratione dist. ij. c. ꝑ dilectione. Si aūt est clericus est deponendus ꝛ in monasterio detrudendus. vtz. xvj. q. iiij. c. Nō oportet sacris officijs deditos vel clericos magos aut incantatores existere aut facere philacteria q̄ animarū suarū vinculo cōprobantur Hos autem qui talibus rebus vtuntur proici ab ecclesia iussimus. Et ibidem capitulo. Si quis episcopus aut presbyter dyaconus vel quibuslibet ordinibus clericorum aut aruspices aut incantatores aut ariolos aut certe augures vel sortilegos vel q̄ ꝓfitentur artē magicā aut aliquos eorꝫ similia exercentes cōsuluisse fuerit deprehēsus ab honore dignitatis sue suspensus monasterij curā excipiet. Ibiqꝫ penitentie ꝑpetue deditus scelus admissum sacrilegij absoluat Et ibidem. c. aliquanti si ꝑdictam penam sufferre noluerit est excōmunicandus: vt patet ibidem in. ca. Si quis clericus aut monachus vel secularis diuinationes vel auguria crediderit obseruanda vel sortes quas mentiuntur esse sanctorum quibuscūqꝫ putauerint intimādas cum his qui eis crediderint ab ecclesie cōione pellantur. Ibidem. Et si serui sunt. verberibus castigētur. si liberi macerantur. vtz. xxvj. q. iiij. c. cōtra ydolorum. Etiam tales infames sunt vtz. ij. q. viij. quisq̄s. Non ipi sed etiā qui ad eos concurrunt nullatenus ad accusatione admittantur. Scd̄m leges capite plecti debēt Ad lum. etiā alterius accedere nō debēt alias ꝯcremantur ꝛ bona eorꝫ oīa publicantur ꝛ diuinator gladio vltore feriri debet. C. de maleficijs. l. nemo Ubi sic dicitur. Nemo aruspicē cōsulat aut mathematicū. nemo ariolū: augurē. ꝛ narū praua cōfessione conticescat Chaldei ꝛ magi et ceteri q̄s maleficos ob facinorꝫ magnitudinē vulgus appellat nec ad hāc ptē aliq̄d moliantur. Sileat oībus ꝑpetuo diuinādi curiositas. Et em̄ suppliciū capitis feriet gladio vltore ꝓstratus q̄cūqꝫ iussis nr̄is obsequiū denegauerit. Et. l. culpa. Ubi sic. Culpa similis ē tam ꝓhibita discere q̄ꝫ docere.

Non adorabis deos alienos.

Uinti vocantur

malefici qui peccant ꝛ faciūt cōtra illud preceptum Et sunt illi qui per inuocationem faciunt apparere demones in aliqua effigie visibili ad danduꝫ

responsa. De quibꝰ. xxvi. q. v. ca. Nec
mirū. Vbi di. Magi sunt q̄ vulgo ma
lefici ob facinoꝝ magnitudinē nuncu-
pant᷑ ⁊ allegat ibidem decretū augꝰ. in
li. de ciui. dei dicentis. Nec mirum de
magoꝝ p̄stigijs quoꝝ intantū ꝓdige-
re maleficiorum artes vt etiam Moysi
in illis signis resisterent vertentes vir
gas in dracones aquā in sanguinē. ⁊ in
fra. Nec magi nec angeli mali quibꝰ mi
nistris illa opabant᷑ nō fuerūt creato-
res draconū. Insunt eñ rebꝰ corpore-
is p omīa elementa q̄dam occulte semi
narie rōnes q̄bꝰ cū data fuerit oportuni
tas tpis ꝓrumpāt in spēs debitas suis
modis ⁊ finibus. Et sicut non dicuntur
angeli q̄ ista faciunt animaliū creato-
res sic nec agricole segetū vel quorūcū
q̄ in terra gignentiū creatores dicen-
di sunt q̄uis nouerint p̄bere quasdam
visibiles oportunitates ⁊ causas vt illa
nascant᷑. h̄ ibi. Poterant etiā demones
virgas a magis ꝓiectas p motū loca-
lem impceptibiliter sensui humano tol
lere ⁊ loco eorū serpentes aliunde por
tare. Videmus eñ q̄ aliqui mimi p sub
tilitatem manuum ⁊ localem motū ali-
qua sic transmutant. q̄ hoīes nō pcipi-
unt. Multo fortius demones quorum
subtilitas ⁊ celeritas maior est. Utrum
malefici ⁊ incantatores possunt veraci
ter hominē ledere in anima ⁊ in rebus
⁊ in corpore. Respondent doctores q̄
malefici omnibus istis modis possunt
ꝓcreare lesiones in hominibꝰ ⁊ in eo-
rum rebus: coopante demone. in quibꝰ
ipse demon potest homini nocere. Nō
autem malefici faciūt ista ꝓpria actiōe.
ꝫ talia fiunt p demones. Primū in cor-
porum mutatiōe. ⁊ h̄ s̄m apparentiam
⁊ non s̄m existiam. Cuiꝰ exemplū po-
nit btūs aug. li. xviij. de ciui. dei. c. xvij
⁊ ponit᷑. xxvj. q. v. c. Nec mirū dicens.
Legit᷑ etiam in gentiū libris q̄ quedaꝫ
maga per artes suas socios vlixis mu-

tauit in bestias. Legitur etiam q̄ de sa
crificio quod archades deo suo bach
immolabat ex quo quicunq̄ sumeren
in bestiarum formas conuerterent᷑. Et
eandem hystoriam quam hic tangit au
gustinꝰ recitat Boecius libro quarto
metro. iij. de ꝯsol. dicens. Vela naricij
ducis. Et vagas pelago rates. eurus ap
pulit insule pulchra qua residens dea.
Solis edita semine miscet hospitibus
nouis facta carmine pocula. Quos vt
in varios modos vertit herbi potēs ma
nus hunc apri facies tetigit. Ille mar-
maricus leo dente crescit et vnguibus.
Hic lupus nuper additus flere duꝫ pa
rat vlulabat ⁊ cetera. vult dicere q̄ cum
Ulixes qui naricus dicebatur rediens
de obsidione troianorum veniret p ma
re cogente vento in quandam insulam
in qua morabatur quedā dea nomine
sirtis. ⁊ dicebat᷑ filia solis propter pul-
chritudinem. hec fuit perita in arte ma
lefica Ita ex diuersis herbis commi-
scuit quoddam poculum et dedit hospi
tibus scilicet socijs Ulixis qui mox fu
erunt mutati in figuras diuersoruꝫ ani
malium. Isti videbatur q̄ fuit aper in
facie. Illi q̄ leo marmaricus. id est de
india hic lupus dum voluit flere de sua
mutatione incepit vlulare ⁊c. Dicit ta-
men ibidem Boeciꝰ. Quis ipi exteri-
us videbant᷑ mutati. Interius tñ ex ꝑu
mente māsit ratio ⁊ cognitio. Dicit au
gust. vbi s̄. Qꝛ cuꝫ ipe esset in italia au
diebat de quibusdā mulieribꝰ. ⁊ in illa
regione ⁊ in illis artibus imbutis. que
dare viatoribus in caseo solebant q̄ in
iumenta ilico verterentur ⁊ necessaria
queq̄ portarent postq̄ opera perfece-
runt iterum ad seipsos redirent. nec
men in eis fieri mentem bestialem. sed
rationalem seruari sicut dicit apuleus
in libris quos asini aurei titulo inscri
bit. Similē historiā recitat magister in
specu. hystoriali. libro. xviij. capit. xvij

Egipti⁹ quidā cū amore vesano aliene vxoris arderet nec ad effectū ꝯcupiscētie peruenire posset eo ꝙ ille virginitatis sue cōiugem nimis amaret. maleficum peccatum est vt aut ab eo amari se faceret aut a marito ꝓprio repudiaret qui multis illecti⁹ mun eribus solito sue artis ingenio fecit eam equam videri. itaq vir ei⁹ tubat⁹ ꝙ equā in suo lectu lo videret iacentē. ingemiscens flebat: adductis ꝑbr̄is quid illa pateret. con queritur nec sic quidē calamitatis causam agnouit. Illigatam ergo in more iumenti in desertum deduxit ad quendam q̄ Macharius dicebat. Ad cuius cellulam veniens monachi arguebant eum quid cum equa in monasterio vellet facere. Vxor inquit mea fuit sed ista tercius dies ꝙ conuersa est in equam. Quod cum sancto machario retulisset. Vos inquit equi estis e equoꝝ oculos habetis. Illa nanq mulier est. nec in illa natura transmutata videt. nisi in eoꝝ oculis qui prestigij vanitate falluntur. Mox aquam bn̄dictā ei infundens. et oratione cōpleta subito eam feminā videri fecit e cum viro in domū eā reuerti iussit. Isto mō etiā delusi fuerunt socij diomedis. sicut dicit aug. vbi s̄. qui cōuersi fu erūt in aues. Ideo dicit ibidē ꝙ demones. si aliquid tale faciunt. aut eoꝝ fit ministerio. permittente deo nihil de rebus creant. ſ; specieteṅ⁹ res ipsas a deo creatas immutant vt videantur q̄d non sint. Et subdit. Non solū animū sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim demonū vel ptāte. in membra vel in liniamenta bestialia veraciter posse cōuerti. hec ille. Possunt etiā demones deludere sensus hoim a rōne obiecti. Nā alia e alia situatiō e videt obiectū alteri⁹ coloris e alteri⁹. sicut ptz in collo colūbe. Sicut collū aliter e aliter vertit: aliū e aliū colorē pretendit. sic etiam demones possunt deludere sensus hominū. vertendo rē ad aliū e alium sitū e sic apparere nunc rubea e nunc alba. Scdō rōne medij. Videm⁹ em̄ ꝙ rem⁹ vel alius baculus in aqua videt fractus q̄ tamen in se integer est. Sol in suo ortu rōne vaporum se interponentiū. in medio q̄nq̄ videt rubeus e q̄nq̄ maior sic res aliter e aliter apparet rōne medij. sed dyabol⁹ potest variare mediū ergo pōt facere rem apparere varijs modis. Tercio rōe organi. nam modica immutatio in sensu ludificat sensum vt appareat sibi quod non est vel qualiter nō est sicut ptz i freneticis ꝙ ꝓpter ascensum fumositatū ad cerebrū vident mira q̄ nō sunt. Idē ptz in dormientib⁹: sed demones possunt mutare organa sensuū: sicut fit in somnis. Sic poterūt hoies illudē ꝙ sibijpis e alijs aues vl' lupi videant. Sz tūc querit. Si illa membra e lineamenta humana in sua ꝓprietate remanent immutata. quō sibipsis e alijs videntur in forma auiū e asinoꝝ. Rn̄t aug. vbi s̄ ca. xviij. ꝙ huiōi hoim corpa iacet alicubi longe ab hoim cōuersatiōe sopitꝫ sensib⁹ p demones occultata. In q̄ occultatione e sensuū oppressione videntur sibi sic mutati esse. e onera portare sicut in somnis talia somniantib⁹ cōtingere solet. Quō aūt in illa effigie bestiarū e onerū portatione alijs videantur ymaginant ꝙ demones taliū bestiarū fantasmata formant. e forte assumunt: e in illa bestiarū forma onera illa si vera sunt corpora portant vt illudatur sic hominib⁹. Nā q̄dā noie p̄stantius patri suo contigisse indicabat vt venenū illud per caseum in domo sua sumer e e iaceret in lecto suo dormiens. qui tamen nll'o modo poterat excitari. Post aliquos aūt dies eum velut euigilasse dicebat. e quasi somnia narrasse ꝙ passus est e caballum se factū e cetera. De socijs autem diomedis i aues cōuersis

Imaginat aug⁹. q a demonib⁹ interēpti fuerunt q̇ ꝑ illis aues ex alijs locis occulte ꝑduxerunt. Et sic repente pro illis socijs supposite cōuerse fuisse credunt. hec ille. Scd̄o demones pn̄t homines ledere in corpore suo quo ad infirmitatē ⁊ sanitatē ex dei ꝑmissione. exemplū ptz in Job. c. ij. dicit ibi. Egressus est sathan a facie domini. ⁊ ꝑcussit Job vlcere pessimo: a planta pedis vsqꝫ ad verticē capitis de h. xxvj. q. iij. c. Sciendū dicit aug⁹. Accipiūt eni potestates demones morbos inmittere: ⁊ ipm aerē viciando morbidū reddere: ⁊ ꝑuersis amatorib⁹ terrenoꝝ cōmodorū mala facta suadere de quoꝝ morib⁹ certi sunt q sint eis talia suadentib⁹ cōsensuri. hec ille. Jō idem aug⁹. refert libro quarto de ciui. dei. c. xxvj. de tyto latino rustico romano pr̄ifamilias cui dictum est in somnis in senatū nunciare vt ludi scenici instaurent. Qui cum postero die iussa facere non esset ausus secunda nocte seueri⁹ impatū est ⁊ amisit filiū q̄ nō fecit. Tercia nocte dictuz est. cum etiā nō auderet. incidit in morbum acrē ⁊ horribilē. Titus v̄o ex amicoꝝ sententia ad magistrat⁹ rem detulit atqꝫ in lectica allatus est in senatum expositoqꝫ somno ⁊ recepta valitudine pedib⁹ suis sanus abscessit. tāto stupefactus senatus miraculo quadruplicata pecunia ludos cēsuit istaurari. Quis non videat qui sanū sapiat subditos homines maligna demōib⁹ a q̄ꝝ dn̄atiōe nō liberat nisi grā xp̄i. h aug⁹. Hoc idē pōt facere maleficus virtute ⁊ arte demonis. sic qn̄ malefica facit imaginez ceream vł terreā quicq̄d molesti infert tali imagini ꝑ maleficum. vł alia lesura quecunqꝫ imagini inferunt ⁊ realit̄ vel visibiliter demon ipm eodem mō ledit dei permissione si rea demeruit. Jdō dicit petrus blesen̄. ad quendā amicuz suum ep̄la. lxi. Suggestiōe inquit dyaboli quedā mulieres formant imagines vt sic hostes vel amasios torq̄ant vł incendant. Juxta illud virgilianū. scim⁹ vt h durescit ⁊ h in cera liquescit h ille. Sed tūc dubitatur an licitū sit talia maleficia tollē. Respondet aut talia possunt tolli sine supstitiōe. s. ꝑ exorsum aut ꝑ orōnem vł intercessionē sanctorum. vł tali mō sic licituz est amoueri ⁊ sic legit. xxxiij. q. f. si ꝑ sortiarias atqꝫ maleficas occulto. h nunqꝫ in iusto iudicio dei ꝑmittente et dyabolo operante cō cubit⁹ non sequit. Honorandi sūt q̄bus ista eueniunt: vt corde contrito ⁊ spū hūiliato deo ⁊ sacerdotib⁹ de omnib⁹ peccatis suis puram cōfessionē faciant ⁊ ꝑ exorcismos ⁊ per cetera ecclesiastice medicine munera. minister ecclesie tales quantum annuerit dominus q̇ abimelech ac domū ei⁹ abrae orationib⁹ sanauit. Si autē non possunt tolli nisi ꝑ modum supstitiōis vel ꝑ noua opera maleficioꝝ sic etiā illicitum est s̄m apostolū. Non sunt facienda mala. vt inde eueniāt bona. Dubitatur vtrū aliq̄ veritas subsistat i his que de monte veneris dicunt: vbi cum pulcerrimis feminis dicunt quidā frui luxuria ⁊ voluptate ad placitū. Rn̄det ꝛwilhelm⁹ in libro de vniuerso. q totuz ficticiū est ⁊ demones sic hoīes illudūt vt in veritate eis fieri videat. quod tm̄ in apparentia fit. Vnde refert q q̇dam miles se sic putabat frui quadā femina luxuriose. Qui euigilans repperit se in luto. realiter amplecti quoddā cadauer mortue bestie. Secundo querit vnde est q malefici instrumenta sue malicie per sacramenta ecclesie vel alia diuina tangi procurant: vt filium trahendō ꝑ sacrum crisma quo amantes vel amare volentes se colligent vel imaginē ceream sub palla altaris ad tempus ponendo ⁊ sic de alijs. Respondetur q hoc fit demonis instinctu triplici de causa.

Primo nō solum peccāt p infidelitatem: sed etiā sacrilegi sunt diuina ꝗtruz in eis est cōtaminādo. Scdo vt sic creatorē suum plus offendant. Sic grauit peccant illi. q cleuum illū fabricant cū quo oculi furū eruunt. infra p̄mā missam in nocte xp̄i. qr sic nō solū peccant illi p infidelitatē ꝗ etiaz frangunt festa sacratissima. Tercio vt sub specie boni apparentis plures simplices facili⁹ decipiant q tantū diuinis reb⁹ ⁊ oratiōibus a deo putant esse talia maleficia.

Quarto demones nocent in tpalib⁹: deo pmittente. Cui⁹ exemplū pz in iob p̄mo ca. vbi dicit. Ignis dei cecidit de celo tactas oues puerosq̄ cōsumpsit et ego solus effugi vt nunciarem tibi. Ad huc eo loquente venit alius nuncius et dixit. Caldei fecerūt tres turmas ⁊ inuaserunt camelos ⁊ tulerunt eos. Sequit. Ecce alius intrauit ⁊ dixit. Filijs tuis ⁊ filiab⁹ tuis vescētib⁹ in domo fratris tui p̄mogeniti. repente vent⁹ vehemens irruit a regione deserti. ⁊ pcussit q̄tuor angulos dom⁹ ⁊ corruēs oppressit liberos tuos. Eandē ptātem hñt malefici v̄tute demonū. Nō eñ faciunt ista virtute ꝓpria. ꝗ talia faciunt p demōes Verbi gratia. Scoba ꝗ malefica intingit in aqua vt pluat nō causat pluuiaz. ꝗ demon talib⁹ visis. Si deus pmiserit ptātem hz in aerē in ignē in ventos in tonitrua. Maga q̄dē signū dat p scobam. ꝗ demon illō ꝓcurat vt pluat. Dicit magister iohannes cleincock sup illud Mat. ix. Imperabat ventis. Audiui inq̄t quosdā referentes se nouisse in norvegia quandā phitonissam vendētem ventos in vno panno tres nodos habentes. Si primus nodus aperiebatur fuit vent⁹ placidus. Scds fortior. Si tercius tempestas. Et possibile est vt ait quoniā q voluit vt mali spiritus essent in aere. permisit etiam vt talia facerent. Unde Isidorus octauo li. ethimol. capit. ix. dicens ex verbis virgilij de quadaz maga di. hec se carminibus promittit soluere mentes. Quevult ast alijs duras imittere curas. Sistē aquā fluuijs ⁊ vertere sidera retro. Sub pedibus terram ⁊ descēdere montib⁹ ornos Legit de eodem virgilio in vitasphorꝫ q fuit q̄dā nigromātic⁹ q in porta neapolis campanie dicit fecisse muscā eneam. que om̄es muscas ab vrbe expellebat. Ibidē. Cū neapol' letali peste sanguisugarū vexaret liberata est a virgilio cū sanguisuga aurea ꝓiecta in puteum. Qua post multorū annorꝫ curricula extracta ⁊ puteo purgato innumerabilis exercitus sanguisugarū aquas ciuitatis inuasit. Nec prius potuit pestis sedari ꝗ illa sanguisuga aurea in ꝓfundo eiusdē putei mitteret. Hec ibidem. Sicut ille hominibus ꝓfuit arte magica ita alij nocent in bonis tpalibus.

Dubitat vtrū p sacra verba liceat ꝯtra grandines seu tempestates procedere. Rñdet q sic. Certū est eni q demones grandines fulmina ⁊ tempestates: deo pmittēte ꝓcurare pñt. Un̄ licite demonum versucijs resistit cum aliq̄s resistere pōt. Hanc eñ ob causam vniuersaliter vel cōiter in eccl'ia campane contra aurā pulsant. vt per tubas deo consecratas demones recedāt a suis maleficijs cum etiā popul⁹ excitatus deum ꝯtra tēpestates inuocat. Et ob hāc causam cū eucharistie sacramento ⁊ sacris verbis ad aurā sedandā ꝓcedit. ex antiquissima cōsuetudine ecclesiarum in germania. His cōcordare vident ciuilia iura. C. de maleficis. vbi dicit q qui faciunt illud. i. impedientes illud ne labores hominum. ventorū grandinisq̄ lapidatione sternant non pena sed premio digni sunt. Dubitat vtrum liceat demonem adiurare. Respōdet sanctus thomas secunda scd̄e q demones possumus adiurare per virtutem domi

ni nostri iesu christi. et tanquam inimicos repellere ne nobis noceant spiritualiter et corporaliter secundum potestatem datam nobis a christo. Luce. x. Dedi inquit vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones et super omnem potestatem inimici et nihil nocebit vobis. Veruntamen in hoc nolite gaudere: quia spiritus vobis subiiciuntur etc. Non est tamen licitum adiurare ad aliquid discendum ab eis vel obtinendum per eos. Quia hoc pertinet ad societatem aliquam cum eis habendam. propter quod Crisostomus super Matheum. c. i. dicit. Saluriferum nobis dogma datur ne credamus eis. quantumcunque nobis denunciant veritatem. nisi forte ex speciali instinctu vel reuelatione diuina. Nam aliqui sancti ad aliquos effectus demonibus vtuntur sicut legitur de sancto iacobo apostolo quod per demones hermogenem fecit ad se duci.

Quinto demones nocent hominibus in fama vt patet in epistola beati cyrilli ad augustinum de miraculis beati hieronymi. quod dyabolus se transformauit in formam sancti episcopi siluani. Qui demon primo feminam nobilem in nocte in lecto prouocare cepit ad luxuriam et hoc verbis et factis. Que cum clamaret demon in specie episcopi sancti se sub lecto femine abscondit. vbi requisitus - inuentus mentitus est se esse episcopum siluanum In crastino disparente dyabolo vir sanctus diffamatus est grauissime. Tandem circa sepulcrum. Hieronymi in bethleem virtute sancti hieronymi ab infamia purgatus est. Sic etiam malefici possunt deo permittente. imo possunt hominem ducere infra spacium vnius hore a triginta miliaribus et sinuito. Sed vtrum hoc verum sit: Respondet wilhelmus quod sic quia sicut bonus angelus in cyncinno capitis duxit abacuck de iudea in caldeam per centum dietas. sic etiam potest spiritus malignus. Quod autem maleficiati aliqui amore mulierum capti dicunt se non posse continere quin oportet eos currere ad amasias. Verum est in parte et in parte falsum est. Nam si vellent gratiam dei inuocare et facere quod in se est. vt reuerterentur de peccatis deus eis illa peccata dimitteret et gratiam infundendo robur resistendi demoni tribueret et sic eos ad peccandum nemo cogere posset vel mouere localiter. Igitur non est mirum si in potestate demonis sunt positi. si eorum dominus scilicet dyabolus eis dominatur et eos trahit ad libitum. Exemplum patet in naui perdito gubernaculo que ad libitum proiicitur. Dubitatur Unde est aut quis facit illos strepitus qui quandoque audiuntur in domibus vbi proiiciuntur lapides vel commutantur impulsationes: Respondetur secundum wilhelmum et Cassianum in collationibus patrum quod ista vt frequenter fiunt opere demonum qui plus nocere hominibus pro tunc non possunt quia sunt ligati diuina virtute. Aliquando etiam fiunt per studium malignorum hominum qui domos volunt euacuari hominibus vel lucrari temporalia sub titulo false apparitionis animarum. vel fiunt per bonos et lasciuos socios qui insequuntur ancillas aut dominas sub specie animarum. Vel fieri possunt ex curiositate hominum volentium terrere christianos ex ioco. Anime enim dampnate non possunt talia facere. quia non legitur eis admissum. Anime autem que sunt in purgatorio sunt in charitate quia eis talia trufatoria et inutilia non conueniunt. Sed cum decidissent anime de purgatorio forte tunc tales anime vtilia et salubria opera facerent et se ostenderent. vt sic a viuis suffragia peterent. sicut b. Greg. ponit exemplum l. iiii. dyal. Ergo non est dubium quin demones vt frequenter tales inquietudines faciant. Nam legitur in Cronica hermanni Anno domini. dccc. lv. In ciuitate maguntina maligni spiritus ad ostia domorum currebant qui malleis pulsando et aliquando lapidibus homines excitando

plurimas domos incenderūt. Quinto nocent hoībus in vsu rōnis sicut patet in obsessis. Hec arsic; magica est valde periculosa. Primo quia ē a demonibus inuenta sicut dicit Aug⁹. lib. xj. de ciuita. dei. c. vj. Neq₃ eni potuit nisi p̄mū ipis docentib⁹ disci. qd quisq₃ illo rū appetat quid exhortat quo inuitet nomine quo cogatur. Unde magice artes eorū artifices exstiterūt. Hec aug⁹ xxvj. q. ij. c̄ sine saluatore. Ubi dicitur Hec vanitas magicarū artiū ex traditi one malo₄ angelo₄ in toto terrarū orbe plurimis seculis valuit. Hec ibi. Ex hoc patet q̄ ars magica nō est ars pro p̄rie. s₃ deceptio demonis. Neq₃ p modum artis tradi potest quia talis inuocatio fit per diuersa ad placitū signantia. nulla veritatē seu virtute super demones habentia. Unde aug⁹ de ciuit. dei. xxj. dicit q̄ demones alliciuntur p creaturas quas nō ipse sed deus condidit. Hec ille. Idē aug⁹. xxj. de ciui. dei. ca. xiiij. zoroastes demonū instinctu dicitur primus inuenisse artes magicas dicens Nā ipe solus quando natus est fertur risisse. Nec ei boni aliquid menstruosus risus ille portendit. Nam magicarū artium fuisse perhibetur inuentor. Hec ille. Dubitat cur plus mulieres ꝫ vetule se occupant in maleficiis q̄ viri. Rñdetur q̄ mulieres citius credunt dyabolo q̄ viri ergo facili⁹ possunt decipi q̄ viri a dyabolo. Secūdo q: minus vigēt rōne intelligētia hinc est q̄ ipe magis sunt supstitiōib⁹ illaqueate. Ideo maligna suggestiōe cogitatū ē a dyabolo q̄ quedā verba maximā sanitatē pretendētia cōmisceri solent ꝫ obiecrationes ꝫ auditu stupēda sicut p incarnationem dn̄i. p passionem eiusdē. per viscera misericordie dei per sanguinē. p sudorē. p quinq₃ vulnera aut p appositionē euāgelij Iohis scilicet In principio erat verbū. Aut circa lesiunia ꝫ orōes que fiūt cū quibusdam pater noster ꝫ Aue maria gratia plena que omnia fiunt vt latēs venenū magis palliētur. Et ex hoc diuinatores ꝫ malefici se volunt excusare dicentes q̄ ibi sunt verba sanctissima que dyabol⁹ vtiq₃ sperneret ꝫ ergo dyabolicū non est. Ecce fraudē ꝫ dolū dyaboli qui pinos decepit parētes dicēs. Nequaq̄ morte mini sed eritis dij. Sic hic. Nequaq̄ ē malum cū tot verba sancta pferantur. Sed hoc magnū nephas est sic nomē domini in vanū polluto ore et maledicto tractare. Uiri ergo qui pre ceteris sunt ꝫ debent esse prestantiores. talib⁹ maleficiis fidem non adhibeant. Secundo est periculosa. quia est contra legem diuinam vt patet Deutrō. xviij. Quando ingressus fueris terrā quam dominus deus tuus daturus ē tibi caue ne imiteris abominationes gentiū illarum necin. eniatur in te qui lustret filium aut filiā suam ducens per ignem. Sequitur ibidem. Nec sit maleficus nec incantator. Sequitur. Hec omnia abominatur dominus et pter huiusmodi scelera delebit eos in intro itu terre. Ideo multa mala induxit dominus super filios israel eo q̄ inuoluti erant illis artibus vt patet. ij. Paraly. xxxiij. vbi dicitur. q̄ rex manasses obseruabat somnia. ꝫ sectabatur auguria. maleficis artib⁹ inseruiebat. ꝫ habebat secū magos ꝫ incātatores ꝛc. Sequit infra. Idcirco iduxit sup eos pncipes et exercit⁹ regꝫ assiriorꝫ ceperūt manassen ꝫ vinctū cathenis atq₃ pedib⁹ duxerūt eū i babylonē. Hec ibi. Ex h p₃ q̄ cōitates dn̄t eē sollicite ad hāc pestē mortiferā a deo odibilē extirpādā ne de⁹ totā cōitatē plagaret. q: nō vult eā dimittē ipunitā ꝫm illō mal. iij. Accedā ad vos i iudicio. ꝫ ero testꝫ velox maleficꝫ ꝫ adulterꝫ ꝫ piurꝫ ꝛc. S₃ cur de⁹ sic p eos hoīes permittit decipi. Rūr ꝫ₃ aug. li. v̄ ci. di. ꝫ po

nitur.xxvj.q.v.c. Nec mirū. vbi dicit
aug⁹. His portentis p demonum falla
ciam illudit curiositas humana qñ illō
imprudent appetunt scire qd nulla eis
ratione cōpetit Hec potestas iō datur
immundis spiritib⁹ vt puersos sibi ap-
tent ꝛ paruos hoies seducunt illos.s.q
spernunt veritatē ꝛ credunt mendacio
ꝛ iuxta pauli sententiā sanā doctrinam
nō ferunt.ſ ad sua desideria coacervāt
sibi magistros prurientes aurib⁹. Et a
veritate qdem auditū auertūt ad fabu-
las aūt couertent ꝛ onerati pctis ducū
tur varijs desiderijs.Hec aug⁹. Omia
hec fiunt demonis arte. Iō dicit in le-
genda beati bartholomei ꝙ erat in ydo
lo astaroth demon q pdixit se curare lā
guentes qs infirmos fecit ꝛ cecos qs
ledebat ꝛc. Et dicit in prefata legenda.
ꝙ erant sine vero deo: ꝛ iō necesse erat
vt a falso deo ludificarent. ipse cū sua
arte infert dolores ꝛ infirmitates dam-
na ꝛ pericula in hominibus ꝛ animali
bus eoꝝ: ꝛ etiā in bonis tpalibus ꝛ dat
responsa vt sacrificent ei. ꝛ ꝙ ab eo re-
cedent. In iustis eñ pmittit in purga-
tionē peccatoꝝ eoꝝ. In malis vt mani
festi fiant in quali fide sūt quēadmodū
pmittit de⁹ fieri hereses. vt electi pro-
bent ꝛ nō credētes agnoscant. Tercio
talis ars est piculosa. qꝛ ab ecclia est re
probata vt ptz.xxvj.q.ij. qui sine salua
tore: vbi dicit. Omis inqsitio ꝛ omnis
curatio q a diuinis vl magis ab ipis de
monibus ꝛ ydoloꝝ cultoribus expetit.
mors potius dicenda est ꝙ vita ꝛ q ea
sectant. si se nō correxerint ad eternam
damnationē tendunt. qꝛ oportet ꝙ faci
unt expssum vl tacitū cōpactū cum de
mone. Iuxta illud ysaie vicesimo octa-
uo. Dixistis pcussim⁹ fed⁹ cum morte.
ꝛ cū inferno fecim⁹ pactū. Tales mulie
res vel viri deberent cum scobis flagel
lari ꝛ expelli de ciuitate vt alij caperēt
inde exemplū. Quarto sunt piculose
artes ille quia sunt in legib⁹ ciuilib⁹ sb
magna pena phibite quia eoꝝ pena est
decapitatio. Si accedunt ad domū ali
cuius debent cremari. Item bona eoꝝ
debent publicari vt patet. C. de male-
ficis ꝛ mathematicis.l.null⁹. Ideo di-
cit augustinus libro septimo de ciuita-
te dei caplo tricesimoquinto ꝙ fuerūt
ille ille artes phibite ante xpi aduentū
in ciuitatibus gentium Quinto sunt
periculose quia ducūt hominē ad eter
nam damnationē. Cuius exemplū pa-
tet in speculo hystoriali li.xxv.c.xxvj.
ꝙ in anglia fuit quedam mulier malefi
ca. Cum quadā die cōuiuaret cornicu-
cula quā habebat in delicijs vocali⁹ so
lito nescio quid cornicata est. Quo au-
dito. domine cultell⁹ de manu cecidit
simul ꝛ vultus ei⁹ expalluit. Ingemi-
scens diutissime ait. Hodie ad vltimū
sulcū peruenit aratrū meū. Hodie au-
diam ꝛ accipiā grande incōmodū. Ad
huc ea loquente venit ad eam nuncius
dicens. Hodie mortu⁹ est filius tuus ꝛ
tota familia subita ruina interijt. Quo
audito ꝯtinuo dolore sauciata decubu-
it. vocariqꝫ pcepit supstites liberos.s.fi
lios monachū ꝛ monachā. Quib⁹ sin-
gultiendo ait. Ego miserabili quodā fa
to meo demoniacis artib⁹ sp inseruiui
ego vicioꝝ oim sentina ꝛ illecebrarum
magistra fui. ꝛ sperabā tñ in religione
vrā sꝫ h meipsa desperaui. Nūc ḡ quia
scio me demones habiturā exactores in
pena. quos habui suasores in culpa ro-
go vos p materna viscera vt mea tēpte
tis alleuiare tormenta. Nā de aīa mea
sniam dānatōis nō reuocabilis. Corp⁹
ergo meū insuite in corio ceruino. ꝛ in
cludite in lapideo sarcofago ꝛ opculū
ferro ꝛ plūbo circūstringite ꝛ lapidem
ipm trib⁹ magnis cathenis circūdate
Si trib⁹ noctib⁹ ita secure iacuero qr
ta die infodietis me in humo. quāqꝫ ve
rear ne terra velit me recipere propter

malefícia mea Psalmicines quinquaginta sint in noctibus ⁊ misse cantent ꝓ me tot diebus. Factum est vt ꝑcepe ant ⁊ nihil valuit. Primis enim duabus noctibus cum choꝛi clericoꝛuꝫ ꝑs canerent circa coꝛpus singuli demones ostium ecclesie immani obice clausum leui negocio confringentes. duas cathenas extremas diripuerunt media q̄ operosioꝛ elaboꝛata erat illibata durauit. Tercia nocte circa gallicantū strepitu aduenientiū hostiū omne monasteriū visum est a fundamentis moueri. Unus aūt ceteris vultu terribilioꝛ statura celsioꝛ. ianuas maioꝛi vi cōcussas in fragmenta deiecit ⁊ arroganti gestu accessit ad sarcofagū Inclamatoq3 nomine vt surgeret imperauit. Qua respō dente. Nequeo ꝑ vinculis. Solueris inquit malo tuo. Statimq3 cathenā. que ceteroꝛū ferociam clauserat nullo conamine vt stuppā dirupit operculū tumbe pede depulit. ⁊ apphensaꝫ manu palam oīmibus ab ecclesia extraxit ad foꝛes vbi parat⁹ erat equus niger. super quo misera illa imposita ⁊ mox ab oculis intuentiū cum toto sodalicio disparuit. Audiebant tñ clamoꝛes miserabiles ꝑ quatuoꝛ fere miliaria.

De incantatoꝛibus.

Exti sūt qui trāsgrediunt hoc preceptum vt sūt

Incantatoꝛes. Et dicuntur incantatores quia arte v̄bis pagunt. vtꝫ. xxvj. q. iij. ca. Igit gen⁹ diuinatiōis. vt sūt carminatrices. Queri vn̄ oꝛtū habeāt bn̄dictiōes ⁊ carminatiōes q̄s vetule hodie sup infirmos ⁊ etiā viri quidā faciant. Rn̄det q̄ ꝑncipiū hoꝛ fuit sacratissimū. Nam apl'i ⁊ etiā viri sancti aliqn̄ fm illō Mar. vlt. In noīe meo demonia eiicient ⁊ sup egros man⁹ imponent ⁊ bn̄ habebūt. Infirmos visitauerūt ⁊ oꝛōnes sup eoꝛ ⁊ sacra v̄ba ꝓtulerūt deinde deuoti sacerdotes silr̄a ite pegerūt. ꝑpt̄ qđ deuotissime oꝛōes ⁊ exoꝛcismi scti reperiunt hodie in antiq̄s ecclesijs ad oīa q̄ homies facere ⁊ pati poterāt ꝑ deuotos viros. applicati oliꝫ ⁊ sine oī supstitiōne. Sꝫ nūc supsticiosi hoīes ex instinctu dyaboli mlt̄a vana ⁊ illicita inuenerūt qb⁹ hodie vtunt circa infirmos hoīes ⁊ iumēta q̄ omi mō sūt falsa ⁊ ꝯ fidē catholicā. Et sic grauit peccāt ille ꝑsone q̄ sic carmināt pueros ⁊ ēt pecoꝛa. Q̄r vtꝝ licitū sit nomē ihu in lamina vel in carta sc̄ptum ligare ad collū hoīs ꝯ infirmitatē vl' moꝛbū. Uidet q̄ nō ꝑ decretū. xxvj. q. iij. Si quis ariolos. vbi dicit. Siq̄s talib⁹ philacterijs vsus fuerit anathema sit. Item si q̄stio esset vera seq̄ret q̄ liceret moꝛbos hoīm vel aīalium per sacra verba adiurare. Cōseq̄ns' ēt falsum. Et oppositū sepius ꝓbat. In cōtrariū est. Non minus lꝫ poꝛtare nomen iesu xp̄i ad collū ligatū q̄ figuraꝫ ad frontē. ꝫ scōm est licitū ḡ ⁊ ꝑmū. Qd̄s patet in autētica legenda sancti edmūdi archiepi cantuarieñ. q̄ dum esset studens ⁊ q̄dam vice socios suos ꝑcederet solitari⁹ in prato subito velut a sūmo celi cardine speciosus foꝛma ꝑ filijs hoīm dn̄s iesus xp̄us lapsus est in foꝛma pueri ⁊ sctm̄ edmūdum simplici salutatōe ꝑuenit dicens Salue mi dilecte. Et ab eo requisiuit an ip̄m cognosceret. Et respondit Nō. Tūc puer iesus Mirabile est q̄ nō me cognoscis cū in scolis sedeaꝫ a dextris tuis. Et adiecit. Respice in faciem meā Quod cuꝫ ille fecisset repperit in facie eius illō bn̄dictū nomen sine titulo hominis exaratū Jhesus nazaren⁹ Subdit puer. Scribe ꝭ nomē meū in frōde tuo singl'is noctib⁹ ⁊ a cūct'i mal' me ꝓtegēte eris secur⁹. Itē in legēda beati bernhardi legit q̄ cū ip̄e btūs bernhardus eiecisset demoniū de q̄dā mlr'ere ⁊ recessisset demō itex illā mlr'erē inua-

ret. Tunc vir mulieris currens ad sanctum Bernardũ quid acciderat ei indicauit. Statim beatus bernardus collo eius precepit alligari cartam continentem hec verba. In nomin dñi iesu xpi precipio tibi demon vt amodo hãc mulierẽ contingere nõ presumas. Ergo p responsione ad dubiũ ponam vnam distinctionẽ. Et secũdo subiungã per documenta responsionẽ. Est ergo notandũ q triplex scriptura potest scribi i cartulis que ad collũ ligatur. Vna est scriptura non continens nisi verba diuia: quoꝝ significata cõiter habẽt sine caracteribus ignotis ꝛ admixtione aliquorũ verborum quoꝝ noĩa cõmuniter nõ habent. vt si quis scriberet ad illas cartas euangeliũ iohannis. In principio erat verbum ꝛ orationem dominicam.

Secundo potest esse scriptura contraria huic continens contraria verba superstitiosa ꝛ caracteres ignotos ꝛ fictos ꝛ hmõi. Tercio potest esse scriptura mixta ex hijs duobus que contineat verba bona ꝛ mala ꝛ deuota ꝛ superstitiosa qualis sunt noĩa demonum cũ signis vicris ꝛ caracteribus ignotis Et sicut distinxi d triplici sciptura. Ita pt distingui de triplici platione verborũ contra aliquod malum fugandũ vel aliqd boniũ pcurandũ. Istã distinctionẽ ponit archidyacon⁹ i rosario suo sup canone. nõ liceat. xxvj. q. v. Istis presuppositꝭ sit h pinũ documentũ. Omnia breuia exarata cõtinentia vba superstitiosa: sunt simplr phibita atq dãnosa Probatur p illud. xxvj. q. v. c. Si qs ariolos. vbi dr. Si qs hmõi philacterijs vsus fuerit anathema sit. sicut quidã portãt in collo aut i bursa cartulas cũ multis caracteribus ꝛ vbis ignotis habẽtes fidẽ in hijs quãdo illas portãt q tũc nõ comburant aut suspendãtur aut submergant aut nõ captiuentur ab inimicis suis vel diligantur a mulieribus. Sed illi tot demones secũ portant quot noĩa ibi sunt ignota in illis lrĩs ꝛ cartulis. Isti peccãt pmo cõtra diuinã legez que dicit beatus vir qui sperat in eo. s. deo. Sed isti spem suam ponũt in istis cartulis qsi in illis sit aliqd numinis. De qbus ysaie. xxviij. Posuimus mendaciuz spem nostram. Secũdo peccant contra legem canonicã q ponitur. xxvj. q. v. c. Si qs ariolos. Idez dicit beatus Aug⁹. ꝛ ponũtur eius verba xxvj. q. ij. Ad genus superstitionis et magice artis ptinent oĩa ligature atq remedia que medicoꝝ disciplina cdemnat siue in quibusdã pcantationib⁹ siue notis qs caracteres vocãt siue in quibusdã rebus suspendendis in collo atq ligandis. Tercio peccãt contra naturã quia isti caracteres aut verba ignota quendã pducunt effectum. Aut ergo h habent a natura aut a dignitate aut ab institutione diuina. Nõ a natura quia tunc omnibus portãtibus ea pdessent qui quod in est a natura vbiq ꝛ semper inest. Sed hoc est falsum quia solũ presunt aliquando illis qui adhibent fidez quod fit quodaz pacto implicito demonum. Noui enim quandam mulierem que patiebatur dolorem oculorum. Accessit autez scolas interrogãs an ne ibi esset scolaris sciens scribẽ litteram p infirmitatẽ oculorum que etiã pmisit ppinaz. Venit vnus dicẽs se scire scribẽ talẽ lrãm quã ꝛ scpsit ꝛ clausit ligãs eã in quodã pãno pcipiẽs ei q nõ apiret. Mulier aũt accipiẽs illã litterã portauit ꝛ sanata fuit. Finaliter autẽ volens scire scpturam illius lrẽ ꝛ vtutem vborũ aperuit eam ꝛ cuidam tradidit ad legendum. Continebat eñ verba ignota ꝛ scandalosa cuz caracterib⁹ ꝛ in fine fuit scriptum. Dyabolus eruat tibi oculos ꝛ reimponet ibi lutũ in eos. Sz vnde habuit sanitatẽ nisi a demone quia adhibuit fidem huic lrẽ. Secũdo illa

verba nō habent hoc a dignitate. quia tunc dignius esset portare pr̄ nr̄ qd̄ fecit xp̄s aut euangelium iohis. Tercio nō habent hoc ex institutiōe sicut verba quibus cōsecrat̄ corpus xp̄i. Talia ergo scripta sunt totaliter repudianda Unde dicit Aug⁹. libro. vij. de ciuitate dei. c. xxxiiij. q̄ quidam custos porcorum repperit vnum librum cōtinentē scripturam pniciosam qui liber fuit allatus ad cōsulatum romanorum. quem ꝯsulatus destruxit ne veniret ad noticiam aliorum ⁊ inficeret eos. Si hoc gētiles quid nō facerent xp̄iani: Legitur Act. xix. q̄ multi ex eis qui fuerāt ephesii cōtulerant libros ⁊ cōbusserunt corā omnibus ⁊ cōputato p̄cio eorum inuenerūt pecuniā denariorū quinquaginta miliū. Ita fortiter crescebat verbum dei ⁊ ꝯfirmabat̄. Si h̄ fecerunt illi de libris dyaboli ⁊ inutilib⁹ quid facere nō deberēt xp̄iani: Hodie ꝓh dolor apō quosdam xp̄ianos magis ꝯparant̄ scripture fabulose q̄ religiose ⁊ ꝓphane q̄ sane. Audiui q̄ quidam voluit vendere librū artis magice ꝓ mille florenis ⁊ alius emit. Scōm documētū. Omnes cartule ⁊ ligature ꝯtinentes nomē xp̄i ⁊ verba virtuosa sunt culpabiles si eis iungant̄ caracteres ignoti atq̄ verba sup̄sticiosa. Probat̄ p̄ Augustinum sup̄ Johem sermone. vij. Fingūt inq̄t sp̄us maligni vmbras quasdam honoris sibimetipsis vt sic decipiant eos q̄ sequunt̄ xp̄m. Sequit̄. Iam non possunt seducere xp̄ianos vt dent venenū Ergo addunt mellis aliquid vt p̄ illud quod dulce est. lateat illud qd̄ amarum est. Hec Aug⁹. Idem tenet archidyaconus in rosario. xxvj. q. vlti. c. Non obseruetis: vbi dicit̄. Qui in collectionibus herbarum carmina dicunt aut pictatiolas ꝓ quauis infirmitate scriptas sup̄ homines aut animalia ponunt preter simbolum scilicet. Credo in deū patrem omnipotentem creatorem celi et terre ⁊ in iesum xp̄m filium eius vnicū dn̄m nostrum ⁊c̄. Et orōnem dn̄icam scilicet Pater noster qui es in celis sctificet nomen tuum ⁊c̄. Sequit̄. Sciāt se fidem xp̄ianam p̄uaricasse. Noui mulierem que voluit facere diuortium inter duos se mutuo amantes. ꝓpter qd̄ deberet sallariari. scripsit in cartulis duos caracteres ignotos cū tn̄ alijs duobus deuotis verbis. ⁊ cetera. Et dedit cartulas vt portarent ⁊ nulla sequebat̄ diuisio. Scdō scripsit hec eadem in caseo ⁊ dedit illis ad comedendum. Accepit pullum nigrum ⁊ diuisit p̄ medium et obtulit vnam partem dyabolo ⁊ aliam dedit ad comedendum illis duobus. Tunc sequebat̄ maximum odiuz inter eos sic q̄ vnus alium videre non poterat. Unde hoc. nisi quia demon habuit tunc offertorium suum. Ergo in illis caracteribus ignotis semp̄ fit cum demone pactum implicitum aut explicitum Ex his patet correlarie q̄ grauiter peccant illi. qui sapientes volunt fieri p̄ artem notoriam. Ideo sanctus Thomas scd̄a scd̄e. q. lxxxxvj. arti. j. Dicit q̄ ars notoria inefficax est ⁊ illicita. q̄r vtitur quibusdam ad scientiam requirendam que nō habent s̄m se vrtutem causandi sciam sicut in inspectōe quarundam figurarum ⁊ in ꝓlatione quorundam ignotorum nominū. Ideo hm̄ōi ars non vtit̄ his vt causis: s̄ vt signis non diuinitus institutis sicut sacr̄a sed a demonibus. Et infra dicit ibidez. Etiā hm̄ōi ars inefficax est ad sciam acquirendaz q̄r nō fit p̄ modum naturalē hoīs scz addinueniēdo vel addiscēdo. Ergo ille effectus expectat̄ a deo vel a demonibus. A deo sicut Salomon. iij. Regum. iiij Et xp̄s discipulos dicēs Luce. xxj. Ecce ego dedi vobis os ⁊ sapiam quibus nō possunt resistere oēs aduersarij vr̄i. s̄ demon nō pōt illuminare intellectuz

hois. ergo. Terciū est documentū q herbas virtuosas sine additōe supsticiosorū verborum licitum est ad colla suspendere infirmorū: pbat. Sicut se habent lapides virtuosi cōtra certas infirmitates: sic se videnf habere multe herbe cōtra infirmitates. Sed lapides pciosi pter eorū virtutes licite in collo suspendunt aut in anulo portant. Vñ dicit archidyaconus in rosario. xxvj. q. iiij. nō liceat dicēs. q ex illo caplo colligit q in herbis ē vtus sicut in vbis et infra. Nec mirum si est in lapidib' Rōnem multiplicē huius assignat Albertus in libro mineraliū. p cuius cōfirmatōe recitat mgr in scholastica hystoria sup Exo. ca. v. q cum filia regis ethiopum noie thaurnus maxime diligeret moysen nolens eius pñtia carere ipse moyses vir peritus astrorum duas sculpsit ymagines: vnam memorie. aliā obliuionis. t anulis eas inseruit quarū vnam scz memorie obtinuit t aliam filie regis dedit. Sic q illa virtute lapidis t imaginis obliuiscebat de moyse. Et licet multi lapides habeāt diuersas virtutes contra diuersas infirmitates. multi tñ lapides pciosi reputant plus ex fama ex opinione hoim quā ex veritate. put plixe pduxit laureatus poeta Franciscus petrarcha lib. j. de remedio vtriusq fortune ca. xxxiiij. dicens. Si omnium que de his dicunt aut scribunt pg septima vera esset. h nec septuagesima vera est neqz pfecto centesima q si vt Plinius ait nulla fraus vite lucrosior quis miret si t nulla numerosior. Sequit ibidē. Vulgi habet opinio ebrietati resistere ametistos. Paruz nec igit cause sit cur ebriosorum poculis h gemma deseruit: Sequit. De qua triūphare sobrietas sola pōt. Hec ille. Sic etiā herbe virtuose possunt portari ad collum. Hoc est verum si sine aliqua supstitione portant aut carpunt vt carpēda p anulum aureum aut argenteū aut herbam carpēdo in die dñica aut infra missam. Si nō carpat nō deberet habere illā virtutē hoc est supsticiosum aut portare hanc herbam pter aliqua fortuita extrinsece ventura illicitū est. Vñ Aug'. lib. ij. de doctrina xpiana. c. xxix Aliud est inquit dicere. Illam herbam si biberis venter tuus nō dolebit. Et aliud est dicere. Illam herbam si collo suspenderis: venter tuus nō dolebit. Ibi pbat contemperantia salubris. Hic supsticiosa significatio dānat. Solent em hoies in almania in vigilia sancti Johānis baptiste portare in zonis aut cingulis herbam q̄ di arthemesia. Ad qd valeat nōdum legi. Sed fert q fiat cōtra puncturam cuiusdā nescio quis vel vermis Illa naturaliter timet arthemesiam qd ad collum portet p modū serti vel cinguli. Si aūt portet pter aliquē euētum fortuitū a vetulis pdicatū puto q tūc sit supsticiosum talē herbā portare. Vñ Archidyaconus i rosario dicit. xxvj. q. vij. c. Non licet. Cingere domus lauro aut viriditate. arborū nō est petm nisi illis qui credūt aliquid sibi acquiri. aut deperire nisi hoc ipsi faciant ex cōsuetudine: alias pdemnem' gallicos q̄ coronas deferunt lauri. Vñ dicebat Jobes de deo q hoc intelligēdum est cum quis ponit in hoc spem pter deuz. Hec Archidyaconus. Sed qd est de illis qui portant reliquias scōx ad collum. De illis dictuz est supius in sermone de adoratione sanctorum. Si portant ex fiducia dei t sanctorum nō est illicitum. Sed si portant nō ex fiducia dei h ponēdo spem suam in aliqua creatura est illicitum. Dicit etiam liliū medicine particula scda. c. xxxiiij. q cū aliquis epilenticus. i. patiens morbum caducum cum est in pexismo. i. in passione sua. Si aliquis ponit os sup aures patientis t dicat ter illos versus: pcul

dubio statim surget. Alius. Caspar fert mirrã Melchior thus Balthasar aurũ Hec tria qui secũ portauerit noĩa regũ Soluitur a morbo dñi pietate caduco. Et subdit ille autor. Si scribant z portent in collo pfecte epilenticus curetur Dicit etiã q pr vel mater vel amici sejunent tribus diebus: z postea vadant ad ecclesiã z audiãt missam: z postea sacerdos fidelis dicat illud euangelium qd dr in seiunio quatuor temporũ post festum exaltatõis sancte crucis. vbi dr Erat spumãs z stridens. Et hoc genus demoniorũ non ercit nisi in ieiunio z oratõne. Postea sacerdos scribat illud euangelium z suspendat ei ad collum. Proculdubio pfecte curet. Anglici etiam cõfidentissime credunt z asserũt q si de auro z argẽto qd rex anglie offert sup crucem in die parasceues fiat anulus z q̃ cito epilentico ponit ad digitum in passione existens tam cito surgit et nunq̃ plus patit q̃diu tenet anulũ in digito. Si quis etiã haberet anulũ talẽ z nõ daret patiẽti si videret iacẽtem statim anulus pderet illam virtutem. Ex his sequit q licitum est biblia seu euãgelium ponere subtus membrum infirmorum. Patet p Augustinũ omel. vij. sup iohem sup illud Johis. Rabbi qd interptat mgr. Nam cum caput inquit tibi dolet laudamus si euangelium ad caput posueris z nõ ad ligaturã crucis Sequit infra. Si ergo euangelium ad caput ponit vt quiescat dolor capitis. ad cor dñ ponit vt sanetur a peccatis. Hec Aug⁹. vbi supra. Documentũ qrtum. Contra morbum hoim vel aialiũ licite adhibet xpi nomis inuocatio aut deuote orõnis vel adiuratõis suffragiũ psupposita illa triplici distinctõe in primo dicto. Sicut põt fieri tripli in scriptura: sic etiã in platõe verborum. Patet. Nam Act. iij. habet. Petrus z Johannes ascẽderunt in templũ z in noie iesu xpi claudum curabãt dicendo. In nomine iesu xpi surge z ambula. Idem patet de orone cõtra dolorem vel morbum p beatũ Augustinum. ix. confess. c. iiij. qui ad dolorem dẽtium pcibus z orõnibus amicorũ suorum fuit liberatus. dolore inquit dentium tunc cruciabas me z cum intantũ ingrauesceret vt nõ valerem loqui. ascẽdit in cor meũ ad monere oẽs amicos meos q adẽrãt: vt deprecarent p me deum salutis omni modo. Et scripsi h in cera z dedi eis vt legerent. Mox vt genua supplici affectu fleximus fugit dolor ille. Hec Augustinus. Idem ptz in legẽda Tyburcij z Susanne. Cum Tyburcius quadã die transiret occurrit homini qui de alto lapsus fuerat z ita caput z oĩa membra quassauerat vt de sola sepultura ei⁹ agerent iuxta que. a ipse accessit. z cepit dicere sup vulnera eius orõnem dñicã z symbolũ. Et ita factus est homo solidatis membris z incolumis quasi nihil cõtigisset ei mali. Tercio nõ minus est licitum vti certis orõnibus deuotis sine admixtione supstitiosorum verborum ad expellendũ corporalem morbũ q̃ ad expellẽdum demones z malignũ spũ. Sed p orõnem deuotam demonẽ expellere licitum est. ergo maior est vera. Minor patet ex cõsuetudine ecclesie que ante baptismum puerorum vtit adiurationibus quibus demon expellit. Et xps Marci vlti. dixit. In nomine meo demonia eiicient. Et. xxvj. q. j. si p sorciarias Ibi dicit maleficia debet curari p exorcismos. Tercio licitum ẽ deũ adiurare p sanitate mẽtis z corpis vt nos liberet a malo mẽtis z corpis Nõ dicim⁹. Per misteriũ scte incarnatiõis tue. Libera nos dñe. Per natiuitatẽ tuã. Li. nos d. Per circũcisionẽ z oblatiõnẽ tuã. Li. no. d. Per baptismũ z ieiuniũ tuũ. Libera nos d. Per passionẽ z crucẽ tuã. Libera nos dñe. Per

mortem τ sepulturā tuam. Libera nos
dñe ꝛc. Tales orones dicūt adiuratio
nes τ obsecratões. Ergo supra vulnus
vel cōtra febres possum licite dicere.
Jesu xpe ꝑ vulnera tua rogo te vt vul
nus hoc homis vel animalis sanes. Si
cut socrum symonis liberasti a febrib⁹
ita hunc hoiem sine tñ noibus ignotis
τ signis supsticiosis qualia signa non-
nunq̃ȝ antique vetule facere solent. Uñ
mgr̄ in scolastica hystoria sup actibus
aplorum. ca. xix. dicit q apud athenas
quidā cecus corā paulo τ dyonisio trās
iuit. Et dixit Dyonisius paulo. Si di-
xeris illi ceco. In noie xpi iesu vide et
viderit. statim credam. Sed forte nosti
verba magica cū quibus facis. Respō-
dit Paulus. Ut tollat ois suspitio di-
cas tu illa verba. In noie iesu xpi nati
de virgine vide. Qđ cum fecisset Dyo
nisius statim cecus vidit. Et credidit
Dyonisius τ factus est xpianus. Nec
tñ volo dicere q tam audacter τ quasi
ꝑceptorie sicut apli dixerūt. dicere de-
bent. Necq̃ȝ etiā oēs debēt dicere indif
ferēter: sed solum viri sancti. Uñ dicit
monaldus in summa sua titulo de sor-
tilegio q peccant mortaliter qui preci-
bus talibus carmināt infirmos. Quid
de carminātibus τ carmina. Si nil sup
sticiosum dant aut docēt aut faciūt sed
tm̄ vtunt licitis ꝑcibus τ adiurationi-
bus. sicut ꝑ passionē τ crucē τ silia. τ si
talia fecerint nō peccāt nisi post ꝓhibi
tionem factā ibi ab ecclesia. Sed tñ di
cendū est q ꝓhibēdi sunt viri τ mulie-
res a talibus q multa inutilia τ supsti-
ciosa solēt admisceri nisi forte sit sacer
dos aut religiosus aut discret⁹ aut etiā
laicus siue vir siue mulier excellentis
vite τ ꝓbate discretiōis. q fusa oīo est
sup infirmū. nō sup pomum τ pirū aut
cingulū aut similia. Iuxta illud Mar
ci vlti. Sup egros manus imponent τ
bñ habebūt. Nec sunt hmōi ꝑsone ꝓhi

bende a talibus nisi forte quo ad exem
plum illorū indiscreti τ supsticiosi car-
minātes sibi vsurpēt abusum munien-
tes se exemplo illoꝝ. Hec Monaldus
Nam modernis tpibus carminatrices
faciūt multas supsticiōes. Signāt eñ
morbos hoim cum caracteribus igno-
tis τ verbis supsticiosis. Quedam eñ
vetule mensurāt caput dolentis cū cin
gulo aut cū filo nō bulito: dicēdo in au
rē infirmi. Ignis nō idiget calefactiōe
τ ceruisia ñ idiget potatōe ꝛc. aut alia v̄
ba τ sig̃ dyabolica. Qđ eccia ihibet illa
vtȝ. xxvj. q. viij. c. Admoneāt fideles sa
cerdotes pplos vt nouerit magicas ar
tes incātatōesq̃ȝ q̄buslibet infirmitati-
bus hoim nil posse remedij conferre.
Non eñ possunt aialibus languēti-
bus claudicātibus vel etiā moribūdis
quicq̃ȝ mederi ꝟȝ esse hec laqueos τ insi
dias antiqui hostis quibus ille ꝑfidus
genus hoim decipe nitit. Et si quis h̄
exercuerit si clericus degradet: si laic⁹
anathematiset. Hec ille. Ibidem. c. nō
obseruetis. Nam demones sepe immit
tunt morbos in hoibus vt tales carmi
natrices demonem inuocent et hono-
rent. vt patet. xxvj. q. iiij. ca. sciendum.
et dicit Augustinus. Sciendum est il-
los plerumq̃ȝ prenunciare ea que ipsi
facturi sunt. Accipiunt enim sepe po-
testatem morbos immittere: et ipsum
aerem viciando morbidum reddere et
peruersis atq̃ȝ amatoribus terrenoꝝ
commodorum malefacta suadere. Hec
ibi. Qz autem aerem possunt viciare.
patet per Ualerium libro primo de mi
raculis vbi dicit. Triennio cōtinuo ve
xata pestilentia ciuitas Romana: cum
finem tanti mali tam diuturni neq̃ȝ di-
uina misericordia: neq̃ȝ humano auxi-
lio imponi videretur cura sacerdotum
inspectis sibillinis libris animaduer-
tunt non aliter pristinam recuperare
salubritatem posse, nisi ab epidauro in

sula esculapius.i.filius appollinis eēt
accersitus. Missis itaqꝫ legatis vnicā
fatalis remediū opem auctoritate sua q̄
iā erat in terris amplissima simulachꝝ
romani portauerunt ꝛ statim pestis ces
sauit. Hec Ualerius. Audiui de quodā
medico peritissimo qui debebat curare
vnum habentem tibiam putridam. ad
hibuit om̄e genus medicaminis ad cu-
randum ꝫ finaliter nō potuit. Quo di-
misso adducta fuit vna vetula que suis
carminibus tantum demonem infesta
uit ꝙ dyabolus rn̄dit de crure dicens.
ꝙ esset ibi ipsemet quintus in crure et
nulla arte posset expelli nisi ꝑ artem il
lius vetule. que demones inde expulit
ꝛ hominem in crure sanauit. Cur hoc
dyabolus fecit nisi ꝑfidiam illius vetu
le confortaret ꝛ ꝯfirmaret: Noui quen
dam in ytalia qui habuit illam gratiam
si tn̄ gratia debeat dici. qui sanauit om
nes epilenticos cum quibusdā verbis
ꝛ signis legendo euangelium sup eos.
qd̄ legit feria quarta in q̄ttuor tpibus.
vbi di. Et erat spumans ꝛ stridens ꝛc.
legendo illud versus q̄tuor partes mū
di. Citatus fuit tandem ꝑ suos superio
res ꝛ interrogatus ab eis: quibus ver-
bis ꝛ modis hoc ꝑficeret dixit eis ver-
ba signa ꝛ modum ꝛ patres viderūt ꝙ
multas supstitiones immiscuit. Et in-
hibuerunt sibi ne deinceps ꝫ faceret.

Non adorabis deos alienos.

Eptimi sunt qui

peccant contra illud p̄ceptū sūt
illi qui somnia obseruāt. de quibus De
uteronomij.xvij. Non sit in te qui ario
los sciscitet. nec qui obseruet somnia si
cut quidam gentiles quibus demones
in somnis apparuerunt reuelando eis
futura. Hec vocat diuinatio somniorū
Circa qd̄ notādum ꝙ quatuor modis
cōtingit peccare circa somnia. Primo
credēdo illud phantasma qd̄ incubus

dicit fm medicos qd̄ in somnis cōtin-
git ꝛ apparet ꝙ sit quedam vetula an-
tiqua calcans corpa. cadēs sup hoiem
tāqꝫ saccus plenus auene ꝛ multas ali-
as fatuitates credunt vulgares de phā
tasmate qd̄ est sane fidei contrariū. Di
cunt aūt medici ꝙ euenit illis qui fre-
quenter dormiūt resupini super nimia
repletione cibi ꝛ potus. Uel euenit ex
vapore corrupto ꝛ a calore resoluto op
pilans ꝛ aggrauans cerebrum ꝛ cor: ita
ꝙ spūs plenarie non pōt se diffundere
ad totū corpus imo ꝑmo deficit spi-
ritus in extremis. Ideo videt patienti
ꝙ illud fantasma incipit ascēdere a pe-
dibus ꝛ inde ad totum corpus. Cui em̄
ista frequenter accidunt nisi mediatur
aliquod istorum incurrit aut apoplexi
am aut spasmū aut paralisim aut mor-
tem subitaneā. Scd̄o peccāt qui cre
dunt ea que fiunt in somnis vera esse ꝛ
veraciter fieri. Sicut quedam vetule fa
tent se cum dyana paganorum dea vel
herodiada cuꝫ innumera multitudine
mulierum sup quibusdā bestijs: noctur
nis horis multarū terrarum spacia ꝑ-
transire ꝛ eius iussioni velut dn̄e obe-
dire. Asserunt etiā ab illis creaturis se
in melius vel deterius cōmutari aut in
aliā speciem vel similem posse transfor
mari. De quibus di.xxvj.q.v.c. ep̄i eo
rumqꝫ. Ubi dicit decretum. Si quidē
ipse sathanas qui transfigurat se in an-
gelum lucis cum mentem cuiusqꝫ muli
eris ceperit ꝛ hanc ꝑ infidelitatem sibi
subiugauerit ilico transformat se in di-
uersarum species ꝑsonarum atqꝫ simi-
litudines. ꝛ mentem quā captiuā tenet
in somnis deludens modo leta modo
tristia. modo cognitas. modo incogni-
tas ꝑsonas ostēdens ꝑ deuia queqꝫ de-
ducit. Et cum solus spūs hoc patit infi
delis ħ nō in aīa ꝫ in corpore euenire
opinat. Quis em̄ in somnis ꝛ noctur-
nis visionibus nō extra seipm educit

ꝛ multa videt dormiendo que nunq̄ vi
gilando viderat: Quis em̄ tam stultus
ꝛ hebes sit qui hec omia quo in solo spū
fiunt etiam in corpe accidere arbitrat:
Cum ezechiel visiones dn̄i in spū non
in corpe vidit ꝛ audiuit. sicut ipse dicit
Statim fui in spū. Et Paulus non au
det raptum in corpore dicere. Sequit.
Qui talia credit ꝛ his similia ꝑdit fidē
ꝛ qui rectam fidem non habet hic non
est eius sed illius in quem credit id est
dyaboli. Nam de dn̄o scriptū est. Om
nia ꝑ ipm facta sūt. Quisquis ergo cre
dit posse fieri aliquam creaturaꝫ aut in
melius aut in deterius commutari aut
transformari in aliam speciē vel in ali
am similitudinem. nisi ab ipso creatore
qui omnia fecit ꝛ ꝑ quē om̄ia facta sūt.
Procul dubio infidelis est ꝛ pagano dete
rior. Hec ille. Stulte sunt ergo mulie
res aut viri qui credūt illa vera esse. Al
qñ enim videt alicui laico in somnis ꝙ
sit eps aut sacerdos nunquid euigilās
ꝓpter hoc est sacerdos aut eps. Ponit
Johannes quoddam exemplū qḋ qui
dam frater ordinis heremitaruꝫ sancti
Augustini intrauit vnam villam vbi in
uenit vnam feminam dicte opinionis.
Cum frater ille ꝑfidiam verbis conaret
expellere: illa ꝑtinaciter se credere pl⁹
affirmauit. Cui frater. sinas me esse pre
sentem cum de ꝓximo recedas. Respō
dit illa. Ita si placet me recedente vi
deas ꝑsentibus etiam testibus ydone
is. Igit vt deliram illā zelator animaꝝ
conuinceret. adueniente die recessus
quē vetula ꝑfixerat affuit ille frater cū
fidedignis hominibus. At illa cubellā
i qua pasta formari solet supra scannū
positam intrauit ꝛ vt sederet cepit di
cere applicatis verbis maleficiis ꝛ vn
guēto reclinato capite obdormiuit. sta
tim ope demōis ad ꝯfirmādā ꝑfidiā sō
nia de dn̄a veneris habuit ꝛ aliis supsti
tionibus ꝛ in iubilo quodam cepit cla

mare cum motibus corporis ꝛ cubella
cecidit de scanno ꝛ caput modicum cō
triuit. Frater ille clamauit iam euigila
tam dicens. Ubi queso es an cum dya
na fuisti q̄ testimonio ꝑsentium nunq̄
de cubella recessisti. Et sic ab errore fu
it reuocata. Contra hunc errorē videt
valere ꝙ in vita beati Germani altissio
dorensis legitur qui cuꝫ declinasset ad
quoddam hospicium vidit cum omnes
de domo cenassent mēsam iterum pre
parari. Qui cum adiuratus inquisiuis
set quibus talia ꝑparent. Dicunt ei. ꝙ
bonis mulieribus que de nocte incede
bant. Unde vir sanctus vigilans cum
demones in forma aduenissent huma
na ꝛ ad mensam sedissent illam. Illis q̄
de domo erant in lectis suis quiescēti
bus vir sanctus surrexit ꝛ demones ab
ire nō ꝑmittēs excitauit eos qui de do
mo erant inquirens ab eis si ꝑsonas il
las agnosceret. Qui rn̄derunt ꝙ sic ad
dentes ꝙ vicini erant eorum. Un̄ vir
sanctus misit illos ad domos vicinoꝝ
vt viderēt an essent ibi. Qḋ euꝫ retulis
sent viro sancto. Ibi esse coegit demo
nes indicare seipsos ꝛ cōfessi sunt se de
mones esse ꝛ sic hoibus illudere. Ter
cio peccāt in somniis. q: somnia obser
uant diuinantes. Contra illud Ecclesi.
xxxiiij. Sōnia ne cures somnia extol
lunt imprudentes. Ibidem multos er
rare fecerunt somnia ꝛ exciderūt spera
tes in illis. Un̄ quidam dum multum
attenderet somnis somniauit se diu vi
cturum. Cumq̄ multa bona congregas
set repente repente defunctus est. Cir
ca qḋ notandū ꝙ somnia fiunt sex mo
dis ꝫm beatū Gregoriū. iiij. dyal. Pri
mo ex corporis complexione ꝛ replet
one. vn̄ qñ in aliquo corpe abundat al
quis humoꝛ accedēs ad organū fanta
sie: tunc fantasia format ydolum simil
illi humori ꝛ apparet hoi ꝙ est in aqu
sic etiā cōtingit ebriosis quādo humo

dulcis est ⁊ flegmaticus ⁊ descēdit a capite ⁊ apparet homini q̄ gustet dulcia Similiter colera abundāte somnia hō frequēter de incendijs. Sic narrat Albertus quēdam somniasse picem ardētem fuisse infusam in ventrē eius. Causa fuit q̄a in eo abundauit colera nigra in magna q̄titate Talia somnia sunt signa futurarum infirmitatum. De talibus informant medici ad iudicandum de cōditionibus infirmi. Scd̄o causant ex frequēti cogitatōe. Unde homies solliciti ⁊ cogitatiui circa aliqua negocia frequēter somniant de eisdem. Et hec est causa quare frequenter somniant de amicis suis. Et certius est de de eis q̄z extraneis. q2 amici maxime sūt solliciti de se inuicem. Tercio causant ex celestium corporum influētia. Nam corpora celestia influēdo virtutem corporibus nr̄is alterāt corda nr̄a in somno. Et tūc pungit fantasiam sibi formare species ⁊ ydola cōformia qualitatibus causatis in corpore a celo. Et sic apparēt aliqui effect⁹ futuri sicut de bellis vel pluuia. Sic musce pcipiunt pluuiam futuram ⁊ boues cum fortiter pungūt ⁊ illi auare comedunt. Quarto fiunt reuelatione sanctorum angelorum sicut p3 Math. ij. de angelo qui apparuit in somnis Joseph dicēs. Accipe puerum ⁊ matrem eius ⁊ fuge in egyptum. Tale fuit somnium Symonidis de quo narrat Valerius in lib. j. c. iiij. Symonides cū ad litus nauem applicuisset inhumatūq3 corpus iacens repperisset: ⁊ illud sepulture mādasset admonitus ab eo p somnium ne primo die nauigaret. Et sic in terra remansit. Alij em̄ qui inde soluerant nauigādo fluctibus ⁊ procellis in cōspectu eius obruti sūt. Ipse letus fuit q̄ vitam suam somnio redemit. Hoc somniū ab aliquo spū bono potuit fieri in recōpēsationem ipsi⁹ symonidis.

Quinto oriūt a malorum spirituū inspiratione sicut patet de vxore Pylati que ociosa in die parasceues dormitauit ⁊ multa passa fuit p visum: vt dyabolus p eam xp̄i passionem impediuisset. Unde mandauit viro suo: dicēs: Nihil tibi ⁊ iusto illi. Multa em̄ passa sum hodie p visum pp̄ter eū Math. xxvij. Talia sunt somnia diuinatorum qui faciunt pactum cum demone. Isto modo est simplr̄ diuinare illicitum p somnia: nō tn̄ primis quatuor modis. Sexto oriunt diuina reuelatōe sicut somnium ioseph Geñ. xxxvij. Audite somniū meum. Sed est differentia. Aliquibus em̄ dat reuelatio rei future s3 nō intelligentia: sicut somnia pincerne ⁊ pistoris et somnia Pharaonis de septem bobus. Et alij omnes habuerunt reuelationes futurorum p somnia sed nō intelligentiam. Alijs dat reuelatio simul cū intelligentia sicut ioseph qui interpretatus est somnia pincerne ⁊ pistoris ⁊ Pharaonis. Est igit valde piculosum velle diuinare p somnia pp̄ter multa. Primo q2 ignoramus quo spū nobis reuelant An ab angelo bono aut malo aut a deo vel complexione. Sed quid de sanctis qui somnia tenuerūt ⁊ diuinati sunt p somnia vt Joseph p angelum Math. ij. Sic monitus est in somnis. Et de ioseph patriarcha. ⁊ de Gedeon Judicū vij. ⁊ daniel ⁊c. Respōdet Greg. in. iiij lib. dyal. dicēs q̄ sancti viri talia somnia que in eis diuinitus fiūt. a somnijs alijs que ex illusionibus demonum vel alia causa fiunt quodam sapore intimo vt nō decipiant discernunt. Scd̄o pp̄ter inuidiam malorum spirituum qui nitunt ducere in errorem. Tercio pp̄ter diuersitatem significatiōis. Quia aliqn̄ signum contrarium est illi qd̄ reuelat. Aliqn̄ simile ⁊ sic de alijs. Ideo applicando ad vnū particulare statim decipit. Tale fuit somnium Almichar. De quo Valerius lib. j. c. v. dicit. cum

obsideret syracusas inter somnium au-
disse se voces credidit nūciantes futu-
rū vt .p̄xīa die in ea vrbe cenaret. Letus
igiẗ pinde ac diuinitus promissa victo
ria exercitum pugne disponebat. In q̄
inter siculos ⁊ penos orta dissensione.
castris eius syracusani subita irruptio
ne oppressis ipsum ducem intra menia
ꝑtraxerunt. Ita magis spe ꝙ̄ somno de
ceptus cenauit Syracusis captiuus.

Non habebis deos alienos.

Ctaui sunt qui

n peccāt contra illud p̄ceptum.
⁊ sunt qui volunt diuinare de
futuris absq̄ꝫ demonū inuocatōe: Sed
occulte se demon ingerit illis. Et sunt
ibi multe species. Primo si quis vult
scire futura ex consideratiōe motus et
situs syderum ⁊ vocanẗ geneatici. ⁊ di-
cunẗ etiam astrologi. Geneatici ꝟo di-
cunẗ ꝓpter natalium cōsideratiōes die
rum. De illis di. xxvj. q. iij. c. Igiẗ ge-
nus. Vbi diciẗ. Geneatici appellati
sunt ꝓpter natalicioꝛum cōsideratione͂
dieruꝫ. Geneses em̄ hoīm p̱ duodecim
celi signa describūt syderumq̄ꝫ cursus.
nascētium mores. actus ⁊ euētus p̄dice
re conantur. i. quali signo fuerit natus
aut quē effectum habeat vite qui nasci
tur interp̄tanẗ. Hi sunt qui vulgo ma-
thematici dicunẗ. Cuius sup̱stitōis ge
nus. ꝯstellatōes latini vocāt. i. natōes
syderū. Quō se habeat cum quiuis na-
sciẗ. Primū aūt stellarū interp̄tes ma-
gi nuncupanẗ sicut de his legiẗ qui in
euāgelio natū xp̄m annūciauerit. Po
stea. hoc noīe soli mathematici dicti
sunt. Cuius artis scia neq̄ꝫ ad xp̄m fuit
cōcessa. vt xp̄o edito nemo exinde nati
uitatem alicuius de celo interp̄teẗ Ho
roscopi dicti sunt. qui horas natiuita-
tis hoīm speculenẗ. Hec ibi Augu. in
li. de natura hoīm ⁊ demonū. Vn̄ dicit

idē Aug⁹. li. iiij. cōfess. Illos planetari
os q̊s mathematicos vocāt ꝯsulere nō
desistebā. Conclusio. Prima. Nulla
cōstellatio i celo in hoīs natiuitate cō
siderāda ꝙ̄tū ad hoīs viciū vel virtute͂
est simpl'r metuenda. Probaẗ. quia di
Hieremie. x. A signis celi nolite metue
re. sicut gentes faciūt. Ideo dicit Chri
sostom⁹ sup̱ Math. Si hō est adulter:
aut homicida ꝓpter stellā. magna ē ini
quitas stelle. Maioꝛ qui illam creauit
Vn̄ dn̄s qñ imposuit stellas i firmame͂
to. nō dixit. Fiāt luminaria in firmame͂
to celi vt habeāt ꝑtātem sup̱ nascentes
furādi adulterādi occidēdi ⁊ sic de alijs
Sed q̄d ait. Vt sint in signa tp̄a dies ⁊
annos vt luceāt in firmamēto celi. Io-
be. Greg. in omel'. sup̱ Math. ponit ex
emplū de iacob ⁊ esau qui in eadē hora
sub vna cōstellatōe sunt nati. tñ vn⁹ bo
nus fuit alter malus. Itē rex ⁊ rusticus
vna hora nasciẗ. ⁊ tñ rex succedit in re
gno pr̄i ⁊ nō rusticus. Itē qui in aqua-
rio nasciẗ: piscatoꝛ erit. Dicūt quidam
Quid tūc de getulia terra que piscato-
res nō habet. Ideo dicit ps̄. Ego cog-
noui q̄ꝛ magnus est dn̄s deus nr̄ p̄ om-
nibus dijs. Oīa quecunq̄ꝫ voluit fecit
in celo ⁊ in terra ⁊ in omnibus abyssis.
Educēs nubes ab extremo terre. fulgu
ra in pluuiam fecit. Educēs ventos de
thesauris suis. Item fecit celū in intel
lectu. Fecit luminaria magna. Solē in
ꝑtātem diei. Lunā ⁊ stellas in ꝑtātē no
ctis. Vn̄ Catho. Mitte archana dei ce
lum inquirere quid sit. Dū statuit d̄ te
sine te deliberet ip̄e. Item Galterus in
alexandreide. Fata regūt stellas et q̊
ab origine cursus Que loca q̊s motu
vel quid portēdere magnus. Ille fato.
rerū de dit. h̄ certo ordine seruāt. Ne
quicq̄ꝫ mutare queūt de mēte ꝓfunda
quicq̄ꝫ ab eterno p̄uiderit illa futurum
Sꝫ terre incūbēs extēdit littora thetis
Gurgitis augmēto seu tellus obruat v

bes. Cōcursum laterum seu morbidus influat aer. Seu tenebris fuscare diem seu cornua lune. Caligare velit seu tardius ire galerum. Omnia descēdunt a summo culmine rerum. Quo nisi cōsulto nihil est q̄ sidera possunt. Hec ille. Confundat ergo stulticia mathematicorum quibus nō mulierum rixosa loquacitas. ꝫ solida scripture veritas opponit vt dicit Franciscus petrarcha. li. j. ca. iij. Mathematici inquit discipulus mihi leta pnunciant. Rñdet. Miri homines futura sola qui nouerint pteritorum atqꝫ pñtium ignari ꝛ que in celo fiunt ita nunciant quasi cōsilio celestiuꝫ interfuerint recensqꝫ nūc inde veniāt: memoria cum tñ interim quid in terris quid in patria quid in domo: q̄d in thalamo suo fiant nesciāt. Sic p cnitus verum est. Cum caput talium legit qd̄ est ante pedes nemo spectat. Celi scrutant plagas. Hec ille. Unde ad quēdam fatidicum quedam muliercula accessit nocturno tpe lucescētibus stellis: dicens. Magister nunc surgite quatinus meo nato recēter fata dicatis. qꝛ celū clarescit. Cumqꝫ ille repente surgeret: offendit tibiam suam ad scamnū. Et ille dolorem tibie cum clamore ꝛ gemitu ostēdit. Hec audiens mulier mgr̄m derisit: dicens. Mirum est quō poteritis cavidere que in celis sunt cum nō cernitis ea que circa pedes vr̄os sunt. Ex illo sequit ꝙ false loquūt illi q̄ dicunt. Hoc ē sibi inatū vt furet aut occidat. vl' nat⁹ in tali tpe ꝙ erit damnatus vel simile. aut erit ibi guerra vel pax in tali loco: aut tali tpe. qꝛ ipsa dependent directe ab hoīs voluntate ꝛ libero arbitrio sup qd̄ celi ꝛ stelle nullā habēt causalitatē. qꝛ intellectus non est corpus aut v̄tus in corpe. vtꝫ. iij. de aīa. Nullū autē corpus pt aliquid imprimere in rem incorpoream. Celū est quoddā corpus ꝛ aīa incorporea ꝛc. Hoc enī esset ponere intellectū non differre a sensu qd̄ Aristo. in. iij. de aīa imponit his qui dicebant. Talis est intellectus in terrenis hominibus qualē in die inducit pater virorū ideorūꝫ id est sol. Velle ergo diuinare de his que depēdent ex libero arbitrio est valde supsticiosum. Et sic opatio demonis se inmiscet. Scd̄a conclusio ꝙuis hō nō suscipiat directe influxum stellarū fm potentias intellectuales suscipit tñ celi influxū atqꝫ dñium fm vires corpales. Probat. Non solum corpora nostra verumetiā corpa inanimata sortiūt aliquaꝫ virtutē supcelestem. sicut magnes attrahit ferrum nō ex aliqua efficatia qualitatis actiue vel passiue elemēti ꝫ p impssionem corpis celestis. Sic silr̄ multi lapides ꝛ herbe q̄sdam virtutes ꝛ efficacias habent respectu aliquorū effectuū ꝛ opatōe corpalium. quas alij lapides nō habent ꝛ herbe ꝓpter diuersam i. mpssionem cōstellationis alicuius. Unus homo habet aliquam efficaciam ꝛ virtutē quam alius nō habet ꝓpter diuersam cōstellationē. Sic vnus medicus in sanando. Unus agricola in plantando. vnus miles in expugnādo q̄ꝫ alius. Utrum ad electionem illorū actuum oēs sunt pares. ꝫ q̄ꝫ tum ad executionē vnus est maius fortunatus alius ꝓpter celi influxū sicut est in actibus virtuosis. sic etiā in actibus viciosis. He tñ virtutes impresse hoīem nō necessitant ad virtutes ꝛ ad vicia ꝫ bñ inclināt. Ut qui natus in saturno inclinatus est ad auariciam. sub venere ad luxuriam. sub sole ad dñium sub marte ad bella sub luna ad fallaciā. Sequit correlarie ꝙ astrologi aliqñ vera ꝓnūciāt fm ꝙ dicit sctūs Thomas scd̄a scd̄e. q. ix. ar. v. in rñsione ad pmū argumentū. Dicit ꝙ astrologi ex ꝯsideratōe astrorū aliqñ vera ꝓnūciāt. Qd̄ contingit dupl'r. Primo qꝛ plures homines passiones corpales sequuntur.

Ideo actus eorū disponūntvt in pluribus ſm inclinationē celestiū corporū. Pauci aūt sunt id est soli sapiētes qui rōne hmōi inclinatōis moderentꝛ pcipue in pluribus euētibus q̄ depēdent ex multitudine. Alio mō ꝓpter demones se inmiscētes. Vñ Aug⁹. sup Geñ. ad lram. Fatendū est qñ a mathematicis vera dicunt ex instinctu quodā occultissimo dici quez nescientes humane mētes patiunt. qd cum ad decipiēdos hoies fit spirituū immūdorum ꝛ seductorum opatōe. Sequit. Quapropter bono xpiano siue mathematici siue q̄libet impie diuinantiū ꝛ maxime dicētes vera cauēdi sunt ne ꝯsortio demonū orum aīam xpianā pacto quodā societatis irretiāt. Tercio sequit ꝙ licituz est iudiciū astrorū obseruare ad victualium ꝓuisionē. qꝛ ad immutāda inferiora corpa virtus astrorū se extēdit puta ad serenitatem tempestatē sanitatez ꝛ infirmitatē. corpis vbertatē ꝛ sterilitatē fructuū. Si quis vtit iudicio astrorum in istis sine aliqua supstitōe admixta. nō peccat sicut Thales milesi⁹ fecit q̄ fuit vnus de septē sapientibus de quibus dr in vitaſphoꝝ de quodā pho qui vidit in stellis magnā caristiā olei esse venturā ꝛ emit om̄e oleū. Et sic anno sequēti qñ defecit oleū solus vendidit. ꝛ sic ditatus est. Non em̄ puto esse maius peccatū vti sic iudicio astrorūz q̄ꝫ obseruare certū tpus solis ꝛ lune in seminādo. nautas vitare nauigatōes i plenilunio ꝛ medicos seruare dies circa egritudines creticas. Graue esset dicere oēs tales peccare. Tercio cōclusio. Certius iudiciū habet de hois cōp extrōe q̄ꝫ de hois nascētis ꝯstellatiōe Probat p Aug. li. v. de ciui. dei. c. xxxij ꝙ equalitas euētuū ex duobus gemellis nō est reducēda in corpa celestia ſꝫ in vniformitatē cōpleixonis. Qd probat ex dictis Cyceronis q̄ dixit ypocratem nobilissimū medicū. in scripto reliquisse duos frēs ita ꝯformiter affici vt simul egrotare inciperēt ꝛ aggrauari simul ꝛ alleuiari. Cum causam tante conformitatis quererē. Rñdit quidā astrologus. causam esse ꝯstellationē in qua nati simul fuerūt. Et quidam medicus dixit causam esse vniformitatē ꝯplexionis ꝛ nutrimēti. Dicit Aug. ibidē ꝙ mlto acceptior fuit rñsio medici q̄ꝫ astrologi: q̄ꝫ medic⁹ assignabat cām immediatam ꝛ ꝓpinquā. scꝫ vniformitatē complexionis. Astrologus vō cām remotā scꝫ ꝯstellationē sic ex ꝯplexione. Et ex phisonomia phisonomisauit. Aristoteles in libro de phisonomia p signa que nō necessitant: ſꝫ inclinatū ostēdunt ad aliqua vicia. Ideo dicit idē in li. ꝓblematum: ꝙ oīs caluus naturaliter est luxuriosus. Os magnū vorazcem signat. Nares acute anterius iracundū hominem ostendunt cum ima narium solida sunt ꝛ rotūda fortē ꝛ magnū signat q̄si leonē. Nasus aquilin⁹ liberalē signat. Labia magna ꝛ pendentia clamorosū ꝛ ad ferendū iniuriā debilē. ꝛ tales sūt canini. Oculi magni ꝛ excinantes vera cē. Parui oculi sine fide ꝛ iusticia hominē esse signāt ꝛc. Talia signa nō necessitāt. ꝛ frequēter imo p ꝯtrariā ꝯsuetudinē hō trahit a talibus vicijs. Exēplum ponit Arist. ꝙ discipuli ypocratis picturā eius portauerūt ad pilomonē. qui dixit ꝙ hō iste cuius est hꝫ imago ē vir luxuriosus. Illis aūt indignātibus retulerūt hec ypocrati. qui dixit philomonē iudicasse verū ſꝫ amore philosophie ꝛ honestatis dixit se concubinas vincere ꝛ vicisse. Sed dubitat. de est de stellis q̄ comete vocant q̄ sūt frequēter p̄sagium alicuius mali. Rñdet Linconiēsis ꝙ sicut natura inferius facit lapidē in tenebris lucētem. s. carbūculū sine eius inflamatōe. Ita suo mō nihil ꝓhibet p astra formari aliquid in

ꝑtum lucidū ex materia subtili ꝛ leui: in regione supioris aeris ꝛ illud est cometa. Scđo r̄ndet Arist. dicēs: ꝙ cometa est exalatio calida et sicca ex corporibus terrestribus hic eleuata ꝛ illic superius inflamata. hec opinio est magis ꝯsona veritati de his q̄ apparēt. vt pꝫ .i. Metheoro. Tercio r̄ndet Iohes damas. dicens: ꝙ illi comete q̄ qn̄qꝫ apparent sūt a deo miraculose in celo maxime aereo facte ad ꝯsignandū mortem principū vt sic territi se emēdēt ꝛ post expletum ministeriū a deo miraculose destruunt̄. Hec opinio magis ꝯuenit ortui illius stelle q̄ tribus magis apparuit tp̄e natiuitatis xp̄i. Et dico notāt̄ q̄tū ad modū factōis ꝛ significatiōis. qꝛ comete s̄m ph̄os ꝛ astronomos sunt signa ꝛ signāt mortē regū. Illa aūt significabāt ortū regis regū. Iste signāt guerras ꝛ discordias hoīm. Illa autēz erat stella pacis ꝛ recōsiliatōis celestiū ꝛ terrestriū. Iste signāt ventosam ꝯmotionē. Illa signat amorosaꝫ placationē Ergo nō fuit cometa. Quarta cōclusio. Per solū respectū ad statū causaꝝ nullū habet̄ certū de futuris iudicium Probat̄: nam ad hoc vt ex signis causalibus fiat iudiciū certū. tria requirūt̄ Pⁱo vt sciat̄ sufficiēt̄ illoꝝ signoꝝ vir⁹ ꝛ status respectu inuicē qđ nō est possibile naturał'r s̄m illud Sap. ix. Que in ꝓspectu sunt meniūimus cū labore: q̄ in celis sunt q̄s inuestigabit: q̄si dicat nullus. Scđo requirit̄ ꝙ cognoscat̄ modus applicatōis taliū signorū ꝛ causarū ad determinatā naturā: ſꝫ talis modus sciri nō pōt nec vbi magis vel minus aut meli⁹ applicet̄ vel pei⁹. Tercio requirit̄ ꝙ ꝑsciat materie vel passe dispositionē vtrū sit apta vel inepta respectu actōis vel influētie taliū causaꝝ verbi gr̄a. Quis medicus sciat ꝙ medicina est laxiua quantū de se ꝛ sciat cū hoc. quō applicet̄ forti adhuc nescit ex inde futuꝝ esse an talis effectus sequat̄ vel ꝯtrarius si nescit q̄liter corpus fortis sit ꝯplexionatū intrinsece Ita est a fortiori in astrologo. Scit enī regionē aliquā esse dispositā ad pluuiā. q̄ tn̄ impulsu ventorū impedit̄ a pluuia. Ista ē sn̄ia ptholomei in centilogio suo. ꝓpositiōe. viij. ꝛ. xvij. Sequit̄ ergo ꝙ si reges ꝛ principes habēt apud se astronomos. h̄ est magis ad iocū ꝛ solatiuꝫ sic habēt fatuos ꝛ mimos ꝛ ioculatores: ꝛ nequaq̄ꝫ vt taliū iudicijs ꝯfidāt. aut in agēdis sequant̄ ꝓ republica. relicto cōsilio virorū prudentiū ꝛ expertorū. Nec vnq̄ꝫ ꝓfecerūt gubernatores reipublice. qui talibus inniti ꝯsueuerunt: vt ex hystorijs colligi pōt. Quinta conclusio. Sicut ꝯtingit hoīem ex ꝯstellatiōe ad bonū vel malū esse inclinatū: sic etiā ex eadē ꝯstellatōe contingit eundē esse bn̄ vel male fortunatuꝫ. Fortuna bona dr̄ qn̄ alicui euenit aliqđ bonū ꝑter suā intētionē. Sed pōt aliqđ bonū vel malum alicui euenire ꝑter intentionē suā. qđ tn̄ nō euenit ꝑter intentionē supioris cause. cui subijcit̄. Cū igit̄ hō in suis electionib⁹ ꝛ ex suis actibus q̄s eligit ex libero arbitrio subijciat̄ plene ipsi deo q̄tum ad inclinationē: ꝛ ipsis angelis q̄tum ad intellectus illuminationem. ꝛ celestibus corporibus q̄tuꝫ ad corpis dispositioneꝫ. Ideo cum hō ex diuina opatōe inclinat̄ ad aliqđ bonū agēdum ꝛ eligēdum sibi vtile: ꝛ ex angelica illuminatōe illustrāt̄ ad illud bonum ꝓsequēdum ꝛ ex corporum celestium impssione disponit̄ vt illud bonum sibi vtile operet̄ cuius tn̄ vtilitatē ipse ignorat. Tunc dr̄ bn̄ fortunatus cum h̄ ex corpoꝝ celestiū impssione homo cōsequit̄ in sua natiuitate. Ideo plus dicit ꝙ esse bn̄ fortunatū est esse bn̄ natū ꝛ esse male fortunatū ē esse male natū. Sed tales dispositōes derelicte vel inclinatōes in corporib⁹ ex ipsis ꝯstella

tionibus nō necessitant sed inclinant. Ergo possumus agere contrariū. Nec sic inclinat quis ad maluz agēdū quin semp possit agere cōtrariū. Si ergo intelligamus p bonam vel malam fortunam inclinatōes que nos inclinant ad bonū vel malū verū est homine esse bñ vel male fortunatum. Si aūt intelligamus tales dispositiōes nos ad malum necessitates oino est negandu3 hoiem esse bñ vel male fortunatū. Ponendo casum. Si quis esset in cōstellatiōe fortunat⁹ necessario vt submergeret: si ds talem ad ignem pijceret nō cōbureret nō necessitat cōstellatio ad submergendum. Si aūt nō vreret esset nouum miraculum trium puerorū. Scōi sunt q diuinare volunt sine manifesta demonum inuocatiōe z dicunt aruspices. de quibus. xxvj. q. iij. c. Igit genus. Vbi dicit. Aruspices dicunt ideo quasi horarum inspectores. Dies eni et horas in agēdis negocijs operibusq custodiunt quid p singula tpa debeat obseruare homo. Hec ibi. Contra quos aplus ad Galath. iiij. dicit. Dies obseruatis z menses z tempora z annos. Timeo aūt ne forte sine causa laborauerim in vobis. vbi glosa. Dies obseruāt vt qui dicunt. Hoc die nō est incipiēdū. Mēses aūt colūt qui cursus lune pscrutantes dicunt in tali luna nō est aliquid inchoādum. De quibus dicit. xxvj. q. v. Non licet xpianis tenere traditōes gētilium z obseruare vel colere elementa aut lune aut stellarū cursus aut inanē signorum fallaciam p domo facienda. Uel pter segetes vel arbores plantādos vel cōiugia sociāda. Scriptum est eni. Omnia quecūq facitis in verbo: aut in ope oia in noīe dñi nostri iesu xpi facite. gratias agētes deo. Hec ibi. Cum igit cōsulunt. qn̄ est bonum contrahere matrimonium. Quibus respōdit qn̄ vir accipit bonam z deuotā mulierem. Et tunc bonum est accipe viri qn̄ mulier sapiētem z iustum accipit virum. Qn̄ aūt accipit potatorem z lusorem. tunc malum est accipe virum. Similiter quādo quis mutat domū si transfert se de domo antiqua ad domū nouam. tunc mutare domū est bonum. Dicit Gobelinus in cronica sua. q ex plagis egypti est q quidam dies dicunt egyptiaci quorum duos in singulis mensibus notamus ad memoriā tm̄. Nō eni credēdum est. Ut dicit ysidorus licet egyptij astrorum periti. deprehenderūt hos dies nefastos in inchoatiōe operis itineris vel minutōis: sed tm̄ ad memoriam sūt vocati. Et sic forte egyptij vocauerūt hos dies vt videt ex dictis ysiō. z psertim illos dies in q bus plage facte sunt. Quod si ita est se quit q p vnm annū ad minus bis plagis vexati sunt. Contra hos etiam peccant quidam rustici qui ex dispositiōe vnius diei vel certorum dierum. totius anni statum scire volunt. vel ex specie vermis qui crescit in pomo quercus [illegible] scire volūt. q magis sunt signa pcedentis anni q̄ sequentis. Taliter fuit quidam frater ordinis nr̄i deceptus. qui tenuit istas ɔsiderationes z pnosticās serenitate multorū annorū z dierū ex dispositōe vnius diei. Frater ɔfidens de sua pnosticatiōe incepit iter p lōgū iter z fefellit eū suū faticiniu3 z secuta fuit pluuia z tempestas magna p oēs istos dies. Nō tn̄ re phēdunt seminatores z lignorū incissoresq: luna est mater omniū humiditatū. Si ergo secaret ligna in plenilunio corroderent a vermibus. Nec nauigatores. q: luna p suum motum causat fluxū maris et ventū. Nec medici obseruātes signa. Quī dicit ypocras in principio pnostico p dicēs. Est quoddā sydus in q̄ oportet medicū ɔuidere. Cui⁹ pnū actia mirabilis ē z stupēda. Et galien⁹ i ɔmēto d dieb⁹ creti-

cis dicit. Certam rem que non fallit attendat medicus quam docuerũt astrologi egyptiorum ꝙ ꝑ cõiunctionẽ corporis lunaris cum stellis fortunatis fiunt egritudines terminabiles ad bonũ cum cõtrarijs do contrarie. Hec ille. Sed omnes alij obseruãtes dies ⁊ horas ⁊ menses grauiter peccant. vt patz xxvj. q. vlti. c. Non obseruetis dies q̄ dicunt egyptiaci aut kalẽdas ianuarij. In quibus cantilene quedam ⁊ comessationes ⁊ ad inuicem donaria donant quasi in principio anni boni fati augurio. aut aliquos menses ⁊ tp̄a aut dies ⁊ annos ⁊ lune ⁊ mensis solisqꝫ cursum qꝛ qui has ⁊ quascūqꝫ diuinationes et fata ⁊ anguria obseruat aut attẽdit aut consentit obseruantibus inutiliter ⁊ sine causa ⁊ magis ad sui damnationem q̄ꝫ ad suam salutem tendit. Et ibidẽ. ca. Quis existimaret. ꝙ magnum pecatuz sit dies obseruare ⁊ menses ⁊ annos et tempora sicut obseruant qui certis diebus siue mensibus siue annis volũt vel nolũt aliquid inchoare eo ꝙ ꝑm vanas doctrinas hoim fausta vel infausta existiment tempora nisi huius mali magnitudinem ex timore apostoli pensaremus qui talibus ait. Timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis. Sequit. Intellige lector ad tãtum periculum anime ptinere supstitiosas temporum obseruationes vt dicat apostolus Timeo ne forte ⁊c. Hec ibidẽ. Tercij vocant augures. de quibus. xxvj. q. iij. c. Igit genus. Augures sũt qui volatus auium ⁊ voces intendunt. aliaqꝫ signa rerum. vel obseruatões improuisas hominibus occurrẽtes fersit. Idẽ ⁊ auspices. Sequit. Duo autem genera auspiciorum sunt. Unum ad oculos alterum ad aures ptinet. Ad oculos. s. volatus. Ad aures vox auium. Hec ibi De his Deut. xviij. c. Non sit in te qui auguria obseruet. Primum est ꝙ pertinet ad oculos vt qñ armigeri vidẽt coruum volantem sperant cõsequi victoriam aut signum ⁊c. De quibus dicit Petrus blesen. in epistola. lxv. scribens ad quendam amicum suum dicens. Non te inuoluas illorum errori qui occursuz leporis timẽt qui mulierem sparsis crinibus. qui hominem orbatum oculis. aut mutilatum pede aut cucullatum habere obuiam detestant. qui de iocundo gloriant auspicio. si lupus eis occursauerit. qui columbaz si sinistra in dextrã auis sancti martini volauerit. si ingressu suo remotũ audierit. si hominẽ gibbosum habuerit aut leprosum. Hec ille Formidant enĩ tales occursum leporis Mallem ego ꝙ mihi occurreret lepus q̄ꝫ lupus. quia de lepore comedere possem nõ de lupo nisi quãtum ad pellem tantum ꝓfert lupus lepori. Tales enĩ gaudent ⁊ letantur si occurrit eis meretrix sed dolent ⁊ timent si monachus qui est minister dei. Ergo dolent cum ipsi sũt serui dyaboli. De illis dicit Augustinus li. v. d doctrina xp̄iana. ꝙ formidanda sunt pacta cum demonibus ad que ptinent milia in amissarũ obseruationum puta si in membris aliquid salierit. si iunctim ambulantibus amicis lupus aut canis aut puer medi⁹ interuenerit. Tales etiam sũt qui credũt si possunt habere pollicem furis quem ponũt ad ceruisiam ꝙ tunc bñ ꝓsit vendere ceruisiã. Etiã si mures vestimẽta corrodũt. Sic quidã interrogauit sapientẽ quedã. Quale omen est ꝙ sorices corroserũt caligas suas. Rñdet. Ne mireris si sorices corroserũt caligas. sꝫ bñ esset mirũ si calige corrosissent sorices Scdm genus est ad aures q̄ ad voces auiũ vt dũ noctua clamat sup domum credũt hoiem inde moriturũ. Si pica clamat. ꝓnosticãt aduentũ hospitũ. Si cuculus clamat q̄t voces format. tot annos vite ꝓsignat. Uñ q̄dã mlier obfua

bat augurium cuculi. Que infirmabat grauiter nolens cōfiteri. Sacerdos interrogans cur confiteri nollet. dixit q̄ cuculus ei in suo clamore assignauerat viginti annos. Que mox moriebatur et damnata fuit. Simile recitat Cesarius de quodam monacho. Cui cuculus suis vocibus. xxx. annos vite assignauit Qui ab ordine suo apostatauit dicens in corde suo. In vltimis duob⁹ annis reuertar et agā pniam. Nunc volo gaudere in mūdo. Qui mortuus est in apostasia post spaciū annorū duorū. Sed notādum ē qd̄ dicit sanctus Thomas scd̄a scd̄e. q. xcv. art. vij. q̄ garritus auium vel quecūq̄ dispositōnes in rebus cōsiderate manifestū est q̄ nō sunt cause futurorum euētuum. vel vnde ex eis futura cognosci non possint sic̄ ex causis. Relinquit ergo q̄ si ex eis aliq̄ futura cognoscant: h̄ erit inq̄tum sunt effectus aliquarum causarum. Causa em̄ opationum brutorum aialium et instinctus ex triplici causa potest pcedere. Vno modo ex causa corpali cum bruta animalia nō habeant nisi sensitiuaz aiaz. cuius oēs potētie sunt actus corporalium organorum et subiacet eorū aia dispositioni corporum celestium et aeris cōtinentis ex qua veniunt aliqui futuri euentus. In h̄ tñ duo ɔsiderare oportet. Primum vt hmōi opationes non extendant nisi ad cognoscenda futura que causant p motus celestiū corporum. Scd̄o vt nō extendant nisi ad ea que aliqualiter possunt ad hmōi aialia ptinere: ɔsequūt ei p corpa celestia quendā naturalem instinctum ad ea q̄ eorum vite sunt necessaria. Sicut sunt immutatōes que fiunt p pluuias et ventos et hmōi. Scd̄o causat iste instinct⁹ ex deo vt patet in columba q̄ descēdit sup xp̄m. et coruo qui pauit helyā. et de apibus plurimis in quodā pu̇o scz platone qui dū infans iaceret in cunabulis apes mel labiis pueri inferebāt. singularem eius dulcedinē futurā p̄signātes. Sil'r legimus de beato Ambrosio Itē de sancto Fabiano legimus q̄ sup caput eius descēdit columba de celo p̄signans eius miraculosam electionem in summū pontificem. Item de duab⁹ aquilis alexandri magni. q̄ vt fertur in die natiuitatis eius tota die supra culmen domus patris eius sederunt. Hō omen h̄m augures duplicis imperii europe asieq̄ p̄ferentes. et sic de pluribus aliis h̄m q̄ narrat in policraticon lib. j. c. xij. Velle diuinare illis duobus modis in auibus nō est pctm̄. Tercio venit talis instinctus ex demonibus qui vtunt hmōi opationibus brutorū aialium ad implicandas aias vanis opinionibus. talis est supsticiosa et illicita. Tales debent expelli ab ecclesia. vtz. xxvi q. iiij. c. Si quis clericus vel monach⁹ vel secularis diuinationē vel auguria crediderit obseruāda. Sequit ibidem. ab ecclesie cōione pellat. Idem ibidē. ca. ɔtra ydolorū. et c. auguriis. Quarti vocant cyromatici et dicunt a cyros q̄d est manus et mancos diuinatio q̄si diuinatio manuū. Tales ex ɔtractiōe linearū p̄nosticāt infinitas fatuitates. quibusdā diuināt futuras infirmitates aliq̄bus diuitias aliq̄bus euforunium aut disfortuniū. Quinti vocant incantatores qui incantāt bestias vel hoīes ne a feris deuorent. Vñ quidā scṫūs volens ire p campos vidit dyabolū in spē humana custodientē porcos. sciscitat⁹ ab eo q̄s nam esset. Rñdit diabolus. et ille: cur custodis porcos. Rñdit incantanti sunt a quadā vetula vt igit eā cōfirmē in sua pfidia volo custodire ne a bestiis deuorent.

Non adorabis deos alienos.

Oni sunt qui pec

n cant cōtra h̄ p̄ceptū et sunt sorti

legi. Dicit sanctus Thomas vbi supra
arti. vj. Sortes ꝓprie dicūt cum aliqͩ
fit vt eius euētu cōsiderato aliquid oc
cultum innotescat. Si queraṫ in iudi-
cio sorciū qͩ cui sit exhibēdum siue il
lud sit res possessa. siue honor aut actō
aliquas vocaṫ sors diuisoria. si aūt inqui
raṫ qͩ agere oporteat vocaṫ cōsultoria
Queriṫ ergo vtrū sortiri seu vti sortibꝫ
sit pctm̄. Videṫ ꝙ nō. xxvj. q. ij. c. j. vbͥ
ꝙ aūt sortes exquirere pctm̄ nō sit exē
plis et auctoritatibus ꝓbaṫ. Cum em̄
achor de anathemate furtū subripuis-
set: ꝛ ob eius pctm̄ pplꝰs cesus apud
hay terga dedisset. p̄cepit dn̄s Josue vt
sortibus exquireret q̄ peccāte pplꝰs in
manibus hostiū cadere meruerat. Jo-
sue p̄ceptū accipiēs misit sortes. Pri-
mū sup tribus. deinde sup familias. de
inde sup personas. ꝛ sors cecidit super
achor qui fuit furatus de anathemate.
id est de re maledicta. vt pꝫ Josue. vij.
Sequiṫ ibidē. Saul qͦꝫ cum pugnasset
cōtra philisteos ꝛ iurasset se interfectu
rum quicūqꝫ ante solis occasum de po
pulo comederet sorte dep̄hendit filiuꝫ
suū Jonathan mel comedisse. Quē cū
morti tradere vellet pplo supplicante
reuocauit sniam. Jonas qͦꝫ cum a facie
dn̄i fugeret a nautis sorte dep̄hēsus in
mari ꝓiectus et a cete sorbtus est. De
Zacharia etiā legiṫ ꝙ sorte exijt vt in-
censum poneret Mathias vo sil'r a be
ato Petro sorte electus est in apl'atū ꝛ
iude successorem. Horū exemplis ꝓba
tur vti sortibus malum nō esse. In con
trarium dr̄. xxvj. q. ij. c. His ita rn̄deṫ.
ꝙ anteqꝫ euāgelium clarescerect multa
ꝑmittebanṫ q̄ in corꝑe ꝑfectōnis peni
tus sūt eliminata. Copula nanqꝫ sacer-
dotalis vel consanguineorū nec legali
nec euāgelica auctoritate nec apl'ica ꝓ
hibeṫ. Ecclesiastica tn̄ lege penitus in
terdiciṫ. Sic ꝛ sortibus nihil mali ines
se mōstraṫ. ꝓhibeṫ tn̄ fidelibus ne sub

hac specie diuinatōis ad antiqͦs ydola
trie cultus redeāt. Idem dr̄ ibidē. c. nō
statim. ꝛ. c. nō exēplo. dicit Beda. Nō
exemplo mathie vel ꝙ Jonas ꝓpha a
sorte dep̄hensus sit indifferēter sortibꝫ
est credendū. Cum priuilegia singulo-
rum. vt Hiero. ait cōm unem legem os
nō facere nō possunt. Dicendum est er
go ꝙ talis determinatio euētus aliquā
do expectaṫ a fortuna tm̄. tunc nullum
est vicium si mittanṫ sortes inter hoīes
ad determinādū quis quā partē alicu
ius rei accipiat. ꝙ de cōi cōsensu omni
um cōmittiṫ fortune. Causa tn̄ motiua
pōt esse pctm̄ vt si ꝓpter cupiditatem ꝓ
priam vel aliud viciū nō possunt cōcor
diter diuidere. vel ex ꝓiectōe taxillorū
qui plura vel pauciora puncta ꝓijciat.
vel ex festucis ꝓpositis quis breuiorez
vel longiorem accipiat. Talis determi
natio illius occulti euentus nō est pec
catū. Scdo potest fieri ꝙ talis determi
natio nō solum expectaṫ a fortuna sed
etiam a dispositōe stellarum. ꝛ sic cum
actus stellarū ad hoc se nō extendit su-
ꝑsticiosum. ꝛ illicitum est. ꝛ nō caret oc
culto pacto demonū. Tercio pōt fie
ri talis determinatio a dyabolo sicut
legiṫ Ezech. xxj. ꝙ rex babilonis stetit
in biuio. i. in capite duarū viarū cōmit
tens sagittas ꝛ interrogauit ydola ꝛ ea
cōsuluit ꝛ hoc est illicitum ꝛ a canoni-
bus ꝓhibitū. vt pꝫ. xxvj. q. iiij. ꝙ aūt
sortilegi ꝛ diuini si cessare noluerint ex
cōicandi sunt: qꝛ est qͦdam genus cul
ture ydolorum. Ibidem. ca. sortes. sub
anathemate ꝓhibeṫ. Et. c. si quis cleri
cus. ꝛ. c. cōtra ydolorū. Quarto pōt
fieri determinatio a deo vel sanctis an-
gelis hoc nō est illicitū s̄m se si fiat cuꝫ
reuerētia debita. Iuxta illud Prouer.
xvj. Sortes mittunṫ in sinū sed a dn̄o
temperanṫ. Potest etiā in hoc quadru
pliciter peccatum incidere. Primo si
absqꝫ vlla necessitate ad sortes recurraṫ

hoc em̄ videt̄ ad dei tentationem ptine re. Unde Amb. sup Lucam. Sorte elig͛t qd̄ humano iudicio nō cōphendit tur. Scd̄o si quis in necessitate absq̧ reuerentia sortibus vtat̄ sino cum magna deliberatōe ꝛ pmissa oione debet fieri exemplo aplor̄um in electōe Mathie Act. i. Unde Beda sup actus apostolorum. ꝛ po nit. xxvi. q. ij. c. Non exemplo mathie. Si qui tn̄ inquit necessitate aliqua compulsi deum putant sortibus exemplo aplor̄um esse consulendum videant hoc ipsos aplos non nisi collecto fratrum cetu ꝑcibus fusis ad deum egisse. Tercio si diuina oracula ad terrena negocia cōicant̄. De hoc scribit Aug⁹. ad inquisitiōes ianuarij. ꝛ ponit̄. xxvi. q. ij. ca. Hi quid tn̄. mihi displicet cōsuetudo si ad negocia secularia ꝛ ad vite huius vanitatem diuina oracula velle conuertere. Quarto si in electionibus ecclesiar̄ q̄ ex inspiratione spūssancti fieri debent aliqui sortibus vtant̄. Unde dicit Beda super actus aplor̄um. Mathias ante penthecosten ordinādus sorte querit̄. qꝛ nō dū erat plenitudo spūssancti ecclesia effusa. Septem aūt dyaconi postea nō sorte sed electiōe discipulor̄ sunt ordinati. secus aūt est in corpalibus dignitatibus que ordinant̄ ad terrena disponenda. Ideo in electiōe illarum pn̄t hoies vti sortibus sicut in diuisione rer̄ tpalium vt dictum est. Si vo aliqua necessitas alia ab electōe dignitatis ecclesie immineat. licitū est cum debita reuerētia sortibus diuinū implorare auxiliū. Un̄ dicit Aug⁹. in epl̄a ad honoratum Si inter dei ministros sit disceptatio q̄ eorum tpe ꝑsecutōis maneant ne fuga oim̄ ꝛ qui eorum fugiant ne morte oim̄ ecclesia deserat̄. Si hec disceptatio aliter non poterit terminari quantū mihi videt̄ qui maneāt ꝛ qui fugiāt sorte eligendi sunt. ꝛ h̄ inōysi sunt sortibus viri sancti in veteri testō. Ut Josue ꝛ Saul i. Regū. xxiiij. ꝛ Zacharias Luce. i. et Mathei Act. i. Sed quid ꝺ iudicio ferri candētis vel aque bulientis. Rn̄dit sanctus Thomas vbi s̄. arti. iij. dicens ꝙ hmōi illicitū est iudicium qꝛ ordina ad iudicandū occulta qd̄ diuino iudicio reseruat̄. Scd̄o qꝛ hmōi iudiciuȝ nō est diuina autoritate sancitum immo potius ꝓhibitū. vt pꝫ in decreto Stephani pape. ij. q. v. c. cōsuluisti. vbi dr̄. Nam ferri candentis vel aque feruentis examinatōne ꝫ cōfessione torquert̄ a quolibet sacri non censent canones. Sequit̄. Spontanea em̄ cōfessione vel testium approbatiōe publicata delicto habito p̄ oculis dei timore cōmissa sūt regimini nostro iudicare occulta vo et incognita sunt illi reseruāda qui solus nouit corda filior̄ hoim̄. Sic ꝛ de monomachia: ij. q. v. c. monomachiā. Dicit̄ ibidē. Quis dauid cū golia semel pugnauit nusq̄ tn̄ ꝓ lege tenenda diuina sanxit auctoritas. Cum hmōi sectātes deum tentare videant̄. Idem patz extra de pueris vlti. c. significasti. cum sup furti crimine quidam accusaret̄ coactus est inire duellum in quo alijs peccatis suis ꝑpedientibus cecidit. postea furtum apud alios est inuētum. Ideo talia iudicia scȝ ferri candētis aque bulientis ꝛ monomarchie ibidē inhibent̄ in. c. cur suscepi. ꝛ in vltimo. dilecti q̄a deus in illis tentat̄. Extra de purgatōe c. ex tuarum ne clerici vel monachi. Et C. de gladiatoribus. l. vnicā.

Explicit primum p̄ceptum.

Incipit secundum preceptum.

Non inuanum assumes nomē dei tui. Quod exponit magister sentē. li. iij. di. xxxix. dicens. Non iurabis pro vllo. Nomē dei inuanum accipit multipliciter. Primo qñ ad laudem dei non ordinatur. Sapi. iij. Vani sunt oīa hominis. in quibus nō subest scientia dei. Secūdo quando false & dolose pnūciatur vt in ps. Vana locuti sunt vnusquisqȝ ad proximū suū scilicet verba dolosa in corde locuti sūt

Tercio quando inutiliter & sine fructu agitur & cogitatur psal. Dominus scit cogitatōnes hominū quoniam vane sunt. Quarto quādo iniuste & neqter affirmatur Job. xi. Vir vanus in superbiam erigitur. Item ps. Qui nō accepit inuano animaȝ suam. nec iurauit in dolo proximo suo. Quinto quādo illud quod pmittit non seruatur. ij. Paral. xxij. Non vos decipiat zedechias. neqȝ vana pmissione deludat. Istis ei modis nomen dei inuanum assumitur. .i. cum peccato. Primo peccauit contra illud preceptum qui solenniter piurāt. siue hoc fit per nomen hebreū sicut sūt decē nomina hebraica ipius dei. vt sūt Adonai tetragrammaton &c. Siue sint noīa latina. vt deus vel expmentia diuinam essentiam. vt p summā maiestatem aut veritatem &c. Contra quos Leuiti. xix. Nō piurabis in nomine meo nec pollues sanctū nomen meū. Quia iurare per deum fm Aug. est deum in testem vocare. Ideo diffiniunt iuramētū dicētes. Q. ē affirmatio vl' negatio de aliq sacre rei attestatione affirmatiua Est em̄ triplex forma iuramenti fm tria tpa. In veteri lege iurabāt sic. Viuit deus viuit anima mea vt. xxij. q. prima. Et iurabāt. Viuit dn̄s. i. Reg. xiiij. In primitiua ecclesia iurabant sic. Testis est mihi deus. vnde ad Rom. j. Testis est mihi ꝯsciencia mea. hoc dico corā deo. xxij. q. i. si peccatū. Hodie vero sic iurat. Sic adiuuet me deus & omēs sancti. eleuādo manū in altū cū duob⁹ digitis in signū q deū vocāt in testem & omnes sanctos. Vel tres cum pollice in signū q vocat in testem sanctam trinitatē & habuit forte originem ex illo q scribitur Apo. x. Angelus leuauit manum in celū: & iurauit p viuentem in secula seculoꝝ. Nō erit amplius tēpus penitentie. scilicet post hāc vitam. Alij qui iurant per sancta euāgelia. vl' ponēdo manus sup reliqas sanctoꝝ. Aliqui iurant ponēdo manū dexterā super pectus sic iurāt spūales persone in signū q iurāt per eum quē habēt in corde id est deū. Vel p veritatem euangelij quā habēt in pectore. Alij dicunt simpliciter. Iuro. & est iuramentū. Hic modus seruat in vniuersitate bononiensi. Aliqui iurāt Si feci illud patiar hoc Hoc eueniat mihi vl' filijs meis. De illo iuramēto loquit mgr sententiarū lib. iij. distin. tricesimanona dicēs. Est quoddaȝ gen⁹ iuramenti grauissimum quod fit p execrationem vt cum homo dicit. si feci illud hoc ꝯtingat mihi vel filijs meis Illo iuramēto cōmuniter homies vtūtur in ira & in furore &c. Sic petrus cepit iurare & anathematizare Math. xxvj. Aliqui iurant se velle veritatē dicere in periculo anime sue. & est iuramentū vt patet ex de frigidi. et malefici. ca. fraternitatem. Judeus vero debens iuramētum facere fm speculū saxonum debet stare nudis pedibus super cutem porcinam & denudare brachium suum ponendo eundem super librum moysi dicendo: Si illud nō est verū quod dico fiat mihi sicut datan & abyron. quos terra viuos cōsumpsit. Fiat mihi sicut sodome & gomorre &c. cum multis alijs execrationibus que in forma continen

tur. De illa multiplici forma iurādi lo-
q̄r glo. xxij. q. i. sup ca. iurabant. ꝛ q̄nto
res sanctioꝛ per quam quis iurat. tāto
magis iuramentum est obligatoriū. vt
patet. xxij q. i. monet. Documentū pri-
mum. Homo qui non potest incredulī
tatem ꝓximi deuitare: potest in necessi
tate per iuramentum deum in testē vo
care. vt patet Deutrono. vj. Dominum
deum tuū timebis ꝛ per nomen eiꝰ iu-
rabis. Hiere. iiij. Iurabunt viuit do-
minꝰ in iudicio veritate ꝛ iusticia. mat.
v. Reddas domino iuramēta tua. Ad
hebr. vj. Iuramētū ad confirmationē
ordinat ꝛ ois ꝯtrouersie finis ē iuramē
tum. Item ibidē. Omnes per maiores
suos iurāt. Ideo dicit sanctus Thom.
in scda scde. q. lxxxix. ar. j. ꝙ particula-
ria facta hominū nō pñt per rationem
necessariam ꝯfirmari: ꝫ ꝑ testes. Sed
humanū testimonium nō ē sufficiens
ꝓpter duo. Primo ꝓpter defectū veri-
tatis hūane. q꞉ plurimi in mendacium
labuntur. ſm illud. Os eoꝝ locutum est
mendaciū. Scdo ꝓpter defectū cogni-
tionis. q꞉ hoies nō pñt cognoscere oc-
culta cordiū vel etiā absentia. de q̄bus
tñ hoīes loquūtur. Et expedit rebꝰ hu-
manis vt certitudo aliqua de hijs habe
atur. Ideo necessariū fuit recurrere ad
diuinū testimoniū. quia deus mentiri
nō pōt. neq꞉ ei aliq̄d latet. ꝛ sic iurare
est deū in testē vocare. hec thom. Sed
testimoniū diuinū q̄nq꞉ inducit ad asse
rendū p̄ñtia vel ꝑterita. Et dr̄ iuramen
tū assertoriū. Aliq̄n ad cōfirmandū ali
qd̄ futuꝝ: ꝛ dr̄ ꝓmissoriū. Hec tho. ibi
dem. Uel ſm alijs verbis, Iuramentū
q̄ddam ē fidelitatis seruāde. qd̄ facit su
periori inferioꝛ. vt imꝑatoꝛ pape ꝛc̄. vt
pꝫ de iureiu. ca. Romani pn̄cipes i cle.
Item q̄n reges vngūtur iurant archi-
epo. dicentes. In xp̄i noīe hec ꝓmitto
populo xp̄iano mihi subiecto. In pri
mis me precepturum vt eccia dei ꝛ po
pulus xp̄ianus veram pacem omni tpe
seruet. Secundo vt rapaces ꝛ omnes
iniquitates omnibus gradibus inter-
dicam. Tercio vt in omnibus iudicijs
equitatem seruem. Tunc archiepisco-
pus dat sibi gladium dicens. Accinge
gladium tuum super femur tuum potē
tissime. Sic etiam iurant barones regi
bus ꝛ ducibus ꝛ milites ꝙ velint tueri
eccias dei pupillos ꝛ orphanos. Qua-
liter autem hoc iuramamentum seruāt
videant ipi. Sic iurant consules cōmu
nitati. Sic iurant ciues. cum intrāt cō-
munitatem ciuitatis ꝙ velint seruare fi
delitatē. Sic iurat seruus dn̄o. Sic iu-
rant canonici intraturi prebendam vel
collegium. quia iustum est ꝙ qui vult
gaudere priuilegijs cōmunitatis ꝙ eti
am iuret fidelitatem cōmunitatis illiꝰ.
Sed sepius euenit ꝙ communitates ꝛ
collegia habent statuta iniqua ꝛ aduer
santia ecclesie libertati. Et si quis talia
statuta iurauerit talis non tenetur ob-
seruare illa statuta iniqua vt patet de iu
reiurando. c. Contingit libro sexto vbi
dicitur. Contingit in nonnullis eccle-
sijs de earum consuetudine obseruari.
ꝙ ipsarum prelati cum primo ad eccle
sias ipsas accedunt non admittātur ni
si iurent statuta ꝛ consuetudines ipsaꝝ
ecclesiarum scripta ꝛ non scripta inui-
olabiliter obseruare. Inter laicos etiā
in multis ciuitatibus castris ꝛ terris i
suis potestatibus rectoribus vel offici-
alibus assumendis idem contingit ꝛ in
ipis statutis ꝛ consuetudinibus predi
ctis reperiūtur interdum aliqua illici-
ta seu libertati ecclesiastice obuiātia. ne
sub tali generalitate iurādi sic iurātibꝰ
peccandi occasio prebeat. Precipimꝰ
a q̄buscūq꞉ scientibus continere predi
ctis consuetudinibus ꝛ statutis. illici-
ta ꝛ impossibilia vl' libertati ecclesie re
pugnantia iuramenta huiusmodi nō ꝑ
stari. Et si iurare contingat ad obser

E

Janda dumtaxat licita. possibilia et nō obuiantia ecclastice libertati. Iurātiū debet referri intentio. ꝛ iurātes ad huiusmodi iuramenta illicita non teneri. Aliud est iuramentū veritatis reudande. ꝛ ē. qñ qs reqritur ad dicendū veritatem. aut de presenti aut de preterito. Sic fit in visitatōnibus ꝛ purgatōnibꝰ canonicis. in iuramento calūnie quod solet exigi a iudicibus ꝛ prelatꝭ de quo habetur extra de iureiuran. ca. j. vbi declarat glo. ꝙ volens cōtestari litem debet iurare quinqꝫ que comprehendunt sub hijs metris. Illud iuretur ꝙ lis sibi iusta videtur. Et si queretur verum non inficietur. Nil promittetur nec falsa probatio detur. Vt lis tardetur dilatio nulla petetur. Allegantur tamen in glo. xxij. q. j. c. omne. multi casus in quibus licitum est iurare. Primo in federibus contrahendis. vt patet. xxij. q. j. c. Omne vbi. dī. Omne quod in pacis federa euenit tunc solidius subsistit cum iuramenti hoc interpositio roborat. Et omne quod amicorum animas consiliat tunc fidelius durat cum eos sacramenti vincula ligant. omne em̄ quod a testibus stipulatur. verius constat cum illud iurationis adiectio affirmat. Sic dicitur Gene. xxvj. Sit iuramentū inter nos ꝛ fedus ineamus. Secūdo pro veritate declaranda aut dicenda. Sic iurat apostolus ad Romañ. j. Testis est mihi deus. cui seruio in euāgelio meo. ꝙ sine intermissione vestri memoriā facio. Tercio pro pace amicorum reformanda. ij. ad Corinth. j. vt. s̄. cap. omne. Quarto pro obedientia facienda vt sbditi prelatis: abbates epis. ciues cōsulatui ꝛc. Ita iurauerūt filij Jepte. quem statuerunt sibi ducem dicentes. Dñs q̄ audiuit. ipse mediator ac testis est. ꝙ nostra ꝓmissa facimus. Quinto pro sui fama vl' ꝓximi purgāda. Exo. ij. Jurabit ꝙ nō extēdit manū suā in rē ꝓximi Item pz ex̄ de pur. ca. Sexto ꝓ ꝯsuetudine bona seruāda. Exo. xxxiiij. Omnes filij isrl' iurauerūt. sic iurant ꝓbendaꝫ intraturi ꝯsules ciues ꝛ hmōi. Correlariū pmū. Iuramentū q̄uis non sit ab hoie spōte vel voluntarie desiderādū cuꝫ tamen necessitas instat si bñ fit. nō ē tanqꝫ malū refutandū. Probatur qꝛ xp̄us iurauit dī. Amen amē dico vobis. Item ps. Iura. dñs ꝛ no peni. ꝛc. Itē apli iurauarūt. Itē iurauit āgel' ꝑ viuentē in secula seculoꝝ. Apoca. xj. Ergo si in iuramento semꝑ esset peccatū xp̄s peccasset. apl'i ꝛ sancti pr̄es peccassent ꝯñs ē falsum. iō dī extra de iureiurā. c. si xp̄s. Licet em̄ indē iuramentū ꝓhibuisse videat. ne ꝑ hmōi iuramentu trāsferret ad creaturam honorificentia creatoris. qre tamen in euāgelio ꝓmisisset. Dico vobis nolite iurare oino statim ibiū xit: Nec ꝑ celū qꝛ thronus dei est. Neqꝫ ꝑ terram quia scabellū pedū ipsius est neqꝫ per hierosolimā qꝛ ciuitas dei ē. neqꝫ ꝑ caput tuū quia non pores vnū capillū facere album aut nigrum. Et q̄uis nō sit per creaturam iurādū. si tamē iuretur per creaturā seruanduꝫ est dummodo sit licitum quod iuratur. Sequitur. Jacobus quoqꝫ nō simpliciter prohibuit iuramentum sed voluntatem iurandi. Cum ait. Añ oia fratres mei nolite iurare. quoniā ad iurandū nō debet quēqꝫ spōtanea inducere volūtas. ꝫ necessitas trahere oportuna. Hec ibi. Idem patet. xxij. q. j. ca. In nouo testamento dictum ē ne oino iuremus qđ q̄dē mihi ꝓpterea dictū eē vr̄ nō qꝛ iurare pctm̄ ē. ꝫ qꝛ ꝑiurare imane pctm̄ est. a q̄ nos lōge eē voluit. qui oino ne iuremꝰ spōte ꝯmonuit. Itē ibidē. i. c. noueritis. veꝝ iurare. si eē pctm̄ Itē ibidē. c. Ita ꝗ ꝓcepisse dñm intellige ne iuret. ne qsqꝫ sic bonuꝫ appetat iusiurādū ꝛ assiduitate iurādi ad periuriū ꝑ ꝯsuetudine delabat. Itē in. c.

iiij. Tu malū nō facis q̄ bene vteris iu
ratiōe. Jd dr extra de iureiurā. c. ii. xps
Tūc potes inq̄t sine culpa iurare dum
mō illos tres comites habeat iuramē
tū. De q̄bus ait. pph̄a. Jurabunt viuit
dn̄s in iudicio ⁊ veritate ⁊ iusticia. Jn
iu dicio. i. discretiōe vl' deliberatiōe. vt
dicit glosa. Ergo semꝑ iurare volētes de-
berēt se ꝑmo deliberare: immo iudices
deberēt eis ꝑcipere ꝙ valde bn̄ se deli-
berēt. Ergō pueri añ. xiiij. annū iurare
nō pn̄t: vtz. xxij. q. v. ca. pu eri ante deci-
muq̄rtū annū nō cogant iurare. Jdem
in. c. paruuli. q2 nō hn̄t discretiōnē. Jrē
ebrij nō debēt iurare: ꝗ debēt esse ieiu-
ni. vtz. xxij. q. v. c. Honestū. Etiā videt
vt q̄ in sanctis audet iurare. ħ ieiun⁹ fa
ciat cum omni honestate ⁊ timore dei.
Scd̄o. dz fieri in veritate. glō. i. conscie:
vt ħ sciat firmit' verū esse. q2 si deest ve-
ritas. piuriū est. q2 iuramētū ꝑncipali-
ter ordinat' ad ꝯfirmatiōnē veritat' cui
falsitas opponit'. Sz q̄dā sunt sophiste
ꝟborū iurantes illud qd̄ apparet verū
qd̄ tn̄ est falsuz. De q̄bus Jsid. in libro
de summo bono ⁊ allegat mgr̄ sentē. li.
iij. dist. xxxix. dicēs. Hoc etiā sciendū
est ꝙ q̄cunq̄ arte ꝟborū q̄s iurat. deus
tn̄ q̄ conscie testis est ita ħ accipit sicut
ille cui iurat intelligit. Un̄ in vita san-
cti Nicolai legit': ꝙ vir q̄daz ab vno iu
deo quandā summā pecunie mutuo ac-
cepit. iurans sup altare sancti Nicolai.
cū aliū fideiussorē habere nequiret ꝙ q̄z
citius posset sibi redderet. Jllo diu te-
nēte pecuniā iude⁹ eā postulat. sed ipse
eā sibi reddidisse affirmat. Trahit euz
ad iudiciū ⁊ iuramentū indicit' debito
ri. Jlle baculū cauatū. quē auro minu-
to pecunie repleuerat secum tulerat ac
si eius āminiculo indigeret. Uolens er
go facere iuramentū iudeo baculū tra
didit reseruādum. Jurauit ille ꝙ plus
sibi reddiderat q̄z debebat. Facto autē
iuramēto baculū suū repetijt. Et iude⁹
astutie ignarus eū sibi reddidit. Recedē
ens q̄ fraudē fecerat in q̄dam biuio op
ꝑssus corruit sōno. Et currus cū impe-
tu veniēs eū necauit. ⁊ baculū cū auro
fregit ⁊ effudit aurū. De illis dicit ps.
Quis ascendit in montē dn̄i ⁊c. sequit'.
Qui non iurauit in dolo ꝓximo suo. Sic
oēs mercatores faciunt q̄ iurāt falsum
qd̄ sciant verꝫ. ⁊ ecōuerso. Tercio dz
eē iustū qd̄ iurat' ⁊ licitū. xxij. q. iiij: ca.
Jn malis ꝓmissis rescinde fidē. in tur-
pi voto muta decretuz vt si q̄s iurat ꝙ
vult aliquē occide: vtz. xxij. q. iiij. ca. qd̄
dauid ⁊c. Tale iuramētū nō dz imple-
ri. Documētū scd̄m Corā deo maius
pctm̄ ē piuriū q̄z qd̄cūq̄z homicidiū: vt
pz. in. c. xxij. q. v. c. Jlle. vbi dr. ꝙ piuriū
vincit homicidā. Jdē tenet mgr̄ sentē.
li. iij. dist. xxxix. Jdē tenet sctūs Thōs
in ꝑ̄ quodlibeto. q. xviij. ⁊ ꝓbat eam dr
dicēs ꝙ piurare est viciū ꝯ deum ⁊ est
nois dei derogatio. Homicidiū aūt li-
cet sit ꝯ deū. tn̄ est imediate ⁊ ꝑncipalit'
ꝯtra ꝓximū. Scd̄o piuriū ē nois dei
derogatio ⁊ q̄si blasphemia. Jdcirco te
net secundū locū post ydolatriā: vtz ex
ordine ꝑceptoꝝ. Tercio oē pctm̄ qd̄
est ꝯ mandatum ꝑme tabule est grauius
q̄z si esset ꝯ mādatū scd̄e tabule. Quar
to. q2 maius dānū est in amissiōe vnius
aie q̄z mille corpoꝝ. vt pz. xxiij. q. iiij.
si bonus. Eādē opiniōnē tenet venera-
bilis magister egidius de roma doctor
nr̄ in. vj. quodlibeto. q. xxiij. ꝙ piuriuz
ꝑ se est mai⁹ pctm̄ q̄z homicidiū. Jdē te
net Jacob⁹ de viterbio. iij. qdlibeto. q.
xxiij. Sed ꝯ hoc sunt q̄dā doctores vz
Thōs de argētina sic arguēs. Jllud ē
maius pctm̄ qd̄ magi' punit'. sed homi-
cidiū magis punit'. ergo maius pctm̄.
maior pz Deut. xxv. Scd̄m mensuraz
delicti erit plagarū modus. Minor est
nota. quia homicidium punitur morte:
nō aūt periuriū. Ergo rn̄dit Egidi⁹ v.
s. Jn iudicio diuino plus punitur per

furiū. licet iudicio hūano plus homicidiū. Cōtra hāc opinionem est bartho. brixensis. Super. c. ille vbi. s. q periurus magis peccat arguens sic. Per illud qd hr. xiij. di. ea. duo mala. Ubi dicitur q in peccato piurij duplici culpa rium zelo punimur qz deū offendimus. z nos ētmūdo maculamus. sed in peccato homicidij tripliciter sugulamur. qz dei pceptū cōtemnim9. pximis impia crudelitate nocemus. z nos crudelion morte gladio trucidamus. Constat aūt q grauius pctm ē vbi cōcurrūt tria mala q̄ vbi duo. Dicit ergo q grauius pctm ē homicidiū q̄ periurium. s grauius damnū incurrit hō p piurius q̄ p homicidiū vtz ex vbis aug. xxxiij. q. iiij. c. si hēs. vbi dicit q maius dānū ē in amissione vnius aīe q̄ mille corpo rū s in piurio amittit aīma. in homicidio corpus. Sed in oriū ē quod dicit xxij. q. v. c. Ille q qz piurium vincit homicidiū. nō piurare ptinet int mādata pme tabule in quibus sm Bernh. non potest dispensare. nec de9 nec hō. Sed inter mādata scde tabule ptinet homicidiū. In quib9 de9 pōt dispēsare non homo. Dicta aūt iuristarū nō est difficile soluere. Dicendo q vez ē homicidiū esse maius peccatū q̄ piuriū quando simul cum culpa homicidij concurrit culpa periurij. sic intelligitur illud decretum. Si aūt accipitur vtrūq per se non est grauius peccatum. nec ē mai9 damnū in amissione vni9 anime q̄ multoz corpoz nisi q maius peccatum est illud p quod committitur. Sequitur correlarie q nos diligenter debemus nos cauere a periurio. quia ē maximū peccatum post ydolatriam. Quia per tres digitos quos eleuat. vel ponit super reliquias designatur q corpus z aīam z res dat in potestate diaboli. immo sm zvilhel. lugdun. qui sciēter periurat manus dat diabolo cū qua tangit reliqās

scto4 donec ipe peniteat de piurio. ma nus illa ē diaboli. z qncūq signat se cū manu diaboli signat se. tales piuri confundūtur in pnti. Nā legit q qdam super sepulcrū sancti pācracij martyris piurauit z mox manū retrahere non potuit. z sic corā oib9 erat pfusus a stātib9 z ibito mortuus ē. dicit Eusebi9 in cronica sua q anno dni. cc. xiiij. Narcissus epūs p quosdā testes falsos infamatus de qdam crimine. q p pmus iurauit est ne sic igne nō psumoi. Secūdus ne regio morbo cōsumor. Tercius ne luminib9 priuor. qre tūc epūs cessit vitā heremiticā ducēs in abditis. Prim9 testis statī post ex pua scintilla cū tota domo z sua familia pust9 fuit. Scds regio morbo a pede vsq ad vtice cōsumpt9 fuit. Terci9 vidēs alioz interitū penituit z innocētia pfulis innotuit. Cōtigit i sta dē ciuitate q qdaz iurauerūt sup corpe xpī ftātes in qdaz cāpo. iurādo sibi pro p pace fuāda. Et depost in locū pedū nūq̄ gmīua creuerūt. s vndiq z circū quaq creuerūt. Sic ego vidi i gripeszvolde vt mihi retulerūt icole citat q qdā piurus in cimiterio sancte gertrudis foris ciuitatē fuit sepultus. Quem demon nocte sequenti sedēs in equo nigro de cimiterio vocauit. Et defunct9 de sepulcro surgens qui saltus horribiles fecit circa sepulcrum suū. Finaliter fuit coactus recedere de cimiterio z vestigia suoz pedū relīqt in terra immo i lapide durissimo ad pfunditatē z timidū pedis z de post ab illo tpe nūq̄ creuerūt ibi gramina. s vndiq z circūq̄q Et amici illi9 defuncti sepius illa vestigia cooperuerūt cū luto z pulueribus sed semp die sequēti reapta inuenerunt Legit in gestis salui q venerunt due sorores cuiusdā ducis francoz ad regē karolum conquerentes de fratre suo q hereditatem earum auferret eis. Ctatus sup hoc a rege negauit. Rex fecit

est iurare sup caput saluti q nihil sororibus suis teneretur ex hijs que ab eo petebāt. Qui cum letus iurasset. medi⁹ crepuit ꝛ per secretū ani stercora prurupit. et ex oculis et naribus sanguis exiuit ꝛ sic vitā finiuit. Quidam ciuis in ciuitate gothingē false iurauit in prūtia consular⁹. Et facto iuramento manū retrahere nō potuit. Tales oēs infames sūt. vt3. vj. q. j. c. Infames. ꝛ nūq̃ deinceps testari possunt. vt patet extra de testibus. c. testimoniū. Et eis imponenda est penitentia. xl. dieꝝ cū septē sequētibus annis vt3. vj. q. j. c. Quicūq̃ scienter piurauerit. xl. dieb⁹ in pane ꝛ aqua ꝛ septē sequētes ānos peniteat ꝛ nūq̃ sit sine penitētia ꝛ nūq̃ in testimoniū recipiatur. Hec ibi. Documentū terciū. Quāto res sanctior ē p quam iurat tanto amplius iurās ad seruādu3 iuramentū obligat. pbat qr dī. ij. q. j. c. si qs. Querit qs magis teneat an ille q p deū an ille q supra sacra euangelia iurat. Huic q̄stioni Ioh. Crisosto. rūdet dicēs. Scripture pp deum facte sunt nō deus ppt scripturas. ideo dicit Raymū. q qui iurat p deū multū obligat. q vo p deū ꝛ euāgelia magis obligat. ꝛ q in istis adiūgit sanctoꝝ reliquias adhuc magis obligatur. ꝛ ita crescētibus solennitatibus crescit obligatio. Sic etiam quanto per quod iurat magis scm̄ ē tanto magis est penale piuriū. vt dī. xxij. q. j. c. mouerte. Sed pōt esse iuramentū qd fit per euangelia cu3 deliberatōne ꝛ solennitate ꝛ sit magis obligatoriū q̄ qd fit p deū sine dliberatione. sic ꝛ piuriū. Sic grauius peccat q in facto piurus ē. q̄ qui voluntate. de quibus. xxij. q. v. c. Qui iurare paratus est anteq̄ iuret periurus ee videt quia deus non solum ex operibus iudicat. sed ex cogitationibus ꝛ corde. hec ibi. Si tamen actus exterior superuenerit tanto piuriū est maius. sicut plus peccant qui periurant p cruceū consecratā q̄ no cōsectatam vt3. xxij. questione. v. c. qui piurat. Sic etia3 plus peccat rex vel princeps periurus q̄ miles vel rusticus propter maius scandalu3. Item Arestoteles magistri alexandri scribit ei in quadam epistola dicens. Caueas alexander ne infringas fidem datam. ꝛ federa ɔfirmata. Nā hoc ɔuenit infidelibus. iuuenib⁹ ꝛ meretricib⁹. Serua pmissa fideliter. quia omne infidelitatem consequit finis malus. ꝛ si ex fidelitate infringenda aliqd boni eueniet. tū ipa spēs est mala ꝛ exemplum ē reproboꝝ ꝛ de genere maloꝝ ergo fides pla facit. scias ergo q fit p fidē hoim ɔgregatio ciuitatū inhabitatio. viroꝝ cōiorengū dn̄atio. Per fide3 castra tenētur. Ciuitates seruātur. reges dominātur. Caueas ergo fidelissime pnceps. fide3 datam infringere. serua firmit tua iuramenta ꝛ federa etiā si sint grauia. Nā causa destructionis regni barbaroꝝ ꝛ Schitaꝝ fuit q reges eoꝝ vtebant iuramentis ad fraudem ꝛ deceptionē hominu ꝛ primaꝝ ciuitatum fidem frangentes ꝛ federa q fuerūt ad salutem humani generis stabilita. Et ideo equitas iustissimi iudicis hoc amplius sustinere nō potuit. hec phus. Itēq̃ in gestis regis eiusdē alexandri legit q cum suo exercitu ira pmotus iret cū magno impetu ad q̄ndam ciuitatē noīe lapsacū diruendā ꝛ euertēdam. Ciuis aūt vn⁹ illius ciuitatis anaximines phus audiens regē Alexandrū sic venire. Exiuit ciuitatē obuia3 regi vt pces porrigere p salute ciuitatis. Qd cum rex hoc cerneret. Nc postulare volens materiā audiendi bret. Rex in loquendo phm iuramento puenit di. Iuro per deos q nihil boꝝ q petieris faciā. tunc sapiente phs attendens regis iuramentū rūdet. Peto ergo o rex lapsacū ciuitatem ruas ꝛ destruas. quā petitiōem attēde

alexander salute urbi concessit. Maluit em iram z volūtatē quā hēbat ꝯ ciuitatē dimittere ꝙ ꝯ iuramētū venire. Sꝫ hoc principes et reges nūc minime aduertūt ad sua iuramenta seruāda. peiores ergo sunt ꝙ gentiles. Sic etiā grauius peccāt cōsules cōitatis nō obseruātes iuramenta ꝙ singulares persone. Quia bonū ꝗto coius tāto diuini⁹ ergo per oppositū. mali ꝗto coius tanto peius Nam summa cura fuit olim gentilib⁹ obseruare ꝓmissa z iuramenta z singulariter cōitatibus. Cui⁹ exm̄ ponit beat⁹ aug. li. iij. de ciuitate dei. c. ij. de saguntinis amicis romanoꝝ q̄ eis iurauerunt fedus z amicicıam ꝑ falsos deos q̄s sagūtinos hanibal obsidebat ꝯtra romanos z pus ꝙ ciuitas caperet tm̄ cruciebātur fame. ꝙ suoꝝ mortuoꝝ cadaueribus pascebātur. z tm̄ miles q̄dam hanibalis amicus sagūtinoꝝ volēs tm̄ vitā ciuiū saluare ꝓmisit eis vitam z locū aliū vbi possent sibi ciuitatez construere dūtm̄ saguntum hanibali cū omni auro z argento ipoꝝ redderēt. ipi tēpe deliberationis accepto. maximū ignē in medio ciuitatis accēderūt. z primo in euz oē auꝝ z argentū cū omi reliqua supellectili ꝓiecerūt. z postea cesis vxoribus z liberis se in ignē vnanimiter ꝓcipitauerunt ne fedus iuramenti romanis frangerēt. Hec Augustinus.

Non accipies nomen dei tui tātum in vanum.

Ecūdo peccāt cō

tra illud preceptum qui iurāt ꝑ creaturas quod potest fieri tripliciter. scꝫ creaturam tanq̄ȝ deū venerandū. Aut ꝑ nomē deoꝝ falsoꝝ iurando aut ad aliquam penam in iuramento se obligando. Primo nō est iurandū ꝑ creaturam eam tanquā deum venerando. Jō dicit xp̄s Math. v. Dico vobis non iurare oīno. Statim subiungit. Neqꝫ ꝑ celū. qꝛ thron⁹ dei ē. neqꝫ ꝑ terrā. qꝛ scabellū pedū ipi⁹ ē. neqꝫ ꝑ hierl'ymā. qꝛ ciuitas regni magni ē neqꝫ ꝑ caput. qꝛ nō pt̄ facē vnū capillū albū vel nigrū. Nō illi⁹ tāgit ex de iureiu. c. Si xp̄s. ne ꝑ hmōi iuramentū trāsferat ad creaturā honorificentia creatoris. Est etiā ista snīa beati tho. scda scde. q. lxxxix. ar. x. in rn̄ siōe ad pmū argumētū. Dn̄s inqt ꝓhibuit iurare per creaturas ita ꝙ eis adhibeatur diuina reuerētia. vn̄ subdit ibidē auctoritate Hiero. dicētis ꝙ iudei ꝑ angelos z celū z cetera hmōi iurātes creaturas venerabāt dei honore. Quos increpat dicēs mat. xxiij. Ve vob duces ceci q̄ dicitis quicūqꝫ iurauerit ꝑ templum dei nihil est. q̄cunqꝫ aūt iurauerit in auro tēpli soluet. Et sūt stulti z ceci. Quid est em̄ manifestius aurum vel templū quod aurum significat. Nam ꝑ auariciam excecati fuerūt iudei z statuerūt ꝙ q̄cunqꝫ iurauerit per tēplū z inuentus fuerat mēdax. nō erat reus ad emendā. ꝫ qui iurauerit ꝑ auꝝ templi. reus erat Jdeo Deu. vj. dicit. Dn̄m deum tuum timebis z ꝑ nomē eius iurabis. Unde mgr̄ sen. li. iij. di. xxxix. q̄rit vtrū liceat iurare per creaturā cū tm̄ i lege scriptuꝫ sit. Reddes autem domino iuramenta tua. Rn̄det ex dictis Hieronimi super Math. Judeis inquit quasi paruulis cōcessum fuit iurare ꝑ creatorē tm̄ z ꝓceptū vt si iurrare cōtigerit non nisi ꝑ creatorē iurēt nō ꝑ creaturā. quia iurantes per angelos z elementa. creaturas venerabātur honore dei. Et meli⁹ erat hoc exhiberi deo q̄ȝ creaturis. Hec ille Sed obijcit ꝑ illud qd̄ legit. xxij. q. j. c. mouet te. z ibidē ponit mgr̄ vbi supra. ꝙ ioseph vir sanct⁹ ꝑ creaturas iurauit Vn̄ dixit fribus suis. Sup salutē pharaonis non exibitis hinc Genes. xliij. Item iuram⁹ ꝑ euangelia z sanctos. q̄ creature sunt. Rn̄det ꝙ iuramentū iduꝫ ad cōfirmatōnem ꝟitatis. Vn̄ dicit

aplo ad Hebr. vi. q oës ɔtrouersie ad
cõfirmatõem finis ē iuramentũ. Veri
tatem aũt plene scire de his que dubia
sunt nullus scire põt nisi de⁹ q nec fal-
li nec fallere pt. Jõ solũ p deũ ē iuramē
tũ faciendũ. Sed iurare p creaturã in-
telligit̃ tripliciter. Uno mõ creaturã tã
q̃ aliqd diuinũ venerãdo. qd ptinet ad
infidelitatē. Sicut eñ cõcessum fuit fi-
liis israel vt hostias deo immolarēt ne
eas offerrēt demonibus. sic potius per
missuz fuit vt p deũ iurarēt q̃ per crea-
turas ne inciderēt in crimen ydolatrie
vt pz. xxij. q. i. c. ɔsidera. ⁊ c. monet te.
Ibidē eñ dr. De⁹ autē p creaturas iu
rare phibuit. ne vel more gentilium ali
qd numē diuinitatis creaturis inee vi
deret. Scdo intelligit q in creatura p-
sidet illũ in testē inuocãdo: qr cũ de⁹ sit
creator ⁊ ɔseruator ⁊ rector oïm creatu
rarum iurando p creaturam inquãtum in
ea relucet potētia diuine maiestat. sic
licitũ est. Si iurauit Joseph per salutē
pharaonis. Cũ omis potestas a deo sit
fm aplm. Sic iurant barones p salu-
tem lantgrauij semp. vtz de iureiur. l. q
per salutem. Sic est etiam licitum iura
rē p euangeliũ inquãtũ relucet veritas
diuina in euangelio. vtz. xxij. q. i. si ali-
qua. Sic p sctos inquãtũ in eis relucet
diuina gr̃a vel sanctitas. Tercõ mõ
ipm iuramentũ tanq̃ rē vilē contem-
nendo. vt patz xxij. q. i. Monet. vbi dr
q non debemus iurare p creaturas ne
creaturas cõtēptibiles iudicãdo p eas
ɔmissa p nullo duceremus. Ideo di
cit. xxij. q. i. c. Clericum per creaturam
iurantē acerrime obiurgandum esse si
vo perstiterit in vicio excõicandũ. hec
ibi. Si tamen iuratur per creaturam est
omnino seruandũ vt patet extra de iu-
reiurã. c. si xps. vbi dicit. Si tamen iu-
ret p creaturã seruandũ ē ⁊ dummodo
sit licitũ qd iurat. qr teste veritate q iu
rat in celo iurat in throno dei, ⁊ in eo q
sedet super eum. Hec ibi. Glosa dicit.
Multa fieri nõ debēt facta tamē tenēt.
xxvij. di. si vir. Secũdo mõ nõ ē iuran-
dũ p falsos deos vt pz Exo. xxiij. Per
nomē exteroꝝ deoꝝ nõ iurabitis qr iu-
rare ē act⁹ latrie q nullo mõ ē exhibē-
dus ydolis. Item nõ pñt eē testes veri
tatis ẜ cũ iuramus illũ p quē iuramus
in testē inuocamus. sic saraceni iurãt p
machometũ. gētiles per deos suos fal
sos. Documentũ primũ. Quãuis p no
men falsoꝝ deoꝝ nõ sit iurãdũ si tñ ali
qd licitũ iurat p noia eorũdem. ē oïno
seruandũ vtz. xxij. q. i. c. monet te. Utrũ
eius fide vtendũ sit. qui vt eam seruet.
p demonia iurauerit. Ubi te volo prius
cõsiderare vtrũ si quispiã per deos fal
sos iurauerit. se fidem seruaturum. ⁊ eã
non seruauerit. non tibi videt bis pec-
casse. Sequitur ibidem. Nũc vo iura
uit per quos non debuit. ⁊ contra pol
licita fide fecit q non debuit. bis vtiq
peccauit. hec Aug. ad publicolam. Idē
tenet mgr sen. li. iij. di. xxxix. ib eisdem
verbis quia licet peccauit iurando pe.
falsos deos tñ fidē quam ɔmisit id est
pactum debet seruare. qr fides hosti ser
uanda ē. vt patet. xxiij. q. i. Nolite. Se
cundũ documentum. Si xpiani ⁊ alij
principes xpianoꝝ non possunt aliter
inire pacta aut recipe iuramenta sarace
noꝝ nisi per nomia falsoꝝ deoꝝ licite
⁊ sine pctõ possunt recipe iuramēta p
noia ydoloꝝ. vtz in. c. monet. xxij. q. i.
vbi dicitur. Qui vtit fide illius quē cõ
stat iurasse per falos deos ⁊ vtit nõ ad
malũ. ẜ ad bonũ ⁊ licituz. non peccat
illius se sociat. q per demonia iurauit
bono pacto eius quo fidem seruat. Se
quitur infra. Cui questioni possunt il-
la testimonia suffragari. q ipse cõmemo
rasti de laban ⁊ Abimelech. Si tamen
abimelech per deos suos iurauit: sicut
laban p deũ suũ sochoth. qd iuramen-
tũ recepit iacob. gen. xxxi. q tñ sanctus

fuit: Sic in ii. machabeoꝝ.c. viij. roma ni pacem formasse cum iudeis. it elligē di sunt iurasse per falsos deos sicut iu dei iurauerunt per verum deum. Tercio modo iuratur per creaturam. scʒ si bi aliquod malū vel penam imprecando ꝛ hoc iuramento de quo mgr̄ sen.li.iij. di.xxxix.dicit. Est quoddā genus iura menti grauissimū qd fit ꝑ execrationes vt cum homo dicit. Si illud feci.patiar hec.ꝛ illud contingat filijs meis.si illō iuramentum falsum est: tunc est pericu losum.q̄le fuit iuramētū petri cū cepit iurare ꝛ anathematisare.mat.xxvj. quo iuramento hoies cōiter vtunt in ira ꝛ fur ore. De isto modo iurādi dic sanct⁹ thomas scda scde.q.lxxxix.arti.vj. Ali us modus inquit est per execrationem ꝛ in hoc iuramento adducitur creatura aliqua in qua diuinū iudiciū exerceat. Sic solet homo iurare per caput suum per filiū suū.aut per aliam rem quā di ligit. Sic iurauit apostolus.ij.ad Cor. i.dicens. Ego testem deum inuoco in animam meam. Hec thomas. Et sunt multi modi iurandi ꝑ execrationē. Ali qui dicūt. Nūq̄ ab oculis viuus rece dam si mentior. Uel deus nūq̄ miseretur aie mee si nō fecero. vel de⁹ plaget me igne vel lepra si nō fecero quod iu ro. Et fm aug.ꝑ q̄ sic iurans se obligat valde terribile est.se vel suos sic mēda citer obligare.vel etiam in causa vera i mo stultū ē sine magna necessitate. Exemplū legit q̄ vsurarius q̄dam in mor te copulct⁹ rogauit duos amicos suos ꝗ pecunia quā traderet eis restituerēt Et p̄mus obligauit se sub pēa lepre. ali us sub pena cecitatis. Qui post obitum ipius negligentes fuerunt. Uolentes p̄mitus cum ista pecunia lucrari ali qd ꝛ postmodū restituere. Et mox i ill infirmitatibus cōsum pti sunt ambo ꝑ ut se obligauerāt. Tercij sunt q̄ peccāt ꝯ illud peceptum.ꝛ sunt. q̄ plena volūta

te dispositi plurare ꝛ anteq̄ iure nt vi dentur pluri censendi. qꝛ deus nō iudi cat ex opibus s̄ ex cogitatōnib⁹. Ideo dicit in decr.xxij.q.v.c. Qui periurare paratus est anteq̄ iuret piurus esse videtur. qꝛ deus nō ex opibus s̄ ex cogi tationibus iudicat ꝛ corde. hec ibi. Ergo si vnq̄ ad iudiciū accessisti.de illa intentione q̄ iurare voluisti ꝛ non perfecisti.penitere. qꝛ corā deo piur⁹ es. Exemplū patet de duobus quoꝝ vnus cōcessit alteri summā pecunie. ꝛ qn̄ ter minus solutōnis aduenit simplicit ne gauit ꝛ iurare voluit. Cūq̄ flecteret ge nua ad iurandum.obmutuit.ꝛ nihil lo qui potuit.sed erectus econuerso loq̄la accepit. Qui iterum secundario genua flexit ꝛ periurare voluit. Qui iterū ob mutuit ꝛ sic omnibus manifte.innotuit q̄ periurare voluit ꝛ iam corā deo ꝑ iurus fuit. Quarti sunt q̄ peccant cō tra hoc pceptū q̄ scienter iurameta fal sa ꝛ iniqua recipiūt ꝛ tales mortaliter peccāt. vn̄ dr̄ in decre.xxij.q.v.c. Ille q̄ hominem ꝓuocat ad iurationem ꝛ scit eū false eē iuratuꝝ. vincit homicidā. qꝛ homicida corpus occisurus est.ille ani mam immo duas animas.eius.s.quem iurare ꝓuocauit ꝛ suam. Ibidem dicit capitulo precedenti. Si quis se periu rauerit ꝛ alios sciens in periurium du xerit.quadraginta dies peniteat in pa ne ꝛ aqua ꝛ septem annos sequentes. ꝛ nūq̄ sit sine penitentia ꝛ alij si cōsci fuerint similiter penitcant. Sed dice res sic. Nullus posset alium cogere ad soluendum si nullus deberet exigere iu ramentum. Responsio. q̄ posset euʒ ad iudicium citare.ꝛ iusticiam ab eo exige re. Et si sibi negauerit ꝛ iurat quid p̄o dest alteri falsum iuramentū suum. Et Et sicaiam suā ꝛ illi⁹ siml̄ dānat. poti⁹ deberes illa bona dare illi q̄ dampnare sic animā tuā ꝛ illius ꝛ deus tibi remu neratet. vt si velit ille saluari tenetur.ti

bi soluere pecuniam. vel bona pro quibus vult iurare. Sed diceres. Ex hoc sequeretur confusio mea quia credent hoīes me iniustā cām habere cuȝ ab eo iuramentū nollē. Respondet ꝙ ꝓpter malos homies q̄ vt frequenter malum iudicāt nō debes deū offendere ⁊ aīaȝ tuā ꝑdere. Sed hoc deberent attendere illi qui audent dicere si q̄s tres denarios teneret mihi. deberet iurare si nollet soluere. Legitur ꝙ quidam bon⁹ homo citauit quendam ad iudiciū ꝓpter quandā summā pecuniarū. ⁊ ille instanter negauit ⁊ se ad iuramētum exhibuit. Quod alius ab eo accepit. licet sciret eum falsum iurare. Mox sequenti nocte raptus fuit ad iudicium ⁊ vidit cristum sedere in sede maiestatis sue exigens rationem illius ab eo. qui ei iurauit. ⁊ de aīma sua propria. quos cognouit ambos esse damnandos. Tunc iudex ab eo quesiuit cur iuramentum ab eo recepisset. At ille. Quia mihi meuȝ negauit. Et iudex. Nonne potius debuisses perdere talem substātiā q̄ȝ ipius aīam ⁊ tuam. nonne aīa plus est q̄ȝ omnis tꝑalis suōstantia. Tūc talis iudex iussit eum flagellari. Qui euigilās oīa q̄ acciderāt sibi enarrauit ⁊ i signuȝ huius plagas in dorso ⁊ in corpore ostēdit ⁊ nullo modo potuit sanari donec penituerat. Sed tūc queritur si iudex scit eū falsum iuraturum an debet cogere eū ad iuramentū ⁊ ei⁹ recipe iuramētū. Respōdet archidiaconus in rosario suo sup cap. ille. xxij. q. v. ꝙ iudex non peccat ⁊ potest eius recipe iuramentū q̄ȝuis scit eū falsum iuramentū facturū. Hoc idē tenēt theologi. Unde beatus aug. allegat in sermone de decollatōne Johannis baptiste. ꝙ quidā tutus nomine de yponēsi ecclesia ꝓpter falsum iuramentuȝ quod a vicino suo recepat grauiter in nocte sequenti fuit a spiritibus flagellatus. Ideo dicunt theologi ꝙ iō nō peccat iudex. q̄ꝛ ipse non requirit iuramentū ꝓpter se ꝟ ꝓpter alios. ⁊ sicut minister legis cuius ipse non ē dispensator ꝟ executor. vnde non pōt. remittere iuramentum qḋ s̄m ordinē iuris exhibendū ē. Itē iō nō peccat quia nō ipse cōpellit eū iurare ꝟ lex q̄ hoc mandat. Unde sicut non peccat iudex interficiens hominē cōuictū. s̄m allegata ⁊ ꝓbata quantūcūq̄ȝ sciat ipse eum innocentem quia non ipse eum interficit. sed lex. vt dicitur. xxiij. questione. v. capit. si homicidium. Sic nō peccat iudex requirens iuramentū in iudicio seruādo iuris ordinem quantūcunq̄ȝ sciat iurātem falsum esse iuraturum. Debet tamē statuta ⁊ legem imponens iuramenta cum magna grauitate pensare. ⁊ debet diligenter inquirere si illo modo pōt veritatem inquirere aut indagare antē q̄ȝ statim iurare ꝯpellat. Uel deberet recurrere ad superiorem. Hec via tutior esse videtur iudici. Si aūt esset dubius ⁊ ignorat vtrum sit falsum iuraturus vł non. tunc non peccat iudex si iuramentum ab eo requirit. Hec augustinus de anchona super Math. Ideȝ tenet thomas in scd̄a scd̄e. q. xcviij. arti. iiij. Sed quid est de illo qui audit aliquē iurare falsum ⁊ ipse scit ⁊ tacet. Rn̄det thom. scd̄a scd̄e. q. xcviij. arti. iiij. allegans illud Leui. v. Si peccauerit anima ⁊ audierit vocem iurantis falsum. testisq̄ȝ fuerit. quod ipse vidit. aut consci⁹ est. nisi indicauerit. iniquitatem suam portabit. Rn̄det tho. di. ꝙ sicut augustin⁹ dicit. moyses non expssit in ꝑdicta auctoritate cui sit indicandū periuriū alterius ⁊ ideo intellexit ꝙ debeat indicare talibus q̄ magis ꝓūt ꝓdesse q̄ȝ obesse iurario. Similiter non expssit etiā q̄ ordine debeat manifestare. Ideo videtur esse seruandus ordo euangelicus cū sit peccatum periurij occultum ⁊ precipue qū non vergit in decrementum alterius q̄ꝛ

in tali casu nõ haberet locum ordo euã gelicus. Hec Thomas.

Non accipies nomẽ dei tui in vanũ.

Vinti sunt qui

peccãt ꝯ illud pceptuz ⁊ sũt oẽs illi q iurãt se velle facere aliqđ malũ vt occidẽ hoiem aut luxuriari. aut illũ vel le verberare aut se velle vindicare, aut il elemosinã nõ dare aut nõ hospitare. ta les oẽs peccãt mortalit. Cõtra q̃s Isi. in libr. de summo bono. ⁊ ponit. xxij. q. iiij. c. in malis pmissis rescinde fidez in turpi voto muta decretum. Sic iurauit Dauid velle occidere nabal vt patet. j. Regum. xxv. ⁊ ponitur. xxij. q. iiij. c. ꝙ dauid iurauit per sanguinis effusionez ꝙ non impleuit. Maior pietas fuit q̃ si impleuisset. Item ibidem iurauit da uid temere. ꝙ nõ impleuit iuratõez ma iori pietate ductus. Talia iuramẽta nũ q̃ sunt implẽda. vtz. xxij. q. iiij. c. Si ali qđ forte nos icautius iurare ꝯtigerit qđ obseruatuz in peiorẽ vgit exitũ. libere illud salubriori ꝯsilio mutandũ noueri mus. hec Beda. Vergit aũt in peiorez exitũ sex modis. Primo qñ fm se est ma lũ. Et ẽ mortale pctm̃ in se vt cuz q̃s iu rat se illũ occidere velle aut cõmittere adulteriũ in q casu peccat iurãdo. ⁊ iu ramentum implendo talis q̃libet sic iu rans auctoritate ꝓpria. pt ꝯuenire iura mento ꝙ iponẽda est ei pnia de temera rio iuramento. Ideo di. xxij. q. iiij. Vi deo dauid piũ hominẽ ⁊ sanctũ. iurati onem temerariam incidisse. ⁊ maluisse nõ facere qđ iurauerat. q̃ iuratõem suã hoĩs fuso sanguine implẽ. Ibidẽ añ. c. iurauit dicit. Dauid de duobus pctis minus elegit. Scđo vgit in deteriorem exitũ qñ q̃s iurat qđ in se est veniale. Talis etiã pt ꝯuenire ꝓpria auctorita te. Tercio cũ q̃s iurat qđ in se licitum ẽ ꝙ de nouo aliqđ emergit qđ est illicitũ qđ fuit impmeditatũ non peccat iurã do ꝙ peccat illud illicitũ implendo. q̃le

fuit iuramentũ Herodis. q iurauit pu elle saltãti se daturũ quid petisset. Hoc eñ iuramentũ poterat esse a principio licitum intellecta debita ꝯditione scz si peteret qđ dare liceret. ꝙ impletio iura menti fuit valde illicita. Unde Ambr. in lib. de officijs. ⁊ ponitur. xxij. q. iiij. c. est etiam cõtra officiũ nonnũq̃ soluẽ iuramẽtuz vt herodes q iurauit qm̃ q̃c q̃d petitura esset dare filie herodiadis. necem iohannis pstauit ne promissuz negaret. Hec ille. Detestabile eñ val de fuit peccatum herodis. quia sub pre textu iuramenti miscuit homicidiam epularum conuiuio. Recitat eñ hiero. Cum quidam comes dormiret in sinu meretricis ⁊ diceret ei meretrix nunq̃ vidisse hominẽ decollatũ mandauit vt cuidam qui reus erat mortis caput in conuiuio truncaretur. De quo vehemẽ ter fuit reprehensus. quod epulas san guini ꝯmiscuerat ⁊ mortez cuiusdã noxij hominis in delicias alterius prestitit. Tale peccatũ herodis nullo modo fu it excusabile immo vehementer fuit ag grauatũ ꝓpter malã intentionẽ. dicit ei Hieroñ. ꝙ herodes ideo iurauit vt fu ture occisiõis machinas pparet. Nã cãm occidendi non videbat. ppłum ti mebat q eũ tanq̃ ꝓphetã habebat. Se cũdo ꝓpter rei illicite iuratõem. Nam iurauit ꝓpter filie saltatõem. Tercio ꝓ pter iusti interfectõem q nunq̃z pecca uit. talis etiã sic iurans pt ꝓpria aucto ritate ꝯuenire suo iuramento. Quarto vergit in exitum deteriorẽ ⁊ ideo non est obseruandũ qñ excludit opus pie tatis ex charitate faciendũ vt qñ iurat aliq̃s ꝙ nihil dabit isti vel illi ex chari tate vel nõ dabit elemosinã illis fratri bus aut monialibus ⁊c. Quinto qñ ex cludit opus de genere bonoꝝ. vt cũ q̃s iurat ꝙ nũq̃z erit ebus aut monachus vel sacerdos ⁊ ꝙ nõ celebrabit vsq̃ ad mẽsem vel ꝙ nõ ieiunabit pro pctis in pane ⁊ aqua vł ꝙ nõ dicet psalterium.

Sexto cum excludit opus indifferens
pia intentione. p deo aut primo facie
dum. vt si qs iurat q non loquatur mar
tino vel domum eius nō intrabit vel q
nō coquet ad furnū eius. vl' non molet
ad molendinū eius si aliquis iuret hu-
iusmodi indifferens. credo q pter hu
iusmodi iuramenta non dz declinare a
talib⁹ si ea velit facere pia intentione ꝛ
ppt deū ꝛ salutē aie sue ꝛ pter tollēdū
scandalū primi. contra quē sic iurauit.
In istis vltimis tribus q̄zuis hmōi iu
rameta nō sūt obligatoria nec imponē
da sit penitentia p trāsgressione earuz
tanq̄z pro mortali nō expedit tamē pro
pter reuerentiā sacramēti cū est scanda
lū simplicium q reputāt se incurrere piu-
riū ꝛ inde incurrūt in facilitatē labēdi
in piuriū. vel petēda est absolutio a su-
periori q hmōi iuramenta dz facilit re-
laxare. vel potius ōndere sic iurantes
nō fuisse obligatos ꝛ imponere penitē-
tiā de temerario iuramento. Cōcordat
tho. cū h in scripto. Sexti sunt q pec-
cant ꝫ pceptū ꝛ sunt q dicūt q iuramē
tū qd quis pter metū corporis vl' p vim
vl' p metū extortum iurauit se aliqd fa-
cturū vl' daturū q h nō sit obligatoriū
Contra qs dicit extra de iureiu. c. verū.
vbi dicitur. An a sacramēti vinculo ab-
soluentur qui illud inuiti pro vita ser-
uanda ꝛ rebus fecerunt. Sequitur. Ce-
terū vt agat consultius ꝛ auferatur via
piurandi non eis ita expresse dicatur.
vt iuramenta non seruet. hec ibi. Ergo
iurās reuerti ad carcerez vel captiuita
tem tenet seruare iuramentuz vt deter
minat aug. j. de ciuita. dei. c. xiiij. cōmē
dās mercū regulū ciuem romanū. q cū
esset ductus captiuus a carthaginensi-
bus ꝛ missus romā ab eisdem pro com
mutatione captiuorū mortuorū. Ille ro
mā veniēs venit in senatuz ꝛ captiuos
reddi ꝛ cōmutari negauit esse vtile eo
q illi essent adolescentes ꝛ boni duces

Ipse aūt virtute deficiēs. Et cū retine-
ret a pinquis ꝛ amicis redire maluit
q̄z fidem hosti nō seruare. quia iuraue
rat per falsos deos se reuersurū. potius
reuerti tū voluit q̄z suū iuramentū nō
seruare q̄zuis sciret q eū occidere vellēt
Patet ergo q̄ztumcunq fuerit metus
q semp iurans obligat dūmodo possit
seruare sine interitu salutis id est si nō
vergit in priorem exitum. Et si alicubi
inueniat responsum q nō tenet. intel-
ligit dictum in odiū violentorū vel cuz
quibus iurauerat se daturū res ecclesia
sticas vt pz extra de iureiurā. c. Si vo.
Extra qd vi metu⁹. ca. ad audiētiā. pt tn
q sic iurauerat petere ab epō vt cogat
illū absoluere a iuramento. extra de iu
reiu. c. ex ministratōe. § si non poterat ad
hoc induci soluat ꝛ postea repetet q; li
cet iurauerat soluere. non tamen iura-
uit nō repetē ex de iureiu. c. debitores.
extra q vi metus. ca. ad audientiā. Si
aūt iurauerit q soluerit ꝛ nō repeteret
tūc denūciet eccie sm formā euangeli-
cam. Si peccauerit in te frater tuus vt
sic eccia cōpellat ipm ad penitentiā in
qua veniet absolutio iuramenti vel re-
stitutio mali accepti. Si vo iurauit q
nō denūciaret iuramentū est illicitum
q ad hoc iō nō est seruandū. Cum hijs
etiā cōcordat tho. in sum. q. lxxxix. ar.
vij. ꝛ pe. Innocenti⁹ extra de hijs que
vi metus. cā fiūt. in glo. sup. c. ad aures.
ꝛ Bern. sup. c. abbas. ꝛ Hostie. in glo.
super. c. ad aures. Cum autem quis ē
compulsus ab alio sciēter piurare. am-
bo sunt piuri ꝛ peccāt mortaliter vt di
cit Ray. c. x. qd de illo. xxij. q. v. qui cō-
pulsus. Ponatur casus q vniuersitas
alic⁹ ciuitatis vel collegij obligauit se
iuramēto ꝛ aliqui iurātes mortui sunt.
Querit vtrū successores sunt periuri si
transgrediantur. Respondet sm Ray.
§. xv. Itē pōt ꝛ dico q sunt piuri. Ob
ligatio eni iuramēti psonalis est ꝛ non

trāsit ad successores. q̄rtū ad piurīū pe riculi tenentur tñ adimplere. Archidia conus extra de iureiu.c. veritatis. Cō cordat Thom. in summa. arti.ij. Sed quid si homines alicuius ciuitatis vni uersitatis aut societatis iurant se aliq̄d facturus nūquid possunt sibi iuramen tū remittere. Rñ. zwilhelmus ⁊ idē no tat Johannes de lignano de iureiurā. in cle.c.vnico. q̄ hoc potest intelligi q̄ tuor modis. Primo si iuramentum fit de hijs que pertinēt ad cultum dei seu ad religionem vel pietatē non possunt sibi mutuo remittere. Vt si duo iurent q̄ ibunt vltra mare ad militandum pro fide. vel q̄ intrabunt religionem vel q̄ dicent duo vel tria psalteria adinuicē. Aut si artifices iurant vt de lucro suo portionem dabunt alicui ecclesie fabri cande. vel in alios pios vsus nō possūt sibi mutuo remittere. Secundo mo do potest intelligi si iuramentum fit de tempalibus si tale sit qd̄ absq̄ iuramē to tenētur facere. tūc etiā sibi non pñt remittere mutuo. vt si carnifices iurent q̄ nō vendāt carnes infectas. ⁊ q̄ mer catores nō sophisticabūt merces suas ⁊ hmōi. Tercō modo pōt intelligi si iuramentum fit super re tempali. sic tñ q̄ illud qd̄ iurant non tenebātur facere absq̄ iuramento tūc illud q̄d iuratur si spectat ad cōmodū vel incōmodū iuran tiū pñt sibi inuicem remittere. vt si iu rat aliq̄s q̄ faciet alteri domū vel scri bat librū ⁊ ille reddat ei mercedem. simi ter qñ duo socij iurant se cōicare sibi oīa bona sine lucro. Si autē spectat qd̄ iuratur ad comodū alioꝝ magis q̄ iu rātium. nō possunt sibi remittere. vt si artifices iurant q̄ de mercibus ꝑc. soli doꝝ. nō recipiāt de lucro nisi vnū se dū vel q̄ nō trahent pannū dū mensu rant emētibus. Quarto mō si obser uantia iuramenti sit alijs dānnosa ta le iuramentū nō ē obligatoriū. vt si su tores iurant q̄ certo tempore nō labo rabūt ꝓpter hoc vt carius vendant vel carnifices nō mactabunt aīalia nisi sub certo numero vt carius vendāt tenent ⁊ debēt sibi mutuo iuramentū remittē

Tercio q̄rit q̄s pt in iuramēto dispē sare ⁊ qualiter. Rñdet Aug. de ancho na sup matheum dicens q̄ dispensatio iuramenti dupliciter potest intelligi. Primo q̄ ipm iuramentū nō seruetur. sic in iuramento dispēsare est impossi bile per hominē. q̄z obseruatio iuramē ti cōtinetur sub diuino p̄cepto. ⁊ indi spensabile est iuramentū ⁊ p̄cipue man data prime tabule. Scd̄o intelligit q̄ cōtentū vel inclusum sub iuramēto nō includat vel cōtineat ⁊ sic pōt cū iura mento dispensari vt negociū q̄d cadit sub iuramento non cadat sub eo q̄z for te q̄d sub iuramento est contentū repu gnat co nitibus qui iuramentū sequūt. Qñq̄ em̄ repugnat iusticie ⁊ equitati. vt si quis iurat hominē velle occidere. vel adulterari ⁊ in talibus nō indiget dispensatione. Qñq̄ repugnat iudicio discretionis ⁊ maturitati. ⁊ sic oīa iu ramenta que dubia sunt an sunt licita vel non. verū sunt expedientia vel non. Sed que incauta vocantur dispensabi lia sunt. Dicit sanctus Thomas in il lo iuramento potest quilibet episcopus dispensare Quandoq̄ repugnat iurā tis potestati. vt cum promitit aliquid sub iuramento quod est manifeste lici tum ⁊ vtile. sed in casu fit illicitū ⁊ im possibile. In tali iuramento non vide tur habere locum dispensatio nisi ali quod melius occurrat faciendū ad cō munem vtilitatē q̄d maxime videt per tinere ad ptātē pape. q̄ hz curā vniuer salis eccie vel etiā absoluta relaxatio q̄z solus papa a licito iuramento absoluit vt pz. xv. q. vi. Alias. Item pōtifex ro manus zacharias regem francoꝝ nō tā ꝓ suis iniq̄tatibus q̄ pro eo quia tāte

ptāti erat inutilis. a regno deposuit ꝛ pipinū karoli impatoris prēm. in eius locū substituit omesq̧ francigenas a iuramento fidelitatis absoluit. Quīq̧ repugnat iuramentū superioris auctoritati sicˉ cū pnella ē in domo pris sic est sb ei⁹ ptāte. ꝛ vxor sb ptāte viri. Juramentū puelle p prēm ꝛ vxoris p virū reuocari pt vt dr Nume. xxxviij. sic possunt renouari iuramēta suoꝝ a dño vtꝫ dist. liiij. c. si seru⁹ vxoris a marito suo xxxiij. q. v. c. mrimoniū. monachi a suo abbate. ij. q. iiij. mōachus. Quīq̧ repugnat reipublice vtilitati. Sic cuꝫ papa totius reipublice vtilitatē ꝛ cōitatē habeat videre ꝛ ꝯsiderare dispensare pōt. Idcirco oīa iuramēta p eū ꝯsiderata vtilitate reipublice dispēsabilia sunt dispēsare in iuramētis sine aliq̄ cōmutatiōe in meli⁹ solus papa pt. Epus si nō pōt simplr absoluere a iuramēto pōt tñ in melius ꝯmutare. Nec ħ ēvenire ꝯ iuramentū vl infringere vtꝫ ex de iureiu. c. puenit. dicit Innoc. eodē titu. in glo. c. debitores q epus in iuramētis dispensat si sunt dolo. metu. vel vi extor. xv. q. vj. c. j. ꝛ. ij. extra eo. cū ꝯtingat immo dispēsare pōt quīq̧ ex cā in iuramentis licite pstitꝰ. vtꝫ. xv. q. vj nos sanctoꝝ.

Non assumes inuanum nomen dei tui.

Extī sūt qui pec

cant ꝯ ħ p̄ceptū q̄ iurāt. p̄ximo suo in dolo. vñ ps. Quis ascēdit in mōtem dñi aut quis stabit in loco sancto eius. sequit. nec iurauit in dolo p̄ximo suo. vñ aug. super ps. ꝛ ponitur. xxij. q. ij. c. in dolo iurat qui aliter facturus est q̄ promittit cū periuriū sit nequiter decipere credentes. Hec ibi. Talia iuramenta cōtingunt multiplicitēr. s. emendo ꝛ vendēdo. Scdo aliqd sifte pmittēdo. Tercio in verbis decipiēdo. Prio emēdo hodie em cōpletū ē illud apoc. xviij. legit q nemo pt emere vl vendere nisi habeat caracterē bestie: p bestiaꝫ significatur diabolus. cuius imago est falsitas. ꝛ caracter falsa mendacia ꝛ piuria. Ideo dicit Raymūdus. Quotiens causa decipiendi periurant vel mētiūtur scienter peccant mortaliter ꝛ tenentur ad restitutionem siue in paruo siue in magno. Nam cum aliquis vult aliquid vendere ꝛ iurat per deum viuum q non vult rem istam aliter dare. ꝛ iurat sic mentiendo contra mentem suam. peccat mortaliter quotiens iurat Sic ꝛ econuerso qui debꝫ illam rē emere si dicit per deum non amplius volo dare pro illa re. q̄ intantum ꝛ si intendit plus dare ꝛ loquitur contra mentē suam ꝛ iurat sic mentiendo. peccat totiens quotiens iurat. O quot talia peccata cōmittūtur ab aliquibus qui semp consueuerūt nec emere nec vendere nisi iurando ꝛ mentiēdo sic dolose ꝛ fraudulenter iurant suam. rem meliorem eē q̄ sit. Insuper aliqui iurant in paruis rebus deceptorie q̄ vendunt coclearia poma vel pira panes vel allecа. vel etiam rustici qui vitulos vel oues vēdūt qui quīq̧ falsa iuramenta cōmittunt ad decipiendū proximos suos vt multa lucrent cū tñ q̄libet xpian⁹ p regno vel toto mūdo piurare nō deberet. Contra q̄s eccl. xxxiij. Uir mltū iurās replebitur iniqtate. Scdo fit false aliqd promittēdo. O q̄t iuramēta fiūt q̄ iurātes minime implere intēdūt. Sic iurāt milites qñ ascribuntur militie q volunt tueri orphanos ꝛ viduas. Sic iurant scabini q volunt tueri ecclesiam dei. ꝛ spoliatores ꝛ incensores earūdē suspēdere. Sed puos fures suspendunt magnos aūt dimittunt. Sic iurant ꝯsules q volūt rēpublicā regere ꝛ gubernare ꝛ iusticiā ministrare ꝭm possibilitatem eoꝝ. Sic iurāt omnes officiatores ciuitatis. scꝫ sutores et macellarij ꝛc. Sic

ctiā iurant debitores se velle soluere in tali termino qđ minime implere intendūt. Seqtur vtrū q̄ sic iurant debitoribus suis sit piurus. Rñ. Hostiē. Si qñ iurat credebat se non posse soluere piurabat. Si vero ab initio credebat se ꝓbabiliter posse soluere non periurabat Et si postea fecit posse suū. non est piurus. Sed postea lapso termino si posset ꝛ non faceret. piurus esset. O q̄ grauiter ꝛ multotiens illi mendaces delinquūt. q̄ ꝓximis suis ad certū terminū ꝓsoluere ꝓmittūt qđ tamē nō intendūt cū postea posse suū non faciūt. ꝛ sic solutionem de die in diē ꝯ volūtatem dōmini ꝓducunt. Sed si aliquis pauper creditori alicui promitteret se soluturum super certo termino ꝛ posse suum faceret ꝛ impedimentū interueniret. q̄ soluere non posset. Tunc tali pauperi ꝓpter deū ꝓlongatio cōcedenda esset. ꝛ creditor cū tali charitate ꝛ cōpassiōe posset illi terminū ꝓlongare. q̄ deus in extremis suis tp̄s vite sue ꝓlongaret ꝛ sic posset penitere ꝛ dei grām ꝓmereri. Ergo multū rephensibiles sunt illi q̄ suos creditores angustāt in termīo adueniente ꝛ ad damnū ipoꝝ solutōnem ab eis extorquēt cū tamē libēter soluerent si possent. Et talib⁹ immisericordibus remetiet eadem mēsura. vñ grego. Dei misericordiā nō pōt ꝓmereri. qui misericors primo non fuerit. Et beda sup eplām Jacobi. Sine misericordia iudicabit ille. q̄ cū facere posset misericordiā non facit. Ex quo maiorez misericordiā faciens a dño misericordiā cōsecutus est. Tercio iurāt in dolo verbis decipiendo. Contra quos magister sententiaꝝ lib. iij. dist. xxxix. ꝛ ponitur xxij. q. v. c. Quacūq̄ arte verboꝝ q̄s iuret deus tamē qui conscientie testis est ita hoc accipit sicut ille cui iuratur intelligit. Dupliciē aūt reus fit quia dei nomen inuanum assumit ꝛ ꝓximum in dolo decipit. Cuius exemplum patet in legenda sancti Nicolai ꝛ. xliiij. dist. de hoc nota superius. Sed octaui sūt qui peccant cōtra hoc p̄ceptum vt q̄ iurāt execrabiliter. s. per membra xp̄i qđ cōtingit tripliciter. Primo irreuerenter vt ꝑ caput xp̄i. ꝑ nasum. ꝑ capillū. ꝛc. de q̄bus di. xxij. q. j. Si q̄s ꝑ capillum dei vel caput iurauerit. vel alio modo blasphemiā contra deū suū vsus fuerit si in ecclesiastico ordie ē deponat. si laicus anathematiset. Hec ibi. Unde legitur q̄ miles quidaz iurauit per oculos dei ꝛ statim ceciderunt oculi de capite suo sup terram. Scđm leges qui sic iurat. vltimo supplicio punitur. In autē. vt nō luxuriēt ꝯ naturā. circa medium De aplo legit q̄ q̄sdā blasphemos excōicauit ꝛ sathane tradidit. Secundo fit cū abominabilis fit execratio ꝛ iuratio sicut ꝑ pudibūda ꝑ lutū vł aliud simile. Tercō cū q̄s iurat per vulnera xp̄i ꝑ mortē ꝛ passionē seu sanguinem. hec em̄ iuramēta sunt ab omib⁹ diligēt cauēda. q: sonāt i irreuerētiā ꝛ blasphemiā dei p̄ciosa sua vulnera inuanū assumere. vñ nobis salus effluxit. Crisos. sup math. Ois salus hoim i xp̄i morte posita est. Vñ si talia iuramēta ex deliberatōne ꝯtingūt sunt mortalia pctā totiens q̄tiēs ꝯtingūt pp̄ qđ etiā i aliquibus certis ciuitatibus ꝛ villis talia iuramenta sic puniūt q̄ q̄cūq̄ in talib⁹ offendit: aurē vel linguā vel digitum ꝑdit. Vñ legitur q̄ scūs ludouicus rex frācie quendā ciuem parisius q̄ sic blasphemauit in penam sui pcti ꝛ terrorez alioꝝ ferro candēti in labijs suis cauteriari p̄cepit. Et cum aliqui principes ꝛ nobiles ipi⁹ indignati essent ꝛ ex hoc scm̄ ludouicū arguerent. Rñt eis libēter vellem talem indecentiaz sustinē in labijs meis q̄diu vixero dūmō hoc viciū de regno meo tolleret. ꝛ xp̄s per talem blasphemiā ampli⁹ nō offenderet

Nonū sunt q̄ peccāt ꝯ hoc preceptū: ⁊ sunt qui iurant illicite qđ fit sex modis. Ex psona sicut impuberes ⁊ pueri ante .xiiij. annū iurātes. Illoꝝ iuramēta nō sunt tenenda vt patet .xxij. q. v. c. pueri añ .xiiij. annū iurare nō cōpellāt Idem dr̄ in .c. pueri. Itē nō debet esse abri⁹ ꝯ ieiun⁹ q̄ vult iurare vt ptꝫ .xxij. q. v. c. honestū. Etiā videt vt ꝗ̄ in scriis audet iurare ꝯ ieiunus faciat cū oi honestate ⁊ timore dei. Itē ex psona iuramentum est illicitum rōne cui iurat vt cū clericus layco iurat qđ nō licꝫ .xxij. q. v. c. Nullus ex ecclastico ordine cui ꝗ̄ layco q̄cꝗ̄ supra sacra euangelia iure psumat. Sed simpliciter cum veritate ⁊ puritate dicāt. est est. ⁊ nō nō. Sꝫ si ē aliq̄d qđ sibi obijciat prout iudicauerint q̄ eiusdeꝫ sunt ordis aut corrigatur aut expurget. hec ibi. Idēꝗ̄ dicitur extra de iureiu. c. nimis ꝙ clerici nō debēt laicis pstare iuramenta fidelitatis. cum nihil tpale ab eis possideant. Sic nec religiosi aut monachi debēt iurare laycis ꝯ suis supioribus. Scđo dr̄ illicitū ex tpe vt si q̄s iurat in dnicis diebus vtꝫ extra de ferijs. c. Omes. Ubi dicitur ꝙ in dnicis diebus nec sacramenta nisi ꝓ pace vel alia necessitate pstētur. glo. sup ꝟbo pace. q̄r ꝓ pace oi die iurare q̄s pōt cū sit opus pietatis vt patet. xxij. q. pma. c. Omne. Uel alia necessitate puta ꝓ fide vel obediētia. Pro fama. vt de elec. c. significasti. Sic est etiam illicitum iurare ex tempore vt a septuagesima vsꝗ̄ ad octauam pasce. ab aduentu vsꝗ̄ ad octa. epiphanie. vt ptꝫ xxij. q. v. c. decreuit sancta sinodus. vt a septuagesima vsꝗ̄ ad octauam pasce ⁊ ab aduentu vsꝗ̄ ad octauam epiphanie necnon in ieiunijs quatuor temporum ⁊ in letanijs maioribus. ⁊ in diebus dominicis. ⁊ in diebus rogationū. nisi de concordia ⁊ pacificatione null⁹ supra sancta euangelia iurare psumat. Hec canon. Tercio modo cum q̄s iurat temere. Et dicit temerariū iuramētū qđ cū vitare pōt scienter incurritur vtꝫ extra de iureiu. c. tua nos. Quia ad iurandū nō dꝫ queꝗ̄ spontanea voluntas inducere. ꝯ necessitas trahere iportuna. vt tenet in. c. Si xp̄s. de iureiurā. Sic etiam iuramentū factū ꝯtra pmissum dicitur temerariū nec tenet vt ptꝫ in. c. ex lr̄is extra eo. Quarto cū q̄s iurat indiscrete. vt Iosue gabaonitis. Iosue. ix. quod tamen iuramentū fuit seruandū quia dicitur ibidem. Iurauim⁹ eis in nomine dn̄i israel. Idcirco non possumus eos contingere. Iō nicola⁹ de lyra declarat ibibē triplici rōe. ꝙ illud iuramentū obseruare tenebāt. Primo q̄r venerūt in nomine dei israel volentes eius cultui sbijci. Ideo pceptū dn̄i de interfectōe habitatoꝝ non videbatur cōtra eos currere. Secundo quia fuit pmū pactum qđ fecerūt extraneis gētibus. si illud fregissent fuissent diffamati tāꝗ̄ trāsgressores iuramēti ⁊ fidei. Tercio q̄r deus ē ꝓnior ad miserēdū ꝗ̄ puniendū. Iō Iosue ex familiari cōsilio spūssctī eorū mortē mutauit i seruitutē. Quīto dr̄ illicitū ex re ꝑ quā iurat vt si res ꝑ quā iurat est nō sacra. vt patet .xxij. q. j. c. clericū ꝑ creaturas iurantem acerrime obiurgandū. si ꝑstiterit in vicio excōicandū. Sexto cum quis iurat qđ in se est illicitū d̄ q̄ supra satis dictū est. Septimo in ioco. Eccl. xx. Iurationi non assuescat os tuum. Quidam enim adeo assueti sunt iurare ꝙ semper iurant in ioco. ⁊ tales fm̄ scm̄ Tho. scđa scđe. q. xcviij. peccant mortaliter q̄r ille q̄ iocose ꝑiurat nōn euitāt diuinā reuerētiam. Cum ex ioco assumitur nomen dei inuanum in testimoniū falsitatis. Cōtra q̄s Eccl. xxxiij Uir multū iurās replebitur iniquitate quoniā iuramētū ē sicut medicina corporis q̄ nūꝗ̄ appetit nisi in necessitate

magna corpis. sic iuramentū nō debet appeti nisi in necessitate qn̄ aliter non pōt euadere incredulitatē primi. Nota q̄ alteri iurat fidelitatem obligatur ad ista que ɔtinētur in hijs metris. Incolumē facile tutū quoqꝫ possit honestuz Utile consilium fidus dabit auxilium. Que sic exponuntur. Incolumē id est omne venenū. infirmitatem. captionē. ⁊ omnē corpis lesionem. pro posse suo vitabit. Facile id ē ne illud qḋ dn̄s intendit facere qḋ de facili facē possꝫ reddat ei difficile sic̄ multi faciūt latenter impedimēta faciēdo. Tutūqꝫ scꝫ ne sit dn̄o in damnū. secreta sua reuelādo alicui qui possit obesse vel de mūatioib⁹ Possit. id ē possibile ne illud qḋ dn̄s facere intēdit ⁊ ei est possibile reddat impossibile. Honestuz ne sit ei in damnū de rebus que ad honestatē pertinēt. sicut ne vxorez vel filiam vel sibi affines aut sibi ɔmissas dehonestat. Nec vbū nec sectum p qḋ fama dn̄i diminui pōt dicat vel faciat. Utile ne sit ei in dānū de suis possessionib⁹ vel de suis rebus ⁊ sua vtilitate in nullo ipēdiat. ꝫ ipam fieri bona fide ꝓcuret ɔsiliū. s. non dabit ɔ ipm: ꝫ quicqd boni ad vtilitatem poterit suadebit. Et fidus dabit. Tu q̄ ēs fidelis vasallus. dn̄o. s. dabis auxilium. de persona tua. corde ⁊ opere.

Non assumes nomē dei inuanum.

Ecimi sūt qui pec

cāt ɔ illḋ ꝓceptū q̄ adiurāt deū sic ꝑnceps sacerdotū dixit ad xp̄m. Adiuro te p deū viuū vt dicas mihi si tu es fili⁹ dei viui. vtꝫ mat. xxvj. Sup q̄ Origenes dic̄. Nō ē licitū aliquē adiurare Dubitaꝛ ģ vtꝝ adiurare aliquem p nomen dei sit licitū. Rn̄. aug. de anchona sup mat. ꝙ hoc pōt contingere tripl: est Prio p modū dep̄catōis ⁊ obsecrationis. ⁊ sic minores pn̄t adiurare maiores. Isto mō Raab meretrix adiurauit exploratores. q̄ missi erāt a filijs israel ꝙ capta citate p eos ipa ⁊ domus pris eius seruaretur a morte. vt patꝫ Iosue ij. Scd̄o mō pōt fieri p modū dilectionis ⁊ deuotionis ⁊ sic equales possunt adiurare eq̄les: amici amicos. Fm quē modū Raguel adiurauit thobiam vt p ij. ebdomadas moraret apud eū vt ptꝫ Thob. viij. Tercio mō pt fieri per modū violentie ⁊ coactionis: ⁊ superiores pn̄t adiurare inferiores. sic̄ iudex cogit adiurare subditū suū. ⁊ adiurat ipsum ad dicendū veritatez quā q̄rit. Et si hō sic adiuraret non suū subditū. peccaret volēdo ei violētiam inferre sicut princeps sacerdotū. Scd̄o dubitatur vtrum liceat demōes adiurare. Rn̄det ibidez vbi. s̄. dicens. ꝙ trib⁹ modis contingit adiuratōem fieri. Primo p modū obsecrationis ⁊ dep̄catōnis. Secundo per modū deuotionis ⁊ dilectōnis. Tercō p modum violētie ⁊ coactōnis. primis duobus modis nō pōt q̄s adiurare demones sine pctō. q: demonibus nullā reuerentiam. exhibere. nec eos in aliq̄ deprecari. Similiter non debemus ad eos obseruare aliquā deuotiōem. quia vt inimicus reipublice grauissime esset puniēdus q̄ beniuolentiam ⁊ familiaritatem ip̄i⁹ inimicis reipublice ondēret. Cū igit toti generi hūano inimicent ⁊ oēs hoies conātur a via veritatis auertere: p modū deuotōis vł dilectōis nō lꝫ eos adiurare. Sꝫ q: lꝫ militibus impatoris ɔ inimicos reipublice signis ⁊ vexillis vti ad fugandū eos ne eis noceant. Ideo licitū est xp̄ianis per virtutem nois xp̄i ⁊ per vexillū ⁊ signū sete crucis. ipos demones adiurare ne nob nōceant corpaliter nec sp̄ualiter. Ideo die ac nocte debemus eos sic adiurare dicendo. Per signū crucis de inimicis nostris libera nos deus noster.

Nō assumes nomē dei inuanum.

V Adecimi sũt qui peccãt cõtra hoc p̄ceptũ ⁊ sunt maledici q̃ mala p̱rimo optant cũ v̄bis. Cõtra q̃s Math. v. Beati eritis cũ maledixerint vob̄ homĩes ⁊ dixerint omẽ malũ aduersus vos mẽtiẽtes Sequit᷑. Gaudere ⁊ exultate: q̄m merces v̄ra copiosa est ĩ celis. j. Pet. iij. nõ reddẽtes malum p̱ malo: neq̃ maledictũ pro maledicto. sed econtrario bñdicentes. Ideo dicit ap̄ls. Maledicimur ⁊ benedicimus. Querit᷑ vtrũ verba maledictiõis aut imp̄catiõis alicui⁹ sonatiua sunt alicui⁹ pene vel mali ĩ homĩe causatiua. Videt᷑ q̄ nõ. qꝛ sepius audiui⁹ verba maledictiõis ab hominibus p̱lata: ex q̄bus nullus effect⁹ sequitur. Ergo. Jõ dicit ps̄. Maledicet ille ⁊ tu bñdices ⁊c. In cõtrariũ pꝫ. iiij. Reg. ij. de helizeo q̃ maledixit pueris. Et egressi sunt duo vrsi de silua ⁊ lacerauerunt xlij. pueros. Idẽ pꝫ Geñ. ix. de canaan. Pro declaratiõe vlteriori ponam⁹ hic tria documẽta. Primũ est Nullus inferior immo ois superior sicut põt inferiori bñdicere: sic põt ecõtrario eidez inferiori cũ effectu realiter maledicere. Probat᷑ p̱ illud q̄d dicit᷑ ad Hebreos vij. vbi dicit᷑. Sine vlla cõtradictione q̄d minus est a maiori bñdicit᷑. Ergo sequit᷑ etiã q̄ ei põt maledicere realit᷑ cũ effectu. Jõ dicit canon dist. xxj. ca. Deniq̃ si in ep̄la ad hebreos legim⁹ q̄ minor a maiore benedicit᷑ restat profecto vt exigente ratiõe etiã maledicat᷑. Vbi dicit glosa q̄ cõtrariorũ eadẽ est ratio. Sequit᷑ ergo q̄ nõ sunt timẽde maledictiões inferiorũ a prelatis: qꝛ tales nõ possunt sortiri effectum. Sicut q̄n nos maledicimus pape cardinalibus suis: episcopis ⁊ sacerdotibus n̄ris. qꝛ tales nõ possunt sortiri effectũ: qꝛ tales sunt n̄ri supiores. Ergo nõ p̱dest nob̄ q̄n dicim⁹. Maledict⁹ sit ille ep̄s Coloñ. vel falsꝫ sacerdos ⁊c. Correlariũ p̄mũ. Sicut diuina bñdictio est ab oĩ creatura optanda: sic ecõuerso ei⁹ maledictio ẽ maxĩe formidãda. Quia ip̄e oĩ creatura superior: ḡ sua maledictio ⁊ bñdictio sp̄ sortit᷑ effectũ. Nã legit᷑ creatur? maledixisse triplicit᷑ p̱pter pctm̃ hoĩs. scꝫ: aut rõne subuentiõis: aut rõne significatiõis aut rõne instigatiõis ad pctm̃. Primo rõne subuentiõis. Sic maledixit terre dicẽdo Geñ. iij. Maledicta terra ĩ ope tuo. In hebreo h̄r. Maledicta sit terra p̱pter te. i. p̱pter pctm̃ tuũ. Sequit᷑ ibidẽ. Germinabit spinas ⁊ tribulos Et maledixit terre ⁊ nõ aq̄s p̱pter tria. Prio qꝛ de fructu terre ⁊ nõ aq̄s ꝯuetitũ ⁊ cõtra p̄ceptũ dei p̄mus hõ comedit. Secũdo: qꝛ de aq̄ nõ bibit post cõmissioẽ ḡ maledici nõ meruit. Tercio pctm̃ cõtractũ de fructu terre p̱ aquã baptismalẽ abluendũ erat. Vñ dicit glosa q̄ aĩalia terrestria plus maledictiõis h̄nt q̄s aq̄tica qꝛ plus viuũt de maledicta terra. Jõ xp̄s post resurrectionẽ de pisce mãducauit: ⁊ nõ de terrestri aĩali. Jõ adhuc p̱pt̃ pctã hoim ⁊ inobedientiã terra maledicit᷑: vtꝫ Deut. xxviij. Si non audieris me maledict⁹ eris in agro maledictus in horreo. Jõ de die in diẽ deteriorat᷑ p̱pter pctã hoim. Scd̄o maledixit dyabolo rõne instigatiõis: dicendo Geñ. iij. Maledictus eris inter oĩa aĩantia terre. Nã vir in vno peccauit qꝛ consensit mulieri. Ideo in vno fuit punit⁹ cũ dixit ei deus. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Mulier peccauit in duobus: qꝛ supbiuit ⁊ vetitum fructũ comedit. Jõ in duob⁹ fuit punita. Cõtra supbiã fuit ei dictũ. Sub potestate viri eris. Et q̄ de fructu comedit Jõ in fructu suo punita fuit cũ dixit ei deus. In dolore paries filios tuos. Sꝫ dyabolus peccauit ĩ trib⁹. Jõ qꝛ supbiuit mẽtit⁹ est ⁊ inuidit. Jõ dixit de⁹ serpẽti: Quia fecisti h. maledict⁹ eris in

oia aiantia terre. Dicit glo. mgri. Serpens prius habebat faciē gratiosam: iaz sup oēs bestias fact⁹ ē horribilior. Super pect⁹ tuū gradieris. Prius hēbat pedes et staturā erectam. ꝫ pedes sunt amoti et sic reptādo incedit terrā comedēs. Prius lignoꝝ fructib⁹ vescebat. Inimicicias ponā inter te et mulierem qꝛ odiosus eris humane nature. Sed ista expositio nō placet nicolao de lira qꝛ de⁹ non dirigit sermonē suū in anial brutū nō intelligēs. Scđo qꝛ serpēs in nullo peccauerat: ꝫ solū demō mouendo linguā suā. Tercio qꝛ statura erecta nō cōpetit alicui aiali ꝫ tm̄ hoi vt dicit poeta. Pronaqꝫ cū spectēt aiantia cetera terrā. Os hoi sublime dedit celumqꝫ vidē. Iussit et erectos ad sidera tollere vultus. Ideo aliter exponit fm̄ Aug. ibidē dicēs. Sup pectus tuū gradierē. Per pectus intelligit hic supbia. qꝛ incedēs ad suasionē hoim a supbia incepit q̄ est initiū oim maloꝝ Ecci. xj. Terrā comedes. i. hoies terrena diligētes icorpabis tibi eos decipiēdo. Per mulierē intelligit h rō inferior p semē. ei⁹ opatio bona. aut ei⁹ suggestio praua qꝛ dyabolus mediante suggestione praua impugnat rōnē q̄ dr̄ vir. sensualitati delectabilia pponēdo. Ipa pterere caput tuū scꝫ in pncipio tēptationis resistendo. Cogitēt ergo illi quātū peccāt qui alijs suadēt peccare. si dyabolus pter h fuit maledictus. Tercio h fit rōe significationis. Sic xps maledixit ficui vt pꝫ Math. xxj. vbi dr̄. Reuertēs aūt in ciuitate et vidēs fici arborē sec⁹ viā. venit ad eā et nihil inuenit in ea nisi folia tm̄ et ait illi. Nunqꝫ ex te fructus nascat in sempitnū et arefacta est ptinuo ficulnea. Et vidētes discipli mirati sūt di. Quō ptinuo aruit ficus illa. Sup q̄ origenes dicit. q h fecit pter mysticā significatione iudeoꝝ. Fuerunt enim iudei ficus vacua in q non erat nisi folia

vboꝝ sine fructu bonoꝝ operū. Istis maledictionib⁹ maledicta est creatura deo pter pctā. Ideo dicit Aug⁹. et ponit. xxiiij. q. iij. c. Deus qbus maledicit meritū designat eius cui maledicit, et sententiā verā pmit q nō fallit. nec peccati qualitas neqꝫ peccatis affect⁹. homo qꝛ hec nō pot scire neqꝫ mentē alterius videre aut cognoscere 7c. hec Augusti. Correlariū scđm. Sicut bñdictō parentū ē maxime amplectēda. sic eoꝝ maledictio est maxime formidanda. vt patꝫ Geñ. ix. vbi dicit. Maledict⁹ chanaan. Eris seruus seruoꝝ fratrū tuoꝝ. Et benedixit dñs deus sem et chanaan erit seruus eius. Dilatat deus Iaphet. Ubi ex maledictione parentū introducta est pma seruitus. qꝛ pter petm̄ filij noe maledixit filio filij sui et secuta est pma seruitus. Dubitat cur maledixit filio filij dicēs. Maledictus chanaan. et non filio qui peccauerat. s. cham. Rñdet q deus oibus bñdixit ingredietibus archam noe: inter q̄s fuit cham. Ergo noe non fuit ausus eū reijcere in maledictionē. Aliter rñdet Aug. i epl̄a ptra maximinū hereticū dicēs. Merito eius semē maledictū erat. qꝛ patrem de virili mēbro. i. de fonte seminis irriserat. hec ille. Idē pꝫ Geñ. xxvij. qualiter Iacob et Esau pris benedictionem optabāt: et ei⁹ maledictionē formidabāt Nā ysaac bñdicēs Iacob dixit ibidē. Det tibi dñs de rore celi et pinguedine terre abundantiā vini et olei. et adorent te populi et seruient tibi tribus et curuentur ante te filij matris tue. Et qui benedixerit tibi. sit ille benedictus: qui vo maledixerit tibi sit ille maledictus. Caueant ergo moderni parentes exemplū q nō maledicāt pueris suis. quia talis maledictio vt frequenter sortitur effectū. Cuius exemplū ponit btūs Aug⁹. xxij. de ciui. dei. c. ix. dicens. Decē quidē fratres quoꝝ septē mares et tres fe-

nine de cesarea capadocie maledictiõe nris tali pena sit diuinit⁹ puniti vt horribiliter q̃terent oĩs tremore mẽbrorũ. In q̃ fedissima spẽ oculos suorũ ciuiũ nõ ferẽtes in rõno vrbe vagi facti sunt. Ex his ad nos venerũt duo: frater z soror. in mltis alijs locis miseria diffamãte sã cogniti intrauerũt eccl'iam sancti stephani orãtes vt sibi placaret deus z salutẽ pristinã redderet. Et ibidẽ fuerũt sanati. Aliud exẽplũ. dictionari⁹ ponit in dictiõe. maledicere dicẽs. q̃ tpe suo accidit in piccardia circa ciuitatẽ male densem. Quedã mulier irata contra filiũ suũ dixit. Quicq̃d habeo in te. dedi dyabolo: q̃ submergere possit te Statim puer ducẽs ad patũ pecora. Et dũ trãsiret p quendã riuũ dyabolus cũ magno impetu ipm ad fundum trahebat: z eũ submersisset nisi ppl's circũstans ad clamorẽ pueri occurrens: ipm cũ deuo tis pcibus liberasset. Jdeo dr Eccle. iij. Maledictio matris eradicabit fundamenta filiorũ. Correlariũ terciũ. Sedtur q̃ magis timeda est maledictio patrũ spualiũ q̃ carnaliũ. Cui⁹ exemplũ patz. iiij. Reg. ij. vbi dr. Ascendit autez helyzeus in bethel. Cunq̃ ascẽderet p viã pueri pui egressi sunt de ciuitate et illudebant ei dicentes. Ascende calue. ascende calue. Qui cũ respexisset: vidit eos: z maledixit eis in noie dñi. Egressiq̃ sunt duo vrsi de silua z lacerauerũt ex eis. xlij. pueros. Dicit Aug⁹. l. ij. de mirabilibus sacre scripture. c. xxiiij. Helizeus inquit non propter cõuiciũ aut iracundia motus pueris maledixit: sed quia ipi pueri parui et moris erat: tũc ydolis fuerũt cõsecrati iusta vindicta plexit. Jdeo dicit. xxiij. q. iij. ca. Cũ viri sancti maledictionis sententiã proferũt non in hanc ex voce vltõis: sed ex iusticie examie prorumpũt. Jntus sub tile iudicium respiciũt: z mala foris sur gentia qua maledictione ferire debeãt

agnoscunt. Et eo maledicto nõ peccãt quo ab interno iudicio non discordant hec ibi. Dubitat vtrũ sctĩ viri sine peccato psit imp̃cari mala eorũ psecutorĩb⁹. Rñdit Aug. de anchona. sup math. dicẽs. q̃ q̃stio est dubia p tanto. Nã saluator Math. vj. apl's z sctĩs viris loquẽs. Benedicite psequẽtibus vos: z no lite maledicere. Et aplus ait. Nulli ma lũ pro bono reddẽtes. Sciendũ ergo q̃ decet sctõs mala pene imp̃cari pctõribus z vias dñi puertentibus. nõ opta tiue: s̃ indicatiue. Sic dicit dauid. Cõstitue super eũ peccatorez: z dyabolus stet a dextris eius. Cum iudicat exeat cõdemnat⁹: z orõ eius fiat in pctm. Fiant dies eius pauci. z epatum eius accipiat alter. Fiat filij eius orphani: z vxor eius vidua. Jlla dixit pphetã de iuda non per modũ optantis sed pphetã tis. Secdo hoc decet sanctos nõ liuore vindicte: sed amore iusticie. Nec finaliter ad eorũ maledictionẽ: s̃ ad eorũ correctionẽ: ne amplius peccẽt: z ad bonũ rũ quos opprimũt z subuertũt liberationẽ. Hoc pbat iure diuino z eccl'iasti co hũanoq̃. Dicit eñ pphetã. Persequar inimicos meos z cõphendã eos: nec puertar donec deficiat. helias ignẽ de celo postulauit: vt deuoraret duos pncipes. qnq̃genarios: vtz. iiij. Reg. j. Paulus Actu. xiij. dixit resistenti eius pdicatiõi. O plene dolo z omi fallatia fili dyaboli: inimice omnis iusticie: cur non desinis subuertere vias dñi. Ecce manus dñi super te: et eris cecus. Sic Petrus fecit anganie z saphire: qui metiti fuerunt spũisancto: vtz Act. v. Jõ dr. xxiij. q. iij. c. cũ ergo. Jn nouo etiaz testamẽto petrus apl's symoni legitur maledixisse cuz ait. Pecunia tua sit te cũ in pditionẽ. Sic etiam papa maledt est quoddã in tercia aut quartã generationẽ q̃ est marie timẽda. Scõm documentũ est. Grauiter videtur peccare et

mortaliter qui primo ex ira aut rancore maledicunt ybaliter. pbat. Nihil excludit a regno dei nisi pctm mortale: sz maledicere primo excludit hoiem a regno dei: g est pctm mortale. Maior pz. Minor est apli ad Gal. v. dicētis. Maledici regnum dei nō possidebūt. Item dicit. Benedicite z nolite maledicere. Ad Rom. xv. Item. i. ad Cor. vi. Neqz maledici neqz rapaces regnū dei possidebūt. Dicit sanctus Tho. scda scde q. lxvi. q maledictio de qua nūc loquimur est per quā pnunciat malū cōtra aliquē imprecando vel optando qd sm se repugnat charitati. Igit est peccatū mortale. Hec aūt maledictio variat sm diuersas regiones. Nā ytalici optāt proximis fluxum sanguinis. Ideo cōiter hoīes ibi moriunt in fluxu sanguinis gallici morbū caducū. Teutonici apostemata. Turingi febres z sic de alijs. Dicit sctūs Tho. vbi. s. q illud pctm tanto est grauius quāto psonā cui maledicim⁹ magis amari z venerari deberem⁹. Cōtingit tn̄ veniale esse aliquando. vel pp̄ter paruitatem mali qd alijs imprecat vel etiā pp̄ter effectū ei⁹ qui pfert dum ex leui motu vl ex ludo. aut ex subreptione aliqua talia verba profert. qz pctā verbo maxime ab effectu pensant hec ille. Cōtigit aliquādo nullum esse pctm. vt pz. s. in sanctis viris Sequit correlarie q peccāt mortaliter q maledicūt bestijs z creaturis irrōnabilibus vt faciūt ancille vaccis porcis z capris z serui equis q nō incedūt ad nutū eo z h in ira aut rācore. Dubitatur vtrum maledicere creature irrōnabili sit semp pctm. Rūdet q h fieri pōt quadrupliciter. Primo rōne loci. sic dauid maledixit montibus gelboe. pp̄ter homicidiū ibi factū vt patz. ij. Reg. ij. Scdo rōne tpis. Sic iob maledixit diei natiuitati pp̄ter culpā originalē quā nascendo in die ɔtraxit vt pz Job. iij. Sic non licet alicui maledicere nisi ex singulari reuelatione dei. Tercio ličō siderat inqtum est creatura dei. et sic maledicere creature est pctm blasphemie. Quarto ɔsiderat quantū in se est. sic ei maledicere est ociosuz z vanuz. et p ɔñs illicitū. Scdo sequit Correlarie peccāt mortaliter q sibiipsis maledicūt sicut quidā faciūt qn sunt i infortunio. De quib⁹ ps. Cuius os plenū est maledictione z amaritudine z dolo. Sicut quidā dicūt. Si non vult me de⁹ portet me dyabolus supra oēs arbores. Item quidā maledicūt sibi in infirmitate. Sicut quidā pbr existēs in infirmitate dixit. O dne abstulisti mihi sanitatē corporis z ego auferā tibi aiam meā dicēs Demon veni auferas aiam meā. Stati affuit dyabolus z subito mortuus est. Tercio adhuc grauius peccant q maledicunt parētibus suis. Leuit. xix. Qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Contra illud Thob. iiij. Honora prēm tuū z gemitus matris tue ne obliuiscaris. Quarto adhuc graui⁹ peccāt q maledicūt vxorib⁹ suis. sicut quidam dixit vxori sue. Vade in noie dyaboli z statim dyabolus inuasit eaz ɔ aplm. Viri diligite vxores vrās sicut xps dilexit ecclesiam. Quinto peccat q maledicūt epis sacerdotib⁹ clericis. z summis pōtificibus. ɔ q̄s Exod. xxij. Dijs nō detrahes z pncipi ppli tui nō maledices. Grauius enim peccāt q si pxio pri carnali malediceret. qz quto psona maior est quā honorare tenemur tanto pctm grauius est qd in ipm comittim⁹ sed summ⁹ pōtifex est supmus in xpianismo. g sibi maledicere est maximum pctm. Jo dr ex de maledicis. ca. Innotuit vbi dic papa ad quēdā epm. Quia nob p lrās retulisti q h clericus multis corā astātib⁹ vba q̄dā in depressionē officij z bnficij nri ptulit ipm a temeritate sua cōpescas vt pena illi⁹ alijs terro

rē incutiat:ne de cetero cōtra romanā
eccliam in talia ūba prorūpat. hec ibi.
Sexto peccāt q̄ maledicūt dyabolo.de
quo.xxiiij.q.iij.ca.si igit michael. Ubi
dicit hieronymus. Si igit michael nō
fuit ausus dyabolo ꝛ certe malediciōi
bus dignissimo iudiciū iferre blasphe-
mie quātomagis nos ab omi maledicto
puri eē debemus. Merebat dyabolus ma
ledictū:ſ; p os archangeli blasphemia
exire nō debuit ſ; Hiero. Et qd̄ h̄ dicit
Hiero.dicit etiā Judas i canonica sua
dicēs Cū michael archangelus alterca
ret disputās de corpe moysi. nō est au-
sus ei inferre pctm̄ blasphemie. Sz di-
xit. Impet tibi dn̄s.nā voluit dyabolus
ondere iudeis corpus moysi. Qd̄ si habu
issent ipm̄ ,p deo adorassent. Qd̄ ,phi
buit archangelus michael:ꝛ ipe noluit
dyabolo maledicē. multo magis nos nō
debemus ei maledicē qr̄ dr̄ Ecci.xxij. Dū
maledicit ipius dyabolū:maledicit ipe
aiam suā.i.maledicto culpe ꝛ pene sub
jcit.cū dyabolus sit creatura dei. Se-
ptimo peccat adhuc grauius q̄ maledicūt
scīs dei:ps. Maledicent illi:ꝛ tu bndi
ces. Recitat cyrillus i epl'a ad btm̄ Aug.
de q̄dam cardinali noie celestino.q̄ cū
die q̄daz p̄ns in ꝯuentu cardinaliū ore
audaci ꝛ temerario i gl'iosum hierony-
mū iniurie ūba ,pmeret : dolore subito
viscez ipellēte:ad occultanāe loca ,pe
rās:oia viscera eius ,ptinus emanauerūt.
ꝛ anteq̄ recederet inde expirauit. Cōtra
q̄s di' ex̄ de maledicis.c. statuimus.vt si
q̄ cōtra deū vel aliquē scōz suoz ꝛ ma
xime beatā ūginē linguā i blasphemiā
publice relaxare p̄sumpserint vt p epm
suū pene subdant inferius annotate vicz
vt dn̄icis dieb' p̄ forib' eccl'ie manife-
ste dū agunt missaz solēnia blasphemus
existēs vltimo illoz die dn̄ico palliū et
calciamēta nō habeat.ligatus corrigia
circa colliū. Septēq; diebus p̄cedētib'
in sextis ferijs in pane ieiunet:ꝛ aq̄ ec-
clesiā nullatenus ingressurus. Quolibet
q̄z p̄dictorū dierū tres si poterit ꝛ ali-
q̄n duos reficiat paupes siue vnū. Et si
nec ad h̄ eius suppeterēt facultates id
in penā aliā cōmutet. Cui etiā si renue
rit recipe ac pagere pniam supradictaz
eccl'ie interdicat ei ingressus:ꝛ in obitu
eccl'iastica careat sepultura.p tpalez p̄-
terea ptātem.coactiōe si nccē fuerit epi
dyocē.adhibita ꝯtra eū. blasphemus
si diues fuerit.xl. solidoz alioq̄n.xxx.
vel.xx. Et si ad h̄ non sufficiat.v.solido
rū visualis monete pena mulctet nullaz
in hoc misericordiam habiturus.qd̄ etiā in-
ter alia cōicatuz statuta ponat:hec ibi.
Quantū autē pctm̄ sit maledicere bea
te ūgini patz exēplum in spe. hysto.li.
viij.c.cx.qr ex castrū Rodolfi est q̄dam
abbacia q̄ dolis vocat ꝛ sup q̄daz colū
na ipius eccl'ie: est q̄dā imago lapidea
ad honorem btē marie ūginis sculpta.
Ad quā cū q̄dā paupcula mulier veni-
ret orādi grā:aderāt ibi duo brabantio-
res q̄ impropcrātes mulieri.imaginem
btē ūginis blasphemabāt. Unus etiā la-
pides ad imaginē ,pijciens ꝛ vno lapi
de pcussit ꝛ cōfregit brachiū pueri iesu
Et cū manus illa lapidea cecidisset exi-
erunt gutte sanguis a brachio: ac si eēt
hominis viuentis:statimq; in eodē loco
qui lapidez proiecerat expirauit. Alter
ūo cū vellet morientē inter brachia sua
colligere vt ei preberet aliquod adiuto
rium:statim arreptus est a demonio et
in sequēti die defunctus. Cū turba mul-
ta cōueniret vt imaginez ꝛ sanguinem
de lapide fluxū videret.ipis videntibus
p̄dicta imago scidit vestimenta sua.i.
ornatū lapideum ꝛ collū suū quod fir-
matū erat monile lapideo ꝛ pectus de-
nudauit vsq; ad mamillas ,pter igno-
miniā ꝛ iniuriā que illata fuerat sibi et
filio suo. Hoc contigit anno dn̄i. M.
c.lxxxvij.tpe quo guerre erant int phi
lippū regē anglie.ꝛ ille q̄ scripsit hysto

riā sanguinē & imaginē vidit denudatā Dicit etiā cesarius dis. vij. c. xliij. de duobus lusoribus in clareualli quorū cum vni male succederet fortune alterius inuidens: vt furori suo satisfaceret in deum cepit euomere vba ɔtumeliosa. Quem socius suus eodē maligno spū afflatus cōpescēs ait. Sile. Tu enī nescis maledicere. statimq̄ nimium deū blasphemās. cū tandē in mēis iniuriā ꝓrumperet. Vox desup audita est. Meam iniuriā q̄q̄ mō sustinui mēis mee autē ɔtumelias nequaq̄ possum tolerare. Moxq̄ sup ipam tabulā visibili vulnere inuisibiliter ꝑcussus spumās expirauit. Octauo peccāt adhuc grauius et sunt q̄ maledicunt deo vt sunt taxillatores. qn̄ perdunt vt sepius visum est. q̄ taxillatores fecerūt crucē sup tabulā. q̄ percussa sanguis erupit. Tales assimilant dyabolo & dānatis q̄ maledicūt deo vt dicit Joh. in apoca. Nono peccāt qui maledicūt diuine volūtati scz qn̄ nimis pluit aut ningit aut tonitruat sicut faciunt armigeri. Documentū tercium. verba maledicta hoī illata. sunt patienter toleranda & maledicenti sunt neq̄q̄ irroganda. Patet exēplo xp̄i. de q̄ di. j. Pet. ij. Qui cū malediceret nō maledicebat. Math. v. Beati eritis cū maledixerint vobis hoīes & dixerint oīe malum aduersum vos mentiētes. Sequit Gaudete & exultate: qm̄ merces vra copiosa est in celis. Ideo dicit apl'us. ij. Pet. iij. Nō reddētes malum ꝓ malo neq̄ maledictū ꝓ maledicto: sed econtrario bn̄dicentes. Vn̄ paulus. Maledicimur & bn̄dicimus. Ideo dic̄ Greg. j. li. dial. Qualis vnusquisq̄ apud se lateat: ɔtumelia illata ꝓbat. Nā sicut supbi honoribus sic plerūq̄ humiles sua despectione gratulant: Hec ille.

Duodecimi qui

peccāt ɔ̄ illō ꝓceptū: sūt blasphematores dei & scto᷑ suo᷑. Et hȝ fieri blasphemia tripl'r. Primo cū attribuit deo qō ei nō ɔuenit vt q̄ sit pctōr. aut corp' habeat sic iudei xp̄o dicebāt Primo ei blasphemabāt dicēdo eū eē legis ꝑuaricatorē Jo. ix. Nō est hic hō a deo: q̄ sabbatū nō custodit. Scdo eum vocabāt tēpli dei destructorē Math. xxvij. H dixit possū destruere tēplū &c. Tercio publicū pctōrē Jo. ix. Scim' q̄ h hō pctōr est. Quarto publicano᷑ fautorē Luc. vij. Ecce hō vorator & bibēs vinū: & amic' publicano᷑. Quīto falsi testificatorē Jo. viij. Tu de teipo testioniū dicis & testioniū tuū nō ē ver᷑. Sexto a demone possessum Joh. viij. Demoniū habes. Septio samaritanū & ꝑ ɔ̄ñs futuri stat' negatorē Joh. viij. Samaritan' es tu. q̄ samaritani negabāt resurrectionē mortuo᷑. In vtute beelzebub miraculo᷑ patratorē Lu. xj. In beelzebub ꝑncipe demonio᷑ eijcit demonia. Nūc etiā eadē & multa peiora sibi imponūt vtz i libris eo᷑ q̄ thalmud intitulat ybi infinite blasphemie ɔtinēt ɔ̄ xp̄m. Scdo fit blasphemia qn̄ negat aliq̄d a dō qō sibi ɔuenit. vt q̄ n̄ sit oipotēs vel trin' in ꝑsonis & vn' in substātia sicut iudei garriūt ɔ̄ nos Aut q̄ de' nō sciret oia aut q̄ xp̄s nō eēt ds sic arriani q̄ dixerūt xp̄m eē purā creaturā. Cui' heref destructio pȝ in legēda scti hylarij. Sic etiā iudei xp̄o blasphemāt negātes ipm eē deū ȝ purū hoiez ɔ̄ oēs ꝓphetas. Vn̄ in li. thalmud ɔtinent infinite tales blasphemie ɔ̄ deū et xp̄m. Nā in scdo libro dr̄ vt dicit Rabi iudas q̄ hore diei sunt duodeci. In tribus primis horis de' studet in thalmud lege. Ergo sequitur si studet i thalmud q̄ non habet plenitudinē sciencie. Sequitur ibidē q̄ alijs tribus horis deus ludet cū leuiathan. i. cum dracone Ps. Draco iste quē formasti &c. Ex hoc seqtur q̄ si de' hēt delectatōez in ludo nō

effet in eo plenitudo delectatiōis. Item in tercio libro legit q dixit de⁹. Afferte sup me sniam: q2 ego in inorauī lunā Itē in gefer gefuber dicit rabi aman q de⁹ ita dicat. Juraui ſbuerſionē hirłm ꝛ penitet me ſup me: afferte abſolutiōz ꝛ veniam. Ergo ſequit ex his q ſi indiget abſolutōne ꝛ venia q in deū pctm̄ cadit qd̄ eſt falſū. Itē ſup illo v̄bo Hiere. Reliqui domū meā: dimiſi hereditatē ꝛc. dicit rabi Jobel q tres ſunt cuſtodie angeloꝝ: ꝛ ſup terciā eſt de⁹ ſedens ꝛ clamās ſicut leo dicēs. Ve mihi ꝛ maledict⁹ ego: q2 templū ꝛ iudeos diſſipaui. i. dimiſi domū meam ꝛ cōbuſſi palatiū meū ꝛ captiuaui filios meos inter gentes. Cōtra qd̄ arguit. Si deus flet. ꝛ ſibipſi maledicit: ſequit q eſt impotens ꝛ miſer: qd̄ eſt falſum. Itē legit in geſer naſſym q xp̄s magnas penas ſuſtinet in inferno: eo q deriſit v̄ba ſapientū in thalmud. Itē legit ibidē q deus ter lacrymat in die pro diuerſitatib⁹ iudeoꝝ in maiorē damnationē q̄ꝫ xp̄ianorū. Itē dicit rabi ſymeon q optimū xp̄ianorū qualibet arte ſine peccato decipi pōt. ꝛ melius eſt eū occidere q̄ꝫ caput ſerpentꝭ cōterere. Et plura alia abſurda in thalmud cōtinent Ex his patꝫ quid iudei facerēt ſi xp̄ianis p̄ualerēt. Miro mō blaſphemant cōtra fidem catholicā. contra eccleſiā contra xp̄m. cōtra beatā virginē. Unde legit in libro eodē capitulo q̄rto. q ois blaſphemia prohibita eſt eis preter blaſphemia eccleſie. Nam eucharistiā lutuꝫ vocant. Cū portat in platea cū campanella turpiter blaſphemant. Iteꝫ in libro tercio legit q ſtatutuꝫ eſt inter eos ab oibus cōmuniter ſapiētibus q ter ſingulis diebus in oīone quā efficatiorē omibus oīonibus aſſerunt maledicunt ꝛ oibus iudeis q̄ xp̄ianitatē idujcerūt. Hec aūt oīo cōtinet in thalmud: ꝛ dicere ſolent ſtādo cū cōiunctis pedib⁹. ꝛ nec loquū

tur: nec aliquid aliud faciūt. tūc etiā ſi ſerpens in talo vel in pede tunc morderet eos. illā orationē nō p̄termitterent: neqꝫ interrūperēt viri ꝛ mulieres: hanc oīonē dicunt ſub ſilētio. Sacerdos v̄o alta voce bis: ꝛ alij̄ reſpondent Amen. Forma oīonis eſt iſta. Cōuerte nos deus noſter: ꝛ omēs gētes diſpergant. et in numerū paruū redigant: ꝛ amplius nō inſurgāt ꝛ omēs inimici gentis tue iſrael deſtruant: ꝛ omne regnū neq̄cie xp̄ianoꝝ eradicet ꝛ cōfringat ꝛ deſtruatur. Fac dn̄e illud qd̄ petimus in diebus noſtris velociter: q2 tu es deus noſter bn̄dictus frangens inimicos et deſtruēs impios. hec ibi. Sꝫ ipſi clamāt ꝛ nō exaudiunt: q2 man⁹ eoꝝ ſanguine plene ſunt: Eſaie. j. Quia deus ſpreuit eos: ſꝫ quondā cū eſſent ſerui dei. ipos ſemp liberauit. Primo p moyſen a pharaone. Itē per p̄ces Heſter liberati fuerūt a ſententia mortis: quam p̄nceps aman ipetrauerat ſup eos a rege aſſuero. Sampſon liberauit eos de manu philiſtinorum: Judith de manu Holofernis. Et per orationē danielis fuerūt liberati a captiuitate babylōis. in qua lxx. annis fuerūt. Itē per iudā machabeū ab antiocho rege. Nūc autem proijcit eos dn̄s q2 plus q̄ꝫ mille ꝛ quadringentis ꝛ quinquaginta nouē annis clamauerūt ad deū. ꝛ non ſunt liberati de manibus xp̄ianoꝝ: imo expellunt de regno ad regnū p̄pter blaſphemiā quā xp̄o ꝛ matri eius bn̄dicte inferūt: vt patꝫ in thalmud ſuperius allegato. Quē librum p̄ferunt libris Moyſi ꝛ p̄phetis ad magis credendū. Sed iudei orientales iſtos iudeos vocāt hereticos eo q p̄ferunt thalmud libris moyſi ꝛ p̄phetis. Contigit anno domi. M. cc. xxxix. Cū deuotiſſim⁹ p̄nceps rex frācie lodouicus ſub pena mortꝭ ꝯgregare fecit librū iudeorū q̄ thalmud dicit. tūc huiuſmōi libri diuerſa exēplaria ad cōburen

dum parisius allata sunt. Flētes aūt iudei adierūt archipsulē q̄ ꝯsiliarius regis sum̄n⁹ erat ꝛ pecuniā ei ꝓ ꝯseruatione librorꝝ innumerabilē obtulerunt. Qua accepta regē adijt ꝛ voluntatē suam inuenit in mox ꝟtit. Redditis ḡ libris iudei solennē diē agi ꝯstituūt omī anno ꝫ in vanū. Aliud spū dei ordinante reuoluto anno die certo et loco q̄ libri execrabiles redditi sūt iudeis archiep̄s ad ꝯsiliū regis veniēs diro viscerꝝ dolore correptus est ac eadē die cū eiulato magno finē accepit. Fugit aūt rex de loco cū tota familia verēs ne cū archiep̄o diuinit⁹ feriret. Nō multo post vt ꝑus iudeorꝝ libri ꝯgregati sūt sb pena mortis ꝛ in maxima multitudie cōbusti sunt. Tercio cōmittit blasphemia cū attribuit creaturis qđ dei est ꝓpriū vt q̄ angeli sint creatores: aut deos falsos esse adorādos ꝛ sic de alijs.

Notandū q̄ nō est blasphemandū diuine maiestati: sanctorꝝ ꝓbitati: spūsci bonitati. ꝛ euangelici veritati. Primo nō est blasphemandū diuine maiestati. qꝛ in veteri testamento tale pctm̄ legit esse grauiter punitū. vt ptꝫ Leui. xxiiij de quodam q̄ blasphemauit nomē dn̄i. Tūc moyses ꝯsuluit dn̄m. R̄ndit dn̄s. Educ foras blasphemū extra castra. et lapidabit eū vniuersus pp̄ls. Et loq̄ris ad filios israel. Qui blasphemauerit nomē dn̄i morte moriat. lapidib⁹ eū obruet oīs multitudo. Nō ꝓpter blasphemiam sennacherib. angelus interfecit vna nocte. c. lxxxv. milia hoim vt pꝫ. iiij. Re. xix. Holofernes fuit a femina occisus. qꝛ cū achior potentiā dei celi commēdauerat dixit holofernes. Qm̄ ꝓphetasti q̄ gēs israel defendat a dō suo ego ostendā tibi q̄ non est de⁹ nisi nabuchodonosor ꝛc. Recitat btūs Greg. in ii. dialo. q̄ qdam puer quinq̄ annorū blasphemauit deum: ꝛ a demone raptus fuit de manibus p̄ris. Helinādus recitat i cronicis vbi loquit de morib⁹ gothorꝝ q̄ tp̄e albei gi regis gothorum quidaꝫ blasphemator magnus dei dum semel esset cū rege ꝛ teneret q̄sdam res aū ipm̄. venerūt quidā nigri hoies ꝛ ceperūt eū. Quos cū ipse vidit et clamaret ad regē. Adiuua me rex. Rn̄suꝫ fuit regi. Quiesce rex qꝛ nr̄ ē iste. Satis eū dimisimus. Et sic ablatus est viuus ab oculis suis. Est em̄ blasphemia magna ingratitudo hois ad deuꝫ. Qui cū mēbro illo in quo deus hoiem p̄e ceteris honorauit eum inhonorat scꝫ in lingua qꝛ deus dedit hoi loquelā vltra oia aialia. Ergo blasphemus est valde ingrat⁹ et ideo deteriores sunt iudeis: q̄ eū blasphemabāt mortalem ꝫ iste immortalem nunc in celo regnantē. Itē est deterior oibus creaturis. Alie em̄ creature deū laudāt oñdendo dei potētiā sapientiaꝫ et bonitatē: sed ipe vituperat. Nā magna ingratitudo esset inferre alicui burgensi contumelia. Maior esset. si militi. adhuc maior si regi cōtumelie inferrent immo esset pena mortis. Quanta ingratitudo est deo oipotēti ꝛ pena inferre ꝯtumelia immo in infinitum maior. Itē est pctm̄ dyabolicum ꝛ infernale. qꝛ danati blasphemant deū vt patet Apoca. xvi. Blasphemauerūt deū celi ꝓ doloribus ꝛ vulnerib⁹ suis. Nā sicut aliqs ex loq̄la cognoscit de q̄ patria sit vt ptꝫ Math. xxvi. Vere tu ex illis es nā ꝛ loq̄la tua manifestuꝫ te facit. Sic etiā blasphemia eū ostendit esse filium dyaboli ꝛ de patria infernali. Itē grauiter peccāt q̄ audiūt blasphemiā ꝛ nō corrigūt: ꝛ ꝑmittūt blasphemiā fieri in domibus suis. Peiores sunt iudeis sicut dicit glosa sup illud Act. vii. Continuerūt aures suas ne blasphemiā audiret. In signū etiā doloris scindebāt vestimenta sua vt ptꝫ Math. xxvi. Princeps sacerdotum scidit vestimēta sua. Sic in tabernis deus blasphematur in

qua ludit ad taxillos. Ergo est tem plum dyaboli in quo dyabolus honorat. Grauiter peccant qui possunt ista prohibere et non faciunt et qui locant suas domos eis et taxillos et candelas. Dubitat utrum magis peccet xpianus blasphemans quam iudeus vel gentilis. Rndit albertus quod sic. q2 maiore ingratitudine ondit xpianus. Quia maiora bñficia recepit. Jo magis obligat et peccando magis offendit. Aliam rōs ponit thomas dicēs. Qui maiorē cognitionē hz de deo plus peccat. Sed xpianus maiorē cognitionē habz de deo quam iudeus vel gētilis. ergo xpianus plus peccat. et p pn̄s in inferno plus puniunt xpiani quam alij non tñ peccāt arrepticij quorū lingua mouet violenter a dyabolo: ß peccat ipe dyabolus mouens linguā suam. Scdo nō debemus blasphemare sanctorū pbitatē. Iuxta illud Apoc. ij. Blasphemaris ab his qui se dicūt esse iudeos et nō sunt. sed sunt synagoga sathane. Ratio huius est. quia sicut deus in sanctis laudat sic econtra rio in sanctis suis blasphemat. Ergo qui laudat sctōs eius: laudat deū. Ps. Laudate dñm in sctis eius. Sic etiā qui blasphemat sanctū aliquē: diuinā blasphemat maiestatez quod grauiter ab ecclesia phibet ut pz extra de maledicis. c. statuimus. Quod statutū nota superius in sermone de maledicis. Qd etiam a deo grauiter est punitū. Cuius exemplum pz in iuliano apostata. Cū venisset in cesaream capadocie ciuitatē vidit basilius in ecclesia sancte marie in visu multitudinē angelorum et in medio eorum quandā feminā in throno stantē et astantibus dicentē. Vocate mihi cito mercuriū qui iulianū apostatā occidat qui me et filium meū supbe blasphemat. Erat autē mercurius miles quidā qui ab ipo iuliano pro fide xpi erat interfectus et in eadē ecclesia fuit sepultus. Statimque sctūs mercurius cum armis suis que ibi eẞerua bantur affuit. et visus ab eo in prelium se preparauit. Expergefactus basilius ad locū vbi sanctus mercurius cum armis suis quiescebat. ibat et monumētū suū aperiēs nec corpus ibidē repperit. nec arma inuenit. Tūc custodem qui arma asportauit interrogauit. Ille vo sb iuramēto affirmat ea eodē vespere ibi fuisse vbi seruabant. Inde ergo basilius recedēs et mane illuc veniēs inuenit ibidē corpus eius et arma: et lanceā sanguine cruentatā. et ecce quidam de exercitu rediēs dixit cū iulianus imperator in exercitu moraret quidā miles ignotus cum armis suis et lācea veniēs et vrgens calcaribus equū audaci mente iulianū impetijt et lanceā fortiter vibrās ipm valde per mediū pforauit et subito ascendēs nusquam compauit. Ipe vero iulianus dū adhuc spiraret sanguine suo manū impleuit et in aerē piecit dicēs. Vicisti galilee: vicisti. Sic in his vocibus miserabiliter expirauit. et ab oibus insepultus relinquit et a persis excoriatus est. et de corio suo regi persarū substratoriū efficitur vt illius exemplo discant alij non esse blasphemandū deo et sanctis eius. Tercio nō debemus blasphemare spiritumsanctū vt pz Math. xij. Qui dixit verbū blasphemie in spmsanctū: nō remittet ei neque hic neque in futuro seculo. Idem dī Mar. iij. Et allegat. xxv. dist. c. qualis. Dicit Aug. in li. de peccato in spmsanctum et in omnibus sacris scripturis nulla inuenitur questio maior et difficilior ista. In predicto tamen libro hanc questionē sic soluit. Non omnis blasphemia necnō omne verbū quod quis loquit contra spmsanctū est irremissibile hic et in futuro. quia si sic esset. tūc oēs qui cōtradicunt dono xpi et ecclesie vnitati siue pagani siue iudei siue heretici siue scismatici. cum tales cōtra spmsanctum dicunt. contra ecclesiam dicunt nunquam remissionem conseq-

renł ꝛ nunq̄ lucrareł ecclia. Quod ab sit vt sententia tam dura ab ore xp̄i pro- cesserit q̄ vult oēs hoīes saluos fieri:et ad pniam reuocare. Dictum est ergo in definite. Qui dixerit verbū cōtra spm̄ sanctū nō remittet ei in hoc seculo:ne- q̄ in futuro. Per qḋ daṫ intelligi q̄ nō omē verbū dictū ɔtra spm̄sanctū:ſ; ali- qḋ verbū quod neq̄ hic neq̄ in futuro seculo remittet. Ut ostēdit Aug. q̄ sit cor impenitens q̄ esse nō credit veniā; peccatoꝝ:ꝛ hab; cor induratum. Tale cor peccat contra spm̄sanctū q̄ in tali duricia pseuerat vsq̄ ad mortē. ꝛ sic ta- le peccatū nō remittet ei hic neq̄ in fu- turo seculo:ſ; de nullo est tū desperādū Hodie em̄ quis est paganus ꝛ cras xp̄i anus:hodie iudeus ꝛ cras fidelis ho- die hereticus ꝛ cras catholic⁹. Quar nō debemus blasphemare euangeliu; dei ꝛ sacros canones: quia ille spiritū- sanctū blasphemat q̄ sacris canonibus derogat:vt p;.xxv.q.j.c.violatores. Et verbū dn̄i tūc blasphemat cū cōtemni tur:vt; xxxiij.q.v.c. Cū caput. Refert petrus damian⁹:q̄ in Burgundia erat q̄dam cleric⁹ supbus ꝛ ambiciosus qui quādā ecclīam scti Mauricij sibi vsur- pauerat.q̄dam potente m:lite sibi mul tū obsistēte. Dum aūt quadā die missa cātaret ꝛ in fine euāgelij diceret. Qis q̄ se exaltat hūiliabi:.euāgeliū derisit: dicēs.falsū est. Nā si ego me meis ho stibus humiliassem: tot hodie diuitias ecclie nō haberem Et ecce fulmē instar gladij in os eius:per qḋ verba blasphe mie euomit introiuit:ꝛ subito eū extin xit. Hec in vita sancti Mauricij.

Non assumes nomē dei inuanū.

Redecimi sunt q̄ peccāt ɔ̄ illud pceptū:ꝛ sunt q̄ trāsgrediunt vota sua q̄ deo pmiserūt q̄ magis est q̄ iuramentu;: vt; p sctm̄ Tho. scd̄a se.q. lxxxix. artī. viij. dicēs. q̄ obligatio voti causat ex fi delitate quā deo debem⁹ sc; vt ei pmis sum soluam⁹. Obligatio aūt iuramenti causat ex reuerētia quā debemus ei ex qua tenemur qḋ verificemus illud qḋ p nomē eius pmisim⁹. Dis aūt infide litas īrreuerentiā cōtinet: ſ; nō cōuerti tur. Videt em̄ fidelitas subiecti ad deū maxime esse reuerētia. Jō votū ex rati one sua magis ē obligatoriū q̄ iuramē tū. Ergo magis peccat trāsgressor voti q̄ piurus. Dicit mgr̄ senten.li.iiij.dist. xxxviij. q̄ votū aliud est cōe aliud singu lare. Cōe.i.qḋ faciūt homies in baptis mo cū spoadēt renūciare diabolo ꝛ pō pis eius. Singulare cū q̄s sponte pro- mittit seruare ɔ̄ginitatē aut obedienti- am:aut aliqḋ huiōi. Singulare votum. aliud est puatū:aliud solēne. Priuatu; est in abscōdito factū. Solēne in cōspe ctu ecclīe. Solennisat votū dupliciter. Aut sacri ordinis susceptionem vel ap probate religionis pmissionē: vt; li. vj.de vo.ꝛ voti re.c.vnico. Illud impe dit matrimoniū cōtrahendū:ꝛ dirimit cōtractū:vt; ibi dē. immo si cōtradixe- rint actu sunt excōicati:vt; in cle.de cō sang.ꝛ affi.c.vnico. Eos q̄ diuino timo re postposito in aiaꝝ suaꝝ periculū sci enter in gradibus cōsanguinitat; ꝛ affi nitatis cōstitutione canonica interdic- tis.aut cū monialib⁹ cōtrahere matri- monialiter nō verent: necnō religiosos ꝛ moniales aut clericos in sacris ordi- nibus cōstitutos. mr̄imonia cōtrahen- tes:ꝛ int cas sciēter eadē celebrātes re frenare metu peue ab hmōi coꝝ temeri tatis audacia cupiētes ipos excōicati- onis snīe ipso facto decernim⁹ subiace re. Hec ille. Documentu; pmū q̄ nō est sui iuris ac ptātis non pōt se obligare voto sanctitat;. Istud documentū pro batsctūs Thōs in.iiij.sentē.di.xxxviij. dicēs q̄ nemo d; facere sacrificiū de ali eno. Ergo ꝛc. Item tenet scd̄a scd̄e.q.

lxxxviij.ar.viij.dicens q nullus pōt se firmiter obligare ad id qḋ in voluntate est alterius. Et quicūq̄ est subiect⁹ non est sue ptātis. Jḋ non pōt se p votū firmiter obligare ad id sine ꝯsensu superioris. Sequit̄ correlarie. Primo q seruus non pōt vouere fm Tho. vbi.s̄. qꝛ est in ptāte dn̄i quātū ad psonales actiones. Sc̄o sequit̄ q nō pōt se obligare voto monachus. qꝛ est in ptāte plati sui. Jḋ nullū votū nec pegrinatōis nec ieiunij est firmū nisi de cōsensu sui plati. qꝛ non est sue ptātis. Jmmo si aliqḋ añ introitū religionis faceret. cessat vt pꝫ de vo. ⁊ vo. re. c. scripture. Ubi dicit̄ reus fracti voti aliq̄tenus nō habet̄ q tpale obsequiū in ppetuā noscit̄ religionis obseruantiā cōmutare. Nō eñ est illi nccīa certi delicti satisfactio cui⁹ totum vite tp̄s obedientie impendit̄ sui ꝯditoris. de pe. dist. j. His auctoritatibus. Tercio sequit̄ q neq̄ pueri possunt vouere fm Tho. vbi.s̄. ⁊ hoc duplici rōne. Primo qꝛ vt in pluribus patiunt̄ rōnis defectū: hoc tn̄ ꝯtigit in aliq̄bus accelerari. Sc̄o. qꝛ sunt in ptāte parentū vel tutoꝝ. Jḋ eoꝝ vota nō sūt obligatoria si pr̄ vel tutor ꝯdixerit. Jḋ dr̄ Deut̄. xxx. Mulier si q̄ppiā vouerit ⁊ iuramēto ꝯstrixerit q̄ est in domo patris sui ⁊ in etate puellari. ⁊ si cognouit pr̄ votū qḋ pollicita ē ⁊ iuramētū q̄ obligauit aīaꝫ suā ⁊ tacuerit: voti rea erit. Si aūt statim vt audierit ꝯdixerit pr̄. ⁊ vota ⁊ iuramēta ei⁹ irritauerit: nec obnoxia tenebit̄ spōsiōi eo q ꝯdixerit pr̄. Jdē est de filio in domo pr̄is añ annos xviij. q̄ nō pōt vouere ꝯtinētiā. ꝫ si vouet aliud q̄ꝫ ꝯtinētie votū obligat̄. nisi pr̄ cū h̄ viderit ꝯdixerit et reuocet stati vtꝫ. xxxij. q. ij. c. mulier. Quia q̄ pōt se obligare dyabolo. pōt se obligare deo. vt pꝫ de delictis pueroꝝ. Querit scūs Tho. vbi.s̄. vtrū filiusfamilias postq̄ꝫ peruenit ad pubertatē vouere possit. Respondit. Qui venit ad annos pubertatis. quantū ad ea q̄ ptinent ad suā psonā puta q per votū obliget se religioni vel q matrimoniū ꝯtrahat. nō autē est sue ptātis quantū ad dispositionēꝫ domesticā vñ circa h̄ nō pōt vouere aliq̄d qḋ sit ratū sine ꝯsensu pr̄is. Jdē ē de filia q̄ est in domo pr̄is vtꝫ. s̄. Quarto sequit̄ qḋ neq̄ꝫ mulier maritata qꝛ est sub ptāte viri. Geñ. iij. sub ptāte viri eris. Jdeo dr̄ Deut̄. xxx. Mulier si maritū habuerit ⁊ vouerit aliq̄d ⁊ semel verbū de ore eius egrediēs aīaꝫ illius obligauerit iuramēto q̄ die audierit vir ⁊ non ꝯtradixerit voti rea erit reddat qḋcunq̄ꝫ pmiserat. Si aūt audiēs statim contradixerit. irritas fecit pollicitationes eius. Dubitat̄ vtrū in votis pficiēdis ⁊ dimittēdis vir ⁊ vxor ad paria iudicentur. Rn̄dit Raymun. q̄ꝫ tū ad votum cōtinentie fm oēs vir et mulier ad paria iudicant̄. xxxij. q. j. si quis vxorem. Jn voto aūt abstinētie dicūt quidam. Cum vir sit caput vxoris pōt tale votū facere inuita vxore. xxxiij. q. v. manifestum. nisi fiat piudiciū vxori in debito reddendo. Jn voto vero pegrinatiōnis dicendum est q neuter cōiugū pōt altero inuito facere. Vt pꝫ. xxxij q. vij. ⁊ xxxiij. q. v. Jdeo fallit in hoc voto hierosolymitano q̄ꝫ in fauorem. terre sc̄tē ⁊ fidei xp̄iane pōt vir sine licētia vxoris facere ⁊ implere. vt pꝫ de vo. ⁊ vo. re. c. ex multo. vxor tn̄ si non vult remanere sequat̄ virum. Dubitat̄ vtrū pat̄ maritus ⁊ tutor peccent reuocando vota subiectoꝝ. Rn̄detur q non qꝛ vtunt̄ iure suo ⁊ a canone concesso. Nec vouētes peccant non implendo vt pꝫ. xxxiij. q. v. qꝛ voluit. scꝫ monachus filius vxor ⁊c. qꝛ fm sanctum Tho. vbi supra. Jn eorum voto intelligitur conditio scꝫ si suis superioribus placet. Quinto nō potest clericus mouere peregrinationem sine licentia prelati vt pꝫ de vo. ⁊

voti redēp. ca. magne: vbi dī. Clericus absq; sui epi licētia ꝛc. Secundū documentū. Quis vouere sic liberū. tn̄ votū adimplere est necessariū. ꝓbat: q2 dicit ex de vo. vo. re. c. magne. Clamauit inquit vox ꝓphetica. vouete ꝛ reddite dn̄o deo vr̄o. vt primū ad cōsiliū. secundū ad p̄ceptū referat. Cū scriptū sit in euāgelio. Nemo mittens manū in aratrū ꝛ respiciēs retro aptus est in regno dei. Item ibidem dicit. ca. licet vniuersis liberū sit arbitrium in vouendo. vsq; adeo tamen solutio est necessaria: vt post votum sine proprie salutis dispendio alicui non liceat resilire. hec ibi. Et illud tenet facere cito ꝛ nō tarde secundo aut quarto annis. sicut quidā faciūt qui vouent peregrinacionem aut ieiuniū aut dare aliquid alicui sancto: ꝛ differunt illud secundo aut quarto annis vsq; ad mortē: et tunc cōmittunt illud amicis qui postea parū curant. Contra illud quod scribitur Deut. xxiij. Cum votū voueris dn̄o deo tuo: non tardes reddere: quia requirit illud deus tuus. Si moratus fueris. tibi reputabit i peccatū. Item Eccl. v. Si qd deo vouisti nō moreris reddere. Displicet ei infidelis ꝛ stulta ꝓmissio. Sicuti sapiens pecuniā quā tenet soluere citi9 q̄ pōt soluit timēs q; si ipam pderet nō posset eā soluere. Sic vo q̄ deo ꝓmisim9 cito et celerit soluē debem9: ne forte p mortē soluēdi ptātem pdamus. q2 fm zvylbelmū: si votū est absolutū tenet statim cū pōt illud implere nisi aliud in mēte habuerit. s. q; in illo die vel termio voluerit implere: tūc poterit vsq; in illū diez vl terminū ꝓlixū licite expectare ꝛ nō vltra: nisi hoc fiat auctoritate aplice sedis ptz ex de vo. ꝛ vo. re. ca. Nō est voti dicēdus transgressor: q̄ qd vouit auctoritate sedis aplice distulit adimplere. Legit q; quidā i magna necitate ꝯstitutus: vouit deo q; vellet ingredi religionē: s3 postq̄ cōualuit parū attēdit votū. Qui denuo infirmatus vocās ad se quendā virū sanctū. Añ cui9 aduētū venerūt ad eū duo vrsi volētes eū dilacerare. In aduētu sancti viri dixit. Ora ꝓ me pater: q2 h̄ duo vrsi sunt volētes me degluttire. Vir sctūs orauit ꝛ euanuerūt: ꝛ ip̄e sanat9 surrexit. Eo sanato n̄ curauit votū. Tūc tercia vice fuit infirmat9 q̄ vidit in visione ignē infernalē ꝛ exercitū demonioꝝ volētiū eū trahē ad locū sibi deputatū. Qui iterū misit ꝓ illo sctō viro rogās q̄tinus ꝓ eo oraret. Qui orauit ꝛ euanuit illa demonuz turba. Vir sctūs eū admonuit q; q̄z cito eēt sanatus pficeret votū. Qui minime curauit: s3 distulit vsq; in seniū. Qui nō diu depost subita morte defunct9 est. et visi fuerūt duo demones eū iugulātes. Legit in speculo hystoriali li. xxvij. ca. xvij. q; in festo scti Marci euāgeliste apud zvysang. q̄dā naute intrauerūt nauim ꝛ cū eis plures negociatores q̄ ꝓpter lanā emendā in angliā ibāt. Et cū securius trāsire se sperabāt plus q̄ trecētas marcas secū in marsubijs portātes circa maris mediū: viderūt piratas nauigātes: in naui eoꝝ lāceas gladios: ꝛ clypeos coruscātes. Tunc singuli ad alterutrū p̄ timore pctā sua ꝯfessi sunt: ꝛ q̄dā p̄sbr laico cōfitebat. Predicti negociatores iā de vita desperantes marsubia sua cū tota pecūia btē v̄gini obtulerūt flētes ꝛ orātes ad btām v̄ginē vt eos de piratar manibus liberaret: ꝛ totā illā pecuniā ad restaurādā ecciam retineret. Piratl appropinq̄ntib9 mgr nauis exhortatus est p̄sbrm. ꝛ assumptis dei genitricis reliquijs piratis sibi nocēdi ptātez interdicit. Mox ille phylacteriū cū capillis btē marie assumēs cū timore ꝛ deuotione in eminentiorē locuz puppis ascendit: manu ꝯ hostes eleuata ex auctoritate xp̄i ꝛ matris ei9 fortiter adiurās. ne vltra veniant: neq;

potestatē nocēdi sibi habeāt interdicit Statim dum signū crucis de eodē phi lacterio fecit ɔtra hostes. vehemēs vētus ꝛ ɔtrarius nauē retulit. Malus na uis frangit. pars mali sup vnū ex ipsis decidēs ipsum excerebrauit et in mare mortuū pcipitauit. Post modicum nauis sana cū mercatoribus ad portū per uenit negociatores liberati sacculos su os q̄s obtulerūt resumpserunt. Cuncꝫ tota anglia circuita magnos aceruos lane emendo suaꝫ pecuniā expēdissent ꝛ ipa lana magnā domū implessent ea dem nocte q̄ in crastinū transire debue rant dom⁹ illa cū tota lana cremata est. Silē exemplū habet in eodē speculo li. viij. ca. lxxxvij. Correlariū pmū q̄ religiosi sacerdotes aut seculares vidē tur maxime peccare. q̄ vouētes simpliciter vt mr̄imoniū ɔtrahāt vident licē tiare. patꝫ qr dī ex q̄ cle. vel vouē. mat. cō po. c. Rursus. q̄ nō min⁹ votū simplex obligat apud deū q̄ȝ solēne. Idem ptꝫ. xvij. q. j. ca. Vouētibus deo vgini tatē nō solū nubere ꜩ etiā velle. dānabi le est. Ibidē ca. Ananias dō pecunias vouerat q̄ post dyabolica victus psuasi one subtraxit. Sꝫ q̄ morte mulctat⁹ est scitis. Si q̄ mortꝭ piculo dignus fuit q̄ eos q̄s dederat nūmos deo abstulit: cō sidera. q̄to piculo in diuino iudicio di gnus eris q̄ nō nūmos ꜩ temetipm oīpotēti deo cui te sub monachico habitu deuoueras subtraxisti. Idē ponit. c. q̄ bona. §. si q̄. ꝛ. xxvij. q. j. ca. Viduas. Vbi dī he vero vgines q̄ nec duꝫ sacro velamine sunt tecte. tn̄ in ꝓposito vgi nali sp se similauerūt pmanere. licet ve late nō sint tn̄ si nupserint aliqn̄ aliquā to tpe his agenda penitētia est. Glo. x. annua. Sequit ibidē. qr sponsio earum dn̄o tenebat. Si em̄ inter hoīes solent bone fidei ɔtractus nulla rōne dissolui quāto magis ista pollicitatio quā cum deo pepigit. solui sine vindicta non de

bet. Idē in ca. Nubēdi licētia q̄busdā tribuit. illis vicꝫ q̄ virginitatē vel casti tatē vidualē nequaq̄ȝ ꝓfesse sunt: quibusdā aūt nō tribuit: illis videlꝫ q̄ vgi nes vel ɔtinētes esse decreuerūt. Ideꝫ ptꝫ in ca. si q̄ vgo. Peccāt etiā parentes amici ꝛ consanguinei. qui tales de trahūt a ꝓposito vginitatis qr dicitur xxvij. dist. c. Si nupserit vgo non peccat. nisi illa q̄ semet diuino cultui dedi cauit. Harū em̄ si qua nupserit habebit damnationē. qr primā fidē irritam fecit Hec ibi. Sꝫ si q̄s alteri suadet damnati onē: grauiter peccat. Sequit q̄ grauit peccāt ille mulieres q̄ dicūt. Ego potius vellem q̄ filia mea haberet tres vel quatuor pueros a tribus vel a quatuor pꝛ̄sbyteris. q̄ȝ q̄ fieret monial' aut bagu ta. Sic etiam grauiter peccant qui dissuadēt hoī a religione aut sacerdotio q̄ hoc vouerūt. Cuius exēplū scribit bea tus Hierony. in epl'a ad leuitā dicens. Pretaxata nobilissima femina iubēte viro suo q̄ patruus eustochij virginis ꝓpositū ob matris desideriū ꝛ habitū eius cultūq̄ȝ eius mutauit ꝛ neglectuꝫ crimen mundano more texuit. vincere cupiēs vginis ꝓpositū ꝛ matris deside riū. Et ecce eadem nocte cernit in som nis venisse angelū terribili facie minātem penas ꝛ hec vba frāgentē. Tu ne ausa es viri imperiū pferre xp̄o: Tu ca put vginis dei audes tuis sacrilegis at tractare manib⁹. q̄ iā nūc arescēt. vt sen tias excruciata q̄d fecerꝭ. finito quinto mēse ad inferna duceris. Si naūt pseue raueris in scelere: ꝛ marito sil' orbaberis ꝛ filijs. Oīa p ordinē expleta sunt ꝛ feraꝫ misere penitentiā velox signauit interitus. Hec Hiero. Correlariū scḋm Quāuis matrimoniū post votum sim plex nō sit ɔtrahendū si tn̄ est ɔtractuꝫ nulla rōne est dirimēdū. ꝓbat qr dicit xxvij. dist. c. quidā. vbi dī sic. Quidam iubētes post votū asserunt adulteros.

Ego aūt dico ꝙ grauiꝰ peccant q̄ tales
diuidūt. Idē.ca. Si vir votū v̄ginita
tis hñs adiūgit vxori postea nō dimit
tat vxorē: ꝫ tribꝰ annis peniteat. Idē te
net sctūs Thōs in .iiij. sentē. quia mul-
ta nō pñt fieri q̄ tñ facta tenent. Tales
tunc sine pctō pñt exigere debitū: ꝗꝫ
uis exacti tenent reddē. Iō deus ordi-
nat ꝙ acq̄rūt viros litigiosos aut ebrio
sos cū q̄bus raro ꝯcordāt: ⁊ ecōtra. Si
aūt talis fecerit votū solēne ⁊ nubit: est
excōicatus. Terciū documentū. Si
cut sonuerūt verba vouētis sic dꝫ votū
adimpleri aut taxare illud scdm cōsiliū
sapiētis. Probatur: q2 di Leuit. xxvij.
Homo si vouerit domū suā ⁊ sanctifi-
cauerit eam domino suo. cōsiderabit sa-
cerdos vtruꝫ bona an mala sit. et iuxta
preciū quod fuerit ab eo constitutū ve
nūdabit. Si aūt ille q̄ vouerit voluerit
redimere eā: dabit quintā ꝑtem estima-
tionis supra ⁊ hēbit domū. Qꝫ si agrū
possessiōis sue vouerit ⁊ consecrauerit
dño. iuxͣ mensurā semētis estimabit ꝓ-
ciū. Ex his sequit ꝙ nō bñ ꝯsoluūt vo-
ta sua q̄ vouent aliq̄ñ sancto anthonio
vnā vaccam pro qua dant vnū soliduꝫ.
aut imaginē cere triū talentoꝝ quā re-
dimūt atqꝫ ponūt tres vel quattuor de
narios ad locuꝫ. Recitat eñi Eusebius
in cronica sua de clodoneo qui fuit pri-
mus rex xpianus francorū qui ꝓmisit
equū suū velocissimū beato martino si
eius intercessiōe posset inimicos suos
debellare. Qui obtēta victoria obtulit
equū ⁊ volēs redimere equū obtulit cē
tū solidos ꝓ equo redimēdo: ꝫ equus
māsit immobilis. Quo viso obtulit ad
huc centū ⁊ factus est mobilis. Tūc di
xit rex. O sctē martine tu es bonꝰ auxi
liator ꝫ carus mercator. Legit in legen
da sancti Nicolai: ꝙ nobilis q̄dā roga-
uit beatū nicolaū vt sibi filiū a dño im-
petraret. promittens se filiū ad ecclīam
seꝰ ducturū ⁊ cyphū aureū ei oblaturꝫ.
Filius nascit: ⁊ ad etatē perducit et cy-
phus fieri iubet. Qui dū ei valde place
ret. suis aptauit vsibus. ⁊ aliū eque va-
lentē fieri precepit. Nauigātibus itaqꝫ
ad ecclesiā sancti nicolai iubet pater fi
lio: vt in illo cypho quem primo sibi fe-
cerat: aquā sibi afferret. Puer autē cū
vellet haurire aquaꝫ: cū cypho in mari
cecidit ⁊ statim disparuit. Pater ama-
re flens: nihilominꝰ votū ꝯfecit. Veni
ens ḡ ad altare sancti Nicolai cū obtu
lisset secūdū cyphū tanqꝫ ꝓiectus ceci
dit de altari. Cū autē eū eleuasset ⁊ sup
altare iterꝝ posuisset: rursus de altari lō
gius ꝓiectus est. Eleuās eū sup altare
tercio: adhuc lōgius ꝓiectꝰ est. Mirā-
tibus oibus ad tā grāde spectaculū ec-
ce puer sanꝰ ⁊ incolumis venit ꝑmū cy
phū in manibꝰ portās. ⁊ corā oibꝰ nar-
rauit ꝙ qñ in mari cecidit: statim btūs
nicolaus affuit ⁊ eū illesuꝫ fuauit. Pa-
ter letus ex hoc effectꝰ: ambos cyphos
obtulit. Quartū documētū: ꝗꝫuis vo
tū quod ordinate fit sit meritoriū. tñ fa
ctū inordinate aut i casu aliq̄: nō est ob
ligatoriū. Probat: q2 ꝑmo nō obligat
si quis vouerit aliq̄d impossibile. Quia
est regula iuris lib. vj. ꝙ ad impossibile
nemo obligatur. Scdō si vouet ꝓpter
metū que cadit in constantem virum:
vt patꝫ extra de his que vi me. cau. fi. c.
ad audientiam. vbi dicit: quia vero q̄ vi
metus ve causa fiūt. carere debēt robo-
re firmitatꝭ ⁊c. Ibideꝫ in ca. ꝯlatū alle
gat casus: ꝙ quidā nobilis cū vxorem
suspectā hēret: milites sui ex eius prece
pto eam ad quendā siluā ducentes eā
ꝯinato gladio occidere voluerūt. Sed
tandē pietate ducti sub tali cōditiōe ei
pepcerūt ꝙ in monasterio habitū susci
peret monachalē. Tādē sublato de me
dio viro: mulier ꝑdicta de monasterio
exiens aliū maritū accepit. Rñdit pa-
pa ibidem di. Si legitime ꝓbatū fuerit
nō timore mortꝭ dictā mulierē religio-

nē intrasse. Aut qḋ fecit postmodū habuisse ratū ipa dꝫ ad monasteriū redire. Ergo a ɔ̄ılo. si timore mortꝭ fecit: poterit exire. Tercio nō ligat votū qḋ qs facit qñ est amēs vel furiosus aut dormiēs. qꝛ tales nec dissentire nec ɔ̄sentire pñt. Idē in infirmitate ꝛ ex̄se posit⁹ si vouerit nō tenet nisi post cōpos consentiat ex̄ de reg. iu. c. si tenor. ꝛ. xvij. q. ij. ɔ̄saldus. Quarto qs vouet aliq̄d malū sicut iudei crudele votū fecerūt accedētes ad pncipes sacerdotū ꝛ dicētes. Deuotiōe deuouim⁹ nihil nos gustaturos donec occidam⁹ paulū. Actu. xxiij. Tale votuꝫ nemo dꝫ implere vtꝫ. xxij. q. iiij. c. In malis pmissis rescinde fidē in turpi voto muta decretū. Dicit eusebius in cronica sua de origine lōgobardorū ꝙ q̄dā rex eoꝝ alboyn noīe intrauit ytaliā ꝛ obsedit tytinēsem ciuitateꝫ q̄ nūc papia dr̄ p tres annos. Quibus trāsactis post aliquātos mēses tradita est in man⁹ ei⁹ ciuitas. Qui cū introissꝫ portā q̄ dr̄ scti iohis: equ⁹ sup quē sedebat fixit se in medio porte. Quē cū ille tūderet calcarib⁹ et oēs q̄ circūstabant cederēt vberib⁹ oīno moueri nō potuit equ⁹. Tūc vn⁹ ex lōgobardis dixit ad regē. Memento dn̄e rex q̄d vouisti et frāge tā durū votū ꝛ igrederꝭ ciuitatē fere em̄ xp̄ian⁹ ppl's est in hac ciuitate vouerat ei alboyn ātea ꝙ vniuersuꝫ populū occideret gladio q̄ se tradē nollet ei. Qḋ votū cū dirupit: equ⁹ se ɔ̄tinuo mouit. ꝛ sic ciuitatē intrauit. Quīto qñ est stultū sic votū iepte Iudicū. xj. q vouerat si pcuteret filios amon. qḋ p̄ sibi occurreret deo vellet offerre. Quo reuertēte occurrit sibi vnica filia sua. Qḋ votū fuit stultū. qꝛ hō nō est aīal imolatitiū. Et si occurrisset sibi canis nūq̄d imolasset: Sic etiā vouēt multe mulieres ꝙ nolūt balneare feria q̄nta xp̄i vētū. Tale ē etiā votū q̄rundā q̄ vouēt ieiuniū triū aut q̄tuor dieꝝ sine oī come

stiōe. De q̄bus hr̄ exēplū i vitaspatrum, de duob⁹ q̄ p vastā heremū incedentes, vouerūt se nullā escā sumere nisi q̄ sibi diuinitus missa eēt. Cūq3 p solitudinē oberrassent nimia fame defecti cuidam gēti ferocissime occurrūt q̄s ad occidēdū hoīes nō pda ꝫ solū mētis feritas mouet. Qui panes ipis obtulerūt. Un⁹ ex his subueniēte discretiōe velut a domino sibi oblatos cū gaudio ꝛ grāruꝫ actiōe suscepit. Alius vō recusans cibū, tāq3 ab hoīe ꝛ nō a deo sibi oblatum famis defectiōe ɔ̄sumpt⁹ ē. Sexto cū qs vouet aliq̄d sub ɔ̄ditione nō tenet exe, qui votū nisi stāte ɔ̄ditione ꝛ die determinato. Un̄ fm̄ Raymundū, si ɔ̄ditio defecerit votū nō obligat. xxij. q. viij. Nō solū. ex̄ de ɔ̄di. ap. c. verū. Hoc intelligas vbi tota obligatio ponit. i euētu ɔ̄dicionis aliter si fuerit cōcausa. tenetur implere. Septimo cū maius votū impedit minus. vtꝫ qꝛ p ingressuꝫ religionis oē aliud votū soluit vt patꝫ de vo. ꝛ vo. re. c. scripture. vtꝫ. ſ. Octauo qñ dispensatū est in voto: ex̄ de vo. ꝛ vo. re. ca. magne. vbi dicit. Cum igitur in lege veteri in qua nō minus pceptū dn̄i obligat q̄3 votum hodie in ecclesia. In qua dn̄o mādabant offerri quedaꝫ que dn̄o redderentur vt pmogenita leuitarū. quedā redimerent vt aliarū tribuum. quedaꝫ cōmutarent in aliud vt sicut pmogenitū azini qḋ oue cōmutabatur. ex h̄ attēdentes ꝙ votum cōmutari possit in opus aliud pietatis. Dicit Raymūdus ꝙ ad voti cōmutationē duo requiruntur scꝫ causa ꝛ superioris auctoritas. Causa. si vouēs sit senex debilis vel infirmus vel si redemptio et commutatio melior videatur et magis deo accepta q̄3 pegrinatio et abstinētia. Considerandum est etiam vtrum vouētes habeant causaꝫ redimendi ppetuā vel tēpalem. et sic indulgeatur dilatio vel redēptio. Ex̄. eo. c. ꝙ sup his. Scd'a

auctoritas est qꝛ nemini licet auctorita te ꝓpria redimere vel cōmutare vota:ꝫ debꝫ fieri auctoritate epi. Extra eo.c.v. In votis vo religionis continentie et obediētie papa nō pōt dispensare:vtꝫ de statu monachorū.ca.cū ad monaste- rii.dicūt tamē alij oppositū ꝙ pōt dis- pensare. Item solus papa dispensat in voto terre sancte. in voto ꝑegrinatiōis aplōꝝ petri ꝛ pauli:ꝛ in voto sancti ia- cobi. Nono qn̄ accidit impotētia:vt si dives vouit edificare ecclīam ꝛ si de pauperat nō obligat. Sꝫ q̄d est de illis q̄ vouēt aut ꝓmittūt suis confessoribꝰ aliq̄ pctā q̄ fecerūt et cōfitent amplius nolle ꝑpetrare. De hoc hr̄ exēplū in li. apū. qd illi eidē cōtigit q̄ librū illū cō- posuit. Qr q̄dā diuea semel ꝯfitebatur q̄dā horrendū pctm̄ ꝛ nō semel ꝫ sepi us illud pctm̄ ꝯfessus fuit. Tandem ex torsit ab eodē ꝓmissuꝫ ꝙ nollet eū ab- soluere nisi ṗua ꝓmitteret ꝙ deinceps vellꝫ desistere a tali pctō:ꝛ sic absoluit eū. Seq̄nti anno reuersus fuit cū eodē pctō. Tunc eū misit ad epm:asserēs ꝙ nollet se deinceps intromittere:tn̄ morꝰ ꝑcibꝰ suis ꝛ alioꝝ euꝫ absoluit accepta cautiōe de recidiuatōne. Ille idē feria tercia pasche recidiuauit i idē pctm̄ ini nime curās de ꝓmissione. Mox ignis cecidit de celo ꝛ eā totaliter cōbussit ꝛ extinxit:ꝛ sic dānatua est. Quintum documentū. Maioris meriti est bonū opus vouere q̄ꝫ illud sine voto exerce- re. Illud ꝓbat sctūs Tho. scda scde.q. lxxxviij.arg.vj.ꝑ tres rōnes. Prio ille actus q̄ est a ꝑfectiori vtute est nobili- or:ꝫ vouere actꝰ latrie est. ġ est nobili- or. Sūt ergo nobiliores illi actus.s.ie- iunare ꝛ cōtinere si fiunt ex voto:qꝛ sic ꝑtinēt ad diuinū cultū:q̄si q̄dam dei sa crificia. Scdo:qꝛ ꝑ votū immobilit vo luntas firmat in bonū. Facere autē ex volūtate aliq̄d firmata in bonū ꝑtinet ad ꝑfectionē vtutis:vtꝫ ꝑ phm in.ij.

ethicoꝝ sicut etiā peccare mente obsti nata aggrauat pctm̄. Tercio qꝛ ille qui vouet aliq̄d ꝛ facit plus se deo subijcit q̄ꝫ ille q̄ solum facit. Subijcit em̄ se deo nō solū q̄tū ad actū:ꝫ etiā q̄tū ad ptā tē:qꝛ de ceto nō pōt aliud facē. Sic plꝰ daret hoi q̄ daret ei arborē cū fructibꝰ q̄ꝫ si daret ei fructū tm̄:vt dic anshelmꝰ in li. de silitudinibꝰ. Sequit ex h̄ prio ꝙ vgines claustrales sīt maioris meriti q̄ꝫ seculares:qꝛ ille ꝑpetuo se ad cultuꝫ latrie dedicauerūt:alie vo nō. Scdo se quit ꝙ sic i cōtinēdo magis merent sic in trāsgrediēdo magis peccant ꝛ deme rent:qꝛ de illa di.j.ad Coꝛ.vij. Si nup serit vgo nō peccat. De ista di. xvij.q. j. Vouētibꝰ deo vginitatē non solū nu bere:ꝫ etiā velle dānabile ē. Qr aūt ta- lia trāsgressio voti displicꝫ deo pꝫ Geṅ. vj. Videtes filij dei filias hoim ꝙ eēnt pulcre:acceperūt sibi vxores ex oibus q̄s elegerāt. Nota si illud pctm̄ tm̄ dis- plicuit deo ꝙ filij seth q̄ fuerūt filij dei acceperāt filios cayn vt totꝰ mūdꝰ ꝓpt h̄ perijt q̄tū displicꝫ deo qn̄ ꝑsone secu lares se miscēt cū spūalibus.ꝛ ecōtra.
Non assumes nomen dei inuanū.

Eca[m]iquarti sūt

D q̄ peccāt ꝯ istud ꝑceptū ꝛ sunt q̄ murmurāt ꝯ deū. Et ē murmur q̄ rela cū impatiā i his q̄ dz hō facē fer re vl̄ sustinē patient. ꝯtra q̄s di Sap.j. Custodite vos a murmuratiōe q̄ nihil ꝓdest. Et.j. ad Coꝝ.x. neqꝫ murmura- uerit sic q̄dā ex ipis murmurauert ꝛ pe rierūt ab extiatiōe. Et Nu.xiiij.di. vsqꝫ q̄ h̄ multitudo pessima murmurat ꝯ me. Dixit dn̄a ad moysen ꝛ Aaron.dicite ġ eis.in solitudie hac iacebūt corpa vr̄a oēs q̄ murmurati estis:ꝛ supra hoc nō intrabitis in terrā super quā leuaui ma nū meam preter Caleph et Josue. Et ꝓpter istud peccatū misit dominꝰ igni tos serpentes in populū. Jō dicit bea-

tus Aug⁹ in ſmõe de murmure. Nec murmurauerítis ſicut quidã ex ipſis murmurauerũt ⁊ a ſerpẽtib⁹ perierũt. Quare a ſerpẽtib⁹: q2 ſerpẽs venenoſus ẽ ⁊ oĩs q̃ murmurat veneñũ diaboli in lingua portat. Primo quidã murmurãt eo q ſm merita hoĩm nõ tribuit pſperitatẽ ⁊ aduerſitatẽ in vita pñti. Et hec eſt etiã antiq̃ q̃rela gẽtilium ⁊ phoꝝ ꝓpter quã dixerũt plurimi mũdũ iſtũ nõ regi a deo ſ; a caſu. iuxta illud anticlaudiani i pñcipio. Sepe mihi dubia traxit ſnia mentẽ. Curarẽt ne ſuperi terrã: aut null⁹ ineſſet rector: ⁊ in certo fluerẽt mortalia caſu. Et idem dicit Boeti⁹ li.p̃ de ꝯſolatione metro quinto dicens. O ſtelliferi cõditor orbis ⁊c. Sequit ibidẽ. Oĩa certo fine gubernas. hoĩm ſolos reſpuis act⁹. Merito rector cohibere mõ. Nã cur tanta lubrica verſat. fortuna vices premit inſontes debita ſceleri noxia pena At peruerſi reſidẽt celſo: mores ſolio ſctãq; calcãt. Iniuſta vice colla nocentes latet obſcuris condita virt⁹ ⁊c. De hoc etiã legunt ꝓphe murmuraſſe. tñ nõ murmurauerũt: ſed potius admirãtes exclamauerunt. Quare impij ſunt ſublimati ꝯfortatiq; diuitijs. Job. xxj. ⁊ Hiere. xij. dicit. Quare via malorũ pſperat: ⁊ bene ẽ oĩbus qui p̃uaricant ⁊ inique agunt. Et Ps̃. ait. Vſq; q̃ dñe vſq; quo pctõres gloriabuntur. Rñr q flagella ⁊ infortunia valent ad multa: q2 ꝑmittit deus bonos flagellari ꝓpter multa q2 flagellũ ⁊ infortuniũ ſm Auguſti. ſup Ps̃. glorificat creatorẽ: compellit nobilitatẽ: erudit ignorantẽ: cuſtodit virtutẽ ꝓtegit infirmitatẽ excitat torporẽ: humiliat ſuperbientẽ purgat penitentẽ: coronat vincentẽ. Hec Aug⁹. Sunt igit flagella patiẽter toleranda: quia ſunt:

Creatoris glorificatiua.
Rebellantis attractiua.
Ignorantis imbuitiua.
Virtutum cuſtoditiua.
Infirmitatis ꝓtectiua.
Somnolentie excitatiua.
Familiaritatis oſtenſiua.
Superbie humiliatiua.
Peccatorum purgatiua.
Vincentis coronatiua.

Dico p̃mo q ſunt creatoris glorificatiua: q2 ſancti viri dũ tribulant tunc laudãt deũ. Sic gl̃ificauerũt ⁊ laudauerũt deũ tres pueri i fornace ignitiſſima: ⁊ q̃ſi vno ore bñdicebãt deũ dicentes. Bñdict⁹ es dñe de⁹ patrũ nr̃orũ. Sic etiã Job cũ deo ꝑmittente tribularet dixit: dñs dedit dñs abſtulit ſit nomẽ dñi bñdictuz. Sup q̃ beatus Greg⁹. Job ꝑcuſſus damno rerũ: morte filioꝝ: vim doloris vertit in laudem creatoris dicẽs. Sit nomẽ dñi benedictũ. Dubitat cur xp̃iani pre ceteris gẽtilib⁹ ⁊ ſaracenis magis tribulantur. Hanc queſtionẽ mouet victorin⁹ beato Auguſtino. Et rñdet Aug⁹ ꝑ illud dictũ euãgelij ſeru⁹ ſciẽs volũtatẽ dñi ſui ⁊ nõ faciẽs plagis vapulabit multis. Ser. ne. vo. do. ſu. pla. pau. va. Cũ igit xp̃iani magis ſciãt volũtatez dei q̃ alij q2 hñt legẽ ⁊ euãgeliũ ſequit q magis digni ſũt plaga q̃ alij q2 ſeru⁹ neſciẽs volũ. dñi ſui plagis paucis vapulabit.

Scdo ſũt rebellantis attractiua. videmus eñ q hõ ſupb⁹ ſm volũtatẽ carnis ⁊ põpã mũdi viuẽs deũ nõ curat: ſ; cũ de⁹ talẽ punit tũc coact⁹ ad deuz clamat dicẽte Ps̃. Ad dñm cũ tribularer clamaui ⁊c. Jõ ꝓbat Boeti⁹ li. ij. ꝓſa. viij. q melior eſt fortuna aduerſa q̃ pſpera. di. Pl⁹ reor aduerſaz fortunã ꝓdeſſe q̃ pſperã. Illa eñ ſp ſpem falſe felicitatis cũ videt tibi blãda mẽtitur. hec. ſ. aduerſa fortuna ſp vera ẽ ⁊ ī ſe inſtabilẽ mutatõe demõſtrat illa fallit h inſtruit poſtremo felix. a vero bono deuios blanditijs trahit. Aduerſa ple

tūqꝫ ad vera bona reducens vnco trahit. An hec inter minima existimādū putas: q amicoꝝ tibi fideliū mētes h aspa horridaqꝫ fortuna detexit. h boetꝰ. Querit nūqd possumꝰ deū rogare vt auferat a nob tribulatiōes ꝛ flagella q patimur. Videt q nō qꝛ dic̄ Jacobus. Beatꝰ vir q suffert tēptatiōez. Jaco.j. Itē nemo dꝫ rogare vt auferat ab eo illud qd ꝓficit sibi ad salutē. ſꝫ tribulationes sunt hmōi. ergo ꝛc. In oppositū est illud .ij. Coꝛ.xij. Ꝓpt qd ter dominū rogaui vt auferet a me stimulus carnis. Et ps̄. ait. Ad dn̄m cū tribularer clamaui. Et ill'd. Clamauerūt iusti. Rn̄r q h pōt fieri tripl'r. Prio qn̄ qs rogat deū vt totalit ab oi tribulatione ꝛ tēptatōe absoluat in h sc'lo. ꝛ illd nō est licitū cū vita hoīs sit tēptatio ꝛ bellū. ꝛ nemo coronabit nisi q legittime certauerit: talis peteret ꝯ salutē aīe sue Scdo petit h qs nō simpl'r ſꝫ si dō placuerit. Sic xp̄s orauit pr̄: trāseat a me calix iste: si n aūt: fiat volūtas tua. Tertio mō vt ds̄ det ei potētiā vincēdi vl' patientiā tolerādi tribulatiōes. Tertio sūt ignorātis ibuitiua. Nā p flagella multa expit q ante ignorauit. Dicit em̄ Esa. Vexatio dat intellectū. Jdo dic̄ Frācisc us petrarcha.li.j. de re.vt. fortu.ca.lxxij. Nulla rerū hūanaꝝ certioꝛ mgr̄a q aduersitas: ꝛ nulla discutiendis erroꝛibꝰ aptioꝛ. Jdo dic̄ Aug.li. xiiij. de ciuit. dei.c.xiij. Audeo inqt dicere supbis eē vtile cadere i aliqd aptū manifestūqꝫ petm̄ vn̄ sibi displiceāt q iā sibi placēdo ceciderūt. ps̄. Imple facies eoꝝ ignominia. ꝛ qrent nomen tuū dn̄e. Lyra sup eodē ps̄ ponit duo exēpla. Prio de sennacherib qn̄ angelus pcussit.c.lxxxv. milia hoīm ꝛ ꝯfusus recessit: nō qsiuit nomē dei ſꝫ ydoli sui. Jdeo a ꝓpriis filiis in tēplo occisus est. iiij. Reg. xix. ꝛ .ij. Paral.xxxij. hr q vidēs ppl'm ita ꝓstratuꝫ cū magna

ignominia i terrā suā reuersus ē. Dic̄ nicolaꝰ de li. vbi s. q plurimi qꝫ amici iterfecti sūt iputātes supbie sennacheribꝰ: qꝛ blasphemauit deū isrl' disponebāt eū interficere ꝓpt qd se ꝯuertit ad deū suū orandū ꝓmittēs si illud piculū euadē posset vellet ei imolare duos filios suos. Qd illi intelligētes eū interfecerūt. Aliud exm̄ de nabuchodonosoꝛ q elatꝰ in mēte sua dixit. nō ne hec ē babilō magn̄ ciuitas quā edificaui i roboꝛe ꝛ fortitudie mea. Sꝫ adhuc eo loqnte vox d celo ruit. Tibi di nabuchodonosoꝛ rex: regnū tuū transiet a te ꝛ ab hoibꝰ te eiiciēt ꝛ cū feris erit habitatio tua ꝛ fenū sicut bos comedes vtꝫ Danie.iiij. Ille rex q deū cognoscere noluit hūiliatꝰ deū cognouit: ꝛ ad deū rediit. Hec hn̄t i ca.xxiij.q.iiij.c. nabuchodo. Tertiū exm̄ patuit i paulo q psequebat ecciaꝫ dei nesciēs ꝛ igrās. Sꝫ cū deꝰ eū ꝓstrauit i via dixit. Dn̄e qd me vis facere. Act.ix. O qt adhuc peruit q tn̄ se nō emēdāt nec deū recognoscūt. Jdo b. Greg. i omel. qdā di. Cū recognosco iob i sterqlinio iobeꝫ esurientē i heremo: iacobū decollatū ab herode gladio: cogito qliter ds crucіabit i futuro iudicio qs ρ pat si ita dure affligit qs amat. Quarto ē ꝯtutū custoditiua ꝛ infirmitatꝫ sanatiua sic̄ dixit thobi. Magnꝰ es dn̄e in eternū ꝛ in oia secula regnū tuū qꝛ tu flagellas ꝛ sanas. Thob.xiij. Exm̄ pꝫ in petronella q in infirmitate succubuit. Cū em̄ iterrogaret petrꝰ qre eā nō sanaret. Rn̄. nō expedit ei. Vt aūt sciatꝫ q hēo ptātēꝫ dixit ei. Surge petronella ꝛ mistra nob. Stati surrexit sana mistrās illis. Et cōpleto misterio recidiuauit in infirmitatē. Jdo dic̄ apl's. Virtꝰ in infirmitate pficit. ij. Coꝛ.xij. Jtē cū infirmioꝛ tunc fortioꝛ sum. i. victoꝛ efficioꝛ. Quito ē somnolētie excitatiua. Sic̄ ei dormiēs excitat cuꝫ pungit: sic plerūqꝫ tardi et

pigri dū a deo tribulant̄ ad bonū exci
tat̄. Vn̄ btūs Aug⁹ in li. de vera inno-
cētia. Cū dn̄s inq̄t permittit vt aliq̄ tri
bulatiōe vexamur tūc misericors ē: q̄a
tūc excitat fidē ⁊ differēs adiutoꝛium:
nō auxiliū negat. Hui⁹ figurā habem⁹
Act. xij. de petro. Qui cū esset in carce
re dormiēs angel⁹ ꝑcusso latere ei⁹
excitauit eū dicēs. Surge velociter.
Sexto est familiaritatis extēsiua.
Jdō dicit ap̄lus ad Heb. xij. Quē eīn
diligit dn̄s: castigat. Flagellat omnez
filiū quē recipit. Jdō dic̄ Greg. xxvj.
moꝛaliū. c. vj. de magnis. ⁊. xvj. de par
uis. Electoꝝ est inq̄t hic ꝯteri: vt ad p̄
mia eterne hereditatis valeāt erudiri:
nīm est hic flagella ꝑcipe q̄bus fuat̄ d̄
eternitate gaudere. Jō ad iohem dicit̄
Ego q̄s amo: arguo ⁊ castigo. Jtē in
Exo xxvj. c. de magnis. ⁊. xvj. d̄ ꝑuis.
Manifestū inq̄t inditiū ꝑditiōis ē: q̄n
affectātis in iniq̄tatib⁹: seq̄ns fauet af
fect⁹: ⁊ nulla ꝯtrietas ipedit q̄d mēs ꝑ
uersa ꝯcepit. Hec ille. Nota exēplum
hui⁹ in legēda scti amb. de illo q̄ nūq̄
habu'it aliq̄d infoꝛtuniū. Septimo
est pctōꝝ purgatiua. Jō di. Vasa figu
li ꝓbat foꝛnax ⁊ hoies iustos tēptatio
tribulatiōis. Eccli. xxvij. Aug⁹ dic̄ in
li de vbis dn̄i. Attēdite inq̄t mundū
istū tanq̄ foꝛnacē artificis in vno an-
gusto loco hec tria sunt: auruz palea et
ignis. Palea exurit̄: aurū purgat̄. Seq̄t̄.
Sctōs eīn viros in sc̄lo isto aliq̄n tri-
bulat ꝓ pctis leuib⁹ vt q̄n moꝛiunt̄ si-
ne pena purgatoꝛij ad celū scādant: ꝫ
vtrū sit ꝓ pctis vl' ꝓ vindicta ignora-
tur vt pȝ. vij. q. j. cū ꝑcussio. Octauo
est supbie hūiliatiua. Cui⁹ exēplū ha-
bem⁹ i paulo ap̄lo q̄ de se dic̄. ij. Coꝛ.
xij. Ne magnitudo reuelationū me ex
tollat dat' est mihi stimulus sathane q̄
me colophizet. Jō legit̄ in vita alexan
dri magni q̄ cū esset grauiter vulnera-
tus i bello dixit. Si oēs filiū iouis me
esse dicitis istud me eē hoiem probat̄.
Nono sunt vincentis coronatiua vt
pȝ. ij. Timoth. iij. vbi dicit ap̄ls. Bonū
certamē certaui: cursuz ꝯsūmaui: fidez
fuaui. de reliq̄ reposita ē mihi corona
iusticie quā reddet mihi iust⁹ iudex in
illa die. Et Jacob⁹ ait. Btūs vir q̄ suf
fert tēptatiōez q̄m cū ꝓbat⁹ fuerit ac-
cipiet coronā vite. Nā q̄tiēs q̄s vincit
totiēs sibi i celo corona ꝑpat̄. Cui⁹ exē
plū habet̄ in vitaspatrū de q̄daz iuue-
ne q̄ veniēs ad q̄ndā heremita vouēs
vt cū eo maneret oibus dieb⁹ vite sue.
Cū q̄daz vice sene doꝛmiente iuuenis
vigilaret: tēptauit ipm iuuenē demon
de exitu monasterij suadēs vt ad sclm
rediret. Jntelligēs iuuenis suasionez
restitit ei p̄. ij. iij. iiij. v. vj. vij. Cūq̄ eui
gilasset senex: vidit i capite iuuenis se
ptē coronas aureas. Cūq̄ iuuenis si-
bi narrasset ordinē rei. intellexit eū il-
las coronas habuisse ꝓpter victoꝛiaz.
Scdō quidā murmurāt q̄ bona tpalia
nō largit̄ oibus eq̄liter fm meritū ⁊ di
gnitatē fm illud Matth. ij. Murmu-
rabāt aduersus pf̄em familias dicētes
Hij nouissimi vna hora fecerūt: ⁊ pa
res illos nob fecisti: q̄ poꝛtauim⁹ pon
dus diei et estus. De q̄ Aug⁹ li. ij. de
ciuit. dei. c. ij. dicit. nescim⁹ inq̄t q̄ iudi
tio dei. bon⁹ ille sit pauꝑ malus iste sit
diues. Jlle tristet̄. Jste gaudeat quē ꝓ
suis ꝑditis moꝛib⁹ cruciari debuisse ar
bitramur. Hec ille. Jdē Aug⁹ li. j. de ci
uita. dei. c. viij. Si nō ea de⁹ quibusdā
petētib⁹ euidētissima largitate ꝯcede
ret nō ad eū ista ptinere dicerem⁹ Jtē
si ea petētib⁹ oibus daret: nō nisi pro
pter talia p̄mia seruienduz illi arbitre
mur nec pios nos faceret talis seruit⁹
sed poti⁹ cupidos et auaros. Hec Au
gustinus. Murmurant etiaz aliqui di
centes. Quare deus dat malis tā mul
ta tpalia q̄ ei nō seruiunt nec eum dili
gunt. Respondetur q̄ hoc non facit si

ne causa sed ꝓpter quinqȝ rōnes. Prima est q̄ ṫpoꝛalia beneficia cōuertant ad deū. Cum em̄ nolūt timere pe nā gehēne vt desistant a peccatis tunc de⁹ ex sua bonitate beneficit eis vt sic eos alliciat ad se ꝛ se ꝯuertāt ad deum Ps. Dedit eis regiones gentiū. ꝛ laboꝛes populoꝝ possederūt. Ergo si es peccatoꝛ ꝛ deus tibi dat sanitatē ꝛ diuitias ꝛ honoꝛes. Tūc co gitare debes si de⁹ in pñti tibi benefa cit cū es inimicus ei⁹. q̄d tūc nō faciet Scōa rō est vt exemplū bñfaciēdi no stris inimicis nobis ōndat. vt p3 per btm̄ Greg. dicēs. Om̄is xp̄i actio nr̄a est instructio. Ergo qñ cognoscis deū benefacere inimicis suis sic tu debes exemplū accipe vt sic etiā facias inimi cis tuis. Matth. v. Oꝛate ꝓ ꝑsequēti bus ꝛ calūniantib⁹ vos: q2 ipe solē su um oꝛiri facit sup bonos ꝛ malos. Ter tia rō est vt null⁹ deo ꝑncipaliter ꝓ tē poꝛalib⁹ seruiāt que etiā decreuit ꝛ ma lis dare. S3 seruitiū debet fieri deo ex charitate quā h3 ad deū. Etiā spem d3 hr̄e ad deū q̄ de⁹ sibi hic in tpilib⁹ ad necessitatē ꝓuidebit ꝛ in futuro vitā eternā sibi dare velit. Matth. vi. Pri mū querite regnū dei ꝛ iusticiā ei⁹: et hec oia adiicient vobis. Quarta vt ex ꝓsperitate ꝯtinua filij dei ꝛ filij diabo li cognoscant. Quia hñs ꝓ ꝓsperitatē in tpalib⁹ ꝛ ex h̄ se nō emendat. est signū eterne dānatiōis. Vn̄ Greg. Magnus flux⁹ tpaliū est eterne dānatiōis inditiū. Cuius exemplū patuit in illo diuite de q̄ legit in vita sancti ambro sij. Nota ibidē. Quinta rō est vt mali hic remunerent ꝓ suis opib⁹ q̄ in peccato moꝛtali faciūt: q2 cum illis bonis opib⁹ que in pctō moꝛtali faciūt nihil merent q̄ ad vitā eternā. S3 ex q̄ nullum bonū manet irremūeratū. tūc op3 q̄ hic in terris p ista bona tpalia remu nerent. Si ḡ mali qñqȝ oꝛant qñqȝ elemosynā dāt aut ieiunāt ꝛ sic de aliis. ta lia opa remūerant h̄ in pñti vita p bo na tpalia. Et tales indurati timere deberent q̄ lignū aridū cū pinguedine ꝓfusū vehementius ardet. Sic q̄ in cra pula ꝛ voluptate bona eoꝝ ꝯsumūt ve hementius in inferno ardebūt. Apoca. xviij. Quantū se gloꝛificauit ꝛ in deliciis fuit: tantum dab it ei de luctu ꝛ toꝛ mēto. Ut ḡ aut hic mali remunerent ꝓ bonis opib⁹ que faciūt in pctis moꝛ talib⁹ aut vt eos ad bonū alliciat dat eis bona tpalia. Cui⁹ exemplū pōit albertus de padua sup illō. Quis ex vobis arguet me de pctō. Nota ibidem. Tertio quidā murmurāt ꝯtra deū de inequlitate pueroꝝ. Quia sepe dat pau perib⁹ m̄ltos pueros q̄ eos pascere ne queūt: ꝛ qñqȝ diuitib⁹ q̄ eos libent ha bēret dat paucos vel nullos. Rñr q̄ h̄ nō fit sine cā. Cū em̄ dñs paupib⁹ mul tos dat pueros: h̄ facit i signū dilectionis ꝛ nō est diffidendū qn pascet eos. Ps. Qui dat iumētis escā ipoꝝ: ꝛ pul lis coruoꝝ inuocātibus eū. Et tñ illis brutis aīalib⁹ nō ꝓmisit vitā eternam nec eos sua moꝛte redemit sicut nos. Jō di Matth. vi. Nolite sollicitj esse dicētes. Quid mādūcabim⁹ aut q̄d bibemus. Subdit. Primo q̄rite regnum dei ꝛ iusticiā ei⁹: ꝛ hec oia adiicientur vob. Jtē ps. Nunq̄ vidisti iustū dere lictū ꝛc̄. Scōo dat paupib⁹ qñqȝ mul tos pueros vt eos nutriēdo ꝓmia mereant in celis. Circa q̄d querit vtrū la boꝛ sit meritoꝛius quē parētes habēt i pueris. Rñdet q̄ sic dūmodo talis intentio sit in parentib⁹ q̄ intendāt pue ros nutrire ad honoꝛē dei. vt boni serui xp̄i fiant. ꝛ qñ parētes ipi sunt i grā laboꝛes q̄s hñt cū pueris cedūt eis ad meritū. s. lactādo: balneādo: calciando vigilādo: infoꝛmādo: coꝛrigēdo qñ delinquūt. Jsta oia erūt eis meritoꝛia f3 illud apl'i. Diligētib⁹ deū oia coopan

tur in bonum. Ad Roma. viij. Tertio dat deus multos pueros pauperibus in signum eterne beatitudinis. Ps. Labores manuum tuarum manducabis beatus es et bene erit tibi. Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. Filij tui sicut novelle olivarum. Ergo sicut deus multiplicat hic finem bonorum pauperum: sic in celo vult eorum gaudium: quia omnes qui nati sunt de ipsis et ad celum pervenerunt: deum eternaliter laudabunt. Et hoc erit eis speciale gaudium in perpetuum. Ergo pauperes non debent conqueri de multitudine puerorum sed deum laudare: et sic agere gratiarum actiones. Sed divitibus non dat multos pueros: et hoc propter tres causas. Primo propter ipsos parentes qui sunt avari ne amplius peccent per avaritiam propter multitudinem puerorum. quia quando quis est avarus si haberet multos pueros fieret magis avarus et sic deum plus offenderet. Secundo propter oppressionem pauperum: ne in tantum exactiones faciant in suis subditis. Si enim antea gravabant suos quid non facerent si haberent multos pueros. Tertio propter pueros ne damnentur cum suis parentibus. nam cum parentes habent res iniustas scienter: tunc deus ex misericordia sua talibus parentibus subtrahit generationem ne pueros generent ad damnationem: quia non solum parentes sed etiam heredes damnabuntur propter res iniustas. Ergo quilibet dives timere debet ne possideat iniustas res qui libenter vellet habere pueros. Cuius exemplum patet de usurario qui reliquit duos filios et unus patri successit. Et post mortem patris se mutuo mordebant ut canes et invicem maledicebant etc.

Explicit secundum preceptum.

Incipit tertium preceptum.

Memento ut diem sabbati sanctifices.

Queritur primo quare ad hoc preceptum addit hoc verbum memento cum non addat ad alia precepta. Respondetur quod hoc est propter tres rationes. Prima est quia de hoc precepto observationis sabbati prius mentio facta fuit Gen. ij. et Exo. xx. Ergo ad rem memorandam de illis que prius dicta sunt additur memento. De sanctificatione sabbati scribit Gen. ij. Benedixit deus diei septimo. Etiam Exo. vi. fit mentio de sabbato: ubi prohibet ne manna colligat in sabbato. Secunda ratio: quia hoc mandatum non obligat ad semper sed solum in certo die. Modo interruptio temporis solet inducere oblivionem. Tertia ratio est: quia hoc preceptum quod ad determinationem dei non fuit preceptum morale: nec est scriptum in hominis corde sicut alia precepta moralia. Ergo citius poterat fieri oblivio circa ipsum quam circa alia precepta. Ergo sibi addit hoc verbum memento. Hoc enim preceptum refertur ad spiritussancti bonitatem: et istud preceptum fuit homini datum propter sex rationes. Primo propter divini cultus vacationem ut ista die homo simpliciter devotioni studeret et quicquid boni alio tempore neglexerat hoc isto die restauraret. Ideo dicitur Gen. j. Benedixit dominus diei septimo et sanctificavit illum. id est ad usum eum applicavit. Ideo dicit magister senten. li. ij. di. j. Sicut factus est homo propter deum ut ei serviret: ita mundus factus est propter hominem ut ei serviret: et positus est homo in medio ut ei serviret: et ipse serviret. Si ergo totus mundus homini servit per totam septimanam cur homo non deberet deo servire per unicam diem qui mundum fecit propter hominem. Secundo est datum propter erroris gentilium extirpationem. Voluerunt enim philosophi gentiles probare mundum fuisse ab eterno. Ad cuius erroris exstirpationem mandavit diem

septimū in q̄ facta est ɔsummatio vni-
uersi sp̄ hr̄e memoriā dicēs. Exod. xx.
Memēto vt diem sabbati sanctifices.
Cui⁹ opinionis fuit arestotiles. vt3 in
viij. phisicoꝝ ⁊ multi alij q̄ posuerunt
mundū eē ab eterno ⁊ nō creatū. Jdō
dic̄ mgr̄ sentē. li. ij. di. j. Creationē rerū
insinuās scriptura deū eē creatorē ini-
tiūq3 tp̄is atq3 oīm visibiliū ⁊ inuisibi-
liū creaturaꝝ moyses in p̄mordio suo
ōndit dicēs. In p̄ncipio creauit de⁹ ce-
lū ⁊ terrā. His eteṁ v̄bis moyses sp̄ū
dei afflatus in p̄ncipio a creatore deo
mundū factū refert elidēs errorē quo-
rūda3. plura sine p̄ncipio fuisse p̄nci-
pia opinantiū. Plato nāq3 tria initia
id ē p̄ncipia estimauit deū sc3 ⁊ exem-
plar ⁊ materiā. Hec ille. Tertio p̄pter
cupiditatis rep̄hēsionē. Preuidit eṁ
d̄s tantā esse cupiditatē vt nisi aliqua
dies esset quieti aīe ⁊ corp̄is deputata
hō nō daret quietē sibi nec suis famili-
aribus ⁊ aīalib⁹. Itē Exo. xx. dictu3 ē.
Memēto vt diē sabbati sc̄tifices. stati
sequit̄. Nō facies in ea oīe op⁹: tu⁊
nec filij tui ⁊ ancilla tua ⁊ aīalia tua et
aduena q̄ est intra portas tuas. Quar-
to p̄pter diuinā bn̄dictiōem. Bn̄dixit
eṁ de⁹ diē septimū ⁊ sanctificauit illū
vt3 Gen̄. j. Ista eṁ bn̄dictio f̄m augꝰ.
nō est aliud q̄3 multiplicatio bn̄dictio-
nis dei. Licet eṁ in sex dieb⁹ oēs res
⁊ creature singule fuerint create: distin-
cte ⁊ ornate nō tn̄ an̄ diē septimū cepe-
rūt seipas mltiplicare vt capra p̄duce-
ret hircū ⁊ gallina galliū. plāta plantā.
S3 p⁹ diē septimū tūc oēs creature de-
derūt opam p̄ductioni ⁊ multiplica-
tioni sibi siliū: vt se multiplicarēt et
vnūq̄dq3 produceret sibi silē excepto
hoīe q̄ tanq3 decorat⁹ diuina scīa ei⁹ spe-
ciale mandatū debebat expectare quā-
do sibi placeret ⁊ generationi opa3 da-
ret. Conueniēs g̃ fuit vt talis dies in q̄
fuit data creaturis p̄dicta bn̄dictio ad

dei cultū dedicaret̄. Quinto p̄pter dei
q̄etationē q2 tali die req̄euit d̄s ab om-
ni ope q̄d patrauerat vt3 Gen̄. j. Jdē3
Exo. ij. dr̄. Sex eṁ dieb⁹ fecit dn̄s ce-
lū ⁊ terrā mare ⁊ oīa que in eis sunt et
req̄euit in die septimo. Jccirco bn̄di-
xit dn̄s diei sabbati: ⁊ sc̄tificauit eum.
Que v̄ba exponit mgr̄ sentē. li. ij. dis.
xv. dicēs. Req̄euisse dr̄ d̄s die septio
nō q̄si opādo lassus s̄3 ab vniuerso ope-
re req̄euit q̄ noua creatura facere cessa-
uit. Hec ille. Nō tn̄ cessauit a creature
p̄ducte ɔseruatione. Quia si p̄ vnū in-
stans subtraheret suā ɔseruationē cre-
atura mox annihilaret̄. Jdō dr̄ in euan-
gelio iohis. Pater me⁹ vsq3 mō opat̄
⁊ ego opoꝛ. Sexto p̄pter xp̄i in sepul-
cro figurationē. nā xp̄s sabbato q̄euit
i sepulcro. nā sex dieb⁹ xp̄s p̄fecit op⁹
redēptionis: dn̄ica die venit sup azinā
⁊c. sabbō q̄euit i sepulcro. Querit̄ vtrū
dies sabbi a iudeis celebrata sit ab ec-
clesia in diē dn̄ica3 totaliter trāsmuta-
ta. Videt̄ q̄ nō: q2 papa nec eccl'ia po-
test dispēsare ɔtra legē nature: s̄3 sabba-
tū est s̄uandū ex lege nature: g̃ ⁊c. Itē
Exo. xxxi. dr̄. Custodite sabbatū meū
pactū eṁ meū erit sempiternū: g̃ ē im-
mutabile. In oppositū est eccl'ia que
h̄ de facto statuit. Rn̄dit sc̄tūs thō. se-
cūda sc̄de. q. cxxij. arti. iiij. Et august.
de anchona in li. de eccl'astica p̄tāte. q.
l. arti. ij. di. q̄ in obseruatione sabbati
aliq̄d fuit morale ⁊ reale ⁊ p̄ ɔn̄s man-
siuū ⁊ p̄petuū nō recipiēs dispēsatio-
nē puta q̄ dies aliq̄ laudibus ⁊ s̄uitio
dei sanctificaret̄ ⁊ deputaret̄ ad laudē
ei⁹. Aliq̄d vero fuit cerimoniale ⁊ si-
gnificatiuū solū: p̄ ɔn̄s mutabile reci-
piēs dispositionē: puta q̄ est determi-
natio talis diei vel talis opis. Primu3
ergo in celebratiōe sabbati sp̄ manet:
q2 sicut illi vna die vacabāt diuino cul-
tui ⁊ deputabāt illā diē ad laudē dei ⁊
s̄uitiū ei⁹ sic nos facim⁹. S3 sc̄ðm nō

manet scz determinatio talis diei scilicet sabbati. De quo primo loquuntur rationes assumpte. Ubi notandū q̄ sabbati dies fuit mutata ab eccl'ia in diez dñicam ratiōabiliter. Primo pp̄ter figuratione. Nā quies ⁊ sanctificatio q̄ fit die dñica figurat requiē animaꝝ et corpoꝝ quā expectam⁹ in. viij. etate. Et sicut i octaua die puta dñica q̄escimus ab omi oꝑe ⁊ vacam⁹ laudib⁹ diuinis: sic in octaua etate quiescim⁹ corpore ⁊ mēte ab omi labore. Iuxta illud Esa. xxxij. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis ⁊ in tabernaculis fiducie ⁊ in requie opulēta. Merito ergo deuote debem⁹ celebrare diē dñicā q̄z tunc figuram⁹ talem requiē: imo recolere eā debemus. Scđo iō est mutata ne iudaisare videamur. Ideo scribit beat⁹ Greg. ciuib⁹ romanis ⁊ ponitur de cō. di. iij. c. Peruenit ad me quosdā peruersi spū̄s hoīes praua inter vos aliqua ⁊ sancte fidei aduersa seminasse ita vt in die sabbati aliq̄d oꝑari ꝓhibeāt Quos q̄d aliud nisi āñ xp̄i ꝑdicatores dixerim⁹ qui veniens diē sabbati ⁊ q̄z dñicum ab omi faciet oꝑe custodiri. Hec ibid. Ne ergo videamur iudaisare nō debem⁹ diem sabbati celebrare. Tertio q̄z in tali die scz dñica tot⁹ mūdus creatus est: ergo merito mutauit sabbatū in diē dñicam vt recoleret tale magnū beneficiū f̄m q̄d dicit magister sentē. li. ij. di. j. dicēs. Credam⁹ ergo creaturarū terrestriū visibiliū ⁊ inuisibiliū cām nō esse nisi bonitatē creatoris: q̄ est d̄s vnus ⁊ verus. Cui⁹ est tanta bonitas vt summe bon⁹ beatitudinis sue q̄ eternaliter beat⁹ est alios velit eē ꝑticipes. Cogitēt ḡ illi q̄ȝ ingrati sunt q̄ nō celebrāt deuote diē dñicā cū in illa die d̄s creauit celū ⁊ terrā ꝓpter eos. Quarto q̄z decē p̄cepta fuerīt eadem die data. ergo qui vult deuote celebrare debet recolere p̄cepta diuia

Sed ꝓh dolor in nulla die ita transgrediunt p̄cepta diuia sicut in die dñica. Quinto q̄z i die dñica p̄mo cecidit de celo māna filijs isrl' sicut Origenes dicit Exo. xvj. Ex diuinis inquit scripturis hoc ꝯstat q̄ in die dñica de⁹ pluit māna ⁊ in sabbato nō pluit. Primo em cadebat pruina quasi stramē mane ⁊ postea māna. Scđo ros q̄si ei⁹ opimentū. Intelligāt inq̄t iudei iā tūc ꝓlatā esse dñicam nr̄az iudaico sabbato Ibidē dic̄ idē. Quid illis videt de eo q̄ dicit sex diebus colligetis. die autē septimo colligetis duplū. Apparet inquit sexta diē noiari illā que est an sabbatū que apd̄ nos pasceue d̄r. Sabbatū autē septima dies est. Quero q̄ die cepit celit⁹ dari māna. Apparet q̄ die dñica. Hec Origenes. Sexto ꝓpter xp̄i incarnationē. Unde dicit mḡr historie in scolastica histo. sup euāgelia. c. v. Nat⁹ est inquit xp̄us in nocte dñica die. nam eadem die qua dixit dominus: fiat lux: ⁊ facta est lux: visitauit nos lux oriēs ex alto. Hec ille. Debemus ergo tali die beneficiū incarnationis recolere ideo semꝑ in illis dieb⁹ canitur Credo in quo cantatur. Et incarnatus est de spiritusancto: ⁊ homo factus est. Et sic debemus nos humiliter genuflectere ne contingat nobis sicut cuidem layco qui se noluit cuz aliis inclinare. Quem diabolus terribiliter percussit dicens. Si propter me sicut propter te christus esset incarnat⁹ in perpetuum me inclinarez. Cogitāt ergo q̄ȝ ingrati sunt de beneficio incarnationis qui non celebrāt deuote dominicam diem. Septimo propter christi resurrectionem. Ideo dicit ca. lxxv dis. c. q̄ dies dominica tantis diuinaꝝ dispensationum mysterijs est cōsecrata vt quicquid a domino insigne ē cōconstitutum in huius diei dignitatem sit gestum. In hac inquit mundus

sumpsit exordiū. In hac ꝑ resurrectio nē mors interitū: ⁊ vita accepit pncipiū. Iō precepit scā ecclīa φ dies pasce semꝑ debet celebrari in dñica vt pȝ de cō. di. iij. c. Nosse vos volumus φ pasca dñi die dñica annuis tꝑibus sit celebrandū. Istis em̄ tꝑib⁹ hermes doctor fidei ⁊ scripture effulsit inter nos Sequit̄ infra. Eidē hermeti angelus dñi apparuit in habitu pastoris ⁊ pcepit ei vt pasca die dñica ab oībus celebraret. Vñ ⁊ nos aplīca auctoritate īstituim⁹ oēs eadē seruare. Itē di in. c. celebritatē ⁊ in alijs multis caplīs ibidē. Debemus ergo deuote recolere in die dñica. q̄liter dñs noster in illa die resurrexit cū quattuor dotib⁹ corporis scȝ claritate corpis agilitate subtilitate ⁊ immortalitate q̄s in nr̄a resurrectiōe nos etiā habebim⁹. Octauo est hec dies scȝ sabbati mutata in diē dñicam ꝓpter spūssancti missionē: qꝛ tali die venit spūssanctus suꝑ discipulos in linguis igneis: ⁊ loquebant̄ varijs liguis vt pȝ in actib⁹ aplōꝝ. Igit̄ in tali die debem⁹ meditari qualiter spūssanct⁹ venit super discipulos xp̄i ꝯgregatos in linguis igneis ⁊ loquebantur varia ideomata. Nono ꝓpter generalē resurrectionē que fit etiā die dñica. Et eadē die etiā iudicabimur. Que oīa bñ debemus recolere. Decimo qꝛ fuit prima dies oīm dierū Ergo cū deuotiōe debem⁹ celebrare diē dñicam. Undecimo ꝓpter erroris extirpationē. Nam s̄m gētiles dies dñica est pmus: qꝛ in exordio diei illi⁹ sol qui pncipalis planeta est incipit dñari. Inde vocabant eā diē solis atq̄ venerabant̄ solē tanq̄ deū s̄m bonāuenturā. Ex hoc quidā mos inoleuit φ in ortu solis tales ydolatre vertebāt se ad solē ⁊ venerabantur eā ꝑ capitis inclinationē: sicut leo papa dicit in sermone quodā. Merito ergo dies dñica instituta est. vt iste ꝓphanus error extirparet̄ ac debita reuerētia in illa die deo exhibeat̄. Iō dic̄ Memēto quasi diceret qꝛ vn⁹ est de⁹ scȝ adorandus. Legit̄ in speculo historiali li. xxvij. c. xlvij. φ in gabacēsi perrochia dñi paterfamilias die dñica segetū mixturā ꝓ penuria famis molleret i vsus familie subito iusta dei indignatiōe arsit farina cū pudoris nigredine ad exēplū posteris ne quis presumat simile. Ex hꝯs sequit̄ primo φ dies dñica est dies magne solēnitatis et reuerētie multe dignitatis ⁊ excellentie. magne trāquillitatis ⁊ indulgētie Iocūditatis ⁊ leticie. Dixi pmo φ est dies magne solēnitat̄ ⁊ reuerētie. Iō dicit̄ extra de ferijs. c. oēs dies dñicos a vespera in vesperā cū omī veneratione decreuim⁹ obseruari ⁊ ab omī illicito ope abstinere: vt mercata i eis minime fiāt nec placitū nec aliq̄s ad morte vel ad penā iudicet̄ nec sacramenta nisi ꝓ pace vel alia necessitate p̄stent̄: puta ꝓ fide vl̄ ꝓ obedientia ⁊ sic de alijs. Iō di de ꝯse. di. iij. ca. Ieiunia. In die dñica inq̄t canon nihil aliud agendū est nisi vacandū diuinis. Nulla vero operatio in illa scā die agat̄ nisi tātū hymnis ⁊ cāticis spūalib⁹ ⁊ psalmis dies illa agat̄. Scdo est multe dignitatis ⁊ excellētie. Iō di. lxxv. di. c. φ dies dñica tantis diuinarū dispēsationū misterijs est ꝯsecrata vt q̄cq̄d a dño insigne ꝯstitutū est: in hui⁹ diei dignitatē sit gestū. In hac inq̄t mūdus sumpsit exordiū. In hac ꝑ resurrectionem mors interitū ⁊ vita accepit pncipiū. Iōq̄ȝ nulla alia die ep̄i ꝯsecrari debēt nisi in illa vtȝ in. c. iā allegato. et extra de ferijs. c. ij. habet̄ idē. φ dieb⁹ dñicis nō dñt flecti genua cā oīonis nisi quis ex deuotiōe facere vellit excepta ꝯsecratione epōꝝ vbi ꝯsecrans ⁊ ꝯsecrat⁹ genua flectere dñt. Iō p̄cipit oīb⁹ xp̄ianis φ tali die dñt audire missam vt pȝ

de ɔse.di.j.c. Missas dñica die secularib⁹ totas audire spāli ordine pcipim⁹ Ita vt ante bñdictionē sacerdotꝫ egredi pplus non psumat. Qd si fecerit ab epo publice ɔfundat. Ubi dicit glo. q contra pceptū faciūt q diebus dñicis non audiūt integrā missam: nisi aliq̄ specialis necessitas cogat. Sed diceres. hoc pceptū cogit nisi seclares. Ergo clerici & religiosi possunt nō audire missaȝ integrā. Rñdet negando ɔsequētiam. Quicqd em̄ pfectiōis spūalis secularibus pcipit h in susceptiōe sacri ordis: vel in ingressu religionis cleric⁹ vl religiosus quasi in mādato recipit. Naȝ dieb⁹ dñicis sacerdotes specialiter debēt celebrare. vtȝ de ɔse.di.ij.c. Quotidie eucharistiā accipe nec laudo nec vitupero: omib⁹ tn̄ dñicis dieb⁹ cōicandū esse exhortor. Tertio est dies magne tranquillitatis & indulgētie. Ideȝ em̄ pceptū qd olim dabat de die sabbati & de ei⁹ celebratione ecclia nūc precipit de die dñica. Uñ dixit dñs Exo. ij. Memēto vt diē sabbati sanctifices. Sex em̄ dieb⁹ opaberis & facies omia opa tua: septima aūt die sabbatū dñi dei tui est. Nō facies in ea omē opus nec tu nec filius tuus &c. Ista oia nūc sunt celebranda & obseruāda in die dominica quē nobis celebrē fecit xps q in illa resurrexit. Et licet ab omi opere sit abstinendū: potissime tn̄ abstinendū est a carnalib⁹ opationib⁹. Nā vt deduci pōt ex statutis patrū dieb⁹ dominicis nō dñt fieri balneationes commessationes tripudia & chorisationes &c. Uñ in canōe de ɔse.di.iij.c. puenit. Recitat papa q ciues romāi ppposuerūt corā eo pdicationē qrūdā q i suis pdicationib⁹ dixerūt q in dieb⁹ dñicꝫ null⁹ debeat balneare. Rñdit papa dicēs. Si p luxuria & voluptate in illa die dñica lauari appetit hoc fieri: nec reliquo die concedimus. Si autem p necessitate corporis: hoc nec die dominico prohibemus. Ex qua auctoritate pȝ grauiter peccare oēs illos qui non pp̄ter necessitatē corpis s potius causa voluptatis ad balneū currunt quocūq etiā die feriali & spāliter oēs religiosi multū peccant. Nā aug⁹ in regula. Lauacrū corpis cū necessitas cogit minime denegef. Sine g necessitate n̄ est balneādum s pro necessitate. Dicit eusebi⁹ li. v. histo. eccle. c. j. q serui xpi qui habitabāt vienne & lugduno vrbibus scripserūt fribus cōmorātibus in asia psecutionē quā patiebant in gallia. Cōquesti em̄ fuerūt q eis phibeatur domoruȝ inhabitatio. deinde vsus balneorū. Et ista est grāmatica eusebij Dicit em̄ eusebi⁹ li. iiij. ca. xiiij. de bto Johe euāgelista: qui cū apud ephesuȝ balnea lauādi grā fuisset ingressus et vidisset ibi cherinthū hereticū exilijt ɔtinuo & discessit nō lot⁹ dicēs. Fugiamus hinc ne & balnea ipa corruāt in qbus cherinth⁹ lauatur veritatis inimicus. Ex qbus pȝ q scti s licitū fuit itrare balnea. Quarto est dies iocūditatis & leticie. Iō nemo debet ieiunare die dñica. vt pȝ de ɔse. di. iij. c. Jeiunium dñice diei & quinte ferie nemin celebrare dȝ: vt inter ieiuniū xpianorꝫ et gentiliū: & veraciter credētiū & infidelium atq hereticorꝫ vera & nō falsa discretio habeat. Itē ibidē. c. ne quis ieiunet die dñica. Rō huius est: q2 dies dominica dies leticie ē. Sȝ ieiunbilis dies: est dies tristicie. Si g qs vellet ieiunare i die dñica vellet q dies leticie fieret dies tristicie.

Sabbata sanctifices.

Primi peccātes

contra illud pceptū sunt qui manualiter aliqd opant in diebus dominicis & alijs diebus festiuis. Cōtra qs dr Exod. xx. Memēto vt dieȝ sabbati

sanctifices. i. diuino cultui totaliter ap
plices de diuinis bñficijs meditãdo: ꝛ
deo gras agendo. Sex em dieb⁹ opa
beris illa que sũt necessaria ꝓ vita hu
mana sustẽrãda. Septima aũt die sab
bati dñi tui est. Nõ facies in ea omne
opus. Illa etiã que necessaria ꝓ victu
erãt: nõ fuit licitũ coqre vel parare vtꝫ
Exo. xvj. ꝛ. xx. Nec tu nec filius tuus
ꝛ ancilla tua ꝛ iumentũ tuũ ꝛ aduena
id est gentilis ꝯuersus ad ritũ iudeoꝝ
Ratio hui⁹ sequit: qꝛ in sex dieb⁹ fecit
deus celũ ꝛ terrã mare ꝛ oia que in eis
sunt. in septimo aũt quieuit ab oi ope.
Jõ bñdixit dñs diei sabbati ꝛ sctifica-
uit illũ. Hec ibi. Jtẽ Exo. xxxj. Dixit
dñs. Sabbatũ meũ custodiatis. qꝛ si-
gnũ est inter me ꝛ vos in generatiõib⁹
vestris vt sciatis qꝛ ego dñs q̇ sctifico
vos. Custodite sabbatũ meũ. qꝛ sctm ẽ.
Et sequit ibidẽ. Qui polluerit illõ mor-
te moriat: ꝛ qui fecerit in eo op⁹ peri-
bit aĩa illi⁹ de medio ꝓpli sui. Hec ibi.
Ex his pꝫ qꝫ stricte fuit iudeis ꝑcepta
obseruatio sabbati. loco cui⁹ nos xp̃ia-
ni habem⁹ diẽ dñicam. Sꝫ nos xp̃iani
sum⁹ peiores iudeis q̇ valde stricte ser
uant sabbatum suũ. Nã iudeus nõ ca
peret mille florenos ꝙ faceret vnam
quam suturã in tunica sua. sed xp̃ian⁹
caperet vnum denarium ꝛ sueret inte
grã tunicam in die dominica. Etiã iu-
dei puniunt terribiliter trãsgressores
sabbati. vtꝫ Nũe. xv. q̇ collegit ligna i
die sabbati q̇ fuit ꝓpter hoc lapidatus
vtꝫ ibidẽ. Sed raro vel nũqꝫ tales trãs
gressores apud xp̃ianos puniunt. Sꝫ
si nõ puniunt ab hoĩe a deo puniunt h̃
ꝛ in futuro. Pͥo h̃ puniunt i tpalib⁹
qꝛ tales ex h̃ nõ ditant; qꝛ qcq̇d lucran
tur in tpalibus perdũt in spũalibus q̇
sunt bona aĩe. Insup ex diuina pmissi
one captiuant: a raptoribus spoliant:
vel equi eoꝝ leduntur ꝛ moriũtur: aut
vacce ꝛ domus eorum cõburuntur vel
alia infortunia talibus accidunt: ꝛ sic
depauperantur. Secũdo tales puniunt
in corpore: quia aliquando infirmãtur
per mensem vel duos: vel quãdoqꝫ ca
dunt ꝛ frangunt crura vel brachia: ꝛ sic
oportet eos festiuare cuꝫ potius debe-
rent laborare. quia ante laborauerunt
cum festiuare debuerunt. Quia fm sa-
lomonem. Per que quis peccat: ꝑ hec
ꝛ torquetur. Tertio puniuntur in ani-
ma quod est maximũ: quia quotiẽs fe-
stum soluunt: totiẽs mortaliter peccãt
ꝛ aĩam ꝓpriam occidũt: vtꝫ Exo. xxxj.
Qui polluerit sabbatũ morte moriat.
Nam tales violatores peccant in pa-
trem: cuius potẽtia mũdũ creauit. In
filiũ: cuius sapientia mundũ redemit
In spũmsanctũ: qui in tali die missus ẽ
in mundum Ex his patet ꝙ in dieb⁹
dñicis ꝛ alijs festis debꝫ se hõ abstine
re ab omĩ ope seruili. fm illud Leuit.
xxiij. Omne opus seruile nõ facietis
in eo. Et est opus suile: opus mecha-
nicum: que ars diuiditur in septem sci-
entias. vt dicit Hug. li. ij. dydascolon.
c. xxj. Quarum prima est agricultura.
Et cotinet in se omne modũ colẽdi ter
ram. Cuius artis inuẽtor primus fuit
Cayn. vtꝫ Geñ. iiij. Tales oẽs tenẽtur
sabbatisare. Sed quãuis nõ arant i fe-
sto: preparãt tamẽ currũ vel liniũt ro-
tas vel reformãt aratrũ ꝛ in hoc putãt
se nõ dissoluere festa: quod falsum est.
Secũda dicit lanificiũ ꝛ ꝯtinet omĩa
genera texẽdi: aut suẽdi vestes: vt sunt
sutores: sartores. Tales etiam debent
sabbatisare: sed sutores si nõ suunt cal-
ceos: ꝑparant tñ corriũ aut denigrant
illud vel liniunt vel permittũt ꝙ famu
li eoꝝ repetiant sotulares vt lucrentur
Sartores etiã quanto noctes ꝛ vigilie
sunt sanctiores: tanto magis laborant:
imo famuli eorum vt lucrent repetiãt
vestimẽta antiqua. Tales oẽs peccãt
mortaliter. Tertia ẽ armatura ꝛ ꝯtinet

omnē modū fabrefactorum. in ligno in metallo. Tales etiā tenent celebrare. Sed qd facit carpētarius si nō laborat fecādo. acuit tū instrumēta sua. faber li nit folles suos aut cōflatoriū pparat in dieb⁹ dñicis. Quarta ē naugatio ꝛ cō tinet oēm modū mercatoꝝ. emēde ven dendo: vel mutādo. Si mercator: eꝰ nō emit aut vendit. sedēt tū cōputādo et inspiciēdo libros suos cōputationū p totū die celebrē vt cū socijs suis cōpu tent. Inter illos macellatores ꝛ pisto res qui pinsunt in sacris noctibus: ꝛ si nō pparant tū furnū: aut secant ligna: aut preparāt pastā fermētando aut cri brant: ꝛ putāt se in hoc nō frāgere festa Quinta est venatio: ꝛ cōtinet in se om nē modū piscatōis: aucupij: ꝛ venatu rā. volētes ergo in diebus dñicis ire pi scatū aut aucupatū aut venatū frāgunt festa. Sexta dicit medicina: et cōtinet omnē modū faciēdi electuaria. Igitur illi peccāt q diebus dñicis ɔponūt spe cies. Septima ē theatrica: q continet oēm modū ludendi: pugillādi: saltandi ꝛ currēdi. Omīa ista ꝓhibita sunt dñi cis dieb⁹. Similiter etiā peccāt textores q̄uis nō laborāt in diebus sacris tū ꝓ parāt fila ꝛ stamina vt sint ꝓmptiores in die sequēti: aut voluūt fila in in gir gilla in glomo: ꝛ sic de alijs. Et etiā ta les frangūt festa: ꝛ peccant. Excipiūtur th septē casus in q̄bus licitū est ali quid opari manualiter. Primo in corporis necessitate. Jo Math. xij. excu sauit dñs discipulos euellentes spicas in die sabbati. vñ legit ibidem. In illo tempe abijt iesus per sata. Discipuli au tem eius esurientes ceperūt euellere spi cas ꝛ māducare. Pharisei aūt vidētes hoc dicebāt. Ecce discipuli tui faciunt qd nō licet eis in sabbato facere. Ait il lis. Nō legistis qd fecerat dauid quan do esurijt ꝛ q cū eo erant quō intrauit domū dei ꝛ panes ꝓpositiōis comedit

q̄s nō licebat ei edere neqꝫ his q cū eo erant nisi sacerdotib⁹ vt pꝫ. j. Reg. xxj. Ista fuit necessitas corpis. g̃ h fieri lic te potuit. qꝛ nō ē culpabile qd necitas infert vt ꝫ. xxx. q. j. c. ad limina. Item ne cessitas ñ hꝫ legē. j. q. j. remissionē. Item necitas facit licitū ꝛc. ex de re. iu. c. q̄ñ est. Itē necitas non subiacet legi. ex de obs. ieiu. c. ɔsiliū. Itē dicit aug⁹. in li. de ope monachoꝝ q discipuli nō arguun tur h de furto. qꝛ sm legē iudeoꝝ. fur ñ erat q de agris nihil secū portabat ꝛ in agro fructum comedit. Sic etiā est de vuis ꝛ vineis vt pꝫ deut. xxiij. vbi dr. Si ingressus fueris vineā ꝓximi tui. come de de vuis q̄ntum placuerit: ꝛ nullum effers tecum Et ibidē etiā ponit de spi cis. Secundo hoc pōt fieri in ꝓximi infirmitate. vt ꝫ math. xij. Dñs curauit hominē habentē manum aridā in die sabbati. Unde dr ibidē. Uenit dñs in synagogam eoꝝ. Et ecce homo manuz habens aridam. ꝛ interrogabāt eū di centes. Si licet sabbato curare vt accu sarent eū. Ipse aūt dixit illis. Quis erit ex vobis ho q habet ouem vnā ꝛ si ceciderit sabbatis in foueā. nōne tene bit ꝛ leuabit eam. quanto magis meli or est homo oue: Itaqꝫ licet sabbatis benefacere. Hec ibi. Joh. vij. Mihi in dignamini. qꝛ totū hoīem saluū feci in sabbato. Inde ē q medici licite possūt hominem sanare in sabbato sine pecca to. ꝛ opa misedie exercere dūmodo te neant regulam q ponit ex de pe. ꝛ re. c. cum infirmitas. Sed cur xp̄s fecit illa in die sabbati: Rñdet ꝓpter tria. Pri mo vt se dūm onderet sabbati. vt ꝫ Ma thei. xij. dñs ꝛ filius hoīs. etiā sabbati. Secundo vt verū intellectum illi⁹ pre cepti daret. qꝛ nō est cessandū ab opib⁹ misericordie. quia licet sabbatis bene facere math. xij. ꝛ Luc. vi. Quia is cō mitit in lege q verba cōplectēs contra legis nitit voluntatē. vt pꝫ ex de reg.

tur. li. vi. Sicut dī de quodā fratre mi noze q aliū religiosum p aquaȝ basulauit. Qui dū in medio fuisset. quesiuit si aliquē haberet denariū. Qui cum diceret sic. ille dixit. nō licet mihi pecuniaȝ portare. Et sic eū ad aquā proiecit. Sȝ hec nō fuit intentio regule sue. De quibus ait aplʼs. Cauteriatā habētes conscientiā. Tercio vt plures hoīes audientes eū ⁊ videntes edificaret. Lu. xiij. Cū curasset mulierē que habuit spiritū infirmitatis annis. xviij. ⁊ erat inclinata nec poterat sursuȝ respicere. Quā cum curasset iesus. dicebāt turbe. Sex sunt dies in qbus oportet operi. In his ergo venite ⁊ curamini. Tercio in ecclesie vtilitatē. vn̄ Math. xij. Xp̄s posuit exemplū de sacerdotibꝰ q̄ faciebāt oīa q̄ nc̄cia erāt in tēplo in die sabbati: ⁊ tñ sine crimine fuerūt apud eos. Sic excusant illi q̄ arant vel laborāt pauperibus. aut quadrigāt in paruis solennitatibus aut ecclie aut constructioni pro reparatione pontiū aut muroꝝ: ⁊ sic de aliis. Quia Tinvuilhelmu q̄ dicit. Ino credo q̄ dnicis dieb' vel pcipue in maiorib' solēnitatibus scȝ beate marie vginis et aploꝝ liceat id fieri. de ceteris aūt festiuitatibus ⁊ dieb' feriatis pasche: penthecostes: quo ad h̄ credo q̄ liceat scd̄ ꝯsuetudinē regiōis. quā scit ep̄s loci et nō reprobat. Si autem dubitat vtrū si ep̄s sciat talia ⁊ sustineat recurrere debet sacerdos loci ad ep̄m vt sup hoc rāficet ab eo. Ad h̄ aūt q̄ talia licite sustineant oportet q̄ non reuocent laborantes ab audiendo diuina que tenent audire. Et q̄ principaliter talia fiāt pter deū. nō propter affectū carnalem. aut ipem remuneratiōis terrene. Et q̄ necessitas paupertatꝭ hoc videat exigere cui fit. Idem est de ministris ecclesie pauperis' pserti̅m qui redditus nō habent i lignis ⁊ lapidibus. Ita tamē q̄ labor nō perueniat ad multam fatigationē ⁊ tedium ex diuturnitate laborandi. Quia cū huiusmodi festa repsentant quietē eterne patrie ⁊ delectationē. nō eredo q̄ debet in eis laborare p totam diē vel vsq̄ ad nimiā fatigationē: vel vt pter hūc laborē dimittāt audire missaȝ: q: dimittere illud ad quod tenētur pter id ad qd̄ non tenētur est pcm̄. Hec Johānes in summa ꝯfessionū. Sed ꝯsulendū esset sacerdotibus ne h̄ facerēt. q: Math. xviij. dī. Ve homini illi per quē scandala fiūt. Quia si hoc sacerdotes pmittūt facere. laici facilliter inducunt ad faciendū similia di cētes. Si hoc sacerdotes pmittūt facere: cur nos nō possum' Quarto pōt fieri in superioris ptāte. Vn̄ Johā. vij. Dn̄s mandauit circumcisioneȝ fieri in sabbato: nec per hoc soluebat lex moysi cū ipse esset dn̄s sabbati. Idem est si papa vel ecclia ꝯ pmitteret. Iō nō peccat q̄ capitꝰ alleca in dieb' dnicis: vt extra de feriis. ca. licet. vbi legit. Licet tā veteris q̄ noui testamēti pagina specialiter diē ad humanā quietē spāliter deputauerit ⁊ tam eum q̄ alios dies inastatē altissimi deputatos: necnon natalicia sanctoꝝ martyrū ecclia decreuerit obseruāda ⁊ in his ab omi ope seruili cessandū. Et. s. Indulgemus vt licet prochianis vestris diebus domicis ⁊ aliis festis pterq̄ in maioribus anni solēnitatibus si alleca terre se inclinauerint: eoꝝ captioni: ingruente necessitate intēdere: ita q̄ post factā capturā ecclesiis circūpositis ⁊ xp̄i pauperib' cōgruā faciant portionē. Hec ibi. Sed dubitat q̄ēo ecclia pōt dispensare in p cepto diuio. Rn̄det dupliciter. Primo q̄ ista nō est legis dispensatio: sed potius interptatio: quia ecclia habȝ diuinā legē interptari qualit debeat intelligi. Scd̄o q: ecclia in suis statutis vtitur instinctu spūssancti: vt; xxv. q. j. c. violatores. Cum ergo pcepta sunt data ⁊

deo. sic eccl'iastica auctoritate ꝛ instin-
ctu spūssctī pōt in qbusdā reuocare ꝓ-
pter necessitatē hoīm. Non tñ sunt ex-
cusati alij piscatores q̄ piscant festiuis
dieb⁹: sicut multi vagi faciūt. Quito
pōt fieri in defensiōe cōitatis. Jō scri
bit. xxiij. q. viij. c. Si nulla viget. vbi dr
Si viget necessitas ꝓ defensiōe patrie
vel legū paternaꝝ nullo tpe est belloꝝ
ꝑparationi pcendū. Sic legim⁹ Ma-
chab. ij. ꝙ illi scti machabei quoꝝ aliq̄
ꝑmiserūt se interfici anq̄ꝫ vellēt bellare
sabbatis postmodū alij prehabita de-
liberatiōe dixerūt. Ois hō q̄ venit ad
nos ad bellandū in die sabbati pugne
mus aduersus eū ꝛ nō moriamur sicut
frēs nrī. Sꝫ tñ nō sunt excusati qui va
dūt cū balistis ad sagittandū colubas
aut aues ꝓ lucro. Sexto ꝓpt rei neces
sitatē. vt si dom⁹ incēderet posset exti
gui ꝛ sic de alijs. Dicit iohēs in sūma
ꝯfessionū. Credo inq̄t si iacentibus in
agris bladis ꝛ segetib⁹ aut fenis ī pra
tis: ꝛ immineat tēpestas aut pluuia que
corrūpat aut deterioret multū: tūc dñi
rerū non sunt ꝓhibēdi ea remouere ꝛ
indemnitati sue precauere. non tamen
sunt excusati barbitonsores aut suffera
tores equorum nisi hoc fecerint pro-
pter necessitatem qbus hmōi opa im-
pendūt. Si aūt faciūt ꝓpter questū im
probū lucrādi. nō pñt excusari. Item
peccāt molendinarij terētes frumēta
in molendinis ad ventū ꝛ ad aqua sine
magna necessitate. De molēdinis autē
q̄ trahunt p iumēta credo ꝙ dñt q̄esce
re dieb⁹ feriatis. cū fm legē nō solum
hoīes ꝫ etiam iumēta dñt quiescere in
sabbato. vt ptꝫ Exod. xx. Jn alijs aūt
molēdinis ad ventū ꝛ ad aquā in ne-
cessitate. scruāda est ꝯsuetudo regiōis
nō ꝓhibita a p̄latis cum absq̄ꝫ magno
ope hoīs possint expleri. Item peccāt
cursores ꝛ viatores qui ꝓ pecunia va-
dūt. cū fm legē iudei nō poterant ire-
in sabbato vltra mille passus qd̄ dice-
batur iter sabbati. vt ptꝫ Act. j. nisi sit
magna necessitas. Septimo pōt hꝫ fie-
ri ꝓpter opis medietatē vt cū opus qd̄
q̄s agit ē valde parū. Alij oēs mortali
ter peccāt ꝛ grauiter. Cui⁹ exemplū ptꝫ
in legēda scti ypoliti. ꝙ bubulcus qui-
dā noīe petrus cum in festo btē marie
magdalene plaustꝝ iunxisset. ꝛ boues
sequētes verbis maledictis vrgeret. ꝓ
tinus boues ꝛ aratꝝ a fulmine assumi
tur ꝛ ipse petrus q̄ imprecatus fuerat
atrociori torq̄bat supplicio. Nā ignis
eū arripuit a deo ꝙ carnib⁹ ꝛ neruis
tibie ꝛ crurib⁹ cōsumptis ossa paterēt
ꝛ ipsa tandē tibia a sua cōpage penit⁹
soluebat. Tunc ille eccl'iam btē virgi-
nis accedēs tibiā ipam in quodā fora-
mine ipius eccl'ie abscōdit ꝛ btām vir
ginē lacrimis ꝛ p̄cib⁹ ꝓ sua liberatiōe
rogabat. Et ecce nocte quadā btā v̄go
sctō ypolito vt petrū sanitati p̄stine re
stitueret impauit. Statimq̄ꝫ sctūs ypo
litus tibiā de foramine accipiēs in lo-
co suo q̄si surculū arbori in momento
inseruit. Jn qua visione tantos dolo-
res sensit vt suis clamorib⁹ totā fami-
liā excitaret. Qui surgētes ꝛ lumē ac-
cendētes. euꝫ duo crura ꝛ duas tibias
hr̄e ꝯspiciūt. Sed deludi putātes ipm
iterū ꝯtrectabāt vt bona mēbra ipsum
hr̄e cōspicerent. Qui iuxta eū stantes
integra mēbra hr̄e ꝯspiciūt.

Sabbata sanctifices.

Eecūdi sunt qui
peccāt ꝯtra hoc preceptū ꝛ sūt
qui emūt ꝛ vendūt in dieb⁹ dñicis et
alijs festis q̄ dr̄ extra de ferijs. c. Oēs
dies dñicos a vespe in vesperū cū om
ni veneratiōe decreuim⁹ obseruare. et
ab omī illicito ope abstinere. vt merca-
ta in eis minime fiant. Hec ibi. Itē dr̄.
recte faciunt ꝯtra hoc preceptū. Sab-
bata sanctifices, Item Exo. xxxi. Qui

polluerit illud morte moriat: et qui fecerit in eo opus peribit aia illius de medio populi sui. Nã legit. Nume. xv. Factũ est cũ essent filij isrl' in solitudine et inuenissent hoiez colligentē ligna in die sabbati obtulerũt eũ moysi et aaron et vniuerse multitudini: et recluserũt eũ in carcerē nesciētes quid d eo facerent. Dixitqz dñs moysi. Morte moriat hō iste: obruat eũ ois pplus lapidib9 extra castra. Cunqz eduxisset eũ foras: obruerũt eũ lapidib9 et mortuus est sicut pceperat dñs. Sed nunqd est magis pctm emere aut vendere in festis ex cupiditate q̃ colligere ligñ ex necessitate sua. Querit ergo vtrũ emere aut vendere in dieb9 dñicis aut in festiuitatib9 sanctoꝝ sit semp peccatũ mortale aut violatio sabbatoꝝ an non. Vbi dr q sic. ꝑpter auctoritates supius allegatas: qz est ꝯtra pceptum ecclesie. Ergo est mortale pctm. In contrariũ est necessitas: qz nõ est culpabile qd necessitas infert vt ptz. xxxiij. q. j. c. ad legitimã. Itē necessitas nõ habet legē. j. q. j. remissionē. Itē necessitas facit licitũ qd nõ ẽ licitũ. extra d reg. iu. qd nõ est. Itē necessitas nõ subiacet legi. extra de obseruatõe ieiunioꝝ c. ꝯsiliũ. Ad hanc questionē rñdit magister Aug9 de anchona sup Matth. dicens q questio est dubia ꝑpter illud qd dr de cõsecra. di. iij. c. Ieiunia. In die dñica nihil aliud agendũ ē nisi deo vacandũ. Et subdit. Nulla opatio in illa scã die agat nisi solũ ymnis et canticis spũalibus illa dies transigatur.

Sciendũ est vt dicit quidã doctor q tenere forũ dieb9 festiuis et dñicis tripliciter contingit fieri: scilicet:

Causa ineuitabilis necessitatis.

Causa cupiditatis.

Causa naturalis vtilitatis.

Prima causa ineuitabilis necessitatis.

Contingit eni quinqz ꝯsideratis cõditionibus tēpoꝝ psonarũ ac negocioꝝ qd nisi fieret forũ die dñica vel festiuitatũ emēdo vel vendēdo res aliqs magnũ detrimentũ impetrarent pdicte psone qz forte sunt artifices. vñ alijs diebus eoꝝ artificijs eos oportet intēdere vt victũ et vestitũ p eis et p illis quoꝝ curã hñt impendãt. Et tales exq mis sam audiũt et horas aliquã deputãt ad vacandũ cultui diuino a peccato possunt excusari potissime si in talib9 operibus mens eoꝝ nõ multũ a diuino distrahat seruitio. Hec ille doctor. Dicit iohes in summa ꝯfessio. titulo de ferijs q. xij. allegãs glosaz. extra de ferijs. c. oẽs. sup verbo mercatũ. dicẽs. Si aliqs hoc facit p sua necessitate aliqñ nõ ꝯsuetudinarie nõ credo q peccat mortaliter. Secũdo põt fieri cã cupiditatis. Scribit eñ Eccli. ij. q peccatori dedit de9 curã supfluã et afflictiones animi vt p nocte nõ requiescat et cũcti dies ei9 doloꝛib9 pleni sunt. Talibus eni quib9 nõ sufficit tēpus ad vendendũ et emendũ rõne anxietatis et cupiditatis peccatũ est emere aut vendere dñica die: qz cupiditas cũ charitate stare nõ potest: imo cũ augeẽ cupiditas diminuitur charitas. vt dicit August. Item dicit ioh. in summa ꝯfessio. vbi s. dicẽs. Si aũt hoc ducit in ꝯsuetudinē aut hoc facit ex improba cupiditate lucrandi: sicut faciũt mercatores q ꝑpter frequentanda mercata ad nundinas vix aut nũqz intrant ecclias suas: credo q peccẽt mortaliter. In locis aũt illis vbi specialit inhabita sunt ab epõ hmõi mercataaut nũdine. peccãt qui ꝯtra hãc inhibitionem faciũt. et si episcopus excõicauit oẽs q veniũt ad huiusmõi, phibita mercata. Si aliqs de aliena diocesi scienter veniũt: incidũt in illam excõicationē: cũ rõne delicti effi ciant de iurisdictiõe illius epi. Hec iohannes. Rõ huius est: qz difficile ẽ in-

ter ementis vendentisq; cōmercii nō
interuenire pctm̄ vtz de pe. di. v. c. qua
litas. q: tali tpe maxime vitandum est:
cum grauiꝰ rōne tpis peccant. vt pz de
pe. di. v. c. cōsideret qualitatem Jō dicit
Esdre. ij. xxiij. c. Et dicit ibi neemias.
In diebus illis vidi in iuda torcularia
calcari in sabbato: portantes aceruos z
onerantes sup azinos vinū z vuas z fi
cus z omne olus z inferentes in ierl'm
in die sabbati. Sequit ibidem. Et tiri
habitauerūt in ea inferentes pisces z
omnia venalia z vendebant in in sab
bato filijs iuda. Et obiurgaui optima
tes iuda z dixi eis. Que est hec res ma
la quā vos facit: z pphanatis diem sab
bati. Nunqd nō hec fecerūt patres ve
stri: Sequit ibidem. Clauserūt ergo ia
nuas z pcepi vt nō aperirent eas vsq;
post diem sabbati. Sequit. Et mause
rūt omnia venalia foris ir'm z negocia
tores z vendentes: hec ibi. Sequit cor
relarie et his q messores frugum z col
lectores sine magna necessitate in sab
batis sunt festi violatores. Probatur:
q: non est minus peccatū colligere fru
ges in die sabbati q̄ calcare torcularia
aut colligere vuas. Si talia prohibuit
neemias vt patet supra in auctoritate.
Excusantur tamen illi si iacentibus in
agris segetibꝰ aut in pratis fenis si im
mineat tempestas aut pluuia que cor
rumpene talia. non sunt phibendi diē
illarū rerū ea remouere zc. vtz supra in
sermone proximo. Si qs hoc facit sine
magna necessitate. peccat mortaliter et
frequenter patit defectum z detrimen
tum in segetibus suis aut p cōbustio
nē aut tempestatis destructionē. No
ui eīt ego quendā hominē in comitatu
Rauēsborgensi villanū. cui accidit qd
hic narro. Nam semel tēpestas destru
xit omnia frumenta circūquaq; excep
tis suis segetibus cum aliorum mixtis.
De hoc vicini sui ammirantes interro
gauerūt eū qd fecisset q sua frumenta
illesa māserūt in tā horribili tēpestate
q̄ tn̄ inter nr̄a frumēta mixta fuerunt.
Qui rñdit q de nullo alio hanc gratiā
habuit nō q diebꝰ festiuis nūq̄ colle
git frumēta sua aut metere solebat: sed
totalit vacaret deo. Ergo zc. Nā si ali
qñ deuote celebrātes festa paciunt dā
nū. tñc deꝰ eis in alijs R recupat. Vō
pz in tali exēplo qd ponit mgr in libro
apū. Fuerūt tres messores simul me
tentes z inter illos fuit vnꝰ deuotꝰ q
bn̄ celebrabat festa. Qñ ille audiebat
campanā p vespis sonantē: mox cessa
bat ab omi ope z eccl'iaz visitabat. Ac
cidit q illi tres muto meterēt frumen
ta in agro. Pulsabat cāpana p vespe
ris. Mox ille dixit sodalibꝰ suis. Tem
pus est cessemus ab ope q: sabbatū in
stat cū vespe pulsant. Ipo cessante alij
eū deriserunt z ab ope cessare noluerūt
z sic eū in ope metendi antiqui pauerūt
Sequēti die post sabbatuz reuersi hij
tres ad opus consuetū. Inclinauit se
ille deuotus z inuenit nummū aureuz
satis magnū z spissum in quo erat tal
scriptura in circūferentia. Deus vest e
me cōpegit z in aurū me redegit pau
peri qui nō fregit diem festū celebrem
Quē ille retinuit alijs dolentibꝰ q cu
eo nō inceperūt festiuare. Secūdo se
quit correlarie q etiā peccāt mortalit
vectores z quadrigantes z festa sctōz
minime celebrātes. q: dicit Neemias
vbi s̄. Onerantes super azinos vinum
z vuas: ficus z omne olus in hierl'm in
ferentes in die sabbati: q: nō est minu
peccatum onerare plaustrum z [illegible]
re cum equis q̄ onerare azinum au
equum z portare onus. Sed vtrimuu
est peccatū ergo z pmū: grauiter ergo
peccāt illi qui in diebꝰ festiuis cū qua
drigis afferūt ceruisiā. Sic etiam ill
qui vehunt blada in diebus feriatis
Et si pp̄ter preceptū ciuitatis currue

⁊ equi nō possunt ingredi ciuitatē por
tant ceruisiā foris ciuitatē implēt va-
sa. ⁊ fit fraus pcepto. Excusant tñ ve-
ctores mercīū ad nūdinas aut ad loca
remota q̄ sine graui incōmodo nō pñt
dieb⁹ festiuis vacare a q̄drigando. Sȝ
qd est de vectoribus salis. Rñdet. Si
exeūt ꝓpter bonū cōmune ⁊ nō in die
festo. ⁊ si quiescerent incurrerēt ipsi et
cōitas notabile damnū. saluo iudicio
meliori excusant sicut ⁊ pcedētes. de-
bēt tñ abstinere in magnis festiuitati-
bus a q̄drigando. Cui⁹ exemplū patu
it i diocesi narbonēsi. Ibi fuerūt duo
vectores: vn⁹ illoꝝ qñ instetit festiui-
tas quieuit cū equis ⁊ q̄driga. Ali⁹ ve
ro nūq̄ pepcit sctōꝝ solēnitatib⁹. Ac-
cidit aūt q̄ mutuo eoꝝ currib⁹ onera-
tis exirēt superueniente die festo. Tunc
vn⁹ ille sabbatisabat more solito. alius
recessit cū iumentis suis. Anno finito
cōuenerūt simul in vnū locū. Tūc ille
qui nunq̄ celebrabat extraxit de mar-
subio suo. l. florenos īproperando alte
ri dicēs. Tales florenos vltra oēs ex
pensas lucratus sum ⁊ tñ nunq̄ diem
celebraui celebrem nec tenui. Tu autē
quid q̄ deuot⁹ es ad deū ⁊ ad sanctos.
⁊ sp deficis in tpalib⁹. Illis verbis di-
ctis mira res accidit. Oēs illi floreni i
pñtia multoꝝ in cineres redacti sunt.
⁊ sic ille ꝯfusus discessit. Correlarie seq̄
tur tertio ex illa auctoritate supi⁹ alle-
gata q̄ carnifices: pellifices: sartores
sutores: mercatores sua venalia in die
bus feriatis vendētes peccāt grauit.
⁊ sunt ecclie dei inobediētes. Proba-
tur. qꝛ dicit Neemias vbi s̄. In feren-
tes pisces ⁊ oīa venalia vidi ⁊ vende-
bant in sabbatis filijs iuda. ⁊ obiurga
ui optimates iuda ⁊ dixi eis. Que ē h̄
res mala quā vos facitis . ⁊ ꝓphanatis
diē sabbati. Non hec fecerūt pr̄es vr̄i.
Hec ibi. O vtinā nūc eēt Neemias ta
lis qui talia redargueret ⁊ specialiter
carnifices q̄ stant p totā diē dñicā aut
aliā festiuā diē vendēdo carnes suas.
false iurando: diuinū cultū negligēdo
⁊ pdicationē postergādo. alios etiaȝ a
diuino cultu distrahēdo ⁊ v̄ba vana ⁊
inutilia ꝓferēdo. Peccāt etiā illi suto
res q̄ dñicis dieb⁹ ⁊ alijs festis vendūt
sotulares ⁊ apiūt fenestras suas sicut
alijs dieb⁹ ferialib⁹. Peccāt mercato-
res q̄ suas mercācias summo mane ex
ponūt ad vendendū dñicis dieb⁹ ⁊ fe-
stiuis anq̄ audiāt missam. Peccāt eti-
am tabernarij ⁊ tabernatrices q̄ istis
ebriosis hoib⁹ in festis vendūt potū:
aut ceruisiā q̄ten ruāt in vlteriora pec
cata. tales vēditores ceruisie deberēt
cessare a venditiōe. ⁊ sic ipsi cessarent a
potatiōe ⁊ ebrietate. qꝛ dr̄ de iniuria ⁊
dāp. da. c. si culpa. Qui occasionē dam
ni dat. damnuȝ dedisse videtur. O q̄t
iuramta q̄t blasphemie ebrietates rixe
ꝯtumelie ⁊ detractiones ibi fiunt qui-
bus pricipes fiūt. De his oibus dicit
Luc. xvij. Sicut factū est in dieb⁹ loth
Edebāt ⁊ bibebant: emebant ⁊ vende-
bant. Sequit. q̄ aūt die exijt loth a zo
domis pluit ignē ⁊ sulphurē de celo ⁊
oēs pdidit. Sic erit in die illa q̄ filius
hois reuelabit. De his etiā Joh. i apo
ca. dic. Negociatores terre flebūt. Itē
carnifices q̄ sine necessitate vendūt in
dieb⁹ festiuis carnes crudas. peccant.
nō tñ peccāt mortalit si carnes i festo
preparant. ⁊ in die sequēti vendant si
prius non poterant cōmode prepara-
re aut pparatas fuare. Sȝ qd fiet quā
do erunt tria vel q̄ttuor festa sibi ime-
diate subsequētia. Dicendū q̄ tūc pru
denti discretiōe vtendū est. semper de-
ferendū solēniori diei. Secund⁹ casus
est de tabernarijs quoꝝ abusio non si-
ne grauissima culpa ē. qui summo ma-
ne apiūt tabernas. etiā in q̄cunq̄ solē
nitate nunq̄ audiendo missam vel in-
trando ecclesiam. quasi sint proclamant

dyaboli:ad quoꝝ ecclesias .i.tabernas habent recursum:quē habent sacerdotes xp̄i in ecclesijs dei.Hi siquidē sūt arcendi ne apiant nisi hora debita.q̄a multi sunt q̄ visitant ecclesiā postq̄ inebriati fuerint in tabernis:tūc vadunt ad ecclesiā christi:non solum sine merito:verūetiam cum demerito ꝛ anie detrimento:qꝛ dicit de iniurijs ꝛ damno dato.cap̄.Si culpa.Qui occasionē dāni dat.damnū dedisse videtur.Sic omniū maloꝝ que in tabernis fiūt.sunt pticipes tabernarij ꝛ tabernatrices.scilicet nō audiendo missam.negligendo verbum dei.ꝛ de plurijs.blasphemijs.rixis.ebrietatibus.ꝛ sic de alijs oibus sunt rōem reddituri apud districtū iudicem.Et aliqui vendūt eis aliqua potus incitamēta:quod deterius est.Tercius casus est de hortulanis qui vēdūt herbas ꝛ fructus.de q̄bus dicendū est q̄ illos fructus atq̄ herbas q̄ diebus illis ꝯsumūtur vēdere ꝛ emere licet.predicatōne ꝛ missa ꝛ alijs ad que tenent non p̄termissis.Etiam panes ꝛ carnes coctas cum ꝯditōnibus iam premissis

Quartus casus est de vendentibus quasdā mercificulas maxime ad mulierum ornatum ꝛ ad vanitatē.vñ multa peccata mulierib⁹ eueniūt.aut alia puerilia que vendere solent in diebus festis ꝛ in locis sacris.Talia emere ꝛ vēdere nequaq̄ licet.tum ꝓpter diem festum.Tum qꝛ sunt incitamēta luxurie vanitatꝫ ꝛ gule.De q̄bus decimasexta questione septima.capitulo.Et hoc dixit⁹.Origenes sup illo.Dn̄s erat eijciens emētes ꝛ vendentes de templo.Nam tāto zelo contra tales accensus ē vt manibus proprijs eos extra templū proiecerit.ꝛ es nūmulariōꝝ subuertit.qđ contra quoscūq̄ scelestos alios nūq̄ fecisse legit.Querit vtꝝ liceat scribē libros dieb⁹ festiuis cū deuotōis.ꝶRñdet Johēs gerson i tractatu suo de laude scriptoꝝ dicēs.q̄ scriptor facit op⁹ bonū de genere.Quod si proueniat ex charitate est meritoriū vite eterne.nec dicēdum est seruile.Ideo inq̄t.Nihil impedit libros vel tractatulos aut ꝯcedicillos cū deuotōnis scribere diebus festiuis habito moderamie:quale sapiēs iudicabit in hoc ope.quod vtiq̄ seruile nō censendū est.Sed ad honorē ecclesie plus aliq̄n vergēs q̄ multiplicatio vocalis orōnis.Et hoc est verū dūmodo nō scribat pro p̄cio.Quarto seq̄tur correlarie:q̄ maxime ꝯsciētie prelatorū temporaliū grauātur q̄ talia vidēt ꝛ sciūt.ꝛ tamē p̄ eos dissimulant.Probatur.qꝛ dꝛ talib⁹ prelatis Ezechielis iij.ꝛ.xxxij.ca.Si dicēte me ad impiū morte morieris:ꝛ nō annūciaueris ei.neq̄ locut⁹ fueris vt auertat a via sua impia:ipse viuat ꝛ in iniq̄tate sua morietur.sanguinē autē eius de manu tua req̄rā.Hoc attendē deberēt p̄lati spūales q̄ sciūt ꝛ tolerāt ista neq̄ ista corrigūt in synodo.Hoc attēdere deberent tp̄ales prelati pricipes ꝛ barones rectores ciuitatꝫ q̄ talia sciūt.ꝛ tamē ista nō inhibent neq̄ manum apponūt.Quia possunt illud facere vnico p̄cepto.aut verbo.quod nos p̄dicatores vix in centum sermonib⁹ aut nunq̄ facere possumus.Audiāt quid scribit.lxxxvj.dist.ca.facientis ꝓculdubio culpam hab3.q̄ qđ potest corrigere negligit emēdare.Scriptū quippe est vt3 Leuit.xx.Nō Nō solum q̄ faciūt:sed etiā qui ꝯsentiunt faciētibus prīcipes iudicant.Seq̄tur.Negligere cum possis pturbare puersos:nihil aliud est q̄ fouē.Nec caret scrupulo societatis occulte:q̄ manifesto facinori nō desinit obuiare.Idē3 dicit.lxxxiij.di.ca.Error cui nō resistitur approbat ꝛ veritas cū mime defensatur opprimit.Idē.xxiij.q.iij.c.Qui pōt obuiare ꝛ pturbare puersos:ꝛ non facit:nihil est q̄ fouere impietatē eoꝝ.

Idē.xj.q.iij.ca.Qui peccātibus cōsentit ꝛ defendit aliū de inquetē: maledictus erit apud deū ꝛ homies. Et infra. Si qs alteri⁹ errori ɔsentit: sciat se cū illo sīl modo culpabile iudicādū. Hec Isid. Itē dī.ij.q.vij.ca. Negligē. Non sic fecit Neemias. de q̄ supra dixi. inqt ꝛ clauserūt ianuas ꝛ pcepi vt nō aperirēt eas vsqꝫ post sabbatum. ꝛ de pueris meis ɔstitui sup portas. vt null⁹ inferret onus in die sabbati. ꝛ māserūt negociatores ꝛ vēdētes vniuersa venalia foris ir̄lm semel ꝛ bis: ꝛ ɔtestat⁹ sum eos ꝛ dixi eis. Quare manetis ex adverso muri: si scdo hoc feceritis mittam manū in vos Itaqꝫ ex tpe illo nō venerūt in sabbato. Hec ibi. Utinā hic essꝫ talis Neemias q̄ sic manū apponeret ad diuina precepta obseruanda. Et si foras ciuitatem vellēt vendere aut emere aut implere vasa sua cum ceruisia. ꝛ sic facere fraudem precepto ciuitatis: q̄ talis apponeret manū suam sicut Neemias fecit. Fuit q̄dā mercator diues ꝛ abūdans in q̄dam ciuitate in ytalia. qui ex pcepto ꝛ statuto ciuitatis tenebat̄ sua mercata occultare ꝛ includere sicut alij q̄diu hoc fecit augebat in diuitijs ꝛ bonis tpalibus. Qui postea se trāstulit in aliam ciuitatē ꝓpter illud pceptum. cogitauit em̄ si in aliā ciuitatem veniret vbi nō teneret̄ seruare tale pceptum q̄ sic magis ditaret̄. Qui postq̄ p annū ... eadem ciuitate morā traxerat totaliter fuit depaupat⁹. ꝛ oībus bonis spoliatus. Cogitauit intra se. Melius est vt reuertaris ad pristinū locū ꝛ obser... la ciuitatis ꝛ dei. sic ecōuerso diteris. Quod ꝛ factū est. Nā hoc dñs minatus est nobis Leuit.xxvj. Si nō audieritis neqꝫ feceritis oīa mādata mea. visitabo vos velociter i egestate ꝛ ardore ꝛc̄. Nota ibidē. Et seqꝛ̄ infra. Tūc placebit terre sabbata sua cū ctis diebus solitudinis ꝛc̄. Sicut ptꝫ i multis alijs terris desertis q̄ iā sabbati sant. i. deserte sunt ꝓpter hominū pctā vt ptꝫ in comitatu sterneborgēsi ꝛ parborgeñ. ꝛ sic de alijs.

Sabbata sanctifices.

Tertio peccāt cōtra illud pceptum: q̄ tenent placita in diebus festiuis. Cōtra illud quod dī extra de ferijs ca. Oēs dies dñicos a vespa in vespeꝝ cum omni veneratōe decernimus obseruari. ꝛ ab omi illicito ope abstinere. vt mercata in eis minime fiant nec placita. Hec ibi. Clarius habet̄.xv.q.iiij.c. Placita secularia dñicis diebus nō agātur vel alijs pcipuis festis. Sequit̄ insup. Sācta synodus decreuit vt nulla iudiciaria potestas licētiā habeat sua auctoritate xp̄ianos ad placitum trahere ꝛc̄. Hec ille. Ex his ptꝫ q̄ si supiores vobis mādarent interesse placitis diebus solēnib⁹: nō tenemini obedire. Ptꝫ ex his q̄ maxime peccāt principes ꝛ barones magistriciuiū ꝛ ciuitates: officiales: et cōmunitates tenētes placita in diebus dñicis ꝛ solēnibus. Sicut cōmunit̄ videmus in claustris religiosoꝝ: q̄ finito sermone semꝑ ɔuenīūt in festis ad placita. Posset tamen illo die vt dic̄ Guilhelmus in glo. sup verbo Placita.xv.q.iiij. pro pace tractare. ꝛ quādo causa est debilium. ꝛ miserabiliū ꝑsonarum. que alio die non posset expediri. Sunt etiā multum reprehensibiles illi q̄ cauillationes faciūt in diebus festiuis in loco sacro vel in cimiterio aut in ecclesia vbi requiescunt corpora fidelium. Sic etiā peccāt contra illud pceptum omnes iudices ꝛ prelati. qui iudicāt i diebus dñicis vel festiuis. vtꝫ extra de ferijs.ca. Oēs dies dñicos pcepimus cum omi veneratōe celebrari. Sequit̄ Nec aliquis ad mortem vel ad penam iudicetur. Idem dicit de ferijs.ca.con

questus. Ubi dicitur q̄ debent iudiciales strepitus dominicis diebus quiescere. qui ob reuerentiam dei noscitur eē statuti. Et infra. Nec processus habitus teneat nec sententia quam contingit in huiusmodi diebus promulgari nisi necessitas vel pietas vigeat scilicet debilium ꝛ miserabiliū psonarum. quia in operibꝰ misericordie distinctio dierum nō est habēda vt. lxxvi. distinctio. ca. vtinā. Idem clarius habetur. xv. q. iiij. c. nullus eps. vbi dicit. Nullus episcopus ꝛ īfra positus die dn̄ico causas iudicare presumat. Hec ibi. Idem dicitur in ca. Nullus epoꝝ vel clericoꝝ die dn̄ico ꝓpositum cuiuscūq̄ cause negociuz audeat ventilare. nisi h tm̄ vt deo statuta solēnia pagant. hec ibi. Sic etiā tunc peccant contra illud preceptū iurantes vt ptz. de ferijs. c. Omes in fine Nec sacramēta in illis sunt prestanda nisi ꝓ pace ꝛ alia necessitate. Glo. sup vbo necessitate scz ꝓ fide aut obedientia aut fama ꝛ sic d alijs. Qui ergo ista supradicta faciunt sunt peiores iudeis qui talia nō faciūt in sabbatis eoꝝ aut festis. Circa quod notandū q̄ iudei habuerūt septem festiuitates ꝛ de illis septem nos habemus tres. Prima vocatur sabbatū. Hec dies fuit celebris propter dei benedictōez. ꝓpter dei sctificatiōem. ꝛ ꝓpter dei quietatiōem vt patz Geñ. ij. vbi di. Bn̄dixit deus diei septimo ꝛ sanctificauit illum ꝛ requieuit in illa die ab omī opere qđ patrauerat. hec festiuitas intm̄ preualuit apđ hebreos q̄ ignis in domibus eoꝝ non accendebatur: ꝛ cibus necessarius in die precedenti preparabat. Cultioribꝰ indumentis populus in die sabbati ornabatur. ꝛ a fortiori debēt hoc facere xp̄iani in die dominico. Item lautioribꝰ cibis et epulis ppl's in sabbato vtebat. Tēplū orōnis gr̄a plus q̄ȝ alijs diebus frequētabat lex tūc pplo exponebat. Cantus ꝛ psalmodia solēnius agebatur. Omnis discursus ꝛ euagatio populo prohibebatur. Unde tm̄ mille passus ambulare poterāt. quod dicebat iter sabbati. vt ptz Act. i. Sed hanc diem sabbati nos xp̄iani nō habemus. sed loco illius habemꝰ diem dn̄icā in q̄ hec superiora magis facere debemꝰ q̄ȝ iudei in sabbatis Sed hec dies mō deputata ē beate virgini ꝓpter spāles rōnes. Primo ꝓpter fidei ecc'ie in ea quietationē. Ut sicut caro xp̄i tota die sabbati quieuit in sepulchro: sic tota fides ecc'ie q̄ illa die perdita ꝛ mortua erat in sola virgine intelligitur quieuisse et in ea tanq̄ȝ in monumento sepulta fuisse. Secūdo propter doloris participatiōem. Scribitur em̄ de cōsecra. dist. iij. ca. sabbati: toto illo biduo ab hora sepulture christi vsq̄ȝ ad horā resurrectōis eius omēs pp'os in errore fuisse ꝛ tota die sabbati ieiunasse: quia sabbatū inter tristiciam ꝛ leticiam passionis ꝛ resurrectionis christi vocat esse inclusum. Multo ergo magis est credibile tota die illa sabbati virginem gloriosam vtpute christi matrē ieiunasse ꝛ in merore fuisse. Uolentes ergo esse participes gaudij et leticie dignū est q̄ illo die nobis sociemus eā in eius tristicia ꝛ merore per ieiuniū ꝛ macerationē carnis. Ideo dicit de ɔse. dist. iij. c. Sabbatū esse ieiunādū ratio euidētissima demonstrat. Nam si diem dn̄icā ob venerabilē resurrectiōem dn̄i nostri iesu xp̄i nō solum celebramus in pascha verū etiā per singulas ebdomadas ipsius diei imaginem fre[illegible] sicut sexta feria ꝓpter passionem domini ieiunamus. sabbatum pretermittere nō debemus: qm̄ inter tristiciā ꝛ leticiam temporis illius videt inclusum esse Hec ibi. Itē dicit. xij. di. c. illa. Tertio ꝓpter eius ad xp̄um immediatam appropinq̄tionem. Sicut em̄ dies sabbati precedit diem dn̄icam. sic dignuz est

q laus virginis pcedat laudē xpi. Ideo ecclia laudes officiū eius ante officium xpi et aliorū sctōrū ordinauit. Quarto: qr talr die legit beata virgo multos ens miracula fecisse: et bńficia pctōib9 pstitisse. Quinto: quia apud grecos fu it quedā imago. Nota hoc exemplū su perius in pmo precepto de diebus septem in septimo die. Secunda festiuitas fuit paschalis. et dicebat pascha qsi transitus. eo q angelus dni transiuit p egyptum et pcussit primogenita egypti et ea die egressus est ppls de egypto et transiuit mare rubrum et tunc agnus imolabatur et assus comedebat cum lactucis etc. vt pz Exod. xij. Et de sanguine agni posuerūt sup postem vtrunq etc. transeūte domino pmogenita egyptioꝝ interficiebantur et pplus hebreorum a crudeli seruitute liberabatur. Et post cōmestionē agni populus precedente columna ignis et nubis illesus p mare rubrū de egypto ducebatur. pharao aūt cum exercitu suo submersus fuit. Ideo in memoriā illorum beneficiorum semper celebrant festū pasche et in memoriā intersectionis egyptioꝝ et liberationis iudeoꝝ inualuit cōsuetudo vt semp de duobus damnādis ad mortem vn9 iudeorū in pascha interficeret et alter seruaretur. vt pz Math. xxvi. Istud pascha fuit figura christianoꝝ quo mediāte sanguine agni imaculati oēs electi a seruitute demonū sunt redempti. p quē verum faciūt transitum a carne ad spm. et de veteri hoie ad nouū. de vmbra ad lucem. de misi do ad ce [illegible] figura ad veritatem. de seruitute ad glorie libertatem. Sequitur correlarie primo q inter oīa festa christianoꝝ celebranda sunt paschalia sanctiora reputāda. Probatur. quia dicit Isidorus li. vj. Ethimol. ca. viij. Pascha festiuitatum omniū prima est. Ideo dicit rationale diuinorum parte. vij. in p hemio q pascha est festū filij. Quia tūc xpus a morte resurrexit. Et dicit solēnitas solēnitatum anthonomatice sm Grego. sicut sancta sanctorum cantica canticorum. eo q alia sancta et cantica antecedāt. Inde est q omnes dies dnicos reciprocam9. id est. omēs dies dnici sunt octaue illius festi. Dicitur etiaz festiuitas festiuitatū: qr tunc omēs cōcare tenent. vt pz de penitētia et re.c. Omnis vtriusq sexus. Hoc idem pz rōne. Quia oīs finis nobilior est hiis q sunt ad finem. Conceptio eīn. natiuitas et alia festa xpi fuerunt ordinata ad hominis receptionē que completa fuit in die pasche. Et ergo est festiuitas nobilior sanctior. Dicit rationale diuinorum q in plerisq regionibus mulieres secūda die festi pasche verberabāt marit os suos. die vo tertia mariti vxores suas. sicut antiquitus licebat seruis dominos saltem in crimine adulterij accusare impune. Hoc aūt fit ad denotandum q debent scinuicē corrigere. ne alter ab altero debitū exigat. Hec rōne. le. Sz mulieres licēciāt ancillas ad varias leuitates Ideo dicebatur libertas decembrica. Quia tunc prelati et domini licentiauerunt seruos ad ludum pile etc. Ex hoc sequit correlariū secūduz falsum esse et incōgruū a prelatis eccie pnūciari festum alicuius martyris ad instar pasche celebrari. Probat quia nulla festiuitas est ita celebris sicut pascha vt pbatum est quis in aliquibus ille quattuor festiuitates maiores sunt pares. scilicet q tempore interdicti possint tunc celebrari diuina vt pz de sen. excō. li. vj. c. Alma mater. Sed tamē festum pasche precellit vt probatum est. Sed posset habere bonum intellectum vt puta sicut in die pasche celebrant ab operibus imūdis sic in illo die. Tertiū festum fuit penthecoste quod fuit solēne multum apud hebreos et fuit. l. dies

a pascha.qđ ꝯmune habemus cum iu deis.q2 sic popul⁹ israhel quinquagesima die a pascha venerūt ad montē synai:⁊ ibi susceperūt legem:vt3 Exod: xix. Ita de die resurrectiõis xpi.l.die datus est spūssanct⁹ in lignis igneis sup aplos.⁊ data est lex euãgelij.Et q̄ tum lex euãgelij pcedet legem veterē: tm̄ festu3 nostrū penthecostes precedit iudaicū.Sed nostra lex euãgelica est multū excellentior ⁊ nobilior lege iudaica.vt pt3 in prologo. Quarta festiuitas vocaf neomenia a neos q̄ ē nouū ⁊ mene defectus.⁊ erat solennitas mēsium. In oibus vero nouilunijs faciebāt festum ꝓpter būficiu3 diuine gubernatõnis:eo q in nouilunio ꝯmuniter magis appet ꝯmutatio ⁊ bñficiū diuine gubnatõis.tūc buccinabāt tubis ⁊ cornibus. Iuxta illud. Buccinate in neomenia tuba in insigni die solēnitatis vestre. Quod eñ fecerūt iudei i honorē dei:h̄ fecerūt gētiles in honorem dyane. Jō. pricipiū mēsium vocant kalende quasi colende vt dic̄ Isidorꝰ. Uel dicunf a calo grece quod ē voco latine.quia tubis ⁊ buccinis hec solennitas pnūciabat.Et fuit multum celebris ⁊ insignis. Ideo spēalibus hostys honorabat.Ad aliud festu3 nō obligantur xpiani. Sed prochdolor plures sunt xpiani nō imitātes iudeos:h̄ gentiles q̄ in nouilunio cum pmo viderint lunam flexis genib⁹ adorāt eam Uel deposito capucio vel pyleo:capite inclinato eam adorāt.imo plures ieiunant ipo die nouilunij siue etiam sit dies dñica. In qua fm ordinē ecclie nō est ieiunādum ꝓpt resurrectõis leticiam que est spēs ydolatrie ab ydolis relicta. De q̄b⁹ Hiere.vij. Fecerūt placentas regine celi.i.lune:offerēdo eas lune. Sed q̄dam volentes hoc palliare dicūt:q nō adorant lunā ieiunando sed oēs sanctos quoꝝ festa ⁊ ieiunia in cidūt in mēse lunatõis vise.Ecce quã lis ista excusatio.q2 ieiunāt quãdo nō est ieiunādu3.s.die dñica quãdo nō est ieiunãdum.aut ieiuniū statutum.h̄ nō ieiunāt quãdo est ieiunãdum ⁊ ieiuniū ab ecclesia institutum.Et nō celebrant quãdo est festum ab ecclesia institutu3 sed celebrāt quãdo vident nouiluniū. Noui quãdam vetulam que semp celebrabat diem nouilunij.q2 credidit lunā esse sctām dñam.In qua existimatione fuit plus q̄.xl.ãnis.De hac materia habef supra i primo pcepto de septem diebus.Quita festiuitas vocaf festum rubaꝝ.de quo Leuit.xxiij. Locutus est dñs ad moysen dicēs. Loquere filijs isrl̄. Mense septimo. Prima die mensis erit vobis sabbatū memoriale clangentib⁹ tubis.⁊ vocabif sanctum. oīe opus seruile nō facietis i eo. Hec ibi.Istud festum celebrāt in mẽoriam liberatõnis ysaac ab imolatõne.vt habef Gen.xxij. Ideo illa die clangebāt cum cornibus pecoꝝ.q2 aries imolat⁹ pro ipo inter frutecta cornib⁹ adherebāt:tūc offerebant.vt di Nūeri.xxix. vitulos duos.arietem vnum.⁊ agnos agniculos septē. Sexta fuit festiuitas ⁊ vocabaf afflictõnis ⁊ ꝓpiciatõis q̄ fiebat decimo die mēsis septimi.q̄ habuit tria nomia.s.expiatõnis afflictõnis ⁊ ꝓpiciatõnis. Nam eodem die intrauit sūmus pontifex cum sanguie vituli rufe.⁊ expiauit sctāsanctoꝝ. Jō dicebatur dies expiatõnis. Et eadē die ieiunauit popul⁹ a septimo ãno ⁊ citra pro reatu vituli in deserto. Ideo vocabaf dies afflictõnis. Eadē dies vocat etiã ꝓpiciatõis dies.q2 tali die audierūt placatū fuisse deum sup transgressione vituli i deserto. Decimo die mēsis septimi dies expiatõis erit celeberrim⁹ ⁊ vocabaf sanct⁹.affligetisq3 aias vestras i eo ⁊ offeretis holocaustū domino.oīe opus nō facietis in tempe

diei huius. qr dies pplicationis est. vt ppicier vobis dñs deus vester. De hac festiuitate dr Leuit. xxiij. c. Omnis anima que afflicta nõ fuerit die illa: peribit de ppl'is suis. Tũc offerebat. vt dr Numeri xxix. vitulos duos. arietem vnũ. agnos agniculos septem. Septima festiuitas fuit. xv. die mẽsis septimi. et vocabat festum scenophegie. q tabernaculorum siue dicebat in memoriã expeditõis. qñ recedẽtes de egipto i tabernaculis morabãtur. vt dicit Isidorus. Et dr scenophegia a sceno grece quod dr latine tabernaculũ. Hec solẽnitas i septembr celebrat. qñ collectis fructibus de omnibus decimas dño obtulerũt. Tũc gaudio et letitie spẽaliter vacauerũt. frõdibus et ramis domos suas ornauerunt. Arboris pulcerrime prima cedrina in manib' portabãt. De illa festiuitate legit Leuit. xxiij. Quitadecima die mensis hui' septimi erũt ferie tabernaculorum et septẽ diebus offerebat holocausta. Illud festum celebrabãt in memoriam illius beneficij quo deus eis puidit q̃draginta ãnis i deserto: nõ solum quo ad cibum: sz etiã qtum ad vmbraculũ cõtra estum. Dicũt hebrei q tũc offerebat septem vitulos fm nũerum gentiũ distinctarum septuaginta linguis. Prima die. xiij. vitulos. secũda die. xij. et nũerum semp minorãdo. p quod significabat q oẽs essent subijciendi regi messie quem adhuc futur expectãt. Sz adhuc habuerũt duo festa accidentalia q̃ nõ fuerũt legalia. et que nõ receperunt [illegible] se. sed ex quodã accidẽti supuenerũt. s. festũ pburim. id est bester qd celebrabãt. qr tũc fuerũt libati a morte quã Aman pcurauerat p regẽ Assuerum vt pz Hester. xiij. et festum dedicatõis templi. de quo. iij. Regũ. viij. Ad omnia ista festa excepto pascha et penthecoste. nõ sunt xp̃iani obligati. nec etiã festo dedicatõnis templi.

Sabbata sanctifices.

Emẽtovt diẽ sab

m bati sanctifices. Dicit archidyaconus sup captm Pronũciãdã de consec. dist. iij. q ferie dicunt a ferio ferias. id ẽ cesso cessas. qr tũc debem' cessare a vicijs et alijs seruilibus operibus. Vel dicunt ferie quasi forie: eo q prestant vacatõem ab alijs que agi consueuerũt in foro. Vel dicũtur ferie quasi festiue. Et sunt triplices. qr alie sunt temporanee. alie repẽtine. et alie solennes. Temporanee sunt que dantur pro fructib' colligendis: et sunt duorum mensium. Unus gr̃a messium. Alius gratia vindemiarum. De ferie fm diuersas qualitates seu cõsuetudies regionũ. modo citius: modo tardius inducũtur. Nam messis i calidis regionib' in festo sancti Iohãnis vel circa incipit. In montanis circa festum Michaelis. Et i his nõ debet fieri processus iudicialis nisi de ꝯsensu ptiũ. vt pz extra de ferijs. capi. Conquestus. vbi dr. Licet dieb' feriatis q gratia vindemiarum vel messium ob necessitates hoim indulgetur pcedi valeat strepitus iudicialis: si de consensu partiũ pcesserit vel volũtate. hec ibi. Dicit Hostien. sup eodem ca. In omni inqt terra dãde sunt ferie siue inducie p messibus. etiã si nõ crescit in annona. Quia hoies granũ cõiter comedũt et hñt necesse sibi aliquo tẽpe pulidere. Sz pro vindemijs nõ dabitur nisi sint vinee vel vbi saltez est cõmunis vsus vini. Alie ferie dicũtur repentine et he sunt q̃ dicit ẽdam doctor de ferijs: quas impator indicit. vel pter victoriam. qr hostes subiugauit. vel qr vxorez duxit. vel qr filius eius natus est. Et repẽtine dicũtur. qr repente siue subito inducũtur. qr nõ sunt certe: imo repẽtine. Nullus autem pterq̃ princeps has indicere põt. qr si alij fecerint carebũt

nomine. ⁊ ꝑ ꝯſis effectu vt patet. C. de ferijs. l. A nullo iudice ꝑſumi debet vt auctoritate ſua ferias condat. Nec em̄ impiales ferias vocari oportet q̄s administrator ediderit. ac per hoc ſi nomine eximunt ⁊ fructu carebūt. Alie ſunt ferie ſolēnes ſiue feſtiue de quibus ad preſens eſt intentio. quia alie ſpectant ad forum cōtentioſum. De illis dicitur de ꝯſecra diſtin. iij. ca. pnūciandum: ⁊ extra de ferijs. c. cōqueſtus. Dicunt q̄dam ꝙ ex diſcreta multiplicatōe dierū celebrium quos ſupiorū auctoritas inſtituit ipſi neſciāt q̄d manducēt ⁊ quibus induant cum tota ſua familia. Horum ſtulticie taliter reſpondebo. Nam ſcribit Leui. xxv. Qū ingreſſi fueritis terram quā ego dabo vobis: ſabbatiſate ſabbatū dn̄i. Sex annis ſeres agruꝫ tuū ⁊ ſex annis putabis vineā tuā: colligeſq; fructus eius. Septimo aūt anno ſabbatū erit terre. Agrū nō ſeres ⁊ vineā nō putabis. Tūc ſubdit ibidem Si dixeris. q̄d comedemus anno ſeptimo. ſi nō ſeuimus neq; collegimus fruges noſtras. Sequit ibidē. Dabo bn̄dictionem meam vobis anno. vj. ⁊ faciet fructus trium ānoꝝ. ſeretiſq; āno octauo ⁊ comedetis veteres fruges vſq; ad nouum annum. Sic dico ꝙ feſtiuitates ab eccleſia inſtitutas ſabbatiſantes abſtinendo ab operibus manualibꝰ nō debēt ex hoc defectum rerum tpalium formidare. Nam deus oīpotēs ipſis alijs modis plurimis hic ⁊ in celis copioſiſſime recōpēſabit. Et cōtēptores deo ꝑmittēte infirmitates ſeu alia infortunia incurrent. Nemo etiam putet ſe tale tps amiſiſſe: ſicut ſeneca reprehēdit ſabbata iudeorum dicēs. ꝙ perdāt ſeptimā ꝑtem etatis ſue. Sicut recitat Auguſti. li. vj. de ciui. dei. c. ij. qđ falſuꝫ eſt: quia tunc ſeruit domino deo: in alijs ſeruit corpori ſuo. In feſtiuitatibꝰ homo ſibi ꝓcurat cibum aīe: in alijs autē diebus ſibi procurat cibum corporis. Quia non in ſolo pane viuit homo: ſed in omī verbo quod ꝓcedit de ore dei.

Sed dubitat quādo feſta inchoātur.
Que feſta ab eccleſia celebrātur.
Cur feſta multipliciter variantur.
Cur feſta in eccleſia multiplicantur.
Cur aliquis feſtis octaue aſſignātur.

Ad primā queſtionē rn̄det Leuit. iij. a veſpa vſq; in veſperū celebrabitis ſabbata veſtra. Idē ptꝫ. ex̄ de ferijs. c. oēs dies dn̄icos a veſpa vſq; in veſperuꝫ cū omī veneratōe ꝑcipimꝰ obſuari. Ideꝫ ptꝫ ex̄ de ferijs. c. qm̄ in parte: vbi dicit alexāder. iij. Licet ſcriptū ſit a veſpera in veſperū celebrabitis ſabbata veſtra feſtoꝝ tn̄ ꝑncipiū ⁊ finis eſt iuxta qualitatē ⁊ diuerſarum regionū conſuetudinē debēt attēdi: ⁊ ſicut magnitudo dierum exigit prius incipe ⁊ tardius terminari. Hec ibi. Cōſiderādum tn̄ ꝙ dies diuerſimode inchoat. Nam aſtronomi incipiunt diē a meridie: ⁊ durat vſq; ad meridiem ſequētis diei. Sarraceni incipiunt diem ab ortu ſolis: ⁊ durat vſq; ad occaſum. Sic etiā incipit eccleſia q̄ ad iudiciū ⁊ ſniam ferēdam vtꝫ extra de officio iudicis delegati. c. cōſuluit. Iudei incipiunt diem a veſpis ⁊ durat vſq; ad veſperas ſequētis diei: ſm illō Gen̄. j. Erunt veſpe ⁊ mane dies vnus. Sed eccleſia diuerſimode incipit diē. Primo q̄ ad ieiuniū incipit poſt cena ⁊ durat in ſequentē diē totā vtꝫ de ꝯſe. diſt. iij. c. de eſu. tn̄. Scđo q̄ ad iudiciuꝫ ⁊ ꝯtractus faciēdos a media nocte vtꝫ. c. ꝯſuluit. Tertio incipit quādoq; di... in initio noctis ad ſequētē diem. ⁊ hoc q̄tum ad ordinum celebrationē. vt ptꝫ diſt. lxxv. a patribus. Quarto incipit aliquādo. a q̄rta feria poſt occaſum ſolis. vſq; ad ſextā feriā in ortu ſolis q̄tū ad treugarū obſeruationē vt ptꝫ extra de treugis ⁊ pactis. ca. j. Quinto incipit a veſpa ⁊ durabat vſq; ad veſperam

sequentes diei. q̄ ad festoꝝ celebratōes vt patz supra in c. oēs. ꝛ c. qm̄. extra de ferijs. Vesperū tñ multipliciter accipitur. Aliqñ em̄ accipit ꝓ actu pulsandi Aliquādo ꝓ psalmis q̄ cantant in vesperis. ꝛ si q̄s vellet reincipe laborem illius finitis seu ichoatis nō eēt decēs Aliqñ accipit ꝓ extrema pte diei. Aliquādo accipit pro occasu solis infra nr̄m orizontem. Et sic determināt doctores q̄ a vespera. i. post occasuz solis vsq̄ ad vesperū. i. occasum solis debemus sabbatizare q̄tū ad laboris initiū ꝛ finē. ꝛ sunt. xxiiij. hore q̄ sunt dies nālis. Debet tñ illud fieri citius vel tardius s̄m q̄ magnitudo dieꝝ exigit inchoari vel terminari laborē vel s̄m ꝯsuetudinē regionū vtz in. c. qm̄. ex̄ de ferijs. Sed q̄d est de vigilijs sctōꝝ. R̄nt rōnale diuinoꝝ pte. vj. c. vj. Vigilie sctōꝝ ideo dicunt: qꝛ antiq̄tus in precipuis festiuitatibus tria nocturnalia agebāt officia: ꝛ pp̄lus q̄ ad festū venerāt tota nocte in laudibus in eccl̄ia vigilabant: quod adhuc rome in plerisq̄ locis magnis festiuitatibus p̄sertim p̄ronoꝝ ecclīarum obseruabat sicut in herfordia fit in nocte sancti lamberti. Sed qꝛ lusores ꝛ cātores ꝯueniebāt ꝛ turpib⁹ cātilenis ꝛ saltationibus ꝛ comessationibus ꝛ potationibus ꝛ fornicationib⁹ intēdere inceperunt ꝓpter hec ꝛ multa alia incōuenientia que fiebant hm̄ōi vigilie sunt interdicte. ꝛ institutum est vt loco earū fiant ieiunia. que ieiunia adhuc retinent nomē officij. Nam cōiter nō ieiunia: sed vigilie nuncupātur vtz. xxxvj. dist. ca. nosse. Sed quidam proh dolor magis in vigilijs sctōꝝ fornicantur ꝛ se inebriant plus q̄ in alijs noctibus. Secundo querit que festa ab ecclesia celebrant. R̄nt decretal' ex̄ de ferijs. c. ꝯquestus. Illi dies ob reuerentiā diuini nomis noscunt eē statuti Natalis sc₃ dn̄i. scti stephani. Iohannis euangeliste. Innocentiū. scti siluestri. Circūcisiōis. ephie. Resurrectōis passiōis. penthecostes. ascēsionis. natiuitatis scti Iohis baptiste. Oim festiuitatū virginis gl'iose. Duodeci apl'oꝝ ꝛ precipue petri ꝛ pauli. sancti laurētij dedicatōis bti michaelis solēnitas oim sctōꝝ. Ac dieb⁹ dn̄icis. ceterisq̄ solēnitatib⁹. q̄s singuli epi in suis dyocesibus cū clero ꝛ pp̄lo duxerint solēniter venerādas: hec ibi. Idez dicit canō. de ꝯse. di. iij. c. pnūciādū. Et dicit ibidem glosa. q̄ intelligit de sctis canonisatis. Correlariū p̄mū. Nō stat in plebanoꝝ aut epoꝝ voluntate q̄ scti habeant in celebritate. Probat. q̄ nemo dz pro sctō publico venerari aut coli. aut inuocari cū ymnis ꝛ laudib⁹ nisi sit canonisat⁹ ab eccl̄ia. Sed h̄ nō pōt facere eps aut plebanus. s₃ solus papa. Iō di. ex̄ de reli. ꝛ venera. sanctoꝝ. Audiuimus. Vbi dicit alexander tertius. Audiuimus q̄ quidā inter vos dyabolica fraude decepti hoīem quēdam in potatiōe ꝛ ebrietate occisum q̄si sanctū more fidelium venerant cū vix ꝓ talib⁹ in ebrietatibus peremptis eccl̄ia ꝑmittit orare. Dicit em̄ apl's. Ebriosi em̄ regnū dei nō possidebunt. Illū ṽo nō p̄sumatis d̄ cetero colere cū etiā si. p eū miracula fierēt non liceret vobis ipm ꝓ sctō absq̄ auctoritate romāe eccie venerari: h̄ ibi. Rō h⁹ est. qꝛ maiores causas debēt referri ad apl'icā sedē. vtz ex̄ de bap. ꝛ ei⁹ effectu c. maiores. S₃ hoiem aliquē ꝓ sctō venerari ē vna de maiorib⁹ causis: qꝛ concernit fidē: s₃ papa ē caput fidei xp̄ianē Scd̄o iō. qꝛ alij inferiores. a papa faciliter possent errare putādo illū esse sanctū q̄ nō est sctūs. sicut pz in legēda scti martini. Sed papa cū eccia nō pōt errare vtz Luce. xxij. vbi di. Ego ꝓ te rogaui petre vt nō deficiat fides tua. Idem. xxiiij. q. j. c. a recta. Potest tñ priuata orone venerari atq̄ inuocare illuz quē

credit sanctū atq̧ eius patrociniū inuocare. pōt etiā quilibet eps̄ clerꝰ ⁊ ppl's simul eligere festum alicuius sancti canonisati p ecc'iam vtꝫ ex̄ de ferijs. cap̄. cōquestus vbi dicit. Ceterisq̧ solēnitatibus q̄s singuli epi in suis dyocesibꝰ cū clero ⁊ pplo duxerint solēniter celebrādas ⁊c̄. Pꝫ ḡ ibi q̧ debet fieri ab epo ⁊ clero simul talis institutio festiuitatis. Pꝫ etiā q̧ nō pōt plebanus aut epus aliquē sanctū non canonisatū indicere in karendariū cū litteris rube'ꝭ tanq̧ celebrē. Ex his etiā pꝫ quare alique habent festiuitates in vna dyocesi q̄ minime celebrent in alia. Correlariū scdm̄. Sancti veteris testamēti q̄uis boni et sancti reputant eoꝝ tñ festa ab eccia romana nō celebrant. Patet quia in capitulo cōquestus extra de ferijs. ponūtur scti feriandi. Inter quos nō ponuntur sancti veteris testamēti. Rōnem huius ponit mgr̄ Aug. in sūma de ecc'iastica potestare. q. xvij. ar. ij. Quia ad canonisatiōem sanctoꝝ requirit tempus plenitudinis gr̄e. Sed gr̄a est veritas que per iesum christum facta est. vt pꝫ Iohā. pmo. Sancti autē veteris testamenti quātūcunq̧ sanctitate pollerent nō fuerūt in tpe plenitudinis gr̄e. imo talis plenitudo in lege illa tenebatur inclusa figuratiue ⁊ enigmatice. Iuxta illud. j. ad Coꝝ. x. Oīa in figura cōtingebant illis. Secundam rōnem ponit ibidē: quia claritas diuine visionis eis fuit clausa ⁊ nondum soluta precio humane nature per mortē xpi. In huius figura dicit apl's ad Heb. xj. q̧ in secūdo tabernaculo solus pōtifex sel' in anno nō sine sanguie introibat. Hoc significāte spūsancto. nōdum ꝓpalatam esse sctōꝝ viam. Unde Aug. in libro de simbolo. ptractans illud verbum. Domū tuā domie decet sctitudo. Dicit q̧ nullius solēnitatē eccia solēnisat priusq̧ domus sctitatis fundaret. Ideo in tempore plenitudinis gr̄e prius solēnitatem btē vginis ⁊ iohis baptiste solēnisat q̄ alicuiꝰ alteriꝰ: qꝛ illa sanctū sctoꝝ generauit. Ille digito demōstrauit ⁊ baptisauit ⁊c̄. Sꝫ excipiunt tñ machabei q̄ in veteri testamēti passi sūt. q̄ꝝ festa eccia solēnisat ꝓpter singulare martyriū. q̄a passi sunt ꝓ lege dei. Ut inde capiamꝰ exēplū: vt. simꝰ parati mori ꝓ nr̄a lege sicut ipi mortui sūt ꝓ lege moysi. Alias rōnes nō in eoꝝ legēda. Tertio q̄rit tur cur festa varient. Rñdēt rōnale diuinoꝝ dicēs q̧ apl's dic̄. j. ad Coꝝ. xv. Q: sic alia ē claritas solis. alia est claritas lune. alia claritas stellaꝝ. stella eīm differt a stella i claritate. sic etiā scti differūt in vita btā. Dignū ḡ est q̧ sint reputatōis ⁊ magne veneratōis in ecc'ia militāte. qꝛ sūt magne reputatōis in ecclesia triūphāte. Sicut di Ioh. xv. In domo pr̄is mei mlt̄e māsiōes sūt. Sic in domo eccie varia festa sūt. Iō pncipalia festa sūt xpi. s. ꝯceptōis. natiuitatis ⁊ resurrectōis. qꝛ ipe sctūs sctoꝝ et sol iusticie. Deinde festa btē vginis. q̄ est sic luna. Deinde festa apl'oꝝ: q̄ sunt sicut stelle maiores. Deinde alioꝝ sctōrū. Sup oīa illa festa excellit festuꝫ pasche. vtꝫ. ō. in p̄cedēti sermōe. Correlariū pmū. Quāto festiuitates maiores sunt tāto homies dn̄t eē deuotiores. dicēte pō. Dlein festū agēt tibi. s. deuote orādo. ⁊ meditādo statū illꝰ scti. Cum vestibꝰ se ornādo. ⁊ laucīꝰ comedēdo. Sed nūc ꝓch dolor q̄nto festa sūt maiora: tāto nūc hoies sūt peiores qd̄ istinctu dyaboli solet fieri. Nā ad nr̄a festa venit pmo q̄dā dyabolꝰ q̄ vocat [illegible] deus. de q̄ thob. vlij. di. q̧ occidit septē viros sare. Qui dyabolus intrat corda illoꝝ luxuriosoꝝ q̄ nō parcūt festiuitatibꝰ magnis aut puis q̄n cōmittūt peccatū luxurie. De h̄ di. xxxiij. q. iiij. cap̄. quotiēscūq̧. ait Aug. q̧ nō solū ab infelici ꝯcubinaꝝ amplexu. ꝫ etiā ab vxo

re ꝓpria abstinēdū est. Idē dicit in c. si causa. Dicit alexāder hales. in. ij. senten. Qui nulla necītate duct⁹ ꝫ cā satiādē libidinis tpe orōnis debito sicut sunt dies festi. ⁊ nō cā pcreatōis ꝓlis copulā carnalē instāter petit mortaliter peccat Secus aūt eēt si peteret cā vitāde fornicatōnis in se vel in reliq̄. Sed q̄d de reddēre debitū tali tpe. Rn̄t alexāder ꝙ petēs illo tpe: peccat sic dictū ē. Sz reddēs pōt nō peccare. q2 reddit qḋ alienū ē cū oē anxietate. Quātū āt pcīm sit in festis cōmittere actū luxurie patz triplici exēplo. Pmo exēplo ose. ij. Re. vj. q̄ ascēderat ad solēnitatē quā fecit rex dauid duz voluit reducere archam dn̄i in irl'm. q̄ tetigit archā cū rueret velet: ⁊ mox a dn̄o pcussus est. Dicūt hebrei ꝙ i nocte pcedēti dormiuit cū vxore ꝓpria. Iō fuit indispositus se immiscere diuinis. Si ḡ osa fuit pcussus qui cū vxore ꝓpria dormierat ⁊ tetigerat archam dn̄i. q̄lia supplicia habebūt q̄ taz grauibus criminib⁹ implicant in festis Scd̄o exēplo illius mulieris de q̄ dicit Grego. in pmo libro dialogoꝝ: q̄ fuit inuitata ad q̄ddā festū. Ad qḋ cum mane esset accessura. stimulo carnis victa se e viro suo nō potuit cohibere. Manēq3 argēs iuit ad festū. Quā dn̄s indispositā cernēs eā tradidit dyabolo vexādā qui arripiēs eā tādiu torsit q̄usq3 ab ea fortunati epi tudertini pcibus cogeret exire. Cogitēt ḡ adultere adultere mulieres qḋ sint passure ad festa pcaciter pcedētea si dyabolus illā excussit que non adulteriū ꝫ viri ꝓpriuz cognouit. [illegible] exemplo illi⁹ curialis d' q̄ dicit Grego. i. iiij. dial. q̄ in nocte scti pasche incestū cōmisit. De mane āt ad eccl'iaz iuit eo ꝙ erubescebat vultus hoim si in tāta solēnitate ad eccl'iam non iuisset q̄ infra septē dies subita morte pūentus diē clausit extremū. Cū eni esset corp⁹ eius traditū sepulture de sub terra ebulliuit ignis q̄ ei⁹ carnē ⁊ ossa oibus cernentibus funditus ꝯcremauit. Ne igit nobis talia ꝯtingant caueam⁹ in festis pagere hmōi horrēda peccata luxurie. Scd̄o venit q̄dā demō ad festa nr̄a qui vocat beelzebub de q̄ Jo. viij. In beelzebub pncipe demonioꝝ eijcit demōia Ille demon cū socijs suis eq̄tat sup capita mulierū ⁊ caudis earundē q̄ instinctu illius diaboli ⁊ socioꝝ ei⁹ se ornāt vt multos ad luxuriaz trahāt ꝯ monita apl'i petri. Nō tortis crinib⁹ aut auro ⁊ margaritis tectis. ac veste pciosa ad alas incautas illaq̄andas. Tertio venit ibi q̄dam demō q̄ dr̄ mamō q̄ tentat de auaricia. De q̄ Math. vij. Ille eq̄tat super scapulas sacerdotū q̄ vt multas oblatōes hr̄e possent multa fingunt circa eoꝝ festa scz ꝙ habeāt multas indulgētias vt deuorare possent plebē sic escaz panis. Ille demō cū socijs suis plures instigat ire ad festa. s. caupones mercatores histriōes. De qb⁹ Job. xxij. Gaudent ad sonitū organi ⁊ in pūcto ad inferna descendunt. Un̄ btūs Grego. dicit de q̄dā ioculatore in pmo dial. q̄ ad festum q̄ddam cū simia ⁊ zimbalo gesticulaturus accessit. q̄ pulsante zimbalo eps audiens mox clamauit. Heu mortuus ē ille. Et ita factum est. Post paruā eni morā lapis de tecto lapsus ē et caput ei⁹ impetijt ⁊ letale vuln⁹ inflixit ei. Quidā etiam incitant ire ad festa vt videāt amasias suas: q̄s asmodeus incitat. Zillud Math. x. Qui viderit mulierē ad ꝯcupiscendā eā: iā mechatus ē eā in corde suo. Itē apl's. Ois fornicator nō habebit ptē in regno dei. Quidam etiam veniunt ad furādum ⁊ ad bursas abscidēdas q̄s mamon instigat. Quarto ibi venit q̄dam demon qui vocatur rixoldus de q̄ dr̄ in specu. hystoi. li. iij. c. xlv. ꝙ solet suscitare lites q̄ sedet in scapulis ebriosorum qui cum inebriati fuerint litigāt ⁊ blasphemāt deū i ex.

celsis. Quito venit q̄dam demon q̄ dr̄ exterminās. de quo dr̄ Apoca. ix. Qui sedet sup scapulis illoꝝ q̄ homicidium ɔmittūt. Nam dicūt rustici. si nemo est occisus aut vulneratus i festis: ceruisia nō valuit. De illis festis dr̄. j. Machabeoꝝ. j. Dies festi eius puersi sunt i luctum. sabbata eius i opprobriū. Mas si iudei viderēt sabbata nostra qd dicerēt nisi illud Trenoꝝ. j. Viderūt eam hostes: ꝛ deriserūt sabbata eius. Quarto querit. Cur festa i ecclesia multiplicātur. Cām huius ponit Hieronymus in epl'a chromatiū ꝛ heliodoꝝ. Et ponit in pricipio kalēdarij dicēs. Cū constātinus augustus cesareā fuisꝫ ingressus. ꝛ diceret Eusebio cesarieñ epō: vt peteret aliq̄ bñficia ecclesie cesarieñ ꝑ futura. legitur respōdisse Eusebiū. opibus suis ditatā ecclesiā nulla petēdi beneficia necessitate ꝓpelli Sibi tamē de siderium inuiolabile extitisse: vt quicq̄d vbiq̄ in republica rhomana gestum sit erga sctōs dei ꝑ iudices iudicib⁹ succedētes i vniuerso orbe rhomano sollicita ꝑscrutatōne per monumēta publica discutiēdo ꝑquirēt q̄ martyrum a q̄ iudice. i qua prouicia. i qua ciuitate. in q̄ die. q̄ ve passione ꝑseuerantie sue obtinuit palmā. de ipsis archiuis sblata ipsi Eusebio regio iussu dirigerēt. Unde factum est vt Idoneus relator existēs in ecclesia: hystoriā texeret ꝛ oīm pene martyꝛ ꝛ prouīciaꝝ oīm ac rhomanoꝝ tropbea diligēs hystoriograph⁹ declararet q̄tinus omī die sacrificium deo offerētes eoꝝ nomia meminissent. Sequtur infra. Oīm ꝑ singulos dies diuersarum prouiciaꝝ diuersarūq̄ vrbiū plus q̄ octingentoꝝ ꝛ nōgentoꝝ martyrum nomia sunt notata: vt nullus dies sit q̄ nō vltra q̄ngētorū numeꝝ rpiri possit ascriptuo: excepto die kalēdaꝝ Januarij. Hec Hieronym⁹. Dicit etiam de illis sctis q̄ maiora pro fide fecerūt: ecclesia canonizauit. ac eoꝝ festa celebrat. Corrolariū primū. vt merita sctōꝝ nobis valeāt suffragari: congruū fuit festiuitates eoꝝ multiplicari. Pꝫ hoc q: vtilis est eoꝝ celebratio in septē: que notaui supius i primo ꝑcepto. vbi dr̄ quare sācti adorātur a nob. Quito queritur. Cur aliq̄bus sctis octaue assignātur. ꝛ celebrant. Respōdet rōnale diuioꝝ. ꝑte septia i proberuio dicēs. ꝙ octauā dr̄ em leuiticus liber insinuat dicēs. Dies octauus erit celeberrim⁹ atq̄ sctissim⁹ Sane octaue sctōꝝ ideo celebrant. q: sicut pmus dies significat natiuitatē eorum. s. qualiter nascātur i celo ꝛ in societatē sctōꝝ angeloꝝ ꝛ sctōꝝ patrum assumiꝫ quādo anie eoꝝ a corporib⁹ separant. Jta ꝛ i octauis recolētes resurrectōem corporis cōgratulamur resurrectōni eoꝝ. Et quoniā sctōꝝ celebrātur octaue ne mysterium hoc lateat Non etiā oīm ne vilescat. Si eñ nō valeamus oīm sctōꝝ festa celebrare ꝙto min⁹ octauas eorum. Sed ē triplex octaua. s. deuotōnis de q̄ dictū est. Secūda ē octaua supplētōnis: vt natiuitatis dñi. q: in ea supplemus quod minus factum ē in festo natiuitatis. Tercia ē octaua significatōis. vt octaua agnetis. In ea eñ significat ꝙ btā Agnes i octaua die visa ē in gloria. vt patebit i eius legenda.

Sabbata sanctifices.

Ecūdo mō expo

S nitur hoc preceptum. Memento vt diem sabbati sanctifices. id est sancte ꝛ immaculate sine peccato viues. Nullum peccatum i eo committendo. Fm illud Jhiere. xvij. Nolite portare onera in die sabbati. Ubi glosa exponit onera. id ē peccata. Statuit deus nanq̄ solennitates ꝛ dies festos: vt cessaremus a vicijs ꝛ operibus ꝯiu

danis: ⁊ diuinis insisteremus. Sed insidiãte humani generis inimico: quod statutum fuerat ad dei gloriam ⁊ nr̃am salutem. iã ꝯuersum est ad dei ignominiam ⁊ nr̃am dãnationem. Ideo ꝯquerit domin⁹ illud Esa. j. Kaledas vr̃as ⁊ solennitates vr̃as odiuit aĩa mea. ⁊ facta sunt mihi molesta. Laboraui sustinens scʒ vsqꝫ ad tẽpus ⁊ ãnos. Quoniã odiui ⁊ proieci festiuitates vestras. Heu magna cõfusio xp̃ianorũ. Iudei adhuc seruãt sabbatum lr̃ale cum tanta diligentia. Et xp̃icole insensati tanta solercia polluũt sabbatum sp̃uale. Nam olim q̃dam fuit lapidatus. quia collegit in die sabbati ligna. vtʒ Nũeri. xv. Sed plus est colligere pctã mortalia q̃ ligna. Ergo magis essent lapidandi illi q̃ isti. Quid ergo dicere possent iudei ⁊ sarraceni si viderẽt nostra sabbata. nisi illud Tren. j. viderũt eam hostes eius: ⁊ deriserunt sabbata eius. Et qd dicit dñs deus nisi illud quod dixit iudeis Esa. j. Neomẽnias ⁊ sabbatũ ⁊ festiuitates alias nõ ferã. Iniqui enĩ sunt cetus vr̃i. Incẽsum ebominatio est mihi. Nã tria sunt vicia que regnãt i mũdo. s. ꝯcupia carnal'. Auaricia tp̃alis. Supbia mẽtalis. hec magis exercẽtur i festiuitatibus q̃ alijs diebus. De q̃bus Joh. i canonica sua dic. Omne qd est in mundo: est ꝯcupia carnis. ꝯcupia oculoꝝ ⁊ supbia vite. Primo cõmunit̃ hoies i festis i pctõ carnis: vt ẽ ebrietas ⁊ gule exercẽt se. de qb⁹. xliiij. dist. ca. j. di. Sũt autẽ ꝯmesatõ es nõ so [illegible] sacerdotib⁹: sed etiã laycis noxie. q̃ festiuos dies ⁊ solẽnes non aliter digne se celebrare putãt: nisi ꝯmesatõib⁹ seruiãt. Idem di. xliiij. ca. Cõmesatões ⁊ ebrietates ita ꝯcesse ⁊ licite putãt: vt in honorẽ beatissimoꝝ martyꝝ nõ solũ per dies solẽnes q̃ vnusquisqꝫ nõ lugẽdum videat. q̃ hoc nõ carneis oculis inspicit ⁊c. sed sp̃ualibus. vt dic glo. ibidem. Idem di dist. iiij. ca. Deniqꝫ. De ipso vero die dñico hesitamus q̃dnam dicẽdum sit cum oẽs layci ⁊ seculares illa die plus solito ceterꝭ dieb⁹ accuratius cibos carniũ appetãt. Et nisi q̃dã noua auiditate vsqꝫ ad medias noctes se ingurgitẽt: nõ aliter se hui⁹ sancti tp̃is obseruatõem putãt suscipe: qd vtiqꝫ nõ rõni: sed voluptati imo cuidã cecitati mentis ascribendum est. Hec Grego. Querit̃ q̃. vtꝝ xp̃iani quãdo debent festa celebrare liceat eis tũc amicos ad ꝯuiuia vocare. Pro rñsione hui⁹ questionis opus est distinctõne quã poit Johãnes i polycraticon lib. vj. dicẽs. q̃ sunt triplicia ꝯuiuia. s. physica. ciuilia ⁊ plebeia. In p̃mo regnat frugalitas. In secũdo societas ⁊ honestas. In tertõ voluptas. Prĩa sũt physica. id est nãlia. Et phoꝝ est comedere atqꝫ bibere pce ⁊ moderate. sicut phĩ naturales comedebãt vt viuerent. Nõ enĩ viuebãt vt comederẽt. Tale cõuiuium habuerũt scĩ patres i heremo: vt sanctus Anthonius ⁊ sanctus Paulus circa fontem. Nota i hystoria scĩ Pauli. De illo ꝯuiuio dic Boetius libro. ij. de consol'. metro. vj. O felix nimium prior etas Contenta fidelibus aruis. Nec inerti perdita luxu. Faciliqꝫ sera solebant ieiunia soluere glande. Non bachica munera vorat liq̃do confundere melle. Idem di. xxxv. distin. cap. Ab exordio conditõnis humane nec vescebantur carnibus. Sequitur. Post diluuiũ aũt cũ datõe legis quã null⁹ implẽ potuit carnes suggeste sũt ad vescẽdũ: Seqt̃. Postqꝫ ãt xp̃s venit i fine temporꝝ. ⁊ o traxit ad a. i. extremitatẽ traxit ad p̃ncipiũ. nec repudiũ nob dare permittit. nec nos circũcidim⁹ nec comedimus carnes dicẽte aplo. Bonũ ẽ vinũ nõ bibere. nec carnes comede. Hec Hieronym⁹. Talibus cõuiuijs ãmonitões instituit ⁊ ipemet fecit i deser-

to qñ quinq3 millia hominū saturauit in deserto de quinq3 panibus ⁊ de duobus piscibus. Joh. vj. Et in chana galilee vbi erat mater iesu ⁊ ipse vocat⁹ ad nu ptias ⁊ discipuli eius. Joh. ij. Etiã3 in bethania ante sex dies pasche. vbi mar tha ⁊ maria fecerunt sibi cenam ⁊ laza rus erat vnus de discūbentib⁹. Jo. xij. Etiam in domo leui. Math. ix. In do mo pharisei. Luce. vij. Et in domo prī cipis phariseoꝝ intrauit sabbato man ducare panem. Luce. xiiij. Talia cōui uia facere in festis non est pctm̄. Ergo dicit notãter euãgelista. Panē vt osten dat tale ɔuiuiū fuisse sobrietatis: nō su perfluitas. Scḋm di ɔuiuiū ciuile siue modestū. In q̄ regnat socialitas ⁊ ho nestas. Unde policratico li. viij. Ciuili ter inquit cōuiuiari est hilari vultu. lar ga manu. diligēti officio amenare cōui uium, ⁊ qḋ in vsum suppetit habita cō sideratione loci ⁊ tpis singulis dispen sare. In quo ɔuiuio difficile ē abstine re a pctō salti leui vl' veniali. Et illa cō uiuia fiunt sine ingurgitatione. Tale ɔuiuiū fecit abrahã in die ablactatiōis ysaac. vt p3 Gen. xxj. Sic filij. Job vt p3 Job. j. Ibant filij eius ⁊ faciebant cōuiuia p vnusquisq3 in domo sua. Talia debēt fieri ex charitate sic q̄ in eis nō absentiū vita mordeat. nullus ex irrisio ne reprehendatur. Nec in eis ianes fa bule ꝗ̃ sacre scripture vel lectōnis v̈ba audiant. Sola necessitas corpis refici atur. vnde Greg. xx. di. ⁊ agellius. li. iij. dicit. Cōuiuiū debet fieri ad numerum mensaꝝ vt nō sit minus q̄3 inter tres nec mai⁹ q̄3 inter nouē. Agellius li. iij. noctiu3 acticarū recitat v̈ba varronis. Cōuiuiū inq̄t cōstat ex q̄tuor q̄ sunt lo cus tp̄s. apparat⁹. ⁊ hoīes non loq̄ces. vt in foro: nec ml'tos oportet esse sicut in cubiculo. Cū sacerdos q̄dã diceret ī ɔuiuio. Nos debemus sp primo man⁹ lauare: ꝗ̃ vltimo potare. Respōdit ho

spes rōnabiliter. Quia primo debetis esse mūdi ⁊ vltimo nūq̄3 ebrij. Oportet etiã in cōuiuijs hoīes esse discretos in ꝟmone q̄3 castos. vñ Macrobi⁹ in li. sa turnaliū. Nō minus inq̄t verba grata ⁊ honesta q̄3 dulcedo vini hilarent con uiuia. Idē ꝓuerbiū. Miles q̄dã volu it audire confessionē vxoris sue. que rē nuens ait. Non debetis: q2 nō habetis suppelliciū ⁊ stolam que req̄runt. Qui bus indutis audiuit mulieris cōfessio nem. Tunc ait mulier. Iuuenis dum eram iuuenem dilexi armigerū. postea militē. inde fatuū. nunc sacerdotē amo. Quo audito. insanus ait. an viueret sa cerdos ille. Respondit q̄ sic: ꝗ̃ teneret celare cōfessionē. Sicq3 post triduum afflicto dixit ei mulier. Uos estis nunc fatuus ⁊ sacerdos cum audistis nūc cō fessionem q̄ prius eratis armiger ⁊ mi les. hec ⁊ similia valent in cōuiuijs re citari. Ista cōuiuia possunt fieri in die bus festiuis dūmō ibi fiunt octo cōdi tiones. Prima est cibi benedictio. j. ad thimo. iiij. Sanctificat eñ cibus p ver bum dei. ⁊ oꝛonem. vñ Ps. Edent pau peres ⁊ saturabunt ⁊c̃. Nam illi q̄ sunt bñficiati ⁊ lirati. obligati sunt ad mense bñdictōnē sic̃ ad horas cononicas. Uñ dicit mgr̃ Johs cleincock super illud Math. vj. panē nostrū q̄tidianū da no bis hodie. vñuersus. vt bos accedit: q̄ panē non bñdicit. Azellus surgit q̄ nec bñficia pmit. Nō sua est qm̄ in mensa recepit beneficiū in pñti sc3 panē a deo datū. Ergo magis debet dicere benedi cite q̄3 horas canonicas q̄s dicit ꝓpter bñficiū qḋ expectat in futurū. Jō [illegible] decretis di. xliiij. Qñ aūt ɔuenerint p̄ sbyteri ad aliqḋ ɔuiuiū prior illoꝝ ver sum añ mēsam incipiat ⁊ cibū bñdicat. Tunc ꝟm ordinē sedeāt alter alteri ho norē p̄bētes. Laici ad min⁹ debent di cere vnū pater noster cū signo crucis: ne cōtingat illis sic̃ cuidã moniali de q̄

Grego. in dyal. q̄ i horto lactucā comedit sine signo sctē crucis ꝛ sic dyabolū cum lactuca comedit. Itē quidam ꝯuersus bibit vinū i ciuitate sine signo crucis: ꝛ sic dyabolum cuꝫ vino bibit. Secūdo cauēdū est a nimia tenacitate erga pauperes de quibus dn̄s dicit luce xiiij. ad eū q̄ illū inuitauerat. Cū facis prandiū aut cenā noli inuitare amicos tuos neqꝫ fratres neqꝫ diuites ne forte ꝛ ipi reinuitēt ꝛ fiat tibi retributio. Sꝫ cum facis ꝯuiuiū voca pauperes debiles claudos ꝛ cecos. Et beatus eris: qꝛ nō habēt vn̄ retribuere tibi possent. Uideant ergo illi tenaces ne cōtingat illꝫ. sicut illi diuiti ad cuiꝰ ianuā iacebat lazarus cupiēs saturari de micis ꝛ nemo illi dabat. Timeo q̄ adhuc multi sunt imitatores illius diuitis qui multa habent fercula ꝫ carēt miscōia. ꝛ talibus eueniet qḋ illi diuiti de q̄ ibidem legit Mortuus est diues ꝛ sepultus in inferno. vn̄ Ambro. ꝛ ponit. xlvij. di. c. sicut hoc nō minoris criminis est hn̄ti tollere q̄ꝫ cum abundas indigēti denegare. Egentiu panis e que tu retines: nudorū indumentū est qḋ tu recludis miserorꝫ redēptio. est pecunia quā tu in terra fodis. Et singularit cauere debēt ꝑlati ecclie qꝛ oīa illa q̄ habēt ꝑter victū ꝛ vestitū eorū non sunt. ꝫ pauperū. ꝛ si retinēt est rapina ꝛ sacrilegiū ꝫm q̄ dic sctūs Bern̄. ad Heinricū senonensem. vn̄ xpha. Qui obturat aures ad clamores pauperū ipe clamabit ꝛ nō exaudietur. Uideāt ne eis ꝯtingat sicut cuidaꝫ [...]cebat petrus. De q̄ legit in vita iohānis elemosynarij. Nota ibidē q̄liter ille fuit raptus ad iudicium. Tertio dꝫ carere loquacitate. Un̄ hugo venerabilis in libro de claustro anie. In mensa debet esse triplex disciplina scꝫ disciplina tacendi. disciplina vidēdi. ꝛ disciplina ꝯtinēdi. De prima dicit Taciturnitas in epulis necessaria ē. Quod forte

ideo dicit ꝓpter mense lectionē. vt patꝫ in religiosis. vn̄ Aug. in regla. Ne sole fauces sumāt cibum sed ꝛ aures esuriāt verbū dei. Iō dicit in canone di. xliiij. c. Pro reuerētia dei ꝛ sacerdotū id vniuersa statuit sinodus vt qꝛ solēt crebro in mensis ociose fabule interponi in sacerdotali ꝯuiuio diuinaꝝ scripturaꝝ lectio misceat. Per h̄. n. aie edificant ad bonum: ꝛ fabule non necessarie prohibētur. Hec ibi. Ideo hugo vbi supra. Lingua q̄ in omi tpe prona ad pctm labitur. piculosius tn̄ p crapulā cū inflāmata fuerit ad loq̄nduꝫ relaxatur. Propterea em̄ diues q̄ inter epulas loquacitati seruierat: in inferno positus vehementius in lingua ardebat hec hugo. Ideo ꝓbat venerabilis doctor Egidius romanꝰ ordis heremitaꝝ scti Aug. in li. ij. de regimie p̄ncipū pte. iij. triplici rōne q̄ p̄ncipes nō debent abūdare eloquijs in mensa. Prio. qꝛ hoc repugnat ordini naturali. qꝛ in p̄mo polit. dicit. Tūc vnūq̄dqꝫ ꝫm naturā ꝑficit: quādo vnum organū ordinat ad vnum opus. Si ordinatur ad duo. oportet circa alterū cessare quādo laborat. alias opus nature nō esset opus intelligētie ꝫ cōfusionis. Cum igit lingua congruat ad duo opa scꝫ loq̄lam ꝛ gustū. vt patꝫ. iij. de aia. Ideo in comedēdo cessabat locutio. Secundo hoc ꝯtradicit bonitati morum. Nā p cibū ꝛ vinū ꝛ homies calefiunt ꝛ [...]udaces fiūt. Sic p multiloquium vide[...] esse ebrij: quod est cōtra bonos mo[...]. Tertio qꝛ homo habet duos me[...]s in gutture. Qn̄ em̄ comedit est cla[...]s meatus ad pulmonē. Sed quādo loquit clausus est meatus v̄sus stoma[...]ū. Si [...] veller loqui in comedēdo. tūc cibu[...]traret pulmonē ꝛ sic sequeret tussis magna. Et singulariter hoīes dn̄t se cauere a detractōe in ꝯuiuijs. vn̄ Aug. scripsit hos v̄sus an̄ mēsam suā. Quisq̄s amat dictꝫ absentū ro

dere vitam. Hãc mensam vetitã noue-
rit esse sibi. Item dic̃ Hugo vbi supra.
q̃ seruãda est disciplina oculorũ. q2 nõ
decet sibi p̃cipue. vt homo habeat va-
gos oculos neq3 curiosos. ꝛ vt amplius
dicã videat impudent ea q̃ apud alios
agunt. ꝛ circũlucrãdo ꝯspiciat. s3 potius
dimissis luminibus ea tm̃ que sibi ante
posita sunt attẽdat. Item in tactu deb3
esse disciplina: non sicut q̃dam faciũt.
De quibus ibidem subdit. Alij bibentes
digitos mediotenus poculis imergunt
Alij vnctas manus ad vestimẽta sua de
tergentes rursus ad cibaria porrigunt
Alij nudis articulis coclearis vice ole
ra sua piscant. Ita in eodẽ iure manus
ablutiõem ꝛ ventris restauratiõem que
rũt. Alij semicorrosas crustas ꝛ premis
sas colyridas. cibarijs iterãdo infigũt
ꝛ reliq̃as dentiũ suoꝝ offas facturi de-
mergũt. Quarto debẽt cauere ab iniq̃
societate. vic3 cum publicis pctõribus
nõ debemus ire ad ꝯuiuia. aut stare cũ
eis in mensa. Ideo dic̃ apl's. i. Cor. vi.
Si q̃s frat noiat inter vos fornicator
aut auarus. aut idolis seruiẽs. aut ma-
ledicus. aut ebriosus. aut rapax. cũ hu-
iusmoi nolite cibũ sumẽ. Dic̃ notanter
Si q̃s noiat. in signũ q̃ cum famosis ꝛ
infamatis in his vicijs nõ debemus c
bum sumẽ: nisi q̃s facẽt ca ꝯuersionis
sicut xp̃us Mat. ix. Comedit in domo
Mathei ꝛ pharisei ꝛc. Neq3 etiã cũ ex
coicatis debemus hre ꝯuiuia. vñ vsus
Os orare vale colo mensa negat. Ite3
neq3 cum iudeis. xxviij. q. i. c. Omnes de
inceps clerici siue layci iudeoꝝ ꝯuiuia
vitẽt. nec eos ad ꝯuiuiũ q̃sq3 accipiat.
Quia cũ apud xp̃ianos cõibus nõ vtã
tur indignũ atq3 sacrilegũ est eorum ci
bos a xp̃ianis sumi cũ ea q̃ apostolo p-
mittẽte nos sumimus ab ipsis iudicent
imũda. vt3 Leuit. xi. Quito cauẽ debẽt
a supbia ꝛ pompositate. s. primo supio-
re3 locũ male optãdo ꝛc. Dubitat vtꝝ

se ponere ad primũ locum in cõuiuio
sit pctm̃. Rñdet mgr aug. de anchona
sup Matheũ. sup illum locum. Amant
em̃ primos recubitos in cenis Matth.
xxiij. di. q̃ hoc põt esse triplr. Prio rõ-
ne officij. vt sunt decani. pastores ꝛc. et
illi ex officio debẽt habẽ primũ locum.
Scdo rõne status. vt sunt clerici. sacer
dotes. ꝛ religiosi. illi debẽt honorari ꝛ
in primo loco collocari. Neq3 isti pec-
cãt ponendo se ad primũ locũ. Tertio
rõne appetitus. ꝛ sic est pctm̃ rõne super
bie ꝛ ambitiõis. Iõ dñs nõ dixit. Acci-
piũt primos recubitus: sed amãt. Se-
cũdo ex vasis aureis nõ bibẽdo. Reci-
tat mgr Johãnes cleyncoch. ordis no-
stri sup illud Act. iij. Argẽtum ꝛ aurũ
nõ est mihi. q̃ q̃dam ep̃s dum quendã
puerũ haberet legẽtem sibi ad missam:
audiuit p̃dictum textũ legere a puero:
sc3 argẽtum ꝛ auꝝ ꝛc. Subiuxit ep̃us
In hoc p̃cellimus sanctũ Petrum. q̃a
aurea vasa ꝛ argentea habemus. Cui
puer lector mense diuinitus inspiratus
respondit. Sed quid sequitur: domine
ep̃e nõ habetis: quod petrus habuit.
Respondit ep̃us. Quid est hoc: Dicit
puer. Surge ꝛ ambula. Quasi diceret
puer. Vos habetis aurum ꝛ argentum
sed Petrus habuit potestatẽ miracu-
la ꝛ virtutes faciendi. quibus potuit da-
re hominibus sanitatem corporis. Ergo
ait btũs Bernardus in ep̃la ad Eugeni-
um. In auro ꝛ argento succedis ꝯstãti
no ꝛ nõ petro. Nã multi sunt q̃ cumu-
lãt vasa aurea ꝛ argẽtea: ꝛ paꝝ cogitãt
de pauperibus. q̃ forte aliq̃n non habent
vasa lignea. De q̃bus loq̃tur Bern.
sup cantica. sermone. lxxv. Unde hanc
illis exuberare existimas rerũ affluen
tiam. vestium splẽdorem. cõgregatiõem
vasoꝝ aureoꝝ ꝛ argẽteorum nisi de bo
nis crucifixi. Non sic fuit de illo rege:
de quo legit q̃ noluit vti vasis fictili-
bus. vnde. Fictilibus cenasse ferunt ang

chontea regem querenti vnā cām. Respondit rex cum sim cicilie. figulo sum genitore. Hoc dixit ꝛ vt semꝑ esset memoꝛ sui originis voluit comedē de vasis fictilibus. Sic ꝛ nos debem⁹. qꝛ sumus de terra oꝛti. Dicit Ualerius. Cū dyogenes poꝛtaret cyphū ad potāduz vidit quendā puerū manu cōcaua potantē statim proiecit cyphum ad terrā Ignoꝛabam ꝙ natura mihi vas ad bibendū pręꝑabat. Legit de Karolo magno. ꝙ semel fuit raptus ad infernum: ꝛ vidit ibi patrē suū pypinū de vasis bibentem aureis ꝛ argenteis sulphurem ꝛ picem dicens ei. ꝙ illa sibi esset maioꝛ pena mūdi. auisando eū ne talibus vasis amplius vteret. Sexto cauēdum est ne fiat in loco sacro. vt in ecclesia. vt ptz. xlij. dist. ca. Non opoꝛtet in basilicis seu in ecclesijs agapere. i. conuiuiū pauper facere ꝛ intus manducare: ꝛ accubitus sternere. Idem dī cap. Nulli. quia dicit Aug⁹. In oꝛatorio nemo debꝫ agere aliqd nisi ad qđ factum est. Sic olim fecerūt gētiles in templis deoꝝ ad honoꝛē deoꝝ suoꝝ. vtz Iudicū. xvj. quo in tēplo dagon fecerūt cōuiuiū quos Sāpson oēs interfecit. Septimo debꝫ cauere a gulositate ꝛ ebrietate. Unī apłus ad Ro. xiij. Nō in comesatōibus ꝛ ebrietatib⁹ ꝛc. Nō in contētione ꝛ emulatōne: ꝫ induimini iesum xpum. Octauo debent referri grārum actiones. vt ptz. xliiij. dist. ca. Quādo. vbi dī. Post refectōez sitr ymnū dicāt ad exēplū dñi q̄ in cena fecisse ꝺ legit. ꝙ dic apłs. j. ad Thessał. iiij. In oibus grās agite. Si cōuiuia isto mō fiāt licite pñt fieri i diuers dieb⁹ solēnib⁹ aut festiuis. Terciū cōuiuiū dī plebeum siue vulgare. i q̄ regnat voluptas ꝛ vanitas Esa. v. Cythara ꝛ lira in cōuiuijs vris ꝛ opus dñi nō respiciṫis. De q̄ Ecci. vij. Melius est ire ad domū luct⁹ ꝙ ad domū cōuiuij. Tale cōuiuiū fecit Assuerus ex cūctis pricipibus suis ꝛ foꝛtissimis persaꝝ. Hester. j. Tale cōuiuiū fecit balthasar. De quo Dan. v. Cū balthasar faceret magnū cōuiuiū in babilone ꝛ letaret valde cuꝫ pricipib⁹ ꝛ amicis. subito appuit manus scribens ꝛc. Tale cōuiuiū fecit herodes in quo Iohānes baptista occisus est. Tale etiaꝫ cōuiuiū fecerūt phylistei cuꝫ cepissent Sāpson em i templo dagon deo. vt ptz Iudicū. xvij. ꝛ oēs ibidē a sanipsone interfecti sunt. Sic multi hodie sunt qui valde solēniter celebrāt festum Bachi id est deo vini. De quo festo loquit augustin⁹ lib. vj. de ciui. dei. c. x. sic. Bachanalia sūma celebrātur insania vbi varro ipē cōfitetur a bachātibus fieri nō potuisse nisi mente cōmota. Hec augustin⁹. Nā dicit ꝙ sacerdotes i festo bachi bibebāt de quodā fluuio de q̄ facti fuerūt insani ꝛ demētes. Sic se putabāt bñ celebrare fe͛stū illi⁹. ꝫ illud festum magis celebrat ꝙ aliquod festuꝫ ecclesie. Habet em̄ iste deus templum Templū insolētie. Habet sabbatū sompnolentie. Habet altare influētie. Habꝫ sacerdotes laborꝛiosos. Cātores luxuriosos. Lectores mēdosos. Primo habet tēplum insolētie. quod est taberna. De quo templo dicit Apocał. vij. Seruiūt em̄ ei die ac nocte in templo suo. Mach. vj. Tēplum. luxuria ꝛ cōmesationibus erat plenū. Nam currūt citius ad tabernā que ē ecclesia dyaboli. vbi colitur bachus cū rixis. contumelijs ꝛ blasphemijs ꝙ vadant ad ecclesiā dei. Et illi tabernarij sunt prochiani diaboli: q̄ sic apiunt tabernas sūmo mane. ꝛ illi sunt pricipes oim malorum que illi ebriosi cōmittunt. qꝛ dī extra de iniur. ꝛ damp. da. Qui occasionē dāni dat. dānum dedisse videt. Sed ipi vēdūt eis ceruisiā in sabbatis vltra medietatē noctis. Ergo sunt cā illorum malorū. Secūdo habet sabbatū sōnolentie. Sab-

batū.i.requies. Certe cultores eū in tē plo diu seruierunt necesse habēt ꝓfun de dormire et tarde surgere. Johis.ix. Nō est hic homo a deo q̄ sabbatum nō custodit. nā q̄ in sabbato seruit deo nr̄o ille de ceco facit vidētem. Sed bachus facit de vidente cecum. Deus noster fa cit de infirmo sanuz. sed ille deus facit de firmo insanum. Ille facit surduz au dientem: iste facit de audiente surdum Ille mortuos facit viuos: iste viuos fa cit mortuos. Ille dat remissionē omni um peccatorū ꝓ indulgētijs. iste dat ꝓ indulgentijs viginti annoꝝ tremorem omniu membroꝝ. septem annoꝝ fluxū lacrimarū de oculis. Nam ex cultu illi us dei. id est ebrietate multa mala vene runt in mundum q̄ quotidie videmus. Tercio habet altare influentie. quod ē mensa sua. de qua ps̄. Fiat mensa eorū coram ipsis in laqueum. Est enī de dya bolo sicut de aucipite. Auceps enī vbi maiorem copiam cibi ponit ibi semper laqueum suum abscondit. vt dum auis auidius comedit cercius capiatur. Eo dē mō ē inter fercula ⁊ pocula q̄ super mensam ponūtur vbi collocat laqueuz gule. Scit enī q̄ hoiem inebriatū pōt ducere ad multa mala. Nam immode ratus vsus potus ⁊ cibi.

Primo est complementum voluptatis
Est attrimentum honestatis.
Est experimentum fatuitatis.
Est detrimentum libertatis.

Primo ē ꝯplementū voluptatis. Isto di.xxxv.di.c. Ab oīa a clericis vitetur ebrietas q̄ ē oīm vicioꝝ fomes atq̄ nu trix. q2 inde generat luxuria vtz ibidez. ca. vēter mero estuās: cito spumat in li bidinē. Cuiꝰ exemplū patz in loth de q̄ xxxv.di.c.j. vbi dr̄ q̄ loth quē zodoma nō vicit vina vicerūt vt pz Genes. xx. Et allegat idē. xxxij.q.iiij.c. dixit sara. vbi dicit. Denīq̄ ⁊ loth sancti filie hāc causam querēde posteritatis habuerūt ne genus deficeret humanū. ⁊ ideo pu blici muneris gratia. suata culpam pte. xuit hec. Amb. Dicit glo. sup vbo pte xuit. i. diminuit. nō aūt extinxit. Et ma lū factū excusat ꝓpter bonā intentionē vt obstetrices ⁊c. Est ergo origo ⁊ pnci piū omnis mali. Quia inde venit luxu ria. homicidium blasphemie ⁊c. quod patet in tali exemplo. Nā fuit quidam diues ⁊ magnus potator. q̄ in potatio nibꝰ ꝯsumpsit oīa que habuit finaliter tandē desperatus ꝑ verecūdia factꝰ ē er rabundus in agris ⁊ siluis. Cui suasor maloꝝ hostis antiquꝰ obuiauit dicens ei. Cur erras ⁊ tristaris: Rn̄dit. Ditissi mus eram ⁊ oīa bona mea in potationi bꝰ ꝯsumpsi. verecūdor apparere vesti bus ꝯscissis ⁊ laceratis in cōspectu ami coꝝ meoꝝ. Cui dyabolꝰ. Si velles mi hi ꝑmittere te occisurū patrē ⁊ matrez tūc denuo ꝑ me deberes ditari. Rn̄det Nequaq̄ faciā h̄ facinꝰ. Tūc dyabolꝰ. Saltē ꝑmittas q̄ te semel in ebdoma da vis iebriare vsq̄ ad amissionē rōnis Qđ ꝑmisit se facturū. Sciēs dyabolꝰ q̄ cū h̄ret in eo ebrietatē. h̄ret causaz oīm maloꝝ. Ille vō ditatꝰ ꝑ dyabolū ꝯtinu auit potatiōes nō semel in ebdomada. ꝫ omi die. Quē mr̄ sua egrediēs dolēs eū incidisse in ꝓstina mala. eū vbis cor rexit. Ille vō extracto pugione matrē trāsfixit ⁊ interimit. Accurrit pater re darguēs eū de tāto facinore. Quē vna cū mr̄e interfecit. Ecce q̄d nō facit ebrie tas: Scđo ē attrimentū honestatꝭ. Cō fundit enī ⁊ deturpat tam aie q̄z corpis nobilitatē. Vn̄ innocētius in li. e vilitate ꝯditionis hūane. Quid turpius ebrioso cui fetor in ore tremor in corpo re. q̄ ꝓmit stulta ꝓdit occulta. Cui mēs alienat. facies trāsformatur vbi regnāt ebrietas. vbi nullum latet secretū. Vn̄ de fingitur a quibusdaz. Ebrietatꝭ ima go sic depicta fuisse. Imago puerilꝭ cor nū habens in manu et in capite habēs

coronam de vitro. Talis est ebrius qa e puer insensatus. Modo puerī cornu bñt in manu. In signū q nullū celāt se cretū q clangēdo reuelāt. Coronā bz vi treā. qr reputat se gloriosum z diuitem cū tñ aliqn vix bz obulū. Tercio ē expi mentū fatuitatis. qr si bō dispositꝰ ē ad aliqua mala: in ebrietate expitur. Eccl. xxxi. Vinū corda supborū arguit id est oñdit. Refert Iosephꝰ in libro de causis rez naturaliū. q noe primo inuenit vi tē siluestrē id ē labruscā. Que cum eēt amara accepit quadruplex genꝰ sangui nis scz leonis. agni porci. z simie. z ō hu iusmodi sanguine admixta terra fecit fi mū vt amaritudine vitis repulsa dulco ratū fructū redderet. Cumqz de vino eiꝰ bibisset inebriatus ē z nudatus in taber naculo expgefactus ē. Congregat filijs eius vim z naturā eius ostendit dicens. Ideo de sanguine istoz aialiū apposuivt discerēt. hoies p vinū qnqz fieri leones ppt irā qnqz agnos sine mēte. qnqz por cos ppt luxuriā. qnqz simeas. p curiosi tatē. Iō scribit Ari. alexādro. qnqz ho mies bibūt vinū multū ad ebrietatē tu te abstineas a potu z ebrietate. z videb mi rabilia ab hominibus. Et de facto si qs faceret hoc videret mirabiles fatuitates hominū. Quarto ē detrimentū liber tatis. Quia prima radix seruitutis venit p ebrietatē vt patet Gen. ix. Cū noe ebri s fuit derisus fuit a cham filio suo. Et maledixit filio filij dicēs Maledictꝰ cha naan. erit q serꝰ seruoz fratz suoz. Et i b facto significāt quatuor mala que ebri as facit. Primo priuat hominem vsu rationis et sensue: quod signat noe dor mitio. Nam vna res videntur sibi due z titubat cum lingua. Secūdo spoliat ho minē diuicijs suis. Vnde frequēter ma gni potatores finaliter fiunt pauperes: quod signat noe denudatio. Tercio red dit hominem derisibiles inimicis z ami cis: quia derisit eum chayn filius suus.

Quarto expoliat plem z reddit miseri bilem. quod signat eiꝰ maledictio. Co gitent ergo illi qui aliū scienter inebri ant qualiter peccant z specialiter in di ebus festiuis: qd est duplex peccatum. Quarto habet iste deus sacerdotes laboriosos. vt sunt braxatores vendito res. tabernatrices. z tabernarij q valde fideliter seruiunt bacho. summo mane tabernas pparando. Isti sunt prochia ni dyaboli. ps. Moyses z aaron in sa cerdotibus eius. Moyses assumptus de aqs iterptat z significat ceruisiā. q ē cereris vis in aqua quā preparāt illi s cerdotes. Et aaron qui vitulos iugulāt signat macellatores q deseruiunt gule. Quinto habet cantores luxuriosos q cātilenas lasciuas cantāt Isai. v. Ve q mane surgitis ad ebrietatē z potandum vsqz advesperū. imo aliquādo ad mane vsqz alterius diei. Sexto habet lecto res mēdosos. i. histriones. ioculatores. z rimatores z sic de alijs. cū istis maxi me offenditur deus gloriosus z tāsgre diuntur festa dei z sanctoz suoz. z toti ens peccamꝰ ptra illud pceptum. Me mento vt diem sabbati sanctifices. Sabbata sanctifices.

Ecūdum pecca tū quo violat sabbatū ē illicitꝰ ludus et vanus. De q dr Exodi. xxxij. Eras solennitas domini est. Et sequit ibidem. Sedit populus manducare et bibere: z surrexit ludere. Nā in festiui tatibus sanctorum z dominicis diebus solent homines exercere multas fatui tates z specialiter tunc exercent ludos varios. quibus festa ecclesie violantur De his dicit dominus Isa. j. Calēdas vestras z solennitates vrās odiuit aia mea. Queritur ergo vtrū iocari z lude re in festiuitatibus sanctorum sit sem per peccatū mortale z violatio sabbato rū. Videt q nō. quia. qr vtus moral sp

pōt fieri. Sʒ ludere ⁊ locari est ṽt⁹ moralis ſm q̃ pbat ariſtot. in. iiij. ethico rū in fine. Credūt eñ aliqui oĩa verba vł facta iocis deſeruientia eſſe ocioſa. qđ nō eſt verū. Nam ocioſum eſt illud qđ caret debito fine. Quicqđ ḡ de ſe eſt ordinabile in debitū finē non eſt ocioſum. Luſus aūt ſi ſit liberalis ⁊ honeſtus ⁊ moderatus: ordinat̃ hʒ in bonū finē. q̃r eſt quodāmō neceſſari⁹ inuita. Ideo dī. iiij. ethi. q̄ ludus videt̃ eſſe requies ⁊ quid neceſſariū in vita. Sicut ergo ad ſenſus corporales. vt audit⁹ ⁊ viſus. q̃r laborant in ſentiēdo. natura ordinauit ſomnū ꝑter eorū requiem ⁊ eſt neceſſarius in vita: ſic quia ſtudendo in negocijs eccl'ie aut cōmunitatis vel regni inſiſtendo vel alia faciendo ꝯtinue laboramus aliq̄ue delectationes iocoſe ſi ſint moderate ⁊ honeſte non ocioſe interponunt̃ curis vel laboribus noſtris. Quare cū in talibus cōtingit peccare ⁊ benefacere. oportet circa ipſos iocos dare virtutē aliquā ꝑ quā debite nos ⁊ bñ habeam⁹ ad ludos In ipſis eñ iocis q̄dā ſupabundant: deſiderantes facere riſum. De qb⁹ dī. iiij. ethico. q̄ magis conant̃ riſum facere q̄ dedecora dicere. hmōi ſunt hyſtriones q̄s plus bomoloch⁹ noīat. Plus eñ tales aſſimilat auibus rapientib⁹ pdas ſacrificatam in templis gentiliū Sicut enim aues ille nō curabant qualitercūq̄ poſſent aliquid de preda illa capere. Sic volentes riſum facere omnino ⁊ ꝓuocare alios ad cachinnū nō curant q̄litercunq̄ poſſint capere dicta vł facta alioꝝ ⁊ cōuertere ea in ludū ⁊ cachinnū. Hi ergo ſupabundant in ludo. Alij vo a cōtrario deficiunt. ⁊ illi vocantur duri ⁊ agreſtes. Hmōi aūt nō ſunt ſuſtinentes aliquē ludū nec dicentes aliqđ ridiculū. immo dicentib⁹ ſunt moleſti. Sʒ eſt quedā ṽtus media q̄ vocatur eutropolia q̄ eſt reprimēs ſupfluitates ludi ⁊ moderans duritias. Et dī eutropolia ab eu qđ eſt bonū ⁊ tropos conuerſio. Et ſic legunt̃ pħi luſiſſe ꝑut ait ſeneca in li. de trāq̃llitate animi. q̄ ſocrates cum pueris nō erubeſcebat ludere ⁊ plato laxabat aīm publicis curis fatigatū vt in anio acriores ⁊ rectiores ſurgerēt. Exemplū ponit de agris fertilibus. q̄ ſicut cito illos exhauriat nunq̄ intermiſſa fecūditas. ita animoꝝ impetus aut aſſidu⁹ labor frangit vires. Sʒ recupant̃ paulatim ꝑ ludos. Jō inquit legū ꝯditores feſtos inſtituert̃ dies vt ad hilaritatē publice cogerent̃ homines. interponentes tꝑamentū laborib⁹ ſuis. ħ ſeneca. Idem legim⁹ de ſancto Johanne euangeliſta ſicut narrat Caſſiodor⁹ li. vij. q̄ cū molliſ pdicē demulceret vidit eū quidā iuuenis: ⁊ miratus eſt tm̄ virū ſic facere. Cui ſctūs Johannes ait. Quid geſtas in manu: Et ille. Arcū. Et ait Johes. Cur eū nō ſemp extenſum portas: Et ille. Ne ſi curuatiōe fortitudo eius molleſcat ⁊ depereat. Sic ait ſanctus Johannes. Nō te etiā offendat hec ꝑua laxatio: ħ ille. Jō dicit catho. Interpone tuis interdum gaudia curis Sed ħ debet eſſe paruum. quia dī. ix. ethicoꝝ. Parū delectatiōis ſufficit ad vitā quaſi ꝑ condimento. ſicut parum ſufficit de ſale ꝑ cibo. Jō reprehenſibiles ſunt illi q̄ maiorem ꝑtem tꝑis expendunt in iocis ⁊ ludis ſicut in alea ſeʒ in ſcakariſ ⁊ in beſſelen ⁊c. De qbus ſapie. xv. Eſtimauerūt vitam noſtram eſſe ludum. Sʒ requirunt̃ adhuc duo ſm ħ bermannū ſchildit ſeu q̄b⁹ modis peccat̃ mortaliter in ludis ⁊ iocis. Primo ſi ex leuitate animi vel ioco ita grauis contumelia fieret q̄ hominis honores totaliter auferret ſicut qui ex leuitate animi hominem grauiter vulneraret vel lederet in corpore mortaliter peccaret. Secūdo cum q̄s in ioco mendacium dicit et

illud scienter cum iuramento affirmat. Un̄ btūs tho. in scđa scđe. q. xcviij. dicit. Nō excusat a mortali pctō q̄ ioco se piurat. q2 nō cuitat diuinā irreuerentiā immo quantū ad aliqd mag9 auget. Tercio cū q̄s in ioco p̄ximū scienter ꝛ ex ꝓposito ad iracūdiā ꝓuocat Nam oīa peccata q̄ sic ꝓuocat9 in tali ira cōmittit siue in vbo siue in factis ille ꝓuocans reus erit. Hoc illi nō attēdunt q̄ annosos hoīes deridēt ꝛ ꝓuocant ꝛ alios hoīes passionatos q̄ subito ꝓuocant ad iram. Et in hoc volunt recreari. qđ tn̄ vergit in p̄iculum animarū suarū. ꝛ grauiter ꝓ talib9 derisionibus in extremo iudicio punient. q2 omnes maledictiōes ꝛ blasphemie ꝛ iuramenta q̄ ille ꝓuocat9 dicit lugebūt ipsi q2 dicit regula iuris. Qui dat occasionē damni ꝛ damnū dedisse videt ꝛ extra de iur eiur. ꝛ damp. dato. c. si culpa.

Quarto qn̄ fit ꝓpter malū finē quem quis in ioco intendit. s. iocando cū muliere vel virgine tangendo vl' amplexādo loquendo vl' arridendo ea intentione vt eam ad malū actū alliciat vel ꝓm btm̄ Thomā cū q̄s ad iocum assumit turpia verba vel facta q̄ de se sunt pctā mortalia. peccat mortaliter. Quinto cum hoc facit in locis ꝛ tp̄ibus sacris. tunc frangit festa. q2 qđ vno tp̄e est licitum. nō est licitū in tp̄e sacro. Circa qđ notandū q sex sunt genera ludorū scz ludus musicalis sensuū recreatiuus ludus diuinalis deuotiōis excitatiu9. ludus moralis hūane vite instructiu9. ...dus p̄iculosus ꝛ mortis illatiu9. Primus ludus vocat musicalis q̄ est sensuum recreatiuus. vt est ludus citare. lire siue fistularū ꝛ tubarū ꝛ sic de alijs. q̄p prim9 inuentor fuit tubal. vtz Gen̄. iiij. Tubal fuit pater canentiū in organo ꝛ in cithara. q2 ip̄e p̄mo iuenit notas ꝓm sonitū malleoꝝ. De isto scribit sap̄. xv. Estimauerūt ludum esse vitam nr̄am ꝛ cōuersationem vite cōpositā ad lucrū Tales sunt histriones q̄ totum eoꝝ ludū ordināt ad lucrū tp̄ale. Fuit eni̇̄ iste ludus p̄mo inuentus ad dei laudē ꝛ venerationē. Jđ dicit ps̄. Laudate eū in psalterio ꝛ cithara ꝛc. ibidē. Secūdo ad maloꝝ spm̄ coercōnē. Un̄ Jōhes in policraticon li. j. ca. vj. Sancti patres patriarche inquit musicā multis laudib9 extulerūt. vn̄ in ei9 virtute maligni spiritus cohibent. Et ponit ibi exemplū de saul quē vexabat spūs nequā ꝛ Dauid ꝑcussit citharā ꝛ recessit ab eo spūs nequā vtz. j. Reg. xvj. Dicunt mathematici q m'lti demōes armoniā hmōi ferre nō p̄nt. Narrat boecius in ꝓlogo de arte musica de empedocle pho q adeo peritus fuit in arte canendi q cum quadā vice ei9 hospitem iuuenis q̄dam furibund9 inuaderet eo q fratrem eius accusatione damnasset ipse adeo dulciter canendi modū [illegible] inflexisse q adolescentis iracundiā tp̄auit. Dicūt doctores sup illud. j. Reg. xvj. Si dauid expulit demonē de saule hoc fecit deuotō ipsius dauid: quā demon sufferre non poterat. Uel hoc fecit virtute crucis cuius cithara fuit figurata. q2 componit ex tribus lignis sicut crux xp̄i Et sicut corde extenduntur in ea: sic fuit xp̄s in cruce extensus. Tercio ludi sunt iuuenti ad morū instructionē. Un̄ aug9. li. v. de ciui. dei. c. j. recitans verba scipiōis dicit. Sicut in fidib9 ꝛ in tibijs ꝛ in cantu ac vocibus cōcentus q̄dam tenend9 est ex distinctis sonis quarum discrepationes aures erudite ferre non possunt quousq3 concors efficiat sic ex summis ꝛ ex infimis medijs interiectis ordinibus moderata rōne cōcordia in ciuitate cōtinet. ꝛ que armonia in musicis et in cantu dr etiā esse in ciuitate concordia. Item dicit Jōhes in policraticon li. iiij. c. ix. Si inqt cithared9 alijq3 fidicines multa diligentia procurant faci-

antiq̄ dulcissimā dissidentiū cordarum
consonantiā cordis non ruptis. sed ten
sis ꝓportionabilit ⁊ remissis: quāta soli
citudine debēt ꝑncipes moderari. nūc
rigore iusticie. nūc remissione clemētie
vt subditos faciant q̄si vnanimes esse
in domo. Hec ille. Quarto inuēti sunt
ad grauis tristicie repulsionem. Sic re
ges ⁊ ꝑncipes ⁊ alij magnati habēt fi-
dicines ⁊ cithar edos ad repellendum
curas varias ⁊ tristicias. Nam diuerse
armonie habēt excitare diuersas passio
nes. Alique em̄ excitāt audaciā: sicut
patet in tubis bellicis. Alique excitāt
deuotionē vt ī in organis q̄ dauid dicit
ꝑmitus inuenisse ad cultum dei. vt pꝫ
ij. Reg. vj. Percussit dauid in organis
armigatis. Peccant ergo illi q̄ in orga
nis cantant cantica secularia. Alie q̄ exci
tant leticiā sicut cithara Lira. fistula et
sic de alijs. Nam bestie delectant in ly
ra ⁊ musica ⁊ sepius hoi applaudūt ꝓ-
pter sonū musice. Cuius exēplū po-
nit Aug⁹ ꝑmo de ciui. dei. c. xiij. de ar
rione q̄ fuit dulcissim⁹ citharista. Qui
dū fuit ꝓiectus in mari a delphinis fu-
it ad litus portatus. qꝫ dicit Isido. xij.
ethym. ꝙ delphini gregatim vadāt ad
melodiā. A fortiori hō in his delectat.
Alique causant fletū ⁊ lamētationē. Et
talibus vtebāt olim antiq̄ in sepulchro
potentū ⁊ dicebant tybicines q̄si lugu
bre carmē canētes. Sꝫ oib⁹ his abutū-
tur ad lasciuiā ⁊ vanitatē. ⁊ fiunt instru
mēta eterne dānatiōis q̄ sūt homi data
ad corpis recreationē. Ideo dicit Iob.
xxij. c. Tenēt tympanū ⁊ citharā ⁊ gau
dēt ad sonitū organi ⁊ in pūcto ad infer
na descendūt. Quādo ergo vtimur illis
in festiuitatib⁹ ad lasciuiā: frangim⁹ fe-
sta. Querit ꝙ vtrū sit nūc licitū seruire
deo in noua lege in musicis instrumen
tis sicut fuit in antiq̄ lege vt sūt cytha
ra. lyra tympanum ⁊ tuba. dicente pro
pheta. Cōfitemini dn̄o in cythara et in
psalterio decacordo ⁊c. Rn̄det sanctus
Tho. scd̄a scd̄e. q. xci. arti. ij. in respon-
sione ad quartum argumentū dicēs ꝙ
huiusmodi musica instrumenta magis
animū mouēt ad delectation ē q̄ ꝑ ea
formet bona dispositio. In veteri autē
testamēto erat vsus taliū instrumento-
rū. Tū qꝫ ppl's erat magis durus ⁊ car
nalis. Ideo erat ꝑ hm̄oi instrumēta ꝓ-
uocādus sicut ⁊ ꝑ ꝓmissiones terrenas
ad cultū dei. Scd̄a ratio ne videamur
gētilisare. Nā gentiles solebāt ydolis
suis seruire in istis instrumentis vt pꝫ
Daniel. iij. Cū audieritis sonū fistule
cythare ⁊c. Querit magister heinricus
de vrimaria. Utrū officiū histrionū sit
peccatū. Rn̄det ꝙ officiū histrionū or-
dinatur ad habendū solatiū qd̄ nō est
ꝫm se illicitū nec ꝫm se sunt in peccati
statu dūmō ludo vtantur moderate. Et
debent tria obseruare. Primū vt ī ipo
ludo finē non ponant sed intendant so
latiū hominum. qd̄ ducit in laudē dei.
⁊ virtutis operationem. Secundū ꝙ
nec verba turpia nec facta immisceant
ludo suo. Tercium vt nec locis nec tē-
poribus siue negotijs aut personis in-
honestis aut indebitis ludum suum ex
hibeant sed oppositum facientes peccāt
Et de talibus dicit. lxxxvj. di. c. Dona-
re hystrionibus res suas vitium est im
mane non virtus. Idem dicit in. c. q̄ve
natoribus. Dicit glo. sup illud. c. dona
re. Dare talib⁹ causa vane glorie ꝓ ex-
ercitio sui vitij inmane peccatū ē. Se-
quitur in glosa. Sed quid de citharisti
⁊ alijs q̄ varijs vtuntur instrumentis:
Nunquid licitū est audire ea vel aliq̄
dare. Respondetur Ad voluptatē ⁊ lu
xuriam nō. Quia deū manibus stimu
lat qui populum vocibus delectat: vt
xcij. distin. c. in sancta. Sed ad laudem
dei bene vel ad aliam iustam causā pi
ta recreationis quia debilis est vel infi
rmus. vt dicit de con. di. v. c. ꝗuenit. D

cit thomas. Qui moderate eis subueni
niūt nō peccāt. Secus tū si sup̄flue eis
dant. vel si dant illis q̄ exercent ludos
illicitos nisi essent in extrema necessita
te. Sic̄ fm̄ wilhelmū dare aliq̄d adula
toribus ē peccatū mortale. nisi fieret ꝓ
pter appetitum vane glorie vel nisi ali
q̄s desideraret laudari in peccatis. Il-
lis vero q̄ sic abutunt̄ debz eucharistia
negari. vtz de cō. dist. ij. c. ꝓ dilectione.
Nec ꝙ ad ordines ꝓmoueri. Secun-
dus est ludus diuinalis et deuotionis
excitatiuus q̄ aliquando fit saltando. ij
Reg. vj. Dixit dauid ad micol. Viuit
dn̄s. q2 ludam ante dn̄m q̄ elegit me po
tius q̄ꝫ patrem tuū. Nota ibidē hysto-
riam quādo dauid saltauit an̄ archaꝫ ꝛ
despexit eū micol vxor sua. Sꝫ si talis
ludus fieret ad vanitatē esset peccatuꝫ
p̄sertim diebus festiuis vtz de cō. dist.
iij. c. Irreligiosa cōsuetudo est quā vul
gus ꝑ sanctoꝝ solēnitates agere cōsue-
uit. Populi q̄ debent diuina officia at-
tendere saltationibus turpibus inuigi
lant. cantica nō solū mala canētes ꝫ of-
ficijs religiosoꝝ perstrepunt. Hec etenī
ve ꝓcul ab om̄ibus prouincijs depellā-
tur iudicio sacerdotū cōmittātur. Hoc
idem nō debet fieri in locis sacris vt pꝫ
de vita ꝛ ho cle. c. cū decorē. Ubi dicit̄
Interdū ludi theadrales nō solū ad lu
dibrioꝝ spectacula inducūtur i eis mō-
stra laruarū verū etiāꝫ in aliq̄bus festi-
uitatibus dyaconi p̄sbyteri ac subdya-
coni insanie sue ludibria exercere p̄su-
mūt. Et infra. Mandamus ne ꝑ huius
modi turpitudinē ecclesie inquinet̄ ho
nestas. p̄libatā ludibrioꝝ ꝯsuetudineꝫ
vel potius corruptelā curetis a vestris
ecclesijs extirpare. Sup̄ quio glo. Non
tamē ꝓhibet̄ hic p̄sentare p̄sepe domi-
ni. Herodeꝫ ꝛ magos ꝛ qualiter rachel.
filios suos plorabat. ꝛ que tangunt fe-
stiuitates illas. cum talia potius indu-
cant homines ad cōpunctionē q̄ꝫ ad la
sciuiā vel voluptatem. Sicut in pascha
rep̄sentare sepulcrū ꝛ q̄liter xp̄s resur-
rexit sicut pꝫ de con. dis. ij. c. semel. ꝛ di.
iiij. queris circa finem. Sed de alijs lu-
dis seculi ꝛ vanitatibus quid est dicen
dū. Rn̄det q̄ isti ludi nō debent fieri ꝓ
pter q̄nꝙ. Primo. quia sabbatū infrin-
gunt si fiunt dn̄icis diebus vel alijs fe-
stiuis diebus. Contra illud Exo. xxxj.
Qui polluerit sabbatū morte moriatur
de cō. di. iij. c. Ieiunia. dicit̄ ibi. Domi
nica die nihil agendū ē nisi deo vacan-
dum. Nulla ṽo operatio in illa sancta
die agat̄ nisi tm̄ ymnis ꝛ psalmis ꝛ can
ticis sp̄ualibꝰ dies illa agatur. Hec ibi.
Sunt ergo ꝓhibita omnia genera ludo
rum in festis. siue fiant saltando siue lu
ctando siue sagittando siue aliam vani-
tatem exercendo. Secūdo q2 populus
a diuinis retrahitur ꝛ singulariter a ser
monibus ꝛ ecclesiarum visitationibus
Nam iudei habebant in sabbatis reci-
tationē legis ꝛ ꝓphetarum. vtz Actuuꝫ
xiij. Principes vestri ignorantes iesuꝫ
ꝛ voces ꝓphetarum que per omne sab-
batū leguntur. A fortiori hoc debēt ha-
bere xp̄iani. Tercio q2 populꝰ inde de-
terioratur. Unū franciscus petrarcha de
re. vt̄. fortu. li. j. ca. iij. In circo ac thea-
tro que duo loca bonis sp̄ moribus ad-
uersa fuisse notissimuꝫ ē q̄ si quis malꝰ
ierit: redibit pessimus. Nā bonis illud
iter ignotū ē q̄ si casu aliq̄ ignari adeāt
ꝯtagio nō carebūt. Hec ille. Quarto ꝓ
pter malum qd̄ in his ꝑpetratur. q2 vir
vtitur veste muliebri ꝛ econtra. cōtra il
lud Deut. xxij. Nō induet̄ mulier veste
virili; nec vir vtet̄ veste feminea. Abo-
minabilis est em̄ apud deū q̄ facit hec.
Idē patet di. xxx. c. Si qua mulier suo
ꝓposito iudicās vtile vt virili veste vta
tur ꝛ ꝓpter hoc viri habitum imitetur
anathema sit. Hec ibi. Sed adhuc ma-
gis peccant qui vtuntur vestibus religi
osorum aut monialium sicut quidā fa-

cluntur in carnisprivio. Tales gravitr debent puniri vt3 in auten. de sanctis. epi scopis. §. vlti. coll. ix. ⁊ C. de episcopali audi. l. minime. Nam iohannes octavus papa, qui fuit mulier legit sic decepisse ecclesiam. Sicut dicit Johannes bocacij in libro de claris mulieribus. ⁊ martinus in cronica sua. Quinto nevideamur imitari gentiles ⁊ ydolatras. qui huiusmodi ludos instituerunt in honore deorum suorum. De quo prima ad Corintheos decimo. Sedit populus manducare ⁊ bibere ⁊ surrexit ludere. Et perierunt vna die vigintitria millia hominum sicut legitur Exo. xxxij. Tales ludos instituerunt romani in honorem deorum suorum ⁊ vocabant ludi scenici secundum ysidorum. xviij. li. ethimo. a scena que fuit domuncula quedam in medio theatri. In qua cantabant carmina poetarum. Unde in illis ludis principales persone fuerunt poete: quibus servierunt mimi ⁊ histriones saltantes. ⁊ effigientes motibus corporis ea que a poetis canebant. In quibus ludis multa canebant turpia ⁊ inhonesta tam de dijs quam de hominibus. Isti ludi fuerunt instituti rome sicut dicit augustinus. li. j. de ciui. dei. c. xxj. Cum ingens pestilentia nec humanis consilijs nec ope divina levaretur ludi scenici inter alia celestis ire placamina instituti dicuntur. Etiam dij precipiebant tales ludos fieri. vt patet per eundem aug. li. iiij. de ciui. dei c. xxvj de latino rustico. de quo supra in primo precepto in. v. membro. Sed que mala orta sunt ex illis vanis ludis patet de civitate lucana in provincia tuscie. In qua quando erat in flore fecerunt multa solatia. Inter alia quendam fecerunt papam Aliqui imperatorem aliqui regem francie. aliqui fecerunt dominum de luca ⁊ ille erat super omnes predictos Qui stans in tanto culmine misit pro illo qui erat loco pape vt veniret ante eum ⁊ faceret sibi reverentiam ⁊ homagium. Quod factum fuit. Similiter misit pro imperatore ⁊ pro alijs regibus ⁊ isti similiter fecerunt. Quo facto dominus lucanus dixit. Est ne maior dominus in terra quam sunt isti. Responsum est ei quod sic. Et quis est inquit. Responderunt xpus. Et dominus lucanus. Ubi est: Et illi dixerunt. In ecclesijs. Qui vocavit dominos suos dicens. Ite per omnes civitates ⁊ citate xpm quod coram me debeat comparere. Qui iverunt ⁊ vnum in forma sacerdotis invenerunt parati ad missam ire. Adduxerunt illum. qui fecit reverentiam domino de luca. Quid plura: In illo anno divisa est civitas ⁊ extunc de malo in peius se habuit. ⁊ infra parvum tempus plus quam quinquies vicibus est vendita ⁊ cives quamplures occisi sunt. Ergo cessare ab illusione xpi debetis si non vultis puniri. Et qui talia faciunt potius iudaisant quam evangelizant

Tercius ludus dicitur moralis ⁊ est humane vite instructivus. Iste est ludus scacorum. qui inventus est non solum ad sensus hominum recreandos sed etiam ad mores hominum corrigendos. Dicit Gobellinus in cronica sua quod est inventus a grecis in ocio troyani belli. Et ovidius in li. de vetula dicit quod vlixes fuit inventor ludi scacorum in ocio troiani belli. Et commendat subtilitatem ingenij ipsius inventoris declarans quomodo ipse ludus factus est ad instar motus celi. Alij dicunt quod sit inventus in babylonia tempore regis babilonie evilmerodach. de quo dicit magister in scho. hysto. quod erat valde lascivus ⁊ crudelis. Qui sui patris corpus nabuchodonosor in tricentas divisit partes ⁊ dedit tricentis vulturibus ad comedendam. Tempore illius hic ludus inventus est a quodam philosopho xerses nomine. Hic tamen tante iusticie exstitit vt mori potius eligeret quam simulationem sequens in delirijs regalibus spreta iusticia vitam finiret. Nam cum populus videret regis vitam detestabilem ⁊ eum nemo culpare auderet rogatu populi morti

se exposuit. Cũ igit͛ rex p̄dict⁹ vidisset
hunc ludũ ꝛ multos milites barones ꝛ
duces cũ p̄dicto ludo ludere mirat⁹ lu-
di pulchritudinē ac insueti solatij noui
tatē interesse voluit ludũ discere deside
rauit. Tũc phus dixit regē nõ posse fa
cere nisi prius formam discētis assumeret
Tũc respondit rex. Hoc eē ꝯgruũ for-
mā q̄ꝫ discipuli assumens. Tũc phs for
mā tabularij ꝛ scacoꝝ ac mores regis ꝛ
nobiliũ ac populariũ describēs. Et sic
eũ ad correctionē morũ ꝛ virtutũ ꝑ lu-
dũ attraxit. Audiens rex correctionē
suā ꝓpter quā multos sapientes occide
rat cõminatorio p̄cepto phm interro-
gauit dicens. quare hunc ludũ inuenis
set. Rn̄t phs. O dñe mi rex tuā vitā de
sidero gl'iosam quā videre nõ possum:
nisi iusticia ꝛ bonis morib⁹ sit insigni-
ta. ꝛ sic a ppl'o diligaris. Opto ergo te
de alio fore regimine vt tibi prius dñe-
ris. q̄ nõ iure alijs sed violentia dñaris
q: violenta imperia durare nõ possũt.
Queritur hic vtrũ ludus scacoꝝ sit licit⁹
Rn̄t ꝙ est licitus ꝛ ꝑmissus laicis. sal-
tem. q: in ingenio naturali cõsistit nec
cõmittit viribus fortune vt notat accur.
C. de ep̄is ꝛ cle. in auten. interdicimus
Idem dicit accur. de cle. vt ibi notat.
Sꝫ Ja. ꝛ Ra. ꝛ petr⁹ de bella ꝑtica te-
nent in cõtrariuꝫ. Et est rõ fm illos. q:
rõ taxilloꝝ ꝓhibitõnis ludi in ꝑsonis
clericoꝝ fuit vitatio in diuinis officijs
Et in. c. clerici officia. de vi. ꝛ ho. cle. vt
ab eis retrahant. Et que rõ magis ha-
bet locum in ludo scacoꝝ q̄ est ꝓlixior.
ꝙ in ludo taxilloꝝ q̄ est breuior. Sed
henricus boick dicit in. c. clerici officia
de vi. ꝛ ho. cle. Salua eoꝝ reuerentia ꝙ
illa nõ est causa p̄ncipalis ꝓhibitiõis
ludi taxilloꝝ. ſꝫ turpia ꝛ ihonesta facta
ipsius ludi. ex q̄bus crimina multa ori-
untur. Vñ sustinendo glosam accurcij
posset dici ꝙ licitus ꝛ honestus tempo
ribus ꝛ horis cõgruis q̄bus diuinis va

care nõ debent ꝛ dũmõ ꝑ hoc nõ negli
gunt seruire dño. Vñ clericus bn̄faciat
ad hoc vt appareat bon⁹ ꝛ bonũ exem
plũ p̄beat minorib⁹ nunq̄ꝫ recedat psal
teriũ de manu sua fm Isidero. de cõ. di.
v. c. nunq̄ꝫ. Et tñ hoc intellige ciuiliter
scꝫ horis debitis ꝛ statutis ꝛ cõsuetis.
e. xxxvj. di. ca. Si q̄s vult. ꝛ. xxx. dis. c.
si laycus. Et ita intelligit͛ de vsu pallij.
c. j. ꝛ de infrigidatis. c. vl. Et scias ꝙ lu
dens ad scacos debet seruare cõsuetu-
dinem illius patrie in qua ludit vt no-
tat archidiacon⁹. viij. di. c. que ꝯtra mo
res. Sꝫ an religiosi possunt ludere. Re
spondet heinricus boick in capl'o cleri
ci officia. ꝙ tales non possunt ludē eti-
am ludo al's honesto. nec cuꝫ alijs nec
inter se. q: cum sint mortui quo ad mũ-
dum debent stare in monasterio soli et
tristes. vtꝫ. xvj. q. j c. placuit. Non de-
bent se talibus immiscere ex quib⁹ ve-
nient frequenter multiloquia in quib⁹
nõ deēst peccatuꝫ. ꝛ rixe. cõtumelie. cõ
tumelie. cõtentiões. omnia debent eui
tare. Ergo etiā omnia ꝑ que venit ad il
la. Item adhuc facit de statu regulariũ
c. ne in agro. in cle. §. porro. Vt igit͛ ta-
lis ludus ꝛ omnis alius decenter fieri
posset debet in se habere tria. scꝫ cõde-
centiam honestatis. Carentiā sup̄fluita
tis. Prouidentiā opportunitatis. Pri
mo debet habere cõdecentiā honesta-
tis. vt videlꝫ ludus talis deceat ꝑsonas
assistentes. Vñ alius ludus deceat cle-
rico siue religioso ꝛ alius militi armi-
gero vel famulo. Alius decet senem: et
alius iuuenem. Fingit eñ Esopus fa-
bulam de asino ꝛ catulo. q: asinus con
siderans catulũ ociosum: mirabilit͛ tñ
acceptũ ꝛ gratum dño. deliberauit apõ
se q̄ possꝫ eē cā quare dñs catulũ nihil
oꝑis facientē tantũ diligeret ꝛ apprehē
dit ꝙ quotiens dñs domũ redijt catu-
lus ei occurrit ꝛ pedib⁹. voce. omnibus
ꝙ modis q̄b⁹ potuit dño suo applausit.

Uisum est ergo esse expediens asino ef
figiare catulum et sic gratiam domini promere
ri. Igitur domino de rure veniente occurrit
el asinus cum impetu pedes anteriores
humeris domini allisit et clamore valido ru
dire cepit. Dominus turbatus et lesus auxi
lium conuocat famulorum. At illi asinum
validissime verberauerunt et a domino abiecerunt
Isto modo multi sunt: qui putant quod eos de
ceat omnis ludus et tamen in rei veritate in
de displicent vnde se reputant placituros
Ideo religiosi et clerici ab his ludis debent
se abstinere. Unde ait ambro. in de offi
ciis li. i. quod licet inquit honesta sint ioca ac
suauia tamen ab ecclesiastica aberrant regu
la. Secundum est carentia superfluitatis ne
vel nimis frequenter aut continue fiat.
vnde tullius li. primo de offi. Ludo inquit et
loco vti decet: sed sicut somno etiam quie
tibus. Tercium est prudentia oportu
nitatis ne fiat in loco sacro vel in tem
pore sacro. alias violant festa quia tunc est
tempus orandi et non ludendi. et tempus ec
clesiam intrandi et frequentandi. non in
cartis vel in scackis ludendi. vt de con.
di. iii. c. Ieiunia. sicut patuit supra. Quar
tus est ludus periculosus et aliquando mortis
illatiuus vt est hastiludium vel torneamen
tum. que sunt quedam nundine vel ferie in
quibus milites ex edicto conuenire solent
ad ostentationem virium suarum et audacie.
Que ideo prohibentur. quia inde sepe anima
rum pericula veniunt. Et qui facit contra pre
cepta ecclesie: peccat mortaliter. Pena
vero talium est qui in torneamentis mori
untur. i. letale vulnus acceperunt. licet post
penitentiam eis eucharistia non negetur quod
carebunt ecclesiastica sepultura. extra de
tornea. c. i. Non solum est prohibitus a lege
diuina sed etiam imperiali. ff. ad. l. acq. i. nisi
ludus. Nisi saltem hoc fieret causa discen
di: ad aliquem bonum finem. vel ob defen
sionem patrie vel reipublice. Et quicunque
ibi alium occiderit etiam a casu reus est ho
micidii. et irregularis est. quia talis ludus
noxius est. Ideo quicquid ex eo sequitur im
putandum est ei. et si fit in diebus festiuis
violat sabbatum. Quintus est ludus dam
nosus et pecunie lucratiuus vt est ludus
alee, dicit enim Isido. li. xviii. ethimol. quod
ludus alee inuentus est a grecis in ocio
troiani belli per quendam militem alea dictum
et ab illo ludus nomen accepit. Alii di
cunt quod sit inuentus a quodam romano qui
factus fuerat leprosus qui cum spretus et
electus esset a comunitate cogitauit in
tra se quod si posset vellet deo facere tantam
displicentiam: quantam sibi fecerat. Mox
affuit dyabolus docens eum facere asse
rem quadratum et etiam tabulam quadratam
et etiam lapidem quadratum habens in vno
latere vnum oculum et in alio latere duos
et in alio tres et sic de aliis: dicens. Cum
proiiciunt vnum oculum: hoc faciunt in con
temptum diuine vnitatis. Si duos in con
temptum xpi et matris eius. Si tres. in
contemptum sanctissime trinitatis. Si
quatuor in contemptum quatuor euange
listarum. Si quinque: in contemptum quinque vul
nerum xpi. Si sex: in contemptum sex operum
misericordie. Si septem: in contemptum. vii. do
norum spiritussancti. Si octo in contemptum
viii. beatitudinum. Si nouem. in contem
ptum. ix. chororum angelorum. Si decem: in
contemptum decem preceptorum etc. Sed leges
concedunt ludere ad vnum solidum vel pro escu
lentis et poculentis. C. de vsu alee. l. al
arum ludus. et similiter concedunt ludum,
pecunia que viribus innititur dummodo fiat sin
dolo. ff. de aleatoribus. l. solutum. Sed in fo
ro consciencie est peccatum. et secundum cano
nes tales lusores debent excomunica
ri: vt dicitur. di. xxxv. §. i. Unde patet quod pec
cant mortaliter secundum glosam et hoc si du
citur in consuetudinem. Unde etiam secundum leges h
spes tenens lusores. actione iniuriarum
priuatur. ff. de aleato. l. i. Est tamen peccatum e
pte persone vt si clericus vel presbiter a forti
ri vel monachus. Unde. xxii. di. c. eps. L
dere in alea non debet eps presbiter et di

rionis. De vi. ⁊ ho. cle. c. clerici offi. vbi
dicit̄ Clerici ad aleas ⁊ taxillos nō lu-
dant nec etiā ludis debēt interesse nec
ꝑticipes erūt ludētib⁹ nec inspectores
ludi. In auten. de sanctis. ep̄is. §. inter
dicim⁹. col'. ix. Sed nūquid pōt repeti il
lud qđ in alea ꝑdit̄. Dicūt doctores ꝙ
non. ſʒ paupib⁹ est erogan da illa pecu-
nia ar. xiiij. q. v. nō sane. Cum turpitu-
do versat̄ in vtraqʒ ꝑte melior est cōdi-
tio possidentis. ff. de cō. obtur. ca. l. vl.
Si tñ ille ꝑdidit q̄ nō habet potestatē
res suas alienandi. tenet̄ ad restitutio-
nem nō illi: ſʒ ei cui ei⁹ cura incumbit vt
filiusfamilias monach⁹ seruus. Sʒ fm
bonāuenturā ⁊ innocentiū ⁊ hostiensē
Si lusit voluntarie ex cupiditate tunc
si amisit: nequaqʒ repetere pōt. Si aūt
est in iudicio anime tenet̄ restituere. vl'
lusit inuitus ⁊ tractus ꝑ vim vel minas
in principio ludi repetere pōt. Si autē
lucratus est tenet̄ restituere nō ꝑdenti.
⁊ hoc in vindictā peccati. Sʒ dʒ paupi
bus erogare. Extra de simonia. c. dile-
ctus. Similit̄ tenet̄ restituere si falsos
hʒ taxillos. aut false iactauit. Per hūc
ludū festa maxime soluunt̄ si fiet in die
bus solennibus sicut cōmuniter fieri so
let in nocte xp̄i ⁊ paschate ⁊c. immo om
nia p̄cepta diuina transgrediunt̄. Pri-
mū non adorabis deos alienos. qꝛ lu-
sor facit taxillum deū suuʒ. Unde aug.
deꝰ pre ceteris colitur qđ pre ceteris
diligit̄. Patet. qꝛ ip̄e ad preceptū taxil
li largit̄ aliquando medietatē substan-
tie: immo aliqñ totaʒ. qđ nō faceret ad
preceptum dei ⁊ in hoc est largior bea
to martino q̄ dedit dimidietatem pal-
lij sui. ſʒ ipsi dant nō paupi sed diabolo
totam substantiā suā. s. vestimenta im-
mo aliqñ camisiam vt sic nudi sequant̄
dn̄m suum. s. dyabolum. Item ibi ē exe
crabilis iuratio ⁊ blasphemia ⁊ sic trās
gredit̄ scđm p̄ceptum scʒ non assumes
nomen dei tui in vanū. Tercio ibi trās-
greditur tercium preceptum scʒ sabba
ta sanctifices. Quarto agit̄ cōtra quar
tum preceptum. s. honora patrem ⁊ ma
trem. qꝛ inhonorat deū ⁊ matrem suam
cui est inobediens. Quinto ibi est ho-
micidiū. s. in corde: qꝛ dic̄ Johes. Qui
odit fratrem suuʒ homicida est ⁊ aliqñ
in effectu. Sexto ibi est furtum ⁊ cōcu-
piscentia rei aliene q̄ est radix oīm ma-
loꝝ. Sed multi sunt ꝑticipantes in ta-
li ludo damnabili. Primi sunt ꝑlati et
supiores nō ꝓhibentes ⁊ etiam paren
tes filioꝝ. vtʒ. lxxxvj. dist. ca. facientis.
vbi dicit̄. Non caret scrupulo consensi
onis occulte q̄ manifesto facinori desi-
nit obuiare ⁊ precipue illi qui dant eis
pecuniam. qꝛ dicit̄ extra de iniur. ⁊ dā.
da. c. si culpa. Qui occasionē dāni dat
damnum dedisse videt̄. Scđo ꝑticipāt
vxores ⁊ filij qui maritos non monent
vt a ludis abstineant. Etiam aliqñ ꝑti-
cipant in lucro. Tercio ꝑticipant q̄ do
mos ⁊ loca ad ludendū accōmodant q̄
sunt ꝑticipes oīm maloꝝ que ibi fiunt.
Ideo piissimi imperatores statuerunt
leges ꝙ si q̄s eum apud quē in alea lu-
sum esse dicit̄ verberauerit aut damnifi
cauerit. siue ei aliquid subtractū fuerit qñ
ludebāt. iudicium ei nō dabit̄ vtʒ. ff. de
aleatoribus. l. Pretor. Quarto fiunt ꝑ-
ticipes qui faciunt tabularia ⁊ venden
tes taxillos ⁊ cartulas. Quinti sūt mu
tuantes pecuniā vel ludos fouentes vl'
lumen prestantes ⁊ inspicientes Eccli.
xiij. Qui tetigerit picē: inquinabit̄ ab ea.
⁊ q̄ cōicauerit supbo induet supbiam.
Quod aduertēs thobias ait. c. iij. Nū
q̄ʒ cum ludentib⁹ miscui me. nec cū his
q̄ in leuitate ambulant. vñ habet̄ in au-
ten. de sanctissimis ep̄is. §. Interdici-
mus. coll' ix. ꝙ clerici inspectores ipsi⁹
ludi tribus annis a misterio arceri dn̄t
Sexto ꝑticipāt cōitates ⁊ p̄ncipes nō
inhibētes hmōi. q̄ ex officio vl' iuramē-
to tenēt punire lusores ⁊ nō faciūt. Sʒ

finale malum inde pueniens est desperatio ⁊ eterna dampnatio. Nam contingit in ciuitate mutine in ytalia q̃ vnus fuit tantū desperatus de pditiōe denariorū q̃ ter se suspendit sed in pmis duabus vicibus a vicinis fuit liberatus. In tercia dampnatus. Secundus iussit vxorem ⁊ filios ire dormitum ⁊ congregauit multitudinē lignorū ⁊ straminū ⁊ incendit vt se ⁊ omnia cremaret. Sz auxilio vicinoꝝ fuit liberatus. Terci⁹ ascendit murū ciuitatis ⁊ affuit demon in specie griffi subito ducens eum cum corpore ⁊ anima in baratrū iferni. Aliud exemplū scribit Cyrillus in epistolis ad beatū augustinum de miraculis beati Hieronimi de quodā nepote suo Ruffus nomine. qui in decimooctauo anno de corpore exiuit. Eo mortuo rogauit beatum Hieronymum vt q̃d nepoti suo accideritreuelaret. Gloriosus Hieronimus eius annuens pcibus eo orante die quadam hora nona tātus fetor euenit q̃ naribus nullatenus poterat tolerari. Hic cum cogitaret vnde tātus esset fetor eleuatis oculis sursū vidit sup verticem nepotē suū igneis cathenis circūligatū ad instar fornacis q̃ fūmo fetidissimas erūpebat. Ad hāc visionē territ⁹ cepit qrere voce tremebūda si ipse eēt nepos suus. Rñdet. vtinā nunq̃ fuissem. Nā tā diris cruciatibus nō eēm deputatus. Nūc scias me tartareis māsionib⁹ ppetuis tpib⁹ permansurū. Qui tandez ab eo interrogauit cur fuisset dānatus. Rñdet. p nulla scias me causa fore dānatū nisi q̃ in ludis marie delectabar Et q̃ in morte acceptā penitētia quā stulta igrantia sua debar postposui ꝯfiteri. diuinā nō merui adipisci veniā. Hec dicēs ab illius oculis euanuit. ⁊ horribilis fetor idem māsit vt nullus auderet intrare. Aliud exemplū ponit ibidē dicens. In samaria q̃ndecim nondū expletis dieb⁹ duꝫ quidā miser ludens quasi omnia q̃ hēre poterat ꝯsumpsit. gloriosū nomē Hieronymi cepit ausu temerario blasphemare. Quē vix finientē verba videntibus ⁊ stupentibus cunctis mox. e celo fulmen veniens interimit. Aliud exemplū ibidē. Tribus alijs in tyro ludentibus hoc accidit. Qū illi vellent incipere ludere ludū suū dixerūt. Quācunq̃ vis exercere hieronyme vim exerce. q̃a te inuito ludū istū terminabim⁹. Quo quidē pinordiato se terra aperiēs illos solū absorbuit vt ex eis amplius nil fuerat visum.

Sabbata sanctifices.

Terciū peccatum

q̃ violat sabbatū cōiter ē saltatō ⁊ chorea dicēte canon. de cō. dist. iij. ca. Irreligiosa consuetudo est quam vulgus per sanctorum solennitates agere cōsueuit. Populi qui debent diuina officia attendere. saltationib⁹ turpib⁹ inuigilāt cātica nō solū mala canentes sz officijs religiosoꝝ ꝯstrepunt Hec etem vt pcul ab omnibus prouintijs depellant. iudicio sacerdotum cōmittantur. Iō dicit aug⁹ in li. de decē cordis. Meli⁹ inq̃t faceret i agro suo aliq̃d vtile q̃ꝫ i theatro seditiosus existeret. Et meli⁹ femine coꝝ die sabbati lanā facerēt q̃ꝫ tota die in neomenijs suis saltarēt impudice. hec aug⁹. Itē de cō. di. iiij. c. Qui die solēni. ptermisso eccie ꝯuētu ad spectacula vadit excōicet. Idē di. C. ō fer le. dies festos maiestati altissime dedicatos nullis volumus voluptatib⁹ occupari. Sequit ibidez. Nihil eodē die sibi vēdicet scena theatral' circense certamen aut feminaruz lacrimosa specticula. Querit vtꝝ chorisare i dñicis dieb ⁊ festiuis sctōꝝ sit pctm̄ mortale ⁊ violatio sabbati. Circa quod notandū q̃ chorisare non est de se malum siue licitum siue fiat post cantū humanū s

ne post ludū instrumētorū musicalium qđ patz Exod.xv. vbi dī. Sumpsit maria ꝓphetissa tympanum in manu sua. Egresseq3 sunt mulieres post eam cum tympanis ꝛ choris dicētes. Cantemus dño gloriose ꝛc. vbi ptz q̄ luserunt cum instrumentis musicalib9 ꝛ duxerūt choreas. qđ fecerūt ad laudandū deum. q2 fuerūt liberati a captiuitate egypciaca et eorū inimici fuerūt submersi in mari rubro. Secūdo hoc pz exemplo filie lepte de qua Judicū.xj. dicit q̄ filia vnigenita Jepte occurrit patri suo cū tympanis ꝛ choris cantans in instrumētis musicis ꝛ chorisans cū virginibus suis cū pater eius rediret ꝛ expugnasset filios amon: ꝛ talis nō reꝑhenditur in sacra scriptura. Tercio patet hoc exēplo sacre scripture scz ex p̄mo Reg.xviij. q̄ cū dauid reuerteret de pugna ꝛ interfecto golliath philisteo ferret caput ipius abscisum a trunco in hierusalē. Egresse sunt mulieres de vniuersis vrbibus israel cantātes. choreasq3 ducentes in occursum regis saul laudātes atq3 dicentes. Saul percussit mille: ꝛ dauid decē milia. Quarto pz hoc idem.ij. Reg.vj. Cū dauid duxit archā dñi in ciuitatem suam. tunc ipe dauid ꝑcutiebat in organis armigatis et saltabat totis viribus ante archā dñi. ꝛ tamen de illa chorea non est reprehensus: sed laudat9 Quia cū mycol filia saul dauid de tali chorea reprehenderet dicēs. Q̄ gloriosus fuit hodie rex sicut vnus de scurris. Rñt dauid. Viuit dñs q2 ludam ante dñm ꝛ vilior fiam q̄ elegit potius me q̄3 patrē tuū. Et depost facta ē mycol sterilis ꝓpter hoc q̄ regem derisit. Quinto ptz: Lu.xv. de filio ꝓdigo reinuēto q̄ pater suus cum amicis suis cecinit symphoniam ꝛ choros. Sed sciendū. Ad hoc q̄ homo chorisset sine peccato requirūtur septem. sicut potest elici ex dictis bonauenture ꝛ alberti magni. ꝛ alioꝝ doctorum. circa di.xvj. q̄rti sententia. ꝛ ex dictis auctoꝝ summe virtutū. ꝛ pisani. Requirit primo q̄ chorisans sit ꝑsona secularis. Nō em̄ sp̄ualibus personis ꝛ religiosis. monachis aut monialib9. presbyteris aut clericis licet chorisare. Cuius causa prima est. q2 chorisare. ludere ꝛ iocari non decet sp̄uales ꝑsonas quia sunt electi in sortem domini ꝛ mynisteriū dñi. vt ptz.xxj. di. c. cleros. Secunda causa est. quia ꝑ hoc scandalizātur faciliter seculares. Videāt ergo ille mulieres cū chorisant cū monachis ꝛ ꝑsbyteris quantū peccent. Et etiā illi viri q̄ chorisant cū monialibus ꝛ faciunt de claustro theatrū. De h̄ em̄ tripudiat dyabolus ꝛ gaudet totus exercit9 dyaboloꝝ. Secundū est q̄ chorisent solum viri mutuo seorsum a feminis ꝛ femine seorsum a viris. Ex hoc patet i exemplis supra positis q2 ibi non legitur viros se miscuisse cum mulierib9. Jđo Exodi.xv. dicit. Sumpsit ergo maria tympanū in manu sua: ꝛ egresse sūt omnes mulieres post eam. Ibi non legit q̄ viri egressi sunt post eam. neq3 etiam cum dauid saltauit ante archam. legit q̄ habuit mulierem secum. Ratio hui9 est. q2 dicit Hiero. in quadā omelia. nō credo in q̄3 viro si dicat se illesuz euasisse a spectaculis taliū. cū dauid eo q̄ vidit bersabee prouocatus sit ad adulterium vt patet.ij. Reguz.xj. Si ergo solus visus ꝓuocauit regem dauid ad libidinem quantuz non debent ꝓuocare cantus. tactus oscula amplexus mulierum chorisantium. ꝛ impudice cogitationes ꝛ visus. cū dñs dicat Math.v. Qui viderit mulierem ad ↄcupiscendā eā: iam mechat9 ē eā in corde suo. Secundo hoc idem patet. quia periculum est se dare voluntarie ad pugnā vbi inimicus scilicet dyabolus multos habet gladios ad occidendum. Sed dyabolus habet multos gladios in chorea

ad iugulandū aiam viri. ⁊ ecōtra tot .s. quot ibi sunt mulieres pulcre ornate. ⁊ q̄libet illarū est gladius diaboli: mediāte quo occidit virū spūaliter in anima Et si nō pōt ope facit saltem voluntate Vn̄ Jeronim⁹. Gladius igne⁹ ē spēs mulierū. Silr̄ piculosum est bellare cū inimico. qui hz gladiuz extractū extra vaginā. multo piculosius est si hz multos gladios euaginatos. s. pallia ⁊ suptunicalia remouendo ⁊ denudando se ⁊ pepla deponendo vt collum videat etiam vsq̄ ad mamillas. tunc fortius incitant viros ad luxuriam. Eodē mō ē de viris q̄ aliq̄n satis impudice se denudant vsq̄ ad ioppas. In q̄bus corā mulieribus chorisant. Terciū est qđ requiritur ad choreā q̄ nō vtat turpib⁹ aspectibus ⁊ gestib⁹ inordinatis lasciuis aut luxuriosis p quos proximus possit puocari ad luxuriā. al's peccat mortaliter. Ideo dr̄ Math. xviij. Qui scandalisauerit vnū de pusillis istis q̄ in me credūt. expedit vt suspendat mola asinaria in collo ⁊c. Quartū est q̄ sit post musicā aut cantum q̄ nō sit turpis aut de re mala. ſ; debet esse de re bona ⁊ virtutibus aut de bonis morib⁹ sicut patuit de sorore moysi ⁊ oib⁹ de q̄b⁹ s̄. dictuz est. Ex his ptz q̄ non sunt licite choree q̄ fiunt post musicam aut cantū q̄ fiunt de re turpi sicut est luxuria in q̄b⁹ laudat amor carnalis aut alia opa dyabolica. Quintum est q̄ choriset ex bona intentione ⁊ pter aliquē finem bonuz scz causa recreatiōis cui⁹ indiget vel vt laudet deum vel vt regratiet deo super aliquo beneficio sibi pstito. vtz de Maria sorore Moysi ⁊ aliis. Si em̄ chorea fit pter malū finem tūc est mala. vl' cū q̄s chorisat pter malā laudē. s. vt laudet q2 scit bn̄ chorisare. Silr̄ si fac̄ pt hoc vt aliquē puocet ad iram vt habeat occasionē ledendi eum. Sepe em̄ aliqui stulti ⁊ vindicatiui homines occasionē cōtra pximū suū hn̄tes querūt talem occasionē in chorisando. ⁊ sic puocant eos ad iram ⁊ inde aliq̄n sequunt homicidia sicut fieri solet in dedicationibus ecclīarum vl' vt pximū ad libidinem instigent. Sicut heu cōiter nūc fit inter iuuenes mlīeres ⁊ viros q̄ mutuo fiunt philocapti. Silr̄ si fieret p̄ vt honor vel reuerentia idolo exhibeat qualis fuit chorea filiorū israel chorisantes circa vitulum. De quo Exod. xxxij. Id̄ q̄ vocat dantz in nostra lingua quia de tribu dan fuerunt principaliores in illo peccato. ⁊ tale. est grauissimū pctm̄.

Sextum est q̄ homo dz chorisare vt non ex sua chorea sequat aliquod malum vt sunt odia: rixe ⁊ lesiones. homicidia ⁊ scandala pessima proximorū. aut aut aborsus mulierū q̄ aliq̄n saltant cū tanta violentia q̄ faciunt aborsum. ⁊ fetus moritur ⁊ damnatur vel mulier iuuencula infirmat. Aut vetule que aliq̄n saltant q̄ iacent in lecto octo dieb⁹. Si etem̄ ista mala sequi possent esset peccatum. Septimū est q̄ nō fiat chorea in locis sacris vtz ex̄ de celebratiōe missa. c. graui. in cle. q̄ non est chorisandū in cimiteriis ⁊ in locis sacris vel q̄ nō fiat chorea in diebus festiuis. Si in his dieb⁹ chorisant vel etiā tpe tristicie peccant mortalit̄ sicut ptz s̄. in pncipio de cōsecra. di. iij. ca. Irreligiosa cōsuetudo est ⁊c. nota s̄. Et totiens violat sabbatum quotiens cōmittunt ibi pctā mortalia: sicut cōiter nunc fit. Istis septez cōditiōibus nō obseruatis imo ibi cōmittunt omnia peccata mortalia. Nam ibi est supbia q̄ est initiū omīs pcti pter quā lucifer celū pdidit. q2 non ex hūilitate solent homines chorisare nunc: ſ; magis ex elatione. ⁊ pulchre se ornant cum vestibus ⁊ appetunt aliis preferri ⁊ contemnunt alios non habentes preciosas vestes. Etiam appetunt chorisare cum magno ⁊ nobili aut pulchro e

de hoc gloriant᷑ ꝛ aliq̄ ꝗrunt᷑ vanā gloriā mutādo vestes suas in eadē chorea Et aliquando mulieres faciūt monstra qꝛ caput ornāt vestib⁹ viroꝝ. s. capucijs ꝛ mitris viroꝝ. ꝛ corp⁹ cum vestib⁹ mulierū: immo qđ pei⁹ est. aliq̄ induūt simpliciter vestimenta viroꝝ ꝛ econtra viri induunt vestimenta mulieꝝ. De qb⁹ nota in sermone p̄cedenti. Iu sup se ornant cū colorib⁹ vt pulcriores appareant ceteris. ꝛ sic habent sup se signum dyaboli. Sequit᷑ ergo ꝙ sunt filij dyaboli. Scđo est vbi inuidia qꝛ si vna ꝑsona plus honorat᷑ ꝛ habet meliora vestimenta. tūc cetere ꝑsone q̄uis ei inuidēt Vel si chorisat cū illis ꝛ nō cū eis: tunc inuident vel si melius chorisat q̄ȝ ipse. Tercio ibi cōmittit᷑ luxuria. Naȝ tales chorisantes ꝛ pulcre se ornantes plurimorū corda videntiū ad luxuriā ꝛ malam cōcupiscentiā accendūt. vtȝ math. v. Qui viderit mulierē ad cōcupiscēdū eam: iam mechat⁹ est eam in corde suo. Quarto ibi est auaritia. qꝛ talia ornamēta vestium nō habentes sepe cōtra deū affectant tales vestes ꝛ pulchritudineȝ ꝛ hoc ad malū finē peccandi. Quinto ē ibi ira. qꝛ sepe irascuntur ꝙ vna ꝑsona plus prefertur in chorea q̄ȝ ipse. Item ibi est accidia quo ad cultū dei. Sunt eñ celeres ad seruiendū dyabolo. Nā fistulatores sūt cantores diaboli. ꝛ chorisantes sunt monachi ꝛ moniales dyaboli. sicut monachi ꝛ moniales cantantes horas suas. s. matutinas. missam. et vesperas ꝛ sic de alijs. Vñ recitat Guilhelmus lugdunēsi. diffiniendo choreā sic dicens. Chorea est circul⁹ cui⁹ centrum est dyabol⁹. ꝛ circūferentia angeli eius: ꝗ astantes sunt angeli dyaboli. Et sic patet ꝙ omnia ista peccata mortalia committūtur in festis si quis chorisat in festo. Est ergo minus malū arare in sabbato q̄ȝ chorisare. quia qui laborat simpliciter peccat frangēdo sabbatuȝ. Sed chorisans cōmittit᷑ omnia peccata mortalia. tales deū rursum crucifigunt. Vbi notandū ꝙ sex sunt in chorea que requirunt᷑ ad artem bñ chorisandi. Primo si vultis bene chorisare ꝛ in hoc dyabolo bene placere ꝛ dānationem anime incurrere. tunc debetis alte saltare. Et hoc ideo vt eo ꝓfundius ad infernū cadere possitis. Quia sicut dicit aug. q̄libet salt⁹ q̄ fit in chorea est saltus in ꝓfundū inferni. Ideo quanto altius in chorea saltaueritis tāto ꝓfundius ad inferna cadetis. Et magna stulticia est sic saltare. immo si videres animal brutū: equū: vaccā vł asinum sic saltare tu diceres ꝙ esset animal brutum ꝛ fatuum. Sȝ tu es animal rationale ꝛ assimilas te hirco vel alio animali irrationali. contra dictū ps̄. q̄ ait. Nolite fieri sicut equus ꝛ mulus: in q̄bus non est intellectus. Ergo si nō vultis ad infernum cadere: ꝗ celum ascendere fugite choream ꝛ caueatis vos ab illa. Et hoc est ꝯsilium. quia multo melius est cum deo ꝛ sanctis in celo regnare q̄ȝ in inferno cum demonibus ꝛ damnatis eternam penam sustinere. Secūdo requiritur ad choream ꝙ brachia late extendant vt choream faciant. et hoc vt Iesu xp̄o irreuerentiā ꝛ irrisionem seu ꝯtemptū facere possint. Quia talis extensio brachiorum signat extēsionem xp̄i in cruce. q̄ fuit expansus q̄ omnia ossa sua poterant dinumerari dicente ps̄. Dinumerauerunt omnia ossa mea. Item omnes vene in suo beatissimo corpore fuerunt extense. Et sic misericordiam dei derident ꝛ iusticiā dei cōtra se excitant. Ideo qui non vultis ex iusticia dei cōdemnari: eius misericordiam nolite irridere. ꝛ cauete a chorea. Item quotienscunq̄ȝ deuoti homines manus suas leuant: totiens deo sacrificium manuum suarum offerunt. Dicente ps̄. Eleuatio manuum mearum sacri

ficium vespertinum. Sic ecōuerso chorisantes quotiēs manus suas extēdunt dyabolo sacrificium offerunt ꝛ seipsos. Unde Bern. in persona xp̄i dicit. Ego te acquisiui manibus crucifixis: ꝛ tu te consumis manibus dyabolo dedicat᷒. Tercio quod requiritur ad choream est caput erigere ꝛ alta voce cantare. ꝛ hoc signat inclinationē capitis xp̄i in cruce Mathei. xxvij. Clamās voce magna emisit spiritū. Pre cuius voce mota est terra. petre scisse sunt. sol obscuratus est. Et tali clamori xp̄i fit magna irreuerentia per talem cantū ꝛ sonitū filiarum. miserabilius ꝛ horribili᷒ clamabunt ꝛ lugebunt in inferno dicētes. Ue ve ꝙ vnꝙ̄ natus sum. Melius mihi esset si natus nō fuissem. maledictus sit venter qui me peccatorem portauit. Per scd̄m ve clamabunt super se ꝛ super ꝓpria membra sua dicētes. Ue vobis pedes mei maledicti. qui me miser portasti ꝙ ꝑ magnū ꝛ malū gressū ꝛ saltus illicitos celi ianuam clausisti mihi. Ue vobis man᷒ cur per malum tactum ꝛ illicitā extensionē corona glorie me ꝓuastis. Nam ꝓpter vos ducor ad ignem de quo nunꝙ̄ egrediar. Ue tibi maledicta lingua q̄ tā mala mihi fecisti ꝙ tot turpia verba ꝓtulisti ꝛ freqn̄ter illicitos cantus cantasti. O maledicti oculi q̄ ꝑ illicitū visum dei visione me ꝓuastis. ꝛ nunꝙ̄ vnā lacrimā ꝓ peccatis meis fudistis. Iam incipit fletus miserabilis ꝛ intolerabilis corā omnib᷒ demonibus et damnatis. Ue tibi cor ꝙ mihi dedisti ꝙ tuis cogitatōib᷒ mal' ꝛ illicit' eternis gaudijs me ꝓuasti. Tercium ve clamabunt dicētes. Ue ꝓ amaritudine. ve pre multitudine. ve ꝓ eternitate penarū. Quartū qd̄ ad choreā requiritur ē ꝙ cū manibus se firmiter teneant ꝛ cū manibus ꝛ brachijs se inuicē teneant ꝛ amplectuntur ne chorea de facili corrumpatur. Et hoc signat ꝙ ideo fieri debeat vt dyabolus eos firmi᷒ teneat in manu ꝛ potestate sua. Nam i chorea existentes sunt in potestate dyaboli. quia sunt in seruitio eius. Et iste dyabolus vocatur sthickendātz. quia recipit te in potestatem suā cū accedis in chorea. Sed diceres si chorisans est in potestate dyaboli. cur non statim dyabolus exercet potestatem suam in talē hominē: Rn̄r ꝙ hoc libenter faceret si deus omnipotens hoc ꝑmitteret. Unde legitur ꝙ in episcopatu cameracensi quedam puella choreis ꝛ cantilenis assidua erat. que ꝓpter pulcritudinem corporis sui multos ad malā ꝯcupiscentiam alliciebat. Quā semel cantantem in chorea ꝯfestim turbo rapuit: et in altū deferētes spūs maligni crudelit' verberauerunt ꝛ diuersis flagellis diuersimode flagellabāt. Ictus quidem audiebant plurimi sed videri non poterant. flentem puellam audierūt et clamantē. Et post modicū internallū cecidit mortua. nimis horribilis ad videndum. quia collum eius ꝛ omnia membra eius fuerunt crudeliter fracta. Quintū est ꝙ pulcre se ornāt. Nā caput eorū cū coronis. capucijs ꝛ peplis. ꝛ corpus cū varijs indumētis ꝛ signat. vt chorisantes deformiores ꝛ nigriores ꝛ dyabolo similiores in iferno fieri possent. Nā q̄to plus caput ornant cū coronis ꝛ corpus cum indumentis: tāto oportz eos habere diuersas penas in inferno. quia quelibet tunica superflua ꝛ quilibet color varius specialem penam habebit in inferno. Et sicut xp̄s fuit coronat᷒ spinea corona sic in signū ꝛ derisione xp̄i ornāt capita sua. Sextū qd̄ requiritur ad choreā ē. ꝙ habeat multos circūstātes in signū ꝙ hēbit demones circūstātes qui intantū peccant sibi chorisantes. Nā ipi occasionē dant chorisandi quia si circūstantes nō aspicerent: tū ipi nō chorisarent. Insuper eis place-

chorea. ꝛ in ea delectant. alias nō aſpi-cerent de quo grauit in inferno torquē-tur. Quia in quo mēbro ſaluator plus offenditur in eodē grauius offenſor tor-quet. Dñi ptꝫ ꝙ antique vetule q̄ circū ſidēt choreas. potius deberent iterare eccleſias vł cameras ſuas ꝛ conſidera-re ſua peccata pterita in iuuentute cō-miſſa q̄ ibi ſedē circa choreā ꝛ pctā ſua augmētare. Etiā ꝛ tercio p h ꝙ aſtāt ap-probant choream tanq̄ licitā ꝛ non re-darguit. q̄ tamen ſicut modo fit eſt illi-cita. Quarto peccāt ergo aſtantes in hoc ꝙ pſiderāt diſpoſitiones vba ꝛ mo-res choriſſantiū. Et tūc ex his ſic pſide-ratis iudicant choriſſantes. qḋ eſt ꝯtra euangeliū Luce. vi. Nolite iudicare et non iudicabimini nolite cōdemnare et nō ꝯdemnabimini. Item q̄nto puocāt ad malas cogitationes ꝛ ad libidinem ꝛ ſic phiſocaptant. Sed aliq volunt ſe excuſare a peccatis ſuis dicēres. Quō aūt centū annos hoies choriſauerunt ſic ꝛ hodierna die merito facere poſſūt Rñdetur ꝙ ante centū annos hoies in trauerūt infernū. ſicr adhuc hodierna die faciunt. Quia mala cōſuetudo non excuſat peccatū. imo quando diuturni or tanto periculoſior put dicit. xxiiij. q. i. c. ſciſma. Plaga eſt vindicta huius peccati. vtꝫ tam in veteri q̄ in nouo te-ſtamento. In veteri patꝫ Exoꝺ. xxxij. vbi dicit Cū deſcēdiſſet moyſes de mō te ſinay et portaſſet ſecū duas tabulas lapideas ꝛ vidit vitulū ꝛ choros. Ira-tuſꝙ valde ꝓiecit tabulas lapideas et cōfregit eas. Deinde aſſumpſis ſecum filijs leui interfecit. xxiij. milia hominū. In nouo patet Marci. vj. ꝙ ſaltatrix herodis fec amputari caput Jobis ba-ptiſte q̄ tante ſanctitatis fuerat ꝙ eum dominus p ſe cōmendauit dicens. In ter natos mulierū nō ſurrexit maior Jo-hanne baptiſta. De plaga illius patet in ſpeculo hiſtoriali li. xxvj. c. x. ꝙ an-no dñi. C. xlij. tpe heinrici ſecūdi impa-toris contigit in quadam villa ſaxonie vbi erat eccleſia ſancti magni martyr. In qua in vigilia natalis dñi Robert⁹ pſbyter qdam primā miſſam in nocte i-choauerat. Et in cimiterio Detbertus quidam cū. xviij. ſodalibus viris quin decim ꝛ feminis tribus choreas ducēs ꝛ cātilenas ſeculares pſtrepētes: ita ꝙ ſacerdotē impediebāt vt ipſe eorum ver ba intra miſſarū ſolennia inuitus reſo-naret. Ille mādat eis vt tacerēt. Quo neglecto imꝑcat⁹ ē eis dicēs. Placeat deo ꝛ ſancto magno vt ita cantātes ꝑ-maneatis vſꝙ ad annū. Et verba pon-dus habuerunt. Filius pſbyteri Johā nes nomine ſororem ſuā cantantē prē brachiū arripuit ꝛ ſtatim illud a corpo re euulſit. ſed gutta ſanguinis non exi-uit. Illa vero toto anno cum ceteris ꝑ-manſit ſic choreas ducens ꝛ cantans ꝛ pluuia nō cecidit ſuper eos. nō frigus non calor. non fames. nō ſitis. nō laſſi-tudo eos affecit. Indumenta ꝛ calcia-menta non ſunt attrita. ſed quaſi vecor des cantabant. Primumvſꝙ ad genua deindevſꝙ ad femora terre dimerſi ſūt Fabrica recti aiqñ ſup eos nutu dei eri gebat vt pluuias arceret. Euoluto āno heribertus colonienſis epus eos abſol uit a nodo. quo mauus eoꝝ ligabantur et ante altare ſancti magni recōciliauit eos. Filia aūt pſbyteri cum alijs dua bus continuo exanimata ē. ceteri autē continuis ꝑximis tribus noctib⁹ dor-mierunt. ꝛ aliqui poſtea obierunt ꝛ mi raculis vt fert chorus cauerunt q valde penituerunt. hec in ſpeculo. hyſtoriali. Sabbata ſanctifices.

Ercio modo ex-

ponit illud pceptū. Memento vt diē ſabbati ſctifices. i. vt illa die pu-riſſime contemplatiōi ꝛ perfecte quieti mentis potiſſime intēdas ab omnib⁹

mūdanis occupatiōibus te subtrahendo: et cultui diuino vacando et singula dei beneficia pertractādo deuotissime: eiq; regratiando fm illud Esaie. Miserationū dñi recordabor. laudem eius dicam pro oibus que reddidit nobis dñs deus noster. De his dicit Origenes super Exodi. Si desinas inqt ab omibus secularib⁹ opibus et nihil mūdanū geras: sz spūalibus opibus vaces. ad ecclesiā cōuenias. lectiōibus diuinis aurez pbeas. et de celestibus cogites et de futura spe sollicitudinē geras. venturum iudiciū p oculis habeas. nō respiciēs ad psentia et visibilia. Hec est cōuersatio sabbati xpiano. Hec origenes. Forte diceret aliqs. Pauper sum. tantū habeo laborare pro oibus indigentijs q bene obliuiscar cōtemplatiōis et orationis. Huic respondebo q talis dz diligenter addiscerē an sua occupatio maior sit q illius eximij regis Dauid qui habuit regnū latissimū et terras plurimas gubernare. qui tñ de seipso dicit. Meditatio cordis mei in cōspectu tuo semp. et alibi. Septies in die laudē dixi tibi. Circa qd est notādū q in veteri lege qnq; solebāt fieri in die sabbati que deus mādauit fieri. Primo sacrificioꝝ oblationē. Scdo deuotā orationē. Tercio legis et pphetarū recitationē. Quarto elemosynarū largitionē. Quinto deuotā meditationē. Hec etenī mag⁹ debent fieri in noua lege q in antiq si volumus deuote celebrare sabbatū. De sacrificiorum oblatione di Nu. xxviij. In die sabbati offeretis duos agnos immaculatos. vnū offeretis mane et alterū vespere. Sz magis hoc dz fieri in noua lege. scz in missarū celebratione. in tpalium oblatiōe. in peccatoꝝ cōtritione: et misse deuote auditiōe. De illo sacrificio di Malachie. j. Ab ortu enī solis vsq; ad occasuz magnū nomē meum in gentibus: et in omni loco sacrificat et offertur nomini meo oblatio mūda. Ideo dicit ps. Immola deo sacrificiū laudis. Item alibi. Sacrificiū laudis honorificabit me: et etiā vocatur sacrificiū iusticie: fm illud ps. Sacrificate sacrificiū iusticie et oblatōnis. Et alibi. Tunc acceptabis sacrificiū iusticie. Quia in illo sacrificio deus maxie laudatur: et ibi relucet iusticia diuina inqz tum est figura oblationis xpi in cruce. Vñ sctūs Thomas. iij. pte. q. viij. ar. j. dicit. Notandum q duplici rōne celebratio hui⁹ sacramēti oblatio di. Primo sicut dicit Aug. ad Simpliciū. solēt imagines earū rerū noibus appellari: quarū imagines sunt sicut intuētes tabulā aut parietē dicimus. Ille est Cicero. ille Salustius. Sed celebratio hui⁹ sacramenti est quedā imago repsentatiua passiōis xpi: que vera fuit imolatio. Unde Ambrosius dicit super epistolā ad hebreos. In xpo oblata ē hostia ad salutē sempiternā potens. Quod ergo nos per singulos dies offerimus ad recordationē mortis eius est. Secundo modo qntum ad effectū passionis: quia p hoc sacramentū participes efficimur dñice passionis fructu. In quadaz enī dñicali oratione dicit. Quotiēs huius hostie cōmemoratio celebrat opus nostre redēptionis exercet. Ergo hoc sacerdos in missa representat in casula et alijs vestibus. Illud offertoriuz offert omni die ppter quiq; fm thomā. in. iiij dis. xiij. Primo quia oportet medicinā paratā esse contra quotidiana peccata. Secundo vt lignū vite semp sit in medio paradisi. Tercio vt xps nobis quotidie vniat sacramentaliter: et nos ei spiritualiter. Quarto vt apud nos sit iugis memoria passionis dñice. Quinto vt vero agno loco typici vtamur. preterq in die parasceues. quia tunc nullus debet celebrare. Quia cessat figura presente refigurata. Missa est figura pas

sionis xpi sed passio xpi tunc est psens. Pro declaratione huius materie ponã tres cõclusiones. Prima q solus sacerdos rite ɔsecratus nulla macula deturpatus, est minister deputatus ad corp9 christi offerendum. Patet per illud qđ dicit xxv. dist. c. plectis. Ad presbyterũ inquit pertinet sacramentum corporis et sanguinis dñi in altari dei cõficere. Ideo dat tali potestas in cõsecratione sua cũ dicit sibi ab epo. Accipe potestatem offerẽdi sacrificium in ecclesia tã p viuis q̃z p defunctis. Et dat sibi ad manus calix cũ vino ⁊ aqua mixta. et pathena cũ pane azimo. ⁊ tũc dicunt sibi verba pscripta. Accipe ⁊c. et imprimit sibi caracter in anĩa q est ptãs spũalis ad corpus xpi ɔficiendum. Et illa ptãs est equalis in oibus taz malis q̃z bonis sicut dicit Aug. in sermone de sacramẽto altaris ⁊ ponit. j. q. j. c. Intra catholicam ecclesiam in ministerio corporis xpi nihil a bono maius et nihil a malo minus pficit sacerdote. qz nõ in merito cõsecrantis sed in ṽbo efficit creatoris ⁊ in ṽtute spũsscti. Idẽ dicit de cõ. dis. ij. ca. Panis est in altari ⁊ in. c. reuera. Sed missa mali sacerdotis non est deo accepta adeo sicut boni q̃uis sit eque vera. Correlariũ pmũ. Nulla creatura pter sacerdotẽ põt tante sanctitatis aut ptãtis existere q valeat corpus dñi in altari offerre aut ɔficere. Patet qz neqz femina scã. qz nõ est caracteris susceptiua. vt dicit sctũs Tho. in. iiij. dist. xxv. q. iij. arti. j. Si mulieri oĩa adhibeant q̃ in ordinib9 fiunt. nõ tñ ordinẽ suscipet Quia cum sacramentũ sit signũ in his q̃ in sacramẽto agunt requirit nõ solũ rea sed significatio sicut in extrema vnctione exigit q sit infirmus vt significetur curatione indigẽs. Cum ergo in sexu femineo non possit significare aliq̃ eminẽtia gradus. nã mulier statũ subiectionis habet. Ideo non potest ordinẽ suscipere: hec ille. Item neqz aliqs rex magnus est adeo potẽs q possit corp9 christi conficere dato q pferret verba. nõ tñ consecraret. qz nõ habet caracterẽ. Etiam neqz angelus eadem ratione. Correlarium secundum. Qui est in corpore aut in anima viciatus ab immolatione huius sacramẽti de iure est reprobatus. Probatur per illud. xlix. dist. c. Hinc etenĩ superna voce ad moysen dicẽs Leuit. xxj. Loquere ad aaron. Homo de semine tuo p familias suas q̃ maculam. nõ offerat panes deo suo. nec accedat ad ministerium eius. Ubi repente subiungit. Si cecus fuerit ⁊c. Sup quo dicit nicolaus de lyra. Si maculã habuerit. i. notabilẽ deformitatẽ quia tales vident contemptibiles ne ex hoc vilesceret sacerdotale officium. Si cecus fuerit. i. ignarus diuine legis. Si claudus. i. iniustus quia est officiũ diffinitoris in foro ɔscie. Naso deformis. i. indiscretus. quia est officium discretoris in lepra. Fractus pede. i. ineptus ad gradiendum in via morum. quia sacerdotium est officium pcursoris. Mãcus. id est impotens operari virtuose. Gibbus. i. superbus. Lippus. i. videns obscure in ptinentibus ad salutem. Si habens albuginem in oculo. id est auarus. Habens iugem scabiem. id est castrimargiam habens. Impetiginem habens id est luxuriam. Herniosus id est ruptus ⁊ põderosus ad terrena affectuosus. Correlarium tercium. Peccãt sacerdotes ociosi ab imolatione torpentes raro istud sacrificium immolantes. qbus dr extra de cele. mis. c. dolẽtes referim9. vbi dicit. Sunt aliqui qui missarum solẽnia vix celebrãt quatuor in anno. Contra quos aplus. ij. ad Cor. vj. Hortamur vos ne in vacuũ grãm dei recipiatis qz i illꝰ sacerdotib9 raro missaz celebrãtibus talis ptãs ẽ vana: qñ raro deducit i actũ. Et aliqñ habẽt talia be-

neficia q̄ de iure tenent celebrare ꝓ sa
lute fundatorū. ⁊ non curāt subleuāt ta
men pōdus fructuū. Un̄ beatus Greg.
in omelia. Cū crescunt dona, crescunt
⁊ rōnes donorū. Ideo cū sacerdoti sit
data ptās nobilissima reus negligentie
erit nisi illa vtat ad honorē dei ⁊ salutē
suam ⁊ aliorū scʒ viuorū ⁊ mortuorum
fm̄ illud .j. Pet. iiij. Unusquisq̄ sicut
accepit gratiā in alterutrū illam admi
nistrantes nisi forte ex familiari instin
ctu dimitteret. Ideo sacerdotibus p̄
ceptū est. Hoc facite in meā cōmemo
rationē. Sed alij ecōtrario prochdolor
nūc celebrāt magis ꝓpter pecuniā quā
ꝓpter deū: imo duas missas celebrāt ꝓ
modico lucro q̄ est magna puersitas. ⁊
cōtra illud qd̄ dr̄ extra de cele. mis. c. te
referente vbi dr̄. Cū cuilibet sacerdoti
quacūq̄ ꝓfulgeat dignitate vnā in die
celebrare missam sufficiat. nam valde fe
lix est qui vnam digne celebrat. hec ibi
Excipit tamen casus necessitatis ⁊ di
es natalis in q̄bus quilibet potest tres
missas celebrare: vt patet ibidē. ca. con
suluisti. Etiam in necessitate quādo fu
nus est p̄sens potest dicere vnam mis
sam de die ⁊ aliam pro defunctis. Sūt
etiam quidam sacerdotes qui sunt val
de indeuoti nullā habētes penitus de
uotionē ad missarū celebrationem acce
dentes ad altare ex quadam consuetu
dine ⁊ in peccatꝰ mortalibꝰ. Debet em̄
quilibet sacerdos celebraturus in se ha
bere tria. Primo horarū canonicarū p
solutionē. Debet em̄ dicere matutinas
⁊ primā cū deuotiōe: vt pʒ de cele. mis.
ca. dolētes. ⁊ . ca. pſbyter. Secūdo orō
nū specialiū ꝑlibationē. ⁊ est cōsiliū vt
q̄libet dicat aliquas deuotas oratiōes
q: p eas mens ad deuotiōes excitatur ⁊
spūs ad deū dirigit ⁊ reliquie peccato
rum astringunt. Tercio debet habere
peccatoꝝ purā cōfessionē vt nullū pec
catū in consciā habeat. Perpēdant illi

sacerdotes puersi q̄ in nocte p̄cedētī sa
cuerūt cū meretricibus ⁊ de mane sine
verecūdia incōfessi celebrāt. Cōtra q̄s
dr̄. xlix. di. c. Sacerdotes nomē dn̄i de
spiciūt ⁊ q̄tum ad se ptinēt panē pollu
tū offerūt q̄ ad altare indigne accedūt
nō aduertentes dictū apl̄i .j. ad Corin.
ix. Quicunq̄ manducauerit hūc panē
indigne: iudiciū sibi manducat ⁊c. O
Iudas infelix melius tibi fuisset si nun
q̄ natus fuisses. Secūda ɔclusio. Qui
libet christicola nō legitime impeditꝰ
audire missam in dn̄icis diebꝰ est obli
gatus. Probatur per illud qd̄ dicitur
de cō. di. j. ca. Missas om̄i die dn̄ica se
cularibus totas audire spāli ordine p̄
cipimꝰ ita vt ante bn̄dictionē sacerdo
tis egredi ppl̄s nō p̄sumat. Qd̄ si fece
rit: ab ep̄o publice cōfundat. Dicit glo.
sup v̄bo p̄cipimus. Hoc dico inq̄t p̄ce
ptū esse. vn̄ cōtra p̄ceptum faciūt q̄ die
bus dn̄icis nō audiunt missas nisi aliq̄
necessitas cogat. Hec glosa. Idē dr̄. ca.
seq̄nti scʒ cū ad. Sed diceres. Hoc p̄ce
ceptū nō cogit nisi seculares cū dicit se
cularibus. Ergo clerici ⁊ religiosi pos
sunt dimittere missam. Rn̄sdeᵒ negā
do cōsequentiā. Quicq̄d em̄ pfectiōie
spūalis secularibus p̄cipit hoc in susce
ptione sacri ordinis vel in ingressu reli
gionis clericus ⁊ religiosus q̄si in man
dato recipit. Nā in diebus dn̄icis sacer
dotes spāliter celebrare dn̄t. vt patʒ de
cō. di. ij. c. Quotidie accipe eucharistiā
nec laudo nec vitupero: omibus tn̄ dn̄i
cis diebus cōicandū hortor. Tenet er
go q̄libet in festis audire missam. Sed
quidam sunt valde steriles auditores.
Quidā em̄ fidē nō attendūt ⁊ quidam
ꝓpter pulcras mulieres limina ecclesia
rū frequentāt. Alij corpe in ecclesia: et
mente sunt in domo aut i foro ⁊ tractāt
tpalia. Alij ore loquunt sed cor eorum
longe a deo vagari permittūt. Alij cito
sine causa recedūt. quidā tarde veniūt

Alij in eleuatione et in auditu campane cito veniunt et currunt. et statim facta eleuatione recedunt. Alij stant in cimiterio garrulando et tractando ibi noua. Alij sunt excõicati. et sic intrant ecclesiã et audiunt missam. Et si sacerdos scienter celebrat in pñtia excõicati etiã religiosus excim ptus. ipso facto est interdictus ab ingressu ecclesie vt p3 ex̃ de priuilegijs. c. episcop. Et si interi celebrauerit: fit irregularis vt p3 de sentẽ. excõi. ca. cũ medicinaꝫ. li. vj. Scðo Ꝫ o3 facere ieiunus tã celebrã quam ministrãs et audiẽtes dñt eẽ ieiuni vt p3 de cõ. dist. j. c. Sacramẽta altaris nõ nisi a ieiunis hoibus celebrentur. Idẽ patz. c. solet. ibidẽ. Et ex̃ de tẽ. or. c. lras. Nõ em̃ mister o3 pus comedere offam et postea legere euãgeliũ: sic etiã audiẽtes. Et hoc propter maiorẽ deuotionẽ. Qñ em̃ hõ ieiunus est. tũc est ad deũ deuotior. Tercio o3 fieri stãdo. Ꝫ nõ sp. Aliqñ genuflectere. aliqñ inclinare se o3. Nã i pncipio misse qñ sacerdos dicit. cõfiteor. tũc oẽs circũstantes dñt flectere genua sua cõfitẽdo cũ ipso eorum pctã aut dicere pater nr̃ vt deus sui misereaꝫ. Scðo põt sedere qñ legiꝫ epistola et cantaꝫ graduale et alleluia. et significat illa tria quod xp̃s in triduo illo qñ cũ matr̃ sua pdidit sedebat inter doctores. Sed qdã etiã stãt qñ legiꝫ epla vt multi nobiles. q2 paulus cuius eple legũtur fuit nobilis. Aut ideo. q2 comparat dicta sua euãgelio fm quod ipse dicit. Fm euãgeliũ meũ. aut propter supstitionẽ vt alique mulieres impgnate. Credũt em̃ Ꝫ falso si sederent qñ legiꝫ epla quod puer quẽ portant in vtero incurreret fistulam. i. talem morbũ. Ꝙ apta est insania diaboli. Scðo debem⁹ stare qñ legitur euangeliũ vt p3 de cõ. dist. j. c. Apostolica Ubi dicit anastasius papa. Apostolica auctoritate mandamus dũ sancta euãgelia in ecclesia leguntur vt sacerdotes et ceteri nõ sedentes Ꝫ venerabiliter cur- ui in conspectu euangelij stãtes. verba dñica intente audiãt. et fideliter adorẽt id ẽ venerenꝫ. Contra quod faciũt quidã vertẽtes dorsa ad euangeliũ: vñ Iohes de mãdauilla in tractatu de descriptione terre sancte dicit quod saraceni videntes lras soldani genuflectunt se ante eas et ipsas adorãt. et portãtibus oẽm humanitatẽ ostendũt quã possunt. Sic nos lras oĩpotẽtis regis audire debem⁹ et vererẽter. Debẽt etiã stare capitib⁹ discoopertis. in signũ quod inter deũ cuius verba ibi leguntur nullũ o3 esse mediũ. vt influxum grẽ facilius recipere valeãt. vel ne capuciũ eũ impediat in auditu. Sꝫ quidã nõ solũ qñ legiꝫ euãgeliũ habẽt capuciũ in capite. Ꝫ etiã pilleũ. sic non frigescunt in pedibus. Layci etiam nõ debent stare cũ clericis in sancta sctorum vt p3 de cõ. dist. ij c. scriptum est. A fortiori mulieres nõ debẽt approp inquare altari et choro nisi qñ volũt cõicare aut offerre. quia gratũ est deo stare cũ humili reuerẽtia quam cũ arroganti iusticia. et hoc alõge sicut p3 in publicano qui stetit a longe et pcussit pectus suum dicens etc. Nemo etiã debet venire ad ecclesiam cum falcone aut cane venatico. Quarto debet reuerẽter se inclinare ponẽdo se super genua qñ sacerdos vult eleuare corpus dñicum. De Ꝫ nota superius in sermõe de adoratiõe corporis christi. Quinto qñ legiꝫ Pr̃ nr̃ et illud verbũ audiꝫ. Et dimitte nobis debita nostra. tũc debetis tundere pectora vestra. Quia peccata venialia delentur per pectoris tunsionẽ vt patet de pe. dist. j. ca. medicina. Circa quod notandum quod peccata venialia remittunꝫ homini sex modis in missa qui deuote audit missam. Primo qñ dicit cõfiteor cũ sacerdote in pncipio misse. et est generalis confessio vbi remittunꝫ pctã venialia dũmodo non obstant mortalia. Secundo quotienscunque nominaꝫ Iesus

in missa Actuū.x.Huic omēs prophete testimoniū perhibent in noīe ipsius remissionē peccatorū accipere. Tūc q̄libet debet deuote se inclinare: vt patz de emunitate ecclesie.ca. decet domuz dei li.vj. Tercio qn̄ dicit̄.credo: ꝛ dicit̄ illud verbū ꝛ hō fact⁹ est: tūc q̄libet debet reuerent̄ cadere ad genua. Quarto qn̄ eleuat̄ hostia. si q̄s tunc reuerenter se inclinet. Quinto qn̄ dī. Et dimitte nobis debita nr̄a.si q̄s tūc humilit̄ percutit pectus suū. Sexto p̄ p̄sbyteri bn̄dictionē ꝛ aque bn̄dicte asp̄sionē: vt patz xx viij.dist. p̄sbyterū. Nec sunt tot stelle in celo.nec tot arene in mari.q̄t sunt gratie in missa. Valet em̄ primo ad corporis cōseruationē qn̄ quis deuote audit missam: tūc non senescit. Patz figura huius in ligno vite.quod renouauit omnē corruptionē. Cui⁹ figura est hoc sacramentū. Idē patet in māna q̄ diu fuerūt filij israel in deserto ꝛ comederūt māna nō fuerūt eoꝝ vestimēta attrita nec sotulares. Secūdo valet missa ad bonoꝝ temporaliū multiplicationē. Cuius exemplū patz in vita Iohānis elemosynarij de duobus sutoribus Tercio valet ad gratie augmentationē Sunt etiā speciales gratie vt si q̄s illa die audiuisset missam ꝛ moreret̄ tn̄ valeret ac si cōicasset. Quia dī de cōse.di. ij.c. Ut quid paras dentem ꝛ ventrem Crede: ꝛ manducasti. Etiam bonū sit audire missam patet p̄ tale exemplū Sacerdos quidā de dacia andreas nomine.cū cōuicaneis suis terrā sanctam adiuit. Transito ergo mari in die sancto summo mane recedere voluerunt. Quib⁹ sacerdos dixit. Sanctissim⁹ dies est paschę ꝛ locus dn̄ice resurrectionis: audiatis p̄us missam ꝛ postea recedemus. Negantibus omnibus ꝛ recedentibus: sacerdos remansit: ꝛ dicta missa facto prandio solus cepit insequi p̄cedētes. Quē vt attigit quidā in equo sedens: quid est ait vt solus p̄peras peregrinus. Et ille factū narrās. Hac inq̄t de causa solus a socijs sum derelictus. Tūc ille. Ascende inquit retro me. Et ille sic residēs obdormiuit circa vesperā. Cuz vo euigılaret ꝛ circumspiceret vbi esset: dixit ei ductor suus. Cognoscis ne locū istū. Respondit. Video mihi q̄ eccl'ia q̄ ante nos ē sit eccl'ia mea: ꝛ illa domus mea. Cui ductor. Recte tibi videt̄: glorifica christum cuius sacramentū veneratus es. Hec dicens subito disparuit. Sacerdos autē oībus narrans magnalia quid secū actum esset: ꝛ per regressum sociorū postea cōprobauit. Sic etiam p̄pheta abacuc in parua hora ductus est de iudea in babylonem Tercia cōclusio. Misse celebratio atq̄ eius sacrificiū est oim viuoꝝ atq̄ defunctoꝝ deuotionis suffragiuz. Ideo dicit̄.xiij.q.ij.ca. Anie defunctoꝝ quatuor modis soluunt̄: aut oblatiōibus sacerdotū: aut p̄cibus sanctoꝝ: aut carorū elemosynis: aut ieiunio cognatoꝝ. Ideo dicit sacerdos quādo vult offerre. Suscipe sctē pater omīpotēs sempiterne deus hanc imaculatā hostiā quā ego indign⁹ famulus tu⁹ offero pro innūerabilibus pctis meis: pro omibus circūstantibus ꝛ pro oībus fidelib⁹ christianis viuis atq̄ defunctis ꝛc. Cuius veritatis multa exempla ponit beatus Greg. in quarto dyalo. Primū de monacho: qui cum in morte sua in p̄prietatis vicio repertus esset ꝛ pro eo in sterquilinio sepultus ꝛ in purgatorio tormentatus. Sed Gregorius missas cuidā fratri legendas pro aīa eius iniunxit: ꝛ ipe tercia die penas euasit. Secūdū exemplū ponit ibi de illo q̄ in fodina argenti cōclusus fuerat p̄ casum rupis socios oppāmētis ꝛ necātis ꝛ volente deo viuebat. Pro quo mulier sua credēs eū mortuū obtulit quotidie cādelā panē ꝛ vinū: ꝛ sic omi die ibi con-

clusus candelā panē ꝛ vinū habuit do
nec ille sus exiuit preter tres dies i qui-
bus dyabolus mulierē auerterat ne ad
altare offerret. Terciū exemplū est de
milite capto quem sua mulier credens
mortuū in bello. q̄tidie ꝓ eo missam ce
lebrari procurauit. Qui tricesima die
missa celebrata de turri in q̄ erat cūctis
vidētibus nec impedire valētibꝰ solutꝫ
vinculis ad vxorē liber rediit. Quartū
exemplū est de illo quē ep̄s inuenit in
balneo. Nota in quarto dialogorum et
in legēda de animabꝰ. Aliud exemplū
de btō nicolao de tolentino q̄ ꝑ missas
redemit fratrē suū de purgatorio cum
multis aliis aīabus. De quo nota. Jor
danū in vitasfratrū. Correlariū ꝑmum
Sicut hec oblatio oms alias ꝓcellit in
bonitate ꝛ in sctitate. Sic nulla est deo
acceptior in veritate. Probat per illud
de cō. dist. ii. c. Nihil in sacrificiis ma-
ius esse potest q̄ȝ corpus xp̄i ꝛ sanguis
Nec vlla oblatio potior hac est sed hec
oms ꝓcellit. Sequitur q̄ sicut potior ē
ceteris ita potius excoli ꝛ venerari dȝ.
Hec ibi. Ideo dicit deus ꝑ os dauid re
futando veteris legis sacrificia cōmen
dat noua dicēs. Non accipiā de domo
tua vltra vitulos neqȝ de gregibꝰ tuis
hircos. Nunquid manducabo carnes
thaurorꝝ. aut sanguinē hircorꝝ potabo.
Sequit infra. Immola deo sacrificiuȝ
laudis. i. sacrificiū eucharistie qđ imo-
lat cū laudibꝰ diuinis ꝛ redde altissimo
vota tua. Scđo ptȝ hoc rōne. q꞉ missa ē
vigoris infiniti ex valore dñi nostri ihu
xp̄i q̄ ibi offert sub eodē vigore sic pen
debat in cruce. vñ Ambrosius in libro
de sacramētis. ꝛ ponit de cō. dist. ii. ca.
reuera dicit. Vtiqȝ caro xp̄i q̄ sepulta ē
et q̄ crucifixa est vere illiꝰ carnis sacra-
mentū est. Clamat ipe dñs Ihs xp̄s. h
est corpus meū. Hec Ambro. Constat
aūt q̄ corpus xp̄i vt pendebat in cruce
fuit infiniti valoris ꝛ vigoris alias non

potuisset satisfacere ꝓ sua infinita offensa
qua deus offensus fuit. Tercio patet h
idem Nam hec oblatio nō pōt impedi
ri per maliciam ministri. quia valet ex
opere operato per christum in vigore
infinito diuinitatis christi quā non po
test haurire vel frustrare malicia mini-
stri. Sed oēs alie oblationes possunt
impediri per maliciam operantis que
sunt extra caritatem sicut alia opera q̄
nec valent sibi nec aliis ad vitam eter-
nam. Missa vero valet ad vitam eter-
nam omnibus in caritate existentibus.
etiaȝ si sacerdos sit peccator ꝛ celebret
in damnationē suiipsius. Sed hoc nō
est equaliter. Primo participant stati
omnes fideles in caritate existētes sta
tim vt sunt baptisati. De qua participa
tione dicit ps̄. Participem me fac deꝰ
omniū timentium te. Ideo dicit sacer-
dos accipiēdo patenam cuȝ pane. Su
scipe sancte pater omnipotēs eterne de
us hanc immoculatam hostiam ꝛc. Se
cundo aliqui plus participant q̄ȝ ꝑmi
vt qui illi vel isti misse astant ꝛ eam cū
deuotione audiunt. quod venit ex de-
uota oratione sacerdotis qui orat ꝓ eis
post generalē cōmemorationē omniū
xp̄ianorꝝ in ꝑmo memento cum dicit. ꝛ
omniū circūastantium quorꝝ tibi fides
cognita est ꝛ nota deuotio. Ergo debēt
hoies libenter audire missam. Tercio
participāt aliq̄ missaȝ ꝛ adhuc specialiꝰ
et sunt illi q̄ ad missam offerūt ꝓ q̄bus
orat sacerdos adhuc specialius dicēs.
Pro q̄bus tibi offerimꝰ vel q̄ tibi offe-
rūt h sacramentū laudis ꝓ se suisqȝ ol-
bus. Tenent q̄ ad missaȝ offerre ꝯ illos
q̄ dicūt q̄ sacerdotes postulāt ex auari
cia Nā oblatio fuit in lege nature sicut
patet in abel et cayn q̄ non solum offe-
rebant. sed hanc oblationeȝ que in mis-
sa fit figurabant vt abel agnum ꝛ cayn
fruges. Qui cambo exemplum figura-
bant. Hoc idem patȝ Genes. xiiii. quia

melchisedech obtulit panē ⁊ vinū: hāc oblationē in missa significans. Idez fecit Abraā qui obtulit arietem inter vepres. Scd'o pz in hoc lege scripta Exodi. xxiij. Non apparebis in conspectu meo vacuus. id est i loco sacrificij. Idē patz Deut. xvij. ⁊ Nu. xxix. Vbi dicit Nec offeretis deo in solēnitatibus preter dona ⁊ oblatiōes spontaneas. Ps. Tollite hostias ⁊ introite in atria dñi. Tercia pz in lege gratie de cō. dis. j. c. Omnis xp̄ianus procuret ad missaꝝ solēnia aliquid deo offerre ⁊ reducere ad memoriā qd deus p moysen dixit. Nō apparebis in ɔspectu meo vacuus. Et hoc ꝑter sacramēti venerationē vl' interioris deuotiōis representationē: vel ꝑter ministri sustētationē. q₂ qui altari seruit. de altari viuit: Utz. j. ad Coꝛ. ix. vel ꝑter diuini precepti impletiōez sicut dñs cum leprosum curasset dixit. Vade ⁊ ostēde te sacerdotibus. ⁊ offer munus tuū quod precepit moyses i testimoniū ⁊c. Iste nō emit missam pro denario. ibi denarius non datur in precium sacramenti: quod est inappreciabile: sed in testimoniū participationis in signū deuotionis: ⁊ sacramēti venerationem: ⁊ in precium sustentationis: ⁊ diuini precepti adimpletiōem. Queritur in quibus festiuitatibus debēt homines necessario offerre. Respondet fm Heinricū de gandauo ꝙ in quattuor festiuitatibus: pasche: pēthecostes: natiuitas dñi: assumptiōis beate virginis: ⁊ patroni. q₂ in q̄ttuor festiuitatib⁹ debēt offerre integrū denarium. hoc dicit glosa sup illo verbo. psallite. Constituite diē solennē in cōdensis. Quid autē in die patroni. hoc rōnabile videtur q₂ dignū est ꝙ homines illū scm̄ specialiter venerētur quē in spālem patronū elegerūt. Sed aliqui sunt quoꝝ oblationes nō recipi debēt ⁊ hoc in detestationē crimis scz vsurarioꝝ: vt patz extra de vsurarijs. c. q₂ in om̄ibus. Vbi dicit ꝙ eorū oblatiōes nullus accipiat. Itez raptorū: vt patz extra de raptoribus. c. super eo. Et Eccle. xxxiiij. Qui offert de rapinis pauperū quasi qui victimat filium in cōspectu patris. Item nec₃ meretricū. Deutro. xxiij. Non mercedem prostibuli. Item qui opprimit pauperes. xcix. dis. ca. oblatiōes. Quarto modo participāt missaz aliq̄ specialissime: vt sunt oēs illi qui ex voto ⁊ deuotissime missam pro viuis atq₃ defunctis vel de spūsancto aut beata virgine procurant. Et pro illis specialissime orat sacerdos ⁊ cōmemorationē facit cum dicit. Pro redemptiōe animaꝝ suaꝝ. pro spe salutis ⁊ incolumitatis sue. tibi reddunt vota sua eterno deo viuo ⁊ vero. Isti vltimi habent participationē omnium precedentium. Et sic patet ꝙ misse participatio est summum remedium viuorum ⁊ defunctorum ⁊c.

Sabbata sanctifices.

S Ecūdū quod de-

bet fieri in sabbato ē deuota oratio. Quia tūc debemus sibi gratias agere ⁊ debite eū colere ⁊ adorare q₂ p totā septimanā hois memoria est repleta mūdanis occupatiōib⁹. Saltē in die dñica recordet dei sic ꝑpheta dicit. Dirigat dñe orō mea sic incensuz in cōspectu tuo. Jō dr̄ de cōse. di. iij. c. Jeiunia. Qz die dñica nihil agēdū est nisi in psalmis ⁊ hymnis est deo seruiendū. Prima ɔclusio. Nullus cleric⁹ aut sacerdos bñficiatus est ab orōne legitime excusat⁹. Probat ꝑmo ex fidelium oblatiōe. j. q. j. Ipi sacerdotes ꝓ pplo interpellēt. q₂ pctā ppl'i comedūt ⁊ suis ꝑcibus ea delēt atq₃ ɔsumunt. vbi dicit glosa sup verbo comedūt pctā. i. oblata pro peccatis suis. vl' suis precibus ea delent exemplo moysi Exodi. xxxij Dimitte pplo hanc noxam aut dele m

de libro in quo me scripsisti. Itē Joel. ij. Inter vestibulū ꝛ altare plorabāt sacerdotes dicētes. Parce dn̄e parce populo tuo. Ideo ꝑcipit ex de cele. mis. c. dolētes. In ꝟtute scē obediētie ꝑcipimus vt diuinū officiū scȝ nocturnū pariter ꝛ diurnū ꝙtum in eis deus dederit studiose celebrent pariter ꝛ deuote. Idē di in ca. ꝑsbyter. Nec est excusat⁹ rōne excōicationis q2 fm hostiēsem tenetur dicere horas ꝑ se ꝛ ꝑuatim. nō in ecclesia sicut ꝑus. Nec debȝ dicere dominus vobiscū. Concordat in hoc ganfredus Raymundus ꝛ ceteri. Nec ratione interdicti. vt pȝ extra de pe. et re. c. ꝙ in te. Ubi dicit. Concedim⁹ ꝙ clerici tpe interdicti in cōuentualib⁹ ecclesijs bini vel tres simul horas canonicas valeant legere ianuis clausis, interdictis ꝛ excōicatis exclusis. ꝛ voce ita sūmissa ꝙ exterius audiri nō possit. Hec ibi. Itē non excusat rōne potationis. De quibus di extra de cele. mis. c. dolētes referim⁹ ꝙ nō solū minores clerici verū etiā aliq̄ ecclesiarū ꝑlati circa cōmessationes sup̈fluas ꝛ cōfabulatōnes illicitas vt de alijs taceamus fere medietatē noctis expendūt. ꝛ somno residuum relinquētes vix ad diurnū cantum auiū excitant. ꝛ transcurrendo vndiq̧ ꝯtinua sincopa maturinū dicūt. Sequitur infra. Hec igitur et similia sub pena suspensionis penitus inhibemus. Peccāt ergo mortaliter oēs clerici sacerdotes ꝛ monachi nō dicentes horas suas immo debēt deponi vt pȝ. xcij. di. ca. Si q̄s ꝑsbyter. ꝛ tanq̄ scismatici reputari. Sed quod est dicendū de illis ꝑsbyteris q̄ habēt aliq̄n duo vel tria beneficia nunq̇d tenent duplicare horas suas. Quia sicut se habet vnū bn̄ficiuȝ ad vnū officiū sic se hn̄t plura bn̄ficia ad plura officia. Sed hn̄s vnum beneficiū tenet ad vnū officiū. Ergo hn̄s plura bn̄ficia tenet ad plura officia. Rn̄det

Aug. de anchona i sūma d̄ ecclesiastica ptāte. q. lxix. ar. ij. ꝙ bn̄ficiat⁹ tenet soluere officiū vbi recipit bn̄ficiuȝ ꝑ se vel ꝑ vicariū suū. Peccāt ḡ illi valde dampnabiliter q̄ hn̄t tot bn̄ficia si nō dicant horas suas. Tales deberēt suspēdi vel excōicari vt pȝ. xcj. di. c. clericus. Etiā quidā dicunt valde negligēter. De quibus di de cele. mis. in cle. c. gui. Ubi di. Pleriq̧ ecclesiarū ministri modestia ordinis clerical' abiecta dū deo offerre sacrificiū laudis. fructū labiorū suorū i puritate ꝯscie ꝛ aie deuotione deberēt. horas canonicas dicere seu psallere transcurrēdo sincopādo extranea q̄dē ꝛ plerūq̧ varia ꝑfana ꝛ inhonesta intermiscēdo colloq̄a tarde ad chorū ꝯueniēdo seu ecclesiam. ipamq̧ absq̧ rōnabili cā añ finē officij exeūdo freq̄nter. aues interdū portādo. seu faciēdo portari. canesq̧ secū ducēdo venaticos. ac q̄si nihil ꝑtendētes de clericali militia in corona. in vestib⁹ in tōsura ꝛ diuina etiaȝ celebrare ac eis interesse nimis indeuote ꝑsumunt. hec ibi. Et infra. Precipit ꝑlatis ꝙ tales dn̄t cōpescē si dei ꝛ aplice sedis volūt vitare indignatōȝ. Et ponunt ibi sex ipedimēta deuotionē in horis canonicis. Primū est qn̄ hore dicūtur trāscurrēdo. Nā hore canonice dn̄t distincte ꝛ apte legi ad intelligendū exemplo esdre de q̄ di ꝙ legit librū distincte ꝛ apte ad intelligendū. Aures vniuersi ppl'i erāt intēte. Deberē ḡ distincte ꝛ apte legere ꝛ nō trāscurrere: sicut quidā cleric⁹ facē solebat q̄ semel dixit horas suas cursorie ꝛ audiuit diabolū penes se crossitare ꝛ territ⁹ fuerat. Dȝ ergo legere distincte ꝛ attēte ita ꝙ audientes ꝛ ipimet intelligāt sensum ꝟborū. Nā qn̄ q̄s horas trāscurrit. sensum verborū nec ipse legēs ꝑcipit au diētes percipere ꝑmittit. Sȝ diceres. qn̄ nō intelligo quid lego vel oro scȝ psalmos vel lectiones non possum habere deuotio

nē ad horas. Utrū talis peccat sic orās ꝛ nō intelligēs. Rūdit Aug. sup Johānem Omel. xxij. dicens. Si in psalmis quis parum intelligit credit tñ aliquid boni esse quod decantat sic nō est oīno sine fructu. Item si quis bene intelligat. et conet intendere ꝫ ex fragilitate distractus nō intendat actualiter ei qd decantat. Item dicit Innocentius ꝙ quis in diuinis officijs nō peccat si illud qd dicit nō intelligit si tñ cor suum ad deū erigit. Nec oportet eū de h conscientiā facere dūmō diligentiā ad itelligendum adhibeat ꝛ cū deuotione audiat. Exemplū ponit abbas poemon in vitaspatrū de illis qui incantant serpētes. qui sensum verboꝝ nō intelligunt percipiunt tñ virtutē verborum. Sic ꝛ nos ꝗuis nō intelligamus sacrā orationē qua oramus. percipit tñ dyabolus qui per eā terret. Scd̄m impedimentū est dicere sincopando. Nam integre et plene debēt psolui naz ipsarū psolutio seruitus appellatur. in seruitio namqꝫ alicui debito quilibet debet esse fidelis ita ꝙ nec apicem nec iota vnū ꝑtereat sed integre seruitiū suum sine fraude ꝑficiat. Unde scribitur. xcj. dist. ca. Presbyter. Ubi dicit. Presbyter seruitus sue officia scꝫ septem horaruꝫ officium qualibet die persoluere curet. Ideo sicut ille qui qualibet die alicui obligat soluere septeꝫ marcas et aliquos denarios subtraheret ad plenium creditori non satisfaceret. Sic facit qui dicit horas canonicas sincopando. deo non satisfacit. Cuius exemplū patꝫ de quodā cui dyabolus occurrens cum sacco ait illi. Unde venis. Respōdit de vno collegio vbi asseruit se in sacco collegisse dictiones ꝛ syllabas ibidem in diuino officio per sincopam obmissas vt tales in die iudicij accusaret de illis obmissis. Tercium impedimentum est qñ in horis vana ꝛ inhonesta colloquia inter miscentur. Et notabiliter dicitur extranea et vana. nam homo potest querere et alius respondere breuibus ỽbis que sunt intranea ꝛ vtilia scꝫ que sunt ad diuinum officium ꝛ per solutionē horarū pertinentia. Ut si quis legit istam lectionem ꝛ alius respōdet. Ista sunt intranea. Nam dicitur de regulis iuris Qd̄ non est licitū necessitas facit licitū. Sꝫ loqui tunc de extraneis scꝫ de negocijs secularib⁹ et vanis id est inutilibus nō licet. et maxime prophana ꝛ inhonesta colloquia in diuino officio prohibētur naꝫ si quis bona fercula alicui dedisset et in fine vnū bufonem apposuisset aut in medio qualem honorem ei faceret. Simili modo est in orationibus. Sic etiam peccant illi sacerdotes qui cubāt in lectis aut sedent ꝛ dicūt horas suas sicut legitur de duobus fratribus qui sedebant in lecto ꝛ dixerunt matutinū et affuit dyabolus cum fetore intolerabili dicens. Ad talem orationē tenet tale incensuꝫ. Quartū impedimentū est qñ tarde qs ad horas venit ꝛ ab ecclia absqꝫ rōnabili causa ante finem officij exit. Et est causa quare ista i diuino officio prohibent. Nam in omi tpe duo bona sunt faciēda. Primo est inuocandum diuinum auxilium et adiutorium sine quo nihil boni incipere neqꝫ proficere valem⁹ ƀm qd dicit saluator discipulis suis. Sine me nihil potestis facere. Cōtra hoc faciūt quidā q ex qdā pigricia ꝛ desidia post inceptū officiuꝫ ad choꝝ veniūt. Ac si dicāt. Diuino adiutorio nō indigemus. Labia nostra et opera nostra a nobis sunt. qs noster dominus est. Qui eñ seculari principi deberet loqui ꝑus se diligēter disponeret Multomagis qui cum deo loqui vult debet se disponere dicēdo. Deus in adiutorium meum intende. Secundo de opere bono sunt post eius consummationem deo gratie rependende. Nam

nostra bona opa ipse in nobis opat. Jō dicū⁹ in fine. Benedicamus dn̄o. deo gratias. Ut et gratiarū actiōes pro su is beneficijs referamus: dicētes cū ps. Benedicamus dominū in omni tem pore. Ergo illi grauiter peccāt qui sine causa rōnabili exeūt chorū ante finem officij. Et illi per demones trahunt de choro. sicut recitat beatus Greg. in. ij. dyalo. de quodā monacho. Qui cum alijs fratribus in oratione stare nō po terat: sed mox vt frēs ad orōnem se de disserent: ipse egrediebat foras ⁊ mēte va ga aliq̄ transitoria agebat. Quē sctūs Bndictus egredientē vidit q̄ euȝ qui dā niger puerulus p vestimenti fimbri am foras trahebat: ⁊ alij fratres etiam viderūt aperte. Quīntū impedimentū est: qn̄ q̄s aues ducit secū ad chorum et ad horas portando vel portari faciēdo: aut canes venaticos secū deducendo. Nō huius est. s. q̄re. phibent. q̄r diuinū officiū dȝ psolui deuote ⁊ nō distracto corde. Nā nō ea que offerunt: ſȝ volun tatē o. ferentis respicit deus. Ut scribi tur. xxiiij. q. j. ca. Q dī. Sed qcunq̄ cir ca aliud se occupauerit: diuinū officiū deuote adimplere nequibit. Quapro pter tpe diuini officij circa opus aliqd̄ extrinsecū se nō dȝ occupare q̄ p hmōi repescit deuotio. De talibus ⁊ sic faciē tibus cōquerit deus p p̄bam. Hic po pulus labijs me honorat: cor aūt eorū lōge est a me. Sextū impedimentū est cū est būficiatus in ecclīa. ⁊ sine ratiōe dicit officiū ex̄ ecclīam. Un̄ dī. x. q. iij. Unio. q̄ q̄ būficiatus est in ecclīa tene tur ipam officiare. Q̄s em̄ clerici eius dē ecclīe dn̄t insimul ad eā cōuenire vt ipam officiēt: vt scribit. vij. q. j. ca. j. q̄ ad h̄ ecclīe sunt deputate. Possunt au tē ex cā rōnabili ecclīe abesse. Tercio patȝ q̄ clericus aut sacerdos ab oratio ne nō excusat ex diuina electiōe. Nā si cut aaron ⁊ filij eius ad hoc fuerūt ele cti: sicut nunc sacerdotes. Circa pdicta dubitat quare in istis horis orat eccle sia. s. in matutinis: pmis: tercijs ⁊c. Re spōdet q̄ in istis horis legunt scti orō nibus seu laudib⁹ diuinis vacasse. Un̄ pphetā. Media nocte surgebam ad cō fitendum tibi. Ecce vna hora. Et alibi. Uespere mane ⁊ meridie narrabo ⁊ an nunciabo. Ecce alie tres. In tercia ora bant apostoli: quia tunc recipiebāt spi ritūsanctū. Item Petrus ⁊ Johānes ascenderunt in templū ad horā oratio nis nonā: vt dicit Actu. iij. In comple torio dicit xp̄us orasse cum post cenaȝ effudit oratiōem ad patrē. Johan. xvij Secūdo iste hore sunt insignite aliquī bus opibus insignibus ad redemptio nem pertinentibus. In nocte enim na tus est saluator circa horam primaȝ di ei. Resurrexit circa terciam. Spiritū sanctū misit circa sextaȝ. Crucifixus fu it circa nonam mortuus est in cruce ve spere. corpus ⁊ sanguinē tradidit in ce na in sacramentū. Et fuit etiam depo situs in cōpletorio de cruce ⁊ sepult⁹. Juste ergo iste hore sunt deputate lau dibus diuinis. Ergo in illis horis libē ter debemus orare. maxime tamē debe mus horis matutinalibus interesse li benter. quod est contra multos: qui nū q̄ vel raro surgunt ad matutinas inue tis occasionibus. Sufficit enim eis in teresse diuinis laudibus solum in die. Isti nō videntur ad illam sanctam tur bam ante thronū dei. De qua Apocal. vij. dicit: q̄ die ac nocte seruiūt ei in tē plo eius. Nō sunt illi de custodibus ec clesie: qui non tacent laudare nomē do mini tota die ⁊ tota nocte. Esaie. lxij. Excitantur huiusmodi per Hieremiā pphetam dicentē. ca. ij. Cōsurge. id est cum alijs surge lauda in nocte. Dauid em̄ nec occupatiōibus diurnis regnō nec nocturnis delitijs vxorum retrahe batur qn̄ in media nocte surgeret dicēs

Media nocte surgebā ad confitendum tibi. Christus etiam interdum nō soluz partem noctis sed totam aliqñ expendebat. Luce. vj. Erat pernoctās in oratione. Paulus et silas nō impediebant angustia carcer℞ quin media nocte laudarēt deū. Act. xvj. O infelices somnolenti qui tātis exēplis nō excitant. Nā mulieres solēt surgere de nocte ꝓ sollicitudine domus sue. Item artifices surgunt de nocte pro lucro. quantomagis decet seruos dei ꝓ seruitio regis eterne surgere de nocte. Fuit quidā valde piger et somnolētus surgere ad matutinas. Qui semel et bis excitatus ꝑ sacristam vt cū alijs surgeret in quadā magna solēnitate qui finaliter surgere spreuit. Ad quē diabolus ingrediēs et voluens eū in lectū et in lintheamina sua et trahēs eū extra cellam suā ꝑ dormitorium collocat eū infra vnā cistā satis magnam et ponderosam ꝙ ille frater nō poterat semouere. Venientes fratres de matutinis et audientes illū miserabilit lamentantē accedētes ad eum extraxerunt eum. Quem vix dissoluere potuerunt ita fortiter innodatus fuit per dyabolū inter lintheamina et lectū. Debemus ergo libēter surgere ad matutinū ne ꝯtingat nobis sicut illi fratri hec cōtingerūt in ꝯuentu nr̄o herfordēsi tpe venerabil' lectoris hermāni smersuin. Qui eundē fratrē dissoluit vt sepius mihi retulit. Sunt etiam aliqui q somno detenti vix surgūt mane ad primā. Cōtra q̄s est illud apl'i ad Rom. xiij. Hora est iam nos de somno surgere. Causam subdit. Nox ꝓcessit: dies autē appropinquabit. Nam aues valde mane incipiunt cātare ad deū laudandū qd est ꝯ verecundiā hoīs pigritātis. Unde Ambrosius in lib. de officijs. Quis xp̄ianus nō erubescat sine psalmorum modulatione diē trāsire. dum minutissime aues solenni deuotioni ortum diei preueniant et subsequantur. Sic xp̄us de mane ibat ad locum orationis commune Joh. viij. Diluculo iterum venit in templum. Sic denicꝫ facit omis iustus Ecclesiastici. xxxix. Justus cor suum tradit ad vigilandū diluculo. Sed quidam dormiunt vsqꝫ ad horā nonam tūc ꝑmo surgūt ad orationē. Scda cōclusio. Nullus laycus habēs vsum rationis excusatus est ab actu deuote orationis. hoc ꝓbat sanct⁹ Tho. in. iiij. senten. dist. xv. q. ij. ar. j. Nā lex gratitudinis hoc req̄rit et honestatis vt q quotidie recipit beneficiū cōtinue dꝫ eē gratuo bn̄faciēti. Cum igit layci continue vtant donis dei ideo dixit xp̄s nō solū clericis sed etiā laycis. Oportet semꝑ orare. Semꝑ scꝫ tpe aduersitatis. et ꝓsperitatis. Uel semꝑ id est in loco et tpe qꝛ ꝓceptum affirmatiuū nō obligat nisi loco et tpe. Clerici em̄ septies in die ſm illud ps̄. Septies in die laudē dixi tibi. Nam saraceni. xvij. vicibus orant in die. A fortiori debent orare xp̄iani ad minus septies. Nullus ḡ xp̄ian⁹ est excusatus ab oōne immo necꝫ mutus qꝛ pōt orare in mēte et corde si non pōt ore. Ubi aduertēdū ꝙ q̄libet xp̄ianus obligat⁹ est ad triplicē oōnē scꝫ mentalē. vocalē et corꝑalem. Primo est obligatus ad oōnē mētalē. ne dicat nobis illud Esaie. Hic ppl'us labijs me honorat cor aūt eoꝝ lōge est a me. Ideo dicitur de cō. dist. v. c. Non mediocriter. ꝙ nō verbis tm̄ ſꝫ corde orandus est dn̄s Et in oratione nil aliud debet animus cogitare q̄ȝ illud quod precatur. nō em̄ multitudinem verborꝫ flecti potest deus et homo Quia melior est quincꝫ psalmorum decantatio cum cordis puritate q̄ȝ totius psalterij modulatio cuꝫ anxietate cordis. vt dicitur in. c. non mediocriter vbi supra. Ideo dicit Augustinus in regula. Cum oratis deū hoc verset in corde qd ꝓfertur in ore. Su;

per quo Hugo. Sepe in quit oramus et alibi corde intendimus: nec tpm quod dicim⁹ recolimus. Sed illam orationes deus non exaudit: cui ipe qui orat non intẽdit. Quod instinctu dyaboli sepe fieri solet: sciẽs utilitatem orandi et nobis inuidẽs gratiam impetrãdi immit tit orãtibus cogitationum tumultus: vt mentes ab oratione diuidat: et fructum orãtõis tollat. Hec hugo. Cuius exẽplum legitur in vitaspatrũ de sancto Machario. Qui cũ venisset ad fratres suos orãtes: vidit demões quasi paruulos ethiopes discurrẽtes huc atq illuc Si alicui digitũ sup oculos posuissent stati dormitauit. Si cui in os misissent digitũ: oscitare eũ faciebant. Apud aliquos etiam in mulierũ specie se vertebãtur. Apud quosdã edificabãt aut portabãt aut alia quecũq agẽtes apparebãt Sanctus aũt Macharius hac visione cõpleta: singulos fratres discutiebat. et sic vnũquenq delusum in sua cogitatiõne inuenit. quẽadmodũ per ostẽsores fuerat reuelatũ. Ideo in principio omniũ canonicarũ orationũ solebãt se fratres et alij religiosi munire signo crucis cõtra infestationes dyaboli: cuz di[c]int. Deus in adiutoriũ meũ intende. Solet etiã dyabolus nõnunq aliquos vãtes visibiliter molestare atq corporaliter. De quo nota in vitaspatrũ li. ij. ca. xvj. Idẽ pꝫ de sctõ Anthonio. Secũdo xpianus est obligatus ad oratio nẽ vocalẽ: sicut pꝫ per sctm thomã in iiij. dist. xv. Ideoq dicit aplus. Psallam spũ. i. voce. psallã et mẽte: et hoc ad excitandũ interiorẽ deuotionẽ. Secũdo ꝑpter redditionẽ debiti: vt scꝫ orãs seruiat deo corde et ore. Si tamen vox orantem distraheret a deuotõne ab eo esset cessandũ: vt patꝫ in anna matre samuelis ꝓphete q̃ loquebaẗ in corde et tm̃ labia eius mouebant: et vox penit⁹ nõ audiebaẗ: vt pꝫ. j. Reg. j. Debent tũ

ita submissa voce orare q non infestent celebrantẽ et hominem orantem. Tercio est obligatus ad orationem corporalem. scilicꝫ prosternendo sevel genua flectendo: sicut iudei mouent totũ corpus in oratiõne. Quidam orant iacendo. Sicut orauit Dauid quando depre catus est pro paruulo: vt patꝫ. ij. Reg. xij. Et ingressus seorsum iacuit super terrã. Et in hoc denotatur humilitatis effectus: et precipue recordatio humane fragilitatis et infirmitatis sicut Job dicebat. Memento queso domine q sicut lutum feceris me: et in puluerez reduces me. Quidaȝ orant sedendo. Sic orauit Moyses sedens super lapidem quem Aaron et Hur ponebant subter euz quãdo Josue superabat Amalech vt patet Exodi. xvij. Et designatur cõtemplatiõnis excessus seu raptus. Sic orauit sancta Monica mater Augustini que semel fuit rapta vltra cubitum super terram clamando. Volemus in celum: volemus. Quidam orant stando: vt Judith stans ante lectum Holofernis orabat vt domin⁹ cõfortaret eã. Et significatur desiderium patrie celestis: sic orabat publicanus qui stans a longe etc: vt patꝫ Luce. xviij. Quidam orant oculis eleuatis in celum. sic orabat christus quãdo Lazarũ suscitauit. Quidam etiam expansis manibus: sicut Moyses: ac si diceret cum sponsa illud Cantici. Trahe me post te: curremus in odorem vngentorũ tuorũ. Quidaȝ flexis genib⁹. sic orauit Salomon quãdo vtrunq genu flexit in terrã. vt iij. Reg. viij. sic etiam orauit Paulus q̃ dicebat. Flecto genua mea ad deum patrez domini mei iesu xpi. Et significat obedientiã quã debent habere ad deũ Quidã orãt prostrati super terrã. Sic orauit Helyas in vertice carmeli cum pronus in terrã se posuit et faciẽ suã inter genua sua et orans dñm suum vt da-

ret pluuiam. et grādis pluuia facta est.
Sic ꝓstrati orauerunt viginti quatuor
seniores qui ceciderūt coram agno ha-
bētes singuli citharas ꝛ phialas aure-
as plenas odoramētis q̄ sunt orationes
sanctoꝝ. ꝛ oēs angeli stabāt in circuitu
throni ꝛ senioꝝ et q̄tuor aīaliū et ceci
derūt in cōspectu throni in facies suas
ꝛ adorauerūt deū. Et significāt excellē
tiam diuine maiestatis sup oēs creatu-
ras. Caueant tn̄ hoies nūc ne hmōi si-
tus orationis faciāt ꝓpter vanā glīam
vel laudē humanā acquirendā. Cōtra
quos ait saluator Math. vj. Cū oratis
nō eritis sicut hypocrite qui amant in
synagogis et angulis platearū stantes
orare vt videant ab hoibus. Amē dico
vobis. receperunt mercedē suā. Sequi
tur ibidē. Tu autem cum oraueris in-
tra in cubiculū tuum ꝛ clauso ostio ora
patrē tuū in abscōdito. et pater tuus q̄
videt in abscōdito reddet tibi. Sed di-
ceres quid debeo orare. Rn̄dit Salua-
tor nr̄. sic orabitis. Pr̄ noster qui es in
celis ꝛc̄. Quā orationez tenet quilibet
scire sub pena peccati mortalis. Layci
debēt hāc dicere in teutonico. clerici in
latino. Hec oīo precellit pmo doc̄tis
auctoritate. qꝛ xp̄s eam fecit. Secūdo
precellit verboꝝ paucitate. Tercio pre
cellit vtilitate. Hec oratio breuissima ē.
Primo ideo vt citius addiscat. Secun
do vt melius retineatur. Tercio vt nul
lus de eius ignorantia excuset. Quar-
to vt eo frequētius dicat. Quinto vt te
dium in dicēdo remoueat. In qua pe-
timus oīa q̄ nobis necessaria sunt in vi
ta p̄nti ꝛ in futura. Petimus enim tria
bona nobis nc̄cia ad vitam btām. Pri
mo dei venerationem ne a nobis cōtē-
natur. Ideo dicim⁹. Sanctificetur no-
men tuū vt nomē dei quod in se est san
ctū a nobis semp sanctū habeat. Scd̄o
dei gubernationem. cū dicimus. Adue
niat regnū tuū. ne dyabolus in nobis

regnet sed tu dn̄e. vel adueniat regnum
tuū. i. vita btā. Tercio petim⁹ volunta
tis subiectionē cū dicimus. Fiat volū-
tas tua sicut in celo ꝛc̄. i. nos q̄ terreni
sumus faciamus volūtatē tuā sicut an-
geli ꝛ anime btē. Sic etiā petim⁹ a no
bis remoueri quatuor mala. Primū est
vite indigētia. ꝛ hoc petim⁹ cū dicim⁹.
Panē nr̄m ꝛc̄. Et fm Aug⁹. noīe panis
oīa vite humane necessaria intelligunt
Secundus defectus seu malum est cul
pe quē remoueri petimus. cum dicim⁹
Dimitte nobis debita nr̄a ꝛc̄. Tercius
malum est temptationis imminentia.
Hanc remoueri petim⁹ cum dicim⁹. Et
ne nos inducas in tem. Quartū ē mali
p̄ntis ꝛ infirmitatis diffidentia cuiusli
bet tribulationis. vel a malo culpe fu-
ture perpetrāde. Alias coincideret cuꝫ
malo. s. quo petim⁹ a malo liberari eter
ne dānationis cuꝫ dicim⁹. Sed libera
nos a ma. Tercio ꝯclusio. Quis vbiqꝫ
sit orandū deuotius tn̄ i ecclesia q̄ꝫ ali-
bi est diuinū auxiliū implorandū. patꝫ
per illud Joh. iiij. vbi xp̄s dixit mulie-
ri samaritane. Venit hora qn̄ neqꝫ in
monte h̄ neqꝫ hierosolymis adorabit is
p̄rem. i. cultus gentiliū ꝛ iudeoꝝ cessa-
bit. ꝫ adoratores veri adorabūt patre
in spū ꝛ veritate. qꝛ deus vbiqꝫ est dicē
te ꝓpha. Si ascēdero in celū tu illic eē
si descēdero ad infernū ades. Ergo pō
test adorari in cāpo et in domo ꝛc̄. Tn̄
oratio fit cōuenientior in ecclesia q̄ꝫ al
bi. Ergo qn̄ volumus orare debem⁹ v
nire ad ecclesiam q̄ ꝓprie locus oratio
nis est. dicēte dn̄o Math. xxj. Domus
mea domus oronis vocabit dicit dn̄s
Illius dicti rationez nota superius i
sermone de adoratione hūanitatis xp̄
Peccāt ergo illi q̄ in ecclesia aliud fa
ciunt scꝫ garrulādo ꝛ cachinnādo. Cō
tra q̄s dī de emunitate ecclesie li. vj. ca
decet domum dei. Ubi sic dī. Ad eccl
sias humilis sit et deuotus ingressus

Sit in eis quieta cõuersatio deo grata inspicientibus placita. Sequit̃ Nullus in locis eisdẽ seditiõs excitet. cõclamationẽ moueat. imp̃etuue cõmittat. Cessent in illis vniuersitatũ ꝛ societatũ q̃rũlibet cõsilia ꝛ publica plamenta. cessent vana ꝛ multo fortius feda ꝛ ꝓphana colloquia. cessent cõfabulatiões õli bet. Sint postremo q̃cunq3 alia q̃ diui nũ turbare possint officiũ. aut oculos diuine maiestat' offende ab ipsis prorsus exnea. Ne vbi est pctõꝝ venia postulãda: ibi peccãdi detur occasio. hec ibi Legit̃ in speculo hysto. li. viij. c. cxviij. ꝙ fuit quidã subdyacon' in ciuitate to letina. Qui dũ in die quadam solẽni archipresuli celebranti assisteret. vidit in fenestra demonẽ sedentẽ ꝛ scribentẽ ibidẽ verba que due mulitercule in secret' suarũ tragediarũ ꝑ impudicicias euomebant. Sed cũ multiloquiũ locus angustus nõ caperet: apphẽsam cũ dentibus ꝛ vnguib' pelliculã pestifer scriba detrahere cepit vt dilataret. Dũq3 fortiter traheret casu impegit caput ad murũ: cartula de dẽtibus elapsa. Et tñ sic citauit fragorem vt dyaconea estimaret ecc̃liam funditus corruisse. Quo viso dyaconus risit: ꝛ circumstantes mirari ceperũt cur rideret Finita missavisionẽ eis exposuit. Jõ dicit Augu. In oratorio nemo aliquid agat nisi ad qδ factũ est ꝛ vnde nomẽ accepit. Quod nobis omibus prestare dignet ille: qui cum patre ꝛ spũsancto viuit et regnat in secula benedictus Amen.

TErcium quod debet fieri in sabbatis est legis et ꝓphetarũ auditio. Nã populus xp̃ianus non minus de3 se retrahere ab auditione legis ꝛ ꝓphetarũ in sabbatis ꝛ dñicis diebus q̃s ppl's iudaicus. sed populus iudaicus deuote audiuit in sabbatis voces prophetarũ: sicut dicit Actu. xiij. Viri fratres audite principes vestri ignorantes iesum ꝛ voces prophetarũ q̃ per om̃e sabbatũ legunt iudicantes impleuerunt. Ideo dicitur de conse. dist. j. ca. Qui in die solenni ꝑ termissio ecclesie conuentu ad spectacula vadit excõmunicetur. Ideo dicitur capit. sequenti. Episcopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam ꝛ audire verbum dei siue gentilẽ siue hereticũ siue iudeum vsq3 ad missam cathecuminoꝝ Dic archidiacon' sup vbo cathecuminorũ: ꝙ hec missa durat vsq3 ad offertoriũ Et dicit̃ missa quia p̃ces nostras ferat ad deum. Sed missa ꝓprie dicit̃ in tempore sacrificij quando cathecumini foras mittunt̃. quando leuita clamat. Si quis remanserit cathecumin': exeat foras. Hec archidyaconus. Sufficit em̃ ꝙ tã gentilis q̃s iudeus possunt interesse q̃ñ p̃dicatur verbũ dei. vñ di de cõ. di. j. Oẽs fideles qui cõueniũt in solennitatibus sacris a l ecc̃liam ꝛ scripturas apl'oꝝ ꝛ euãgelistarũ audiãt. Ibidem. ca. Sacerdote verbũ dei in ecclesia faciente q̃ egressus fuerit de auditorio excõicetur. Sic xp̃s legit in sabbatis synagogas intrasse: vt p3 Luc. iiij. vbi dicit: ꝙ intrauit ẽm consuetudinẽ suaз in die sabbati synagogam et surrexit legere et traditus est ei liber Esaie. Ratio huius est ꝙ scil3 in sabbatis debemus audire sacrã scripturaз: q2 alijs diebus sunt seculares occupati in laboribus corporalibus. ꝛ sic nõ possunt intendere verbo. Sed in sabbatis. id est dominicis diebus nemo est occupatus in labore manuũ. Ergo tunc debet cibare animam suam cum sacra scriptura et lege diuina: quaз nemo deb3 ignorare. quia dicitur extra de regulis iur. li. vj. Ignorantia facti non iuris excusat. Circa quod sciendum ꝙ verbum diuinum ꝛ sacra scriptura est audienda septupliciter scilicet.

Festinanter sine tardatione,
Apparenter sine occultatione.
Reuerenter sine derisione.
Humiliter cum subiectione.
Diligenter cum attentione.
Obedienter cũ operis exhibitione,
Perseuerãter sine cessatione.

¶ Primo est audiẽda sacra scriptura.
festinãter sine tardatione. dicẽte Jaco
bo in sua cano. c. j. Sit oĩs hõ velox ad
audiendũ. tardus aũt ad loquendũ. qꝛ
a puericia dꝫ hõ incipe audire verbum
dei. Ideo dr̃ Ecclesi. vj. Fili a iuuentu
te accipe doctrinã ⁊ vsqꝫ ad canos inue
nies. Et si eaꝫ dilexeris audire sapiens
eris. Exemplo Nicolai de tolentina de
q̃ legit ꝙ in puericia terebat limina ec-
clesiarꝫ ⁊ q̃ ibi audierat in armariolo
pectoris sui abscõdebat. Ergo parẽtes
debent filios suos docere vt visitẽt ser
mones. Non solum dꝫ cito incipere in
iuuẽtute ꝫ etiã dꝫ tempestiue venire in
pncipio sermonis. Cõtra qd̾ multi faci
unt que veniunt qñ iam finitus est ser-
mo. qꝛ anteqꝫ se ornẽt in capite cum cri
nibus ⁊ peplis ⁊ sotularibꝰ pterit tem-
pus sermonis. et sic negligũt diuinum
verbum. Et si venerint mox ⁊ in conti
nenti recedẽt. contra illud qd̾ dicit de
ↄse. dist. j. ca. Sacerdote vt supra patuit
Uel discurrunt de ecclesia ad ecclesiã.

¶ Scd̾o est audiendũ apparenter sine
occultatione. Nõ eñi debetis ire ad ca
meras aut ad loca occulta ⁊ audire ibi
verbũ dei. Ideoqꝫ precipit ꝙ in aper-
to ⁊ publice debẽt pdicare. vt pꝫ Mat
thei. x. dicit eñi ibi xp̃s. Qd̾ dico vobis
in tenebris. dicite in lumine et pdicate
apte. Et qd̾ in aure auditis. i. priuatim.
pdicate sup tecta ⁊ publice. Dicit glo.
ibi ꝙ loquit iuxta modũ palestine. vbi
solent in tectis residere. q̃ nõ sunt cacu
minata sed eq̃lia. Ideo dixit xp̃s. Ego
palam locutus sum mũdo et in occulto
locutus suꝫ nihil. Idem dr̃ extra de he-
reticis ca. cum ex iniuncto. Quidam
laici merito arguẽdi sunt ꝙ occulta cõ
uenticula celebrant. officium pdicatio-
nis sibi vsurpãt. sacerdotum simplicita
tem eludunt. ⁊ eoꝝ ↄsortium aspernant
q̃ talibus nõ inherẽt. Deus eñi qui est
lux vera q̃ omnem hominẽ venientẽ in
hunc mundum illuminat intantũ odit
opera tenebrarũ vt aplos suos in mun-
dum vniuersum pdicaturos euangeli-
um omni creature missurus eis pcepe
rit aperte dicens. Qd̾ dico vobis in te-
nebris dicite in lumine, ⁊ quod in aure
auditis. predicate super tecta. Hec ibi.
Sunt ergo vitanda cõuenticula occul
ta laicorum. sed aperte ⁊ publice predi-
cationes frequentande. ¶ Tercio est
audienda reuerenter sine derisione scꝫ
vt nullum predicantẽ apostolice sedis
auctoritate missam audire erubescat.
Ratio huius est. quia qui predicãtem
spernit: spernit eum q̃ misit eũ. i. xp̃m.
iuxta illd̾ Lu. x. Qui vos audit me au
dit. ⁊ q̃ vos spernit me spernit. et q̃ me
spernit: spernit eum qui me misit. Hoc
dicit Hugo in suo didascolon dicens.
Prudens lector vel auditor omnia li-
bẽter legat. oẽs libẽter audiat. Nõ scri
pturã nõ psonã nõ doctrinã cuiuscũqꝫ
spernat. Sequit. Nõ quãtũ sciat ꝫ quã
tũ ignoret ↄsideret. Ergo ab oibꝰ disce
qd̾ tu nescis. Dicit ysid. ꝙ delphini mi
rabiliter delectant in auditu melodie.
Ideo ad vocẽ simphonie quã naute ali
qñ faciũt ↄueniũt. ⁊ saltant in aquis et
letantur intm̃ ꝙ aliqñ rethia piscatorũ
ingrediuntur ⁊ sic capiuntur. Non cu-
rant an seruus an dñs an diues an pau
per sonum faciat. Moraliter. Sic nos
summe delectari debemꝰ in auditu me-
lodie sacre scripture que aliqñ grauiter
sonat de penis iferni. aliqñ alte de gau
dijs paradisi. Nec psona est despicien-
da aut subsannanda. quia hanc melodi
am pdicationis nõ facit pdicator sed

spūssanct⁹. iuxͣ illud Math. x. Nō em̄ vos estis q̄ loq̄mini. sed spiritus patrī vestri q̄ loquitᷣ in vobis. Sz h̄ est cōtra multos qui ita sunt affectionati ad vnā psonā q̄ alios spernunt. non attendē tes q̄ aliq̄n meliora pocula bibunt de vase testeo q̄ de aureo. Legitur em̄ de beata Thecla q̄ libētius audiuit paulū q̄ barnabā: vtruncꝫ tamen audiuit. ¶Quarto debemus audire verbū dei humiliter cum subiectiōe vt nullū docentē de deo vel de salute aīe hō parui pendat dato etiaꝫ q̄ ꝑus audiuerit vel melius sciuerit. vn̄ Cryſ. Eadē audire etiā sciētibus ꝓdest. Aliā rōnē ponit Valeri⁹ li. viij. dicēs. Plus ꝓdest hoi docentē audire q̄ in libris studere: qa vehemētior fit im̄ssio in mētib⁹ audiētiū ex visu doctoris ꝛ auditu q̄ ex studio in libro. Aliā rōnem ponit Hiero. in ꝓlogo biblie: dicēs. Nescio qd̄ latētis energie viue vocis actus habet ꝛc. Exēplū habemus de scō anthonio de quo legitᷣ q̄ semel audiuit in quadaꝫ p̄dicatiōe illud verbū euangelij Math. xix. Uade ꝛ vēde oīa q̄ habes ꝛ da pauperib⁹ ꝛ veni sequere me. Ille reputās illud verbuꝫ ad se forte dictū. statim ad deū cōuersus fuit. Licꝫ forte ꝑus illud verbū audiuit aut legit. tn̄ non tm̄ eum mouit. Simile legitᷣ de btō Nicolao de tolētino qui dum adhuc secularis esset audiuit ab vno fratre nr̄i ordinis illud verbū. j. Jo. ij. Nolite diligere mundū necꝫ ea que in mūdo sunt. Illud cordi suo ita fuit impressum q̄ statim incepit ingredi in religioneꝫ. ꝛ sermone finito moxͣ fratrem adijt. Ergo nullus cōtemnat simpliciū fratrū sermonē. qꝛ in simplicitate ſmonū est freq̄nter salus ꝛ vita aīaꝝ. iuxͣ illud Sap. j. In simplicitate cordis querite illū. Exemplū patꝫ in ap̄lis xp̄i. q̄ Quis nō fuerūt ph̄i aut rethores: sed rustici ꝛ piscatores. tamen cōstituti sunt sup ppl̄m dei tanq̄ mgr̄i ꝛ doctores. Refert Grego. in li. dya. de quodam viro probabilis vite qui tanto amore scripturarū ardebat vt eis cōtinuū studiū impenderet. Cunqꝫ ꝑ multos dies. crescente scīa cresceret desideriū. cepit tandē sapia elatus imprudenter sp̄rnēs simpliciorībus scripturis. profunda ꝛ obscura. rimari sic q̄ incidit in errores: sed miseratione diuina ꝑ reuelatiōnē. diuinā est admonitus ne amplius harū scripturarū studijs incūberet sed sctōꝝ patrū vitas ꝛ mores legeret: ꝛ sic ad pristinū statum est reductus. Jō admonet nos ap̄ls ad hebre. xiij. dicēs Fratres: doctrinis varijs ꝛ peregrinis nolite abduci. Legimus de scō Hiero. q̄ fuit flagellatus eo q̄ legeret ad delectatione libros gentiliū ꝛc. ¶Multo verbum dei est diligenter audiendum cū attentione. In cuius figurā dn̄s dixit ad Ezech. iij. Comede volumen ꝛc. Sup q̄ dicit glo. Volumē est sacra scriptura quam tunc homo comedit quando legēdo vel audiēdo eā in archa memorie recondit ne per negligentiaꝫ de corde pereat. Ad hoc hortatur quemlibet nostrū spiritussanctus Prouer. iij. dicēs. Fili mi ne obliuiscaris legi mee ꝛ precepta mea custodiat cor tuū. Longitudinē em̄ dierū ꝛ annos vite ꝛ pacē apponent tibi. Sed heu multi sunt qui valde negligenter audiunt sacram scripturam. Dicunt em̄: sufficit nobis audire missam. de predicatione nō est curandū. Cōtra q̄s Joh. viij. dī. Qui ex deo est ꝛc. ꝰ tales ex deo nō sunt. q̄ verba dei nō audiūt. Et si audiūt hoc faciunt cū magno tedio. Cōtra quos dī. j. q. j. ca. interrogo. vbi dicit Aug. Interrogo vos frēs vel sorores: dicite mihi q̄d vobis plus esse videt corp⁹ xp̄i an vbū xp̄i. Si vultꝭ vere r̄ndere b̄ dicere debetꝭ q̄ nō sit min⁹ sit vbū dei q̄ corpus xp̄i. sup q̄ dicit archi. i rosario. Nō em̄ min⁹ ꝓdest nobis p̄dicatio q̄ cor-

pus xp̄i. Archi. de ɔſe. diſt. j. q̄n autem
Quia ꝑ predicacōem dimittūtur mor-
talia. ⁊ ita etiā videt plus ꝓdeſſe. Nā
lȝ predicatio ſit corꝑe xp̄i minor digni
tate: eā tn̄ ſumētibus ē maius efficiēdi
ꝑtāre v̄buȝ dei. i. p̄dicatio q̄ eſt q̄nq̄ cā
correptōis ⁊ emēdatōnis. ⁊ ita per cō-
ſequēs remiſſiōis. Frāgit enim corda
nr̄a ꝑ timorem Hiere. xiij. Nōne verba
mea q̄ſi ignis ardens ⁊ q̄ſi malleus cō
terēs petras. Itē ɔterit ꝑ dolorem. Un
de ps̄. Cor ɔtritum ⁊ hūiliatū deus nō
deſpicies. Itē liq̄facit ꝑ amorem Cātī.
cor. v. Aīa mea liq̄facta ē vt dilectus
meus locutꝰ eſt. Itē ps̄. Factuȝ eſt cor
meū tan q̄ȝ cera liqueſcēs. Itē viuificat
ad Heb. iiij. Uiuus ē eīn ſermo dei ⁊c̄.
Hec archidi. Ideo dic̄ Auguſtinꝰ vbi
ſupra. i caplo interogo. Ideo q̄ta ſollici
tudine obſeruamꝰ quād ɔ corpꝰ xp̄i no
bis miſtrat vt nihil ex ip̄o de manibuſ
nr̄is in terrā cadat. tāta ſollicitudie ob-
ſeruemus ne v̄buȝ dei qd̄ nobis eroga
tur. dum aliud aut cogitamus aut loq̄-
mur de corde pyro pereat. q2 nō minuſ
reus erit q̄ v̄bum dei negligēter audie
rit: q̄ȝ ille q̄ corpus xp̄i ſua negligēria i
terrā cadere pmiſerit. Hec Auguſtinꝰ.
Dic̄ Iohānes de mādauilla i tractatu
de deſcriptōe terre ſctē. ꝙ ſarraceni vi-
dētes lr̄as ſoldani genuflecrūt ſe añ eaſ
⁊ adorāt eas. ac portātibus oēm huma-
nitatē quā poſſunt oſtendūt. Sic nos
debemus reuerēter lr̄as oīpotētis dei
nobis miſſas ſuſcipe: ⁊ eis cum oī p2ōp
titudine obedire. Sed multi nō curant
audire neq̄ȝ obedire. Contra quos loq̄-
tur Auguſtinꝰ in tractatu de arbore in-
terdicti dicēs. Impatoris ſacramenta
id eſt ſecreta nemo ſine ꝑiculo ſui ſan-
guinis ɔtēnit. ſed oēs ſuſtinēt cum tre-
more ⁊ veneratōne. ⁊ adorāt viliſſimaȝ
cartulā atramēto ſcriptam. ⁊ velut di-
uinos apices adorāt. ſȝ cuȝ ſcripture di
uine legūtur: verba dei tonant. ip̄e dn̄s
quodāmodo preſens p̄ntibus loq̄tur ⁊
nō auditur. aut faſtidioſe hoīes audī
unt. aut qd̄ peius eſt fabulis vacāt. Im
perator longe poſitus de cartula loqui
tur ⁊ timet. ⁊ quaſi p̄ſens in illa charta
adorat. Teſtimoniū dn̄i cum recitatur
ab aliquibus contēnitur. Ip̄um ꝓphe
te clamāt. apoſtoli p2edicāt ⁊ euāgelia
loquūtur per ſeip̄um hoībus fabulan-
tur ⁊ nō auditur. Hec Auguſtinus.
¶ Sexto ſcriptura diuina eſt audiēda
obediēter cum oꝑis exhibitōne. vt ſcȝ
verba q̄ audit oꝑe adimpleat. Ideo dr̄
Iacobi. j. ca. Frēs eſtote factores v̄bi
nō auditores tn̄ fallētes voſmetip̄os.
Ideo ſeq̄tur. Factor oꝑis hic in facto
ſuo btūs erit. Nam fruſtra audiunt et
memoria cuſtodiunt ſi non oꝑe adim-
plent. Ideo dr̄ Math. vij. Nō oīs q̄
dicit mihi dn̄e dn̄e: intrabit i regnū ce
lorum. ſȝ qui facit volūtatem pr̄is mei.
Uñ apoſtolus. Nō eīn auditores legiſ
ſed factores iuſtificabunt. Ideo dam-
nabūt nos ſarraceni: q2 legem quā ac-
cepimus a xp̄o non obſeruamus. Su-
mus ergo peiores illis: q2 ipſi ſeruāt le
gem cū ſtudio quā acceperūt a macha-
meto eoꝝ propheta: imo ſumꝰ peiores
iudeis: q̄ potius inirent morteȝ anteq̄
vellent trāſgredi legem moyſi. Cuiꝰ ex
emplū ptȝ. ij. Machab. vij. de macha
beis q̄ ideo mortui ſūt: q2 noluerūt cō
medere carnes porcinas: qd̄ eſt cōtra
legem Moyſi. vt ptȝ Leuit. xi. Sep
timo eſt oꝑe adimplēdum ſine ceſſatō
ne. ſ. ꝑſeuerādo in bono oꝑe. Quia qui
ꝑſeuerauerit vſq̄ȝ in finē: hic saluꝰ erit
Marci. xiij. Quā nobis concedat il
le qui cum pr̄e viuit ⁊c̄.

Explicit terciū preceptū.

l

Incipit preceptum quartū.

Honora patrē

tuū ꝛ matrem tuā: vt lō-
b geuus sis sup terrā quā
dñs deus tuus daturus
est tibi; Exod. xx. Om-
nis dilectio hoīs in duo
bus ꝯsistit. s. dei ꝛ ꝓximi. Jō deꝰ post
precepta pme tabule que ptinent ad di-
lectōem dei: voluit ꝛ posuit pcepta se-
cūde tabule q ordinant hoiem ad dile-
ctionē proximi Inter ꝓximos etiā sūt
nobis pentes ꝓpinquiores. Ergo prīmo
ponit pceptum de honoratōe parētum
Et hoc ꝯueniēs est: qꝛ dicit mgr̄ sniarū
lib. iij. dist. xxxvij. Sic primū pceptum
prime tabule respicit prem in diuinis:
sic primū pceptum secūde tabule respi-
cit carnalem prem. Quia sic ille est pri-
cipiū creatōnis: sic iste est pncipiū ge-
neratōnis. Cōueniēs ē ergo ꝓpter duo
Pmo ex ordine nature. Nā natura pri-
mo naturalit agit i sibi ꝓpinqua dispo-
sitōe ꝙ̄ in remota. vt ignis naturaliter
calefacit ptem aeris sibi ꝓpinquā ma-
gis ꝙ̄ remotā. Cum ergo natura filiorū
ꝓpinquior sit nature pentū ꝙ̄ alioꝝ. qꝛ ē
orta ꝛ deriuata ab eis naturalit. ꝛ reci-
pere inclinat vt citius ꝯueniat ꝛ agat
in natura pentum ꝙ̄ alioꝝ. Unde dicit
Basilius ꝙ ciconie naturali instinctu
cū vidēt pentes ꝯfectos senectuti vo-
latu supportāt eos ꝛ in plumis calefa-
ciūt ꝛ alimēta eis procurāt. Ista ratio
tāgit p spūsanctū Eccles. vij. vbi dicit
Honora prem tuū ꝛ gemitus mr̄is tue
ne obliuiscaris. Memēto qm̄ nisi per il-
los nō fuisses. Ideo retribuas illis q̄-
niam ꝛ ille tibi. Secūda rō est. qꝛ vera
charitas debꝫ esse ordinata. iuxta illud
Cāt. ij. Ordinauit i me charitatē. Sup
quo verbo dīc Ambro. ꝙ oēs ꝓximos
ex charitate debemꝰ diligere: nō soluꝫ
verbo vel ligua. ꝫ ope ꝛ veritate. Ergo
in tali dilectōe ordo ē seruādus. vt pri-
mo deū. scdo pentes. tertō domesticos
quarto omes alios. Jō dic apl's. i. ad
Thym. v. Si qs suoꝝ ꝛ maxie domesti-
coꝝ curam nō hꝫ. fidem negauit: ꝛ est i-
fideli deterior. Quā regulam xp̄us cuꝫ
sue mr̄is curam habere non potuit. re-
linquens mūdum ꝛ vadens ad prem.
Johāni euangeliste eam cure cōmisit.
Ergo honorare parētes est primū pre-
ceptum secūde tabule. Et ergo christus
dixit. Honora prem tuū ꝛ mrem tuam
vt lōgeuus sis sup terrā quā dñs deus
daturus est tibi. In quo pcepto qtuor
ponit. Primo actū: ibi. Honora. Secū-
do obiectum: ibi. Prem ꝛ mrem. Ter-
tio ꝓmissum ibi. Ut sis longeuus sup
terrā. Quarto locum: cuꝫ addit ibi. quā
dñs deus daturus ē tibi. Circa quod
notādum ꝙ peccat pmo ꝯ illud pceptū
qui pentibus carnalibus debitū hono-
rem nō impēdūt. Qui faciūt directe cō-
tra diuine legis pceptum. contra diuie
legis promissum. cōtra naturalis legis
instinctum. Primo facit contra diuine
legis pceptum. In quo dicit. Honora
prem ꝛ mrem tuam Eccles. vij. Hono-
ra prem tuū ꝛ gemitus mr̄is tue ne ob-
liuiscaris. Quia mater nostra decē mē-
sibus nos in vtero portauit: ꝛ cum do-
lore nos peperit. cū magno dolore nos
nutriuit. Ergo gemitus illiꝰ nunꝙ̄ de-
bemus obliuisci. Ratō illius est. qꝛ tria
nobilia recepimus a parentibꝰ nostris
esse. nutrimētum ꝛ doctrinam. quoruꝫ
nullum recōpensare possumus. Unde
Aristo. ix. Ethycoꝝ. Magistris diis ꝛ
parentibꝰ nō possumꝰ reddere equiua-
lens. Ergo deo qui nos creauit. paren-
tibus qui nos genuerūt: magistris quī
nos docuerūt: nō possumꝰ condignaꝫ
recōpensatōem facere. Jō dixit Tho-
bias eiusdē ca. iiij. ad filium suū. Hono-
rē habebis ad mrem tuā ꝛc. Sic qlibet
pr̄ debꝫ puerꝫ ad hoc tenēꝫ ꝛ informare:..

vt matrē suam honoret. sicut ille thobias docuit filiū suū. Et silr quelibet mulier dz filiū ad h̄ tenere vt prēm habeat in honore ꝛ reuerētia Ecclesi. iij. Qui honorificat prēm suū vita viuet longiori. Hic honor stat in septem. Primo in cordis dilectiōe. Jō dicit Ambro. sup illud canti. ij. Ordinauit in me charitatē. Primo diligēdi sunt pntes. Super quo dicit Aug. ꝙ amor parētū est ppo nēdus amori filioꝝ. Cōtra h̄ faciūt qui pntes odiūt et optāt eis mortē vt eoꝝ hereditatē capiāt ꝛ fm motū ꝓprie voluntatis viuāt qḋ ē valde reꝑhēsibile ꝛ grande pctm̄: qḋ sic ꝓbat: q2 dicit Jo. in cano. sua. Qui odit frēm suū homicida ē. Si h̄ intelligit de ꝓximo q̄d tunc erit de illo q̄ odit parētes suos q̄s plus diligē tenet. Querit vtrū plus filij diligant pentes q̄ȝ ecōuerso. Rūr ꝙ naturaliter parētes plus diligūt filios q̄ȝ ecōuerso. eo ꝙ magis sciūt pentes q̄ȝ filij. ꝙ ab eis sunt geniti. Hoc intelligēduz est naturaliter ꝛ cōmuniter licet aliqñ fallat. Ergo merito pentes diligēdi sūt a pueris q̄s ipsi ita tenerrime diligunt. Vñ basilius. Parētes uros sicut ꝓpria viscera diligam⁹. Sed q̄ȝuis q̄dam hoc dicunt ore. corde tñ nō diligunt parentes suos. Cui⁹ exemplū ponit in hystoria britonū de leyr rege britānie. sicut dicit brutus in cronica sua ꝙ hūit tres filias. s. gormorillā. ragan. ꝛ cordoyllā. ꝛ non habuit masculinam prolem. Qui rex ꝯgregatas filias suas de amore suo sciscitatus est. Prima respōdens ꝑ curiam celestē testatus est ꝙ plus eum diligeret q̄ȝ aiam in suo corpe. Cui pater Quia meam senectutē tue vite ꝓposuisti. te tali maritabo quem elegeris cuȝ tertia pte regni. Ragam vero que secūda erat exemplo prioris. beniuolētiaȝ pris accipe volēs. iurando dixit aliter exꝓmere se nō posse q̄ȝ ꝙ eum sup oēs creaturas diligeret. Credul⁹ pater. illi aliā partē regni ꝓmisit. Sed tertia cordoylla intelligēs prem filiaꝝ adulatiōi bus acquieuisse dixit. Nulla est inter pater filia q̄ prēm suuȝ plus diligere q̄ȝ se presumat. Equidem nullam esse q̄ hoc fateat nisi iocosis verbis ūitatem celare nitebat. Nempe semp te vt patrem dilexi ne a ꝓposito diuertar meo. Et si plus vis. Quātū habes tm̄ vales ꝛ tm̄ te diligo. Iratus pr̄ eam exptem regni fecit. maritans eā in ptibus gallicanis vltra marinas partes. Sed postea per primā ꝛ secundam filias ꝛ eorum maritos fuit de regno expulsus. Per tertiā vero filiam ꝛ eius maritum honorifice receptus ꝛ in suum regnum repositus est. Hec in pauptate fuit amica sed alie due fuerunt adulatrices. Dubitatur an plus debeo diligere patrem aut mrēm. Respondet prēm: quia pat ꝛ mat sunt principia gñatiōis. Sed in generatōe pat est sicut mouēs ꝛ opans. femina sicut patiēs. Et quia fm Aristo. ix. li. de animalibus. excellētior est ratio actiui q̄ȝ passiui. Nec obstat ꝙ mr̄es plus laborauerunt: quia iste labor est inuoluntarius. Dubitat secūdo an plus debeo diligere prem vel filium. Rñdet. prem debeo plus diligē quia ab eo plura recepi vt dr. ix. Ethicoꝝ. dijs mgr̄is ꝛ pentibus nō reddere possumus equalens. Dubitat tertio an plus debeo diligere prem carnalem q̄ȝ spūalem. Rñdet. carnalē quia efficiēdo pr carnalis plus habet rōne efficientis q̄ȝ spūalis. qui magis se hȝ vt instrumētū. Dubitat quarto an plus debeo diligere vxorē an parētes. Videt ꝙ pentes q2 dr. ix. ethicorum dijs magr̄is ꝛc. sed vxori possum⁹ reddere equalēs. Item de dilectōne pentum habem⁹ preceptum decalogi: sed nō de vxore. Item. xxx. dist. c. si q̄ filii habent. dicit ꝙ religiosus potest exire ad cibādum parentes pauperes. Sed ꝯtra Genesis. i. dicit. ꝓpter hoc relinq

bō patrem ꝛ mr̄em ꝛ adherebit vxori sue. Respondetur ꝙ hoc intelligitur de matrimonio contrahendo. filius debet relinquere matrē ꝛ filia patrem. id ē. parentes non debent cōtrahere matrimonium cū filijs. ꝛ non intelligitur de subueniendo parentibus Secundo consistit talis honor in obsequijs famulando. Eccle. iij. Qui timet deum honorabit parētes ꝛ quasi dn̄is fuiet eis. q eū genuerūt in ope ꝛ sermone ꝛ omī patia Ideo tenent eos ducere cum ceci sunt. ꝛ portare cum infirmi sunt ꝛ claudi: vel alia fultra eis exhibere. s. eos lauare. lectum preparare. vel eos tegere vel sufve stibus induere. Sed qdam verecūdant de parētibus suis si ceci sunt vel claudi aut male vestiti. Et ideo spernunt eos aut verecundant. Quibus accidit sicut cuidā scolari parisius accidit. Qui cū esset p̄ciosis indutus vestibus ꝛ multū honorarek a studētibus. cūqꝫ visitasset eum pater suus in bu̇sili habitu timens ipe ꝙ socij sui cō tēnerēt eum si scirent ip̄m talem patrē hr̄e. rogauit patrem vt nullo modo indicaret socijs ꝙ ipe pater suus esset. Et simulās eum esse vnū de seruitoribus p̄ris sui. fecit eum comedere cū familia domus quod pater patienter sustinuit. Sed cum finito prandio fili⁹ eū duxisset ad camerā secreto ꝛ quesiuisset ab eo q̄d ei attulisset ostendit sibi pater magnā quātitatem pecunie quam ei attulerat dicens ꝙ nec aliquid ab eo habere deberet. Negasti in quit fili mi me. ꝛ ego te denegabo de cetero nunqꝫ comedes vel bibes ex co quod ego tibi mittam. Tertio talis honor cōsistit in obediendo ad Ephesios. v. Filij obedite parētibus v̄ris in omnibus. Deutro. xxj. Si genuerit homo filiū ɔtumacē ꝛ ꝓteruū. qui nō audierit p̄ris aut m̄ris imperium ꝛ coercitus obedire cōtempserit apprehendēt eum ꝛ educent illum ad seniores ciuitatis illius ꝛ ad portā iudicij dicentꝫ ad eos. Filius noster iste ꝓteruus cōtumax est. monita nostra audire ɔtempnit. cōmessationibus vacat. ꝛ luxurie atqꝫ ɔuiuijs. lapidibus obruet eum populus ciuitatis ꝛ morieť. Et hoc xp̄us nos docuit suo exemplo. qui suis parētibus subditus fuit: vt p3 Luce. ij. Et erat subditus illis. Unde sciendū ꝙ q̄libet teneť obedire parētibus in licitis ꝛ honestis qn̄ aliq̄d iubent q̄d bonū est ꝓ salute anime vt ad missam ꝛ ad ecclesiam ire ꝛ verbum dei audire. vel tacere vel loqui vel laborare. Et quicūqꝫ ꝑtinaciter vel sciēter cōtrariū faciūt peccāt mortaliter. Quarto ɔsistit in dulciter rn̄dendo cū ab ipsis corriguntur Unde ecclesi. iij. Maledict⁹ est a deo qui exasperat m̄rem. Tenētur em̄ parētibus dulciter rn̄dere cum ab ipsis corriguntur. Contra hoc faciūt qui dure ꝑtinaciter ꝛ inhoneste rn̄dent suis parētibus. Et in hoc grauiter delinquunt. vn̄ habeť Marci. v. Qui dixerit fratri suo fatue vel racha reus erit gehenne ignis. si hoc intelligiť de hoīe aut fratre suo eū deridendo aut scandalizando. aut paruipēdendo. quātum tunc reus erit qui suum patrem nominat antiquum fatuum vel ei maledicit. aut eum ꝑcutit. Tales hēditate p̄uari possunt Mā dē extra de iureiurādo. c. q̄ntauis. Ibi in glosa ponunt multi casus in q̄bus pater potest filium hereditate ꝓuare. Primus casus si filius parētib⁹ manus intulerit. Secūdus si graue iniuriā eis fecerit. Tertius si eos criminaliter accusauerit de cā que nō sit aduersus principē vel rēpublicā. Quartus si cum maleficis cōuersatur. Quintus si maleficus efficiať. Sextus si vite parētum fuerit insidiatus. Septim⁹ si vxori vel ɔcubīe patris se miscuerit. Octauus si ex dilapidatiōne filij grauia sūpendia sustinuerint. Nonus si ꝓ eo-

na vel debito eius inq̄tum pōt fidē iu-
bere noluerit. Decim⁹ si ꝓhibuerit eos
facere testamētuz. Undecim⁹ sͥ contra
volūtatem pentum int̄ arenarios ⁊ mi-
mos ꝯſeuerauerit: cum p̄r nō fuerit illi-
us ꝓfessionis. Duodecim⁹ si filia vitā
luxuriosam egerit. cū parētes vellēt cā
ꝓ posse dotare. Tredecim⁹ si pentib⁹
furiosis curam nō impēderit. Decimus
quart⁹ si pentem captū de carcē redu-
cere neglexerit. Hij casus ponunt̄ in
autē. vt cuȝ appel. cognoscit. §. causis.
col. viij. Quinto ꝯsistit in ꝓuisione
necessarioꝝ. hoc tenent̄ propt̄ donū qđ
ab ipsis receperūt. s. corꝑale nutrimē-
tum. Ideo filij q̄ pentib⁹ nō sbuenīūt
in necessitatib⁹ peccāt mortalit̄. vt pȝ p
glosam Exod. ij. que dic̄. Hoc p̄cipit fi
lijs ꝙ honorēt pentes officio pietatis.
scȝ ipsis i necessitatib⁹ subueniēdo. vn̄
Eccles. iij. Elemosyna p̄ris nō erit i ob
lione. Possum⁹ in h̄ vti exēplis. Int̄ q̄
precipuū est exemplū xp̄i. Qui cuȝ esſȝ
in angustia passiōis: tamē nō est obli-
tus m̄ris sue. imo curam ipsi⁹ habuit ⁊
eam ꝯmendauit Iohāni: vtȝ Ioh. xix.
Itē ip̄a irrōnabilia aīalia dant nob exē
pla. Dicit̄ eīn de grue. ꝙ qn̄ p̄r ⁊ m̄r ei⁹
depilati sunt querūt eis necessaria: do-
nec habeāt pilos aut moriāt̄. Aliud ex-
emplū est cyconioꝝ. de q̄bus legit̄ quā
do senescūt ꝙ filij pentes suos i nidos
ponūt ⁊ velut infantes iuxta pectus se
ponūt ⁊ fouēt eos ⁊ nutriūt. Si h̄ vo-
lucres faciūt: q̄d nō debēt facē homies
Ergo valde ingrati sunt q̄ pentibus nō
ꝓuident cū sibi ꝓuidere p̄nt. Iō dicit
ap̄lus ad Ephesios. Filij reddite vicē
pentib⁹: qr̄ h̄ acceptū est corā deo. Vn̄
exemplū scribit Valeri⁹ lib. v. ca. iiij. ꝙ
debem⁹ pentib⁹ in necessitatib⁹ sbuenī
re. Cum q̄dā mulier nobilis ꝓpter qđ-
daȝ flagitiū fuissȝ morti adiudicata: no
luit eaȝ iudex aliqua morte publica pu
nire ꝓpter honoreȝ pentele. Sed inclu
sa est in carcere vt ibi fame periret. Fi
lia vero eius q̄ erat nupta de licētia iu
dicis eam in carcere quotidie visitauit.
Pri⁹ tamē diligēter ꝓscrutabat̄ ne ali-
qđ comestibile secum deferret. Illa vō
extracto vbere singulis diebus m̄rem
lacte alebat. Cum vero iudex miraret̄
ꝙ tanto tempe supuiueret: repertum
est ꝙ ei a filia hoc fiebat. Tunc iudex
pietate mot⁹ m̄rem filie donauit. Vbi
iam talis filia repiret̄. h̄ potius m̄rimo
nio habito: p̄rem ⁊ m̄rem repudiaret.
qđ patuit in alio tali exemplo. Fuit q̄
dam vir diues habēs tres filias. quas
maritauit cuȝ multis bonis. Finaliter
pater finxit se depauꝑatuȝ. Accessit ad
domū prime filie: q̄ ei ad tempus mini
strauit necessaria. Tandē de ꝓsentia pa
tris importuna dixit ei. ꝙ ꝓpter mariti
improbitatē nō esset ausa ei vlteri⁹ ali
quid mistrare. Audiēs hoc p̄r ingemis
cens ait. Utinā haberē laqueū. Et filia
Quid faceres cū laqueo: Rn̄dit. meip-
sum suspēdere vellem. Filia vero occul
te ordinauit ꝙ p̄r inueniret laqueū quat
nus se cito suspēderet. P̄r cogitās ma
liciam filie accepit laqueū occulte: ⁊ ac
cessit ad scđam filiā que fecit ei sic pri-
ma. Tandē dixit p̄ri. ꝙ ꝓpter maliciaȝ
viri nō essȝ ausa ei aliq̄d mistrare. Qui
dixit filie sue. Utinā haberē gladium.
Ait filia. P̄r quid faceres cum gladio:
Rn̄dit meipsum interficere vellem. Filia
vero clam ordinauit vt cito cultellum
inueniret. quē p̄r accipiens accessit ad
terciā filiam q̄ eam benigne recepit. et
ꝓmisit q̄diu haberet buccellā panis:
cū eo vellet impertiri. Tandē p̄r occulte
ordinauit per vnuȝ alium venientē ad
filiam ⁊ dicentem. Nisi daret ei vni-
cum filium eius oporteret patrem mo
ri. Que respondit. Si haberem decem
pueros malleȝ dare tibi anteq̄ȝ permit
terem patrem meum mori. Qui accipi
ens puerum discessit. Pater vero con

siderans beniuolentiam illius filie ab ea recessit et fecit solenne conuiuium et tres illas filias inuitauit cum maritis. Finito prandio: pater extrahens laqueum de mantello dans prime filie dicens. Ecce laqueus tuus suspendas tu teipsam quem mihi preparasti. Ad secundam dixit. Ecce cultellus tuus interficias tu te. Ad terciam vero dixit. Ecce filia mea dilecta: hic est filius tuus dilectus quem dedisti vt me a morte redimeres. tu post mortem meam habebis omnia bona mea. Sexto consistit talibus honor in indulgentia commissorum. Ideo dicit quidam. Si defecerit sensu veniam da illi Eccles. iij. Fili suscipe senectam patris tui et non contristes eum in vita illius. Contra hoc faciunt quidam qui semel offensi a parentibus: quod vix vel nunquam eis parcere volunt. Septimo consistit vt post mortem eis subueniant cum bonis operibus et missis defunctorum. Contra facientes contrarium conqueruntur parentes illud Iob. xix. c. Quare me persequimini sicut deus et carnibus meis saturamini. Et merito: quia multa bona acceperunt aliquando a parentibus et vix procurant pro eis dicere vnam missam. aut pauperi dant elemosynam. Nam si quis videret pauperem in magna angustia et ei non subueniret: peccaret. Sic est in proposito: quia parentes nostri sunt in magnis angustijs purgatorij: si eis non succurrimus grande peccatum committimus. Sciendum est quod liber tenet subuenire illis animabus quorum bona hic possidet. Et specialiter conquerunt de illis heredibus qui eis non subueniunt de illis bonis que hic post se relinquerunt. Et ipsi heredes de hoc sunt reddituri rationem coram deo: quod ipsis non subuenerunt. Secundo hoc est contra diuine legis promissum. Primus est presentis vite elongatio. vt patet Exod. xx Honora patrem et matrem tuam: Sequitur ibidem. Ut sis longeuus super terram Et Ecclesiastici. iij. Qui honorat patrem et matrem suam: vita viuet longiori. Et hoc est rationabile. Ut a quo habet esse et vitam si ei vitam et esse conseruat: congruum est vt ei vita sua conseruet. Ergo econtra qui non honorant eorum vita abbreuiat. Quia plurimi tales improuisa morte moriuntur. dicente propheta. Subito defecerunt et perierunt propter iniquitatem suam. Secundum est filiorum suorum iocundatio Eccl. iij. Qui honorat patrem suum iocundabitur in filijs. In plurimis enim hoc videmus quod filij eorum in vita prosperant et econtra qui non honorant: eorum filij semper moriunt. Cuius exemplum patet in Cesario de illo qui inhonorauit matrem suam. et omnes eius filij in breui defuncti sunt. Etiam inueniunt filios suos duros sicut et ipsi fuerunt. Et ideo fuit iudicio. sic dicit Aristoteles de quodam qui percussit patrem suum. Interrogatus quare hoc faceret. Respondit. quia ipse percussit patrem suum: ita nunc fit sibi econuerso. Quia eadem mensura qua mensi fueritis: remetietur vobis. Tercium est boni nominis et fame diuulgatio. Melius est nomen bonum quam vnguentum preciosum et diuitie multe. et econuerso. mala fama est multum timenda. Unde Eccles. iij. Male fame est qui relinquit patrem. et maledictus est a deo: qui exasperat matrem. Quartum est diuitiarum accumulatio. Ideo dicit Eccles. iij. Benedictio patris firmat domos filiorum. Sed maledictio matris eradicat fundamenta. Et econtra. qui eos non honorant talibus infortunia rerum eueniunt. et frequenter depauperantur. capiuntur et spoliantur a raptoribus. vel bona eorum comburuntur. aut equi aut vacce moriuntur. Quintum est vite eterne consecutio. Et econtra: qui non honorant eterna vita priuantur. Exod. xxij. Qui maledixerit patri vel matri: morte moriatur eterna. Sextum est in presenti vita laudatio. Et econtra. qui non honorant confundunt sepe. Cuius exemplum ponit

cesarius q quidam diues cum vxore sua cessit omnibus bonis vnico filio suo: vt ipse sponsam diuitē ducere posset. Et filius promisit patri et matri q abundanter quādiu viuerēt ipsis prouidere vellet. Et post aliquod tēpus postq̄ sponsasset iuuenculā vnaz ipsa induxit maritū vt locaret parētes suos extra domū suam separatim. Et sic patri et matri primo satis abundāter prouidit filius. Tādem clausit viscera pietatis nimis tenaciter eis procurauit. Quadā die dnica vidit mater carnes terri in domū filij. et dixit marito. Diu est q come distis carnes. ite hodie ad domum filij nostri et inuenieris bonam assaturam. Tūc igitur prādij pater venit pulsans ad hostium. Statim filius impius assa tū pullum quē ipse ad comedendum in partes diuiserat ad capsam abscondebat. Intrante autem patre interrogauit filius quid vellet. Qui respōdit. Volebā hic prandere putās hic aliquid boni esse. Ait filius. Vide. quia nihil hic habemus. Recedente patre et ostio clauso pullus assatus ad mensam per ancillā afferri et reponi iubet. Que viso pullo cōuersus est in horribilem serpētem. Que territa fugit. Accedēs vir et pullum volens afferre saltauit in collum eius serpens et ei ita fortiter adhesit q nulla arte nec medicamie poterat remouere. Qui sta tim accedens ad epm indicauit sibi plagam dei qui ei pro penitētia iniūxit vt iret ad oēs maiores villas et ciuitates regni francie conuocatis iuuenibus et pueris. eis factum narraret vt suos parentes nō cōtenerēt s̄ honorarēt. qui sic nouem annis fuit. Et eo comedēte serpēs comedit. eo dormiēte dormiuit. Tertiō hoc est cōtra legis nature instinctū. quod patz p tale exēplū. Quidā hñs vxorem: qui habuit ex ea tres filios fm opinionem suam. Cui vxor eius cū quadā die cum ea litigaret obiecit q ipse credebat q tres haberet filios. s̄ vnus tm̄ suus erat. Redsito aūt viro ab ea q̄ suus esset. noluit ei indicare. Deinde cū pater infirmaret ad mortē et vxor defuncta esset: ipse faciens testamētum omnia bona sua dimisit illi qui filius suus erat. Post mortem vero eius facta est inter eos cōtētio cuius hereditas esset. Quilibet em̄ dicebat q ipse esset filius ille. et q sibi debebat hereditas. Et cuz hoc delatum esset ad iudicē precepit iudex vt pater mortuus alligaret ad arborez. Et ille qui directius in eum sagittā mitteret hereditatē haberet. Alligato autē patre ad arborem duo ex illis sagitaue runt in eum. Tertius vidit patrem suum sagittari: offensus est valde contra alios et dixit q nullo modo patrem suum sagittaret. Ex quo cogitatum est q ipsa erat verus filius suus. Et data est ei hereditas. Simile iudicium dedit salomon. iij. Reg. iij. duabus mulieribus que litigabāt de puero vno. Illam em̄ perpendit esse matrem: que non poterat pueri interfectionem tolerare.

Honora patrem et matrem.

Secūdo peccant

contra hoc preceptū q derelinquūt in necessitate et egestate psonas de sua parētela. Quia qui dixit. Honora patrē et mrēm. Jn illo etiā dixit. Honora pentelā tuam. Peccant ergo grauiter q derelinquūt fratrem patris aut sororē matris aut alios de sua parentela. Unde Catho dicit. Cognatos cole.

Circa quod notandum q triplex est cognatio. scz carnalis que ex cōsanguinitate propagatur. Secunda dicit cognatio spiritualis que ex cōpaternitate cō trahitur. Tertia dicitur cognatio legalis que ex adoptione causatur. Prima dicitur carnalis. ista est multum colenda et honoranda. et hec scdm̄ Raymūdum dicitur vinculum personarum

ab eodē stipite descendentium, carnali ꝓpagatione contractū. Et dico stipitē illam psonā a qua aliqui duxerūt originē. Unde ⁊ ꝯsanguinei dicunt quasi d̄ vno sanguine ꝓcedētes. Tales inuicē contrahere non debēt vsq̧ ad quartum gradum inclusiue. vt ptz de consanguinitate ⁊ affini. cap. nō debet. Durat tñ ſm hostieñ. quantū ad successionē hereditatis vsq̧ ad decimū gradum. vt ptz xxxv. q. v. Ad sedē. Tales cognati dñt se mutuo honorare. Ideo ꝯiugiū ordinatū est fieri inter extraneos vt amor ⁊ charitas dilatent ⁊ extēdant vbi naturalis amor minus feruet ſm Aug. xv. d̄ ciui. dei. c. xvi. Etiā dicit idem Aug. li. xv. de ciui. dei. c. i. Ut vehemētius cōmēdaretur societas humane vnitatis. vinculoq̧ ꝯcordie nō soluz nature similitudine. verū etiā ꝯgnatōis affectu oēs necterent. voluit deus vt ex vno homine oēm genus hūanū diffunderet. Debent ergo cognati sibi mutuo compati sicut membra eiusdē corpis. i. ad Corinthe. xii. si patit vnum mēbrū patiuntur oīa. Secunda dicit spūalis ⁊ euenit ex hoc ꝙ q̄s ꝯfert alicui sacramentū baptismatis aut ꝯfirmationis. Uel cū q̄s sustinet siue tenet illū cui tale sacramētū ꝯfert. Et cōtrahit inter baptizatū ⁊ eū qui suscipit. Item inter baptizatū ⁊ filium suscipiētis. hoc dico si sint legitimi. secus si essent adoptiui: q̄a tales filij suscipiētis legitime copulāt baptizato siue suscepto vt dicit innocentius. Item ꝯtrahit inter baptizatū ⁊ suscipientis vxorem si añ susceptionē cognita sit ab eo. Item int suscipiētes ⁊ parentes baptizati. Hec cognatio impedit ⁊ dirimit ꝯtractum matrimoniū. Et que dixi de suscipiēte intellige etiam de baptizante. Et idem de sacramēto confirmationis. Hec autem oīa de cognatione spūali patent in ca. necdum. li. vi. In alijs vero sacramentis nulla causat spūalis cognatio. extra e. q̄uis. li. vi. Per cathecismū vero contrahit cognatio spūalis q̄ tantū impedit ꝯtrahendū ꝫ non dirimit cōtractū. vt patz extra e. ca. p cathecismū. li. vi. Nota ꝙ baptismus est nobis magis necessari⁹ q̄ alia sacramenta ꝓpter quinq̧. Primo quia pōt cōferri sine alijs ⁊ nō ecōuerso. vt ptz de psbytero nō bap. ca. si q̄s presbr. Scd̄o q̄a sine eo nulla salus habet. de consecra. dist. iiij. firmissime. Tertio q̄ per ipsum venialia ⁊ mortalia dimittūtur de conse. distin. iij. c. nō sunt. Quarto quia p ipm plena fit remissio omnium pctōꝝ. de cōse. dist. ni. iij. sine pnia. Quinto q̄ est fundamētū ⁊ ianua oim sacramētoꝝ vt ptz de bap. ⁊ eius effe. c. maiores. Et de cō. dist. iiij. c. Itaq̧. Ergo in tali sacramento ꝯtrahit talis cognatio. Nam sicut in generatōe carnali cōtrahit cognatio carnalis ex parte patris ⁊ mr̄is. Ita ex generatione spūali ꝯferēs sacramentū gerit psonam dei patris. sed portans ad sacramētum gerit psonam ecclesie mr̄is. In his concordat Thomas ⁊ pe. in. iiij. dist. xxiiij. Et sciēdum ꝙ tres sunt species cognationis spiritualis. Prima dicit compaternitas que attēdit inter spūalem patrem pueri ⁊ carnalem. Nam vnus cōpatrū semp est spūalis pater filij. alter carnalis. Alia est paternitas ⁊ hec attēdit inter illum qui suscipit ⁊ eum qui suscipitur siue masculus sit siue femina. Tertia dicit fratnitas que attenditur inter filium tuum spūalem ⁊ filios carnales. De his tribus speciebus dicunt doctores ꝙ spūalis cognatio nō procedit ad nepotes ⁊ vlteriores q̄ nō habz gradus. Filia cm̄ mea ꝯtrahere potest cum filio filij mei. nō cum filio meo. q̄a hoc est ꝓhibitū. Ar. xxx q. iij. c. i. Possunt tamē filij duoꝝ cōpatrū copulari siue añ cōpaternitatē. siue post sine gemiti. excepta sola illa psona p quam cō-

paternitas ē cōtracta.que nunq̄ potest copulari aliculi filioꝝ sui pr̄is spūalis. vt3 extra de cogna.spūi.c.j.ꝛ.xxx.q.iij. ca.sup quibus.ꝛ ca.ꝑtacū. Querit vtrū aliq̄s posset fieri cōpater alterius ꝑ ꝑcuratorem. Rn̄det. Si loq̄mur solū quātū ad effectum ꝑmittēdi vel etiam tenendi ꝑ ꝑcuratorē spōdere q̄s potest Sed si loq̄mur quātū ad naturā ꝛ cōpaternitatē corꝑalem ꝛ cognatiōnē spūalem inde sequētem.tūc cōpaternitas ꝯtrahi nō potest fm archidi.super ꝑmo cap̄.de cogna.spi.libro.vj. Vide bartholū in fine legis.post mortē.ff.de adoptio. Et qd̄ videt 3. extra de ꝑcura.c.fi.li.vj.Soluit fm eū ꝑ illud quod notat extra de cōse.eccliaꝝ.c.aq̄. Idē3 tenet Jo.an. in quadam questione sua disputata. Tertia dicit cognatio legalis ꝛ ista venit ꝑ adoptiōem. Hec impedit matrimoniū. sc3 q̄ pater adoptator nō potest cōtrahere cum filia adoptata Nec etiā filij mei cum ea.vt3 ex̄ de cogna.legali ca.vnico.vbi di. Si qua per adoptionem soror michi esse ceperit q̄diu durat adoptio inter me ꝛ ipam nuptie consistere nō possunt. Ergo ea finita pōt cōtrahere. Dicit glo.in instiitutis de nuptijs.§.si qua. Tales omes tenent honorare pr̄es et patrinos. Et igitur talis honor debitum sortiat esse ctum. ¶ Notandum est q̄ pr̄es ꝛ pater ni debent ꝛ tenent pueros imbuere in sept. Primo i fide catholica quod maxime ꝑtinet ad paternos vt3 de cōse.di. .iiij.c.Vos ante omnia. Ubi dicit Augusti. Vos ante omīa tam viros q̄ mulieres qui filios in baptismate suscepistis moneo vos cognoscatis fideiussores apud deum extitisse ꝑ illis quos visi estis de sacro fonte suscipere. Ideo semp eos admonete vt castitatem custodiant. iusticiam diligant. charitatē teneant. ꝛ ante omīa simbolū ꝛ orōem dn̄icā vos met ipi tenete.ꝛ illis quos de sacro fonte ostendite. Hec ibi. Super quo dicit archi. in rosario. Cum presbyter omēs baptizatos de baptismo leuet.omniū pater est spūalis ꝛ omēs docere tenetur. Sed q̄ nō possēt omibus vacare. paternis cōmendant vt eos in simbolo ꝛ orōne dn̄ica ꝛ moribus instruant. Et isti paterni dicunt fideiussores.quia ꝑ pueris in cathecismo ꝛ in baptismo rn̄dent. Abrenuncio. credo ꝛc̄. Sed ꝯtra obijcitur. Si paterni docere tenentur filios suos spūales simbolum ꝛ orationem dominicā. Ergo melius esset q̄ vnus bonus ꝛ doct⁹ monachus virtuosus esset paternus q̄ indoctus rusticus. qui quādoq3 simbolum ꝛ oratōem dominicā ignorat. Cui⁹ oppositum prohibet canon.xvj.q.j.ca. placuit.vbi inhibetur monachis ne puerum de baptismo suscipiant. Et.xviij. q.ij.c.peruenit.vbi Grego.papa. abbati valētiniano scribit. Peruenit inquit ad nos q̄ i monasterio tuo passiue mulieres accedunt. ꝛ quod grauius ē monachos tuos sibi cōmatres facere laborant et sic incautam cōionem cum eis habere. Ne ergo occasione humani generis inimicus.sua eos quod absit calliditate decipiat. Ideo huius precepti serie cōmonem⁹ vt neq3 mlieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione ꝑmittas ascendere neq3 monachos tuos sibi cōmatres facere. Idē3 de cō. dist.iij.c.nō licet. ꝓhibet abbatibus. et ca.sequenti monachꝫ. Rō huius est duplex. Prima est ne ꝯtrahant incautam familiaritatem cum mulieribus. Secūda ne oporteat mlieres cōmatres osculari sicut in quibusdā partibus est consuetum. Ubi aūt ista nō timerent posset tolerari sicut fit in ꝑtibus ytalie vbi cōiter religiosi fiūt pr̄ni ꝛ magr̄i in theologia. Hec oīa dn̄t facere pr̄ni in puericia: q̄ in senio talia verecundātur addiscē. Idem docet mgr̄ egidi⁹ li.ij. ꝑt

.iij.c.iiij.cum tribus rõnib⁹. Prima ē. nã fides est supra rõnem ⁊ ea q̃ sunt fidei rõe cõphẽdi nõ põt. Ergo in tali etate sunt in fide imbuẽdi qñ rões nõ grũt dictor. Scđa ē q: etas illa ē creditiua simpliciter. Sꝫ ea q̃ sunt fidei credimus. Ergo in illa etate sunt imbuẽdi q̃ ad fidẽ qñ magis ere dũt. Sꝫ pu eri citius credũt q̃ viri aut senes. Tertia ē. q: psuetudo ē altera natura vt dicit phs. Ergo q̃nto aliqđ magis est assuetũ tanto magis ē naturare ⁊ tãto feruẽtius ei adhe remus. Cum ergo ad illa magis que in infantia addiscim⁹ assuescim⁹ ergo ⁊c. Scđo sunt informandi in vtutibus moralibus. Vñ seneca in epl'a xxij. Nouis ⁊ virtuosis pueri sunt morib⁹ erudiẽdi q: in tali etate faciss⁹ flectunt. Et ponit exẽplũ de arbustulis q̃ in q̃libet ptem flecti pñt. ⁊ tenera aĩalia sine labore pñt domari. Hoc etiaʒ Ausel. de simĩtudinib⁹ dicit. Mollis cera recipit imaginẽ sigilli ⁊ retinet eãdẽ cum est indurata. Sic est de etate infantuli. Et sicut indurata cera nõ bñ põt informari: sic est etiã de etate indurata. Exẽpluʒ ponit etiaʒ Aug. li.j. de ci. dei. de testa vel ẽcipho in queʒ si pmo infundit liqr p̃ciosus.f. balsam⁹ illũ saporẽ sp tenet. Si aũt pus fetor infundit tũc cum de fetore sp retinet. Ergo primo sunt erudiẽdi in vtutib⁹ moralib⁹ ⁊ in pceptis dei. quõ ea fuare dñt si volunt saluari. Iuxta illõ Mat. xix. si vis vitã ingre. ser. man. In hui⁹ signũ hñt pcepta scripta in manibus ⁊ in pedibus scilicet in decem digitis. ⁊ in decem pedicis. Itẽ q̃ libenter visitent ecclesiam ⁊ audiant missam ⁊ sermonẽ exẽplo xp̃i q̃ cuʒ esset. xij. annoꝝ ascẽdit cum pentibus suis in irl'm. ⁊ sic incipiãt deo fuire in iuuentute vtʒ treno.j. bonũ ē viro cũ poz tauerit iugum dñi ab adolescentia sua. Tertio cauẽdi sunt a malis exemplis ⁊ societate maloꝝ. q: magis sunt incli. nati ad malum q̃ ad bonum vt dicit ea non. xij.q.j. omis etas. Quia ad maluꝫ p seipsos: ad bonũ aũt per gratiam. Et etiã habent fomitẽ impellẽtem ad malum vt pbat Egidius in li. de regimie principũ: q: sunt molles ⁊ mollia facilius recipiũt impssionem q̃ dura. Ergo facilius recipiũt mores illoꝝ cuʒ q̃bus puersant. Secũdo q: facilliter q̃s inducitur ad id quod est pnus. Cũ ergo sũt proni ad malum: faciliter p malam soci etatem ad mala inducuntur. Tertio q: sunt nimis creditiui. ergo faciliter per malam societatem eis suadetur bonum quod est malum. Ergo cauere debent pentes q̃ coꝝum pueris nõ dent malũ exemplũ. Quia dicit Grego. ⁊ ponitur .xj.q.iij.c. pcipue. Tot mortibus digni sunt quot exempla prauitatis in posteris relinquunt. Sed heu aliqui informant suos pueros ad malum vbo et exemplo. in quo deum grauiter offendunt: sicut chorisare. blasphemare. potare. Ergo pricipes erunt omniũ illoꝝ peccatoꝝ. Ab illis malis exemplis sũt custodiẽdi quando peccare incipiunt quod est in septimo ãno aut citius sm q̃ magis vel minus vius rõis in eis accelerat. Vñ dicit extra de delictis pueroꝝ.c.j. q̃ pueris grãdinsculis peccatum nolũt quidaʒ attribuere nisi ab annis xiiij. cuʒ pubescere ceperũt. Quod merito credere debemus si nulla essent peccata que mẽbris genitalibus admittũtur. Quis vero audeat affirmare fur ta mendacia ⁊ piura nõ esse pctã. His plena est puerilis etas q̃uis in eis nõ ita vt in maioribus punienda videantur. Hec in glo. super verbo grandiusculis.i. dolo capacibus videlicet septẽ annoꝝ Tales em mẽtiri ⁊ verum dicere possunt ⁊ confiteri ⁊ negare vt dicit. Augusti. in epl'a ad renatuʒ epm. Sed actus carnales pficere nõ possunt nisi in.xiiij. ãno. Ideo dicit glosa superver.

bo pubescere.q᷒ añ pubertatē q̄ est in xiiij.āno nō p̄sumit de eo᷒ nisi malicia suppleat etatē.vt patz in Salomone:q̄ genuit in vndecimo āno fm mgr̄m in hystorijs.Ergo añ septimū annū pueri non ɔmittūt aliq̄ pctā.sicut ⁊ naturalit̄ stulti q̄ nunq̄ vsum rōnis habuerunt. Tales oēs habent vitā eternā ex meri to xp̄i:⁊ p̄ticipatōe bonoꝝ ecclesie. Sȝ diceret qs.Ex quo nullum malū impu nitum manet.qs tūc illa opera lugebit que ipsi pueri ⁊ naturalit̄ stulti cōmit tūt.Rn̄d eꝫ q̄ illi qui sciēnt occasiones dant eis ad talia mala opera.verbi gr̄a Qui stultum inebriat ex ꝓposito.vel q̄ iubet eum quodcūq; malū facere:reus erit.Sic q̄ iubet pueros maledicere aut malefacere:erit reus illoꝝ pctōꝝ.

Quarto imbuēdi sūt pueri circa sen sus exteriores.Prīo circa visum.vt.s. turpia nullo mō videāt:q: talia in coꝝ fantasijs de facili imprimūt.neq; ī ima ginibus.neq; in picturis.⁊ q̄ nō habe ant oculos vagabūdos.Ideo dīc Pie re.ix.ca.Ascēdit mors p fenestras no stras:si ergo viderint turpia:facilit̄ in clinant ad faciēdū similia.eo q̄ de omī bus vident admirari.Secūdo sunt in struēdi circa auditū:vt nō audiāt tur pia.q: talia in coꝝ fantasijs facilit̄ imp munt.Ideo dīc Aristoteles.vij.Ethy coꝝ.Prohibendi sūt pueri ne talia au diāt.q: audire est ꝓpe ip̄m facere.Ter tio circa gustū ne nimiū potent.Ideo dīc Aristoteles.viij.Polit.Iuuenes maxime ab ebrietate custodire opoꝛtet ne efficiant bibuli.⁊ dilapidatores bo noꝝ.Quarto circa loquelam.ne loquā tur falsa aut mēdosa de ancillis aut ser uis vel alijs vicinis.aut famā alicuius denigrādo.⁊ sup oīa q̄ nō loquant tur pia.q: ɔsuetudo est altera natura.Ergo si assuefecerint mētiri difficult̄ possunt retrahi.Quinto circa tactū.vt nō fure tur aut dāna ꝓximis nō inferāt in pi

ris aut pomis ⁊ alijs fructibus.q: talia qui vult saluari tenet restituere.Iux ta illud Petri nō dimittit̄ nisi ablatū restituat.vt̄ de regulis iuris li.vj.In oībus sunt maxie puelle aut filie instru ende q̄ a tribus debēt cohiberi.Prīo a nimio circuitu ne sint vagabūde ꝑ ꝑtria.Prio q: ex nimio circuitu dat̄ eis male agendi occasio ⁊ cōmoditas.Iō dīc p̄hus in Rheto.q̄ homies malefa ciūt cum possunt.Et hoc iō.q: ꝓ̄ꝑptio res sunt ad malū q̄ ad bonū.vt̄.xij.q. p̄ma.c.Oīs etas.⁊ multo plus mulie res q̄ viri.q: magis deficiūt a ratōne. Scdo q: ex nimio circuitu efficiunt pu elle inuerecūde.Rō huius est.q: oīne i solitū est verecūdū.Ideo q̄ndo mulie res nō sunt solite se conspectui viroꝝ p̄sentare:sunt verecūde.Quādo autē sunt assuete se viroꝝ aspectibus p̄senta re:inuerecūde efficiunt.Cum ergo vere cundia sit frenum mulieꝝ:si perdant eam multa turpia ꝑpetrant.nisi verecū die cathena constringant.vt ait p̄hylo sophus in Politicis.Tertō ex nimio discursu fiūt nimium impudice ⁊ lasci ue.Ratio huius est.quia fiūt ex h̄ ma gis hominibus domestice ac magis fa miliares.Animalia eni domestica per mittūt se palpari ⁊ tangere.Siluestria vero hec non permittūt neq; approxi matum sustinent.nec tactum.Si ergo mulieres sunt domestice:erūt impudi ce lasciue ⁊ vane.Cuius exemplum pa tuit in Dyna filia Iacob que voluit vi dere mulieres regionis illius ⁊ oppres sa est.vt patet Genesis.xxxiiij.Secun do cohiberi debent a nimia loquacita te.vt sint modo debito taciturne.quod ostēditur tripliciter.Prīo q: ex hoc sunt magis decentes ⁊ magis diligunt a vi ris.Cum fm p̄hum.ij.Rethori.Cōcu piscētia sit rei que abest vñ qñ aliquid possibile haberi videt.magis ardua ⁊ magis inaccessibilis:magis augeт ei⁹ ɔcu

pscentia. Si ergo mulieres sunt loqua
ces: ex hoc reddũtur magis familiares
τ contẽnunt ac vilipendũtur. Si autẽ
sunt taciturne: vident magis inaccessi
biles: τ p̄ ɔ̃ns magis diligunt: qꝛ oĩe
qđ diligit videt pulchꝛ. ac p̄ hoc vidẽ
tur magis decẽtes. Secũdo qꝛ prudẽ
tes loquũtur caute τ prudẽter. qꝛ vi-
gent rõne. Mulieres aũt qꝛ deficiũt a
rõne. τ qꝛ vbi est maior defect⁹: ibi cau
tius est agendũ. Ideoq₃ mulieres nisi
verba sua bene examinẽt: de faci li pro-
rũpunt in verba fatua τ impmeditata.
Hoc aũt faciũt nisi sint taciturne. Ter
tio debẽt esse taciturne ne sint litigio-
se. qꝛ quãdo incipiũt litigare: augetur
ɔcupia loquendi. qꝛ nesciũt se p̄ rõnem
refrenare: cuꝫ quasi careãt rõne. Inde
sequit litigiũ quod est enorme pctm̃.
Tertio erudiẽde sunt ne sint ociose
sed sp̄ laboriose τ op̄ose. Pꝫ h̄ tripliciter
fm phm. x. Ethycoꝝ. Pꝛio absq₃ dele-
ctatõne diu vita nr̃a durare nõ põt. iõ
puelle aliq̃bus licitis op̄atõnib⁹ τ ho-
nestis se dare debẽt. τ qꝛ vnusquisq₃ de
lectat in op̄e suo siue bonũ fuerit siue
malũ. Secũdo qꝛ fm phm: nescit mẽs
hũana ociosa esse. Ideo quãdo occupa
tur circa licita vagat p̄ op̄ositatẽ licitã
τ illicita sollicitudo vitat. Tertõ. quia
cõsurgit aliqua vtilitas τ aliqđ bonũ.
qualia sunt op̄a circa que debẽt op̄ari
seu occupari. Hoc ɔsiderãdum est fm
diuturnitatẽ τ diuersitateꝫ p̄sonarum
τ locoꝝ. Quinto debẽt erudiri pue-
ri i artibus mechanicis τ liberalibus
more antiquoꝝ p̄ncipũ. qui ꝓbos ma-
gistros hr̃e cõsueuerũt ꝓ instructõe fi
lioꝝ. sicut alexander aristotelẽ. traya-
nus plutarcũ. nero senecã. Unde legit
q̄ rex rhomanoꝝ scripsit regi francorũ
hortãs eoꝝ filios instrui liberalib⁹ di-
sciplinis: q̄ rex illr̃atus est tanq₃ asin⁹
coronatus. Et Eccĩ. vij. Filij si sunt ti-
bi: erudi illos. Debent ergo filij nobi-
lium τ principum τ diuitum erudiri in
artibus liberalibus. τ filij pauperum
erudiri in artibus mechanicis. Iuxta
illud Cathonis. Si tibi sint filij neco-
pes tũc artibus illos Instrue: vt pos-
sint inopem defendere vitam. Iđo scri
bit Johãnes in suo policraticon. libro
sexto capl'o. x. dicit de octauiano. q̄ cũ
filijs suis bona hereditaria sufficẽ pos-
sent: tamẽ voluit pueros suos instrui
ad gradum militarẽ. ad cursum. ad sal-
tum. ad vsum natandi. lapides iacien-
di manu exercitari fecit. acsi sua nequa
q̄₃ nisi p̄ virtutem possidere valerent.
Filias in lanificio instrui fecit: si pre-
ter spem in extraneam paup̄tatem for-
tuna proiecisset: p̄ artem sustentari va-
lerent. Ergo huius exemplo parentes
moneri debent. vt filij eorum in artib⁹
mechanicis imbuant. Sexto debẽt
acriter pro delictis corrigi. Unde Sa-
lomõ Prouerb. xxiij. Noli subtrahe-
re a puero disciplinaꝫ Eccles. xxx. Cur
ua ceruicem eius. Hui⁹ rei grã tria in-
ducunt exempla. Primũ est de Hely
sacerdote. De quo legit. j. Regum. iij.
qui filios corrigere neglexit: a deo ẽ pu
nitus. qui i domo sedens cum filiorum
morꝫ in bello ei fuisset nũciata. ideꝫ de
sella corru ens fractis ceruicibus expi-
rauit. τ ponitur trãssumptiue extra de
simonia. cap̄. Hely. Aliud exemplũ re-
citat Greg⁹. lib. iiij. dyal. de q̄dam pa-
tre q̄ habuit filiũ ãnoꝝ q̄nq₃. q̄ deũ blas
phemare nõ cessauit τ pr̃ cum nõ corre
xit. Iõ iusto dei iudicio in sinu pr̃is a
demõe p̄cussus τ mortu⁹ est. Terciũ ẽ
qđ narrat Boeti⁹ in li. de disci. scol'. de
filio lucretij. q̄ fuit absq₃ disciplina nu-
trit⁹ cõsumẽs sua i aleis τ meretricib⁹
τ a patre crebro redẽptus de angustijs
crucis: postea captus ꝓpter patris pe-
nuriam redimi nõ poterat. Qui cuꝫ la-
chrymis voce q̄rula petijt osculum a
pr̃e. Et cũ pr̃ accessit: nasuꝫ illius mor-

su acutissimo secuit dicens. Quare me is pmis erroribus incastigatus euasi. et nigri mei monitis non obediui. q. d. Pater q: me nō castigasti sed pmisisti me vacare pctis: merito de te capiam vindictam. Illius exemplo moneri debent pentes filios suos corrigē. non tñ dnt peutere pueros enormiter cū baculo aut fuste sic faciūt nouerce et cūvga. Honora patrem et matrem.

Ertio peccāt cō

t illud preceptū scolares et discipuli q debitū honorē nō impendunt suis mgris q eos informāt in moribus et sciētijs. Talib' em tenētur honorem. metū et obedientiā. Ideo dicit Catho. Magistrū metue. Et aristo. ix. ethico. Dijs parētibus et magris nūq possum' reddere equalēs. Sed notandū q mgr honorādus et metuēdus debet in se hēe q̄tuor. Primo sit scia illustratus. Secūdo sit beniuolētia inclinatus. Tertio sit innocētia decoratus. Quarto sit expientia certificatus. Primo debet esse scia illustratus ne sibi dicat illud ad Rom. ij. Qui aliū doces te ipm nō doces. Itē sapie. viij. Anteq̄ loquaris. f. docēdo: disce. Cui pcordat ca nō. lxj. di. c. Misex est eum fieri mgrm qui nunq̄ fuit discipulus. xvj. q. j. ca. si clericatus. dicit beat' Hiero. ad rusticum. Ne sis miles anteq̄ tyro. nec pus mgr q̄ discipulus. xlviij. di. c. phibentur. dicit In arrogātiam que est ruina dyaboli incidunt q in puncto hore nec dum discipuli statim magistri efficiunt. Et extra de elect. ca. offici. recitatur q papa noluit quēdam abbatem nobilem confirmare eo q anteq̄ esset discipulus voluit esse magister. Ideo antiqui intra pacqrendis scientijs sustinuerūt sicut recitat Hugo i li. didascolon dicens Alij calcabant honores. Alij pcierūt diuitias. Alij acceptis iniurijs gaudebant. Alij penas spreuerūt. Alij contubernia hoim deserentes. vltimos recessus et secreta heremi penetrātes soli se phie dedicabāt vt eo melius ptēplationi vacarent. Seqtur infra. Sapiēs vir ille grecie themistocles cū expletis cētum et septem annis se mori cerneret. dixisse fertur se dolere q egrederet de vita qñ sape cepisset. vñ Hiero. in plogo biblie scribens ad paulinū. Legim' in quit in veteribus hystorijs quosdam lustrasse puincias. nouos adijsse populos maria transisse. vt eos quos ex libris nouerant corā quoq; viderent. Sic pictagoras mēphiticos vates. sic plato egiptū. Et sic de alijs multis sibidem numeratis. Sic appollonius pertransiuit caucasum montem vt videret hiarcū in throno aureo sedētem. potantē discipulos suos de fonte tantali. Sz nostri moderni scolastici nō curant sic mūdum pagrare p scientijs adipiscendis contenti solo noie. f. q vocant magistri. Cōtra quos saluator. Mat. xxiij. Non vocemini magistri q: vnus ē magister vester in celis. Secūdo debet esse beniuolētia inclinatus. De q Grego. et ponit extra de maioritate et obedientia. c. humilis doctrina magri. super quo dicit glo. Bñ dicit humilis. Nam magister debet esse humilis et benign' auditoribus et humiliter docere. nō cū austeritate et potentia. vtz. xlvj. di. cap. Hoc nabet pprium doctrina arrogantium vt humiliter nesciant inferre que docēt et recta q̄ sapiunt etiā ministrare recte nō pñt. Asperitatis aūt nimie increpatio nec correctionē recipit nec salutē. Talis tñ hūilitas sic moderari debet q non frangatur regendi auctoritas. vt dicit Augusti. in regula et ponitur. lxxxvj. di. c. Dū nimium seruatur humilitas. Tertio q sit innocentia decoratus. q̄ hoc dicit boeti' vbi supra in li. de disci. scola. Magistratus indi

morū honestate polleat ⁊ debet esse in sermone verax. in iudicio iustus. in cōsilio ꝓuidus. in cōmisso fidelis. ꝯstans in vultu. pius in affectu. virtutibꝰ insignis ⁊ bonitate laudabilis. Sequitur ibidem. Nulla siquidē res pniciosior discipulo ꝙ̄ vita contumeliosa magistri Et sic doctrina vilescit ex ignominiosa vita docētis. Uiuat igitur magr̄ virtuose vt discipulos informet. Sene. in epistola. vij. Plus hoīes inꝙ̄ oculis ꝙ̄ auribus credunt. Longū em̄ iter ꝑ precepta. brē ⁊ efficax ꝑ exempla. Unde dicit. ij. q. vij. c. Nos. Mgr̄i erroris sunt qui peius viuunt ꝙ̄ discipuli. Quarto debet esse expiētia certificatus. Iō magister egidiꝰ ōndit in lib. de regimine principū. pte. ij. c. ix. dicens ꝙ debet esse sciēs in speculabilibꝰ vt doceat in sciētia. prudens in agibilibus vt instruat in bonis moribus. Primum probat quia ad hoc ꝙ sit sciens tria requiruntur. Primo debet esse inuentiuꝰ ex se. qr ꝗ nullo modo scit aliqua inuenire. ꝫ solū alioꝝ dicta referre. magis est recitator ꝙ̄ doctor. Secūdo debet eē intelligens qa nullus sufficit sibi in speculādo. ꝫ posteriores phī ex dictis priorū habuerūt iuuamēta. Iō nō solū requiritur ꝙ sit inuentiuꝰ ꝫ etiam intellectiuus aliorum. Tertio reqritur ꝙ sit bene iudicatiuꝰ ꝗ dicta alioꝝ sunt tenenda ⁊ ꝗ respuēda. Ut aūt sit prudens in agibilibus ⁊ brē instruat in bonis moribus reqrit vt sit memor. cautus. prouidus ⁊ circūspectus. Primo debet esse memor recolendo pterita. Nam sicut volens rectificare virgā nunꝙ̄ eam rectificare posset nisi cognosceret ex qua ꝑte esset obliqua. sic volens alios rectificare nūꝙ̄ eos cōgrue rectificare posset nisi haberet pteritoꝝ noticiā per ꝗ cognosceret quōmō obliquati essent. Secūdo debet esse ꝓuidus futuroꝝ. vt adhibeat medicamēta ꝯtra ea ꝑ que ipo steriū facilius obliquari possent. Tercio debet eē circūspectus vel expꝰtus quia debet cognoscere particulares cōditiones pueroꝝ cum expiētia circa particularia habeat esse. Nam aliquos debz corrigere ṽbis. alios verberibus fm ꝙ delictum ⁊ ꝯditio pueroꝝ requirit. ⁊ si clericus scolaris existat. magr̄ ꝑcutiēs eū nō incidit in canonē. vt patz de sen. excō. c. j. vbi di. Neqꝫ magr̄ si scolarem clericum intuitu discipline vel correctionis ꝑcusserit nō potest ī ipso iniectio manuū violēta notari. Tales magistri debēt esse in ecclesijs qui pauperes clericos doceant in grammatica vt pz extra de magistris. c. j. ⁊ ca. nō null'. Etiaz ecclesia metropolitana dz hr̄e theologum qui sacerdotes ⁊ clericos doceat i sacra pagina ⁊ illi debēt assignari ꝓuētus ꝑbendaꝝ vnde ille sustētet. Et pro licentia docendi nullus ꝑmium exigat sub obtentu alicuius consuetudinis vt pz ibidem in ca. qm̄. ⁊ in ca. prohibeas

Notandū est scdo ꝙ pueri imbuēdi in artibus liberalibꝰ debēt in se hr̄e septem. Primo debēt esse in corpore formosi. Iō dicit boetiꝰ in li. de discī. scola. Uidēdum ē ꝙ infans cuz ducit adibuēdum in eo mēbroꝝ decēs sit dispositio ⁊ partiū integraliū ⁊ ponit ibi exemplū. Legit Thimothei. filiuz lepra incūbentē castratū. loripedē factū gibbo tumentē. doctrine mancipatum plebeiā extitisse abiectionē. socioꝝ ridiculosam deiectionem. hec ille. Cauenduz est ne tales ponantur ad studium ne sciētia cōtēnat. vn̄ Uirgiliꝰ. Gratior ē pulchro veniens e corꝑe virtus. Unde seneca eplā. lx. Minꝰ accepta est scīa vel virtus veniens ex corꝑe difformi. Item tales non pn̄t finaliter ꝑsbyterari vt pz leui. xxj. Hō de semine aaron ꝗ habuerit maculā nō offerat panes deo suo. nec accedat ad ministeriū. eius. Si cecus fuerit. si claudus. si ꝑuo vl' gran

di naso: aut torto. si fracto pede. si gibbus. si lyppus. si albuginē hūs in oculo. si iugē scabiē. si impetiginē in corpe vel herniosus. si mancus. Rō hui⁹ est. q: si tales ordinarent vilesceret sacerdotale officiū. Sed ista hodie nō repellūtur. vt p3. vij. q. j. Qualis. in fine. nisi sit defectus valde notabilis. Sed spūaliter intellecta repellūt. vt p3. xlix. di. ca. Hinc eteni. Exponit ibi Gregorius p cecum ignorantē. p claudum insufficientē p nasum deformē indiscretū. p fractum in pede: ineptū ad gradiēdum i via morum: p gibbosum. sugbum ꝛc. vtsᷓ. Secūdo debet esse ingeniosi. Ideo dic̄ salomō Sap. viij. Puer erā ingeniosus ꝛ sortitus sum aiam bonā. Ideo dic̄ hugo in didascolō. Qui doctrine operam dant: ingenio simul ꝛ memoria pollere debet. vn̄ Aug⁹. x. de trinita. His trib⁹ inspici solent ingenia puulorꝫ. q̄to tenacius ꝛ facilius puer meminit: ꝛ quāto acutius intelligit ꝛ studet ardenti⁹. tanto est laudabilioris ingenij. Cui⁹ signū est mollicies carnis. vt p3 in. ij. de aīa. Molles q̄dem carne aptos mente esse dicim⁹. Si aūt tales nō sūt ingeniosi ꝛ visitāt scolas pdunt tp̄s. Et de talibus dic̄ laureat⁹ poeta Franciscus petrarcha. in libro de re. vtri. fortu. ca. xxxviij. Sepe indē caput viri facilius mollius q̄ hoīs. Caueāt ergo pentes ne expēsas perdāt. Caueāt rectores ne tales decipiāt ꝫ moneant tales ad opa mechanica. Si aūt essent ingeniosi: ꝛ nō virtuosi. esꝫ grande piculū. Vn̄ idē Fran. petrar. li. j. ca. vij. de re. vtri. fort. Rn̄dit discipulo suo gl'iant ꝛ dicenti. Ingeniū mihi velox ē. Rn̄dit. Ad vtutes vtinā. Alioq̄n quo velocius eo ꝓlus est ruine. Sequit̄ur ibidē. Sepe magnū ingeniū: magnoꝝ inciū malorum Raro aūt magni errores nisi ex māgnis ingenijs prodiere. Idē Sepe pueri ingeniosi moriūtur ne sint inuētores magnorꝫ errorum. sicut fuit filius beati augustini De quo ip̄e dicit. ix. ꝯfessi. Adiūximus nobis ad baptismū3 adeodatum puer ex me natū carnalit de pctō meo. Tu benefeceras ei. annorum erat ferme quindecim ꝛ ingenio preueniebat multos graues ꝛ doctos viros.

Sequit̄. Porroꝛi mihi erat ingenium illud. Dubitatur. vtrum ingenia homi num modernorum sint subtiliora veterum. quia dicit Hieronymus in prologo biblie. Ingenia hominū quasi vina probātes. Sicut em̄ vetus vinum melius est nouo: sic q̄dam dixerunt veteres subtiliores ingenijs floruisse q̄ modernos. Contra quoꝝ opinionem primo est priscianus in primo maioris voluminis. Cuius inquit auctores quāto sunt iuniores: tanto sunt pspicatiores. ꝛ ingenijs floruisse ac valuisse diligentia. Scd̄o contra talem opinionē est etiā3 experiētia in artificialib⁹ opibus modernis: vt sunt picture. adificia. ꝛc. que absq̄ cōparatōe sunt subtiliora antiquis. Idē3 patꝫ in sciētijs hūanis. Est etiam contra illud q̄ iuuenes moderni tpis sunt cōiter subtiliores. cautiores. ꝛ prudētiores q̄ iuuenes antiq̄. Si aūt dicat̄ q̄ antiqui fuerūt melioris ꝛ diuturnioris vite q̄ moderni: modo boni talem ꝯplexionis sequit̄ bonitas ingenij. Rn̄det q̄ l3 olim homies fuerūt fortiores in naturalib⁹ ꝛ longioris vite: ꝛ p ꝯns q̄tū ad h̄ bn̄ fuerūt melioris cōplexiōis q̄ hoies hui⁹ tpis. nō tn̄ seq̄tur ex illo q̄ fuerūt melioris ꝛ ꝯuenientioris naturalis dispositōnis p̄o bonitate ꝛ subtilitate ingenij. q: ex alia cōplexione oꝛit̄ fortitudo hoīs ꝛ diuturnitas vite. ꝛ ex alia subtilitas ingenij. Vnde f̄m Aristotelē in problematib⁹ Fere oēs illustres in sciētijs fuerunt melancolici. ꝛ tamē cōplexio melācolica nō est nobilissima ergo. Item perfectioris cōplexionis ē equus q̄ aranea

vel formica et tñ valde ingeniosior et industrior est formica q̃ equus. Itez/ cõter hoīes subtiliores et naturalit ingeniosi sunt breuioris vite: et econtra homines fortes et longeui sunt tardi ingenij. Tertio debet esse studiosi. Vñ dicit Boetius i li. de disci. sco. Discipul⁹ debꝫ esse intẽtus ad audiẽdum. docilis ad intelligẽdum. beniuolus ad retinẽdum. Et subdit. Non sit scolaris discolus. Di aũt discolus q̃si a scola diuisus Scola grece dr̃ vacatio latine: a q̃ vacatione diuisus est. Ergo discolus est qui discurrit p vicos et plateas et tabernas. p meretricum cellulas. p publica spectacula et choreas. q̃dam coꝝ addiscũt dimicare q̃ misi sunt a pentibus cum magnis expensis ad studendum. Alij nocturno tpe in plateis cuz cytharis et lutinis discurrũt. De talibus magistri eoꝝ et hospites tenẽt reddẽ rationẽ q̄ nõ ꝯpellãt eos ad studia. Maz scolares q̃ volũt ꝓficere oportꝫ q̄ sint cõtinuati in studio sine desperatõne: sicut filius incõstantie. de quo dic̃ Boetius in li. vbi supra. Qui tñ ad innũera agenda se dedit: ꝫ sp in principio de labore territus: ad aliud se transtulit. Tandẽ ad acq̃stiõem sciarum se trãstulit: et ad crathonẽ athenis veniẽs vt ab eo disceret: vidit i sede sua difficilimas questiões scriptas. Quas plegens et statim intelligere nõ valens: studiũ sapiẽtie tanq̃ sibi impossibile abhorrẽs ad tantam desꝑatõem venit vt diceret. Miserum ẽ me esse hoiem. Utinã possem humanitatẽ exuere. et asineitatem induere: specie ꝑmutata Dicit Boeti⁹ q̄ attẽdere debuissꝫ illud quod obtusitas ingenij cuiuslibet opis ꝑmollit diligentia. Jdeo dic̃ Hieronym⁹ sup illõ Prouerb. iiij. Ego filius fui Tencllus Quid inq̃t magis ad spem percipiende scientie erigit animum: q̃z id qd̃ eos quos in sciẽtia claresce re miramur aliquãdo paruulos et indoctos fuisse meminimus. Dubitat verum p̃bie studium et artium liberalium sit vel fuerit apud deum meritoriũ: Uidetur q̄ nõ. qꝛ tũc gentiles sicut Aristoteles. Plato et Socrates apud deũ multo meruissent: q̃ feruentissime insistebant studio et amore scie oibus renũciauerũt. Qui tamẽ amore dei talia nõ studuerũt: sed propter vanitatem. vt ptꝫ ad Rho. j. Euanuerũt eñ in cogitatõibus suis. etc. Item quidã magister parisiensis. quen dã suũ scolarem sociũ egrotantez obnixe rogauit vt post mortem ad se rediret et statum suũ sibi renũciaret. Qui post aliquos dies sibi appuit cum cappa de pergameno tota sophismatibus intus scripta: et flãma ignis tota tecta. Qui requisitus a magistro quisnã eẽt. Ait ille. Ego suz ille qui ad te redire ꝓmisi. Qui de statu suo requisitus ait ille. Hec cappa quã supra me habeo est mihi data vt eam portem ꝓ gloria quã in sophismatib⁹ habui. Porro flamma ignis qua coopta est. pelles sunt delicate et varie quas ferebam que vt flamme me cruciant et exurũt. Sed cuz magister illam penam facilem iudicaret. dixit ei defunctus vt manum extenderet: et sic facilitatẽ sue pene sentire posset. Cunq̃ manum extẽdisset. ille gutam vnam sui sudoris dimisit. que magistri predicti manũ sagitta citius ꝑforauit. ita q̄ cruciatum mirabilez sensit et ait. Talis suz totus. Igit ex illa acerbitate penaꝝ territus seculum reliq̃t: et religionẽ intrauit. Vñ mane scolarib⁹ ꝯgregatis: hos versus composuit. Lingo coax ranis cras coruis vanaq̄ vanis. Ad logicam pergo que mortis nõ timet ergo. Incõtrariũ ẽ q̄ p tpale studiũ acq̃rit circa deũ et creaturas ꝯgnitio veritatis q̄ est nec̃aria ad salute et recte viuendũ. qꝛ p̃bia ostẽdit debitũ rerũ finez et ordinẽ. Igit est ꝟtuosus laꝰ

hoc est meritorius. Itē actus militie tēporalis romanorum tendens ad bonū rei publice fuit meritorius glorie tēporalis vt patz .ij. de ciui. dei. c. xv. dicēte aug. Quibus nō erat deus daturus vitā eternam. si neqz hāc eis terrenā gloriā excellētissimi imperij concederet. nō redderet merces bonis actibus eorum. i. virtutibus. Pro isto dubio ē notandū q studiū est vehemens vel diligēs mentis applicatio vel occupatio ad inueniendū. declarandū roborandū vel defendendū veritatē quia ois studiosus labor circa inuentionez ē veritatis vel inuēte declarationē vel roborationē vel defensionē. Scdo notandū q multiplici rōne et intentiōe qdā applicāt se studio. Quidā pcise intētione gentiliū propter cognitionē veritatis. quia cognitio veritatis ē pfectio hūani intellectus. Ideo oēs hoīes naturalit scire desiderāt. Alij vt intitulati promoueant vel lucrent. Alij vt honorētur et magni habeant. quia scientia est de numero bonorum honorabiliū. De quibus sāctus Bern. sup cantica sermone. xxxvj. Sūt inqt q scire volūt eo fine vt tm sciant et turpis curiositas ē. Sūt qui scire volūt vt sciant ipi: et turpis vanitas est et subdit. Sūt q scire volūt vt sciam suā vendāt: et turpis questus est. Sūt q scire volūt vt edificēt et hec charitas ē. Hec ibi. Cōstat q illi pmi nō merent in studio suo. Alij tribus bonis intētionibus se dāt studio. Primo vt p scias hūanitus inuētas cognoscāt causas cōditiones et status opm dei et exinde cōsurgāt in dei laudē et dilectionē. quia qui nō cognoscit subtilitatē artificij. nō laudat artificem Scdo vt talibus scientijs se disponāt et abilitēt suū ingenium ad aptius defendenduz ea que fides saluberrima xpiane religionis tradit credenda. Tercio vt cognoscāt quātū humana inquisitio potuit in cognitione dei et creaturaruz ascendere. et qntū potuit appropinqre cognitioni supnaturali seu fidei. vt videat homo quō necesse fuit ad salutem suā fieri desup illuminationes. Illoruz studiū apud deū ē meritoriū singulariter si student vt doceant ignorantes.

Quarto debēt esse humiles et obsequosi quia Math. xj. di abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Itē ps. Intellectū dat puul. Unde hugo in li. didascolon. lib. iij. ca. xiij. dicit. q pncipiū discipline ē humilitas. Cuius cū sint multa documenta hec pcipue ad lectorem pertinent. Primo vt nullā scientiam. nullā scripturaz vilem ipse teneat. quia omnis scientia bōna. Secūdo a iuuentute vt discere non erubescat. Tercio vt cū scientiā adeptus fuerit ceteros nō contemnat. Primo in h consistit talis humilitas vt nullam scientiam vel scripturā vilem teneat. quia omnis sciētia bona ē et omnis scptura pdest. vtz. xxxvij. di. c. Legimus aliq ne negligant et legimus ne ignoremus. legimus nō vt teneamus sz vt repudiemus Sed quidā dedignant studere artes. sz volunt studere theologiam sicut qdam pigri religiosi arbitrātes melius eē studere theologiam qz logicam vel physicam nesciētes q p illas ad illam puenitur et nō econuerso. Itē quidam continue student artes et theologiam abominantur. Tali vitio beatus Augus. inuolutus erat vt patz li. iij. cōfessionum. c. v. dicens de seipo Institui animū meum intendere in scripturas sanctas et videre qualis erat et ecce video rem nō apertam superbis neq nudatā pueris. Sequitur ibidem. Uisa est mihi indigna vt eam compararem tulliane dignitati Tumor meus refugiebat modum eius acies mea non penetrabat interiora eius Ueruntamen illa est que cresci: cū paruulis. sed ego dedignabar eē paruulus et turgidus fastu mihi grandis videbar Dubitatur vtrum liceat clericis ac lai

cis studere in libris gentiliũ. Rñdet q̃ q̃dam legũt libros poetarũ vel gentilium ad voluptatem ꝛ delectationem. ornatu verborum allecti. ꝛ tales peccant. Idem dicit. xxxvij. di. c. Epũs gentiliũ libros nõ legat ꝛ sacerdotes dei obmissis euangelijs ꝛ ꝓphetijs videmus comedias legere ꝛ amatoria bucolicorum versuum vba cantare. Ibidẽ etiã legim⁹ de beato Hiero. Qui dum libros legeret ciceronis ab angelo est correpť⁹ eo q̃ vir xp̃ianus paganoꝝ figmentis intẽderet. Et ponit hoc ipse in epl'a ad eustochiũ. Narrat etiã in vita sancti hugonis cluniacẽsis. q̃ semł' dũ dormiret vidit ꝑ somnum sub capite suo cubare multitudinem serpentiũ ꝛ feraꝝ. Et euigilans exquirens inuenit librũ varronis sub ceruicali suo positum fantasijs plenum ꝛ ritibus gentiliũ. Quẽ librum postq̃ȝ abiecit in pace quieuit. Scd̃o quidã legũt in libris gentiliũ vt eorum errores detestent ꝛ vtilia in eis ad vsum sacre eruditionis vertant. De hoc legitur. xxxvij. dis. §. Sed ecõtra legitur q̃ moyses ꝛ daniel omni sciencie egyptiorum ꝛ caldeoꝝ eruditi fuerunt. Legitur etiam q̃ precepit dñs filijs israel vt spoliarent egyptios auro ꝛ argento. Moraliter instruens vt siue aurũ sapientie siue argẽtũ eloquẽtie apud poetas inuenimus in vsum salutifere eruditiõis vertam⁹. Ibidem in. c. si q̃d veri de deo sibilla vł' orphe⁹ vł' alij phi dixisse ꝓhibẽtur valet q̃dẽ ad paganoꝝ vanitatem vincendã. non tñ ad eoꝝ auctem cõplectendã. Hec aug⁹. in li. ꝯ manicheos. Scd̃o requirit vt a nemine discere erubescam⁹. Ideo di. xxxvij. di. c. Null⁹ ep̃s ꝓpter obprobriũ senectutis vł' nobilitatẽ generis a paruulis vł' minimis eruditis si quid forte vtilitatis est aut salutis inquirere negligat. Ideo dicit Hugo in li. didascolon. ꝯsiderãs illud platonicũ. Malo aliena verecunde discere q̃ȝ mea impudenter ingerere. Cur discere erubescis ꝛ nescire verecundaris pudor iste maior est. hec ille. Tercio cũ scientiã adeptus fuerit ceteros non debet cõtemnere. Econtra qđ multi faciunt despicientes aliquos: quorum ingenia nũq̃ȝ attingere possunt. Quinto debent esse deuoti ꝛ religiosi. q꞉ dicitur Sapieñ. j. In maliuolam animam non intrabit sapiẽtia. neq̃ȝ habitabit in corpore subdito peccatis. vñ Hugo in libro didascolon. Studens in sacra scriptura non cõfidat de acumine ingenij sui nec de subtilitate scrutinij nec de sedulitate studij. sed de bonitate dei ꝛ pietate orationis. Optaui inquit sapiẽs sapientiam ꝛ datus est mihi sensus. Inuocaui ꝛ venit in me spiritus sapientie Sapieñ. vij. Ideo narrat Aug⁹. li. j. de doctrina xp̃ia. de quodã q̃ orãdo triduanis ꝑcibus impetrauit a deo plenã noticiam scripturarũ nullo homine docẽte. Cui cum oblatus esset codex legit in eo stupentibus cunctis. Ideo dic̃ xp̃s: Math. xxiij. Nõ vocemini magr̃i vn⁹ est eñ magister vester in celis. Ideo dicit laureatus poeta frãciscus petracha de re. vtri. fortu. li. ij. c. xxxix. Sub idocto inquit ꝑceptore doct⁹ aliq̃s fieri potest. vel ꝑ seipm̃ vel qđ verius est influẽtia celesti atq̃ȝ inspiratione. Et vt ciceronis vtar verbo aliquo afflatu diuino sine quo nec doctũ certe nec bonũ virũ posse fieri credendum est. Hoc eñ non solum vera religio sentit. sed gẽtilis q̃ȝ phylosophoꝝ cõsentit auctoritas. Sequitur ibidem. Aug⁹ vero de seipo cõmemorat ꝛ testatur cui non omnia credere nephas ẽ ꝛ aristotelicas cathegorias que inter difficilima memorant et artes liberales. quas singulas a singulis preceptoribus didicisse magnum ducitur nullo hominum tradente intellexisse. Et nouissimum omnium bernardũ virum doctrina ꝛ sanctitate clarissimũ

omnes suas literas q̄rū inter cunctos fui tp̄is abundantissimus fuit. in siluis vt etiā de se ipse air. i. in agris didicisse nō hoim magisterio: sed meditando et orando. Nec p̄ceptores vnq̄ h̄uisse ali os q̄z quercus z fagos. Hec si facta sūt cur nō itez fieri possunt. Quod nisi sic essent qd fecissent pmi homines q̄bus nec magister vllus fuit. Hec franciscus petrar. Noui quēdā bacularīū q̄ sp an te studiū orabat z mirabiliter p̄fecit in scia vltra omnes suos coetaneos. Que ritur cur de' hoies p se nō docet imme diate. s̄ p homies. Hanc q̄stionē soluit aug'. p̄mo lib. de doctri. xp̄ia. c. ij. di cens. Mouente se vno tp̄e sp̄ūsancto re pleti apl'i oim linguas gentium locuti sunt. Ergo cui talia non puenīunt non arbitret se esse xp̄ianū. aut sp̄m sanctu3 se accepisse dubitat. Immo veracit̄ p ho mines discendū est. Sequit̄. Caueam' z tales temptationes sup̄bissimas z pe riculosissimas nō expectemus rapi in tercium celum magis cogitemus ap̄lm paulū. l3 diuina z celesti voce p̄stratu3 ad hoiem tamē missum esse vt sacramē tum reciperet z copularet̄ ecclesie. Se cundū exemplum ponit ibidem dicens Et centurionē cornelium q̄uis exaudi tas orationes eius z elemosinas respe ctas ei angelus nunciauit. petro tū im buendū tradidit. p quem nec solum sa cramenta pciperet sed etiam quid cre dendū: quid sperandum z quid diligen dum esset audiret. Tercium ponit ibi dem dicens: Certe ad illum spadonem instruendum qui ysaiam ppheta̅ le gens non intelligebat. non angelum s̄ apostolum misit. Quartum exemplum Nonne cum moyse deus loquebatur. z tamen modum regendi populum a so cero suo alienigena minime sup̄bus ac cepit. Causam hui' ponit etiā ibidē di cens. Poterat vtiq̄ fieri p angelū. s̄ ne abiecta esset humana cōditio si per ho mines hominibus deus verbum suum nolle ministrare videret̄. Quomodo ve rum esset quod dictu3 est. Templū dei sanctum est qd̄ estis vos si deus de hu mano templo responsa non daret. Seq tur ibidē alia rō. Deniq3 ipsa charitas q̄ sibi inuicē hoies nodo vnitatis astrin git. nō haberet aditū refundendorū si bimet aio2 si hoies p hoies nihil addi scerent. Sexto dicit esse ad querendū magistros curiosi. q2 dicit Jero. in p̄lo go biblie. q2 viua vox h3 aliqd latentis energie. Recitat ibi de multis q̄ mun dum pagrabant. Et hoc fecerūt p̄pter tria. Primo vt varios rerū effectus na turaliū operatiōes. dispositiōes insoli tas z mirabiles experirent. Et sic earū causas inq̄rendo ad altiorē scientiā p uenirent. Secundo vt explorent diuer sarū gentiū ritus ac mores. opiniones seu credulitates de futuris. p̄teritis ac p̄sentib' z si veritatē cōtinerēt. Ter cio vt quererent a q̄bus addiscere pos sent z audirent viros famosos in scien tijs z disciplinis. Jdeo dicit ibidē Je ro. Sic pithagoras memphiticos va tes qui dicti sunt a memphis ciuitat̄ egypti. Ubi fuerunt vates. i. diuinato res qui fuerunt sacerdotes illo2. vl' va tes. i. pbi. vel vates. i. astrologi vatici nantes ex astris. q2 in egypto maxime viguit astronomia. Sequit̄ in ep̄la hic ro. Sic plato egyptum z archita taren tinus eandem oram italie que quondā grecia dicebatur laboriosissime pera grauit. Sequit̄ ibidem. Captus a pira tis z venundatus etiam tyranno crude lissimo paruit captus vinctus z seruus z tamen quia phs maior illo fuit. Etia3 ad titum liuiu3 lacteo eloquentie fon te manantē de vltimis hispanie gallia rumq3 finibus quosdā venisse nobiles legimus. Et quos ad cōtemplationem sui roma nō traxerat. vnius hois famo perduxit Lacteo fonte. i. eloquentia fa

rili. Sequit ibidē. Appollonius ille magus vel phs in psas transiuit caucasum montē. albanos scitas. massagetas etc. vt hiarcū in throno aureo sedentē et de fonte tantali potantē discipulos suos. id est de natura et de moribus audiret docentē etc. Ponit ibidē exemplū de apostolis aliisque multis q magistros quesiert in diuersis vt addisceret. Nota q Iero. dic de tito liuio. cū lacteo fonte manantē. i. eloquentia facili et delectabili et abundanti. Itē dicit q appollonius vidit hiarcū in throno aureo. i. in cathedra deaurata. qr sapiam docebat q p aurū significat. potantez discipulos suos de fonte tantali. i. de seculari scia q dicitur fons tantali a tantalo pho. Nam vt fingunt poete Tantalus fuit filius iouis et ob culpā suā apud inferos sustinet talem penā q sp sitit et esurit. Habz em aquā vsque ad labiū inferius dum vult bibere sp aqua refugit Rursum pulcerrima poma de arbore pendent vsque ad labium eius supius. et qn vult ea apprehendere sibi fugiunt. sicut tangit ouidius in lib. metamorphoseos. Dicit aūt fons tantali humana scientia eo q desideriū nō faciat s magis inflāmat. qr dum semp eā sitiunt curiosi semp refugit. qr nunque eos ad plenū reficit. sicut dicit eccls. viij. nō saturat oculus visu nec auris implet auditu. Etiā de narcisso dicit in li. metamorphoseos ouidij. Dumque sitim sedare cupit: sitis altera crescit. Quo plus sunt pote plus sitiūtur aque. Item dicit Iero. q appollonius pcerit ad ethiopiā vt videret gymnosophistas et famosissimā solis mensam. Dicit ysid. lib. vij. ethimo. q gymnosophiste nudi p opacas in die solitudines phibent philisophari adhibentes tm pudendis tegumenta. Olim ita philosophari cupientes nō solū se diuitijs voluptatibus honoribus et curis mundanis nudauerūt. s etiā qdam vsi cute

pveste. solū p sapientia solliciti fuerūt s nō student vt diuitias et honores acquirant. Sequit ibidem. Ut videret famosissimā solis mensam. Dicit valerius q qdam in milesia regione emit iactuz retbis a qbusdā piscatoribus in mari iuxta templū appollinis delphici. Cōtigit q piscatores illo iactu mensam aureā extraxerūt quā emptor habere voluit. piscatores aūt cōtradixerūt dicentes. tantū de piscibus intercessisse pactū Tn cōsenserūt in hoc casu q septē sapientes q tunc famosi erāt ꝯsulerent cuius mensa esse deberet sapientes sup h illū deū q ibi erat. i. appollinē consulebant Quibus rnsum est q aurū sapientissimo daret. et sic data est appollini et ꝯsecrata siue ydolo solis tanque sapientissimo qa deus sapientie fingebat et postea sup mensam illā dabant rnsa. Vel aliter fortassis. mensa illa fuit tripes appollinis in quo rnsa dabant. Sz reuera ille phus appollonius et alij q sic mundū circuierunt potius debuissent visitasse pplm israeliticū vt vidissent mensam aureā q erat sup archā testamenti et vocabat ppiciatoriū de qua mensa verus deus dedit rnsa et sci fuissent ex rnsis veris dei. et nō ex rnsis ydolorum q sunt demones. iuxta illud ps. Oēs dij gentiū demonia Si ille tm laborauit vt videret mensam solis. qd nō facient scolares et alij addiscere volētes vt videāt mensā sacre scripture. Septimo debēt eē scientiarum acquisitarū nō obliuiosi. Dicente cathone. Que legeris memento. Nam mēoria naturalis iuuat p artificialez. vtz p sctm thomā in. ij. scde. q. xlix. arti. j. Et sunt sex que adiuuant memoriā. Primū est vt eorum q vult mēorari p quasdā silitudies ꝯuenietes assumat nō tn cōsuetas. qr illa cito euanescunt. s inconsuetas. qr inconsueta magis memorantur. Verbi gratia de eclipsi solis et huiusmodi. et ppter hanc causam magis me-

moramur eorum que in puericia videmus quia tūc apparēt nobis oīa noua τ incōsueta. Secundum est ꝙ frequēter mediteтur que vult memorie ꝯmendare Unū aristo. in li. de memoria τ reminiscentia dicit ꝙ meditationes saluant memoriā. qr ut idem dicit. Cōsuetudo ē altera natura. Ideo ꝙ multotiēs intelligimus cito reminiscimur. Terciū est circa vnū vel pauca. non circa multa se exerceat Eccle. xxxvij. Qui minoratur actu recipiet sapientiā. Quartū ē ꝙ affectū τ intētionē adhibeat ad ea q̄ vult memorari. quia quāto aliq̄d fuerit animo magis impressum tanto minus elabitur. Unū Tullius in rhetorica dicit ꝙ sollicitudo conseruat integras simulachrorum figuras. Quintū est quod multū adiuuat τ defectuz memorie supplet est scriptura Eccle. xxxviij. Sapientiā scribe in tempe vacuitatis. In huiꝰ figura dn̄s scripsit bis decalogū populo iudeorum in tabulis lapideis. Sūt tamē aliqui qui nihil ponūt in memoria sed omnia in scripto. Qui solū gloriantur de librorum multitudine τ in libris deauratis. sed q̄d interius continet parū curāt. Legit ꝙ quidā scolaris dū repatriaret cum multitudine librorū ꝯtigit ꝙ portator librorum casu in aquā cecidit τ sic oēs libros pdidit. Nō attendens quidā aliꝰ scolaris post eaz peditās in libris pauper. ſ in sciencia diues. Qui ea que audierat in scolis nō libris sed memorie cōmēdauerat. Hos vsus composuit. Cordi nō carte tradas q̄ noueris arte. Ut si carta cadit tecum sapientia vadit. Alij sunt qui multū ꝯfidētes de memoria sua nihil ꝯmendāt scpture Et vtrūq; est vitiū. Sextū ē placentia rei cognite. Hanc causam innuit plato esse in tenera etate. quare ea q̄ addiscūtur firmiter in memoria teneantur.

Octauo debēt esse formidolosi. Unū Cato Magistrū metue Unū apl'us ad roma. xiij. Reddite omnibꝰ debita. cui tributū tributum cui timorem timorez ꝛc. Nam videmus canes dominos suos reuereri τ leones animalia seuissima timoris signa τ reuerētie suis magistrī ostendunt. Et talis timor debet esse filialis nō ex timore seruili. Legimꝰ eciā ꝙ multi pncipes fuerūt τ barones etiā ꝗuis in summo honore fuerunt imperij. nihilominus tamē suos magistros summe honorauerūt. Unū de trayano legitur ꝙ plutarchū magistrū suū summe honorauit. Similiter legitur d̄ alexandro magno dum semel socratē magistrum suum obuiam habuisset. d̄ curru in quo residebat eo viso statim ad terram ꝓsiliījt. τ ipum reuerenter suscepit Legitur in libro apum ꝙ erant in scola duo insolentissimi scolares. Qui nō solum pati nolebāt correctionē magistri verumetiā ad insolentiam τ dissolutiones alios studere volētes sepissime cōpellebant. Hoc quidem magister emēdare nō potuit. Contigit ergo magistrum mori et tercio aut quarto die in medio scole dyabolum in effigie magistri cuz virga ferrea coram omnibus apparere. Nec mora cuz toruo vultu in adolescētes dictos exurgens cum virga illa illis morē intētās repēte disparuit. Mox ꝗ illi nimio pauore in furiā versi pꝰ dies aliq̄s obierūt. hinc ꝗ scolares aduertāt diuinū iudiciū τ magrīs suis obediant ne ꝯtingat eos cū vga ferrea vapulare. Hinc p ꝓphām dr̄. Reges eos in vga ferrea: τ tanq̄ vas figuli ꝯfringēs eos. Et sbdit. Apphendite ꝗ dis. ne. ꝛc.

Honora patrem et matrem.

Varii sūt qui peccant cōtra illud pceptū τ sūt serui τ ancille nō honorātes patrēfamilias domus τ matrēfamilias. Quia sicut filij tenentur. honorare patrem τ matrē sic serui et ancille dn̄i honorare gubēr-

natorem domus qui dicitur paterfami
lias. Quia dicit apostolus pme ad thi
mo. v. Qui bene psunt duplici honore
digni sunt scilicet in psenti ⁊ in futuro.
Circa quod notandū q in sacra scri
ptura inuenitur quadruplex genus ser
uorū. Nam aliqui dicunt serui ex bru
tali ruditate ⁊ ratiōis defectione. Aliq
ex morali prauitate ⁊ dei maledictione
Aliqui ex vulgari egestate ⁊ laborꝫ ob
ligatiōe. Aliqui ex morali humilitate ⁊
bona operatione. Primo dicitur suus
aliquis ex brutali ruditate ⁊ rōnis defe
ctione. ⁊ illi naturaliter sunt serui alio
rū ⁊ tenētur alios honorare. De qbus
dicit Arestotiles. j. politic. c. v. q intel
lectu vigentes naturaliter sunt aliorū
dñi: ⁊ rectores. Et ecōuerso. intellectu
carentes naturaliter sunt aliorum serui
Ideo dicit beatus Aug⁹. xix. de ciuita.
dei. c. xxj. ex dictis tulij in li. de republi
ca. q illi qui sunt indomiti nō sm rati
onē viuētes. vtile est vt in seruitutē re
digātur. ⁊ sint sub seruitute. Rursus ap
te iusticie ⁊ iustū esse videt q talib⁹ ho
minib⁹ sit vtilis seruitus et p vtilitate
eoꝝ fieri. Et tūc recte fit. cū improb au
fertur iniuriarū licentia. ⁊ domiti meli
us se habebūt. q indomiti deteri⁹ se ha
buerūt. Et subditū ē dicit Aug⁹. supra
in li. tulij vt illa rō sonnet velut a natu
ra sumptū notabile exemplū atq dictū
ē. Cū deus homini: anim⁹ impat corpi
rō libidini. ceterisq viciosis animi pti
bus. Plane hoc exēplo satis edictū ē
qbusdā vtile eē suitutē hec ille. Et illa ē
seruitus naturalis ⁊ ptinet ad origina
lem iusticiam sicut inter vxorē ⁊ mari
tū. inter patrē ⁊ filium. Et est quasi na
turalis ordo quo inferiora obediūt su
perioib⁹. Ideo arestotiles. j. poli. hāc
pbatur quadruplici exemplo. Primo
in armonia vbi ē vna vox predominās
Secūdo in corpore. vbi seruit corpus:
⁊ anima dominat. Sed prudens est si
cut anima: imprudens sicut corp⁹. Ter
cio ex compatione alioꝝ animaliū ad
hominē vt equi et vacce multā salutem
cōsequantur p industriā humanam. eo
q ipsis seruiant. Sꝫ imprudētes sunt si
cut equi. Quarto ex diuersitate sexuū.
scꝫ virorum ⁊ mulierū. quia viri sunt p
stantiores mulieribus in ratione. Ido
feminis naturaliter dominant. quia dr
j. politi. q consiliū mulierū nō est vali
dū. Secūdum genus seruorum ē ex
morali prauitate ⁊ dei maledictiōe. De
quo Geñ. ix. Maledictus chanaā. eris
seruus seruoꝝ fratrū tuorum. Beatus
aug⁹. xix. lib. de ciui. dei. c. xv. tractans
istam materiā dicit q nomen seruitutꝫ.
vel potest dubitari p quos pmo fuit ac
quisitum: vel qbus pmo fuit impositū
vel a qbus fuit deriuatū. Si ergo que
ratur p quos fuit acquisitum. Planum
est q p pmos nostros parentes. Quia
homini in pmordio creationis non est
dictum vt dñaretur homini: sed bestijs
terre ⁊ piscibus maris. Unde ⁊ primi
nostri patres non reges hominū sꝫ pa
stores pecoꝝ dicti sunt. Nomē igit ser
uitutꝫ nō meruit natura sꝫ culpa. Per
peccatū igit pmoꝝ parentū nomē sui
tutis fuit p acqsitū. Sed si querit qb⁹
fuit p impositū. Dicit aug⁹ q nusq in
codicib⁹ scripturarū legim⁹ seruū anq
h vocabulo noe. iustus peccatū filij vin
dicaret. Cū em noe post plantationem
vinee inebriat⁹. nudat⁹ staret ⁊ cayn ve
renda pris vidisset nec cooperuisset: post
euigilatione dixit Maledict⁹ puer cha
naan eris suus seruoꝝ fratꝝ tuoꝝ. Cha
naneis ergo sm aug. p nomē seruitutis
est impositū in vindictā peccati. Sed si
querat a qbus hoc vocabulū ē deriua
tum. Dicit Augustinus q in latina lin
gua creditur nomen seruitutis originē
traxisse ab illis qui iure belli poterant
a capientibus occidi: ⁊ serui a seruādo
dicti sunt eo q seruabuntur quod sine

peccati merito non est. Nam qñ iustū bellum gerit̄ p pctō: ecōtrario dimicāt Hanc seruitutē ostendit magister egi. di⁹ li. ij. de regimine pncipū pte. iij. ex trib⁹. Primo ex defensione patrie. s. vt hoies fortiter pugnando defendāt patriā: inductū est supatos eoꝝ seruos eē Scdo qꝛ nisi vincens speraret aliquid bonū a victo: facilius ipsum occideret Ex his sequit̄ qꝫ falsum dicit speculum saxonum qꝫ seruitus nō venit ꝓpt peccatū neqꝫ ex noe neqꝫ ex abraam ꝛc. sed venit ex violentia. Cui⁹ falsitas ptꝫ super⁹ p aug⁹. dicentē qꝫ nomē illud culpa meruit: nō natura. Idē ptꝫ Gen. ix. qꝫ ꝓpter peccatū filij vindicandū Noe primo induxit seruitutē. Idem patꝫ in cañ. xxxij. dis. c. eos. vbi dr̄ qꝫ cōcubine sacerdotū si noluāt desistere. ab epō moniti si nō se correxerint pncipib⁹ indulgem⁹ licentiā vt eorū feminas mancipent seruituti. Idē ptꝫ h in ptib⁹ vestphalie qꝫ ꝓpter frequentem recidiuationem a fide karolus imperator eos seruituti dñorū mancipauit vt tradunt antique hystorie. Sed tales q̄ sunt seruilē cōditiōis debent tale iugum cum patientia portare dñis suis obedire sm qꝫ dicit laureat⁹ poeta fran. petrar. in li. ij de re. vt. for. c. vij. dicens. Fer fortune sarcinam patient̄ quā q̄dam sponte etiam subiere vtqꝫ alios a seruitio liberarent sibi seruitutē delegere. In qb⁹ est clarissimū paulini nomen nolani p̄sulis Cui⁹ spontanee seruitutis exit⁹ felix fuit vt debuit. Qiuidā quo se pcio venderunt vt serui effecti suos dños peccati vinculis absoluerent atqꝫ ad veraꝫ reducerēt libertatē in qb⁹ seraphion q̄dam egypt⁹ heremicola nobilitat⁹ ē h tibi magis exempla ꝓfuerint q̄ꝫ lamenta. Hec ille. Insup nemo oꝫ alteri obijcere opprobrium seruitutis. Contra q̄s dicit idem fran. petrar. in li. j. de remediovt. fortu. c. xiiij. Nemo qui nascit̄ q̄

qui moritur liber est. Multum fortune licet in nascentem: in extinctum nihil. Expugnat vrbes inuictissimas: armatos fundit exercitus: potentissima regna subuertit inexpugnabilis arx sepulchrum. Illic regnum vermibus nō fortune. Itaqꝫ limen illō ingressi soli mortalium vite hui⁹ ab insultibus sunt tuti. Tu te liberum iactas. Non dico ad sepulchrum sed an liber hodie in cubiculuꝫ sis iturus. Libertas nostra tenuissimo nitens filo sicut alia quibus fidis omnia tremula semper ꝛ caduca sūt Et infra. Idcirco te vt reoꝫ liberum dicis quia dominum nullum habes. h anneum audi senecam. Bona inq̄t etas ē forsitan habebis. Nescis qua etate heceba seruire cepit. qua cresus qua darij mater: qua Plato. qua diogenes. His te exemplis ille admonet. Et infra. No li ergo libertate tumescere quando nō ex liberis modo sed ex regibus subito serui fiunt. Nec hoc miraberis cuꝫ sm platonis sententiam de seruis etiam reges fiant. Mutantur assidue res humane. Nihil sub celo stabile. Quis in tanta vertigine firmum aliquid ac mansurum speret. Hec ille. Tales cum patientia dominis suis seruiant qui etiaꝫ ad sacerdotiuꝫ promoueri non possunt nisi manumittantur: vt patet. liiij. dist. c. ij. ꝛ. iij. Ratio huius ꝓhibitionis ē duplex scꝫ seruilis vilitas ꝛ clericalis dignitas. vt. liiij. di. admittuntur. ꝛ ex. de seruis non ordinan. c. de seruorū in fine. Et si fuerit ordinat⁹ sciente domino ꝛ contradicente reuocabit̄ in seruitutem in quocunqꝫ gradu fuerit ordinatus. Si aūt sciente ꝛ nō ꝯtradicente eoīpo fit ingenu⁹ di. liiij. c. si seru⁹ sciente domino. Si ignorante dño fuerit ordinatus qꝛ aut ꝓuitator e sciente conditiōne ordinandi. ordinatus remanebit in ordine h ꝓuitator dꝫ cōdemnari dño in duplo. liiij. di. c. si fu⁹ absente domi-

no. Sic etiã nõ possunt vouere solen-
niter nisi prius manumittant̃ nõ tñ ꝑt
sibi dñs ꝓhibere ꝙ nõ ꝯtrahat matri-
moniũ sicuti nõ põt sibi ꝓhibere ꝙ nõ
comedat vel bibat. Unñ dicit apl's. i. ad
thi. vi. Quicũq3 sunt sub iugo serui do
minos suos honore dignos arbitrent̃:
ne nomen dei blasphemet̃. Tercio di-
cit̃ aliq̃s seruus ex vulgari egestate ⁊ la
boꝝ obligatiõe sicut ille q̃ est naturalit̃
ingenu⁹ põt dici fu⁹a fuiendo ⁊ serui-
tio qd̃ exhibet alicui ꝓpter lucrum tpa
le. Tales em̃ serui ⁊ ancile tenent̃ ⁊ de
bent suum dñm. i. patrẽfamilias ⁊ ma-
trẽfamilias honorare in sex. Primo de
bent eis in licitis obedire: prime Pe. ij
Serui subditi estote in oĩ tpe dñis. nõ
non tm̃ bonis ⁊ modestis ꝫ etiã discol'
Item apl's ad ephe. vi. Serui obedite
dñis vestris carnalib⁹ cum timore ⁊ tre
more in simplicitate cordis vestri sicut
xp̃o. S3 ꝯtra hoc faciũt aliq̃ serui ⁊ an
cille q̃ bina vice iubent̃ aliq̃d facẽr si fa
ciũt h̃ tñ faciũt cũ murmure ⁊ tristicia:
aut de mane cũ excitãt surgũt cũ mag̃
pigricia. Debent igit̃ seruire cũ amore
⁊ dilectiõe ⁊ tũc cõtingit eis sicut iacob
q̃ seruiuit ꝓ rachel septem annis. ⁊ vi-
debant̃ ei dies pauci p̃ amoris magni-
tudine Gen̄. xxix. Scd̃o dñt eẽ fideles
in labore. De q̃ apl's ad ephe͛. vi. Nõ
ad oculũ seruientes q̃si hominib⁹ pla-
centes. S3 ꝯtra h̃ faciunt q̃ bene ⁊ fide
liter laborant in p̃ntia dñoꝝ suoꝝ. ꝫ qñ
dorsũ vertunt nihil faciũt. ꝫ vagis ocu
lis circũspiciũt. Tercio debent eẽ fide-
les dñis suis in bonis tpalibus math.
vij. Que vultis vt vobis faciant hoies
eadem facite illis. Sed nemo vellet ꝙ
sibi fieret damnũ in bonis tpalib⁹. S3
ꝯtra hoc faciunt serui ⁊ ancille q̃ bona
suoꝝ dñoꝝ frangunt aut destruunt: vl'
secrete comedunt aut amicis dant vel
paupib⁹ sine consensu dñoꝝ suoꝝ. Itẽ
debent esse fideles secreta domini non

reuelando. Idem debent facere ancille
respectu dñe sue. Sed querit̃ an famu-
li ⁊ ancille possunt dare elemosinã3 de
rebus dñoꝝ suoꝝ. R̃ndit thomas. iiij.
senten. di. xv. ꝙ fui ⁊ ancille nõ possũt
dare elemosinã de reb⁹ dñoꝝ suoꝝ sine
cõsensu eoꝝ nisi panem vel brodiũ que
nõ inferunt sibi magnũ nocumentum
S3 h̃ reprehendende sunt q̃dam fami-
lie q̃ ꝓpter pigritiã poti⁹ fragmenta ca
nib⁹ ⁊ porcis ꝓijciunt q̃3 ꝙ colligerẽt
⁊ darent paupib⁹. Itẽ nõ debẽt furari
bona dñoꝝ suoꝝ ⁊ dare amasijs vl' ali-
is amicis. q2 est cõtra p̃ceptũ illd̃. Nõ
furtum facies. Unñ in legenda scti tho
me legit̃ de quodã famulo q̃ solum fur
tũ ficuũ inuito dño fecerat ⁊ accedens
ad cõione͂ nõ poterat sacramentum eu-
charistie accipere de manu apl'i. Qui
se reuersus fuit retrorsum an quoddam
altare ⁊ flexis genib⁹ rogauit deũ vt si
bi daret cognoscere illud pctm̃ ꝓpt qd̃
repulsus fuit a sacra cõione. R̃nsu3 est
sibi ꝙ ꝓpter furtum ficuũ qd̃ nõ ess3 cõ
fessus. Et sic denuo rediens ad cõfessi
onẽ accepta absolutione cõmunione3
recepit. Quarto debent esse fideles eis
fama eos cõmendando ⁊ nõ scandalisa
re sicut q̃dam faciunt dicendo. Ille do
min⁹ est nimis parcus. Illa dña est ni-
mis austera aut meretrix aut fur. q2 te-
nent̃ ad fame restitutionẽ. Quinto de-
bent eis esse fideles in corpe. Unñ dicit̃
valeri⁹ li. vi. de fuo papirionis q̃ cũ p
ciperet ꝙ traditores vellent dñm suum
occidere seruus cõmutata veste cũ do-
mino ⁊ pmutato anulo domũ clam ⁊ se
crete intrans: dñm emisit de thalamo ⁊
se ad locum dñi posuit in lectum ⁊ tra-
ditores ipm dñm credentes occiderũt
Silr' in gestis angloꝝ legit̃ de rege co
dualdo q̃ dum quadã vice multum con
cupisceret comedere carnes ferinas p̃-
cepit cuidam seruo suo ꝙ cum arcu ad
nemus iret venando ꝓ ipso. Cũ aũt ser.

nus iste nihil reperisset tristabatur valde Sed visus est arte noua scidit ei femur suum et abstraxit inde frustū carnis et parato veru assauit portans ad regem et sic q̄ p carnē ferinā satisfacere nō potuit: p ꝓpriam carnē dn̄o satisfecit. Sexto debent in omni labore deū pre oculis habere. Un̄ greg. Omne bonū quod agimus sp intentionē ad celestia leuemus de mane debent orare et nō cantare sicut q̄dam faciunt. Item debēt missam audire ad min⁹ dieb⁹ dn̄icis vt3 de cō. di. j. c. missas. Item nō dn̄t maledicere creaturis sicut quidā faciunt qr dicit apl's q maledici regnū dei nō possidebunt. Qui taliter seruiunt fideliter seruiunt. Qui aūt nō seruiunt fideliter sūt peiores dyabolo: q̄ tn̄ aliqn̄ inuent⁹ est fideliter homini seruiuisse. Cui⁹ exemplum narrat cesari⁹ di. v. c. xxxiij. q demon q̄dam adolescentis venusti spēm induens ad quendā militē venit obsequiū suum illi offerens Cui cum multū placeret tam in decore q̄3 in s̄mone gratanter ab eo susceptus est Qui mox militi seruire cepit tam diligenter et tam timide: tam fideliter et tam iocunde vt satis ille miraretur. Nunq̄3 equum suū ascēdit et nunq̄3 descendit q̄n ille p̄paratus esset et genuflexo strepā teneret. Discretum ꝓuidū et hilarem semp se exhibuit Die quadā dum semel equitarēt et venissent ad quendā fluuiū magnū. miles respiciēs et plures ex inimicis suis mortalibus post se venire ꝯsiderans ait seruo. Mortui sumus. Ecce inimici mei post me festinant: fluui⁹ ex opposito ē. Nullus supest locus refugij. Aut occident me aut capient me. Tunc ille. Ne timeas dn̄e vadum fluminis huius noui bene. Sequere me bene euademus. Respondente milite. Nunq̄3 homo fluuiū istum in hoc loco transuadit. Spem tn̄ euasiōis suū ducē secut⁹ sine piculo venit ad litus. Et ecce eis trāspositis hostes ex opposito littore cōsistentes mirati sunt dicentes. Quis vnq̄3 audiuit vadū in flumine isto. Nō alius nisi dyabol⁹ illum transuexit: timentes q̄3 reuersi sunt. Processu vo tpis accidit vt militis vxor infirmaretur vsq̄3 ad mortem In qua dū om̄es medicorū artes defecissent: ait iterū demon dn̄o suo. Si domina mea inungeretur lacte leonina statim sanaretur. Dicente vo milite vn̄ haberet tale lac. Rn̄dit ille. Ego afferam. Qui vadens et post spaciū vnius hore rediens vas plenū secu3 attulit. A quo cum fuisset puncta mox meliorata pristinum recuperauit vigorē. Cui cū diceret miles. Un̄ habuisti tā cito lac istud Rn̄dit. De montibus arabie attuli: recedens a te in arabiā et in leonis speluncam intrans: catulos abegi ab ea et eam mulsi. Sic q̄3 reuersus sum ad te. Stupente milite ad vba ista et dicēte. Quis es tu. Rn̄dit. Nō sollicitet̄ de hoc. seruus em̄ tuus sum ego. Instante milite tandem cōfessus est dicens. Demō ego sum. vn⁹ ex illis q̄ cum lucifero ceciderunt. Tūc magis milite stupēte subiūxit. Si natura dyabolus es q̄d est q tā fideliter homini seruis. Rn̄dit demon. Magna est mihi consolatio esse cū filijs hominū. Dicēte milite. Nō audeo de cetero vti seruitio tuo Respōdit demon. Hoc pro certo scias. quia si me tenueris: nunq̄3 a me vel ꝓpter me aliq̄d mali eueniet. Non audeo inq̄t. Sed q̄cquid pro mercede postulaueris licet dimidium bonorum meorum libens tradam tibi. Nūq̄3 homo homini seruiuit tam fideliter et tā vtiliter qr p tuā ꝓuidentiā iuxta fluuiū mortē euasi Per te vxor mea recepit sanitate3. Tūc demō Ex quo tecū esse non possu3 nihil p seruitio meo nisi quinq̄3 solidos requiro. Quos cu3 recepisset: militi illos reddidit dicens. Pero vt ex eis nolam cōpares et sup tectum illius paupis eccie ac

desolate suspendas. vt p eã falte disci[illegible] dieb⁹ fideles ad diuinum cõuocent offi ciũ: sicq3 ex ocul' ei⁹ disparuit. Hec ce sarius. S3 patersamilias si d3 honora ri a sua familia tenet familie sue. s. filiis ⁊ ancillis in sex. Primo in comestibilibus puisionē. i. ad thi. v. dicit aplš. Si qs suorũ ⁊ maxime domesticoꝝ curam nõ h3 fidē negauit. ⁊ est infideli deteri or. Q2 infidel' nõdũ nouit vitatē. Et l3 in fideles nõ sunt sub lege gratie tamē ser uant institutã legis nature. Et talis fidē negauit si non ore vel verbis: tamē ope eo q pximũ nõ diligit. Jdõ dicit idem aplš ad ephe. vj. Uos aũt dñi eadē faci te illis. Si eni tibi deberēt laborare et fideles esse tunc eis ecõuerso teneris p uidere necessaria. S3 q̃ hoc faciunt qui famulos suos fatigant q̃si brutum ani mal ⁊ nõ pcurant eis comestibilia. qd est cõtra charitatē. Scdõ debent eis ee benigni ⁊ charitatiui sicut deũ sibi vo lunt esse clementē ⁊ pium. Unde sene ca in epl'a. xliij. dicit sic. Cum inferiori viuas quẽadmodũ supiorē tecũ viuere velis. Et quotiens tibi in mentē qd ti bi liceat in seruum totiens tibi veniet i mentē tantundē in te domino tuo lice re. Forte dicis. Ego nullũ habeo dñm forsitan inq̃t habebis Nescis eñi q eta te heccuba seruire cepit q̃ cresus q̃ da rij mater. qua plato qua diogenes Hec ille. S3 cõtra hoc faciunt q̃ raro bona verba cõtra famulos dicunt. Maledi cunt eis ⁊ blasphemãt dicendo: fur. me retrix Uideant ille dñe ne eis cõtingat sicut cuidã domine q̃ semp habuit ira cundiam sup familiã suam ⁊ nunq̃ bo ni animi fuit: q̃ quã ei⁹ ancilla demoni acam credebat. Que accipiens herbas benedictas eam cepit circuire ⁊ fumiga uit eam dicendo aliqd sub silentio mur murando. Qd cũ dña videret. q̃siuit qd faceret. Rñdit se demonē velle fugare: q̃ eam ad iracundiam puocaret. At illa

subridendo dixit. Ueni nunc ⁊ pmitto tibi q nec tibi nec alicui irascar vnq̃. Que postea mitis ⁊ iocunda facta est. Isti certe nõ attendũt q oẽs sim⁹ fra tres ⁊ vn⁹ dñs. ⁊ vno sanguine redem pti. ⁊ candē possessuri hereditatē Igit dñs vel dña nõ debet spernere famulũ vel famulã q2 forsassis meliores aliquã do sunt coraz deo. q2 aliqñ famul⁹ ē hu milis ⁊ dñs est supbus ⁊ seruus castus ⁊ domin⁹ luxuriosus vel ebriosus: ⁊ sic similiter ancilla Item dñs nunq̃ deb3 dyabolũ nominare dicendo. Uade in nomine dyaboli vl' fac hoc. Quia dicit Grego. lib. iij. dyalogorum q quidam noie stephanus veniens de itinere vo cauit famulũ dicēs. Ueni dyabole dis calcia me. Ad cui⁹ vocē mox cepert cor rigie calcioꝝ dissolui vt aperte cõstaret q̃ nominatus fuisset adesse cõstaret. Qd dñs videns vehementer expauit di cens: recede. nõ te sed famulũ meũ vo caui. Et sic recessit. Tercio debent eos corrigere si delinquunt. q2 ipsi tenent reddere rõem in extremo iudicio: si nõ ieiunent vel orent vel festiuant. vñ aug. in epl'a ad comitē. Queso inquit mi fra ter omnibus tibi subiectis a maiori vs q3 ad minimũ amorem ⁊ dulcedinem re gni celestis. timorem ⁊ amaritudinē pe ne gehennalis annuncies. ⁊ de cor3 sa lute sollicitus ⁊ vigil existas. q2 de om nibus que in domo tua sunt rõnem do mino reddes. Suade ergo eis vt caue ant a superbia. detractione ⁊ ebrietate: Ira ⁊ luxuria furto ⁊ periurio. Hec au gustin⁹. Ergo maxime peccant illi do mestici q̃ habent familiã iacentē in pu blica fornicatione ⁊ nõ impediunt aut corrigunt vt aliq̃ ancille q̃ñ locant se fa ciũt pactũ q hñt aliquos bonos socios eas sequente s q nolunt inire pactũ ni si hoc admittãt. Et tales nõ debēt con ducere. Quarto premij solutionē Leui tici. xix. Nõ morabit opus mercenarij

apud te vsqꝫ mane. Unde thobias docuit filiū suū Tho. iiij. Quicūqꝫ tibi aliqd opatus fuerit statim ei mercedem restitue. ⁊ merces mercenarij tui non manebit apud te vsqꝫ mane. Quod tamē multi iniusti dñi faciunt q mercedē debitā certo tpe nō soluunt⁊ sic famulos suos furari cōpellūt. Et si aliqd pdiderint iponūt famulis ⁊ ancillis ⁊ illud eis i pcio defalcāt. Que mercedis intērio idebita ē peccatū clamās in celū. Juxta illud Jaco. v. Merces opariorꝫ vestrorū q messuerunt segetes vr̄as que defraudata ē a vobis clamat: ⁊ clamor eorꝫ venit ad aures dñi sabaoth. Quinto tenētur eis dare bona. Ideo dicit ex̄ de vo. ⁊ vo. re. c. magne. Que a maiorib⁹ fiunt de facili trahunt a subditis in exemplū Sꝫ ve illis q potiꝰ familie ⁊ subditis suis sunt causa ruine q̄ꝫ forma ꝟtutū. De qbꝰ greg. ⁊ ponit. xj. q. iij. pcipue. Tot mortibꝰ digni sunt quot exempla prauitatis in posteris relinquūt. Tamē prudens pater familias nō debet multum turbari si aliq de familia sunt mali. dūmō sunt sanabiles put Augꝰ ponit ad vincentiū donatistā ⁊ ponit. xlviij. di. c. quantū. Licet vigilet disciplina domꝰ mee homo sum ⁊ inter hoies viuo. nec mihi arrogare audeo qꝫ domꝰ mea melior sit q̄ꝫ archa noe. Ubi inter octo homines vnus reprobus inuentus est. scilicet cham. Aut melior q̄ꝫ domus abrae cui dictum est. Eijce ancillam ⁊ filium eius Gene. xix. Aut melior sit q̄ꝫ domꝰ ysaac. cui de duobus geminis dicit: malachie. j. Jacob dilexi: esau autē odio habui. Hec augustinus. Si autē sunt insanabiles eijciendi sunt de domo prout scribit Hiero. ⁊ ponit. xxiiij. questione. ij. c. Resecande sunt putride carnes ⁊ scabiosa ouis a caulis repellenda est ne pecora corrūpātur. Sexto fame cōseruationem. qꝛ nemo debet familiam suam denigrare in fama sicut quidam faciunt scandalizantes familiam suam.

Quarto mō dicitur seruus ex morali humilitate ⁊ bona opatione. de quo Johis. xv. Jā nō dicam vos seruos sꝫ amicos. Talis est seruitus quando qs deo seruit. cui seruire regnare est Ideo sancti viri gloriabant se vocari seruos dei. Nam legit in vita sancti grego. pape ⁊ idem recitat martinus in Cronica sua qꝫ pmus papa q se scripsit seruū seruorꝫ dei fuit beatꝰ greg. q ex magna humilitate vocauit se seruum seruorū dei. Et beata virgo vocauit se ancillam dñi vt patet Luce. j. Et paulus apl's in epistolis suis se seruum xp̄i vocauit dicēs. Paulus seruꝰ xp̄i ⁊c. Sic dauid Ps̄. cxviij. Seruus tuus sum ego Et alibi. Ego seruus tuus. ⁊ filiꝰ ancille tue. Tales serui sunt omnes cultui diuino mācipati Sed quidam seruiunt peccatis et dyabolo de quibus Johannis. viij. Qui facit peccatum: seruus est peccati Unde augꝰ li. iiij. de ciuitate dei. Bonus inquit si seruit liber est: malus autē si regnat seruus est. nec vnius hominis sed quod grauius est tot dñorū q̊t viciorum. Alius enim libidini. alius auaricie. aliꝰ ambitioni. Hec seruitus proch dolor ē cōmunissima. quia multi reges ⁊ dñi q alijs hoibꝰ dominānt tali seruituti subijciūt. Ideo dixit diogenes phs alexandro regi qꝫ ipe esset seruꝰ seruorꝫ eius p eo qꝫ peccata q fuerint sub dyogene erant domini alexandri. Prout hꝫ legunt in li. de moribꝰ ⁊ vita phylosophorꝫ. Nō enī illis vicijs sed omnipotēti deo seruiendū est. Cui seruire tutissimū est. Sed qdam seruiūt ei ex timore seruili vt sunt illi q timēt penas eterne damnationis ⁊ sic bonum faciūt. Et hi licet penas damnatorum euadāt attamen plenam retributionem nō inuenient. Ideo dicit augꝰ li. ij. contra pelagium. Qui timore pene et non amore iusticie bonum facit adhuc penitus a

malo nō recessit q: illud nō facit in cor de quod fieri videt in opere. Et homo mallet bonū nō facere si posset impune tus trāsire. O quot sunt tales q si iscr-nus nō esset nūq̄ bonū facerent. Reci tat beat⁹ Gregori⁹ in li. ij. dialogoꝝ q erat quidā monachus nomine sed non re. cui ni mirū graue erat si de sibi p sa lute aliqd loqueref. Nō solū autem nō bena faceret sed nec poterat audire. hic cū in extremis esset positus ꝯuenerūt fratres vt egressum illius anime orādo ꝓtegerēt. Tūc repente cepit eisdē fra-tribus clamare. Recedite: recedite. Ec ce datus sum draconi ad deuorandū q̄ ꝓpter vestrā p̄sentiam me nō potest de glutire. Caput meū iam ore absorbuit: date locū ne amplius me cruciet. Tūc fratres dixerūt. Signa te signo crucis Rn̄dit. Nō possum. Tūc fratres pro-strati sup terrā cū lacrimis ceperunt ꝓ redemptione illius vehemēter exorare Et subito cepit magnis vocibus clama re dicēs. Gras ago deo q: draco vestris oratiōib⁹ expulsus est. Itē narrat be da in gestis anglorꝫ q tpe ꝯstantini iu nioris quidā miles valde dissolut⁹ de-functus ē circa annos dn̄i octingentos sex. Qui postmodū vite restitutus t pe nis territus quas viderat fugit ad here mum fecit quoqꝫ cellam circa quoddaꝫ fluuium. In quo vestibus indutus sepi us lauabat ꝑmittens sic vestimenta ad carnē congelare. Postea vero balneuꝫ calidissimū intrauit. Et sic cōtinuauit illud vsqꝫ ad mortē. Et cū sup isto a vi-dentibus argueret Rn̄dit. Si vidisset q̄ ego vidi: eadē et maiora mecū facere tis. Secūdo q̄dam seruiunt deo ꝓpter cōmoditū scꝫ vt bene sit eis in pn̄ti vi-ta. Iste seruitus fm̄ Cryf. nō est ꝑfecta Et ponit exemplū de illis q̄ alicui regi seruiunt non quia regē diligunt. sed do natiua sua expectant. Tercio quidam deo seruiunt ꝓpter suam infinitā t cēn-cialem bonitatem vt si non esset celum retributionis nec infernus damnatōis adhuc deo seruiret t mandata sua timo re filiali custodirent quem nobis tribu ere dignetur qui viuit tc.

Honora patrem t matrem.

vinti sūt qui pec

cant cōtra istud ꝓceptū t sūt ij: qui debitū honorem subtrahunt gu bernatoribus reipublice. vt sunt consu les t ꝓconsules dicit Aristotiles in. v. Ethico. q princeps est custos iusti. Jō alteri laborat. Sequitur merces autem danda est principi. Hec autem ē honor t gloria. Quibus aūt nō sufficiunt hec efficiūtur tyranni. quia inhiant lucris per phas t nephas. Sūt ergo honorā-di quia est magnū meritū bene regere rempublicā. q̄a magni meriti est bn̄ se ipm. maius meritū ē bn̄ regere bonum cōmune. Et nō honorātes faciūt cōtra illud. j. Pet. ij. Deum timete regem ho norate. i. rectorē reipublice Ratio hui⁹ est. quia omnis potestas a domino deo est. Et qui resistit potestati: deo resistit Ad Roma. xiij. Ergo q̄ inhonorat ꝑn-cipē aut rectorē reipublice ihonorat de um cui⁹ vicē ille gerit in terra. Et talis honor ꝯsistit i q̄nqꝫ. s. Assurgere venien ti. Assistere sedēti. Inclinare se trāseun ti. Genuflectere ꝓsidēt. Incedente seq̄ Ad h̄ exequēdū inducūt nos tria. s. scriptura vt saluator noster Luce. ix. As surgere docuit et honorare maiores in cōuiuijs dicēs. Cum inuitatus fueris ad nuptias: non recumbas in primo lo co ne forte honorator te sit inuitatus. t tunc veniens qui te illum inuitauit dicat tibi: da huic locum tc. Unde ad Romanos tredecimo. Reddite omni-bus debita cui tributum tributum: cui honorem honorem. Ideo illis talis honor debetur propter gubernandi et regendi gradum quē habent: vt habet

ad hebreos.xiij. Obedite prepositis vestris et subiacete eis etc. Propter presentem coherendi quam habent debent eis timore timere cum habeat potestatem mittendi vos in gehennam Luc.xij. Tercio propter preciu laboris quem a subditis tolerant debetur eis muneris largitio. Ideo dicit apostolus vbi supra. reddite omnibus debita. Cui tributum tributum. Cui vectigal vectigal Cui honorem honorem. Secundo ad hoc inducunt canonica iura. Unde in ca.xiij.q.vltima. Est ordo quod hec est iusticia quod minor seruiat maiori et primum locum ei dat in sedendo. Ideo dicitur extra de emu.eccle.c. aduersus. Qui alteri succedit in onere debet ei succedere in honore. Idem dicitur extra de pignoribus.c.ex literis. Notandum quod.iij.polit. distinguit Aristotiles sex genera principatus quibus honor paternus debetur quis diuersimode. Primum genus vocat monarchia et est principatus vnius qui intendit bonum commune et omnium ciuium secundum suum statum. Talis omni honore dignus est. et iste est optimus principatus vt.vij.q.i.c. In apibus est vnus princeps: grues vnam sequuntur ordine literato. roma condita simul duos reges habere non potuit etc. Idem patet in mundo: vbi omnia ab vno deo gubernantur. Ideo dicit aristoteles.xij.metha. quod est vnus princeps. Idem patet in humana natura vbi omnia membra ab vna reguntur anima. Idem probat magister egidius li.iij.de regimine principum parte.ij.c.iij. volens quod inde sequitur pax et tranquillitas inter ciues si plures sequitur discordia: nisi illi plures fuerint vniti in vno. Secundo inde sequitur potentia et fortitudo ciuitatis. quia dicitur in li.de causis quod virtus vnita est maior seipsa dispersa. Si multi traherent nauem vnus traheret alter retraheret nauis non moueretur. Si autem in vno simul traherent sequitur motio nauis. Sicut tota ciuilis potentia que est in pluribus principatibus congregaretur in vno principe: efficacior esset iste princeps. Sed qui vult recte et iuste regere debet primo esse scientia illustratus: Prouer.xx. Rex sapiens stabilimentum est populi. Ideo dicit aristoteles primo retho. Felix est ciuitas cuius philosophi sunt presides. Et Boe.iij.de consola.prosa.iiij. Tu hanc sententiam platonis ore sanxisti beatas fore respublicas si eas vel studiosi sapientie regerent: vel earum rectores studere sapientie contigisset. Unde quidam rex romanorum scribit cuidam regi francorum. rex illiteratus est quasi asinus coronatus. Secundo debet esse pietate mensuratus. Ideo dicitur ecclesiastes.x. Be terre cuius rex puer est: et cuius principes mane comedunt. Beata terra cuius rex nobilis est. et cuius principes vescuntur in tempore suo. Nam dicit laureatus poeta franciscus petrarcha li.i.de re.vtr.fortu.c.xc. Non cultus exterior sed interior habitus et mens regia reges facit. Alexandri principis dictum fuit imperium in virtute et decore existere. Unde in li.de vita et moribus philosophorum. De solone legitur dictum. Populi inquit rector prius se quam populum rectificare debet. Aliodin erit vt ille qui vmbram curuam prius rectificare conatur: quam virgam curuam vmbram faciens. Si ergo ebrius est. quomodo poterat alios ab ebrietate compescere que est magis periculosa in principibus quam alijs. Cuius exemplum patet in boloferne inebriato quod fuit a Judith occisus. Herodes inebriatus iuramentum temerarium fecit Marc.vj. Hoc derisus Gen.ix. Tercio debet esse potestate solidatus vt puniat maleficia. Unde et ponitur.xxiij.q.v.c. Regum proprium est facere iudicium et iusticiam et liberare de manibus vi oppressos. peregrinos: pupillos et viduas. qui facilius opprimuntur a potentibus. Tales opprimentes debent plectere per iusticiam vt.xxiij.q.v.c. Rex debet furta cohibere. adulteria punire. impios

de terra pdere: parricidas et plurios nõ si
nere viuere. Quarto debet esse iusticia
decoratus: q2 sine tali iusticia respubli-
ca stare non põt Sapie.j. Diligite iusti
ciã vos q̃ iudicatis terrã. Itẽ aug.lib.
iiij.de ciui.dei.c.iiij. Remota inquit iu
sticia q̃d sunt regna nisi magna latroci
nia. Vñ Jero. ꝛ ponit.xxiij.q.v.c.reg
num. vbi dicit. Justicia regis est deũ ti-
mere ꝛ p oĩa in eo ꝯsiderare: fidẽq3 catho
licã habere: ecclias quoq3 defensare ac
eoꝝ ministros venerari. Cui9 exemplũ
pz in theodosio impatore. sicut legit i
hystoria triptita li.ix. Qz cũ apd thes-
salonicã ciuitatẽ q̃dã iuuenes fuissent
lapidati. Jndignatus theodosi9 oĩes
passim interimi iussit. Ubi septem mi-
lia sunt occisi nõ pcedente iudicio. Cũ
aũt ambrosi9 audiisset hanc cladẽ ꝛ pn-
ceps venisset mediolanum in templuz
occurrens ei btũs ambrosi9 ipsum rep
hendens dixit q indign9 eẽt sacri tem
pli limina calcare: nec illud deberet in-
trare ꝓpter necem. Et dixit impatori. re
cede nephande ꝛ suscipe vinculũ q̃ te li
gauit oim dñs. Hijs audit9 obediuit im
perator: gemens ꝛ dicens ad ambrosiũ
Tuũ est medicamentũ imponere meũ
est paciens sustinere. Et cum allegasset
dauid adulterũ ꝛ homicidã: respondit
ambrosi9. Secut9 es errantẽ sequere et
penitentẽ. Et cũ excõicatõnẽ sustinuis
set p octo menses. eũ absoluit ꝛ fecit eũ
scribere decretũ q nũq3 exequeret sen-
tentia impatoris nisi post triginta dies
Hoc facto. impator ecclãm reingredit
Jtem nõ d3 iniquos exaltare ꝛ bonos
deprimere. blãditores ꝛ adulatores nõ
audire. Iniustos sup regnĩ negocia nõ
cõstituere: filios nõ sinere impios agẽ:
viduas ꝛ pupillos defendere exemplo
egregij imperatoris traiani q̃ audiuit vi
duam ad eũ clamantẽ ꝛ iusticiã peten-
tem de hijs q̃ innocentẽ ei9 filiũ occide
rant. Qui cum equũ ascẽdisset respon
dit. Ego faciam tibi iusticiã cum redie
ro. respondit mulier. Et si nõ redieris:
ait rex. Tunc successor me9 faciet. Et il
la. Quid pderit tibi si alius bñfecerit:
Tu mihi debitor es: p̃m opa mercedez
recepturus. te non liberabit iusticia alie-
na. Quib9 vbis mot9 impator de equo
descẽdit: cãm examinauit. De his om
nib9 dicit aug. li.v. de ciui. dei. c.xxiiij.
dicens. Neq3 nos xpianos quosdã im-
peratores iõ felices dicim9 q2 diuti9 im
perarũt vl' imperãtes filios morte pla
cita reliquerũt vl' hostes reipublice do
muerũt. Sequit ibidem. Hec et alia q̃-
dam cultores demonũ accipere meru
erũt. Sequit ibidẽ. Sed felices iõ dici-
mus si iuste imperãt: si inter linguas sb
limiter salutantiũ nõ extollunt: se homi
nes esse meminerint: si suã ptãtem ad
dei cultum maxime dilatandũ maiesta
ti ei9 famulatũ eius faciunt. Si deum
timent diligunt: colunt Si pl9 amant il
lud regnũ vbi nõ timent habere cõsor-
tem. Si ꝓpter regnũ celeste corpus ex-
ponunt. Hec aug9. Scd'm gen9 prin
cipatus vocat tyrannia. ꝛ est pcedenti
precise contraria. ꝛ pessimus pncipat9
De quo dicit Prouer. xxix. Cũ impij
sumpserint principatum gemit popu-
lus Prouer. xxviij. Regnantibus im-
pijs ruine hominũ. vñ francis. petrar-
cha lib. ij. de re. vt. fortu. cap. xxxvij. Et
quotiens inq̃t digni dignissimis prefe
runt: ꝛ quotiens indigni indignissimos
iudicant. alienarũ seuerior. suarũ quis
q3 fauorabilis rerũ iudex. Multi se in
dignos dicunt pauci credunt. Hec ille
Talis sm aristotelem. v. politicoꝝ stu
det primo excellentes in suo principa-
tu perimere q2 tales estimãt posse se in
surgere contra se. Unde poeta. Asperi
us nihil est dum surgit in altum. Cũcta
ferit dum cuncta timet: dum ferit om-
nes. Et se posse putat nec bestia terri-
or vlla est. Quam serui rabiem in terga

libera furentis. Ideo dicit pverb. iij. Per tria mouetur terra. et quartum nō potest sustinere. Per seruū cum regnauerit. Per stultū cum saturatus fuerit cibo. Per odiosam mulierē cum in matrimonium fuerit assumpta. Et p ancillam cū heres fuerit domine sue. Tales cum principatum fuerint assecute nō permittent aliquem secum viuere. Testante aristotile. v. ethi. ex dict. beāt. Principatus virum ostendit. Quia mal9 durz habuerit posse. ostendit maliciam suā: qd est valde stultū. testante boetio li. ij. de cōso. psa. v. Quid ē inqt qd in altuz quisqz facere possz qd sustinere ab alio nō posset ipe. Busiridez accipimus necare solitum hospites ab hercule hospite fuisse mactatum. Regulus plures penorum bello captus in vincula cōiecerat sed mox ipe victorū cathenis man9 pbuit. Sic etiā nero fuit occisus q̄ multos senatores occiderat dicēte Boe. li. ij. psa. Nouimus quātas ruinas dederit vrbe flāmata. patribusqz cesis fratreqz quondam ferēs interempto maduit cruore matris effuso Secūdo tyrannus conat sapiētes destruere. qz vellet eos oēs eē ignorātes sue malicie ne scirent populū ɔcitare ɔtra ipm. Tercio amicicias hoim destruere. vt int se ligātes ipm facere pmittāt q̄cq̄d vult. Quarto regna bello pcurat. Ideo dubitat Aristo. iij. poli. An sit meli9 hr̄e reges p electionē aut p hereditariam successionē. Rūdent doctores q p se loquēdo melius ē ɔtinuare regnū p electionē vt ptz i. papatu et impio. Papa p cardinales. imperator p suos electores ad hoc ordinatos vt pz de elec. et elect. potest. ca. veneris. Ratio hui9 ē. qz ɔtingit successorē esse malum aut tyrannū vl fatuū. Sed per accidens melius est in casu cōtinuare regnū p successionem hereditariaz pter multas rationes. Primo pt discordiam eligentium pter quam multa mala fiunt in partibus istis. Vn magister egidius li. iij. de regimine principum adducit ad ppositū tres rationes Prima quia peiores sunt mores illorū qui nuper facti sunt diuites q̄ qui fuerunt diuites ab antiquo. Cuius exemplum patet in filio cuiusdam carbonarij q pter discordiam eligētium fuerat electus in regem cuiusdam cōmunitatis. Veniens autem pater et vidēs filiū in regalibus insignijs interrogauit filium an ipsum cognosceret. Rūdet fili9. Pater non agnosco meipm quomodo te deberē agnoscere. Secūdo quia conuenietiores mores ad regendum didicerunt filij regentiū. Tercio merita parentū talib9 inducūt quādā necessitatē benefaciendi ne filius videatur degenerās a parentibus. Quarto quia per diutinam cōsuetudinem populus filijs libentius obedit et tales q̄uis mali sunt adhuc debetur eis honor. quia talis q̄libet gerit vicem dei. Ideo deus in ipo honoratur. Secūdo quia ē persona publica. Ideo i eo honoratur cōmunitas vel ciuitas. Tercium genus principatus est aristocratia. id est principat9 bonorum vbi pauci regunt boni vnde etiam inoleuit q tales rome regentes. dicebantur optimates quasi optimi pre communitate existentes. Etiam vocabantur patres conscripti. quia nomina illoꝝ fuerunt scripta literis aureis. Etiam vocabantur senatores a senio vl senectute: quia romulus in principio sui regni elegit centum viros. quorum cō silio omnia ageret. tales primo debent esse senes quia dicit Iob c. xij. In senibus est sapiētia: et in longo tempe prudētia. Ideo roboam pdidit decez trib9 quia audiuit cōsilia iuuenum. Vn valerius li. vj. c. ij. dicit de illo qui respondit mināti q habuit multos gladios. Respōdit alius et ego habeo multos annos. Ideo precepit dn̄s moysi vocare

senioꝛes ad consiliū Nūe.xi.ꝛ Exo.xiij
q2 ſm tulliū.ij.rethoꝛice. Consiliū ē ex
aminandarū gubernādarūq rerū subti
lis animi ꝑspectus. Scđo ꝯsiliū debet
eē sapientū ꝛ literatoꝝ. Ideo thobi. do
cuit filiū suū.c.iiij. di.Cōsiliū a sapiēte
require. Iđo dicit Boeti⁹.j.de cōsola.
ꝓsa.iiij. Tu hāc sentētiaȝ platonis oꝛe
sanxisti. beatas foꝛe respublicas si eas
vel studuosi sapiētie regerēt vl' eoꝛū re
ctoꝛes studere sapientie cōtigisset Nō
vni⁹ sapiētis ſȝ multoꝝ sapientū Pro-
uer.ij. Salus ppl'i vbi multa cōsilia.q̃a
qđ duo vel tres inuenire nō pñt: h faci
unt decem vel viginti. Ideo non debēt
inniti ꝓprio capiti: ſȝ sentētias alioꝛum
audire Grauiter peccant ergo illi q̃ dāt
cōsilia mala principibus ꝛ dominis ad
incēdia.rapinas aut guerras. Aut cō
munitatibus de quo cōmunitas finali-
ter depauperetur. Cuius exemplū po-
nitur in speculo hystoꝛiali libro.xxv.c.
xlix. De karolo magno dicēti de seipo
Ego Karolus imperatoꝛ dono dei rex
germanoꝛum ꝛ patricius romanoꝝ atȝ
imperatoꝛ francoꝝ.sacra nocte diei do
minice post celebrationem nocturnaꝝ
hoꝛaꝝ ꝛ diuinū officium. dū irem repē
sare vt vellē somnū capere venit ad me
vox terribiliter sonās.karole exiet a te
mō spūs tu⁹ in hoꝛa nō modica. Statiȝ
q; fuit raptus i spū.ꝛ q̃ me sustulit erat
cādidissim⁹. tenēs in manu sua glo me-
rē lineū clarissimū iubar lumis emittē
tē sicut solēt comete facere qñ apparēt
Cepitq; illum dissoluere ꝛ dixit ad me.
Accipe glomeris micātis filū ꝛ liga in
nodo firmiter in pollice tue manus de
xtere q2 ꝑ illuȝ duceris in laboꝛintheas
infernoꝛū penas. Hoc dicto. Precessit
me velociter distoꝛquens filum luciflui
glomeris duxitq; me in ꝓfundissimas
valles igneas que erāt plene puteis ar
dentibus pice ꝛ sulphure:plumbo. ce-
ra ꝛ adipe. Et inueni pontifices patris

mei ꝛ auunculoꝛum meoꝛum. Quos cū
pauens interrogarem cur tam grauia
paterent toꝛmenta. Responderūt. Fui
mus epi patris tui ꝛ auoꝛum tuoꝛū. Et
dum debuimus illos ꝛ populum eoꝛuȝ
de pace ꝛ ꝯcoꝛdia admonere.seminaui
mus discoꝛdias ꝛ fuim⁹ incentoꝛes ma
loꝛum. Ideo nunc incendimur in his
tartareis supplicijs. ꝛ nos ꝛ alij homi-
cidioꝛum ꝛ rapinarum amatoꝛes. Huc
etiam tui ipi et satellites venient q̃ idē
faciunt. Sequitur ibidem. Deinde tra
xit me sup montes igneos de q̃bus oꝛi
ebantur paludes ꝛ flumina feruentia ꝛ
omnia metalloꝛum genera bulientia vbi
repperi innumeras animas hominū ꝛ
principum patris mei ꝛ fratrum meoꝝ
precipitatas. Alios vsq; ad capillos ali
os vsq; ad mentum. alios vsq; ad vm-
bilicum. ꝛ clamauerūt ad me eiulando.
Duȝ viximus. alter alterū adiuuimus
tecū cum patre tuo ꝛ fratrib⁹ tuis face-
re p̄lia ꝛ homicidia ꝛ rapinas ꝓ cupi-
ditate terrena. Ideo in ista bulientia flu
mina ꝛ metalloꝝ diuersa genera toꝛque
mur. Et dū adhuc timidus accederem
audiui retro me animas clamare. Po-
tētes potenter toꝛmenta patient. Et re
spexi ꝛ vidi sup ripas flumis bullentis
foꝛnaces piceas et sulphureas plenas
magnis draconib⁹ ꝛ scoꝛpionib⁹ ꝛ ſpē
tib⁹ diuersi generi. Ubi etiā vidi aliq̃s
p̄tis mei ꝑncipes ꝛ fratꝝ meoꝝ ꝛ auūcu
loꝝ meoꝝ dicētes mihi. heu nob karole
vides ne q̃ꝫ ꝗuia habem⁹ toꝛmēta. ꝓpt
nostrā maliciā ꝛ supbiā ꝛ mala consilia
q̃ regibus nostris ꝛ tibi dedim⁹ ꝓpt cu
piditatem. Cunq; dolendo ingemisce-
rem: accurrūt ad me dracones apertis
faucibus plenis igne sulphureo et pi-
cevolentes me inglutire. At ductoꝛ me
us triplicauit super me filum a cui⁹ cla
ritatis radijs superata sunt oꝛa eoꝛum
ignea. Vidit etiam patrem suum lodo
ꝛvicum in quodam dolio pleno feruen

tis aque et multa talia que nimis longū esset enarrare. Ista deberent attendere mali consiliarij cōmunitatū dominoꝝ et principum. qui eos instigant ad infinita mala. Sicut ergo cōsiliarij si sint boni. sunt reipublice vtilissimi. sic econuerso si sunt mali. sunt perniciosissimi scz quando habent zelum pro cōmodo suo priuato et personali non pro bono cōmuni. quando sunt corrupti cupiditate et receptōne munerum quando nimis dissimulat dicere veritatē. quādo odio vel amore regulantur. vel inuidia. crude consulendo principes destruūt. Talis fuit ille consiliator aman qui simplicitatem nobilissimi principis regis assueri et innocentiam ad nephandaz crudelitatē induxit. vt patet Hester. xiij. De quibus dicit alexander poeta. Pestis adulandi bibulis studiosa potentū. Auribus instillans anime letale venenum Huic aule vicio tanta est concessa potestas. Ut rex dūis hūana subtrahat aures. De quolibet pōt dici illud Actuū xiij. qd dixit Paulus elyme mago. O plene omi dolo et omni fallacia fili dyaboli inimice omis iusticie non desinis subuertere vias dñi rectas. Et nunc ecce manue dñi sup te. et eris cecus non videns solem vsq ad temp⁹. Et confestim cecidit in eū caligo et tenebre. et circuiens querebat qui ei manum daret. Tunc pconsul credidit etc. Tercio debent esse de numero bonoꝝ. s. iustoꝝ quia dicit Job. v. Consilia prauoꝝ deus dissipat. Unde Ambro. in lib. de officijs. Quō pōt qs facere vtile consiliū nisi habeat iusticiā. et quō putabo eum ydoneū vt det mihi cōsiliū qui nō dat sibi ideo recitat augusti. li. v. de ciuita. dei. capi. xij. ex sententia catbonis dicentis. Nolite existimare maiores vestros armis rempublicam ex parua magnam fecisse. Hoc si ita esset. multo pulcerrimam eam non haberemus. quippe socioꝝ atqz ciuium et preterea armoꝝ et equoꝝ maior copia est nobis. Sz alia fuerūt q̄ illos magnos fecerūt que nobis nulla sunt. domi scilz industria. foris. imperium iustum. animus in consulendo liber neqz delicto neqz libidini obnoxius. Pro his nos habem⁹ luxuriam atqz auariciam. Publice egestatē priuatā opulentiam. Laudamus diuitias sequimur inertiam. Inter bonos et malos discrimen nullum. Omnia virtutis premia ambitio possidet. Hec ille. Ut patet per exemplum de karolo i particula precedenti. Quarto debēt eē de numero veridicorum. Nō enim debent dicere placētia et adulatoria potētibus in consilio. Ideo Jethro docuit moysen Exo. xviij. dicēs. Prouide de omni pl ebe viros potentes et timentes deum in quibus sit veritas. s. vite. iusticie et doctrine. Ideo bilingues et adulatores debent excludi. Sequitur ibidē. Qui oderint auariciam. quia homines cupidi de facili flectūtur a iusticia. Et ex illis constitue tribunos cēturiones. et quinquagenarios et cetera. Quinto debet esse de numero secretarioꝝ maxime vbi fit consilium de bono cōmuni ne impediatur. Ideo dicitur consiliū a con et fileo siles silere: quia debēt simul silere secreta consilij. Prouerb. ij. Qui fidelis est. zelat amici consiliū non ergo sunt boni et fideles qui reuelant vxoribus suis secreta consilij sui nec sunt fideles qui dicunt aduersarijs Ego non facio tibi hoc in consilio nostro. sed ille. Qualiter isti obseruāt suiuramenta videant ipsi. Ergo a consilio debent excludi pueri et mulieres que silere non possunt. Unde recitat macrobius in libro de somno scipiōis. Qz puer quidam romanus papirius nomine patri iūctus intrauit semel senatum romanorum. Ubi quoddam secretissimū habitum est consilium quod nō licebat

alicui reuelare sub pena capitis. Cūq₃
papirius domū redisset ⁊ mater inter-
rogaret vnde veniret. ⁊ quo isset. Rñ-
dit puer se interfuisse consilio senatoꝝ
cum patre. at illa. Que ⁊ qualia egerūt
patres in senatu. Cui ille. Non est lici-
tum dicere sub pena capitis. Mulier
auidior audiendi secretum silentiū pu-
eri. modo precibus modo minis ani-
mū pueri in diuersa declinare studuit.
Cūq₃ illa penis puero nimiū esset mo-
lesta. leuis mendacij consilium accepit
vt penam effugeret ⁊ secretum teneret
Actum est in senatu inquit vtrum me-
lius sit vt vnus vir duas habeat vxo-
res an ꝙ vna pluribus nupta sit. Dum
hec illa audiuisset statim in secreto ad cer
tas matronas retulit. ⁊ intm̄ factum ē
vt romane femine postera die ad sena-
tum confluerēt orantes vt vna potius
duobus nupta fieret q̄₃ vni due. Sena-
tores v̓o querñā esset ista mulierum in-
temperies. ⁊ quid sibi hec postulatio
vellet. mirabantur. Tunc puer intrans
senatum. ordinem rei pandit. Et sena-
tores multū cōmendauerūt ingenium
pueri ⁊ statuerūt vt nullus puer in po
sterum senatum intraret preter istū pa
pirium. Sexto non debent subticere ve
ritatē ꝓpter metū maioꝝ. quia animus
debet esse in cōsulēdo liber vt dicit au-
gusti. li. v. de ciuitate dei. c. xij. quia in-
feriores metu superioꝝ nō debēt subti-
cere veritatem. Ideo olim ceperūt cō-
silium a minoribus. ne minores metu
supioꝝ tacerent veritatē. Tales consi-
liarij sunt tāq₃ pr̄es ⁊ gubernatores rei
publice honorandi. quia dicit Tulius
in libro de senectute. c. iij. ꝙ dantes con
silium in republica plus agūt q̄₃ alij nā
sunt sicut gubernatores in naui. Alij q̄
dem sentinā exhauriūt. alij cursitāt. alij
malum ascendūt. Ille v̓o tenens clauū
⁊ quietus sedens in puppi multa maio
ra facit. Non em̄ viribus aut velocita-

te ⁊ celeritate magne res gerūtur. s₃ cō
silio auctoritate ⁊ scientia. Quartum
genus ē illi oppositū ⁊ vocatur ologar
cia. i. pricipatus diuitū ⁊ apud nos cō-
muniter dicitur scabinitas. habens vim
regendi ex antiqua diuitiarum potētia
⁊ parentum. Ubi isti regūt. ibi ciuitas
depopulatur ⁊ pauperes extenuantur
⁊ opprimūtur. Tales multa mala faci-
unt. Nam p̄decessores sunt reipublice
ꝓmotores. sic isti sunt ꝯmunis boni di
lapidatores. Ideo instant vt eligantur
ad scabinatum aut consulatum vt pos-
sint esse deuoratores pauperum. Qui-
bus consulitur si sutores sint non ven-
dant calopedia. si fabri non vendant in
cudes ⁊ malleos ⁊ sic de alijs. q₂ fortu-
na posset mutari. quia est magnum pec
catū q̄ ē dilapidator suoꝝ ꝓprioꝝ bono
rū. Quantū pctm̄ estimatis ꝙ sit q̄ isti
dilapidatores boni cōmunis. Secūdo
sunt pauperū oppressores. vt habeāt vnd̓
laute viuāt. Cōtra quos dixit dñs q̄da₃
loco. Uidue ⁊ pupillo nō nocebis. Si
leseris eos vociferabunt ad me. ⁊ ego
exaudiam clamorem eoꝝ. Patz ex hoc
ꝙ ē pctm̄ clamans in deū. Idem patet
Exo. iij. Tercio sunt arrogantes ⁊ deri
sores. Dicūt em̄. Si ipi nō eēnt. cōitas
periret. Tales sunt siles cuida₃ alienato
a mēte q̄ sp̄ stans sb̄ diuo nullo mō vo-
luit itrare domū nec sedere. Req̄sit⁹ se
mel q̄re. Rñdit ꝙ ipe sbportaret celum
Si em̄ ad modicā horā sederet celū ru
eret. Sunt oīno siles babellio depicto
vel sculpto q̄ in hūeris ⁊ brachijs ⁊ fa
cie ꝓminēs totā fabricā cū onerosa fa-
tigatione se simulat supportare. Tamē
fabrica eq̄ bñ staret si illud ydolū tolle
ret. Ita ē de nōnullis p̄sumptuosis sci
entia seculi inflatis q̄ reputant se tota₃
cōitatē portare sua sapiētia ⁊ discretio
ne. Iō ꝓpter tales malos ⁊ iniquos gu
bernatores reipublice mūdus totaliter
periclitat. Narrat Flauius in gestis gre.

torꝫ ꝙ carthaginēses qui frequenter ꝓliauerūt cōtra romanos cū in bello semel cōflictū romani sustinerēt cōsuluerūt deos suos. q̄rētes cām eueꝰ. Quorū vnus r̄ndēs monuit vt post triduū ad eū debito mō redirēt ꝛ quod quererent inuenirēt. Et factū est. cum tercia die cum debita reuerentia intrarēt templum. duos versus in fronte templi scriptos cōspexerūt. scꝫ hos versus. Ter tria trinā vndenāqꝫ vigenam. Et cito ꝑcipies. vrbs tua magna ruet. Sed non intelligentes versus istos. p̄cibus ꝛ sacrificijs cōsuluerūt deum suum sup expositione pⁱmi versus. Qui dixit eis. Cras septies circuite ciuitatē ꝛ in fronte porte orientalis terciā litterā alphabeti. scꝫ. c. inuenietis ter triplicatam in porte meridionali. sextā litteram etiam triplicatam. scꝫ. f in occidentali. vndecimam similiter ter triplicatam scꝫ. l. in aq̄lonari porta iterū vicesimā ter triplicatam scꝫ. v. Populus itaqꝫ suspensus ꝛ sperans de ꝓmisso ꝓuentu die statuto septenis pactis circuitionibus inuenerūt in porta pⁱma terciā litteraꝫ. s. c. ter triplicatā in tribus clausulis i hunc qui sequit modum. Charitas castitas compassio refrigescūt. Census caro crudelitas incalescūt. Consilium ꝯcordia cōiugiū euanescunt. In secunda porta meridionali inuenerūt sextam litteraꝫ scꝫ. f. triplicatā in tribus clausulis. scilꝫ Fortes fideles famosi regnauerūt. Ficti falsi fatui sūt successores. Fures fallaces feminei succreuerūt. In porta occidentali inuenerunt. l. ter triplicatam Lux veritatis latet sub liuore. Laus sāctitatis lāguet sub labore. Lex ciuitatis luget sub latore. In q̄rta porta aq̄lonari simil͛r. v. ter triplicatā in tribus clausulis vt sequitur. Uxor voluptas vsus nūc ꝓualuerunt. Uirtus vigor et valor nūc euiluerūt. Usura vates ꝛ vanitas insonuerunt. Romani igitur sua scelera cognoscētes humiliter correxerunt. Quintū genus vocat policia. ꝛ ē vbi cōitas regit ꝛ intendit bonū cōmune. Talis p̄ncipatus vocat cōitas nomine ꝛ ē vbi multi ꝛ v̓tuosi dn̄ant vt i ꝑtibus ytalie. vbi popolus dn̄at. Ibi eni̅ requirit consensus totius populi in statutis ꝛ legibus condendis. in potestatibus eligendis ꝛ in potestatibꝰ corrigendis. Tales debēt consiliare circa quinqꝫ s̓m Aresfotelem. j. rethoricorū Primo de ꝓuentus sufficientia. Expēse eni̅ faciēde sunt s̓m mēsurā redditu ūne ciues in collectis grauent. Secūdo de alimenti ꝛ victualiū abundantia ne populꝰ patiat famē tp̄e caristie. Tercō de ciuitatis custodia. ne sub tyranno ciuitas veniat ꝓuidenduꝫ est. Igitur debent ciuitatem custodire intus ꝛ extra Quarto de ciuiū inuicem cōcordia. vn̄ Johēs in polic̄. lib. iiij. Sicut inq̄t citharede ꝛ alij fidicines cum multa diligentia ꝓcurant quō oberrantes corde cōpescāt viciū ꝛ eedē vnanime reddāt sonū faciūtqꝫ dulcissimā ꝯsonantiā cordis non ruptis ꝫ tēsis sic ꝓportionabiliter c̄rta sollicitudine oꝫ p̄ncipē ꝛ patrēfamilias moderari nūc rigore iusticie nūc remissione clemētie vt s̄biditos faciat q̄si vnanimes eē i domo. Quito de rigida iusticia. sap̄. j. Diligite iusticiā vos q̄ iudicatis t͛rā. Sextū genꝰ vocatur democratia ꝛ ē precedenti opposita vbi multi regunt sub contrarijs conditionibus supradictis.

Honora patrem ꝛ matrem.

Extro dicitur ali

quis pater ex temporis diuturnitate. Sic senes ꝛ decrepiti dicuntur patres. de quo p̄s. Interroga patrē tuum ꝛ annunciabit tibi. ꝛ maiores tuos ꝛ dicent tibi. Tales sunt honorandi tā q̄ꜫ p̄res. Leuitici. xix. Corā cano capite consurge. ꝛ honora personam. senis.

Sap. iiij. Senectus eni venerabilis ē. non diuturna. Sunt enim senes venerandi quadruplici rōne. s. ꝓpter examē experientie. ꝓpter moderamen insolentie ꝓpter libamen penitētie. ꝛ ꝓpter medicamen incontinentie. Primo sunt honorandi ꝓpter examen experientie. q2 senectus est thesaurus sapie ꝛ experientie. Job. xij. c. In senibus est sapia. ꝛc. Ergo vbi desunt senes ꝛ experti. ibi raro vel nūq̄ꝫ sanabit cōitas. Propter qđ dicitur. iij. politicoꝝ. Nemo eni eligit duces iuuenes eo q̄ nō constat eos eē prudentes. Unde in exercitu alexandri nemo nisi sexagenarius exercitum duxit. Eccl's. x. Ue terre cui⁹ rex puer est. hinc est q̄ nec ꝓpter senectutem nec ꝓpter decrepitam etatem presbyteri senes dicitur. ꝫ ꝓpter sapiam. disti. lxxxiiij. ca. porro. Unde p̄sbiter grece latine senex interp̄tatur nō ꝓpter etatē. ꝫ ꝓpter sapientiā q̄ in eis dꝫ esse. Scd'o sunt honorandi ꝓpter moderamen insolentie. q2 boni senes dn̄t arguere iuuenes isolentes. Un̄ narrat valeri⁹ li. vj. de q̄daꝫ sene q̄ ppl'm romanū increpās n̄ ꝯsensit factis maloꝝ. ꝛ dū a m̄ltis argueret q̄re esset ausus sic rep̄hēdere eos ꝛ dicē ꝟitatē. rn̄det due res licentiā mihi prebēt. s. orbitas ꝛ senectus. Uoluit dicere q̄ ille qui iuuenis aspirat ad ardua sperat ꝓmotiōes ꝛ officia necesse hꝫ adulari frequenter. ꝫ iste fuit homo senex. Ideo ibi senectus dedit audaciaꝫ. Itē senex si habet filios vel filias ꝓmouendas licet non ꝓ se tamen ꝓpter prolem frequēter mentitur. vel saltem dissimulat veritatem ꝫ certe modernis temporibus iuuenes paꝝ curant vt eis obediant. fin illud ysa. iij. Tumultuabit puer contra senē ꝛ ignobilis contra nobilem. Tercio ē veneranda senectus q2 ē libamen penitentie. Est eni libamē penitentie. i. sacrificium quia se deo sacrificare solet. ꝛ debet saltē p̄ cōtritionem cordis ꝛ despectionē veteris vite. quia sacrificiuꝫ deo spūs contribulatus cor cōtritū ꝛ humiliatū deus nō despicies Istud sacrificiū vespertinum est. De q̄ loq̄batur apl's. ij. ad thi. iiij. Ego iam delibor ꝛ tempus resolutōnis mee instat. Dubitat. vtrum malus senex possit in fine aut in articulo mortꝭ penitere. Uidetur q̄ non q2 dicit augus. in quodam sermone ꝛ allegat a m̄gr̄o sententiarū lib. iiij. di. ij. Si vis agere penitentiam qn̄ peccare nō potes. peccata te dimittunt. non tu illa. Sequitur. Si secur⁹ hic exit nescio penitentiam dare possumus. securitatem non. Item qui scit se moriturū nō pōt satisfacere. ideo penitet inutiliter. Item f'm canones talib⁹ nō ē penitētia iniūgenda ꝫ innotescenda. iiij. sent. disti. xx. Idem in cano. In oppositū est q̄ q̄ꝫdiu manet in homine aīa tamdiu est liberi arbitrij. Ergo ꝛc. Idem Luce. xxij. Penitens misericordiam inueniet. Rn̄det. q̄ ad penitētiā vtilem duo faciūt. scilicꝫ dolor de p̄teritis ꝛ ꝓpositum cauēdi de futuris. Et q̄libet vsum rōnis habēs quantūcunq̄ꝫ peccauerit quātūcunq̄ꝫ sero pōt dolere de p̄teritis ꝛ habere ꝓpositū cauendi de futuris Ideo talis penitentia p̄t eē q̄uis de ea ꝯsidere sit supra modū periculosum. Ideo malus senex potest in articulo mortis penitere. licet hoc accidit valde raro. q2 taliū penitentia sepi⁹ venit ex timore pene nō amore iusticie sicut de antiocho dicitur. ij. Mach. x. Orabat autem dn̄m a quo non erat misericordiā cōsecuturus. Ad p'mū dicēdum q̄ petā dimitrūt hoiem quātū ad effectum ita q̄ nō potest hm̄ōi peccata amplius operari. sed adhucē in sua potestate affectū peccandi dimittere. Ad secundū q̄ talis habet ꝓpositum satisfaciendi sub conditionē si posset. Et h̄ sufficit diuine misericordie. quia si hō vult facere quod in se est. deus facit qđ

in eo est quo ad misericordiam licet pe-
nitētia nō sit ei imponenda sed innote-
scenda fm canonem. Utile tamen esset
eis penitentiam imponere sub conditi
one si cōualescāt. Quarto ꝓpter medi
camentū incontinentie. Sap.iiij. Etas
senectutis vita immaculata. Unde am
brosi⁹ in exameron. Senectus inqt ho
minis in moribus dulcior. in consilijs
vtilior. in ꝯstantia subeūdi mortē para
tior. ad reprimenduʒ libidines fortior.
Idem ambrosius dicit ad valeriū. Eru
bescat senectus q̄ se emendare nō pōt.
Non em̄ canicies annoꝝ ſ̄ moꝝ cōmē
danda ē. Ideo dī.lxxxvj. disti.c. tanta.
Quāto senes sunt morti viciniores. tā
to debēt esse puriores. Sunt em̄ quidā
senes qui dolent ꝙ non sunt adeo potē
tes in ope carnali sicut fuerūt ⁊ si non
possunt vti opatōne vtūtur tñ imagia-
tione turpi atqʒ locutōne. Ac fabulan
tur de turpibus coꝝ perpetratis. Ta-
les sunt in malicijs indurati. Exemplū
in salomone.iij. Reg.xj. vbi dī. Cū ieēt
senex. depravatum est cor eius ꝑ mulie
res. Tales etiā fuerunt illi senes. de q̄-
bus Dañ.xiij. Egressa ē iniq̄tas a seni
oribus q̄ videbant regere populū. Iō
homo qui vult sancte viuere in senectu
te debet ꝓncipe in iuuētute nec debʒ ni
mium cōfidere in sua virtute sed in dei
gratia dicendo cū ꝓpheta. Ne ꝓijcias
me in tpe senectutis. Cuius exemplum
patet in vitaspa. de illo qui.lx. ānos ca
ste vixerat ⁊ tamē in sexagesimo anno
corruptus obijt. Propter has ratōnes
debēt senes honorari. Sed ꝯtra hoc fa
ciūt qui annosos homines derident. q̄
rentes in hoc recreationem qȝ eis ver
titur in periculū animaꝝ suaꝝ. ⁊ graui
ter ꝓ talibus solatijs in futuro puniē-
tur. qꝛ oēs maledictiones ⁊ blasphemi
as quas ille sic ꝓuocatus ꝓfert ipsi lu-
gebunt. Quia dicit regula iuris. Qui
occasionem damni dat damnū dedisse
videtur. vt patet de iniur. ⁊ dam. da. li.
vj.c. si culpa. Debemus igit eos hono
rare corde. ore. ⁊ ope. In corde bōa de
ipsis opinādo. quia dicitur.xviij.q.ij.c.
Diffinim⁹. ꝙ de senibus ꝓsumendū ē
bonū. quia ꝓpter caniciē quā habet est
honorabilis. fm ꝙ dicit frā.pe.li.ij.de.
re.vi.for.c.lxxxij. Boni senis veneran
da canicies. Sequitur ibideʒ. Quis tā
corrupto sensu tanqȝ obliquo pōt eē iu
dicio vt nō candidoꝝ libroꝝ calatos q̄
nigrantiū carbonū cistas aspicere sicq̄
transformandus sit cigno similē malit
esse q̄ coruo. Item ore debemus eos
honorare laudando ꝯmēdando ⁊c̄. Itē
opere eis assurgendo, vt patʒ Leui. xix.
Corā cano capite cōsurge. ⁊ honora ꝑ-
sonam senis. Sed mgr̄ Egidius li.j.
de regimine principum pte.iiij. recitat
sex malas conditōnes senum ex dictis
Aresto.ij. rethorico. Ne igit deū offen-
dant dicendū est qualiter se debent in
his malis cōditionibus hr̄e. Prima cō
ditio senū est ꝙ sunt increduli. quia in
multis experti sunt. ⁊ sic cognoscūt ho
mines in multis mentiri ⁊ sic credunt
om̄es alios mentiri ⁊ deceptores esse.
Ideo dicitur.ij. rethor. ꝙ senes multis
annis vixerūt ⁊ in plurib⁹ decepti sūt
ꝓpter hāc expientiā cōtingit in pluri-
bus eos incredulos eē. Iuuenes inex-
perti sunt sup malicias hoim. ideo faci
liter credūt. Secūdo sunt naturalit
suspiciosi. Pueri em̄ qui mlta mala nō
fecerūt. innocentes sunt sua innocētia
alios mensurāt. ⁊ om̄ia referunt in meli
orem ptem ⁊ credūt omnes esse bonos
Ideo dicitur.xxij.q. iiij.c. Innocens.
Qui innocens est. semper bene credit.
⁊ iudicat bene de alijs. Senes vo mul
tis annis vixerūt ⁊ in multis peccaue-
rūt. Peccata alioꝝ mensurant fm ea q̄
gesserunt in seipsis: ꝓpter quod vt plu
rimū credunt alios malos esse ⁊ in pe-
iorem partē referunt eoꝝ opera. Ideo

dicit.ij.rethoi. Senes vixerūt multis
annis. ⁊ esse non potest quin in multis
peccauerunt. Jō sunt mali ⁊ suspiciosi
⁊ oīa in deterius estimant. Sed quō se
habere debent in illo defectu. Rūdet
ꝙ sepius debēt illud dictū xpī in men
te reuoluere qō habet Luc. vj. Nolite
iudicare ⁊ non iudicabimini. Et dubia
in meliorem prē debēt interptari. qꝛ di
citur in regula iuris. Que possunt bo
no vel malo animo fieri. debēt in meli
orem ptem interpretari. Jdeo dī. xj. q.
iij. c. non solū. ꝙ vterqꝫ reus est qui fal
sum de alio pfert ⁊ qui crimīa cito cre
dit. Tercio sunt pusillanimes ⁊ timi
di. qꝛ dicit. ij. rethō. Infrigidatio pparat
viam formidini. Quarto sunt cu
pidi ⁊ auari ⁊ tenaces. Unde Innocē.
in lib. de vilitate conditionis humane.
Senex inquit tenax ⁊ cupidus tristis
⁊ querulosus est. Nam senes res tpa
les faciliter possunt ꝯsumere. sed diffi
culter lucrari. Quia ipsi iā deficiunt in
corpe ⁊ nō psūt amplius laborare. Jdo
timēt sibi deficere ⁊ sic parci efficiūtur
Unī Aug. in quodā sermone. Cum oīa
vicia in sene senescunt. sola auaricia iu
uenescit. Aliq eñ sunt si centū annis
possent viuere ⁊ haberent nec adhuc vo
lūt alijs impartiri. nec possunt p se su
mere. Et fortassis in breui moriuntur ⁊
relinquūt alienis diuitias suas vel he
redibus qui male ꝯsumūt ⁊ eis in mo
dico subueniūt. Sed quō debent se ha
bere in illo defectu. Rūdetur ꝙ debent
deo cōfidere. qui eos pauit a iuuētute
ps. Jacta cogitatū tuū in dño. ⁊ ipse te
enutriet. Quinto sunt multoꝝ ꝛboꝝ
⁊ de antiquis factis loqnūtur. Unde
Innocen. in lib. de vilitate conditiōis
humane. Senex inquit velox ē ad loqn
dum tardus ad audiendū. Laudat anti
quos. spernit modernos. vituperat p
sens. cōmendat pteritū. hec ille. Quod
magis reprehensibile est. s. mala facta

defunctoꝝ innouant ⁊ infamant corā
iuuenibus qui nihil sciūt de excessibus
antiquoꝝ. Et in hoc grauiter peccāt in
famādo defunctos qui non possunt se
excusare ⁊ iā a deo iudicati sunt. Et qū
qꝫ se de peccatis ⁊ malicijs suis q̄ in iu
uentute sua cōmiserūt iactant ⁊ in hoc
delectantur loqui de talibus turpibus
factis. cogitare. ⁊ audire. ⁊ hoc ē signū
ꝙ habent corda impudica ⁊ sunt inue
terati dierum maioꝝ. quia dicitur mat.
xij. Ex abundantia cordis os loquitur
Et sic inficiūt iuuenes ⁊ prebēt eis ma
lum exemplū. Unde Grego. Tot mor
tibus digni sunt quot in posteris exē
pla prauitatis relinquūt. xj. q. iij. c. p
cipue. Sed q̄liter debēt se in hoc habe
re. Respondetur. ꝙ debent pensare di
ctum apostoli dicentis. Omnis sermo
malus ex ore vestro non pcedat. Et rō
est. quia iuuenes diu retinent veba se
nioꝝ ⁊ dicunt. Jsta verba audiui a pře
meo. Jdeo si verba humilitatis ⁊ cha
ritatis eis dixissent habuissent pmiū si
e contra penam. Sexto sunt natura
liter passionati. quia sunt pleni dolori
bus ⁊ infirmitatibus. Unde Innocen
tius in lib. de vilitate cōditionis huma
ne. Si qs ad senectutē pcesserit cor ei9
affligitur. caput concutit languet sp̄s
fetet anhelitus. facies rugat. ⁊ statura
curuat. Caligant oculi. vacillant articu
li. nares effluūt. crines defluūt. tremit
tactus. ⁊ deperit actus. dentes putre
scūt. ⁊ aures surdescūt. Senex facile p
uocatur ad irām. ⁊ difficile reuocatur.
hec ille. Sed quō se debēt habere in il
lo defectu. Rūdetur ꝙ debent esse imi
tatores xpī q̄ dixit Math. xj. Discite a
me. quia mitis sum ⁊ hūilis corde. In
patientia vr̄a possidebitis aīmas vr̄as
Nam tales infirmitates sunt eis loco
purgatorij. q̄ pena est magis afflictiua
Nam si oīa cremabilia mūdi simul arde
rent ⁊ aliqs in medio illorū staret non

sentiret tantā penā quātū vna anima in purgatorio extīs. Ideo dī. xxv. di. c. q̄ i aliud φ igni purgatorij nulla pena est cōparabilis. Septima cōditio est φ si in puericia male vixerunt. vix in senio veraciter cōuertūtur. Iuxta illud prover. xxij. Adolescens iuxta viam suam gradietur etiam cum senuerit ab ea non recedit. Vñ Aresto. vij. ethi. Difficile ē consuetudini resistere q̄ assimilat nature. Non tamē est impossibile. quia deus pt suscitare lapidibus istis filios abrae. Sz quō debēt se hebere in illo defectu. Rñdetur φ debēt sibi proponere mortē suaz Ecci. vij. Memorare nouissima tua. et ineternū non peccabis. vnde Greg. Nihil sic reuocat a peccatis q̄tū frequēs meditatio mortis. Vñ Hugo in lib. de claustro aie. Tres inquit sunt nuncij mortis. s. canicies. infirmitas. et senectus Insup debent deū inuocare humili et contrito corde dicendo cum dauid. Ne proiicias me in tempe senectutis. cū defecerit virtus mea ne derelinquas me. Et recuperare tempus pteritū cum nobis opibus. Sed diceres. Amplius nō possum ieiunare et pegrinari. mane surgere. et multū orare. Rñsio. Sis paciēs et habeas bonam volūtatem. et dñs recipiet volūtatē tuā p facto. vñ augu. Coronat deus intus voluntatem vbi non inuenerit facultatem.

Honora patrem et matrem.

Eptimo dicitur

pater spūalis psona vt est sacerdos diaconus vel subdiaconus etc. de quo apl's. j. ad cor. iiij. Et si decē milia pedagogoꝝ habeatis i xpo. tñ nō multos pres In xpo eñ Ihu etc. Hos eñ tenemur honorare. non solū verbo sed imitatōe vt nihil sentiamus de scriptura nisi qđ ipi senserūt nō trāsgrediēdo terminos coꝝ. De istis pribus dicit pphā. Pro pribus tuis nati sunt tibi filij. pro preterea populi psitebūt tibi. Tales sūt honorandi pter coꝝ dignitatem. vtz xij. q. j. capitulo duo sunt genera xpianorum. Est autem vnum genus qđ mācipatum diuino officio et deditum contemplationi et orationi ab omni strepitu tempalīū cessare conuenit vt sunt clerici et deo deuoti. s. conuersi. Cleros enim grece sors latine. Inde hmōi vocantur clerici. i. sorte electi. Omnes eñ deus in suos elegit. Hij nāq sunt reges i. se et alios in virtutibus regentes et ita in deo regnum habent et hoc designat corona in capite. Hanc coronam ab institutione romane ecclesie accipiūt in signū regni quod in xpo expectatur. hec Hieronimus. Idem sentit magister sententiaꝝ. lib. iiij. disti. xxiiij. dicens. Corona eñ signaculū est quo signatur qs in parte sortis misterij diuini. Corona regale decus signat. quia seruire deo regnare est. Unde ministri ecclesie reges esse debent vt se et alios regant quibus petrus ait. Vos estis genus electū. regale sacerdotium. Summitas capitis desuper denudatur vt coꝝ mens libera ad deum monstretur que reuelata facie gloriam dei contempletur. Summitas eñ capitis est eminentia mentis denudatio capitis est reuelatio mētis. Clericus eñ dei secretoꝝ non debet esse ignarus. Tondent etiā capilli vsq ad reuelatōnem sensuū. s. oculoꝝ et aurium. vt vicia in corde in opera pullulantia doceant pscindenda. Ne ad audiendū et intelligendum verbum dei ppediant Hec mgr sentē. Ideo dicit extra. de vi. et ho. cle. c. Si quis clericus comā relaxauerit anathema sit. i. excōmunicandus. ibidem. Clericus neq comā neq barbam nutriat. Ib idem. c. clerici. vbi dicitur. Clerici qui comā nutriūt et barbam. inuiti a suis archidiaconis tondeantur. Idem xxiij. di. c. si quis. Vñ magister sen. vbi. s. Consure autem eccle-

nastice visus a nazareis exortus videt: q̃ prius crine seruato deinde ob vite cōtinentiaȝ caput radebant ⁊ capillos in igne sacrificij ponebant. Hinc inoleuit visus vt q̃ diuinis cultibus mancipant quasi nazarei .i. sancti crine deposito iuueniantur. Hec historia ponit Nume. vj. Sic adhuc aliqui crines quos epūs deponit in prima tonsura seruāt ꝓ singulari facto. Vñ dicit mgr̄ vbi .s̄. Hinc ad Ezechielem dr̄. Fili hominis sume gladiū acutū ⁊ duc sup caput tuum ⁊ barbā. In actibus em̄ aploꝝ priscillaȝ ⁊ aquilā hoc fecisse legimus. Paulus quoq; ⁊ alij quidaȝ discipuli xp̄i hoc fecerūt. In hystorijs inuenitur ꝙ romani sancto petro extraxerūt capillos in modū corone. Inde clerici ad reuerentiam sancti petri fecerūt sibi abscidi crines in hoc sibi volētes similari. Ne cederet in verecūdiaȝ sancto petro. ⁊ hoc vocatur corona. Vñ versus. Virginis est sertum. clericiq; corona poete Laurea. rex gestat dyadema vel imperator.

Circa p̄dicta notandū est s̄m mgr̄m sentē. lib. iiij. dis. xxxiiij. ꝙ septem sunt spūalium officioꝝ grad⁹ siue ordines sicut ex sanctoꝝ patrū dictis apte traditur. ⁊ capitis nostri ihū xp̄i exēplo mōstrat. qui omniū officia in semetipso exhibuit ⁊ corpori suo quod ē ecclesia eosdem obseruādos ordines reliquit. Septem aūt sunt ꝓpter septiformē gratiā spūssancti. Cui⁹ q̃ nō sunt ꝑticipes. ad gradus ecclīasticos indigne accedunt. Hec mgr̄ vbi .s̄. Hij omēs tanq̃ spūales p̄res sunt honorandi. Prim⁹ vocatur ostiarius q̃ fuit p̄mo inuentus a dauid in ve. te. q̃ posuit p̄mo ianitores. vt pȝ. j. palip. ix. In nouo testa. p xp̄m q̃si flagello eiecit de tēplo ementes ⁊ vendentes vt pȝ mat. xxj. Hoꝝ officium est s̄m mgr̄m sen. li. iiij. di. xxiiij. dicentem Ostiarij q̃ ⁊ ianitores sunt q̃ in ve. tes. electi sunt ad custodiā templi vt nō ingrederetur in illud immūdū vt puta canes ⁊ excōicati. Sunt aūt ostiarij dicti quia p̄sunt ostijs templi. Ipi em̄ tenētes clauem oīa intus extraq; custodiūt atq; inter bonos ⁊ malos h̄ntes iudicium. dignos recipiūt ⁊ indignos respuunt. hec mgr̄. Idem dicit. xxj. di. ca. cleros. in fine. Idem. xxv. di. c. plectis. Et qñ epūs illū ordinat dicit sibi tradēdo ei claues ecclesie. Sic age ⁊ sic viue q̃si redditurus deo rōem ꝓ his rebus q̃ clauibus clauduntur vtȝ. xxiij. dist. ostiarius. Idem dicit mgr̄ vbi supra. Vtinā adhuc tales essent sollicit ꝙ porci canes. vacce. ⁊ alie bestie neq; excōicati nō intrarent templum. Quantū autem pctm̄ ⁊ ꝑiculosum sit ꝙ excōicati sunt in ecclesia tempe diuinoꝝ patet ꝑ btm̄ Grego. lib. ij. dyal'. de duabus monialibus excōmunicatis a sancto B̄ndicto. nota ibidē. Secūdus vocatur lectoratus q̃ fuit inuentus a dauid in veteri testamento vt patet. xxj. dist. c. cleros. Cuius officiū est legere ꝓphetias. veteris testamenti. hoc patet. xxv. di. c. plectis. Et qñ epūs illum ordinat. tradit ei codicem in quo lecturus est ei dicens. Accipe codicē hmōi. ⁊ esto relator vbi dei. habiturus si fideliter ⁊ vtiliter impleueris tuū officiū ꝑtem cū eis q̃ verbum dei fideliter ministrāt. vt pȝ xxiij. di. c. lector. Dicit mgr̄ sentē. vbi supra. ꝙ xp̄s hoc officium impleuit cū in medio senioꝝ librū Isaie aperiens legit. Spūs dñi sup me ⁊c̄. vt patet Luc. iiij. vbi dr̄. Et venit nazareth vbi erat nutritus ⁊ intrauit s̄m consuetudinem suam die sabbati in sinagogā ⁊ surrexit legere ⁊ traditus est ei liber ꝓphete. Isaie ⁊ reuoluit librum et inuenit locum vbi erat scriptum. Spūs domini super me. ꝓpter quod ⁊ vnxit me ⁊ euangelisare pauperibus misit me. sanare contritos corde. predicare captiuis remissionem. ⁊ cecis visum. dimittere confractos re-

mīsīonem pdicāre annū dominī acceptum. ⁊ diem retributōnis. Et cum plicuisset librum dedit ministro ⁊ dixit ad illos. Hodie impleta est hec scriptura in auribus vestris. ¶ Tercius vocatur exorcista qui ex greco in latinū adiurātes siue increpantes vocant. Inuocāt em̄ super cathecuminū vel super eos q̄ habent spūm īmūdum. nomen domini ihu xpi vt egrediat ab eis vt patet xxj. dist. c. cleros. in fine. ¶. xxv. di. cap. perlectis. vbi dicitur. Ad exorcistam ptinet exorcismos mēoriter retinere manusq̄ super energuminos ⁊ cathecumīnos ponere ī exorcisando. Recitat magister ī hystorijs q̄ salamō exorcismos fecit. id est piurationes ⁊ gemmas cum quibus immūdi spūs eijciebant. Ides dicit Josephus. Unō etiā princeps sacerdotum vidēs q̄ paulus eijciebat demonia solū adiurādo demones in noīe ihu ⁊ sic piurabant etiaz illi. Un̄ demō vnus exiens de vno obsesso os piurantis verberauit. Item exorcista cū ordinatur accipit de manu epī libellū in q̄ scripti sunt exorcismi dicente sibi epō: Accipe ⁊ cōmenda memorie ⁊ habeto potestatē imponendi manū super energuminū siue baptisatū siue cathecuminū vt. xxiij. di. c. exorcista. Et tales fm̄ mgr̄m sen. vbi s̄. debēt añ spūm mūduz habere. q̄ spiritibus immūdis imperat ⁊ malignū expellere de corde suo quez expellūt de corpore alieno ne dicatur eis. Medice cura temetipm̄. Hoc officio vsus ē dn̄s qñ saliua sua tetigit aures ⁊ linguā surdi ⁊ muti dicens. Effeta. Et hoc officio vsus est cū demoniacos multos sanauit. Un̄ xp̄s in euāgelio de exorcistis. Si ego in principe demonioꝝ eijcio demonia. filij vr̄i. i. exorciste in q̄ eijciūt. ¶ Quartus vocat acolitus. De q̄. xxj. di. c. cleros in fi. Acoliti em̄ grece latine ceroferarij dicūtur a deportandis cereis quando legendū ē euangeliū aut offerendū est sacrificiū tūc accendūtur luminaria ab eis ⁊ deportant nō ad effugandū tenebras. cuz sol eo tēpe rutilat. s̄ ad signū leticie demonstrandū vt sub typo luminis corporalis illa lux ostdatur de qua in euāgelio legitur. Erat lux vera. que illuminat omnē hominē venientē in hūc mūdum. Idem dicit mgr̄ sentē. vbi. s̄. Ad acolitū ptinet pparatō luminariū in sacrario. Ipe cereū portat. ipe vrceolum cum vino ⁊ aqua suggesta pro eucharistia subdiaconis pparat. Hec ille. Ex his patet q̄ illi qui habent ordinē istū tenentur ⁊ debent iuuare sacerdotē ad missam. Contra hoc faciūt multi ciues ⁊ clerici vxorati qui verecūdant iuuare sacerdotē ad missam. In quibus talis ptās est frustra quia isti faciūt contra actū sibi scriptū. xxxiij. dist. c. acolitus. Et cū ordinat ab epō. doceat qualiter in officio suo agere debeat. sed ab archidiacono accipit ceroferariū cū cereo vt sciat se ad accendendū eccie luminaria mancipari. Accipit ⁊ vrceolū vacuū ad suggerendū vinū ad eucharistiā xp̄i ⁊ sanguinē. Mgr̄ vbi supra di. q̄ hoc officiū xp̄us testat se habere dicens. Ego sum lux mūdi. q̄ sequit me. nō ambulat in tenebris. Huius officij formā gerebāt illi in ve. testa. qui lucernas candelabri componebant ⁊ accendebant. Tales ordinati possunt adhuc matrimoniū contrahere vt patet. xv. q. iij. c. sane. Sed si est bigamus nō debet vti priuilegio clericali. vt patet lib. vj. de bigamis. c. vnico. Altricationis antique dubiū p̄sentis declarationis oraculo decidentis bigamos omni priuilegio clericali declaramus esse nudatos ⁊ coertioni secularis fori addictos cōsuetudine contraria non obstante. ipisquoq̄ sub anathemate prohibemus deferre tonsuram vel habitum clericalem Hec ibi. Si tamen est bigamus potest

deferre tonsuram clericalem nisi obstat scandalū vxoris. vt patet de cle. coniu. cap. Johannes. Quintus vocatur subdiaconus. Hic est primus sacer ordo ꝓprio nomine. ⁊ hoc dupliciter. Primo rōne materie. quia tangit materiam sacram. s. calicem cōsecratū quem nullus inferior tangere potest. Secundo dī ordo sacer rōne voti solennis annexi. qa habet votū solenne cōtinentie annexū vt patet de vo. ⁊ vo. re. ca. vnico. lib. vj. Nemo pōt hūc recipe nisi in. xviij. āno vt patet extra de eta. ⁊ quali. ordinan. i cle. ca. vltio. De illis dī. xxj distin. c. cleros. ypodiacones grece quos nos dicimus subdiacones qui ideo appellātur sic. quia subiacēt officijs ⁊ preceptis leuitaꝝ ⁊ oblationes in templo dñi a fidelibus ipi suscipiūt ⁊ leuitis supponendas altaribꝰ deferunt. Hij eñ apud hebreos nathinnei vocanť fm magistrum sententiarum vbi supra. Illoꝝ officium est calicem ⁊ patenam ad altare xpi deferre. ⁊ leuitis tradere. eisqȝ ministrare in omnibus q̄ aguntur in sacramentis xpi. vrceolum quoqȝ ⁊ aquā manile et manutergiū tenere. epo ⁊ pbyteris ⁊ leuitis ꝓ lauandis añ altare manibus aquā pbere. Eplas pauli ⁊ canonicas apostoloꝝ legere. Idem patet. xxv. di. c. plectis. Hic cū ordinať accipit patenam de manu epi vacuā ⁊ calicem vacuū. vt patet xxiij. di. cap. Subdiaconꝰ de manu archidiaconi accipit vrceolū cum manile ⁊ manutergium. vt pz ibidem fm magistrum sententiaꝝ vbi supra dicētem. His lex cōtinentie imponitur quia altari ꝓpinquantes vasa corporis christi portant. Unde implere debent illud ysaie. lj. Mūdamini q̄ fertis vasa domini. Et hoc officio vsus est dominus qñ linteo se p̄ccinxit ⁊ mittēs aquam in p[illegible]m pedes discipulorum suoꝝ lauit ⁊ tersit vt patet Johan. xiij.

Sextus est ordo diaconatus. Hic se xto loco ponit ꝓpter mīsterī senarij pfectione fm mgrm sen. vbi. s. De illo dī xxv. di. c. plectis. q ad diaconū ptinet assistere sacerdotibus ⁊ ministrare in omnibꝰ q̄ agūtur in sacris xpi. s. in baptismate in crismate in patena. in calice. oblatiōes q̄z inferre ⁊c. Predicare euāgeliū ⁊ eplam. Nā sicut lectoribus vetus testamētū ita diaconibus nouū est pceptū. Ad ipm quoqȝ ptinet officium pcum. i. letanie ⁊ recitatio nominū. hic ordo in veteri testamento a tribu leui nomē traxit vt dicit mgr senten. vbi. s. Precepit inqt dñs moysi vt post ordinationē aaron ⁊ filioꝝ eius protinus ad diuini cultus ministeria ordinarentur ⁊ consecrarenť dño. ⁊ seruirent pro isra el coram aaron ⁊ filijs eius in tabernaculo. ipiqȝ gestarēt archā. ⁊ tabernaculum. ⁊ oīa vasa eius. Hec mgr. Hunc ordinē nemo debet recipe nisi in vicesimo anno. vt patz de eta. ⁊ qual. ordi. in cle. c. vlti. Cū tales ordināťr fm magistrū. vbi supra solus eps manū eis imponit. q2 cū ad ministeriū applicanť pōit eis orariū. i. stolā sup leuā hūeꝝ vt per hoc intelligant se accepisse iugū domini suaue. ⁊ q̄cquid laboris ⁊ sustinentie in hac vita tolerať quasi in leua portet donec in dextera. i. in eternitate redes habeatur. Accipiūt ⁊ textum euangelij vt intelligant se esse precones euangelij xpi. Hec mgr. Habet etiaz plures alios actus. Ideo vtitur dalmatica que ē vestis larga sic dicta. quia in dalmacie partibus primo fuit eius vsus in signū q habz largam potestatem in sacramētis dispensandis quia absente presbytero ipe potest baptisare ⁊ corpus xpi erogare. vt patet nonagesimatercia distinctione capit. Dyaconi. Hoc officio vsus est xps qñ post cenam sacramētū carnis ⁊ sanguinis dispensauit ⁊ quando aplos dormientes ad oratōem incitauit dicens. Vigilate ⁊ orate vt non in.

ordo sacerdotalis

tretis in tēptatōem. ¶ Septimus ordo vocat presbyterorum. de quo. xxi. distin. cap. cleros. Idem ponit mgr. vbi supra Presbyter grece. senior interpretatur latine. Non pro etate vel decrepita senectute. sed propter honorem et dignitatem quā acceperūt presbyteri nominātur. quia morum prudentia et maturitate conuersationis precellere debent in populo. Dicūtur sacerdotes quasi sacrum dantes quia cum ordinantur inūgūtur eius manus vt intelligant se accepisse gratiam cōsecrandi. et charitatis opera ad oēs debere extendere. Accipit et stolā que tenet vtrūque latus. quia debet esse munitus armis iusticie contra aduersa et prospera. Accipit etiā calicem cum vino et patenam cum hostijs. vt per hoc sciat se accepisse potestatem deo placabiles hostias offerendi hec ille. Talis ordo nō debet recipi nisi in vicesimoquīto āno vt3 de eta. et qual. ordi. in cle. c. Generalem ecclesie obseruantiam violantes antiquis iuribus in hac parte pserri decernimus vt alio non obstāte canonico possit quis libere in decimooctauo āno ad subdiaconatus. in viecesimo ad dyaconatus. et in vicesimoquīto etatis sue anno ad presbyteratus ordines promoueri. Ratio huius ē. quia leuite a viecesimoquīto anno seruiebāt in templo vt p3 Nu. viij. Unde accipiēs beneficiū curatum ante annū vicesimūquintū ipso iure est priuatus. vt patet extra de electione. c. cum in cūctis. Et curatus qui infra annū a collatione beneficij. non fuerit sacerdos. ipso iure priuatus est beneficio et residentia. vt patet de electione libro. vj. Hoc officio vsus est xps cum seipm in ara crucis obtulit idem sacerdos et hostia. Et quādo post cenam panem et vinum in corpus suū et sanguinem mutauit. Tales oī honore digni sunt. secundum illud Ecclesiastici. vij. Honora sacerdotes. et da eis partem vt mandatum est. Sunt enim sacerdotes vt patres honorādi propter septē. Primo quia sunt medici spūales et medicinarum spūalium cōfectores. Eccl. xxxviij. dicitur. Honora medicum propter instantem necessitatem. Si ergo medicus corporalis ē honorandus. multomagis medicus spūalis. Quia ipse conficit sacramenta que sunt medicine spūales. vt patet de pe. dist. j. c. in actione. et de. con. di. ij. c. si quotienscūque et dis. xxxiij. c. tales. §. ex his. Nā si vulnus haberis in corpore cito mitteris pro medico corporali: quanto magis si homo habet vulnus in anima id est peccatum mortale que quidē anima preciosior est omnibus corporibus. Dubitat vtrū clerici sacerdotes et religiosi possunt esse medici corporales. Rūdit mgr august. de anchona in li. de ecclesiastica potestate dicens. quod hoc pōt intelligi dupliciter. Primo quantū ad consilium. Secundo quātum ad practicam et exercitiū. Primo mō nō interdicit illis qui peritiā artis medicine bñ nouerint et qui visis signis secundum principia artis pñt ɔsiliū dare super curatione egritudinis. Hoc est laudabile et opus pietatis et virtutis. Secūdo modo eis interdicitur vt patet in. vj. ne cle. vel mo. c. vt periculosa. Et hoc propter tria. Primum propter negociū seculare. Practicū enī exercitiū artis medicine seculare negociū est. quia que medicorum sunt promittunt medici. tractent fabrilia fabri. vt dicit Hieroñ. in prologo. Negocijs secularibus se intermiscere est clericis interdictum vt3 eꝰ ne cle. vel mo. c. j. Secūdū est lucrum temporale. Esse autem turpis lucri sectatores prohibet clericis et religiosis. Terciū est periculū mentale et potentissime quātum ad illam partem que cyrurgia vocatur. Scd'o quia sunt inter populū et deū deuoti me[illegible]tores atque fideles intercessores vt p3 Johel. ij. Inter vestibulum et altare orabant sacer-

dotes dicentes. Parce dñe pplo tuo. Exēplo moysi q̄ dixit dño Exo. xxxij. Dimitte populo hanc noxam. aut dele me de libro in quo scripsisti me. Jdō dicitur. s. q. j. Ipsi sacerdotes pro populo interpellant ꝛ peccata populi ꝯmedūt. q2 suis p̄cibus ea delēt ꝛ consumūt. Et quanto digniores sunt tanto facilius in necessitatibus pro quibus clamant exaudiūtur. Hec ille. super quo glo. Peccata populi comedūt id est pro peccatis oblata. Nam si oratio moysi tantū valuit quando orabat pro populo manus eleuando ꝙ tunc vincebat israel quando manus remittebat vincebat amelech vt patet Exod. xvij. quanto magis valet oratio sacerdotis contra hostes inuisibiles. Illi dicit episcopus tradendo ei calicem cum vino ꝛ aqua ꝛ patenam cum pane. Accipe potestatem offerendi sacrificium in ecclesia dei tā ꝓ viuis q̄ȝ pro defunctis. vt patz. xxv. di. cap. perlectis. Jstud patet. xxxvj. dist. cap. si quis. Legitur in libro spum ꝙ quidam defunctus ad penas purgatorij ductus cuiusdam sanctissimi viri p̄cibus reuocatus ad vitam. hic tales q̄d visum in purgatorio. ꝛ auditum referebat dicens ꝙ anima cuiusdam quē prius in vita cognouit grauissime torquebatur in medijs ignibus purgatorij. Subito illa exultabūda clamabat. Eya misericordissime deus nec ad finem oblitus est mei. Cui anima consors in pena Unde inquit tibi miserrima in tam horrendis supplicijs exaltatō. Et illa. Merito inquit exultatio ꝛ tripudiū. q2 iciste a domino est mihi datum in hoc instanti natum puerum qui longe post facturus est presbyter. In cuius prima missa quaȝ celebrabit. ab his penis ad requiem euolabo. Aliud exemplum patet de sancto patre nostro Nicolao de tolētino qui multas animas de purgatorio liberauit. vt patet in vita sfratrū

Tercio sunt honorādi q2 āgelis p̄ncipib9 ꝛ regib9 sunt potētiores. de q̄ ptāte scribit. xcvj. di. c. duo sunt. dic̄ papa anastasi9 imꝑatori. duo sunt inq̄t q̄bus hic mūdus p̄ncipalit̄ regit. Auctoritas sacra pontificū ꝛ regalis ptās. In q̄b9 tanto grauius ē pōdus sacerdotū quāto ꝓ ipsis regimib9 hoim in diuio examie rōem reddituri sunt. Et infra. Aurū nō tam p̄ciosius ē plūbo q̄ȝ regia ptāte sit altior ordo sacerdotalis. Hec ibi. Nō huius ē. q2 nō angelis nō regib9 dictū ē. Accipite spm̄ sctm̄ q̄ꝝ remiseritis pctā remittūtur eis ꝛc. Non imꝑatori ȝ petro dictū fuit. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Et q̄dcūq̄ȝ ligaueris sup t̄raȝ ꝛc. Item nullus angelus nec aliq̄s imꝑator p̄t corpus xp̄i cōficere. ȝ sacerdos. Et i h̄ ē aliquo modo similis btē marie virgini. Quia beata virgo maria ꝑ q̄nq̄ȝ v̄ba ꝯcepit xp̄m. vt patet Lu. j. Fiat mihi s̄m v̄bū tuū. Sic sacerdos cōficit corpus xp̄i ꝑ q̄nq̄ȝ v̄ba. Et sicut immediate post consensuȝ marie fuit xp̄s totus in vtero ei9 sic immediate post ꝓlationē v̄boꝝ ꝯsecratōis ē veꝝ corp9 xp̄i Scd̄o sic btā v̄go post ꝑtū in manib9 suis xp̄m portauit ꝛ i p̄sepe collocauit. sic sacerdos post consecratōnem leuat corpus xp̄i locat ꝛ portat ad infirmos ꝛ tractat illud in manibus. Tercio beata virgo fuit prius sacrata anteq̄ȝ xp̄m concepit. Sic sacerdos prius sanctificatur anteq̄ȝ consecrat corpus christi. Et laycus quantumcunq̄ȝ sanctus ꝛ potēs nihil ageret etiam si verba consecrationis proferret. quia talis actus depēdet ex caractere. Jdō dicit Bernardus. O venerāda sacerdotum dignitas. in quorum manibus tanq̄ȝ in vtero virginis. filius dei incarnatur. Igitur sunt honorandi pre omnibus regibus principibus ꝛ militibus. Quarto honorandi sunt. quia tota trinitas ac ipsa deitas in ipsis honoratur. Ut patet in. 4

canone.ij.q.v.c.habet hoc ꝓprium. vbi dicitur. Congrue decenterq dominuz in eius persona vide animi cuius ipse est minister honorare. Sic eni qui honorat seruū alicuius dni honorat dnm in seruo. Ideo xps dixit. Qui vos spernit me spernit. Qui me spernit spernit eum qui me misit. Ergo sequitur a contrario. Qui sacerdotem honorat t eum honorat. cuius minister est. Cuius exẽplum patet in alexandro magno. q veniens in iudeam cū ꝓposito destruendi ipam. in visione habuit ꝙ ioiade sūmo sacerdoti sibi obuiam venienti honorem deberet impendere tāq̄ supiori t digniori se. Qui sic fecit. qr statim vt eū vidit pontificalibus vestibus ornatū t laminā auream vbi erat nomen dei scriptum fm legē antiquā in fronte pōtificis. de equo descendit t dignissime veneratus est eum. De quo cum admirarentur pncipes eius. Rñdit. ꝙ non ipm adorasset ꝗ deū. cuius pncipatum t vicē gerebat iste i terris. Vñ veniens cū eo in hierlm t in templū dñi cū maximis donis templū honorauit t ferocitatē deposuit contra eos. Ipōsq ab omni tributo exemit. Quinto sunt honorādi. qr sacratissimo oleo ꝯsecrantur Jō dixit dñs p os ꝓphe. Nolite tangere xpos meos. t in ꝓphis meis nolite malignari. Et qdā alius ꝓpha di. Qui vos tangit. tangit pupillam oculi mei. Ideo sancta vniuersalis ecclesia excōicat oēs qui manus violentas mittūt in sacerdotes. monachos aut clericos. vt patet. xvij.q.iiij.ca. Si quis suadēte diabolo in hmōi sacrilegij viciū vl' crimē incurrerit ꝙ in clericū vel mōachū violentas man⁹ iniecerit. anathematis vinculo subiaceat. t nullus episcopoꝝ illū ꝑsumat absoluere nisi mortis vrgēte articulo. Ubi dicit glo. Brixiensis. Idem est si pede ledat vel si spuat vl' ꝑfundat eum aqua. Excipiantur tamen ibidem quidam casus ab illo canōe. Ut si hs hoc fecerit ex iocosa leuitate. aut causa discipline. Uel viderit turpit agētem cum matre tūc percutiat eū realit t nō incurrit sententiā. Sexto. quia sacra menta nobis p eos ministrāt. Jō dicit canon. j.q.j.c. sacramenta. Sacerdotes licet mali sunt honorare tñ eos debemus ꝓpter sacra. qr eque bñ baptisat malus sicut bonus ꝗuis peccet ministrando sacramenta in pctō mortali. Etiā eq̄ bene consecrat malus sic bonus. vtz.j.q.j.c. Intra catholicā ecclesiam in ministerio corpis t sanguinis dñi nil a bono malus nil a malo min⁹ pficitur sacerdote. qr nō in ministerio cōsecrantis ꝗ in verbo pficitur creatoris. Hoc etiam patet de alijs sacramētis qr eque bene absoluit malus sicut bonus t sic de alijs. Ingratus est ergo sacerdotibus qui eos inhonorat. quia quando hō ingredit mundū oportet eū hr̄e sacerdotem. sic etiam quādo egreditur

Septimo. qr a xpo t dño deo honorant. ptz. qr xps dixit ad leprosos. Ite ostēdite vos sacerdotibus. vt patet. j.q.j. Nonne. Item. xj. questōne. j. ca. sacerdotibus. vbi dicit Grego. Quid mirum si illos pietas vestra dignetur honorare quibus in suo eloquio honorez tribuēs. eos aut angelos aut deos ipse etiam appellat deus. Unde scriptum ē. Dijs non detrahes. id est sacerdotib⁹ Exod. xxv. Item Labia sacerdotis cūstodiūt sapientiam. t legem exquirūt ex ore eius. quia angelus domini exercituum est. Malach. ij. Sed multi sūt qui cupiunt honorem sacerdotij. ꝗ vitam t mores t sciam que requirunt ad sacerdotium omnino non curant. Contra quos. j.q.j. Vilissimus reputādus ē nisi precellat scientia t sanctitate q ē honore prestantior. Omnino similes illi sunt lupo qui cupiebat laute viuere t ad instigatōem vulpis factus est baiu-

lator lignorum in locum azini. Tandem sup⁹ reuersus de claustro coactus e grauitate oneris. Dixit q₃ ei vulpis. Si posses venire ad sacerdotium dic⁹ viueres. Rūdit. Qualiter possem venire ad tale, pmotione. Rūdit ei vulpes. Veni mecū & ducam te ad locū ɔsecrationis. Et duxit eū ad vnā decipulā. In q̄ cū in ambobus pedib⁹ illaqatus eēt vn⁹ malle⁹ cecidit desup sup caput ei⁹ vsq₃ ad effusionem sanguinis. Tūc dixit ei vulpes. Stes qete. Ista ē pma ɔsecratio. Rūdit lupus. Quot hēo adhuc tales cōsecratōes. Rūdit. Quinq₃ adhuc hēbis. Rūdit lupus. Utinā nūq̄ incepissem sacerdotiū. Moraliter sic multi cupiūt honorē sacerdoni, ꝗ vitā & laborē sacerdotij minime curant. Octauo. qr a regibus & pncipibus summe honorantur xi. q. j. c. sacer dotib⁹. vbi dicitur Ecclesiastica quoq₃ testat hystoria quia cum pie memorie cōstātino principi scripto oblate accusatōnes cōtra epos fuissent libellos quidem accusatōnis accepit & ipsos conuocans dixit. Ite & inter vos causas vestras disponite. qr dignū nō est vt nos iudicemus deos. Idem patz xcvj. dist. ca. In scripturis legitur constantinū dixisse. Si aliquem sacerdotē viderem peccare aut aliquem eorum q̄ monacho habitu amicti sunt clamides meum explicarem vt cooperirem eum. Sed cur est q non honorantur, imo despiciūtur. Rūdētur q hoc ē ꝓpter malā vitā eorū. Impleta est em ꝓphia Isaie ꝓphe. c. vj. dicentis. Audite audientes & nolite intelligere visionem. Uidete & nolite cognoscere. Excecа cor populi huius, & aures eius aggraua & oculos eius claude ne forte oculis videat & auribus suis audiat & corde suo itelligat vt conuertatur & sanem eum. Eandem sententiam repetit saluator contra scribarum duriciē. Johānis. xij. Oēs igit moderni status clerici deberent inspicere hanc sententiā Isaie. Si aliquā fides in eis esset. quis dubitat cōtra eos plus militare q̄ cōtra laycos. cum ipsi sint qui quotidie legūt scripturas tam in horis q̄ in studijs. & credūt ista esse carmina deliciarū. Nunquid eis deficit ꝓ necessitate victus & amictus. Certe non. Nam abundanter ꝓuisum est eis ab illo qui nihil hoꝝ possidet. ꝗ sanguine suo hec & alia mercatus est. Nunqd eis deest aliquid honoris. Certe non. Nam vbiq₃ pmos recubitus hñt. Peccatū em sibi reputant q̄ eos nō pferūt salutāt & rabi vocant. immo dños ptes reuerēdos imo sanctissimos. Deest eis pax & trāqllitas. Minime. Naz dotati sunt multis priuilegijs & prerogatiuis vltra oēs q̄ morant in terra. qr si cōtingit insultus inimicoꝝ nō ipsi exponūt eoꝝ corpa ꝓ tuitione ppli & possessiōe sacerdotum sed layci vsq₃ ad sanguinis effusionē imo corpis interitonē. Quid vltra xps debuit facere q̄ nō, fecit sufficiēter. Pro quibus nullā recepit gratitudinē ab ipsis. Alij laborant & angustiant & seruiunt & exponūt se piculis terre & maris vt se nutriant vt sacerdotes sustentent. Et quomō effugiēt sententiā xpi dicentis. Qui scandalizauerit vnū de pusillis istis q̄ in me credūt expedit vt suspendat in collo eius mola asinaria & demergat in profundum maris. Alij laborant ꝓ victu quotidiano, ꝗ ipsi in labore hoim nō sunt. Ideo nunc eos supbia &c. Sed induratum est coꝛ pharaonis. Ideo xpianitas occasione illoꝝ plena est rapinis guerris. spolijs. incendijs & furtis. Ita vt iam mitant man⁹ violente in vnctos dñi. quia clerus suis abutit priuilegijs & iurib⁹. Merito pati incipiet violationem eorūdem. Regnū etiam cōtra regnū pugnat xpianus ꝯtra xpianū. frater ꝯtra fratrē subditus ꝯ añm. vicinus cōtra vicinū sic q vix pōt inueniri pax ita vbi nō

sit dissensio aut guerra. Mōasteria de
pdant. rustici spoliant ꝛ pauperꝝ aialia
replent coquinas potentuꝫ. Quid restat
nisi ꝙ pditōis filius veiat. Exactiōes
raptorꝫ soluūtur ꝛ nichil borꝫ restituūt.

De honore pastorꝫ ꝛ prelatorum.

Etiam debemus

dare honorem paternuꝫ p̄latis ꝛ pastoribus. quorum prudētia gubernamur. De quibus Ecclesiastici. xliiij. Laudemus viros gloriosos ꝛ sanctos p̄res nr̄os. Tales dant sciam ignorantibus. ps. P̄res nostri narrauerunt nobis ꝛc. Dant correctōem delinquētibꝰ Prouer. j. Audi fili mi disciplinā p̄ris tui. Indulgent delinquentibus. Psal. Quō miseretur pater filiorꝫ. misertus ē dn̄s timētibꝰ se. Debēt eni̅ habere disciplinam cum misericordia vt patet. xlv. di. c. Disciplina vel misericordia multū destituitur si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos inesse debet rectoribus iuste consulēs misericordia ꝛ pie seuiens disciplina. Sequitur. Miscenda est lenitas cū seueritate. faciendum est quoddam ex vtroqꝫ tempamentum vt neqꝫ multa asperitate exulcerent subditi. neqꝫ nimia benignitate soluantur Hoc nimirum illa tabernaculi archa figurabat. in qua cuꝫ tabulis virga simul ꝛ māna est. Quia cuꝫ scripture sacre scientia est in boni rectoris pectore, si est virga districtionis. sit ꝛ manna dulcedinis: Hinc est ꝙ dauid etiam ait. Virga tua ꝛ baculus tuus. ip̄a me consolata sunt. Virga enim percutimur. baculo sustentamur. Sit ergo districtio iusticie que feriat. sit ꝛ consolatio baculi que sustentet. Hec ibi. Vidi ego multos prelatos adeo austeros ꝙ ꝓpter eoruꝫ austeritatem recesserunt viri ab ordine qui sacri fuissent columne ordinis ꝛ ꝓuincie. Item subueniūt indigentibus. Job. xxix. Pater eram pauperuꝫ. Subueniūt opere cōuersatōnis. verbo predicationis. ꝛ nutrimento cibationis. Tales p̄lati sunt vt p̄res honorandi. teste Augustino in regula. Honore corā vobis sit prelatus vester ꝛ timore ac si coram deo substratus sit pedibus. Notandū ꝙ p̄lati spūales in se debent habere septē si volunt honorari hic ꝛ i futura vita. Debent esse diuinitus vocari ad dignitatis eminētiā. veritate laureati. studentes in sciencia. largitate secūdati donantes bn̄ficia. sanctitate decorati. fulgētes innocētia. equitate cōstipati carentes iniusticia. Primo dico ꝙ debēt eē legitime vocati ad dignitatis eminentiam teste ap̄lo. qui ait ad Hebreos ꝙ nemo sibi honorē assumat nisi qui vocatur a deo tanqꝫ aaron. Et viij. q. j. c. In scripturis vbi dicit. Locus regiminis desiderantibus ē negādus. ꝫ fugiētibus offerēdus sicut scriptū ē. Nec q̄squā assumat sibi honorē ꝫ qui vocatur a deo tanqꝫ aaron. Sed multi p̄lati proch dolor sollicite vocationē querūt. cū pecunia emūt lr̄as promotorias sibi procurant. Contra quos Bern. in quodam s̄mōe. Audi inq̄t q̄relas q̄d sup hac temeritate loquat dominꝰ. Ipi inq̄t regnauerūt sed non ex me. principes extiterunt ꝛ ego nō vocaui eos. Quid temeritatis quid insanie. Vbi timor dei. vbi mortis memoria. vbi gehenne metus: Nemo igit debet eligi vel ꝓmoueri. nisi de quo sp̄us sanctus inspirauit alioquin ipi spiritui sancto iniuria fit. Legimus ꝙ. s. Ludouicus rex frācie cū a quodā deuoto q̄reret cur ep̄i modo sicut olim sancti nō essent. Ille vt creditur nutu diuino respōdit ꝙ tūc ep̄i p inuocatōem sp̄ussācti ꝛ inspiratōem eiusdeꝫ ab electoribꝰ canonice eligebantur. Nunc vō p supplicationes ꝛ ꝓcurationes ꝛ violentiā intronizantur. Ideo sancti mō nō sunt sicut olim. Quo audito rex proposuit

q̄ de cetero nullatenus ꝓ aliq̄ supplicaret. vñ Grego. in pastoral'. Unusquis𝔮 superbus rector totiens ad culpam apostasie dilabit. quotiens pesse hominib⁹ delectat. honoris sui singularitate allectus. Vñ hec viciorꝝ radix pullulat in corde regentiū nisi ex imitatione illius qui despectis angelorꝝ societatibus dixit. Ascēdam super altitudinem nubiū et similis ero altissimo. Et alio loco dn̄s dixit. Ve. id est eterna damnatio vobis imminet qui diligitis p̄mas cathedras Non dixit qui haberis. Non arguens eos qui hijs vtūtur ex officij ordine. ꝫ eos q̄ hoc dū habēt amāt. vel dum non hn̄t affectant qd̄ ꝓcedit ex ambitione. Sed etiam ambitiosi solent allegare illud apl'i. Qui episcopatū desiderat bonum opus desiderat. Quibus respōderi pōt. q̄ opus bonū est ꝫ desiderare illud malū ē. Sicut q̄ aurꝝ furat bonā rez furatur. quia bonū est aurꝝ. ꝫ furari malum ē. Idcirco ambitiosus in tāto versatur piculo. Ideo qui scienter talez eligunt vel promouēt grauiter deuz offendunt. et participes cum eo in culpa fiūt Unde timendum est q̄ cum eo cadūt sicut consentientes cum lucifero in barathrum inferni. Dubitatur vtrum quis sine peccato prelatōnem et dn̄ationem posset appetere. Rn̄det aug. de ancho na super math. dicēs. q̄ aliud est q̄rere vtrꝝ homo sine pctō posset appetere se esse dignū p̄latura vl' dominio. et aliud est q̄rere vtrꝝ sine pctō hō possit ipsam p̄latione̅ et dn̄atione̅ appetere. Nā primū sine pctō appetitur immo meritū ē appetere scias et v̄tutes q̄b⁹ hō ē dign⁹ p̄latura et principatu. Scribit em̄ sapi. vj. q̄ concupiscentia illius. s. sapiētie et virtutis deducit ad regnū perpetuum Sꝫ scd̄m sine pctō eē nō p̄t. Quod ptz auctoritate et rōe. Nā dicit aug. lib. xix. de ciui. dei. q̄ locus supior sine q̄ ppl's regi nō pōt. etiā si administret vt decet tn̄ indecenter appetit. Ratio illius est. Illud sine pctō appeti non potest quo quis effi:itur iniustus vel supbus. Sꝫ si appetit se p̄ferri alijs. ē iniust⁹ qꝛ pl⁹ vult hr̄e de honore q̄ꝫ sit dign⁹. ꝫ si putat se dignū ē supbus. Etiā ē ꝯ ꝓhibitionem apl'i ad Hebr. vj. dicētis. Nemo sibi assumat honore̅ et̄c. Secūdo dubitat vtrꝝ q̄s posset sine peccato dominatione̅ et prelatione̅ fugere. Rn̄det ibide̅ vbi supra dicens q̄ ista q̄stio est dubia. exemplo xp̄i. qui vt dicit Johānis. vj. fugit in monte̅ qn̄ sciuit q̄ venturi erāt omēs illi quos pane satiauerat vt raperent eū. et facerent eum rege̅. Exemplo Jone q̄ fugit tharsis a facie domini qn̄ iniūctum est sibi p̄dicatōnis officium. Hāc dubitatōnem soluit Grego. in pastorali. parte. j. dicens q̄ in prelaturaz electus vel est virtutib⁹ pollens aut virtutibus vacuus. Si igit est virtutibus pollens. ex humilitate debet dn̄atione̅ principatū et p̄latōnem recusare ex imperantis tamen potestate debet ipsam p̄lationem humiliter suscipere. qꝛ tunc añ oculos dei vera ē hūilitas. qn̄ ad respuendū hoc qd̄ vtiliter subire precipitur ptinax nō ē. Si vō ē virtutibus vacuus. etiam coactus ipsam dominationem et prelationem suscipe non debet. Talis em̄ corpaliter et mentaliter principatū fugere debet. Sic faciēda similter est distinctio ex pte eligentiū aliquē in prelatum. Si eligūt ꝓpter eorꝝ salutem eternam cōsequendā. et electus ad hoc se credat sufficere. pertinax esse non debet. parendo mandatis supiorꝝ. Si vō ꝓpter aliqua carnalia vel tpalia cōmoda expectanda. magis recusare tenet. Cuius exēplū ipe saluator dedit. Joh' vj. Cum eum vellēt facere regem dixit eis: Queritis me. non qꝛ vidistis signa ꝫ quia manducastis ex panibus meis. Ideo fugit in monte̅ dū eū vellent facere rege̅. Sꝫ qn̄ voluerūt eū crucifigere

sponte se obtulit: vt discamus exemplo eius aduersa pro eius honore delectabiliter suscipe et prospera fugere: exemplo do Jone et Hieremie qui recusauerũt officium pdicatõnis. et Isaie qui ad exequẽdum ipsam spõte se obtulit dicẽs. Ecce mitte me etc. Duo pcepta charitatis et duas vitas nobis demõstrãt. Nã Hiere. et Jonas p cõtemplatiuã vitam solum deo placere desiderãtes pdicationis officiũ recusauerũt. Sed Isa. vtilitati proximorũ pdesse p actiuã vitã cõcupiscẽs ad suscipiẽdum pdicatõis officiũ spõte se obtulit. Hec Gregorius.

Scdo veritate illustrati studẽtes in scia: Ideo Malach. ij. dr. Labia sacerdotis custodiũt sciam: et legẽ exquirũt ex ore eius Prouerb. j. Intelligẽs gubernacula possidebit. Sap. vj. Diligite lumen sapie oẽs qui pestis pplis. Ibidem. Si delectamini in sedibus et sceptris diligite sapiam vt imppetuum regnetis. Vñ. lxviij. dis. c. phibent. dicit In arrogãtiam que est ruina dyaboli incidũt: qui in puncto hore necdum discipuli fuerunt et magistri efficiunt. Vñ lxj. dis. c. Miserum est illum fieri magistrũ qui necdũ didicit esse discipulus. Et Hiero. ad rusticum monachũ. et allegat. xvj. q. j. si clericatus. Discas inqt prius qd docere possis et rõnabilem hostiam offer deo. Ne sis miles anteqz tyro: ne prius magister sis qz discipulus. Ideo dr extra de electiõe. c. officij. dr q papa noluit quẽdam abbatem nobilez cõfirmare eo q anteqz esset discipulus voluit eẽ mgr. Rõ hui9 ponit. xxxviij. dis. c. Que ipsis. Vbi dr q valde periculose sunt mine euãgelice in qbus dr. Dum cecus ceco ducatum pstat ambo in foueam cadũt. Et extra de renun. c. cum pridem. dicit q ppter defectũ sciẽtie: põt quis petere cessionem. qr cũ ipsa circa spũalium administratõnem sit potissimum necessaria et circa curã tpa-lium oportuna. Sequit ibidem. Quia tu inquit dñs sciam repulisti. et ego te repellam ne sacerdotio fungaris mihi. Osee. iiij. Sed modo surgũt pchdolor inscij. ignari et indocti. ex quibus sequitur ecclesie destructio. Jõ dr. xxxviij. dis. c. Ignorãtia que mater cunctorum errorũ est maxime in sacerdotibus dei vitãda est qui docẽdi officium in pplo dei susceperit. Sacerdotes em sanctas scripturas admonent scire paulo aplo dicẽte ad Thimotheum. Attẽde lectioni et exhortationi et doctrine. Ibidem in. c. Si laicis videtur intolerabilis inscia: quãto magis i his qui psunt. Nec excusatione digna est: nec venia. In. c. Nulli sacerdoti liceat canones ignorare. Dubitat verũ ecclesia melius regat p bonum iuristam aut p bonuz theologum. Rñdet Heinricus de gãdauo in quotlibeto li. x. q. xix. q melius p theologum supponẽdo tria. Primũ q officium plati nõ est principaliter circa tẽplum materiale cõstruendum vel reparandum. Alioquin bonus lapicida deberet esse platus. Scdo nõ est circa bona tpalia pcurãda vel pmouẽda. qr tũc agricola esset bonus platus. Tercio: qr nec est circa defensionez contra violentiam corpalẽ: alioquin vnus miles bellicosus essz bonus platus. Sed officiũ plati est essentialialiter circa cõmunitatem fidelium fide et moribus imbuẽdam: et circa administrationem sacramẽtorum. Sed ista fiunt melius per theologum qz iuristam. qr magis docet thologia ista qz alia. Scdo epi sunt successores aplorũ. xxj. dis. c. In nouo. qui apli nõ fuerũt iuriste. sz excellentissimi theologi. Et p illos ecclesia optie fuit gubernata melius etiã qz vnqz p aliquẽ iuristã. Tercio qñ eps cõsecrat petitur ab eo an sciat nouum et vetus testm et nõ querit ab eo an sciat ius canonicũ.

Quarto ius canonicũ magis et prin-

cipaliter cõsistit circa iurgia ꝛ litigia se danda. ad qͥ xp̄s se noluit intromittere vt p3 in illo qui dixit. Dic fratri meo vt diuidat hereditatē mecū. Rn̄dit xp̄us Quis me cõstituit iudicem sup te. Ergo ꝛc. Tercio debet esse largitate fecundati: donātes bn̄ficia q2 bona eorū que habēt sunt pauperum. xij. q. ij. Aurū habet ecclesia: nō vt seruet. ꝫ vt erogetur. Et ibidem. c. gloria. Sed ꝓchodolor plati ecclesiarū iam ditant amicos suos carnales ꝛ nō pauperes vt ait quidam. Cum factor rerum p̄uauit semiclerum. Ad sathane votū: successit turba nepotum. Promouēt em̄ cõsanguineos ꝛ dimittūt paupes. Contra q̄s dē ve inquit qui edificāt syon in sanguinibus. Legit de quodam ep̄o: qui nimis ad amicos carnales inclinat9 fuit. Qui statim post mortem ostensus est cuidaꝫ legato ecclesie in via posito. Quodam em̄ mane cum idē legatus: excitatus a somno vellet orare: ubi missus est quidā lectus in superficie aureus. tapecijs circūseptus in camera vbi quiescebat. In quo residere videbat ip̄e defunctus ad modum pontificis ordinatus. Et in giro eius multi de genere suo p em̄ ꝓmotꝭ ditati coꝛam ducebāt. ꝛ cantilenas lugubres cantātes in hunc modum clamantes. Maledicta ꝓmotio ꝛ exaltatio tua. Tu em̄ es p̄ditōis nostre causa. Ille v̄o circumquaq3 respiciēs maledictionem eis sili īmpcabat. Maledicti vos a deo q2 ꝓpter vos tradit9 sum igni ppetuo. Et hec dicens coopꝛtorium eleuauit ꝛ flama de lecto cum fumo fetidissimo ascēdit. Hec aūt visio p̄dicto legato ideo ostensa fuit vt ipse a simillibus abstineret. Sed q̄ꝺ adhuc peius ē multiplicāt bn̄ficia ꝛ occupāt in p̄iudicium pauperum clericorum: ꝛ vnus in terdū occupat tot bn̄ficia vnde viginti alij possent sustētari. Et sic ociādi ꝛ delinquēdi via parat ꝛ diuinus cultus diminuit. Sed estimo q̄ habeāt dispensationē sup pluralitate bn̄ficiorū. Illa valet quidē iure foꝛi: ꝫ nō iure poli. vt p3 xvij. q. iiij. c. vlti. Sed nunquid habent dispēsationem sup tot mala ppetranda Istos ꝗm beatū Bern̄. sup montem excelsum valde ducit dyabolus q̄bus omnia regna mūdi ondit ꝛ gloriā ꝛ si ꝓcedentes eū adorāt dare ꝓmittit: ꝛ postq̄ multa bn̄ficia adepti eū adorāt ꝛ venerant. ꝛ q̄si deum sequunt. Cū Guilhelmus ep̄s parisiensis in theologia mgr̄ cõuocatiõnē fecerat mgr̄oꝝ. ꝛ ꝓposita questione de pluralitate bn̄ficiorum solerti ꝛ longa disputatõe ꝓbatū est duo bn̄ficia dūmō vnum quindecim libras parisiēsis valeret ab vno teneri cum salute nō posse. Hoc determinauit predictus ep̄s cum oib9 mgr̄is ibidē: exceptis duobus. s. c3 mgr̄o philippo cācellario ep̄i parisiēsis ꝛ arnoldo ambiañ. ep̄o. Quid autē dicto mgr̄o philippo cõtigit audiamus. Agonizante em̄ eo in mortem. dn̄s Guilhelmus ep̄us tāq̄ bonus pastor visitauit eum. rogans vt singulari opinioni de pluralitate beneficioꝝ cederet: ꝛ om̄ia bn̄ficia excepto vno in manus ecclesie resignaret. Sed renuit dicēs se velle expiri vtrum esset damnabile plura ab eo teneri: ꝛ sic mortuus ē. Et post paucos dies dicto ep̄o parisiēsi. apparuit in miserabili forma: dicēs se esse damnatū ꝓpter pluralitatem bn̄ficiorū. Et quidā alius clericus magne ꝟature apparuit cuidā p9 mortem dicēs se damnatū ꝓpter hanc causam: q2 duas tenuit p̄bendas. Hoc quidam verbo cõfirmauit dicēs. Nollē ꝓ toto thesauro arabie habere vna nocte duas p̄bēdas. Sed tercium q̄ꝺ adhuc peius est: quidā in bn̄ficijs nō residēt tm̄ fructus eorū pcipiūt: ꝛ seruitium ecclesie nō impendūt. Gaudēt ꝛ iactāt se hic tot bn̄ficia vel florenos annuatim: timeāt ne sint floreni eos ad infernum

portātes. Sed esto ꝙ habeāt dispensationē sup absentia ꝛ nō residētia. Nunquid dispēsationē habere poterūt sup pctis ꝛ malis q̄ ineuitabiliter sequunt ab eorū absentia ꝛ negligētia. Ideo bonū esset si etiā haberēt vicarium in tormētis sicut excusando se dicunt hr̄e in bn̄ficijs. Quibus minat sanctus Bernardus in quibusdā dictis suis dicēs. Ve tibi clerice mors in olla carnium. mors in huius mūdi delicijs. Sequit. Ob id maxime. qꝛ pctā ppl'i cōstat esse q̄ comedis. sumptus ecclesiasticos gratis hr̄e te reputas. Cantādo vt aiūt tibi bona ꝓueniūt si bonū erat tibi fodere magis aut etiā mēdicare. Sequit. Sollicitus esto tanq̄ redditurus rōnē. dignos p eis gemit⁹ fundere. dignos agere pnīe fructus. Alioquin tibi noueris imputāda. q̄ mō int delicias comedis. Sequit. Venient ante tribunal xp̄i. audiet ppl'oꝝ q̄rela grauis accusatio dura. quoꝝ vixere stipēdijs nec diluere pctā. Quibus facti sūt duces ceci fraudulēti mediatores. Hec ille. Sed q̄rtū adhuc peius est. s. ꝙ hmōi fructus bn̄ficiorū non verent abuti ꝛ patrimonium xp̄i in vsus illicitos ꝯuertūt. s. in meretricibus: in caballis pinguibus: i vasis aureis ꝛ argēteis: ꝛ varietate vestium Hoc nō ē ornare spōsā ſ; spoliare. Nō ē custodire ſ; pdē. Nō ē defēdē: ſ; exponere. Nō ē instruē: ſ; ꝓstituē. Nō ē pascere gregē: ſ; mactare ꝛ deuorare dicēte d' ill' dn̄o. Qui deuorat plebē meā: sic escā panis. Et comederūt Jacob ꝛ locū eius desolauerūt. Hec Bern. Sic multi religiosi bonis monasterij abuti nō verent ꝛ diuitē purpura ꝛ bisso indutū imitādo querūt ad induēdū nō qd̄ vtilius: ſ; qd̄ subtilius inueniūt non qd̄ frigus expellat ſ; qd̄ supbire ꝯpellat ꝛ cū eodē diuite epulari quotidie splendide volunt. ¶ Quarto debēt eē sanctitate decorati fulgētes innocētia. j. q. i. c. Vilissimus reputandus est nisi ꝑcellat sciencia ꝛ sanctitate qui est honore ꝑstantior. Sed nūc ꝓh dolor indigni et mali ꝓmouent ad ꝑlaturam. Unde magna cura est multis vt i domo sua officiales vtiles instituant. sed parua cura est eis vt in domo dei ministros ydoneos constituant. Sepe ministri hominum cum consilio magno eligunt sed insufficiētes assumunt ad statum clericorum et ad ecclesiastica beneficia. Quis em̄ est magister mechanicorum nisi sciat officium. Sed hoc fallit in clericis. Talis recte a dyabolo sup pinnaculum eleuatur. Cui dyabolus loquit. Si filius dei es: mitte te deorsum p gloriam ꝛ diuitias qd̄ est ꝓprium dyaboli: qꝛ fiunt deteriores. Et sic hodie fit in ecclesia sicut tpe xp̄i: Nam xp̄us dimittit. id est vir bonus: ꝛ barrabas. id est malus ꝛ indignus eligit. qui se ꝛ alios latrocinat p malum exemplū. De quo horrendum ponit in libro apum miraculum. Clericus quidam in sinodo epoꝝ predicare compulsus angustiabat nō modicum: quidnam digne posset coram tot ecclesie ꝑlatis ꝑdicare. At vbi accessurus in orone iaceret venit ad eum dyabolus ꝛ dixit. Quid angustiaris istis clericis ꝑdicare. Dic eis istud: ꝛ non aliud. Principes inferni salutant principes ecclesie. Leti omnes referimus gratias. qꝛ p eorum negligentiam atq̄ malam vitā ad nos vere totus mundus deuolutus: quia cum ipsis prelatis eorum subditi nobis pariter offerunt. Inuitus quidē dico. ſ; altissimi iussione coactus. Et vera ista sunt. status ipse ꝓculdubio demonstrat eccl'ie: qui nullū maloꝝ triū q̄ in mūdo sunt scz supbie: auaricie: luxurie cōꝑationem recipit in clericis ꝛ ꝑlatis. Supbia em̄ ꝑlatorum excellit supbiam baronum: ducum: comitū ꝛ militum ꝛc. Si auariciā attendis: in nullis mercatorib⁹ vl' ciuib⁹ similē iuenies: q

tū heredes legitimos si haberēt. intolerabilior insania videret. De luxuria vo nihil diffinire psumo: qꝛ illam solum deus oipotens nouerit qui rerum ⁊ cordium scrutator ē. A qua valde terrere deberēt eos quorundam clericorū exempla. Noui em̄ quosdā subito ⁊ improuise in latrina ⁊ fetore vitam suam fetidā terminasse. Et quēdam in ipso actu siꝶ cum fine operis expirasse. Rn̄det clericus dyabolo. Mihi non credunt si eis talia narrauero. Tunc dyabolus dedit ei alapa maculā nigerrimā in facie que deleri nō potuit. Dubitaꝶ vtrum mali plati debeāt honorari. Rn̄det Aug. de anchona sup Math. dicēs: ꝙ doctor vꝶ platus apte malus pōt considerari tripliciter. Primo q̄ntum ad suum officium. ⁊ sic est minister dei. Juxta illud aplī. j. ad Cor. iiij. c. Sic nos existimet homo vt ministros dei. Scd̄o q̄ntum ad suum dn̄ium ⁊ donum gratis datū a deo: qꝛ dicēte aplō ad Rom. xiij. Omnis ptās a deo est. Licet em̄ abusus potestatis ⁊ dn̄ationis nō sit a deo: tn̄ ipsa dn̄atio a deo est. Nec tolliꝶ p pctm̄. q̄a dona gratis data stant siꝶ cum peccato

Tercio q̄ntum ad suum documētum ⁊ sic doctrina quā docet non est sua inuentio: ꝫ reuelatio inspirata ad salutez omnibus pplīs. Igiꝶ plato vel doctori apte malo vel ptōri ꝓpter eius officium. qꝛ est dei minister: non ei subtrahenda est debita reuerētia. qꝛ nō exhibeꝶ sibi honor rōne sui: ꝫ rōne eius cuius minister existit. Propter eius dn̄ium qꝛ est supior: q̄diu est supior: nō est subtrahēda debita reuerētia: ⁊ obedientia dum pcipiat q̄ nō sunt cōtra deum. qꝛ dn̄ium nō tolliꝶ p pcti cōmissionem. Non solum ꝓpter sui supioris depositionem vel suspensionem: ꝫ ꝓpter eius documentum. qꝛ docet doctrinam a deo inspiratā ad totius pplī salutem nō est subtrahēda sibi in eius pdicatione intelligētia. ⁊ audiēda est eius doctrina ex q̄ veram doctrinā pdicat. Vn̄ dicit Crisꝶ. sup hunc locū ꝙ sicut auruz de terra eligiꝶ ⁊ terra relinquiꝶ: sic auditores doctrinā accipiāt mali doctoris: ⁊ mores relinquāt. Quia vt frequenter de homie malo bona doctrina ꝓcedit. Ideo legiꝶ. j. q. j. c. Non quales sacerdotes dn̄i: si quid de dn̄o loquāꝶ est nobis magnope pudendū. Nec in vicariis beati petri aplī nobis est attendēdum quid sint: ꝫ quid ꝓ correctione ecclesiaꝝ. quid ꝓ salute nr̄a satagūt. Nec enim inferiores illos dicetis scribis ⁊ phariseis: sedētibus supra cathedram moysi. De quibus pcepit dn̄s dicens. Quecūq3 dixerit vobis facite: fm opa vo eorū nolite facere. Considera ergo o impator si illos dixit audiendos qui supra cathedrā moysi sedebāt: q̄to potius illos qui supra cathedrā petri resīdēt ec̄ estimas audiēdos. Hec ille. Dubitaꝶ cur eueniꝶ electio ⁊ exaltatio malorū platorū. Rn̄deꝶ ꝙ ꝓpter quatuor. Primo ꝓpter ecclesie vtilitatē. nam illud qd̄ facit hoiem simplr̄ bonū ē charitas q̄ sola diuidit inter filios regni eterni: ⁊ filios pditōis fm Augu. lib. xv. de trinitate. Sed ꝯtingit q̄nq3 ꝙ ille q̄ bonus est in se p donū charitatis. ē inutilis ⁊ indispositus ad regimen ecclesie ⁊ ad defendēdū iura ecclesiastica. Ecōuerso ꝯtingit aliquē esse malum qui tn̄ vtilis est ⁊ dispositus ad regimen ⁊ ad malorū ⁊ supborū subditoꝝ depssionē ⁊ correctionē ⁊ ecclīe defensionē. Vn̄ nō expedit ꝙ semp eligaꝶ bonus q̄tuz ad talē finē videlicet ad ecclesie vtilitatem. Scd̄o ꝓpter eligentiū hūilitatē qꝛ ex h̄ ꝙ eligētes aliquē in platū attribuunt eoꝝ sagacitati ⁊ prudētie deficiūt in electōe. credētes eligere bonū ⁊ eligunt malū ⁊ ex h̄ magis hūiliāꝶ ⁊ postmodū nō ꝯfidunt de eoꝝ prudentia ⁊ sapia: ꝫ totū cogitatū s[illegible] iactāt in dn̄o

in tali electõe: exq̄ prius innitentes eorum sagacitati decepti sunt. ꝛ in stultū finē adducti sūt. Unde Job. xij. in psona eligentiū ꝛ de sua sapia cōfidentiuz dī ꝙ deus adducit ꝯsiliarios in stultū finē: et iudices in stuporem. Tercio h̄ venit ꝓpter subditorū malignitatē dicente Job. Qui regnare facit ypocritā ꝓpter pctā ppl'i. Quia vicia subditorū non possunt bñ extirpari ꝑ humilem ꝛ mansuetum p̄latum. Ideo expedit qñ ꝙ reges p̄latos esse feroces et suꝑbos ꝓpter eorum correctionem. Sic ranc quodam tpe inierunt cōsilium quō possent habere regem qui posset eos tueri Noluerūt eñ amplius habere regem sui generis. Et sic eligerūt ciconiam q̄ eos postea vorauit. Quarto vt malos hic remuneret qꝛ deus nō vult illis p̄latis dare regnum eternū. Dat ergo eis regnum terrenum vt sic remuneret eorum opa bona facta in peccato mortali Ita est rō beati Augustini lib. v. de ciui. dei. cur deus dedit romanis tantam potētiam. Quinto prelati debēt esse equitate cōstipati: carentes iniusticia. De hoc Sap. j. Diligite iusticiam qui iudicatis terrā. Amb. in examerō. Ubi prudētia. ibi malicia. vbi fortitudo: ibi iracundia. Ubi temperātia: ibi impatientia aut alia vicia. Ubi autē iusticia: ibi cōcordia. Unde ps̄. Iusticia ꝛ pax osculata sunt. Uñ Aug. iiij. de ciui. dei c. iiij. Remota iusticia quid sunt regna nisi magna latrocinia. Sed multi sūt p̄lati qui iusticiā nō diligūt. Primi sunt acceptores munerū de q̄bus Isaie. v. Ue q̄ iu[s]tificatis impiū ꝓ muneribus ꝛ iusticiā iusti aufertis ab eo. Ps̄. Dextera eorū repleta est muneribus. Contra q̄s Deut. xvj. Non accipietis mūera: q̄ excecāt oculos etiā iudicū. De q̄bus Greg ix. moraliū. c. xiij. Quibus si spes mūeris subtrahit a defensione iusticie ꝓtin[us] [illegible] cessat. Uñ Alanus in li. de planctu nature. Lāguescit ciuilitas vbi numorū porat pluralitas. Si aure iudicis vel aduocati susurrat pecunia: orphei lira. carmen amphionis. musa virgilij. voce pecunie suffocant. Quid plura. Ubi numus loquit tuliani eloquij tuba tumescit. Hec ille. Legitur d̄ quodā hystrione andegauēsi ꝙ nō posset ad cōuiuiū cuiusdā abbatis intrare Impleuit vrceū aqua ꝛ operuit manutergio quodā decenti. Quē cū ianitores vidissent putabāt eum encenīū portasse: ꝛ intromiserūt eum. Qui veniēs corā abbate ait. Nō aliter ingressus mihi patuit q̄ꝫ ꝑ munus. Ecce aqua ad lauandū manus post prandiū ꝛc. Scdī sunt dissimilatores scelerū cōtra quos lxxxvj. di. c. Faciētis. ꝓcul dubio culpā habet q̄ qd̄ pōt corrigere: negligit emēdare. Scriptū quippe est scꝫ Leuit xx. Nō solū q̄ faciūt ꝫ etiā q̄ ꝯsentiūt facientibus ꝑticipes iudicāt. Sequit. Negligere cū possis ꝑturbare ꝑuersos nihil aliud ē q̄ꝫ fouere. Nec caret scrupulo societat[is] occulte: q̄ manifesto facinori desinit obuiare. Idē. lxxxiij. di. c. Error cui nō resistit approbat: ꝛ. xxiij. di. iij. Qui p̄t obuiare ꝛ ꝑturbare ꝑuersos ꝛ nō facit: nihil aliud est q̄ꝫ fouere impietatē eorū. ꝛ. ij. q. vij. c. Negligere. Ex his pꝫ ꝙ maxime peccant p̄lati: q̄ dissimulāt pctā subditoꝝ. Tercij sunt vindicatiui scelerū q̄ volunt se vindicare si offensi sunt. Contra illud qd̄ dī Eccl'i. vij. Noli esse nimiū iustus. i. crudelis: qꝛ tutius reddit rō de miscdia q̄ꝫ de crudelitate. vtꝫ in. c. xxvj. q. vij. Et allegat Berñ. suꝑ cantica sermone. xxiij. Discite vos subditoꝝ mr̄es esse non dn̄os: ꝛ interdū si seueritate opus est p̄rna sit nō tyrānica. Matres eñ fouēdo. p̄res corrigēdo vos exhibeat[is]. Hec ille. Dubitat quare p̄lati sunt instituti. Rñdet Greg. in pastorali. c. xviij. dicēs. ꝙ oēs natura equales genuit: ꝫ variāte meri-

toꝝ ordine:alios alijs culpa postposu-
it.et ipsa diuersitas q̄ accessit ex vicio
diuino ordine dispensat̄. Sequit̄. An-
tiqui eñ p̄res nostri non reges hoim ſ
pastores pecorum fuisse memorant̄ Et
cum dñs Noe filijsq̄ eius diceret. Cre
scite ⁊ multiplicamini. Protinus adiū
xit. Et terror ⁊ tremor vester sit sup cū
cta animantia terre. Quorum videlicet
terror ⁊ tremor esse sup animātia terre
ꝓfecto:⁊ sup homies esse ꝓhibet̄. Ho
mo quippe aialibus.nō aūt ceteris ho
minibus natura p̄latus est Ideo dictū
est primis parētibus nr̄is. Dn̄amini pi
scibus maris ⁊ volatilibus celi et vni-
uersis animātibus terre q̄ mouent̄ sup
terram vt ex qua parte bestiales sunt.
subditi iam debēt formidini iacere sub
strati vt humana saltem formidine pec
care metuant qui diuina iudicia formi
dant. Hec ille. Sed quidam sūt pisces
maris vt sunt rebelles ⁊ viciosi volati-
lia celi. acerbi et ambiciosi. bestie ter-
re auari ⁊ pecuniosi:reptilia lubrici et
libidinosi:qui oēs debēt subesse p cor-
rectionem platorum. Idem sentit Pe
trus rauēn̄.in sua epistolari li.v.dicēs.
Ad extollendū iustorum ꝑconia ad re
primēdas insolentias transgressorum.
ꝓspiciēs e celo iusticia erexit in pplis
regnātium solia ⁊ diuersorum principū
ptātes. Caruisset nanq̄ libenter huma
na cōditio iugo dominij:nec libertatē
a se quam eis natura donauerat hoies
abdicassent:nisi q̄ prius impunita licē
tia scelerum in euidētem pniciem hūa-
ni generis redundabat. Scd̄o dubitat̄
Cur deus nō dedit homini angelum in
p̄latum. Rn̄dit ibidē petrus vbi supra:
dicens. Nec angelus ei p̄latus esse de-
buit vt gratiosiorem platurā efficeret
ꝯdemptitas speciei. Ideo deus ꝓposu-
it beatum petrum in p̄latuȝ qui cecidit
vt ex sua culpa addisceret:qualiter alie
nam miseriam toleraret. vt patet. l. dis.
c.cōsiderandum. Si angelus esset p̄la-
tus homini. eēt fortassis sibi nimis im
misericors cum peccaret. Quarti sūt
iniusti cum malum exemplū p̄bent sub
ditis. vt pȝ Math. v. Nisi abūdauerit
iusticia vr̄a plus q̄ȝ scribarum ⁊ phari-
seorum nō intrabitis in regnū celorum
Dicūt eñ ⁊ nō faciūt. Unde Grego.in
in pastorali. Grex qñ pastoris vocē mo
resq̄ sequit̄:p exempla melius q̄ȝ p ver
ba ad eternā vitā gradit̄. Sic non suffi-
cit ei bona facē occulta nisi ⁊ faciat ma
nifesta. Math. v. Sic luceat lux vr̄a co
ram hoibus vt videāt opa vr̄a bona ⁊c̄
Item nō sufficit ei cauere a malo exem
plo nisi det ⁊ bonū Luce. xij. Sint lū-
bi vr̄i p̄cincti ⁊ lucerne ardentes in ma
nibus vr̄is. Pertinet eñ primū ad de-
clinationē a malo. Scd̄m ad ośsionem
boni exēpli. Item nō sufficit ei dare ex
emplū in vno bono nisi det in oibus. ij
ad Thim. ij. In oibus p̄be teipm exē-
plū bonoꝝ operū. Itē nō sufficit dare
exēplū aliq̄bus ſ oibus Math. v. Po
nūt lucernā sup cādelabrū vt luceat oi
bus q̄ in domo sūt. Ad Rom. xij. Pro
uidētes bona non solū corā deo:ſ etiā
corā oibus hoibus. Item debēt esse si
cut exēplar ex q̄ alij libri transcribunt.
Iuxta illud poeticū Regis ad exēplar
totus ꝯponit̄ orbis. Mobile mutat̄ sp
cū principe vulgus. Vñ Greg.in pasto
rali. Pastor cū p abrupta gradit̄ necesse
se est vt grex in p̄cipitium labat̄. Unde
Bern̄. i li. de ꝯsideratōe. Cōsidero gra
dum ⁊ vereor casum:ꝯsidero fastidium
dignitatis:⁊ intueor faciē abyssi iacen
tis deorsum. Attēdo celsitudinē hono-
ris:⁊ e vicino reformido piculuȝ. Hec
ille Qm̄ iudiciū durissimū fiet his qui
p̄sunt. Sap. vj. Judicium durum:quia
male iurauerunt:durius quia male re-
xerūt. durissimū:q̄ male vixerunt. Ju-
diciū durū:q̄ paupes exactionauerūt
durius:q̄ bona pauperum consumpse

runt. durissimū. quia xpo et ecclesie de pceptis elemosynis nō seruierunt. Durum iudicium. qr oues xpi nō pauerūt pane materiali. durius: qr nō pauerunt pane doctrinali. durissimū: qr nō pauerūt pane exēplari. Sexto debēt esse pcitate mēsurati pollētes tēperātia. vt pz. xxxv. di. c. Ecclesie principes q de lucis affluūt et inter epulas et lasciuias pudiciciā se seruare credūt. pphetic9 sermo describit q eijciēdi sunt de spaciosis domibus lautisqz cōuiuijs. Et infra. An nō est cōfusio et ignominia: ihesum xpm crucifixū pauperē et esuriētē farsis pdicare corporibus et ieiuniorū doctrinam rubētes buccas tumētiaqz ora pferre. De quibus Bern. in quibusdā dictis suis. Videas quosdam de maioribus comedere lautius: bibere sapidius: indui pulchrius: cubare mollius: loqui liberius: orare rarius. Hec ille. Nō sunt isti plati fm ordinē aplorum. ij. ad Cor. iiij. Usqz in hanc horā esurimus et sitimus: et nudi sumus. Sed fm ordinem scribarum et phariseorum qui imponūt onera grauia et importabilia in humeros hoim. digito aūt suo nolunt ea mouere Math. xxiij. Dauid aūt rex sitiēs noluit bibere aquā quā tres fortes viri cum piculo portauerāt: sz libauit eam dn̄o dicēs. Propitius sit mihi dn̄s. ne faciā hāc rem vt sanguinē istorum hoim et aiarum piculum bibam vt patet. ij. Regū. xxiij. Legit in hystoria tripetita q cum theodosi9 impator esset in quadam expeditiōe in qua exercit9 nō inueniebāt aquā ad bibēdum quidā vidētes eum estuātē p siti: obtulerūt ei potum limpidissimū ad bibēdum cōfectum aromatibus aqua frigida pfusa Qui vincēs animū suum noluit accipe sed dixit offerētur vt alij cui vellet offerret. Et hoc fecit vt corda aliorum intuētium p hoc animarent ad tolerātiā. Similiter legit de alexādro magno. Qui dum in loco arido esset cū suis. quidā vidēs eum sitiētem quādam aquā modicam inueniēs obtulit ei. Ille vo noluit bibere: sz refudit eam vt suos similiter aiaret ad tolerantiā. Mira res imo abusio. hoies seculares dignitatis imperialis abstinēt in siti a potu vt suo exemplo animēt alios et plati ecclesiastici imo religiosi non curant si subditi eorum duram vitā ducāt exemplo suorum excessuum in cibo et potu et scādalizant ad mortem. De quibus Ezechielis. xxxiiij. Ve pastoribus isrl: qui pascebāt seipsos. Nam moyses et Aaron principes ppli de eadem aqua et potu vsi sunt in deserto. Iuxta illud apli. ij. ad Cor. x. Oēs em̄ eandem escam spiritalem. i. spūalem significantem manducauerūt et eundem potū biberūt.

Honora patrem et matrem.

Ono peccant cō

tra illud pceptū qui sunt inobediētes platis ecclesie. Contra illud qd dicit Deut. xvij. Qui supbierit nolens obedire sacerdotis impio: q eo tpe ministrat dn̄o deo suo moriet hō ille: et auferes malū de isrl: cunctusqz pplus audiens timebit vt nullus deinceps intumescat supbia. Jō dicit saluator nr̄ de platis et sacerdotibus. Qui vos spernit me spnit. et q me spnit: spernit eū q me misit Luce. x. Hec obediētia pz p exēpla creaturarū p dogmata scripturarū p enigmata figurarū et p dn̄m oim creaturarū. Primo pz p exēpla creaturarū vij. q. j. c. In apibus ē vnus pnceps: et grues vnā sequūt ordine lrato. Impator vnus. Iudex vnus puincie vnus Roma aūt cōdita duos frēs reges sibi nō potuit et paricidio dedicat. i. maculat. Scdo pz p dogmata scripturarū j. Reg. xv. Melior est obedia q victia Jō dicit Greg. et ponit. viij. q. j. c. Sciēdū q obedia victis iure pponit: qr p vi

ctimas aliena caro: in obediētia vo ꝓ-
pria voluntas mactat. Tercio pꝫ ꝑ eni
gm ata figurarꝫ. Nam adā statim qñ fu
it creatus obediētie legibus fuit astri-
ctus: ⁊ nō obediēdo de paradiso fuit re
iectus Gen. iij. Noe obediēdo archam
faciēs a diluuio fuit saluatus Gen. vij
Loth angelis obediēdo ciuitatē dimit
tens a subuersione zodome fuit libera
tus Gen. xix. Et vxor eius nō obedien
do in statuā salis fuit mutata. Abrahaꝫ
deo obediēdo fuit pr̄ multarū gentiuꝫ
vocatus Gen. xxij. Quarto in xp̄o dño
nr̄o ⁊ oīm creaturarꝫ. Ad Philip. ij. Fa
ctus est obediēs vsqꝫ ad mortē. Luc. ij.
Erat subditus illis. Notandū ꝙ qn-
qꝫ sunt qbus debemus obedire humili
ter. Primo diuīe maiestati rōne creati
onis. Scdo spūali ptāti. rōne instructi
onis. Tercio plātorꝫ voluntati. rōne ꝓ
fessionis. Quarto parentū dignitati. rōe
ꝓpagatōnis. Quinto dñorꝫ ptāti. rōne
suppositōnis. Primo diuīe maiestati.
rōne creatōis Act. v. Obedire oportet
magis deo qꝫ hoībus. Et sunt v̄ba aplo
rū ꝯ seniores iudeorꝫ: q ꝓhibebāt ꝙ nō
deberēt amplius loqui i noīe illo. Sic
si imperator vel dux ꝓcōsul vel cuiuscū-
qꝫ status: tibi aliqd ꝑcipet qd sit ꝯ deū
vel salutē aīe tue. Resp. Oportet ma
gis obedire deo qꝫ hoīb⁹. Ideo dr̄. xj.
q. iij c. qui resistit. Si aliqd ipse ꝓcon-
sul iubeat. ⁊ aliud iubeat imperator: vel si
aliud imperator. ⁊ aliud creator. quid iu
dicatis. Maior ptās deus est. Da veni-
am o imperator. Tu carcerem ille gehen
na minat. Sequit ibidem in. c. impera-
tores. Si in errore essent qd absit pro
errore suo ꝯtra veritatem. legem darēt
ꝑ quā iusti ꝓbarent ⁊ coronarent. Nō
tñ faciendum est qd illi iubent. qr deus
ꝓhibet: sicut iusserat nabuchodonosor
vt aurea statua adoraret. Quod qdē face
re noluerūt deo talia ꝓhibēte: sicut mi
sael daniel ⁊ abdenago. Sed viso mira

culo statuit oppositū. d. Quicūqꝫ blas-
phemauerit deū sydrach ⁊c. in interitū
erit ⁊ dom⁹ ei⁹ tota. Aliud exēplū ponit
idē de Iuliano apostata. Cui qñ dixit
militibus suis xp̄ianis. Producite aci
em obediebāt. Qñ dixit. Adorate statu
am aut ydolū refutauerūt. Iō dicit Au
gu. in sermonibus ad heremitas. Ecce
inqt frēs mei. Angelus obedit deo in
oibus: ⁊ tu q cinis es ꝯtradicis deo. Si
sol a sua semita nō deuiat nec luna nec
stelle: oīa cū celica suis seruiūt officijs
tu vo dei volūtati qsi in oibus resistis
Ad nutū dei cāpi floribus decorāt ter-
ra imbribus secūdat: frōdibus crispat
silua. In nemore cytharizat auicula.
Oia deo obediūt ⁊ solus hō dei volun
tati resistit. Sequit infra. O qꝫ enorme
viciū est qd fuit obediētie ꝯriū. Per h
dyabolus celū ꝑdidit. ꝑ h hō paradisuꝫ
amisit. ꝑ h saul regnum. ꝑ hoc salomon
amorē diuinū. Hec Aug⁹. Idcirco mi
nat dñs inobediētib⁹ sibi: Deut. xxviij
multas penas dicens. Si nolueris au
dire vocem dñi dei tui vt custodias et
facias oia mādata eius. Sequit. Ve-
nient sup te oēs maledictiōes iste. Ma
ledictus eris in ciuitate. maledictus in
agro. maledictū horreū tuum. Mittet
dñs sup te famē ⁊ esuriē ⁊ adiunget tibi
pestilentiā donec ꝯsumat te. Et celum
qd sup te est erit eneū ⁊ terra quam cal
cas ferrea. i. dura: nullū fructū ꝓferēs
Percutiet te dñs egestate ⁊ febri: frigo
re ⁊ ardore: estu et aere corrupto. Sic
quotiēscunqꝫ peccamus: sumus deo in
obediētes. Ideo Amb. in li. de ꝑadiso
diffinit pctm̄ dicēs: ꝙ pctm̄ est trāsgres
sio legis diuine ⁊ celestiū inobediētia
mandatorū. Ex his sequit ꝙ qui deo ē
obediēs: sequit sibi orōnis exauditio.
Vñ ps. Voluntatē timentiū se faciet ⁊
deꝑcationē eorū exaudiet ⁊ saluos fa-
ciet eos. Vñ Aug⁹. in lib. de ope mona
chorum. Citius exaudit vna orō deuo

sa obedictis q̄ decē mille obedire ɔtē-nentiū. Cuius exemplū in Helya de q̄ Jacobi. v. Helyas erat hō silis nobis passibilis: ꝛ orauit dn̄m vt non plueret sup terrā annis tribus ꝛ sex mensibus Et rursum orauit ꝛ celū dedit pluuiam ꝛ terra dedit fructū suū. vt p3. iij. Reg. xvij. vbi apparet q̄ deus citius exaudit verum obedientē. Scđo sequit̄ trinitatis in eo inhabitatio Joh. xv. Si quis diligit me sermonē meū seruabit: ꝛ ad eum veniemus ꝛ mansionē apud eum faciem⁹. Vñ Bern. Nihil deo acceptius. nihil angelis carius. nihil homini fructuosius q̄ iura obedientie custodire. Sic est econtrario de inobedientia: Ubi eñi illa est ibi est habitaculū dyaboli. Tercio sequit̄ pacis multiplicatio. Jsa. xlviij. Utinā attēdisses ad mādata mea: facta fuisset vt flumē pax tua id est abūdans. De hac dr̄ Leui. xxvij. Si in preceptis meis ambulaueritis ꝛ mādata mea custodieritis dabo vobis pluuias tp̄ibus suis: ꝛ terra gignet germen suū. ꝛ pomis arbores replebūtur. Apphendet messiū tritura vindemiam ꝛ vindemia occupabit sementem ꝛ comedetis panem v̄rm in saturitate: ꝛ absq̄ pauore habitabitis in terra v̄ra. Dabo pacē in finibus v̄ris ꝛc̄. Sed omnia erunt nobis in ɔtraria si deo sumus inobedietes. Quarto sequit̄ irrōnabilium subiectio. Jdeo dicit Augu. sup canonicā Jobis omel. vij. Ohō subdere ei qui sup est ꝛ infra te erūt illa q̄bus p̄positus es: q2 ꝑ pctm̄ hō deseruit eum sub q̄ esse debuit: iō subditus es eis supra q̄ esse debuit. Supra te est deus sb te pecora. Agnosce eum q̄ supra te est. vt cognoscāt te q̄ infra te sunt Jdeo cū daniel agnouisset supra se deū: agnouerunt supra se illū leones. si aūt supiorē cōtempnis: subderis inferioribus. Propterea supbia egyptiorū de ranis ꝛ muscis domata est. Hec Aug⁹. Sed ꝓpter inobedientiā oīa inferiora nobis rebellant. Gen. iij. Quia comedisti de ligno ex q̄ tibi p̄cepam ne comederes. Seq̄t ibidem. Maledicta sit terra in oꝑe tuo spinas ꝛ tribulos germinabit tibi. sed Josue mādata dei custodiuit. Jdō sol ꝛ luna sibi obedierunt Josue. x. Legimus etiā in vitaspatrū q̄ abbas paul⁹ p̄cepit discipulo suo iobi vt auferret ei fimū boū qui erat ei necessarius. Et ille ait, In loco vbi fimus est habitat leena. Cui abbas. si venerit sup te allig. eam ꝛ duces eam tecū. Juit ille ꝛ inuenit leenā. Et cum vellet sup eū ruere dixit. Abbas p̄cepit mihi vt alligē te ꝛ ad ducā te ad eū. ꝛ statim bestia stetit. q̄ tenens eā duxit ad monasteriū. Sile legimus de beato Hieronimo: cui leo seruiuit vt p3 in eius legēda. Quinto sequit̄ dei bñdictio. cuius exemplū patz in abraham qui obediuit deo exiens in locū ad quē p̄cepat dñs obediuit deo. volens imolare filium suū vnicū. Jdō dñs ad eū dixit. Quia fecisti rem hanc ideo bñdicens bñdicam tibi. Et qui benedixerit tibi sit ille bñdictus. Jdeo dr̄ Deut. xi. En ꝓpono in conspectu v̄ro hodie maledictionem. ꝛ bñdictionem. Benedictionem: si obedieritis mandatis dei vestri. Maledictionem si cū audieritis nec feceritis: sed recesseritis ꝛ via quā ego nunc ostendo vobis ꝛ ambulaueritis post deos ꝛc̄. Jdeo ecclesia ꝓpter inobedientiam infligit anathema

Sexto sequit̄ eterne vite acquisitio. Deut. vi. Audi israhel p̄cepta dñi ꝛ ea in corde tuo quasi in libro scribe ꝛ dabo tibi terram lacte ꝛ melle manantem Glosa id est terram viuētium q̄ fluit lacte humanitatis et melle xp̄i deitatis.

Scđo est obediendum spūali prāti rōne instructionis. Ad Heb. xiij. Obedite p̄positis vestris ꝛ subiacete eis. Jp̄i eñi puigilant quasi rōnem reddituri ꝓ a īmabus v̄ris. Sic obediendū est pa

pe: ꝛ e͞pis: et alijs p̄latis sp̄ualibus: qa ipsi puigilant scȝ p̄dicando. studendo. ꝛ p̄cepta dādo. sicut dicit Bonifacius papa octauus in principio decretaliū de semetipso. Amplectimur q̄ppe nos ꝓ ipsorum quiete labores ꝛ noctes qn̄ q̄ꝫ transigimus in sompnis ꝛ scandala remoueamus ab ipsis. Ideo di. xix. dist. Sic oēs apostolice sedis sanxiones accipiende sunt tanq̄ꝫ ipsius diuina voce petri firmate. Item dicit quasi ratione͂ reddituri ꝓ animabus vestris: quia tenent reddere rōnem pro omnibus sibi subiectis. Ideo merito obligamur eis obedire tanq̄ꝫ patribus nostris sp̄ualibus. Idcirco summus pontifex in fine bullarum suarum semꝑ annectit. Nulli hoim hāc paginam nostri statuti ordinationis. cōcessionis infringere licet. vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis aūt hoc attemptare p̄sumpserit: indignationem omnipotentis dei ꝛ beatorū Petri ꝛ Pauli se nouerit incursurum. Sed dubitat in quo cōsistit obediētia. Respōdet Raymūdus q̄ ꝯsistit in tribus. Primo in reuerentia vt inferior assurgat ꝛ cedat sup̄iori ei dando primū locum in choro: in mensa: sedendo eundo. Sic seculares debēt venerari suos sacerdotes. Scd̄o cōsistit in iudicio. Ille habet eum iudicare qui alteri obedire tenet. sic prelati sp̄uales ꝛ sacerdotes hn̄t iudicare seculares. ꝛ nō ecōtra vt patꝫ. xi. q. i. c. sacerdotibus. vbi dicit Ecclesiastica quoq̄ꝫ hystoria cū pie memorie Constantino principi sci̾ꝫ fo oblate accusatōes contra ep̄os fuissent: libellos quidem accusatōis accepit: ꝛ ipsos conuocans dixit. Non est dignum vt nos iudicemus deos. Ideoq̄ꝫ dicit extra de iudicijs. c. Clerici nō debēt respōdere seculari iudicio consuetudine cōtraria nō obstāte. Idem extra de fo. compe. ꝑ totū. Tercio cōsistit in p̄cepto: qꝛ sup̄ior habet precipe inferiori ꝛ nō ecōtra. Scd̄o dubitat vn̄ orit inobediētia. qꝛ nos cernimus maxime vigere inobediētiā tam in secularibus q̄ꝫ in sp̄ualibus. Rn̄det q̄ ex trib⁹ orit. Primo ex sup̄bia cōtemnēte. qꝛ dicit Basilius in exameron. Sup̄bus subesse renuit. p̄esse cupit: legē alios seruare querit: nullā ꝓ se hr̄e. Ideo dicit Aug. sup̄ Gen̄. lib. xij. ad litam q̄ primus hō quadaꝫ ptāte elatus. ꝯtempsit seruare p̄ceptū. Scd̄o ꝓcedit ex ignorātia contingente. Quia multi offendunt in legem qꝛ nō cognoscūt se malefacere. Unde ap̄l'us. j. ad Cor. xiiij. Q̄is ignorās ignorabit. Multi sunt q̄ nō vadūt ad sermonē vt possint se excusare ꝑ ignorantiam cōtra regulā iuris li. vj. c. Ignorātia facti non iuris excusat. Itē extra d̄ cōstitutionibus li. vj. c. aiaꝝ piculis. q̄ ignorātia crassa ꝛ affectata nō excusat. Tercio venit ex impunitate negligentis. Un̄ Bern̄. ad Eugenium papā. Impunitas ausum parit: ausus excessum. Ideo statuta male seruant qꝛ nō puniunt transgressores tam clerici q̄ꝫ laici. sino minus clerici. Ideo vulgares habent cōe ꝓuerbium. Qui vult impune viuere: fiat clericus. Et si aliqui puniūtur sūt paupes: tam in statu clericali q̄ꝫ laicali. Ideo dicit Ualerius lib. viij. q̄ leges erāt siles telis aranearum q̄ paruas muscas retinēt ꝛ a magnis frangūtur. Nō fecit sic zelatus quidā de quo dicit Ualerius li. vj. Ille fecit statutū q̄ dep̄hensus in adulterio: vtroq̄ꝫ oculo orbaret. Tandem filius suus fuit dep̄hensus. Quem apprehēdit volens in eo rigorem legis implere. Sed ꝓpter senioꝝ intercessionē vt legi satisfieret sibi eruit vnū oculū ꝛ filio etiam vnum

Tercio debemus obedire dn̄oꝝ ptāti: rōne suppositōis. j. Pet. ij. Subditi estote oi creature: siue regi tanq̄ꝫ p̄cellenti ꝛc. ad vindictā malefactoꝝ. laudē vo bonorum: qꝛ nō est minus petm̄ alt

qñ nõ obedire ꝓceptis dñi tempalis ꝗ̄ spũalis. In his maxime ordo iusticie cõsistit. Ideo dr̃ ad Rom̃. xiij. Omnis ptãs a deo est: ⁊ q̃ ptãti resistit deo resistit. Ideo rñdit xp̃s pylato. Non haberes in me ptãtem vllã: nisi tibi datũ desup fuisset. Job xix. Vñ Aug⁹. li. v. de ci. dei. c. xxj. Qui romanũ impiũ dedit mario: ipe et gayo Qui augusto: ipe et neroni. Qui vespasiãis. pr̃i ⁊ filio suauissimis impatorib⁹: ipse ⁊ domiciano crudelissimo. Et ne p singulos ire necesse sit: qui cõstantino xp̃iano ipse apostate Juliano. Hec Aug. Ideo debemus seculari ptãti obedire ⁊ maxime impatori romanoꝝ q̃ solet coronari triplici corona. vt dicit Jo. an. de turcruc. in cle. c. romani pncipes. sup verbo vestigijs ꝗ rex romanoꝝ solet coronari triplici corona. Prima ferrea quam recipit ab epo coloniẽsi aquisgrani eiusdẽ dyocesia. Et significat fortitudinẽ qua vincere debet rebelles ⁊ infideles cõculcare. Scd̃a est argẽtea quã recipit in ingressu ytalie a mediolanẽsi archiepo. Et significat mũdiciã ⁊ claritatẽ quã debet hr̃e. Tercia est de auro quã recipit Romea papa. Et signat ꝗ sicut auꝝ omnibus metallis est excellẽtissimũ Ita impator in iusticia ⁊ potẽtia dꝫ excellere alios reges. Olim his tribus dabat tributũ romanis. In primo quinquẽnio ferrũ ad faciẽdũ lanceas ⁊ gladios ⁊c̃. In scd̃o quinquẽnio argentũ ad faciẽdũ monetã ꝓ stipẽdiarijs ꝯducẽdis In tercio aurũ ꝓ ornatu temploꝝ ⁊ deoꝝ Istud tp̃s quindecim annoꝝ vocat indictio. Ergo illi obligamur obedire ꝗ̄tum ad tpalẽ miliciã. Sic regi in suo regno duci in ducatu mgr̃o ciuiũ in ciuitate: vxores maritis. vasalli principib⁹ serui dñis. Ideo dr̃ ad Rom̃. xij. Eis aĩa ptãtibus sublimioribus subdita sit. Ex his infero tria documenta. Primo si homo mansisset in statu innocentie: nõ habuisset regimen impalis vel papalis eminẽtie. Probat p Greg. in pastorali. c. xviij. dicẽtem. Oẽs hoies natura equales genuit ⁊c̃. Nota i sermõe ꝑcedẽti in. v. mẽbro. Idẽ dicit petrus rauẽn. vt pꝫ ibidẽ. Jõ dicit mgr̃ Egidius in li. de regimine principũ: ꝗ tres sunt actus principatus. s. defendere. corrigere ⁊ docere. Primi duo actus ibi nõ fuissent qꝛ ibi nemo aliũ inuasisset. Ergo nõ primus: nec scd̃s: qꝛ vbi nullũ pctm̃ ibi nõ est necessaria correctio: quia ibi nullũ fuisset pctm̃ p casum positũ. Tercius ex aliq̃ mõ ibi fuisset licet improprie. Scd̃m documẽtũ est ꝗ regimẽ papale atꝗ impiale nõ erit post hanc vitã in regno supno. ꝓbat p illud. j. ad Cor. xv. Cum tradiderit regnũ deo pr̃i. i. ad visionem dei pr̃is xp̃s electos ducet. ⁊ euacuabit omnẽ principatũ ⁊ ptãtem. Vbi dicit glo. ⁊ ponit a mgr̃o li. ij. di. vj. Dum mundus inquit durat: angeli angelis. demones demonibus homines hoibus ꝑsunt. Rõ huius est: qꝛ in pñti vita semꝑ peccamus. Indigem⁹ ergo ꝑlatis qui corrigãt nos. Sequit correlarie ꝗ sicut hoies de die in diem deteriorant sic ecclesie ꝑlati peiorant. Jõ dicit Sap. viij. Per me reges regnãt ⁊ tyranni tenẽt terram. Ideo dicit Job Qui regnare facit hypocritam propter peccata populi. Cuius similitudinem recitat Valerius libro. vj. de quadam vetula que orabat deum pro vita Dyonisij tyranni. A qua cum ille quereret Quo merito sub hoc ipsa faceret. Respondit. Quando eram puella grauem habuimus tyrannum. Carere eo cupiebãt. Quo interfecto deterior arcem occupauit. Eius quoꝗ finiri dominationem cupiebant. Tercium te in oportuniorem super omnibus habere cepim⁹ rectorem. Timeo itaꝗ si tu fueris assumptus ꝗ deterior in locum tuum succedat. Tercium documentum. Au

ctoritas papalis in magna auctoritate excellit imperialem. vtz. xcvj. dis. c. Duo sunt quibus hic mundus principaliter regitur. vt scribit Gelasius papa Anastasio imperatori. scz auctoritas sacra pontificum et regalis potestas. in quibus tanto grauius est pondus sacerdotum quanto etiam pro ipsis regiminibus hominum in diuino examine reddituri sunt rones. Et infra. Aurum nō tam preciosius plumbo est q̄ regia ptāte sit altior ordo sacerdotalis. Idem patz de ma. et obe. c. solite. Ubi papa scribit imperatori. Nosse inquit debueras q̄ de9 fecit duo luminaria magna in firmamēto celi. Luminare maius vt preesset diei. Luminare minus vt preesset nocti. Utrūq3 magnū: sz alterū maius. Ad firmamentū ergo celi h̄ ē vniuersalis ecclesie: fecit de9 duo lumiaria magna. i. duas instituit dignitates. q̄ sunt pōtificalis auctoritas et regalis ptās. Sed illa que preest diebus. i. spiritualibus maior est. Que vero carnalibus minor. Ut quāta est inter lunam et solem: tanta inter pontifices et reges differētia noscatur. Hec ibi. Idem pz in multis exemplis in aia et corpe. Itē papa habet coronare imperatorem et insigere. vt pz d' electiōe. c. venerabilē. Sequitur q̄ magis est obediēdū sūmis pōtificib9 q̄ imperatorib9 aut regibus aut ducib9. q2 nō imperatoribus aut regibus dictū ē sz petro. Tibi dabo claues regni celorum etc. Item nō imperatoribus aut regibus dictū est. Accipite spm̄ sanctū quorum remiseritis peccatā etc. vtz Joh. xxiij. Quarto debemus obedire platorū volūtati rōne pfessionis. Ideo dicit Aug. in regula. Preposito nr̄o tanq̄ patri obediatur. multo magis presbytero qui oim nostrum curā gerit Ad Heb. xiij. Obedite prepositis vr̄is. Ipsi enī peruigilant q̄si rōnem reddituri pro animabus vestris. Tales tenentur obedire ad que per votum se obligauerunt vt sunt omnes religiosi. De his Hugo in lib. de claustro anime. Lettior est labor claustri q̄ castri et tamen plus timetur. Leuius est pondus tunice q̄ lorice. Tutius est claustrum q̄ castrum. Tutius est abbatis obediencia q̄ reg9 iussio. Nec inter gladios inierit illa picula vitat. Hec ille. Sciēdum q̄ fm beatum Augustinū tria sūt genera monachorum: vt patz in sermone de generibus monachorum. Unum est genus cenobitarum qui in congregatione pariter habitātes vnius senioris iudicio gubernantur. Et dicti sūt fm papiam a cenon quod est cōmune latine. Inde cenobite dicuntur quasi in cōmune viuentes: quia in talibus primo debet esse cōmunitas localis habitatōis. scdo spūalis vnionis. Et tercio tēpalis possessionis. Primo debet esse vnitas localis cohabitationis. scz monasterium Cuius inicium venit ab apostolis. quia simul habitauerūt in hierusalem in cenaculo grandi pseuerantes in oratōne cum mulieribus et maria etc. Tales grauiter peccant qui ab hac sancta cōmunione recedunt. Cuius peti grauitas patet ex multis. q2 excōicat9 est tam a canone si habitū dimiserit: q̄ ab ordine: etiā si habitum retinuerit. Scdo marlis est ad vitam eternam obtinendam. Iuxta illd̄ euāgelij. Nemo mittēs manum ad aratrū et respiciēs retro. aptus est regno dei. Qm̄ sic piscis sine aqua: sic monachus sine monasterio caret vita. vt legitur. xvj. q. j. c. placuit. Sz quis apostoli a quibus incipit talis cōmunio non semper habitauerūt simul imo sicut legitur in actibus apl'orum ipsi dispergebantur per totum mundum ad p̄dicandum verbum dei et tn̄ eorum cōmunio nō fuit dissipata. Sic in proposito aliqui frēs rite exeūt de monasterio: nō tn̄ recedūt ab hac cōmunione seruatis quinq3. Primū est si semper retineatur anim9 ad reuertendum. Si quis autē animo nō rede-

undi exiret. ꝓculdubio esset apostata.
Scdm est vt causa legitima ꝑtendat. Non enim ex quacunqꝫ leui causa religiosus debet exire monasteriuꝫ: sed ꝑ negocio cõmuni conuentus seu ꝑ questu aut ad ꝑdicandum. Simile est de monialibus. Tercium est vt licentia superioris habeat. Aliter esset sicut mẽbrũ abscissum. Quartum est vt a ꝑlato sibi socius adiungat: ⁊ ex hoc ꝑlatus saluat eum vt non sit extra collegium vel cõgregationem cum duo faciant cõgregationem. vt patet extra de elec. c. j. et tres collegium. ff. de verbo. signi. l. neratius. Ideo Augustinus volens suos fratres nũqꝫ esse sine collegio dixit in regula Nec eant ad balnea sine quacũqꝫ necessitate: nisi sint duo vl' tres. Alia rõ huius est. vt se inuicem custodiant. Ideo ait Aug⁹. Quando estis in ecclesia vel vbicunqꝫ femine sunt: inuicẽ nestram pudicitiam custodite. Tercio vt frater sue castitatis testem habeat. Sic dixit quidaꝫ puer associatus seni. Qui senex ait. O puer ad quid venisti. Respõdit. Veni vt sim testis ꝓbitatis socij mei. Scdo debet in illis esse cõio tẽporalis possessionis. De qua Act. iiij. Nec quisqꝫ eorũ possidebat aliqd nec suũ esse dicebat: ꝫ erant illis oia cõia. Sed olim in collegio apl'orũ fuit vnus fur scꝫ Iudas. Sed nunc est in cõitate quorundã religiosoꝝ vix vnus petrus ꝫ bene plures fures. Et illi sũt peiores qꝫ iudas. Tercio ibi debet esse cõmunitas spũalis vnionis. Vñ Aug⁹. Quid ꝓdest si nos cõtinet vna domus et separat diuersa volũtas. Oportet enim in vnum sumus cõgregati corpaliter ⁊ sic habitemus spũaliter. Non aliquis locus facit hõiem sanctũ. xl. dis. c. Illõ Ps. Ecce qꝫ bonum ⁊ qꝫ iocundũ: habitare fratres in vnũ. Unde Aug⁹. in regula. Sit vobis cor vnũ ⁊ aĩa vna in dño. Hic est rectus ordo viuẽdi. Primo vt sit voluntas vna: deinde cõcors vita. Si ego volo facere voluntatẽ meam ⁊ ille suam: tunc fiunt diuisiones: ⁊ oriunt lites. Sctꝫ in genus monachorũ est heremitarum Cuius principes paulum ⁊ anthoniũ nouim⁹ fuisse ad imitationem Iohis baptiste: qui in heremo tota etate ꝑmãsit. A quo incepit in nouo testamẽto ordo heremitarũ. vt patꝫ ij. q. vij. § vltimo. Tales tenẽt obedire epis ne videãt acephali. dis. xciij. c. nulla. ⁊ c. sequẽti. ⁊. xj. q. iij. si autẽ. Talis aũt est deus aut bestia. Dubitat vtruꝫ sit ꝑfectius viuere in heremo: qꝫ in cõi vita fratrum sub vno ꝑlato. Rñdet qꝫ multo securius est viuere i cõi vita fratrum ꝓpter quatuor. Primo ex sancta instructõe. Iuxta illud. Cũ sancto sanctus eris. qꝛ faciliter põt solitarius incidere in errorẽ ⁊ quis talem tũc informaret. Unde Hiero. ad rusticũ monachum. Mihi inquit placet vt habeas sacrũ cõtubernium. In solitudine cito subripit supbia: dormit hõ qñ voluerit nullũ veret. Tu aũt in cõitate q̃ viuis: nõ facis qđ vis. Comedis qđ iuberis: subijcieris cui nõ vis. Scdo ꝓpt morum directionẽ. Nam exemplis ⁊ moribus alioꝝ corrigunt. Salomon. Ue soli: qꝛ si ceciderit nõ habet subleuantem Nemo bñ cognoscit defectus ꝓprios.
Tercio in orõnũ exauditõe. Vñ saluator inquit Ioh. xviij. Si duo ex vobis ⁊c. Et subdit. Ubi duo vel tres ⁊c. Si ꝫ de duobus vel tribus dictũ est: qꝫto magis in multoꝝ ꝯgregatõe. Sequit correlarie: qꝫ melius ẽ dicere horas canonicas in cõgregatõe fratrũ in ecclesia qꝫ seorsum sic ꝑꝫ in carbonibus bñ coadunatis qui bñ ardẽt. Quarto in tentationũ supatõne facilius hõ supat tentatões dyaboli in ꝯgregatõe. Unde Hiero. ad rusticũ monachũ scribẽs de quodã fratre qui ex industria patrũ fuit liberatus a maxima tẽtatõe: ⁊ subdit

Q si solus fuisset quo adiutorio supas set. q̄si diceret. Nullo. Cōuenit ergo vi ta illa pfectis vt fuit Jo͡hes baptista ⁊ paulus ⁊c̄. Terciū genus est sarabayta rum. Hi foris p̄dicabāt paupertatē. Nul lam egestate portare volentes. Jn cun ctis suis opibus querūt laudari ⁊ vene rari. Corpa foris despectis vestibus te gūt: s̄ intus ad carnē purpura induūt. Jn cinere p̄dicāt se iacere s̄ i pallac s mollia strata nō despiciūt. Angelicā fa ciem foris ōndunt: s̄ lupinā eos intus hr̄e non dubitamus. Tales nullius se niores volūt subdi impio. Tales nunc plures hn̄t imitatores q̄ falsum nomē portat religiosorū p̄dicātes paupertatē ⁊ summo studio captāt rerū psperitatē. foris religiosi s̄ intus lupini. oīno simi les sepulcris dealbatis. De q̄bus Ma thei. xxiij. Ve vobis pharisei qui p̄di cant sobrietatē ⁊ sunt ipsimet gulosi: p̄ dicāt ꝯtinentiā: ⁊ sūt luxuriosissimi ⁊c̄. Potius deberet hō puerꝝ suū iugulare q̄ȝ portare ad tale claustrū vbi ē̄et vita dissoluta. Aut ponere filiā suā ad psti bulū q̄ȝ ad claustrū monialiū vbi ē ma la vita. Et q̄ suadēt alicui ꝙ intret clau strū nō reformatū: peccāt mortal'r. Pa tet p dictū nr̄i saluatoris dicētis Ma thei. xxiij. Ve vobis scribe pharisei q̄ circuitis mare ⁊ aridā vt faciatis vnū pselitū: ⁊ cū factus fuerit facitis eū fi liū gehēne. Ad lr̄am pharisei currebāt p mare ⁊ terrā p̄dicādo ⁊ aliquē genti lem ad eorū ritū inducēdo q̄ dicebat p selitus: q̄ in mala vita eos sectabat ⁊ fu it damnatus. Sic faciūt quidā religio si q̄ quosdā simplices alliciūt ad eoꝝ malā vitā ⁊ sic cum eis damnantur ⁊c̄.

Quinto debemus obedire parentū dignitati. rōne ꝓpagatiōis. ad Coloss. iij. Filij obedite parētib⁹ p oīa. Dicit sanctus Tho. scd̄a scd̄e. q. ciiij. ar. v. ꝙ in his q̄ ptinēt ad corpis sustētationē ⁊ plis generationē nō tenent nec fui dn̄is nec filij pentibus obedire vicȝ de matrimonio ꝯhēdo vel virginitate seruā da. Sȝ in his q̄ ptinēt ad dispēsationē actuū ⁊ rerū humanaꝝ tenet subditus supiori obedire s̄m rōnem supioritatis: sicut miles duci exercit⁹ i his q̄ ptinēt ad bellū. seru⁹ dn̄o in his q̄ ptinent ad opa seruilia exequēda. Filius pr̄i i his q̄ ptinēt ad disciplinā vite ⁊ curā dome sticā. Dicit eīn Seneca in. iij. de bn̄fi ciis Errat si q̄s estimat seruitutē i totū hoiem descēdere. Pars ei melior exce pta est. Corpa obnoxia sūt ⁊ despecta anim⁹ q̄dē me⁹ ē sui iuris. Jō in his q̄ ptinēt ad interiorē motū volūtatis ho nō tenet obedire hoi s̄ soli deo: q̄ȝ oēs hoies natura sūt pares in his q̄ ptinēt ad corpis sustētationē ⁊ plis generati onē. Jō in his nō tenēt serui dn̄is obe dire nec filij pentibus. Hec Thomas vbi supra. De obediētia filiorū nota in primo sermone huius p̄cepti.

Honora patrem ⁊ matrem.

Decimo peccant ꝯtra illud p̄ceptū oēs illi q̄ nō curāt excōicationes p̄latoꝝ ec clesie: ꝯ illud qd̄ dr̄ Math. xviij. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Et qd̄cūq̄ȝ li gaueris sup trā erit ligatū ⁊ i celis: ⁊ qd̄ cūq̄ȝ solueris: erit so. ⁊c̄. Has claues dif finit mgr̄ snīaꝝ li. iiij dis. xviij. dicēs ꝙ clauis ē ptās ligādi ⁊ soluēdi: Quia ec clesiastic⁹ iudex dignos pōt recipe ⁊ in dignos excludere a gloria Has dn̄s de dit petro ⁊ oibus epis: mediāte petro. vtȝ. xxij. di. c. oēs. vbi dr̄. Xp̄s solus ec clesiā fundauit ⁊ supra petrā fidei mox nascētis erexit. Qui btō petro clauige ro terreni sil' ⁊ celestis impij iura ꝯmi sit. Jō papa p suis armis hȝ claues al bas i rubeo clipeo i signū ꝙ sibi sūt cō misse claues ligādi atq̄ȝ soluēdi. Notā dū s̄m Scotū. iiij. sent. dist. xviij. ꝙ est duplex iudiciū. Primū est occultū qd̄

xp̄s tāgit Math. xviij. cū dixit petrus
Si frater in me peccat quotiens dimit
tam ei: Usqꝫ septies. R̄ndit xp̄s. Non
dico tibi septies: ſꝫ septuagies septies.
In tali em̄ foro idem est accusator ⁊ re
us. Sc̄dm est iudicium publicum. de q̄
etiam Math. xviij. Si peccauerit in te
frater tuus corripe eum inter te ⁊ ip̄m
solum ⁊c̄. Sequit̄. Si ecclesiā nō audi
erit: sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanꝰ
Tunc sequit̄ auctoritas cū dī. Quecun
qꝫ ligaueris sup̄ terrā ⁊c̄. Sed talis po
testas excōicandi nunc minime curat̄.
qr tam laici q̄ȝ clerici nunc talit̄ us cōi-
cant. imo a clericis vilipendit̄ qr cōmu
nicant cū excōicatis sine verecūdia in
mensa ⁊ in osculo ⁊c̄. Ideo hic tria sūt
dicēda. Primo quare excōicatio ē ma-
xime ab oībus formidanda. Scd̄o in q̄
bus casibus nō est tenēda. Tercio qua
liter sn̄ia interdicti sit obseruāda. Di
co primo q̄ excōicatio est timēda ꝓpter
octo rōnes. Primo qr est ictus gladij
sp̄ūalis qui magis est timēdus q̄ȝ ma-
terialis. De quibus gladijs Luce. xxij.
Ecce duo gladij hic. Nam materialis
ꝑcutit corpus. sp̄ūalis vo aīam. Mate
rialis sepat corpus ab aīa: sp̄ūalis vo
aīam a deo. Vn̄ Aug. Qui excōicatur
grauius ē illi q̄ȝ si gladio feriret̄ si a fe-
ris deuoraret̄ ⁊ si a flamis exuret et̄. De
his gladijs et̄. xxiij. q. ij. c. Interfecto-
res ⁊ criminosos sp̄ūali gladio nō ma-
teriali ecclesiastica disciplina ferire iu
bet. Tali gladio excōicatōis pōt papa
excōicare oēs malos reges ⁊ p̄ncipes.
Quia xp̄s sibi dixit. Quecūqꝫ ligaueris
sup̄ terrā ⁊c̄. Ex h̄ pꝫ falsitas illiꝰ qd̄ dic
speculū saxonū. c. xxxij. ca. q̄ nec papa
nec aliqs aliꝰ possit impatorē excōi-
care nisi in tribus casibus. s. si dubitet
in fide. si repudiet vxorē vl̄ destruat ec
clesias. Falsitas huius pꝫ. qr btūs Am
brosius ep̄s mediolañ. excōicauit the-
odosiū impatorem ꝓpter subitā sn̄iam

mortis. Et ibi nō fuit aliqs casuum. Et
ponit̄ hystoria. xi. q. iij. c. cū apud thes.
Item innocētius tercius deposuit Ot
tonē terciū: qr fidelitatē iuramenti qd̄
ecclesie fecerat nō seruauit. Itē Inno-
centius q̄rtus excōicauit Fredericū ⁊
eū deposuit. qr eadem res ꝑ q̄s causas
nascit̄ ꝑ easdē etiā destruit̄. vtꝫ ex̄ de re.
iu. Sꝫ ipator fit ꝑ electōēꝫ ⁊ pape ꝯfir
matōēꝫ. vnctōēꝫ ⁊ coronatiōēꝫ: ꝗ ꝑ eiꝰ depo
sitionē etiā impator deponit̄. Item fal
sificat̄ alius articulus in eo. spe. positꝰ.
c. xc. videlicet q̄ excōicatio neminē im
pediat a iure terre vel feudi. Oppositū
determinant̄ de sen. ex. lib. vj. Decerni
mus vt iudices seculares: ꝑ censurā ec
clesiasticā ab ecclesiasticis iudicibꝰ ca
nonica etiā monitiōe p̄missa repellere
excōicatos ⁊ ab agēdo patrocinādo et
testificādo in suis curijs ⁊ iudicijs ꝓpel
lant̄. Hec Alexāder q̄rtus. Rō huiꝰ est
ne ptās secularis recipiat hūc quē sua
mater excludit vt sp̄ūs eius saluus fiat
Tenētes istos articulos de facto sunt
excōicati. vtꝫ extra de sen. ex. c. nouerit
Clariꝰ eadē materia pꝫ. xcvj. c. duo sūt
vbi dī q̄ Gelasius anastasiū impatorē
excōicauit. Et Innocētius papa. ij. ar
chadiū impatorē. Nā leges impatoꝝ q̄
sūt ꝯ canones: nulliꝰ sunt momēti. vtꝫ
de testa. c. cū esses. ⁊ ex̄ de no. opet. nū.
c. j. imo impator oēs leges suas subij-
cit correctōi ap̄lice sedis. vtꝫ in aut̄. de
ec. titu. col̄. ix. §. j. Dubitat̄ vn̄ excōica-
tio habuit ortū. R̄ndet̄ q̄ habuit ortū
ex quadruplici lege. scꝫ.
Ex lege mosaica.
Ex lege euangelica.
Ex lege apostolica.
Ex lege canonica.
¶ Primo venit ex lege mosayca vt pꝫ
Deut̄. xxvij. q̄ sex tribus steterūt i mō
te garizim ad maledicēdū. Et sex i mō
te gebal vbi leuite ꝓnunciabant. Ma-
ledictus hō qui facit sculptile ⁊ confla

tile. Et rndit ois ppl's. Amen. Maledi
ctus qui nõ honorat patrē z matrē: ma
ledictus qui peruertit iudiciū aduene pu
pilli z vidue. Rndit ois ppl's Amē. vt3
ibidem. ¶ Scdo venit ex statuto euan
gelico Math. xviij. Si ecclesiā vel nō
audierit: sit tibi sicut ethnic⁹ zc. ¶ Ter
cio venit ex lege aplica. j. ad Cor. v. q̄n
apl's Paulus tradidit fornicatorem sa
thane ad interitū carnis vt spūs saluꝰ
fiat. Ideo vt. xxiiij. q. iij. ca. aplice. Qr
excōicatione3 traxit ecclesia ab aplo q̄
corinthum tradidit sathane. Et. xj. q. j.
c. ois zc. Et hoc quarto iam ex lege ca
nonica ¶ Scdo ideo est timēda. qr ex
cōicatus sathane tradit. vt3. xj. q. iij. c.
Omnis xp̄ianus qui a sacerdote excōi
cat sathane tradit. Quia extra ecclesiā
dyabolus est sicut in ecclesia xp̄us est.
Et p hoc dyabolo tradit qui excōicat.
Vn apl's. j. ad Cor. v. Ego quidem ab
sens corpe s pñs spū. in virtute dñi nři
Jhesu xp̄i tradere iudicaui hmōi hoiem
sathane. Quia hanc ptātē habuit apo
stolus. vt cum aliqué a stulticia sua nō
posset remouere dyabolo eum vexādū
tradidit quousq̄ penitētiā a malo age
ret. Hec glosa mgři ibidem. ¶ Tercio
est excōicatio timēda. qr excōicatus est
quasi membrum abscisum a corpe quod
nullius valoris est. Vnde Aug⁹. ʒ po
nit. xj. q. iij. c. Nihil sic formidare deb3
xp̄ianus q̄3 separi a corpe xp̄i. Si eñ se
parat a corpe xp̄i iam non est membrū
eius. Si nō est membrū eius iam non
vegetat spū eius. Hic etiam ē sicut ra
mus a trunco abscissus. qui statim post
abscisionem arescit z qui ad nihilū va
let nisi ad eternum ignem. Hoc pt3 ex
euangelio vbi dñs dicit. Ego sum vitis
vera: vos palmites. Sed homo excōi
catus est similis palmiti absciso a vite
Vnde Ezechiel. Fili hoīs quid fiet
tu ligno vitis ex omībus lignis nemo
rum que sunt inter ligna siluarum zc.
Qr autē talis auctoritas platorum habe
at magnam ptātem in ligādo z soluen
do patet p tale exemplum. Quidam co
mes fuit in Tolosa ciuitate: q̄ fuit fau
tor z receptor hereticorū. Et omnis ta
lis de facto est excōicatus vna cum he
reticis. Et quidam sanctus abbas fuit
ad eundem comitem missus admonen
dum eum. Qui cum viro sancto nollet
acquiescere nec excōicationem timeret
sciēs vir sanctus q̄ cor puersum verbis
nō compungit dixit comiti. Vt tu tui
videat factis q̄3 infecta sit aīa q̄ vincu
lo excōicatōis est innodata volo mihi
apportare album panem. Quo sibi alla
to dixit. O panis licet tu non merearis:
tñ vt in te ostēdat fidei veritas excōico
te. Quo dicto panis inter manus eius
qui añ erat cādidus mox niger factus
est. Qu3 pcepit in duas partes diuidi
z interius apparuit niger musidus
z corruptus. Tunc subiunxit. Vt etiā
sciatis virtutē absolutōis: accepto pa
ne absoluit eum. qui in pristinā speciē
z candorem est reuersus. Ergo bñ diffi
niunt excōicationē dicētes: qr est a cō
one fidelium z a pceptōe sacramētorum
legitima separatio. Et ē duplex sc3 minor
z maior. Minor est tm a separatiōe sacra
mētorum. Sed maior est a sepatōne sa
cramētorum z etiā a cōione fidelium zc.
¶ Quarto est timēda: qr excōicatus ē
q̄si leprosus qui separat ab alijs hoibus.
Si ergo lepra corpalis timet ab hoib⁹
multomagis spūalis. Ideo vt. xxiiij. q.
iij. c. Resecāde sunt putride carnes: z
scabiosa ouis a caulis repellēda est: ne
tota domus massa et corpus ardeat et
corrumpat. Arrius fuit vna scintilla in
alexādria que totam illam patriam ac
cendit. Sicut ergo leprosus separat a
cōsortio hoim: vt patet Nume. xij. de
maria sorore moysi que fuit separata a
consortio hoim. z sic est leprosus spūalis
ne alios inficiat. Et in hoc est deterior

aliis pctõribus: qꝛ cũ aliis pctõribus licet loq̃: comedere: ꝛ orare: sed nõ cũ excõicato: qꝛ facimus peccatũ mortale. q̃tiens cũ eo oram⁹ in eccl̃ia. quotiẽs cũ salutam⁹ in via: q̃tiens sibi dam⁹ osculũ: quotiẽs cũ eo cõicam⁹ in actibus ciuilibus: ꝛ quotiẽs cũ eo in mẽsa comedimus: ꝛ si valedicimus vtꝫ in hoc metro. Os orare vale cõmunio mensa negat. Excipiunt tñ aliq̃ casus qui patẽt in isto versu. Utile lex humile res ignorata necesse. Utile. id est ꝓpter vtilitatẽ suã. scꝫ qñ loquit de his secũ q̃ pertinẽt ad absolutionẽ: vel ad salutẽ aie sue licet alia verba incidentaliter parat vt magis proficiat. Lex. i. matrimoniũ: qꝛ vxor eius est excusata: si participat cuꝫ viro. Humile. filii excusant a participatiõe patris excõicati. Et hoc intelligit ſm Guilhelmum de filiis q̃ adhuc sunt sub ptãte patris ꝛ sunt cõmẽsales. Sic etiam excusant serui ꝛ ancille: qui ante excõicationẽ fuerũt in seruicio illi⁹ excõicati. Res ignorata. i. cũ quis facit ꝓpter ignorantiã. scꝫ cum quis ignorat illum esse excõicatuꝫ. Necesse. id est cũ viator ambulat per terras excõicatorũ / vbi oportet eum emere necessaria vite tũc excusat. Alii semp peccãt mortalit vt q̃ cum illis bibunt aut edũt: ꝛ sic de aliis. Si enim hõ sciret se incurrere leprã corpalem cũ participatiõe vnius leprosi q̃ntum caueret: q̃ntomagis dꝫ q̃s cauere in lepra spũali. ¶ Quinto excõicatio est timẽda: qꝛ excõicatus ꝓuatus est omi auxilio ꝛ oim bonoꝝ ecclesie q̃ in ea fiunt. Quã participatiõem dauid instãter petiit dicẽs. Participẽ me fac deus oium timentiũ te. Sic ille priuatus est oim missarũ: orationũ fidelium ꝛ ieiunioꝝ q̃ fiũt in eccl̃ia dei. Quis eñ digne sufficeret estimare valorẽ vnius misse. Quid tũc de oibus q̃ per totum mũdũ celebrant: ꝛ de oibus bonis mũdi q̃bus ille excõicatus carebit: q̃diu ꝑdurat in excõicatõne: immo talis perit in corpe ꝛ aĩa. Cuius exemplũ ptꝫ in li. de illustribus viris cirstersieñ. de q̃dam coruo: q̃ anulũ corbeiensis abbatis furatus fuit: ꝛ sentẽtia excõicationis post furẽ promulgata fuit. Coruus ꝟo penas excõmunicatõis luit vsq3 ad deplumatiõem ꝛ appetitus comedendi ꝓuationẽ fere vsq3 ad mortẽ. Qđ ex hoc patuit: qꝛ anulo reperto in nidulo suo ꝛ relaxata sentẽtia cepit statim coruus replumescere: ꝛ appetitũ comedẽdi recuparere atq3 cõualescẽdo reuiuiscere. Si hoc in volucre factũ est: q̃d nõ fiet in homie. Sequit correlarie ꝙ fatue loquunt tales laici q̃ dicunt. Iste sacerdos diu dꝫ me excõicare quousq3 frangat mihi aliqđ os in corpe. ¶ Sexto est timẽda: qꝛ impedit absolutionẽ pctõrũ vt ptꝫ. xxiiii. q. i. c. q̃cunq3. vbi dicit beda. Quicunq3 ab vnitate fidei vel societate Petri ꝛ Pauli q̃libet modo semet ipsos segregauerint: tales nec a vinculis pctõꝝ absolui: nec ianuã possunt celestis regni ingredi. Et hoc verũ est q̃ꝫdiu est excõicat⁹ nisi i articulo mortis vtꝫ. xvii. q. iiii. c. Si q̃s suadẽte. qꝛ propter pctm̃ mortale excõicat: ſꝫ nõ ꝓ q̃cunq3 pctõ mortali: ſꝫ ꝓ cõtumacia: vtꝫ xi. q. iii. epi. Hec eñ ɔtumacia ẽ triplex Nã alia est nõ veniẽdo ad iudiciũ ꝙ recepta citatiõe venire ɔtemnit. Scđa: qꝛ malicïose seipm occultat siue impedit: ne possit ad euꝫ citatio venire. Tercio qñ citatus ad iudiciũ venit: ſꝫ non vult stare iuri vel ante sñiam diffinitiuã ꝑtinaciter recedit. Talis semꝑ est in pctõ mortali. Ergo q̃ꝫdiu ꝑtinacit retinet inobedientiã q̃ est pctm̃ mortale: tamdiu nõ ꝑpõt absolui a peccatis. Sequit correlarie ꝙ omẽs inobediẽtes ecclesie vt sunt heretici: pagani ꝛ sic de aliis: non possunt absolui a pctõ: ꝛ sunt fugiendi tanq3 mẽbra putrida: exemplo Iohannis euãgeliste. De quo: xxiiii. q. i. c. om

nis. vbi dr̄ q̄ quodā tpe cū Johannes apud ephesum balnea lauandi grā fuisset ingressus et vidisset ibi corinthū: exiliijt ptinuo et discessit non lotus dicēs. Fugiamus hinc ne balnea ipa corruāt in q̄bus corinthus lauat inimicus veritatis. Septimo excōicatio est timēda: q2 excōicatus si morit eius corpus nō pōt sepeliri in cimiterio vt pz. xxiiij. q. ij. c. Sane. Vbi dicit leo papa doctor egregi⁹. Quibus viuis nō cōicauimus nec mortuis cōicare debemus immo cimiteriū esset violatum. Itē ptz ex̄ de sepul. c. sacris. Contigit modernis temporibus q̄ illius de forti brachio q̄ fuerat excōicatus a papa martino p⁹ mortē pape ab amicis eius ossa fuerunt exhumata et in ecclesia rome sepulta. Sequēti nocte: muri ecclesie intrauerunt terrā ad quantitatē hoīs. Nisi ista ossa fuissent ab ecclesia piecta tota ecclesia a terra fuisset absorta. Idē patz li. ij. dialo. de duabus monialib⁹ excōicatis: q̄ sp tpe diuinoꝝ surrexerūt et exierūt ecclesiā vt pz ibidē. c. xxiiij. Octauo est timēda: q2 corp⁹ excōicati i terra iacēs nō pōt in cinerē resolui: q2 sicut ē ligatus in aīa: sic etiā est ligat⁹ in corpore.

Nono excōicatio est timēda q2 bestie et aues excōicationē fugiūt. Cui⁹ exemplū legit q̄ papa Grego. non⁹ quendā diuitē excōicauit q̄ dū pteneret excōicationē pape tūc miraculo dei ciconie q̄ nidificauerūt sup domū eius recesserūt et nidū transtulerūt ad domū alterius. Qd̄ vidēs tal' ꝯtumax. admonit⁹ ē a cognatis ei⁹ q̄ hoc idē ꝯsiderauerūt. Postea humiliauit cor suū petēs absolutionē. Et q̄ꝫcito absolutus fuit a sententia excōicationis tūc dicte ciconie redierūt et nidū suū supra domū reportauerūt. Aliud exemplū legit q̄ in ecclesia sancti vincētij martyris multi passeres solebāt intrare eccl'iaz et ibidē sedere et diuinū officiū impedire: cū aūt non possent excludi: epūs loci eos excōicauit: mortē cōminās eis si ecclesiam reintrarēt. Recedētes aūt nunq̄ꝫ ecclesiā intrauerūt: immo si q̄s caperet aliquē violēter et in ecclesiam posuisset statim moriebat. Timēda est ergo sententia platoꝝ q2 dn̄s eis dixit. Quodcunq̄ ligaueritis super terrā etc. Scd̄o dicendū est in quibus casib⁹ sn̄ia nō est timēda. Rn̄det in septē casibus. Primo si fert sentētia a nō suo iudice vt pz. xj. q. iij. c. sentētia. Scd̄o si a suo iudice ꝫ excōicato. vt pz xxiiij. q. j. c. audiuimus. Tercio si quis excōicat a delegato ꝯ intentionē delegātis vt ptz de pbē. c. finali. Quarto si sentētia cōtinet intolerabilē errorē: vt excōico te. q2 credis in deuz vel q2 non fornicaris etc. Vel fm ganfredū. Intolerabilis error dr̄ q̄lib et pctm̄ mortale Et talis error reddit sententiā nullam. Quinto si lata sit post legitimā appellationē. Sexto si fert a suspenso a iurisdictione. Septimo qn̄ fert in participātes nulla pmissa monitione vt pz. c. statuimus li. vj. de sen. excō. Qui taliter iniuste excōicat nō dz timere sentētiā pastoris. Sz dr̄ iniusta adhuc q̄druplicīter et tūc adhuc est timēda. fm illō. xj q. iij. c. Sn̄ia pastoris semp est timēda siue iusta siue iniusta fuerit. Primo dicitur ex aīo iniusto vt qn̄ cā rōnalis exprimit nō tn̄ ex zelo iusticie ꝫ indignationis et inuidie vel odij fomite ab excōicatore sn̄ia pmulgat vtz. xj. q. iij. c. ira. et. c. cū medicinalis li. vj. eo. ti. Ideo tn̄ ꝯsiliū est q̄ si q̄s offendit nō per se ꝫ p aliū q̄ charitate moueat sententiā pmulget. Vel si per se hoc facere vult ad minus nō faciet hoc dum mouet ꝫ permittat motum colericum aliquantulus residere. Secundo modo dicitur iniusta ex causa q2 forte nulla pretendit in sententia vt in nouella innocētij de sen ten. excōmu. c. cum medicinalis. Vel si pretenditur nō vera vel si vera sit: nō

tamē est sufficiēs ⁊ rōnabilis: vtȝ e.ti.c. sacro. Tercio dī iniusta ex ordine cum vera causa ⁊ rōnabilis ꝓtenditur ⁊ proferēs ex caritate mouet: attamē nō ꝓcessit monitio ꝯpetens. scȝ trino monitio siue vna pro oībus maxime in notorio Quarto modo dī iniusta qñ nō prefert in scriptis ⁊ exemplar scripture tenet tradere excōicator excōicato infra mēsem si fuerit reqsitus. vt pȝ li.vj.eo.ti. ca.cū medicinalis. In illis casibus q̄uis iniusta sit: tamē semꝑ est timenda.

Tercio dicendū est quō sentētia interdicti est seruāda. Circa qō notandū: q̄uis cōmunitas non pōt excōicari: tñ pōt interdici ⁊ hoc duplici rōne. Primo ꝓpter statutū ecclesiasticū: vt pȝ de sentē.excō.li.vj.ca. Romana ecclia. in fine. vbi dī. In vniuersitatem vero vel collegiū ꝓferri excōicatiōis sniam penitus ꝓhibemus. volētes animaꝝ vitare piculū qō inde sequi possz cū nōnunq̄ ꝯtingeret innoxios hmōi snia irretiri: sed in illos dūtaxat de collegio vel vniuersitate quos culpabiles esse cōstiterit. Hec ibi. Scdo ꝓpter diuinū iudicium imitandū. Gen.xix. Dixit abraam. Dñe perdes iustuȝ cū impio: si fuerint ibi quiquaginta iusti nō delebis ciuitatē. Rñdit. Nō delebo ꝓpter quiquaginta ⁊c. Potest tamē interdici. Et interdictū ſm Raymūduȝ ecclesiastica cēsura in penam cōtumacie vel offensa lata arcens ꝑcipue populū ne cōicet sacramētis: ꝟ est obseruandū tpe generalis interdicti q̄ homies pñt admitti ad penitētiam tam infirmi q̄ȝ sani dūmodo excōicati nō fuerint: qui non admittunt: nisi in mortis articulo: vt patȝ de sentē. excō.li.vj.c. alma mater. Et.xvij.q.iiij ca. si quis suadente. Idē patȝ de peni. ⁊ remis.c.qō in te. vbi dī. q̄ ad sacramētum penitentie admittunt tam infirmi q̄ȝ sani: sed ad cōmunionē infirmi nō sani. Secundo ad sacramentuȝ baptisini ⁊ cōfirmationis: tam paruuli q̄ȝ adulti admittunt. vt patȝ de sentē.excō.ca. responso. et crisma per episcopū conficitur. eo.tit.lib.vj.capitu. quoniā. Tercio nō admittūtur infirmi ad extremā vnctionē nec ecclesiasticā sepulturam nisi sint clerici vel exempti: vt patet de peniten. ⁊ remissi.capit.qō in te. Quarto missa ⁊ alia diuia officia in eccl'a possunt celebrari: ianuis clausis cāpanis non pulsatis submissa voce excommunicatis ⁊ interdictis exclusis: vt patet de senten.excom.lib.vj.capit.alma mater. Exceptis quattuor festiuitatibus: quia tunc possunt dici diuina officia ianuis apertis. campanis pulsatis. vt patet ibidem vsq̄ȝ ad vesperam inclusiue ſm Johānē andree: ⁊ ſm Guidonem includitur completorium diei. Quinto non possunt esse interdicti omēs in diuinis officijs. scilicȝ in aliquo loco. vbi celebrātur diuina. vt patȝ eo.ti.li.vj.c. si sentētia. vbi dicit. Cum ꝟo populus alicuius terre interdicto innodat singulares ex eo persone quas iterdictas esse constat ne sententia careat effectu cum diuinoꝝ auditio ⁊ sacramentoꝝ perceptio populo in vniuerso nō competat. nō debent alicui casibus expressis a iure dumtaxat exceptis audire diuina vel ecclesiastica suscipe sacramenta. Sexto nō debent admitti ad diuina familiares religiosoꝝ ⁊ monasterioꝝ. vt pȝ li.vj.de priuilegijs.ca.licet.in fine. nisi sup hoc fuerint ꝓuilegiati. Septimo nō debēt admitti ad diuina: fratres ⁊ sorores de tercia regula scti francisci. vt patȝ in cle.eo.ti.ca.cū ex eo nisi sint priuilegiati. et hoc sub pena late sentētie. Octauo omēs ecclesie totius ciuitatis debēt se cōformare matrici ecclesie sub pena excōicatōnis late sentētie a q̄ nisi ꝑ summū pōtificē possūt absolui: vtȝ i cle.de sentē.excō.c.cū ex frequētibus. Et ꝟ est verū nisi sint ꝓuille-

giatl sicut nos. Nã possum⁹ adiuuare ad diuina nr̃os iuratos frẽs tpe interdicti q̃ ptz in quodã puilegio nr̃o a sede apostolica nobis collato.

Honora patrem et matrem.

Adecimo peccãt ꝯtra illud p̃ceptũ q̃ nolũt semel ad minus in anno cõfiteri suo ꝓprio sacerdoti eorũ pctã de q̃ ait ps. Sicut miseretur pater filiorum: misertus est dñs timẽtibus se. Sed dicetes. Vñ venit q̃ pctã nr̃a debemus cõfiteri. Rñdet q̃ venit ab adã. vñ Greg. iiij. moraliũ. Primi parẽtes ad hoc requisiti fuerũt vt pctm̃ qd̃ trãsgrediẽdo cõmiserãt ꝯfitẽdo delerẽt. Vñ ꝯ serpẽs ille psuasor maloꝝ q̃ nõ erat reuocãdus ad veniã. de culpa nõ est req̃situs. Interrogatus itaq̃ hõ vbi esset vt ꝑpetratã culpã aspiceret ꝯ cognosceret q̃ longe a cõditoris facie abisset. Sed adhibere sibimet vtriq̃ defensionis solacia q̃ confessionis elegerũt. Cumq̃ excusare pctm̃ voluit vir ꝑ mulierẽ: mulier ꝑ serpentẽ auxerũt culpã: quã tueri conati sunt. Hec Grego. Alij dicũt q̃ venit a cayn. Gen. iiij. Cum dñs dixit ad cayn. Vbi est abel frater tuus. Debuisset cõfiteri pctm̃ suũ ꝯ dixit. Nescio. Nũqd custos fratris mei sum ego. De pe. di. j. c. serpẽs. vbi dĩ. Deniq̃ cayn q̃ voluit crimẽ negare indignus iudicatus est q̃ puniret in pctõ. Et ſm mgr̃m in hystoriis cõmisit septẽ pctã. Nota ibidem. Alij dicũt q̃ incepit tpe Iosue qñ precepit achor vt confiteret q̃d acceperat de anathemate vt ptz Iosue. vij. Alij dicũt q̃ incepit in veteri testamẽto. Esa. xliij. Dic tu iniq̃tates tuas vt iustificeris ps. Dixit ꝯfitebor aduersum me iniquitates meas et tu remisisti iniquitatem peccati mei. Sed in veteri testamẽto fuit solũ deo ꝯ nõ homini cõfitendũ quẽadmodũ iudei adhuc seruant. Sed in nouo testõ ꝯfiteri tenemur deo ꝯ homini qd̃ venit ex triplici statuto scꝫ

Ex statuto dominico

Ex statuto apostolico

Ex statuto ecclesiastico

Primo venit ex statuto dñico. q̃ xp̃s postq̃ mũdauit leprosũ dixit ei Vade ostẽde te sacerdotib⁹ ꝯ offer mun⁹ ꝛc̃. vtz Math. viij. Dubitat vtrũ ꝯfitẽs dꝫ aliqd̃ offerre sacerdoti vel ei etiã teneatur. Rñr q̃ nõ q̃ dĩ q̃ de simo. Sacramenta sunt libere recipiẽda: et libere sunt ministros ꝯferẽda. Offerre igr̃ sacerdoti aliqd̃ cui ꝯfitet hõ: põt intelligi dupl'r. Primo ꝓpter sacramẽti emptionẽ vel pactionẽ: ꝯ sic illicitũ est ꝯ dãnosum. et sue dãnationis sententiã recepit cum simone mago a btõ petro a p̃lo. a q̃ audiuit. Pecunia tua tecũ sit in perditiõez: donũ dei possidere ꝛc̃. Scd̃o ꝓpter ipsius ministri sustentationẽ. Nã ministri sacramẽtoꝝ ꝑ eoꝝ administrationẽ viuere dñt. Quia ꝓprijs stipẽdijs null⁹ militare tenet. vñ Nume. xviij. ꝓ sustentatione sacramẽtoꝝ decime fuerũt ordinate vt dicit dñs filijs leui. Dedi omẽs decimas ꝯ possessionẽ misterio q̃ seruiunt mihi i tabernaculis ꝯ ipi portabũt pctã ppl'i mei. Vñ illi ministri q̃ nec decimas nec aliq̃s redditus a pp̃lo recipiunt: licite ꝓ administratione sacramentoꝝ põt aliqd̃ accipere in sustentatiõez vite ipsorũ vt sunt religiosi paupes ꝯ p̃sbyteri cõducti in ecclesijs q̃bus non dat nisi q̃ a pp̃lo gratis offerunt. Talibus em̃ curiale est q̃dãmodo ꝯ debituꝫ aliqd̃ eis offerre cum ab eis aliq̃d sacramentũ accipit ad sustentandã vitã ipsorum. Scd̃o patꝫ hoc idem per hoc q̃d dicit Ioh. xx. Vbi dixit dñs ap̃lis. Accipite spm̃ sanctũ quoꝝ remiseritis peccata ꝛc̃. Item Math. xvij. Tibi dabo claues regni celo. ꝛc̃. Vtile est cõfiteri ꝓpter multa. Primo rõne cõgruitatis quia in veteri testamento deus nõ fuit

homo. ergo sufficiebat ↄfiteri deo solū. Sȝ nunc deꝰ factus est hō: ꝗ optet nos ↄfiteri deo ꝛ homi. Scḋo rōne vtilitatꝭ qꝛ vtile est rōne pcti cognitiōis. Quia pctō: aliqñ cred ꝛ aliqḋ pctm̄ esse veniale qḋ est mo:tale. Jḋ est vtile vt super his instruatꝛ a legisperito q̄lis debȝ esse sacerdos. Deutꝛ xvij. Ascēde ad locum quē elegerit dñs deus tuꝰ. veniesq̄ȝ ad sacerdotē leuitici generis ꝛ querēs ab eis ꝛ illi indicabūt tibi veritatem. Tercio est vtile ꝑpter celerē pcti remissiōeȝ ꝛ eius maioris satisfactionē q̄ fit in verecūdiā ꝛ ↄfessionē qñ ↄfitens hoī confitetꝛ. Eccꝰ.iiij. Quarto est vtile ꝑpt peccati diminutiōeȝ q̄ fit ex vi clauiū. Potest em̄ sacerdos aliq̄d relaxare qḋ fit ex vi clauiū. Quīto ꝑpter grē augmentatiōem ꝛ sacerdotis intercessionē. quia grā infusa in ↄtritiōe frequēter augmētatꝛ in ↄfessiōe ꝛ ↄfessor tenetꝛ orare pro ↄfitente. Scḋo venit ex p̄cepto aplīco Jaco. v. Cōfitemini alterutrū pctā vrā Uñ Hugo de sctō victore. Plus em̄ facit q̄ seruo hūiliatꝛ ꝑpter deū: q̄ȝ ipsi deo soli. Jḋ ↄgruebat tpe grē q̄ pctō: ↄfiteretꝛ nō solū deo. ȝ etiaȝ homi. Hec ille.

Tercio venit ex p̄cepto ecclesiastico: vt pȝ ex̄ de pe. ꝛ re. c. Omis vtriusq̄ȝ sexus fidelis ꝛc̄. Ratio huius statuti est triplex. Prima est generalis. s. indigentia quia omēs peccauerunt ꝛ egēt gratia dei. Ideo q̄libet debȝ glorificare deum ↄfitendo ꝛ dicendo se esse pctōrem. Secūda ratio est specialis. s. reuerētia sacre cōmunionis. quia oēs tenentꝛ sub p̄cepto cōmunicare scȝ pasche: vt patet in eadē ↄstitutione. Jdeo p̄mo debent se purgare a pctis ꝑ ↄfessionē ne indigne accedāt ꝛ iudiciū sibi manducēt et bibāt. j. ad Cor. xj. Tercio est singularis. s. vt habeatꝛ discretio gregis dñice. Ne lupi. id est infideles ꝛ heretici inter agnos. id est fideles latitent. Igitꝛ qui nō cōfitentur quasi heretici ꝛ infideles habeantꝛ. Ergo dicit p̄mo. Omnis vtriusq̄ȝ sexus. quia tales ligātur sacramentis ecclesie fidelis. qꝛ nō baptisati nō ligantꝛ huic ↄstitutioni: vt paȝ de diuortijs. c. gaudemus. Nec etiā cathecumini. Sicut em̄ ad fidem nō sunt compellendi: ita nec ad alia sacramēta. cum baptismus sit ianua omniū sacramentorū: vt pȝ de bap. ꝛ eius effec. c. maiores Dic qui nō habȝ baptismū nō est susceptiuus alicuius sacramēti. Scḋo: quia añ annos discretiōis nō tenētur: q̄a dicit postq̄ȝ ad annos discretiōis ꝑuenerit: quia alˀs actualia peccata nō habēt: nisi sint doli capaces. ergo nec ante cōfiteri tenētur: vt pȝ de cōse. dist. iiij. c. a ꝑuulo. Idem de furiosis ꝛ amētibus. Tercio cōfessio nō est diuidēda: q̄a dicit oīa. Nam nō dȝ dicere vnā partem vni sacerdoti ꝛ aliā alteri. vel aliqua tacendo cōfiteri: quia hypocrisis esset. tū etiā quia mēdax videretꝛ. Debet ergo p̄mo cogitare anteq̄ȝ vadat ad sacerdotē quid in iuuētute fecit. In adolescētia: in tali loco: in tali temꝑe: cū tali persona. ꝛ tūc omia simul euomere. Quarto debȝ esse secreta: qꝛ dicit solus ꝛ nō alius. i. nō cū alio nō per nūciū: nō ꝑ scripturā. Dubitatꝛ verū liceat alicui ↄfiteri scripto. Respōdet Cesarius q̄ nō: nisi in necessitate. vt si homo loq̄ nō posset: qꝛ ore ↄfessio fit ad salutē. qꝛ qui semel pctā sua ore fuerit ↄfessus post scripto se amplius cōfundere poterit sicut penitēs. sicuti sctūs Augꝰ. fecisse legitꝛ in li. cōfes. Tūc obijcit discipulus: q̄d est qḋ de Carolo imꝑatore legimꝰ in vita scti Egidij. Ideȝ dī in speculo hystoriali li. xxiiij. Cum sctūs Egidius venisset ad p̄ntiam regꝭ Caroli: eū reuerēter suscepit. Quē inter cetera salutis colloq̄a rogauit rex: vt pro ip̄o dignaretur orare: qꝛ quoddā enorme facinus commiserat qḋ nulli vnq̄ȝ aut ipi audet cōfiteri. Sequēti autē dñica. cum egidius

celebraret ꝓ rege orauit. Cui angelus apparēs cedulam sup altare posuit in q̄ scriptū erat regis pctm̄ p ordinē: et egidij ꝑcibus ei esse dimissum si tñ penitēs ꝛ confitēs ab illo deinde abstineret Adiunctūq; erat in fine q̄ q̄cun ꝫ scm̄ egidiū inuocaret, p q̄cūq; cōmisso: si tñ ab illo desisteret: eiꝰ meritis sibi remissum nō dubitaret. Oblata igit regi cedula ꝛ pctō suo cognito veniā postulauit. Dicit cesarius vbi. s. q̄ diuina miracula nō sunt imitāda ſ; potius admirāda: vt si q̄s vellet sua pctā scribere in cartula ꝛ eā tradere sacerdoti: non valeret. Legimꝰ tñ hoc factū fuisse ꝑpt causam rōnabilem ꝛ iussu sacerdotis. Sicut idē cesarius dicit dis. ij. c. x. q̄ anno dñi cxcix. erat parisius quidā iuuenis i studio. q̄ suggerente humano generi inimico quedā pctā cōmiserat. Que obstāte erubescētia nulli hoi cōfiteri potuit. Cogitans tñ q̄ malis ꝑparata sunt tormēta gehēne: ꝛ q̄ bonis abscōdita sunt gaudia ꝑhēnis vite: timēs etiā quotidie iudiciū dei sup se: intus torq̄batur morsu ꝯscie ꝛ foris tabescebat in corpe Quid plura miserāte deo in adolescēte timor ille seruilis verecundiā vicit veniēs ad scm̄ victorē ꝑorē vocauit. Qui statim venit ad locū ꝓ ꝯfessione deputatū. Mira res tantā ꝯtritionē misericors deꝰ cordi eiꝰ cōtulit vt q̄tiēs inciperet ꝯfiteri: totiēs singultibus intercepta vox defecit. In oculis lacrime: suspiria in pectore: singultus in gutture. Hec vt vidit ꝑor dicit scolari. Vade et scribe pctā tua in cedula ꝛ defer ad me. Placuit ꝯsiliū. Juuenis abijt ꝛ scṗsit: altera die redijt. Et si ꝯfiteri posset iterum tēptans ſ; vt ꝑus defecit. Et cum nihil ꝓficeret: cedulam ꝑori porrexit. Legit ꝑor ꝛ obstupuit: dixitq; iuueni. Nō sufficio tibi solꝰ dare ꝯsiliū: vis vt ostēdā abbati ꝛ licētiauit eū. Venit ꝑor ad abbatē ꝛ ei porrexit cedulā legendā

rem ei per ordinē exponēs. Quid deinde gestum sit audiant pctōres ꝛ ꝯsolentur desperati. Mox vt abbas cartulam legendā aperuit totā eius ꝯtinentiā deletā inuenit. Et dixit abbas ꝑori Quid legā in cedula ista nihil in ea scriptum est. Hec vt ꝑor audiuit: cedulā simł cū abbate respexit: dixitq; ad illuz. Sciat ꝓ certo ꝑnitas vrā dictuz iuuenem in hac cedula scripsisse pctā sua ꝛ cū a me fuisset lecta vobis donaui illā legēdam sed vt video mĩꝰicors deꝰ qui maximā iuuenis ꝯtritionē attēdit culpā iā sufficiēter deleuit ꝛ vocātes scolarē ostēdēt ei cedulā dicētes eius pctā diuinitꝰ deleta: quā cū ꝓspexisset ꝛ ex signis cartā cognouisset intantū cor eius ex magnitudine gaudij est dilatatū inq̄tū prius ex magnitudine tristicie fuerit āgustiatū nullā ei iniūgēs satisfactionē: monuerūt q̄tenꝰ de pceptꝭs bñficijs grās deo ageret ꝛ de cetero viueret cautꝰ. Quinto dz ꝯfiteri sua pctā ꝛ nō aliena sicut multi faciūt di. Dñe nō suz vsurariꝰ sicut vicinus meꝰ nō eñ dz q̄s aliū in ꝯfessione reuelare viz de pe. di. j. c. q̄uis nisi i heresi. Et nō dz ꝑsonā noiare cū q̄ peccauit. Itē sacerdos nō dz iterrogare. ꝛ in tali casu pōt ꝑpriū sacerdotē dimittere ꝛ ꝯfiteri alieno. si peccauit cū sorore qr forte non noscit aliā ꝑsonā. Sexto dñt ꝯfiteri solū sua pctā nō alia qr dic̄ pctā qr nō bona facta sicut beguite q̄ occupāt sacerdotē qr ē spēs iactātie viz. vj. q. j. incitare. nec dz ex humilitate aliq̄ pctā dicere q̄ scit se nō fecisse qr mendacium est. Septimo ħ debet fieri ad minus semel in anno. Quia dicit semel in anno ꝛ sic quilibet q̄ticunq; sanctus si etiā non fecit pctm̄ debet ꝯfiteri in signum obediētie ecclesie. qd̄ est ꝯtra multos q̄ in tribus vel in q̄tuor annis nunq̄ sunt ꝯfessi. ḡ tales sunt ecclesie romane inobedientes. q̄ ꝑcepit q̄ ad minus semel in anno q̄libet dz cōfiteri nisi in quatuor

casib⁹. Primo si q̄s vellet cōmunicare tūc statim anteq̄ꝫ ꝯmunicet dꝫ cōfiteri. Scd̄o si q̄s esset in extremis tunc iterū dꝫ cito ꝯfiteri. Tercio si q̄s vellet peregrinari. Quarto rōne dubij: q꞉ dubitat an alibi posset h̄re ꝯfessorem q̄ hꝫ auctoritatē. Quito est rōne consci͡e. q꞉ ꝯsciencia dictat sibi ꝙ tūc cōfiteat̄. Octauo ꝯfessio dꝫ fieri ꝓprio sacerdoti. Est aūt triplex ꝓprius sacerdos. scꝫ papa: eṗs: ⁊ prochian⁹. ⁊ quibus illi tres suas vices cōmittunt vel auctoritatē tribuūt: vt sunt religiosi ꝓuilegiati. Illi sunt ꝓprij sacerdotes sicut ⁊ prochiani: ⁊ hoc auctoritate apl̄ica: vt pꝫ in cle. de sepulturis. c. dudū. vbi dicit̄. Statuimus ꝙ magistri priores: prouinciales predicatorū ministri: aut custodes minorꝫ ad ꝓn̄tiam ꝓlatorum se cōferant ꝑ se vel ꝑ fratres: quos ad h̄ ydoneos fore putauerint humiliter petituri vt fratres q̄ ad hoc electi fuerint in eoꝝ ciuitatibus: ⁊ dyocesibus ꝯfessiones subditorū cōfiteri eis volentiū audire libere valeant. Hec ibi. Vbi nota Jo. an. sup illo verbo libere. dicit ꝙ nō est necesse licentiā sacerdotis h̄re. Et est sil̄e de ꝓbēdis. c. licꝫ eṗs: vbi fm Jo. de lign. sup codꝫ v̄bo libere. notat ꝙ hec auctoritas ⁊ licētia coartari ⁊ limitari nō possit. q̄tū ad ꝑsonas: tēpus ⁊ loca. Nō q̄tum ad ꝑsonas siue sit clericus. siue laycus. siue mulier. siue masculus: diues vel pauper. iuuenis vel senex. Nec quo ad tēpus: siue sit t̄pe infirmitatis vel sanitatis: pasche pēthecoste vel natalis. Nec loco siue sit in eccl'ia siue in choro vel in cimiterio castro villa vel cāpo. Hec Johes de lignano sup eodē v̄bo libere. Et rō huius est: q꞉ libere siḡt oēm libertatē respectu ꝯfessionis audiēde. q꞉ termin⁹ infinitiu⁹ in iure siḡt vl'ie: vtꝫ. xix. di. si romanoꝝ. Et vbicūq̄ꝫ libertas alicui⁹ actus vel rei ꝯcedit̄ cōditiōeꝫ quā sus vel iuris ꝯdito: nō adiecit null⁹ addere pōt: nec libertatē amplius ꝯditione vel seruitute ꝑgrauare. Ar. sil̄e ex̄ de electiōe. c. vbi periculū li. vj. vbi archidiacon⁹ exponit libere. i. absq̄ꝫ oı̄ condítiōe. Sūt ergo religiosi priuilegiati auctoritate apostolica ꝓprij sacerdotes sicut prochiani. Circa quod notandꝫ ꝙ ꝓpriū capit̄ dupliciter. Primo put diuidit̄ contra alienū: ⁊ sic accipit̄ Johā. x. Oues ꝓpriū sequunt̄ pastorē: fugiunt autē alienum. Secūdo accipitur ꝓpriū prout diu' dit̄ cōtra cōmune ⁊ sic accipit̄ ꝓmo Topicoꝝ vbi dicit̄ ꝙ propriū est quod vni soli cōuenit ⁊ cōuersim predicat̄ de re: ⁊ indicat q̄d est esse rei. Primo modo accipiēdo ꝓprium vt diuidit̄ cōtra alienū stante illa decretali. Omis vtriusq̄ꝫ sexus papa nō potest facere ꝙ aliquis nō ꝯfiteat̄ semel in anno ꝓprio sacerdoti vel alieno sine eius licentia. Sed secūdo modo stante illa decretali ꝓprio sacerdoti: vt ꝓprium diuidit̄ cōtra cōmune: sic papa in toto orbe est sacerdos ꝯmunis: vt cū quis ꝯfitetur pape vel alteri de suo mādato cōfitet̄ ꝓprio sacerdoti: cū etiā nec curat⁹ sit ꝓprius sacerdos nisi de mādato pape: ⁊ sic q̄libet religiosus priuilegiat⁹ a papa ē ꝓpri⁹ sacerdos put ꝓpriū diuidit̄ ꝯ alienū. Item eṗs pōt i q̄libet prochia ordiare aliq̄s viros ydoneos ꝑter ꝓprios sacerdotes i ꝯfessionib⁹ audiendis ⁊ penitētijs iniūgēdis: vtꝫ de offi. iudic. ordi. c. Jnt̄ ceťa. Ergo inꝑtoforti⁹ h̄ pōt papa i tota eccl'ia. Itē ꝑ ꝓpriū sacerdotē volūt intelligē sacerdotē prochialē: ⁊ isic sequit̄ ꝙ ꝯfessus dn̄o pape ⁊ eius penitētiario teneat̄ iterū cōfiteri eadem pctā suo prochiano: quod fatuū est dicere ⁊ erroneū. Itē ipi ponūt capellanos suos. ⁊ qui ꝯfitent̄ illis sunt absoluti a pctis eorū: ⁊ sunt ꝯfessi proprio sacerdoti. Ergo q̄ sūt ꝯfessi penitētiarijs pape vel eoꝝ capellanis sunt etiam absoluti a pctis eorꝫ. Fatuū enim

esset dicere q tales ꝯfessi penitētiarijs pape: deberēt iterū eadē pctā confiteri suo prochiano. Nō em̄ papa est minus potēs ponere capellanos in tota eccl'ia q̄ ipsi in ecclesia sua. Sunt ĝ religiosi ꝑpu sacerdotes ꝑut ꝑpu distinguit s allenū z papa z eps. Papa cuiuslibꝫ catholici: z eps cuiuslibet existētis in suo eꝑatu. Scd'o mō papa nō est ꝑpu' sacer dos vni.q̄ etiā sit cōis illi z alteri: ꝫ sacerdos prochialis est ꝑprius vnius ecclesie sue z de sua prochia q̄ est oino alienus de illis q̄ sunt de prochia alterius. Ergo ecclesia in ꝯfessionibꝰ audiendis posuit q̄tuoꝛ ordines in coadiutores prochianoꝝ z h̄ ꝑpter tria. Primo ꝑpter ipsoꝝ ruditatē q̄ em̄ vult ꝯfiteri pctā sua vt inueniat grām sic dicit Aug'. oꝫ q̄rere sacerdotē q̄ sciat ligare z soluere ne cū negligētes circa se exti terit negligat etiā a deo q̄ misericoꝛditer monet vt cecus cecum ducatū nō ꝑster ne ambo in foueā cadāt. Planū est em̄ q ignorantia magna in sacerdotibꝰ del tolerat vt dicit volusianus in quadam eplā sua ad Aug'. Multū ĝ detraberet sacre scripture z saluti aiarū si ꝑ fideles ruditati sacerdotū relinquerent. Scd'o ꝑpter ꝯtentiū pluralitatē. Sic em̄ apl'i vidētes q messis erat multa et opatij pauci rogauerūt dn̄m messis vt operarios mitteret in vineā suā Luce.x. Ita nūc faciendū est ꝑ papā z epos de religiosis z alijs viris idoneis. Tercio ꝑpter sacerdotū familiaritatē. Nam familiaritas sacerdotuꝫ circa aliq̄s q̄nq̄ parit ꝯtemptū seu erubescentiā: z q̄nq̄ paruipendentiā circa aliq̄s cū ipsi homines sint būtes rancorē z maliuolentiā ex q̄bus oēs ꝑfideles retrahi ꝑnt ne eis ꝯfiteant. Nono oꝫ fieri sacerdotē z nō layco aut diacono nisi in articulo necessitatis. Jō dicit sacerdoti. Sed q̄lis oꝫ esse sacerdos. Rndet q in se oꝫ bic sex q̄ ponunt i.c. ouda. vbi.s. Pri

mo oꝫ esse sufficiēs in scia. Nā defect' scie facit aliquē ineligibilē ex de elec. c. ꝯgregatio. Vn̄ assumēdi dn̄t habere noticiā canonū di.xxxviij.c.q̄ ipsis. Secūdo oꝫ esse idoneus ſm hugonē. Idoneus est irrephēsibilis vtilis z couenıens. z q̄si conformis cuilibet z mature etatis. q: periculosum est valde q iuuenes mulieres cōfitent istis iuuenibꝰ sacerdotibus. q: possent eos incitare ad simile peccatū. Ergo requirat etas matura de eta. z q̄li. ordi. ex ienore. Tercio requirat q sit vite ꝑbate alias bonam vitā z modestā suadere alijs nō posset. xxvj. di. vna tm̄. z. xlvij. di. c. sicut bis necesse. Ideo dicit ecclesia. xiij. Qui si bi neq̄ cui bonus: Vn̄ Bernardus ad eugeniū. Probatos opoꝛtet eligi: non ꝑbandos. Quarto requirat q sit persona discreta et sciat soluere et ligare et misericoꝛdiā cum rigore miscere vt ꝑꝫ xlv. di. c. disciplina vel misericoꝛdia mutum destituitur si vna sine altera teneatur. Itē debet esse discretus caute inq̄rendo circūstantias pctī. z nulli peccatum reuelare vt ꝑꝫ in eadem. Dis qui iust. Quinto debet esse modestus: que ꝯsistit in tpantia z pudoꝛe. xxxv. di. Ecclesie ꝑncipes. An nō ignominia z cōfusio Ihm xp̄m crucifixum pauperem z esurientē fartis ꝑdicare coꝛpoꝛibꝰ: et ieiunioꝝ doctrinā rubentes buccas tumētiaq̄s oꝛa proferre. hec Hieronym'. Sexto debet esse perit' vt sciat discernere inter leprā z leprā de pe. dist. v. c. sideret. Ista requirunt ad tā salubre officiū in volētibus audire ꝯfessionē. Decimo debet penitentia sibi iniuncta ꝑprijs viribus adimplere. Debēt em̄ sacerdotes in penitētijs iniungēdis non esse nimis rigidi. Hanc questionē determinat. Crisostom' sup matheū supra illud verbū. Alligāt onera grauia et importabilia z imponūt in humeros hominū. Ostendens triplici rōne: ꝯfesso-

tes nō graue ꝛ importabilē penitentiā cōfitentibus debere imponere. Primo quidē ex parte dei: q2 si pr̄familias est largus: dispensator nō dz esse parcus ꝛ tenax: ꝫ deus largus est ꝛ benignus iō sacerdos austerus minus esse nō debet. Cuius exemplū pz in adultera cui dn̄s dixit. Uade ꝛ ām̄plius noli peccare. Itē in maria magdalena. Scd̄o ex pte peccatoris. Si eni aliqs fascem magnā super humeros alicuius pueri imponeret: necessariū est vel vt fascē reijciat vl' q̄ sub pondere restringaꝛ. Sic si graue pōdus pene imponitur aut cui necesse est. aut q̄ penā impositā nō portet: aut si portare incipiat dū ipam sufferre nō pōt q̄ amplius peccet. Si sic sequiꝛ q̄ dū penā fugit eternam vitam contēnit. ¶ Tercio ex parte sacerdotis: q̄ multum delinquit fm Gregoriū: vt iusticia sine misericordia: vel misericordia sine iusticia teneat semꝑ tutius est ꝛ laudabili⁹ magis declinare ad misericordiā q̄ ad rigorem iusticie. Un̄ dicit Crisostom⁹. Hic si contingit nos errare modicā penitentiā imponentes: melius tn̄ est vt ꝓpter misericordiā reddamus rationē, q̄ de crudelitate iusticie. ¶ Undecimo debet penitentiā iniunctā ꝓprijs viribus portare. Quod dicit proprijs viribus. Queritur vtrum vnus homo pro altero satisfacere posset. Respōdet petrus de tarantbasia q̄ duplex est effectus satisfactionis. Unus solutio debiti peccatorum precedentiū. Alter excisio causarum peccatorum sequentium. Quo ad hūc effectum scd̄m: nō pōt vnus homo satisfacere ꝓ altero q2 ꝑ ieiuniū vnius: caro alterius nō domaꝛ. Quo ad pmū effectū est distinguendū: q2 si alius est impotēs ꝑ se facere tūc alius qui est in caritate pōt ꝓ eo satisfacere. Si autē est potēs tūc oportet q̄ ipemet apō deum satisfaciat. Pōt tn̄ iuuari ꝑ alterū. Sed thomas dicit q̄ etiā si potens est iste penitēs nihilominus alius pōt ꝓ eo satisfacere. Sz nō est ꝑmittendū vt aliqs ꝓ alio satisfaciat nisi defectus alicuis appareat in penitēte vel corꝑalis ꝑ quē sit impotēs ad sustinendū: vl' spiritualis ꝑ quē sit ꝓmptus ad portandū penā. ¶ Duodecimo debet licentiā petere: si vult alieno sacerdoti ꝯfiteri: q2 dr̄. Si qs iusta de causa voluerit alieno sacerdoti ꝯfiteri ꝓus obtineat licentiā ꝓprij sacerdotis. Hoc est verū ꝓut ꝓprium distinguiꝛ ꝯ alienū: ꝛ nō ꝓut distinguiꝛ ꝯtra cōe. Quia si qs vellet alieno ꝑrochiali pastori ꝯfiteri teneꝛ petere licentiā sui ꝓprij pastoris cū ali⁹ nō posset eū ligare vel soluere. Si aūt ꝓpriū distinguiꝛ ꝯ cōe: nō teneꝛ petere licentiam a suo plebano q2 ep̄us est sacerdos cōis: nec si qs vellet confiteri pape aūt eius penitētiario: vel habēri ab eo generalē licentiā vt sunt religiosi ꝓuilegiati q̄ nō teneꝛ petere licentiam. Quia isti sunt ꝓprij sacerdotes sicut ꝛ plebanus ꝓut ꝓpriū distinguiꝛ ꝯ alienū. Si tn̄ petat licentiā nō peccat ꝫ mereꝛ dupliciter. Primo q2 in petēdo licentiā ꝑ bonū obediētie mereꝛ ꝛ finis mag' meritorius reddiꝛ. Scd̄o: q2 ꝑ humilitatē petēdi licentiā a nota ꝯtēptus ꝛ inobediētie excusaꝛ. Quā notā fortassis videreꝛ incurrere si nō petita licētia alij ꝑsu meret ꝯfiteri. ¶ Sunt tn̄ multi casus in qbus de irreqsito curato immo ꝯ ipsius ꝓhibitionē exꝑssaz pōt ꝯfiteri. ¶ Prim⁹ si sacerdos sit inscius. ¶ Scd̄s: si est reuelator ꝯfessionis. ¶ Tercius: si ipemet est particeps criminis scz si peccauit cum ꝑsona q̄ ꝯfiteri ꝯcupiscit tūc tolliꝛ erubescētia cōfitēti: q̄ est pars satisfactiōis ¶ Quart⁹ sit timeaꝛ q̄ ꝑsona ꝯfitentē sollicitet ad pctm̄ et maxime si hoc cōstat ex ꝓbabilib⁹ indicijs. ¶ Quintus si peccatū cōmissum sit directe ꝯ personā curati ꝛ potissime si sit tale peccatum cuius confessio requirit exꝑssam circūstā

tiã illius psone in q̃ ɔmissuꝫ est vicꝫ de infamia ꝛ de detractiõe ꝛc̃. Sꝫ quid fiet si ex mētis ptinacia petitã a subditꝰ ne get licentiã ꝛ ꝓhibet ne alteri cõfiteat. Dicendũ q̃ i hoc casu dicũt magni do ctores q̃ subditus nõ tenet sibi obedi re in h̃ casu: q2 est ɔtra suã salutē. Va dat ad illũ q̃ auctoritate aplica vel etiã epĩ ipm põt absoluere. Nõ em̃ tenet̃ ei obedire in h̃ casu: q2 talis ꝓhibitio est directe ɔ charitatē ꝛ ɔtra subditi salutē Priuilegiatꝰ tñ si aliquē absoluit ꝺꝫ ei iniūgere q̃ ꝓñtet se ꝓprio sacerdoti et dicat se eē ɔfessũ ꝛ absolutũ: ꝛ sacer te net̃ ei credere ꝛ ei eucharistiã mĩstrare. Honora patrem ꝛ matrem.

Duodecimo pec

v cãt cõtra illud pceptũ. Honora patrē ꝛ matrē. s. q̃ nõ honorant pt̃em supnaturalē. s. deũ oĩpotentē. De qbus ipse dicit p os Malachie ꝓphete Si ego pater sum: vbi est honor meus. Nam ab illo piꝰ bēmus esse magis pfe ctũ. Nã a parētibus habemꝰ carnem a deo hũanitatē Deut. xxxij Nunqd ipe est pater tuꝰ q̃ te creauit. Non tm̃ no ster h̃ oim creaturarꝫ: vtꝫ Job. xxxviij. Quis est pluuie pať: aut q̃s genuit stil las roris ꝛc̃. Scdo ipe est pater nr̃ per gubernatiõ: ꝛ oim creaturaꝝ. Sapie. xiiij. Tu pater oĩa gubernas tua proui dētia. Et licꝫ oĩa gubernat: tñ hoiem p̃ cipue: q2 non est cura deo de bobus: vt aplꝰ ait ad Corinth. Itē ps̃. Hoies et iumēta saluabis dñe. Sꝫ nõ eque sequi tur. Filijaũt hoim sperabũt in tegmĩ ne alarũ tuarũ. Tercio est pater nr̃ ster per castigatiõnē. Prouerb. iij. Quē em̃ dñs diligit. corripit ꝛ castigit. Idē Pro uerb. xij. Quarto est pater noster per adoptionē: ad Romanos. viij. Nõ em̃ accepistis spiritũ seruitutis sed adopti onis: in quo clamamꝰ abba pater. Qui to per eternã glorificationē. Pater no

ster qui es in celis. Math. vj. Idem. c. xxiij. Patrē nolite vobis vocare super terrã. Unus em̃ pater vester in celis est Sed multi hunc vocãt patrē cuius nõ sunt filij: ƀ illius de quo scriptũ est Jo han. viij. Uos ex patre dyabolo estis: vt sunt vsurarij: raptores: cõcubinarij ꝛc̃. Et talē patrē non debemus nos ho norare: ƀ deũ dicente aplo ad Roma nos. Benedictõ ꝛ claritas honor ꝛ gra tiarũactio: ꝛ virtus deo nostro in secu la seculoꝝ. Sed tamen ptem debemus honorare quadrupliciter. Primo in se ipsos. Scdo in eius vnico filio. Tercio in ecclesia sua sancta. Quarto in eꝰ ma tre benedicta. Primo debemus eũ ho norare in seipo pro omibus suis benefi cijs: tam donis naturalibus q̃ gratuita tis donis iuges gratiarũactiões referē do. Ad qd exequendũ te monet scriptu ra: corporalis creatura ꝛ angelica natu ra. Scriptura dicit. Benedicam domi nũ in omni tempore: semp laus eius in ore meo. De creatura dicit ꝓpheta. Lau date eum sol ꝛ luna: laudate eum oms stelle ꝛ lumen ꝛc̃. Laudate eum in tym pano ꝛ choro: laudate eum in cordis et organo. Uidemus em̃ q̃ auicule statim cantant: et suum factorem laudant cuꝫ in aurora lucis beneficium dei sentiunt Ualde autem absurdũ est q̃ ibi obmu tescit rationalis creatura vbi deo plau dit ꝛ iubilat irrationalis creatura. Idē patꝫ in angelica creatura. Esaie. vj. Ui di duo seraphin clamantia: alter ad alte rum sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. Plena est terra omnis gloria eius. Item Job. Ubi eras cum me laudarent astra matutina ꝛ iubila rent omēs filij dei. Igitur deum patrē omnes debemus laudare ꝛ honorare: tam clericus q̃ laycus. Clericus cantu ꝛ deuota iubilatione. Laycus vero deuo ta oratione. Primo igitur clerici debēt deum laudare cum cantu ꝛ iubilatione

dicentes cum Esa. c. vj. Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vinee mee. Circa quod n notandum quadruplex est cantus scz.

Cantus erroris et vanitatis.
Cantus honoris et dignitatis.
Cantus amoris et sanctitatis.
Cantus inexplicabilis dulcoris et felicitatis.

Primus dicit cantus erroris et vanitatis. De quo Amos. viij. Convertam festiuitates vestras in luctum: et omnia cantica in planctũ. Inducã super omne dorsum vestrum saccũ: et sup omne caput vestrũ caluiciũ. Cõsiderare hic debemus quam iustus iudex sit deus. Quia i festiuitatibus solẽt hoĩes plus cõuersari inuicẽ et cantica vanitatis frequẽtare. Ideo dicit. convertam ciuitates vestras in luctũ et omnia cantica in planctũ. Hec ad lrãm oñdit post mortẽ. O miser hõ qui mundũ nũc diligis et multum sollicitus es cũ vadis ad choream scz de ornatu vestium depositione crinium et nõ cogitas penã penã venturam. Igitur istud canticũ non est canendum. Primo rõne loci. Nã stultus hõ reputaret q cantaret: cũ ad mortem duceret. Sic multi sunt iuuẽculi: tales eñi sunt ad mortem tripudiãtes. Unde August. Presens vita nihil aliud est quam cursus ad mortem. Uñ fran. petrar. li. j. de re. vtri. fortu. c. xxiij. Rñt discipulo suo gloriãti. Cano dulcit. Rñt. Nescis q dulcit morti propinquus olor canit. Plures oliz gaudio quam tristicia periere. Caue. nam scriptum est. Extrema gaudia luctus occupat. Et rursus. Ad ruinam exaltabitur impius. Et nõ immerito. Singuli eñi dies hore et mometa ad sepulcru te vehũt. Et infra. O si audires suspiria sanctorum. O si hinc aures tuas damnatorum gemitus et lamẽta percellerent hinc beatorum iubilus et cantus angelici atque illa celestis armonia quaz pictagoras ponit. Aristot. euertit. Cicero instaurat. Tibi aũt pietas fidesque suggerit esse ibi ppetuas et pdulces voces: nec nõ celorum ac celestium incolarum pinã illam causaz et eternã sine fine laudantium. Si hec oĩa tuis auribus inferrent quam clare decerneres: qs concẽtus dulcior quis inde salubrior. Nunc surdo sensui solum iudiciũ cõmittis. Hec ille. Quõ possumus cantare in valle huius miserie: Huius figurã habemus in filijs israel in babylonia sedentibus. Uñ ps. Super flumina babylonis illic sedimus etc. Dixerũt eis babylonij. Cantate nobis de cãticis syon. Rñderunt. Quõ cantabimus canticũ dñi in terra aliena. Quid tũc debet esse de cãtu dyaboli. Uñ Augu. In valle huius miserie sumus in qua est magis flendũ quo minus flemus. Ergo inuocamus matrẽ diuine misericordie dicentes. Ad te clamamus exules filij eue. Ad te suspiramus gementes et flentes in hac lacrimarum valle. Secundo: ratione exempli. Unde gregorius. Omnis xpi actio est nostra instructio. Quis inquit flere non debeat cum xps verbo et exemplo nos moneat dicens. Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Et Luce xix. Cum appropinquasset hierosolymam videns ciuitatem fleuit sup illam. Hec. cõpatit dei filius et plorat: homo patitur et ridet. Tercio ratione finis: quia ducit ad penam. Uñ Gregorius. Momẽtaneum est qd delectat: eternuz vero qd cruciat. Uñ. Post magnũ risuz sequit sepissime fletus. Prouerb. xiiij. Risus dolore miscebit: et extrema gaudij luctus occupat. Unde fran. petrar. vbi supra. Prestantius eñi est flẽdo ad gaudium quam gaudẽdo ad gemitum peruenire. Fere etiã cantu et volucres falluntur: et qd mirabilius est musica pisces tãgi. Nota tibi arionis est fabula ac delphinis q de tãto pıculo icolumis euasit: primum terris appulsus. ast na-

tantis piscis tergo insidens fidicem. Ad huc syrenes cātu fallere creditum. Illud vo nō creditum: sed cōpertū est vt quotidie blādis verbis hō hominē fallit. Et nihil ad fallendum voce aptius. Hec ille. Legitur de sorore sancti Damiani q̄ semel steterat in sua deuotione et audierat vnā valde dulciter cantantē Illa vo surgens accessit ad fenestram auscultans sibi. Quo cantu mirabiliter delectabatur. Et finaliter ipsa decessit de hac vita: et ducta fuit ad purgatorium. In quo triginta diebus stetit. et illis triginta diebus elapsis apparuit fratri suo. Qui interrogauit eam quomō se haberet. Illa respōdit q triginta diebus fuit in purgatorio ppt hoc q audiuit dulciter cantare secularē cantum. Ecce si tantū fuit illa punita q audierat: quid tūc illis qui cantāt et dictant huiusmodi cantica denigrātes famam virginum et religiosorum. Dubitatur vtrum cōponere cantica amatoria et cantilenas carnalis amoris sit mortale peccatū. Respōdetur q hoc tribus modis pōt eē peccatū mortale. Primo si hoc fiat pter sui vel alterius cōcupiscētie excitatiōē et calefactionē. Obedit enī corpus nostrū imaginationi q̄tum ad alterationē sic̄ ad motionē. Vn̄ sicut excitantur oculi ad lacrymādū auditis aliqbus hymnis et psalmis tristicie modo q̄ dic̄ Augustinus q voces hymnorum et psalmorum influebāt auribus eius et fluebāt lachryme et c. Sic mēbra carnis possunt inflāmari et excitari ad cōcupiscendū: auditis cātilenis exprimētibus pticulares opatiōes et verba amatorum. Qui ergo tali fine huiusmodi cārica cōponit vt ad cōcupiscentiam alterius. inordinate excitetur et inflāmetur sine pctō nō pōt esse et est dū mortale: quia plus est pctm̄ ore prorūpere q̄ corde ocipere: sicut plus est pctm̄ operari q̄ ore loqui. Sed cōstat q dicēte Saluatore. q̄ viderit mu- liere ad cōcupiscendū eam: iā mechatus est eā in corde suo. Ergo talē cōcupiscētiā ore et cantu exprimere amplius peccatū est. De his dicit salomon in ecclesiaste. c. ij. Feci mihi cātores et cātatrices et delicias filiorū hoim ciphos et vrceolos i ministerio et c. Hec dī vana delectatio. de qbus Job. xxj. Tenēt tympanū et cytharā et gaudēt ad soniū organi: ducūt in bonis dies suos et i puncto ad infernū descendūt. Queritur vtrū liceat vti aliqn̄ cātoribus et cantatricibus et carminibus secularibus. Rūdetur q sic dūmodo nō fiat a psonis ecclesiasticis sacerdotibus et religiosis in locis et tpibus interdictis ex dissolutiōe mētis: causa lasciuie et maxie in publicis choreis. Istis exceptis dūmodo fiant causa recreatiōis animi fatigati cū moderamie: causa exercitationis: turpi dictamie excluso pōt licite tolerari. q̄ est eutropolia: de q̄ nota supra i sermōe de ludo. Jō quo ad clericos scribitur i canone. xxxiiij. dis. c. Presbyteri dyacones subdiaconi: his cetibus nō misceantur vbi amatoria cātant aut turpia aut obscenimotus corpis choreis. et saltationibus efferuntur: ne auditus et obtutus sacris ministerijs deputatus turpiū spectaculorū atq̄ verborū cōtagione polluantur. Si ergo inhibetur eis auditus secularium cātorū: multomagis eorum cātus. A fortiori hō cōuenit monachis. q̄ scribit hiero. aduersus vigilantiū dicēs. Monachus plāgentis officiū h3 qui se vel mundum lugeat et dn̄i pauidus p̄stoletur aduentum. Et ponitur. xvj. q. j. c. Monachus. Si ergo officiū monachi est plāgere et lugere nullo mō sibi competit seculariter decantare. Nec etiam moniali que nūc frequēter interfunt. Immo ipe melius sciūt canere cātica secularia q̄ seculares psone. De quo dī in Cano. xcij. dist. c. Cantantes et psallentes in cordibus vestris dn̄o. Audiāt hoc adolescen-

tuli: audiāt hoc qbus in ecclesia psallē dī officiū deo: nō voce: sed corde cantādum est. nec tragediarū more guttur et fauces medicamine liniende sunt vt in ecclesia theatrales moduli audiantur. Ubi dicit glosa sup vbo tragediarum. Tragedie dicunt a tragus. i. hircus: et odos qd est laus. Ergo tragedie dicuntur cātus seu discātus sono caprarū eō simil. In ecclesijs ḡ phibet caprissare seu ad modū caprarū discātare. Hmōi cātica sunt sagitta dyaboli: a qbus non offendit nec murus nec paries. Jō legit Marci. vj. q saltatrix fecit amputari caput iohis baptiste. Etiam sunt sirene. de quibus Esa. xiij. Syrene in delubris voluptaris: et vlule rñdebūt in edibus suis. Syrene sūt pisces marini fm quosdā in specie mulierū: q dulci cantilena hoies decipiūt et trahūt nauigantes i mari: et sic submergūt. Ulule aues sunt: q rostro in palude affixo strident: q significat cātatrices: q rostro in palude luxurie infixe cantāt et sic assistētes ad libidinē inflammāt sicut cautus ecclesiasticus excitat ad spiritualem deuotionē. Scdō vti cantatorib⁹ est peccatū mortale. si fiat ꝑpter dei amici debilitationē. Nā planū est q si duo inimici bellarent adinuicē: hō non posset auxiliū pstare vni sine iniuria alterius qz auxiliū inimici e debilitatio alteri⁹. Nūc aūt caro nr̄a est inimicus hui⁹ seculi et spūs est amicus dei et sic inimicātur adinuicē. Et dicēte aplō semp adinuicem pugnant. Cum ḡ p tales cantilenas caro delectet et iuuetur in his q ap petit et desiderat nō pōt carni tale auxiliū pstari sine iniuria spūs et sine debilitate ei⁹: sic dicēte btō Jacobo. Amicus huius seculi inimicus dei pstituit. Oportet q tali fine q componit cātica amatoria vt amicos dei debilitet: et inimicū fortificet: et sic pctm̄ incurrat: qz sine iniuria dei eē nō pōt. Tercio si fit ꝑpter operis vtuosi et spūalis remotionem et retractionē. Quidem⁹ eñ ad sensum q anima dedita spūalibus retrahitur a sensibilibus sicut cuȝ qs vehementer aliquē nō videt transeuntē iuxta se. Sic codē modo cum quis multū afficitur circa cantilenas amatorias oportet q retrahat a diuino amore et ab opib⁹ vtuosis. Pūs hac de cā philosophi in grecia ordinauerūt: q poete fingentes vel cōponentes cantica amatoria debe rent expelli a ciuitatibus: in qbus moralis phia morabat vel docebat. Adu erventes q studentes audientes retraherentur a studio: et a contēplatione phie Ergo cōponere cātilenas ꝑpter vtutis retractionē: sine peccato mortali eē nō potest. Dubitat scdō vtrū cantica amatoria audire vel ipsa cantare sit peccatū mortale. Rñdet q dicere vel audire cātilenas amoris tripliciter pōt esse peccatum. Primo si ꝑpter hoc spūalis delectatio obliuioni tradatur. Multi eñ in talibus cantilenis et ludis sic assuescunt: q totam diem in talibus psumūt noctem etiam occupantes. et spūalium bonorum omnino obliuiscētes. De talibus loquit ꝓpha. Obliuiscetur dextera eorum id est vita eterna eis promissā Scdō si homo ꝑpter hoc spūalibus cāticis et spūalibus delectationibus: mutus et surdus efficit. Nam in multis adheret lingua faucibus eoꝝ in loquēdo bona et honesta: et in audiēdo verba bona et honesta et sancta. Sed ad audiendum et loquendū vana habēt os semp apertum. De quibus dicit spūsanct⁹. Qui obturāt aures suas ne audiāt verba prudētia et legē dei: oratio eius erit execrabilis. Tercio si ꝑpter hoc delectatio in docendo vel audiendo huiusmodi cātilenas delectationi hierusalē celestisqz patrie preponatur. Nam audire quandoqz talia ad quandā recreationē nō eu dicendum q semper sit pec

catum mortale. quia virtus eutropolie est ſm philoſophū vti ludis ⁊ recreationibus corporalibus ſm debitū modū. Modus autē iſte eſt vt homo propter talia de virtuoſis ⁊ ſpūalibus delectationibus nō retrahatur. nec obliuiſcatur vt nec p̄ ipa in ſpūalibus doctrinis ſurdus nec mutus efficiatur. ⁊ vt ſemp delectatio ſpiritualis tanq̄ finis prefigatur: ⁊ omibus mūdi delectationibus ꝑponatur. Secūdus cātus eſt cantus amoris ⁊ ſanctitatis. de quo ad Coloſen. iij. Docētes ⁊ cōmonētes voſmetipſos in in pſalmis ⁊ hymnis ſpūalibus cātantes in cordibus vr̄is dn̄o. In hoc deus honoratur ⁊ laudatur. Et hꝫ fieri tripliciter ſm Aug. de doctrina xp̄iana. Primo flatu tubarū aut tibiarū. Vn̄ ps̄. Laudate eū in ſono tube: laudate eū in cordis ⁊ organo. Aut habꝫ fieri pulſu. ſicut in cytharis ⁊ organis. Peccant ergo illi qui in organis canūt cantica ſecularia Aut fit cantu in vocibus. De quo ps̄. Laudabo nomē dei cum cantico ⁊ magnificabo eum in laude. Queritur vtrū cytharis ⁊ liris ⁊ cāticis liceat vti in eccleſijs in ſanctorū ſolēnitatibus. Videtur q̄ nō. q: talia prouocāt hoiem ad libidinē: ⁊ ſic de alijs. In cōtrarium eſt vſus ⁊ cōſuetudo eccleſie. Rn̄detur ergo ſm gratianū di. xxxvij. Turbat acumen legentiū q̄ ſeculares litteras quidā legūt ad voluntatē. delectati in ornatu verborū poetarum: q̄dam vo ad eruditionē eas addiſcūt. vt errores gētilium legēdo deteſtentur: ⁊ vtilia que in eis inueniunt ad vſum ſacre eruditiōis cōuertant. Tales laudabiliter litteras poetarū legūt. Sic in propoſito q̄dam in eccleſia diuini officij vtunt inſtrumētis muſicalibus ⁊ cāticis diuerſis propter honorē dei principaliter qui ſe iuſſit laudari in tympano ⁊ choro: vt dicit Ps̄. Tales laudabiliter vtūtur inſtrumentis muſicalibus. vel ꝓpter aliquā deuotionē ad gemitū ſpiritualem prouocandū tūc licet: ſed qui talibus vtūtur ad delectationē: peccāt. Dicit tamē ſctūs Thōs in ſcda ſcde. q. xcj. in rn̄ſione ad quartum membrū. q̄ huiuſmodi inſtrumēta magis animū mouēt ad delectationē q̄ ad deuotionē. In veteri autem teſtamēto erat vſus taliū inſtrumētorū: q: populus erat durus ⁊ carnalis. Ideo p̄ huiuſmodi inſtrumēta prouocādus: ſicut p̄ promiſſiōes terrenas ad cultū dei. Iō ꝯſultius eſt qd̄ nō fiat. Etiā ne imitari ydolatras q̄ in huiōi inſtrumētis ſeruiebāt dijs ſuis: vꝫ Danielis. iij. Cū audieritis ſonū tube fiſtule ⁊ cithare ⁊c̄. Scdo dubitatur vtrū diſcātus poſſint licite fieri in horis canonicis. Rn̄dit Gobelinus in cronica ſua q̄ Iohes viceſimꝰ ſecūdus ꝓhibuit fieri i horis canonicis ⁊ in miſſis cū diſcātu tripli ⁊ mutetis vulgaribus. Nec tn̄ p̄ hoc voluit ꝓhibere ꝯſonātias muſicales. ſ. octauas quītas ⁊ quartas: ſic q̄ muſica bene imitata. per ipas nō immutetur. Eſt ergo reprehenſibilis fractio vocis. Nam fractio vocis eſt ſignū fracti animi. Sicut criſpatio criniū ⁊ corrugatio veſtium in mulieribus: ſic fractio vocis incātantibus eſt ſignū vanitatis. Sic etiā eſt reprehēſibilis nimia exaltatio vocis: ſicut illi qui clamāt et aliquādo rumpunt Tales potius boāt q̄ cātant. Et ſicut delectantur altitudine vocis: ſic etiā delectantur altitudine mētis. Talem cantū deus parū reputat: ⁊ demō approbat. Vn̄ refert Ceſarius q̄ in quadā feſtiuitate clericis q̄buſdā cātātibus ⁊ voces tumultuoſas in ſublime extollētibus vidit quidam vir religioſus quendā demonē in loco eminētiori eccleſie ſaccum magnū in ſiniſtra manu tenere: ⁊ cāticorū voces dextera in eundē ſaccū mittebat. Illis autē expleto cātu inter ſe gloriātibus tanq̄ bene ⁊ fortiter deū laudaſſent. Rn̄dit ille

qui viderat visionē. Bene quidē cātastis qr cantastis saccū plenū. Mirantibus ꝛ interrogātibus illis: cur hoc diceret. exposuit eis visionē. Vñ quidā ait. Nō vox. ſ3 votū. nō musica cordula: ſ3 coꝛ. nō clamoꝛ: ſ3 amoꝛ cātat in aure dei. Qñ aūt deuote canit angeli nobiscum canūt. qḋ patet per tale exemplū. Ciuitatem gallie vidi diutius excōicationi subiacuisse non nisi sub silētio diuina mysteria celebrasse clericos. In vigilia assumptionis beate ṽginis dñs Iohes agnominatꝰ rees poꝛ canonicoꝝ regularū sancti Iohis assumptis secum tribus fratribꝰ deuotissimis in mōte ꝓximo vbi quondā heremita residebat ad celebrandā festiuitatē gloꝛiose virginis iuerūt. Inclinato aūt die cātat vespertis panē ꝛ aquā oꝛe sobꝛio libauerunt. Et dicto cōpletoꝛio post deuotas orationes mēbꝛa sup nudā humū vt paululum quiescerēt ꝓstrauerūt. Surgūt ad matutinas cantāt simpliciter ꝛ deuote. Et vbi poꝛ nonā lectionē finiuit: subito ꝯcētus mirabilis insonuit angeloꝝ ꝛ rñsoꝛiū felix nāqꝫ. altissimis vocibus cantant. Quo peracto tm̄ q̄tuoꝛ ex illa mirabili multitudine ṽsum cū glīa singulariter succinuerūt multitudine cuꝫ repetitione respōdente. Post repetitionē ṽbo iteratō Felix nāqꝫ inchoauerūt Finito aūt rñsoꝛio: factū est silentium angeloꝝ. Prioꝛe inchoante Te deum: matutinas ꝑfecerunt. Quibꝰ dictis. q̄t singultus. q̄t lacrime: q̄t suspiria: i recoꝛdatōe suauissimi modulaminis ab ymo pectoꝛis ediderūt: nō est possibile effari. Hec mgr̄ in li. apū. Fit aūt cātus in ecclesia multis de causis Primo qr coꝛ liq̄facit in affectū ꝛ spūalem gemitū ꝓuocat. Idō dicit btūs Augꝰ. in li. ꝯfes. Flebā aūt vberrime in hymnis ꝛ canticis suaue sonantis ecclesie vocibꝰ vehemēter affectus. Vñ Isidoꝛꝰ li. iij. de summo bono. Multi reperiunt q̄ suauitate cātus cōmoti sua crimina plāgūt. Legit in vita pr̄is nr̄i btī Augustini ꝙ cum iustina imperatrix erroꝛe arrianorum seducta: beatū ambꝛosium et alios catholicos ꝑseq̄ret atrociter: et illi sancti in ecclesia excubātes et moꝛi expectantes. idē antistes Ambꝛosius alioꝝ magis q̄ꝫ sue cōpatiēs afflictioni instituit vt fm̄ moꝛē oꝛientaliū psalmi ꝛ hymni in ecclesiis decantarent vt cāticis spūalibus fideles intenti meroꝛis ꝛ tedij obliuiscerent. Cessante aūt persecutione consuetudo psallēdi in ecclesia remāsit vsqꝫ in hodiernū diē. Scđo fit ideo cantus vt mentē eleuet. Vnde augustinus libꝛo decimo ꝯfessionum. Cātandi cōsuetudo ideo appꝛobata est in ecclesia vt ꝑ oblectamēta auriū infirmoꝝ animus in affectū pietatis cōsurgat. Ideo guilhelmus durandi dicit in rationali diuinoꝝ ꝙ ꝓpter carnales et non spūales cantandi vsus est in ecclesia institutus vt q̄ verbis nō cōpungūtur suauitate modulaminis moueant. Et hoc debet fieri cū coꝛdis deuotione ꝛ nō vocis ostentatione. Ideo dicit augustinus decimo ꝯfessionū. Cum autē accidit vt me amplius cantus q̄ꝫ res q̄ canit moueat penaliter me peccare ꝯfiteoꝛ ꝛ tūc mallē nō audire cātare. Idō dr̄ in decretis. xcij. di. c. In sancta. Plerumqꝫ fit dum blanda vox querit congrua vita negligatur. De illis dicit hugo in libꝛo de claustro anime. Quid inquit cantant vt placeant populo magis q̄ꝫ deo: Qui sic cantant non cantant in choꝛo cum soroꝛe Moysi. sed in pallacio cum herodiade vt placeant herodi et discumbentibus. Timeo autem: ne delectentur in altitudine vocis: ꝙ sic etiam delectentur elatione mētis. Tales etiam in presenti vita confunduntur frequenter. Huius exemplum patet in quodam sacerdote qui pessime cantabat sicut azinus tamen videba-

tur sibi q optime canetet ꝛ multū dele ctabat in voce sua azinina. Qui cum se mel in missa cantaret prefationē: mulier quedā audiēs incepit dure flere ꝛ la crymari. Quod pcipiens sacerdos putabat eam prouocatā ad deuotionē ex suo cantu ꝛ ex dulci sua melodia: et ob hoc sacerdos magis eleuabat vocē suā ꝛ mulier altius clamabat. De quo sacerdos in cātando missam habuit magnā vanā gloriā. Et statim post missam vocauit eam sacerdos corā toto populo ꝛ petijt ab ipa quare ita dure fleret. Cui dixit mulier. Domine Ego sum ista infelix mulier q perdidit altera die azinum suū: quē comederūt lupi. Et quādo audio vocē vestrā recordor azini mei. Jō quando audio vos: innouant dolores mei de azino amisso. ideo cogor flere Et sic corā omibus fuit cōfusus. Ideo dicit Esopbus. Displicet imprudens: vnde placere putat. Secūdo ideo cantur: quia hoc deū magis delectat. Juxta illud Cant. ij. Sonet vox tua in auribus meis: quia sic seruimus deo nō solū corde ꝛ ore: sed etiam voce. Ideo dicebat apłus. Psallā spiritu. id est voce psallā ꝛ mente. Et sic cantare cū deuotione est deo acceptum: ꝛ valde gratum in ecclesijs. Et econtrario cantare cū desidia ꝛ somnolētia ꝛ leuitate deo valde displicet. Unde modernis temporibus in opido gordis cannenensis dyocesis cū fratres nostri leues ꝛ inde uoti quadā nocte cum insolentia et trupbis matutinā cantarēt apte viderunt dyaboluꝫ in forma gigantis ꝛ terribili aspectu cuꝫ claua chorum intrare: ac si fratres leues vellet occidere. Qđ vidētes fratres nimio terrore pcussi ad vnū chorum cōcurrerunt: cōtriti statim omnes deuotionē resumētes: sanctissꝫ patrē inuocātes Augustinū. Tandē hostis ille antiquus cū claua sua ignea super sedē pcussit. q vestigiū cōbustionis in assere relīqt horribile. Qđ signū ibi adhuc mōstrat: ꝛ sic hostis ille euanuit Quarto: qꝛ ecclesia militantē vertit in silitudinē triumphantis que semp deo iubilat. Unī Bern. sup cātica. Nihil in terris ita ꝓpie repsentat celestis habitantōis statū: sicut alacritas laudantiū deū: Job. xxxviij. Ubi eras cū me laudarent astra matutina: ꝛ iubilarēt oīs filij dei. Esaie. lj. Gaudiū ꝛ leticia inuenieř in ea: gratiarū actio ꝛ vox laudis. Sed hoc nō debꝫ fieri cū somnolentia sicut quidā faciūt qui stant in choro q̄si somniāt. De quib' us legiř exemplum in vitaspatrū. Quidā fratres fuerunt valde somnolenti. ꝛ vnus de illis stetit in choro dormiēdo. ꝛ videbatur sibi q dyabolus veniret ad chorū cū chaldario pleno pice ꝛ sulphure: et cepit circūire sedes fratrū ꝛ ꝓpin'uit vnicuiꝗ fratrū vnū coclear plenū de pice. Deniens autē ad eū: volens ꝗ etiā sibi ꝓpinare retraxit caput suū ꝛ percussit caput ad sedē vsꝗ ad effusionem sanguinis: ꝛ sic expgefactus est. Quito mimicos ecclesie pturbat. j. Paraly. xx. Cuꝫ cepissent laudes canere vertit dñs insidias inimicorū in seipsos. ꝛ pcussi sunt Dicit Martinus in cronica sua. q anno dñi. xclj. Floruit rex robertus tempore Johānis pape. xix q fuit rex francorū vita ꝛ sciētia proclamās. Qui tante deuotiōis fuit q in festis semp in aliquo monasterio ꝓpt officiū voluit esse Et nō solū cū monachis cantabat: verumetiā ꝓpia serica indutus chorū regebat. Ūn cum quoddā castrū obsedisset dimisso exercitu ꝓpter festum sancti Auiani: aurelianū venit. Et cū chorum regendo ibidē alta voce ter agnus dei flectendo genua incepisset: muri castri quos obsederat fundit' corruerūt. Hic etiā fecit sequentiam. Sancti spiritus assit nobis grā. Hec Martinus. Sexto dyabolū fugit. j. Reg. xvj. Tollebat

cithharam dauid ꝛ psallebat manu ꝛ re-
cessit ab eo scȝ saul: spūs malus. Deuo
tio dauid quā habuit expulit demonē
Septimo cor ad infusionē grē pparat
Vn̄ Greg⁹ sup ezechielē. Cū vox psal
mo die p intentionē cordis agit: oipo-
tēti deo iter ad cor pparat. Pš. Psal-
mū dicite noi ei⁹. Sequit. Iter facite
ꝛc. Itē. iiij. Reg. iij. Cum caneret psal-
tes facta est sup belizeū man⁹ domini.
Octauo tristiciā malam depellit. Glo
sa sup verbo Iaco. v. Tristat aliqs ve
strū. Crebre psalmo die tristiciam pas-
sim e corde depellūt. Ido dicit dauid.
Exultabūt labia mea cū cantauero ti-
bi. Dicit hug. in didascolicon q cant⁹
incepit tpe dauid. Qui cultū dei volu
it solēnius ampliare: cantores instituit
qui corā archa federis musicis instru-
mētis ꝛ modulatis vocib⁹ decantarēt
Inter quos pcipui erāt eman ꝛ asaph
ꝛ ethan. vtȝ i li. pal. Sed tn̄ in primiti-
ua eccl'ia diuersi diuersa qsq pro suo
velle cantabant dummodo quod can-
tabant ad dei laudem caneret. Veruȝ
theodosius imparator rogauit dama-
sum papam vt p aliquem prudentē et
catholicū virū ecclesiasticū officiū or-
dinari faceret. Vn̄ idē papa pcepit be
ato Hieronymo in bethleem quaten⁹
officiū ordinaret. Ipse nanq nouerat
multas linguas hebraycā: caldaycam:
grecā ꝛ latinā. Qd ipse obtēperans fe-
cit. Ordiauit itaq quantū de psalmis
in die dnica: quātum in feria secūda et
tertia ꝛc. cantaret. Euāgelia quoq et
epl'as que de nouo ꝛ veteri testamēto
legunt. magna ex parte ordinauit. Qd
opus expletuȝ. Idē hieronym⁹ romā
misit ꝛ a damaso canonisatū est ꝛ pre-
ceptum est cūctis ecclesijs obseruari.
Hec guilhelmus durandi in rationali
diuinorum. Consequenter tamē beat⁹
Gregorius ꝛ gelasius orationes ꝛ can
tus addiderūt: gradualia ꝛ alleluia et
responsoria ad missam cantari institu-
erunt. Quod etiā fecit beatus Ambro
sius. Nā legit in vita Gregorij. Eo tē
pore dū ambrosianum officium mag'
q gregorianū ab ecclesijs seruaret: ro
manus pontifex adrianus consiliū cō
uocauit. Inde statutū est vt gregoria-
nū officium vniuersaliter deberet obs
uari. Cui⁹ rei karolos impator execu
tor existens: p diuersas discurrēs pro-
uincias omes clericos minis ꝛ suppli
cijs ad hoc cogebat ꝛ libros ambrosia
ni officij vbiq cōburebat multosq cle
ricos rebelles incarcerauerit. Profici
scens etiā beatus eugenius ad cōcilium
inuenit ipm cōciliū p triduū iam solu
tum: suaq prudentia dnm papā adijt ꝛ
induxit omes platos qui concilio int
fuerūt reuocauit: ɔcilio ergo cōuocato
omniū patrum hec vna erat sententia:
vt missale ambrosianū ꝛ gregorianuȝ
sup altare sancti petri ponerent vt do
minus p signum aliquod reuelaret: et
fores eccl'e optime clauderētur ꝛ sigil
lis epoꝝ diligentissime munirent ꝛ to
ta nocte insisterent: qd hoꝝ officioruȝ
ab ecclesijs mag' obfuari vellet. Sic-
q p omnia vt ordiauerat faciētes. Ma
ne ianuas ecclesie aperuerūt: ꝛ vtrūq
sup altare inuenerūt. Vel vt alij assert.
Missale gregorij penitus dissolutū: et
huc illucq dispersum penitus inuene
runt. Ambrosianū vero solūmodo ap-
tum super altare in eodem loco in quo
ipm posuerunt inuenerūt. Quo signo
diuinitus docti sunt vt gregorianū of
ficium deberet per totum mūdum dis-
pergi: ambrosianum tantum in sua ec-
clesia obfuari. Et sic sancti patres sta
tuerūt: ꝛ hodierna die obseruat. Ter-
tius cantus est honoris ꝛ dignitatis:
de quo. j. Reg. xviij. Egresse sunt mu-
lieres de vniuersis vrbibus israel. can
tantes ꝛ psallentes. Percussit saul mil
le: et dauid decem milia. Sic etiam cū

tauerunt moyses et filii israel egyptiis submersis. Exod. xiiij. Hec autem cantica catau crunt multis de causis. Primo propter excellentem victoriam inimicorum qualia fuerunt illa duo cantica premissa Secundo in liberatione alicuius magni periculi quale fuit canticum Judith. vt patet Judith. vlt. c. que dixit dño canticum in tympanis: quia tunc fuerunt liberati ab holoferne: et propter hoc ezechias fuit percussus in infirmitate: quia non cantauit canticum domino sicut patet Esa. xxxviij. et. iiij. Reg. Quod tamen postea fecit recuperata sanitate. Tertio cantauerunt cantica in beneficiorum receptione. vnde psalmista. Cantabo dño qui bona tribuit mihi. Sic cantauit anna. j. Reg. ij. Exultauit cor meum etc. Etiam de plis receptione: et sic beata virgo cantauit dicens. Magnificat aia mea dnm. Sed in tali generatione plis scilicet xpi plus oibus aliis debemus canere illud canticum. In qua deus fecit nobis magna. Nam in tali beneficio incarnationis est nostra natura supra omnes angelos exaltata. Etiam nostra natura redempta est a morte perpetua. Ideo quando canitur credo et peruenitur ad illud Et homo factus est: debemus omnes flectere genua: ad gratiandum deo de tam magno beneficio Ideo cantitur pro sexto psalmo. quia in sexta etate tale beneficium factum est nobis Ideo quando canitur magnificat quod est canticum virginis quilibet debet reuerenter surgere cum capite discoopto et deuote canere et recolere beneficium incarnationis. Quarto cantauerunt canticum nouum in promissi adeptione qualiter simeon cantauit illud canticum. Nunc dimittis seruum tuum dñe: secundum verbum tuum in pace. Quia responsum acceperat a spiritu sancto se non visurum mortem nisi videret xpm dñi. Qui cum accepit eum in vlnas suas cantauit illud canticum. Nunc dimittis etc. Ideo cantamus illud in completorio in fine diei: quia simeon cantauit illud in fine vite sue. Quinto cantabant cantica noua in beneficiorum recordatione quale fuit canticum Esaie. vt patet c. v. dicens. Cantabo dilecto meo canticum patruelis. Ideo dicit propheta. Cantate domino canticum nouum laus eius in ecclesia sanctorum. Nam si reducimus ad mentem etiam beneficia a deo recepta: fugiter et impreter misse esset a nobis laudandus. Nam in creatione multa recepimus: scilicet corpus pulchrum etc. Unde poeta. Pronaque cum spectent aialia cetera terram. Os homini sublime dedit celumque videre. Jussit et erectos ad sidera tollere vultus Insuper et recepimus animas rationalem in illo corpore. Tertio dominium omnium creaturarum mundi. Unde psalmista. Omnia subiecisti sub pedibus eius oues et boues vniuersas etc. Quarto custodiam angelorum. Psalmista. Angelis suis mandauit de te vt custodiant te in omnibus viis tuis. Quinto nos cibat suo corpore et sanguine precioso. Joh. vj. Caro mea vere est cibus: et sanguis meus vere est potus. Sexto creauit nos ad eternam beatitudinem: vt patet per magistrum sententiarum li. ij. di. j. Ideo creatus est homo vt deum diligat et diligendo possideat. Quinto est canticum inexplicabilis dulcoris et felicitatis quod cantant generaliter innocentes et deum videntes. secundum illud Apoc. xiiij. Nemo poterat dicere illud canticum nisi centum quadraginta quattuor millia qui empti sunt de terra. Hii sunt enim qui cum mulieribus non sunt coinquinati. virgines enim etc. Per. cxliiij. milia vniuersitas sanctorum designatur qui quotidie deum laudant. Per canticum sumitur quod etiam ibi sit cantus vocalis. da Esaias audiuit duos cherubin qui clamabant alter ad alterum. sanctus: sanctus: sanctus dominus deus sabaoth. Immo post hanc vitam erit laus vocalis in patria post resurrectionem gene

rale. Dicente David. Exultatões dei in gutture eoꝝ. Qđ etiam ꝓbat magister Egidius in quotlibetis quotlibeto sexto. q. vltia triplici rõne. Primo q̄tū ad deū. q₂ teste aplo nihil habemus qđ non accepim⁹. j. ad Corinth. iiij. Habemus em̄ a deo corp⁹ ꝛ animā. Ergo cuꝫ vtroqꝫ debem⁹ sibi reddere laudes: hic ꝛ in patria nō solū ad laudandū mentaliter: q₂ accepim⁹ ab eo mentē: ſꝫ etiā vocaliter: q₂ accepim⁹ ab eo corp⁹. Secūdo alia mēbra: vt visus auditus gressus habebunt ibi sua officia. quare non lingua q̄ principaliter data est homini vt deū laudet. Tercio hō naturalr̄ est anial politicū ſm Aristotilē. j. poli. Iđ sibi dat⁹ est sermo q̄ nulli aiali est dat⁹. Sed in patria loq̄la vocalis nō tollit̄. immo ꝑficit̄ sic̄ ꝛ societas amantissima Et di̇ q̄ tūc sc̄ti habebūt aerē cōnaturalē in gutture ad loq̄ndū ꝛ laudandū: sicut hō nunc h₃ aerē cōnaturalē in aure ad audiendū. Ideo ibi nō indigent aere exteriori ꝛc̄.

Honora patrem ꝛ matrem.

Secūdo istum pa-

trē debemus honorare in ei⁹ benedicto filio dño nr̄o iesu xp̄o. Quia dicit ip̄e Luc. x. Qui me spernit spernit eū q̄ me misit. Ergo a cōtrario. Qui eum honorat: honorat eū qui misit eum. scilicꝫ patrem: et hoc debet fieri tripliciter. scilicet.

Semel ad minus in anno cōicando.
Missam omni die deuote audiendo.
Et ipsum reuerenter adorando.

Primo debes ip̄m ad minus semel in anno dulciter inuitare ad hospitiū: cordis tui. Et qui hoc nō facit peccat mortaliter. Quia facit contra statutū ecclesie: vt patet de peniten. ꝛ remis. c. Omnis vtriusqꝫ sexus nisi hoc dimittat ex rationabili causa. vt patet infra. Solebant em̄ in ꝑmitiua ecclesia fideles omni die cōmunicare: vt patet Act. scdo. Erant ꝑseuerantes fideles in doctrina aploꝝ ꝛ in cōione fractiōis panis. Super quo dicit magister in scolastica hystoria. Panis s. eucharistie. quia in pri̇mitiua ecclesia quasi omni die accipiebant eucharistie sacramentū. Iđ dicit̄ de cō. di. ij. c. Illa. vbi dicit̄. Alij ieiunant sabbatū alij nō. Alij v̄o cotidie cōmunicant corpi ꝛ sanguini dñi. alij certis dieb⁹ accipiūt. De illis dicit̄ de cō. di. ij. cotidie eucharistie cōmunio neqꝫ accipere. nec laudo nec vitupero. omnibus tñ dñicis diebus cōmunicandū eē exhortor. Vñ dicit glosa q̄ etiam dicit aug⁹. Ignorans mentes sumentiū vtꝝ sumant digne tanq̄ q̄ in mentem alterius videre nō potuit. Dicit archidiacon⁹ sup codicꝫ. Nec laudo. q₂ est forte malus. nec vitupero. q₂ forte bonus est qui accipit. Vel nō laudo q₂ hoc potest facere mala intentione nec vitupero. q₂ hoc pōt facere bona intentiōe. Hui⁹ figura ꝑcessit in vete. testa. in manna qđ filij israel omni die comedebāt vtꝫ exodi. xvj. Nam istud manna fuit signū ꝛ figura corporis xp̄i qđ omni die sumebant. Primo rōne originis: q₂ illud descendebat de celo Exo. xvj. Ecce pluaꝫ vobis panes de celo. Et hoc xp̄s dicit de seip̄o Ioh. vj. Ego sum panis viuus qui de celo descendi. Scđo rōne pulchritudinis. Erat em̄ illud manna candidum et album sicut semen coriandri Nume. xj. Et de xp̄o dicit̄ in ps̄. Speciosus forma p̄ filijs. Tercio rōne dulcedinis Nam sap̄. vij. dicit̄ q̄ habebat in se omne delectamentū ꝛ omnem saporis suauitatem. Et q̄ se conuertebat ad qđ quicunqꝫ volebat. Sic corp⁹ xp̄i est mentali gustui bene disposito: om̄is saporis spiritual' suauitas. Quarto ratione plenitudinis. De quo dicit̄ Exoď. xvj. Qui plus ꝛ qui minus colligebant ſm eandem mensuram habebant. Sic

de xpo non plus pcipit q̃ mille hostias comedit q̃ qui vnam. nec min⁹ qui mil lesimā pcipit q̃ qui totā Quinto rōne collectiōis. qz colligebatur de mane. sic corp⁹ xpi dz accipi ieiuno stomacho. de pse. di. ij. c. Liquido. Sexto rōe durationis. Durabat em̄ in māna q̃diu fuerūt filij israel in deserto. Cum autē attigerūt finem terre pmissiōis defecit ille cibus vt pz Josue. v. Sic et nostrū sacramētum durabit q̃diu homies sunt in deserto hui⁹ miserie. De post surrexit alius modus qui fuit q̄ omēs fideles cōicabāt omibus diebus dñicis. z sic a pmo feruore recesserūt. Jdeo dicit Aug. vbi. s. in ca. quotidie. Oibus tamē dñicis diebus cōmunicādū exhortor. Jste modus figuratus est in panib⁹ propositiōis. qui omī sabbato comedebātur a sacerdotibus: vt patz Exod. Sed ille modus iterū venit in dissuetudinem et surrexit tercius modus. scz q̄ oēs xpiani ad minus in quattuor festiuitatib⁹ cōicabant. Ideo dicit de cōse. dist. ij. c. Seculares q̄ in natali domini pasche z pēthecostes nō cōmunicauerit: catholici nō credant. nec inter catholicos habeant. Ibidem capit. Si nō frequentius saltem ter in anno homies cōmunicent nisi forte quis maioribus criminibus impediat. In pascha: penthecosten z natali domini. Huius figura p̄cessit in veteri testamento: vt pz Deut. xvj. vbi legitur. Tribus vicibus p annum apparebit omne masculinū in cōspectu domini dei tui: in loco quem elegerit scz pascha: pēthecoste: z scenophegie. Sed ille modus iterū abijt in dissuetudinem z venit quartus modus. s. q̄ quilibet cristocola tenetur cōmunicare ex precepto ecclesie ad minus semel in anno: vt patz de penitē. z re. c. Omnis vtriusq̄ sexus. vbi dicitur. Suscipiens reuerenter ad minus in pascha eucharistie sacramentū nisi forte de p prij sacerdotis cōsilio ob aliquā rōnabilē cām ad temp⁹ ab eius pceptione duxerit abstinendū. Alioquin viuens ab ingressu eccl'ie arceat z moriens xpiana careat sepultura. Vnd hoc salutare statutū frequenter in ecclesijs publicetur ne quisq̄ ex ignorantie cecitate velamen excusatiōis sumat. Hec ibi. Dicit ergo primo suscipiens reuerenē. qa debet accedere cum magna deuotione accedendo ad altare cum vestib⁹ melioribus: non ad pompam. caputio deposito in viris: flexis genibus mundando os z dentes. Jeiunus. qz dicit de cōsecratione distinctione secunda capi. Liquido q̄ excepta neccitate eucharistia ē ieiuno stomacho sumenda: z seculares in thoro legitimo existentes: debent se abstinere ab opere carnali trib⁹ vl' quatuor diebus ante eucharistie sumptionem. vt patet de consecra. distīu. secunda ca. Omnis homo. Dicit glosa super verbo abstinere: quantū in se est nō exigat: exact⁹ tamen reddere debet q̄libet tpe. Scđo dicit. ad minus semel. qz presumitur alias de eo contra eū de infidelitate vt ptz in capi. vbi supra seculares z in cap. Omnis homo ibidem. nisi ad humilitatē vel peccati cōscientiā ipsius obmisisse perhibetur. Vnde dicit lex. Qui se ab ecclesia seperat. nec sanctam cōionem accipit hereticus est credendus. vt patet in autentico de pui. doctis hereti. mu. nō prestan. coll'. octaua. Et qui per longa tempora sacramentū nō petit contemnere videt: z contra talem de infidelitate p̄sumitur. Tercio dicit q̄ hoc debet fieri in pascha. quia h̄ tempus est aptius: tum pter tempus quadragesimale precedens in quo purgantur crimina: tū etiā quia in memoriaz passionis dominice est institutus que proxima die veneris est acta. Quarto dicit: nisi de proprij sacerdotis cōsilio zc. quia ob causam rationabilez potest

homo. ergo sufficiebat cōfiteri deo soli. Sȝ nunc deus factus est hō: ꝗ optet nos cōfiteri deo et homi. Scđo rōne vtilitatis: q2 vtile est rōne peti cognitiōis. Quia pctō: aliqñ eređ et aliqñ pctm̄ esse veniale qđ est mortale. Jđ est vtile vt super his instruat a legisperito qlis debȝ esse sacerdos. Deut. xvij. Ascēde ad locum quē elegerit dñs deus tu9. veniesq ad sacerdotē leuitici generis et querēs ab eis q illi indicabūt tibi veritatem. Tercio est vtile ꝓpter celerē peti remissiōes et eius maioris satisfactionē q̄ fit in recōciliā et ꝯfessionē qñ ꝯfitens hoi confitet. Eccl. liij. Quarto est vtile ꝓpt pec cati diminutiōeȝ q̄ fit ex vi clauiū. Potest eñ sacerdos aliqđ relaxare qđ fit ex vi clauiū. Quito ꝓpter gre augmentatiōeȝ et sacerdotis intercessionē. quia grā infusa in ꝯtritiōe frequēter augmētat in ꝯfessiōe et ꝯfessor tenet orare pro ꝯfitente. Scđo venit ex ꝓcepto apl'ico Jaco. v. Cōfitemini alterutrū pctā vrā. Uñ Hugo de sctō victore. Plus eñ facit q seruo hūiliat ꝓpter deū: ꝗ ipi deo soli. Jđ ꝯgruebat tpe grē q pctō: ꝯfiteret nō solū deo. ꝗ etiā homi. Hec ille.

Tercio venit ex ꝓcepto ecclesiastico: vt p3 ex de pe. et re. c. Omis vtriusq sexus fidelis et c. Ratio huius statuti est triplex. Prima est generalis. s. indigentia. quia omēs peccauerunt et egēt gratia dei. Jdeo qlibet debȝ glorificare de um ꝯfitendo et dicendo se esse pctōrem. Secūda ratio est specialis. s. reuerētia sacre cōmunionis. quia oēs tenent sub ꝓcepto cōmunicare scȝ paschē: vt patet in eadē ꝯstitutione. Jdeo pmo debent se purgare a pctis p ꝯfessionē ne indigne accedāt et iudiciū sibi manducēt et bibāt. j. ad Cor. xj. Tercio est singularis. s. vt habeat discretio gregis dñice. Ne lupi. id est infideles et heretici inter agnos. id est fideles latitent. Igit qui nō cōfitentur quasi heretici et infideles

habeant. Ergo dicit pmo. Omnis vtriusq sexus. quia tales ligātur sacramentis ecclesie fidelis. q2 nō baptisati nō ligant huic ꝯstitutioni: vt patȝ de diuortijs. c. gaudemus. Nec etiā cathecumini. Sicut eñ ad fidem nō sunt compellendi: ita nec ad alia sacramēta. cum baptismus sit ianua omniū sacramentorū: vt p3 de bap. et eius effec. c. maiores Dic qui nō habȝ baptismū nō est susceptiuus alicuius sacramēti. Scđo: quia añ annos discretiōis nō tenentur: dē dicit postꝗ ad annos discretiōis puenerit: quia al's actualia peccata nō habēt nisi sint doli capaces. ergo nec ante cōfiteri tenentur: vt p3 de cōse. dist. iiij. c. a puulo. Jdem de furiosis et amētibus. Tercio cōfessio nō est diuidēda: dē dicit oia. Nam nō dȝ dicere vnā partem vni sacerdoti et aliā alteri. vel aliqua tacendo cōfiteri: quia hypocrisis esset. tū etiā quia mēdax videret. Debet ergo pmo cogitare anteꝗ vadat ad sacerdotē quid in iuuētute fecit. Jn adolescētia: in tali loco: in tali tempe: cū tali persona. et tūc omia simul euomere. Quarto debȝ esse secreta: q2 dicit solus et nō alius. i. nō cū alio nō per nūciū: nō p scripturā. Dubitat vtrū liceat alicui ꝯfiteri scripto. Respōdet Cesarius q nō: nisi in necessitate. vt si homo loq nō posset: q2 ore ꝯfessio fit ad salutē. q2 qui semel pctā sua ore fuerit ꝯfessus post scripto se amplius cōfundere poterit sicut penitēs. sicuti sctūs Aug9. fecisse legit in li. cōfes. Tūc obijcit discipulus: qđ est qđ de Carolo impatore legim9 in vita scti Egidij. Jdeȝ di in speculo hystoriali li. xxiiij. Cum sctūs Egidius venisset ad pntiam regl Caroli: cū reuerēter suscepit. Quē inter cetera salutis colloquia rogauit rex: vt pro ipo dignaretur orare: q2 quoddā enorme facinus commiserat qđ nulli vnꝗ aut ipi audēt cōfiteri. Sequetī autē dñica cum egidius

celebraret ꝓ rege orauit. Cui angelus
apparẽs cedulam sup altare posuit in q̃
scriptū erat regis pctm̄ p ordinẽ: et egi
dij p̃cibus ei esse dimissum si tñ peni-
tẽs ꝛ confitẽs ab illo deinde abstineret
Adiunctūqꝫ erat in fine q̄ quicunqꝫ scm̄
egidiū inuocaret ꝓ q̄cūqꝫ cōmisso: si tñ
ab illo desisteret: eiꝰ meritis sibi remis-
sum nō dubitaret. Oblata igit̃ regi ce-
dula ꝛ pctō suo cognito veniã postula-
uit. Dicit cesarius vbi. s̃. q̄ diuina mi-
racula nō sunt imitãda ꝫ potius admi-
rãda: vt si q̄s vellet sua pctã scribere in
cartula ꝛ eã tradere sacerdoti: non vale
ret. Legimꝰ tñ hoc factū fuisse ꝓpt̃ cau
sam rōnabilem ꝛ iussu sacerdotis. Sic
idẽ cesarius dicit dis. ij. c. x. q̄ anno dñi
ccccix. erat parisius quidã iuuenis i stu
dio. q̄ suggerente humano generi ini-
mico quedã pctã cōmiserat. Que obstã
te erubescẽtia nulli hoi ꝯfiteri potuit.
Cogitans tñ q̄ malis p̃parata sunt tor-
mẽta gehẽne: ꝛ q̄ bonis abscōdita sunt
gaudia ꝑhẽnis vite: timẽs etiaꝫ quoti-
die iudiciū dei sup se: intus torq̄batur
morsu ꝯscie ꝛ foris tabescebat in corꝑe
Quid plura miserãte deo in adolescẽte
timor ille seruilis verecundiã vicit ve-
niẽs ad scm̄ victorẽ p̄orẽ vocauit. Qui
statim venit ad locū ꝓ ꝯfessione depu-
tatū. Mira res tantã ꝯtritionẽ miseri-
cors deꝰ cordi eiꝰ cōtulit vt q̄tiẽs inci-
peret ꝯfiteri: totiẽs singultibus intercẽ
pta vox defecit. In oculis lacrime: su-
spiria in pectore: singultus in gutture.
Hec vt vidit p̄or dicit scolari. Vade et
scribe pctã tua in cedula ꝛ defer ad me.
Placuit ꝯsiliū. Iuuenis abijt ꝛ scⱥpsit:
altera die redijt. Et si ꝯfiteri posset ite-
rum tẽptans ꝫ vt p̄us defecit. Et cum
nihil ꝓficeret: cedulam p̄ori porrexit.
Legit p̄or ꝛ obstupuit: dixitqꝫ iuueni.
Nō sufficio tibi solꝰ dare ꝯsiliū: vis vt
ostẽdã abbati ꝛ licẽtiauit eū. Venit p̄or
ad abbatẽ ꝛ ei porrexit cedulã legendã
rem ei per ordinẽ exponẽs. Quid deīn
de genitū sit audiant pctōres ꝛ ꝯsolen
tur desperati. Mox vt abbas cartulam
legendã aperuit totã eius ꝯtinentiã de
letã inuenit. Et dixit abbas p̄ori Quid
legã in cedula ista nihil in ea scriptum
est. Hec vt p̄or audiuit: cedulã simĺ cū
abbate respexit: dixitqꝫ ad illuꝫ. Sciat
ꝓ certo p̃nitas vr̃a dictuꝫ iuuenem in
hac cedula scripsisse pctã sua ꝛ cū a me
fuisset lecta vobis donaui illã legẽdam
sed vt video mi̾icors deꝰ qui maximã
iuuenis ꝯtritionẽ attẽdit culpã iã suffi
ciẽter deleuit ꝛ vocãtes scolarẽ ostẽdert
ei cedulã dicẽtes eius pctã diuinitꝰ de-
leta: quã cū ꝓspexisset ꝛ ex signis cartã
cognouisset in tantū cor eius ex magni
tudine gaudij est dilatatū inq̄tū prius
ex magnitudine tristicie fuerit ãgustia-
tū nullã ei iniũgẽs satisfactionẽ: monu
erũt q̄tenꝰ de ꝑceptis b̄nficijs grãs deo
ageret ꝛ de cetero viueret cautiꝰ. Quī
to dꝫ ꝯfiteri sua pctã ꝛ nō aliena sicut mul-
ti faciũt di. Dñe nō suꝫ vsurariꝰ sicut vici
nus meꝰ nō eñ dꝫ q̄s aliū in ꝯfessione
reuelare viꝫ de pe. di. j. c. q̄uis nisi i he-
resi. Et nō dꝫ ꝑsonã noiare cū q̄ pecca-
uit. Itẽ sacerdos nō dꝫ iterrogare. ꝛ in
tali casu pōt ꝓpriū sacerdotẽ dimittere
ꝛ ꝯfiteri alieno. si peccauit cū sorore qꝛ
forte non noscit aliã ꝑsonã. Sexto dꝫ
ꝯfiteri solū sua pctã nō alia qꝛ dicit pctã
qꝛ nō bona facta sicut begutte q̄ occupãt
sacerdotẽ qꝛ ẽ spẽs iactãtie viꝫ. vj. q. j.
incitare. nec dꝫ ex humilitate aliq̄ pctã
dicere q̄ scit se nō fecisse qꝛ mendacium
est. Septimo ꝟ debet fieri ad minus se
mel in anno. Quia dicit semel in anno
ꝛ sic quilibet x̄pianꝰ cunqꝫ sanctus si etiã
non fecit pctm̄ debet ꝯfiteri in signum
obediẽtie ecclesie. qđ est ꝯtra multos q̄
in tribus vel in q̄tuor annis nunq̄ꝫ sunt
ꝯfessi. ꝫ tales sunt ecclesie romane iobe
dientes. q̄ p̃cepit q̄ ad minus semel in
anno q̄libet dꝫ cōfiteri nisi in quatuor

casib⁹. Primo si q̄s vellet cōmunicare tūc statim anteq̄ ɔmunicet dʒ cōfiteri. Scḋo si q̄s esset in extremis tunc iterū dʒ cito ɔfiteri. Tercio si q̄s vellet peregrinari. Quarto rōne dubij: q2 dubitat an alibi posset hr̄e ɔfessorem q̄ hʒ auctoritatē. Quīto est rōne consciē. q2 ɔsciencia dictat sibi q̄ tūc cōfiteat. Octauo ɔfessio dʒ fieri ꝓprio sacerdoti. Est aūt triplex ꝓprius sacerdos. scʒ papa: ep̄s: ꝛ prochian⁹. ꝛ quibus illi tres suas vices cōmittunt vel auctoritatē tribuūt: vt sunt religiosi p̄uilegiati. Illi sunt ꝓprij sacerdotes sicut ꝛ prochiani: ꝛ hoc auctoritate ap̄lica: vt pʒ in cle. de sepulturis. c. dudū. vbi dicit. Statuimus q̄ magistri priores: prouinciales predicatorū ministri: aut custodes minorūʒ ad p̄ntiam p̄latorum se cōferant p se vel p fratres: quos ad h̄ ydoneos fore putauerint humiliter petituri vt fratres q̄ ad hoc electi fuerint in eoꝝ ciuitatibus: ꝛ dyocesibus ɔfessiones subditorū cōfiteri eis volentiū audire libere valeant. Hec ibi. Ubi nota Jo. an. sup illo verbo libere. dicit q̄ nō est necesse licentiā sacerdotis hr̄e. Et est sil'e de p̄bēdis. c. licʒ ep̄s: vbi s̄m Jo. de lign. sup eodeʒ v̄bo libere. notat q̄ hec auctoritas ꝛ licētia coartari ꝛ limitari nō possit. q̄tū ad p̄sonas: tēpus ꝛ loca. Nō q̄tum ad p̄sonas siue sit clericus. siue laycus. siue mulier. siue masculus: diues vel pauper. iuuenis vel senex. Nec quo ad tēpus: siue sit tp̄e infirmitatis vel sanitatis: pasche pēthecoste vel natalis. Nec loco siue sit in eccl'ia siue in choro vel in cimiterio castro villa vel cāpo. Hec Johēs de lignano sup eodē v̄bo libere. Et rō huius est: q2 libere siḡt oēm libertatē respectu ɔfessionis audiēde. q2 termin⁹ infinitiu⁹ in iure siḡt vl'r: vtʒ. xix. di. si romanoꝝ. Et vbicūq̄ libertas alicui⁹ actus vel rei ɔcedit cōditiōeʒ quāuis vel iuris ɔditor nō adiecit null⁹ addere pōt: nec libertatē amplius ɔditione vel seruitute p̄grauare. Ar. sil'e ex̄ de electiōe. c. vbi periculū li. vj. vbi archidiacon⁹ exponit libere. i. absq̄ oīni conditiōe. Sūt ergo religiosi p̄uilegiati auctoritate apostolica ꝓprij sacerdotes sicut prochiani. Circa quod notandūʒ q̄ ꝓpriū capit dupliciter. Primo put diuidit contra alienū: ꝛ sic accipit Johā. x. Oues ꝓpriū sequunt pastorē: fugiunt autē alienum. Secūdo accipitur ꝓpriū prout diuidit cōtra cōmune ꝛ sic accipit p̄mo Topicoꝝ vbi dicit q̄ propriū est quod vni soli cōuenit ꝛ cōuersim predicat de re: ꝛ indicat q̄d est esse rei. Primo modo accipiēdo ꝓprium vt diuidit cōtra alienū stante illa decretali. Omis vtriusq̄ sexus papa nō potest facere q̄ aliquis nō ɔfiteat semel in anno ꝓprio sacerdoti vel alieno sine eius licentia. Sed secūdo modo stante illa decretali ꝓprio sacerdoti: vt ꝓprium diuidit cōtra cōmune: sic papa in toto orbe est sacerdos ɔmunis: vt cū quis ɔfitetur pape vel alteri de suo mādato cōfitet ꝓprio sacerdoti: cū etiā nec curat⁹ sit ꝓprius sacerdos nisi de mādato pape: ꝛ sic q̄libet religiosus p̄uilegiat⁹ a papa ē ꝓpri⁹ sacerdos put ꝓpriū diuidit ɔ alienū. Item ep̄s pōt i q̄libet prochia ordiare aliq̄s viros ydoneos p̄ter ꝓprios sacerdotes i ɔfessionib⁹ audiendis ꝛ penitētijs iniūgēdis: vtʒ de offi. iudic. ordi. c. Int ceta. Ergo in'tfoforti⁹ us h̄ pōt papa i tota eccia. Itē p ꝓpriū sacerdotē volūt intelligē sacerdotē prochialē: ꝛ tūc sequit q̄ ɔfessus dn̄o pape ꝛ eius penitētiario teneat iterū cōfiteri eadem pctā suo prochiano: quod fatuū est dicere ꝛ erroneū. Itē ipi ponūt capellanos suos. ꝛ qui ɔfitent illis sunt absoluti a pctis eorū: ꝛ sunt ɔfessi proprio sacerdoti. Ergo q̄ sūt ɔfessi penitētiarijs pape vel eoꝝ capellanis sunt etiam absoluti a pctis eoruʒ. Fatuū enim

esset dicere q tales confessi penitentiarijs pape: deberent iterū eadē pctā confiteri suo prochiano. Nō em papa est minus potens ponere capellanos in tota ecclīa q̄ ipsi in ecclesia sua. Sunt ꝯ religiosi xviij sacerdotes put xviij distinguit 3 alleuit ꝫ papa ꝫ eps. Papa cuiuslibz catholici: ꝫ eps cuiuslibet existētis in suo epatu. Scđo nō papa nō est xvi sacerdos vni. q̄ etiā sit cōis illi ꝫ alteri: s sacerdos prochialis est xprius vnius ecclesie sue ꝫ de sua prochia q̄ est oino alienus de illis q̄ sunt de prochia alterius. Ergo ecclesia in ꝯfessionib audiendis posuit q̄tuor ordines in coadiutores prochianoꝝ ꝫ h̄ xpter tria. Primo xpter ipsoꝝ ruditatē q̄ eis vult ꝯfiteri pctā sua vt inueniat grām sic dicit Aug. oz q̄rere sacerdotē q̄ sciat ligare ꝫ soluere ne cū negligētes circa se extiterit negligat etiā a deo q̄ misericorditer monet vt cecus cecum ducatū nō p̄ster ne ambo in fouea cadāt. Planū est em q ignorantia magna in sacerdotib dei toleraē vt dicit volusianus in quadam epl̄a sua ad Aug. Multū q̄ detraberet sacre scripture ꝫ saluti aiarū si xpi fideles ruditati sacerdotū relinquerent. Scđo xpter ꝯfitentiū pluralitatē. Sic em apl̄i vidētes q messis erat multa et operarij pauci rogauerūt dñm messis vt operarios mitteret in vineā suā Luce. x. Ita nūc faciendū est p papā ꝫ epos de religiosis ꝫ alijs viris idoneis. Tercio xpter sacerdotū familiaritatē. Nam familiaritas sacerdotuꝫ circa aliq̄s q̄nq̄ parit ꝯtemptū seu erubescentiā: ꝫ q̄nq̄ parit ipendentiā circa aliq̄s cū ipsi homines sint hn̄tes rancorē ꝫ maliuolentiā ex q̄bus oēs xpifideles retrahi p̄nt ne eis ꝯfiteant. Nono oz fieri sacerdoti ꝫ nō layco aut diacono nisi in articulo necessitatis. Iō dicit sacerdoti. Sed q̄lis oz esse sacerdos. Rn̄det q in se oz h̄re sex q̄ ponunt i.c. ouđ. vbi. s. Primo oz esse sufficiēs in scia. Nā defectus scie facit aliquē ineligibilē ex de elec. c. ꝯgregatio. Vn̄ assumēdi dn̄t habere noticiā canonū di. xxxviij. c. q̄ ipsis. Secūdo oz esse idoneus fm hugonē. Idoneus est irrephēsibilis vtilis ꝫ conueniens. ꝫ q̄si conformis cuilibet ꝫ mature etatis. q2 periculosum est valde q iuuenes mulieres cōfitent istis iuuenib sacerdotibus. q2 possent eos incitare ad simile peccatū. Ergo requiraē etas matura de eta. ꝫ q̄li. ordi. ex tenore. Tercio requiraē q sit vite pbate alias bonam vitā ꝫ modestā suadere alijs nō posset. xxvi. di. vna tm̄. ꝫ. xlvij. di. c. sicut hūi necesse. Ideo dicit ecclesia. xij. Qui si bi neq̄ cui bonus: Vñ Bernardus ad eugeniū. Probatos oportet eligi: non pbandos. Quarto requiraē q sit persona discreta et sciat soluere et ligare et misericordiā cum rigore miscere vt pz xlv. di. c. disciplina vel misericordia mltum destituitur si vna sine altera teneatur. Itē debet esse discretus caute inq̄rendo circūstantias pcti. ꝫ nulli peccatum reuelare vt pz in eadem. Ois qui iuste. Quinto debet esse modestus: que ꝯsistit in tpantia ꝫ pudoꝛe. xxxv. di. Ecclesie pncipes. An nō ignominia ꝫ cōfusio Ihm xpm crucifixum pauperem ꝫ esurientē farsis p̄dicare corporib: et ieiunioꝝ doctrinā rubentes buccas tumētiaq̄ ora proferre. hec Hieronym. Sexto debet esse perit vt sciat discernere inter leprā ꝫ leprā de pe. dist. v. cōsideret. Ista requirunt ad tā salubre officiū in volētibus audire ꝯfessionē. Decimo debet penitentia sibi iniuncta xprijs viribus adimplere. Debēt em̄ sacerdotes in penitētijs iniungēdis non esse nimis rigidi. Hanc questionē determinat. Crisostom sup matheū supra illud verbū. Alligāt onera grauia et importabilia ꝫ imponūt in humeros hominū. Ostendens triplici rōne: ꝯfesso-

res nō graue ⁊ importabilē penitentiā cōfitentibus debere imponere. Primo quidē ex parte dei: q2 si pr̄familias est largus: dispensator nō d3 esse parcus ⁊ tenax: s3 deus largus est ⁊ benignus iō sacerdos austerus minus esse nō debet Cuius exemplū p3 in adultera cui dn̄s dixit. Vade ⁊ āplius noli peccare. Itē in maria magdalena. Scd̄o ex pte peccatoris. Si em̄ aliq̄s fascem magnā super humeros alicuius pueri imponeret: necessariū est vel vt fascē reijciat vl̄ q̄ sub pondere restringat. Sic si graue pōdus pene imponitur aut cui necesse est. aut q̄ penā impositā nō portet: aut si portare incipiat dū ipsam sufferre nō pōt q̄ amplius peccet. Et sic sequit̄ q̄ dū penā fugit eternam vitam contēnit. Tercio ex parte sacerdotis: q̄ multum delinquit f̄m Gregoriū: vt iusticia sine misericordia: vel misericordia sine iusticia teneat̄ semꝑ tutius est ⁊ laudabili⁹ magis declinare ad misericordiā q̄ ad rigorem iusticie. Vn̄ dicit Crisostom⁹. Hic si contingit nos errare modicā penitentiā imponentes: melius tn̄ est vt ꝓpter misericordiā reddamus rationē q̄ de crudelitate iusticie Vndecimo debet penitentiā iniunctā ꝓprijs viribus portare. Quod dicit proprijs viribus. Queritur vtrum vnus homo pro altero satisfacere posset. Respōdet petrus de tarantasia q̄ duplex est effectus satisfactionis. Vnus solutio debiti peccatorum precedentiū. Alter excisio causarum peccatorum sequentium. Quo ad hūc effectum scd̄m: nō pōt vnus homo satisfacere ꝓ altero q2 ꝑ ieiuniū vnius: caro alterius nō domat̄. Quo ad pmū effectū est distinguendu3 q2 si alius est impotēs ꝑ se facere tūc alius qui est in caritate pōt ꝓ eo satisfacere. Si aute3 est potēs tūc oportet q̄ ipsemet apō deum satisfaciat. Pōt tn̄ iuuari ꝑ alterū. Sed thomas dicit q̄ etiā si potens est iste penitēs nihilominus alius pōt ꝓ eo satisfacere. S3 nō est ꝑmittendū vt aliq̄s ꝓ alio satisfaciat nisi defectus aliquis appareat in penitēte vel corpalis ꝑ quē sit impotēs ad sustinendū: vl̄ spiritualis ꝑ quē sit ꝓmptus ad portandū penā. Duodecimo debet licentiā petere: si vult alieno sacerdoti ꝯfiteri: q2 di. Si q̄s iusta de causa voluerit alieno sacerdoti ꝯfiteri ꝑus obtineat licentiā ꝓprij sacerdotis. Hoc est verū ꝓut ꝓprium distinguit̄ ꝯ alienū: ⁊ nō ꝓut distinguit̄ ꝯtra cōe. Quia si q̄s vellet alieno ꝓrochiali pastori ꝯfiteri tenet̄ petere licentiā sui ꝓprij pastoris cū ali⁹ nō posset eū ligare vel soluere. Si aūt ꝓpriu3 distinguit̄ ꝯ cōe: nō tenet̄ petere licentiam a suo plebano q2 ep̄us est sacerdos cōis: nec si q̄s vellet confiteri pape aut eius penitētiario: vel haberi ab eo generalē licentiā vt sunt religiosi ꝑuilegiati q̄ nō tenent̄ petere licentiam. Quia isti sunt ꝓprij sacerdotes sicut ⁊ plebanus ꝓut ꝓpriū distinguit̄ ꝯ alienū. Si tn̄ petat licentiā nō peccat̄ s3 meret̄ dupliciter. Primo q2 in petēdo licentiā ꝑ bonū obediētie meret̄ ⁊ finis mag̃ meritorius reddit̄. Scd̄o: q2 ꝑ humilitatē petēdi licentiā a nota ꝯtēptus ⁊ inobediētie excusat̄. Quā notā fortassis videret̄ incurrere si nō petita licētia alij ꝑsu meret ꝯfiteri. Sunt tn̄ multi casus in q̄bus de irreq̄sito curato immo ꝯ ipsius ꝓhibitionē exp̄ssa3 pōt ꝯfiteri. Prim⁹ si sacerdos sit inscius. Scd̄s: si est reuelator ꝯfessionis. Tercius: si ipsemet est particeps criminis sc3 si peccauit cum ꝑsona q̄ ꝯfiteri ꝯcupiscit tūc tollit̄ erubescētia cōfitētī: q̄ est pars satisfactiōis Quart⁹ sit timeat̄ q̄ ꝑsona ꝯfitentē sollicitet ad pcm̄ et maxime si hoc cōstat ex ꝓbabilib⁹ indicijs. Quintus si peccatū cōmissum sit directe ꝯ personā curati ⁊ potissime si sit tale peccatum cuius confessio requirit exp̄ssam circūstā

tiā illius psone in q̄ ɔmissuz est vicz de
infamia ꝛ de detractiōe ꝛc. Sz quid fiet
si ex mētis ptinatia petitā a subdito ne
get licentiā ꝛ ꝓhibet ne alteri cōfiteat.
Dicendū ꝙ i hoc casu dicūt magni do
ctores ꝙ subditus nō tenet sibi obedi-
re in h casu: q2 est ɔtra suā salutē. Va-
dat ad illū q̄ auctoritate ap̄lica vel etiā
ep̄i ip̄m pōt absoluere. Nō eñ tenet ei
obedire in h casu: q2 talis ꝓhibitio est
directe ɔ charitatē ꝛ ɔtra subditi salutē
Priuilegiat⁹ tñ si aliquē absoluit dz ei
iniūgere ꝙ ꝓfitet se ꝓprio sacerdoti et
dicat se eē ɔfessuz ꝛ absolutū: ꝛ sacer te-
net ei credere ꝛ ei eucharistiā mistrare.

Honora patrem ꝛ matrem.

Dodecimo pec-

cāt cōtra illud p̄ceptū. Honora
patrē ꝛ matrē. s. q̄ nō honorant
p̄rem supnaturalē. s. deū oipotentē. De
q̄bus ipse dicit p os Malachie ꝓphete
Si ego pater sum: vbi est honor meus.
Nam ab illo p̄re hēmus esse magis pfe
ctū. Nā a parētibus habem⁹ carnem a
deo hūanitatē Deut. xxxij Nunq̄d ipe
est pater tu⁹ q̄ te creauit. Non tm̄ no-
ster s̄ oim creaturaꝝ: vtz Job. xxxviij.
Quis est pluuie pat: aut q̄s genuit stil
las roris ꝛc. Scd̄o ipe est pater nr̄ per
gubernatiō: ꝛ oim creaturaꝝ. Sapie.
xiiij. Tu pater oia gubernas tua proui
dētia. Et licz oia gubernat: tñ hoiem p̄
cipue: q2 non est cura deo de bobus: vt
ap̄ls ait ad Corinth. Itē ps̄. Hoies et
iumēta saluabis dñe. Sz nō eque sequi
tur. Filij aūt hoim sperabūt in tegmi-
ne alarū tuarū. Tercio est pater noster
per castigationē. Prouerb. iij. Quē eñ
dñs diligit. corripit ꝛ castigit. Idē Pro
uerb. xij. Quarto est pater noster per
adoptionē: ad Romanos. viij. Nō eñ
accepistis spiritū seruitutis sed adopti
onis: in quo clamam⁹ abba pater. Qui
to per eternā glorificationē. Pater no

ster qui es in celis. Math. vj. Idem. c.
xxiij. Patrē nolite vobis vocare super
terrā. Unus eñ pater vester in celis est
Sed multi hunc vocāt patrē cuius nō
sunt filij: s̄ illius de quo scriptū est Jo-
han. viij. Vos ex patre dyabolo estis:
vt sunt vsurarij: raptores: cōcubinarij
ꝛc. Et talē patrē non debemus nos ho
norare: s̄ deū dicente ap̄lo ad Roma-
nos. Benedictō ꝛ claritas honor ꝛ gra
tiarūactio: ꝛ virtus deo nostro in secu-
la seculorū. Sed tamen p̄rem debemus
honorare quadrupliciter. Primo in se
ipso. Scd̄o in eius vnico filio. Tercio
in ecclesia sua sancta. Quarto in ei⁹ ma
tre benedicta. Primo debemus eū ho
norare in seipo pro omibus suis benefi
cijs: tam donis naturalibus q̄ȝ gratuita
tis donis iuges gratiarūactiōes referē
do. Ad qd̄ exequendū te monet scriptu
ra: corporalis creatura ꝛ angelica natu
ra. Scriptura dicit. Benedicam domi
nū in omni tempore: semp laus eius in
ore meo. De creatura dicit ꝓpheta. Lau
date eum sol ꝛ luna: laudate eum oēs
stelle ꝛ lumen ꝛc. Laudate eum in tym
pano ꝛ choro: laudate eum in cordis et
organo. Uidemus eñ ꝙ auicule statim
cantant: et suum factorem laudant cuz
in aurora lucis beneficium dei sentiunt
Valde autem absurdū est ꝙ ibi obmu
tescit rationalis creatura vbi deo plau
dit ꝛ iubilat irrationalis creatura. Idē
patz in angelica creatura. Esaie. vj. Ui
di duo serophin clamantia: alter ad alte
rum sanctus sanctus sanctus dominus
deus sabaoth. Plena est terra omnis
gloria eius. Item Job. Vbi eras cum
me laudarent astra matutina ꝛ iubila-
rent omēs filij dei. Igitur deum patrē
omnes debemus laudare ꝛ honorare:
tam clericus q̄ȝ laycus. Clericus cantu
ꝛ deuota iubilatione: laycus vero deuo
ta oratione. Primo igitur clerici debēt
deum laudare cum cantu ꝛ iubilatione

dicentes cum Esa.c.v. Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vinee mee. Circa quod notandum q quadruplex est cantus scz.
Cantus erroris et vanitatis.
Cantus honoris et dignitatis.
Cantus amoris et sanctitatis.
Cantus inexplicabilis dulcoris et felicitatis. Primus dicit cantus erroris et vanitatis. De quo Amos. viij. Convertam festiuitates vestras in luctum: et omnia cantica in planctum. Inducam super omne dorsum vestrum saccum: et super omne caput vestrum caluicium. Cosiderare debemus q iustus iudex sit deus. Quia i festiuitatibus solet hoies plus pecari inuice et cantica vanitatis frequetare. Ideo dicit. convertam ciuitates vestras in luctu et omnia cantica in planctu. Hec ad lram ondit post morte O miser ho qui mundu nuc diligis et multum sollicitus es cu vadis ad choream scz de ornatu vestium depositione criniu et no cogitas pena penam venturam. Igitur istud canticu non est canendum. Primo rone loci. Na stultus ho reputaret q cantaret cu ad mortem duceret. Sic multi sunt iuuenculi: tales em sunt ad mortem tripudiates. Unde August. Presens vita nihil aliud est q cursus ad mortem. Ut fran. petrar. li.j. de re. vtri. fortu. c. xxiij. Ait discipulo suo gloriati. Cano dulce. Ait. Nescis q dulcis morti propinquus olor canit. Plures olim gaudio q tristicia periere. Caue. nam scriptum est. Extrema gaudia luctus occupat. Et rursus. Ad ruinam exaltabitur impius. Et no immerito. Singuli em dies hore et momenta ad sepulcru te vehut. Et infra. O si audires suspiria sanctor. O si hine aures tuas damnator gemitus et lamenta percellerent hinc beator iubilus et cantus angelici atq illa celestis armonia quas pictagoras ponit. Aristoti. euertit. Cicero instaurat. Tibi aut pietas fidesq suggerit esse ibi ppetuas et pdulces voces: nec no celor ac celestium incolar pena illam causaz et eterna sine fine laudantium. Si hec oia tuis auribus inferrent q clare decerneres: qs concentus dulcior quis inde salubrior. Hunc surdo sensui solum iudiciu comittis. Hec ille. Quo q possumus cantare in valle huius miserie: huius figura habem in filijs israel in babylonia sedentibus. Ps. ps. Super flumina babylonis illic sedimus. &c. Dixerut eis babylonij. Cantate nobis de canticis syon. Rnderunt. Quo cantabimus canticu dni in terra aliena. Quid tuc debet esse de cantu dyaboli. Vn Augu. In valle huius miserie sumus in qua est magis flendu quo minus flemus Ergo inuocamus matre diuine misericordie dicentes. Ad te clamamus exules filij eue. Ad te suspiramus gementes et flentes in hac lacrimarum valle. Secundo: ratione exempli. Unde gregori. Omnis xpi actio est nostra instructio. Quis inquit flere non debeat cum xpo verbo et exemplo nos moneat dicens. Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Et Luce xix. Cum appropinquasset hierosolymam videns ciuitatem fleuit sup illam Hec. co patit dei filius et plorat: homo patitur et ridet. Tercio ratione finis: quia ducit ad penam. Vn Gregorius. Momentaneum est qd delectat: eternum do qd eruciat. Vn. Post magnu risum sequit sepissime fletus. Prouerb. xiiij. Risus dolore miscebit: et extrema gaudij luctus occupat. Unde fran. petrar. vbi supra. Prestantius em est fledo ad gaudium q gaudedo ad gemitum peruenire. Fere etia cantu et volucres falluntur: et qd mirabilius est musica pisces tagi. Nota tibi arionis est fabula ac delphinis q de tato piculo scolumis euasit: primum terris appulsus ast na-

tantis piscis tergo insidēs fidicem. Ad
huc syrenes cātu fallere creditum. Il-
lud vero nō creditum: sed cōpertū est vt
quotidie blādis verbis hō hominē fal
lit. Et nihil ad fallendum voce aptius.
Hec ille. Legimꝰ de sorore sancti Da-
miani ꝙ semel steterat in sua deuotione
⁊ audierat vnā valde dulciter cantantē
Illa vero surgens accessit ad fenestram
auscultans ibi. Quo cantu mirabiliter
delectabat. Et finaliter ipsa decessit de
hac vita: ⁊ ducta fuit ad purgatorium.
In quo trigita diebus stetit. ⁊ illis tri-
ginta diebꝰ elapsis apparuit fratri suo.
Qui interrogauit eam quomō se habe
ret. Illa respōdit ꝙ triginta diebus fu
it in purgatorio ꝓpt hoc ꝙ audiuit dul
citer cantare seculare cantum. Ecce si
tantū fuit illa punita ꝙ audierat: quid
tūc illis qui cantāt ⁊ dictant huiusmo-
di cantica denigrātes famam virginum
et religiosorum. Dubitat vtrum cōpo-
nere cantica amatoria ⁊ cantilenas car
nalis amoris sit mortale peccatū. Re
spōdet ꝙ hoc tribus modis pōt eē pec
catū mortale. Primo si hoc fiat ꝓpter
sui vel alterius cōcupiscētie excitatiōꝫ
⁊ calefactionē. Obedie enī corpus no
strū imaginationi ꝗtum ad alteratione
sic ad motionē. Un sicut excitant ocu
li ad lacrymādū auditis aliqbus hym-
nis ⁊ psalmis tristicie modo ꝙ dic Au-
gustinꝰ ꝙ voces hymnoꝝ ⁊ psalmoꝝ
influebāt auribꝰ eius ⁊ fluebāt lachry-
me ⁊c. Sic mēbra carnis possunt inflā
mari ⁊ excitari ad ꝯcupiscendū: auditꝭ
cātilenis exprimētibus ꝑticulares opa
tiōes ⁊ verba amatoꝝ. Qui ergo tali fi-
ne huiusmodi cātica cōponit vt ad cō-
cupiscentiam alterius inordinate ex-
citet ⁊ inflāmetur sine pctō nō pōt esse
⁊ est bū mortale: quia plus est pctm̄ ore
prorūpere ꝗ corde ꝯcipere: sicut plus
est pctm̄ operari ꝗ ore loqui. Sed cō-
stat ꝙ dicēte Saluatore. ꝙ viderit mu-

lierē ad ꝯcupiscendū eam: iā mechatꝰ
est eā in corde suo. Ergo talē ꝯcupiscē-
tiā ore ⁊ cantu exprimere amplius pec
catū est. De his dicit salomon in eccle-
siaste. c. ij. Feci mihi cātores ⁊ cātatri-
ces ⁊ delicias filiorū hoim ciphos ⁊ vr
ceolos i ministerio ⁊c. Hec dī vana de-
lectatio. de qbus Iob. xxj. Tenēt tym
panū ⁊ cytharā ⁊ gaudēt ad sonitū or-
gani: ducūt in bonis dies suos ⁊ i pun-
cto ad infernū descendūt. Querit vtrū
liceat vti aliqñ cātoribus ⁊ cantatrici-
bus ⁊ carminibus secularibus. Rñdet
ꝙ sic dūmodo nō fiāt a ꝑsonis ecclesia
sticis sacerdotibus ⁊ religiosis in locꝭ
⁊ tpibus interdictis ex dissolutiōe mē-
tis: causa lasciuie et maxie in publicis
choreis. Istis exceptis dūmodo fiant
causa recreatiōis animi fatigati cū mo
deramie: causa exercitationis: turpi di
ctamie excluso pñt licite tolerari. qꝛ est
eutropolia: de ꝙ nota supra i sermōe de
ludo. Idō quo ad clericos scribit i cano-
ne. xxxiiij. dis. c. Presbyteri dyacones
subdiaconi: his ceterisꝰ nō misceant vbi
amatoria cātant aut turpia aut obsceni
motus corpis choreis ⁊ saltationiꝫ us
efferunt: ne auditꝰ ⁊ obtutus sacris mi
nisterijs deputatꝰ turpiū spectaculorū
atqꝫ verboꝝ cōtagione polluant. Si er
go inhibet eis auditꝰ seculariū cāto-
rū: multomagꝭ eoꝝ cātus. A fortiori h
nō ꝯuenit monachis. qꝛ scribit Hiero.
aduersus vigilantiū dicēs. Monachꝰ
plāgentis officiū hꝫ qui se vel mundū
lugeat ⁊ dñi pauidus ꝑstoletur aduen
tum. Et ponitur. xvj. q. j. c. Monachꝰ.
Si ergo officiū monachi est plāgere vł
lugere nullo mō sibi competit seculari
ter decantare. Necqꝫ etiam moniali que
nūc frequēter intersunt. Immo ipe me
lius sciūt canere cātica secularia ꝗ se-
culares ꝑsone. De quo dī in Cano. xcij.
dist. c. Cantantes ⁊ psallentes in cordi
bus vestris dño. Audiāt hoc adolescen

cut ipsi locant leuāt ꝛ portāt corp⁹ ebꝛi sit in altari: sic ipsa portauit i vtero suo in mansib⁹: in bꝛachijs quia est imago dei. Sic quilibet homo est honoꝛand⁹ quia est ad imaginem dei creat⁹: quia credendū est ꝙ quilibet homo habeat aliquod bonū q̄uis lateat ꝑpter quod est honoꝛandus. Ideo dī ad Philip. In humilitate supioꝛes sibi inuicē arbitrantes. Peccat tamē quis cū honorem sibi exhibitum nō refert in gloꝛiā dei sed in gloꝛiam vanam. Secundo cū quis querit honoꝛem de peccato sicut in choꝛeis: cantilenis illicitis: in superbia vestium: in toꝛneamentis. Vnde Bern. Quid est magis illicitū ꝛ periculosum: ꝙ letari cū malefeceris ꝛ i rebus pessimis exultare. Tertio cū propter honoꝛē quē querit odit aliū q pl⁹ ab eo honoꝛat ꝛ nō fauet illi honoꝛem illū. Qḋ est ꝯtra charitatē ꝓximi ꝛ indignātur ꝯtra eū qui eū honoꝛat sicut fecit Aman mardocheo iudeo. Quarto cū q̄s nimiā cōplacentiā hȝ in honoꝛe sibi exhibito. vt cū capuciū corā eo deponit vl' eū dñm vocando vl' domicellam vel pulchrā dñam ꝛ sanctū ꝛc̄. qñ in hmōi maioꝛē complacentiā hȝ ꝙ̄ in deo tūc deū grauit offendit. Quia dicit aug⁹. Nullū pctm̄ est adeo veniale qḋ nō fiat moꝛtale dū placet. Est ergo talis honoꝛ suscipiēdus cū metu ꝛ reuerentia. vtꝫ. j. q. j. c. nō est. ꝛ est deo cum humili coꝛde offerendus: dicēdo cū ps̄. Nō nob dñe nō nob: ſ; nol tuo da gloꝛiam. Iō dicit apl's. Soli deo honoꝛ ꝛ glia. Quinto cū dolet de h ꝙ nō honoꝛant sicut alij vn̄ spernāt. Vn̄ frā. petrar. li. ij. de re. vl. foꝛ. ca. xxxv. dic discipl'o suo. Spernoꝛ. R̄ndit. Circa h verbum vnū tria bona dixere eē aliq scꝫ sperne re mundū spnere sese: ꝛ spnere se sperni. Hoc tibi vltimo opus ē. Sequit in fra. Quoꝝ maximū est herodes pessimus miserrimusq̄ hoim: xp̄m spꝛeuit. Hec ille. Non eñ debem⁹ dolere ꝙ ab aliquib⁹ spernamur eū hoc xp̄o dño acciderit: nō eñ debem⁹ querere h in pñti honoꝛē sicut faciunt pagani ꝛ increduli q nō hñt de futura vita: ſ; debem⁹ appetere honoꝛē future vite vbi ē honoꝛ ꝛ gloꝛia sempiterna: quā nobis ꝓstare dignet ille q viuit ꝛ regnat ꝛc̄.

De honoꝛe quē tenemur ecclesie.

Honoꝛem mater

nuꝫ obligamur ecclesie. De q̄ ad Gal. iiij. Que sursum ē hierusalem mater nr̄a libera est. Sursum est quo ad desideriū. Vn̄ thob. iiij. Honoꝛē habebis ad matrē tuā omib⁹ diebus vite tue: ꝛ gemitus matris tue ne vnꝙ obliuiscaris. Dicit glo. super ps̄. xxvj. Sicut mater carnalis in sobole carnali q̄nꝙ viciſſitudinē obſuat: ita spūali educatiōe sctā ecclīa eadē obseruat Primo eñ in vtero ꝯcipit puer. Secūdo in vtero alit. Tertio in lucē emittitur. Quarto manib⁹ mr̄is gestatur. Quinto ablactat vt ad mensam patris accedat ꝛ validioꝛi cibo alat: ita ꝛ q̄s sctā ecclīa educat. Primo in vtero nascunt. i. ꝯcipiunt: dū rudimēta xp̄iane fidei: in cathecismo ꝛ exoꝛcismo suscipiūt. Secūdo in vtero alunt dū i illis rudimētis plenius infoꝛmant. Tertio p baptismū ꝛ alioꝝ sacramētoꝝ ꝑceptionē generant. Quarto quasi manibus ecclesie poꝛtant ꝛ lacte nutriūtur dum simplicioꝛi ꝛ faciliori ecclesie doctrina imbuunt. Quinto ablactant qñ a lacte simplicis sensus accedunt ad mensam vt solido vescant pane: cibo scꝫ angeloꝝ. Hec glosa. De illis bñficijs ecclesiaꝫ nō honoꝛare ꝛ ei gratias nō referre magna ingratitudo ē. Unde Bern. super qui habitat. Accipiendis indignus est: qui fuerit de acceptis ingratus. Sunt tamē multi filij ecclīe ꝓch dolor valde ingrati: vt sunt ecclesiaruꝫ

violatores: ecclesiaꝝ psecutores: ecclesiarū spoliatores: ecclesiarū exactores Tales eni nō honorant matrē quia ipsa oim bonoꝝ mater est. Sap. vij. Primi sunt ecclesie violatores: que violatur in multis casib⁹. Primo si fuerit combusta: ⁊ in illo casu ecclesia est ɔsecranda. Sed si tectum vel aliquod hmōi ⁊ nō pretiosū nō oportet nisi esset ecclesia testudinata que p cōbustionē destrueretur enormiter: tūc oporteret. vt p3 extra ō ɔse. eccle. c. ꝓposuisti. ⁊ de cō. di. .j. c. ecclesijs. vbi dī. Ecclesijs semel cōsecratis nō debet iterū ɔsecratio adhiberi: nisi ab igne cōbuste aut sanguis effusione: aut cuiuscꝫ semie pollute fuerint. Jō attendāt quantū peccāt q̄ incendūt ecclesias. Tales dn̄t penitere. xij. annis. vt p3. xvij. q. iiij. c. Si qs ecclesiam igne cōbusserit duodecim annis: penitecat et eādē sedule restituat: ⁊ tales sunt ipso facto excōicati. vt p3 extra de sentē. excō. c. tua nos duxit fraternitas ɔsulenda. Et infra. Fraternitati tue taliter respondemus ꝙ nō solū hij qui in clericos temerarias manus iniciunt sed etiā incendiarij: exquo sunt per ecclesiasticā sententiam publicati ꝓ absolutionis beneficio habendo ad sedem apostolicam sunt mittēdi. Hec ibi. Sed qn̄ nō sunt denūciati possunt ab epō absolui: vt p3 ibidē. c. Nup. Vbi dicit̄ quādo ɔditor canonis sibi absolutionem nō reseruat eoipo ɔcessisse videtur facultatem alijs relaxandi. Quidam etiam extendūt hanc sentētiā ad incēdiarios domoꝝ religiosaꝝ. Secūdo est recōciliāda: quādo est polluta effusione sanguinis. vt p3 de cō. dist. j. Ecclesijs semel deo ɔsecratis nō debet iterum ɔsecratio adhiberi: nisi sanguinis effusione pollute fuerint ⁊c. Sed si polluitur cimiterium. nō ꝓpter hoc violata est ecclesia: quia minus non trahit ad se maius: ꝫ bene ecōtra: vt p3 de

cō. eccle. li. vj. c. si ecclīam. Vbi dī. Si ecclesiaꝫ pollui sanguinis aut seminis effusione ɔtingat ipsum cimiteriū si ɔtiguū sit ecclesie censetur esse pollutum. Vnde anteꝙ recōsiliatus fuerit: nō debet in eo aliquis sepeliri. Secus si remotus fuerit ab eodem. Nō sic qꝫ in casu econtrario vt videlicet polluto cimiterio cuius ecclesie ɔtiguo debeat ecclesia reputari polluta: ne minus dignuꝫ maius aliquid accessorium ꝑncipale ad se trahere videatur. Hec glosa Job an. sup verbo sanguinis. dicit humāi ⁊ animo iniurioso. Vnde si ibi occidatur canis vel human⁹ sanguis casu effunditur ecclesia nō est recōciliāda. Sed si ea occidit̄ homo sine sanguinis effusione recōciliabitur ꝓpter criminis horrorem. vt p3 de cō. eccle. c. ꝓposuisti. Etiā si sanctus homo in ea occideretur. Quia quāuis ꝓpter sanguinis effusionem sanctificaretur: polluitur tamen propter peccatum occisoris. Tertio violatur ꝓpter effusionem seminis scꝫ humani: nō canis vt3 de cō. di. j. c. ecclesie. Vbi dicitur. Aut cuiuscunꝙ semine polluta. dicit glosa per fornicationeꝫ ⁊ adulterium. Dicit Johannes andree in ca. si ecclesia. lib. vj. de cōsecratione eccle. vbi supra sup verbo seminis etiam vxoris. Caueant ergo seculares cum tranctant de amore ⁊ fornicatione ꝙ egrediantur ecclesiam aut cimiteriuꝫ quia in his casib⁹ oportet ꝙ ecclīa recōcilietur ⁊ cimiteriū: si ɔsecrata sint per aquā pontificalem q̄ fit ex cinere ⁊ vino ⁊c. vt3 de cō. eccle. c. ꝓposuisti. ⁊. c. aqua. Sed si nō fuerit ɔsecreta ⁊ violat̄ semis aut sanguinis effusione poterit eam recōciliare simplex sacerdos cū aqua exorcisata. vt p3 de cō. eccle. ca. si eccle. Quarto polluitur ecclīa ⁊ cimiteriū cum in eis tumulant̄ corpora excōmunicatorum vt si iudeus vł paganus vel excō

municatus in ecclesia vel cimiterio sepeliantur sunt violata. vt patet extra de cõ. eccle. ca. cõsuluisti vbi dicitur. Cimiteria in quibus excõmunicatorum corpora sepeliri cõtingat: recõciliāda erunt aspersione solenniter benedicte sicut in dedicatione ecclesiarū solet fieri et cõsueuit. Hec ibidem. Et illa corpora si discerni possunt: sunt exhumāda et extra cimiterium projicienda: vt extra de sepul. ca. sacris. Idem fieri debet si est in ecclesia sic fecit beatus martinus. Nam legitur in eius vita cū quidam sub nomine martyris coleretur et a martino nihil de eius vita vel merito inuenire posset: quadam die sup sepulcrum stans orauit vt quis esset vel cuius meriti indicaret. Conuersus ad leuam vidit vmbram nigerrimā stare. Qui a martino iuratus dixit se latronem fuisse et ob scelera sua pcussum eē. Continuo ergo sanctus martinus eum exhumari fecit. Quito modo violatur si p violentiam de ecclesia vel cimiterio aliquis abstrahatur. Iste casus plus est de ɔsuetudine q̄ de iure: quia ecclesia tueri debet illos qui fugiunt ad eā. vt ptz. xvij. q. iiij. c. reum vbi dicit. Reum ad ecclesiam fugientem nemo abstrahere audeat neq̄ inde damnare ad penam vel ad mortem vt honor ecclesie ɔseruetur: sed rectores eius pacem et vitam et membra obtinere studeant. Hec ibi. Idē ptz. xxiij. q. v. c. reos sanguinis defendat ecclesia ne effusionis sanguinis pticeps fiat. Idem pz extra de emu. eccle. c. iter alia. Hoc habemus ex veteri testamēto. j. Machab. x. vbi dicitur q̄ rex demetrius statuit q̄ quicunq̄ fugerit in templum quod est in hierusalem et in omnibus finibus eius obnoxius regi in omni negocio dimittatur. Idem venit ex statuto gentiliū: sicut dicit Augusti. li. j. de ciuitate dei ca. xxiiij. q̄ romulus et remus azilum constituisse perhibētur quo cum quis ɔfugeret: ab omi noxa liber essz augere querētes creande multitudinem ciuitatis. Mirandum in honorem christi precessit exemplum. Hoc constituerunt euasores vrbis quod antea ɔditores. Et hoc fecerunt illi vt ciuium suorum numerus compleretur: quod fecerunt isti vt suorum hostium numerositas seruaretur. Hāc historiam recitat Augustinus contra romanos asserentes duz populus romanus cultui multorum deorum: fuit deditus nō est passus talia qualia temporibus christianorum et semper succubuerūt. Contra q̄s inducit q̄ anno domini. ccccxij. qñ roma fuit capta a gothis preceptuz erat a rege gothorum scz allarico prius q̄ vrbs caperetur vt si qui in sancta loca precipue apostolorum petri et pauli cõfugissent securi et inuiolati esse sinerētur. Deinde quantū possent a sanguie temperarēt. Ecce quomõ eis precipiebatur propter reuerentiam nomis xpi q̄ in nulla historia eorum legit q̄ hostes capta aliqua ciuitate pepcerūt fugientibus in templa deorum suorum sicut ipsi ad loca apostolorum. Et pbat hoc p poetam virgiliū in eneidis de priamo qui tempe excidij troiani regnabat q̄ ad aram Jouis fugiens ibidē trucidatus est. Ideo quantum ad illud exemplum christi alludēs verbis virgilij sic dicit. Vidit eneas priamum per aras sanguine fedantem: quos ipse sacrauerat ignes id est quibus in sacrificijs vsus fuerat. Alium exemplum virgilij ponit ibidem q̄ Dyomedes et Ulixes cesis summe custodibus arcis corripuere sacraz effigiem manibusq̄ cruentis virgineas ausi diue contingere vittas. Fuit enim palladium quoddam simulacrum dee palladis de qua prophetatum fuit ab appolline q̄ q̄diu troia haberet palladiū taz diu sta-

tet eius imperiū. Trucidatis ergo tro
ianis in captione vrbis deliberauerūt
greci quid de his agendū esset qui ad
tēpla deoꝝ confugerēt. Et decretū est
a grecis cōcorditer ꝙ necarentur ⁊ sic
dyomedes ⁊ vlixes interfecerūt custo
des illꝰ simulachri coram simulachro
in arce. Tertium exemplū ponit augu
stinus li.j. de ciuitate dei. c.vj. de mar-
co marcello qui syracusaꝫ vrbem orna
tissimam cepit. De quo fert eam prius
fleuisse ruituram. Nec vspiam legitur
ab imperatore tam casto fuisse pceptum
vt quisqꝫ si ad illud templū fugisset ha
beretur illesus. Et sic patet ꝙ romani
fuerūt per exemplū defensati ꝙ nullꝰ
cōfugiēs ad loca martyrū aut ad eccle
sias vel cimiteria esset p vim extrahen
dus: etiaꝫ si iudeus vel paganus ibi cō
curreret. vt dicūt guilhelmꝰ ⁊ innocen
tius. C. de his qui ad eccl'iam cōfugi-
unt. l.j. Fallit hoc tamē primo quādo
est publicus latro. vt pꝫ extra de emu-
nitate eccl'iaꝝ capitulo. Inter cetera.
De talibus intelligendū est quod di-
citur Exo.xxj. Si qs de industria oc-
ciderit proximū suum ⁊ per insidias ā
altari meo euelles euꝫ vt moriat. Qui
pcusserit patrem suum aut matrē: mor
te moriat ⁊c. Extra de homicidijs. c.j.
Sic Joab fuit captꝰ ab altari cū inter-
fecisset amasam. vt pꝫ. iij. Reg. ij. Se-
cūdo fallit in illo qui est nocturnus de
populator agroꝝ. Tertio qui mutilati
onem membroꝝ ⁊ cedes in earum ci-
miterijs facit: quia frustra inuocat legꝭ
auxilium qui cōmittit in legem. Et il-
le casus patet de emunitate eccl'iaꝝ. c.
Immunitatē. Dubitat si quis ꝯfugi-
ens ad eccl'iam obuiat sacerdoti portā
ti corpus xpi ⁊ ei adhereat nunqd de-
fendet. Rūdit hostiens ꝙ sic: quis nō
sit expressum in iure. Nam mulier que
tetigit fimbriam vestimēti xpi: salua fa
cta est. Matth. ix. Sūt ergo tēpla dei

in magna reuerentia ⁊ honore habēda.
quia est mater nostra in qua sumꝰ spū
aliter generati ⁊ ibi accepimus sacra-
mēta. Ergo peccāt illi qui faciūt ibi iu
diciū sanguinis ꝯtra illud qđ dr extra
de emu. eccle. c. Cuꝫ eccl'ia dei fm euā
gelicam veritatē domus orationis de-
beat esse: nō speluca latronum aut san-
guinis foruꝫ: seculares iudices causas
vbi de sanguinis effusiōe ⁊ corpali pe
na agit in ecclesijs vel cimiterijs agi-
tare sub interminatiōe anathematis p
hibemꝰ. Absurdū est eīm: ⁊ crudele ibi
iudiciū sanguinis exerceri vbi est tute
la refugij ꝯstituta. Secūdo ibi nō de-
bēt fieri placita secularia. vꝫ extra de
emu. eccle. lib. vj. c. decet domum dei.
Ubi dr. Sit ad ecclesias hūilis ⁊ deuo
tus ingressus: sit in eis quieta ꝯuersa-
tio: deo grata: inspiciētibꝰ placita. Se
quit infra. Nullus ibidē seditionē ex-
citet ⁊ ꝯclamationē moueat impetūue
cōmittat. Cesset in illis vniuersitatuꝫ
⁊ societatū quarūlibet cōsilia: cōtiōes
⁊ publica perlamenta. Cessent vana ⁊
multo fortius feda ⁊ pphana colloquia.
cessent ꝯfabulatiōes quelibet. Sequi
tur ibidē. cessentqꝫ in ecclesijs ⁊ earum
cimiterijs negotiationes ⁊ pcipue nū
dinarū ac fori aut cuiuscūqꝫ tumultus
oīs in eis secularium iudicioꝝ stre
pidus cōquiescat nulla inibi p laicos
causa criminalis agitetur. Hec ibideꝫ.
Tertio nō debet supellectilibus occu
pari. vt pꝫ extra de custo. eucharist. c.
relinqui. nisi ppter hostiles incursus
aut incendia repētina: aut alias neces-
sitates vrgētes ad eas oportet habere
refugiuꝫ: sic tamē vt necessitate cessan-
te res i loca pristina reportent. Quar-
to ibi nō debent fieri cōuiuia. vꝫ. xlij.
dis. ca. Non oportet in basilicis seu ec-
clesijs agapem facere: ⁊ intus māduca
re: aut accubitus sternere. Quinto nō
debent incastellari. vt pꝫ. x. q. j. c. Sas

ctoꝝ patꝝ. ⁊ hoc sub anathemate. nisi ꝓpter metum hereticoꝝ ⁊ paganoꝝ. Et nõ debent sibi facere guerrã. nec sibi recipi qui guerrã faciũt. Sexto nõ debet sedari hoĩm stercore aut equoꝝ. Dicit eñi mgr̃ in hystorijs sup. ij. Machabeoꝝ de Põpeyo romano: postq̃ eq̃s in tẽpluz iudeoꝝ in hierusalem posuit. nunq̃ postmodũ in bello valuit qui tñ victoriosissimus añ fuit. Secũdi sũt qui inhonorãt ecclesiã: ⁊ sunt eis spoliatores. ⁊ tales ipo facto sunt excõicati vt ȝ extra de sentẽ. excõi. in cap. Cõquesti. de illis scȝ q̃ ibi violentiã faciũt scȝ crucẽ frangẽdo. aut eucharistiã effundẽdo. aut furãdo. aut frãgendo sũt excõicati. Tales si sunt denũciati nõ possunt absolui ab epo: ſȝ soluȝ a papa. Si vero nõ, sunt denũciati possunt absolui ab epo. vt ȝ extra de sentẽ. excõi. ca. Nup. Qualit̃ hoc pctm̃ deus punit: pȝ Danielis. v. de balthasar rege. Qui abstulit vasa de tẽplo: de q̃bus bibit ⁊ comedit. ⁊ vidit manũ scribentẽ in pariete. Mane thetel phares. Idẽ pȝ de heliodoro. ij. Machab. iij. Nota ibidẽ q̃ est sacrilegium magnũ. Dicit Valeri⁹ libro pmo de neglecta religiõe. q̃ Pleminius q̃dam nomie dum esȝ in asiam missus. Hic dum venit in tẽplum proserpine in quodam loco: idẽ templum thezauro spoliauit. ⁊ statim senatus eũdem reuocauit ⁊ incarcerauit. In quo carcere fuit factus demens ⁊ furiosus. ⁊ mortuus est. Cui⁹ bona confiscando senatus dee vestre duplũ restituit. Hec ille. Ecce quomodo fideles fuerũt gentiles dijs suis. Ergo tales spoliatores sunt peiores q̃ȝ gentiles. Et singulariter domini ⁊ plati qui hoc sciunt ⁊ non puniũt. similes in culpa sunt ⁊ spoliãt clericos ⁊ monachos in bonis cum q̃bus debẽt deo seruire. Cuius exemplũ patet quod contigit in dyocesi Beluacẽ. vbi ẽ quedam arida silua ⁊ sterile quoddam stagnũ iuxta siluam. Cuius causam referũt incole loci talem q̃ miles quidam abstulit eandẽ siluam cum stagno ꝑ violẽtiam a quibusdã religiosis. Cuius cuȝ abbas loci illius nec prece nec pcio nec placitis recupare possȝ ablatam sibi possessionẽ. venit ad locũ dicens silue ⁊ stagno. Sicut debitam ⁊ veraȝ iurisdictionẽ in vobis habem⁹: ita sub intiminatõne anathematis vobis inhibemus. ne de cetero fruct⁹ aut res aliquas ꝓducatis vnde gaudeant: qui vos nobis iniuste abstulerunt. Et extũc silua aruit. ⁊ stagnũ sine piscib⁹ permansit. Sic adhuc prelati facẽ possent eorum spoliatoribus, si deifice ⁊ deuote viuerent. Simile legitur in vita sancti Remigij de quodam molendinario ⁊c. Tertio inhonorant ecclesiam ipsius ecclesie psecutores. De quibus dicit Augustinus in sermone de vno martyre. Pugnauit inquit ecclesia prioribus temporibus aduersus Leonem modo pugnat aduersus Draconẽ. Sed modo victus est leo: vincitur ⁊ draco. Olim eñi leo fuit quilibet imperator tirannus: qui propter ydola persequebatur christianos. Nam tentati sunt. secti sunt. in occisione gladij mortui sũt. ad Hebreos. xj. Circuierũt in melotis ⁊ in pellibus caprinis egentes angustiati afflicti. quibus dignus nõ erat mundus ⁊c. Recitat Martinus in cronica sua: q̃ tẽpore Dyocletiani impatoris: infra decem dies. xxij. milia hominuȝ christianoꝝ promiscui sexus interfecti sunt: ⁊ tũc papa Marcellus timore ductus ydolis imolauit. Hec ꝯsecutio durabat vsq̃ ad Constantinũ. qui dedit pacem ecclesie. ⁊ tũc pugnauit contra draconem: id est hereticos. Quia dicit Augustinus vbi supra. Sicut leo aperte irascitur: ita draco occulte insidiatur Sic heretici occulte insidiabantur cuȝ falsa doctrina. q̃les Arrius Maniche⁹

Sabellius ⁊ ceteri fuerũt. Sed nũc ꝑ-
sequitur a falsis fratribus. id est a fal-
sis xp̄ianis: vt scribētes ⁊ dictātes ma
la. machinantes statuta contra ecclesia
sticam libertatem. Et tales omnes ipso
facto sunt excōmunicati. vt pꝫ extra de
senten. excōmuni. caplo. Nouerit fra-
ternitas tua ꝙ excōmunicamus oēs
hereticos vtriusqꝫ sexus quocūqꝫ no-
mine censeātur. ⁊ fautores ⁊ qui dece-
tero seruare fecerint statuta edita. ⁊ cō
suetudines introductas contra ecclesi
asticā libertatem ⁊ potestatē. nisi ⁊ ea
de capitularib⁹ suis infra duos mēses
post hmōi publicatōem sententie. fece
rint amoueri. Item excōmunicam⁹ sta
tutarios ⁊ scriptores statutoꝝ ipoꝝqꝫ
necnō potestates. consules ⁊ rectores.
⁊ cōsiliarios locoꝝ vbi decetero huius
modi statute ⁊ cōsuetudines edite fue-
rint vel seruate. Necnō ⁊ illos qui fm
eos presumpserint iudicare. vel in pub
licā formam scribere iudicata. Hec ibi.
Illi oēs sunt excōmunicati. ⁊ raro vl
nunqꝫ persecutores bona morte moriū
tur. Cuius exemplum patꝫ in Iuliano
apostata. De quo nota in passionali. q̄
modo per Mercuriū militem fuerat in
terfectus. Quarto inhonorāt suam ma
trem. s. ecclesiam. De quibus extra de
emu. eccle. cap̄ Nō minus. vbi dicitur
In diuersis mūdi partib⁹ cōsules ciui
tatum ⁊ rectores: necnō ⁊ alij qui pote
statem habere tenent tot onera frequē-
ter imponūt ecclesijs vt deterioris cō-
ditōnis factum sub eis sacerdotium vi
deatur ꝙ sub pharaone fuerit qui legis
diuine noticiam nō habebat. Ille qui-
deꝫ oībus alijs seruituti subiectis sa
cerdotes ⁊ possessiones eorum in pri-
stina libertate dimisit. ⁊ de publico eis
alimoniā ministrauit. Isti vero onera
sua fere vniuersa imponūt ecclesijs. et
tot angarijs eas affligūt vt eis qd̄ Iere
remias deplorat competē videat. Prin

ceps prouinciaꝝ facta est sub tributo:
siue q̄dem fossata seu expeditōnes seu
alia quelibet arbitrent agenda de bo-
nis ecclesiarū clericoruꝫ ⁊ pauperum
xp̄i vsibus deputatis: volūt fere cun-
cta compleri. Iurisdictōem etiam ⁊ au
ctoritatem prelatoꝝ ita euacuant vt ni
hil potestatis eis in suis videatur bo-
nis remāsisse. Quo circa sub anathema
tis districtōne fieri decetero talia pro-
hibemus. nisi episcop⁹ vel clericus tā-
tam necessitatem vel vtilitatē perspexe
rit: vt absqꝫ vlla exactōe ad releuandas
ꝯmunes vtilitates vel necessitates vbi
laycorum nō suppetūt facultates subsi
dia ꝑ ecclesiam existimēt conferenda.
Si autē consules ⁊ alij decetero ista
cōmiserint ⁊ cōmoniti desistere nolue
rint: tam ipsi ꝙ factores eoꝝ excō mu-
nicatōni se nouerint subiacere. nec cō-
munioni reddātur donec satisfactōem
fecerint competentē. Hec ibi. Ex his
patꝫ ꝙ sacerdotes debent esse imunes
ab oī actōne ⁊ tributo seculari. vt pa
tet xxiij. q. vltima. caplo. Cōuentor ipe
⁊ § Quis. C. de sac sanc. eccl. l. ad in-
structōnes. ⁊. l. placet. xj. q. pma. si tri-
butum. xvj. q. pma. cap̄. generaliter § .
nouarum. xj. q. pma. sacerdotib⁹. Hoc
etiam ptꝫ ex lege diuina Genes. xlvij.
vbi dicit. Emit Ioseph oēm terraꝫ egy
pti videntib⁹ singulis possessiones su
as ꝓpter magnitudinē famis. Subie-
citqꝫ eam pharaoni ⁊ cūctos populos
eius. a nouissimis terminis egypti vi-
qꝫ ad extremos fines eius pret terraꝫ sa
cerdotum q̄bus statuta cibaria ex hor-
reis publicis p̄bebant. Ubi dicit glosa
Nycolai de lyra. Erantqꝫ deputati ad
cultū deoꝝ illius populi. ⁊ etiā ad stu-
dium sciaruꝫ speculatiuaꝝ. fm ꝙ dicit
phylosoph⁹. j. Metaph. ꝙ gens sacer-
dotum egypti in primo studere conces
sa est. Et Iosephus libro antiqtatū di-
cit ꝙ Abrahā quando descendit in egy

plū docuit sacerdotes in egypto astronomiā. ꝛ tunc in talibus sciētijs studere ceperūt. Ideo a rege habebāt victū Unde subditur ibidem. Ex eo tempore vsq; in presentē diem in vniuersa terra egypti regibus quinta pars soluit. Et factū est quasi pro lege absq; sacerdotali terra que libera ab hac ꝯditione fuit. Item Esdre. vij. dixit artarxerses. Uobis quoq; notū facim⁹ de vniuersis sacerdotibus ꝛ leuitis. cātoribus ianitorib⁹ nathinneis ꝛ ministris dom⁹ dei vt vectigal ꝛ tributū vos nō habeatis potestatē imponendi super eos ꝛc. Et sic p3 ex lege diuina ꝛ humana ꝙ sacerdotes ꝛ clerici exempti sunt ab omi tributo.

Explicit quartum preceptum.

Incipit preceptum quintum.

Non occides

Istud est quintū preceptum inhibens nocumentū ꝓximo fieri quātum ad ꝑsonam sc3 non occidendo eam. Et est notandū ꝙ istud preceptū. nō occides fuit in lege nature incohoatum: ꝛ fuit in lege moysi explicatū: ꝛ fuit in lege gratie recte cōsummatū. Fuit enim in lege nature incohoatum. Nam quilibet homo inclinatur alteri nō facere qḋ sibi nō vult fieri ꝛ alteri facere qḋ sibi velit fieri. Sed q̄libet vellet ab alio nō occidi ꝫ ꝛ magis sibi misereri: ꝛ sic lege nature tenet nō occidere proximum. Scḋo fuit in lege moysi explicatū vt patet Exodi. xx. vbi dicit manifeste. Non occides. Tertio fuit in lege gratie p xp̄m perfecte consummatū. vt p3 Math. v. vbi saluator dicit. Audistis quia dictum est antiqs. Non occides. Ego autem dico vobis. Omis qui irascit fratri suo. reus erit iudicio. In quo non solum occisionē sed etiam animi cōmotionē que est radix homicidij ꝓhibuit. Et hoc merito chꝛistus debuit facere sc3 prohibere radicē occisionis quod nō fecit lex moysi propter tria. Primo: quia maiori precio fuit acquisita. Illa nanq; sanguine hircorum ꝛ vitulorum fuit acquisita ꝛ data populo xp̄ianorum hec autem sanguine agni immaculati ꝛc. Secundo quia maiori premio ē remunerata quia illa remunerata est bonis terrenis ꝛ temporalibus: hec autē est premiata ꝛ remunerata bonis celestibus ꝛ eternis. Tertio quia maiori doctori promulgata ē quia illa ꝑ moysen qui fuit pur⁹ homo hec autem per xp̄m qui fuit deus ꝛ homo. Lex em̄ per moysen data est. ꝫ gratia ꝛ veritas per Jesum xp̄m. Ergo decens fuit ꝙ lex euangelica ꝓhiberet radicem occisiōis que est ira. Circa illud preceptū multi erraverūt. Primo illi nimis extēderūt dicentes in hoc ꝙ dicit. nō occides omia viuentia vt plante ꝛ arbores ꝛ omnia animalia quecunq; vniuersaliter ꝯcludi. nō solū perfecta vt oues ꝛ boues. sed etiam minuta vt musce cances ꝛ pulices ꝛ serpentes. Illius opinionis fuerunt manichei in qua etiam fuit Augustin⁹ qui credebat ſ[illegible] cum plorare cum ab eo folium carperetur. vt patet in libro confessionum. Illius opinionis fuit anaxagoras qui dixit animas humanas transire in corpora bestiarū. Ergo posuit in lege sua peccatum esse occidere bestias. Iste autem intellectus falsus ꝛ ꝑ heretico pessima habendus est. Quod patet. pmo ex diuina auctoritate. Nā Gen. ix. statim post diluuiū dixit dominus noe ꝛ filijs eius. Omne qḋ mouet ꝛ viuit. erit vobis in cibum ꝛ olera virentia: ꝛ tradidit vobis oīa ex pcepto. ꝛ carnē cū sanguine nō comedetis. Nā huius sequit ibidem: q: sanguinē aiarū vestrarū requiram de manu bestiarum cunctarū ꝛ de

manu hominis de manu viri et fratris requirã animã eius. Ideo phibuit esum sanguinis ne fieret pronũ ad effundendũ sanguinẽ hominis. Ideo carnifices sicut pbat Egidius in libro de regimine pncipũ sunt pniores ad homicidiũ q̃ alij: quia nõ abhorrẽt effusionẽ sanguinis. Dicit Aug. q̃ p illi oĩe intelligitur distributio accomoda. vt videlicet oĩa quod est vobis vtile. cõcedo q̃ possitis licite comedere. quia inter alialia terrestria sunt multa venenosa que comedere esset mortiferũ. sed talia aĩalia que mouentur et viuunt comedi nõ possunt nisi occidant. Ergo diuina auctoritate habet q̃ licet animalia occidere. Secũdo patet hoc phisica veritate: q̃ primo politicorum dicit philosophus q̃ iuste possumus venari animalia. et iustũ bellum nobis in est cõtra cuncta animantia nobis subiecta. quia sicut plante veniunt in cibum animalium: sic animalia veniunt in cibum hominum. Licet ergo nobis occidere animalia. Contra eos etiam inuehit beatus Augustinus libro primo de ciuitate dei. capitulo vicesimo dicens q̃ hec nõ prohibet ordinata virgulti aut irrationabilium animalium occisio quorum vita et mors ordinatione creatoris nostris vsibus subditur. Ideo dicit sanctus Thomas in secũda secunde questione sexagesima quarta. quod nullus peccat vtendo re sua ad hoc ad quod est ordinata. Ordinatione autem diuina generaliter plãtesunt pter animalia et aĩalia pter hominẽ vsus aũt eorũ in cibuz maxime necessarius. Hoc autem sine occisione fieri non potest. Ideo dicit Augu. Ubi supra. Iustissima ordinatõne creatoris vita et mors animalium nostris vsibus subditur. Hec ille. potest esse peccatuz inqntum. occisio esset in nocumentum pximi vel dominorum eorum. Sicut recitat beatus Grego. li.ij. dyalogorũ.

Cum quidã discipulus beati Benedicti haberet quẽdam vrsum et sibi ad custodiendum tres oues cõmisisset. sic obedienter curaz ouium suscepit. vt eas debitis horis ad pastũ duceret. ac si esset homo. Et quas comedere consueuerat diligenter ex obediẽtia sancti viri custodiebat. Quod miraculuz socij cuiusdã alterius inimici sancti benedicti audientes videntes. q̃ plus crescebat in fama sanctitatis ille q̃ eorũ magister. vrsũ illum interfecerunt pter cuius interfectiõem elephãtino morbo oĩes percussi sunt. Ideo dicit dominus Exodi. xxiij. Si occurreris boui inimici tui aut asino errãti reduc eum. Et si videris asinum odientis te iacere sub onere nõ ptransibis sed leuabis eum. Itez Exo. xxij. Si quis cõmendauerit proximo suo asinum bouem et ouem et omne iumentũ ad custodiã et mortuũ fuerit aut debilitatuz vel captum ab hostibus nullusq̃ hec viderit. iusiurandum erit in medio q̃ nõ extenderit manum ad rem pximi sui. suscipiet dominus iuramentũ et ille reddere nõ cogẽt. Qz si furto oblatũ fuerit restituet dñõ. Si comestũ a bestia deferat ad eum qd occisum est. et nõ restituet. Hec ibi. Secũdo quidã errauerunt circa illud preceptuz dicentes. Non occides scz aliũ sed homo possit bene se ipsum occidere Et pbãt hoc dicentes: quia sampson se occidit et catho se occidit et quedã femine volẽtes fugere violatores castitatis sue: seipsas occiderũt. Rñdit Augusti. q̃ hoc fecerũt ex istinctu spiritussancti Contra quod dicit sanctus Tho. scda scde. q. lxi. q̃ tales pmo faciunt contra naturalẽ inclinatione: quia vnaqueq̃ res nitit seipsam conseruare quantum potest. Secũdo faciũt contra charitatem: quia homo tenet se diligere. Tertio faciũt iniuriã cõmunitati: q̃ qlibet hõ pars cõmunitatis est. Quarto pec.

tant in deum. sic qui alienū seruū inter ficit: peccat cōtra dominū. Ideo ꝯ nullo modo lz. Unde dic glosa super illud Non occides. supple etiam teipm. Un de di in Canone. xxiij. q. v. Placuit vt qui sibypsis volūtarie aut p ferruz aut per venenū. aut p precipiciū. aut p suspendiū. vel quōlibet modo inferūt mortem: q nulla prorsus p illis in ob latōne ꝯmemoratio fiat. neqȝ eum psal mis ad sepulturam eorum cadauera re ducant. Dicit glosa sup verbo. Uolun tarie. Secus si p furorem. q: tūc nō im putat. xv. q. i. ca. Si quis insaniēs. Pri mo nemo debet seipum occidere pro pter hostium vltionē. sic Sampson. q: ille fecit ꝯ instinctu spūsancti. vt patet per Augustinū libro pmo de ciuit. dei. Et ponit. xxiij. questione qnta. capitu lo. Si non lz. Ubi di. Nemo sampson aut excusat q: seipum cum hostibus in ruina domus oppresserit: nisi q: spūs latenter hoc iusserat: q per illū mirabilia faciebat. Hec ibi. Hystoria ponit Judic. xvj. Secūdo neqȝ propt pctōrum desperatōem. vt iudas. De quo Augustinus. et ponit. xxiij. questiōe qn ta cap. Si non lz. Ubi di. Profecto q seipum occiderit homicida est. et tanto nocentior: cum se occiderit: quāto inno centia in eo causa fuit. quia se occiden dum putauit. Nam si iude factum me rito detest atū est. eumqȝ veritas iudi cat cum laqueo se suspendit scelerate il lius traditōnis auxisse potius qȝ expi asse ꝯmissum. quoniā de dei misericordia de sperādo exitiabili penitens nullum sa lubri penitētie locum reliqt: quāto ma gis a nece sua abstinere se debz qui ta li supplicio quod in se puniat non ha bet. Et multa de hac materia ibidem no ta. Tertio neqȝ propt melioris vite ac quisitōem. sicut multi heretici. et Theo brotus de quo dicit Augustinus libro pmo de ciuita. dei. cap. xxij. q. Theo brotus pphilosophꝰ legens librū Pla tonis. et animā hominis immortalem esse. spe et desiderio future vite seipm inter fecit. Et de illo dic Tullius libro pmo Tusculanis questionibus q cuz nihil aceidisset ei aduersitatis. de muro se in mari proiecit lecto Platonis libro q intitulatur in phedrone. Et de illis di cit Lactantius libro scdo de vera et fal sa sapia. q multis inquit ex his q eter nas animas suspicabant tanqȝ in celuz migraturi essent. sibipsis manus intu lerūt vt Cleanos Lucippus et zeno et Empedocles. qui se in ardentis ethne specum in tempesta nocte deiecit. et cū repente nō apparuiss abijsse ad deos crederet. Sequit ibidem. Nam si ho micida nepharius est qui hominis ex tinctor est. eidem sceleri obstrictus est. qui se necat. quia homine necat. immo vero maius essꝫ illud facinus existimā dum. Cuius vltio soli deo subiacet. Nā sicut in hanc vitaȝ nō nostra sponte ve nimus: ita rursus ex hoc domicilio cor poris. quod ad tuenduz nobis assigna tum est eiusdem iussu recidendum est. quia nos in hoc corpus induxit. Hec Lactantius. Quarto neqȝ propt perse cutōnis vitatōem. sicut Catho vticen sis: qui dictus est vticensis ab vrbea ci uitate affrice: vbi seipum interfecit. Cu ius causa erat. quia nolebat esse sub iu lio cesare cum essꝫ bellum ciuile inter cesare m et Pompeyum magnū. Iste ca tho fouebat partez pompey contra ce sarem. Postmodū cum cesar vicisset et Pompeyus in egyptum turpiter fuge ret: vbi a rege egypti decollatus est. et caput eius missum cesari. Tunc iste ca tho fugit in affricam. Et cuȝ videret ce sarem in omībus prosperari: et partem Pompey in omībus succumbere: no lens aliquo modo subesse cesari. apud vticam ciuitatem seipum interfecit. cū tamē sciret cesarez clementissimū. Si.

est etiam seipsam interfecit Cleopatra
regina egypti. que post mortē Antho
nij sui viri apponēs duas aspides cor-
pori suo. Quinto neq₃ propt pctō:um
vitatōnem. sicut legit de sancta Apo-
lonia q̄ se proiecit in ignem ex instin-
ctu spūssancti: ne cōsentiret ydolatris.
sicut etiā multe femine se ꝓiecerunt in
fluuiū ne polluerent a barbaris. vt ptz
p Augustinū libro pmo de ciuita. dei.
capio. xxv. ₇ xxvj. Arguit em̄ Augu
stinus lib. pmo cap. xvj. q̄ si hoc essʒ li-
citum. vt ꝓpter pctm̄ futurū vitanduʒ
deberet hō se vel alium occidere. hortā
di essent hoies statim cū baptisati fue-
rint vt seipos occiderēt. q: tūc essʒ tem
pus cauendi om̄ia futura pctā cuʒ om-
nia preterita essent deleta. Q: si hoc nō
licet: ergo nec illud. Arguit em̄ ibi de
virginitate que consistit in integritate
mentis ₇ nō carnis dicens. q̄ ꝓ illa re
que sine cōsensu meo auferri nō potest
nō debʒ se aliquis occidere. ₇ talis est
virginitas. Sexto neq₃ propt scanda-
li vitatōnē. vt Lucrecia. De quo Augu
stinus lib. pmo de ciuita. dei. cap. xix. ₇
Tytus liuius de origine vrbis. lib. pri-
mo narrat. cū maritus Lucretie colla-
tius nomie. in obsidiōe ardee ciuitatis
rutiloꝝ essʒ. ₇ teneret cuʒ sexto filio tar
quino filio tarq̄ni superbi ₇ alijs iuue-
nibus. inter ipos ortus ē sermo de vxo
ribus suis. ₇ cepit vnusquisq₃ vxorem
suam laudare. ₇ vxori alterius preferre
Tūc ait maritus Lucretie. Non est o-
pus verbis. Nam veritas facta sciri po
test. Ascēderūt ergo equos ₇ suas vxo
res visitabāt ex inopinato. vt scirēt q̄d
agerent. Aliqui inuenerūt suas vxores
in ꝯuiuijs ₇ luxurijs occupatas. Pro
cedentes vlterius in opidum Collati-
nū prope rhomā inuenerūt Lucretiaʒ
cum ancillis suis in lanificijs occupa-
tam: ₇ laus vxoꝝ penes Lucretiam re-
mansit. Sextus vero tarq̄nus filius re

gis amore eius statim captus. delibera
uit quomō copiam eius habere possit.
Igit paucis diebus interiectis ignoran
te collatino ad Lucretiaʒ cū vno comi
te rm̄ venit. Que benigne ipm receptū
post cenam ad cubiculum deduci fecit
Qui om̄ibus dormientib⁹ ad Lucretiā
clam accessit: ₇ sinistra manu pect⁹ lu-
cretie opprimens. Tace inquit Lucre
tia. sextus tarq̄nus sum. ferrum in ma-
nu habens. Quo morieris: si vocē emi
seris. Ad hec verba pauida tacuit Tūc
ei amor⁹ suū indicabat. Quā cum nō
potuissʒ sic vincere minat se interfecturū
vnū ex seruis eius: ₇ interfectū positu
rum in locū eius iuxta ipam etiā inter
fectam. vt sic in adulterio necata vide-
retur. Quo timore victa ꝯsensit. Que
postea in ꝑsentia viri et patris sui se in
terfecit cum ferro. Pō factuʒ deleuit re
giū nōmen de vrbe. Septimo neq₃ ꝓ-
pter amati adhesionē. vt Tysbes ₇ for
melius. seneca ₇ paulina vxor eius: vt
dicit Johānes bocacij. in libro de cla-
ris mulieribus. Tales om̄es homicide
sunt: ₇ p ꝯsequēs damnati sunt. Tertō
q̄dam errauerūt dicentes. q̄ hō posset
aliū occidere quādo daret sibi licentiā
vel iuberet: quod falsum est. Nam da-
to q̄ aliquis peteret ₇ vellet occidi ab
alio: non excusaret alius ab homicidio
occidendo ipum. Unde. ij. Regū pmo
Dauid mandauit puniri sicut homici-
dam illum qui dicebat se occidisse saul
eo tamen petente ₇ volente. Quarto q̄
dam errauerūt dicentes. q̄ q̄libet chri-
stianus licite possit occidere iudeum ₇
sarracenū. ₇ nō facit cōtra illud. Non
occides. qd̄ falsum est. vel alium pctō-
rem. furem. aut pessimū hominē. q: di-
cit Augustin⁹ lib. pmo de ciuitate dei.
Qui sine publica administratōe malefi
cum interfecerit: velut homicida iudica
bitur. tanto amplius: q̄to sibi potesta-
tem a deo nō cōmissam vsurpare nō ti

inuit. Hec augustinus. Ideo dicitur xxiii. q̃stione.iiij. cap. Ille gladiū accipit: qui nulla supiori ac legitima potestate iubente vel ꝯcedente in sanguinem alicuius armat. ꝛ.xxiij.q. viij. capitulo. Quicūq; peurit. Pertinet hoc tantū ad habentē auctoritatē sicut ad principem vel ad iudicē. Exemplū ponit Thomas vbi supra. Sicut ad medicū cui cura infirmi est cōmissa pertinet preſcinder e membrū putridū ꝛ nō ad aliū cui nō est cōmissum. Quinto quidam errauerunt circa illud preceptum Non occides. dicentes ꝙ nō licet occidere quacunq; auctoritate siue publica siue priuata: quia deꝰ simpliciter dicit. Non occides. Talis opiniōis sunt sarraceni qui malos de lege ipsorū nō occidunt. sed qui semel furatur mutilant eum in pede vel manu: et si secundo facit opus malum: mutilant eum in altero pede vel manu fm̄ exigentiā delicti sed hec opinio est cōtra sacram scripturam veteris testamenti Exodi. xxij. Maleficos non patieris viuere super terram. Itē Si quis de industria atq; per insidias occiderit proximum. ab altari meo euelles eum ꝛ morietur ꝛ ponitur extra de homicidijs. capitulo primo. Nō ergo peccant iudices aut principes. si occidunt maleficum dūmodo non fecerint ex odio ꝛ auaricia. Ideo dicit Thomas in libro de regimine pn̄cipum. ꝙ magnū meritum iudex consequitur: reuꝫ occidendo. sicut magnū supplicium meretur innocentem damnando. Dicit sanctus Thomas vbi supra. Sicut est in corpore naturali sic etiam est in corpore mistico et ciuili. Sed in corpore naturali pro eius salute abscinditur aliquando membrū putridum vt totum corpus seruetur. sic vnus periculosus cōmunitati ꝛ corruptiuus aliorum laudabiliter ꝛ salubriter sine peccato occiditur: vt bonū cōmune cōseruetur. Modicum enim fermentum totam massam corrūpit. vt dicitur prime ad Corinthios quinto. Sic misse patet in malis herbis que ab ortulanis eradicant ꝛ suspēdunt ne bonas destruant. hoc idem paret in canone. ab imperatoribus. xxiij. q̃stione.iiij.§. penultimo: vbi sic dicitur. Ecce ꝙ nō nunꝙ est obuiandū peruersis ꝛ iniuria sociorū est armis propulsanda vt et malis adempta facultas delinquēdi ꝛ bonis optata facultas libere cōsulendi ecclesie ministret. ꝛ.xxiij. q̃stiōe.v. capi. Miles cum est obediens potestati sub qua legitime ꝯstitutus est qui hominem occidit: nulla ciuitatis sue lege reus homicidij est imo nisi fecerit. reus erit imperij deserti atq; cōtempti. Itē in cap. reus sanguinis. vbi dicit Grego. Qui eñ potestate publica functus ipsius legis imperio malos punit. nec illius ꝑcepti trāsgressor nec a celesti patria alienus habet. Itē dicit in.c.cū minister et.c.lex eterna.ꝛ.c.officia. Vbi dicitur Officia vindicte possunt implere boni bono aīo: quō et iudex et lex.et.xxiij. q̃stiōe.viij.c. Quicūq; peurit malos in eo ꝙ mali sunt: ꝛ habꝫ causaꝫ.s. potestatem occisionis: minister dei est. Qui vero sine aliqua publica administratione maleficū. furē sacrilegū. adulterū. ꝛ periurū: ꝛ quēlibet criminosum interfecerit aut trucidauerit vel mēbrū debilitauerit. velut homicida iudicabitur ꝛ tanto acrius quanto nō sibi a deo cōcessam potestatem abusu vsurpare nō timuit. hec Augusti. libro pmo de ciui. dei. Non ergo peccat iudex si occidit maleficū imo meret si facit propter iusticiā. Sed si faciat ꝑpter odium aut ꝑpter vindictā: peccat mortaliter. Siauté facit ꝑpter ꝯseruatiōem cōmunis boni vel ꝑpter executiōem iusticie: est sibi meritoriū apō deū. Cuiꝰ rei exēplū recitat martinꝰ i cronica sua ꝙ anno dñi

.M.cccc.viij.fuit papa Gregorius sextus.q latrones in ptibus romanorum occidit p se faciens securitatem pegrinis. Quare clamabant in roma q esset homicida:non papa. Cui post infirmo cardinales dixerut q no liceret eum inter papas in ecclia sancti petri sepeliri. Quib9 respondit q stulte loquerent qm Ezechielis.xiij.dns precepit sacerdotibus q se deberet ponere murum pro domo israel. Sic ipse fecisset tm iussit q corpus suum mortuu poneret extra clausam eccliaz sancti petri. Si volunta tate diuina reseraret ecclia corpus inferrent. Si no tunc facerent cu corpore quicquid vellent. Postea turbo diuinitus venit:z ecclesia aperiens pdictu corpus imponendu docuit.

De triplici inhibitione homicidij.

Ic triplex homicidiu inhibet. Primu est in corde z dicit spuale. Secudu est in ore:z dicit vocale. Tertiu est in opere: z dicit reale. Homicidiu cordis tripliciter pmittitur. Primo odiedo ad morte. Secudo pponedo occidere. Tertio psentiedo i morte pximi. Peccat ergo pmo otra illud pceptu qui odiunt fratres suos vsq ad morte:z tales dicunt homicide in corde fm illud Iohis.iij. Qui odit fratre suu homicida est. Tale siquidem potuit dici homicidiu fratrum Joseph Gen.xxxvij. Oderat eni eum fratres eius:nec poterat ei quicq pacifice loqui. Et cu deliberassent eum occidere dixit Judas fratribus suis. Quid prodest si occiderimus eu. Melius est vt vendidet. De tali homicidio di de pe.di j.c.homicidior do tria genera dicebat beatus petrus esset pena eoz parile fore dicebat. Sicut ei homicidas ee iterfectores fratru:ita z detractores qq eoz cosq odientes.homicidas esse manifestu est: quia qui occidit z qui odit fratre suu z qui ei detrahit homicide pariter esse demostrant. Sz qrit sanct9 Tho.in scda scde.q.xxxiiij. ar.iij. veru oe odium pximi sit pctm mortale. Respodit q homo in fratre fit habere odio pctm z omne illud ptinet ad defectum diuine iusticie s ipsam naturam fratris non potest aliqs habere odio sine pctō. Ideo dicit.lxxxvj.dist. ca. Odio habentur pctā non homines Hoc aut qd in fratre odimus scz culpā z defectum boni ptinet ad fratris amorem. Ideo dic pheta. Perfectio odio oderam illos. Super quo dicit cassiodorus. Perfectu odium est homies diligere eoz vicia semp horrere. Et Hugo sup ecclesiaste dicit q pfectu odium est quo crimina odiunt z no homines Ubi aut est pctm mortale. est grauissimu peccatoz psiderando ipsam deordinatione.qua homo p odium directe se opponit charitati odiendo ipm proximu. Notandu q in sacra scriptura inuenit triplex odiu.qa scz inuenit. Odium diuinu qd est formidandu. Odium perfectu quod est frequetandu. Odiu impfectum qd est eui tandu. Primo inuenit odium diuinu quod est formidadu. De quo eccle.xij. Altissimus odio babet peccatores.id est. ad modu odietis se habet. quia cum talis motus animi quem nos vocamus odiu no possit cadere in deum habet se tamen ad modum odientis inquantu subtrahit gratiā malis z gloriā:z eis infligit penam. Ideo dicit Sapiētie.xiiij.q odio sunt deo impius z impietas eius. Odit tamē singulariter sex peccata p alys peccatis z septimū detestat anima eius scz oculos sublimes. Lingua mendacem. Manus effundentis innoxiū sanguinem. Coz machinans cogitationes pessimas. Pedes veloces ad currendū in malum. Proferentē mendacia. Teste fallacē:z eum qui seminat inter fratres

discordias. Secūdo est odiū perfectū quod est frequentandū dicēdo cū ꝓpheta Iniquos odio habui: ⁊ legē tuam dilexi. Amos.v. Odite malum: ⁊ diligite bonum. Et sic faciebat dauid dicens. Odiui ecclesiam malignantiū. Ut cuilibet nostrū a domino dicatur. Dilexisti iusticiam ⁊ odisti iniq̄tatē propterea vnxit te deus ⁊c. Sed iam nō mali sed boni cōmuniter habētur odio. Ergo languet virtus destruunt ciuitates: ⁊ annihilant cōmunitates. Cuius exemplū ponit beatus Augusti. li. q̄nto de ciui. dei. ca. ix. de ciuitate romana que tādiu durauit in potentia ⁊ fama q̄diu prudentes ⁊ sapientes odio habuerūt prauos ⁊ malos. Sed postq̄ admiserunt malos ad eorum defectus nō aggrauare. intantum multiplicata est prauitas vt boni ⁊ virtuosi pauci remanerent: ⁊ in breui ciuitas defecit. Ideo dicit Augusti. li. v. de ciuita. dei. ca. ix. Introducens dictum sapientis cathonis quod ponit salustius in cathilinario inter bonos ⁊ malos discrimen nullum. Omnia virtutis p̄mia ambitio possidet. Ideo sequitur destructio ciuitatum ⁊ annihilatio terrarum: quia inter bonos ⁊ malos nulla differentia habet: quia equaliter admittuntur ad officia. adulteri. vsurarij et homicide. Tertio est odium quod est euitandum: ⁊ istud est ꝑ quod non oditur malū sed homo oditur. De quo propheta in psal. Odio iniquo oderunt me gratis. Et propheta aggeus ca. penultimo. Unusquisq̄ odit proximum suum ⁊ damnum pro damno. vindictam pro vindicta. sanguinē pro sanguine requirit dominus. Istud autem odium oritur ex duplici causa s̄m quod declarat sanctus Thomas scd̄a secūde. Prima est inuidia. Secūda est ira. Primo eīn nascit ex inuidia: quia inuidia est tristicia de bono alterius. Ad quā sequitur desiderium priuationis illius boni quod ꝓprie est odium: quia sicut amare est valde bonum amato. id est. q̄ amatus habeat bonum. Ita odium q̄d est oppositū amori est nolle bonū odito. id est. q̄ oditus pꝛiuet illo bono. Ut ostendit Anselmus in libro de concordia. Et habet istud odiū s̄m hoc producere tres fructus iniquos. De quibus loquit Bernardus in sermone quodā vbi dicit. q̄ inuidia odium. odiū vero damnum et obdurationem. obduratio crudelitatē parit. Est ergo primus fructus istius odij damnificatio quia qui inique odit: querit semper damnū eius quem odit. vt ponit August. in quadā omelia dicens q̄ septem damna querit odiens cōtra aduersariū. Primū est in infamia. Scd̄m est in substātia. Tertiū in familia. Quartū in amicicia. Quintū in ꝯditōe. Sextū i paterna. Septimū in ꝑsona. Scd̄s fructus est obduratio cordis q2 odiū obdurat cor sic̄ lapidē sup inimicū. Et est durū cor s̄m Bernardū in li. de ꝯsideratōe ad eugeniū q̄ cōtritōe nō scindit. pietate nō emollit. precibus nō flectit. minis nō cedit: flagellis indurat. Legit etiā in suetonio de duodecim cesaribus: q̄ dum domicianus imperator mortuus fuisset. corpus eius positum est in rogo. id est. in igne s̄m morem gentiliū. Et combusto corpore cor eius integrū fuit repertū. De quo admirati ministri q̄ rem viderant iterū ip̄m cor posuerūt ad ignem. q̄d minime cōburi potuit. s3 versum est in materiā quodāmodo lapidis ⁊ duricie. Ostendentes aūt illud ꝑitis medicis inuētū est q̄ ex veneno quodā subtili vn̄ mortuus erat domician⁹ hoc cōtigisset. Istud cor si recte sentimus est ꝓprie cor odij veneno respersum: ita q̄ induratū est. q2 sicut dicit Bernardus Contritōe nō scindit: q2 q̄uis fiat cōfessio ⁊ aliqualiter moueat ad cōtritionē: remanet tñ integrū odio. vt p3 experiē

tia de istis odijs et ꝯtralitatibus eiusꝫ inter se. Pietate non emollit: imo cru delior efficit: qḋ est ꝓprie ꝯtra naturaꝫ. Si autē vt ait seneca ḋs pietatis natura mouet ad egrū et mente moueri debet ḋa sicut languor corporis ita viciū morbus est aiarū. Est etiam durū. quia nō flectit ꝑcibus siue sint ꝑces amicorū. siue ꝑces ꝑlatorꝫ. siue ꝙ plus est ꝑces dei. Et minis non cedit: quia si flagellat infirmitate aut damnatione tpaliū. aut priuatione filiorꝫ: non tamē cedit deo vt velit inimicicias deponere Finaliter flagellis induratur. ꝓpter qḋ inquit propheta. Aufer a me cor lapideum et da mihi cor carneum. Tertius fructus istius odij est inhumanitas. id est. crudelitas: quia obduratus odio ꝯtra ꝓximū est crudelis vsqꝫ ad occisionem proximi. Et sic patꝫ ꝙ odiens fratrem suū nō solum est homicida anime sue per peccatū mortale scꝫ odium: sed etiam sequitur homicidiū reale proximi. Qḋ patet tribus exemplis. Primo in cayn cōtra abel fratrē suū vt patꝫ Geñ. iiij. Videns cayn ꝙ munera abel erāt accepta apud deū magis ꝙ̄ sua: odium ꝯtra ipm cōcepit vt interficeret eum. dicit Gene. iiij. Obtulit cayn de fructibꝰ terre munera domino. i. spicas triticeas corrosas. Abel quoqꝫ obtulit de primogenitis gregis sui. i. de melioribus. Et respexit dominus ad abel et ad munera eius sed ad cayn et ad munera eius nō respexit. Nam percepit cayn ꝙ munera abel erant deo accepta et nō sua per ignē immissum a deo ꝯsumentē oblationem abel. Vñ translatio theodocionis habet. Et inflāmauit deus sup abel. Et talis inflāmatio fuit signum manifestū diuine acceptatōis sicut pꝫ in oblatione gedeonis Judicū. vj. Et in oblatōe helie. iij. Re. xviij. Et in oblatione salomonis. ij. Paralippō. iiij. Sequitur. Jratus cayn vehemēter. s. inuidēs grē fris innocentis: et cōcidit vultus eius. quia tristicia mentis apparet ex deiectione vultus. Et duxit eum foras in agrum. et eum occidit. Cui dominꝰ dixit. Vbi est abel frater tuus: Qui rñdit. Nescio Addēs mendaciū fratricidio. Nunqḋ custos fratris mei sum ego: q. d. nō. Et dñs dixit. Quid fecisti. Vox sāguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc ergo maledictꝰ eris: qꝛ maledicet tibi ꝓpter horrorē maleficij tui. Cū operatus fueris terrā nō dabit fructus suos Vagus et profugus eris super terram: quia omnibus eris odiosus. Et ideo in nullo loco securus. Sic erit et omnibus homicidis. Sequitur. Posuit dominꝰ signum in cayn. scilicet vt ab omnibus cognosceretur fratrem suuꝫ occidisse. Sic omnes homicide signum habent in facie scilicet visum horribilem post homicidiuꝫ. Secundo hoc patet in fratribus. Joseph qui propter odiū quod habuerunt contra eum posuerunt eum in cisternam vt eum occiderent et vendiderunt eū in egypto vt patuit supra. Tertio hoc patuit in romulo et remo quia romulus ex odio quod habuit cōtra fratrem suum eum occidi fecit vt patet septima questione prima ca. In apibus vbi dicit. Hiero. Roma condita simul duos fratres reges habere non potuit sed parricidio dedicatur. id est. maculatur Hystoria ponitur ad Augusti. in de ciuitate dei. Istud odium nō solum fuit inter cayn et abel: inter fratres Joseph et eum: inter romulum et remū sed nun inter deum et dyabolum Ps. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Inter sanctos et damnatos Inter clericos et laycos: sicut inter catū et canē. Nota causam huius in quodam exemplo. Item inter virum et vxorē: inter patrē et filiū inter matrē et filiā

inter fratres int consanguineos. Iter prin-
cipes seculares et spūales. quia princi-
pes seculares vellent habere dominiū
spūalium: et tamē q̄d iu ista non habent
nō cessant: et ecōtra spūales vellent do
miniū habere tpalsū. Est etiā inter fra-
tres religiosos et sacerdotes seculares.
Causam hui9 assignauit q̄dam burdo-
se ridens dixit. q fr̄es libent vescūtur
ouis assatis: sacerdotes seculares libē-
ter comedūt pullos assatos. Et sic fra-
tres odiūt sacerdotes q̄ comedūt pul-
los. vnde debeāt produci oua. Et sacer
dotes odiūt fratres. qr comedunt oua
vnde debeāt procreari pulli. Sed for-
tassis mihi obijci et aduersari9 illud Lu
ce. xiiij. quod dixit xp̄us ad turbaz. Si
quis venit ad me et nō odit patrem suū
et m̄rem et vxores et filios et fratres et so
rores. adhuc aūr et aiam suā: nō pōt me
us esse discipul9. Ad hoc r̄ndit beatus
Gregorius ibidē in omelia dicens. Si
p̄siderari libet quō parētes et carnaliter
p̄pinq̄s p̄cipimur odisse. qui iubemur
et inimicos diligere. Sed si vim prece-
pti p̄pendimus vtrūq3 agere p discreti
onem valemus. vt et eos qui nobis car
nis cognatōe p̄iuncti sunt. et quos pro
ximos nouimus diligamus. et quos ad
uersarios in via dei patimur: odiendo
et fugiendo nesciamus. Hec Gregori9
Sequit. Adhuc autē et aiam suam et c.
Tūc em̄ animā nostrā odimus. cū eius
carnalibus desiderijs nō acq̄escimus:
et cum eius appetitū frangimus: et eius
volup:tatibus reluctam9. Sed nūc ge-
neraliter est odium.

Circa bonorū operum executores.
Circa suoꝝ scelerum rep̄hensores.
Circa peccatoꝝ informatores.

Dico p̄mo q mali odiūt bonoꝝ execu-
tores in seculo et in claustro. Illi a ma-
lis amplius odiūtur et cōtemnūtur qui
in bonis operibus amplius et diligen-
tius occupant. Fm illud Prouer. xxix.
Viri iniq̄ oderūt simplicem. Et sic ode
rūt egypty filios israhel: q̄d est potius
ad eorum p̄mēdatōem q̄3 vituperatō e3.
Q̄d patz quadruplici exemplo Primo
exemplo lucis: qr nō est derogatio lu-
cis sed p̄mendatio si eam fugiūt vespti
liones. Sancti em̄ viri sunt lux qr ha-
bent lucidam cōscientiā et famam. Ve-
spertiliones autem pctōres sunt: q̄ dili
gunt opera tenebraꝝ et odiunt lucem.
Ideo cuz lucidis viris p̄uenire nō pos
sunt. Prime ad Chorinth. vj. Que soci
etas lucis ad tenebras. Secūdo patz h
exemplo odoris. Nō em̄ est derogatio
sed cōmendatio odoris si eum fugiunt
serpentes. Sed serui dei sunt odorife-
ri in fama. ij. ad Chorinth. Bon9 odor
christi sumus in omi loco. Mali sunt
serpentini. quia virus detractōnis sem
per portant in lingua. Psal. Venenuz
aspidum sub labijs eorum. Tertiō hoc
patet exemplo coloris. Nō enim est de
rogatō: sed cōmendatō coloris. si ceci
falsa de ipso iudicant. Sed sancti viri
sunt colorati albo puritatis. nigro hu-
militatis. rubeo charitatis. peccatores
autem ceci sunt. Sapientie secūdo. Ex
cecauit em̄ eos malicia eorum. Unde
cum quidam iuuenis speciosus diceret
Dyogeni pħo Si om̄es me odirent si
cut te: suspendio me perimerem. Re-
spōdit. Et ego perirez. si me quēadmo
dum te amarent. Quarto h patz exem-
plo medici: quia nō est derogatō medi
corum: sed cōmendatō si frenetici eos
cōtēnunt. Sed serui dei sunt medici ab
oibus honorandi Ecclesiastici. xxxviij
Honora medicum p̄pter instantem ne
cessitatē. Frenetici autem sunt pctōres
qui manus sibi inijciūt Sapientie. vj.
Occidit hō per maliciam animā suam
Causa huius odij est dissimilitudo vi-
te. Ideo dicit Johānes ap̄. iij. Nolite
mirari si odit vos mundus. quoniam
translati sumus de morte culpe: ad vi-

tam gr̃e. Ideo dixerũt impij. Grauis est nobis etiam ad videndũ: quia dissimilis est operibus nostris. Sapientie scd̃o. Tale fuit odium quod Cayn habuit aduersus Abel. Secũda causa est prerogatiua amoris ⁊ gr̃e. quia cũ bonos viros vident apud deum ⁊ homines: proficere odiũt eos ⁊ dolent Genesis. xxxij. Oderat eñ Esau Jacob. Sic Genesis. xxxvij. Videntes fratres Joseph ꝙ a pr̃e cũctis fratribus plus amaret̃ oderant eum. Tercia causa est. odium dñi. Ideo eos diligere non possunt Johãnis. iij. Si mũdus vos odit scitote: quia me priorẽ vobis odio habuit. Nõ potest placere seruus vbi displicet dñs Mathei. x. Et eritis odio omĩbus hominibꝰ propt̃ nomen meũ Scd̃o odium est circa suoꝝ scelerum reprehẽsores Amos. x. Odio habuerũt corripientẽ in porta. ⁊ ꝑfecte loquẽtem abominati sunt. Cuius exemplũ pꝫ in rege Achab. iij. Regũ. xxij. quia de ꝓpheta Michea dicebat. Odio habeo inquit eum. q2 nõ ꝓphetat mihi bonum sed malũ omĩ tẽpore. Sic mali odiũt eoꝝ correctores. Aliud exẽplũ pꝫ in apostolo. q̃ scribebat ad Galath. iiij. factus sum vobis inimicus verũ dicens Ideo dicebat Augustinꝰ libro. x. ꝯfes. Veritas odiũ parit. Omẽs qppe amãt veritatẽ lucentẽ: sed odiunt eam redarguentẽ. Sic multi propt̃ veritatẽ annũciandam occisi sunt. Nã ysaias serratus est: q2 dixit iudeis. Audite principes zodomoꝝ ⁊c. Hieremias lapidatus ⁊c. Johãnes baptista decollatus. q2 dixit regi Herodi. Nõ licet tibi habere vxorem fratris tui. Apostoli ⁊ ceteri martyres occisi sunt. Itẽ hystorialiter dr̃. ꝙ fuit quedam dñа que habuit tres gallos: ⁊ habuit amasiũ suũ in camera. Primus gallus cantauit. ⁊ ancilla finxit se intelligere cantum galli dicens domine sue. Domina nõ intelligitis quid iste gallus cantu suo dixerit: Respondit non. Ancilla dixit. Gallus dicit vos habere amasiũ vestꝝ in camera. Respondit domina. Propter hoc debet mori. Eo comesto: secũdus gallus cantauit. Tũc ancilla ad dñam ait. Auditis q̃d iste dicit: Respondit nõ. Tũc ancilla. Gallus dic̃. Socius meus mortuus est propt̃ veritatẽ. Respõdit dña ꝓpter hoc debꝫ mori. Et eo occiso: tercius gallus cantauit. Tũc dixit ancilla. Iste gallus cantat. Qui vult habere pacem: debꝫ esse surdus. mutus ⁊ cecus Moralit̃. Per mulierẽ denotat̃ ecclesia que habꝫ tres gallos. i. tria genera predicatoꝝ. Primi sunt apostoli qui ꝓpter veritatẽ occisi sunt. ⁊ ꝑsecuti sunt. Secũdi sunt sancti viri q̃ hoc populo predicauerũt quod eoꝝ socij. i. apostoli. ⁊ ꝓpter veritatẽ ꝑdiderũt vitam. Sꝫ moderni p̃dicatores q̃ significant̃ per terciũ gallum predicãt: ⁊ qui volũt habere pac̃e tẽporalem sunt muti. surdi ⁊ ceci. Muti sunt. q2 non corrigũt vicia hominũ. Juxta illud. Canes muti non valẽtes latrare. Contra quos dicit̃. xj. questiõe. iij. ca. Nolite timere eos qui occidũt corpus. ne forte propt̃ timorẽ mortis: nõ libere dicatis quod audistis nec fiducialit̃ predicetis omĩbus quod in aure soli audistis. Sequitur. Nõ solum ille ꝓditor est veritatis qui transgrediẽs veritatẽ pro veritate mendacium dicit: sed etiam ille q̃ non libere veritatẽ pronũciat. quam pronũciare debet. Non debẽt ergo formidare predicatores malorũ detractõnem. ⁊ odium eorũdem: sed libere ⁊ constanter redarguere eorum mala opa. Dubitat sanctꝰ Thomas in p̃ma scd̃e. q. xxix. ar. v. vtꝝ veritas possit haberi odio: Respondet. ꝙ verum inq̃tum habet ratõnẽ repugnantis contrarij. põt haberi odio. qd̃ contingit fieri tripliciter. Uno modo sm̃ ꝙ veritas est causaliter ⁊ originalr̃

ter in ipsis rebus. ⁊ sic hō aliq̄n odit a-
liquā veritatē dum esse nollet verū qđ
est verū. Alio mō fm̄ ꝙ veritas ē in co
gnitione ipsius hōis q̄ impedit ipm̄ a
ꝓsecutione amati. sicut si aliq̄ nollet co
gnoscere veritatē fidei vt libere pecca-
ret. In quoꝝ ꝑsona dicit Job. xxi. sci
entiā viarū tuarū nolum⁹. Tertio mo-
do habet odio veritas tanq̄ repugnās
ꝓ vt est intellectu alteri⁹ puta cū q̄s la
ceret in pctō odit ꝙ aliq̄s veritatē cir-
ca suū pctm̄ cognosceret. ⁊ fm̄ hoc dīc
Aug. x. ꝯfessionū ꝙ hoīes v̓itatē amāt
lucentē: ſ; odiūt eam redarguentē. hec
Tho. Tertio odiūt sciētie informatoꝝ
Isti ei nō solū odiūt reꝑhēdi. imo etiā
informationē scʒ doceri ⁊ informari: si-
cut aues immūde odiunt lucē ac ꝑ hoc
tales odiūt sapientiā ⁊ doctrinā. Iohā
nis. iij. Omnis qui male agit: odit lu-
cē ⁊c. Boetius li. ij. de consola. ꝓsa. vj.
Quid est ꝙ quisq̄ in aliū facere possit
quod ab alio sustinere nō possit: Busi-
ridē accepimus ⁊c. Unde ysopus. Sic
nocet innocuo nocuus: causamq̄ nocē-
di. Inuenit. hi regnant quilibet vrbe
lupi.

Secūdo modo ha

bet fieri homicidium in corde. ꝓponendo occidere sicut ꝓpo-
suit esau occidere fratrē suū Jacob di-
cens. Uenient dies luctus patris mei
⁊ occidam fratrē meuʒ Jacob. vt patet
Gene. xxvij. Tales sunt vindicatiui q̄
expectāt locū ⁊ tempus quousq̄ vindi
cent se aut mutilādo aut occidendo ꝓ-
ximuʒ. Contra quos franciscus petrar
cha li. j. de re. vt. for. c. j. Nobilissimum
vindicte genus inquit est parcere. Nā
multo ē sanctius multoꝝ deformi⁹ ob
liuisci iniuriā q̄ vlcisci. Generosior nul
la est obliuio q̄ offense. Sequit. Ultio
nis momentanea delectatio: misericor-
die sempiterna. Duoꝝ nempe delecta
bilū est preferendū qđ diuti⁹ delectat.
Unde fac tu hoc q̄ ꝑpetuo delecteris.
Uñ ibidem respondet discipulo suo di-
cēti. Licitū est vlcisci. Rñdit ei. Nulla
lege licitum est. Uolo ꝙ defensio licita
sit: ſ; vltio vetita est. Scriptuʒ em̄ est.
Qui vindicare vult a deo inueniat vin
dictā. Et rursus. Mea est vleio ego re
tribuam eis in tp̄e dicit dñs. Illud tp̄s
expecta. Sequit infra. Multos q̄dem
vindicasse penituit: neminē ꝑpercisse.
Hec ille. Notandū ꝙ in sacra scriptu-
ra inuenit triplex vindicta scʒ crudeli-
tatis ⁊ seuicie quā facit peccator cru de
lis. Eq̄tatis ⁊ iusticie quaʒ facit ꝑlatus
fidelis. auctoritatis ⁊ potētie quā facit
deus in celis. Prima est crudelitatis ⁊
seuicie. ꝯtra quā Leuit. xix. Non q̄ras
vltionē nec memor eris iniurie ciuium
tuoꝝ. ad Rom. xij. Mihi vindictam: ⁊
ego retribuā. Sed multi sunt q̄ diuinū
officiū vsurpant ⁊ ꝑsumūt vsq̄ ad vlti-
mam seuiciā se vindicare. similis cani
q̄ lapidē ꝓiectū solet in ore recipere. et
pre ardore vindicte ipm̄ tēptat morde-
re. Et sic ꝓprias dentes destruit. Hec
aūt vīdicta ꝯtingit sex modis esse pctm̄
Primo appetēdo vindictā de illo q̄ nō
meruit scʒ sup innocētē. Ergo pessime
faciūt illi q̄ vnū ictū de iniurijs illatis
sumūt in filijs aut ꝓpinq̄s. faciētes vin
dictam sanguinis sup eo q̄ nullā culpā
commisit. Simile patet in guerris vbi
pauper rusticus ⁊ innocens ꝓpter pec
catum alter⁹ ius. eiusdē loci bonis ꝑuat
spoliat occidit. Secūdo quando appe-
tit plus q̄ meruit vt si q̄s in verbo vni-
co offendit manu aut pugno: percutit
aut gladio. Dubitat vtrū licitū sit ali-
quādo ꝓximū ꝑcutere. Respondet fm̄
Raymūdum ꝙ ꝑcussio aliquādo fit ex
malicia aliquādo ex supbia. aliquan do
ex odio. Et hoc est peccatum mortale.
Quādoq̄ artem fit ex charitate scʒ cau
sa correctionis ⁊ huiusmodi. Et hec ꝑ·

cussio in omnibus habentibus potestatem est licita in suos subditos quando non fit ex vindicta. dubitatur vtrum percutienti vnam maxillam altera sit prebenda. Respondet Augu. in epistola de puero centurionis dicens. Precepta patientie magis sunt ad preparationem cordis quam ad opus quod in aperto fit vt in secreto teneatur animi patientia: in manifesto autem id fiat quod eis videtur prodesse ad salutem: quibus bene velle debemus. Unde et dominus Jesus se percutientem reprehendit dicens. Si male locutus sum testimonium perhibe de malo. Si autem bene: cur me cedis Jo. xviij. Et plus percussus in faciem dixit. Percutiet te deus paries dealbate Actuum. xxiij. Tertio vindicta fit cum peccato quando non debito ordine fit. quia per se homo vult vindicare et non per iudicem vel prelatum ad quos de iure pertinet vindicta. Non vos defendentes karissimi sed date locum ire. Ad roma. xij. Item dicitur ibidem. xiij. de iudice. Non enim sine causa gladium portat. dominus enim est vt minister et vindex in iram ei qui malum agit. Item patet vicesimatertia questione quinta. cap. primo et ca. reus sanguinis. et in multis capitulis. Queritur vtrum iniurie malorum sunt tolerande. Respondit Thomas secunda secunde. q. cviij. dicens quod mali tolerandi sunt a bonis in hoc quod iniurias proprias patienter sustinent sicut quod oportet Unde super canticorum. ij. Sicut lilium inter spinas. Dicit glosa. Non fuit bonus. qui malos tolerare non potuit. Secundo si eius iniuria redundat in iniuriam ecclesie non debet sustinere: sed se vindicare. Unde Augu. in epistola ad bonifacium et ponitur vicesimatertia questione tertia vbi Maximianus commendat episcopum inuocantem auxilium imperatoris contra hostes ecclesie dicit Augu. Si non fecisset hoc: non fuisset in eo laudanda sua patientia. sed reprehendenda sua negligentia. Tertio quando vergit in iniuriam dei tunc potest quis propriam iniuriam vlcisci vt patet de helia qui fecit ignem descendere super illos qui venerant ad capiendum illum vt patet. iiij. Regum primo. Legitur etiam de Thoma apostolo quod imprecatus fuit ei qui manu ei dederat alapam vt a canibus manus conuiuio portaretur non zelo vindicte exercende. sed zelo diuine iusticie et potentie manifestande. Sic silueſter papa excommunicauit eos qui miserunt eum in exilium vt patet vicesimatertia questione quarta cap. quilisarius patricius vester. Quarto quando vindicta propter odium fit quando solum appetit vindictam vt vindicet. non vt bonum iusticie conseruet. Ideo dicitur vicesimatertia questione quarta cap. quod christus. Ibi dicitur quod christus discipulos suos increpauit quia ignem de celo venire super eos gestiebant qui ipsum non receperant. Sequitur ibidem. Apostoli non zelo iusticie sed amaritudinis odio. ob iniuriam sue expulsionis vindicandam samaritanos igne volunt consumere dominus autem volens iniuriam proprie persone cum patientia et gaudio tollerare: iniuriam vero diuinam non inultam relinquere ait. Nescitis cuius spiritus estis hystoria primo Luce. ix. Sed diceres. Ex quo patienter sufferre debeo. rogo vt mihi aliqua dones documenta contra impatientiam: et qualiter me debeo habere in iniurijs illatis. Respondetur quod homo debet quatuor seruare. Primo vt eam in solacium conuertat de quo seneca ponit exemplum in libro de ira. Cum diogenes inquit philosophus quandam causam habuisset tractare cum lentulo. lentulus attracta pingui saliua expuit in faciem eius. Ille autem faciem extergens dixit. Affirmo enim o lentule omnes falli qui negant te os habere. Ideo dicit seneca. In-

iuria data in risuʒ iocū[que] vertatur. Secūdo vt iniuriā recepisse obliuioni tradat. Cuius figura habet Genesis. xli. de Joseph qui fuit oblit⁹ scelus fratrū suorū dicēs. Obliuisci fecit me de⁹ omniū malorū. Ideo dicit Salomon Eccles. viij. Oīs iniurie pximi tui ne memineris. Tertiō vt in iniurijs mā̄suete respondeat. Ideo dic̄ pb̄us ꝙ mansuetudo est quietatio ire. Prouerb. xiij. dī Responsio mollis frangit iram. sermo aūt durus suscitat furorem. Narrat seneca vbi supra de augusto cesare. ꝙ cū qdā dicēt ei. o tyrāne. o tyrāne. Rūdit. Si essem tyrān⁹ nō diceres illa. Quarto vt iniuriā recepisse neget. De q̄ Seneca vbi supra. Quid facit sapiens calaphis pcussus? Rūdet. Faciet sic Catho. quē cū qdam in os pcuteret: negauit se iniuriā ab illo recepisse. Ideo dicit apostol⁹. ij. ad Corint. xij. Libent sufferitis insipiētis: cum sitis ipi sapiētes. Notādum ꝙ iniuria est duplex. s. grauis et leuis. Leuis est q̄ modica impulsione vel pcussione palme man⁹. pedis. vel lapid s. aut baculi illata ē. Sʒ grauis iniuria est membrorū mutilatio. fractio dentio capillatio. magna effusio sanguis. Nota ꝙ iniuria fit tribus modis. s. re: cum man⁹ inferunt. verbis qn̄ fit conuiciū. lr̄is cum aliq̄s ad infamiam alicui⁹ libellum vel famosuʒ carmē pficit. scribit. vel pdit. Quod est pena capitis. vt pʒ. C. de famosis libellis. l. vnica. Itē fm canones sunt excōmunicādi. vtʒ. v. q. j. ca. Quidā maligni. et ca. sequēti dī. Hij qui inuēti fuerint famosos libellos in ecc̄ia ponere: anathematisent. Et ibidēʒ ca. Si quis famosuʒ libellum siue domi siue in publico siue in quocū[que] loco ignar⁹ repperit: aut corrumpat prius q̄ʒ alter inueniat. aut nulli pdicat inuētum. Si vero nō statim eūdem cartulo corruperit vel igne combusserit: sed earum dolose manifestauerit: sciat se quasi auctorem huiusmodi delicti. capitali sententie subiugandū. Hec ibi. Item quidam sunt qui iniuriam facere nō possunt. vt furiosus: et impubes et fatui. qui doli capaces nō sunt.

Queritur. Utrum inimicis veniam petentibus: teneamur remittere? Uidetur ꝙ sic. Ad Colocenses tcio. Donantes vobismetipsis si quis aduersus aliquem habʒ querelam. Item Saluator Dimittite et dimittemini. Respondet q̄dam super. iij. sniarum. Ex nimio damno illato alicui: solent tria oriri. scilicet Rancor in corde. Signa rancoris in opere. Actio iuris contra iniuriantem. Primum tenet homo statim dimittere veniam veraciter petenti et pacto se emendare fm facultatem suam. De quo potest intelligi Luce. xvij. Si reuersus fuerit ad te dicens Penitet me. Dimitte illi. Immo etiam si nō petat: adhuc tenetur homo remittere signa rancoris.

Pro intellectu illius est sciendum. ꝙ duplicia sunt signa rancoris. Propinqua scilicʒ ex quibus potest quis faciliter cognosci vtrum gerit rancorem contra alium. Sicut si prius locutus est ei: salutando eum. et hoc iam non facit. Alia sunt signa remota. ex quibus non potest faciliter cognosci vtrum odium gerat: vt si non totiens loquitur ei. Uel non totiens vadit ad domum eius vt prius. Talia tenetur hō remittē. Tercium scilicet actionem iuris contra iniuriantem non tenetur homo dimittere: nisi ille sibi satisfaciat fm suuʒ posse. Ideo dicitur in Decretis. xxiij. questio. iiij. Si illic. Neme tenetur remittere iniuriam: nisi sibi satisfactum sit. Ideo etiam dicitur de iniurijs et dampno datis. capitulo. Si rixati fuerint homines. et percusserit alter fratrem suum lapide. vel pugno. et mortuus non fuerit: sed iacuerit in lecto. qui percusserit operas eius scilicʒ amissas

⁊ expensas in medicos restituat. Et sic
de alijs damnis ibidē. Quinto est pec
catū qn̄ in passione vindicte nimis se-
uit ab intra ⁊ ab extra. sic q̄ nō curat fa
cere cōtra pceptuꝫ dei vel charitatē ꝓ
ximi cū maledictiōibus ⁊ blasphemijs
contra quos Frācıscus petrarcha de
re. vtri. fortu. dicens. Da ire spacium:
da cōsilio tēpus. frena impetū. Defert
aut desinit aut lentescit breuis hora ce
dit iratū equor. Seqtur. Plus teipm̄
leseris q̄ȝ hostem. Illi corpus forsitan
aut opus tibi aiam famāq; corpis. Hec
ille. Sūt qdam q̄ ꝓpter paruā offensaꝫ
eis illatā excellent inflāmant. ⁊ cū ver
bis ⁊ factis se parāt ad vindictā. quod
tamē nō expedit. Cuiꝰ exemplū in Lu
po patuit: q̄ leuiter offensus a capra fu
erat que semel insperat euꝫ ꝓpter qḋ
lupus sp ei minabat mortē. Finalit lu
pus ⁊ capra statuerūt diem q̄ vellent
mutuo cōuenire vt qlibet ꝓponēt ius
suū. Vulpes debuit esse iudex Adijt ca
nes rogans q̄tenus irent secū ꝯtra lu-
pum tenēdo diē. Qui venıētes cum ea
tū occultandose in arbustis. Conque-
ritur lupus vulpi de iniuria sibi illata
vulpes vidend canes latitātes dixit lu
po. Chare frater ꝯsulerē tibi. vt tā par-
uā iniuriā nō vindicares: ꝫ remitteres
Rn̄dit lupꝰ. Nequaq̄ȝ. arripiēs capraꝫ
ꝑ collū. Qua vociferāte mox canes ve
nerūt ita q̄ vix euasit. Tandē veniens
ad vulpē cōquestus est se terribilit la-
ceratū. Rn̄dit vulpes. Nōne dixi tibi
q̄ tā paruā iniuriā nō deberes vindica
re. Sic exēplarit cōtingit illis q̄ paruā
iniuriā excellent voluīt vindicare. Sex
to pōt fieri sine petō. ⁊ hoc tribꝰ mōis
Pmo ꝓpter maloꝝ correctōem. Sunt
eīn pene: q̄daꝫ medicine peccātiū. Vn̄
tpalem penā optare petōribus: vt cor-
rigant ⁊ a peccatis desistant. dei bene-
ficij est indiciuꝫ. Sic eīn scribit. ij. Ma
chabeoꝝ sexto. Et eīn non sinere mul-

to tēpore peccatoribus ex sentētia age
re: ꝫ statim vltiones adhibere. magni
beneficij indicium est. Secūdo propt
boni publici conseruatōem. Dicit eīn
Gregorius vicesimosecūdo moralium
Euenire plerumq; solet vt non amissa
charitate inimici nos ruina letificet.
Et rursus. Eius gloria sine inuidie cul
pa contristet eum ruente eo quosdā be
ne erigi credimus. ⁊ ꝓficiente illo plu
res iniuste opprimi formidamus. Ter
tio propter diuine iusticie manifestatō
nem. Si eīn nullo modo vindicta ma-
lorum esset appetenda: propheta nō di
xisset. Letabitur iustus cuꝫ viderit vin
dictam. Sic Moyses occidit. xxiij. mi
lia hominū propter ydolatriam. vt pa-
tet Exodi. xxxij. Non zelo vindicte: ꝫ
zelo diuine iusticie manifestande. Nō
eīn debemus nosmetipos vindicare ꝓ
pter multa. Pmo quia ex tua vindi-
cta vel defensione post illatam iniuri-
am nullus fructus sequit. Si eīn eruis
oculum eius qui eruit tuū: propter hoc
non restituit tibi tuus. quia si quis cō-
tra legem te percutit: dignus est vt re-
percutiat. Sed tu non es dignus vt e-
um repcutias: q: es discipulus eius. q̄
pcussus non repcutiebat. Quare si tu
repcutis nō solum te suū discipuluꝫ eē
negas verbis: ꝫ etiam factis Genesis
xxxvij. Quid ꝓdest nobis si occideri-
mus frēm nostꝝ: Secūdo q: fructū pa
tientie perdis. Nam si malum ꝓ malo
reddis: fructum patientie ꝑdidisti. Si
malum ꝓ malo non reddis: membrum
ꝑdidisti: sed fructū patiētie quesiuisti.
quia dixit Jesus. In patientia vestra
possidebitis aīas vestras. Et Jacobi
pmo. Patiētia ꝑfectum opus habet.
Tertō. q: cām tuam iniustam facis. vn̄
Ps. Si reddidi retribuentibus mihi
mala ⁊c. Quasi dicat. cadam a iusticia
mea. Jō dicit apostolus ad Rom. xij.
Noli vinci a malo: sed vince in bono

ã aliū. Quarto de⁹ melius vindicabit te ĩ ei vindictã seruaueris. Sicut em̄ est eternus: ita eternū vuln⁹ infligit Mathei. xxv. Ibūt hij in suppliciū eternū. Ideo ipe dicit. Mihi vindictaʒ: ⁊ ego retribuā: Dicit dñs ad Romañ. xij. Et ad Hebre. x. Deutro. xxvj. Prouerb. xxij. Quinto facit ꝯtra euangeliū Mathei. v. Dictū est antiquis. Oculum ꝓ oculo dentem ꝓ dente ⁊c̄. Ego autē dico vobis. nō resistere malo. Ideo dicit Apl's ad Roma. xij. Nō vos defendētes charissimi sed date locum ire. Sed cōtra. paulus vt se ab iniurijs liberaret cōminatus fuit militibus. se afferēs ciuem romanū vt patʒ Actuū. xxij. Ergo resistebat malo id est violentie. Itē canon cōcedit defensionem sui in casu in *quo aliquis vellet* aliū occidere. et ille defenderet se. inuasorē occidēdo ꝙ tūc nō esset irregularis vt ptʒ extra de homicidijs. c. vnico in cle. Ergo resistere malo est licitū. Rñdet resistere malo vl' repellere iniuriã ꝯtingit dupl'r. Aut liuore vindicte ⁊ sic nunꝙ licet. Aut zelo iusticie ⁊ hoc etiã dupliciter. Aliquã do verbis persuadendo ne inferat iniurias scilicet omnib⁹. Et isto mō resistebat paulus vt allegatū est. aut fact' repugnãdo ⁊ hoc adhuc dupl'r vl' iniuria tunc est publica ⁊ ineuitabilis. quo ad mortē. ⁊ tūc licet iussu ṗncipis vl' militis seu communis officialis. cui ex officio *incūbit iniuriatos defendere.* Uel talis iiuria ē personalis ⁊ ṗuata. ⁊ tūc si ē necessitas ineuitabilis q̄ vitari nō pōt. nec ꝑ fugã nec ꝑ aliud impedimentū sic ꝑmittit clerico ⁊ layco defendere se ⁊ vim vi repellere licet cū moderamine iculpate tutele. Xp̄us aūt loquebat illud. s. nō resistere a malo ad ꝑsonas ṗuatas de iniuria ṗuata. non ad ꝑsonas ꝯmunes ⁊ officiales. q̄ ex lege ⁊ zelo iusticie maleficos habēt corrigere. Legit in speculo hystoriali li. xviij. c. lxxj. d sã cto machario. Qui q̄dam die dū in cella sua sederet ⁊ a culice vulnerat⁹ fuissʒ in pede. dolensq̄ʒ manu sua eū ꝑemit q̄ moriens plurimū cruoris effudit. Reprehendēs igit se ꝙ iniuriã ꝓpriã vindicasset ita se ꝯdemnauit vt in pratis nudus ꝑ sex mēses sederet vbi ꝑ culices ⁊ scabrones plurimū ꝑforatus ē in cute. sic ergo illic totus exulceratus ē vt omnibus suis mēbris elephãtosus apparēt. Itē de mira patiētia pħoꝝ li. iij. de tra Itē de dyogene pħo de q̄ dicit Sene. tractanti causam de lentulo. Qui attracta pingui saliua in ore suo spuit in frōtem pħi mediã. Ille abstergēs faciē suam dixit. O lentule affirmo omēs falli q̄ te negant os habere. Et sic iniuriam in risum ꝯuertit. Itēʒ ibidē de patiētia ṗncipum. cū ad regem philippū venissent legati atheniensiū ait ad eos pħs Quid possū facere qđ sit gratū atheniensib⁹: Rñdit vnus ex legatis. Te inq̄t suspēdere eēt gratū. Et cū ꝯtra eum ministri regis vellent irruere. ꝓhibuit rex dicēs. Renūciate athenieñsib⁹. multo suꝑbiores eē illos q̄ ista dicūt: q̄ʒ impune audiūt. Itē de patiētia ꝯiugū dī vitas pħoꝝ de socrate. Qui cū p⁹ multas iniurias vxoris fuisset aqua immūda ab vna ꝑfusus. nihil aliud rñdit q̄ʒ sciebã ꝙ post istud tonitruū debuit venire pluuia. Itē de patiētia sancti martini q̄liter cū baculis ⁊ flagris fuit percussus a militib⁹ ⁊c̄. Scđo inuenit vindicta q̄ ē equitatis ⁊ iusticie quã facit ṗlatus aut iudex fidelis. De quo dicitur ad Rom. xiij. Uis aūt nō timere potestatem: bonū fac. Sequitur. Si autem male feceris time. Non eniʒ sine causa gladium portat. Dei enim minister est vindex in iram ei qui malū agit. Non enim debet se vindicare: sed lesum ostēdere ꝯmittēdo deo qui dixit Mihi vindictam: ⁊ ego retribuam. Dubitat vtrū iudex debet vindicare ꝓximum lesum

ꝫm legem talionis que ponit Exo. xxi Reddat aiam ꝓ aia: oculū ꝓ oculo: dē tem ꝓ dente. manū ꝓ manu. pedem ꝓ pede. Itē Leui xxiiij. ⁊ Deut. xix. Rn̄detur ꝙ in lege iudeoꝝ fuerūt triplicia ꝑcepta. Prima moralia. vt decem ꝑcepta: quoꝝ oppositū nullo mō fuit licitū. Alia fuerūt ceremonialia. que cessauerunt sicut dixit apl's ad Galat. v. Si circūcidamini: xp̄s vobis nihil ꝓdest. Tercia fuerūt iudicialia qbus vti possum⁹ si expedierit. Ergo iudices si ꝫm leges taliōis iudicarēt. nō peccarēt dū modo hoc ꝓ lege statuerēt. Dubitatur secūdo vtrū iudei omnia punierūt ꝫm legem talionis. Rn̄detur ꝙ nō quia dicit magr̄ sup leuitico. ꝙ nō ad iniurias rerū exterioꝝ: sed corpoꝝ. lex talionis extendebatur. quia ꝓ vno boue furato quinqꝫ boues: et pro vna oue quatuor oues reddebant. Dicit augustin⁹. lib. xxi. de ciuita. dei ꝙ tulius octo genera penarū in lege fuisse scribit. scꝫ damnū vincula. verbera. talionē. ignominiam. exiliū. mortem ⁊ seruitutem. Nam pena damni inferebat ꝓ culpa furti. vt pꝫ Exod. xxij. Si qs furat⁹ fuerit bouem qnqꝫ boues restituat. Pena carcerꝭ inferebat ꝓ pctō cui⁹ pena nō erat taxata in lege sicut legit Numer. xv. ꝙ filij israel inuenerūt quendā hominē colligentē ligna in die sabbati. Quē recluserūt i carcere donec ꝯsuluerūt dn̄m qua pena eēt puniendus. Pena verberꝭ inferebat ꝓ pctō ꝫm arbitriū iudiciū. vt qn̄ iudices eū q̄ peccauit videbāt eē cōdignū plagis faciebāt eū ꝓsternere ante se ⁊ coram eis fecerunt verberari sicut dicitur Deutro. xxj. Pena aūt talionis puniebatur illi q̄ inueniebant aliquos percussisse vel mutilasse in membris ⁊ illi q̄ falsum testimoniū dicebāt ꝯtra ꝓximū suū. Pena v̓o ignominie ⁊ verecundie inferebatur illis qui nolebant accipere vxorem fratris sui defuncti. Tunc enim tollebant calciamenta de pedibus suis ⁊ spuebant in faciē suā vt patꝫ Deutro. xxv. Pena exilij puniebantur illi qui casuale cōmittebāt homicidium per ignorantiam vel alio mō Et tunc debebant stare in ciuitatib⁹ refugij vsqꝫ ad mortē summi sacerdotꝭ vt patet Nūe. xxxv. ⁊ Deut. xi. Pena vero mortis puniebantur illi qui maledicebant patri vt patet Leuiti. xx. Et qui erant filij nolentes se corrigere de luxurijs ⁊ ꝯmessationibus ⁊ tales a populo debebant lapidari vt patet Deut. xxj. Pena seruitutis inferebatur illis q̄ nolebāt vti bn̄ficio legis. Mādabat ei lex Exod. xx. ꝙ seruus emptus in septimo anno potest egredi liber a domino suo. Si ergo volebat stare ⁊ non vti beneficio legis in perpetuū efficiebatur suus Multis ergo penis puniebat lex moysi preter penam talionis. Sic etiam iudices xp̄ianorum possunt puniri multis alijs modis q̄ꝫ pena talionis. Nō ergo habet vim obligandi. quia tale ꝑceptum fuit iudiciale preceptū. cōcessum iudeis ꝓ dispositione status eorum. qꝛ translato sacerdotio necesse est vt legis translatio fiat. Licitū est tn̄ iudici vl' ecclesie de nouo ꝓ dispositione status ꝓsentis populi statuere tali pena eē aliq peccata puniēda. Scribit em̄. iij. q. viij ꝙ si quis obijcit crimen alicui. offerēs se ꝓbaturum obligat se ad talionem si i ꝓbatione deficiat. Igitur q̄ꝫtum ad obligationē illius legis pena talionis est remota sicut omnia iudicialia non tamen q̄ꝫtum ad punitionem peccatorū Tercia vindicta est auctoritatis ⁊ potētie quam fecit deus in celis in presenti ⁊ in futuro. De qua Deutro. xxxij. Vindictam retribuet in hostes eorum scilicet bonorum. Hieremie. xxxvj. Vindictam tribuet inimicis suis de qua etiaꝫ vindicta dicitur Apoc. vj. Omnes sancti clamāt. Vindica domine sanguinē

strum qui effusus est. Quod augusti-
s exponens in questionib⁹ veteris et
ui testamenti dicit q anime occiso-
clamāt vindicari se postulātes sicut
nguis abel clamauit de terra nō voce
ōne. Nā op⁹ opificē laudare dicit p
oc q videntē oblectat. Nō em̄ taz im
tientes sunt sancti vt vrgeāt fieri qd
unt tpe pfinito futurū. Aliter expo-
t hyamo ibidē dicens. Sciendū inqt
illi sancti iam in conspectu creatoris
i cōsistentes vident voluntatē illi⁹ et
ipso creatore accipiunt qd ipsum fa
re velle nouerunt. Et subdit. Petūt
it vindictam de inimicis duobus mo
s. et hoc rōne charitatis: vt. s. q ad vi
m eternam pdestinati sunt cōuertan
r a malo ad bonum. Qui vo psciente
eo damnandi sunt moriant et peccare
esistant. Et vt per hoc minorez penā
inferno habeant. vbi vnusqsqz sm q
tatem operū sustinebit magnitudinē
enarū. Quod petere: vtiqz charitatis
t. Scdo petunt vindictā. qz optant ve
ire diem extremi iudicij: et resurrectio
ē corporū suoz. h haymo. De hac vin
icta dicit valerius li. vij. c. ij. Lento ei
radu ad vindictam sui diuina iusticia
ocedit. Cum aūt venerit pcutit quan-
oqz multos tpaliter non eternaliter p
ter prauitatem vnius psone. Dicit san
tus Thomas in scda scde. q. centesi-
na. q deus punit pena corporali vnum
p alio tripliciter. s. Propter participa
ionem cōmunitatis nature. ppter imi
ati onem criminose culpe et propter in
orpatiōz psone colligate. Primo punit
ro alio qui pticipant naturaz. sicut cor
us filij punit p peccato patris. Sic pu
iti fuerunt infantes et pueri sodomoz
t patet Geñ. xix. ppter peccata paren
um Et chanaan p peccato cham pa-
ris sui. Secundo punitur vnus pro a-
io propter imitationem criminose cul
e vt quando imitatur culpam alteri⁹.

sic etiam punitur filius pro patre inqz-
tum ex peccato patris etiam ipse pec-
cat malū exemplum sumendo. Ad istū
intellectum loquitur dominus Leuiti.
xx. Ego deus zelotes visitans iniquita
tes patrum in filios vsqz in terciam et
quartam generationem. Sicut patet in
vsurarijs et in male acquisita habenti-
bus. Ideo inde trahitur prouerbium.
De male acquisitis: non gaudebit ter-
cius heres. Tercio punitur vnus pro
alio ratione incorporationis persone:
quando scilicet est membrum vnius cor
poris quod ratione alterius meret pu-
niri. quia interdum pena vnius redun-
dat in omnes. Sic pro peccato recto-
ris punitur quandoqz populus inquā-
tum rector est caput istius. vt patet. ij.
Regū vlti. de peccato dauid numeran
te populum. propter quod sunt occisi:
lxx. milia hominum in pestilentia. sic
puniuntur boni pro peccatis malorum
Sic propter peccatum Achar qui fura
tus fuerat cōtra preceptum domini de
anathemate id est de bonis interdictis
a deo et illicitis ciuitatis Jericho pro-
pter quod populus israel traditus ē in
manus hostium vt patet Josue. vij. q
sicut patet in corpore humano aliquan
do propter peccatum factum a manu:
eruitur quandoqz oculus et propter pec
catum factum a lingua: sicut infamia et
falsum testimonium: interdum abscin-
ditur pes vl manus: quis sunt membra
vnius corporis: et pena vnius membri
redundat in totum corpus. Sed con-
tra predicta scribitur Ezechiel. xviij.
Filius non portabit iniquitatem patris
nec econuerso. Ad hoc respondet san-
ctus Thomas vbi supra. q hoc intelli
tur de pena spūali scilz de pena anime:
quia non punietur anima filij pro pec-
catis patris: nec econuerso. quia anima
est a deo: corpus autem a patre. Etiam
intelligit de pena eternali: non tpali.

Non occides.

Tercij sūt qui pec
cant cōtra illud p̄ceptū. Nō oc
cides. verbaliter et ore. Primo cōsen-
tiendo in mortē proximi sicut achab in
mortem naboth. Nam Jesabel vxor a-
chab regis samarie occidit naboth per
duos falsos testes vt achab possideret
vineā ei⁹. Et factus est sermo dn̄i ad he
liā dicens. Hec dicit dn̄s. Occidisti. in
super possedisti. Et post h̄ addidit. Hec
dicit dn̄s in loco hoc in quo linxerunt
canes sanguinē naboth. lambent quo-
q̄ tuū sanguinē. Historia ponit. iij. Re
gū. xxj. Cōtra quos scribit. lxxxvj. dis.
c. Facientis proculdubio culpā h₃ q̄ qd̄
pōt corrigere negligit emendare. Scri
ptum quippe est. s. leuitici. xx. Nō solū
qui faciunt ℥ etiā q̄ cōsentiūt facienti-
bus participes iudicant. Sequit. Negli
gere cū possis perturbare puersos: nihil
aliud est q̄ eos fouere. Nec caret scru-
pulo societatis occulte. q̄ manifeste fa-
cinori desinit obuiare. Idē di. lxxxiij.
di. c. Error cui nō resistitur approbat:
veritas cū minime defensat opprimit.
Idē. xxiij. q. iij. c. Qui pōt obuiare et
perturbare puersos z nō facit nihil aliud
est q̄ fouere impietatem eor̄. Idē. xi.
q iij. ca. Qui peccantib⁹ consentit z de
fendit aliū delinquentē: maledict⁹ erit
apud deū z hoies. Et infra. Si quis al
terius errori consentit sciat se cum illo
simili mō culpabilē iudicādū. Hec Isi
dorus. Idem dicit. ij. q. vij. ca. neglige-
re. Ergo oēs consentientes in mortem
alicui⁹ innocentis sunt homicide corā
deo. Iste consensus pōt fieri dupliciter.
Aut cōsentiēdo expresse in mortē alicu-
ius aut non impediendo dū possit: q2 si
vetat malū fieri cum possit. Ergo q̄n in
cōsilijs tractat negociū vn̄ possit fieri
aut seq̄ sanguinis effusio: aut innocen-
tum oppressio: debetis videre quō asse
tiatis ne participes criminis efficiamini
z ne homicide efficiamini forte nō mi-
nus q̄ illi q̄ manibus occidunt. Ideo
dicit dn̄s p̄ prophetam de quolibet corū
Sanguinē eius de manu tua requiram
Ergo iudei q̄ consenserunt in mortem
xp̄i: fuerūt mirabiliter puniti. Secūdo
mō h₃ fieri homicidiū ore z etiam voce
mandando vt legit de herode q̄ mittēs
occidit multos pueros q̄ erant in beth
leem z in finibus eius. Sic pharao mā
dauit submergi pueros hebreorū. vt p₃
Exo. ij. Propter hoc idem in aquis cū
suis submersus est. Sic herodes māda
uit occidi Johannē. vt₃ marci. vj. Ideo
dicit de reg. iu. li. vj. qd̄ q̄s facit p̄ aliū
tantū est ac si faceret p̄ seipsum. Ideo ta-
les cum iubent homicidiū fieri: homi-
cide iudicant. vt patet de peni. dist. j. c.
periculose. Sic multi tyranni occiderūt
martires aut p̄ carnifices aut p̄ bestias
zc. Sic etiam q̄ mandat aliquem verbe
rari l₃ expresse inhibeat: ne occidat vl-
latenus vel in membro aliquo mutilet
irregularis efficit si mandatarius fines
mandati excedens mutilet vel occidat
vt p₃ extra de homici. c. Is q̄ mandat
li. vj. Tercio habet fieri homicidiū in
voce ꝯsiliū dando sicut cayphas fecit
in cōsilio contra xp̄m dicens. Vos ne
scitis quicq̄. Expedit enī vobis vt vn⁹
homo moriat pro populo: ne tota gens
pereat. De hoc genere homicidij di. de
pe. di. j. c. Periculose se decipiunt. qui
estimant eos tm̄ homicidas esse q̄ ma-
nibus hominē occidunt z nō poti⁹ eos
p̄ quor̄ consilium z fraudē z exhortati
ones homines extinguunt. Nam iudei
nequaq̄ proprijs manibus interfecerūt
xp̄m: sicut scriptū est Jobis. xviij. No
bis nō licet interficere quēq̄. S₃ tn̄ illi
domini mors imputatur. q2 ipsi eū lin-
gua interfecerunt dicentes. Crucifige:
crucifige eum. Hec aug⁹. De illo con-
silio prophetauit Jacob Geñ. xlix. Sy-

mcon ꝛ leui vasa iniquitatis: in eorum consilium nõ veniat aīa mea. qꝛ occiderunt virum in furore. Quia de illis tribubus fuerũt qui xp̄m occiderũt. Nam pharisei fuerũt de tribu symeon: sacerdotes autē de tribu leui. Istud consilium fuit malũ. Nam consiliũ debet esse de tribus iustis. sed istud fuit iniustũ: quia ꝯtra iustum. qui peccatũ non fecit nec inuentus est dolus in ore ei⁹. Secũdo nõ fuit ꝓspectũ ad futura qd̄ req̄rit ad consiliũ. qꝛ dicit Aristo. ꝙ de preteritis nõ est consiliũ. nec de p̄senti cum parum perseuerēt. Ideo dicit in Prouerbi. Quicq̄d agis prudēter agas et respice finem. Sed tale nõ fuit consilium iudeorũ. quia futura nõ bene ꝓspexerunt. Unde propter peccatũ mortis xp̄i destructi sunt iudei: atqꝫ ꝑ totũ mũdum dispersi. Tercio cõsilium dꝫ eē deliberatiuũ. quia dicit seneca in ꝓuerbys. Duo sunt contraria consilio scilicet festinãtia ꝛ ira. Dicit ibidē idē. Deliberandum est diu quicquid faciendũ est semel. Sed consilium iudeorũ contra xp̄m nõ fuit deliberatiuũ ꝫ statim audita resuscitatione lazari cũ festinatione ꝛ iracondia cõsilium ꝯtra xp̄um inierunt. Quarto debet esse secretum. nam in laude romanoꝝ dicit Vale. li. j. c. ij. ꝙ cõsilia sic tenebãtur archana vt multis seculis nemo senatorum ea enunciauerit. Dicit ibidem de pompeyo li. iij. ca. iij. Qui dum captus esset ꝑus digito lucerne apposito. deinde alijs penis afflictus cõsilia senatus nũq̄ prodere voluit. Sed consiliũ iudeorũ ꝯtra xp̄m nõ fuit secretũ: qꝛ statim xp̄s ꝛ discipuli eius cognouerũt. Tales homicide etiã sunt illi q̄ cõsulũt p̄ncipibus guerras ꝛ discordias. vñ multa sequantur homicidia innocentiũ ꝛ pauperum. O quot sunt homines modernis temporib⁹ occisi. submersi. in cippis iugulati. in istis guerris p̄ncipũ. quorũ sanguis vt abel in celum deũ cõtra eos instigat. sm̄ ꝙ dicit Ioh. in Apoca. Audiui voces inq̄t occisoꝝ clamantium ꝛ dicentium. Uindica sanguinē nostrum deus noster. Nota de cõsiliarijs superius in quarto precepto. Quarto habet fieri homicidiũ instigando sicut de dyabolo dicit Io viij. Ille homicida erat ab initio. Sapient. ij. Inuidia dyaboli mors introiuit in orbem terrarũ. Imitãtur aũt illũ q̄ sunt ex ꝑte illius. Ergo sunt imitatores dyaboli q̄ aliũ instigãt ad homicidiũ. Quinto false iudicando De illa nota infra. Sexto false accusando sicut falsi testes quod nota infra in sermone de iudicio.

Quarto peccãt cõ

tra illud p̄ceptũ detractores. de q̄bus dr̄ de pe. di. j. c. Homicidioꝝ tria genera dicebat eē beatus petrus et penã eorum parilem esse dicebat. Sic em̄ homicidas īterfectores fratrũ: ita ꝛ detractores quoqꝫ eoꝝ. eosqꝫ odiētes homicidas eē manifestabat. Ideo dr̄. vj. q. j. c. Sũma iniquitas est fratrib⁹ detrahere ꝛ accusare. Unde scriptũ est Ioh. iij. Omīs qui detrahit fratri suo: homicida ē. Et omīs homicida nõ habꝫ partem in regno xp̄i ꝛ dei. Et dicit. xj. q. iij c. Nemo peritoꝝ ac prudētum putet ꝙ minus sit periculũ i verbis lingua mētiēdo q̄ꝫ manibus fundēdo sanguinem Hos vocat ap̄ls ad Rom. j. Deo odibiles dicēs. Susurrones ꝛ detractores deo odibiles. Et habet fieri multipliciter. Primo mala hoīs recitãdo. Cõtra q̄s dicit Leuiti. xix. Nõ maledices surdo Glo. Surdo maledicit q̄ absenti detrahit. Et tales assimilant porco. q̄ intrat ortũ amenitatibus plenum. vbi ex vna ꝑte videt flores ꝛ ex alia stercora ꝛ neglectis floribus currit ad stercora et rostrũ in eis figit. Sic detractores. virtutum flores transeunt ꝛ stercoribus. s.

peccatis aliorum insidunt ꝛ semper habent os in luto peccatorum. Secundo modo fit bonum in malum conuertendo. De quo Isaie. v. Ve vobis qui dicitis bonum malum: ꝛ malum bonum. Si boni ieiunant. dicunt ꝙ hypocrite sunt. Si elimosinam dant vani gloriosi sunt sunt. Si nõ largiuntur auari sunt. Tercio fit. falsum crimen imponẽdo. De quo ps̄. Venenum aspiduꝫ sub labijs eorum. Quorum os maledictione ꝛ amaritudine plenum est. Nam sicut venenum occidit hominem: sic detractor falsa crimina imponendo occidit bonam famam. Quarto fit. occulta reuelando Prouerbiorum. xj. Qui ambulat fraudulenter. reuelat archana. Qui autem fidelis est: celat amici cõmissuꝫ. Ideo hic gratia huius ponam quinqꝫ documẽta. Primum Videns solus et secrete proximum peccare: nõ debet illud sub pena peccati mortalis reuelare. Patet hoc primo: quia est cõtra legem nature Mathe. vij. Quod tibi nõ vis fieri. alteri ne feceris. Sed tuũ peccatum secretum nolles per aliuꝫ reuelari. Ideꝫ Thobie. iiij. Quod tibi odis ab alio fieri: tu ipse ne alteri feceris. Secundo est contra legem euangelij Mathei. xviij. Si peccauerit in te frater tuus: corripe eum inter te ꝛ ipm solum. Tercio est contra ius canonicum. ij. q. j. ca. Si peccauerit. Ubi dicit Augustinus. Si solus nosti. ꝙ peccauit in te. et eũ vis coram omĩbus arguere. non es corrector erroris: sed ꝓditor. Dicit archidiaconus in rosario. ꝛ alij doctores Nullus debet reuelare secretũ qđ ipse solus scit vł qđ adhuc ẽ occultũ: etiam si ꝓlatus preciperet sub pena excõicationis quia prelati nõ habent visitare de occultis factis sed de apertis. vt dicit archidiaconus vbi s̄. Quia si prelatus hꝫ ꝓciperet: tale ꝓceptum esset contra deum. Et est notandum ꝙ secretum dicitur

tripliciter. Primo ex cognitione vt si solus scit peccat mortaliter qui reuelat ꝛ specialiter quãdo nõ seruat ordinem iuris. q̄ ponitur Mathe. xviij. Si peccauerit in te frater tuus: corripe eum. Sꝫ magis peccat qui auget culpaꝫ ꝛ facit de festuca trabem et dicit plusqꝫ fuit in veritate qui est communis error hominum. Etiam grauius peccat qui hoc facit in auribus insipientium ꝛ corã leuibus personis que vbiqꝫ hoc possent diuulgare. Ideo dicitur Prouerbiorũ xxiij. In auribus insipientium ne loq̃ris. Posset tamen dicere alicui ꝑsone occulte qui posset prodesse ꝛ non obesse sicut defectum filij patri. defectũ serui domino. peccatum fratris priori ꝛc. Secundo modo dicitur aliquid secretum ex cõmissione. sicut quãdo dicunt layci. Dico tibi hoc sub sigillo confessionis. ꝛ ista nõ est cõfessio sacramẽtalis sed sigilluꝫ secreti tantũ ſm Holkot super librum Sapientie. Unde talis sic recipiens secretum ꝛ postea reuelans: peccat mortaliter Prouerbioruꝫ. xiiij. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana. Qui autem fidelis est: celat amici cõmissum. Et sicut fideꝫ frangit qui rem repositam apud se aut sibi commissa alteri dat. Ita fidem frãgit qui secretum sibi cõmissum alteri reuelat. Et iudex vel alius prelatus nõ potest sibi ꝓcipere ꝙ hanc fidem frangat. quia tale secretũ seruare est de iure naturali. Nihil autem precipi potest contra ius naturale. vt patet. ff. de regulis iuris. ꝛ xj. questione. iiij. c. Si domus. Item reuelare tale secretum est contra bonum totius policie: quia facit ꝙ nullus potest de alio cõfitere. Ideo quilibet tenetur tale secretum silere dummodo hoc poterit silere sine peccato. Si autem non possum sine peccato silere non teneor illud silere vt si quis mihi reuelaret ꝙ ipse vellet talem hominem occidere. vt

comburere ciuitatē: illud nō teneor si-
lere. quia dicit bernardus in li. de pre-
cepto et dispensatione. Quod pro cha-
ritate institutum est: cōtra charitatem
militare non debet. Tercio est secretuz
ex cōfessione: et et hoc est maximū vt pz
de pe. et re. c. ois vtriusq₃ sexus. Ubi di-
cit in fine. Caueat autem sacerdos om-
nino ne v̄bo aut signo aut quouis alio
mō ꝓdat aliquatenus peccatorem. Se-
quit ibidem. Qui peccatū in penitenti-
ali iudicio sibi detectum ꝑsumpserit re-
uelare non solum a sacerdotali officio
deponendum decreuimus. verū etiam
ad peragendam ꝑpetuam penitentiam
in artum monasteriū retrudenduz. Er-
go stulte faciunt sacerdotes dicentes.
Hodie tale peccatum habui in cōfessi-
one. Sunt etiam q̄dam fatui sacerdo-
tes. q̄ nolunt ꝯfitentē absoluere nisi no-
minet ꝑsonaz cum qua peccauit. qd̄ est
valde absurduz quia q̄uis ꝑsona sit no-
minanda in genere dicēdo: peccaui cū
soluta. vel ligata: cum sacerdote vel mo-
nacho. non tamen licet nominare ꝑso-
nam ꝓprio nomine q₂ nemo debet aliū
scandalisare in ꝯfessione. Et multa alia
mala que inde oriuntur. Quod probat
Cesarius di. iij. c. xxxix. dicens. ꝙ sacer-
dos q̄dam in susacia habuit cōcubinaz
quam adolescens q̄dam concupiscens
cum ea peccauit. In quadragesima vo
ad eundem sacerdotem veniens confes-
sus est peccatum simul et ꝑsonam. Cum
audisset aūt hoc sacerdos: turbatus est
valde et cum ab eius amore abstrahere
volens durius arguit peccatum. et ag-
grauauit et penitentiam asperā et duraz
nimis iniunxit. Rancor iste nō sine pe-
riculo fuit. Unde inuectio tam aspera
penitentia tam dura: nisi ex propalata
ꝑsona. Secundū documentum. Mala
proximi per infamiam reuelata nō sūt
cito credenda. sed veritate inuestigata
sunt durius corrigenda. Probatur per

illud qd̄ scribitur. ij. q. j. c. Deꝰ omnipo-
tens vt nos a precipitande sententie ꝓ-
latione cōpesceret. et cum omia nuda et
aperta sint oculis eius: mala tū zodo-
me noluit audita iudicare priusq₃ mani-
feste cognosceret. q̄ dicebant. Unū ait.
ipse. Ego descendā: et videbo vtrū cla-
morem q̄ venit ad me opere compleue-
rint an non. Sequitur infra. Non ꝙ ea
ignoraret. sed vt nobis exemplum da-
ret ne precipites in discutiendis et iudi-
candis negocijs essemus. et ne mala ꝓ-
ximorum prius quisq₃ presumat añ cre-
dere q̄₃ ꝓbare. Hec ibi. Si igitur deus
omnipotens noluit peccata zodomoꝝ
quorum clamor vsq₃ ad celum ꝑuenerat
et cui oia cognita sunt anteq̄₃ fiant cre-
dere. nisi priꝰ ꝓbaret. multomagis nos
qui sumus omnes ignari: nullum añ ve-
ram ꝓbationem condemnare debemꝰ.
Ideo dicit: lxxxvj. di. c. Si quid de q̄-
cunq₃ clerico ad aures tuas peruenerit
qd̄ te iuste possit offendere. facile non
credas. nec te ad vindictā res accendat
incognita: sed presentibus ecclesie seni-
oribus diligenter est veritas perscrutā-
da. Tunc si qualitas rei poposcerit: ca-
nonica districtio culpam feriat delin-
quentis. Hec ibi. Item dicitur tercia q̄-
stione. ix. capitulo Caueant iudices. et
vndecima questione tercia In cunctis
Sed vnde oritur ꝙ homines citius cre-
dunt malum de homine q̄₃ bonum: Re-
spondet sanctus Thomas scd̄a secūde
q. lxj. ꝙ suspitio mali oritur ꝑmo ex cō-
sideratione proprie malicie: id est ꝑm
ꝓpria peccata iudicat alium Ecclesia-
stici. x. In via stultus ambulat. et cū ip-
se sit insipiens omnes homines stultos
estimat. Secundo venit ex affectata ini-
micicia. vt quando quis alteri inimica-
tur faciliter malū de ipso ꝓbatū credit
Unū phs. ij. rethoricoꝝ. Unusq̄sq₃ facili-
ter credit qd̄ cupit: ꝫ tales cupiūt emu-
los detrahē. Tercio venit ex senio et pe

ticia. Et ideo dicit p̄bus.ij.rethoricor̄u q̄ senes sunt maxime suspiciosi tanq̄ aliorū defectus multotiens expti. Sz contra tales dicit.xj.q.iij.c. In cunctis sacri eloquij verbis testimoniū tenem⁹ vt mala maiora cum forsitan dicunt̄ ni si pbata credi nō debent sed citius pbata vlcisci ꝛc. Sed quare non debem⁹ cito credere mala p̄ximorū. Rūdet̄ q̄ multi falsi infamant̄. Cui⁹ exemplū pꝫ Geñ.xxxix. de Joseph. Quē mulier ac cusauit falso de adulterio. Aliud exemplum recitat cirillus in epistola ad augustinum de siluano episcopo. cui⁹ hystoriā habes supra in p̄mo precepto ser mone quinto in fine. Dubitat̄. Cur deus p̄mittit aliquando bonos sic diffamari. Respondet̄ p̄pter quatuor. P̄rio ad exercendā patientiam. Et sic Joseph castus de adulterio ꝛ sanctus siluanus habiti sunt. Unde apostolus.ij. ad Corinthios.vj. Oportet nos exhibere ꝛc. Per bonam famam ꝛ infamiam: vt seductores ꝛ veraces. Secundo eueniūt false diffamationes ad puniendum culpam occultam. Qui em̄ se nō continet ab occulta culpa cuius non patit̄ infamiam. iuste p̄mittit deus hominem fal sis rumoribus flagellari in quibus nō est reus. Tercio facit ad futurorū cautelam. Si em̄ quia false notatur de crimine hoc fit vt caueat sibi verū crimen admittere. Quarto fit ideo. quia de bona fama nimium gloriant̄ sicut dicit. vj q.j.ca. Sunt plurimi q̄ vitam bonorū fortassis amplius q̄ debent laudant. ꝛ ne qua elatio subrepat de laude p̄mittit omnipotens malos in obtrectationem ꝛ obiurgationem p̄rumpere. vt si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur: ab ore vituperantium suffocetur Hec sanctus Gregorius. Tercium documentum magis peccant falsi. homi num infamatores q̄ rerum temporaliū fures ꝛ raptores. Patet hoc per illō qd̄

dicit. vj.q.j.c. Deteriores sunt q̄ doctorum vitam moresq̄ corrumpunt hijs q̄ substantiam aliorum prediaq̄ diripiūt Ipsi eī ea q̄ extra nos sunt licet nostra sint auferunt nostri quoq̄ detractores ꝛ mox bonorum corruptores nosipos decipiunt. Hec ambro. Ideo dicit salomon prouer.xxij. Melius est nomen bonum q̄ diuitie multe. Item Eccsia.vij Melius est nomen bonum q̄ vnguenta preciosa. Ex quibus sequit̄ q̄ auferens nomen bonum vel bonā famā furatur homini plus q̄ diuitias multas: ꝛ vnguenta preciosa. ꝛ sic peccat infamator plusq̄ fur vel raptor. Et quanto maior est p̄sona que infamat̄: tanto ma ius est peccatum. Ergo magis peccat q̄ infamat sacerdotem q̄ seculares quod minus iuste fit. q̄ sacerdos potius pateret abscisionē lingue sue anteq̄ reuelaret tua peccata. Non sic mō faciunt seculares sicut de cōstātino legit̄ vt est aīn.ij.q.ij.c. In scripturis. Narrat̄ dicit se cōstanti. Uere si p̄prijs oculis vidissem sacerdotem aut aliquē eorū q̄ monachico habitu circumamicti sunt peccantē: clamidē meā explicarem vt cooperirē eū ne ab aliquo videret̄. Hec ille. Sed prochdolor nunc adeo peruersi maliciosi sunt aliqui si viderent sacerdotem aliquid facientem. nequaq̄ tegunt eum. sed mox reuelant ꝛ diffamant: im̄mo cōponunt de hoc carmina vt latius diffametur. Insup magis peccant qui infamant ep̄m q̄ simplicem sacerdotē ꝛ magis cardinalem aut papam. ꝛ magis sanctū aut iustum q̄ malū aut peccatorem. Ūn̄ petr⁹ blesen̄. epistola.iiij. ad quendam amicum suū scribit dicēs Res plena periculo est. sinistra de homine innoxio suspicari. Sequit̄ ibidē Lepra infamie que sanctorū afficit innocentiam: munda est. Nam cum exterius excurrat sinistra opinio: cum exterius mentiatur iniquitas sibi: sanctorū

anime in manu dei sunt. Iustiq3 verba
exteriois cõtumelie cõtemnentes: de
thezauro cõsciencie sunt securi. Nota
in xpo huius lepre vestigia q̃ a capite i
membra a patre in filios deriuat. Cura
bat dñs languentem τ violator sabbati
dicebatur. Nõ est dicebant hic homo a
deo q̃ sabbatum nõ custodit. Eijciebat
demones τ h̃ maleficijs ascribebãt. In
beelzebub pncipe demonioꝝ inq̃ut eij
cit demonia. Nunc samaritanũ nũc eũ
esse filium fabri vocant. Hec ille. Insu
per est maius peccatum infamare vir-
ginem q̃3 simplicem mulierem: sicut q̃
dam gloriant se violasse talem vel talẽ
virgine3: sicut faciunt illi potatores in
tabernis. Etiã est maius peccatum in-
famare magrm̃ ciuiũ q̃3 simplicem ciue3
Cõsulatum vl' ciuitatẽ aut patriã. sicut
multi dicunt. In tali patria sunt multi
latrones τ in tali multi fures τc. Et ma
gis peccant q̃ infamant regem q̃3 mili-
tem. Ideo dicit petr9 blesen. vbi supra
Verba quibus vita principum depra-
uatur occultari non possunt: atq3 in pu
blicum deducta magnam tamen susci-
tant dedignationem τ ab autoribus su
is cõuertuntur in malum. Solomon di
cit. Ne detraxeris principi in occulto.
aues enim celi portabunt verbum τ q̃
habent pennas annunciabunt senten-
tiam. Indignatio regis nunci9 est mor
tis. Hec ille. Ex his sequitur q̃ infama
tor maiorem debet facere penitentiam
q̃3 fur quia aufert maius bonũ quia fm̃
mensuram delicti debet esse plagarum
modus Deutro. xxv. Secundo sequit
Sicut non potest penitere fur vel ra-
ptor nisi restituat vt patet. xiiij. q. vj. c.
Si res reddi potest et non redditur pe
nitentia non agitur sed simulatur. τ de
regulis iuris libro sexto. peccatum nõ
dimittit nisi res ablata restituatur. Sic
nec multominus infamator nisi restitu
at famam. Sed posito casu q̃ aliq̃s ali

quem infamet in verbis sicut q̃ b vide-
ret a adulterari cum c. τ hoc nullus sci-
at nisi b: a: τ c. Tunc b. dicit publice q̃
a. fornicatus sit cum c. Querit vtrum
b. teneat a. reddere famam. Et videt q̃
nõ. q2 b. nõ posset i tali casu a: reddẽ fa-
mam suam nisi retractando dicta sua.
Sed hoc faciendo loquit contra cõsci-
entiam suam: mentiret. Et mentiri non
debet pter tuendam viam ppriam: vt
patet. xxij. q. ij. Si quelibet culpa. Re-
spondet magister Iohãnes cleincock
super. iiij. senteñ. dist. xv. dicens. q̃ ta-
lis tenetur reddere famam suam alteri
sed nõ simpliciter retractando sed di-
cendo. Male dixi false imponendo si-
bi. Et hoc est verum. quia dixit quod p
bare nescit. Quartum documentum est
q̃ quilibet diligenter debet gerere cu-
ram vt bona3 exteriorem habeat famã.
Probatur illud eccli. xlj. Curam habe
de beno nomine. Hoc enim magis per
manebit tibi q̃m ille thesauri magni et
preciosi. Prouerbioru3. xxij. Meli9 est
nomen bonum q̃3 diuitie multe Eccle-
siastes. vij. Melius est nomen bonum
q̃3 vnguenta preciosa. Patet etiam illa
probatio per oppositum sc3 per infami
am. Nam infamia est valde periculosa
in homine. Nam primo est dignitatis
exclusiua vt patet in regula iuris libro
sexto. Infamibus porte dignitatis pa-
tere nõ debent. Secundo est moru3 cor
ruptiua. Nam habens bonam famam
assimilatur candele: q̃3 diu est accensa ẽ
delectabilis: sed qñ est extincta intan-
tum fetet q̃ mortificat fetor ille fetum
in vtero pregnantis fm̃ aristotelem. v.
de animalibus. Et sic habens bona3 fa
mam lucet verbo τ exemplo Math. v.
Sic luceat lux vestra coram hominib9
vt videant opera vestra bona τ glori-
ficent patrem vestrum qui in celis est: s3
extinctus in fama fetet in tantũ q̃ mor
tificat fetum boni operis in corde pro

xlvi. Tercio est difficulter abstersiua. Unde poeta. Que semel horrendis maculis infamia nigrat: ad bene tergendum multa laborat aqua. Quarto est bestialitatis indicatiua. qui dicit Salomon. Crudelis est qui negligit famam suam. Ideo fatue dicunt illi qui dicunt. Non curo quid homines de me dicant dummodo ego bonus sum. De quibus. xj. q. iij ca. Non sunt audiendi siue viri siue femine qui quando reprehendunt in aliqua negligentia. s. non ostendendo bonam famam. per quam fit vt in malam veniant suspitionem vnde suavitam longe abesse sciant. Sequitur infra. Quisquis a criminibus vel flagitiorum atque facinorum vitam suam custodit. sibi bene facit. quisquis autem custodit famam suam: et in aliis est misericors. Nobis enim necessaria est vita nostra: aliis autem fama nostra. Hec augusti. Idem dicit Jero. et ponit. xj. q. j. ca. Nolo si dixeris. sufficit mihi consciencia mea. habeo dominum iudicem qui conscientie mee testis est non curo homines. Audi apostolum. Prouidemus autem bona non solum coram deo sed etiam coram omnibus hominibus. Sequitur primo quod quilibet non debet suam propriam infamiam tolerare si se citocius poterit expurgare. Probatur hoc quia dicitur extra de purga. ca. c. nos inter. quod infamatus apud bonos et graues vires vndecunque orta sit infamia dummodo a maliuolis non sit etiam si nullus appareret accusator: se purgare est compellendus. Glosa ibidem idem dicit. et ibidem c. cum dilectus. et. ij. q. v. ca. presbyter. Ideo diffinitur purgatio sic. Purgatio est obiectio criminis: innocentis ostensio. et est duplex. Prima vocatur purgatio canonica: et habet fieri per iuramentum. extra eo. c. quotiens in hac forma quod infamatus iurabit se immunem a crimine quo infamatur quod nec per se nec per submissam personam nec aliquis pro eo se sciente commiserit illud. Deinde compurgatores iurabunt super sancta dei euangelia quod credunt ipsum verum iurasse vt patet extra eo. ti. ca. de testibus. Episcopus purgabit se cum. xij. sui ordinis. Sacerdos cum septem dyaco. cum tribus vt patet in decreto in multis. c. ij. q. j. tales debent esse bone fame extra de purga. ca. c. quotiens. Sed olim quidam se purgabant miraculose sicut legitur de sancto bricio. qui fuit innocens probatus per puerum triginta dierum vt in legenda sua. Sed alie dicuntur purgationes vulgares vt inire duellum. et portare ferrum candens et iurare super manum mortui abscisam. Iste purgationes prohibite sunt. Primo ideo quia deus ibidem temptatur. Contra quod deutro. vj. Non temptabis dominum deum tuum. Secundo quia false sunt vt patet extra de purga. vulga. c. significantibus. Ibi allegatur casus quod quidem de furti crimine accusatus coactus est inire duellum. In quo aliis peccatis suis prepedientibus cecidit et postea furtum apud alienos est inuentum. Sic etiam de iudicio ferri candentis sepius contingit quod vrit aliquando innocentem propter quedam alia occulta peccata. Propter quod in. c. dilecti ibidem inhibetur. Nec valet argumentum quod dauid pugnauit cum golia vt patet. j Regum. xvij. quia hoc non est trahendum in exemplum. Pugnauit etiam cum leone. vt patet ibidem. Si quis hoc sam faceret esset infamis vt. C. de arenariis Insuper lex impialis prohibet. C. de gladi. l. vnica. Quintum documentum. qui non potest se ab infamia expurgare debet eam patienter propter meritum tolerare. probatur per illud Mat. v. Beati eritis cum maledixerint vobis homines mentientes propter me et dixerint omne malum gaudete et exultate quoniam merces vestra copiosa est in celis. Cuius exemplum patet in sancta marina de qua nota in fine vitaspatrum.

Octauo peccant

contra illud preceptuz iudices
falsi innocentem condemnando et non
seruando iuris ordinem sicut Pilatus
contra christum: De quo Luce. xxiij.
Adiudicauit fieri petitionem eorū. De
quibus Sapientie. vj. Cum essetis mi-
nistri regis illi⁹ nō recte iudicastis ne-
que custodistis leges iusticie: neque ꝺm vo
luntatem dei ambulastis. Et tales iudi
ces tenent locū dyaboli sicut veri et bo-
ni locum dei. vt patet de senten. et re iu
di.ca. vltimo. Ideo dicitur. ij. Paralip
po. xix. Constituit Josaphat rex Juda
iudices terre: precipiēs eis. Uidete qd
faciatis. Non enim hominis exerceris
iudicium sed domini. Et quodcunque iu
dicaueritis: in vos redundabit. Sit ti-
mor domini vobiscum et cum diligētia
cuncta facite. Non est enim apud deuz
nostrum iniquitas nec personarum ac-
ceptio. nec cupido munerum. quia si iu
dex iniuste iudicauit scienter delibera-
te tenetur precise reo ad omne interesse.
nisi posset inducere illuz pro quo tulit
sententiam ad plenariam restitutionez
vt patz. C. de pena iudi. l. vltima. Et de
bet insuper tanque pro grauissimo crimine
imponi sibi penitentia. xij. q. iij. c. qcun
que. Et si est iudex ecclesiasticus suspen-
sus est per annum ab executiōe officij:
et si suspensione durante ingerit se diui
nis efficietur irregularis et non nisi per
papam absolui poterit vt patet extra de
senten. et re iudi. c. cum eterni. libro. vj.
Si false innocentem iudicat aliquē ad
mortē in caput iudicis redūdabit. Sci
endum quod sunt quinque persone tanque ho-
micide habere in iudicio peruerso scili
cet. Ut sunt vindicatiui rancoris et in-
patientie. Appentiui honoris et reuerē
tie. Judices iniqui. Ministri peruersi
Testes falsi. Primi sunt iudices et pre
lati vindicatiui rancoris et sapientie. te

stes enim ostendūt se esse amatores iu-
sticie: et non sunt. Contra quos Sapiē.
vj. Horrende et cito apparebit vobis:
quoniam durissimum iudiciū fiet in his qui
presunt. scz ira et rancore. Nam inter ma
las passiones que in iudice esse possūt
est ira et odiū; quia ira impedit animum ne
possit discernere verū. Unde Sene. li. j.
de rācore et ira de quodā malo iudice et
tyranno qui furore accensus dānauit ad
mortē tres milites innocētes per hūc
modū. Unū iussit occidi: quia de via redi
erat sine socio. imponens ei quod eū inter
fecerat Precepitque statim cuidā militi
astāti vt eū duceret ad locuz supplicij.
Cū aūt eēt et educt⁹. redijt miles soci⁹
ei⁹ sanus et icolumis. Pro quo ali⁹ plectēs
ducebat. Uidēs aūt ille terci⁹ miles qui
primū ducebat. redijt ad iudicē et ambos
milites corā eo pñtauit. Quos vt vidit
tyrānus furore accēsus iudiciū tale de
dit. Primo dixit. Te iubeo occidi: quia
missus es occidere: et imperatori nō obe-
disti. Scdo dixit. Te iubeo iterfici. quia
dānat⁹ es. Tercio siłr dixit. Te iubeo
occidi. quia causa mortis tui cōmilitonis
fuisti. O quam mala ē iracūdia et inuidia i
prelatis et iudicib⁹. quia tres hij dāmati sūt
propter vnius innocentiā. Ideo cōqueritur
boetius li. ij. cōsol. metro sexto dicens
Heu grauē sortē quotiēs iniquus. ad-
dit seuo gladius veneno etc. Et loquitur
ibi de nerone qui occidit multos roma-
nos vnio propriam matrem vt videret lo
cum sue cōceptionis. Etiā proprium fra
trē suū: Ideo dicit Boetius vbi supra.
Nouimus quātas dederit ruinas vrbe
flāmata patribusque cesis: fratre qui quō-
dā ferus interempto. effuso matris ma
duit cruore. Interfecit etiam propriuz
magistrum suum scilicet Senecaz: qui
quodam presagio sortitus est tale no-
men. Et dicitur quasi se necans: Quia
dixit sibi Nero quod debebat mori. et quod
eligeret genus mortis. Tunc elegit quod

in balneo vellet aperire omnes venas ꝛ sic effundere totum sanguinem. Et hoc faciens in tali effusione sanguinis mortuus ē. Talis falsus iudex ꝛ sui sequaces. multos innocētes xp̄ianos occiderūt. Tales etiam sunt illi plati q̄ in ira ꝛ furore exequūtur suas sentētias. Cuius exemplū patet in theodosio: ponitur in ecclesiastica hystoria lib. ix. ꝛ habetur. xj. q. iij. c. Cū apud thessalonicā id est nunc bononiam vel thesalonicā ciuitatē quidā iudices fuissent lapidati. Indignatus. Theodosius oēs passim interimi iussit. Ubi septē milia sūt occisi non precedēte iudicio. Huiꝰ autem cladis errorem audiens beatꝰ ambrosius cū princeps venisset mediolanum in templum. occurrit ei beatꝰ ambrosius ꝛ ipm̄ reprehēdit dicēs ꝙ indignus esset sacri templi limina calcare. nec illud eum debere intrare ꝓpter necem illorum viroꝝ. Et dixit imperatori. Recede ne ꝑ hādē: ꝛ suscipe vinculū quo ligauit te omniū deus. His auditis gemens obediuit impator dicēs ad ambrosiū. Tuū est impedimēta imponere: meū ē sustinere. Et cū impator allegaret dauid adulterū ꝛ homicidā fuisse. Rn̄dit ambrosius. Secutus es errātes sequere ꝛ penitētes ꝛ cū excōmunicationē sustinuisset ꝑ octo mēses euꝫ absoluit. Et fecit eū scribere decretū ꝙ nūꝗ̄ exequeret in causa sanguinis mādatū impatoris nisi post triginta dies Ideo dicit Jacobꝰ in canonica sua ꝙ ira viri dei iusticiā nō opat. Secūdi sūt appetitiui honoris ꝛ reuerētie: ei tales sunt reges pncipes ꝛ plati q̄ nolūt hr̄e ꝯsortes in regimine ꝛ occidunt fratres nepotes. ꝯsobrinos ꝛ alios de parentela. Cuiꝰ exemplū patuit in abimelech. Judicū. ix. ca. vbi dicit ꝙ gedeon dux ppl'i isrl' habuit septeꝫ filios legitimos ꝛ vnū de cōcubina. qui dictus ē abimelech. Qui mortuo pr̄e anhelauit ad regnum quod fratres sui iam pacifici possidebant. Accessit autem ad ciuitatem sychen vbi ꝛ vnde erat mater sua. ꝛ vocatis ad se attinētibus ꝛ cōsanguineis dixit vos scitis ꝙ ego sum os ꝛ caro vestra: melius est vt regnum per vnū gubernetur q̄ꝫ ꝑ septem: quare instituatis me dominū vestrum qd̄ factum est. Et accessit cum multitudine ad domū patris sui et occidit in dolo septē fratres suos vt solus regnaret. Propter cuius maliciam multe ciuitates recesserūt ab eo inter quas fuit opidum thebes. vbi obsidens turrim ad quam nobilea fugierunt ꝛ eam ipse volens succēdē ignem ad hostium aduexit. Et ecce vna mulier fragmen mole desuper ꝓijciens fregit caput eius. Et st[..]tim vocauit ad se armigeruꝫ dicens. Occidas me gladio ne dicatur ꝙ vna mulier interfecit euꝫ Sic attalia omne semen regiuꝫ deleuit vt ipa sola regnaret: vt patet. iiij. Regū xj. Sic romulus interfecit fratrem suū vt solꝰ regnaret in ciuitate romana vtꝫ vij. q. j. c. in apibus. Sic heinricus rex dacie inclitꝰ ab abel minori suo fratre vt regnaret ꝓ eo in mari suffocatur. ꝛ h̄ anno domini. M. ccl. ſm martinum in cronica sua. Sed ille idem a frisonibus interfectus est: quos voluit subiugare sequenti anno. Sic etiaꝫ recitatur de regno danorum ꝙ interfectis. xxix. regibus per populum. cesar eis regem dare debuit. Qui negauit illis dare regeꝫ hominem sed dedit eis canem ꝓ rege. quem oportuit vt venerarentur vt regē Sic etiam adhuc hodierna die filij occidunt parentes. vt habeant eorum bona ꝛ hereditatem. Tercij sunt iudices. iusticie executores sine preuio examine. Sunt enim quidam iudices ꝛ prelati qui vt videantur iusticie zelatores occidunt ꝛ suspendunt malefactorem sine pūio iudicio penitētiali. Tales sunt homicide: nō solū corporis ſꝫ etiaꝫ anime

Cōtra tales dicit de pe. z re. c. cum sm statuta in cle. vbi dr. Cū sm statuta canonica vltimo deputādis supplicio ne garis perant nō debeat penitentie sacramentū abusū damnabilē in qbusdā ptibus ɔtra hoc introductum abolere omnino volentes iusticiarios oēs et dños tpales vt ab hmōi desistāt abusu hortamur in dño z obsecramus p visce ra misericordie ihu xpi. Locorū nihilo minus ordinarijs iniungentes vt eos ad hoc vt cū primū cōmode poterit diligenter moneret z si necesse fuerit ecclesiastica censura compellere nō obmit tant. Hec ibi. Immo possunt cōicare sicut alij xpiani morituri cū viatico si cut moris est in ytalia fieri p biduū an te eorum mortē. Etiam corpora illorū possunt sepeliri in cimiterio cum alijs xpianis vt patet. xiij. q. ij. c. Quesitum est nobis ab aliquibus fratribus de his q in patibulis suspendunt p suis scele ribus post cōfessionem deo pactā vtrū cadauera eorū ad eccias deferenda sint z oblatiōes p eis xpo offerende z missē celebrande aut non. Quibus ita respondemus Si de omnibus pctis suis puram cōfessionē agentib9 z digne penitentibus cōmunio in fine sm pcepta canonica danda est. cur canones cōmunionem z sepulturam eis interdicunt. q p peccatis suis penam extremā persolunt si cōfitentur vl cōfiteri deside rant. Scriptum est eni. s. Naum. j. Nō iudicabit deus bis in idipsum hec ibi. Possunt ergo deponi iudicio z sepeli ri s hoc debet fieri de licentia iudicis se cularis vt pz ff. de cadauerib9 punitorum. l. ij. Sic etiam grauit peccant tan q homicide q sine ordie iudiciario ma lefactorē interficiunt qz dr Actu. xxv. Dixit festus preses. Nō est cōsuetudo romanis damnare aliquē hoiem priusq is q accusat presentes habeat accusatores. locūq defendendi accipiat ad abluenda crimina. Ideo tanq homicide peccant illi q occulte suos cōsanguineos interimūt ne publice iudicent in eor cōfusionē. Patet hoc q gētiles ne minem solebant damnare nisi haberet locum se defendendi in iudicio. Ergo peiores sunt q gentiles. Sequit etiam q grauit peccant illi principes z domi ni terrarū q p assessiuos id est occultos homicidas pmittunt homines occide re. Contra qs dicit de homicidijs. xvj. ca. Pro humani generis redēptione om nes tales incidunt in sententiā excōi cationis. z deponit eos ab omni hono re ordine officio vel beneficio ipso fa cto. Primo interfici faciens per assessi uos. Secundo mandans hoc licz mors inde nō sequatur. Tercio casus est recep tans tales assessiuos. Quarto defen dens eos in iudicio. etiam solo verbo. Quinto occultans eos. Et omnes isti sunt excōicati ipso facto z tanq homi cide iudicandi. Nō hui9 est. qz ordo iu diciarius requirit cause discussionem: Iob. xxix. Causam quā nesciebam dili gentissime inuestigabam. Cuius exem plū pz in dño nro Gen. xviij. Clamor inqt sodomor z gomorreor mltiplica tus est nimis: z peccatum eor grauatū est nimis. Descendā inqt z videbo vtr clamorē qui venit ad me ope adimple uerint an non. In hoc dedit exemplū iudicibus qūis omnia sciuit tn descen dere voluit et videre. dans nobis exem plum q mala pximi nō debemus cito credere: sed probare an verum sit. Aliō exemplum habemus in dño nostro ie su xpo Iohis. viij. q diligenter discus sit causam mulieris adultere quā pha risei accusabāt. Primo inclinans se de orsum digito scribebat in terra. Et rur sus se erigens dixit. Qui sine peccato est vestrū primus in illam lapidem mit tat. Ecce q diligenter causam discussit Ideo dicit gregorius. xix. moraliū: q

maiora crimina tardius credenda sunt
cum audiunt ꝛ citius punienda. cuȝ ve
racius ꝯgnoscũt. Ponẽs ibi exemplũ
de putipharc qui nimis credulus ver-
bis cõiugis innocentem Joseph incar
cerauit vt pȝ Gẽn. xxxvj. Sic heu mul
ti iniuste ad mortem damnãtur. Quia

causa non bñ discutitur. Cuius exem-
plum recitat cirillus in epistolis ad be
atum augustinũ de duobus iuuenibus
romanis volentibus sepulchrum ꝛ cor
pus gloriosi Jeronimi visitare. Cũ au
tem iuuenes venissent ad cõstantino-
politanã vrbem apud eosdem ꝯtigit du
os hoĩes interimi quoꝝ mortis rumo-
re rustici ibidem cõgregati q̃s hoꝝ in-
terfector esset ceperunt ꝑquirere ꝛ ne-
minẽ adesse nisi predictos iuuenes vi-
derũt quos tenuerũt ab eisdem homi-
nes fore interfectores. Mirantur iuue
nes ignari horum se nil scire totis viri-
bus iurabant. Illi ꝓ nihilo eorum ver
ba reputantes duxerunt eos ad vrbem
constantinopolitanam. Qui tormento
rũ rigore cõfessi adducunt more solito
decollandi. Flentes iuuenes dicebant.
O beate Jeronime hoc tale ne est pre-
mium qđ obsequẽtib⁹ te p̃stas: nec est
vere tale qđ labore tui itineris merui-
mus. Ducti autem ad locũ supplicij fle
xis genibus ꝛ manibus eleuatis in ce-
lum magna voce inquiunt. O Jeronime
nostre salutis ꝛ auxilij portus nostreq̃
spei anchora saluberrima in hac hora:
nostris indignis supplicationib⁹ pias
aures inclina. Et si fecim⁹ malum pu
niamur: si autem tuis auxilijs libere-
mur. Qui colla extenderũt carnificib⁹
nil aliud dicentes: succurre O gloriose
Jeronime. Carnifices colla eoꝝ feriũt
ꝛ ad colla ꝑcussionũ signa vti porphiri
ci lapidis respiciunt. Mirantur carni
fices credentibus se ictibus fefellisse.
Denuo enses eleuant ꝛ fortius feriunt
Sed vt prius colla eorum vt palee iu-
uenes senciunt. Crit interim inter asti
tes admiratio ꝛ stupor. Putantes iudi
ces ꝛ carnifices hoc fieri ex maleficijs:
precepit iudex ministris omni mora p⁹
posita arsuros. Igitur ignis copiosus
mox accenditur. infundit oleum ꝛ pix
vt vita eorum citius destruat. Sed qui
ꝓtexit iuuenes ab ensibus etiam ab ig
ne potuit ꝓtegere. Positi igitur in ig-
nem. flãma sursuȝ scandit: ꝛ in tali igne
velut in ameno viridario requiescebãt
neq̃ in capillis aut vestibus lesi fuerũt
Tunc iudex nesciebat vtrũ hoc ascri-
benduȝ sit miraculis aut maleficijs cu-
piens experiri. Si inq̃t hi octo diebus
suspensi viuerent. quo vellent. abirent
soluti ꝛ liberi censuit. Suspensis itaq̃
illis mox Jeronimi gloriosi presentia
minime defecit qui plantas pedum eo
rum manib⁹ tenens illesos statutis die
bus seruauit. Currunt ergo octauo die
viri ciuitatis ꝛ iudex: ꝛ cernũt clare mi
raculuȝ gloriosi Jeronimi: ꝛ laudes in
excelsis peragunt creatori ꝛ Jeronimo
Mox de eculeo innoxij iuuenes depo
nuntur ꝛ maximis obsequijs honoruȝ
ab omni populo venerãtur ꝛ vrbem in
trauerunt cum maximo gaudio. Tan-
dem in bethleem venerunt et depositi
seculari habitu cenobium gloriosi Je-
ronimi intrauerunt: ꝛ visitantes reliq̃-
as ibidem deo ꝛ sancto Jeronimo ser-
uierunt. Dubitatur vtrum iudex sciens
hominem innocentem iudicare debeat
fm allegata ꝛ ꝓbata ꝛ condemnare eũ
ad mortem quẽ scit certitudinaliter in
nocentem. Respondent q̃dam ꝙ sic: q2
scit illum innocentem vt priuata perso
na non vt iudex. vel vt persona publi-
ca. Et probant ergo per canones .iij. q.
vij. capitulo Judices. Ubi dicit ambro
sius ꝙ bonus Judex nihil de arbitrio
suo facit ꝛ domestice proprie volunta-
tis ꜱ iuxta leges ꝛ iura ꝓnunciat q̃ iu-
dicat nõ voluntati sue obtẽpare debet

sed tenere quod legum est. Item in ore duorū vel trium stat omne testimoniū: Deutro. xix. Sed contra Ex hoc sequeretur q pilatus dando sententiā cōtra xp̄m non peccasset. quem tamē certitudinaliter cognouit esse innocentē vt cōcordant euangeliste cum expresse diceret. Ego nullam causam inuenio in homine isto. Item innocens ego sū a sanguine iusti huius. Sed nullus diceret q pylatus non peccasset qui tamen iudicauit s̄m allegata ꝛ ꝓbata. Jt̄o. xxiij q. v. c. Si nō licet priuata potestate alicui hominem occidere innocētem. cuius occidendi licētia lex nulla concedit ꝓfecto etiam qui seipum occidit homicida est ꝛc̄. Item iudicium humanū debz se conformare cū iudicio diuino in omnibus actibus vbi non cadit miraculū sed deus iudicat s̄m veritatem ꝛ nō s̄m falsitatem. siue falsas allegationes. ergo ꝛc̄. Item iudex in iudicio tenet locū dei qui est primus iudex. ꝛ principalis viuorum ꝛ mortuorū. Sed deus in iudicio ꝓhibet interficere innocentē q̄tūcunq̄ in iudicio probetur contra euz vt patz Exo. xxiij. vbi dicit. Non suscipies vocem mēdacij nec iungas manū vt ꝓ impio dicas falsum testimonium. Non sequaris turbam ad faciendū malum. nec in iudicio plurimoꝝ acq̄escas sententie vt a vero deuies. Et ibidē subdit. Insontem ꝛ iustū nō occides. Prouerb. vj. Sex sunt que odit deus scilicz oculos sublimes ꝛ manus effundentes sanguinem innoxium ꝛc̄. Peccat ergo iudex si scit innocentem ꝛ interficit eū. potius deberet renunciare officium suum q̄ occidere innocentem vel suspendere sententiam ꝛ veritatem clarius ac astutius inuestigare ꝛ eorum falsitatez manifestare. Ad argumētum in oppositum est dicendum q est verum quando testes veri sunt ꝛ non falsi. Secundo ordo iudiciarius requirit in reo cause iuste impositionem scilicet ꝓpt̄ quaz lex iubet hominem occidere quēadmodū dicitur Exodi. xxiij. Maleficos nō patieris viuere. Sic omnes iudices tyranni interficientes martyres ꝛ apostolos fuerunt pessimi homicide. q: causa fuit iniusta scilicet propter iusticiam vt Abel. vel propter veritatem vt Isaias Hieremias ꝛ Johannes baptista. vel propter defensionem ecclesie ꝛ libertatis eius vt sanctus Thomas canthuariensis. Vel propter fidem vt Laurentius Sebastianus Adrianus ꝛc̄. Hec xp̄us eis prophetauit: Johannis. xv. Veniet hora vt omis qui interficit vos arbitretur se obsequiū prestare deo vel ꝓpter legem quam nolebat trāsgredi sicut machabei vt patet. ij. Machabeoꝝ vij. Ibi narratur qualiter fuerunt martirisati qui noluerunt comedere carnes porcinas. Sic etiam narrat Gregorius in. iij. lib. Dyalogo. q. xl. xp̄iani interfecti fuerunt qui noluerunt comedere carnes ymmolaticias. Ibidem alij. xl. interfecti fuerunt a longobardis q noluerunt adorare caput capre: quod ipsi prius adorauerunt Tales sepius a deo puniti sunt. Cuius exemplū ponit ibidem Gregorius. in. iij. Dyalogorū. de sanctulo. Cum quidam dyaconus ducebatur a longobardis quem interficere cogitabant petijt idem sanctulus q ei virum dei darent. quod omnino facere negauerunt. Petijt tandem vt sibi ad custodiam darent. Responderūt Eum tibi damus ea conditione interposita vt si ipse fugerit q pro eo morieris. Quod vir domini libenter accipiens predictum dyaconū suscepit in nocte media ꝛ cū longobardos graui somno depressos cerneret excitauit euz dicens. Surge ꝛ fuge. Liberet te deus omnipotens: Respondit. Si ego fuge-

ro tu ꝓ me morieris. Respōdit In ma
nu dei sum. tantū in me possunt facere
quantū ipse permiserit. Fugit igit dya
conus et ꝑmansit fideiussor. De mane
vo petierūt ab eo dyaconū quē sibi de
derūt. Rñdit eū fugisse. Tūc dixerūt.
Morieris ꝓ eo capitali sentētia. Et ex
omībus viris electus est vnꝰ de q̄ dubi
um nō esset q̄n vno ictu caput eius ab
scideret. Sed sanctus vir statim ad sua
arma cucurrit ⁊ petijt vt sibi orādi pau
lulū licētia daretur. Consensū fuit sibi
Qui in terra se ꝓstrauit ⁊ adorauit deū
Tūc carnifex electꝰ. euꝫ calce pulsauit
dicens ei. Surge ⁊ extēde ceruicē. Qui
surgēs ceruicem extendit. ⁊ vidēs spa
tam cōtra se dixit. Sancte iohānes su
scipe ictū Tūc carnifex euaginatū gla
diū tenens nisu forti brachiū in altum
eleuauit fortiter percussurus: sed depo
nere nullo mō potuit. ⁊ erectū in celuꝫ
gladio brachium inflexibile remansit.
Tūc omnes longobardi q̄ ad spectacu
lū illud venerant mirari ceperūt ⁊ virū
dei venerari euꝫ timore ceperūt ⁊ dixe
rūt ꝙ surgeret postulantes vt brachiū
carnificꝫ sanaret. Et negauit dicēs ego
ꝓ eo nllo modo orabo nisi mihi antea
iuramentū dederit ꝙ cū manu illa nū
q̄ꝫ xpianū hominem occidat. Facto iu
ramento vir dei precepit ei dicens. De
pone deorsum manū Qui statim depo
suit brachiū ⁊ sic sanatus est. Et sic ptꝫ
ꝙ nō est leue peccatū occidere hominē
innocentē sine causa iusta: sed econtra
rio non est paruū peccatum dimittere
hominē dignum morte ab hijs qui ha
bēt potestatem: sicut patꝫ. iij. Reg. xx.
vbi dicit ꝓpheta ad achab regem israel
Hec dicit dñs quia dimisisti virum di
gnū morte de manu tua erit anima tua
pro anima eius. Et populus tuus pro
populo eius. Sic faciunt iudices mo
derni ⁊ domini terrarum. Capiunt pe
cuniam et dimittunt maleficos viuere.

Dubitat vtrum iudex potest aliquē iu
dicare vbi nō sit aliquis accusator. Re
spondet Tho. secūda secūde. q. lxvij. ar
ticu. iij. dicens ꝙ Iudex ē interpres iu
sticie Ideo dicit phus. ij. Ethicor. Ad
iudicē confugitur sicut ad quandam iu
sticiam animatam Iusticia autem non
est ad seipsum sed ad alterū. Ideo opor
tet ꝙ iudex inter illos duos iudicet qd
fit cum vnus est actor ⁊ alius reus. Ideo
in criminibus non potest aliquē in iu
dicio condemnare. nisi habeat accusa
torem s'm illud Actuū. xxv. Non ē cō
suetudo a romanis aliquem hominem
condemnare priusq̄ꝫ is qui accusatur p̄
sentes habeat accusatores ⁊ locū defen
dendi accipiat ad abluenda crimina q̄
ei obijciunt. Nihilominus tamē inter
dum infamia habet locum accusatoris
Vnde super illud Genes. iiij. vox san
guinis fratris tui clamat ad me. Dicit
glosa. Euidentia patrati sceleris nō in
diget voce accusatoris vt ponit in Ca
no. euidentia extra de accusa. Dubitat
secūdo vtrū iudex possit licite penā re
laxare Rñdit Raymun. ⁊ Tho. vbi s̄.
arti. iiij. dicēs ꝙ duo sunt q̄ꝫrum ad ꝓ
positū ꝑtinet ꝯseruāda. quoꝝ vnum est
⁊ ipse habet iudicare inter accusatorē ⁊
reū. Aliud autē ē ꝙ ipse nō fert iudicij
sententiam quasi ex ꝓpria sed quasi ex
publica potestate. Duplici ergo ratiōe
impeditur iudex vt reum a pena absol
uere nō possit. Primo ex parte accusa
toris ad cuius ius quādoq̄ꝫ pertinet vt
reus puniatur puta propter iniuriaꝫ in
ipsum commissam. cuius relaxatio non
est in arbitrio alicuius iudicis quia qlt
bet iudex tenetur ius suum reddere vni
cuiq̄ꝫ. Alio modo impeditur ex pte rei
publice cuius potestate fungitur et ad
cuius bonum pertinet ꝙ malefactores
puniantur. Sed tamen q̄ꝫtum ad hoc ē
differentia inter inferiores iudices ⁊ su
premum scilicet principem cui est ple

naria potestas publica cōmissa punire
Judex em̄ inferior nō habz potestatez
absoluendi reū cōtra leges a superiori
impositas. Vn̄ sup illud Job.xix. Nō
haberes aduersum me vllā potestatem
nisi tibi datū fuisset ꝛc. Dicit Augusti.
Talem deus dedit potestatē Pylato:
vt esset sub cesaris potestate vt ei om-
nino liberum esset accusatum absolue-
re. Ergo princeps qui habet plenā po-
testatem in republica: si ille qui passus
est iniuriaz velit remittere licite possit
eum absoluere. si hoc publice vtilitati
non viderit esse nocumentū. Si autem
inordinate remitteret penā cōmunita-
ti noceret. cui expedit maleficia puni-
ri. Noceret etiam persone cui illata est
iniuria qui recompensationē per penā
accipit iniuriantis. Tercio requirit or-
do iudiciarius rei auditionē. Fm̄ illud
Deutero. i. Ita paruum audietis sicut
magnū: nec personā cuiusq̄ accipietis
quia dei iudiciū est. Idem patet per il-
lud Actuū. xxv. iam allegatum. Vbi fe-
stus presens regi indicauit de paulo di-
cens. Vir quidam est derelictus a feli-
ce vinctus. de quo adierunt me princi-
pes iudeorum postulantes eū damna-
ri. Ad quos respondi: quia non est con-
suetudo romanis damnare aliquez ho-
minē prius q̄ is qui accusatur p̄sentes
habeat accusatores. Locū defendendi
accipiat. Ex hoc patz q illi qui occulte
interficiūt malefactores: homicide sūt.
de quib⁹ dictū est superius. Dubitatur
vtrum iudiciū illud secretū quod vige-
re dicitur in vuestphalia ꝛ layca lingua
nominatū de vēme. sit licitū. Et argui-
tur q nō: quia princeps non debet esse
maioris crudelitatis q̄ illi qui crucifi-
xerunt xp̄m ꝛ damnauerūt. Sed illi au-
dierunt xp̄m: vt patz in euāgelio. Cum
dixit Pylatus. Non respōdes ad ea q̄
tibi obiiciunt ab his. In cōtrarium est
illud statutū quod potuit princeps sta-
tuere. quod cum statutū sit tolerat ab
ecclesia. Et cuius scabini sunt prelati
eccl'ie: ꝛ archiepiscopi ꝛ episcopi ꝛ mu-
nitū inuenit l'ris imperatoris ꝛ bullis
aureis. Sed lex siue iudiciuz supra di-
ctum est huiusmodi ꝛc. Respōdetur q
aliqui volētes iustificare illud iudiciuz
secretū: dicunt ipm̄ esse iustum ꝛ equū.
Primo ꝓpter bonū qd̄ ex eo prouenit
q2 magna est emēdatio cōmunitatꝫ: q2
valde multa trāsierunt impunita sicut
periuriū subtractio seruorum a dn̄o. et
peccatū cōtra naturā. ꝛ multa similia.
de quib⁹ aliq̄n certū est q sunt cōmissa
ꝛ tn̄ desunt probatiōnes vt in alio iudi-
cio cōuincantur que oīa per illud se-
cretū iudiciū puniunt. Secūdo ꝓpter
maliciā ꝛ peruersitatē hominū terre il-
lius que mō cōmunis iudicij nō potu-
it extirpari ꝛ cohiberi. Tertio propter
ydoneitatē illorū qui illud exercent: q2
sunt nobiliores de terra. qui mūera nō
accipiunt nihil etiam ipsius damnati.
post illius mortem sibi vendicāt ꝛ sub
iuramento suo agunt. Quarto ex parte
modi: quia vt dicit iustissime ꝓcedunt
Vnus em̄ sub iuramēto accusat. alius
sub iuramēto probat. Inde datur sentē-
tia diffinitiua tanq̄ cōtra cōuictū. Er-
go videt tale iudicium esse iustū. Sed
econtra multa vident in eo esse dubia.
Ideo hic nihil determino: quia duruz
est damnare tantā multitudinez ꝛ dice-
re omnes homicidas esse. Tamen aliq̄
tangam que reddunt illud iudiciū ma-
gis suspectum. Primo ex parte modi q̄
procedit. quia i secreto reo absente. Cu-
ius est impossibile copiam habere. nec
auditur nec admonet. nec vllo modo li-
cet innotescere p alium. Hec autē vide-
tur esse cōtra legem diuinā ꝛ cōtra ius
naturale: q2 nullo modo videt esse ordi-
natū ad correctionē hoīs. sed ad sim-
plicem ꝛ dolosam damnationez: q2 sibi
nō licet innotescere. Item sic quilibet

possef se vindicare de inimico sub ꝓtextu false iusticie. ex quo reus est absens ⁊ nullus repellit testē suspectū. Scđo ex parte pene quā infligit. oino videtur iniquum. qꝛ in penitencijs quas imponit nullum gradum respicit: sed statim damnat immediate vltima pena que in aliquē pōt cadere scꝫ morte: qꝛ suspendunt in patibulo nullum supponentes gradum correctionis. inconfessus ⁊ inconuictus. qđ est cōtra legem nature. qꝛ nulli ꝓhibef desensio cōtra mortē cū in secreto damnaf cōtra legē diuinā se pe allegatā. Act. xxv. ⁊c. Tercio mō ex parte criminū sup que cadit quia eque suspendūt hoiem de eo qđ est cōmissuꝫ añ. xxx. vel. lxx. annos pro quo satisfecit deo ⁊ hoibus. qui tñ nihil simile postea perpetrauit sicut de peccato cōtra naturam per qđ in iuuentute peccauit et corrigit publica incendia homicidia ⁊ latrocinia ⁊ vsuras ⁊c. Quarto ex parte secreti. quia nec in foro ꝯsciencie nec in confessione ex eoꝝ statuto licꝫ eis reuelare modū ⁊ ꝓcessum illius facti. Ergo videf ꝙ sit contra ius diuinū immo si papa eis ꝑciperet nō debēt ei reuelare. Respondēt tñ scabini si eis opponitur ꝙ reus damnaf absens et dicunt ꝙ si nō est scabinus tunc trina vice monetur ⁊ datur etiam sibi iudicium aptum. Et si tūc venerit damnatur. Sed quicquid sit: deus scit. Caueat tamen quilibet ꝑdicator ne istam questionem publice ꝑdicet ne offendat scabinos. Quarto requirit ordo iudiciarius pene infligende mitigationē. Ideo dicif Jaco. ij. c. Judicium sine misericordia illi fiet qui nō facit cū proximo misericordiam. Nam reo cōuicto imponi debꝫ penitencia ordinaria si in iure pena inueniatur. C. de vi. pu. vel ꝑua. l. seruos et extra de trāsact. c. vi. In humaniorem partē declinādo. Et pōt iudex penā ꝓ mitigare ex cā. puta qñ nō ex ꝓposito sed casu culpa fuit cōmissa. ita ꝙ delinquēs dolo careat. Etiā etati parcitur vt pena mitior imponaf. Parcit etiā senectuti. Ideo Aristo. ponit decem rōnes ꝑmo rethoricoꝝ q̄ iudices debēt monere vt sint magis clementes q̄ꝫ crudeles ꝓut recitat mgr̄ egidius li. iij. parte. ij. ca. xxiij. de regimine ꝑncipum. Prima est qꝛ ipsa natura clamat ꝓ clemētia delinquētis. Nā cum natura humana de se sit debilis ⁊ ꝓna ad malū. si cōtingat aliquem derelinq̄re: infirmitas nature supplicat pro venia. Ideo dicif pmo rethoricoꝝ ꝙ epyekes q̄ est supra iustū est indulgere humanis. Phs ergo parcentē humanis appellat sup iustum. qꝛ clemētia est extollenda super seueritate. Scđa ratio que inclinare debet iudicem ad clementiam est ipse legislator Nam forte ipse rex vel princeps cuius est leges ferre si cōsideraret ꝯditiones peccantis indulgeret ei. Ideo dr̄ ꝑmo rethoricoꝝ. ꝙ iudicans potius debꝫ ad legislatorem aspicere q̄ꝫ ad leges. Tercio inclinans ad misericordiam est intētio operantis. Nam licet opus de quo incusatur sit de genere maloꝝ. tñ forte ipse nō habuit malam intentionem. qꝛ dubia iudicanda sunt in meliorem partem vel si habuit prauā. forte nō habuit adeo prauā sicut opus ostēdit. qꝛ forte peccauit ex ignorātia vel infortunio. Ideo dr̄ ꝑmo rethoricoꝝ ꝙ iudicās nō debet aspicere ad actionē sed ad electionē. Quartū iudiciū ad misericordiā est multitudo bonoꝝ operū. Nam forte qui nunc delinquit multa bona opera prius fecit. Ideo dicitur ꝑmo rethoricorum ꝙ iudicans non debet respicere ad partem: sed ad totū id est ad multa bona opera que prius fecit. Etiā pri mo rethoricorum dicit ꝙ iudex debet aspicere non qualis quidā nunc est incusatus: sed qualis quidā fuit semp in multo tp̄e ꝓcedente. Quintum est pa-

tientia incusatt. Nā si aliquis incusat de aliquo delicto pro quo puniet a iudice. si punitionē patienter sustinet et nō murmurat in pena sibi impensa. cū illo magis misericorditer agendū est. Ideo dicit .j. Rethoricoꝝ. ꝙ indulgendū est humanis si cōtingit eū patientē esse. Sextū est incorrigibilitas peccantis. Nā sunt aliqui ita corrigibiles ⁊ disciplinabiles ꝙ sola increpatiōe ⁊ solo sermōe meliorant ⁊ desinūt praua agere. Talibus ergo valde indulgendū est Ideo dī pmo Rethoricoꝝ ꝙ iudex debet indulgere humanis si credit peccātem magis velle iudicari sermōe ꝙ͡ȝ opere. Septimū inclinās ad clementiam est humilitas delinquentis. Nam si delinquens animo se subijcit ⁊ se humiliat ⁊ ponit se totum in arbitrio iudicantis. est cum eo mitius agendum. Ideo dicit .j. Rethoricoꝝ: ꝙ iudex epiekes. id est super iustos debet indulgere humanis. si viderit delinquentem magis velle ire ad arbitriū ꝙ͡ȝ ad disceptatiōez Non eīn est contra ratiōnē humilibus parcere: cū bestie hoc agant. Canes eīn non offendūt humiliantē se coram eis: vt patet .j. Rethoricoꝝ. Quinto requirit ordo iudiciarius ordinare iurisdictiones ⁊ cōmissionē. ne eis dicatur illud Exodi .ij. Quis te iudicē constituit super me. ⁊ ad Romanos .xiiij. Tu ꝗs es qui iudicas alienum seruum. Ideo dicitur .xxv. q. v. ca. Miles cum obediēs potestati sub qua legitime constitutus est hominem occiderit nulla ciuitatis sue lege reus est homicidij: immo nisi fecerit reus imperij deserti atq͡ȝ cōtempti est. Qꝫ si sua sponte atq͡ȝ auctoritate fecisset. crimen effusi sanguinis humani incidisset. Itaq͡ȝ vnde punietur si fecerit iniussus inde punietur si non fecerit iussus. Et .xxiij. q. iiij. ca. Ille gladium accipit. qui nulla superiori atq͡ȝ legitima potestate vel iubente vel consentiente in sanguine alicuius armatur Hec Augustinus. Ideo dicit Augustinus ibidem libro pmo de ciuitate dei. Qui sine aliqua publica administratione maleficum interfecit. velut homicida iudicabitur: ⁊ tanto amplius quāto sibi potestatem a deo non concessaȝ vsurpare non timuit. Si ergo habꝫ auctoritatem a principe. non peccat maleficum interficiendo: nisi fiat ab eo liuore vindicte vel delectatione fundendi humanum sanguineȝ. Licꝫ iuste ille occidatur: iudex tamen peccat mortaliter propter intentionem corruptaȝ. Si vero amore iusticie hoc facit: non peccat. ipsum interficiendo et ad mortem condemnando ⁊ precipiendo ministro: vt occidat eum. Quarto peccant mortaliter ministri iudicum peruersi cum delectantur fundere humanum sanguinem aut propter pecuniam: quia dicit .xxiij. questione .v. capitu. Cum minister: vbi dicitur. Cum minister iudicis occidit eū quem iudex iussit occidi: profecto si illud sponte facit: homicida est. etiaȝ si eum occidat quē scit a iudice debuisse occidi Ibidem ca. sequenti: sic lex eterna. Lex eterna ita medio loco posuit aliqua vt in eis vsurpandis merito rephendatur audacia ⁊ in exequendis iure laudetur obedientia. Abraam si spōtaneus in occidēdo filio suo motus fuisset execrabilis haberet. At iubēti deo obsecundās famulatus est: ⁊ c. Officia vindicte possunt implere boni bono animo; quomō iudex ⁊ quomō lex. Sic si faciunt propter iussum. id est ꝓpter executiōȝ iusticie. nō peccāt: nec etiā tales. suspensores debent dictare aut pronūciare sententiam sicut fit cōmuniter in partibus nostris. Quinto peccāt tanꝙ͡ȝ homicide testes iniqui. ꝗ causa sanguinis sunt q̄les fuerūt illi duo senes contra susannā: de quibꝰ Daniel. xiij. ⁊ tales essent occidendi. vt patꝫ Deut. xix

Cū q3 diligētissime pscrutātes inuenerīt falsū3 testē ɔtra frēm suū dixisse mēdaciū: reddāt ei sicut fratri suo facē cogitauit. sic de facto istis falsis testibus susannā accusantib⁹ factam fuerat. Tales deberēt penitere. xl. dieb⁹ in pane ꝛ aqua. ꝛ septē annos seqūtes: sic accusatus occisus fuerit: vt3 ex̄ de elec. c. accusati. Et si membrū pdiderit p trienniū.

Sexto peccāt cō-

tra illud pceptū. Nō occides: q manu occidūt realiter. De quo Exo. xxi. Si quis p industriā occiderit ꝓximū suū. ab altari meo euellas eū ꝛ moriat. Et ponit ex̄ de homi. c. j. Grauitas huius peccati pt3 ex septe3. Primo ex pene grāuitate. q2 di Leui. xxiiij Qui occiderit hoiem morte moriatur. Geñ. ix. Quicunq3 fuderit sanguinē hominis fundetur sanguis illius. Math. xxvj. Qui accipit gladiū gladio peribit. Dicit Plinius q gladi⁹ cū quo homo occisus est nūq3 pōt rectificari. Ex odi. xxj. Qui occiderit hoiem volens morte moriat. De iure politico regulariter eadē pena pro homicidio infligēda est. si ēvolūtariū: vt pt3. ff. ad. l. cor. de siccarijs. l. is qui. S3 maior pena est dānatio eterna si nō penitet. In iure autē canonico infligit sibi irregularitas. extra ne cle. vel mo. c. sentētia3 sanguinis. ꝛ extra de homi. c. sicut dignu3 ꝛ. c. significasti. Secundo pt3 ex clamoris impetuositate ꝛ immēsitate. q2 tale pctm̄ semper petit vindictā cōtra occisorē. Geñ. iiij. Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. sequit. Maledictus eris sup terrā ꝛ vagus et profugus eris. Nōne p experientiā vidimus q de manu arida ꝛ siccata. xxx. annis in pñtia occisoris sanguis stillabat. Vñ est hoc nisi q2 ex diuino miraculo tale peccatū est vindicādu3. Io vi. Apoc. ix. Omēs sancti clamāt: Vindica dñe sanguinem nr̄m q effusus est. Tercio p3 hoc ex demonis paritate q2 Ioh. viij. di. Ille homicida erat ab initio. q2 interfecit nr̄os parētes. Inmo si a deo permitteret omēs nos occideret in paruo tp̄e sicut sunt illi homicide filij dyaboli imitatores demonis. Quarto hoc patet ex hois paritate ad bestias quia nec leo leonem. nec lupus lupum. nec serpens serpentem interficit. s3 bene animal alterius speciei. S3 homicida peior est brutis qui hominē sibi similem in specie mactat. Ideo dicit Aristo. vij. ethicoꝝ. Decies millesies plura mala facit homo malus q̄3 bestia. Et primo politicoꝝ. Seuissima est iniusticia habens arma prudentia ꝛ virtute. id est robore quibus ad contraria est vti. Sequitur q scelestissimum ꝛ siluestrissimum animal est homo sine virtute ad venerea ꝛ ad voracitatem pessimum. Quinto grauitas huius peccati patet ex fraternitate que est inter xp̄ianos. quia oēs xp̄iani sunt fratres fraternitate spūali ꝛ naturali ex vno patre ꝛ ex vna matre sc3 ecclesia. Ideo homicidium inter xp̄ianos est fratricidiū. Ad quod potest referri illud Gene. xxxvij. Quid nobis proderit si occiderim⁹ fratrem nostrū ꝛ celauerimus sanguinem illius: Melius est vt venundet ꝛ manus nostre non polluant. Tales peiores sunt q̄3 cayn quia ille occidit fratrē suum naturalem. iste spūalem. Et sicut ille fuit maledictus sic iste. Et sicut ille fuit ꝓfugus super terram. sic iste habuit signum in facie q fuit fratricida Sic etiam homicida habet signum in facie sicut visum horribilem ille habuit in signum sui fratricidij. Sexto patet hoc ex diuina offensione. quia offendit patrem qui eum in esse produxit. filium q eū in sanguine suo redemit spm̄ sanctū cuius templum violat dicente aplo. j. Ad Chor. iij. Nescitis quia corpora

vestra templū sunt spiritussancti. immo occidit filium dei. j. Johā. iij. Videte qualē charitatē nobis fecit vt filij eius nominemur et simus Joh. j. Dedit eis potestatē filios dei fieri: Math. xxvj. Nolite vobis vocare patrem super terram: vnus est em̄ pater vester in celis. Septimo patz eius grauitas ex omniū sctōrum offensiōe. et primo angelorū: qz occidit illū cui angelus deputatus est ad custodiam: quia angeli eorū semp vident faciem patris. Math. xviij. Et beatam virginem et omēs sanctos qz eos accidentali gaudio priuasti. Si fuit malus eius animam damnasti. Etiam contra totam ecclesiā cui membrū abscidisti. Etiam amicos eius. patrē et matrē fratres et sorores. Circa ista est notandū q septem modis cōmittitur cum manu homicidiū. scilicz Conceptionē hominis impediendo. Fetum natū voluntarie occidendo. Puerum natū negligendo. Hominem a morte non liberando. Veneno occulte intoxicādo. In necessitate nō pascendo. Aliquod membrū mutilando. Gladio vel lancea perforando. Primo cōmittitur cōceptionem fetus impediēdo. sicut Onam filius Jude qui fundebat semē in terram ne filij nascerentur: vt dicitur Genes. xxxviij. et xxxij. questione. ij. capit. q vero nō formatū. Sequitur ibidē de Onam. Percussit eum dns. id est subitanea morte obijt. Simile legitur ibidē de Her nepotillo Jude. Causam assignat Nico. de Lyra ibidē q hebrei dicunt q fuit simili in nequicia sui fratris Onam qui in coitu cum sua vxore studebat fundere semen in terram. id est extra vas muliebre. Sed hoc faciebat alio motiuo: quia iste her libidinose afficiebatur ad suam vxorē Thamar. ideo cauebat ne impregnaretur: et ne ex impregnatione eius pulchritudo minueretur. et sic eius concubitu ad tempus priuaretur cum esset propinqua patrui. Sic Onam frater eius etiam faciebat similiter. ppter quod a deo morte repētina occisi sunt. Sic etiam illi boni socij qui nolūt fundere semē ad pprium locum ne virginē aut viduam in partu cōfundant. Alio mō potest hoc fieri mulieres sterilisando. De quo dicitur extra de homi. vo. vel inuo. capi. si aliquis. Ubi dicitur si aliqs causa explende libidinis vel odij meditatiōe: homini aut mulieri aliquid fecerit vel ad potandum dederit. vt nō possit generare aut concipere vel nasci soboles: vt homicida teneatur Hec ibi. Dicit glosa super verbo homicida. q̄tum ad penam legalez. ff. de penis. l. diuus adrianus. et ff. ad. l. corne. de siccarijs. l. si mulierem. Sed non est regularis: quia illa irregularitas non cōtrahitur nisi actu homo interficiatur: vt patet ibidem. ca. sicut. Cogitent iste iuuencule quantū peccatū sit se sterilez facere vel aborsum procurare. Alio mō habet fieri mulierē impregnatam percutiendo: et si fetus animatū fuerit. homicida iudicabit: vt patet. xxxij. q. ij. c. q vero nō formatū. Item August. in li. questionū veteris et noui testamenti. moyses tradidit. Si quis percusserit mulierem in vtero habente fetum. si aborsuit: reddet animam pro anima. et si formatum non fuerit mulctetur pecunia. Hystoria ponitur Exo. xxj. Idez dicit lex. ff. de penis. l. si quis aliquid. §. qui abortōis. Et sic patet q homicidij peccatū venena sterilitas procurando aut aborsuz. Et mulieres impregnate deberent se multū abstinere ab opere laborioso et a saltu et compressiōe. ne fetum in vtero destruant. De ista materia nota magistrum sententiarū. li. iiij. dist. xxj. Secūdo modo cōmittit homicidiū necitū fetum aut puerum negligēdo. et hoc habet fieri multis modis. scz non nutriendo proprio lacte. Ille homicida

sunt vt patet ex sanctorum dictis ⁊ scri
ptis dicentiū ꝙ nullum lac est ita cōue
niens puero nutriēdo sicut lac matris
vnde cum puer alio lacte nutritur con
trario ⁊ incōuenienti. sepe perimit. qꝛ
forte cōplexio mulieris lactātis cōtra-
ria est cōplexioni puuli. Ita puulus ex
lacte sibi ꝯtrario quandā corruptionē
ꝯtrahit qđ patꝫ ex eo ꝙ gentiles ex la-
cte ferarū filios suos qñqꝫ nutriri fece-
runt vt inde feritatē ꝯtraherēt. Crude-
lior est aiunt omi fera mulier que fetuꝫ
quē genuit nutrire proprio lacte contē
nit. Pauit cum in vtero sanguine men
struoso: ⁊ nūc nutrire negligit lacte di-
uinitus sibi dato. Ideo eñ deus mam-
mas mulieri dedit ⁊ lac in eis nasci pre
cepit: vt prolē suaꝫ inde nutriret. Nūc
vero multe mulieres opus dei irritare
nituntur: ⁊ lac qđ creauit deus adversum
extinguūt ad nihilū vt voluntatē cum
viris habeant et alijs mulieribus dant
ad nutriendum ⁊ sic puer moritur ex la
cte disconuenienti, Sed multe dicūt ꝙ
sunt debiles ꝙ tātum laborem sustine-
re nō possunt. Quibus respodet. Non
ne adeo delicate ⁊ fortes fuerunt ꝙ coi
tum cū viris persecerunt cur non pos-
sunt lactare: Ideo dicit magr̄ egidius
li. ij. de regimine principum parte. ij. c.
xv. ꝙ infantes debent ali ꝓprie matris
lacte. Et si contingat illos aliud lac su-
gere ꝙꝫ maternum. querēda est femina
similis matri quātum ad cōplexionem
eo ꝙ lac maternum maxime videt esse
ꝓporcionarum proprio filio. Etiam de
bent prohiberi a vino maxime illo tem
pore quādo lac sugūt ⁊ fm phm ꝓpter
egritudines. quia faciliter ex hoc egro
tant. Immo dicūt magni medici ꝙ p h
disponūtur ad lepram. Hec ille. Alius
modus est in somno negligendo et op-
primēdo. iij. Reg. iij. Dormiēs oppres
sit eum. De hoc dicit extra de his q̄ filii
os occidunt ca. de infantibus autē qui

mortui moriunt cuꝫ patre ⁊ matre ⁊ nō
apparet vtrum a patre vel a matre op-
pressus sit ipse vel suffocatus vel ꝓpria
morte defunctus nō debent inde parē-
tes esse securi nec etiā sine pena. sed tñ
ꝯsideratio debet esse pietatis vbi nō vo
lūtas: sed euētus mortis causa fuit. Si
autem eos nō latet interfectores esse.
scire debent se grauiter deliquisse. Qui
dam aūt penitentia trium annoꝝ iudi
cant esse debere quorum vnum pagant
in pane ⁊ aqua. Hec ibi. Dicit glosa su
per verbo. nec sine penitentia si euen-
tus fuit causa mortis. Nō pena eis im
poni debet. quia nō precauerunt. tamē
ad cautelā tutius est ꝙ inde penitentiā
agant. quia forsitan minorē diligētiam
adhibuerunt. vt patet. xxxiij. q. ij. in le
ctum mariti absente vxore soror init ⁊c.
quia bonarū mentiū est ibi culpā reco-
gnoscere vbi culpa nō est. De obserua
tione ieiunioꝝ. c. cōsilium. Sed si hoc
sponte fecerit pena grauissima est ei in
iūgenda ⁊ maior ꝙꝫ pro alio homicidio
quia maius peccatum est proprium fili
um occidere ꝙꝫ alium hominem. vt patꝫ
extra de homicidijs capi. cum iuramen
to. ff ad. l. pompeiam. de parricidijs. l. j.
Si vero culpa graui precedente: tunc
penitentia quinqꝫ vel septem annoruꝫ
est eis iniungenda ar. l. dist. Si qua fe-
mina. ⁊ ca. si quis spōte de pe. et remis.
questitum. Si leuis culpa precessit pos-
sit imponi penitentia trium annorum
vt hic. Et nō deberent parentes huius-
modi pueros secum portare in lectum
ne suffocarentur eis dormientibus ⁊c.
Tercio habet fieri ꝓprium natum volū
tarie occidendo qđ est grauissimū pec-
catum ⁊ cōtra naturam omnium besti-
arum que suos fetus cōseruant ⁊ se pe-
riculo exponunt pro defensione eorū.
Tales deberent induci vt intrarent in
aliquod monasteriū: ⁊ sic eorum pecca
ta perpetua penitētia lugeant vt patet

rcta de his q̄ filios suos oc. c. veniēs. Si quis tñ nō possit ad hō ꝓpter carnis fragilitatem induci. cōcedenda est ei licentia vt cōtrahat matrimoniū imposita sibi graui penitētia. vel q2 habz viꝝ vel puerū q̄bus abesse nō pōt: ꝛ sic propter pniam dyabolo pctā occultantur. Cui⁹ exemplū ponit in speculo hystoriali. li. viij. ca. xuij. Fuit quedā mulier Rome bone fame q̄ de ꝓprio filio cōcepit fetum. Sentiēs igit̄ se cōcepisse angustiabat̄ ꝛ dolebat: spe tñ venie anima ta a ieiunijs ꝛ orōnibus nō desistebat. Interim veste cōgrua tumorē ventris occultabat. q̄ tandē pepit ꝛ timor ꝛ verecūdia eam impellebat vt natū puerū arripiēs suffocaret. ꝛ suffocatū in ymā latrine proiecit. Nō grande piaculum hoies latuit. Sz dyabolus sumptu habitu scholaris romā venit. curiā imparatoris intrauit. Interrogatus quis esset Clericus sum inq̄t peritus in scripturis ꝛ nullus m̄ similis in q̄stionib⁹ soluēdis: secretisq̄ reuelādis. Qui de multis secret̄ ꝛ furtis interrogatus ad singula respōdebat. Et dū sic placita regi ꝛ optīmatibus multa resecaret. regez ꝛ populū circumstantē sic allocutus est. Si credere velletis: mira vobis loquerer ꝛ qd̄ vix auditu est credibile. dictu horribile. q2 miscd̄ia dñi est q̄ non estis cōsumpti. ꝛ q̄ roma funditus nō corruit ꝓpter quoddā facin⁹ in ea ꝑpetratuz quia mulier illa quā sanctissimā putatis de ꝓprio filio cōceptum filiū ꝓprijs manibus trucidauit. ꝛ ne videret̄ in latrinā proiecit. Ad hāc vocē oēs cōsternati. Noli inquiūt dicere. Hec mulier ꝛ omniū mulierū speculū in virtutib⁹. Qui r̄ndit Examinet̄. Qd̄ placuit regi ꝛ satrapis eius. Missis igit̄ satellitib⁹ est ad p̄sentiaz regis introducta. Et ait rex ad eā. Nō te lateat noui vatis fama quē suscitauit deus in salutem romane gentis. qui in multis te accusat. Confitere ergo peccatum tuum ꝛ da gloriam deo. Qui respondit. Grauis est causa: ꝛ nihil sine cōsilio agere docet sapiēs. Sic acceptis inducijs egressa est. Non cōfisa in homine: sed in deo. accessit ad Lucianū tunc papā prouoluta ante pedes eius cū multis lachrymis ꝛ gemitibus. vulsis crinibus ꝯfitens peccatū suū ꝛ dicens: an ne posset veniā sui reatus ꝯsequi. Immo equsor inq̄t filia esto q2 maior est dei pietas q̄ cuiuis iniq̄tas. Nam Petrus apl's per lachrymas nō solum reatus sui veniā: sed etiā apostolici principatus obtinuit dignitatē. Sic maria magdalena ꝓpter effusionē lachrymaꝝ meruit fieri vas glorie. Nolo tibi multa iniungere: q2 tempus breue est orōnē dominicā tibi iniungo ꝓ peccato tuo. matrē dn̄i iesu mariā cōsulo vt pre oībus inuoces. Et sic aīata recessit eā assiduis p̄cibus inuocās. Die statuto venit ad curiam regis. Cui rex ait clerico. En quā accusasti dñam p̄ns est. narra si q̄d habes. At ille intuitus mulierē mirabatur dicens. Reuera nō est ipsa q̄ prius sed alterata per gratiaz spiritussancti. Et cum omnes dicerent q̄ ipsa esset eadem. Respondit. Nō est hec homicida ꝛ incestuosa: sed sancta ꝛ speciosa ꝛ hoc inter filias hierusalem. Quod video tacere non possum video matrem christi ei astantem ꝛ custodientem. Ad hanc vocem omēs in stupore versi: frontes suas vexillo crucis armauerunt. Quam crucem dyabolus ferre non potuit: sed quasi fumus euanuit. et sic mulier est liberata. Sz adhuc grauius peccatum est interficere puerum in honorē ydoloꝝ dicente ps̄. Immolauerunt filios suos et filias suas demonijs. Et Leuiti. xx. Si quis dederit de semine suo ydolo Moloch. morte moriatur. Dicunt hebrei q̄ Moloch erat ydolum cupreū ad formā hois factum. interius cōcauū: ꝛ in illa cōca-

tate fiebat ignis quousq; ydolum esset
q̄si ignitū tunc ponebat puer inter ma
nus ydoli. et sacerdotes tympana pcuti
entes tm̄ sonitū faciebat q̄ vox morē-
tis pueri audiri nō potuit ne parentes
cōpaterent̄ ꝫ magis crederēt aīam acce
ptam a dijs in quiete et sine dolore esse
Sicut lactātius narrat in li.j. de falsa re
ligione quō carthaginēses victi p ag
toclē siculoꝝ regē timētes deos iratos
quibus cōsueuerunt humanas hostias
immolare offerēdo cōbusserūt ducētos
nobiles pueros carthaginēses. Simi-
le repḣendit lactāius in litātibus viri
lia virorum. Sic thare pr̄ abraam credi
tur fratrem abrae litasse. Sic sennache
rib voluit immolare duos filios deo suo
Quod intelligentes filij sui eū interfe-
cerunt. Nō tamē culpādus est abraam
qui voluit immolare filium suum ysaac
Gen̄. xxij. De quo Aug⁹. li.j. de ciuita.
dei ca. xxj. Non inquit culpādus abra
ham de crudelitatis crimine q̄ voluit
filiū suum non scelerate sed obedienter
occidere. Querit Aug⁹. vbi. s̄. ca. xxj.
sed non soluit quare iepte nō fuit ꝓhi-
bitus ab immolatione filie sue sic̄ abra
ham ab immolatione filij sui. Respon-
detur q̄ iepte fuit spurius abraā legiti
mus. Abraam cōuersationis bone Je
pte princeps latronū. Abraā fuit iusti
cie testimonium: nō Jepte Abrae fuit
hoc preceptū vt ostenderet̄ diligere de
um: nō sic Jepte Abraam non dubita-
uit credēdo q̄ deus qui dedit sibi filiuz
de sterili matre posset eum resuscitare.
Sic equaliter voluit deus abraam pa-
ti vt iusti premiarentur: sed iepte male
voluit. Quid si canis vel asinus ei ob-
uiasset que deus offerri prohibuit etc̄.
Quarto committit̄ homicidiū cum ma
nu hoīem a morte nō liberādo vel libe
rationem impediēdo Prouerb. xxiiij.
Erue eos qui ducunt̄ ad mortem. et qui
trahuntur ad interitum liberare non

cesses. Intellige si iniuste trahunt̄. Si
aūt iuste tunc cessa. Ideo dicitur. xxiij
questione. iij. caplō. Non in inferenda
Vbi dicit ambrosius i libro de officijs
Non in inferenda sed in repellenda in
iuria lex virtutis est. Qui eñ nō repel
lit a socio suo iniuriam si potest tam est
in vicio q̄ʒ ille qui facit. Unde sanctus
moyses hinc primuz exorsus est tēpta-
menta imbellis fortitudinis. Naz cum
vidisset hebreum ab egyptio accipien-
tem iniuriam defendit eum ita vt egy-
ptium prosterneret atq; in arenam ab-
scōderet. hec ille. Hystoria ponitur Ex
odi. ij. Et ideo scribitur extra de homi
cidio. c. Sicut dignum. Vbi dicit̄. Il-
le qui potuit liberare hominem a mor-
te et non liberauit eum: ipm occidit. Idō
dicendum est de eo. Qui potest defen-
dere clericum ne verberetur et non fa-
cit excōicatus est. Sic quilibet ex debi
to charitatis tenetur repellere a proxi-
mo iniuriā et violētiam si potest. Quin
to cōmittitur homicidium veneno scʒ
occulte intoxicando. Unde Johānes
cum homicidia nominat veneficia ad-
iungit. Apocal. ix. Et non egerunt pe-
nitentiam ab homicidijs suis neq; a ve
neficijs suis. Et Apoca. xviij. Quia in
veneficijs tuis errauerunt omnes gen
tes et in ea sanguis prophetarum et san
ctorum inuentus est. Tale homicidiuz
est maximū. quia peius est occidere ve
neno q̄ʒ gladio vt habetur. C. de malefi
cis. l. j. Similiter peccant qui vendunt
venenosa scienter et ea que ad vsum ho
micidij apta sūt. xxvij. q. ij. c. si tu absti
nes et. xj. q. iij. ca. precipue. quia dicitur
extra de iniur̄. et dam. dat. cap. si culpa.
Qui occasionem damni dat: damnū de
disse videtur. Sed quid est de illis qui
faciunt gladios vel vendunt cultellos.
sagittas. balistas. venenum et alia into-
xicatiua: Respondit Raymūdus in ti
tulo de emptione et venditione. §. vj. ꝫ

quid de illis dicens. In his et similib⁹ semper attenditur intentio puta si propter hoc venderent vt homines haberent talia ad abusum. vel si scienter donant vel vendunt alicui quem sciũt vel credant talibus abusurũ. Talis inquit intentio est peccatum grauissimum et mortale. ⁊ omia peccata que postea occasione illarum rerũ ab alijs perpetrantur illis imputant allegando predicta allegata scʒ si tu abstines. et precipue. Ideo debent pro omnibus penam sustinere. ij. q. j. c. notum. in fine. quia sũt cooperatores omniũ scelerum pdictorũ. Si aũt dicant se habuisse bonam intẽtionem. quia credebant talia emere propter aliquem licitum vsum vel habuerunt animũ ⁊ indifferenter nihil super hoc cogitabant. vel ignorabant ꝙ esset illicitũ talia vendere. In omnib⁹ istis casibus distinguo: quia aut ille res sũt tales que ad humanum vsum possunt esse vtiles sicut arma in iusto bello. cultellus ad scindendũ panem. ⁊ quedam venena que a medicis apponunt in q̈busdam cõfectionibus ad sanandũ. In tali casu non peccant mortaliter si non habent intentionem corruptã vt dictũ est supra. Nisi forte cognosceret vel ꝓbabiliter dictaret sibi cõscientia ꝙ ille non querit rem illam nisi ad malum finem. tunc non debet sibi vendere cõtra talem cõscientiã vt. xiij. q. v. c. de occidẽdis ⁊. v. q. v. Non omnis. Vel sunt q̃ ad nullum vsum sunt vtiles nisi ad peccandum vt sunt quedam venena mortifera ad nullum bonum vsum vtilia. In tali casu peccant vendendo. faciẽdo. tenendo. vel alienãdo. Et est optima lex ad hoc. ff. de cõtrahe. emp. l. ꝙ sepe. §. veneni mali. Vbi ponit distinctio supra predicta de veneno. Et additur regula talis ꝙ flagitiose rei. glosa. i. q̃ nullo modo ꝑ adiectionẽ alterius materie potest esse vtilis vsui humano nec emptio nec mandatũ nec societas valere potest ⁊ omnia mala que inde sequunt possunt isti imputare. Sunt ergo tales pessimi homicide. ⁊ frequentius venit ꝙ tale homicidiũ redũdat in suũ actorem qđ patet in tali exemplo. Fuit quidam ordinis sancti bñdicti. qui cũ aspirabat ad abbatie dignitatẽ. sciens ꝙ hõ nõ poterat adipisci abbate viuente. ordinauit per quendã puerũ. quẽ abbas paterna dilectione corrigere solebat q̈sdam pulueres venenosos dicẽs puero Si hos pulueres sparseris super pultes quas abbati in mensa apposueris. semper te diligeret. ⁊ nunq̃ postea ita austere te corrigeret. Innocẽs puer acceptis pulueribus cogitauit intra se tu sparges dimidietatẽ supra pultes si in posterũ insurgeret ira abbatis cõtra te facies similiter. Proiectis igit pulueribus in cibum abbatis gustato cibo. abbas mortuus est. Tunc ille nepharius homicida in locum suũ electus est quí eundem puerum sicut primus correxit. Cogitauit puer. Bonum est ꝙ tibi reseruasti partem pulueris. facies illi abbati sicut primo vt eius amicicias mereri valeas. Puer malicie ignarus acceptis pulueribus fecit illi sicut primo. Qui etiaʒ obijt sicut primus. quia per q̃ quis peccat: per hec ⁊ torquet Sap. xi. Itẽ habes plura exẽpla huius venenationis in. ij. li. dyalo. De sancto bñdicto ⁊ vnũ. c. iij. De illis fratrib⁹ quorũ vnus sibi obtulit vas vitreũ in quo pestifer potus habebat. Qui edito signo crucis super vas rumpebat. Aliud exẽplum est de pane infecto per venenum per coruũ lõge proiectũ. c. viij. Sic aliquãdo subditi platum. mulier virum suum et econtra intoxicant. quatenus se abonerẽt ab eis. Sexto cõmittitur homicidium in necessitate: non pascendo ⁊ necessaria ei subtrahẽdo Prouer. xi. Qui abscondit frumentũ maledicet in

populo: Prouerb. xviij. Qui subtrahit aliqd a paupe: particeps homicidij est. Ideo. lxxxvj. di. c. Pasche. Et sunt ver ba beati Amb. in li. de officijs. Pasche fame morienté. quisqs cũ pascendo ho minẽ seruare poteris. si nõ pauisti occi disti. Dicit glosa. q in tpe necessitatis cibaria cõmunia sunt. Sic illi q emunt frumẽta: z faciũt caristiã sunt paupcũ homicide. Nota. iiij. Reg. vj. Et fama, ria quo fuit obsessa. Ideo. xlvij. dist. c. sicut hij. Non minoris criminis est ha benti tollere q̃ cum possis z abundas: indigentibus denegare. Esurientium panis est quem tu retines: nudorũ in dumentũ est quod tu recludis zc. Se ptimo habet fieri homicidium a manu sibipsi aliquod membrũ amputando: vt patet. lv. dist. ca. Si quis semetipm abscideerit. id est si qs amputauerit sibi virilia nõ fiat clericus: qz sui homicida est. Dicit glo. sup vbo homicida. Pro pter homicidij periculũ qd cõsequi po terat sectionẽ. dicit homicida sicut q in fantes exponit dicit homicida: vt patz lxxxvij. dist. ca. vltimo. quia nõ est con siderandũ quod euenit: sed quod eueni re possit. Sed opponit glosa de Orige ne qui se eunuchũ fecit: vt liberius in occulto posset predicare mulieribus: z tñ postea per cesarẽ factus est sacerdos Et marcus pscidit pollicem vt sic indi gnus fieret sacerdotio. Respõdit ibidẽ q hec nõ sunt trahenda ad cõsequentiam: quia dicitur extra de reg iur. li. vj. Que a iure cõmuni exorbitant: ad con sequentiam non sunt trahenda. Tales enim peccant quadrupliciter. Primo quia sunt homicide sui ipsius: vt dictuz est supra. Secundo quia alienum inua dit: z sic furtum facit: quia nemo est do minus membrorũ suorum. ff. ad l. aquil l. i. in l. liber homo. Tercio quia presu mitur q in aliis tyrannidem exerceat: qui in seipsum ausus est seuire. qz qui audet seuire in pprĩũ corpus qd nõ fa ciet in alienũ. Quarto qz est inimicus dei cõditoris dist. lv. c. si quis abscide rit. Ideo tales nõ promouent z pmo ciunt promoti. vt ptz extra de corpe vi. ca. significauit. Hec hostiensis. Quidã senex tale dedit exemplũ vt legitur in vitaspatrũ: q duo seculares intrantes religionem z habentes zelum euange lij z non fm scientiam castrauerunt se ipsos in carne pter regnũ celorũ. Quos audiẽs archieps excõmunicauit eos. Qui credẽtes se bene fecisse iuerũt ad patriarcham dicẽtes. Venimus. qz ca put nrm eos cõquerentes de archiepõ. Qui siĩiter eos excõmunicauit. Tunc iuerũt ad papã dicẽtes. Nos venimus ad te qz caput nrm es: sic z fecerunt no bis epõ z patriarcha. Qui siĩirer eis dĩ xit. Et ego excõmunico vos. Tũc dixe rũt isti episcopi sibi mutuo deserunt et cõsentiũt. Idcirco cõgregabant in sy nodo dicẽtes. Eam⁹ ad virũ sanctũ epĩ scopũ epiphaniũ de cipro q pphetia est z psonã nõ accipit hominis. Qui intel ligens in spiritu misit ad eos dicens. q nõ intrarent ciuitatẽ. Tunc illi in se reuersi cognouerũt se male fecisse. Oc tauo peccant lancea vel gladio perforã do. Exo. xxiij. Si quis de industria oc ciderit proximum suum: ab altari meo euellas eũ vt moriatur. Et ponitur ex tra de homicidijs. c. primo. z Exo. xxj. Qui percusserit hominem volens: mo re moriatur. Idem. ff. ad. l. corne. de sic carijs. l. is qui cum telo. In iure autem canonico talis temperatur: quia effici tur irregularis. extra ne clericus vl mo nachus. ca. sententiã sanguinis. z extra de homicidijs. ca. sicut dignum. z ca. significasti. Talis deberet agere peni tentiam: vt in consilio trebuenẽ. est determinatum. In primis non habet licentiam intrandi ecclesias proximas et quadraginta dies nudis pedibus

incedat. ⁊ nullo vehiculo vtatur. In laneis vestibus sit. absq3 femoralibus. Arma nõ ferat: ⁊ nihil sumat in his. xl. diebus nisi panẽ ⁊ sal et purã aquã bibat. Nullã cõionẽ cũ ceteris xpianis neq3 cũ alio penitẽte habeat in cibo vel potu anteq3. xl. dies impleant. Et ex cibo quẽ sumit nullus alius mãducet. ⁊ cum nulla femina his diebus misceat. Poterit tñ dispensari cum eo visa qualitate psone ⁊ infirmitate q̄ comedat de pomis vel oleribus. Juxta ecclesiam sedeat. Ante cuius ianuam peccata sua defleat. Et nõ de loco ad locũ pergat. sed in vno loco. Sic cõpletis. xl. diebus aq̄ lotus vestimẽta sua reinduat. ⁊ capillos tondeat ⁊ septem annos sequentes peniteat cum penitẽtia ibidem descripta. Quid autẽ in pmo secundo tercio ⁊c. anno faciet dicit scotus in. iiij. sententiarũ. di. xv. q̄ debz sibi imponi penitentia q̄ sicut hoiem puauit: ita seipm pro defensione fidei ⁊ xpi periculo mortis se exponat. Si tñ hoc nõ fecit voluntarie sed casu: quinq3 annis peniteat. vtz xxx q. j. c. si qua. ⁊ ca. si quis. Hoc intelligit si culpa pcessit casum. Sed grauior pena est iniungẽda matricide. q̄ debet penitere octo annis fm pniam sibi prescriptã. xxxiij. q. ij. latorẽ. Sed vxoricide adhuc grauior penitẽtia est iniungẽda de qua. xxxiij. q. ij. c. admonere te Iste debet penitere oibus diebus vite sue. vinũ ⁊ siceră non bibet: carnes nõ comedet nisi in pasca. ⁊ natali dñi. In pane et aq̄ ⁊ sale ieiunet: orationib⁹ et elemosynis pniam agat. arma non sumat vxorem nõ ducat. balneo non vtat in ecclesijs ab alijs segregat⁹ post ostium stet. ingredientium ⁊ egredientiu3 orõnibus se recommendet. in tota vita sua nõ cõicet: sed in morte tm̃. Adhuc grauius puniẽ qui occidit sacerdotem aut episcopum. Sed quis iste penitentie sunt in iure prescripte discretus tamen sacerdos fm vel iuxta cõditionem confitentis arbitrabit penitentiam imponendã. vt pz. xxvj. q. vij. tpa penitudinis. ⁊ de pe. dist. j. mensurã. extra de peni. ⁊ re. deus. ⁊ extra de homici. sicut dignũ. Nono habet fieri homicidium ad mortẽ tradendo sicut Judas. cui dixit dñs. Osculo tradis filium hominis Luce. xxij. de quo loquit franciscus petrarcha li. ij. d re. veri. for. c. lxxix. dicẽs Plus ille sibi nocuit q̄3 tibi. Te prodidit. se perdidit. te pupigit: se cõfundit: te dum spoliat: se perimit. tibi regnum vel opes sibi aiam ⁊ famam eripuit ⁊c. Sequit. Nil scelestius proditione. nil turpius sol videt cui⁹ abscenitas tanta est vt qui artificio eius egent execrent artificẽ qui cetero2 famã querunt hui⁹ infamiã reformidãt: hec ille. Tales deberent se suspendere sicut iudas. O q̄t fratres adhuc habz iudas. Erant in flãdria duo viri q̄ ɔtra se grauiter inimici erant ⁊ oportunitatem querebãt qualiter vnus alterum caperet vel necaret. Erat aũt quidã nequissimus qui vnius seruus fuerat ⁊ nũc alteri seruiebat Ad hunc ergo cui olim seruiebat. conquestus est de dño cuius ad psens seruus erat: sibiq3 fore pfacile vt eius manib⁹ eũ tradat. Qui gauisus est ⁊ ei pecuniã spopondit. Et sic dñm tradidit in manus inimici. Quo occiso venit pditor ad amicos partis aduerse. ⁊ simili dolo tradendum illis obtulit occisorem. sed comprehensus oblatus est iudici et suspensus. sed scelus facto postmodum claruit turpiori. Cum amicorum precibus de patibulo deponi permissus et in terra sepultus fuisset. ignoti canes currentes ad sepulchrum. multis videntibus extraxerunt et intra se membratim miserabiliter discerpserunt. Narratur in gestis Romanorum q̄ medicus pirri regis ad fabricium nocte venit. promittens se pirrum occisurum

veneno si sibi aliquid muneris vel en-
cenij polliceretur. Quem medicum fa-
bricius vinctum reduci iussit ad domi-
nũ suuz pirrum ꝙ cõtra caput eius me
dicus spopõdisset traditori. Et rex pir-
rus admiratus ei dixisse fertur. Fabri-
cius diffusus honestate: fidẽ tenet.

Eptimo peccant

S cõtra illud preceptũ. Non occi
des. qui occidũt hoies bello in-
iusto. De quo dicit Aug⁹. in li. xij. de ci
ui. dei. c. xxiij. Neqꝫ eñ vnqꝫ leones in
ter se: aut inter se dracones qualia ho-
mines gessere bella. Hec ille. Et tales
homines sunt homicide si est iniustuz
bellum. Si autẽ iustum est: ab homici-
dio excusatur: vt patet. xxiij. q. v. cap̄. si
nõ licet. §. Item nõ occides. Dicit Au
gustinus. Nequaqꝫ contra hoc prece-
ptum fecerunt. quo dictum est. Nõ oc-
cides. qui deo auctore bella gesserunt.
Ibidem capitulo. Miles. cum est obe
diens potestati sub qua legitime consti
tutus est si hominẽ occiderit. nulla ci-
uitas sua lege reus ẽ homicidij. Et hoc
est verum dũmodo non bellant deside-
rio fundendi sanguinẽ: sed propter rẽ-
publicam in fide xp̄i ampliandaz: vt di
citur. xxiij. q. iiij. ca. Si nõ ex fidei meri
to. Notandum ꝙ bellum iustum vide-
tur esse motum in sacra scriptura multi
pliciter. Primo quando gentiles nol-
lent nobiscum cõuersari aut viuere: vt
patet Deut. xx. Mãdat domin⁹ Moy
si. Quando ingressus fueris ad expu-
gnandũ ciuitatem aliquam offeres pri
mum pacem eis. Et si te receperint et
aperierint tibi portas: cũctus populus
qui in eo est saluabitur. Si autẽ nolue-
rint recipere pacem: expugnabis eam.
⁊ percuties in ore gladij omne masculi
num quod in ea est. exceptis mulierib⁹
et paruulis: quia istis non licet bellare
Omnem predam exercitui diuides: et
comedes de spolijs hostium tuorũ que
dñs dederit tibi. Et sicut tunc erant gẽ
tiles respectu iudeoruz: sic modo sunt
infideles respectu xp̄ianorum. Et tales
fuerũt excusati. Ergo ⁊ christiani. Se-
cũdo qui nobiscũ nollent stare sine cõ
tumelia creatoris nostri ⁊ absqꝫ eo ꝙ eo
rũ conuersatione persuasione aut sedu
ctõne vellent trahere fideles ad ritũ eo
rum. Ideo hac de causa mãdauit moy-
ses occidi mulieres ⁊ paruulos madia-
nitarũ dicens. Cur feminas vobis reser
uastis: Nõne iste sunt que deceperunt
filios israel: ⁊ preuaricari fecerunt vos
a domino. Tercio si a cultu dei receda-
tur Deutro. xiij. Si audieris in vna vr
bium tuarũ quam domin⁹ deus dabit
tibi ad habitanduz: ⁊ egressi fuerint be
lial filij de medio tui ⁊ auerterint habi-
tatores vrbis tue atq; dixerint. Eamus
et seruiamus dijs alienis. Sequitur.
Percuties habitatores vrbis illius in
ore gladij. ⁊ delebis ea: ⁊ omnia que in
illis sunt vsqꝫ ad pecora ⁊c. Nota ibi-
dem quarto. si fidelitas temporalis do
mini deseratur. De hoc patet. iiij. Reg.
iij. ꝙ qdam de Joram ⁊ Josaphat mo-
uerũt bellũ cõtra Moab. qz rex moab
soluebat regi israel tributum. scilicz cẽ-
tum milia agnorũ. et centũ milia arie-
tum. Et mortuo Achab recessit a Jorã
Sz Joram rex isrl'. ⁊ Josaphat rex Ju
da surgentes cõtra Moab percusserũt
Moab in ore gladij. Quinto quãdo in
iuria publica principi irrogatur: vt pa-
tet. ij. Regum. x. de bello Dauid cõtra
Amon qui fecerat radi barbas nuncio-
rum dauid in cõtemptum eius. Sexto
si res ꝓpria repetatur: de hoc. ij. Reg. iij.
de bello Dauid cõtra Isboseth repetẽ
do regnum quod erat sibi datuz a deo:
ꝓpter iustã causam. Nã solũ cõtra iniu
stos bellũ cõmitti potest: quia vt dicit
Aug⁹. ⁊ ponit. xxiij. q. ij. c. domin⁹: vbi
di. Tũc gens vel ciuitas iuste per bel-

la petēda est qñ nil iudicare neglexerit qđ improbe a suis factū est. vel reddere q̃d p iniuriā ablatū est. Septimo vt hostis repellat patz.ij. Regum.viij. de bello dauid ɔtra philisteos. Octauo vt amicus ab hostibus liberet vel eripiat ptz Gen.xiij.j. de bello abrae ɔtra reges qui captiuauerūt loth. nepotē suū. Nono cōtra illū per quē hostis roborat vt ij. Reg. viij ptz de bello dauid ɔtra syrū damasci. eo q̃ ferebat auxilium ad seyr. Decimo si tyrannia in preside vel presidēte exerceat patz.j. Machab. de bello cōtra antiochū. Circa qđ notandum q̃ ad bellum iustum requiruntur multa. Primo q̃ sit psona secularis nō spūalis. Quod probat scūs Tho. scđa scđe.q.lxiiij.ar.iiij. duplici rōne. qr clerici nō debēt aliquē pcutere aut occidere. qr sunt electi ad altaris ministerium in quo repñsentat passio xp̄i qui cū percuteret nō repcutiebat vt di.j. Pet.ij. Ideo nō ɔuenit vt clerici sint percussores aut bellatores. Debēt eñ mgri sui dñm imitari ſm illud Ecclesia.x. ſm iudicem populi sic ⁊ ministri eius. Secūda ratio est qr clericis cōmittit ministerium noue legis in qua non determinabitur penā percussionis aut occisionis vel mutilationis corporalis Math.v. Audistis quia dictum est antiqs. Oculum pro oculo. dentem pro dente. Ego autem dico vobis. Nō resistere malo. Qui ergo repcutit: non ostendit se esse discipulum xp̄i. sed perdit patiētie meritum. Ideo dicit.xxiij.q.j.c. Nisi bella ista carnalia figurā belloꝝ spūalium gererēt: nunq̃ vt opinor iudaicarū hystoriarum libri discipulis xp̄i qui venit pacem docere. legendi in ecclesijs fuissent ab aplis traditi. Quō etiā cīs bellorum pficeret ista descriptio de qbus dicit ab iesu in euangelio. Pacem meā do vobis. pacem meam relinquo vobis et quibus per apostolum dicitur et iubetur. Non vosmetipsos defendentes charissimi vel vindicantes. sed magis iniuriam percipite. ⁊ magis fraudē patiamini. Unde denique sciens apl's dicit iam nō vobis bella ultra nō esse carnaliter peragēda sed anime certamina circa spūales aduersarios desudāda. Hec Orıgo. Ideo precipit clericis religiosis sacerdotibus q̃ nō portent arma vt patet extra de vita ⁊ hone. cle.c. Clerici arma portantes ⁊ vsurarij excōicent quia arma clericorum sunt orationes ⁊ lachryme vt ptz. xxiij.q. viij.c. cōueníor ipse. monachi aūt intercepta monasterij arma sine licentia tenentes abbatis vel superioris ex iusta ⁊ rationabili causa cōcessa ipso iure sunt excōicati vt ptz in ca. ne in agro. de statu religio. in cle. Excipiuntur hi religiosi quibus ex ordine conuenit bellare contra saracenos ⁊ infideles ⁊ sunt fratres et religiosi sancti Johannis ⁊ ordinis sancti georgij. Isti non sunt subiecti hac lege Dubitatur vtrum clericis liceat aliquo modo arma portare. Videtur q̃ nō. qr iura iam allegata sunt in contrarium vt dicit.xxiij.q.viij.c.j. De episcopis vero vel quibuslibet clericis q̃ nec sua auctoritate romani pōtific; arma arripere valeant: facile probatur. Cum enim petrus qui primus apl's a domino fuit electus materialem gladium exerceret vt magistrum a iudeorum iniuria defensaret. audiuit. Conuerte gladium tuum in vaginam. Omnis enim qui acceperit gladium gladio peribit. Ac si aperte ei diceretur. Hactenus tibi tuisq̃ pdecessorib⁹ inimicos dei corporali gladio licuit persequi. Deinceps in exemplum patientie gladium tuum id est tibi hactenus cōmissum conuerte in vaginam. et spūalem tm̄ gladium quod est verbum dei in mactatione veteris vite exerce. Hec ibi. Respōdit glosa decreti super illo canone allegatum recitan-

do quattuoꝛ opiniones. Primi dicunt ꝙ clerici possunt vti armis defensionis tantū: vt clypeo ⁊ loꝛica: sed nō armis impugnationibus ⁊ ense lancea vł gladio pungitiuo. Secundi dicunt ꝙ licet ea sumere: sed non vti nisi causa defensionis. ⁊ quando aliter euadere non possunt. extra de homici. cap. interfecisti. ⁊ ca. sicut dignum. ⁊ ca. suscipimus. Tercij dicunt ꝙ auctoꝛitate pape possunt hoc alˀs non. Sed gratianus dicit ꝙ hoc possunt per alios nō in pꝛopꝛia persona. xxiij. q. j. capit. vltimo. vt pꝛideũ. Hanc opinionem tenet Bernardus ad Eugenium vbi de duobus gladijs disputat quos ecclesia habꝫ dicēs. Aggredere hostes ecclesie. non ferro: sed verbo. Quid tu denuo vsurpare tūc tēptas quod semel iussus es reponere in vaginam. Quem gladium qui tuum negat non satis mihi videtur attendere verbum domini dicentis. Conuerte gladium tuuꝫ in vaginam. Tuus ergo est et foꝛsitan tuo nutu non tua manu euaginandus. Hec ille. Ideo dicitur ꝙ licet clericis arma poꝛtare in quattuoꝛ casibus. Pꝛimo pꝛo defensione sui et vehementissima cogente necessitate: vt extra de reg. iur. Quod non est licitum necessitas licitum facit. Secundo contra paganos iussu maioꝛis sui vł vbi habent iudiciariam potestatem. Et scḋm hoc intellige. capi. Quicunqꝫ ex clero. xxiij. q. vlti. §. His itaqꝫ respondetur. ⁊ cap. sequenti. Tercio pꝛo defensione iusticie de cōsilio episcopi: de peni. dist. v. ca. falsas. Quarto pꝛo feudo tēpoꝛali. xxiij. q. vlti. ca. si in moꝛte. §. Ecce. Etiam clerici habētes iurisdictionē tempoꝛalē indistincte possunt arma sumere pꝛo defensione sua ⁊ suoꝛū: quia hoc permittūt iura: ⁊ pꝛobatur. xxiij. q. j. noli existimare. et. q. vlti. §. itaqꝫ respondetur. Et in ca. suppliciter. §. In registro. Concoꝛdat cum hoc Berñ. in glosa super ca. clerici. Etiam si transeant per loca periculosa. tunc quidē possunt poꝛtare arma ad terroꝛē latronum licꝫ percutere nō debeant. Artic. xxiij. q. iij. Maximianus. Cōcoꝛdat cū hoc Hostieñ. in glo. ibidē. Debet ergo esse persona secularis ⁊ nō spiritualis. Recitat paulus dyaconus li. xi. ꝙ valens impatoꝛ per moꝛtē valentiniani fratris sui tenuit imperium oꝛientis ⁊ dedit legem ꝙ monachi militarent. ⁊ nolentes iussit per tribunos ⁊ milites fustibꝰ interfici quoꝛū innumera multitudo pꝛecipue in egypto martyrij palmā cōsecuta est. Sed iam non est necesse cogere eos ad militandū. quia ꝓpꝛia ⁊ peruersa voluntate nūc militant mūdo ⁊ dyabolo. Secūdo dubitatur vtrū sacerdoti vel alij homini licitū sit occidere hominē se defendēdo. sciłꝫ ne ab alio occidatur. Et videtur ꝙ sic: quia dicit extra de homici. in cle. c. vnico. Si furiosus aut infans seu doꝛmiens hominem mutilat vel occidit. nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Idem cēsemus ꝗ moꝛtē aliter vitare non valens suuꝫ occidit vel mutilat inuasoꝛē. Hec ibi. Distinguunt autem doctoꝛes dicentes: ꝙ illa necessitas aut fuit euitabilis et poterat euadere: ⁊ tūc est reus homicidij. ⁊ tanqꝫ pꝛo moꝛtali debet agere penitētiam. aut fuit necessitas ineuitabilis: qꝛ occidit hominē odij meditatiōe: immo cum doloꝛe animi se ⁊ sua liberando cū alˀs non poterat euadere. Hic dicit nō peccare: nec astringitur ad penitentiā: nisi ad cautelam pꝛopter ambiguū duplicitatis: vt patet. xxiij. q. v. c. excōmunicatoꝝ. Dicit glo. ibi. quia debet timere in aliquo ne excesserit vel ne ex indignatione vel iracūdia. vel libidine: vindicte motus fuerit. et non ex sola se defendendi necessitate. interioꝛē tñ penitentiā semꝑ debꝫ hr̄e. ⁊ quasi suis peccatis ascribere. Bonoꝝ quippe mentiū

est sibi culpam agnoscere. vbi culpa nō est ex de homi.c. interfecisti. Cōcordāt in hoc Ray. Ganfre. Hostie. Et Tho. in scda scde. q. lxiiij. ar. vij. Dicit q̄ñ hō intēdit hominem occidere vt seipm̄ defendat hoc est licitū nisi ei qui publicā auctoritatē habet. qr dicit Aug°. ad publicolā z ponit xxiij. q.v.c. De occidendis hoibus ne ab eis quisq̄ occidat. nō mihi placet consiliū nisi forte sit miles aut publica functione teneatur: potest tñ vim vi repellere cū moderatione inculpate tutele. quia plus tenet puidere vite sue q̄ alterius: z ita pter intentionem defendētis si ille occidit nō peccat. Itē quilibet tenet sibi quantum socio. Sed s̄m ambro. li. pmo de officijs z allegat. xxiij. q. iij. c. nō in inferenda. Qui nō repellit a socio iniuriam quando potest. in culpa est taz ille q̄ facit. q̄ ille q̄ nō repellit. Et cōmendat de hoc moyses q̄ egyptium interfecit hebreū defendēdo. Item licet a bestia se tueri ne pimat s̄m etiam cum morte bestie: sed hō volens aliam occidere est peior bestia. vt patz. j. politicoꝝ. Si ergo solum intēdit vite tuitionē. non peccat et nō intēdit necē alterius. s̄ in defensionē sui z aliquid mali. tūc occidit. hoc ē pter intentionē suā. Pro rebus aūt tpalibus ꝯseruādis nullo mō licet pximū occidere. qr vita primi pferenda est rebus fortune. Est ergo distinguendum intentio. Vel hoc fit ex instinctu nature. qr q̄libet res nitif se ꝯseruare. et sic est licitum. qr omne q̄d est de iure naturali est licitum. vel fit ex instinctu nature informate per gratiam innuens priuari vita propter informationem luminis gratie et virtutum. et sic poti° vult eum occidere q̄ occidi. ne dicat. In dimidio dierum suorum vadaz ad portas inferi quia assidue orat et dicit. Ne reuoces me in dimidio dierum meorum id est in perfectione luminis gratie et virtutum. Et hoc est magis licitum q̄ illud quod promissum est. Vel est ex superfluo amore huius vite. vel ex odio quod concepit contra eum. vel ex supbia eius qui verecundatur fugere inua sorem. Vel sponte se ponunt in talem necessitatem sicut faciunt latrones et adulteri. Et tunc simpliciter est illicitū Et sic loquitur Augustinus in preallegato capi. vt. xxiij. q. v. de occidendis. Secundo debet esse persona virilis et non muliebris sicut probat mgr Egidius libro iij. de regimine principum cōtra socratem. qui dicebat mulieres esse instruendas ad opera bellica. et deberent bellare sicut viri. assumens exemplum in bestijs in quibus tam mares q̄ femine bellant. Sed q̄ reges z principes non debēt mulieres ordinare ad bellica opera patet ex tribus. Primo quia bellatores debent esse mente cauti. Ideo aliquando pauci cauti superāt multos fortes. Sed mulieres deficiūt in industria. quia habent consilium inualidum. Secundo debent esse impauidi. respectu mortis. Item Gedeon solum elegit illos ad bella qui lingua lāberunt aquas. sicut dicitur Judicum vij. Sed mulieres sunt valde pauide propter defectum caloris naturalis: quia sunt frigide cōplexionis. Tercio debēt esse corpore robusti ad arma portāda. Sed mulieres sunt debiles. Sed aliquando accidit q̄ sunt fortiores viris sicut patuit i amasonibus que sm̄ Isidorū li. ix. ethimo. fuerunt vxores gothorum. Maritis suis in dolo interfectis virorum suorum arma arripiētes z hostes virili animo aggresse. de maritorum suorum nece debitaz sumpserūt vltionem. Nam oēm masculum a fene vsq̄ ad puulū in ore gladij pemerunt. feminas reseruātes z hostiū spolia diripientes. z deinceps parit sine masculorum ꝯsortio viuere cōsueuerunt z de

creuerũt. Que duas reginas sup se sole bãt habere: quarũ vna procedẽs cũ exercitu ꝯtra hostes dimicabat. altera interim rẽpublicã gubernabat. ⁊ effecte sunt tã feroces in breui bellantes. ꝙ magnã partem asie centum annis dñio suo subiecerũt. Inter ipsas ꝟo nullum penitus masculũ viuere vel morari rõne aliq̃ pmiserunt. ex finitimis tamẽ gẽtibus maritos. sobolis gratia elegerunt. Ad quos statutis tempibus accedẽtes prolẽ cõceperunt. Sz tẽpe debito. filiis conceptis ⁊ generatis. si masculus erat: mactabãt vel patribus mittebant tẽpe cõgruo ⁊ a se recedere cogerũt: filias ꝟo sibi reseruãtes eas ad sagittãdum informabãt. Et ne in sagittarum ictibus ⁊ in clippei vsu mãmillaꝝ grossicie impedirent. eis in septimo anno: vt dicit sinistram mãmam exurebant. Ideo dicunt amasones quasi sine mãma. Et de illis legitur in hystoria Alexandri magni regina amasonũ alexandro postulanti tributum ab eis p nuncios rescripsisse. De tua prudentia est mirandũ ꝙ cũ femis cõfligere voluisti ⁊ statuisti: quia si fauẽte nobis fortuna succũbere te cõtingit. merito es confusus cũ a mulierib⁹ sis deuictus. Si iratis nobis diis nos deuiceris. paruz tibi cedere poterit ad honorẽ: q: de mulierculis triũphasti. Sup cuius respõsione regine in admiratione duct⁹: rex gloriosus dixit. Decens fore. non p gladium ⁊ furorem mulieres vincere: sz potius per amorẽ. ꝓpter quod libertatem eis cõcessit ⁊ ipsas nõ violentia: sz potius amicicia suo imperio subiugauit. Tercio caueat princeps ꝙ non habeat secũ malos in bello qui nõ timeant deum ⁊ mãdata dei non seruant prout ait achior alloquẽs holofernẽ Judith. vj. Ubi cum recitasset bñficia dei populo exhibita cõcludit. Nunc ergo inquit ꝑquire si est iniquitas aliqua eorũ in cõspectu dei. Ascẽdamus ad illos quoniã tradet deus illos tibi. Si autem nõ est offensio populi hui⁹ corã deo suo: non poterimus resistere ei. Numeri. xiiij. Nolite timere deus nobiscũ est. Et Leuitici. xxvj. Si in ꝓceptis meis ambulaueritis ꝑsequimini inimicos vestros ⁊ corruent corã vobis ecõtrario. Josue vij. dicit: ꝙ ꝓpter peccatũ vnius scilicz Achor multi fuerunt occisi de populo. Qui vult ergo victoriam habere in bellis: habeat deũ secum. Exemplo abrae. Moysi Josue ⁊ etiã dauid. Quarto excludunt de bello persone timide ⁊ formidolose. De q̃bus Deutero. xx. Qui edificauit domum nouam ⁊ non dedicauit eam ⁊c̃. Nota ibidẽ de illis quatuor. Quinto studeat princeps ꝙ habeat secũ in bello senes ⁊ prudẽtes. Ideo Alexander macedo totã orbem terrarũ aggressus est ⁊ innumeras hostiũ copias fudit. quia habuit secũ doctã miliciam. scz prudẽtes ⁊ expertos ⁊ veteranos Ideo xerses rex persarum sepe fuit victus licz haberet tot duces exercit⁹ q̃ pre multitudine numerari nõ possent disciplinatos autẽ nullos. Studeat etiam ꝙ sit inter eos amor ⁊ cõcordia ⁊ fidelitas. Unde ait Julius cesar. Qui non laborat vt sit militibus carus militẽ nescit amare. Ideo oportet eũ multũ dare militantibus ⁊c̃. Secundũ est quod requirit ad bellum ꝙ sit licitum ⁊ iustũ ⁊ iusta de causa. Uñ dicit. xxiij. q. j. cap. Militare non est peccatũ. sed propter predam militare est peccatum. Ibidez. Noli existimare neminez placere deo posse qui armis bellicis ministrat. Ex his eñ erat sanctus dauid cui dñs tam magnũ perhibuit testimoniũ. Ex his ꝙ plurimi illius temporis iusti. Ex his Sanctus ille cẽturio q̃ dño dixit. Nõ sum dignus vt intres sub tectũ meum. Et. xxiij. q. ij. ca. Justum bellum est qḋ ex edicto geritur de rebus repetendis:

aut repulsando hostiū causa puta si sit offensus. et querēs iusticiā nō inueniat Vñ Aug⁹. in li. lxxxiij. questionū. et po nit. xxiij. q. ij. ca. dñs noster. Iusta bella diffiniri solent q̄ vlciscūtur iniurias Sic gens vel ciuitas petenda est q̄ vel vindicare neglexerit: qd a suis improbe factū ē vl' reddere qđ p iniuriā ablatū est. Sed nūc milites paꝝ curāt vtrū cā sit iusta vel iniusta. De quibus Petr⁹ blesensis i eplā. xlix. Ordo militū nūc est ordinare nō tenere. Nā cui⁹ os maiori verboꝝ spurcicia polluit q̄ detestabilius iurat. q̄ minus deū timet. q̄ mini stros dei vilificat. q̄ ecclesiā nō veret iste hodie in cetu militū fortior et noiatior reputaᵗ. Sequiᵗ ibidē. Olim se iuramētī vinclo milites obligabāt. q̄ starent vellent p republice statu: q̄ in acie. nō fugerēt. q̄ vita pria rempublicā defensarēt. Et olim tirones enses suos recepērūt de altari vt pfiterent se filios ecclē atq̧ ad honorē sacerdotij. ad tuitionē pauperꝝ. ad vindictā malefactoꝝ patrieq̧ liberatōem gladiū accepisse. Porro res in 3rium facta est. Nā ex q̄ hodie cingulo militari decoranᵗ. stati insurgūt i christos dñi. deseuiūt in patrimoniū xp̄i spoliāt. et depdanᵗ subiectos crucifixi. et paupes miserabiliᵗ atq̧ immisericordiᵗ affligūt vt i doloribꝰ alienis illicitos appetit⁹ et extraordinarias impleāt voluptates. Hec ille. Dīc Vegetius li. iij. de re militari. Iurāt q̄dā milites p deum et xp̄m eius et spm̄sanctuꝫ et p maiestatem pricipis q̄ fm deuꝫ pre sideᵗ: se strenue facturos oīa que precepit priceps. et nunq̄ mortem recusaturos pro republica et pro ecclia. et cum hoc iuramētum faciūt et dicanᵗ cingulo militari. Et lꝫ sint aliqui milites dicentes se nō teneri ecclē et sacramento solenni. qr iam ex cōsuetudine plerūq̧ nō prestaᵗ. nullus tñ est qui sacramen.

to facito vel expsso ecclē nō teneatur obnoxius. Forte ideo cessauit apud aliqs solennitas iuramētī. qr ad hoc hortatur eos necessitas fidei et auctoritas officij. Tales militet p republica et defensione ecclē debent hosteꝫ ferire. Nihil nisi fugam timere. hyemē estum et laborem et inopiā equanimiᵗ tolerare. sb diuo et humo qescere. ferrum gestare. balnea nescire. delicias phorrescere. Sed econtra milites moderni effemiati sunt pigri et delicati. ocijs vacantes. aleis et aucupijs insistētes. et i armis nitidioribus plus q̄ securioribꝰ gloriātes. Nō tñ dico q̄ vituperāda sunt arma ornata et fulgentia: dum tñ nō fiant cā vanitatis et ostētatōnis gfa. qr legimus machabeos habuisse clyppeos aureos. fꝫ hō habuerūt ad eoꝝ magnificētiā et exercitatōem mutuam et aduersarioꝝ dissipationē. quia ex fulgore clyppeoꝝ fortitudo gentiuꝫ dissipata est. Sed inaurare arma ex ostētatōne et vanitate et pompositate femineū est. vt ait Bernard⁹. Portare in scuto et armis leonem depictum et tñ esse formidolosum: signū est falsissimū. Operitis equos sericis depingitis hastas. clyppeos et telas frena calcaria auro et argento ornatis. Militaria sunt hec insignia. an potius muliebria ornamēta. Alia tñ ratōne voluit Iulius cesar armari cōmilitones suos armis pciosis: vt metu damni se defenderēt: et ne ea pderent: vt dicit in libro de vita cesaruꝫ. Sed quid est de armis ab ecclesia prohibitis. vt sunt baliste et alia: Respondeᵗ extra de sagittarijs. capitulo. Unico. Illam artē balistarioꝝ mortiferam et odibilem aduersus christianos et catholicos exerceri. Et decetero sub anathemate prohibem⁹. Glosa. Secus ē de sarracenis et in bello iusto pro defensione ecclesie. De illis dicit Franciscus petrarcha de remedijs

vtriusq fortune. Qui balistam prīmo inuenit aut pauidus aut nocendi auidus ⁊ metuens fuit hostes. Fortis bellator cōgressum hostis exoptat. quē sagittarius vitat. Hec ille. Tercium qd requiritur ad bellum iustum est recta intētio. scʒ vt bonū promoueatur: ⁊ malū euitetur. ⁊ mali compescantur ⁊ corrigantur xxiij. questio. pⁱma. cap. Quid culpatur in bello. an quia moriunt quandoq morituri vt dominētur i pace victuri. Hoc em̄ hoim tumidorꝝ ⁊ nō religiosorū im̄placatus atq implacabilis animus. feritas rebellandi. libido. Sequitur nocendi cupiditas. vlciscendi crudelitas. libido damnandi ⁊c. Hec sunt que in bello culpant. Idem cap. sequēti. Militare nō est pctm̄ sed propter predam militare est peccatū. Sequitur ibidē. Propterea quadā prouidentia militibꝰ stipendia cōstituta sunt. ne dum sumptus querit: predo grassetur. Hec ibi. Sic cōmuniter nostri curiales bellant ea intētione vt possint rapere. contra canones xiiij. q. quīta cap. Penale est occulte auferre. multo maioris pene est visibiliter rapere. Ratiō. quia est magis cōtra voluntatem. Talis est peior vsurario. qr in vsura cōcurrit volūtas dantis: in rapina autem nō. Tertiō sunt pauperꝝ homicide Ecclesi. xxxiiij. Qui aufert panem acq̇situm in sudore: quasi qui occidit proximū suū. qr auferūt ei bona tēporalia in qbus vita eorum consistit. Quarto sunt peiores dyabolo. qr dyabolus punit illum solum q̇ demeruit: sed isti puniūt nocentes ⁊ innocentes. Dyabolus punit in inferno: sed isti hic in mundo. Audiui ab vno milite castrensi eum tot rapinas fecisse in iumentis ⁊ animalibus q ex eorum ossibus castrū maius suo castro edificare faciliter posset. Et intulit quō mihi possibile est vt ista restituam: Alius dixit. Tot equos rapui. q si caudis iuncti essent: possent ad tria miliaria extendi. De quibus petrus blesensis epistola. xiiij. Hodie nostri curiales sunt in labore ⁊ in erumna in vigilijs multis. periculis maris. periculis fluminū. periculis pontium. periculis montium. periculis in falsis fratribꝰ. in mortibꝰ frequenter. in fractione ⁊ lassitudine corporis atq in alijs vite discriminibꝰ. in quibꝰ gloriā martyrij mererent. si ⁊ hec pro xpi noīe sustinerent. Nūc autē sunt martyres seculi mūdi professores. discipuli curie milites dyaboli. Per multas siquidem tribulatōnes intrāt iusti in regnū celorum. Hij autē per multas tribulatōes intrāt in infernū. Quinto sunt maledicti ab ecclesia. vtʒ ex de rapto. ca. j. Etiā a proximo Eccl. xxxiiij. Vnus orās ⁊ alius maledicēs: cuiꝰ vocem audiet dn̄s. Si vnus est q̇ orat pro eis: multi sunt q̇ maledicūt. Erūt etiā maledicti a deo Mathei. xxv. Ite maledicti i ignē eternū. Si em̄ maledicit ille qui ppria nō tribuit: quanto magis q̇ aliena rapuit. Dicit em̄ Esuriui: ⁊ nō dedistis mihi māducare. Oui meo abstraxisti: ⁊ dedistis canibꝰ ⁊ auibꝰ. Nā auferūt de ore dei: ⁊ ponūt in os dyaboli. Sitiui ⁊ abstulistis mihi quod debui bibere. imo quod plus est sanguinem meum in pauperibꝰ bibistis. Item hospes eram: ⁊ nō me collegistis. Imo domū meam combussisti. Item nudus fui: ⁊ nō cooperuistis me Imo vos subtraxistis vestes meas. de quibus vestris vxoribus fecistis fieri vestes candidatas. Et quādoq trahunt etiā in cauda sua totam substantiam vnius pauperis. Item infirmus fui: ⁊ non visitastis me. sed vos vulnerastis me. In carcere fui: ⁊ nō eruistis me. sed vos in carceribus cruciastis me. Imo fregistis mihi crura. brachia et omnia membra. Ergo dicet dn̄s. Ite

maledicti in ignem eternum. Dicit eu-
sebius in cronica sua q circa annū do-
mini. Mcxxiij. in pago vuormatiensi
videbat̄ p aliquot dies non modica ar-
mata multitudo equitū euntiū z redeū
tiū nūc hic nūc illic turmas facere. Cir
ca non̄ā vero horam cuidā monti a quo
visi sunt exissi videbant̄ se reddere. Tā
dem quidā in regione illius nō sine ma
gno timore huiusmodi rā pdigiose cō-
tioni crucis signaculo munitus appro
pinquat. Vox qdam ex illis occurren
tē sibi psonam p nomē om̄ipotētis dei
nostri ad manifestandū causam popu-
li qui sic apparet adiurauit. Cui ille in-
ter cetera. Non sumus inqt fantasma
ta vt putatis nec militū turma vt vide-
tis sed anie militū nō longe an̄ interfe-
ctorum. Arma vero z habitus atq equi
que pro nobis prius fuerūt instrumen
ta peccandi. nunc sunt nobis materia
tormenti. Et vere totū ignitū est quod
in nobis cernitis q̄uis vos id corpora
libus oculis discernere nō possitis. hec
Eusebius. Tales etiam gloriant̄ de eo
rum armis signis z insignibus: z post
mortem illa suspendūt in ecclesijs. cū
qbus tamē spoliauerūt ecclesias. q̄ po
tius deberent suspēdere ante culū dya
boli. Quartū quod requirit̄ ad bellum
est auctoritas. Ideo dicit̄. xxiij. q̄stiōe
pma ca. quid culpat̄. Ubi dicit Augu-
stinus. Ordo naturalis mortalium paci
accōmodatus hoc poscit vt suscipiendi
belli auctoritas atq consilium penes
principes sit. Nullus ergo bellare po-
test nisi auctoritate principis: vt patet
manifeste in iure ciuili. Similiter prin
ceps ecclesiasticus potest indicere bel-
lum: vt patet. xxiij. questione octaua
capitulo. Igitur: z capit. Ideo. et capi.
sequenti. Sed bella nunc fiūt magis
ex principe malorum. id est. demonum
q̄ hominum. Ideo recitat Augustin⁹
libro secundo de ciuitate dei, capitulo
vicesimoqnto q in planicie cāpanie de
mones quos romani deos crediderunt
visi sunt pugnare vt ostenderent bella
ciuilia eis placere. z audaciā darēt pu
gnandi. Et postea ibidem magnum
bellum fuit secutum vt dicit Martin⁹
in cronica q anno ab vrbe pdita. cccc.
. xlj. Hanibal cum romanis infelicissi-
me pugnauit apud cānosam apulie vi-
cum. In qua pugna xliij. milia roma-
norum interfecti sunt. Hanibal vero in
testimonium tante victorie tres modi-
os annulorum aureorum carthaginem
misit. quos ex manibus nobilium inter-
fectorum extraxerat. Et sicut dicit Oro-
sius. intantum desperauerunt romani
q fugere ab vrbe volebant. nisi scipio
eos coercuisset. Legitur in speculo hy-
storiali libro. xxvj. cap. xix. Cum hein-
ricus tertius celebraret penthecosten
apud maguntiam paulo ante missa cum
sedilia pararentur in ecclesia. ortum est
iurgium inter cubicularios archiepisco
pi z abbatis vuldensis cenobij quorum
dominus iuxta imperatorem sederet
Nam vuldense cenobium in saxonia
sancti galli corpore insignitum et prē-
dijs est ditatum permagnificis. Cuius
loci abbas sexaginta milia armatorum
prebet in hostes imperatori: et habet
ex antiquo priuilegio vt in magnis fe-
stiuitatibus ad dexteram eius sedeat.
Itaq ventum est ad pugnam. furore
q̄ per ecclesiam grassante. pauimen-
tum sanguine inundauit. Sed statim
episcopis conuolantibus. pace inter re
liquos discedētes facta templum pur-
gatum est. et missa festiuis clamoribus
est acta. Sequentia autem cantata et
vltimo eius versu dicto. scilicet hunc
diem fecisti gloriosum. vox ab aere la-
psa est. Hunc diem ego feci bellicosum
Rigentibus omnibus pre timore im-
perator diligēter intelligens leticiā dy
aboli resumpsit missam. Quinto debet si

eri ꝓter pacem.xxiij.q.j.ca. Noli vbi dicit Augusti. Non em̄ pax queritur vt bellū exerceatur: sed bellū gerit vt pax habeat. Sed quare in vuestphalia raro vel nunq̄ȝ est pax. Respōdet ꝓpter quatuor. Primo ex mala cōstellatione q2 hic mars habet suū dominiū magis q̄ȝ alibi q̄ est deus belli. Scd̄o q2 hic nō corriguntur mali raptores. Unde Bern̄. Impunitas ausum parit: ⁊ ausus excesum Tertio q2 nō solum impuniti: sed etiaȝ honorati ⁊ reputati sunt. Ideo dicit boecius libro primo de cōsola.ꝓsa.iiij. flagitiosum queq̄ȝ ad audiendū quideȝ facinus impunitate ad efficiendum vero premijs incitari. Quarto ex pluralitate ⁊ diuersitate dn̄antiū nō subordinatorū. Sicut in monarchia est pax ita in pluralitate discordia. Stantibus his quinq̄ȝ cōditionibus bellum est iustum et bellās excuset de homicidio. Sextū quod magis in bellante requiritur est deuota oratio ad deum: ⁊ diuini auxilij inuocatio. Cui⁹ exemplū patet in Abraā bellante ꝯtra q̄nq̄ȝ reges vt Gen̄.xiiij. dicente.ps̄. Non saluabit rex per multam virtutē: neq̄ȝ gygas in multitudine virtutis sue. Secundū exemplū patet in Moyse Exo.xvij. quādo ppl's israel voluit pugnare cōtra amelech. tunc qn̄ moyses eleuauit manuȝ suam vincebat israel. Tertium exemplū patet.j.Reg. .vij. Cum filij israel voluerūt pugnare contra philisteos. dixerunt ad samuelē Ne cesses clamare ad dominū nostruȝ vt saluet nos de philistinorum manu. Tulit igitur samuel agnū lactantem et obtulit illum in holocaustum ⁊ clamauit samuel ꝓ israel. Et audiuit eum dominus et intonuit dominus fragore magno in bello super philistijm ⁊ exterruit eos: ⁊ cesi sunt multi a filijs israel. Idem patet de sennacherib iiij.Reg. .xix. Ubi dixit sennacherib ad Ezechiam. Non te seducat deus tuus in queȝ habes fiduciam. neq̄ȝ dicas. Non tradetur hierusaleȝ in manu regis assyriorum. Sequitur. Cum accepisset literas rex ezechias ascendit in domum domini ⁊ expandit eas corā domino ⁊ orauit dicēs Dn̄e deus israel. qui sedes super cherubin. tu es deus solus ⁊ regū oim̄ terre. tu fecisti celum ⁊ terraȝ. Inclina aurē tuā ⁊ audi. Aperi oc'los tuos ⁊ vide ⁊ audi v̄ba sennacherib q̄ misit. vt exprobraret nobis deum viuentē. Sequitur. Saluos fac nos de manu eius dn̄e deus noster. vt sciant omnia regna q̄a tu es deus solus. Et ꝑcussit angelus de exercitu sennacherib. clxxxv. milia hominū. Quinto pat3 de Judith. cap.ix. Que ingressa est oratoriū suuȝ induēs se cilicio ⁊ posuit cinerē sup̄ caput prosternens se ⁊ dicēs. Non est in multitudine virtus tua neq̄ȝ in equoꝝ viribus voluntas tua. Nec sup̄bi ab initio placuerūt tibi ꝫ humiliū ⁊ māsuetorū tibi placuit semp̄ deprecatio. Deus celorū creator aquarū ⁊ totius creature exaudi me miseram dep̄cantē. ⁊ amputauit caput holoferni. Sexto pat3 de Josaphat.ij.paralip.xx. Nota hystoriā. Septimo pt3 de Juda machabeo. q̄ ⁊ ipse orauit ⁊ obtinuit victoriā. Et quādo nō orauit cōuersus est in fugam. Simile patet per Augustinum quinto de ciuitate dei. de Theodosio contra Eugenium ⁊c.

Explicit preceptū quintū.

Incipit preceptum sextum.

n On mechaberis. Istud p̄ceptum cōgrue sexto loco ponitur q2 sicut sexto die homo fuit creatus: sic in sexto p̄cepto ꝓhibet ei⁹ inordinata gn̄atio. Istud em̄ p̄ceptū imediate seq̄tur illud. Non occides q2 maius pctm̄ est hoīeȝ offendere in ꝑsona ꝯiūcta q̄ō

fit p Mechiā q̄ in bonis tpalibus qd̄ fit p furtū. Et minus est pctm̄ offendere hoiem in psona sibi ꝯiūcta: q̄ in psona ppria qd̄ fit p homicidiū. Qd̄ patet tripl'r. Prio qꝛ pxim⁹ plus ledit ꝛ charitati pximi magis opponit. quod pꝫ. Nam p homicidiū offendit hō in propria psona: ꝛ tollit vita proprie psone. Per mechiam vero offendit in psona ꝯiūcta q̄ est quasi vna caro cum eo. Cōstat aūt q̄ magis repugnat charitati pximi offendere eum ī persona ppria. ꝛ destruere vitā eius: q̄ in psona sibi cōiūcta. Potissime etiā qꝛ mechari pcedit ex ardore carnalitatis. ꝛ multo pl⁹ repugnat charitati pximi liuoris crudelitas. q̄ ardor carnalitas. Graui⁹ ergo peccatū est occidē q̄ mechari. Secūdo p ipm homicidiū mai⁹ bonū tollitur. Qd̄ pꝫ. qꝛ per mechari tollit bonū prolis nascēde vel pducende. p occidere vero tollit ꝛ destruit iam natus ꝛ pductus. Maius ergo bonū destruitur p homicidiū q̄ p adulteriū. Tertiō ppter euitatōem eius aliud pctm̄ licite cōmittit anteq̄ illud ppetrat. Quod sic ostendit. Querit em̄ Aug⁹. li. j. de ciuitate dei. ca. xxiiij. Si mulier alit non pōt vitare corruptōem nisi interficiet seipsam. debꝫ ne seipsam interficere anteq̄ se pmittat violari aut corrūpi? Et respōdet q̄ castitas ment' tolli nō potest per violentiā corpoꝝ: imo magis coronat. Unde dixit beata Lucia pascasio. Si me inuitaꝫ feceris violari. castitas mihi duplicabit ad coronaꝫ. Sed dato q̄ dubitaret vel timeret q̄ ī cōmixtōne p violentiā accederet ꝯsensus mētis. debēt ne sic timēdo occidē corruptorē? Respōdet Aug q̄ illud nō est aliud dicere q̄ peccem⁹ nūc ne forte postea peccem⁹. ꝛ nūc perpetrem⁹ homicidiuꝫ ne forte deueniamus in adulteriū. quod est vt ait detestabile ꝛ damnabile facin⁹. Et nūc cōcludit Aug⁹. q̄ satius id est minus malum est de futuro adulteriū q̄ de p̄senti homicidiū. Et cām subdit. qꝛ satius est flagiciū ꝛ facilius qd̄ penitēdo sanat q̄ tale vbi locus salubris penitentie nō relinqtur. Istud etiā dic glosa expresse sup illo vbo Deut. xx. Si acceperit hō vxorem ꝛ nō inuenerit gr̄am in ocul' eius scribat ī manu eius libellū repudij ꝛc. vide in qt̄ q̄tuꝫ malū est homicidiū. pro q̄ multa adulteria tolerant vt vitet. Ergo maius pctm̄ est homicidiū q̄ adulteriū. ac p hoc homicidiuꝫ p̄cedit istud p̄ceptū. Nō mechaberis. Et fm̄ Aug. pꝫhibet oēm illicitū concubitū. ꝛ illoꝝ mēbroꝝ omnē illicitum vsum: ꝛ oēm inmundiciā carnis: ꝛ illicitam ꝯcupiam eius. Circa qd̄ notanduꝫ q̄ octo mōis peccat contra istud preceptū. Nō mechaberis: sine actu scꝫ ꝯsentiendo. loquendo. osculādo. amplexando. vidēdo. corpus ornando. munuscula dando. auxiliā do. Prio ꝯmittit consentiēdo ī actū. s. si facultas adesset. vn̄ sicut ī primo parēte peccāte ꝯcurrebāt tres psone: scꝫ dyabolus in spē serpentis: que suggessit mulieri. ꝛ mulier dedit viro: ꝛ vir comedit de pomo vetito ꝛ tūc pctm̄ ꝯsūmatuꝫ fuit. Sic pficitur pctm̄ in nobis fm̄ Augu. qꝛ suggestio serpētis est p̄mus motus ī nobis ex fomite pueniens. s. cū homo hꝫ turpē cogitatōem sine delectatōne: ꝛ tūc nullū est pctm̄. Unde Gregori⁹ sup Ezechielem. Qñtūcūq̄ imūda cogitatio sit: mēteꝫ nō polluit si rō nō ꝯsensit. Ergo nō debemus multū turbari: si tales turpes imaginatiōes inciderimus: dūmō voluntas nō consentiat. vn̄ de Bernard⁹ in libro meditatō nū. Demonū est tētatiōes imittē; nr̄m ē ill' nō ꝯsentire. Secundo concurrebat illi comestio mulieris: ꝛ hec est delectatio sine ꝯsensu plene ratōnis: ꝛ tūc est peccatū veniale.

Tertio ibi concurrebat comestio viri.
et hec est delectatio et consensus in mo-
rosam delectatõem. Sicut enim cum quis
delectatur cum plena rõne in malis cogi-
tatõibus. et in eisdẽ se inuoluit. tunc ta-
lis morosa delectatio est peccatum mor-
tale. Et vocatur morosa delectatio: non
scdm moram vel diuturnitatẽ tẽporis: sed
magis ex eo q rõ deliberans circa ea
immoratur ipsam tenẽs. nec eã repellit quã-
stati vt animum attigerit. repellare debu-
erat: sicut faciũt multe religiose virgi-
nes. Et quedã vidue infelices. que deo
in castitate firmiter seruire promiserũt
adhuc in lasciuis cogitatõibus et car-
nalibus spurcitijs delectant. In quo ca-
su mortale peccatũ incurrũt. Si enim ali-
quis morose i carnali delectatõne dele-
ctatur: etiã si nunquã voluntas adesset ta-
lem turpitudinẽ perficiẽdi in opere. ad
huc scdm Aug. peccatum mortale incur-
rũt. Cuius rõ est. quia talis cogitatio mo-
rosa: includit in se deformitatẽ peccati
mortalis. Ideo cum volũtas p consen-
sum et deliberatõem rõnis in talem inte-
riorem delectatõnem inclinat ipsam ac-
ceptando: et in ea delectãdo. constat q
inclinat in obiectum deforme peccati
mortalis. et per consequens talis inclina-
tio volũtatis i delectatõem interiorem
turpis actus: est peccatũ mortale. Hec
dic Henricus de vrimaria in eodẽ pre
cepto. Maius peccatũ est talis consen
sus in actum turpem: si adest persona lo
cus et tẽpus. Secũdo committit locutiõe
vel risu. cum quis loquit aut arridet ali-
cui persone ea intentõne: vt eã alliciat
ad actum illicitũ. sic peccat mortaliter.
Verbi grã. Si quis verbum loquitur ocio
sum: ea intentõne vt personã illam ad
actum illicitũ alliciat: tũc tale verbum
ociosum est sibi peccatũ mortale propter
malam intentõem. vt patet Luc. vi. Ve
vobis qui nũc ridetis. Si quis autem ar-
rideret aliquam personã propter noticiã-
am: vel ex quadã leuitate vel consuetu-
dine. vel admiratõne vel ioco: tũc pec-
cat vix mortaliter. Sciendũ q alique eti-
am mulieres quãdoque et virgines sepe
loquũtur verba scurrilia et luxuriosa. et
est valde reprehensibile. et per hoc osten-
dũt q habẽt corda valde impudica. quia
dicit Math. xij. Ex abundãtia cordis
os loquitur. Super quo dic Crysostomus
Quale cor habet vnusquisque talia verba
loquit et operatur. et taliter viuit. In si-
gnũ huius spũales persone et homines
deuoti sepe nominant deum et beatam
virginem. et loquũtur tñ licita. quia ha-
bent corda pudica. Sed oppositum fa-
ciũt impudici et proferũt verba scurri-
lia et luxuriosa. Tertiõ cõmittit osculã-
do et amplexando. et hoc vocat scdm apo
stolũ turpitudo. Et scdm magistrum in cõ-
pendio theologice veritatis. tanto ma-
gis est peccatũ. quãto libido magis per
talia accenditur. Et hoc contra septi-
mũ errorem Bachardorum qui allegatur
in clementinis. ex de hereticis. capitu-
lo. Ad nostrum. In quo dicit q mulieris os-
culum cũ ad hoc nõ inclinat natura: est
mortale peccatũ. Actus autẽ carnalis
cum ad hũc inclinat natura. peccatum
non est. maxime cum tentat exercens.
Ideo dic Johãnes andree sup verbo
Osculum. Sciendũ inquit. q peccatũ
mortale pot dici dupliciter. Uno mõ scdm
suam speciẽ: vt furtum. adulteriũ et per-
iuriũ. de iureiurãdo. cap. si xpus. Et hoc
modo oscula et amplexus et tactus non
sunt peccata mortalia: cum possint abs-
que libidine fieri. Vel ex cõsuetudine re-
gionis. vel propter pacem. vel aliam ne-
cessariam vel rõnabilem cãm. Alio mo-
do dicitur mortale procedens ex inor-
dinata et mala causa. Unde peccat mor
taliter dans elemosynam pauperi: vt il-
lum inducat in heresim. Cum ergo nõ

solum deliberatus consensus in actum peccati mortalis sed etiaz in delectatio nē ei annexā fm Augusti. z theologos sit peccatuz mortale: si oscula libidinosa z amplexus z tactus fiunt propter delectationem z libines sunt peccata mortalia: vt etiam tenet Thom. secūda secūde. questione. cliiij. artic. iiij. Nec mirum. cū id etiam dicatur de libidinoso aspectu. vt patet. xxxiij. questione. v. nec solo. Et falsa est ratio eorum. Si eni aliquid esset mortale: quia natura ad hoc nō inclinat. Ergo ieiunare z peregrinari essent mortalia. quod est insanū. ergo non semper natura inclinat ad illa ordinate sed inordinate. Ideo dicit. xxvij. questione. j. cap. Nec aliqua. Ubi dicit q ipse complexus ipsa confabulatio et osculatio: z coïacentiū duorū turpis et feda dormitio q̄ntū sit dedecoris z criminis ostenk. Quarto fit videndo. cum q̄s ea intētione inspicit q eam cōcupiscere velit. Matth. v. Qui viderit mulierem ad ꝯcupiscēdā eam vt sez cōcupiscentia transeat in affectuz cordis z in cōsensum rōnis: z etiam si oportunitas. assit facere disponat. iam meechatus est eā in corde suo. verbi gratia. Si quis vna die centuz domus intraret. et in qualibet domo talem sibi per visum acq̄sierit. tot peccata mortalia cōmitteret. Ergo necessaria est custodia oculorum. Primo q2 veloces sunt ad nocendū anie. Ideo ꝓdonibus cōpant Treno. iij. Oculus me9 depdatus est aiam meā. Itē Gen. iij. Uidit mulier lignum quod pulcrū erat ad vescendū. vn Grego. Non eni eua lignum cōtigisset nisi prius incaute respexisset. Ideo ꝓpheta dauid cecidit in adulteriū: q2 vidit mulierem se lauantem. vt patet. j. Reg. xj. Ergo mulieres deberēt crura z mamillas abscondere ne prouocarent viros ad malā cōcupiscentiā. Et etiā viri nō deberēt incedere impudice in p̄nsentia mulierū. Sunt ergo oculi custodiendi dicente Job. xxxj. Pepigi fedus cum oculis meis ne quidem cogitarē de virgine. Quia oculi sunt quasi due porte in castro corporis nostri. Qui enim habet portas alicuius castri: habet ipsum castrum. Sic si dyabolus habz oculos nostros tunc habet castrū corporis nostri ac per hoc cōsequēter deus nihil habet in homine. Secundo sunt custodiēdi oculi z visus ex parte mulierum: q2 a planta pedis vsq2 ad verticem capitis non est locus in ea ordinatus quin sit laqueus dyaboli ad capiendas aīmas: vnde dicitur Ecclesiastici nono. Nō respicies mulierem comptam: ne forte incidas in laqueum eius quia dyabolus vtitur mulieribus pompose ornatis tanq̄ retibus z gladijs ad capiēdas animas. Fuit quidam rex z habuit filium z dicebant ei medici peritissimi q si puer ille infra decem annos videret solem vel ignē. omnino lumine priuaretur. hoc enim oculorū eius dispositio significabat. Rex autē vt audiuit incidi fecit speluncam in quadaz petra in qua filium suū inclusit vt nullo modo infra decem annos solem videret. Finitis aūt decem annis de antro puer educitur. nullam mundialiū rerū habens noticiam. Tunc rex iubet omnia sibi ſm genus suuz exhiberi. z ostendi. viros quidē in vno loco z in alio mulieres. Hic aurum z argentuz. ibi margaritas z lapides preciosos. et vestes candidas. Interrogante autem ipso quid vnūquodq2 vocaret. ipsi ei omīa indicauerunt. Cum autē mulieris nomē addiscere anxie q̄reret fert spicari9 regis ludendo dixisse. eas demones esse: qui seducunt hoīes. Cor aūt pueri illarum desiderio plus q̄ ceteris rebus anhelabat. Cumq2 ostensis sibi omībus: ad

regem eum adduxissent. Interrogabat rex filiū suuȝ quid amplius amaret ex oībus que viderat. Respondit. ꝙ demones qui seducit homies pre ceteris magis amaret. Ergo visus est custodiēdus. Quinto ornando. Prouerbio. vij. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretriceo: ꝑparata ad capiēdas animas Jhero. Gladius igneus est species mulieris pompose ornate. Eccl. ix. Non respicias mulierem compta ne forte incidas in laqueum eius. Nam talis ornatus est signum luxurie. Sic vbi est magnus fumus signuȝ est ꝙ ibi est magnꝰ ignis. Sic vbi est talis ornatus superfluus signum est ꝙ ibi est magnum incendium luxurie. Ubi enim pendet amphora ante ianuam. signū est ꝙ ibi venditur cerusia. Aut circulus ꝙ ibi vendit vinum. Et quādo aliquis equus est venalis ponit surculus viridis ei in capite. Sic iste sunt venales. Non debēt ergo isti boni socij interrogare an sint venales sed quātum valeant. Iste ornatus est rethe dyaboli quo piscatur infinitas animas. Sed dicūt quedā. Nos habemus in ornatu bonam intentionē Quibus respondet ꝙ habet dyabolus malam quia est instrumentū suuȝ: quia dicit extra de iniur. et damno dato. ca. si culpa. Qui occasionē damni dat dānum dedisse videt. Sed quid est faciēdum eum viderit personā sic superflue ornatam: Respondet ꝙ duo sunt cogitanda. Primo ꝙ nunꝙ tantam curam habuisti ad ornādā aiaȝ tuā eternaliter victurā ꝛ ad cōplacendū deo sicut illa ꝑsona bȝ ad ornāduȝ corpus suū putridū ꝛ mortale ꝛ ad cōplacēdū mūdo. Et sic dolē debes de accidia ꝛ negligētia istius anime quā pompose vides incedere. Sic legit in vitaspatrū de quodā sancto patre. Qui eum vidisset ornatū cuiusdam mulieris fleuit. Ignosce inquit mihi omnipotens deus ꝙ vnius diei huius mulieris ornatus superauit totius vite mee industriam ad ornandam animā meam. Et quidam alius videns mulierē fleuit. Et interrogantibꝰ cām fletus ait. Due res me mouent. Una de eius ꝑditione. Alia qꝛ non habeo tale studiū placendi deo. quale studiū habet ista vt hominibus placeat. Secundo est cogitandū ꝙ pulchre facies in celo sunt ꝛ quomodo ornabunt stola glorie. Si ille mortalis qui nūc est ꝛ cras morit tam pulcher est ad videndū quid tunc est de immortalibus post iudicium eternaliter viuētibus. Sexto habȝ fieri auxiliādo vt sunt vetule truffatrices que sunt mediatores ꝛ consiliatores. quod est peccatū magnū ꝛ sunt similes dyabolo: quia sicut dyabolus instigat. sic ꝛ ipse instigant ad malum. Secūdo sunt peiores diabolo qꝛ quod dyabolus ꝑficere nō potest per se: hoc ipe ꝑficiūt. Tertio sunt serpentes dyaboli. qa sicut dyabolus ꝑ serpentē decepit euā. sic ꝑ ipas demon decipit ancillas. De qbus ait ps. Acuerūt liguas suas sicut serpentes: venenū aspidum sub labijs eorū. Legitur in libro de disciplina clericali ꝙ quidam nobilis habuit castam vxorē ꝛ speciosam. Contigit autē ipsam ire oratiōis gratia. Quidam aūt iuuenis mulierem ipsius adamauit ardentius. Quam verbis sollicitari cepit. Iuuenis aūt se contēptuȝ videns pre nimio dolore pariter ꝛ amore decubuit. Altera aūt die dum in platea languidus ꝛ anxius expectaret. ecce anus habitu religioso induta iuueni obuia fuit. Et illa de tanta mesticia interrogauit ipsum. Respondit. Pre timore illius mulieris diutius egrotaui ꝛ ei consentire noluit. Respōdit anus ego cuȝ adiutorio tibi auxiliabor: et abijt. Igitur caniculā quā apud se habebat duobus diebus ieiunare fecit. ꝛ tertia die panem cum sinapi confectuȝ te-

fuit anti cani dedit. Quem cũ gustaret pre nimia amaritudine oculi eius ceperunt lacrimari. Tũc vetula domũ illi⁹ pudice mulieris adijt. ⁊ honorifice pre magna religiõis specie ab ipa suscepta est. Hanc autez secuta est sua canicula. Quã cũ vidisset mulier lacrimantẽ: causam requisiuit. Anus ait. Ne q̃ras õ charissima. Hec quã vides caniculã. mea fuit filia casta nimis ⁊ decora. Quã quidã iuuenis adamauit ⁊ nihil spe apud ipsam amoris obtinere potuit. Qui ꝓ amore grauiter sauciatus in lecto decubuit. Pro qua culpa ordinãte deo filia mea canicula facta est. His dict̃ anus singultiẽdo lacrimas fudit ⁊ dolorẽ nimium simulauit. Ad hec pudica dña si mil̃ peccati cõscia. Quid inq̃t factura sum. me etiaz dilexit iuuenis ⁊ sibi eodem modo accidit. Cui anus dixit. Cõsulo tibi vt illũ amorẽ foueas vt eũ periclitari non sinas Ne tibi forsitan cõtingat sicut huic filie mee. Sic mulier pudica ex consilio vetule iuuenem admisit: ⁊ diu seruatam castitatis famam perdidit. seq̃ fedauit. Mirandũ est certe q̃ lex ciuilis non punit tales. cum tamẽ puniat furẽ pro re modica. Lex em̃ moysi in leuitico precepit q̃ siq̃s hominẽ furatus fuerit ⁊ vendiderit. sine vlla misericordia moriatur. Qua ergo pena plectenda est illa mediatrix que sic animã puelle tradit dyabolo ⁊ corpus lenocinio: Fuit q̃dam faber lignari⁹. habens mulierẽ pulchram ⁊ bonam. In hanc q̃dam diues oculos iniecerat: misitq̃ ad eam vetulam nephandã que intrans domũ eius ⁊ circũductis oculis fatigatã se plangit. Querit iuuencula cur venerit. Et vetula. Si ipsa sis. nescio talis nomis. talis matris filia quã habere me credo in ista vicinia consobrinã. Cui iuuẽcula. Si sum nescio: talis mulieris filia sum. Et vetula ruens in oscula iuuencule. Bene inquit assimilaris optime matri tue. Tu aũt qualem virũ habes. Bonum inq̃t fabrũ lignariũ. Tũc vetula cum gemitu. Heu inq̃t optime tue matris filia quomodo ad istũ miserũ deuenisti fabrũ. que tot magnos in pericula tua habuisti: ⁊ sic recessit. In quarto die reuersa est. Uere inq̃t matrũ sollicitor vt post infortunium tuũ saltem copiosius rebus valeas abũdare. Inueni ergo viaz qua hoc fieri poterit. si consentire velis. Est in ciuitate ista vir diues ⁊ potens q̃ vt mihi heri dixit cũ tuũ infortuniũ deplorarẽ super om̃ia diligẽs cõcupiscit. Cũ isto habebis quicq̃d corpori placere poterit. veni ergo mecũ ad ecclesiam beate virgis. Nihil iuuẽcula suspicans mali iuit cũ ea. Et cũ ante portã diuitis trãsiret vt preordinauerat vetula trahitur iuuencula ⁊ rapit̃ in cõclaui: ⁊ ibidem angustiat̃ ad ꝯsentiendũ diuiti. Ad aures igit̃ vetule inclinauit iuuencula dicens. Mihi cõtigit iuxta cõsuetudinẽ feminarũ. Nũc ergo liber es me. spondeo cras reuerti. Uadit ad domũ ⁊ preparauit õ vicinis tres fortes femias cũ scobis. ⁊ venientem seiam ꝑcutiũt vsq̃ ad sanguinis effusionẽ. Audiũt cũcti q̃d factũ: ⁊ in magna gloria ⁊ fama iuuencula extollit.

Septimo habet fieri donando cũ q̃s alicui ꝑsone aliq̃d clenodiũ dat. ea intentõe vt sic eam ad malam concupiscentiam et actuz inclinet. Talis sic dãs sibi siue sit ꝓ nouo anno siue pro alio tẽpore. peccat mortaliter ꝓ mala intentõe. Ymo mechanicus qui p̃parat vl̃ vẽdit tale clenodiũ q̃ sic certitudinalit̃ scit eos velle abuti. re⁹ est illius peccati. Insup nũcius q̃ est mediator illarũ personarũ. ⁊ om̃es tales. recipiẽtes tenent̃ ad restitutiõem. Si clericus fuerit ⁊ dederit de bonis eccl'ie vel monasterij. tenetur restituere monasterio. ⁊ si habeat vxorem tenetur restituere vxori. Sic pariformit̃ si mulier de-

derit aliquid vtro alteri.tenet restitu-
ere nisi dederit de bonis paternalibus
amasio suo. Si aūt mulier est soluta et
sui iuris, ꝛ dederit amasio aliqđ de re-
bus ꝓpriis, licet honestum sit ꝙ illud
expendat in pias cās. nō tñ credo ꝙ te
neat restituere nisi velit. Poterit tñ etiā
restituere ei q̄ dedit qđ melius videtur
si penitet. Octauo habet fieri cantā
do ꝛ cantica secularia de amore carna-
li cōponendo. De h̄ nota supra in quar
to p̄cepto de cantu in primo membro.

Secundi sunt qui

peccant cōtra illud p̄ceptū qui
viuūt in amore carnali: de here-
os dicit. Ille amor totaliter amorē di-
uinū excludit dicente dño Matth. vj.
Nemo pōt duobus dñis seruire. Aut
vnū diliget aut aliū odit. Igit vulnera
ti tali amore deuz diligere nō possunt.
exemplo vasis. Dicit Augusti. Si in-
quit in te habitat amor mūdi: vas es et
plenus es. Effunde qđ habes: ꝛ recipi-
es qđ nō habes. Effunde amorē seculi
vt recipias amorē dei. Et cipriānus de
duodeci abusionib⁹ dicit. Mūdi amor
inquit ꝛ dei. pīter in vno corpe habita-
re nō possunt. quēadmodū oculi nři ce
lū ꝛ terrā nequaq̄ simul aspiciūt. Igi
tur q̄ tali fedo amore hereos vulneratus
atq̄ cecatus est nūq̄ potest christo ser-
uire: sed dyabolo. De hoc amore loquī-
tur Hierony. in quadam epistola dicēs
O ignis infernalis. cuius materia gu-
la. cuius flāma superbia. cuius scintille
feda colloquia: cuius cinis infamia. cu
ius finis gehēna. Hec Hiero. De hoc
etiaꝫ Franciscus petrarcha. li. pmo de
re. vtri. for. ca. lxix. Est enim talis amor
inquit latens ignis. gratū vulnus. sapi
duin venenuꝫ. dulcis amaritudo. dele-
ctabilis morbus. iocūdum supplicium
blanda mors. hec ille. Ibidem. Libidi
nem amorem dicitis. Illum colitis illū
nephanda scientia deum facitis vt pro
bra vestra qui vix celum regit excuset.
Illi deo vestro aras erigite ꝛ thura por
rigite ne cum vos ad celum vehit. vn⁹
vero celi deus illum ꝛ vos trudat in tar
taꝝ. hec ille. Hic quatuor sunt dicenda
de illo amore hereo. Primo de eius oi
tu ꝛ causatione. Scđo de eius signis ꝛ
cognitione. Tertio de eius piculo ꝛ cō
fusione. Quarto de eius cura ꝛ remoti
one. Primo de eius ortu ꝛ causatione.
De hoc recitat Bernardus de gordo-
niis dicēs. ꝙ passionis huius causa est
corruptio estimatiue ꝓpter formaꝫ ꝛ fi-
guram affixam. Unde cuꝫ aliqs captus
est in amorem alicuius mulieris: ita for-
titer cōcipit formā mulieris illius ꝛ mo
dum. ꝙ credit ꝛ opinat hanc mulierem
pulchriorē magis castam. venerabilem
speciosaꝫ. melī⁹ do:tā in nālib⁹ ꝛ mora
lib⁹ q̄ aliquā aliaꝫ. Ideo ardētius cō-
cupiscit eam sine modo ꝛ mensura opi
nans si posset hanc attingere ꝙ hoc esset
sua felicitas. ꝛ btitudo ꝛ intantū corru-
ptū est iudiciū rōnis ꝙ cōtinue cogitat
de ea. ꝛ dimittit oēs suas opationes
Ita ꝙ si aliqs loquat cū ipo vix intelli
git aliqua alia. Et qrit in cōtinua me-
ditatione. ideo melancolia appellatur
Et hereus dicit quasi hereos. id est. no
bilis. quia nobiles propter deliciarum
affluentiaꝫ istam passionem consueue-
runt incurrē ꝛ in tm̄ cōcupiscūt ꝙ insani
efficiuntur. Iuxta illud ouidij. Attrahe
sublimi triste pependit onus. Iudiciū
etiam ipoꝝ corruptū est. Ideo dicebat
versificator. Omnis amans cecus: nō est
amor arbiter equus. Nam deforme pe-
cus iudicat esse decus. Et alibi. Quis-
quis amat ranam: ranam putat eē dyā-
nam. Iō diffinit eū ibidē dicēs. Amor
qui hereos dicit ē sollicitudo melenco
lica ꝓpter mulierū amorem. Vel ē mē-
tis insania. qua animus vagat per ina-
nia. crebris doloribus permiscens gau

dis. Et vt frequēter magis venit viris q̄ mulieribus: pro tanto q2 viri sunt calidiores. ⁊ vīr femine frigidiores. Et h̄ patz in masculis brutorum. qui cuz furia ⁊ impetu mouentur ad coitum implēdū. Nunc autē viri q2 calidiores sunt: ideo in coitu ardentius delectantur. mulieres autē extēsiue plus: quia i semine viri ⁊ in semie ꝓprio. Dubitatur vtruz talis amor magis consistit in concupiscentia delectatōnis que s̄m tactū est: q̄ s̄m visum: Respondet ꝙ magis s̄m tactū. quia magis delectatur tangere q̄ videre. In contrariuz est Aristoteles ix. Ethycoꝝ. qui dicit ꝙ magis eligunt se videre. ergo magis consistit in visu q̄ tactu. Respōdet magister Henricus de vrimaria super. ix. libꝝ Ethycoꝝ dicens. ꝙ iste amor magis consistit in delectatōne que est circa visuz. q̄ que est per tactuz. Quod duplici ratōne probatur. Prima est ꝙ in illius sensus: delectatōne maxime consistit ille amor per cuius actuz generatur nutritur ⁊ augetur. Sed ille amor maxie generatur per visuz quod patz. Tum quia nullus amat aliquid: nisi eius specie fuerit delectatus vt dic̄ Aristoteles vbi supra. Tuz etiā quia ille amor causatur per iudicium estimatiue: que per ipa sensata iudicat de nō sensatis. Visus autem solus plures delectatōnes confert ꝯcupie: ⁊ magis efficacit imprimit q̄ tactus: vel oēs alij sensus. Tuz etiā estimatiua magis capit ex visu q̄ ex tactu. Sequitur ꝙ ille amor magis consistit in delectatōe sensus visus q̄ tactus. Secunda ratio est. quia in illa delectatōne magis ꝯsistit ille amor per quā maxime ꝯseruatur. Sed hoc est per visum. Per illum eīn ille amor maxie ꝯseruatur sic̄ ⁊ generatur. Inde est vt dic̄ Auicēna. ꝙ quedā mulieres viris se vehement amantibus coitū negant: ne in eoꝝ amore corrūpant aut deficiant. Tertio visus est naturalit purior. spūalior ⁊ nobilior. Ido efficacior est ad causandū illū amorē q̄ sensus tactus. Ido dic̄ Martin⁹ in cronica sua. Qz anno dn̄i. cj. fuit Faustina Anthonij pij filia. vxor marci Anthonij. Que cuz vidissz gladiatores duos pugnare. exarsit in vnū. ⁊ cuz propt eū languere cepissz. viro suo Marco Anthonio causaz languoris manifestauit. Qui per cōsiliū medicoꝝ chaldeoꝝ ipm gladiatorez fecit interfici: ⁊ sanguine illius Faustine corpus pungi. Quo facto tentatō ⁊ infirmitas cessauit. Hec Martinus.

Dubitatur secundo. Vtruz melius sit amare vel amari: Respōdet Henricus de vrimaria super octauū libꝝ Ethycorū. allegans ibidē Aristo. ꝙ melius sit amare q̄ amari. probans hoc ex dictis eiusdē phi Aristo. in scd̄o libro Moraliū triplici rōne. Pmo q2 amare importat actuz nobilissimū ⁊ delectatissimuz ipsi⁹ amantis. Amari autē nullū actuz amati importat: sed potius quādā passionē. Constat aūt ꝙ actio simplr est ꝑfectior passiōe. Secūdo q2 sic̄ noscere est melius q̄ nosci. Ita amare meli⁹ est q̄ amari. Anteceds ꝓbatur per hoc. quia noscere ⁊ amare solū est in aniatis. cognosci aūt ⁊ amari ꝯuenit etiaz inaniatis. Tertō q2 esse bn̄factiuū est simplr melius eo qd̄ nō est benefactiuū: sed amans inq̄tū hmōi est bn̄factiuus. amatus vero inq̄tuz hmōi nō est benefactiuus. Ergo amare simplr ⁊ s̄m se est melius ⁊ perfectius q̄ amari. Et ibi abundantia est quedā vt ibidem dic̄ phus. Semper eīn quod amatur superabundat: aut diuitijs. aut virtute. aut pulcritudine. Et quia amator bonorū superabundantiam desiderat. Quarta autez ratio est. quia amare certum est in amato: amari dubium est. Hanc tangit Frāciscus petrarcha lib. pmo de remedijs

vtriusq3 fort. Respondit discipulo suo
dicenti. Amo: vt vicissim amer. Respō
dit. Primū noscere potest. Secundum
in ambiguo est. nisi forte nocturnum
mulierculaꝝ murmur i testioniū trahat
Seqtur. O insanie. nihil vnq3 ipudice
ꝑsertim femie credas. Natura sex⁹. Ar
dor. leuitas ꝯsuetudo mētiēdi. fallendi
studiū. fruct⁹ fallatie. Hec singla mul
taꝝ maxie. hec oia qcq̄d illius ore ꝓdi
erit suspectū faciūt. Hec ille. Si eñ di
cūt se diligē vir: diligūt eū in ea pte q̄
pera pendet. Exēplū huius patz. Fuit
q̄dā iuuenis lasciu⁹ q̄ cordialiꝰ dilexit
duas amasias: intātū q̄ oīa bona sua
ꝯsumpsit cū illis. ꝑter vnā dyploidem.
Quib⁹ his bonis dilapsis: ꝯpulsus fuit
fugere a ciuitate p̄ verecūdia. Tunc
vna illaꝝ cepit flere fallaciꝰ de fuga ꝛ re
cessu dilecti Illa redarguta ab alia. cur
fles inqt. terge oculos tuos. cito habe
bis aliuz. Rūdit ei. Si vis scire cur lu
geo. Rūdit. Cupio scire. Et illa. Plan
geo ꝛ doleo. q2 illā dyploidē nouā secū
portat incōsumptā nobiscū. Hoc sit oi
bus iuuenib⁹ exēpluz. vt quādo plan
gūt amasie: hoc faciūt ꝓpꝰ dyploidā
incōsumptā. Nō eñ diligūt ꝑsonam: ꝫ
bursaz. Secūdo dicēdū est de signis
dilectōnis ꝛ amoris. De q̄bus dic ibi
dem auctor lilij medicine vbi supra. Si
gna sunt inqt quādo amittūt somnū. ci
bum. potū. ꝛ macerantꝰ p totū corpus.
p̄cipalr̄ tamē oculi persundūtur. ꝛ ha
bēt cogitatōes occultas. ꝛ ꝓfundas cū
suspirijs luctuosis. Et si audiūt cantile
nas de sepatōne amoris: stati incipiūt
flere ꝛ tristari. Si aūt audiūt de ꝯiūcti
one amoris: stāti incipiūt ridere ꝛ can
tare. Pulsus aūtē coꝝ ēst diuersus ꝛ i-
ordinatus. ꝫ velox frequēs ꝛ altus. Et
si mulier quā diligit noiaꝰ pulsus eius
erit velox. Et p hunc moduz cognouit
Galienus passiōez cuiusdam iuuenis.
Patiens eñ erat: in lecto tristis ꝛ ma
cilentus. ꝛ pulsus eius erat occultus ꝛ
inordinatus. ꝛ nolebat Galieno reue
lare. Tunc accidit a fortuna q̄ mulier
quā diligebat coram eo trāsiuit. ꝛ tunc
fuit subito fortiter excitatus. Et cū mu
lier transiuisset pulsus est cōuersus ad
naturam p̄mā. Et tunc Galienus co
gnouit q̄ phylocaptus erat. ꝛ dixit pa
tienti. Tu es in tali passione. quia talē
diligis mulierē. ꝛ aliꝰ fuit admirat⁹ cū
ꝯgnouissz passiōez ꝛ mulierē. Hec i pri
mo ꝑnosticoꝝ. Et idō si aliq̄s vult scire
nomen mulieris quā diligit: noiet sibi
multas. ꝛ cuz nominatur illa quam dili
git: statim excitabitur pulsus. Illa est.
Fugiatis ab ea. Hec ille. Tales etiam
propter amati absentiam sepius infir
mantur. Ut Cantꝰ. ij. Fulcite me flori
bus. stipate me malis. quia amore lan
gueo. Cuius patz exemplū in Amon fi
lio Dauid propter sororē suaz thamar.
quā ipse corrupit simulans se infirmuz
ꝛ postea eam ꝯgnitam abiecit. ij. Regū
xiij. Sed quidaz excusant se dicētes q̄
non carnaliter sed spūaliter se amant.
Contra quos sunt signa amoris carna
lis ꝛ spūalis. Primum signum est. quia
qui diligunt se carnaliter: semp loquū
tur vana ꝛ ociosas fabulas quādo sunt
mutuo: ꝛ maxime de carnali dilectōne.
Fm illud Mathei duodecimo. Ex abū
dantia cordis os loquitur. Et quantuz
ipse eam diligit ꝛ econtra. ita q̄ ad hu
iusmodi colloquia non sufficiunt hore
ꝛ dies ꝛ cetera. Sed spūaliter se aman
tes: semper loquūtur de deo ꝛ sanctis
eius. Secūdum signum est. insolentia
gestuum quando sunt pariter. se taliter
amantes. vnus pedem alterius tangit
Signum dant cum oculis. Continuo
se mutuo aspiciūt. vbi sūt in cōgregatō
ne amplexanꝰ ꝛ osculanꝰ furtiue. ꝫ spū
alis amor tātā disciplinā seruat i occul

to sicut i publico. Nō querit angulos cōtinet oculos in occulto sicut in publico: ⁊ cōtinet manus oculos pedes ⁊ omnia membra sub custodia modestie. Tertiū signū est inq̄etudo cordis quā do sunt absentes cogitando inuicē vbi sit q̄d faciat cur mihi non demādat qō audit ꝓsperū. est ei refrigeratorium in corde. Inquietus est nec laborare nec orare potest. Sed spūalis amor q̄escit in deo ⁊ amicū suū fideliter in oratione cōmendat. Quartū signū est impatientia cō dilecti si aliquem secuȝ diligat: si aliū benignius salutat. Inde dolet. tristat ⁊ seqūtur litigia obprobria et reuelationes secretorū. Sed spiritualis amor vult omēs secum diligi: q̄a charitas est cōmunicatiua. ⁊ in hoc gaudet ꝙ plures eū diligūt. Quintū signū est dare munuscula ⁊ dulces literas ⁊ amatoria carmina. vnde Hierony. Dulces literas ⁊ sudariola sanct⁹ amor nō habet. Quas quasi ꝓ reliquijs venerant carnales: ⁊ tanq̄ꝫ pro memoriali. Sed non sic amor spūalis ⁊ dilectio. Sextū est inordinata dissimulatio viciorū ad inuicem ita ꝙ mutuo se excusant. fouēt astant sibi mutuo cōtra arguentes. corrigentes: ⁊ iurat vnus innocentiam alterius. sicut fur furem adulter adulteram. Spūalis aūt dilectio omnia vicia detestat i dilecto: sic p̄r magis dolet de formitatis maculā in filio proprio q̄ꝫ alieno. Sic dilectus in suo cōdilecto magis dolet de macula deformitatis q̄ꝫ in alieno. Tertio dicendū est de illius amoris carnalis periculo ⁊ confusione Nam talis amor mulieris mala infinita fecit. Nam primo paradisum nobis abstulit: ⁊ mortem nobis intulit: vt ptꝫ Genesis. iij. vbi dicit. Nūc ergo ne forte mittat manū suam et sumat de ligno vite et comedat ⁊ viuat in eternū misit euȝ dominus de paradiso voluptatis. vt operet terram de qua assumptus est Unde illud malū nobis venit nisi propter amorē mulierū: quia adam fructū vetitū comedit ne mulierem cōtristaret sicut dicit Augusti li. xiiij. de ciui. dei cap̄. xj. dicens. Credendū illū virū sue femine vnū vni. hoiem homini. piugem cōiugi. ad dei legem transgrediendam nō tanq̄ꝫ virū loq̄nti credidisse seductū: ꝫ sociali necessitudine paruisse Non enī frustra dixit apl's. Adam non est seduct⁹: mulier aūt seducta est: quia ipsa qō ei serpens locut⁹ est tanq̄ꝫ verū esset accepit. Ille aūt ab vnico noluit cōsortio dirimi etiam nec in cōmunione peccati. Nec ideo minus reus sciens prudensq̄ꝫ peccauit. hec Augusti.

Secūdo amor mulierū mūdū deleuit. Gene. vj. Videntes filij dei filias hominū ꝙ essent pulchre. acceperunt sibi vxores ⁊c. Filij dei. id est. filij seth religiosi viderūt filias hominum. id est. de stirpe cayn q̄ erant curiose ⁊ dissolute ⁊ lubrice: ⁊ de illis preceperat seth filijs suis de volūtate domini ꝙ nō cōtraherent matrimoniū cū eis. sicut domin⁹ precepit filijs israel vt nō cōtraherent matrimoniū cuȝ mulierib⁹ chananeis. Sed precedēte tempore trangressi sunt ꝑceptū hoc: ⁊ abutebant vxorib⁹ ⁊ exarserūt hoies in inuicē coeūtes. ꝓpter qō dn̄s deleuit mūdū. Tertio Joseph incarcerauit Gen̄. xxxix. Factū est aūt ꝙ dn̄a sua oculos iniecit in Joseph: et ait. Dormi mecū. Qui respōdit. Omnia sua tradidit mihi dn̄s me⁹ ꝓter te. Quo modo ergo possum hoc facere ⁊ peccare in deū meū: Accidit aūt vt ait Josephus vt publica festiuitas instaret ci ī etiam mulieres interesse debebāt. Tūc illa simulabat se habere egritudinem. ⁊ apprehensa lacinia pallij ioseph. Ait illi. Dormi mecū. Qui irat⁹ relicto pallio in manu eius egressus est foras. Illa. cōtemptam se dolens in argumentū fidei retentū pallium ostendit viro re-

uertenti dicens. Egressus est seruus hebreus vt illuderet mihi. Ille nimis credulus ɔiugi sue. Joseph tradidit in carcerē regis ꝛc. Quarto salomonē sapiētissimū infatuauit. Nam propter amorem mulierū adorauit ydola. vt pꝫ .iij. Reg. xj. De quo Augu. dicit li. xiiij de ciuitate dei. ca. xj. Sicut aaron inqt erranti pplo ad ydolum fabricandū nō cōsensit inductus: ſꝫ cessit obstrict⁹ ita nec salomonem credibile est errore putasse ydolis seruiēdum. sed blādicijs femineis ad illa sacrilegia fuisse ɔpulsum. hec Augus. Sed adhuc ꝙ plures doctos ꝛ sapientes mulierū amor infatuat. Dubitatur de salomone vtrū sit saluatus. Dicūt quidā ꝙ sit damnat⁹. Et hui⁹ opinionis videt̄ esse Augusti. sup ps. cxlv. dicēs. Salomon mulierū fuit amator ꝛ reprobat⁹ a deo. Et in li. ɔtra faustū dicit. Quid dicam de salomone quē tam vehemēter arguit scriptura et ɔdemnat. Idē dicit Beda sup q̄stionibus in libris Reg. q. xxix. dicens ꝙ salomō de admisso ydolatrie scelere nūꝙ ꝑfecte penituit. Nam si fruct⁹ penitentie dignos fecerat satageret ante omīa vt ydola q̄ edificauerat ob amorem mulierū alienigenaꝝ de ciuitate tollerentur: ꝛ nō in scandalū stultoꝝ. q̄ ipse cū fecisset sapiētissimus erronee fecerat. ſꝫ quasi sapiēter ꝛ recta facta relinq̄ret. In oppositū est Hiero. sup ezechielem li. xj. dicēs de salomōe ꝙuis peccasset. tamē egit penitētiam scribēs ꝓuerbia. vbi dicit. Nouissime ego egi pniam et respexi vt eligerē disciplinā. Itē Hieronymus sup Eccl. Aiunt hebrei hunc librum esse salomonis pniam agentis. Itē Ambrosius in apologia dauid dicit. Quid de dauid dicam: quid de sancto salomone. Item dicit Hieronym⁹. Dicunt hebrei salomonem quinquies tractum fuisse per plateas hierusalem causa penitētie ꝛ tūc venisse in templū

qđ ipse edificauerat: cū quinꝙ virgis vt verberaretur a q̄nꝙ legisperitis. Qui cum voluissent manū mittere in xp̄m dn̄i a se ip̄o depositus ē de regno. Itē ij. Reg. vij. scribit ꝙ dn̄s predixerat de salomone. Ego ero illi in patrem: ꝛ ip̄e erit mihi in filiū. Qui si inique aliq̄d gesserit. arguam eum in virga viroꝝ et in plagis filioꝝ hominū. Misericordiam aūt meā nō auferam ab eo sicut abstuli a saul ꝛc. Ergo ip̄e fuit filius dei p adoptiōem: ꝛ per cōsequens dilect⁹ ab eo. Ideo vocatum est nomē eius amabilis domino. Sed de nullo reprobo legitur ꝙ deus adoptasset eum in filium imo potius odire eos dicitur ſm illud malachie. j. Jacob dilexi. Esau autem odio habui. Itē dicit dominus de eo. Si inquit aliq̄d gesserit arguam eū in virga furoris. Misericordiā aūt meam non auferam ab eo. Quod autem dicit Augustin⁹. hoc est referendum ad peccatum ydolatrie: sed nō ad finalem penitentiam. Talis amor adhuc infatuat sapientes. Cuius exemplum legitur de alexandro imꝑatore qui nimis diligebat vxorem suā. Et cū eam frequētaret sepissime etiā plus ꝙ reipublice expediret. reprehēsus est ab Aristotile magistro suo. Quod audiēs imꝑatrix valde molesta fuit ꝙ virum suū quasi effeminatum esse dicebat. ꝛ cogitauit qualiter aristotilem decipere posset. Finxit ergo se diligere eum adeo ꝙ amore ei⁹ captus fuit: ꝛ de adulterio interpellauit eandem. Rogauit itaꝙ ipsum Aristotelem vt manibus ꝛ pedibus repitaret sup terrā: ꝛ sederet sup ip̄m imꝑatrix. Qui victus amore ei⁹ placidus acquieuit. Quo facto imperatrix fecit abscondi in viridario maritū suū cum militibus aliq̄bus. ꝛ sic venit super aristotilē residendo. Quod admirās imꝑator redarguit eum dicēs. De cetero me nō reꝑhendatis ꝙ diligo eam. quia plus

illusit te sapientē. Vñ dicit Aristot. Si
me decepit sapientē: multo plus om̄es
callid'tates eius timere debes. Vñ Ec
clesi. ix. Ne des mulieri potestatē anie
tue: ne egrediat̄ de tua virtute ꝛ cōfun
daris. Quinto dauid sanctissimū feda-
uit. sicut pꝫ. ij. Regū. xi. q̄ ꝓpter hoc
factus est adult̄ ꝛ homicida. Et adhuc
multa hodie sequūtur homicidia. Sex
to fortissimū ligauit Sampsonē. sic pa
tet Judicum. xiij. ca. Nota hystoriam.
Septimo Johānem baptistam de-
collauit Marci. vj. vbi di. Cumq̄ hero
des in natali suo cenā fecissꝫ tribunis
ꝛ pricipibus suis. ꝛ intrassꝫ filia hero
diadis ꝛ saltasset: ꝛ placuisset herodi.
Ait rex puelle. Pete a me q̄d vis. ꝛ da
bo tibi. Et iurauit illi. q̄cq̄d petieris a
me dabo tibi. lꝫ dimidium regni mei.
Que cū exisset: dixit m̄ri sue. Quid pe-
tam? Et dixit m̄r. Caput Johānis bap
tiste. Et ɔtristatus est rex illo audito.
Et misso spiculatore p̄cepit amputari
caput Jobis. Octauo hodie plures
ꝓpter ip̄m amorē seip̄os suspēderunt.
Cuius exēpluꝫ ponit sc̄ūs Cirillus in
ep̄la ad Augustinū dicēs. Sācti moni
alis q̄dam dn̄a pulcerrima etate iuuen
cula: ꝫ animi sapiētia valde cana. beati
Hieronymi deuotissima i quodā ceno
bio dn̄aꝝ multa sc̄titate viuens. Et hec
debꝫ esse aliis in exēplū q̄ huc illucq̄ p
vicos ꝛ plateas discurrē nunq̄ cessauit
illaqueātes aīas visiōe sua. Hec nūq̄
nisi cogēte necessitate ex suā cellā gra
dum fixit. Huic serpēs antiqu⁹ inuidit
ꝛ cuiuſdā nobilissimi iuuenis animuꝫ i
eiusdē monial' incitauit ɔcupiam. Qui
nil poterat die noctuq̄ aliud cogitare:
nisi quō eā posset attigere: ꝛ circa mo-
nasteriū veri luminis splēdore cecat⁹. cō-
tinue pergens nullum remedium ali-
ud recipere quibat. Tāte inscie nube ca
ligatus extitit: vt multotiēs se suis ma

nibus interficere: aut aliās aq̄s submer-
gere voluit. Sed omi auxilio destitut⁹
iuuenis quendā magū adijt: ꝛ magnaꝫ
pecuniā ꝓmisit si suis incātatōibus a-
nimū monialis i suū amorē ɔuertē pos-
set. Qō ꝓmisit mag⁹. Demonē vocat.
ꝛ ad cellulā monial' mittit deceptōnis
gr̄a: ꝫ demon intrare cellulā nō fuit au
sus ꝓpt̄ gloriosi Hieronymi imaginē
ibidē depictā. ac p ꝯ ɔmissum opus ex
plere demō nō poterat. Reuertit̄ ꝛ ad
mittentē dic. q̄ ꝓpter imaginē intrare
nō poterat. Quē deridēs magus mox
aliū misit ad idē opus. Fit scd̄o qd̄ pri
mo. Mittit̄ tercius q̄ intrauit cellulaꝫ:
ꝛ coactus voces excelsas cepit emittē.
Sine Hieronyme me hinc recedē huc
vlteri⁹ nō reuertar. Ad hec stupefacta
muller que orōni vacabat q̄s istas ef-
fuderit voces ꝑcūctat̄. Nimio pauore
ꝑterrita nō cessante dyabolo sic excita
te sunt moniales illi⁹ cenobij timore ꝑ
cusse. Ad illā cellulam currūt cruce dn̄i
p̄eunte ac illum sp̄m necq̄ nesciūt eūdē
ɔiurāt vt debeat intimare q̄ de cā veni
niret. Narrās igit̄ dyabolus rei seriem
secq̄ gemitibus ꝛ vlulatu magno dixit
eē vinctuꝫ a btō Hieronymo cathenis
igneis. Rogauit eas vt eaꝝ p̄cibus ab
eūdi gr̄am inueniret. Et vt hec moniales
audiūt: deo ꝛ gl'ioso Hiero. laudes red
dūt. suppliciť postulātes vt demonem
hūc nl'aten⁹ reuersuꝝ d̄ eodē cenobio
effugaret. Mox orōnū verb finit dya-
bolus magnis strīdorib⁹ de eodē loco
recedēs magū adijt. eūq̄ v̄berib⁹ ꝛ cru
ciatib⁹ flagellauit. vt p̄ inf'ta horaꝝ spa
cia nullū vitale signū appar̄et dicens.
Mei cruciat⁹ causa fuisti. ad illam me
destinasti monialē. certe te eisdē v̄ber
bus vīdicabo. Vidēs magus se neci ꝓ
pinquū: votum vouit gl'ioso Hierony-
mo. q̄ si suis auxiliis a taꝫ horribili fla
gello liberaret̄ a suis obsequiis nunq̄

vellet recedere. Qđ ⁊ factum est. Qui
per annū iacuit in lecto: ⁊ surgens a le
cto. combussit omnes libros suos, ⁊ in
spelūca quadā se claudens Hiero. glo
rioso seruiuit. videns iuuenis insanus
omīno se voluptatibꝰ defraudari qua
daȝ nocte laqueo se suspendit. ⁊ sic infe
lix tꝑali vita simul ⁊ eternali se priua-
uit. Nono amor mulierum troyā de
struxit. vt ptȝ de Paryde q̄ rapuit vxo
rem Menelay regis grecoꝝ. ꝓpter qđ
greci destruxerūt troyā. Insuper mul-
tos depauꝑauit. īfatuauit ⁊ occidit ⁊c.

Quarto vidēdū est de eius cura ⁊ re
motōe. De quo dicit ibidȝ auctor Li-
lij medicine vbi supra. ꝙ heresis q̄ suc-
currit in maniā cadūt aut moriunt. pa
tiens ille aut est obediens rōni aut nō.
Si est obediēs remoueat ab illa falsa
imaginatōe ab aliq̄ prudente viro queȝ
timeat ⁊ de q̄ verecundet cū verbis ⁊
monitōibus ostēdēdo ꝑicula seculi. di-
em iudicij. ⁊ gaudia padisi. Aut nūciē
tur sibi alia delectabilia. vt scȝ ꝙ factus
sit senescallꝰ vel bñficiū grande est col-
latū sibi ⁊ ita reuocabit. q2 honores de
quo Ouidius. Ocia si tollas perire cu
pidinis artus. Deinde occupet in aliq̄
actōne necessaria. De q̄ Ouidius. Da
vacue menti q̄ teneat opus. Deinde di
strabat ad lōgiquas regiōes. vt videat
varia ⁊ diuersa. De q̄ Ouidiꝰ. Vade ꝑ
vrbane splendida castra troye. Pixi-
des iuuenies: ⁊ rꝑ mille colores. De-
inde hortet ad diligendū multas: vt di
strabat amor vnius ꝓpter amorez alte
rius. De q̄ Ouidiꝰ. Hortor vt parit ha
beatis duas amicas. Fortius ⁊ plures
si quis habere pōt. Utile est etiā se mu
tare ⁊ esse inter amicos ⁊ notos. ⁊ va-
dat ꝑ loca vbi sunt prata. fontes. mōtes
nemora. odores boni. pulchri aspectus
cantus auiū. ⁊ instrumēta musica. Ta
mē dicit Auicēna. ꝙ aliqui plus mouē
tur ꝓpter instrumenta musica. Finali-
ter autem imploremus cōsilium vetula
rum vt ipsam dehonestent ⁊ diffament
q̄tum possunt. Ipse eñ habent artem
sagacem quātum ad hoc plus q̄ viri.
Uñ dic̄ Auicēna ꝙ aliq̄ sunt q̄ gaudēt
in audiēdo fetida ⁊ illicita. Querat er-
go vetula turpissima ī aspectu, cum ma
gnis dentibꝰ ⁊ barba ⁊ cū turpi ac vili
habitu. ⁊ ꝙ portet subtus gremiū pan-
nū mēstruatū ⁊ adueniēs. phylocapto
ꝙ incipiat dehonestare amasiā suaȝ di
cendo. Quō est grossa. ebriosa. ⁊ ꝙ mi-
gat in lectū. ⁊ ꝙ est tynniosa ⁊ est epy-
entica ⁊ impudica. ⁊ ꝙ ī corꝑe suo sūt
excrescētie enormes cū fetore anhelitꝰ
⁊ alijs oibus enormibꝰ in q̄bus vetule
sunt edocte. Si aūt ex his ꝑsuasionibꝰ
nolit dimittere: subito extrahat pānum
menstruatū coraȝ facie ⁊ ꝑportādo ⁊ di
cēdo: Talis est amica tua. Et si ex his
nō dimiserit: iā nō est homo. ꝫ diabolꝰ
incarnatꝰ. Unde Frāciscus petrar. lib.
ꝑmo de re. vtri. fort. caꝑ. lxix. Multos
ꝑterea inq̄t curauit pudor. qđ maxime
generosis aīis accidit dū aduersat in-
famia irrisioq3. dumq3 se digito signari
vulgiq3 fabula fieri dolet. dū sub oculis
reddit rei feditas: fructu vacua plena
dedecore. plena ꝑiculis. plena doloribꝰ
⁊ pnle causis. Ibidē. Et loci mutatio q̄
vt corꝑi sic aīo egrotāti salubris inter
dū est. Ibidē. Euitatio eñ fugaq3 dili
gēs q̄bus amari vultꝰ in mēoriā nō re-
dit. Ibidē. Occupatio q̄q3 traductioq3
aīi ad alias curas nouasq3 sollicitudi-
nes q̄bus morbi veteris vestigia dele-
ant. Curandū est etiā illud viciū nō
ꝑ castigatōnem sed ꝑ medicinalez cau
telā. Uñ q̄dam eꝑus hñs insano amore
incorrigibiliter laborantē. suscitauit ei
litem de beneficio suo. ⁊ tādiu litibus ⁊
sumptibus fatigari fecit: donec eius in
sani amoris oblitꝰ fuit. Alius eꝑus fuit

q̃ in consili casu ĩpetrabat a pñcipe vt cle
ricũ suũ ita amantẽ i arduo z piculoso
negocio ad curaz mitteret romanã. In
q̃ negotio tot aduersitates sustinuit et
z labores: q̃ cũ rediisset insani amoꝛ nõ
recordebat. Quidã etiã epũs clericũ suũ
cũ adultera isanientẽ simul cũ illa iclu
sit in cella z eis ꝑ mltos dies caute mi
strare fecit. ẞ nec die nec nocte eos exi
re pmisit nec abinuicẽ separi. Cuz igit
pᵒ multos dies vsq; ad capit vertiginẽ
se clericᵒ extenuasset luxuriãdo. petijt
vt liceret ei a muliere illa separari z cau
tionẽ obtulit iuramẽti se nunq̃ ad am
plexus illiᵒ mulieris eẽ reuersuꝝ et ita
quodãmõ sathana sathanã expellente
ab insania curatᵒ ẽ. Quedã etiã matro
na in amore cuiusdã sacerdot ardebat
intantũ q̃ se pus velle deũ negare q̃ il
lius amore relinq̃re dicebat. Tandez ꝑ
viri discreti sollicitudinẽ munuscula q̃
illa sacerdoti dederat tradita sunt i po
testatẽ alteriᵒ mulieris. q̃ hñs illa apud
se in manibᵒ quodã festo añ oculos isa
ne amatricis ẽ adducta. z vidẽs munu
scula putabat ea in sui cõtemptũ illi eẽ
data. Tũc illa sacerdotẽ odio hñe cepit
ita q̃ etiam videre eum noluit.

Non mechaberis.

Primus gradus

luxurie in opere est fornica
tio. Et accipitur communiter
pro omni luxuria extra legem matrimo
nij. ꝓprie tamen accipit ꝓ actu venereo
soluti cũ soluta. et dr̃ fornicatio ẞm ysi
do. xj. ethimo. a fornicibᵒ eo q̃ loca illa
in q̃bᵒ mulieres publice pstituebantur
fornices dicebãt vel dr̃ fornicatio a fur
to. q2 a q̃cũq; nõ sua vl a q̃cũq; nõ suo
furtiue z tanq̃ res aliena exigitur actᵒ
ille. Uel dr̃ a fornace eo q̃ i actu illo ma
gis exardescit ꝯcupiscẽtia sicut i forna
ce q̃ in aliq̃ alio pctõ. Uel dr̃ a foro eo
q̃ mulier fornicaria forale se z etiã app

ciabilẽ facit vsui pcio. Hec em̃ fornica
tio primo.
Est deo odiosa.
Angelis lacrimosa.
Demonibus gaudiosa.
Proximo iniuriosa.
Homini periculosa.
Sibi finaliter damnosa.
Dixi pmo q̃ ẽ deo odiosa. de q̃ aplᵒs. j.
ad Coꝛ. vj. an nescitis q2 iniq̃ regnum
dei nõ possidebunt. Neq; n. fornicarij
neq; ydolis seruiẽtes neq; adulteri. ne
q; molles. neq; masculoꝝ ꝯcubitores re
gnũ dei possidebũt. De h̃ dicit Aug. i
li. de doctrina xp̃iana. Luxuria est ini
mica deo. inimica virtutibus. pdit om̃e
substantiã z p̃ris voluntatẽ declinãs. fu
turã nõ sinit cogitare paupertatẽ. Se
cũdo ẽ angelis lacrimosa. j. ad Coꝛ. x.
Neq; fornicemur sicut q̃dã ex ipsis: ce
ciderũt vna die. xxiij. milia hominum
Historia ponit Nume. xxv. h̃ thobias
dixit filio suo Thobi. iiij. Fili mi atte
de tibi ab omni fornicatiõe p̃ter vxorẽ
tuã. Legimᵒ in vitaspatꝝ de q̃dã ange
lo q̃ obturauit nares ad aspectũ cuius
dã luxuriosi. Iõ dicit Bern. In q̃uis
diuersorio in q̃uis angulo reuerentiaz
exhibe angelo tuo. Et ne audeas illo ꝑ
sente q̃õ me vidẽre nõ auderes. Itẽ di
cit aplᵒs q̃ mulier dz velare caput suum
ꝓp̃ angelos. Tercio ẽ diabolo gau
diosa. Iõ dr̃ Osee. v. Spũs fornicatio
nis eoꝝ i medio eoꝝ. dñm nõ cognouerũt
De h̃ legit i specu. histo. li. xvj. c. xcvj.
q̃ q̃dã filiᵒ sacerdotis ydoloꝝ cũ q̃dam
die vidisset patrẽ suũ i tẽplo sacrificãtẽ
ydolis. vidit et sathanã cũ multis eius
astantẽ. Quẽ cũ adorassent demones.
retulerũt facta nequicie sue diuersimo
de. Unus retulit se per tres dies homi
nes vnius puĩcie plurimos occidisse.
Alius retulit se plurimos submersisse i
mari ꝑ viginti dies. Tertius sẽ intersu
isse q̃busdam nuptijs z sponsũ occidis

fer et multam sanguinis effusionē p̄ decem dies incitasse. Hec cū audisset Sathan. p̄cepit eos oēs flagellari dicens. Cū tm̄ tempus in h̄ solo ꝯsumpsist̄ cedi meruistis. Postremo vo quidā ait se p. xl. annos incitasse quendā monachū in heremo ad peccandum et vix illa nocte illū copulisse fornicari. Tūc surrexit sathanas et osculat̄ est eū. Imposuitq̄ capiti eius coronā quā habebat dicens: illum maximum quid egisset.

Quarto ē p̄mo iniuriosa. j. ad Corint. v. Scripsi em̄ vobis in ep̄la ne cōmisceamini fornicarijs. Ratio est quia dū iuuencula ē īmpgnata. fornicator se ab ea sperat et dimittit eam sine cura.

Quinto ē sibi nociua et p̄iculosa. j. ad Corin. vj. Omne em̄ peccatū qd̄cūq̄ fecerit hō ex̄ corp⁹ ē. q̄ aūt fornicat̄: i corpus suū peccat scʒ corpus suū destruēdo. Uniuersus. Luxus corp⁹ opes animā vim lumina sensus. Docē annihilat. necat eripit orbat acerbat. Et perdit substantiā patꝫ Lu. xv. de filio p̄digo q̄ dissipauit totā substantiā suam viuēdo luxuriose. Sexto ē finalit̄ dampnosa. Ecci. ix. p̄pter speciem mulierum multi perierunt Ideo dicitur in sermone de septē donis. Dis fornicatō tollit gratiā. ledit famā. et occidit animā et vulnerat et grauat naturā corp̄i dat infirmitatem. oculis cecitatem. Deo displicet. angelis fetet. et p̄ximis nocet. vitā tollit. et sanctos offendit. Hec ē q̄ bursam euacuat. cōsumit substantiā. corpus et animā p̄ucit i gehennā. Ergo dīc ap̄ls j. ad Corint. vj. Fugite fornicationem.

Prouilteriori declaratiōe notandū q̄ istius materie pono tres ꝯclusiones Prima q̄ grauiter errāt asserentes simplicē fornicationē ē vicium carnale nō esse ꝯtra diuinū p̄ceptū neq̄ peccatum mortale. Ista ꝯclusio p̄bat̄ q̄ nihil excludit a regno dei nisi peccatū mortale sꝫ fornicatio simplex excludit a regͦ dei dicēte Ap̄lo ad Ephe. v. Intelligētes q̄ omnis fornicator aut inmūdus aut auarus qd̄ est ydolor̄ seruitus non habet hereditatem in regno x̄pi et dei. Et j. ad Cor. vj. neq̄ fornicarij neq̄ ydolis seruiētes. neq̄ adulteri: neq̄ molles. neq̄ masculor̄ ꝯcubitores et ceteri regnū dei possidebunt. Ergo sequitur q̄ ē peccatum mortale. Secunda ratio est. Coitus cum muliere non excusatur a pctō nisi p̄ter bona matrimonij: que sūt fides. ples. et sacramentū. Nunc aūt fornicator non seruat fornicarie fidē nec econtra. nec actus fornicarius est act⁹ cōiunctionis x̄pi et ecclesie sicut actus m̄rimonialis vt dicit Apostol⁹ad eph. v. Nec fornicator querit bonum p̄lis quia nec desiderat prolem. Et si sequitur non educit eam. quia ignorat an sit sua Ideo filij fornicationum sunt male morigerati. Tercio in hc c p̄cepto. Nō mechaberis. non solum p̄hibetur adulterium: sed etiam fornicatio stuprum et incestus. et peccatum contra naturā qd̄ patet in speciali in fornicatione in verbis x̄pi dicentis Math. v. Qui viderit mulierē ad ꝯcupiscendam eam: iā mechatus est eā in corde suo. Absolute dicit mulierē nō vxorem. hoc intelligens de quacunq̄ muliere. Quarto quia fm̄ p̄mam constitutionē nature hō non debet ꝯiungi mulieri carnalit̄ nisi sit vxor e⁹ Gen. ij. Dixit adam. Propt̄ h̄ relinquet hō patrē et matrē et adherebit vxori sue. Quinto q̄ dicitur Iob. xxxj. Cogitare de virgine. id ē consentire i actū malū cū v̄gine ē iniq̄tas magna. Certū est autem q̄ defloratio virginis q̄ sponsum non habet fornicatio quedam ē licet maior q̄ cum muliere soluta et corrupta. Ideo dicitur. xxvij. q. j. c. Nubendi. q̄ fornicatio carnalis nulli impune conceditur. et. xxxij. q. iiij. c. dicat. et ca. Meretrices. dicitur q̄ simplex fornicatio que est soluti cum soluta est pecca-

fum. Cur inquit queris tale cōiugiū de quo nati filij non sunt testes matrimonij sed adulterij: ꝛ hoc in. ca. nubendi. Sexto q̄cquid est cōtra bonū ꝓlis est peccatū: ſ; simplex fornicatio est cōtra bonuz ꝓlis educatio ꝛ eius districtio ad cultum dei requirit ꝑpetuā cohabitationē ꝛ indissolubilem adhesionē viri ꝛ vxoris q̄d fornicator nō facit. q2 facta fornicatione ipse recedit. Videm⁹ in naturalib⁹ ꝙ vbi femella pōt sola nutrire pueros: ibi ꝛ mas post coitū recedit. Ubi aūt nō potest ibi manent mutuo vsq̄ ad debitam crescentiā ꝛ robur filiorum ꝛ in aliquib⁹ auibus ꝛ animalibus. Sed eductio hominis plura req̄rit q̄ȝ bestie. s. nutritionem: cōseruationem. requirit ḡ ꝙ vir ꝛ mlr maneāt mutuo indiuisibiliter. Correlariū ex h̄ sequit ꝙ falsus est error grecoꝝ bachardorū ꝛ quorundā pħorum. Nam greci dicunt simplicem fornicationē non esse peccatum. Quia simplex fornicatio si esset bona. nunq̄ȝ deus ꝓhibuisset in lege ꝙ nihil de mercede ꝓstibili offerret. Nunc autem hoc ꝓhibet vt₃ deutero. xxiij. Et non erit meretrix de filiab⁹ isrl'. Arguunt eñ greci sic. quia Geñ. j. omnibus indifferent dicit. Crescite ꝛ multiplicaminiꝛ fuit dictum post fornicationem Eue. ꝛ institutione matrimonij. Et si ante dictum fuit. hoc fuit propter continuationem operum sex dierum. Qꝫ autem subdit. occupanti cōceditur q̄d nō est in bonis alicui⁹ intelligit de illis quoꝝ dominiū datū fuit hoi. non de mulierib⁹ vl' hoibus. Talibus ei r̄ p̄ctis ꝓuenit ꝙ hō homini dn̄et vt greg. vel intelligit occupanti ad vsum. licitū nō ad vsum illicitū. Ad scd'm ꝙ vir re sua q̄libet pōt nō tñ abuti. ancilla aūt nō est deputata homini ad vsum fornicarium sed ad alia obsequia faciēda. Scd'o sequitur ꝙ falsus est error bachardorum ꝛ multorū hereticoꝝ dicentium ꝙ actus carnalis cum ad hoc natura inclinat peccatū nō est. maxie cuz temptat exercens. sicut d̄r extra de heret. in cle. c. ad nostram. in. vij. erroe. Contra quos tho. iiij. d̄r ꝙ thobias docuit filium suum dicens. Attende tibi ab oi fornicatione ꝓter ꝓꝓriaꝫ vxorē tuā non patieris crimen. Sed crimen importat peccatū mortale ꝯ̄d gal'. v. Manifesta sunt opera carnis que sunt fornicatio. imundicia. impudicicia: luxuria ꝛc̄. qui talia agunt regnum dei nō possidebunt. Cōsequenter. j. ad chorin. vj. Fugite fornicationē. Tercio sequit ꝙ falsus est error nicolaitarū ꝛ socratis q̄ asserebant ꝙ mulieres deberent esse cōmunes oibus viris indifferenter. Et de nicolaitis dicit Apoca. vj. Quia odisti facta nicolaitarū que ꝛ ego odi. Dicit glosa sup illud. c. ij. q. vij. nō oms. Iste nicolaus fuit vnus de septem diaconibus quos apostoli constituerunt ſ; fuit reprobat⁹ sicut iudas in collegio apl'orum. Idem dicit Isidorus li. viij. ethimolo. c. v. Et allegant eius verba. xxiiij q. iij. q̄dam. §. nicolaite. Nicolaite dicti sunt a nicolao diacono eccl'ie hierosolimoꝝ q̄ cum stephano ꝛ cum ceteris cōstitutus est a petro q̄ ꝓpter pulchritudinem relinquens vxorem dixit vt qui vellet ea vteret. Et versa est in stuprum talis cōsuetulo vt inuicē cōiugia mutarentur ꝛ sic factus est hereticus ꝛ recessit a fide. Hoc idem voluit etiā socrates pħs. Quē aris. iprobat dicens. ij. li. pol. nō esse bonū si eēnt omnia cōia ꝛ maxime vxores ꝓpt tres cās. Prima q2 tunc nō discernerēt liberi a seruis. Nā de q̄libet dubitaret an pater suus fuisset liber vel seru⁹. Scd'a equaliter fieret coitus patris cū filia: ꝛ filij cum sorore ꝛc̄. quod non est rationale in aliqua lege. Tercia tunc proles non diligeretur co ꝙ quilibet hesitaret an esset filius suus. Quarta tūc summuz meritū. i. castitas

tolleret de medio sine necessitate. et hec est maxime in cristoria fin illud Eccli'a. xxvi. Nō est digna pōderatio aīe ptinē tis. Scd'a conclusio. pctā carnis sunt mi noris culpe et p ea hoies magis infamā tur. tñ ex varijs circūstantijs eadē pec cata magis vel min9 aggrauant. Ptz p beatū thomā in scd'a scde. q. cliiij. ar. iij Allegantē beatū greg. dicentē q̄ car nalia pctā sunt minoris culpe q̄ sp'ua lia s₃ maioris infamie. Et hoc est veruȝ in solutis et nō in affinitate vel cōsan guinitate cōiunctis aut in ligatis. Est em̄ illis magis pctm̄. Scd'a cōclusio p₃ in his metris. Aggrauat ordo locus peccata scia temp9. Etas cōditio/nume rus mora copia causa. Et mod9 in cul pa stat9 altus lucta pusilla. Primo gra uius peccant in pctō luxurie in ordine sacro cōstitu. q̄ plus clericus q̄ laicus diacon9 q̄ subdiacon9. p̄bi q̄ diacon9 Primo ppt' votū ptinentie qd illis or dinibus est annexū vt₃ de vo. reli. vi. c. vnico. Scd'o ppt' malū exemplū quod dant laicis si publice viuunt in fornica tione dando occasionē peccandi alijs: qd est valde piculosum vt₃. xi. q. iij. c. p cipue. vbi dicit greg. Prelati si vnq̄ p uerse pperrant: tot mortib9 digni sūt q̄t exempla prauitatis in posteris derelin quunt. Et necesse est vt tanto se cauti9 a culpa custodiat quanto p praua q̄ fa ciunt nō soli moriant. Sic etiā graui9 peccat monialis velata q̄ alia vgo aut virgo simplex. Scd'o aggrauat loc9. q₂ graui9 peccat in loco sacro q̄ in nō sa cro. q₂ si q̄s in eccl'ia vl' cimiterio forni cat: graui9 peccat q̄ si hoc faceret in a lio loco. q₂ p hoc eccl'ia vel cimiterium violat. vt₃ li. vi. c. Ecclesia. de cō. eccle. Uel aliter. Si aūt hoc solum sit in ci miterio et non in ecclesia: solū cimiteri um violat et nō ecclesia: vt ibidē deter nat. Cogitant ergo illi viri et mulieres q̄ se in ecclesijs cōfederant in actu vene

reo quantū peccent. Tercio aggrauat sciencia. ergo graui9 peccat xp̄ianus q̄ gentilis. literatus et sciens scripturā q̄ lai cus: fm illā regulā q̄ pctā scientiū pec catis ignorantie pponunt. vt d₃. vj. q. j c. ergo. Jō salomon maxime pecca uit cui de9 tantā scientiā dedit. q₂ nō ha buit similē añ. nec post eum. vt₃. iij. Re gū. iij. c. xxxij. q. iiij. ca. Salomon q̄p pe immoderato vsu atq₃ assiduitate mu lierū ad hoc vsq₃ pduct9 vt templū ydo lis fabricaret et q̄ p̄rimit9 deo templum pstruxerat. assiduitate libidinis et perfi die substratus. ydolis pstruere templa nō timuit. Quarto grauat ex tpe: quia plus peccat q̄ fornicatur in sacra nocte vel die q̄ qui in alijs diebus ferialibus fornicat. Jdeo d₃. xxxiij. q. iiij. c. Quo tienscunq₃ dies natalis dn̄i vel alie fe stiuitates celebratur nō solum ab infelici cōcubinarū consortio s₃ a p̄prijs quoq₃ vxorib9 est abstinendū. Hec ibi. Nota de hoc tria exempla in tercio pcepto i sermone de in discreta multiplicatione dierū celebriū. Quinto aggrauat etas. q₂ magis peccat vir fornicando q̄ iuue nis seu adolescens. Et iuuenis q̄ pu er. Jō dicit extra de delictis puero. c. Pueris grandiusculis pctm̄ nolūt at tribuere quidā nisi ab annis. xiiij. cum pubescere ceperint. qd merito credere mus si nulla essent peccata nisi q̄ mem bris genitalib9 admittunt. Quis vo au deat affirmare furta. mendacia: incen dia: pluria. nō esse pctā. His plena pu erilis etas q̄uis in eis nō ita vt in ma ioribus punienda videant. hec ibi. Nō ergo pueri sunt infra. xiiij. annos non possunt cōmittere pctā carnis nisi ma licia suppleat etatem vt p₃ in salomone qui genuit in. xj. anno. S₃ infra. vij. an nos nō possunt cōmittere pctā alia ni si malicia suppleat etatē vt p₃ in puero quinquenni blasphemante quem dya bolus rapuit de manibus patris vt di·

est Greg. in dyalo. Sexto grauat condi-
tio. i. status q2 plus peccat meretrix pu-
blica q̄3 fornicaria occulta. Multi sunt
q̄ credūt se cū talibus peccare simplici
fornicatiōe cū tñ ɔmittūt q̄nq3 adulte-
riū vl' incestū Sepe em̄ tales mulieres
ɔlugate sunt. ⁊ forsitā a ɔsanguineis q̄
peccāt cū eis cognite. ⁊ sic nō cōmittūt
adulteriū s3 incestū quod dn̄s ꝓhibuit
Deut. xxiij. Nō sit meretrix in filiabꝰ
isrl'. De his dicit. xxxij. q. iiij. c. Mere-
trices esse ⁊ ad meretrices accedere ꝓ-
hibet dn̄s q̄rū publice venalis ē turpi-
tudo. Hec augꝰ. Tales etiam nō debe-
rēt offerre p̄ciu3 corꝝ ad altare. dicente
dn̄o Deu. xxiij. Nō offeres mercedem
ꝓstibuli q2 ē q̄d vile. Jdō vocat turpelu-
crū. Jdō talia offerre dn̄o maxime i pu-
blico ptinet ad dei irreuerētiā. pt tamē
d̄ h fieri elemosina. Rō huiꝰ ē: quia sibi
trāsfert dn̄ium q2 inhibitio nō cadit su-
per lucrū: s3 sup actū. s. fornicariū. Jdō
ibi ē dn̄ium ⁊ nō in vsura vbi ꝓhibetur
actus ⁊ lucrū vt dicit tho: in. iiij. sentē.
Tales nō deberēt morari i publicis pla
teis s3 apud muros seorsu3 ꝓpt reueren
tiā venerabiliū dn̄aꝝ: ⁊ etiā sacerdotu3
⁊ religiosoꝝ ne ab his scandalizēt. Cu-
ius exemplū pt3 in q̄dā fratre ordinis
p̄dicatoꝝ q̄ fuit in opiniōe hoīm sāctis-
simꝰ ⁊ acceptissimꝰ regi castelle. Quē q̄
dā meretrix vidit ⁊ inuidit ei ⁊ dixit ei.
Quid creditis de isto hoīe quē sanctis-
simū putatis. ondam vobis q̄s ipe sit ⁊
eū vobis vidētibꝰ ad ɔcubitū flectam.
Cū aūt quodā die p̄dictus vir stabat i
publica p̄dicatione finito s̄mone mere
trix eiulatu magno et lacrimis spectāte
populo se prostrauit ante pedes eius.
Uir autem ille exhilaratus est de ɔuer-
sione peccatricis. ⁊ facta eius cōfessio-
ne dixit finaliter q̄ vnū optaret ab eo.
quod si h haberet: cessaret a fletu. Rn̄-
dit vir. Audacter pete quod vis. Scio
q̄ mei misericors inquit est deus. vnu3
restat: quo pacto sum parata in morte3
⁊ in penam ire. Quid est hoc dixit vir.
Rn̄dit meretrix suspirijs ⁊ vlulatibus
magnis. verecundor inquit dicere s3 si
semel possem frui tuo cōcubitu tūc esse3
spes mee salutis. Mox ille dolu3 vipe
ree mentis intelligēs. Nec hoc inquit
frustraberis. hoc dicēs assignauit ei lo-
cū ⁊ horam. Diebꝰ intermedijs vir be
atus in oratione cōtinue pernoctabat.
Mulier v̄o regi quid actum sit occulte
intimauit ⁊ seruis iubens eos introitū
suum obseruare. Prestolante autem re
ge cu3 suis quid fieri debeat: sanctꝰ vir
circa horam assignatā ignē copiosū cū
carbonibus ignitis ad instar lecti p̄pa-
rauit ⁊ mane pulsante ad ostium muli-
ere intromisit eam cū baculo ɔfricans
ignem vt magis arderet et deposuit se
sup igne3 dicēs. hic lectus tali opere di
gnus est. hoc cum vidit mulier q̄si mor
tua cecidit. Milites aūt ex insidijs ir-
ruentes beatum virum adustione aliq̄
corporis nil ledi viderunt. horrore ⁊ ad
miratione confusi flexis genibꝰ rogāt
eum ab igne surgere ⁊ suis stulticijs in
dulgere. Jdeo de hac muliere salomon
conqueritur dicens. Jnueni amariore3
morte. mulierem que laqueus est vena-
torū ⁊ sagena cor eius Eccl'i. vij. Queri
tur quare eccl'ia sustinet meretrices cu3
teneatur oīa peccata notoria extirpa
re. ⁊ incorrigibiles p sententiā excōica
tionis coercere. Quare ergo magis fe-
neratores q̄3 meretrices aut adulteros
excōmunicat. Rn̄detur q̄ cū fragilitas
hūana p̄ntis temporis valde sit in libi
dine prona vt vix possit aliquis cōpel-
li vel persuaderi ad continentiā ad de-
teriorem libidinem vitandam meretri-
ces scortatores in ecclesia sustinentur
⁊ ab ecclesia. Sicut moyses ꝑmisit da-
re libellum repud. ad vitandum vxo-
ricidium. Sic ꝑmittitur ab ecclesia ne
deterior libido assumatur in vsum. Jta

tamen q semper arceantur ab eucharistia nisi penituerint vt p3 de 9se. dis. ij. c. p dilectiōe tua. Septimo grauat numerus. q2 idē peccatū sepius iteratū magis grauat q̄ si semel fuisset 9missum. Octauo grauat mora. Ideo illi magis peccāt q iacēt in fornicatiōe .x. aut. xx. annis q̄ illi q h faciūt p annū aut duos Ideo di de symonia. c. nō satis in fine Diuturnitas tpis nō minuit peccatum s3 auget. Et ibidē. c. cū in ecclie corpore dr. Tāto grauiora sunt crimina q̄to diutius infelicem animam tenuerūt alligatam. Nono grauat copia. Ideo magis peccat vl' grauius qui habet tres vl' quatuor 9cubinas q̄ q solū hab3 vnā. Decimo grauat modus. q2 grauius peccat q nō tenet modū naturalē q̄ qui tenet. Etiā grauius peccat q illud fac publice et manifeste q̄ occulte sicut cynici De qbus dicit beat9 Aug9. li. xiiij. d ciui. dei. c. ij. dicēs. Illi cinici pbi. i. canini sunt. Hoc illi nō viderūt pferentes 9tra humanā verecundiā q nō ē aliud q̄ caninā h ē immūdam impudentēq3 sententiā vt sc3 qm iustū ē qd fit in vxore. palā nō pudeat id agere nec in vico nec in platea quēlibet 9cubitū deuitare. Et ibidē dicit dyogenē huius secte fuisse auctorē. Hec fuit in illis magna inuerecūdia. Sic etiā in illis publicis fornicatorib9 q sine hūana verecūdia publice tenēt 9cubinas q bn cinicis assimilātur. Undecimo grauat status altus. qa grauius peccat platus fornicās q̄ subdyaconus. q2 q̄to grad9 altior. tāto casus piculosior. Duodecimo grauat si ē modica lucta. q2 grauius peccat q ex modica tentatiōe cadit q̄ ille q cadit ex magna tentatione. Ergo nō sufficit solum peccatū 9fiteri in se sed etiā circūstantias peccatoр. sicut bagnte faciūt. Uel si 9fitent occulteant circūstantias. sicut qdam dixit in confitēdo cōfessori. Domine cooperui me cu3 vna cappa s3 q frater intus latitabat in cappa: hoc tacuit.

Tercia cōclusio. Grauiter vident errare ymo mortaliter peccare asserentes q impossibile sit hominē se a pctō carnis pconseruare. pbat. quia Gen. iiij. vbi dominus ad cayn loquēs de peccato. Subter te inquit erit appetitus tu9 et tu dominaberis illius. Unde q̄si mēdacium deo imponūt qui dicunt se nō posse continere a peccato luxurie. Secundo hoc patet Ecci .xv. Ubi dominus dicit. Apposui tibi ignem et aqua3 ad quod volueris porrige manū tuam Sequitur ibidem. Ante hominem vita et mors bonum et malu3 quodcūq3 placuerit dabitur illi. Ideo dicit apostol9 Fidelis deus qui nō pmittit vos tentarari super id quod potestis et. j. Johannis. v. Hec est enim charitas dei vt mādata eius custodiamus et mandata eius grauia non sunt. Unde Hieron. Maledictus qui dicit deum pcepisse inpossibile. Ideo idem ad demetriadem virginem. Fastidiorum inquit ac supborum est ac nec3 more q in os domini reclamamus et dicimus. Durum est. arduū est: non possumus homines sumus. fragili carne circūdamur. O cecam vesaniam. O pphanam temeritate3. Duplici ignorantia accusam9 dnm vt videat nescire quid fecerit et nescire qd iusserit q̄si oblitus fragilitatis humane. cuius auctor ipe est et imposuerit hoi mādata q ferre nō possit simulq3 p nephas ascribimus. impietatē iusto pio crudelitatē hec Hiero. Tales p faciunt verecundiam sibiipsis. Confitentur vilissimā partem sibi dominari scilicet carnem spiritui: ibi mulier dominatur super virum id est sensualitas super animam. Secūdo tales sunt similes brutis animalib9 que sequūtur appetitum carnis. De qbus ps. homo cum in honore esset. non intellexit comparatus est iumentis insipiētibus et similis factus est illis. imo

sunt peiores ꝙ̃ iumenta. Nã piscis tē
perat se ab esca si hamũ videat ⁊ etiam
auis a granis frumenti si laqueum vide
at. Miser homo timore mortis eterne
non vult temperare se ab esca volupta
tis momentanee. Tercio tales vno ho
mine presente non audent fornicari. so
la verecundia cohibet eos. q̃to magis
dei presentia ⁊ angelorum q̃ eis deputa
ti sunt ad custodiam deberent eos cohi
bere. Ideo dicit Boetius li. v. de cōso
latio. Magna vobis indicta necessi
tas pbitatis si dissimulare non vultis
cum omnia agitis ante oculos iudicis
cuncta cernentis. Quarto dicim⁹ ꝙ nō
est verisimile ꝙ domus alicuius homi
nis eo inuito cōburat̄ exquo ipse ignē
voluntarie apponat ꝓprijs manib⁹ sed
talis ponit ignē in domū corpis sui q̃
cibū ⁊ potū ad libidinē excitantes su
mit ⁊ hoc in nimia quantitate. Quinto
nō dꝫ dici inuitus mori q voluntarie ho
stes insequit̄ ⁊ int̄ manꝰ eoꝝ se imponit
cū sciat se nō posse eis resistere. Et non
dꝫ dicere se nō cōtinē q̃ cōsortia n̄ vult
fugere cū debilem se cognoscat. Sexto
querat̄ ab his q̃ dicunt se nō posse cōti
nere a quo cogant̄ ad fornicandū vtrū
a dyabolo carne aut muliere. Nō a dia
bolo q: dicit greg. Nō est timend⁹ ho
stis q̃ nō pōt vincere nisi volentem. Si
dicit se cogi a muliere ridiculosū est h̃
cum poti⁹ ipse eā pcib⁹ ⁊ munerib⁹ sol
licet ⁊c̄. Si a carne iterū nō vt patuit su
perius. Tercio querat̄ ab his vtrū itel
ligant ꝙ nō possint cōtinere suis viri
bus. aut etiā ꝙ adiuti a deo nō possint
Si primo mō verꝫ est. q: sine adiutorio
diuino nihil possum⁹ Ioh. iij. Sine me
nihil potestis facere. ij. ad Cor. iij. Nō
sumus sufficientes cogitare aliquid ex
nobis quasi a nobis. s̃ sufficientia nr̃a
a deo est Sap viij. dicit salomō. Scio
ꝙ aliter non possum esse cōtinens: nisi
deus det. ⁊ hoc ipm erat sapia scire: ꝙ
hoc esset donū dei. Iō adij ad dn̄m ⁊c̄.
Math. xv. Si aūt scdo mō hoc est ma
nifeste falsum ⁊ sapit heresim: q: si vo
lunt deū inuocare ⁊ corp⁹ castigare: tūc
possunt. Si aūt nolūt vitare malas co
gitatiões: ⁊ carnis illecebras: tūc diffi
ciliter possunt. Cuius exemplū patꝫ in
vitaspatrum ꝙ quidam frater molestiā
sustinebat a spiritu fornicatiõis. Abijt
autem ad quendā pbatissimū seniorē
et precabat̄ eū dicens. Sanctissime pa
ter orate pro me. quia grauiter me im
pugnat passio fornicationis. Hoc cum
senior audisset: orabat intente dieb⁹ ac
noctibus ꝓ eo. Iterū aūt veniebat idē
frater ⁊ rogabat vt magis intentius ꝓ
eo oraret. Similiter aūt cum sollicitu
dine beatus senior orabat intentius ꝓ
eo. Frequenter autem venientem ad se
monachum videns senior ⁊ deprecan
tem se vt oraret valde contristatus ad
mirabatur ꝙ domin⁹ nō exaudiret ora
tionem eius. Eadem autem nocte reue
lauit ei dominus ꝙ circa illum mona
chū erant negligentie ignorantie ⁊ ig
nominie ⁊ vidit resolutiões ⁊ delectati
ões for e corporeas cordis ei⁹. Ita au
tem ostensum est sancto seniori. Vidit
aūt sedentem illū monachum ⁊ spiritū
fornicationis in diuersis mulierū for
mis ante illum ludentē ⁊ ipsum cōdele
ctari videbat. Et angelum astantē ⁊ in
dignantem fortiter contra eundē quia
nō surgebat neqꝫ ꝓsternebat se in ora
tionibus ad dn̄m: sed magis delectaba
tur in cogitatiōnib⁹ suis. Hec aūt ostē
sa sunt ꝑ reuelationem sancto seniori.
Cognouit aūt ꝙ culpa ⁊ negligentia il
lius monachi erat vt nō exaudirentur
orationes eius. Et tunc dixit ei senior:
Quia culpa tua frater erat ꝙ nō sis li
beratus q̃ condelectabaris cogitatiōi
bus tuis. Impossibile est em̄ spm̄ for
nicatiõis immundū a te discedere: aliq
rū orationib⁹ deū ꝓ te dep̄cātib⁹ nisi ⁊

su ipse laborē assumas in ieiunijs ꝛ ora
tionib⁹ ꝛ vigilijs multis cū gemitu de
pcans vt misericordiā suā ꝛ adiutoriū
det gratie sue pbeatq; tibi dñs xp̄us vt
possis resisterē malis cogitatōib⁹. Nā
medici q corpib⁹ hoim medicamēta cō
ficiunt ꝛ adhibent q̄uis oīa cū summa
diligentia faciant verūtamen si ille qui
infirmat nō se abstineat a noxijs cibis
vel ab alijs q̄ solent ledere infirmū ni
hil ei pficit cura diligentia ꝛ sollicitu
do. ꝛ sic de alijs.

Non mechaberis.

Secundo peccāt

cōtra illud pceptū. nō mechabe
ris q̄ stuprū cōmittūt. Et est stuprū vir
ginū defloratio. Jō dicit defloratio q̄
si floris ṽginitatis depositio. Ergo ma
ior est penitentia illi iniungenda. q̄ de
florat virginē q̄ꝫ q̄ facit simplicē forni
cationē. Et aūt sit maius piz ex qnq;.
Primo pter legū graue punitionem
Scdo pter templi spūssancti violati
onē. Tercio pter impossibilē virgini
tatis reuocationē. Quarto pter vere
cundie remotionē. Quinto pter virtu
tis virginalis putationē. Primo pter
legū graue punitionē. vt est lex mosay
ca: de qua Ex. xx. xxij. Si seduxerit quis
ināt virginē necdū desponsatā. dormi
eritq; cū ea: dotabit eā ꝛ habebit eam
in vxorē. Si pater ei⁹ dare noluerit pe
cuniā reddet iuxta modū dotis. quam
ṽgines accipe cōsueuerant. Dicit Ni
cola⁹ de lyra sup illud. si pater virginis
dare noluerit eoq; puella nobilior ē aut
ditior aut alia de causa. reddet pecuniā
sez q̄ decepit eā iuxta modū dotis quā
ṽ. ꝛc. Et est qnquaginta siclorꝫ argen
ti vt habeṫ deutro. xxij. de virgine cor
rupta ab aliquo añq; sit affidata viro.
Ita q; duplex ē ibi dos. vna q̄ daṫ vxo
ri. Alia q̄ daṫ pri hec hec Lira. Hoc idē
etiā dicit sub eisdē verbis ex̄ de adulte.

ꝛ stupro. c. si duxerit. Dicit glosa. sup
ṽbo dotabit eā ꝛ donationē pp̄t nupti
as assignabit ei. Uel pprie poti⁹. q2 da
bit pecuniā mſieri quā retinebit sibi p
dote qð fieri pōt. ff. de. donat. inter vi. ꝛ
vxo. l. si qs vxorē. Siue etiā cū ea pra
hat nihilomin⁹ habebit illā pecuniā vt
sequit in lra. Idē dz sup ṽbo. iuxta mo
dū dotis. q̄ estimabiṫ iuxta facultatē il
li⁹ ꝛ dignitatē puelle. ꝫ. de ep̄ali. audi.
l. penuḷ. Si ipse eā accipe noluerit dicē
dū q; tūc faciēdū ē sicut dz ex̄ de adul
te. ꝛ stupro. c. puenit. vbi scribit grego.
epo sipontino. Peruenit ad nos q; fe
lix quandā virginē stupro decepit. qð
si verū est q̄uis eēt de lege plena ple
ctend⁹. nos tñ aliq̄ten⁹ legis duriciem
mollientes h mō disponim⁹ vt aut quā
stuprauerit vxorē hēbit. aut si renuerit
corpaliter castigat⁹ excōicatusq; in mo
nasterio in quo agat pniam retrudaṫ. ī
quo nulla sit egrediendi sine pceptiōe
licentia: h ibi. Dicit glosa sup ṽbo: vir
ga castigat⁹. sm qð visum fuerit iudici
aut sm leges relegeṫ. si vilis psona fue
rit verberēt in institutis ꝛ. ꝫ. finaūt stu
prauerit. Et est stuprū pprie in virgine
vtz. xxvj. q. i. c. f. Itē sup ṽbo excōica
tus dicit glosa q̄ ad cōionē sacramēto
rū quousq; visum fuerit supiori. ꝫ in fo
ro pniali iniungēdū est ei q; ipi satisfa
ciat vel cū eo cōponat vt dicit guilhel
mus. Et qð supi⁹ dcm̄ est. intelligiṫ de
foro causarū si ē p dolū inducto. Ideo
dz. Si qs seduxerit. i. seorsuꝫ duxerit p
dolū. Jō legiṫ in vita kinderini epi q;
apud antiquos saxones sancitū fuit q;
q̄libet virgo in paternis edib⁹ sponte
deflorata viua absq; vlla miscōa sepeli
ri debuit ꝛ violator sup ei⁹ sepulchrum
supponi. Scdo si illā stuprauerit q̄ al
teri despōsata est. adhuc graui⁹ e pctm̄
vtz deut. xxij. Si puellā ṽginē despōsa
uerit vir. ꝛ inuenerit eam aliqs in ciui
tate ꝛ cōcubuerit cum illa. educes vtrū

q ad portas ciuitatis illi⁹ ꝛ lapidibus obruent. Puella q: nõ clamauit cũ eẽt in ciuitate. vir q: humiliauit vxorẽ ꝓxi mi sui: ꝛ auferes malum de medio tui. Si aũt in agro repperit virginẽ puellã q̃ desponsata est apprehendẽs cõcubuerit cũ illa ipe sol⁹ moriat. puella autem nihil patiet nec est causa mortis. h ibi. hoc totũ intelligit de puella q̃ ẽ viro affidata añ tñ cõsummationẽ matrimonij. Tales ẜm canones deberẽt penitere. xl. dieb⁹ in pane ꝛ aqua qδ carenã vocant: cũ septẽ sequentib⁹ annis vt ptʒ ex̃ de spon. duo. c. Accepisti tibi illam in vxorem quã alter habuerat sibi desponsatã. s. ꝑ vba de pñti dimitte illã q: nunq̃ põt fieri legitima ꝛ. xl. dies in pane ꝛ aq̃ qδ karenã vocãt cũ septẽ seq̃ntib⁹ annis peniteas: hec ibi. Tercio adhuc grauі⁹ est pctm̃ qñ puelle violẽter rapiunt ꝛ violẽter opprimunt sicut dyna filia iacob d q̃ Gen. xxxiiij. Egressa est inq̃r filia lye vt videret mulieres regionis illi⁹. quã cũ vidisset sichem filius emmor princeps terre illi⁹ adamauit eam ꝛ rapuit ꝛ dormiuit cum illa vi opprimẽs virginẽ. ꝓpẽ qδ pctm̃ egressi sunt duo filij Jacob simeon ꝛ leui fratres dyne ꝛ areptis gladijs interfecerũt sichimitas in ore gladij: in vltionẽ stupri. ꝛ oues ꝛ boues ꝛ asinos vxores par uulos eoꝝ duxerũt captiuos. De hac specie dr. xxxvj. q. j. c. de raptorib⁹ in fine. Hic ẽ raptũ cõmisit q̃ florẽ virginitatis puelle renitenti violenter eripuit: siue puelle solũ mõ siue pentib⁹ tm̃ siue vtrisq; vis illata fuerit. Pena autẽ raptoris mulierũ ẜm leges est q capite punit nisi forte raperet meretricẽ et substantia ei⁹ rapte applicabit si ingenuã raperet. Si vo ancillã vel liberam substantiã nõ amittit. ẜ tñ decapitat. ff de raptu. virg. l. vnica. ꝛ. xxxvj. q. j. c. si q̃s nõ. Sc̃m canones aũt raptor efficit seruus rapte. nisi velit se redimere: vt patet in. c. de rapto. tamen ẜm glosam hec pena non infligit in foro penitentiali. Itẽ debet excõicari raptor cũ suis fautorib⁹. xxxvj. q. ij. c. de puellis. si tñ rapta velit cõtrahere cum raptore potest. vtʒ extra de rapto. c. Accedens vbi dicit Innocẽ. terci⁹. q rapta puella legitime cõtrahere põt cum raptore si prior dissensio transeat post matrimonium in consensum. vt qδ añ displicuit tandeʒ incipiat cõplacere dũmõ ad cõtrahendum legitime sunt ꝑsone: h ibi. Sic romul⁹ ꝯdita roma rapuit puellas sabinarũ vt dicit aug⁹. li. ij. de ciui. dei. c. xvij. Dicit titusliui⁹ de origine vrbis q cũ romul⁹ muros cõdidisset ciuitatẽ amplissime. nec sufficerẽt eis mulieres misit ad vicinas ciuitatis postulando filias eorũ in vxores sibi dari: ẜ statim fuit ciuitas odiosa alijs. Timebant illam multitudinẽ viroꝝ. Et rñderũt q filias suas ei dare nollent. Romul⁹ vo h audiens censuit postmodũ ludos deo celso celebrandos. ꝛ hoc ꝑ ꝓuincias et ciuitates ꝓcurauit diuulgando vt multi cõfluerent vicinorum. Instantibus vo ludis ꝓcepit seruis suis vt cum de sabinis q̃ terra est ꝓpe romam cõuenirent ad ludos spectandos q̃libet sibi reciperet vxorem quã vellet. Qδ factum est. Postmodũ vo cum patrib⁹ q̃ volebãt vlcisci iniuriam ꝛ filias repetere romani bella habuerũt litis inter eos et sabinos ꝑ mediationẽ filiarũ q̃ se duobus exercitib⁹ opposuerũt pax facta ẽ ꝛc̃. Secundo hoc est graui⁹ pctm̃ ꝓpẽ templi spũssancti violatõnẽ. Nõ ẽ ꝑuũ pctm̃ violare tẽplũ dei mãle. ẽ violare tẽplum dei spũale. s. corp⁹ virginũ qδ est templum spũssancti est mai⁹ pctm̃. Jδ dr. j. ad Choꝛ. iij. Nescitis q: templum dei estis vos ꝛ spũs dei habitat i vobis. Si quis autem templum dei violauerit perdet illum deus. Sed virginẽ deflorantes tale templum spiritussan-

cti violant cum virgines deflorant que
fuissent fortassis ppetua templa spūs
sancti contra quos dicit ꝓpheta. Deus
venerunt gentes in hereditatē tuam:
polluerunt templum sanctum tuum ⁊c
Dō etiam cōquerit Jero. in ep'la de la
psu susanne di. ad te nūc mi ẜmo: q̄ ca
put tāq̄ maloꝝ es q̄ multipl'r misera es.
cū glam vginitatꝫ ēt pdidisti. Nephas
est eni te vocari susannam q̄ capta non
es. Sequit' ibidem. Eras virgo in para
diso dei viris inter flores ecclesie eras
sponsa xp̄i: eras templū dei: eras habi
taculū spūssct̄i. Et cū totiens dico eras
totiens necesse est vt ingemiscas. quia
nō es quod fuisti. Incedebas in eccl'ia
tanq̄ columba illa de q̄ scriptū ē. Pen
ne columbe deargentate. Splendebas
eni vt argentū. fulgebas vt aurū. Eras
tanq̄ stella in manu dn̄i. Que est ista
subita cōuersio: que est ista repentina
mutatio. De virgine facta es corrupto
sathane: de sponsa xp̄i. scortū execrabi
le: de templo dei phanū immundicie.
de habitaculo spūssancti: tugurīū dya
boli. Que incedebas cū fiducia vt co
lumba. nunc lates in tenebris vt vespti
lio. Que fulgebas vt aurum ꝓpter vir
ginitatis decorem: nunc vilior facta es
luto platearꝫ. Que fueras stella radiās
in manu dn̄i velut de alto cadens. con
uersa es in carbonē extīctū. Ve tibi mi
sera ⁊ iterū ve. que tanta bona pariter
ꝓpter paruū tpis luxuriā pdidisti. Hec
Jero. Querit aug⁹. li. j. de ciui. dei cap.
xxviij. Quare deus pmisit aliq̄s virgi
nes violari ipsis inuitis. Rn̄det ibidē
Nolite admirari hoc vos amisisse vnd
hoib⁹ placere gessistis: illud vo. remā
sisse qd̄ ostendi hominib⁹ nō pōt. Se
quit'. Quarū nō corda interrogata re
sponderent nunq̄ se de bono vginita
tis aut viduitatis superbisse: aut cuiꝰ
paris excellentie ⁊ sanctitatis inuidis
se. Sic adhuc hodie ꝓpter quarundam
superbiā de virginitate pmittit eas ca
dere in diffamiam vt se recognoscant.
vel quia denigrant alias paris excellē
tie vel detrahunt eis. Sunt quedā cor
rupte ⁊ virginitatis dignitatem amise
runt tamen gerunt se pro virginib⁹ ta
les q̄dāu virgines nuncupant. quous
q̄ cruciferi fratres non veniunt. i. puer
ri. Nota circa hoc q ad stuprum fa
ciendū inducunt sex. Primū est liber
tas effrenans Jdeo discursus iuuencu
larū cohibendi sunt. Nam sicut cōmo
ditas facit furem quando hꝫ locum et
tempus: sic oportunitatem maleficiēdi
in puellis facit locus ⁊ tempus. Jō di
cit aristo. in ij. rethoricoꝝ q̄ hoīes ma
lefaciūt cū resistē po. sunt Nā ex tali li
bertate discurrendi fiunt iuuencule fa
miliares viris. Sicut animalia domesti
ca pmittunt se palpari ⁊ tangere. silue
stria do nec tactum nec approximatio
nem sustinent. Sic est de iuuenculis si
multum discurrunt p plateas ⁊ ad con
sortia virorū pmittunt se palpari ⁊ post
ea ascendē. Jō nō debent esse vage tam
seculares virgines q̄ sp̄ales ne cū dy
na ad videndū mulieres regionis cor
rumpantur Gen. xxxiiij. Vn ambro. su
per illud Lu. ij. Mansit apud cognatā
suā dicit. Discite sancte vos mulieres:
nō circūcursare p alienas edes. nō ali
quos in publico miscere sermōes. Vn
franciscus petrar. li. ij. de re. vtri. for. c.
xxij. Rn̄det discipulo dicenti. Lasciui
re incipit filia. Rn̄dit. Lautas dapes ⁊
vestes illi molles ⁊ fulgidos anulos ⁊
armillas detrahe. ⁊ quicqd est aliud q̄
ī ipsa sibi placet ⁊ placere alijs studet.
Obijce illi domesticas curas. Persa a
cus ⁊ colos: ⁊ si quid est operis qd sua
ues ⁊ molles manus duret. Sedue eā
a spectaculis ⁊ concursu ppl'i. festis eti
am diebus illā domi contine. Nulli. in
tps vagis ac dissolis cogitationib⁹ lin
que. Sequit' ibidē Ecclesiasticū cōsult

um est. super filiam luxuriosam confirma custodiam. nequādo te faciat in obprobrium venire. Hec Franciscus. Secundum est affluentia resoluens. Nam quādo viuunt in superfluitate esce & pot⁹. cito cadunt in libidinem dicente Hiero. & ponunt eius verba. xxxv. di. c. Venter mero estuans cito spumat in libidinem. Ideo dicit Hiero. in epistola ad Eusto. & pauli. Si experimento inquit creditur hoc primo moneo vt spōsa xpi vinū fugiat tanq̄ venenū. q2 b aduersus adolescentiā prima sunt arma demonum. Ut q̄d ergo oleum flamme adijcimus. quid ardenti corpusculo tormēta ignium ministramus. Tercium est iuuentus lasciuiens. quia pni sunt sensus hominis ab adolescentia sua i malum Genes. viij. Ideo dicit comētator sup. vj. Phisicor. vita iuuenū calida & humida: senum frigida et sicca. Ideo puelle sunt maxime custodiende singulariter circa annum. xij. vel. xiiij. quia tunc incipiunt motus carnales vigere. Nam in iuuentute dyabolus hominē tentat in luxuria. In virili etate in superbia. In senio in auaricia. Cui⁹ exemplū patz in quadā vgine velociter currentez. nota hystoriam. q2 cōmunis est. Si hō in iuuētute euadit luxuriam. In virili etate superbiam vix tamē tercium scz auariciā in senio. Quartū ē pulcritudo alliciēs. sō dicit Franciscus li. j. de re. vtri. for. c. lxij. Pulcritudo inqt & castitas raro cohabitāt. Sequit ibidem. Quot assidue placato mari naute. q̄t p siluas saluis merců⁹ ptereunt mercatores. nec pirata illis nec bijs pda obuius fuit. Quaz tu mihi formosam interptataq̄ dabis casta licz obsidebit oppugnabit. Quis animus muliebris corruptorib⁹ tot resistet: Admouetur muro scale blandiciarū. machineq̄ munerū: et latentes sb terra fraudiū cuniculi. Si his artibus non pficitur: manu improba vis aufertur. Si fidem queris: famosissimus raptus ad memoriam reduc. Forma multos tentauit ac tentādos pbuit. Quosdam strauit & vel in crimen impulit vel in mortem. Fuit apud hebreos exemplum tentationis acerrime Joseph et thamar. Hec Franciscus. Pulcritudo nō est curanda singulariter quo advirgines volentes seruare castitatem propter tria. Primo quia non est deo accepta. Est cito defectiua. est mulierū infectiua. Primo non est deo acceptiua: sed potius interior pō. Dis gloria eius filie regis ab intus est. Unde petr⁹ blē sensis epistola. lv. scribens ad vnā monialē dicēs. Tanto eris acceptior spōso tuo xpo: q̄to es in veste vilior. i cultu corporis tui abiectior. in sermone rarior in vultu deiectior. in aspectu verecundior. in incessu maturior. Hec ille. Que bn̄ psiderans illa nobilis romana vgo galla de q̄ Greg. in. iiij. Dyalogor q̄ medici dixerūt q̄ habitura esset barbam si non nuberet. Sed illa nihil deformitatis exterius timuit. quia christum amauit qui non exteriores sed interiores requirit pulcritudines. dicēte apostolo. j. ad Cor. vij. Mulier innupta id est vidua & virgo cogitat que domini sunt vt sit sancta corpore & spū. Secundo est quoddā bonū defectiuū. Jō dicit Franciscus petrarcha li. j. de re. vtri. fortu. c. ij. Breuissimū inquit tēpus erit quādo oris habitus hic color mutabitur: cadet flaua cesaries. i. crines: relique. i. dentes albescent: tenerasq̄ genas & serenam frontem squalētes arabunt ruge: letos oculorum facies et lucida sidera mesta teget nubes: lene dentium ebur & candidum: scaber obducet &c. recta ceruix atq̄ agiles humeri curuescent guttur lene crispabitur: aridas manus et recuruos pedes suspiceris tuos non fuisse. Quid multa: Ueniet tēpus quo te in speculo non agnosces

Hec franciscus. Ideo dicit boetius. iij. de cōso. phil. psa. viij. Forme vero nitor vt rapidus ē et velox et velut vernalis florū mutabilitate fugatior. Sequitur ibidē. Si hoīes linceis oculis viderent vt eorum visus obstātia q̄q; penetraret nōne illud corpus alcibiadis in superficie pulcerrimū introspectis visceribus turpissimū videret. Nō ergo te pulcrum facit tua natura sz oculorū infirmitas. Tercio est malorum multorum incitatiua. puer. vi. Fallax grā et vana est pulcritudo. mulier timēs deū ipa laudabit. De hoc dicit franci. petrar. li. j. de re. vtri. for. c. lxxij. Hij sunt labilis forme indicia et caduci fructus: q̄ sepe nō opulētas tm̄ domus sz ingētes vrbes et magna nōnūq̄ imperia euerterūt. Note sūt hystorie. Certe nisi formosa a deo fuisset helena: troya mālisset icolumis. Romanorum regnū nō tam velociter corruisset nisi tā pulcra fuisset lucrecia. hec franciscus. Tercio peccat q̄ uius q̄ stuprū cōmittit propter impossibilem virginitatis reuocationē. Ideo dicit Job. xxxi. Pepegi fedus cū oculis meis vt ne quidē cogitarē de vgine qz nō pt post casū resuscitari. qd etiā dicit hiero. in epla ad eustochiū. et ponitur eius vba. xxxij. q. v. c. Si paulus vas electiōis et pparatus in euāgelio xpi ob carnis aculeos et incētiua viciorum repmit corpus suū et seruituti subijcit ne alijs pdicās ipse reprobus inueniat et tñ videt aliā legez in mēbris suis repugnantē legi mētis sue et captiuantē se in lege peccati. Si post nuditatē ieiunia. carceres flagella supplicia in semetipso clamat. Infelix hō qs me liberabit de corpe mortis huius. ne te tu putes securā eē debere. Caue q̄so ne q̄s de te dicat deus virgo israel cecidit nō ē q̄ suscitet eam. Audacter dicam cū omnia deus possit. suscitare virginem nō potest post ruinam. Valet q̄dem de pena liberare. sed non vult coronare corruptam hec Hiero. Idez dicit lex. §. de raptu virgi. in principio de ibi sup verbo nō potest. Nōne excecato potest restituere visum. quare sz non virginitatē Respōdet ibidem. Nō potest facere quādo fuerit corrupta. quia peccarū non potest nō factum. ff. de c. in bello. §. Facte. Et sm hoc idem esse potest in ceco. Rñdit q hic non refert ad carnis corrupte restauratione sz virginis palme retributionē Et dic nō pt id est nō cōgruit eius potentie vt aureola corone et corruptas. hoc em̄ esset cōtra iusticiam. Ideo illud esse nō potest Hec Glosa. Quā impossibilem recuperationem considerauerunt multe virgines. Ideo rogauerūt sui corporis deformitatem ne a tyrannis violenter corrūperentur. Sicut legit in vita beate brigide. q cum quidaz nobilis peteret eā in cōiugem ipa virginitatis zelo petijt a deo aliquam sibi dari corporis deformitatem qua mediante omnium procerum in ea cessaret instantia libidinosa. Et extunc ad preces eius vnus oculus crepuit et deturpata est facies eius. Quod videns pater eius permisit eam velari. sed statim facta pfessione de virginitate. oculum eius restituit deus ex sua solita pietate. Sic et quadam sibi ipsis intulerunt manus quatenus vginitatē seruarēt. Sic legit de quadā sancta moniali. quam videns rex quidam mirabiliter concupiuit. Cuius cōcupiscētie causam cum a rege requireret. Rñdit rex. Oculorum tuorum mira pulcritudie captus sum. Et illa. Noli inquit domine mi de his sollicitari. Habebis enim qd desiderasti. Et in sero thalamuz ingrediēs ambos sibi oculos effodit et illos regi transmisit dicens. Ecce mitto tibi quod concupisti exterius et tamen mihi remanet visus interius. in quo delectatur dominus meus et sponsus ieius xps. Quedam se occiderunt sicut dicit Hiero. li. j. ptra Iouinianū. Nā scpto

tes narrāt quandā v̄ginē thebanā quā
hostis macedo corrupat. q̄ assimilauit
paulisper dolorē ⁊ violatōnē v̄ginitatꝫ
sue. violatorē postea dormiētē iugulas-
se. seq̄ꝫ interfecisse cum gladio. q̄ꝛ viue-
re noluit post ꝑditam virginitatē. hec
añ mori elegit q̄ꝫ sue corruptiōis vltrix
existeret. hec Ihero. Iō q̄ꝛit verum
virgo suum corruptorē volentē ipsam
violenter corrumpere possit sine pctō
interficere Respōdet ꝙ nō quia malus
malum est interficere q̄ꝫ fornicari. Er-
go ꝓ nullo bono obseruando licet ho-
micidium ꝑpetrare. Istā questionē de-
terminat Aug. li. j. de ciui. dei ca. xviij.
Ubi p̄mo assignat ratiōnē quare licet
pro seruanda pudicicia nec se nec aliuz
occidere. Ratio sua est talis. Presup-
ponit enī ꝙ cōtinentia ⁊ virginitas cō
sistat in integritate mentis nō carnis:
nisi materialiter solum: ⁊ pertinet pre-
cipue ad bona aīe que nolentibꝰ aufer
ri non possunt. Naꝫ si nobis nolentibꝰ
possit auferri iam nō esset virtꝰ anime
ipa pudicicia. nec cōtineretur inter bo-
na anime sed bona corporis Tunc ar-
guit Augꝰ. Pro illa re que sine cōsen-
su meo auferri nō potest. ⁊ que sine de-
cremēto anime immo cū magno lucro
anime ꝑ violentiā tolli nō potest. nō li
cet mihi occidē hoīem volentē ipam au
ferre. Sꝫ talis res est ipsa pudicicia et
virginitas q̄ sine cōsensu mentis aufer
ri nō pōt. Iō dixit sancta lucia Si inui
tam me feceris violari. tūc mihi dupli-
cabit corona castitatis. Tūc soluit ob-
iectionē. Possibile tibi fieri. Sꝫ possꝫ
aliq̄s obiicere Timendū est ⁊ cauendū
ne libidini hostili subditū corpꝰ illece-
brosissima voluptate. animꝰ cōsentiat
pctō. vt iā nō ꝓpter alienū ſꝫ ꝓpt suum
pctm̄ anteq̄ꝫ v̄go cōmittat. debeat sev̄
corruptorē interficere. Ad q̄ꝺ respōdet
augꝰ. Si hoc esset licitū vt ꝓpter futurꝫ
peccatū vitandū deberet hō se vł corru

ptorē occidere. hortandi eēnt hoīes ꝙ
statim cum baptizati fuerint vt seipos
occidāt: q̄ꝛ tunc eēt tps cauendi oīa fu
tura pctā. cum sint oīa preterita deleta.
Scd̄o magis debet cōfidere ꝙ animꝰ
eius nō sentiat libidinē carnis sue: ex-
cōicatione libidinis aliene q̄ꝫ diffidere
Tercio Minus est de futuro adulteri-
um q̄ꝫ certum de p̄senti homicidiū Nō
ergo nūc debemꝰ peccare ne forte post
ea peccemꝰ. nec nunc ꝑpetremus homi
cidiū ne forte postea incidamꝰ in adul-
teriū. Et tales nō ꝑdiderūt virginita-
tem si ibi nō fuit cōsensus mentis. De
his dicit aug. li. j. de ciui. dei. c. xxvj. sic
Sed q̄d est dicendum ꝙ quedā femine
scte ẗpe ꝑsecutōnis vt insectatores sue
pudicicie deuitarēt in rapturū atq̄ꝫ ne-
caturū se fluuiū ꝓiecerunt. eoq̄ꝫ mō de
functe sunt earūq̄ꝫ memorie in catholi-
ca eccl'ia veneratiōe celeberrima freq̄n
tant. Rn̄dit augꝰ. De his nihil temere
audeo iudicare. Sequit. Potest fieri vt
ita sit si hoc fecerint humanitus dece-
pte vel diuinitus iusse nō errantes sed
obedientes sicut samson. Et aliud no-
bis phas non est credere. H aug. Quar
to grauius peccat q̄ virginem deflorat
q̄ꝫ q̄ cōmittit simplicem fornicationeꝫ
q̄ꝛ reddit eam audacem ad multa pecca
ta carnis ⁊ fit occasio fornicationū eiꝰ
quas ipsa facit postea: ⁊ aufert ei q̄ñq̄ꝫ
ꝙ nūq̄ꝫ decetero maritū habebit. q̄ꝛ cū
semel ꝓiecerit aquam ꝑ caput fit auda-
cior q̄ꝫ prius. ⁊ de post fit inuerecunda
ad illud pctm̄. Iō d̄r. ij. Reg. xiij. Diffi
cile videbat ei vt quispiā inhoneste age
ret cum ea cum v̄go esset. Q̄ꝛ fit occa-
sio omniū maloꝝ q̄ inde sequunt̄ ptꝫ ꝑ
tale exemplū. q̄ꝛ si q̄s haberet hortū be
ne ⁊ optime circūseptum si aliq̄s illum
clausum bene aperiret vt bestie intrarēt
nonne talis aperiens hortum esset oc-
casio totius damni. Sic in ꝓposito deꝰ
habet ortum virginalem quē stuprator

aperit. Jdeo est ⁊ occasio oim maloꝝ sequentiū. Jdeo dicit sanct⁹ tho. in scda secunde. q. clxiij. ar. vj. Qz virgo sub custodia patris existens si corrumpat est quedā specialis difformitas peccati ex pte puelle que ex hoc q violat nlla pactione cōiugali precedente impeditur a legitimo mrimonio cōtrahendo ⁊ ponitur ī via meretricandi a quo retrahebatur ne signaculū amitteret. Hec thomas. Et omniū illorum peccatorum et multorum malorum iste defloratorre⁹ est et erit. qd patet p tale exemplū. Nā contigit tpe hilarij. q qdam parrochiani hilarij episcopi deferebant mortuuz ad ecclesiā vt sepelirent eum. ⁊ dū foderunt sepulchrū. inuenerūt corp⁹ cuiusdā mulieris integrū sub terra iacens: ⁊ duos serpentes sugentes sanguinē de mamillis eius. Viso hoc miraculo: plurimi concurrerunt ad sanctum hilarium: qz tunc in ecclesia missam celebrauit dicentes ei que viderunt. Sanctus hilarius festinauit ad sepulchrū vt videret que audierat ab eis. Quo viso ⁊ audito fleuit amare ⁊ sternens se ad terram Fleuit ⁊ orauit dominū. et rogauit populum vt secum inuocarent misericordiaz vt opem dignaret ostendere quid hoc corpus egisset in hoc mundo q nō potuit cum terra misceri ⁊ quare serpētes sic sugerent illō. Cum aūt sanctus hilarius orasset. spūs redijt ad corpus ⁊ leuauit se corā oibus in sepulchro et clamauit dicens. Sctē hilari miserē mihi peccatrici ⁊ sua pctā cōfitenti. Rūt beatus hilari⁹. Dic mihi ⁊ cōfitere peccata tua. Ait illa. Filia fui nobilis domicelli ⁊ fui tenere nutrita in domo patris mei ⁊ qdam iuuenis cōcubuit mecū ⁊ genui ab eo duos pueros ⁊ occulte interfeci eos. timens infamiā hois. ⁊ illud peccatum celaui corā sacerdote meo ppt nimiā verecundiā. sperās illō emēdare ⁊ cōfiteri in senectute mea. Sz ego in iuuētute mea morte pūenta sum nec pctm illud cōfessa. Nūc dñe miserere mei ⁊ ora p me. qz ego cōfitebor tibi oia peccata mea hic in carne mea ⁊ sub psenti stola corā omi pplo. Cum autez hec dixisset puella. sanct⁹ hylarius posuit stolam super caput eius ⁊ ait. Indulgentiā ⁊ absolutionem ⁊c. Et statim serpentes euanuerunt ⁊ cadauer liquefactū ē ad instar niuis in psentia radiorū solariū. Et sic ptz q ille deflorator illius puelle fuit reus omniū maloꝝ d qbus rōem reddere tenebat ⁊c. Quinto est maius pctm ppter virtutis vginalis reputationē. Jdeo dicitur Eccl. xxvi. Nō est digna pōderatio anime cōtinentis. Ergo ei debet fructus centesimus. Satis deteriorat terrā q facit vt nō possit reddere sexagesimū fructū vl tricesimu cum prius redderet centesimum. Ergo grauius peccat q deflorat virginē que possit facere fructū centesimuz q qui fornicat cū corrupta. Habet etiam cōtinentia super statū coniugalē sex prerogatiuas. Habet nāq pmo maiorez dignitatem qz p cōtinentiam homines assimilantur angelis. Secūdo maiorez puritatem. Trahit eñ spiritus p actuz cōiugalem ad immundiciā carnis ⁊ efficitur quasi caro. Tercio maiorez libertatem habet quia potestatem sui corporis non habet vxor sed vir. Quarto habet maiorem vnitatem. Quia qui cum vxore est sollicitus est quomodo placeat vxori. et diuisus est. Quinto habet maiorem sanctitatē. quia coniugati tribulationem carnis habent ⁊ impulsionem maiorem q non coniugati Sexto hz maiorē vtilitatē. qz maius pmium ⁊ maior fructus sibi debet. s. centesim⁹. Ergo quilibet se diligenter abstineat a stupro virginū nō solum ppter peccatum in se. sed etiā ppter virginem virginū. s. mariam: qz ab ea maximū premiū cōsequit. Cui⁹ exemplū recitat i specu-

lo hystoriali.li.viij.c.cij.Erat quidam mi
les in bellis famosus q matrimoniũ ociũ
reputabat licet in ↄcupiscẽtijs femina-
rũ eẽt totus Hic ad quoddã torneamẽ
tũ in normanie ptibus ↄcelebrandũ cũ
multu apparatu ꝑgens cũ ꝑ quoddam
castrũ tã oculis q̃ꝫ corde trãsiret. iuuen
culã quãdã in itinere vidit.Cuius pul-
critudine captus cuidã famulo suo di-
xit. Uade et interroga patrẽ et matrẽ pu
elle q si mihi habere eaꝫ ↄsenserint vna
nocte eis dabo decẽ libras argẽti. et isu
per vestẽ vnam ad ornatũ filie sue.Qui
cũ iussa cõplesset. illa mutatorijs indu
ta et ad pñis sui imperiũ vt seruũ seque-
ret inducta. ipso duce ad militis diuer-
soriũ venit. et post cibũ et potũ:ambos
cõis lectus recepit. Cũq̃ꝫ ille ↄgressuri
cũ pudica ꝟgine parcet et illa suspirioso
corde sue dignitatis captiuitatẽ expe-
ctaret.Erat autẽ nox sabbati quã deuo
tio fideliũ memorievirginis matris cõ
secrauit. Miles ait.carissima qd nomẽ
est tibi:et cur tale super me sumpsisti la
mentum. Cur me sic accipis q̃si hosteꝫ
et nõ amicum.Cui illa voce tremula re
spondit.Maria vocor. digneq̃ꝫ lacri-
mis afficior.et planctum facio.quia me
lius est mihi mori q̃ꝫ turpiter viuere cũ
virginitatis decremento et maxime cuꝫ
marie cõtinentiam meaꝫ vouerim. et de
sponderim me vni viro virginẽ castã ex
hibere xp̃o. Uoluetam quidem mores
et habitũ sanctimonialium imitari.nisi
patris mei pauꝑtas reclamaret. Nam
agnosco lr̃as et de sancta Maria didici
horas a quodam pauperculo clerico.q
apud patrem meũ diuersoriũ hꝫ Tunc
spũs dñi descẽdit in mentem militis.et
excussit de cogitatiõe eiꝰ flãmas ignis
libidinis ita vt diceret Quia nox sabba
ti est et tu vocaris Maria ꝓpter noctis
et nominis huius honorabile sacramen
tum. iam nũc cessabo et cor meuꝫ a tua
inquietudine reuoco nec operabor i te
opa tenebrarum.qr vt dixisti voluntariuꝫ
est tibi xp̃o seruire in cetu monialium.
Satisfaciã desiderio tuo Dormiuit igi
tur tota nocte secura Et de mane eã mi
les in monasterio qd iuxta torneamen
ti locũ cõtubernio sanctimonialuꝫ tra-
didit ꝓmittẽs iureiurãdo q illũ locuꝫ
multis donarijs honoraret Sꝫ postea i
de digressus torneamenti ↄgressu occi-
sus ẽ et ibidẽ sepultus.Cũq̃ꝫ miles non
reuerteret. illa iuuẽcula beatã Mariã
lacrimosis interpellauit ꝑcibus vt de
militis statu reuelationẽ aliquã sibi da
ret.Cui beata virgo maria seipam ꝑ vi
sionem exhibuit dicens.Parce charis-
sima:parce fletibus et suspirijs. Ego sũ
mater Jesu.consolatrix tua scias q̃ꝫ
cito recessit a te ille tuus in xp̃o dilectꝰ
in torneamẽti congressu occubuit et in
eodeꝫ loco sepultur ã accepit.Qui quo
niam mihi detulit in te et bona tibi pro
pter me veraciter in morte compũctus
eternam meruit salutem.Ibis ergo ad
abbatissam et annunciabis ei quatenus
illuc cicius pergat. et corpus huc trans
latum in cimiterio trãsponat.vt ꝑ eccle
siasticorum suffragiorũ cõmunionẽ ad
iuuetur. Hoc autẽ in grande signuꝫ qd
tibi locuta sũ erit:Rosam sup sepulcrũ
vernantẽ reples in supficie. cuiꝰ radix
de ore sepulti pullulat in visceribꝰ ter-
re. Illa ergo gaudẽs dñe celestis impe
riũ abbatisse retulit. Sed abbatissa cre
dere noluit Iterũ ipa cũ lacrimis ad be
atam virginẽ recurrit.Cui illa sicut pri
us apparuit:mandans vt denuo ad ab-
batissam iret. Et addidit de quodã pec
cato eius occulto,quod ipsa confiteri et
cum lacrimis punire deberet et sic cum
puro corde et ꝓmpto gressu ire. Quod
abbatissa audiens et signum recog̃scẽs
confessione facta ad locum ꝓperauit et
indicio rose corpus militis inuentũ ad
monasterium suum translatum honori
fice ibidem sepeliuit.

Tercio peccāt in ope exteriori ꝯtra illud p̄ceptū adulterij q̄ grauius peccāt q̄ȝ simplices fornicatores aut defloratores v̄ginuȝ: vtȝ.xxxij.q.vij.ca.queadmodū. Et ibidē in.c.adulterij vbi dr̄ q̄ adulterij malū vincit fornicationē. Adhuc grauius ē qn̄ adulteriū ex vtraq̄ꝫ pte ꝯmittit. vt qn̄ tam vir q̄ȝ mulier sunt ligati mr̄imonio legittimo. Jdeo dr̄ ibidē in.c. Quēadmodū. Grauiꝰ q̄ȝ ē q̄ vxorē habēs ad cōiugem ꝓximi accedit q̄ȝ q̄ sine vxore thorꝝ alteriꝰ violat. vl' vxoratꝰ ad solutā accedēs: hec ibi. Et sic h̄r duplex adulteriū. Jll' peccatū grauat nō solū q2 ē ꝯ diuinū p̄ceptū ſ; ꝓpter septē alia mala vl' octo q̄ inde oriunt. Primo ꝓpt diuinarū legū trāsgressionē. ꝓpter homicidij ꝯsecutionē. ꝓpter heredis falsi institutionē ꝓpter grauē legis punitionē ꝓpter furti ꝯmissionē. ꝓpter fidei ⁊ sacramenti violationē. ꝓpt mr̄imonij separationē. ꝓpter purgatorij punitionē. Primo ꝓpter legū diuinaꝝ trāsgressionez. Nā in adulterio trāsgredit p̄ lex nature Mat.vij. Quod tibi nō vis fieri alteri ne feceris. Sȝ nullꝰ vellet q̄ alīq̄s haberet vxorē suā. ḡ hoc alteri nō dȝ facere. Scd̄o lex moysi. vt ptȝ Leui.xx. Si mechatus fuerit vir cū vxore alteriꝰ et adulteriū ppetrauerit cū ꝯiuge ꝓximi sui. morte moriat ⁊ mechus ⁊ adultera. Jdeo in sexto p̄cepto. nō mechaberis: ⁊ i.ix. nō ꝯcupisces vxorem ꝓximi tui. Jmo in adulterio trāsgrediūt omia p̄cepta diuina vtȝ in singulis. Tercio in h̄ trāsgredit lex euāgelij Mat.xix. Dico vobis inq̄t q̄cunq̄ꝫ dimiserit vxorē nisi ob fornicationē.i. adulteriū et aliā duxerit mechat;. ⁊ q̄ dimissam duxerit mechatur. A fortiori ille mechat q̄ nō causa mr̄imonij: ſ; causa libidis accipit aliam. Dubitat vtrū matrimoniuȝ soluat ꝓpter fornicationē carnalem cū dn̄s dicit excepta causa fornicationis. R̄ndit augꝰ: de anchona sup Math. q̄ matrimoniū solui p fornicationē pōt dupl'r intelligi. Primo q̄ȝtū ad cohabitationē ⁊ carnal' copule ꝯmixtionē. Secundo q̄ȝtū ad secundaꝝ nuptiarū celebrationē. ita q̄ liceat viro aliā accipe. Primo ꝓpt fornicationē solā vxor p̄t dimitti: vt hō nō ꝯmisceat sibi carnali copula. p̄mo q̄ ad thorꝝ ⁊ h̄ facere pōt ꝓpria auctoritate. ⁊ etiā q̄ ad cohabitationez ⁊ h̄ auctoritate eccl'ie. q2 sicut ꝯctū ē in facie eccl'ie. sic etiā dȝ dissolui i facie ecclesie q̄ ad cohabitationē. Secūdo mō q̄ȝtū ad scd̄aꝝ nuptiarū celebrationem mr̄imoniū nō soluit etiā ꝓpt fornicationē. vn̄ saluator illū mechū noiat q̄ vxorē dimissam fornicatiōis causa accepit ⁊ h̄ ꝓbat.xxxij.q.vij c. Apl's dicit. Et augꝰ. ex auctoritate apl'i. Nā apl'us dicit.j.ad Coꝝ.vij. His q̄ mr̄imonio ꝯiūcti sunt. p̄cipio nō ego ſ; dn̄s vxorem a viro nō discedere. Qȝ si discesserit scilicet fornicationis causa manē innuptaz. Grauit ḡ peccāt q̄ ex q̄cūq̄ꝫ alia causa p̄ter fornicationem vxores a viris separāt. Dāt.n. tales vtriq̄ꝫ causā fornicādi. Dubitat scd̄o vtꝝ soluat ꝓpt fornicationē sp̄ualē. R̄ndit idē doctor vbi s̄.⁊c. Scd̄o mō istud peccatū grauat pp multa homicidia q̄ inde generāt⁊ causant. vtȝ i exēplis multaꝝ hystoriaꝝ. vn̄ ꝓpt adulterium paridis ⁊ helene celeberrima troya fuit destructa. et multa milia hoim occisa sunt. Jtē ꝓpt adulteriū qd̄ viri ꝯmiscre cum vxore leuite fere tota tribus beniamin fuit interfecta. hystorię ponit Judicū. Jtē pp adulteriū dd̄ cū bersabee vrias ꝯiunx eiꝰ fuit interfectus ⁊ dictū erat ꝓpt h̄ ad dd̄. Dr̄ tibi a domino. Nō recedet gladiꝰ de domo tua ineternū. Jtē ꝓpter adulteriū lucrecie rex tarq̄nus fuit expulsus. ⁊ reges a roma expulsi vsq̄ꝫ ad quadringētos.lxx.

annos. Ite3 pharao grauit fuit punit⁹ ꝓpter vxorem abrae cū ꝗ voluit cōisse. Gen. xij. Sic abimelech rex ꝓpter eam dē Gen. xx. Itē q̄nta mala ⁊ hōicidia facta sunt ꝓpt dn̄am hollādie p3 mltis experientijs. q̄ a viro suo viuēte adhēsit anglia adherēs duci Glocestrie anno domini. Mcccc. xxvj. .fō di. xxxij. q. vij. c. Quid in oibus pctis adulterio grauiꝰ Scdm nāq3 locū obtinet ī penis. glo. idē in ꝓhibitōnibus secūde tabule tenet scdm locū. qz immediate post homicidiū di nō mechaberis. Dubitat vtrū hō interficiens vxorē ꝓpter adulteriu3 ⁊ fornicatiōem. pena homicidij debeat puniri. Rñdit augusti. de ancona sup mat. ꝙ si vir interficeret vxorē fornicatiam extra actū fornicatōis. ita ꝙ nō videret neq3 apphenderet eā actualiꝭ fornicarē. tūc ēt lege hūana ꝗ diuina esset puniendus pena homicidij. Nō enī debet ꝓprio iudicio quēq3 interficere. sed deb3 eam corā iudice accusare. ⁊ penas allegatā ⁊ impositā expetere. ⁊ hoc non liuore vindicte. ꝫ amore iusticie. Et ꝫ penā ⁊ culpam homicidij subterfugere vellet. Sed si vir inueniret vxorē actu fornicantē. ita ꝙ videret ⁊ cōphenderet eā in ope fornicatōis. si eā tūc occideret ꝓpter magnū iusticie ardorē quē haberet vidēdo carnē suā diuidi ⁊ turpiter tractari. lex humana nō apponit penā. Et ex hac lege hūana dicit licere qđ nō pcipiat. ꝫ etiā non ꝓhibet. ꝫ penā taxat ꝯsiderando magnū viri incitatiuū. Vn̄ dn̄m ꝙ si ipam interficeret lege hūana nō puniret pena homicidij. lege tn̄ diuina si qs q̄litercūq3 ꝓprio iudicio interficeret vxorem. pena homicidij esset puniēdus. ꝫ ille. Legit de henrico. iiij. imperatore sic dicit gobolinus i cronica sua ꝙ ipē q̄ndā militē instigauit ad ꝫ ꝙ impatricē de adulterio interpellaret. ꝫ impatrix rennuit ⁊ miles instat. Tandē impatrix dixit ꝙ impatore absente suā volūtatem esset adimpletura. Qđ impator intelligens a milite ad recedēdū se disposuit. ⁊ postq3 recessisse putabat vestimenta militis induit ⁊ ad cubiculū impatricis se diuertit. Impatrix vo quosdā iuuenes fortes vestibus femineis indutos habuit penes se ⁊ impatorē sub specie militis venientē p eosdem apphensum fecit fortiter bacularī. donec clamaret ꝙ ipē esset impator. Qn̄ ipa impatrix accurrēs defendit eū. ⁊ postea de hoc facto eū acriter increpauit. Ipē vo militē iussit occidi. Q quot homicidia occulta occurūt inter psonas legitimas ꝓpter adulteriū. Nam mulier vt habeat adulteꝝ suū virū legitimū occulte interficit ⁊ adulterū in vez virū accipit. ⁊ ecōtra. Quod matrimoniū nullo mō stare pōt vt p3 xxxj. q. j. c. Si qs viuente. Et extra de eo qui duxit in matrimoniū. quā3 polluit p adulteriū. in j. c. si machinata ē in viri sui morte vel si interuenit iuramentū. vel fidei datio impedit ⁊ hoc si ue adulteriū interuenisat añ fidei donatione siuepost. vt3 ex̄ de eo q̄ dux. i ma. c. si qs vxorē. Idem de simplici pmissione ⁊ iuramento vt notauit hugo qz noīe fidei intelligit q̄libet ꝓmissio ⁊ ē quasi q̄dā desponsatio de futuro. Ide3 etiam est si cū adultero cōuenіat ꝙ de facto ducat viuente altero ꝯiugū. extra de eo q̄ duxit. c. ⁊ cū hñt. Si tn̄ adultera nescit eū hr̄e vxorē non impedit matrimoniū ob fauorē nesciētis extra eodem. c. j. Tercio illud pctm̄ ē piculosum ꝓpter heredis institutionē. Eccle. xxiij. Mulier relinquēs virū suū peccabit. statuēs hereditatē ex alieno mrīmonio qz nō ē paruū pctm̄ facere heredem falsum. Jdo di Jud. xj. de Jepte. heres in domo prīs nr̄i esse nō poteris qz de adultera matre natꝰ es. Fuit quidam vxorē hn̄s ⁊ de eo tres filios hn̄it fm opiniōnē suā. Cui vxor eiꝰ cū q̄das

dic cū eo litigaret.obiecit ei ꝙ tm̄ vn⁹
de illis tribus suus verus eet filius.⁊
alij duo non essent sui. Requisita quis
suus esset nō voluit ei indicare. Uerum
tn̄ cū pater infirmaret̄ ad mortē ⁊ vxoꝛ
defuncta esset.ipe faciēs testamētū oia
dimisit illi q̄ fili⁹ suus erat. Post moꝛ-
tem vo facta ē ꝯtentio inter illos tres.
quos tanq̄ filios suos nutriebat. Qui-
libet em̄ dicebat ꝙ ipe esset legitimus.
⁊ sibi hereditas esset danda. vn̄ cum de
latū esset ad iudicē. ꝑcepit iudex ꝙ pr̄
mortuus alligaret̄ ad arborem ⁊ q̄ dire
ctius sagittaret eū ille hereditatē hr̄et.
Un̄ alligato pr̄e ad arborē duo sagitta-
uerūt eū. Tercius vo vidēs prēm suū
sagittari.iratus est vltra modū contra
alios dicēs.ꝙ nullo mō sagittaret prēz
suū.Ex quo cognitū est ꝙ ipe erat ver⁹
filius ei⁹.⁊ data ei hereditas tota. Sic
ꝓpter ingratitudinē tales filij illegiti-
mi merent̄ hereditate priuari. Sed q̄d
faciet mulier talis q̄ sic genuit filiuz in
adulterio.quia nisi impediat falsum he
redem a perceptōne hereditatis. iniu-
riabit̄ veris heredibus in portōne. Rn̄
detur.ꝙ tali muliere non est denegāda
penitētia ꝑ discretū sacerdotē.vt pz ex
tra de pe.⁊ re.c.officij.vbi est similis ca
sus de muliere que supposuit ꝑtū alie-
nū.quē marit⁹ educēs credidit eē suū.
Ibi rn̄dit clemens.iij.ꝙ mulieri tali n̄
sit penitentia deneganda per discretuz
sacerdotez dūmodo talis hereditas ad
putatiuū filiū nō deuoluat̄.quia nisi re
stituat̄ ablatum pctm̄ non dimittit̄ sc ꝑ
hoc pnia nō agit̄ ȝ fīat̄. vtz.xiiij.q. vj.
ca.si res. Quia sesequeret̄ ex hoc ꝙ ali
q̄s in hac vita hr̄et desperare si suū pec
catū esset irremēdabile. Cuius falsitas
patet ꝑ aug.in li. de vera ⁊ falsa pnia ⁊
fuit erroꝛ nouatiani. Rn̄detur ergo ꝙ
ꝑdicta femina ē inducēda. si q̄ mō pōt
ꝙ ꝑdictū filiū inducat vt ingrediat̄ re-
ligionem vel talē statū ꝙ hereditatem
talē nō possideat. Uel posset inducere
veꝝ patrem.s.pueri ꝙ tm̄ sibi daret de
bonis suis.vel si femina tm̄ hr̄et debo-
no suo vel laboꝛe.aut de dote.aut de pa
fernalibus de quibus ipa daret illi ille
gitimo.vel pōt illud reuelare alicui di
screto confessoꝛi vt ille inducat spuriū
vel suppositū quibuscūq̄ modis possꝫ
ꝙ declinet hereditatez. recepto ꝑus ab
eo iuramento de secreto tenendo.sicut
dicit Ray. Potest tamē fm Hosti.dice
re viro si nō timet ꝑiculum. vel si vir ē
cōscius adulterij sicut q̄dam femina in
brittānia fecit. De q̄ dicit franc.petrar.
lib.ij.c.xxxix.qꝛ ipa duodecim filios a
totidem viris habuit, Et instante moꝛ-
tis hoꝛa vocari virū suū iubet. Non ē
inq̄t ampli⁹.tps ludi. Nullus hoꝝ filio
rū inq̄t ad te spectat preter maioꝛem
solū. Primo em̄ anno nostri connubij
casta fui. Sedebāt foꝛte tūc pueri oēs
humi circa ignē moꝛe gentis aliq̄dmā
ducantes. Stupente viro ⁊ illis rei no
uitate suspensis.illa ꝑ oꝛdinē prēs no-
minabat. Quod audiens oīm minim⁹
qui triennis erat.panē quē dextra ⁊ ra
pam quā sinistra manu hēbat in terraz
posuit.⁊ tremēs ꝯsiderio. ac ābab⁹ ma
nib⁹ in altū erectis adoꝛantis moꝛe. da
mihi inquit genitrix queso prēm bonū
ac diuitē. Et cū illa in fine verboꝝ no-
minasset prēm ꝑuuli famosum quendā
diuitem.resumpto in manus cibo. Hn̄
habet inquit bonus est pater.h franci.
Sed posito ꝙ spurius vel suppositus
nō vult credere mulieri sicut credere te
net̄ nisi esset multū honesta. vel si sibi
nō pōt sine ꝑiculo, Tūc mulier satisfa-
ciat veris heredib⁹ de spōsalitio suo vel
de alijs.⁊ doleat ꝙ nō pt̄ om̄ino satisfa
cere ⁊ habeat volūtatem satisfaciēdi .⁊
erit in statu salutis sicut dicūt Raym̄.
⁊vil.⁊ Hosti, Pōt etiā de ꝯsensu legiti
moꝝ filioꝝ facere illegitimos filios co
heredes legitimoꝝ filioꝝ.vel heredum

aliorū nisi repugnat loci cōsuetudo. Et si oēs vie defecerint. tūc tn̄ cū tali feia faciendū esset sicut cū illo q̄ damnū intulit ꝛ nō pōt soluere. vt3: xiij. q. vj. c. si res. Et sic p3 grauitas h⁹ pcti ex falsi heredis institutōe. Sequūt etiā plura alia mala. s. incestus. ꝛ affinitate cōiuncti matrimonio copulant ꝛ frater ducit sororē ꝛ huiusmōi multa infinita mala

Quarto est graue illud ꝓpter grauem legis punitionē. Nam si adulteriū fuit occultum puniebatur in lege moysi taliter. sicut dī Nume. v. Si latet adulteriū ꝛ testibus argui nō potest. ꝛ spirit⁹ ꝫlotipie. i. suspicio concitauerit virum ꝫtra vxorē suā que polluta est. adducet eam ad sacerdotem ꝛ offeret pro ea oblationem. decimā partem sati farine ordeacee. Non fundet desuper oleū nec thus imponet. Sacerdos autē statuet eam corā dn̄o ꝛ ponet in manibus eius in vase fictili aq̄s viuas ꝛ de oblatione farine pugillum incendet super altare ꝛ mittet in aquā modicum pulueris de pauimento tabernaculi ꝛ nudabit caput eius. scribetq̄ in mēbranula ꝭm sacerdotem nomen dei. facietq̄ eam iurare q̄ nihil noeuerit viro in hijs que sibi obijciūt. Et dicet sacerdos. Si polluta non es. deserto viri thoro. non te nocebant aque iste amarissime. Sin aūt declinasti a viro tuo. ingrediātur aque iste maledicte in ventrem tuum ꝛ ipsum tumescere faciant ꝛ putrescat femur tuum. Et dicet mulier. Amen. Quod ꝛ factum fuit. vt patet ibidem. Sin aūt manifestum fuit. tūc puniebatur morte vt pat3 Leui. xx. Si mechatus fuerit vir cū vxore alterius ꝛ adulterium ꝑpetrauerit cū vxore ꝓximi sui. morte moriatur mechus ꝛ adultera. Nam tales lapidabant vt3 Jo. viij. Moyses mandauit hmōi lapidari. Sed si nūc tales deberent lapidari. timeo q̄ lapides deficerent. Item permittebantur occidi vxores in adulterio deprehense per maritos. vt p3. ff. de adulterijs. l. marito. ad legem iul'. vbi dī. q̄ licite maritus inficit adulterū cum adultera deprehensū in domo sua. Idem cōcedit lex mosayca. Sed lex canonica prohibet. Item aliq̄ gentes decapitāt eos. ꝛ alique submergūt. alique suspendunt ꝛc. que oēs sunt pene mortis. Legitur in spe. histo. lib. xxiij. c. xv. q̄ anno. xj. constantini fuit sanct⁹ gengulphus in burgundia. Hic sanctus fontem quendā emit in gallia ꝛ eū ori fecit in burgūdia. Cuius venditor dum emptorem irrideret repente vidit fontē suū exsiccatū. Cū ergo q̄dā die iux̄ fonte illū i horto suo sederet cū vxore sua adultera. cepit illā arguere de adulterij sui infamia. Que crimen cū illa vehementer negaret facillimā purgatōnem ei apposuit dicēs. Si vis vt credā te sub hac infamia falso laborare. denuda brachium tuum. ꝛ affer mihi lapillum de fundo fonticuli huius. ꝛ si illesum brachiū retraxeris credā q̄ innocēs sis. Que illa audiēs secure brachium immersit fonti. ꝛ statim cōbustū velut ab igne retraxit. Tūc sanctus ad illā. Ecce inde apparet veritas flagitij tui. Habe ergo tua ꝛ mane p te ꝛ cū adultero. Nā socia mea vltra non eris. ꝭ data dimidia pte substantie sue māsit p se. Nō multo post dormiēs in domo sua occisus ē a q̄dā clerico q̄ cū vxore sua adulterare solebat. Cui⁹ corpus dū feretro ad sepulturā portaret. multi infirmi de tactu sanati sunt. Dūq̄ ꝭ illius vxori refert ab ancilla sua. s. dnm̄ suū tanq̄ martyrē sctm̄ miracula facere. irridēs illa. ꝛ subsannāa air. Gengulphus miracula facit ac vt an⁹ meus cantat. Moxq̄ ab ano suo turpes sonos ꝛ nūerosos vellet nollet cepit emittere. Quo et postea ꝯtigit oī vita sua in sexta feria. vt q̄tiēs in eadē feria i q̄ vir eius martyr effectus est aliq̄d verbum

ab ore pferret. totiens ab ano turpē so
nū audiret. hec ibidem in specu. Tales
etiā deberent acriter puniri in sinodis
coꝝ. ꝫ ꝓch dolor capiūt pecuniā eoꝝ.
ꝛ dimittūt eos in peccatis. Tales etiā
adulteros ꝯfessores grauiter affligere
deberēt. s. cū pnia septē annoꝝ. vt patꝫ
xxii. q. i. c. p̄dicandū vbi dr̄. Talem de
piurio pniam imponere deberet qualē
de adulterio. hoc ē verū dicit glo. q̄ ad
numeꝝ annoꝝ. nō quoad asperitatem
penitētie. ꝫ piurus penitere dꝫ xl. die-
bus ꝛ septē sequētibus annis. vt patet
vi. q. i. c. Si q̄s piurauerit. Ergo etiam
adulter deberet tm̄ tēpus penitere. Ad
huc grauius essent puniēdi illi q̄ scien
ter tolerant adulteriū vxoris. De qui-
bus. xxxii. q. ii. c. Oꝫ si in adulterio pse
uerare elegerit. patronus turpitudinis
ꝛ lenocinij reus maritus habet. Nā q̄
sciens tenet adulterā vel q̄ recipit pecu
niam leno dicit. ff. de adulter. l. ii. ꝛ. §.
Lenocinij. Vilissimus autem est qui
vxorem suā sponte relinquit. ad turpi-
tudinem. p qua deberet certare vsq; ad
mortē ꝛ tueri pudiciciā eius. Quito
est graue illud ꝓpter cōmissionem. quia
dr̄. i. ad Coꝝ. vii. Mulier nō habet po-
testatem sui sed vir. ꝛ ecōtra. Nam i ma
trimonio vir dat mulieri. ꝛ mulier viro
corpus suū. quo nihil melius habꝫ sub
celo p̄ter animā. Et totam sui corporis
potestatē trāsfert in alteꝝ. Licet ei vir
sit caput mulieris quo ad regimē ꝛ ca-
stigatōem in corpibus tn̄ suis parē ha-
bent ptātē. Cape aūt rem q̄ in potesta-
te alterius ē inuito dn̄o nō ē aliud nisi
furtū. Sed miꝝ ē q̄ furtū reꝝ punitur
suspendio ꝛ morte. ꝫ tale furtū. s. adul-
terii tā grauius est ꝛ nō punit. Sed cur
nō punit. q2 ipsimet rectores cōitatum
adulterio maculati sunt. hn̄t em̄ duas
aut tres ꝯcubinas cū ꝓpria vxore. Du
bitatur quid faciet mulier vt virū suū
posset reuocare ab adulterio. Non em̄

debet dicere si vir meus adulterium cō
mittit ego similiter faciam ꝛ eligam so
ciū bonū. Rn̄detur q̄ primo debet euꝫ
verbis dulciter admonere ꝓponendo
ei timorē dei. Secundo debet eum ob-
iurgare. expectando tēpus oportunuꝫ
scꝫ qn̄ nō est ebrius. Tercio si nō ꝓdest
dicat rectori ecclesie. ꝛ ecclesie iudici-
bus si est manifestū. Quarto si nō pro-
dest confugiat ad deum deuotis orōni
bus vt virū suū ꝯuertat a via sua mala.
ꝫ q̄dam mulieres hoc nō faciunt ꝛ ali-
qn̄ ꝓpter timorē viroꝝ. sed magis timē
dus est deus. Aliqn̄ etiā supant mulie-
res falsis excusatōibus. iurant ꝛ periu
rant. Aliqn̄ dicūt nos sumus viri. esto
te vos femie ꝛ nō deberis regere nos.
vos estis membra. nō capita. Nos dn̄i
vos ancille. O qualis excusatio. velles
ne q̄ mulier hoc idem tibi faceret. Cer
te nō. Debet ergo talis mulier instāter
rogare deū vt eū auertat a via sua mala
aut inferat ei tēpalem cōfusionem. aut
penā q̄ desistat. Sicut legim⁹ de quo-
dam milite q̄ de latere coniugis de no
cte surgebat. ꝛ cōpleto adulterio cū alt
era muliere domū suā lucēte luna redi
bat. Cui⁹ faciē p fenestrā intrātis vxor
eminus ꝯtēplata clamat horrifice. Ad
cui⁹ clamorē ancilla dom⁹. ꝛ familia cō
currentes. moxq; ad intuitū dn̄i pariter
clamauerūt. q̄si a ꝯspectu demonis cō-
territi. Qd̄ vt miles vidit animo aduer
tit facieꝫ suam a ꝓpria forma recessisse
diuino iudicio. ꝛ fm̄ vilitatē pctī con-
fusionis ignominiā induisse. De mane
ergo ꝓperauit ad eccliam. vt confessus
sacerdoti formā ꝓpriā recipe merētur
Cui cū vacce ꝛ pecudes ville ꝓceden-
tes ad pascua obuiarent mox reddide
re mugitus ꝛ diffugerūt ꝛ idē pastores
pecudum fecerunt. Sacerdos auteꝫ in
ostio eccīe ad dicendas horas residēs
mox vt illū vidit. se signauit ꝛ intrans
ostiū post se clausit. Tunc miles se pro

sternens ante fores eccle. Miserere inquit pater sancte mihi miserrimo pctōri. Nō em̄ sum ille q̄ videor ꝗ hoc mihi peccatis meis exigētib⁹ accidit. vt in me laruata quasi facies deformet. ꝗ penitenti iniūge quid vis. ꝛ sic de me qd̄ voluerit deus expectabo. Nec mora. vbi miles cū contritione ꝛ lacrimis est confessus ꝛ larualis illa confusio detersa ꝛ ꝓpriam faciē cū sua integritate recepit. Vidimus plures ex his q̄ militē optime cognouerūt. Sexto est graue peccatū adulterium ꝓpter fidei ꝛ sacramenti violationē. Ideo dr̄ adulterium quasi alterius thori violatio. Sūt. em̄ tria ex q̄bus excusatur actus matrimonij. fm̄ ꝙ dicit mgr̄ sen. li. iiij. dis. iij. dicens. Tria bona sunt inq̄t coniugij. vn̄ Aug. Nuptiale bonū triptitū est. scꝫ fides. sacrm̄ ꝛ proles In fide attēditur ne post vinculū cōiugale cū alio vel cū alia coeatur. Sed ꝯtra illud bonū facit adulter ꝛ adultera. Sepe em̄ accidit ꝙ viri habēt vxores pulcras ꝛ lectos nitidos. ꝛ tn̄ vadūt ad mulieres turpes ꝛ fetidas. q: tales sciūt se reddere affabiles sic etiā aliq̄ mulieres habent viros bonos yconomos qui sunt boni gubernatores. ꝛ tamē alios admittūt. Sequitur in mgr̄o. Consistit etiam in ꝓle vt vnanimiter suscipiat. ꝛ religiose educatur. In sacramento. vt coniugiū nō separet vt dimissus vel dimissa. Nec causa ꝓlis cōiungatur alteri. Separatio autem gemina est corꝑalis ꝛ sacramentalis. Corꝑaliter possunt separi causa fornicatōis vel ex cōi ꝯsensu cā religiōis. siue ad tp̄s siue vsq3 ad finē. Sacramētaliter ho separe neq̄unt dū viuūt si legitime sunt ꝑsone. Hec magister q: manet vinculū coniugale in ꝑpetuū. Dubitat vtrū mulier adulterādo vel mechādo magis vel grauī⁹ peccet q̄3 vir. Rn̄dit Aug. de anchona sup magr̄ dicens. ꝙ mulier adultera maius ꝛ grauī⁹ peccatū cōmittit q̄3 vir ꝓpter tria. Nam ad mulieris adulteriū cōcurrunt pcrā aggrauantia q̄ per se nō cōcurrūt ad viri adulteriū. s. furtū homicidiū ꝛ sacrilegiū. Est ergo mulier adulterans furatrix ꝛ homicidij ꝓuocatrix. ꝛ est sacrilega. Est aūt furtū acceptio rei aliene īuito dn̄o. quia ergo filijs debet patria hereditas ex qua mulier adulterat. hereditatē paternā dat alienis filijs ꝛ sic īnuito dn̄o. Merito ergo quādo casus talis venerit sollicite deberet ꝓcurare vt tales filij efficerent religiosi. aliter furti iudicio condemnāda est. Secūdo est homicidij ꝓuocatrix. quia cum vxor cū viro sit vna caro. non pōt vir maiorem iniuriam recipe ꝑ carnē suā ꝓpriā q̄3 videre vel audire adulteriū. Vn̄ ꝓpt maius incendiū quod habet vir de adultera ꝛ mecha vxore. lex ciuilis penā homicidij non apposuit viro interficienti vxorem actualiter adulterātē ꝛ mechātem. Lex tamē euāgelij hoc nō admittit. quia sublata est lex ciuilis ꝑ xp̄um. quādo dixit ad adulterā accusatā. Nec ego te condemnabo. Ioh. viij. Tercio efficitur sacrilega. quia aliquando ꝓpt multiplicatōem humani generis ad cultum dei licitū fuit vni viro plures vxores habere. sicut fuit in abraam Iob ꝛ alijs āntiq̄s ꝑrib⁹. ꝗ nunq̄3 de lege licuit vni mulieri plꝫes viros hr̄e. vnd̄ mulier mechās ꝛ adulterās vir fm̄ oē tp̄s ē ꝓuaricatrix legis diuie. ꝛ violatrix legis xp̄i. ꝛ legis mosayce. ꝗ nō fm̄ oīe tp̄s vir efficit sacrilegus adulterans. Ergo tria aggrauāt adulteriū mulieris magꝫ q̄3 viri. s. furtū homicidiū ꝛ sacrilegiū.

Scd̄o q̄ritur vtrū plus peccet frāgēdo fidem mr̄imonij vir q̄3 mulier. Rn̄dit idem doctor vbi. s. dicens. ꝙ aliud est querere q̄s malus peccatū cōmittit scꝫ mulier vel vir adulterās. ꝛ aliud est querere quis hoꝝ plus peccat. quia maius pctm̄ refert ad opationem ꝛ actum

peccati sed plus peccare refert ad cõditionẽ et statum peccãtis. Maius ergo pctm cõmittit mulier adultera q̃ vir propter illa tria que dicta sunt. Sed plus peccat vir q̃ mulier adulterando propter triplicem conditionem quia vir pcellit mulierẽ. Primo vir est deo ppinquior Scdo in cõplexione fortior. Tercio in doctrina et etiã in rõne doctior. Fuit enim vir immediate a deo creatus sine medio. ß mulier producta est mediante viro. vñ dicit apls. q mulier debet velare caput suũ. qz est gloria dei. Est enim ppria passio mulieris carnalis concupiscentia et hoc est ex debilitate cõplexionis. Non enim ipa sic faciliter vitare potest et vincere sicut vir. In doctrina et ratione est doctior et efficacior. Unde dicit apostolus q mulieres in ecclesijs taceant. et si quid volũt dicere domi viros suos interrogent. Sic plus peccat platus clericus q̃ laicus et populus religiosus q̃ secularis eodez genere peccati. qz sunt supiores q̃tum ad statuz. et deo ppinquiores. Ergo eodem mõ plus peccat vir adulterans q̃ mulier. qz ipe superior ẽ et deo ppinquior. Item quia est fortior. Un si ipe quia fortior est nõ vincit ɔcupiscentiã carnalẽ. sic excusat mulier saltez a tanto plus q̃ vir si ipsa nõ vincat. Tercio plus peccat vir q̃ mulier q: debet ipam instruere et docere. Vñ sicut eodẽ genere pcti plus peccat magister q̃ discipulus. sic plus vir adulterans. Debent ergo mulieres seruare quod xps dixit iudeis de scribis et phariseis. Quecũq; dixerint vobis docẽdo seruate et facite. Fm opa eoz nolite facere. Dicũt viri mulieribus q seruẽt continentiã. ß ipi nihil faciũt et imponunt eis onera grauia. et digito suo nolunt ea mouere. Magnitudo eni huius peccati pz in tali exemplo. Quidam negociator hñit vxorem q tpe qdã summo mane surgẽs ad negociũ suũ dimisit vxorem in lecto. Cognouit aũt hoc vicinus suus vxorem negociatoris inordinato dilexit amore. et intrauit domũ ad lectuz negociatoris et cognouit vxorẽ. nesciẽte muliere q vir alius erat. Rediẽs vo maritus q̃siuit ab ea qd fcm eẽt et cognouit q vir alius decepit eã. et petijt vindictã a deo. Adult vo intrãs ecclesiam arreptus ẽ a diabolo. et exclamauit q vxorẽ eius decepisset. et caput tanq̃ insanus cũ lapidibus pcussit et miserabili morte expirauit. Septimo ẽ q̃ue illud pctm sepat matrimonij sepatõem et adulterij accusatõem qz maritus pt accusare et dimittere vxorẽ pter fornicatiõs et ecõuerso. Dicẽte dño in euãge. mat. xix. Qis qui dimiserit vxorẽ suã excepta cã fornicationis. facit eã mechari. et sicr vxor põt accusare virũ. qz in tali cã ad paria iudicant. vt patet. xxxij. q. v. ca. si vxorẽ qs Sl igit adulteriũ est manifestum et incorrigibile. ita q negari non potest vir eaz dimittere potest. et potest petere. diuortiũ scribẽdo libellũ. Forma autẽ libelli põt esse talis. Anno dñi Ihu xpi. Mcccc.lxf. redente dño. M. papa in aplica sede. Et dño Conrado epo osnaburgensi. v. ydus octobris indictõe. x. Ego. p. accuso bertã vxorẽ meaz apud te dñe osnaburgẽ. epe. et dico eã cõmisisse adulteriũ cum martino in villa ta li. qd paratus sum legitime pbare. Unde peto a cohabitatione eius et seruitute q̃ ei sunt obligatus absolui. Et hec forma libelli habet. ca. tue fraternitatis. extra de pcura. Queritur in quibus casibus adultera a viro accusari potest vel dimitti. Respondetur fm Raym in septem casibus. Primus est si vir conuincitur de fornicatione. vt patet. xxxij. q. vj. per totum. Secũdus si ipe prostitu it eam extra de eo qui cogno. consang. vxo. sue. c. discretionem. Tercius cum ipa credebat virum defunctũ. et nupsit alij et maritus redijt. tenetur eã recipe.

Quartus si cognita fuit latenter ab ali quo quē credebat esse virū suum. vt pa tet. xxxiij.q.ij.in lectū. Quintus si fue rit vi oppressa ꝛ intellige de vi absolu ta.alias nō excusatur. vt patet.xxxij.q. v.ꝑposito. Sextus qñ recōciliauit eaꝫ sibi post adulteriū vel eā publice adul terantē retinet in consortio maritali. vt patet.xxxij.q.j.ij.iij. Septimus si quis vxorē repudiat ꝛ illa nubat alteri. ꝛ po stea vir cōuertatur ad fidem similiter ꝛ mulier. tenetur accipe illam. vt patꝫ ex tra de diuor.ca.gaudemꝰ. Octauo ē graue peccatū ꝓpter grauē ignis pur gatorij ꝛ inferni punitionem. quod pꝫ in tali exemplo. Naꝫ carbonarius qui dam faciens carbones in silua. vidit in media nocte quendaꝫ hominē in equo insidentem. habentem gladiū in manu sua. qui equitauit ad igneꝫ in quo erat mulier nuda. ꝛ transfixit eam terribilit. ꝛ sic fecit sepius ꝛ erat dolor nimius. Hoc vidēs carbonarius intimauit cui dam comiti qui vidit visionem ꝛ cōiu rauit hominem vt diceret quid hoc eēt Et rñdit. hec mulier vxor erat cuiusdā viri ꝛ mecū vixit i adulterio ꝛ ego cum ipa crucior nimis ꝛ cōfessi sumus anteq̄ moreremur. ſꝫ cito mortui pniam quā i plere debuissemꝰ nō potuimꝰ implere Sꝫ si feceris ꝓ nobꝭ missas celebrari ꝛ oīones fideliū ꝓ nobꝭ ꝓcurauerís libe rari possumꝰ. Et cuꝫ h reuersus fueris ꝛ nō inueneris nos redēpti sumꝰ. Pu nit etiā pena eternali. Apoc. Pars eo rū in stagno ignis ꝛ sulphuris ardētis ē. Legit ꝙ duo adulter ꝛ adultera mu tuo peccauerunt in sacratissima nocte pasce. cū ille iaceret in ope nephario di xit ad mulierē. vtinā possemꝰ sic pseue rare filii actuꝫ in ppetuum. Rñdit illa. vtinā possemus. Mox spūs malignꝰ ambos extinxit ꝛ neq̄q̄ potuerūt ab i uicē separi. Et sic fuerūt ꝯfusi tempali ter ꝛ eternaliter simul damnati.

In matrimonio agentes inordinate actum cōiugalem peccant.

Quarto peccant

Contra illud pceptū. Non mechabe ris. qui i mrīmonio agūt istū actū inor dinate ꝛ ꝯ institutōꝫ nature. dic Lactā tiꝰ in diuinaꝝ insti. Cū deꝰ excogitasset duoꝝ sexuū rōꝫ. attribuit his vt se inuicē appeterēt ꝛ ꝯiūctōne gauderēt. Ita ar dētissimā cupiditatē cūctaꝝ aiantium corꝑibꝰ admiscuit. vt i hos affectꝰ aui dissime ruerēt eā rōe ꝓpagari ꝛ mltipli cari genera possēt. Que cupiditas ꝛ ap petētia i hoīe vehemētior ꝛ acrior iuenī tur. vel q2 hoīm mltitudinē voluit esse maiorē. vel qñ virtutē soli hoī dedit vt eēt laus ꝛ glīa i coercēdis voluptatibꝰ. H ille. Tal' āt ꝯiūctio pōt fieri q̄druplici i tentōe. Pmo cā suscipiēdi ꝓlis ꝛ tal' nō hꝫ culpā. vtꝫ.j.ad cor.vij. si nupserit vir go nō peccat. Si ei sine pctō nō possꝫ fieri ꝯiugalis ꝯcubitꝰ. nō pcepisset dñs pꝰ di luuiū eū copl'ari dicēs. Crescite ꝛ mlti plicami. cū sine carnali ꝯcupia nō pñt cōmisceri. Scdo hꝫ fieri cā reddēdi de bitū ꝛ sic ē actꝰ iusticie. ꝛ si nō possit fi eri sine pctō apl's nō dixisset vbi.s. vxo ri vir dbitū reddat. idō dic aug. ꝛ ponūt eiꝰ vba. xxxiij.q.v. si dicat vbi dic aug. Redde debitum. si nō exigis redde ꝓ sanctificatione pfecta. deus tibi cōpu tabit. Tercio habꝫ fieri cā vitāde forni catōnis. De quo dic apl's vbi.s. ꝓpter fornicatōem vitādā vnusq̄sq̄ ꝓpriā ha beat. Quarto mō hꝫ fieri cā saturande libidinis si hoc est infra limites matri monij.s. ꝙ cū alia muliere hoc non face ret. tūc est veniale peccatū s'm Thom. Si aūt delectatōꝫ q̄rit in ea vt in mere trice. extendēdo.s. affectū ꝙ si non essꝫ vxor idē faceret. dicit Thom. ꝙ tūc est mortale. ꝛ sic peccat ꝯtra illud pceptuꝫ pmo in mrīmonio. nō mechaberi. Idē dicit hiero. ꝛ ponūt eius verba. xxxij.

q.iiij.c. Origo qđē. Nihil est fedi⁹ q̄ȝ amare vxorē quasi adulteram. Sequitur. Imitētur saltē pecudes. Ibidem. Adulter est inquit in suā vxorē amator ardentior. Glo. ibidē dicit. Adulter dī nō reatu criminis illius capitalis ꝫ similitudine adulterine libidis. Sicē em̄ adulter in adulterā ardet sic iste in propriā. Tales faciunt sicē cerusa dn̄a. Cui cū p villicū portatus fuerat vn⁹ calat⁹ cerusoꝝ. dn̄a cerusa cuȝ calato intrauit cameraȝ ꝓpter ingluuiē. ꝛ mox ipleuit os cerusis. ingluciendo ossa cū pelliculis. ꝛ rusticus vidit quecūq̄ȝ fecit. Deinde cū maritus esset in mēsa cū rustico ista bona dn̄a pñtauit aliq̄ ď cerusis ad comedendū. volēs aūt dn̄a se ostendere moderate. cepit vnū cerusuȝ. aspiciens dixit ad villicū. Quō comeditis de cerusis in villā. Rn̄dit rusticus. Bona dn̄a nos capimus q̄ȝtū possum⁹ implere os nr̄m. ꝛ glutimus cū ossibus ꝛ pelliculis sicut vos fecistis in camera pauloan̄. Sic multi viri ꝛ mulieres in pñtia hoim sunt valde tpati. dicentes. Nos vix semel in anno facimus illum actū. ꝫ in absentia sunt luxuriosissimi. Cōtra aplm̄. j. ad Coꝛ. vij. Qui habēt vxores sint tanq̄ȝ non hn̄tes. Et sic thobias vsus est coniugio suo. de quo dicit Thob. viij. Qui ait ad sarā vxorem suam. Surge hodie ꝛ cras ꝛ postcras. ꝛ oremus dn̄m. Et sequitur. Filij em̄ sanctoꝝ sumus. ꝛ nō possumus ita cōiūgi sicut gentes que ignorant deuȝ. Unde ꝛ asmodeus demon fornicatōis septeȝ viros dicte sare ꝓpter ipetuosum ardorē libidinis occidit. vtȝ ibidē parū an̄.

Secūdo peccant in matrimonio ꝯ illud p̄ceptū nō mechaberis. quādo exercēt illum actū in festiuitatibus sctōꝝ De quo Augus. ꝛ ponit. xxxiij. q. iiij. c. Quotiēscūq̄ȝ dies natalis dn̄i. aut reliq̄ue festiuitates aduenerint. nō solū ab nfelici ꝯcubinaꝝ ꝯsortio. ꝫ etiam a propriis vxoribus abstinere debem⁹. Ibidem. c. frēs. ꝛ. c. sctā. ꝛ in. c. xp̄iano. Qr aūt hoc sit peccatū cōmittere sic actus luxurie etiam pateȝ triplici exemplo. de quibus nota in tercio p̄cepto. in sermone de indiscreta multiplicatione festorū. Ideo dicit beatus Aug. ꝛ ponitur eius verba. xxxiij. q. iiij. c. Xp̄iano cum vxore sua conuenire. aliquādo licet. aliquando non licet. Propter ꝓcessiones em̄ ꝛ dies ieiunioꝝ aliquando non liceȝ eis conuenire. quia etiam a licitis abstinendū ē vt facilius possit impetrari qđ postulat. vñ. j. ad coꝝ. vij. Ex consensu abstinēdū ad tp̄s vt vacetis oꝛoni. hec Aug. Rō aūt hui⁹ ē qꝛ dies ꝓcessionū ꝛ oꝛonū ꝛ ieiunioꝝ instituti sunt ꝓpter eleuatōeȝ mētis a carnalib⁹ ad sp̄ūalia. In vsu do ꝯiugali fit depssio mentis a sp̄ūalibus ad carnalia. Idō cōueniens ē institutū vt in illis dieb⁹ abstineāt cōiuges abvsu carnali. Idē faciēdū ē tpe cōionis. vtȝ. xxxiij. q. iiij. c. sciatis. vbi dicit hiero. Sciatis frēs charissimi q̄ quicūq̄ȝ vxori debituȝ reddit. vacare non pt oꝛoni nec de carnib⁹ agni ꝯmedere pȝ. Si panis ꝓpositōnis ab his q̄ vxores suas tetigerūt comedi non poterat quātomagis ille panis q̄ de celo descēdit nō potest ab his qui coniugalibus paulo ante hesere ꝯplexibus violari atq̄ȝ ꝯtingi. histo. de panibus ponitur. j. Re. xxj. nō tñ peccat ille q̄ reddit debitū ꝫ q̄ exigit. Et si hoc facit causa saturande libidinis mortalit peccat. Si do aliq̄ infirmitate ductus siue vllo cōceptu siue reuerentia vel exhortatōne ecclesie nō peccat mortaliter. Tercio grauit peccat qñ fit ꝯ naturā mō zodomitico aut bestialit. qđ ē graue pctm̄ inter psonas legitimas. O bestia cornuta. dic mihi si tu videres hoīem faciem hn̄tem retro nō videret tibi aliq̄d mirabile ꝛ horrendum visu. O bestialis hō. asin⁹ ꝛ canis nō facerēt q̄ tu facis in tā

in cecitate es positus. Uult enī Augus. nō tantū scelus esse cū matre sicut ꝯ naturā agere. Modus aūt quem natura docet ē. Et ē ꝙ mulier iaceat in dorso. vir aūt in vētre succūbat. ꝛ sic facilius cōcipiunt mulieres. Minor aūt deuiatio ē ꝯcubit⁹ lateralis. ꝛ minor qñ sunt sedentes. Adhuc maior stantiū. Maximus ꝙ est retrorsum mō iumētoꝝ. Qñ aūt modus mutat̄ ꝑter corꝑis grossiciem vel ꝑter aliquā aliā infirmitatē. aut ꝑpter impgnatōem. ꝛ timet de suffocatōe ꝑlus credo ꝙ nō peccet mortalit̄ ꝑpter infirmitatē mulieris. Qñ aūt facit cā saturande libidinis tūc peccat mortaliter. Quarto peccāt coniuges qñ nō fundūt semē ad debitum vas ne mulieres impgnētur. Et ꝗtū pctm̄ sit illud hꝫ Gene. xxxviij. vbi di. Dixit ꝗ Iudas ad onā filium suū. Ingredere ad vxorē fris tui vt suscites semen frī tuo. Ille sciens sibi nō nasci filios introiēs ad vxorē fris sui semē fundebat in terram. ne liberi nascerēt. Idcirco ꝑcussit eū dñs eo ꝙ rem detestabilem faceret. hoc etiā fecit her frat eius ꝙ fuit nequā in cōspectu dñi. vt ibidem. Que aūt fuit eius neqtia in textu nō expmit̄. Dicūt āt hebrei ꝙ fuit filis neqtia fris sui onā ꝙ in coitu cum sua vxore studebat fundere semē in terrā extra vas mulieris. Sꝫ hoc faciebat alio motiuo qꝛ iste her libidinose afficiebat̄ ad suā vxorē tha mar. Iō cauebat ne impgnaret̄ ne ei⁹ pulcritudo minueret̄ ꝛ ne ei⁹ cōcubitu ad tꝑs ꝑuaret̄. s. cū esset ꝑpinqua ꝑtui ꝛ in ꝑtu iacēs vsqꝫ ad purificatōꝫ. ꝗ onā alia intētōe hoc faciebat vt patꝫ in lrā. Iō vterqꝫ interfect⁹ ē a dño vt ꝛ ydeitas pene testaret̄ similitudinē culpe. Hec nico. de ly. Quinto peccant qñ coeūt tempe menstrui. sic dñs ꝓhibuit Leui. xviij. Ad mulierē que patit̄ menstruū non accedes. nec reuelēs feditatem eius. Unde ꝓpheta. Si vir non accesserit ad mulierē menstruatā nō morietur. Nam menstruū ē infirmitas naturalis ꝗ naturaliter venit mulieribus omī mense. Iō tūc abstinēdū ē a coitu qꝛ fm̄ phicos tūc ꝯcipiūtur ꝛ nascūtur gibbosi ꝛ leprosi. scabiosi vel cū turpi signo in facie. vt hmōi deformitates sepe videmus. Dubitatur ergo vtrum sp sit pctm̄ tempe menstruoꝝ debitum exigere vel reddere. Rñdit. Iohes i summa ꝙ ꝗdam dicūt ꝙ exigere est de volūtate ꝯiugis. ꝗ reddere de necessitate iuris. Primū intendit moyses tpe menstruoꝝ. Leuit. xviij. sed non scōm. Alij addūt. Aut petenti imminet piculū ꝑsumptū ꝓbabiliter de fornicatione aut non. Si sic debet reddi. quia ꝓceptum est morale. nō cerimoniale aut figurale Alij dicūt. Aut passio naturalis est determinato tempe cōtingēs. ꝛ tūc nō licet exigere vel reddere. Et quicūqꝫ scienter exigit vel voluntarie reddit peccat mortaliter. quia tūc cōcipiūtur fet⁹ vt supra dictuꝫ est. Aut est passio innaturalis. ꝛ tūc saltē licet reddere. qꝛ tūc nō pōt fetus cōcipi. Sed in his opinionibus prima securior est ꝛ cōior. Dic enī Hug. ꝙ mulier tenetur reuelare viro suo menstruū si exigat ab ea debitū petens vt desistat. ꝛ vilhelmus dicit ꝙ per verbo abstinendum. ꝙ fm̄ Hug. tā vir ꝗ̄ mulier petens debitum tempore menstruoꝝ peccant mortaliter. sed qui reddit exactus non peccat. Potest. tñ denegari sine pctō. nisi videat exigenti imminere piculū fornicationis. Hec Ioh. Sexto peccant qñ vir cognoscit vxorē post ꝑtum añ purificationeꝫ Patet di. v. Ad eius ꝯcubitum vir su⁹ accedere nō debet quousqꝫ proles que gignitur ablactet̄. Hee itaqꝫ que filios suos ex praua cōsuetudine alijs ad nutriendum dant nisi prius temp⁹ purgationis transierit viris non debet admisceri. hec Augusti. Et si peteret mulier

debituz tali tpe. vir nō debet ei reddere debitū. nisi timeret eius fornicatio. vtz xiij. di. Duo mala. Et econtra si vir petat debitū a muliere. negabit ei. Dubitat si vir cognoscit vxorē ante purificationē. nūquid est mortale peccatū. Rūdet Joh. in sum. li. iiij. ti. xij. c. ij. Credo inquit q nō licet ꝯtra videatur. dis. v. c. Ad eius. vt. š. ⁊. xxxiij. q. iiij. c. si cā. Et xxxij. q iiij. c. Origo. ⁊. q. vij. Non solū Sed illa capitula q̃tum ad hoc loquūt de honestate ⁊ cōsilio. sed reddit his tēporibus nō peccat. Ideo dicit extra de purifi. post partum. c. vnico. Si mulieres intrare volūt post partū ecciam ad agendū gratias nō peccant nec sunt ꝓhibende. Si tū ex veneratōne voluerit aliquātulū diu abstinere. deuotio earū non est improbanda. Septimo peccant in matrimonio mortaliter. quādo de viro fit mulier ⁊ econtra de muliere fit vir. Et tales actus non ꝯueniūt statui matrimoniali. qꝛ sic mutant in pecudes. Et ꝓpter istud peccatū venit diluuiū ⁊ perijt mūdus. vt patet Gene. vj.

Octauo peccant qñ vnus subtrahit debitū. vñ apl's. j. cor. vij. Uir vxori debitū reddet ⁊ eꝫ. Qñ ğ mulier subtrahit viro debitū ⁊ eꝫ. peccāt mortalit. vt pꝫ xxvij. q. ij. c. si tu abstines. Nono peccāt qñ in locis sacris coeūt. qꝛ lꝫ debitū reddēdū sit oi tpe. nō tñ ē sil'e de loco. qꝛ loc⁹ pollui p̄t ita vt idigeat rcōciliatōe nō aūt tp̄s. Jō si ali⁹ loc⁹ hri p̄t. mortaliter peccat q̄ in loco sacro reddit.

Non mechaberis.

Uinto peccāt cō

tra illud p̄ceptū. nō mechaberis. incestuosi. i. q̄ cū cōsanguineis suis vel cognatis fornicāt. qd̄ ē gui⁹ q̄ꝫ adulteriū vt pꝫ. xxxij. q. vij. Quēadmodum. Ubi enūerata fornicatōe ⁊ adulterio sequit in fine. c. hos oēs icestuosi trāscēdunt. Et in. c. seqnti dic aug. Adulterij malū vincit fornicationē. vincit aūt ab incestu. De illo peccato di. xxxvj. q. j. capl. Lex illa. §. Cū ergo. vbi di q incestus ē cōsanguineoꝝ vel affiniū abusus. Un incestuosi dicuntur q̄ consanguineis vel affinibus abutuntur. Hec ibi. Talis incestus impedit matrimoniū cōtrahendū ꝫ non dirimit contractū. vt patꝫ ex de eo q̄ cog. cōsang. vx. sue. c. trāsmisse. Et habet fieri quadrupliciter.

Pmo in cognatione. i. cōsanguinitate.
Secūdo in affinitate reali.
Tertio in cognatione spūali.
Quarto in cognatione legali.

Primo fit incest⁹ in cognatōe carnali. vt filius cū mr̃e. pat cū filia. frater cum sorore. vel filij ⁊ filie duoꝝ fratrum aut soroꝝ ⁊ sic vlteri⁹ vsqꝫ ad q̄rtū gradꝫ exclusiue. Talis affinitas impedit matrimoniū ꝯhendū ⁊ dirimit contractuꝫ vt pꝫ extra cōsang. ⁊ affi. c. nō debꝫ. Et si tales mutuo coeūt peccāt grauit. qd̄ patet primo ex diuine legis ꝓhibitōne vtꝫ Leuit. xviij. Ois hō inquit dñs ad ꝓximū sanguinis sui nō accedat nec reuelet turpitudinē eius. quia ego dominus. Per reuelationē turpitudinis intelligitur quicūqꝫ cōcubitus carnalis. Ideo membra deseruiētia ad ꝯcubituꝫ di. citur pudenda s̄m augu. xiiij. lib. de ciuita. dei. c. xxiij. Dicūtur ideo pudēda quia pudet aim resisti sibi a corpore. Jō ista mēbra occultamus quia mouētur ꝯ imperiū volūtatis quod non faciunt alie membra. vt manus aut pedes. Ideo dñs dicit. Turpitudinem pr̃is tui. ⁊ turpitudinē matris tue non discoperies mat eīn tua ē. non reuelabis turpitudinē eius. Turpitudinem vxoris patris tui. i. nouerce non discooperies turpitudo eīn pr̃is tui est. Turpitudinē sororis ex pr̃e siue mr̃e q̄ domi vel foris genita ē nō reuelabis. quia turpitudo tua est. Turpitudinem filie vxoris patris tui. quaꝫ peperit patri tuo. ⁊ est

soror tua nō reuelabis. Turpitudinem
sororis pr̄is tui non discooperies q2 caro
ē pr̄is tui. Turpitudinē sororis matris
tue nō reuelabis eo q caro sit mr̄is tue
Illi gradus olim in lege ꝓhibiti sunt
ꝫ nūc plures additi sunt ab ecclesia. q2
nūc ꝓhibetur vsq ad quartū gradū in
clusiue. Sic ibidem prohibetur grad⁹
affinitatis q̄ est ꝓxime ꝓueniens ex so
la copula carnali. Ideo dicitur ibidem
Turpitudinem pr̄is tui non reuelabis
nec accedes ad vxorē eius. quia tibi af
finitate cōiūgitur. Turpitudinem nu-
rus tue nō reuelabis. quia vxor filij tui
est ⁊c. vsq ad quartū gradū inclusiue.
Secūdo patet grauitas huius pecca
ti ex legis graui punitōe. vt pz Leuit.
xx. vbi dr̄ a dn̄o. Qui dormierit cum no
uerca sua ⁊ reuelauerit ignominiā pa-
tris sui. morte moriant̄ ambo. sanguis
coꝝ sup eos. Qui dormierit cum nuru
sua morte moriatur. Sequitur. Qui su-
pra vxorem filiam aut matrē eius duxe
rit scelus opatus ē viuus ardebit cum
eis. nec ꝑmanebit tantū nephas in me
dio vr̄i. Et sequitur ibidem. Qui acce
perit sororē filiā pr̄is sui ⁊ filiā matris
sue ⁊ viderit turpitudinez eius. ⁊ illa q̄
ꝯspexerit fr̄is ignominiā nephariā rez
operati sunt. occident̄ ambo in cōspe-
ctū ppl'i. Pēs illi tūc exclusi fuerunt a
mr̄imonio. Nā in ꝑncipio generꝭ hu̅a
ni ꝓpter raritatē hoim tm̄ duas perso
nas exclusit a coniugio .s. vt nec filius
matri nec filia pr̄i copularetur. Jō adā
dixit. ꝓpter hoc hō relinquet patrē et
mr̄em. s. quo ad mr̄imonij copulationē
⁊ adherebit vxori sue. Tunc em̄ frat̄ ac
cepit sororē suā. Dicit magister i histo.
vbi tractat de generatōe seth. q Adam
legitur habuisse. xxx. filios ⁊ totidem fi
lias q̄ inuicē cōtraxerūt mr̄imoniū. ꝑ-
ter cayn ⁊ abel. Sub lege fere. xij. ꝑso-
nas exclusit. vz Leui. xviij. Sed etiaz
olim plures exclusit. s. vsq ad septū gra-

dū inclusiue. vz. xxxv. q. iij. c. Nulli ex
propinquitate sanguinis vsq ad septi
mū gradū vxores ducāt. Et causa poni
tur infra. c. cōsanguinitatis. q2 sicut ex
etatibus mūdi generatio ⁊ hois stat⁹
finit. ita ꝓpinquitas generis tot gradib⁹
terminat̄. Sed nūc statuit q nemo ifra
quartū gradū siue cōsanguinitatē ꝯtra
hat ⁊ reuocant̄ priores in cōtrariū edi
ti extra de cōsang. ⁊ affi. c. nō debz. Nō
ibidē ponit̄. q2 quatuor sunt humores
in corꝑe qd̄ cōstat ex quatuor elemen-
tis. Cū ergo iam vsq ad gradū quartū
ꝓhibitō ꝯiugal̄ copule sit restricta. eaz
ita volum⁹ eē ꝑpetuā. nō obstātib⁹ ꝯsti
tutōib⁹ sup h̄ editis ab alijs vel a nob.
Si qs ꝯ inhibitōem hmōi ꝑsumpserit
copulari. nulla lōginquitate defendat̄ an
noꝝ cū diuturnitas tꝑm nō minuit pec
catū ꝫ auget. Tantoq sunt grauiora cri
mina. q̄nto diuti⁹ infelicē aiam detinēt
alligatā. h̄ ibi. Sic vsq ad q̄rtū gradū
cōiter durat hoim mēoria. vt sciāt gra-
dus ꝯputare. Et corp⁹ hūanū ex q̄tuor
elemētis in generatōe ꝯponit̄ ⁊ cū in
q̄libet generatiōe sit q̄dā ꝯmixtio cum
alieno sanguine paulati euanescit cōti-
nētia ꝯpōnis ꝑme. ita vt in ꝑma gene-
ratōe euanescit elemētū subtili⁹. i. ignis
In scd̄a aer. In tercia aq̄. In q̄rta tra
In q̄nta ꝯhere ꝑnt neq incestus cōmit
titur ɜm. s. Thom. Sic hodie termina
tur cōsanguinitas in quarto gradu sal
tem quo ad copule carnalis prohibitio
nem. tamē quo ad successionem heredi
tatis durat vsq ad decimū gradum. vt
patet. xxxv. q. v. c. ad sedem. Tercio pz
grauitas hui⁹ pcti ex diuina maledicti
one. sicut pz Deut. xxvij. Maledictus
q̄ dormit cum vxore pr̄is sui. ⁊ reuelat
operimentū lectuli sui. Et dicet om̄is po
pulus Amē. Maledictus q̄ dormit cū
sorore sua filia pr̄is sui vel matris sue.
Et dicet ois ppl's amē. Maledictus q̄
dormit cum socru sua. Et dicet omnis

ppl's Amē. Nā si terra fuit maledicta ꝓpter peccatū primi hoīs vtz Gen̄. iij. q̄ntomagis ille incestuosus a deo meruit maledici. Si serpens fuit maledict⁹. vt pz ibidem. maledictus eris inter oīa animātia terre. ideo qz induxit hominē ad pctm̄. q̄ntomagis incestuosus & serpens infernalis. Si cayn a deo fuit maledict⁹: qz occidit frēm suū. vt ptz gen̄. iiij. quātomagis ille incestuosus. Item si arbor meruit maledici quia nō portauit nisi folia. vt pz math. xij. quantomagis ille incestum faciēs. Ideo iacob filiū suū maledixit ruben quia dormiuit cū vxore sua. vtz Gen̄. xlix. dicens. Ruben primogenitus meus effusus es sicut aqua. Non crescas. quia ascendisti cubile pr̄is tui. Quarto patet grauitas hui⁹ peccati ex ecclesie ꝓhibitione Nam incestū p̄mo prohibet sub pena infamie. vtz. vj. q. j. c. Infames eas personas esse dicimus q̄ ꝓ aliqua culpa notantur. s. incestuosos periuros homicidas raptores &c. Neqz etiaz testari nec accusare p̄nt. vtz. iij. q. iiij. c. consanguineoꝝ. Dicit Calixtus papa q̄ oīs incesti macula pollutus infamis est. & accusare supradictos nō pmittūt. Sic etiaz nec testari pōt vtz ibidē. Sequitur ergo Non soli hij repellēdi sunt & infames efficiūtur. sz etiā eis oēs ꝯsentientes. s. approbādo. defendendo. patrociniū p̄stando. q̄ casu nō minus peccat q̄ faciens. Item sunt a cōione fideliū separandi. vt patet. xxxv. q. ij. c. de his q̄ se incesti pollutōe cōmaculant placuit q̄ usqz in ipo detestando & illicito cōtubernio carnis ꝑseuerāt q̄ vsqz ad missam tātū cathecuminorū in eccia admittantur. Cū quibus nec etiā cibum sumere vlli xp̄ianoꝝ lz. sic aplus iussit. j. ad Coꝛ. v. Item nec debet ꝯhere matrimoniū vt pz. xxxij. q. vlti. c. Quedam cum fratre viri sui dormiuit. decretū ē vt adulteri nūq̄ in ꝯiugio copulent. Item in ca. sequēti dī. Si q̄s viduā vxorem duxerit. & postea cū filiastra fornicat⁹ fuerit. seu cū duab⁹ sororib⁹. aut si q̄ cū duobus frib⁹ seu cū p̄re & filio. Si q̄s relictā fris. si q̄s neptē aut nouercaz aut nuꝝ aut ꝯsobrinā aut filiā auūculi aut ei⁹ relictā aut ꝯuignā polluerit: eos diiungi & vlterius nūq̄ ꝯiugio copulari p̄cipimus. Item dī. xxxiiij. q. vlti. c. in lectū. Et de eo q̄ cog. ꝯsang. vxo. sue. c. j. Si aūt fit ex ignorantia p̄nt vtz ibidem ca. in lectū. Item filij de incestu ꝓcreati non reputātur filij q̄ntū ad paternam successionē vtz. xxxv. q. vij. c. j. Item punit in debiti petitiōne. qz q̄ incestū cuz cōsanguinea vel vxoris affine cōmisit. debitū ab vxore non pōt petere. sz reddere tenet. vtz ex̄ de eo q̄ cog. ꝯsan. vx. sue. c. transmisse. & in. ca. Si q̄s cū filiastra sua fornicat⁹ fuerit scient. nec a matre debitū petē. nec filiaz vnq̄ h̄re p̄t in vxorē. nec filiastra. nec ille vnq̄ tpe alij se poterint matrimonio copulare. Dic glo. sup v̄bo debitū: exactus tn̄ reddere tenet vt patet ibidem. in. c. transmisse. Leges etiaz imp̄iales grauiter puniunt. vt pz. C. de incest. & inutilib⁹ nup. l. Si q̄s incesti vetitiqz cōiugij sese nuptijs funestauit ꝓprias q̄diu vixerit teneat faculrates. sz neqz vxorē neqz filios ex ea editos habere credatur. Nihil prorsus p̄dictis. neqz per interpositam q̄dez ꝑsonā. vel donet superstes vl mortuus derelinquat. Dos si q̄ solenniter aut data fuerit aut ꝓmissa iuxta iustū antiquū nostri fisci cōmodis cedat. In testamēto suo extraneis nihil relinquat. &c. ibidem. Quinto pz grauitas hui⁹ peccati ex sathane possessione. quia tales sunt in d̄nio sathane. vtz. j. ad coꝛ. v. apl'us de quodā dicit incestuoso. Auditur inter vos fornicatio qualis nec inter gentes supple est. vt scz vxorem patris aliquis habeat. sequitur ibidem. Ego q̄dem absens corpe p̄ns autē sp̄ū

iam iudicaui q̄ sic opatus est in nomie nri ihu xpi tradere hmōi sathane ī iteritum carnis. vt spūs saluus fiat in die domini nostri ihu xpi. Super quo dicit glo. vt sathanas eū corpaliter vexet z sic ille resipiscat. Hanc em potestatē pl̄ habuisse aplus. vt cū aliquem a stulticia sua non posset remouere. diabolo eū vexandū tradidit quousqz penitētiā ageret z a malo desisteret. z h̄ glo. Caueāt ergo cūcti fideles a tali laq̄o. Dicunt em quidam. soror mea est. possum secure dormire cū ea. aut filia piis mei aut sororis. quod est valde periculosū dicere z facere. Cuius exemplū scribit Cyrillus epūs ad sanctum aug. de miraculis gloriosi Hiero. de quodā monacho q̄ erat in quodā monasterio z erat amator castitatis ad Hieronimū glorīosum magnam deuotionē habuit. Cuz pater illius ad mortē egrotaret. ad patrem idē iuuenis cōpulsus ē venire. Cū tercio die cōpleto cū sua sorore q̄ erat pulcritudinis inaudite q̄dam hora cura piīs contingeret pfricare. accidit q̄ dexterā sororis tangeret. Inde tantis estibus libidinis inflāmatus a dyabolo. z cor eius fuit vulneratū. q̄ eam ad actum illicitum cupiebat incitare. Sanatur pater. monachus ad conuentum reuertitur. libidine ardet quotidie. cogitans modū vt nephas pcogitatū pficiat. Et diabolo instigāte in laycali habitu i nocte media ad fores cenobij claues in manibus ferens ad fores pperat. sed ianuam minime inuenire potuit. Reuertitur ad cameram. sed secūda z tercia nocte tēptauit similiter sic qua si per mensem. Tandem Hiero. gloriosus cuidam sancto viro illius monasterij apparuit et reuelans quid iste monachus ptendebat mandansqz illi vt debeat illi monacho declarare q̄ sctūs pter impensam sibi reuerentiam eū custodiuit vt ostia nō videret ad tale nephas ppetrandū. Mane facto qd ille sctūs hō viderat ei intimauit. Audiēs hoc ille cepit detestari facīs z dicere ppter cerebri vacuitatez hec sibi somnia euenisse. h̄ nocte sequēte ille monachus nullā reuerentiā exhibuit sctō Hiero. Tūc ostiū monasterij exiens ptāte sibi a diabolo data venit ad domuz piis. z intrans puelle thalamū spoliatus vestibus lateri eius se applicuit. Soror excitat virū iuxta se sentiēs viris emissis clamoribus ad se parentes euocauit. Currūt ad puelle thalamū cuz lumine z in lecto inuenerūt hūc iacentē. Stupent parentes cōdolēt z interrogāt cām tanti discriminis. z fili⁹ suū pfitetur debitum. voluit gloriosus Hiero. suā stulticiam expiri. vt in posteru z humilior z astutior fieret ad cauendū. Sexto pz grauitas hui⁹ pcti in multis malis q̄ i de sequūtur. Nā illud pctm reddit hominē q̄si canē. Canis em in ope illo nō seruat cōsanguinitatē. Inde etiā sepi⁹ sequūt homicidia sicut pz. ij. Reg. xiij. q̄ amon q̄ sororem suā corrupat interfectus fuit a fratre suo absalon. Nisi homines ab h̄ pctō cauerēt seqrent inde nō solū odia homicidia z fratricidia. h̄ vna tota ciuitas vel patria posset totaliter pire. Sed tales pessimi incestuosi q̄rentes excusatōnes in pctis allegant abraam. q̄ hūit saray in vxorem suā filiā piis sui. s. sororē loth. Et ysaac acrebeccā in vxorē accepit q̄ fuit filia cōsobrini mīis sue. Jacob duas sorores. lyā z rachel laban auūculi sui sibi in mīmonio sociauit. Loth duas filias suas in monte impgnauit. Rūdit. c. q̄ autē. xxxv. q. j. §. His itaqz. rūderur q̄ psanguineorū piūctōes alias causa necessitatis pmisisse. Alias causa iuste rōis in ueniūtur impate. Cū em vn⁹ ab initio vbi atqz vna ex latere ei⁹ mulier a deo formaret necessario sorores fribus copulabāt. Qd aūt necessitate cogēte fit

cessāte necessitate pP̄ter cessare oportet ⁊ illud. Tanto ergo nūc damnabilius vsurpat ꝯsanguineoꝝ ꝯiūctio. q̄to minus necessaria pbat. Un̄ hmōi copula postea in lege ꝓhibita inuenit. dicēte dn̄o p moysen. Turpitudinem sororis tue nō reuelabis. Seq̄tur in. c. sequēti. Habita ē illius rō certissima charitatis. vt hoies quibus esset vtilis atq̄ honestissima ꝯcordia diuersaꝝ necessitudinū. i. dilectionū vinculis nectarent. vt vnus in vno multas haberetn eccessitudines. ⁊ singule spargerent in singulos. ac si ad socialē vitā diligentius plurime plurimos obtinerent. Pr̄ q̄ppe ⁊ soror duaꝝ sunt necessitudinū nomina. Dū ergo q̄s habeat aliū p̄rem ⁊ aliā socrū numerosius se charitas porrigit sic mō fit. Et infra in. c. sequenti. Alia causa q̄ id factū est poterat intelligere q̄ ceteris ydolatria fedatis sola familia heber in cultu vni⁹ dei remāsit Seq̄tur. Ne ergo ex ꝯiunctione infideliū fideles ad ydolatriā ꝓlaberentur ⁊ ita deū offenderēt: sic q̄dā tpe añ diluuiū filij dei ꝯmixti cū filiab⁹ hoim ipm ad iracūdiā ꝓuocauerāt. certissime cautū ē vt p̄triarche viri scti ñ nisi de ꝓpria cognatōe. h̄ ē familia fideliū sibi vxores accipent hinc ē vt filij israel itraturi t̄rā ꝓmissiōis a dn̄o audirēt ne filias chananeoꝝ sibi in vxores accipent. nec suas eis nuptijs traderēt. Stati sbiungit dicēs. Ne faciant vos recedē a deo vr̄o ⁊ fornicari cū dijs alienis. h̄ vbi. s̄. Sȝ eccia nūc satis ē dilatata q̄ nō ē necesse q̄ de sanguie suo quilibet nubat. Cesset ḡ talis excusatio friuola. Septimo pȝ ḡuitas h⁹ pcti. q̄ ē ꝯ legē naturalis inclinatōis. Jō Arestot. in lib. politicoꝝ. sola naturali rōe duct⁹ excepit aliq̄s psonas a ꝯiugio detrahendo. Nūq̄ȝ em̄ fuit licitū alicui ⁊ apud nullas gētes ꝓmissum inuenim⁹ vt cū q̄s m̄re vel p̄re ꝯberet. Nā vxor dȝ eē subiecta viro. Inconueniēs eēt sic m̄rem eē sbiecta filio. Sic em̄ nō esset mutua reuerētia in pentibus ⁊ filijs ⁊ etiā ꝯsanguineis. Nā bruta aialia h̄ facere verēt vt pȝ de camelo. q̄ sue m̄ri ꝯmisceri naturaliter refugit. vn̄ narrat Arest. x. de animalib⁹ q̄ q̄dā oculos cameli ꝓprio clamide suo obstruxerat ⁊ m̄rem eius sbmisit. Q̄d cū camemelus post ꝯcubitū agnouisset stati illū calcibus suis pemit ⁊ pedib⁹ cōculcauit. Sȝ nūc dubiū est de loth q̄ se miscuit cū filiabus suis. an peccauerit ip̄e ⁊ filie eius. De q̄bus Gen̄. xix. Ascendit loth de segor ⁊ mansit in monte. ⁊ due quoq̄ filie eius cum eo. Dixit ergo maior ad minorē. Pat noster senex est. ⁊ nullus viroꝝ remansit in terra q̄ posset ingredi ad nos Ac si diceret. Citro deficiet i eo v̄tus generādi vl' forsitan morieẗ ⁊ null⁹ remāsit in terra q̄ posset igredi ad nos. ⁊ sic deficiet gen⁹ hūanū. Credebāt em̄ q̄ sic p diluuiū om̄es mortui fuerant excepto noe ⁊ q̄ cū eo erant in archa ita mortui essent generaliter p p̄dictū incendium ⁊ maxime q̄ȝ audierant a patre mūduȝ perituꝝ incendio futuro sicut perierat diluuio in p̄terito. Ideo habuerūt pias intentionē. s. ꝯseruatōem hūani generis licȝ h̄ vellēt malo mō. s. per incestū. Ergo dixerūt. Inebriemus eū vino ⁊ dormiamus cum eo. vt seruare possemus ex patre nostro semē. Et ingressa ē maior dormiuitq̄ȝ cū patre. At ille non sensit nec q̄ñ accubuit filia nec q̄ñ surrexit De quo d̄t. xv. q. j. c. Inebriauerūt loth filie eius ⁊ se nescienti miscuerūt. q̄ ꝓpter culpādus ē q̄dem nō tñ q̄ntum ille incestus. ȝ quantū ebrietas illa meret. Dicit glo. ibidem. q̄ hic loth non erat nesciens. Natura em̄ patitur q̄ aliquis coeat nesciens: sed nescius. quia nesciebat esse filias suas. credebat enim esse vxorē suā. Dicit nico. de ly. super eodē q̄ loth p hoc nō excusat. q̄ȝ in crastino

nō causa sīt pctō. Nec etiā filie sunt excusate totaliter. ſ; a tāto vt dicit glo. sup illud. xxxij. q. iiij. c. dixit sara. vbi dī in fine. Denicꝫ loth sancti filie hāc cām ꝗrende posteritas hūerūt ne gen⁹ defi-ficeret hūanū. ⁊ ido publici muneris. i. officij q̄ publice fuire hūano generi vi debant grā priuatā culpā ꝑtexuit. hec Ambro. Dicit glo. ibidē sup verbo ꝑ-texuit. i. diminuit. Nō aūt extinxit. di. xxv. c. sexto die. Et ē argumentū ꝙ ma lū factū excusat ꝓpter bonam intentio nem. vt etiā in obstetricibus. q̄. s. pecca uerūt mentiendo. tū ꝓpter bonā inten-tionem remunerate sunt. vt patet. xxij. q. ij. c. si q̄libet. sic etiam hic. Octauo pȝ grauitas hui⁹ peccati ꝓpter mortem subitaneā q̄ sepius inde oritur. pȝ Leui. xviij. Postq̄ dn̄s ꝓhibuit incestum ⁊ pctm̄ ꝯtra naturā. subdit ibidē. Omis aīa q̄ fecerit de abhominatōibus his q̄ppiā. ꝑibit de medio ppl'i sui. Cuius exemplum patȝ in specu. histoī. lib. xxvj. c. lxv. Fuit quidam nobilis genere sed degener moribus. q̄ duxit cōsanguineā suā in clauoniaco regno. Excōicat⁹ī ab epo suo quē ille cōtempsit. ſ; ad iudiciū diuine indignatōnis cōtigit vt panes de nuptialibus mensis ante canes ꝓiecti a canibus non tangerent. Non multo post ille in cubiculo dormiēs ful minatus est. Etiam seqtur nisi penituerint mors eternalis q̄ est ꝑpetua dam natio. Qd patȝ in tali exēplo. Duo ꝑ dicatores simul ībāt ꝑ viā. quoꝝ vnus erat pniarius pape ⁊ sanct⁹ hō. ⁊ alius erat pius. Cū ergo ad q̄dā castrū venissent. erat ibi quedā mulier q̄ incestū cū frē suo carnali cōmiserat. ⁊ ꝓpt enor mitatē peccati ⁊ erubescētiā hūanā. xi annis absq̄ confessione remansit. Dū aūt vidisset illos fratres in ecclesia celebrantes. dixit intra se. Isti nō cognoscunt te nec vnq̄ redibūt ad istas partes. Ideo istis dices pctā tua. Celebrata missa ad pn̄iarium accessit. stante socio ex opposito. Et cū pctā ꝯfiteret. ad q̄lilbet expssionem vnius pcti. buffo exibat de ore eius. ⁊ tandē cōfessis oībus cū venisset ad illud pctm̄ incestus ꝑ verecūdia noluit ꝯfiteri illud. Et quidam draco q̄ extēderat caput extra os retraxit caput suū. Et dū absolueret a pn̄iario. socius pniarij vidit ꝙ oēs illi bufones q̄ exierāt cū dracone turmatī reingressi sunt. Et recessit mulier. Et cū per vnā leucā venissent socius penitentiarij reuelauit ei visionem q̄ viderat. Qui territus ⁊ tristis dixit. Celauit aliqd peccatū in sua cōfessione. Et cū redissent vt eā cōuerterēt inuenerūt eam suffocatam. Qui cōtristabili ⁊ mirabili mō cū ieiunijs ⁊ orōnib⁹ ceperūt inuocare diuinā clementiā vt dignaret ostēdere eis qd significaret ꝑ visionē ostēsam. Tercia die apparuit eis mulier eq̄tans sup draconē. ⁊ duo serpentes crudeles cingentes collū eius. suggebant vbera ei⁹. ⁊ duo bufones tribiles erant sup oculos eius. ⁊ de ore eius ignis sulphureus expirabat. ⁊ duo canes deuorabāt man⁹ eius crudelit. Et due sagitte ignite mittebantur ꝑ aures eius. ⁊ i capite eius stabant lacrime. Quā cū vidissent frēs territi corruerūt. Tūc illa. Nolite timere amici dei. Naȝ ego sum mulier illa maledicta q̄ fui vobis confessa alia die. Et q̄r celaui in ꝯfessiōe tale pctm̄ idō sū adiudicata huic pene ꝑpetue. Tūc pn̄iari⁹ ait. Adiuro te ꝑ xp̄m vt informes me i duob⁹ dubijs. ꝑmo qd significet hec diuersitas penaꝝ. Tūc illa. Lacerte capitis sunt in punitionem ornamentorum capitis. Bufones oculoꝝ sunt in punitionem aspectuū. Sagitte ignite in punitionē corruptōnis auditus. Ignis oris in punitōem diffamationū osculoꝝ carminū ⁊ immūdoꝝ verborum. Serpentes suggētes vbera in punitōem. q̄r sustinui imūdos tact⁹

Crudelitas canũ. in punitionem immũdorꝝ tactuũ. Et etiam multa dedi porcis ⁊ canibus de quibus poterant nutriri paupes xp̄i. Insuper lusi cuꝫ caniculis ⁊ temp⁹ inutiliter consumpsi. Ecq̄ꝫ to super hunc draconē. q̄ inexpressibili dolore me cruciat. in punitō em immundaꝝ ogationũ. Tūc dixit pniari⁹. Rogo vt mihi soluas secundũ dubiũ. Que sunt peccata ꝑ quibus homines magꝭ damnanꝭ. Tūc mulier ait. Per omneꝫ viam peccatoꝝ ad infernũ descendunt ꝁ mulieres per quatuor genera peccatorũ. s. per peccata lingue. per peccata vani ornatus. per peccata sortilegij per per erubescentiā cōfessionis. Cū ergo interrogaret si posset iuuari. Draco cū mirabili cruciatu ip̄am subito eleuans ad infernũ portauit. Cogitent ergo incestuosi grauitatem huius pcti ⁊ agāt penitentiā si volūt euadere penam eternalem. Nā qui ignoranter agnoscit duas sorores vel matrē ⁊ filiā vel amicam aut neptem septeꝫ annis peniteat. si scienter perpetuo careat coniugio. vt pꝫ xxxiiij. q. j. ca. Si quis cum duabus ⁊c. Et. xxxv. q. ij. cap. si quis fornicatus sit cū muliere ⁊ frater eius nesciens eādē duxerit vxoreꝫ frater eo ꝙ fratri crimē celauerit peniteat septem annis ⁊ post pniam nubat. Mulier aūt vsq; ad mortem peniteat ⁊ sine spe cōiugij maneat

Secūdo habꝫ fieri incestus in cognatione spūali. q̄ ē attinentia ꝓueniens ex sacri dátione vel detentione. Et est sciendũ ꝙ qū pr̄ ꝯtrahit cū cōmatre. dirimiꝭ mr̄imoniũ. vtꝫ de cog. spi. c. martinus. ⁊. c. veniēs Et verꝫ ē cuꝫ pn̄itas ꝓcessit matrimoniũ. si autē esset secuta scienꝭ vel ignoranꝭ mr̄imoniũ nō separatur. vt ibidē in. c. si vir. Imponitur tn̄ pnīa q̄si dolose facienti. eo. ti. c. ꝯtio. Et scias si alter ꝯiugū matrimonio ꝯsummato leuet puerũ in sacro fonte ambo sunt cōpatres pentibus infantis. e. tit. ca. martinus. ⁊ li. vj. c. j. Si aūt fili⁹ alterius tantũ leuaꝭ de sacro fonte. nō tn̄ ꝓpter hoc alter cuius non erat filius fit compater leuantis. Et qd̄ dicꝭ de compaternitate q̄ fit in baptismate intelligitur etiam de ea que fit in cōfirmatione. Que autem fit p cathecismuꝫ impedit ꝁ non dirimit. vt patet li. vj. c. iij. eo. tit. Scias ꝙ sicut ꝯtrahitur paternitas inter leuantem ⁊ leuatũ ⁊ eius parentes sic inter baptisantē ⁊ baptisatũ ⁊ eius parentes. vt patet eo. ti. c. j. li. vj. Unde viginti sunt casus sm̄ Jo. an. in q̄dam tractatu. in q̄bus cōmittiꝭ incestus qui etiā impediūt matrimoniũ ꝯtrahendũ ⁊ dirimūt ꝯtractũ. s. inter baptisantem ⁊ leuantem. baptisatũ ⁊ filios leuantis baptisatum ⁊ cōiugem leuantis prius cognitā. leuantē ⁊ parētes leuati. Inꝭ baptisatũ ⁊ baptisantē. baptisatũ ⁊ baptisantis filios. baptisatũ ⁊ cōiugē baptisantis prius cognitam. baptisantē ⁊ parentes baptisati. Item inter ꝯfirmatum ⁊ leuantē. cōfirmatũ ⁊ filios leuantis. Confirmatum ⁊ cōiugem leuantis priue cognitā ⁊ parentes ꝯfirmati. Inter cōfirmatũ ⁊ filios cōfirmantis. confirmatũ ⁊ coniugem confirmantis p̄us cognitam. Confirmantē ⁊ parentes cōfirmati. Parentes supra dictos patreꝫ ⁊ mr̄em intelligas. Et hec ꝓbantur eodem ti. in ca. martinus. ⁊ lib. vj. ca. j. ⁊c. Quantũ aūt peccatum sit cōmittere incestum cū filia spūali. patet per tale exemplũ. qd̄ ponit Grego. in. iij. dyal. dicens. Quidam curialis illic in sacratissimo pascali sabbato iuuenculam cuiusdam filiā in baptismate suscepit. qui post ieiuniũ domum reuersus ⁊ multo vino inebriatus eandē filiam suā secuꝫ manere petijt. eamq; nocte illa quod dicto nephas ē stuprauit. Cū mane autē facto surrexisset reus cogitare cepit vt ad balneum pgeret. ac si aq̄ balnei lauaret maculā pcti. Perrexit ergo ⁊ lauit.

⁊ trepide ecclesiã ingressus est. Si em̃ tanto die nõ iret ad ecclesiam: erubescebat hoĩes. Si võ iret: ptimescebat iudicium dei. Uicit itaq͂ humana verecundia: ⁊ prexit ad ecclesiã. ß tremẽs ⁊ pauẽs stetit atq͂ p singula momẽta suspectus qua hora inmũdo spiritui traderet. ⁊ corã oĩ pplo vexaret. Cunq͂ vehemẽter timeret letus exijt. Et sic cum p septem dies cõtinuos letus ac securus pcederet. estimans q̃ eius scelus dñs nõ vidisset: aut visum misericorditer dimisisset. die septima subita morte defũctus est. Cunq͂ sepulture traditus fuisset p longum tp̃s cunctis vidẽtibus de sepulchro ipsius flama exijt ⁊ tam diu ossa eius ↄcremauit: quousq͂ sepulchꝝ oẽ ↄsumpsit. Nõ ideo factum est vt deus ↄñderet quid aĩa in occulto sustinuit. cuius etiã corpus añ humanos oculos flama ↄsumpsit. Talem incestũ debet sacerdos qui est pater spũalis pueri maxime vitare ⁊ etiã patrini: q2 sanctior est copula aĩarum q̃z corpis. Nã si sacerdos filiam suã quã baptizauit. corrumpit: si crimen publicũ est grauiter debet puniri: s̃m canones. vt3. xxxij q. j. Si quis sacerdos cum spũali filia fornicatus fuerit. sciat se graue adulteriũ ↄmisisse. Idcirco femina si laica ẽ oĩa derelinquat: et res suas paupibus tradat. ⁊ ↄuersa in monasterio deo vsq͂ ad mortẽ seruiat. Sacerdos aũt q̃ malum exemplũ dedit: ab omni officio deponat. ⁊ pegrinando. xv. annis peniteat. Postea võ ad monasterium vadat. ⁊ ibidem cũctis diebus vite sue seruiat Idem dĩ in. c. sequẽti. Non debet ep̃s aut p̃sbyter cõmisceri cum mulieribus ei sua pctã ↄfessis. Qđ si forte qđ absit cõtigerit peniteat. quõ de filia spũali. Ep̃s duodecim peniteat annis. presbr̃ deponit cum in ↄsciam ppl̃i deuenerit Hec ibi. Celestinus. c. xxx. q. iiij. Si pr̃ ⁊ filius aut duo frẽs cum vna muliere aut si cũ cõmatre ⁊ filia aut cũ duabus ↄmatribus aliquis ↄcubuerit. s̃m antiquã ⁊ humaniorẽ diffinitionẽ octo annis peniteat. hec ibi. Põt tñ talis pnĩa nũc s̃m arbitriũ ↄfessoris moderari visa ↄditione ⁊ statu ↄfitẽtis. Tertio habet fieri incestus in cognatione legali. De qua dĩ extra de cogna. legali. c. vnico. vbi dĩ. Si qua p adoptionẽ mihi soror esse cepit: q̃z diu durat adoptio inter me ⁊ ipsam nuptie ↄsistere nõ pñt. Hec ibi. Et talis cognatio legalis est pximitas p adoptionem pueniẽs. Et habet tres phibitiões. vnam tpalem ⁊ duas ppetuas. Tẽpalis est. q2 frater carnalis nõ ↄtrahit cũ sorore adoptiua durante adoptiõe ß ea finita puta p emãcipationem bñ ↄtrahit. vt3 in. c. allegato. Alia est ppetua. s. inter adoptãtem ⁊ adoptatum Etiã soluta. ff. de ritu nup. l. adoptiuus. primo rñso. Et. l. q̃z etiam nephas Tertia est etiã ppetua. s. inter adoptãtem ⁊ vxorẽ adoptati. ⁊ inter adoptatũ ⁊ vxorẽ adoptantis. ff. de ri. nup. l. adoptiuus. ij. rñso.

Non mechaberis.

Exto peccãt cõ-

tra illud p̃ceptũ. Nõ mechaberis: qui fornicant cũ psonis deo ↄsecratis ⁊ etiã ipse psone in se. ⁊ vocat s̃m q̃sdã incestus spũalis. S3 sctũs Tho. in scđa scđe. q. cliij. ar. iiij. vbi noiat illud viciũ sacrilegiũ. q̃si sacrũ ledẽs. q2 leditur psona deo ↄsecrata qđ grauius est q̃z fornicatio laicorũ. q2 grauius ẽ pondus sanctuarij ⁊ maius ceteris põderibus mercatoꝝ ⁊ ciuiũ. Sic pctã religiosorũ ⁊ clericorũ grauiora sũt pctis laicorũ. Et sunt in triplici dĩa. Nã aliud est p̃sbyterorũ seculariũ. Aliud religiosorũ claustraliũ. Aliud deuotarũ monialiũ. Primũ sacrilegiũ est sacerdotum seculariũ dyaconoꝝ ⁊ subdyaconoru3. Seculariũ psonarũ qđ aggrauat ex se

ptē. Primum est voti fractio qđ nō est paruū pctm̄ frāgere votū solēne qđ q̄s vouit deo oipotēti. Sed dyaconus sub dyaconus ꝛ p̄sbři seculares oēs faciūt votū solēne ꝯtinētie in receptōne sacri ordinis. vtȝ. li. vj. de vo. ꝛ vo. re. c. vnico. Jō dī. xxvij. q. j. c. Viduas. Si em̄ inter hoīes solet bone fidei ꝯtract⁹ nulla rōne dissolui quāto magis illa pollicitatio quā homo cū deo pepigit. Hec Greg⁹. Talis transgressor voti magis peccat q̄ꝫ piurus. qꝛ votū est magis obligatoriū q̄ꝫ iuramētum. vt pȝ s̄. in. ij. p̄cepto in sermone de voto. Ergo magis peccat transgressor voti q̄ꝫ piurus. Itē magis peccat sacerdos fornicādo q̄ꝫ laicus adulterādo. Rō huius est. quia sacerdos vouit solēniter ꝯtinere ꝛ ab oī muliere abstinere ꝛ totaliter se deo dedicauit. vir aūt soli mulieri fideȝ dedit ꝛ ad oppositū ꝯtinentie se obligauit si vxor velit. Ergo sacerdos magis se ab actu carnis elongauit. Item votū solēne sacerdotis est p̱ sacrum ordinem solennizatum: quare illud magis ligat. cū sacrm̄ sit maioris reuerētie q̄ꝫ viri simplex iuramētum imo quotiēs ordinaṫ. totiēs ꝓtestaṫ votum solēnizatū. Quare illud magis ligat cum sit sacrm̄. Itē sacerdos facit tres ꝓtestatōes de ꝯtinētia obseruāda. s. in receptiōe subdyaconatus dyaconatus ꝛ p̄sbyteratus ordinis. Ergo plus peccat subdyacon⁹ fornicando q̄ꝫ laicus adulterādo. Est etiā sacramentum ordinis maius q̄ꝫ sit sacrm̄ matrimonij. qꝛ sacrm̄ ordinis ordinaṫ ad corpus xp̄i verū ꝯsecrandum matrimoniū aūt ad corpus xp̄i mysticū figurādū. Q̄ꝫ aūt grauius peccet sacerdos fornicādo pȝ. xxvj. q. j. c. sicut bonum.

Scđo pȝ grauitas huius pcti: qꝛ est scādalū ppl'i ꝛ irrisio. Jō dṫ. xj. q. iij. c. p̄cipue. ex verbis Greg. Scire naq̄ꝫ debēt plati. q̄ si vnq̄ꝫ puersa ppetrent tot mortibus digni sunt q̄t exempla prauitatis in posteros relinquunt. Ideo necesse est vt tanto cautius se a culpa custodiāt: quāto p̱ praua q̄ faciūt nō soli moriunṫ. Hec Greg. qꝛ dī extra de vo. ꝛ vo. re. ca. magne. Quicq̄d a p̄latis agiṫ facile trahiṫ a subditis in exemplū. Iuxta qđ dn̄s ait in Leui. Si sacerdos q̄ vnctus est peccauerit. faciet delinquere ppl'm. Ideo modernis tp̄ibus fornicatio adulterium ꝛ incestus q̄si ꝓ nullo reputanṫ. qꝛ vidēt sacerdotes in his laborare inuerecunde ꝛ publice. Noui quosdā subito ꝛ improuise in latrinā ꝛ fetore vitam suā fetidam terminasse. et quēdam aliū in ipso actu simul cū fine opis expirasse. Tercio est graue peccatū: qꝛ habēt corpus xp̄i ꝯsecrare ꝛ tāgere seu ptractare. Jō clamat Isaias. Mundamini q̄ fertis vasa dn̄i. Eiusdē lij. Ergo grauissimū pctm̄ ē tāgere corpus meretricis eisdē manibus quibus paulo an̄ tetigit corpus xp̄i. Cōtra q̄s clamat beatus Greg. in quodā sermōe. Quid tibi inquit cū mulieribus qui ad altare famularis: qui eisdē labijs oscularis filiā veneris q̄bus paulo an̄ osculatus es filium virginis. O iuda nūq̄ꝫ osculo tradis filiū hoīs: Recitat Cesarius di. ix. c. vj. Sacerdos quidā luxuriosus feminam ꝓ malo actu p̄cabaṫ. Et cū illius nō posset hr̄e ꝯsensū dicta missa corpus dn̄i mūdissimū in ore tenuit sperās si sic illā oscularеṫ q̄ vi sacri voluntas illius ad suos libitos inclinaret Sed dn̄s qui p̱ Zachariam ꝯqueriṫ de hmōi sacerdotibus di. Et me crucifigitis gēs tota die. Tali ordine maleficia ei⁹ impediuit. Cuȝ vellet exire de ostio eccclesie sic sibi crescere videbaṫ vt laquearia oratorij verticē pulsarēt. Territus ille miser hostiam de ore suo retraxit. ꝛ qꝛ mētis inops erat in angulo ecclesie eā sepeliuit. Et timēs vltiōeȝ diuinam sup̱ se otius venturā: sacerdoti cuidam sibi familiari ꝯfessus ē sacrilegiū.

Qui simul ad locũ accedentes refecto pulvere nõ invenerũt spẽm panis: sed formã ĩ lz modica hoĩs in cruce pendentis q erat carnea et cruẽtata. Dicit ibi Cesarius q ille sacerdos fuit peior crucifigẽtibus dñm. qz illi si sciuissent. nũ q̃ dñm glorie crucifixissent. Igit tales immũdi sacerdotes graviter peccãt. si eñ mũdi a mulieribus debebãt esse q comedebãt panes ppositõis quãto magis mũdi a mulieribus debẽt esse q comedũt nõ panes ppositõnis. sz corpus. xpi: Hysto. p3. ij. Reg. xxij. Scribit Cesarius dist. ij. c. iiij. q erat q̃dã sacerdos qui in ipsa nocte natalis dñi trãsire debebat p breuẽ campum de una villa ad aliã vt ibidẽ ẽm 9suetudinẽ suã matutinas diceret missamq celebraret. Hoc igit dyaboli vt credit iuxta villã soli solo la mulier occurrit. z qz sine teste fuit solus cũ sola peccauit. ppetrata culpa tã nephariã. non retraxit a maiori 9tẽptu accusatrix 9scia sz magis timẽs humanam verecũdiã q̃ diuinã vindictam ecclesiã intrauit. dictisq matutinis missã de nocte in primo gallicãtu ẽm morem solẽniter inchoabat. Trãssubstãtiatõe facta: videlz panis in corpus: z vinũ in sanguinẽ xpi. columba niuea ipso sacerdote aspiciẽte sup altare descẽdit. totũq ebibẽs qd erat in calice. z hostiã rostro suo tulit z euolauit. videns ista sacerdos territus est z qd faceret nõ pax pplexus. canonẽ pter pplm circũstantem q̃tũ ad verba z signa cõpleuit. Et cum missam scdãm celebraret. de mane eo q nõ haberet q vicẽ suaz suppleret: eadẽ columba hora qua prius iterũ venit z sacrm abstulit. et recessit. Fuerat eñ colũba talis q repelli nõ poterat: sz nõ cessauit a pñptõe sua Mã tercio accedẽs ad altare celebraturus missaz de die: p eandẽ columbã mõ q pmoz scõo ei sacrm abstulit. Tandẽ in se ille miser reuersus. et a culpa lz indignus. dei tñ gra 9punctus venit ad quendã abbatẽ 9fessionẽ ei faciẽs. exposuit ei oẽm ordinẽ rei cũ mltis lachrimis. Abbas vo vir prudẽs virtutẽ eius 9tritiõis volẽs pbare pcepit vt oct° fret celebrare missam. Ille vo obediẽs cõfessori suo cum multo timore z lachrymis ad altare missam celebraturus accessit. Quem pius dñs humiliter letificauit. Nam ad horam assumptõis columba rediẽs. tres hostias qs singulatim tulerat: sil' in rostro deferẽs corpali imposuit. z trium missarũ liquorẽ de guture calici immisit z recessit. Vidẽs h pbr gaudio repletus est: z gras agẽs deo. z reuersus ad abbatẽ. diuinã ei 9solationẽ recitauit. z vt ab eo in monachũ recipet humiliter supplicauit. Quarto p3 grauitas huius pcti. qz ipsi sunt inter deũ et hoiem mediatores z intercessores: q̃ tenenẽ esse puri z mũdi. Jõ di. j. q. j. Ipsi sacerdotes p pplo interpellãt. qz pctã pplĩ comedũt. qz suis pcibus ea delẽt atqz 9sumũt. Qui q̃to digniores sunt: tanto in necessitatibus p qbus clamãt exaudiũt. Si igit sũt immũdi z lubrici ppl's frustrã eorũ orõnib⁹: qz a deo nõ exaudiũt eo q man⁹ eoz sanguine plene sunt. Necq etiã alios pñt digne mũdare a sordibus pctõz. vt3. j. q. j. c. Necesse est vt manus mũda sit q sordes diluere curat ne tactu q̃ suo deterius inqnet. si sequẽs sordida lutũ teneat. scriptũ nãqz est. Mundamini q fertis vasa dñi. Jdẽ di. iij. q. vij. c. Jn grauibus de pctis positus dum suis criminibus p̃mit aliena nõ diluit. Cũctis eñ liquet q cũ is q displicet ad intcedẽdũ mittit irati animus ad deteriora puocat. scriptũ est. Victime impioz abhoĩabiles sũt deo vota aũt iustoz placabilia. Hec Greg. Tales nanqz 9cubinarij raro vel nũq̃ vere sz ficte 9fitenẽ. Dicũt ore dolere se de pctõ: sz in corde intendũt 9tinuare. Talis etiã qrit 9fessorẽ q ẽ sillis

sibi in eodē vicio. Mittūt etiā sibi mu tuo suas ↄcubinas. Et sic vnus focari sta cōcubinā alterius absoluit. Sed ta les sacerdotes ↄ etiam eorum ↄcubine nunq̄ possent absolui nisi aucte epi cū sit casus epalis. Quia voti fractores p epm sunt absoluēdi. vt p3 de vo. ↄ vo. redemp. c. j. Item peccāt plus q̄ adul teri. qui etiā sunt ab epo absoluēdi. vt3 in. c. si clerici de iudicijs. ↄ. C. de adul terijs. ↄ. xxiiij. dis. c. fraternitatis. extra de temp. or. c. finali. Item sūt sacrilegi q̄s debet eps absoluere. vt p3 in. c. si q̄s sdāti. Idem extra de furtis. c. finali. Si aūt tales sacerdotes ↄ ↄcubine eorꝫ ad discretos ↄ castos sacerdotes accederēt qui eis incestū suum ↄ fetorē ↄ erroreꝫ criminis aperirent: multi forte desisterēt Sed socijs suis ↄfitenł qui sunt eis pa res in crimine. Et sic falsā agūt pniam. ↄ sic finaliter damnanł. Quod p3 in tali exemplo Cirilli in epl'a ad Aug. dicen tis. Sacerdos quidā in ciuitate cādia impudicus ac ebrietati ↄ luxurie dedi tus miserrime de h̄ seculo migrauit cu ius corpus inter alios sacerdotes in ec clesia fuit sepultū. Sequēti nocte tan tus in ecclesia eiusq̄ cimiterio fuit stre pitus ꝙ rumore nimio ibidē ↄmoran tes excitati pauore ingēti velut amen tes ad ecclesiā ↄcurrerēt. Stāt itaq̄ oēs circa ecclesiā strepitus vehemētes cā panarūq̄ sonitus audiētes ꝫ minime q̄d viderēt. Diuinā quidem exorāt cle mētiā: qtenus cur ista fiāt debeat reue lare. ꝫ nullū exauditōis sentiunt iuua men. diluculo cessante quassatōe cūcta q̄ fuerāt in ecclesia repererūt reuoluta ↄ q̄si vndiq̄ flamis ignium violata: ad huc pōtifex oōnes indicēs pplo. ↄ no cte sequēti duplex strepitus ↄ pauoris tribulatio est secuta. Qua de re repler⁹ ppl's amaritudine ↄ dolore: cernēs sibi a dn̄o nullū adiutoriū euenire. dīe elu cente oībus in ecclesia p oōnibus cō gregatis gloriosus Hieronymus. sibi tu sole splēdidior in ecclesia veniens ↄ ad altare gradiēs cūctis vidētib⁹ pplis h̄ ↄpter sacerdotis illius miserrimum cadauer sacris indigne locis ↄditū: ad terrorē peccātū ↄtigisse intimauit. eis dē mandās. vt cadauer miserū tartare is post resurrectionē oīm deputādū fla mis dissepultū ↄtinus ↄcremarēt. Ali oquin incepta pestilētia nō abiret: ↄ sic intuentiū oculis sublatus ē. Quo factū est ↄ cessauit tempestas illa. Quinto p3 grauitas huius pcti. q2 sunt socij san ctorꝫ angelorꝫ. Io dī. j. ad Cor. xj. Mu lier velamen hīe debet sup caput suū p pter angelos. Sup q̄ dicit glo. ppł an gelos. i. sacerdotes ne in eius faciē re spicientes irritenł ad libidinē. Idē p3 Malach. ij. Sic aliq̄n angeli dij nūcu panł. Dubitał vtrū ecclia debuit h̄ in stituere ↄ p statutū clericos ad ↄtinen tiā coartare. Et videł ꝙ nō: q2 primo, niū est in remediū ↄcupiscētie qua nō maxime viget in clericis vt3. q̄ nō debu it eis denegare remediū. Itē difficilli mū est viris iuuenibus abstinere. Ideo ↄtinētia eis p marito ↄputał a Hiero nymo: ꝫ lex noua debet esse lex leuita tis. Itē ad ea q̄ sunt pfectiōis debem⁹ p ↄsiliū induci: nō mandato obligari: q̄ abstinere ab oī muliere est pfectiōis. q̄ clerici ad h̄ mādato ñ dñt obligari Itē nō est maioris pfectōis moderna eccle sia q̄ primitiua. ꝫ tunc nō fuit indicta clericis ↄtinētia ergo non debet induci nūc. In ↄriū est statutū. Rūdeł ꝙ istō statutū de clericorꝫ ↄtinētia fecit eccle sia. q2 potuit licuit ↄ decuit seu expedi ens fuit. Potuit aūt ecclia dupli. tum ↄpter auctem platorꝫ maxime summo rum pōtificū. tum ↄpter ↄsensum sub ditorū. Sed huic auctī ↄtrāti successit in latinis volūtas obtēpandi ꝫ greci de derūt tergū. q2 nō ↄsenserūt in nobile statutū: vt vasa sua seruarēt mūda. Et

sic potuit: licuit. Decuit etiã & h ꝑter duo q̃m in actu mrimoniali q̃ est vsus mrimonij. vt plurimũ est libido: & i cobabitatõne est sollicitudo. Et libido ſi ue carnis delectatio reddit hoiem fetidũ siue immundũ. & sollicitudo reddit eũ diuisum. Et q̃m clericũ in sacris ordinibus ꝯstitutũ decet esse mũdũ cum ferat vasa dñi. decet nihilomin⁹ esse sollicitũ & attentũ vt sollicite & diligenter seruiat dño. et studeat quõ placeat dño xpo. Jdeo decẽs fuit eos ab vxoribus segregari vt p oia ydonei forẽt ministri altaris. Si eñ q comedebãt panes ꝑpositiõis vasa sctã hẽe debuerãt quãto magis isti q agno immaculato assistũt dispensãt & sumũt: oĩ puritate fulgere debent. Jnsup necessariũ fuit ad vitandum irregularitatis piculum & furtũ. q: si mulier q̃ est vxor alicuius ab aliq̃ cognoscat viro. si tunc suus vir post h cognoscat eam iam irregularis est. Jdeo si vxor sacerdotis greci fornicat iã amplius cum illa coire nõ põt. Scdo ꝑpter vitandũ furtũ. Si eñ sacerdotes vxores haberẽt filij eorum oia bona ec clesie raperẽt & furarent. ideo paupib⁹ pauca vel nulla remanerẽt. Si eñ nũc vitant nepotes suos. quid facerẽt si haberẽt filios legitimos? Jõ ex instinctu spũsancti h statutum in ecclesia dei factũ est. vt clerici volentes accedere ad sacros ordines debẽt viuere ꝯtinenter

Ad illud qõ primo obijciebat. Rñdetur qõ nõ solum matrimoniũ est remediũ ad vitandũ fornicationes: ʒ multo nobilius remediũ est macerare carnẽ. Cum eñ nutrit caro tunc ꝑstat fomentum libidini. Si eñ carnẽ macerarent: tali remedio nõ indigerẽt: ʒ istud remedium ꝯuenit eorum statui. Ad aliud dicendum q qui ignẽ abscõdit i sinu suo quõ põt eum ferre vt plante eius nõ ardeãt. Difficillimũ est eñ extinguere ignem immittendo ligna. & facillimũ est supinfundendo aquam. Jta si vis cõtinere: necesse habes mulierem fugere: & carnem macerare: & maxime si iuuenis es. Et si h idem feceris: nõ solum difficile est ʒ facile. Ad tercium rñdet q ecclesia neminem ꝯpellit absoluta compulsione: ʒ sub ꝯditõe que est in voluntate hominis. vt patet si velit ordinẽ suscipe. & h non est simpliciter ꝯpellere ʒ voluntarie se obligat cum ordinem assumit. Ad quartum dicẽdum q illi statui nõ cõpetebat. tum ꝑpter ꝑsonarum paucitatẽ. tum etiã ꝑpter modestiam & honestatẽ. Primo ꝑpter paucitatem: q: oportebat clericos fieri de nouo ꝯuersos: q: vt plurimũ vxores habebãt. nũc aũt a cunabulis instruunt. Cum etiã ꝑpter pauptatẽ q tante nõ erãt in ecclesia diuitie. Jõ erat timẽdum de furto. Tum etiã ꝑpter modestiã. q: moderate sciebant vti vxoribus suis. Sexto p3 grauitas huius pcti. q: sacerdotes generatõi vacãt spũali q̃ est munda ergo debẽt abstinere a generatõe carnali q̃ est immũda. q: ab immũdo q̃s mũdabit? Habet eñ generare p baptismũ et alia sacra filios spũales. vt p3. xxxij. q. iiij. c. recurrat. Ergo decẽs est vt a tali feda & immũda generatõe desistãt. Sed ꝑh dolor nunc magis insistũt corpali generatõni & fede q̃ spũali. & h fide occultata. habet eñ filios et mulieres in domibus suis sicut alij viri vxorati inuerecũde. Qui tripl r puniunt. Primo canonis suspẽsione. vt p3. xxxij. dist. c. Nullus audiat missam sacerdotis quẽ indubitãter scit ꝯcubinã hẽe. & dũ ꝯuictus vel ꝯfessus est coram suo epõ sustinet & dum ꝑfert ꝯtra ipm snia suspẽsionis tũc debet laici se subtrahere et aĩ nõ: q: q̃diu sacerdos ab epõ sustinetur tam diu d3 a subditis sustineri. Qõ p3 ex eo. q: dñs sustinuit iudã pditorẽ lʒ eũ sciret esse talẽ. Sed epũs sustinẽs tales magis dicẽdus est canis impudic⁹

q̄ꝫ eꝑs. vt3. lxxxiij. dist. c. nemo. ⁊ ibidē in. c. error. Et ꝯcubine eoꝝ sūt excōicā- de. vt3 extra de sen ex. c. ꝯcubine. ⁊ i. c. si q̄s excō. de coha. cle. ⁊ mu. etiā si no- luerint desistere sūt iu seruitutē redigē de. vt3. xxxij. di. c. eos. vbi dī. Indulge mus oībus principibus terraꝝ q̄ vale- ant hmōi ꝯcubinas redigere in seruitu tē. ⁊ si desistitere noluerint erūt finalr̄ caballi dyaboli in inferno. Cui⁹ exēplū p3 in Cesario. de quodā q̄ raptus fuit i penas infernales. ⁊ int̄ ceteras mulie- res vidit mulierem ibidē q̄ atrocissime puniebat̄. quā quidē horribilissim⁹ de- mon equitabat. ad modum caballi cum calcaribus ignitis: vtens capillis capi tis sui pro freno. nunc de magno igne ad aquas frigidissimas: nūc ecōuerso:

Septimo p3 grauitas hui⁹ pcti. q2 hn̄t spōsam nobilissimā. s. eternā sciam ⁊ ecclesiā. Ergo dimittere illā spōsam ⁊ adherere fedissime meretrici per forni catione nō ē paruū pctm̄. Nā sacerdo- tes gentiliū obligati fuerūt ad ꝯtinen- tiā q̄tomagis sacerdotes xp̄i. Jō dicit Aug. li. ij. de ci. dei. c. iiij. q̄ sacerdotes berinthie castrabant̄ q̄tin⁹ ꝯtinent̄ viue rent. Jō dicit Hiero. in li. ꝯ iouinianū: dicēs. q̄ oēs sacerdotes eoꝝ v̄tuosi erāt ⁊ oībus negocijs postpositis sp in tēplo fuerūt ⁊ rerū naturas. cās ac sy- derū rōnes ꝯtēplati sunt. Nūq̄3 se mu- lierib⁹ miscuerunt. nūq̄3 cognatos aut ꝓpinq̄s aut liberos viderūt ab eo tpe q̄ inceperūt diuino cultui se mācipare. a carnibus ⁊ vino semp se abstinuerūt. ꝓ pter tenuitatē sensus ⁊ ꝓpter appetitū libidinis cohibēdum q̄ ex nimio cibo ⁊ potu generat̄. Narrat ibidē de alijs sa cerdotibus q̄ tante ꝯtinētie fuerunt q̄ tm̄ pomis arboris aut tenui pulmēto aut corticibus aut farina ꝓ cibo alebāt q̄s cū reges sepissime visitarent. adora bant eos pacē sue ꝓuincte ꝓpter eoꝝ merita eis ascribētes. Jō dicit Plato in thimeo. q̄ apud athenienses ꝓdicti sacerdotes separatim a ceteris pplis cōueniebant. ne aliqua ꝓphana cogita tione castitas eorum pollueretur. Et se neca libro. i. declamationū loquens de virginibus ministrātibus in sacris dee veste dicit q̄ a sacerdotio repellebant̄ apud gentiles captiue mulieres. ꝓstitu te ⁊ homicide. Jdeo he nō poterāt pe- tere sacerdotium. quia sacerdos dee ve ste debuit esse casta cum castis. pura cū puris: ⁊ si aliqua illarum transisset in lupanar indigna erat sacerdotio. Jnsu per flamines apud gentiles et si prauī antea fuissent post susceptionem digni tatis vitam correxerunt. put narrat va lerius libro. vj. ca. ix. Et Hiero. in ep̄la xcvj. ait. q̄ sacerdotes gentiles erāt vni us vxoris viri. ⁊ q̄ virgines dee veste ⁊ appollinis in perpetua sacerdotij vir- ginitate marcescebant. Sed heu inise- ri sacerdotes xp̄iani qui vitam castam ducebāt ante sacerdotium. flagitiores ⁊ viliores fiunt oīni pplo post susceptū officium. Et cum laicus vnam tantam habeat vxorem ⁊ suā tm̄ ꝓpter fornica tionem vitādam. sacerdotes abhorrent multas habere. sc3 solutas coniugatas virgines. siue moniales. ⁊ nō suas. sed ꝓpter explendā libidinem ⁊ suam dam nationem cumulandā. Tales nō ppen- dūt grauem pniam eis in canone quon dam ꝓscriptā. De qua habet̄. lxxxij. di. c. Presbiter si fornicationē fecerit. No ta ca3 ibi. Sacerdotes tales merito ab illis pctis desisterēt. q2 ꝓpter xp̄m mul tis gratijs in priuilegijs sūt priuilegia ti. Non em̄ laborāt vt rustici ⁊ mecha- nici: sed viuunt de patrimonio xp̄i. Jō de illis conqueritr̄ ps̄. Jn labore hoīm nō sunt. Jdeo tenuit eos supbia Jtem nō pugnāt nec ponūt corpus ⁊ animā ꝓ defensione cōitatis ⁊ bonis eorum. Sed hoc faciūt laici. qui se exponūt pe riculo ꝓ eis. Jtē sunt priuilegiati a lai

corum violentia. vt qui pcusserit clericum est excōicatus: vt p3 xvij.q.iiij.ſi quis ſuadente. Item in ciuitatū onerl bus ɀ exactionibus: vt p3 de emu. eccleſie.c.nō minus.ɀ.c.aduerſus cōſules. Etiā a theoloneis. vt p3 extra de cenſi. lib.vj.c.q̄uq̄3. ɀ in clemen.c.vlti. Inſup dixit ſunt multis pben dis ꝓpter xp̄m Habēt eni equos pingues ac faleratos ad equitādum. Habēt mulieres iuuenculas ad luxuriādum ɀ ſi nō ſufficit eis vna. omni nocte vnam recētem habēt. mediatrices ſuas. habēt vicarios ſuos in bñficijs eorū ɀ nolūt viſitare chorū in ꝓpria pſona habēt vicarios ſuos in choro in omnibus habēt vicarios dempto in vno. q2 nō habēt vicarios in tormētis infernalibus. Audiui de quodā ditiſſimo plato Hildenſemnēſis eccleſie. Qui iacuit in agone: ɀ circumſtetērūt eū plures ſui vicarij. Qui dixit eis. vos vicarij mei fuiſtis. Iam vnt veſtrū vellem dare decē millia floren o2 ſi aliquis vellet ꝓ me ire ad dyabolum: ɀ eē apud illum vicarius meus. Sed talem vicariū habere nō potuit. Ergo deſperatus dixit. Veniat dyabolus q̄ncū3 vult ɀ portet me ſecū in regnū ſuum. et mox iugulatus eſt. Quantū aūt malū ſit tale pctm̄ in platis eccleſie p3 p tale exemplū qd̄ ꝯtigit anno dn̄i nongēteſimo. lxxxv. i dyoceſi Magdeburgeñ. tēpore Ottonis. iij. Quidā noīe Vdo liberalibus lr̄is inſudabat. Qui cū eſſet inertis ingenij nihil oino ꝓficere poterat q̄tumcū3 verberibus torqueret. Quadam aūt vice poſt enormes plagas de ſcolis exiēs eccleſiā maiorē ad honorem ſctī Mauritij ſociorumq3 eiꝰ magnifice fabricatā intrauit. Ibiq3 cū ingēti deuotōe ꝓſternēs ſe regine celi eius clemētiā ɀ beati Mauritij patrocinium ꝓ illuminatōe ingenij implorabat. Et ipſe in pcibus poſitus paululū obdormiuit. Cui ꝯtinuo mater miſericordie apparēs dixit. Audiui oīonē tuam: ɀ vidi afflictionē tuā. Ecce nō ſolū ſcie munꝰ tibi dabo, imo etiā poſt mortem archiepi qui nūc pēſt eccleſie principis mei Mauritij eam tu e fidelitati recōmēdo. Quā ſi bn̄ rexeris: pmium grāde ꝯſequeris. ſi aūt male in corpe et aia morieris. his dictis beata virgo diſparuit: ɀ iuuenis euigilās ſcolas more ſolito intrauit. Cum aūt ad loquēdum os ſuū apperuiſſet cepit oībꝰ ꝓualere ɀ in diſputādo ꝯcludere. ac in oī ſcīa peritiſſimus apparere. Stupebāt oēs diccres. vñ huic tāta ɀ tam inſperata ſcia Nōne iſte eſt Vdo q̄ heri mactabat vt pecus. ɀ ecce hodie pbat vt pbs. Poſt biēniū archiepūs morit Magdeburgē. ɀ Vdo a cūctis electus metropolitanꝰ efficit. Cōfirmatus igit ɀ pallio infula q3 decoratus aliq̄ntulum diu bn̄ vixit. Et q2 honores mutāt mores cepit proceſſu tpīs ꝯſilium matris dei negligere ɀ ꝓprie ſalutis immemor eſſe. ɀ inuolu ptatibus deſeruire ɀ dilapidare eccleſie bona. Et nō ſolū ſeculares feminas ſ3 etiam velatas violare cepit. Inſuper qd̄ deterius ē abſq3 vllo timore ad oīa flagitiorū genera habenas laxare. ſicq3 facta eſt vita eius oībus odioſa ac oībꝰ deteſtāda. Cumq3 p multa annorū curricula memoratus epūs aerē ɀ mūdū ſuis ſceleribus corrupiſſet. ɀ quadam nocte nigrarū monialiū abbatiſſam de regali cenobio. qd̄ nunc vallis liliorum or ciſtercieñ. ordinis ſecum haberet. audiuit vocē in h̄ verba terribiliter intonātem. Ceſſa de ludo q2 ſatis luſiſti Vdo. His auditis multū cachynnans fictiſiū ſuſpicabat. ɀ mane facto rurſus de litijs inuoluit ſe facturꝰ duiꝰ vt lapis ad ꝓdigioſe vocis ꝯminationem minime compungebatur. Sequenti etiam nocte vocem ſimilem audiuit, ſed paruipendens ſtultus ille Vdo adhuc in duricia ſua perdurauat. Nocte igitur

tertia apud abbatissam p̄dictam cubās
cum nephādum opus commixtiōis libidi
nose exercuisset vox sepe dictā cū ingē
ti fragore intonuit dicēs Cessa de ludo
q: satis lusisti vdo. Hac igit voce audi
ta: vehemēter stupefactus aliq̄ntulū in-
gemuit s; nō desistebat. Veruntm̄ dam-
natōi iam proximus miser ille coniunum
eras inceciuit. s; nequaq̄ ad penie laua-
crum peruenit. Si talia saxones apud
q̄s gesta sunt silerēt: lapides clamarēt.
Post menses igit tres canonicus qui
dam Magdeburgēsis Fredericus no
mine in choro scti Mauritij existēs et
orōni vacās: feruētius deum p̄cabat pro
ecclesia Magdeburgēsi. vt conditor oim
iustus iudex: aut citius morbidum ca-
put scz Vdonem epm p mortem de me
dio tolleret: aut certe in melius cōmuta
ret. Verba pōdus habuerunt. Et ecce
secuta est visio nimis terribilis cūctis
mortalibus metuēda. s; maxime eccle-
siaruz rectoribus. Vidit enī q̄ ventus
quidā oēs lampades ecclesie extinxit et
tunc venerūt duo iuuenes duos cereos
gestātes et precedētes ad altare Post q̄s
ingressi sūt et alij q̄rum vnus tapecia an altare
re decenter prosternebat. Alter vo duas
aureas cathedras desuper collocauit.
ost illos alter quidaz solus intrauit: q̄
velut pugil strēnuus incedebat. euagi-
natum tenēs gladium et stās in medio
ecclesie clamauit. Oēs scti quorū h ha-
bent reliquie surgite et venite ad iudici
um dei. his dictis apparuit maxima et
p̄fulgida multitudo vtriusq; sexus. Alij
militari habitu adornati. Alij pōtifica-
libus infulis insigniti. intrātes choruz
sm ordinē. Tunc venerūt duodecim vi
ri: in quorū medio gradiebat quidā so-
le splendidior. regio dyademate et sce-
ptro adornatus: et fuerūt apl'i cum xp̄o
Quē mox vt viderūt deuotissime ado-
rauerūt et supra cathedrā sedere fecerūt.
Affuit et regina celorū luna et stellis cla
rior. quā clarissima turba virginū seque
bat. et apl'i genicularitter susceperūt. Cui
xp̄s mox occurrēs et manum eius ap-
p̄hendēs iuxta se eam venerabiliter col-
locauit. Et postremo apparuit sanctus
Mauritius dux gloriosus cum sua le-
gione: qui se vnanimiter prosternētes di
xerūt. Equissime iudex et conditor seculo
rum da iudicium. Cōtinuo quidam ex
astātibus abierūt et miserum Vdonem
de latere abbatisse trahentes miserabi-
liter extraxerūt. Quem sanctus Mau
ritius accusās dixit. Dn̄e mi. Ecce iste
Vdo nō est ep̄s sed lupus. nō pastor s;
raptor: maculator et deuorator gregis
tui. Cui hanc ecclesiam ad honorē no-
minis mei sociorumq; meorum factam
cōmēdasti. Iste etiam est cui dn̄a mea
mater tua sancta sciētiā donauit predi-
cēs. si bn̄ ecclesiam regeret. vitam eter
nam possideret. Si autez male regeret
mortem in corpore et anima mereretur
Iste miser admonitus est semel. et iteru
scd̄o et tercio: et se corrigere noluit. Et
nō solum hanc ecclesiam Magdebur-
sem sed etiam se et omnia que erāt ei cō
missa prophanando ad nihilum redegit:
imo sponsas tuas semp et vbiq; et turpi
ter violauit. Ergo iudica de eo iudex
equissime. His auditis dn̄s p̄sidens iu
dicio sanctosq; respiciens dixit. Quid
vobis videt de isto. Pugil aūt sepe di-
ctus voce magna clamauit dicēs. Re-
us est mortis. Tunc ait iudex. Caput
amittere meruit: qui sine capite tp̄s cō
sumēdo in sordibus computruit. Quo di
cto pugil cōfestim p̄cepit Vdoni vt cer
uicē extēderet. Qd̄ cum Vdo fecisset et
pugil ad ictū gladiū leuasset. quidā cla
mauit dicēs: cōtine manū donec reliq̄e
ab eo auferant. Tunc quidā cū calice
corā Vdone stans q̄usq; pugil miserri
mi hoīs collū cū pugna multis vicibus
valide pcussit. Et ecce post quēlibz pul
sum hostia polluta p os epi exiēs cor-

tuit in calicē. Quas oēs regina celi re-
uerēter accipiēs diligentissime lauit. ꝛ
sup altare in calice posuit. Cui sua tur-
ba decenter inclinauit. abijt ꝛ recessit.
Post hec miserabilē Udonē pugil ille
decollauit sicqꝫ tota illa ꝯgregatio dis-
paruit. Canonicus aūt Fredericus su-
pradictus hō iustus qui hꝫ vidit manife
ste nō in somnis: ꝫ apitis oculis. stupēs
ꝛ tremēs. lumen in cripta repiens oēs
ecclesie lampades reaccēdit. Cunqꝫ de
facto adhuc dubius ꝛ anxius secū mi-
raret tandē resumpta audacia ad locuꝫ
iudicij paululū ꝑcessit: viditqꝫ calicem
cum hostijs in altari. ꝛ caput Udonis
a trunco corporis longius ꝓiectū. necnō
pauimētum sanguie madefactū: dicēs
intra se. O triste spectaculū. O tremen
dum dei iudiciū: qꝫ horrendū est incide
re in manus dei viuētis. De mane vo
hec oibus q̄ viderat narrauit: et ondit
epm in suo sanguine madefactū ꝛ tabe
factum. Eadem hora vnus ex capella-
nis eius: Bruno noie cū legationē sibi
cōmissam pegisset. ad ciuitatē Magde
burgen. voluit remeare. Interim graui
oppssus somno. arborē quandā vmbro
sam vidit. Et de q̄ descendit ꝛ frenū ad
brachiū fortiter ligās ibidē paululū re
quieuit. Et ecce ingēs globus spirituū
immūdoꝝ cū tubis ꝛ tympanis cū gla
dijs ꝛ fustibus ibidē venerūt ꝛ fortiter
clamauerūt. Date locū: ecce princeps
nr̄ charissimus Udo venit. His dictis
satellites sathane miserā Udonis ani-
mā in effigie corpali cathena ignea ad
collū eius ꝯstricta ad suum principē ꝑ
duxerūt. Cui sathanas ꝓtinus assurre
xit: dicens ei. Bn̄ venisti o princeps ꝛ
fautor dilatator regni nr̄i Ecce paratis-
simus sum tibi ꝛ oibus amicis nr̄is fide-
libus reddere talioneꝫ. Cum aūt Udō
obmutesceret dixit sathan. Fatigatus
est iste dilectus nr̄: ideo ꝯsolet ꝛ date ei
mādūcare. Illo aūt tremēte ꝛ caput ver

tente: crudeles ministri ori eiꝰ bufones
et serpentes violenter impsserunt ꝛ li-
quorem sulphureuꝫ infuderūt. Adhuc
illo nō loquēte: sathā p̄cepit dicēs. Ad
balneū principū deducat. Et ecce nō ꝓ
cul erat puteus coopculum hn̄s. Quo
ablato flama vorax vsqꝫ ad celū exsipe
bat. q̄ nō solū mōtes: arbores ꝛ lapides
imo etiā aquā iuxͣ manētē velut stipulā
ꝯsumebat. In quā illā infelicē aiaꝫ vdo
nis p̄cipitauert. ꝛ postmodū exhētes i
modū ferri cādētis totā igneā detulert
Cui subridens dixit. Nōne balneū sua
ue habuisti o princeps: Tunc Udo se
damnatū oino vidēs cepit blasphema
re ꝛ dicere. Maledictus sathan ꝛ tota
familia eius Maledictus deus qui me
creauit. Maledicta terra qui me porta
uit. Maledicti parētes qui me genue-
rūt. ꝛ maledicta ois creatura in celo et
in terra. Tunc demones vna cū princi-
pe suo ceperūt manibus plaudere ꝛ di-
cere. Uere dignus est manere nobiscū
qꝛ optime scit officium nr̄m. Mittat er
go nunc ad principalē scolā damnato-
rum: vt videat ꝛ audiat ꝛ addiscat am-
plius. Et inde nō exeat amplius in se-
cula seculoꝝ. Uix verba finieret. ꝛ ec-
ce vnanimiter in odiosam illā aiam ir-
ruerunt. eamqꝫ tam impetuose in illud
tartarū iactādo immiserūt. ac si celū ꝛ
terra ꝛ oēs mōtes huius mūdi inuiceꝫ
quassarent. Capellanus aūt supradictꝰ
hec oia in somno vidēs ꝛ audiēs timu
it vehemēter. Tunc princeps tenebra-
rum eum digito ostendens dixit. Ui-
dete ne clericus iste effugiat qui nos as
picit. qui semp meliciarū suarū coope-
rator ꝯscius ꝛ defensor erat. Ergo sicut
fuit fautor culpe sit ꝑticeps ꝛ vindicte
Ideo in illum puteum ad dn̄m suū de-
mergat. Quo dicto cū demones eū ca-
pere vellent ꝛ fugere conaret repēte a
somno exiliens euigilauit. Sicqꝫ eius
equus territus tamdiu hincinde salta-

bat trahens miserum hominē: donec a sua iūctura eius brachiū penitus solue bat. Difficulter tandē equū ascendens Magdeburgum venit. moreqꝫ dn̄m suū mortuū esse cognouit. ⁊ visionē visioni terroremqꝫ terrori. iudicium iudicio cu mulans. oia que viderat ⁊ audierat nar rauit. Qui ondēs brachiū suū auulsum etiā vaticinauit argumētū veritatꝭ. Ci ues aūt h̄ audiētes timuerūt vehemē ter ⁊ cadauer illud ignobile ab vrbe in palude iactauerunt. Qd̄ bestie inferna les cum plausibus ⁊ lusibus ꝓtinus ac ceperūt. ⁊ huc illucqꝫ trahēdo morsibꝰ discerpserunt. ⁊ rurales iuxta habitan tes varijs iniurijs multotiēs affecerūt Tandē inito ꝯsilio glebam illā maledi ctam de palude trahētes ꝯbusserunt in puluerē. ⁊ in albam fluuium ꝓiecerūt. Mira res tunc oēs pisces suū gurgitē relinquētes occeanū adierūt: donec le tanijs ⁊ orōnibus ⁊ penitētijs placatꝰ iam deus post decimū annū vix redie runt. Huius horrēdi ꝓdigij memoriā ingerit oculis nr̄is cruor vdonis ex ip sius decollatōne effusus sup pauimen tum marmoreū candidū positus. Qui tam visibiliter adheret vt de essentia marmoris esse videat. Sup aūt locū il lum vbi decollatio facta est. semp ꝓster nunt tapecia ⁊ q̄n sup electū. Te deum iuxta morē cantāt: rollunt ⁊ ibi ad orati onē sternunt vt vidētes sibi caueant ne pereāt sicut ille. Istud deberet esse ex emplum oim maloꝝ p̄latoꝝ vt audien tes cōtremiscāt diuinā vltionē sup ma los p̄latos seuerissimā.

Non mechaberis.

Eptimo peccāt

cōtra illud p̄ceptum. Non me chaberis. q̄ deo simplr̄ vouerūt. ⁊ mun do se totalr̄ abdicauerūt vt frēs mona chi ⁊ moniales. Et si tales incidūt in vi ciū fornicatōis grauꝰ sacrilegiū ꝯmit tunt q̄ ... tes ⁊ magis faciūt ꝯ illud p̄ceptū. Et h̄ ꝓpter duplex votū qd̄ deo vouerūt. Unū in receptōe sacri ordis. aliud aūt in ꝓfessiōe religionis. Mul ta aūt p̄ q̄ ondit magnitudo huiꝰ pcti. Primū qr̄ moyses Gen. vj. narrat tāqꝫ cām diluuij. cū cepissent hoies mltipli cari sup terrā ⁊ filios ꝓcreassent. Vidē tes filij dei filias hoim q̄ essent pulcre: acceperunt sibi vxores ex oibus q̄s ele gerāt. Per filios dei intelligūt illi q̄ de scēderūt d̄ seth q̄ a prē suo fuerūt instru cti in cultu diuino. Per filias aūt hoim intelligunt mulieres descēdētes de ca yn q̄ erāt curiose ⁊ dissolute p̄ lubrice. Et de illis p̄cepit seth filijs suis q̄ nō ꝯ herēt mr̄imoniū cū eis. Sicut dn̄s p̄ce pit filijs isrl̄ vt nō ꝯherēt mr̄imoniū cū mulierib' chananeis. Sed filij seth p̄ cedēte tp̄e trāsgressi sunt h̄ p̄ceptū ꝓpt qd̄ venit diluuiū. Si aūt displicuit deo q̄ filij seth acceperūt filias cayn. quātū credēdū est displicere deo cū filij dei et religiose ꝑsone fornicāt cū filiabꝰ hoim

Scd̄o pꝫ grauitas huiꝰ pcti ꝓpter scā dalū. qr̄ magis scādalizāt ppl̄m pctā re ligiosoꝝ q̄ alioꝝ Cōtra q̄s di in euāge lio math. xviij. Qui scādalizauerit vnū ex pusillis istis q̄ in me credunt ⁊c. Io di xcvj. di. c. In scp̄turis. Or pctā reli giosoꝝ ꝓpt scādala sūt occultāda. Du bitat vtꝝ religiosus eodē gn̄e pcti gra uiꝰ peccet q̄ secularis. Rn̄det Tho. in scd̄a scd̄e. q. clxxxvj. art. x. q̄ pctm̄ qd̄ a religiosis ꝯmittit pōt esse grauiꝰ pctō secularis iuꝫ eiusdē spēi tripl̄r. Prīo si sit ꝯ votū religionis: puta si religiosus for nicat vel furat. qr̄ fornicādo facit ꝯ vo tū ꝯtinētie. furādo ꝯ votum pauptatis Scd̄o si ex ꝯtēptu peccet: qr̄ h̄ videt eē magis ingratꝰ diuinis bn̄ficijs in q̄bꝰ est sublimatꝰ ad statum ꝑfectiōis sicut apl̄s ad Heb. vj. q̄ fidelis grauiora sup plicia meret in h̄ q̄ peccādo filium dei ꝯculcat p̄ ꝯtēptū. vn̄ dn̄s ꝯq̄rit dicere.

rj. Quid est q dilectus meus in domo mea scelera facit multa: Tercio pctm religiosi pt ee grauius pter scadalu. qr ad vita eius pl'es respiciut. Si vo religiosus no ex stemptu vel ex ifirmitate aliqd pctm smiserit: qd no e sz votu sue pfectois ab scadalo puta i occulto: leuius peccat eode gne pcti q̃ secularis: qr pctm eius si sit leue q̃si absorbet ex mlutis bonis opib q̃ facit. Et si mortale pctm facilius ab eo resurgit. Primo ppt intetione qua erecta hz ad deu q si ad hora inficiat de facili ad pstina repat. Iuuatur etia a socijs ad corrigedu. vtz Eccl. iiij. Si vnus ceci. rc. Tertio e graue illud. qr pctm carnis i religiosis e apostasia. Si em q̃ hitu religiois deserit apostata iudicat cu castitas magis sit sbalis religioni q̃ hitus. q castitate deserit apostata est. Un de tali vex e qd legit pueru. vj. Homo apostata vir inutilis. qr q̃cqd facit i claustro no valet ei ad meritu vite eterne. r q ad hoies inutilis e cu sit hoibus i scadalu r derissione. Sz no e scadalu si nuc religiosi sepius ruut i victu fornicatois ppt freqnte mulier suersatione. Allegat em p excusatoe suor error illud q helyas masit apud vidua in sarepta. Etia apli mlieres comites secu circoducebat. Ite iohes matre dni assumpsit xpo delegate. r dns mulieres secu duxit. Na seqbant eu r mistrabat ei de facultatibus suis. vtz Luce. viij. Cui etia martha mistrabat. Et singularit ad puteu locutus e cu muliere. Quare g no ipsi: Ad q rndet Aug. i li. de singlaritate clericor. Callidi argumetatores r iuris periti in qua fallaces qda volut puaricari. ipsa iura trasuertut r incouenietibus exeplis siles secturas obijciut: qr p salomone in ipsius legis sagacitate pducunt. Pctor inqt ho vitabit correctioz r fm volutate sua inuenit spatoz. Solent aut qda h z eos fraudulent obijce. Primo qr faciut argumetu a maiori affirmatiue. qd no valet. Sicut em no valeret h argumetu. Ille miles fortis subijt tale certame r vicit. Ergo iste debilis pt h ide facere vt vincat. Ita no valet. Apli r xphe cohabitauert cu mlieribus r euaserut sine pcto g r nos h ide face possumus. Seqt ibide. Reuera hoies q sparant se sctis q eximia couersatio nra xphis vel aplis videat eqlis. Hec Augu. Et loqt ibi yronice. Scdo qr si in h imitados dicut sctos r imitari volunt dut et i alijs opibus Ftuosis imitari: qd tu nolut. Tertio. qr no e eade ca nob q fuit i sctis. Dns em pulde q erat futuri heretici q nuptias codenaret: noluit mulieres a se r ab aplis elogare oino. ne ex h error iste sfirmaret. Quarto. qr illa familiaritas ex ca roabili valde modica fuit. Na si allocutus e dns samaritana h ad hora fuit. qua docuit r recessit. Et post. Factu e inqt euagelista q faciebat int p castella r ciuitates: euangelisans regnu dei: r duodeci cu illo: r mulieres q erat curate a spiritibus imudis r infirmitatibus. r maria magdalena de q eiecerat septez demonia rc. Ecce ca ronabilis cur seqbant. Sic etia helyas missus a dno intrauit tabnaculu vidue ad magnalia facieda. vt famis tpe tam ipsi vidue q̃ pupillis subueniret. Sic etiaz fuit de aplis r alijs sanctis. Ergo non excusat eos allegatio illor sanctor. sed potius debent fugere qd signat eorum habitus. qr portat cappam in dorso q est modum clipei. in signum q ipsi debet pugnare stra mudum fugiedo no aggrediendo. qr aggrediedo in pugna carnali homo faciliter vincit. Cuius exemplum patet in vitaspatrum. vbi dicitur. q dyabolus volens quendam heremitam deijcere venit ad cellaz eius circa noctem: rogans vt dimitteret eam r illa nocte quiesceret apud eum. Quod cu annuisset post receptoez stetit cu eo iuxta igne. postea inceperunt loqui de

multis, atq; cepit ammirari barbā suā̃e tangere ꝛ iocari. tandē post hmōi mlta q̄si familiaris effecta, puocauit eum ad turpē ↄmixtionē. Ad qḋ cū ille separet euanuit subito de manibus suis. Et facta est vox in aere dicēs. O monache q̄ te extollebas vsq; ad celū quō cecidisti Et iō vtile est bonoꝝ viroꝝ nullā familiaritatē hīe cū mulierib⁹. Quarto ē gaudiū demonis iō excellēter studetq; religiosi cadāt in pctā carnis. Ecc. Venatoꝛ leonis onager in heremo. Leo ē dyabolus cuius est venatio monachus in claustro. Quē cū facit cadere i pctm̄ carnis mirabilr̄ gaudet ꝛ delectat. Cuius exēplū p3 in vitaspatrū cū q̄dā filius sacerdotis ydoloꝝ q̄dā die vidisset patrē suū in tēplo sacrificantē ydolis: vidit ꝛ sathan cū militia ei⁹ astātē. Quē cū singuli demōes adorassēt ꝛtulerūt facta negocie sue. Et vn⁹ ait. Per. xxx. dies hoīes vni⁹ ꝓuincie ad bella instigaui: ꝛ plurimi occisi sunt. Ali⁹ dixit. Per xx. dies i mari fui: ꝛ suscitaui tempestatem ꝛ multi hoīes submersi sunt i mari Ali⁹ dixit p. xxx. dies se interfuisse nuptijs ꝛ spōsum ꝛ spōsam occidisse ꝛ mltam sanguinis effusionē ꝓcurasse Ħ audito sathan oēs flagellari iussit. Tādē vnus ait. Per. xl. annos incitaui quendā monachū in heremo ad peccādū. ꝛ vix illa nocte ↄpuli cū fornicari. Tunc surgens osculatus est eū: ꝛ imposuit ei coronā quā habebat dicēs cū q̄d maximū fecisse. Qꝛ ei maxie placet luxuria religiosoꝝ. p3 in. iij. dyal'. de andrea fūdane ciuitatis epō. q̄ cū vitā ṽtutibus plenā duceret ꝛ ↄtinētiā. quādā monialem quā prius secū habuerat noluit ab epatus sui curia repellere. certus de sui ꝛ eius ↄtinētia. Sed hostis eius spēm cepit oculis eius imprimere adītū tētatōis expres. Quadā ṽo die iudeus de cāpania alio tendēs. cū esset nox nesciens q̄ declinaret iuxta appollinis templū se ꝯtulit. Nocte ṽo media dū p timore vigilaret vidit malignoꝝ spirituū turbā in ecclesiā aduenire. Quoꝝ princeps discutere cepit q̄d egissent. Et vn⁹ exiliēs asseruit q in andree animū speciē scīmonialis p quādā tētationē carnis ↄmouisset. Cū ṽo malignus spūs q̄perat inhiāter audiret. adiūxit q ad ħ deuenit tentatio. vt die pterito in terga eiusdē monialis femine alapā dedisset Tunc blāde exhortatus est eū vt pficeret qḋ inceperat. ꝛ singularē palmā teneret. Tunc iudeus accedēs ad epm̄ diligenter ab eo licet vellet celare rem extorsit. Quem eps ↄuertit ꝛ baptisauit.

Quinto Ħ p3 qꝛ legit̃ deus ista grauiter puniuisse pctā: q̄ facta sunt in claustris. Primū claustrū in celo fuit in q̄ ipse de⁹ abbas fuit. In q̄ illi puersi monachi s. demones absq; spe venie dānati sunt. Scōm fuit in terrestri padiso in q̄ q̄ inobediētes fuerāt ō padiso expulsi sunt ꝛ mortui cū tota posteritate dānati. Tertiū claustrū fuit in pmo statu ecclīe in q̄ petrus fuit abbas. in q̄ q̄ ꝓprietarij esse voluerūt. morte subitanea pierūt. Sexto p3 Ħ. qꝛ est vita angelica. Imitari em̄ debēt angelos in puritate. Ergo claustralis angelus est si bonus est. Vel si malus est dyabolus est Tales claustrales sunt demones incubi. Hiero. Pꝛofessi xp̄iane religionis militiā mediū sūt inter angelos ꝛ demones. aut em̄ angelis erunt eq̄les aut demonib⁹ nō impares. Igit in claustralibus videt Ħ maximū pctm̄ esse ꝛ indecens. qꝛ spūalissimi debēt esse ꝛ Ħ pctm̄ p ceteris carnales reddit. Efficit em̄ Ħ pctō hō totus caro. Nā macula in oculo est intolerabilis q̄ parū grauaret in alio mēbro. Sed viri ↄtēplatiui sūt oculi. Iō dicit Aug. ꝛ ponunt̃ eius verba. iiij. q. vij. c. q̄tūlibet. in fine. Non vidi inquit peioꝛes q̄ qui in mōasterijs defecerūt nec meliores q̄ pfecerūt.

Non mechaberis.

Ctauo peccãt cõtra illud ꝓceptũ. Nõ mechaberis. q̃ fornicant cũ monialibus ⁊ etiam ipse moniales. qḋ est adeo graue ꝙ nõ solũ ẽ fornicatio imo ⁊ adulteriũ. qꝛ ibi fit accessus ad sponsam xp̃i. ⁊ est valde graue genus adulterij. si attendamus cui despõsata ẽ. qꝛ altissimo. Quãto eni nobilior cui despõsata est. tanto maior est ꝯtumelia. Ipsi em̃ est despõsata cui angeli seruiũt. Attẽdere etiam debet q̃ eam sollicitat ꝙ est spõsa dei sui et dñi sui ⁊ creatoris rerum. Et tales vident excõicati. vt pꝫ. xvij. q. j. c. si qua. vbi dicit Greg⁹. Qui cu hmõi feminis in aliqua fuerit iniquitate repertus cõione priuet si laicus est. Si vo clericus est a suo q̃ꝫ remotus officio ꝓ suis ꝯtinue lugẽdis excessibus in monasterium detrudat. Idem di. c. eos. ibidẽ. Et si q̃s hmõi mr̃imoniũ ꝯtraxerit. ipso facto ẽ excõicatus. vt patet in. c. eos in cle. de affini. ⁊ ꝯsang. Ad h̃ ꝑcauẽdum ꝓcipit ex̃ de vi. ⁊ ho. cler. Monasteria sanctimonialium si quis clericus sine manifesta ⁊ rõnabili causa frequentare p̃sum pserit ꝑ ep̃m arceat. ⁊ si nõ desisterit ab officio ecclesiastico reddat immunis. ⁊ si laici sint excõicatiõi subdant. ⁊ a cetu fidelium fiãt penitus alieni. Tales debent attendere ꝙ domina Joseph dixit sibi. Dormi mecum. Qui respondit. Non possum facere hoc malum et peccare in dñm meũ Geñ. xxxix. Attẽdere ergo debet ꝙ spõsa ista adeo dilecta est a dño suo ꝙ inclusit eam: ⁊ oblita est pplm̃ suum ⁊ domum patris sui. Vñ ꝯcupiuit rex decorem eius. iuxta illud verbum ps̃. ⁊c. Audiui de quodam clerico ꝙ quãdam monialem traxit de monasterio: ⁊ iuit cum ea ꝑ quãdam siluam. ⁊ cum vellet cum ea fornicari inecepit arbor sub qua iacuerũt terribiliter ardere ⁊ territi ⁊ compuncti desistebãt ab oꝑe nephario. ⁊ cleric⁹ reduxit monialem ad monasteriũ. Secḋo pꝫ grauitas huius pc̃i. qꝛ ibi ꝯmittit stuprũ id est illicita defloratio virginũ. que vt frequenter est ibi. Recitat Aug⁹. li. iij. de ciui. dei. c. v. ꝙ sacerdotes dee veste romani antiquitus viuas defodiebant in adulterio dep̃hensas. Nam he sacerdotes fuerũt virgines. Si ṽgines ydolorũ viui fodiebant in terra. q̃tomagis virgines xp̃i. Recitat Aug. ibidem de quadã virgine claudia noĩe. q̃ cũ in suspitionẽ falsam stupri venisset. ad ꝓbandum sue virginitatis pudorẽ ꝫ cingulo in vado tyberis nauẽ traxit. quã copiosa hoĩm multitudo trahere nõ potuit. Sed de quadã virgine alia dicit Aug⁹. li. xxij. de ci. dei. c. xj. Que cum piclitaret falsa suspitõe de stupro cribrum impleſſe aqua de tyberi ad suos iudices nulla eius parte stillãte portasse. Dicit ibidẽ Aug. de virtute demonũ poterat suspẽdi sursum in cribro ne caderet deorsum aut angelus vel deus. Tercio est incestus. ⁊ est valde graue genus. qꝛ cum vxore pr̃is tui. vñ ad h̃ põt referri qḋ legit. j. ad Cor. v. Audit inter vos fornicatio. ⁊ talis fornicatio qualis nec inter gentes: ita vt vxorẽ pr̃is aliq̃s habeat. Ad idẽ Geñ. pen. Ruben effusus es sicut aqua q̃ñ ascendisti cubile pr̃is tui ⁊ maculasti stratũ eius. Tales sunt inimici pr̃is oĩpotẽtis ⁊ filij ⁊ spũssc̃ti. sctõꝝ angeloꝝ ⁊ totius celestis exercitus. Quarto ibi q̃dãmõ est viciũ ꝯ naturã. qꝛ fornicat cũ mortua ⁊ iã sudario inuoluta. qꝛ religiose ꝑsone q̃ ꝑfecte ordinẽ suũ seruãt ꝯtinue sudariũ suum ferũnt. qꝛ in habitu suo sepeliunt. Tales de iure deberẽt agere pniam. x. annorũ et ipsa sic ſm formã traditã. xxvij. q. j. c. de filia. ⁊. c. deuotam. Quantũ autẽ displicet deo ⁊ beate virgini pꝫ de quadã moniali. de q̃ dicit Cesarius. di. vij.

c.xxviij. dicēs. ꝙ erat quedā sctimonia
lis femina ꝟgo a q̄dā clerico luxurioſ
verbis stimulata. ⁊ intm̄ flante illo ve-
hemēter. cuꝰ anhelitus etiā prunas ar
dere facit. successa est vt cū corde ⁊ ore
potiꝰ eiꝰ ꝯsentiret. ꝓmittēs ꝙ dicto
ꝯpletorio ad locū designatū venire vel
let. Erat em̄ custos eccl'ie. Dicto ꝯple-
torio cum ꝯuētus ascēdisset dormitori
um ⁊ illa exire vellet de oratorio in ipo
ostio xp̄m manibꝰ in cruce expāsis sta
re ꝯspexit. Cui cū igressus nō pateret:
ad ostiū qđ erat in opposito cucurrit.
Ita successa fuerat i amore clerici vt pe
ne rōnis exps: q̄d circa se diuinitꝰ age
ret minime aduerteret. Quid plᷓa? oēs
ianuas adiit ⁊ crucifixū in oibus ianu
is inuenit. Tūc pīnū ad se versa ⁊ terri
ta dixit intra se: forte volūtas dei nō est
vt vlt̄ᷓ vadas. Solita fuerat eadē ꝟgo
singl'is diebꝰ spālē quādā orōnē dicē
de passiōe dn̄i quā dn̄s in tanto ꝑiculo
remunerauit visione tam vtili. Que tre
mēs ad imagines dei genitricis iuit: se
ꝓstrauit de suo pctō veniā postulās. Ad
quā cū imago faciem verteret ⁊ illa ob
nocius supplicatura ꝓpius accederet.
imago maxillā eius ꝑcussit dicēs. q̄ vis
ire fatua. vade in dormitoriū tuū. tam
fortis erat illa alapa vt in terrā ruēs sic
iaceret vsq̧ ad tp̄s matutinale. Alie mo
niales eā repientes eā erexerūt ⁊ sic refo
cillata narrauit oia circa se gesta ⁊ fuit
ꝯfusa a tentatōe ꝑ alapā liberata. Sed
dubitat̄ de monialibus occulte corru-
ptis in aliq̄bus monasterijs est ꝯsuetu
do ꝙ ꝟgines in festiuitatibꝰ portēt ac-
cēsos cereos al' ꝟo extinctos. ꝟgines
etiā cū ab ep̄o ꝯsecrant̄ cereos hn̄t accē-
sos. Quid dubit̄ moniali occulte corru
pte? Si cereū portat accēsum deo mē-
tit̄ ⁊ peccat mortalr̄. Si ꝟo extinctum
crimen suū detegit ⁊ sorores scādalizat
Rn̄det Tho. in suo tractatu pniali. di.
ꝙ ꝯsilium est ꝙ tali die simulet se infir

mā: nec mētit̄. q: habet infirmitatē mē-
tis sue q̄ totalr̄ impedit me ad cereū ac
cēsū deportādū accedat. De illis cor-
ruptis monialibꝰ loquit̄ Hiero. in ep̄l'a
ad Susannā di. Ad te nūc mihi sermo
q̄ caput tantoꝝ maloꝝ es q̄ multiplicit̄
misera es: cū nomē ꝟginitatis etiā ꝑdi
disti. Nephas est em̄ te vocari susannā
q̄ casta nō es. Sequit̄ ibidē. Eras ꝟgo
in ꝑadiso dei vtiq̧ inter flores ecclesie
eras spōsa xp̄i: eras tēplū dei: eras ha-
bitaculū spūſcti Et cū totiēs dico eras
totiēs necesse est vt ingemiscas. q: nō
es qđ fuisti. Incedebas in eccl'ia tanq̧
colūba illa de q̄ scriptū est. penne colū
be deargētate. Splēdebas vt argentū.
fulgebas vt aurū. Eras em̄ vt stella in
manu dei. Que est ista subita ꝯuersio.
que repentina mutatio: De virgine fa-
cta es corruptio sathane: de spōsa xp̄i
scortum execrabile. de templo dei pha-
nū immūdicie: de habitaculo spūſcti
tuguriū dyaboli. Que incedebas cū fi
ducia vt colūba nunc lates in tenebris
vt vespertilio. Que vulgebas vt aurū ꝓ
pter virginitatis decorem: nūc facta es
vilior luto platearū. Que fueras stella
radiās in manu dn̄i: de alto cadens cō-
uersa es in carbonē extinctum. ve tibi
misera ⁊ iterum ve. q̄ tanta bona ꝓpter
parui tp̄is luxuriā ꝑdidisti. Hec Hie-
ro. Tales lasciuas moniales triplicitēr
sancta ecclesia punit scz.
Monasterij inclusione.
Ornatus exterioris priuatōe.
Introitus viroꝝ ꝓhibitiōe.
Primo monasterij inclusione. q: nō
dn̄t egredi mōasteria: nisi in magna ne
cessitate. vtꝫ de statu regulariū li. vj. c.
Periculose ⁊ detestabili q̄rundā moni
alium statui que honestatis laxatis ha
benis. ⁊ mōachali modestia sexusq̧ ve
recundia impudēter abiectis extra sua
monasteria nōnunq̧ ꝑ habitacula secu
larium ꝑsonarū discurrunt. frequenter

intra eadem monasteria ꝑsonas suspectas admittūt in dei offensam. ⁊ religionis opprobriū ⁊ scandalū plurimorū obuiare cupiētes salubriter p̄nti ꝯstitutiōe sanximus. vniuersas ⁊ singlas moniales ꝑpetuo in suis mōasterijs debere decetero ꝑmanere in clausura. ⁊ nulla debet egredi monasteriū nisi in magna necessitate. ⁊ cā rōnabili. Et si debet facere priorissa aut abbatissa alicui principi seu dn̄o t̄ꝑali homagiū vł fidelitatis sacr̄m. tūc egredi debēt cum honesta ⁊ decēti societate. Et facto homagio mox e vestigio ad mōasteriū reuertant. Rogat etiā oēs principes ⁊ dn̄os t̄ꝑales ꝑ viscera iesu. ne moniales habeant occasionē vagādi: ꝗ ꝙ possint causas agere ꝑ ꝓcuratores earuꝫ in curijs aut in tribunalibus. earūqꝫ ep̄is ⁊ etiā p̄latis ibidē p̄cipit: ꝙ h̄ debēt ordinare vt ista ꝑ ꝓcuratorē fiāt. Etiā p̄cipit ibidē oībus p̄latis sp̄ualibus: p̄ꝛiarchis p̄matibus archiep̄is in virtute scē̄ obediētie: ⁊ sub attestatōe diuini iudicij: et intimatiōe maledictōis eterne. q̄tenus in monasterijs eis subiectis debitā ꝓcurēt clausurā. Sed ꝓch dolor h̄ minime in monialibus seruat̄. Nam ꝯtinue discurrūt ꝑ ciuitates ⁊ villas ⁊ q̄ꝺ peiꝰ est ꝑ castra raptoꝝ vehūt in eq̄s ad hastiludia: choreas ⁊ ꝯuēticula secularia: qꝺ antiq̄tus minime fieri solebat. Naꝫ nō cog̃uerūt viros ⁊ mulieres. Cuius exēplū ponit Cesarius di. vj. c. xxviij. de q̄dā puella q̄ tam simplex fuerat ꝙ vix poterat discernere int̄ pecꝰ ⁊ hoīeꝫ Hic eñ q̄dā murū pomerij capra ascēdit. Quā illa vidēs: quid esset a sorore astāte interrogauit. Illa cog̃scēs eius simplicitatē ioculariter r̄ndit. Mulier est secularis. q2 q̄ñ seculares mł'ieres senescūt: cornua ⁊ barbas emittūt. Que sic ꝑmāsit in sua simplicitate. Scd̄o eas eccl'ia punit ornatꝰ exterioris ꝓhibitiōe: dicēte ap̄lo. j. ad Cor. v. Mulier innupta ⁊ virgo cogitat quō deo placeat: ⁊ quō sit scā corꝑe ⁊ sp̄ū. Nō ei dn̄t curare exteriorē pulcritudinē ꝫ interiorē. sicut dicit Petrꝰ blesen̄. ep̄l'a. lv. ad vnā monialē. Oīs gl'ia inq̄t filie regis ab intus. Et tāto eris spōso tuo xp̄o acceptior q̄ꝫto es in veste vilior: in cultu corꝑis tui abiectior: in sermōe rarior: in vultu deterior: in aspectu verecūdior: ⁊ in incessu maturior. Hec ille. Sꝫ ꝓch dolor oppositū ē cū illis q̄ nō q̄rūt mō ornatū interiorē ꝫ exteriorē in ceruicibus ⁊ in corallis. Nō placē studēt xp̄o ꝫ hoī. Nō veste viliori: ꝫ p̄ciosiori. De mane apparēt in veste religiosa. ꝫ post prādiū i seculari odiosa deo ⁊ angelis eiꝰ. nō in corꝑe abiectior ꝫ pulcrior. nō in sermōe rarior. ꝫ v̄bis seculi studiosior: ꝯponēdo ⁊ cātādo carmina secl'aria ⁊ amatoria. nō in vultu deiectior ꝫ ornatior pepulis cerānis ⁊ anulis. n̄ō incessu maturior: ꝫ petulātior vagis oculis ⁊ luxuriosis. De q̄bus dr̄ in cle. de sta. mo. c. Attēdētes. Ubi dr̄ ꝙ visitatores monialiū huiꝰ solicitudinis studiū diligent̄ impēdāt vt moniales ipse quaꝝ nōnullas audiuimꝰ dolētes in subscriptis excedere pānis sericis varioꝝ foderaturis. vł sandalicijs comatis ⁊ cornutis crinibꝰ ⁊ scacatis ⁊ v̄gatis capuciolis nō vtant̄ nō choreas. nō secularium festa ꝓsequāt. Nō die noctuqꝫ ꝑ vicos ⁊ plateas incedāt: aut voluptuosā vitā ducāt ⁊c. h̄ ⁊ silia bis ibidē ibibēt

Tertio puniūt introitꝰ viroꝝ ꝓhibitiōe. vtꝫ li. vj. in c. Periculoso. de statu regu. ⁊ in. c. mōasteria. ⁊ ex̄ de vi. ⁊ ho. cler. c. vt̄s. Cuiꝰ exēplū ponit Cesariꝰ di. vij. c. xxxiij Que fuit i q̄dā mōasterio sctimonialiū cuiꝰ nomē ignoro. v̄go q̄dā noīe beatrix. Erat aūt corꝑe speciosa mēte deuota. ⁊ i obseq̄o d̄i genitric̄ feruētissima. Quā clericꝰ q̄dā videns ⁊ sepiꝰ visitās. ꝯcupiscens ꝓcari cepit Illa v̄ba luxurie sp̄nēte illoqꝫ tāto im

portunius instāte serpēs antiquus taꝫ vehemēter pectus eius succēdit vt flamā amoris ferre nō posset. Accessit ad altare btē virginis dicēs. Dña q̄to deuotius potui seruiui tibi: ecce tibi claues tuas resigno: q꞉ fuit sacrista. ⁊ tēptatiōes carnis diutius sustinere nō valeo ⁊ clam secuta est clericū. Quā cū miser ille corrupisset post dies paucos abiecit. Illa cū nō haberet vn̄ viueret: ⁊ ad claustrū redire erubesceret facta ē meretrix. In q̄ vicio .xv. annis ꝑmāsit. Finito aūt illo tp̄e quadā die in habitu seculari ad portā monasterij venit. Que cū dixisset portario. Nosti beatricē quōdā huius oratorij custodē. Rn̄dit. Optime noui. Est em̄ dña ꝓba ⁊ sctā ⁊ sine querela vsq꞉ in hāc diē in h̄ loco ꝯuersata. Illa aūt vba eius notās ⁊ nō intelligēs. cū abire vellet mr̄ mie i effigie nota ei apparēs ait. Ego p .xv. annos absencie tue officiū tuuꝫ suppleui: reuertē nūc in locū tuū ⁊ pniam age: q꞉ nullus hoim nouit excessū tuū. In forma q̄dē ⁊ habitu illi⁹. dei genitrix opus egerat custodie. Que mox ingressa q̄diu vixit grās egit. Ex h̄ pꝫ si ille cleric⁹ mānsisset claustrū nō corruisset monialis illa.

Non mechaberis.

Quomodo peccant cōtra illud p̄ceptū. Nō mechaberis.

s. q̄ agūt ꝯ naturā. vt sunt zodomite ⁊ qd̄ oim p̄dictorū pessimū est vt pꝫ p Aug. et ponit. xxxij. q. vij. c. Adulterij malū. dicentē. q̄ oim illorū pessimū est qd̄ est cōtra naturā. Et ibidē. c. flagicia dicit Aug. q̄ pctm̄ zodomoꝝ apud oēs gētes est detestabile. Idē dicit Hiero. vsus ꝯtra naturā semꝑ illicitus est ⁊ ꝓculdubio flagitior atq꞉ turpior. Nā dicit Aug. in. c. adulterij. q̄ pctm̄ zodome grauius est q̄ cū mr̄e ꝓpria peccare. Propter qd̄ mutum vel indicibile dr̄. eo q̄ pctm̄ illud noiare turpissimū est. ita vt eo os dicētis ⁊ aures audientiū polluant. vtꝫ. xxxij. q. iiij. in co. Et repugnat ordini naturali quem natura instituit. Ideo vocat viciū ꝯtra naturā. Et sunt ibi mlti gradus fm̄ q̄ dicit sctūs Tho. in scda scde. q. xj. Uno mō si absq꞉ omi cōcubitu cā delectatōis veneree pollutio ꝓcuret: qd̄ ꝑtinet ad pctm̄ imundicie. quā quidē molliciē noiant: sicut faciūt aliq̄ puelle ⁊ iuuenes ꝓuocātes se manu vel quis alio ingenio ad pollutionē. Scdo fit ꝑ ꝯcubitū ad rem nō eiusdē speciei: qd̄ vocat bestialitas. De qua dr̄ Leui. xviij. Cum oi pecore non coibis nec maculaberis cū eo. Mulier nō succumbet iumēto nec miscebit ei. Qd̄ scelus pꝫ Exo. xij. Qui coierit cuꝫ iumento morte moriat pecus q̄ꝫ occidite. Sup q̄ dicit Nicol. de lyra. Non. q꞉ peccauerit cum nō habeat liberū arbitriū: ꝫ in detestationē criminis ⁊ ne ex aspectu talis aialis aliqui inclinarent ad idē pctm̄. Sequit ibidē. Mulier q̄ succubuerit cuilibet iumēto: siml' interficiat cū eo. sanguis eorū sup eos sit. Tercio mō fit ꝑ ꝯcubitū ad nō debitū sexū: puta alicuius masculi ad masculū: vl' etiā femine ad feminā. Sicut apl'us ad Roma. j. ꝓpterea tradidit illos deus i passiones ignominie. s. nō noiande. Nam femine eorū mutauerūt naturalē vsum in eū q̄ est ꝯtra naturā. Silr' ⁊ masculi relicto naturali vsu femine exarserūt in desiderijs suis inuicē masculi in masculos turpitudinē opantes. De illo pctō loquit dñs Leui. xx. q̄ dormierit cū masculo coitu femineo vterq꞉ opatus est malū. morte moriant ⁊ sanguis eoꝝ sit sup eos. Et apl'us. j. ad Coꝝ. vj. Neq꞉ fornicarij neq꞉ ydolis seruientes neq꞉ adulteri neq꞉ molles neq꞉ masculorum ꝯcubitores ⁊c. regnū dei possidebunt.

Quarto habet fieri si nō seruat naturalis modus ꝯcubitus aut ꝯcubēdi aut q̄tū ad instrm̄ nō debitū aut q̄tum ad

alios mēstruosos ꝛ bestiales cōcubᵃdi
modos. Dicit sctūs Thōs in.q. sequti.
in rñsione ad quartū argumētū: ꝙ oim
illorū grauissimū est pctm̄ bestiale vbi
nō seruat debita spēs. Idē glō. sup illō
Gen̄. xxxvij. Accusauit frēs suos crimi
ne pessimo dicit. ꝙ cū pecoribꝰ miscebā
tur. Post h̄ est viciū zodomiticū vbi nō
seruat debitꝰ modus. h̄ Tho. Grauit-
tas huiꝰ pcti patz Gen̄. xix. ꝛ ponunt il
la v̄ba. xxxij. q. vij. c. offerebat sanctus
loth filiaꝝ pudorē. Nā ꝛ si illa q̄z flagi-
ciosa impunitas erat. tñ minꝰ erat fm
naturā coire ꝙ̄ aduersus naturā delin-
q̄re. vñ dicebat ad zodomitas. Nolite
q̄so frēs mei nolite facere hoc malū. ha
beo em̄ duas filias q̄ nondū habuerūt
virū. Adducā eas ad vos ꝛ abutimi eis
sicut voƀ placuerit dū viris istis nihil
faciatis. Dubitat vtrū Loth peccauit
offerēdo filias suas illis zodomitꝭ. Et
vꝫ ꝙ nō: qꝛ in duobus malis minꝰ ma-
lū est admittendū. ſꝫ magꝭ malū est vi-
ciū ꝯtra naturā ꝙ̄ defloratio v̄ginū. er-
go. Itē moyses pmisit dare libellū re
pudij qđ erat illicitū: vñ dr̄ Math. xix
Ad duriciam cordis vr̄i ꝛc. dicit glosa.
Permissuz est eis repudiū: nec vxores
occidant: ſꝫ tñ moyses sctūs fuit: nec in
hoc peccauit. ergo nec loth. ad vitandū
viciū cōtra naturā ꝛ violentiā hospitū
suorū. Itez licite pmittunt meretrices
in ciuitate: ne oīa turpent libidinibus
Itē fm Aug. videt contra natura p di
ctū Aug. ꝙ Loth turbatꝰ dixit hoc: q̄a
tales cōmutatiōes nō sunt faciēde. Di
cendū ꝙ illicitū fuit cōcedere abusuz fi
liarū suaꝝ. Charitas em̄ est ordinata.
Iđ nullus aliqđ inordinatū cōmittere
dꝫ: vt p̄caueat aliud inordinatū adhuc
stāte maiori pctō alteriꝰ. vñ Augꝰ. li. cō
tra mēdaciū. Etiā ad p̄cauēdū homici-
diū nō est dicendū mēdaciū. Loth aūt
nō potuit offerre filias suas p̄dicto mō
q̄n cōsentiret i illud qđ erat pctm̄ de ge
nere: nō soluz veniale sic̄ mēdaciū offi-
ciosuz: ſꝫ etiā mortale. Tñ exoneratꝰ fu
it a tāto ꝛ si nō a toto. tū rōne pturbati
onis mētis in q̄ erat. tum qꝛ vicio pessi
mo in suis conciuibꝰ ꝛ violētie in suis
hospitibꝰ occurrere intēdebat. Ad pri-
mū dicendū ꝙ verū est in corpalibꝰ: ſꝫ
ꝙ hō faciat pctm̄ qđcunq̄ minimū ad
euitandū maiꝰ in alio nō est licitū. Nō
em̄ faciēda sunt mala: vt inde eueniant
bona. Ad secundū respōdet: ꝙ repudi
um vxoris fuit pmissum: qꝛ non punie
bant in lege. nō ꝙ p hoc fieret licitū: si
cut dare vsurā extraneo: vt habetur Deut.
xxiij. Ad terciū dicendū: ꝙ lex huma-
na pmittit meretrices inꝯtum non pu
nit talē fornicationē: qꝛ nō potest omia
punire: sed aliq̄ rōnabiliter dimittit dei
iudicio puniēda. Et tamē nō e licitū
legislatori ad meretriciū vel fornicatio
nē inducere. etiā pro maiori malo vitan
do. Quarto pꝫ grauitas huiꝰ pcti. qꝛ
grauissima pnia p illa iniūgenda ē fm
canones: vt pꝫ ex̄ de exces. p̄la. ꝛ sub. c.
clerici. vbi dr̄. Quicūq̄ illa incōtinētia
q̄ est ꝯ naturā: ꝛ ppter quā ira dei venit
in filios diffidētie ꝛ q̄nq̄ ciuitates igne
cōsumpsit dep̄hensi fuerint deijciant a
clero. vel ad agendū ppetuā pniam in
monasterijs detrudant: ſꝫ si fuerint lay
ci excōicatiōi subdant ꝛ a cetu fideliū fi
ant penitꝰ alieni. h̄ cōsiliū lateranense
Sꝫ fm leges debēt capite puniri: vt in
auten. vt nō luxuriēt ꝯ naturā. circa fi
nē. coll. vj. Et q̄ cuz brutis coierit plus
ꝙ̄ septē annis peniteat. ꝛ idē p incestu
xxxiij. q. ij. c. hoc ip̄m: ꝛ in. c. sequenti.

Tercio pꝫ grauitas huius pcti: qꝛ est
vnū de pctis q̄ clamāt vindictā ad do-
minū: vtꝫ Gen̄. xviij. vbi dr̄. Clamor zo
domoꝝ ꝛ gomorreoꝝ mltiplicatus est
ꝛ pctm̄ eoꝝ grauatū est nimis. qꝛ in p
patulo ꝛ manifeste ꝛ sine verecūdia ex
ercebāt. Abraā do cōpatiens pditioni
hoim dixit domio. Nunq̄d pdes iusti

cū impio? Si fuerint ibi .l. iusti in ciuitate pdes illos? Rñdit dñs. Si fuerint ibi .l. iusti: dimittā ꝑpter eos. Tūc ait. Si min⁹ q̄ .l. fuerint delebis ꝑp̄t .xlv. Rursus ait. Si .xl. fuerint inuēti qd̄ facies. Ait nō pcutiā ꝑpter .xl. Ne q̄so in digneris dñe si loq̄r. Quid si inuēti fuerint .xxx. Rñdit. Nō faciā si numero ibi .xxx. Quid si inuēti fuerint .xx. dixit dñs. Non interficiā ꝑpter .xx. Obsecro inquit ne irascaris dñe si loq̄r adhuc semel. Quid si inuēti fuerit .x. Rñt. Nō delebo ꝑpter decē. Sequit in .c. sequenti. Cū fuisset loth eductus dñs pluit super sodomā ꝛ gomorrā sulphur ꝛ ignes de celo: ꝛ subuertit ciuitates has. ꝛ oēs habitatores vrbiū. ꝛ cūcta terre virentia. ꝛ sic perierūt in igne ꝛ sulphure. Ignis eīt sulphureus habꝫ ardorē et fetorē: ad .gnificandū viciū sodomitarum: qd̄ ē .et vilitate. ꝛ ardet ꝯcupiscētie feruore. Nascunt etiā ibi quedā poma virētia sub tāta spē maturitatis. vt edēdi desideriū gignāt. Sed si carpas euanescūt ꝛ resoluunt in cinerē: fumū q̄z exalant q̄si adhuc ardeāt. Ergo adhuc ibi relinquit vmbra cōbustionis. hec Isid. li. xiiij. ethi. Quarto ptꝫ grauitas huius pcti ex diuina maledictione. sic̄ Exo. xxvij. Maledictus q̄ dormit cū oīm iumēto. Et dicet oīs populus Amen.

Non mechaberis.

Ecimo peccant

D ꝯtra illud p̄ceptum. Nō mechaberis q̄ cū dormiūt fornicant q̄ vocant incubi vel succubi de q̄bus loquit Aug. li. xxv. c. xxiij. de ci. dei dicēs. q̄m celeberrima fama est: multiq̄ se asserunt esse expertos. vel ab eis q̄ experti essent. de quoꝝ fide nō esset dubitandū audisse ꝯfirmant siluanos ꝛ faunos q̄s vulgo incubos vocāt improbos se cōmiscuisse mulierib⁹ ꝛ earū appetisse ꝛ pegisse ꝯcubitū ꝛ quosdā demones q̄s drusios galli nūcupant assidue hāc immūdiciā tēptare et efficere plures tales. qui asseuerāt vt h̄ negare impudentie videat. nō hinc audeo aliq̄d diffinire. vtrū aliq̄ spū elemēti aereo corpati. Nā hoc elementū etiā cū agitat flabello: sensu corporis tactu q̄z sentit possint hanc pati etiā libidinē vt q̄ possint scientibus feminis miscear. hec Augu. hoc autē potest fieri tripliciter scꝫ Per modum viri incubando.
Aut per modū femine se succubando.
Aut semen in vuluā transponēdo. Primo per modū viri incubādo. ꝛ talis vocat incubus. Si aūt hoc fit voluntarie ē grauissimū pctm̄. Cui⁹ exēplū ponit cesarius ꝛ etiam ponit in specu. hysto. lib. xxviij. c. xiiij. dicēs q̄ quedā mulier in regione manueti a quodā petulāti demone sex annis habito eius cōsensu incredibili libidine vexata est. Apparuerat enim ei in spē pulcerrimi militis ꝛ se abutebat. et inuisibiliter marito ei⁹ in eodē lecto cubante lasciuus ipe spūs h̄ faciebat. Que anno septimo timore correpta: veniēte in predictā ciuitatē beato bernardo clareuallis abbate misera mulier ad pedes eius corruit: ꝛ passionē horribilē ꝛ ludificationē dyabolicā multis cū lachrymis ꝯfessa succurri sibi flagitauit. A q̄ consolata ꝛ q̄d facere deberet edocta: post cōfessionē dyabolus ad illā accedere nō potuit ꝛ verbis eā terruit q̄ sicut fuit ei⁹ amator sic nūc crudelissimus vellet eē ꝑsecutor. Aliud exemplum ponit cesarius dist. iiij. c. viij. q̄ in būna ꝛ in perrochia scti remigij. Sacerdos quidam fuit arnoldus noīe filiā habēs speciosam. Quā nimis diligēs quia pulcra erat. sed ꝑpter iuuenes ꝛ maxime propter canonicos bunnenses ei custodiam tantam adhibuit: vt q̄tiens de domo exiret: in solario domus illā clauderet. Hic quadē apparēt ei dyabolus in specie viri cepit animus

eius int⁹ suggestiõe latenti ⁊ oris suggestiõe blãdienti iclinare. Quid plura. Persuasa misera ⁊ corrupta sepius postea demoni ad suã pniciẽ ꝯsensit. Una dierũ sacerdos solariũ ascendẽs filiam gementẽ flentẽq; inuenit. A qua causã doloris vix extorq̃re potuit ⁊ confessa est pr̃i q; delusa esset a demõe ⁊ oppressa. ideoq; se merito dolere. Que etiam ita demẽtata est ⁊ sensu alienata. tũ ex dolore. tum ex dyabolica operatiõe: vt vermiculos quos de sinu colligebat in os mitteret ⁊ masticaret. Tristis fact⁹ pater misit illã trans flumẽ reni sperãs eã ex mutatiõe aeris aliquid posse meliorari. ⁊ ob fluminis interpositionẽ ab incubo demone liberari. Trãsmissa puella apparuit demon sacerdoti dicens. Male sacerdos quare mihi abstulisti vxorẽ meã. ⁊ mox trusit eũ in suo pectore tam valide. vt propriũ sanguinẽ suũ vomens tercia die moreretur. Huius rei testes plurimi fuerũt hoc scientes.

Dubitat autẽ cur demones frequenter puellas delicatas custodiunt. vt asmodeus sarã thobie iunioris vxorem. Rñdet in li. de rebus ⁊ ptib⁹ q; hoc fit ex spãli dei ordinatiõe: vt in sara iam dicta. Aliud exẽplũ ptz q; factũ in castro Schyrẽberge. Erat quoddã demoniũ ibi qd dicebat reyneke: custodiẽs vnã puellã que dicebat styne. Cui qdam occurrens in cãpo dedit sibi pomũ. Quẽ ille demõ dephendit dicens. Non facies iterũ. Et ille. Nihil plus feci nisi q; pomũ dedi. Rñdit. Scio q; plus intendisti. ⁊ nihil de illo demone nisi man⁹ videbat. Scđo eas custodiũt q̃tinus p eas multos iuuenes in eius libidinis cõcupiscentiã incendant. Et tales sunt spõsis fornicatiõis q̃ tanq; p instrumentũ illis vtunt ad incendiũ luxurie. Narrat gobolinus i cronica sua q; anno dñi M.ccc.lxxx. quidã incub⁹ nominãs se regem goldemer cõiunxit se familiaritati: cuidã viro armoꝝ mũdanis actib⁹ p omia dedito: appellato Neucluch de Hardẽburgk. in comitatu marcka prope flumẽ rure. habitanti in castro. Et loquebat secũ ⁊ cum alijs hoibus ⁊ lusit dulcissime in instrumento musicali cordis aptato ⁊ lusit ad taxillos ⁊ pecunias exposuit ⁊ vinũ bibit ⁊ sepe cum eo in lecto vno per noctẽ requieuit. Visitabãt eum iã religiosi q̃ seculares. quibus rñsa dedit. Sz crebre religiosis ad sue cõditõis reuelationẽ anhelãtes scelera eorũ occulta recitãdo cõfudit ⁊ hospitẽ predictũ sepius in inicoꝝ suorum aduẽtu pmonuit. ⁊ q̃liter eorũ machinatiões euaderet sibi cõsilia dedit manus sibi dũtaxat palpandas pbuit: sed videri negauit Et erãt manus graciles ⁊ molles: vt si quis tãgeret mu[illegible]. Xpianos fidẽ in verbis. iudeos in l[illegible] idib⁹ preciosis. ⁊ paganos in herbis [illegible]nere asseruit. Vñ hic Neueluch habu[illegible] sororẽ pulcram: cui⁹ gratia hũc incubũ nõnulli morã secũ trahere suspicabãt Vñ solitus erat eũ noiare generũ suũ ⁊ ipe docuit eũ vt hoc versu se signaret Increat⁹ pater increatus filius increatus spũssctũs. Dubitat cur demões delectant fornicari cũ istis puellis cũ tñ nõ habẽt sensum tact⁹: ⁊ sic ista exerceant p corpus assumptũ. Rñdet q; delectant in h̃ q; hõ cõmittit pctã mortalia inter q̃ est luxuria. vt hoiem finaliter secũ trahãt ad ppetuã dãnatiões. nõ q; in hoc carnalit delectent cũ carnẽ nãliter nõ hñt: neq; sensuz tact⁹. ꝫ delectant mirabilit in istis turpib⁹ pctis. Scđo h̃ hz fieri succubando ⁊ p modũ mulieris se supponẽdo. De quo ponit tale exemplũ in spec. hysto. li. xxvj. c. xxix. Q̃ tẽpore heinrici impatoris. iij. erat q̃dã iuuenis locuplex ⁊ nobilis: q̃ vxorẽ nouit duxerat. Post cibũ iuit ad cãpũ cũ sodalibus suis vt luderẽt. Interi anuluz sponsalitiũ digito extenso statue vene-

ris erce q̄ primo astabat imposuit. fini to ludo repetere volēs anulum inuenit statue digitū vsq ad volā curuatū. diu q luctatus est: nec anulū eruere potuit nec digitū frāgere. Tacitus discedens rē celauit. Nocte intēpesta cū famulo rediēs digitū inuenerūt extēsuz z anulū subreptū ad nuptā rediit cū se i lecto suo cū ea collocasset: sensit q̄si nebulosum z densuz inter se z illā volutari. qd sentiri s3 videri nō poterat. z hec obstaculo ab āplexu phibet. Audiuit z vocem Mecū cūbe. qz hodie me desposasti. Ego sum venus cui9 digito imposuisti anulū illū: nec reddā. Territus aūt ille tāto pdigio. nihil referre ausus est vel potuit. insomnē duxit noctē illā multū secū deliberatus. Sic factū est p mltū tps. v̄ qcunq hora cū spōsa cōcūbere vellet dē sentiret et audiret. Erat sane alias valēs domi: z aptus militie. Tandē q. eius vxoris cōmotus rē parētib9 detulit. Illi inito ɔsilio palūbo cuidaz p̄sbro pandūt rē. Is erat nigromātic9 z erat potēs in maliciis. Illect9 ḡ promissis multis cōpositā ep̄lam dedit iuueni. dicēs vade illa hora ad cōpitum vbi q̄tuor vie ɔueniūt z stās tacite ɔsidera. Trāsibūt ibi figure hoim vtriusq sexus oisq etatis ḡdus z ɔditiōis equites z pedites. qdā leti z qdā tristes. qc qd audieris nō loq̄ris. Sequit illā turbā qdā statura pcerior forma corpulētior in curru sedēs. huic tacitus trades ep̄lam legendā. z stati fiet qd postulas Et sic factū est. Inter ceteros trāseuntes vtriusq sexus vidit ibi mulierē ornatu meretricio sup mulā eq̄tantē crine soluto p hūeros iactata vitta aurea ɔstricta aureā virgā gerentē in manib9 q̄ mulā regebat. gestus ex eq̄s impudicos. Que cās vi ea iuuene req̄rēs nihil rn̄dit. s3 extēsa manu porrigit ei ep̄istolā. Demō notū sigillū nō ausus ɔtēnere. legit scriptū morq brachiis in celū eleuatis. Deus inq̄t ops q̄diu pati erz neq̄tias palūbi p̄sbri. Nec mora satellites de latere suo mittit. q̄ anulū extorq̄rent a venere. Illa multū tergiuersata vix tandē reddidit. Ita iuuenis voti cōpos sine obstaculo potitus est diu suspiratis amorib9. Simile recitat hugo sup danielē. Cum pnceps lingonoz cū p̄sis ɔtra romanos fuit in expeditione. pter qd charissimus regi persaruz factus fuit. Ideo filiā eius in vxorē meruit. Quā ducēs secū lingonas ibi multitudinē fantasmatū q̄ dicunt succubones secū intrasse z totū territoriū suuz tantū impleuisse q tpe multo mille mulieres ibi grauidabant neq pueri nascebant qz viris ad vxores accederevolētib9 aliqd grosum corpus q̄si mulierz eis supposuit credētibus ipis q essent vxores z coitu cōpleto disparuit. vxoribus debitū petētib9 viri exhausti p succubones reddere nō potuerūt. Req̄sit9 demō cur h faceret. Rn̄t. Princeps vr̄ occidēdo viros nr̄os de p̄tia nos expulit. z nos eū cū pplo fraudādo nuptias suas z aliorū disturbabimus de patria sua. Et obiicuit Rex p̄sarū ɔsulit z de9 inuocat. z illa corpa triū pueroz scz sydrach mysach z abdenago misit lingonas: vt eorū p̄sentia fugaret demones. Quod z factū est. qui nunc sepulti sūt in medio chori maioris ecclesie lingonēsis. vbi tale sub sepulchro epigrama habet hic iacet i sarcofago sydrach mysach et abdenago. Igne vsti vt pelago q̄s rex p̄sarū zoraab trāsferri iussit lingonas. ad expugnādū demones. Tercio h3 fieri h semē trāsponēdo i vuluā mulieris. Dicūt eīn theologi q demō vel angelus non generat cōplete p fornicatiuā ɔtutē: s3 pōt ɔiūgere actiua z passiua. vbi gr̄a. Demō supposuit se sub viro recipiēs semē ab eo qd postmodū i mulierē transfundit fact9 incub9 ad eā. Et sic generat9 nō est filius demonis: sed

ho'is a quo semē decisum est. Et sic Jo
seph exponit illud Geñ. vj. Uidētes fi
lij dei filias hoim q̄ eēnt pulcre accepe
runt sibi vxores. P et filios dei intelli
git incubos: ⁊ inde generati sunt gygā
tes viri potētes. Quia dic̄ thōs sen. di.
iiij. q̄ demōes possunt scire vtutē semi
nis decisi ex dispositione eius a q̄ deci
sum est. ⁊ sil'r mulierē ꝓporcionatam
ad semis illi⁹ ꝓportionē. ⁊ iterū ɔstella
tionē iuuantē ad effectū corpalē. Qui
bus oibus cōcurrentibus possibile est
genitū fieri potentē ⁊ magnū. Sic co
mites de cliue dicunt ab incubo ꝓcrea
ti. sicut legit in libro de reb⁹ ⁊ tpibus ⁊
mēoralib⁹. q̄ mortuo de castro hossen
oibus ad eū ptinentib⁹. vna sola puella
filia comitis vltimi supstes fuit iā nubi
lis ⁊ multū speciosa. Que q̄dam die iu
xta flumē reni ꝓpe hossen cū puellis et
militib⁹ ambulās vidit cignū in cathe
na argētea trahentē nauez ad littus: et
in naui iuuenē venustissimū. Quo litt⁹
ascendēte cignus nauē abduxit. ⁊ iuue
nis in castro colligit ⁊ honeste tractat.
Tādē puella gratijs ei⁹ capta sibi mri
monialit copulat. iniposita p̄us pactiōe
ne vnq̄ q̄reret ab eo q̄s eēt ⁊ vñ venisset
Generāt filios ⁊ filias. Sz puella tādē
vel oblita vel de eius amore ɔfisa vñ ve
nerit sciscitat. Qui r̄ndit. Sic dixi am
mō me hīc nō poterit. Ad litt⁹ ergo vñ
venerat regredit: ⁊ a cigno cūctis vidē
tibus naui recipit ⁊ abducit. Et sic pro
ꝓgenies de cliue fuit repata. ⁊ vsq̄ ho
die in oibus munitiōib⁹ suis cignū ha
bēs generis sui monimētū. Sic etiā mar
linus fuit natus. De q̄ martin⁹ in croni
ca dicit: q̄ tpe simplicij pape fuit in bri
tānia marlin⁹ vates ex filia regis brito
nū sctimoniali nomie demecia ab incu
bo demōe nat⁹. q̄ demecia inter monia
les in ecclia scti petri degebat i vrbe lō
donio ꝛ. hec dixit se nūq̄ cognouisse vi
rū. sed quidā iuuenis in spē pulcerrima

spam freq̄nter deosculās ⁊ euanescēs
⁊ rursus apparens ⁊ eā amplectēs eam
grauidā reliq̄t. Sic etiā nati sunt Ro
mulus ⁊ Rem⁹ s'm Aug⁹. li. ij. de ciui.
dei: ⁊ multi alij ⁊c. hec oia fiūt vl' ꝓpter
hois demeritū q̄ ꝑ libidie puniēdus ē
in q̄ deliq̄t vel ꝓpt nequiciosuz demonis
studiū. Cui⁹ exēpla multa poit Cesari⁹.

a B ista inordinata luxuria absti
nendū est ꝓpter mala q̄ inde se
quunt. De q̄b⁹ Greg xj. moral.
⁊. c. lj. dic̄: q̄ de luxuria orit cecitas mē
tis: incōsideratio: incōstantia: p̄cipita
tio: amor: odiū: affect⁹ p̄ntis seculi hor
ror vel desparatio futuri seculi. Primo
cecitas mētis: q2 s'm Aug. ⁊ phm. i actu
carnali rō totalit absorbet ita q̄ lumen
rōnis q̄dāmō extinguit. q2 tot⁹ hō q̄si
carnalis efficit. inde est q̄ viciū carnis
plus homiez vilificat. ⁊ ꝑ insan ā deni
grat q̄ alia vicia maiora. Nō c. ingit
ꝑ h: q2 ꝑ extinctionē rōis hō p̄us. nāli
sua dignitate. q2 ꝑ vsum rōnis cetera p̄
cellit. Nā ita cecat⁹ est in sua mente q̄
dimittit verū deū ⁊ fruit creatura. Jūo
in ei⁹ psona dixit Eccl. ca. j. Dixi in cor
de meo. Uadā ⁊ affluam delicijs ⁊ fru
ar bonis. ibidē. c. xj. Perfruere vita cū
vxore quā diligis. cūctis dieb⁹ instabi
litatis tui. q̄ dati sunt tibi sub sole omni
tpe vanitatis tue: ⁊ talis cecitas ē pec
catū mortale. Sap. j. Excecauit eos ma
licia eorū. Jntantū eñ sunt excecati q̄
putant suavicia deū latere. Tales sunt
sil'es asino q̄ caput suuz occultat i rube
corpe foris manēte: sic q̄ ab alijs non vi
deat. Sic tales putant luxuriā deum ⁊
homies latere. Scd'o orit de luxuria
incōsideratio mortis ⁊ inferni. Jntan
tū eñ volūtas carnis delectatiōi imer
git: q̄ nec de amaritudine mortis cogi
tāt: nec penā inferni formidāt: q̄si sem
per licēt viuere ⁊ sp vellēt peccare. Jn
de est q̄ deus iusto iudicio actū pecca
ti transitoriuz eternaliter punit: q2 s'm

Aug. Si hō malus eternaliter viueret semꝑ ipm peccare liberet. De illis dī Danieł. xiij. Auerterūt sensum suum vt nō recordarent iudicioꝝ iustoꝝ. Tercium est mētis incōstantia. q2 ita incōstātes sunt. ꝙ statim abiectis pñtib⁹ vel vix apphensis in luxuriā resoluunt vel ad delectationē illicitā ex consensu ꝓrumpunt. Quod ꝓuenit ex hoc quia ꝓ voluntate malā intendit delectari trāsitorie. Ideo necesse est variari mētem ꝑut vna delectatio momentanea alteri succedit. Sola aūt mens in cōstātia illa figit q̄ bono immobili z inuariabili per amorem innitit. Quarto sequit amorsui. q2 carnalis si crescat vsq3 ad cōtēptum dei est petm̄ mortale. Hec oīa in sui comoduʒ ordinauit. vt in eis peraut illius delectet. Talis eni longā vitā d[e]siderat: vt diutius carnali delectati[on]i insistat. Quinto sequit pcipitatio sui. q2 q̄ seruore ꝯcupiscētie est excecatus pcipitat ad luxuriā frequenter se exponēs periculo mortis ꝓpter libidinē explendā. De illo dī Prouerb. vij. De vecordi iuuene victo a meretrice ꝙ statim eam sequit q̄si bos ductus ad victimā z q̄si agnus lasciuiēs. Et infra. Nescit ꝙ de periculo aīe ei⁹ agat.

Sexto sequit odiū dei. Et lʒ deus sit purū z summū bonum qȝ directe odiri nō pōt. tñ indirecte odiri pōt ꝓpt duo. scʒ vel ꝓpter penā quā iusto iudicio pec cātibus infligit. vel ꝓpter bonū delectabile qȝ pia ꝓuidentia ei subtrahit. ne grauius peccet qȝ non solum est petm̄ mortale. sed etiā petm̄ in spiritūsanctū.

Septimo sequitur amor pñtis seculi cum carnalibus inheret per appetitum bonorū z diuitiarū. sanitatis fortitudinis z ceterorū ꝓ que carnalis effectus suum finē consequit. z delectatione momentanea fruitur. Ideo in ꝑsona illoꝝ luxuriosorum Sap. ij. dicit. Venite ꝙ z fruamur bonis q̄ sunt tanq̄ in iuuentute celeriter. z vino pcioso z vngentis nos impleamus: z nō ꝑtereat nos flos tpis. Coronem⁹ nos rosis anteq̄ marcescant. Nullum ptatū sit qȝ non ptrāseat luxuria nostra. Nemo nostrum sit exors luxurie nostre. Contra q̄s. j. Jo. ij. Nolite diligere mundū neq3 ea q̄ in mundo sunt. Qm̄ omne qȝ in mundo est concupiscētia carnis est zc. Si aūt talis amor crescit ꝙ ꝑponat amori dei vel vite eterne vel redundar in iniuriaȝ ꝓximi: tunc est peccatum mortale.

Octauo sequit desperatio future beatitudinis. quia carnalis affectus cōcupiscentie carnali finaliter immersus sibijpsi male conscius diffidit de futura gloria vel venia ꝯsequēda. Sic rōnabiliter cum eius spes sit certa expectatio future beatitudinis ex merito ꝓuenīens. Ille q̄ nullū cōspicit in se meritū: de futura gloria diffidit. Hec omia ponit Grego. vbi supra.

Explicit sextum preceptum.

Incipit septimū preceptum.

Non furtū faci

es. Hoc est septimū preceptū in q̄ dn̄s ꝓhibet nocumētū fieri ꝓximo in reb⁹ tpalib⁹ scʒ. Non furādo occulte bona sua tpalia. q2 h̄ est ꝯ charitatē ꝓximi. ḡ est petm̄ mortale. Est etiā ꝯ iustitiā q̄ reddit vnicuiq3 qȝ suū est. Est etiā ꝯ manifestationē veritatis. ꝓpter occultā fraudulentiam. Ergo merito dn̄s tanq̄ malum in septimo loco ꝓhibuit dicens non furtum facies.

Dubitat vtrū furtū sit grauius peccatum q̄ homicidiū vel adulteriū. Rñdit Aug. de ancho. sup math. di. Aliud est q̄rere an furtū sit grauius petm̄ q̄ homicidiū vel adulteriū. z aliud an sit periculosius. Planū ē eni ꝙ hoicidiū vł adulteriū gui⁹ petm̄ ē q̄ furtū ex parte illius q̄ offendit. Ista eni tria homici-

diū adulteriū ꝛ furtū intātū sunt noci ua inq̄tū ꝓxim⁹ p ea offendit. Planū est aūt ꝙ hō magꝰ vel ꝓxim⁹ offendit p homicidiū q̄ꝫ p adulteriuꝫ. ꝛ magis p adulteriū q̄ꝫ p furtū. qꝛ p hoīcidiū offē dit hō i psona ꝓpria: eo ꝙ tollit vita ei⁹ p adulteriū offendit in psona sibi ꝯiun cta q̄ est q̄si vna caro cū ipo. Sed p fur tū offendit in reb⁹ exterioribus. ꝫ ex p te offendētis piculosius ē furtū q̄ꝫ adul teriū qḋ pꝫ triplicit. Primo qꝛ tale pctm̄ difficili⁹ homi remittit. scḋo qꝛ i plures deriuat. Tercio qꝛ in hoīcidio ꝛ adul terio essilat. Primū sic ꝓbat. Naꝫ tale pctm̄ nō remittit nisi hō peniteat satis faciēdo. De homicidio aūt vel de adul terio statim cessante ira ꝛ rancore peni tet ꝛ satisfacit ꝛ cessante libidine siliter Sꝫ de furto: dato ꝙ hō peniteat nō fa ciliter satisfacit: ꝛ potissime cū tenet hō reddere nō solū qḋ furtiue accepit: sed etiā damnū qḋ ꝓxim⁹ inde eēt ꝯsecu tus: ꝛ sup h̄ tenet portare pniam de pec cato. Iḋo spūssctūs imprecat furtū faci entib⁹ maledicēs. Ve q̄ multiplicat nō sua. Scḋo faciens furtū nō solū perdit animā suā: ꝫ si nō restituit perdit etiaꝫ animas filiorū ꝛ posterorū suorū. q̄bus hoc dimittit: cū ipsi etiam teneant resti tuere. Nō autē sic est de homicidio vel de adulterio: quia aīa q̄ peccat tali pec cato ipa morit ꝛ nō deriuat in alios: si cut furtū. Tercio furtū est causa homi cidij ꝛ adulterij. Cū em̄ homo absq̄ꝫ re bus exteriorib⁹ in vita sensibili nō pos set sustentari. sed ꝯtingit aliquē vel ali quā exteriorib⁹ reb⁹ spoliari. ꝛ vita ei⁹ amittit. vel hō cogitat facere homicidi um vt possit viuere: ꝛ mulier cogitat fa cere adulteriū. sicut videmus in terris tyrannoꝝ. in q̄bus multi hoīes efficiū tur homicide expoliati p tirānos ꝛ mu lieres fiunt adultere ꝛ meretrices. Iḋo ꝓpter suā maliciā est ꝯtra omēs leges scꝫ Cōtra legē naturalem. Cōtra legem euangelicā. Contra legē mosaycā. Con tra legem canonicā. Primo est contra legē nature: vt pꝫ Math. vij. Que nō vis tibi fieri: alteri ne feceris. Sꝫ nemo vellet ꝙ sibi furarent bona sua. Ergo al teri minime facere deberet. Ideo dicit Aristo. in. ij. li. retho. Ois fur malign⁹. Ideo Augꝰ. in li. ꝯfes. de minimis reb⁹ furatis ꝯfitet dicens. Furtū punit lex tua dn̄e. ꝛ lex scripta in corde hominis. Quā nec ipa delet iniquitas. Quis em̄ fur equo aīo furē patit. Et ego furtuꝫ feci nulla compulsus egestate. Sequit Illa em̄ poma que furatus sum decer pta proieci epulatus in sola iniquitate Hoc est contra multos qui nō ꝯfitent nisi magna furta. ꝛ de paruis sibi nō fa ciunt conscientiā. Dubitatur vtrum in paruis rebus ita ꝯmittat furtu[illegible]: sicut in magnis. Respondet Raymū[illegible] n fine co. ti. ꝙ sic. Dn̄ Hiero. Nā furt[illegible] n nō solū in maioribus: sed etiam in m[illegible]nori bus iudicat. nō em̄ quod furto ablatuꝫ est: sed mens furantis attendit: vt. xiiij q. vj. c. vlti. Idem dicit Hostien. rubri ca de furtis. Hoc tamē intelligendum est ſm Guil. in. §. dicit aūt. quādo vo lūtas talis eēt ꝙ etiā maiora subtrahe ret si posset. qḋ pꝫ hic ex verbis Hiero. premissis. Vel intelligit q̄n illa res par ua tante magnitudinis est ꝙ ex ablati one eius molestat dn̄s. al's em̄ non tra ctat inuito domino. Addit Tho. in scḋa scḋe. q. lxvj. ar. vj. in rn̄sione ad vl. arg. dicens ꝙ si habebat animū fraudādi ꝛ inferēdi nocumentū ꝓximo etiā in ta libus pōt esse pctm̄ mortale. sicut in so lo cogitatu per ꝯsensum: vt tales sunt qui fructū agrorum rapas caules pira. et sic de alijs proximo subtrahunt. Si militer pullos aucas anseres. ꝛ quicun q̄ꝫ cū aratro agrū ꝓximorū diminuunt Exemplū patet de parētibus q̄ debent pueros fideliter intimare: ꝙ nec ipsis nec alicui homi aliq̄d furtiue accipiāt.

Legit eni q qdā puer defunct⁹ est z iu dici ꝑtatus: z dyabolus eundē puerū accusauit dicēs. Dñe iudica ſm iusticiam, q: iste puer germano suo obulū furatus est nec inde fecit pniaꝫ nec etiam restituit ablatū. Cui dñs. velles q tātillo hūc puerū dānarē. Mea iusticia nō est sine mia. Supplicātib⁹ ꝑ pucro qbusdā sanctꝭ qb⁹ puer fuerat: culpa puero remittit z ꝑ pceptū iudicis puer in puteū ꝓijcit in q tantā penā sustinuit q postmodū hāc vbis expmere non potuit. Extractus postea de puteo puer ob pces sanctoꝝ aia restituit corpi. z sic puer reuixit z iussus est a iudice ablatū soluere z sic postmodū vixit in timore dñi. Pōt tñ esse ita paruū q ille q accipit putat h nō esse ꝯ volūtatē illius cu accipit et sic pōt esse aliqū sine pctō. Scdo est ꝯ legē mosaicā. vtꝫ q: dñs cepit iudeis. Nō furtū facies Exod. .xx. Et ibidē. Si qs furatus fuerit ouē vel bouē z occiderit vel vendiderit: quinqꝫ boues ꝓ vno restituet z qtuor oues ꝓ vna oue. Dicit nicola. de ly. Quare pcipit ꝓ vno boue reddi qnqꝫ. z ꝓ vna oue qtuor. Rādet. q: puniunt aliq pctā grauius nō solū ꝓpter maiorem pcti grauitatē. ſ ꝓpter prauitatē repmendā. ne boies ad talia nimis se relaxarēt Res aūt q in domo custodiunt vt aurū z argentū nō ita de facili pñt furto subtrahi sicut oues q pascunt in cāpo. Et q: facilitas accipiēdi rē alienā inducit cōmissionē furti. Jdō ꝓ furto ouis imponunt qtuor restituēda. q: facilius potest subtrahi furto q̄ alie res q seruāt in domo. Et. v. boues ꝓ vno q: boues adhuc nō ita facilius custodiunt: q: non ita gregatim z simul se tenent in pastu sic oues. Scdo adhuc aliter puniebat in lege mosaica q: si qs occidebat furē nocturnū nō erat reus homicidij. Jdō sequit ibidē. Si effringēs fur domū: siue suffodiēs fuerit inuentus z accepto vulnere mortuus fuerit. percussor nō erit reus sanguinis. Sup q dicit nico. de lyra. q: ꝑsumptio est ꝯtra furē q nō solū veniebat ad furandū sed etiam ad occidendū si inueniret resistentiā. Jdō erat debitor mortis. Sequit ibidē. Qꝫ si orto sole h fecerit. homicidiū ꝑpetrauit z ipse morief. Sup q dicit ibidē Nico. de lyra. q rabi salomō dicit q hec est metaphorica locutio. z est sensus. si clarū sit sicut dies est clara. q ille nō veniebat ad occidendū vtputa si sit pr dñi dom⁹ vel frater vel itā amicus eius. q luce clarius est q nō venit ad occidendū eū: sed solū ad furandū ꝓ indigentia supplenda Et in tali casu pcussor est reus homicidij z debet mori. Ista vero expositio cōcordat cū canone. ex. de homicidijs. c. pfodiēs Sequit ibidē. Hoc etiā in antiqs legibꝰ secularib⁹ qbus ista est antiqor inuenitur impune. s. occidēdo nocturnū furē diuturnū aūt ſi telo se defenderit. iā eni plus est q̄ fur. Dicit ibidē glosa sup verbo legib⁹ secularibus vꝫ. ff. ad. l. aqliā. itaqꝫ. §. lex. et ff. ad. l. cornel. de sicā. l. furē. Sꝫ posito q vult me interficere: nunqd possuꝫ eū pueire: Dicūt q sic ar. C. ad. l. corne. de sicā. Sꝫ posito q pcussit et recessit. Nunqd possum eū sequi vt percutiā: hugo dicit q nō. q: sic iniuria vellet vlcisci qd nō licꝫ. xlvj. di. seditionarios q: illud in ꝯtinēti lꝫ vim vi repellere. de sen. ex. c. si vo. z de homi. c. significasti Tercio puniūt furē vēditione. Sequitur ibidē Exod. xxij. Si nō habuerit q ꝓ furto reddat ipm venūdabit. Dicit Nicola. de ly. ibidē. q h refert ad legē ſ. posità de eo q furatus est ouē vel bouē z occidit vel vēdidit. si nō hꝫ vñ restituat qnqꝫ boues vel qtuor oues debꝫ vēdi vt de pcio ei⁹ fiat dicta restitutio. Sꝫ si inuentū fuerit apud eū qd furat⁹ est viuēs: siue bos siue asinus vel ouis duplo restituet: q: pōt haberi aliq pre-

simptio q vellet restituere ex q̄ refuauit apud se. Dubitat vtrū fures nūc in lege noua debeāt interfici aut suspendi Arguit Ioh. scotus in .iiij. senten. dist. lv. q nō: qr dz nemo puniri vltra q̄ demeruit. sed fur solū demeruit in bonis tpalibus. ḡ solū dz puniri in reb⁹ tpalibus. Maior ptz. qr ſm mensurā delicti erit plagarū modus vt ptz Deut. xxv. Minor ptz sīr. Si ḡ fur occidit punitur vltra q̄ demeruit. ꝛ sic faciunt iudices ꝯ legē nature seu naturalis eq̄tatis Itē diuina lex nō taxauit penā mortis furi. sed restitutionis in q̄ ponit dupli aut quintuplū. Ergo nulli lex dz statuere in oppositum. s. q fur interficiatur. Rn̄dit Kay. §. iij. Pena furti variatur ſm q varie de ipo agitur. Nā qn̄qz criminaliter. i. ad penā corpis infligendā: qn̄qz ciuiliter. i. ad penā pecuniariam. In pmo casu nō est fur suspēdēd⁹. aut demēbrādus aut eculiādus. ſz aliter arbitrio iudicis puniendus. s. vt fustiget vel exulet. vel alio mō ꝑut iudici congruū videbit in simplici fure. Hui⁹ tn̄ ꝯtrariū in multis locis seruat de ꝯsuetudine vbi iugulant ꝛ suspēdunt. Dicit vuil. q hāc ꝯsuetudinē facit neccītas pacis cōis. ꝛ frequens incorrigibilitas et hoim malicia. Iō iuste fit si sunt famosi latrones. C. de penis. l. capitaliū Hodie etiā ſm ꝯsuetudinē ꝛ ꝯstitutionem frederici. §. si qn̄qz. coll. x. si aliq̄s qnqz solidos aureos valēs furat suspendit: si minus scopis vel forcipe corrigat vt patz. §. si qnqz. in auc. de pace tenenda coll. x. Dubitat q̄ pena iponat ꝑ furto an ciuil' an criminal'. Vide p doctores late in. l. si. C. de furtis. Nā de iure ciuil' nemo dz mori ꝑ furto. auc. ſz nouo iure. C. de ser. fugi. Fallit tn̄ ꝟ qn̄ fur frāgit publicā pacē. vt in. §. si quiqz. i auc. de pace tenē. coll. x. qr tūc ad furcas suspēditur. Scd̄o fallit si sit fur famosus qr cōmisit tria magna furta vtz in dicta glosa auc. ſz nouo iure ꝛc. Tercio fallit qn̄ p statuta terrarum aliq̄d disponit q̄ de iure sunt approbata. l. oīs ppli. ff. de insti. ꝛ iure. Quarto fallit qn̄ ē latro ꝛ aggressor stratarū publicarū qr tunc suspēditur. l. Capi. §. famo. ff. de penis Sz ꝓh dolor nūc magni fures suspendūt minores. sicut legitur dixisse diogenes cū vidisset q duo duxissent terciū tūc risit. Interrogat⁹ cur rideret. Rn̄t. Iō qr video q magni fures ducūt paruum ad suspendiū. Sic nunc parui fures suspendūtur q̄ furātur duos vl' tres florenos. ſz q̄ defraudāt rē publicam in mille nō suspēdunt immo honorant et exaltant. Scd̄o dubitat vtrū furari sp sit pctm̄ mortale. Rn̄r q in trib⁹ casib⁹ pōt fieri sine pctō. Primo si fit n[illegible] cupiditate sed ex obediētia [illegible] pto diuino sicut fecerūt filij isr[illegible] do vasa egyptioꝝ sicut dicit m[illegible] li. iij. dist. xxxvij. Si vo q̄ritur [illegible] isrl'. q̄ dn̄o iubēte ad egyptijs mutu[illegible] runt vasa aurea ꝛ argentea ꝛ vestes [illegible] osas asportauerunt vtrum furtum c[illegible] miserūt. Rn̄r q deo iubente illud fecerunt. ꝛ ideo nec fecisse furtuz nec oīno peccasse. vn̄ Aug⁹. Israelite furtū nō fecerunt ſz deo iubēte misteriū ꝑbuerūt. Hoc em̄ de⁹ iussit q̄ ſm legē sicut ministri iudicis sine pctō occidūt quē lex ꝑcipit occidi. ſz si illud spōte facit homicida est. Ideo dr Sap. x. Tulerūt iusti spolia impioꝝ. Sz opponit q naturalem legē trāsgressi sunt q̄ dicit. Que tibi nō vis fieri alteri ne feceris. Quā veritas scripsit in corde hois. Et qr nō legebat in corde iterabat in tabul' vt ꝛ voce forinsecus adunata rediret ad cor et ibi inueniret qd̄ extra legerat. hāc illi ꝑuaricati sunt. Rn̄r q hoc sic intelligendū est. vt nō alij iniuste fieret scz non facies quod tibi nō vis fieri. Alioquin iudex ꝑuaricator est dum punit reum volens aliquid tale sibi fieri. Ita etiam il-

lud intelligendū est. ꝛ sic non fecerunt
furtū. q꞉ auctoritate dn̄i hoc fecerūt. q̄
dn̄s oīm rerū est. Ideo sine iniuria iu-
ste pōt vni auferre ꝛ alteri dare. fm̄ suā
volūtatē. Etiā fuit valde rōnabilis ista
dei ordinatio: q꞉ hebrei in multis alijs
grauibus seruierunt egyptijs: de q̄bus
nō habuerūt laboris cōpensatiōes: iō h̄
p̄cepit de⁹. Scdo mō h꞉ fieri sine pctō
in extrema necessitate. s. famis vel frigo
ris aut sitis. ita q̄ si non furet credat se
nō posse euadere mortē. nisi cōmittat
furtū. Iō dr̄ ex̄ de furtis. c. si q̄s ꝓpter
necessitatē famis aut nuditatis furatus
fuerit cibaria vestē vel pecus. peniteat
ꝑ hebdomadas tres: ꝛ si reddiderit nō
cogat ieiunare. Si em̄ fuerit magna ne
... q̄ nō imponat ei pn̄ia. vt꞉ de ꝯse.
... cipulos cū ꝑ segetes trāseun-
... rēt spicas ꝛ ederent ipius xp̄i
... cētes vocat: q꞉ coacti hoc fece
... uius est q꞉ in necessitate extre-
ma oīa sunt cōia: vt꞉. xlvij. dist. sic̄ hij. ꝛ
maxime cibaria sic̄ pat꞉. ff. ad. l. rodiā-
de iact. l. ij. §. cū eadē. Sic ꝓpter neces-
sitatē famis dauid comedit panes ꝓpo
sitiōis: vt꞉. ij. Reg. xxj. In tali quilibet
vtit iure suo. vn̄ pōt tūc occulte subtra
here nō tm̄ pro se ꝫ etiā ꝓ alio existen-
ti in necessitate eadē. Si autē nō patit
magnā necessitatē peccat quidē. ꝫ tn̄ at
tenuat peccatū ꝓpter necessitatē. Ter-
cio pōt fieri sine pctō: qn̄ fit ex cautela:
vt si aliq̄s furaret gladiū furioso ne si-
bi vel alijs noceat: ꝛ ille gladius nō est
sibi reddēdus durante furia: vt. xxij. q.
ij. c. ne q̄s. Tercio est ꝯ legē euāgeli-
cā. Math. vij. Furta blasphemie adul
teria ꝛc̄. Ista sunt q̄ coinquināt hoīem
Ioh. xij. Iudas fur. Eph. iiij. Qui fu-
rabat iā nō furet: magis aūt laboret vt
habeat vn̄ tribuat necessitatē patiēti. q꞉
ad p̄cepta decalogi etiā xp̄iani sunt ob
ligati. Non sic debēt furari inferiores
supioribus sicut sunt serui ꝛ ancille q̄
res dn̄oꝝ suoꝝ ꝯsumūt furtiue. ꝛ aliqn̄
etiā de rebus dn̄oꝝ eis inuitis elemosynam
faciūt. Tales em̄ ꝓpter piā intentionē
a pctō mortali nō excusant. q꞉ nō sunt
faciēda mala: vt inde bona eueniāt. Si-
militer neq꞉ vxores dn̄t furtiue subtra-
here res viroꝝ: vt de ipsis ꝯ volūtatē ma
ritoꝝ elemosynas faciāt. qd̄ fieri nō d꞉. Idō
scribit. xxxiij. q. v. q̄ deo. Nihil ergo de
tua veste nihil de auro vel argēto vl' de
q̄cunq꞉ pecunia vel de terrenis reb⁹ tu
is sine arbitrio ei⁹ facē debuisti. Fallit
tn̄ hoc p̄mo si vxor fuerit lucratiua: vt
notat Ioh. xxxiij. q. v. q̄ deo. Scd̄o si
habuerit pafernalia. De talibus em̄ bo-
nis sic̄ ꝛ reb⁹ lucratis mulieres pn̄t fa-
cere elemosynam. Tercio si faciunt elemosynam
de reb⁹ sue dispēsatiōi ꝯmissis: puta de
pane cereuisia ꝛc̄. maxīe qn̄ marit⁹ est
nimis durus in actib⁹ pietatis. Et tunc
mulier pōt facere elemosynam sue dispensa
tioni cōmissis ꝓ salute viri. dum tn̄ sit
moderata. sic q̄ egestatē cōiugalis nō
inducat. Etiā supiores nō debent fura-
ri inferiorib⁹. s. seruis ꝛ ancillis merce-
dē suā iniuriose retinēdo. q꞉ hoc est de
pctis clamātib⁹ in deū: vt pt꞉ Iaco. v.
Dubitat vtrū serui ꝛ ancille si non pn̄t
hr̄e mercedē nisi ꝑ furtū: vtrum ne pos-
sint tm̄ furari a dn̄is suis. Rn̄det q̄ nō
q꞉ nemo debet sibi vsurpare sue rei iu-
diciū aut eē suus ꝓprius iudex. Idē iu
diciū est qn̄ illud qd̄ meū est ab alio de
tinet ꝛ nō possum illud recuperare. re-
cupo tantū de suo in valore. quod fieri
non debet fm̄ sanctū Thomam in scd̄a
scd̄e. q. lxvj. arti. v. Quia peccat contra
cōmunē iusticiam dum ipse sibi vsur-
pat sue rei iudiciū: ordine iuris preter-
misso. Potest tn̄ esse casus in q̄ recupa
tio talis esset licita qn̄ sc꞉ aliq̄s haberet
certitudinē q̄ ille qui alterius rem deti
neret nunq꞉ eā restitueret. nec cōsciam
de h̄ faceret: nec eam posset recupare ꝑ
viā iuris. In tali casu videtur quibus-

dā q tn̄ pōt recupare de suo qđ de suo h̄z. Et declarauit hoc ex scriptura Gen. xxxj. vbi legit. q socer Jacob dict⁹ laban tractauit eū male. z dānificauit eum in bonis tēpalibus. Vn̄ cū iacob cū vxoribus suis recessit ab eo rachel vxor iacob filia Labā: secrete abstulit secū deos p̄ris sui cōpositos de auro et argento precioso. q̄s ip̄e adorabat z colebat. In hoc recupando p̄ciū qđ p̄r suus debebat viro suo q̄ etiā sciebat p̄rem suū deb̄ nonvelle facere p̄sciam: ita vt viro suo p̄ciū deseruitū daret. Sic etiā de⁹ q̄ reqles non debēr furari equalibus.

Quarto mō est p̄tra legē imperialem vt p̄z. ff. de furtis. l. j. z institu. de obligatiōib⁹ q̄ ex delictis nascunt. l. furtū Et dī furtū a furuo. i. nigro q̄ clā z obscure fit z vt plurimū in nocte. vł a fraudo vel feredo. i. auferēdo vel fusco. i. nigro. Et diffinit sic. Furtū est p̄trectatio rei aliene mobilis corpalis: fraudulosa: inuito dño lucrifaciēdi cā. Cōtrectatio ponit in diffinitione. q̄ sine ea non est furtū p̄prie. lʒ interueniat volūtas verbis vel scriptis. Alias si p̄cupiscat rem alienā illicite sine p̄trectatione est trāsgressor illius p̄cepti. Nō p̄cupisces rē p̄ximi tui. Aliene rei ideo apponit. q̄ q̄ nō cōmittit furtū in re plenissime p̄pria plenissime dico. q̄si accipiens rē ad certum locū accōmodatā ꝫ eū vltra ducit. furtū cōmittit nisi dño credat placere. Silr̄ si q̄s vtitur re ad aliū vsuʒ ad quē nō est sibi cōcessa. Et silr̄ creditor furtum committit si pignore sibi obligato vtat. ff. e. ti. de pignore. Mobilis z corporalis dī q̄ in rebus immobilibus et incorpalibus nō cōmittit furtū. vt sūt agri dom⁹ z in incorpalib⁹ vt sunt virtutes angeli. Fraudulosa apponitur. q̄ si aliq̄s crederat rem esse suā z tn̄ crederat sibi licere illā rem surripe. furtū nō cōmittit: tenet tn̄ restituere. Inuito domino q̄ si credebat dn̄m permissurum

et subest iusta causa credēdi: nō peccat. hostien. aūt dicit. Dn̄s dī inuitus etiaʒ si videat rem auferri q̄uis nō cōtradicit. ff. eo. ti. l. inter oēs. §. penul. Lucrifaciendi grā dī q̄ si quis ancillam alienā meretricē rapuerit: nō causa lucrifaciendi sed libidinis exercēdc nō cōmittit furtum: lʒ alias grauiter peccet. Et nō solū factores rei: ꝫ ille cui⁹ ope z cōsilio furtū factum est. sicut q̄ nūmos tibi excussit vt alios eos rapet. vel obstiterit tibi vt alius rem tuā criperet aut oues tuas vel boues fugauerit vt alius eos raperet. vel qui scbalas fenestris supposuit aut ip̄sas fenestras aut ostiū effregerit. vt alius furtū facceret ac scalas cōmodauit. Tales rei sunt. vt ꝯ in institu. vbi supra. Taliter eti̅ arantur sartores pistores z textores zc.

Quinto est ꝯ legē canonicā v p̄z. ij. q. v. c. Constituim⁹ cū oibus q̄ n bisci sunt epis. vt homicide. malefici. ... res sacrilegi. raptores. adulteri zc. nullatenus ad accusatiōe vel ad testimoniuʒ sint admittēdi. quia infames sunt z iuste repellendi. Idem patet. vj. q. j. c. infames. Scđo punitur si in furando fur occiditur: non est p̄ eo orādum vt p̄z extra de furtis. c. fures. vbi dicitur. Fures z similiter latrones si in furando z depdando occidunt: visum est p̄ eis nō esse orandum: Dicit ibidem: quia in mortale peccatū eos decidisse constat. xxxij. q. v. c. Placuit. Sequit ibidē in ca. fures. sed si cōprehēsi aut vulnerati p̄sbytero vel dyacono confessi fuerint sua peccata: cōionem eis non negam⁹. Dicit ibidem glosa super illo verbo cōmunionē id est eucharistiā corpis xp̄i. Etiā sepulturā ex quo confessi sunt. vt patʒ. xiij. q. ij. c. quesitū. Si p̄sbr̄ fuerit dep̄hēsus aut dyaconus omni honore est p̄uādus z deponēd⁹ vtʒ. lxxxj. di. c. p̄sbr̄. Tercio punit furē restitutione q̄ nō pōt penitere nisi furtū restituat vtʒ

xliij.q.vj.c.ſi res. Dicit Aug. Res alie na ꝓpter quã pctm̄ eſt cū reddi poſſit ⁊ nō reddit: pnia nō agit ſꝫ ſimulatur. Si autē veraciť agit: Nō remittit pctm̄ niſi ablatū reſtituať. Idē dicit reg. iur. lib. vj. Nō dimittit pctm̄ niſi reſtituať ablatū. Et ſi decē viri furari fuiſſent vnaꝫ vaccã vel aucã: qlibet teneť in ſolidū. Idē intelligit de ꝯſentientibus ⁊ pticipãtibus: vtꝫ ex̄ de furtis.c. Qui cū fure partit: occidit aīam ſuã. Et nō fur ſolū ſꝫ ille reus teneť q furti cōſcius ꝯrente poſſeſſore nō indicat. Sed eť etiã ſepe ralis ꝯfuſio. Cui⁹ exēplū narrat Greg in lī.dial. de q̃dã mõacho hortulano. Fur q̃dã venire ꝯſueuerat: ⁊ p ſepē aſcendē occu'te olera auferre. Cū ille multa plantaret q̃ min⁹ inueiret. ⁊ alia pedib⁹ conculcata alia q̃ſi direpta ꝯſpiceret. totū hortū circūiens: inueit iter vñ fur ꝯſueuerat venire. Reppit etiã ſerpentē. Cui pcipiens dixit. Seqre me. aditū furis inueniēs. Impauit ſerpēti dicens In nomine ieſu pcipio tibi vt aditū iſtū cuſtodias: ⁊ furē huc ingredi nō pmittas. Protinus ſerpēs ſe i itinere tetēdit: ⁊ monach⁹ abijt. Cū meridiano tpe frēs quieſcerēt fur venit ⁊ aſcēdit ſepē. Et dū in hortū pedē poneret ſubito ſpēs tēſus clauſit viã. Fur tremefact⁹. eiuſqꝫ pes in ſude ſepis heſit. Uenit hortulan⁹ ⁊ pendentē i ſude furē reppit ⁊ ſerpēti dixit. Grãs ago deo. impleſti qd̄ iuſſi. mō recede. ⁊ ad furē dixit. Tradidit te mihi deus. q̃re furtū feciſti: Hec dicēs. pedes eius ſoluit. ducēs eū ad hortum et dans ſibi de oleribus. Vade inquit: et poſt hoc furtū nō facias. Sed cum neceſſe habes. venies ad me ⁊ dabo tibi: ne cum peccato tollas illa.

De peccato ſacrilegij.

Secūdo peccãt cōtra illud pceptū ſacrilegi. Et eſt ſacrilegiū ſacre rei violatio vel eiuſdē vſurpatio. Dicit aūt ſacrilegiū q̃ſi ſacrū ledēs vł ſacre rei leſio. Et hꝫ fieri m̄ltis mōis.ſ. q̄nqꝫ rōne pſone. q̄nqꝫ rōne loci. Rōe pſone cū qs verberat clericū aut pſonã religioſaꝫ: vtꝫ.xvij.q.iiij ſi qs ſuadēte. Uel ſi qs furaret pſonã liberã ⁊ vēderet. De q̃ Exo.xxj.dr. Qui furat⁹ fuerit hoiem ⁊ vēdiderit eū: conuict⁹ morte moriať. Ita q ad leurrendã penã mortis vtrūqꝫ reqrať.ſ. furtū ⁊ venditio. Idē text⁹ ponit ex̄ de furtis.c.j. ⁊ vocať ſm leges plagiū. ff. ad.l. flauiã. de plagi.l. vl. Sꝫ ſm canonē hec pena nō imponit: vtꝫ ex̄ de rap.c. in archiepatu. ⁊.xxxiij.q.ij. inter hec. Hoc large mō pōt vocari ſacrilegiū. ingtus furať pſona deo cōſecrata in baptiſmo.

Scdo hꝫ fieri rōne loci: vt eccl'ie aut cimiterij cū illa violanť ſacrilegiū dicit

Tercio hꝫ fieri rōn: rei: vt cū res ꝯſecrata vł ſacro vſui deputata vſurpať vł qñ materia ſacra applicať ad aliquem vſum malū ⁊ indebitū.ſ. ad peccanduꝫ vicꝫ rapiendo criſma ſacrū de eccl'ia vel aquã baptiſmatis ad faciendū amoreꝫ inter mulierē ⁊ virū. dādo ſibi comedere criſma. Uel vtiť ad ſanitatē corpis. ſicut faciunt mulri cū aqua baptiſmatis cū innouanť fontes tūc faciūt ſibi dari. Ad idē reducit ſi qs ex oſſibus mortuorū terre cimiterij ꝯſecrati in aliquē vſum malū vtereť. ⁊ maxie cū eucharistia. Et ħ mēbrū ſubdiuidit i tria. q: cōmittit auferēdo ſacrum de ſacro. vel ſacrū de nō ſacro. vel non ſacrū de ſacro. vtꝫ.xvij.q.iiij.ca. ſi quis contumax.§. Sacrilegiū eſt inquit q̃tiens qd ſacruꝫ violať. vel auferendo ſacrū de ſacro. vł ſacrum de nō ſacro. vel non ſacrū de ſacro. Hec ibi. Primo habꝫ fieri qñ auferť ſacrum de ſacro: vt ſunt calices mōſtrantie veſtimenta ⁊ illa rapiēdo de eccleſia quod ē maximū pctm̄ q: talia nemo dꝫ tangere niſi habēs man⁹ cōſecratas: vtꝫ de cōſe.di.j.c. In ſcrã apoſtoli-

ca sede ↄstitutū est vt vasa sacta non ab alijs nisi a sacris: ōfiōꝫ dedicatis hoībus ↄtrectent. ne ꝑ talib' ꝑsumptionibus iratus dñs plagā iponat ppl'o suo ↄ hi etiā q nō peccauerūt pereāt. qꝛ pe tit iust' sepissime cū impio. Et in.c.sequēti. vestimēta eccie qbus dño mīstra tur ↄsecrata dīt eē ↄ honesta qb'i alijs vsib' nō dīt frui qꝫ ecciasticis et do dignis officijs. q nec ab alijs dīt cōtingi aut auferri nisi a sactis hoib': ne vltio q balthasar regē pcussit sup hos transgrediēres veniat. hec ibi. hyst. pꝫ Dañ. v. Ꝯ balthasar rex babilonie grāde cō uiuiū fecit optimatib' suis. Cū g̃ esset temulētus pcepit eiovt afferrēt vasa argentea q nabuchodonosor asportauerat de teplo q̄ fuit in hirl'm. vbi biberēt in eis rex ↄ optimates. vxores ei' ↄ ↄcubine. Et factū est ita. Bibebāt autē vinū ↄ laudabāt. ↄ eadē hora apparuerūt digiti man' scribētes i pariete. Qō rex ↄspiciēs turbat' est. ↄ puocauit oēs sapiētes babylonis. et nullus scripturā legere poterat aut interptari. Tandeꝫ vocat' daniel dixit scripturā significare mortē regis. ꝑ eo ꝙ cōtaminauerat vasa dom' dei. Scriptura āt erat. Mane thetel phares. Mane. i. num erauit dies regni. thetel. i. appēsuꝫ est in statera: ↄ inuentū est min' bñs. phares. i. diuisum est regnū tuū ↄ datum est psis ↄ medis. Et eadē nocte mortuus est rex. Qualit āt istō pctm sacrilegij fuit punitū. pꝫ. ij. macb. iij. vbi dr: ꝙ rex syrie misit heliodoꝝ vt spoliaret tēplū in irlm. Cūqꝫ ipe intraret ad spoliandū erariū spūs oīpotētis dei fecit sue offensionis euidentiā. ita vt oēs q ausi fuerāt ei parere intuētes dei ꝟtutē in formidinem ↄuerterent. Apparuit eīn illis quidam equus hñs tribile sessorē: optimis opimētis adornat'. Ille cū impetu heliodoro priores calices elisit. Qui autē ei insedebat videbat hñe arma aurea. Alij etiā apparuerūt duo iuuenes decori: ↄ ex vtraqꝫ parte eū flagellabant sine intermissione multis plagis eum vberātes. Subito Heliodorus cecidit in terrā. Jacebat mutus ↄ omi spe salutis ꝑuatus. Tandē onie sacerdotis pcib' liberat' ē. Cui iuuenes illi dixerūt Onie sacerdoti grās age. Nā ꝓp̄t eū dñs tibi vitā donauit. Heliodor' deo ↄ onie grās agēs. recepto exercitu repedauit ad regē ↄ narrauit q ei acciderāt. Cūqꝫ rex interrogasset heliodoꝝ. qs esset apt' adhuc semel mitti hierosolymam. Rñt. Si quē habes hostē aut insidiatorē: illū mitte illuc ↄ flagellatū recipies. si tñ euaserit: hec ibi. Hoc attēdere deberet illi sacrilegi q rūpūt truncos aut cippos i ecclesijs aut spoliāt altaria orn[illegible] aut imagines sanctoꝝ spoliāt [illegible] namētis. Peccāt etiā illi q san[illegible] quias furant de ecclesijs. qꝛ di[illegible] dist. j. c. Corpora sanctoꝝ de loco cū nullus trāsferre ꝑsumat sine cōsilio pncipis vel epoꝝ sanctoꝝ scęꝗ synodi licētia. Dicit glosa sup vbo pncipis. i. pape. xviij. q. ij. c. Diffiniamus. Et h ve rū est cū corpus est traditū ppetue sepulture. C. de reli. l. vl. nisi ncčitas immineat. Tūc sufficit auctas psidis ꝓuincie. C. e. l. j. Si aūt nō est traditū perpetue sepulture: tūc bñ pōt trāsferri sine auctē alicuius ad aliū locuꝫ. C. e. ti. l. sinec eū. Ideo corpa sanctoꝝ furari fraudulēter ↄ violenter de locis vbi honorifice ↄ deifice ↄ deuote seruant: ↄ reuerēter ↄtractant q̄tūcunqꝫ h fieret cā deuotionis: puro ꝙ sine pctō fieri nō posset. Sꝫ si hmōi corpa sanctoꝝ eēnt apō fideles ↄ irreuerēter ab eis tractarent: nec deuote ipa colerent ↄ fideliter. nisi forte cā lucri ↄ cupiditatis: puro ꝙ sine pctō possent ab eis tolli hac intētione vt deuote ↄ fideliter seruarent. qꝛ tunc nō inferret violētia reb' sactis ꝫ magis honor ↄ deuotio. hec Aug. de anchona

sup math. Sz gṹuissimũ pctm̃ sacrilegij
eẽt. si aliq̃s furaret corp⁹ xpi de ecclia
aut pixide vt cũ eo faceret incãtatiõz vel
aliq̃d aliõ sc̃e fidei ɔ̃triũ. H aũt eẽt gṹuissi
mũ pctm̃ sacrilegij. qz dic̃. s tho. i se. se.
q. xcix. ar. iij. q̃ sacrilegiũ est tanto gra-
ui⁹ q̃nto res sacra: in quã peccat maio-
rẽ ɔ̃tinet sctitatẽ. Attribuit aũt sctitas p̃
sonis sacrꝭ. i. diuis cultib⁹ deditis: ꝛ re-
bus sacris ꝛ locꝭ q̃busdã ꝛc̃. Sctitas aũt
loci ordinat ad sctitatez hoïs q̃ in loco
sacro cultũ exhibz deo. Jõ dr̃. ij mach.
v. Nõ ꝓpt̃ locũ gentẽ: s; ꝓpt̃ gentẽ dñs
locũ elegit. Jõ gṹuius ẽ sacrilegiũ q̃ pec
cat in psonã sacrã q̃z q̃ peccat i locũ sa-
crũ ꝛ silr̃ in rẽ sacrã. Jnt̃ q̃ pmũ ɔ̃tinet
…m eucharistie. scõm locũ tenẽt vasa
…a ad sacroꝝ susceptiõz ꝛ ipẽ ima
…acre ꝛ ipẽ sctõꝝ reliq̃e: in q̃bus
…õ ipẽ psone sctõ ꝓvenerant. De
… ptinẽt ad ornamẽtũ ecclie ꝛ mini
…ꝝ: deinde q̃ st̃ redẽpta ad sustẽtatio
nẽ ministroꝝ: siue sint mobilia siue im
mobilia. Quicũq; aũt ɔ̃ aliq̃d p̃dictoꝝ
peccat: crimẽ sacrilegij incurrit. H tho.
vbi. s̃. Et q̃to res ẽ magꝭ sctã: tanto cri
mẽ sacrilegij gṹuius ẽ. Et gṹuissimũ ẽ cũ
rapit eucharistie sacrm̃ ad aliquẽ vsum
inordiatũ: sic̃ factũ est in opido blõbur
geñ. aderburneñ. dyoc̃. q̃ q̃dã mulier in
trãs ecclĩam ꝛ accipiens q̃sdã pticulas
sacramẽti. q̃s in vna torta pistabat. vo-
lẽs illã tortã dare cuidã iuueni vt eũ in
stigaret ṽtute sacramẽti ad amorẽ suũ
ꝓpt̃ qd̃ nephas fuit cõbusta. Silr̃e exem
plũ narrat Cesari⁹. di. ix. c. ix. q̃ in puel
la q̃dã obsessa dyabolo reqsito a q̃dam
sacerdote cur tãto tp̃e tã crudelit̃ puel-
lã torq̃ret Rñdit optĩe meruit Jpa eñi
altissimũ sup olera ei⁹ seminauit. Dic̃ sa-
cerdos. q̃lit̃ hoc factũ ẽ. Rñdit. qñ eraz
iuuẽcula ꝛ ortũ decolendũ suscepissez.
nocte q̃dã mulierẽ vagã hospitio rece-
pi. Cui dũ damna orti mei exposuissem
asserẽs omia olera ab erucis deuorari.

Rñdit illa. Bonã tibi instruam medici
nã. Accipe corpus dñi ꝛ cõminue illud
sic q̃ sup olera spgas. ꝛ stati lues cessa-
bit. Ego misera cui maior cura erat de
horto q̃z de sacro. Cũ i pascha corp⁹ dñi
suscepissez. ꝛ exto de ore fecissez vt edo
cta fuerã q̃ olerib⁹ in remediũ putabã
teste dyabolo factũ est in tormẽtũ. Di-
cit Cesari⁹ q̃ crudelior erat hec mulier
ministris pylati q̃ iesu mortuo pepcerunt
ne ossa ei⁹ cõminuerẽt. Aliud exẽpluz
ibidẽ poit de muliere q̃ posuit sacrm̃ in
alucari. ꝛ apes fecerũt sibi ecclĩaz. Se
cũdus g̃dus sacrilegij ẽ qñ aufert nõ sa
crũ de sacro. vt. s̃. xvij. q. iiij. c. sacrilegi
um. ꝛ. c. q̃s. Quis sic ille furat de eccle
siis cãdelas vel cãdelabra vel aliq̃d illi
us vel de cimiterio rapiẽdo ligna lapi-
des vaccas ꝛc̃. Q̃ntũ aũt pctm̃ sit p3 p̃
Greg in li. dyal. Jn valeria inq̃t puin
cia res h gesta est. Erat q̃dã sacerdos q̃
cũ clericꝭ suis in dei laudib⁹ bonis opi
bus intẽtus sctẽ ɔ̃uersatõnis vitã duce
bat. Supueniẽte aũt vocatiõis die de-
funct⁹ est: ꝛ apd̃ ecclĩam sepult⁹. Jn fi
ne ṽo ecclie caule inhẽbãt ouiũ atq; eis
dẽ loc⁹ in q̃ sepult⁹ est ad easdẽ oues tẽ
dẽtib⁹ via erat. Quadã aũt nocte cleri-
cis intra ecclĩam psallẽtib⁹ q̃dã fur ve-
nit ꝛ ingressus caulas furtiue veruecẽ ac
cepit ꝛ ɔ̃citus exijt. Cũ ṽo puenissz ad
locũ vbi vir dei sepult⁹ erat repente he
sit ꝛ gressũ mouẽ nõ potuit: ṽuecẽ qui
dẽ de collo posuit. eũq; dimittẽ voluit
sed manũ laxare nõ valuit. Cepit ergo
miser stare cũ preda sua reus ꝛ ligatus.
Volebebat q̃dẽ ṽuecẽ dimittẽ nec va
lebat. Volebat q̃dẽ egredi cuz veruece
nec poterat. miro itaq; modo fur: quia
viuis videri timuerat. hũc mortuus te-
nebat. Cũq; itaq; gressus manusq; fuis-
sent obstricte: immobilis ɔ̃stitit. Facto
aũt mane expletis laudib⁹ dei ab eccle
sia egressi sũt clerici. ꝛ inuenerũt igno
tũ hoiez ṽuecẽ tenẽ in manu. Res veit

in dubiũ an ducec̃ furatus fuisset. an offerre voluit. ꝫ culpe re⁹citius indicauit penã. Mirati sunt oẽs q̃ igressus fur viri dei merito ad p̃dã suã stabat ligat⁹ Tũc se ꝓ eo ꝓtin⁹ in orõnẽ dederunt. suisq̃ p̃cib⁹ vix obtinẽ valuerũt. vt qui res eoꝝ venerat rape. saltẽ vacuus exire mereret̃ ꝛ ꝟ fur q̃ diu steterat cũ preda captiuus vacuus ꝛ liber exijt.

Tercius gradus sacrilegij est qñ furatur sacrũ de nõ sacro. Ideo dr̃ sacrilegium fm Isi. q̃si sacrũ legẽs de loco non sacro. vt si aliq̃s furat̃ calices mõstrãtias imagines sanctorũ aut reliquias de domib⁹ seculariũ ꝑsonarũ vel alijs locis nõ sacris. Dicunt̃ etiã bona tp̃alia sacerdotũ scã q̃ ordinant̃ ad cultũ scẽm. Ergo maxime peccãt ancille sacerdotũ q̃ furant̃ bona eoꝝ tp̃alia occulte vl̃ manifeste. Quart⁹ ẽ inuadere vel auferre res eccie. vtz. xij. q. ij. c. p̃dia. vbi dic̃ pl⁹ papa. Predia diuis vsib⁹ tradita q̃daz hũanis vsib⁹ applicãt. ꝛ deo nr̃o cui tradita sũt sbtrabũt. vt sibi ide fuiat̃. Sequit̃ ibidẽ. Qꝫ si q̃s tale p̃sũpserit vt sacrileg⁹ iudicet̃. Ibidẽ in. c. indigne ad altare ꝓperare pinitit̃ q̃ res ecciasticas audet inuadere aut iniuste possidẽ. Sequit̃. s. Uade iniquũ ꝛ ingẽs sacrilegiũ est: vt q̃cunq̃ vel ꝓ remedio pctõꝝ vl̃ ꝓ salute ac reqe aiarũ suarũ vnusq̃sq̃ eccie venerabili ꝯtulerit auferri. Idẽ. c. hmõi ꝯq̃stus. Ista est etiã snia sci tho. scda se. q. xcix. dicẽs ꝙ ea q̃ sũt data ad sustẽtatõz mistroꝝ siue sint imobilia siue mobilia q̃cũq̃ tollẽs p̃dictoꝝ q̃cũq̃z peccat ꝛ crimẽ sacrilegij icurrit. hec tho. Et tales saluari nõ p̃nt nisi restituant. Cui⁹ exẽpliũ ponit cesari⁹ in di. j. c. xxxiiij. Qꝫ q̃dã noie Lodouic⁹ lãtgui⁹ thurigie. Qui dũ moreret̃ reliq̃t duos filios heredes s. Lodouicũ ꝛ Hermannũ: q̃ eidẽ in p̃ncipatu successit q̃ q̃dez tyrãnus tale edictũ ꝓposuit. Si modo aliq̃s esset inquit qui veris indicijs vera mihi de aia patris mei diceret. bonã cursam a me reciperet. Audiebat ꝟ miles quidã paup q̃ fratrẽ habuit clericũ in nigromãcia satis p̃itũ. Cui cũ verba p̃ncipis indicasset. Rñt. Bone frat̃ diabolũ aliq̃n p carmina vocare ꝯsueui: et diu est ꝙ suis artib⁹ renũciaui. Instãte milite ꝛ iportune ad memoriã ei reducente ꝓpriã pauptatẽ ꝓpriũq̃ honores p̃cibus eius tandẽ cleric⁹ victus demonẽ vocauit. Et vocatus quid vellet quesiuit. Rñdit clericus. Penitet me tanto tp̃e recessisse a te. Indica mihi obsecro. vbi sit anima dñi mei Lantgrauij. Rñdit demon. Si vis mecum pergere ego tibi illum ostendã. Et ille. Libẽter illum viderem si sine periculo vite mee illum videre possem. Cui dyab[illegible] Iuro tibi per altissimum deum [illegible] tremẽdũ eius iudicium si fidei [illegible] miseris te huc te reducam. Po[illegible] le clericus ꝓpter fratrẽ suum aia[illegible] in manibus suis: collũ demonis a[illegible] dit. Quem infra breue tp̃s ante portas inferi deposuit. Introspiciẽs clericus ꝯtemplatus est loca nimis horrẽda penarũq̃ diuersa genera ꝛ demonẽ quendã aspectu terribilẽ sup optũ puteũ residentẽ. Clericus vt hec vidit totus tremuit ꝛ clamauit demon ad demonẽ basiliũ. Quis est ille quez tenes in collo: adduc eũ huc. Qui rñt. Amic⁹ nr̃ est: ꝛ iuraui ei p v̈tutes tuas magnas ꝙ eum non lederẽ: sed aiam lantgrauij dñi sui ondẽrẽ. sanũq̃ reducerẽ vt oibus tuam immensam predicet virtutem. Ille vero statim operculum igneum cui insedit amouit: ꝛ tuba eneo puteo immissa tam valide buccinauit: vt videretur clerico tremere totus mũdus. Post horã vt e videbatur puteo eructante flãmas sulphureas lantgui⁹ inter scitillas ascendẽtes sit̃ ascẽdit. vt videndũ se clerico colloten⁹ p̃buit. Ad quẽ ait. Ecce p̃sto sum miser ille Lantgrauius quondam

dn̄s tu⁹. Cui cleric⁹. Missus sum a filio
vr̄o vt ei renūciare possim de statu vr̄o.
⁊ si in aliq̄ iuuari poteritis m̄ dicē debe
tis. Rn̄dit ille. Statū meū bn̄ vides. ħ
tm̄ scias ꝙ si filij mei restituē vellēt ta-
les possessiōes taliū eccl'iaꝝ ꝓprijs nol
bus eas exprimēs: q̄s m̄ iniuste vsurpa-
ui ⁊ sb̄ stilo hēditario ipis reliq̄ magnū
aīe mee ꝯferrēt remediū. Cui cū cleric⁹
dixit. Dn̄e nō credent m̄. Rn̄dit ego di
cā tibi signū qd̄ nemo nouit ꝑter me et
filios meos. Quo accepto ⁊ lantgrauio
eo vidēte puteo imerso p demonē redu
ctus est. Qui licȝ vitā non ꝑdidit ita tn̄
pallid⁹ ⁊ lāguid⁹ redijt vt vix ꝯgnosce
ret. Verba pr̄is ille filijs retulit: sig̃ on̄
...tꝫ modicū ꝓfecit. nā nō in h̄ ꝯsenti-
...erūt vt possessiōes restituerent.
...tn̄ Lodouicus. signa ꝯgnosco.
...meū te vidisse nō dubito: ꝓposi
...ꝑmium nō renuo. Ad quē ille.
...curetis vi̅a: ego cogitabo qd̄ anie
mee expediat. ⁊ relictis oībus fctūs est
monach⁹ cirstercieñ. ordis. De illo no-
tā supius in q̄rto ꝑcepto de honore ec-
clesie m̄ris nr̄e. Quit⁹ g̃dus sacrilegij ē
q̄ relicta i testamētis retinē ꝑsumpserit
De qb⁹. xiij. q. ij. c. q̄ oblatiōe defūctoꝝ
retinēt: ⁊ eccl'ijs tradere demorant: vt
infideles sūt ab eccl'ia deijciēdi. Et ifra
Amico rape furtū. eccl'iam defraudare
sacrilegiū ē. xvj. q. j. c. In canonib⁹ val
de iniquū ⁊ ingēs sacrilegiū est q̄ ꝓ re
medio pctōꝝ vl' ꝓ salute aut reqe aīaꝝ
suaꝝ q̄sqꝫ eccl'ie cōtulerit retinē. Tales
sunt paupeꝝ hoīcide: ⁊ aīaꝝ deceptorēs
vtȝ. xiij. q. ij. c. clerici. Seclares q̄ȝ qui
oblatiōes pentū aut donata i testāmto
retinē ꝑsumpserit: aut qȝ ipi dictauerit
eccl'ijs vel mōsterijs crediderint auferē
dū: sic sancta synod⁹ cōstituit velut ne-
catores paupeꝝ quousqꝫ reddant ab ec
clesia excludēt. Itē sūt aīaꝝ traditores
Nōne ille traditor eēt q̄ ordinaret ꝙ su
us cōciuis duceret ad cippū inimicoꝝ

sic ipi faciūt. q̄r ꝯtingit ꝙ habuerūt bo
na iniusta q̄ ordinauerūt restitui in testō
⁊ illa retinēt ꝓpt̄ q̄ detinent i penis in-
ferni vl' purgatorij hui⁹ exēplū patȝ in
hyst. Caroli magni. q̄ de q̄dā milite diuȝ
laborasset i extremis ⁊ ꝑcepisset cōsan-
guineo suo: vt equū suū vēderet ⁊ daret
ꝑciū ꝓ aīa sua paupib⁹. quē vēdidit ꝓ
cētū solidis q̄s i voluptatib⁹ suis ꝯsum
psit. Cui appuit mortu⁹ die. xxx. dicēs:
ꝙ q̄r iniuste elynam retinuisti: scias me
fuisse i tormētis p. xxx. dies: te aūt in lo
co infernali. vn̄ egressus sum scias esse
ponēdū ⁊ me i padisum iturū. Et euigi
lauit tremefact⁹ clamorē demonū i ae-
re q̄si leonū ⁊ lupoꝝ audiēs viu⁹ rapt⁹
est: ⁊ post mortē inuēt⁹ est. tales sṫ veri
sacrilegi: vtȝ. xvij. q. iiij. c. sacrilegiū ē si
q̄s qd̄ veñabilib⁹ locꝭ relinq̄t volupta
te ꝑua tētat suis ꝯpēdijs retinē. Tales
vocāt testamtarij. i. testōꝝ executores.
Itē talis executō nō est differēda. q̄r q̄
alteri aliq̄d cōmittit dȝ illud exeq̄. Nō
dȝ facere sic quidā solēt q̄ tenēt sibi cō-
missam pecuniā p duos aut tres āños
lucrādo cū eadē pecunia. Peccāt etiāȝ
illi grauit̄ q̄ dicūt ꝙ nemo pōt in extre
mis sine ꝯsensu alioꝝ suoꝝ heredū ali-
q̄d legare qd̄ est falsissimū ⁊ piculosissi
mū: q̄r posset ꝯtingere ꝙ hr̄et res iniu-
stas q̄ i extremis tenet restituē sub spē
donatiōis si vult famā seruare illesam.
Sȝ obijciūt ꝙ sic posset nos totalit̄ ex-
heredare; p talia legata. Rn̄det ꝙ tunc
eis subuenit̄ p legē falcidiā ⁊ redderet
testamentū inofficiosum si totā heredi
tatē trāsferret in alienos: vtȝ in institu.
de heredibus liberorū. in ꝑncipio. §. ꝭ
hic dicit̄. Qui filium in ptāte hȝ. curare
dȝ vt eū in heredē restituat: vel ex here
dē eū noīatim faciat. Alioquin si eū si-
lentio ptransit: inutilit̄ testabit̄. hec ille
Si hȝ filiā aut descēdentes illos insti-
tuat heredes in toto vel in pte. Alioq̄n
nō valet testamentū ⁊ posset rūpi: si nō

habeat liberos capiat prem aut mrez.
C. de testam. l. iubem⁹. vbi non exprimi
tur nomē heredis ibi nullū ē testamen
tum. Subuenit etiā heredibus eq̄tate
naturali. siue iure spūali p augustinū i
ponit. xvij. q. iiij. c. vl. vbi dicit. Quicū
q̄ exheredato filio vult facere heredez
ecclesiam. vadat ad alium. nō ad augu
sti ꝛc. Cōsulo etiā q̄ cū appropinquat
senectusq̄ deo potius q̄ filio tuo te cō
mittas: disponas legata diligentibus
personam tuā cōmitte animā tuam di-
ligētibus animam suā. Debēt ergo te-
stamētarij fideliṫ exeq̄ legata. q̄ vltima
volūtas defūcti ē oibus mōis seruāda
vt pz. xiij. q. ij. ca. vl. Ideo extra de te.
ca. Si heredes iussa testatoris non ad
impleuerit ab epō loci illius ois res q̄
eis relicta est canonice iterdicat. i. au
feratur cū fructib⁹ et ceteris emolimē-
tis vt vota defūcti adipleātur. Ibidez
cap. tua nos fraternitas et. c. iudicāte
Pena sacrilegoꝝ est ifamia vt pz. xvi.
q. j. cap. Infames eas psonas esse dici
mus fures sacrilegos ꝛc. Secunda pe
na est excōicatio mior. ptz. xvij. q. iiij.
cap. si quis domū dei violauerit et ali-
q̄d sine licētia illius cui cōmissa dinos-
cit inde abstulerit vel ecclesiasticis pso
nis iiuriā fecerit. donec in cōuentu ad
monitus legittie satisfaciat. iciat se cō-
muniōe fideliū puatū fore. Tercia pe
na est anathema vtz. xij. q. ij. c. indigne
Vbi dicit. Qui pdia ecclīe tradita pe
tierit ꝛ acceperit aut possederit: nisi ci
to se correxit. q̄ꝛ irat⁹ de⁹ alas pcutit
anathemate feriatur. Idē pz ex̄ de for.
cōpe. c. cōquest⁹ vbi ṫ greg. ix. Cum
valde sit iniquū ea q̄ collcā sūt pro re-
medio pctōꝝ venerabilib⁹ ecclīis vl̄ re
lictis vl̄ eis iustis mōis alijs acquisi-
tis alijs vsib⁹ applicari. ꝑpṫ q̄d merito
inuasores ipaꝝ rerum tanq̄ sacrilegi
sunt anathemati vsq̄ ad satisfactionez
cōgruam supponēdi. Hec ibi. Si autē

de facto frāgit ecclesiam: vt inde aliq̄d
rapiat. est excōicat⁹ vt pz extra de scrē.
excō. cap. cōquesti. Ideo dicitur. xvij.
q. iiij. ca. oēs ecclīe raptores atq̄ facul
tatū suaꝝ alienatores. a limib⁹ scrē ma
tris ecclesie pellim⁹ anathematisam⁹
aplīca auctoritate dānamus. atz sacri-
legos esse iudicam⁹. nō solū eos: ſ etiā
oms cōsentiētes eis. q̄ nō solū qui fa-
ciūt rei iudicātur. ſ etiā q̄ cōsentiūt fa
ciētibus. Par eñ pena agētes et cōsē-
ciētes cōprehēdit. ħ ille papa. Quarto
punit pena pecuniaria vt ptz. xvij. q.
iiij. c. Quisq̄s inuētus fuerit re⁹ sacrile
gij epis vl̄ abbatib⁹ siue psonis ad q̄s
querimonij sacrilegij iuste puenerit. x
xx. libras examinati argenti purissim
cōponat. Quinto ipedit sacrileg
mouēdū ad q̄libet dignitatē et i
rē etiā laycū vt pz extra de ele. c.
nerabilem. Sexta pena ē eterna
tio cū omnib⁹ suis nisi restituat. C
exemplū pz in spe. histo. li. xxvj. c. lxiij
q̄ fuit quidā comes i teutoia bone opi
nionis et vite inocētis fm opinionem
hominū. Post ei⁹ obitū quidā vir reli
giosus p spūm ad iferiora descendens
vidit eūdez comitem in supmo gradu
cuiusdā scale. q̄ scala iter stridētes ꝛ tre
pidantes flāmas videbat erecta ad su-
scipiēdos hoies ō eadē genealogia de
scendētes. Surgebat autē illa scala de
inmēso baratro et q̄ nou⁹ adueniebat
supmū gradū scale tenebat. Cūq̄ vir
hoc aspiceret: requirebat q̄s ille comes
sui tpis q̄ tam iuste vixerat illic torq̄re
tur. audiuit ꝑpter quādā possessionem
meteñ. ecclīe: quā btō stephano pau⁹
ei⁹ abstulerat: cui iste fā decim⁹ in here
ditate successerat. Silr̄ exemplū legit
de beato laurētio in eius legēda de illo
q̄ tres domos occupauerat ō erant ec-
clīe scti laurētij. Nota ibidez qualiter
fuit iudicat⁹ in locū iude traditoris. ſ
si hāc penā volūt euadere sacrilegi, re-

ftituit pmo oblatū ⁊ postea agat penitentiam eis pscriptā.xij.q.ij.c.de viro. Que est septem annorū et primo ano ex eccaʒ maneat.scdo anno an fores ecclesie sine cōmūione maneat.tercio anno eccam intret sine oblatione nō manducās carnes nec bibēs vinū. In quarto āno cōioʒ cū alijs accipiet.⁊ sic vsqʒ ad septimū ȝ annū tribus diebus in ebdomoda sine vsu carnium et vini potatione maneat penitus.

Non furtum facies.

Ercio peccāt cōtra illud preceptū qui ɔmittūt furtū in republica.qd furtum vocatur [illegible]latus.xxiij.q.iiij.c.Quid ergo vo[illegible]s vbi dr. Peculat⁹ dicit furtū [illegible]blica. Non sic iudicatur furtū [illegible]olice quō priuate. dic glo.super [illegible]eculatus.ꝙ furtum peculat⁹ ɔmittit in re sacra vel religiosa vel publica vtʒ ad.l.iul.pecu.l.j.Illud autē furtū re republica pōt fieri multis modis.s. Rem debitā cōmunitati retinēdo vel alia bona cōitati retinēdo.vł a cōitate bona auferēdo. Primo habʒ fieri furtum in republica:qn̄ res debita cōitati retinet qd est maius peccatū ꝙ simplex furtū.qꝛ bonum quāto cōi⁹ tanto diuini⁹.vtʒ.j.ethi.Ergo fur in re communi tanto peior est quanto res est cōmunior. Taliter pmo peccāt qui cōes exactionē diminute psoluunt cōitati. seu reddit⁹ cōitati debitos retinent vi vel fraude.etiā qui dn̄is suis retinent census ānuales.vt sunt rustici coloni. Sic etiam peccāt qui mutuāt a ꝓximo pecuniā in certo termino soluēdā ⁊ postea negāt et piurant se nihil obligari illi moitoi. Tales si faciāt malicia peccāt mortaliter.et sunt in pctō mortali. Scdo peccāt contra illud q̄ bona feudalia tanqȝ ꝓpria retinēt vł qui feudū

alicui⁹ in aliū dn̄m trāsferūt.vł ipm sine veri dn̄i cōsensu diminuūt. Et dicit feudū a fidelitate.qꝛ vasall⁹ dʒ fendatario prestare iuramētū fidelitatis.vtʒ ex de iureiu.c.veritatis.Si aūt minuit vel transfert in aliū dn̄m:qd̄ seruat iuramētum suum.Forma iuramēti talis ē. Juro ego ad sancta euangelia dī q̄modo et in antea ero fidel huic sic debet eē vasall⁹ dn̄o suo. Tertio peccant cōtra cōtra hoc q̄ retinēt rē pscriptam quā hn̄t mala fide.ɔtra illā regulā ll.vj.de re.iu. Possessor male fidei nllo tpe pscribit Hoc ēt deteriat magister aug.de ā chona in sūma de ecclīastica ptāte.q.lxij.ar.iiij.dicēs ꝙ omni tpe tenet restituere rem male fidei pscriptā.Quia sub illo pcepto. Nō furtū facies ,phibet ois vsurpatio rei aliene vtʒ.xiiij.q.v.§. Jtē obijcitur qꝛ cū sit preceptū negatiuū obligat ad semper rōne qua pscriptū.et pro semp ratiōe qua pceptū. vn̄ cuʒ tale sit de iure nature ł de iure diuino:nlła lege hūana pōt tolli Planū ē aūt ꝙ pscriptio lege hūana posita est:q̄ licet ꝓ statu reipublice sit iusta ⁊ fuāda in nllo tn̄ pōt piudicare legi naturali vel diuine. Pessime ergo isti allegāt Hoc habeo ex hereditate pnt̄ū meoꝝ. Ergo nō teneor restitue.qꝛ reqrit ꝙ habuerit bona fide. Scđa rō.qꝛ dr ex de rescrip.ca. qm̄ vbi dr ꝙ omē qd nō ē ex fide pctm̄ est Jdō sinodali iudicio diffinim⁹ ꝙ nlła valeat pscriptio absqȝ bona fide tā canonica ꝙ ciuilis: cū gnaliter sit omnium ɔstitutiōi atqȝ ɔsuetudini derogatiū.qd absqȝ pctō mortali nō pt obseruari.Vn̄ optet ꝙ q̄ pscribit ꝙ in nulla tpis pte hēat pſciam rei aliene. Sed ȝ h̄ tn̄ scribit.xvj.q.iiij.ꝙ repeti nō possunt q̄ trigīta ānis qete possidet. Jtez ꝙ iure possidet iuste possidetur.⁊ si iuste reddē nō tenet. Rn̄r ad primū ꝙ illud qd bona fide possidetur trigita an

nis reddere non tenet. Ad secūm id qd̄ sit iure naturali vel diuino possidet iuste possidet ⁊ bn̄: ꝗ qd̄ possidet iure positiuo nō ſp iuste possidet. Multa nanq ꝫ cōcedit lex ciuil ꝗ ꝑ diuinā legē corrigūt. Quarto peccāt retinendo q̄ oblatiōes ⁊ pmitias retinēt: ⁊ nō dant sacerdotib⁹. Nā tales oblatiōes pastores recipiūt ex debito. vt; de sta. mo. c. theodosi⁹. Et singulariter in q̄tuor festiuitatib⁹. Dicūt thomas ⁊ raymūd⁹ ꝙ oblatiōes offerre est de necessitate pcepti in q̄tuor casib⁹. Prim⁹ est incōuentōe vt cū cōcedit alicui fund⁹ aliqs: vt de terminato tpe certā oblatiōnē offerat. Scd̄s ē cū aliqd ad h̄ ē deputatū vel ꝓ missum: sicut sunt relicta in testamēto vel gratis data int̄ viuos. Terci⁹ ē cum mistri eccie sūt in necitate ꝯstituti: q̄ nō hn̄t vn̄ sustētent imo f̄m ganfredū sacerdos in h̄ ca'u pt eos cogē ad offerēdū ꝑ sbtractionē diuinoꝝ. q̄ nemo cogit suis stipendijs militare. ex̄ de sym. c. Cū sit ⁊. c. aplica. Quart⁹ casus ē cū est tal' ꝯsuetudo. tenēt fideles i aliqb⁹ festiuitatib⁹ ad aliqs oblatiōes ꝯsuetas Ad quā tn̄ fuandā nō sūt artādi ab ipso pb̄ro ꝗ ab epō. vt ex̄ de symo. c. ad aplicā. Subtrahēs ꝗ oblatiōes i illis casib⁹ cōmittit furtū. Notandū ēt f̄m ray. ꝙ eccia nō recipit oblatiōes q̄ oppīmunt paupes. vt; xc. di. c. oblatiōes. Nec raptoꝝ vt ex̄ de rap. c. sup eos. Itē vsurarioꝝ: vt; ex̄ de vsu. c. q̄ in oib⁹. Itē meretricis. ⁊ ꝑpt aliō crimē notoriū: ꝗ horrendū vt; xvij. q. iiij. c. Miror. Idē est de violātib⁹ eīn vnitatē ibidē. Idē ēt ē de hereticis publicis ⁊ excōicato publico. Idē etiā ð sacrilego. xij. q. ij. c. deuiro. Dubitat vtrū recipi debeāt oblatiōes iudeoꝝ ab eccia. Rn̄t xvil. Si nihil hn̄t nisi de vsura eccia recipe nō d;. ne vide atur pctis eoꝝ ꝯsentire vel cōicare. Et i h̄ loqt decretal' ex̄ de vsu. c. q̄nto. vbi ꝗ aliqd hn̄t iusto titulo pōt ecclia ab eis oblatiōes debitas exigere faciendo ꝑ septimana anniuersario ⁊ hmōi. Dubitat vtꝝ liceat religiosis oblatiōes recipe. Rn̄t tho. se. se. q. lxxxvi. ꝙ h̄ fit triplicīter. Unomō sic ꝑ dispēsationē sacerdotū ⁊ eccl'ie. Scd̄o mō si sint mistri altaris. ⁊ sic pn̄t recipe oblatiōes ex sponte factas. Tercio mō si sint prochie eoꝝ tūc ex debito pn̄t recipe sicut eccl'ie rectores. Et de illis oblatiōnib⁹ nota in scd̄o pcepto ð celebratiōe sabbati. Quinto mō peccāt ꝯtra illud pceptū q̄ retinēt decimas. Et tales ꝯmittunt furtū. Secūdo dcū offeudūt q̄ h̄ pcipit. Pmo in lege naturali sic p; de iacob ⁊ abraā vt p;. xvj. q. j. c. vij. decimas. ⁊ Gen. xiiij vbi legit abraā dedisse decimas in elch[illegible] sedech. Item in lege mosayca. v[illegible] q. j. decimas a pplo sacerdotib⁹ [illegible] tis esse reddēdas diuie legis sa[illegible] ctoritas. Itē in lege scripta ⁊ ꝑ[illegible] vt; xvj. q. j. c. reuertimini. Item [illegible] canonica. xvj. q. j. c. j. Cōsequūt ei duo bona q̄ bene decimas dāt. Primo abūdātia fructuū. scd̄o corpis sanitatē: sic p; xvj. q. j. c. decime. Dicit aug⁹. ibidē; Decime tributa sunt egentiū animarū quia si decimas dederis nō solū abundātiā fructuū ꝗ etiā sanitatē corporis ꝯsequeris. Et ecōtra q̄ nō dant depauperant. Ideo subdit aug⁹. ibidē. Habis impio militi qd̄ nō vis dare sacerdoti, sicetiā sepius infirmant. Nota ꝙ decie sūt duplices. s. pdiales ⁊ psonales. Prediales sunt q̄ dant de pdijs ⁊ agroꝝ. ꝑsonales sunt q̄ dantur ex artificiali sciētia. milicia ⁊ venatione vt; ex̄ de decis c. ad aplice. quedā sunt mixte vt de fetib⁹ aīaliū. Dubitat cui⁹ sūt decime. Rn̄det ꝙ sacerdotib⁹ ptinēt ⁊ h̄ iure diuino vt; Gen. xiiij. Abraā dedit decias melchisedech sacerdoti dei altissimi Nūe. xviij. Filijs leui dedi decimas ꝑ ministerio q̄ fuiūt mihi in tabernaclō federis. leui. xxvij. Oēs decime terre siue ð

frugibus siue de pomis arborũ domini sũt illa sctificãtur deu.xij. determiat Itẽ ecclĩam extra de decis.c.ad applice vbi dr ꝙ decime ꝑsonales dãde sũt ecce prochiali in q̃ dãtes audiũt diuina: recipiũt sacra. ꝑdiales vero debent illis clericis in quorũ prochijs ꝑdia sũt cõstituta extra.eo.c.qm et xvj.q.j.c.laycꝰ. Nã rõ naturalis dictat: vt his qui ꝓ salute totiꝰ diuino cultui ministrabant: ipe pplus necessaria ministrarẽt vt honorabiliꝰ viuerẽt ⁊ in q̃ete mẽte domino deseruirẽt. Et sic receperũt decimas triplici de causa. Primo propter sacerdotũ sustentationẽ. de q̃ ĩ Nũe.xviij. Scdo ꝓpt sacrificiorũ oblationẽ. Tercio ꝓpt pauperũ et hospitũ receptiõẽ. de q̃ ...xiiij. Sed sacerdotes noui testi sit ...z dignitatis q̃ꝫ veteris testamẽ ...ibis de iure diuino magis debẽt ...c q̃ꝫ illis. Sed quare est ꝙ sacer...s nõ accipiũt in ꝑtibus ꝛ vestpha... et alijs multis ꝑtibus decimas. Respõdit gobol. i croica sua. ꝙ karo. magnꝰ in istis ꝑtibꝰ decias mẽse regie reseruauit. inde ẽ ꝙ layci in ꝑtibꝰ istis decias obtinẽt aut eas acceperunt ab ecclia in feudũ vt ecclĩam defensarẽt. Et qualiter hoc faciũt videãt ipi. Sexto peccãt retinendo ꝑ modũ furti omnes sacerdotes multiplicãtes bñficia ecclesiastica in ꝑiudiciũ ecce et pauperum clericorũ. Cõtra q̃s loqtur berñ. in epla ad fulconẽ dicẽs. Quicq̃d ꝑter victuz et vestitũ retines tuũ non est. pauperũ ẽ. furtũ est. rapina est. Sed instant illi. Nõne dr extra de ꝑbẽ.c. De multa ꝓuidẽtia ꝙ honorabiles ꝑsone pñt honorari ꝑtibꝰ bñficijs. Respõdẽt quidã doctores sup eo.c. ꝙ tales dñt facẽ tantũ fructũ quot hñt bñficia. alias salua ꝯscia nõ pñt plura tenẽ. Sed multi sũt viri inutiles. ymo layci eccle in nullo deseruiẽtes. ymmo ꝫ eaz malis moribus pugnãtes. Sꝫ adhuc instant ꝙ habent dispensationẽ supꝰ pluralitatẽ bñficiorũ. Quibꝰ respõdet ꝙ valet talis dispẽsatio de iure fori nõ de iure poli. vtpꝫ.xvij.q.iiij.c.vlti. Sed ad huc instãt qꝛ licite possũt qꝛ hñt vicarios i beneficijs. Quibꝰ rñdet. vtinã haberẽt et vicarios in tormẽtis ĩfernalibꝰ. qꝛ recipiũt fructus illiꝰ bñficij ꝓ quo nihil faciũt et metũt vbi nõ seminãt. Dicit Esaias. Maledictus q̃ congregat domos dñi et agrũ agro copulat. Ergo a fortiori qui cõgregat bñficiũ beneficio Sed instant adhuc ꝙ habent exile beneficiũm et nõ pñt in vno sustentari. Quibꝰ rñdetur. Si beneficiũ est debile suppleant defectũ scribẽdo. scholares ĩformãdo vl' sint capellani querẽdo regnũ dei ꝑ laudabilẽ cõuersatiõẽ Et hec omnia adijciẽtur tibi. De illis nota in quarto ꝑcepto de honore pñs spũalis exempla. Etiã fures sũt illi clerici qui plura hñt beneficia curata ⁊ nõ faciũt se statuto tpe ad ordines ꝓmoueri. Et illi dicũt fures reipublice nõ solũ qꝛ furant et male sibi vsurpãt bona illa que sunt ꝓ bono cõmuni fidelium deputa. verũ etiam qꝛ a deo furantur aias fideliũ qꝛ eas decipiũt ⁊ absolutionibꝰ sacramẽtalibus deludũt vt dr extra de elect. li. vj. c. canon. ꝙ ecclia prochial' nõ debet alicui conferri nisi attigerit.xxv. annũ. alias collatio nulla est. Et infra annũ debet in sacerdotẽ ꝓmoueri. Alioquin vacat ecclia ipso iure. hoc aũt nõ extenditur ad collegiatas ecclias etiã si prochiales extiterit et sic tantũ ad assumptos ad ipoꝝ regimẽ vtꝫ extra de elec.c. statutũ li. vj. Ille q̃ retinet talẽ ecclĩam nõ intẽdẽs ꝓmoueri nisi ꝓmotꝰ fuerit tenetur ad restitutionẽ fructuum ꝑceptorũ. vtꝫ extra de elec.c. missa li. vj. Septimo peccãt retinẽdo ꝑ modũ furti oẽs monachi et religiosi ꝓprietarij Qui etiã sunt fures reipublice, et q̃ assimilãt Iude tra-

ditor;qui fur erat. et loculos habuit. vt3 Joh.xij. De illis loqtur aug in regula. Qui rem sibi collatum celaverit. furti iudicio cōdemnetur. Grauitas huius pcti patet ex trib⁹. Primo ex figura. Nā ppl's israelitic⁹ lapidauit nachor:q fuerat furat⁹ anathemate iheri cho. In figura omniū ꝓprietarioꝝ lapidauerūt eū ꝛ oia q̄ ei⁹ fuerāt cōsumserunt igne vt3 Josue.vij. Secūdo ex pena ꝓmitiue ecclesie. Nam ananyas et saphira sibi modicum retinētes ad verbū petri morte subitanea fūt ꝑempti.ꝛ fact⁹ est timor magn⁹ in vniuersa ecclesia. vt dicit act.v. Ideo dt bernhard⁹. Olim inter duodecim erat vn⁹ iudas q̄ fur erat. Utinā nūc inter cētū3 esset vnus petr⁹ q̄ oia reliquisset. Tercio ꝑ3 q2 vald se seueriter puniti est vicū ꝓprietatis a sctis patrib⁹. Nam greg. ꝑcepit ꝓprietariū sepeliri in sterquilinio dicētib⁹ frib⁹ oib⁹. Pecunia tua tecū sit in ꝑdicionem.ꝛ ꝓiicietib⁹ tres aureos cū eo in sepulturam.quos occulte hūit. vt3.in.iiij. dial.ꝛ ponitur ex̄ de statu regu. et monacho.c.cum ad monasteriū. Ibi ꝑcipit.ꝙ ꝓpetarij debēt sepeliri in sterquilinio cū eisdē verbis.s3. Pecunia tua tecū sit in ꝑditionē. Scd's mod⁹ furādi ē a cōitate. vi3 auferēdo bona mobilia aut inmobilia a cōitate. qd̄ fit multis mōis. Primo acquirēdo indebitas exactiōes era subditis extorquēdo. Ad cuius euidētia3 est sciendū ꝙ cēsus ille q fuit ab inicio ipositꝰ sine dolo et fraude integraliter dari debet.ꝛ si quis h̄ subtrahit peccat mortaliter. S3 h̄ distinguēdū est quia aut ē certū ꝙ talis cēsus seu on⁹ ab inicio rei fuit ipositꝰ vl' nō. Si sit certum tūc q̄lecūq3 sit on⁹ siue cēsus:dari debet q2 vnusq̄sq3 in re sua pōt on⁹ imponere. Si aūt census nō sit cert⁹: nescit tū an licite vel illicite sit institutus. si peccat recipiētes.q2 mala fide recipiūt

et tenet restituere. vt3. ꝑ bernhar.ex de cēsib⁹. Innocenci⁹ tū dicit ꝙ licet ignoretur causa census. Si tamen certō sit ipm ab antiquo debere solui:dari d3. vt3 de cens.c.q̄nto S3 si dom⁹ vl tra cōuenta ꝛ statuta aliq̄ spōte ablata nulla pactiōe adhibita vl' minis aut coactiōe indirecte recipiat non tenet ad restitutionē.ꝗ coacta a se vel a suis directe vl' indirecte tenet restituere. vt di xviij.de eulogijs. Indirecte aūt cogit ꝑm glo.qm̄ denegat eis iusticiā vl' n̄ defendit vt debet. Sec⁹ tū est de fuis q2 res illoꝝ sūt dn̄i. Nō ergo dn̄s tenetur ad restitutionem.lz3 peccet nimis grauādo fuos suos.pōt tū dn̄s vltra cōsuetū recipe. Primo ꝓ defensione patrie:marie suoꝝ castroꝝ et locoꝝ [illegible] eim oēs tenet res suas iptiri ꝛ t[illegible] laborarē.xxiiij.q.iij.c.fortitudo qñ vadit inexercitū indictum [illegible] vel a'ꝑncipe ꝫ hereticos vel pa[illegible] tūc ꝑr petē sbsidiū a subditis. T[illegible] si in bello iusto capit ex ꝑtesui nec potest soluere redēptio3 nisi graui dāno Quarto qñ dn̄s maritat filiā aut filiu3 suū militē facit. Quito ꝓpter repatiōs pontiū vel viarū.ꝛ qñ iusta cā depaupat⁹ ē.vel nimis obligatus.vel q2 non hēt qd̄ comedat. In talib⁹ casib⁹ tenētur sbditi dn̄o sbuenire. S3 si dn̄s vult ludere ad aleā vel vltra vires ad vanitatē extēdere.ꝛ sic de alijs. nō d3 ꝓpter h̄ a sbdit⁹ aliq̄d exigere. si fecerit tenet ad restitutiō3 ꝛ est furtū reipublice. Idē est de officialib⁹ eoꝝ si aliq̄d extorquēt a subditis s3 ne eos incusēt apd dn̄os aut eos defendāt cōtra iusticiā:furtū faciūt:ꝛ tenēt ad restitutiō3 Sil'r peccāt ꝑncipes ꝛ ꝑsides q̄ faciūt exactiōes idebitas in ꝑsonas aut res ecc'iasticar. De qua nota supra in quarto ꝑcepto in s̄mone de honore. Secūdo cōmittūr furtū in recipiēdo rem publicā ꝑncipes aut cōitates iponen

tes de nouo et sine causa rōnabili theolonia ⁊ guidagia. Et dicunt pedagia q̄ dant a transeūtib⁹ in locis constitutis a pncipe. Guidagia vō que dantur p ducatu p terram alicuius vt securi⁹ vadat Dicūt āt doctores iuris q theolonia antiqua iposita a pncipib⁹ vel regib⁹. et psertim auctoritate ecc̄le: et ex iusta causa. puta p defensione strate publice. vel fidei: vel patrie. vel reparatione pontiū. licite recipiūtur alias erit rapina. xxiiij. q. iij. Si cui aliqd contra formā istam acceptū est: ⁊ debet reddi ei a quo acceptū ē si sciri pōt. alias cuz cōsilio eccl̄ie i pias causas erogandū est. Si aūt sūt iusta theolonia id ē pp iustā cām iposita. tā noui q̄ antiquū. ...catores tenēt soluē theolonium. Et ...xerit furtū cōmittūt ⁊ tenentur ...titutionē. Illud intellige quādo ...ciēs facit id pter qd institutū est ...oloniū. Alias pūt sup hoc adire iudicē: vel nō soluere. q̄ nō seruāti fidez non ē fides seruāda. di. lxj. §. hijs oib⁹ Clerici vō siue ecclastice psone n̄ dāt dare theoloniū nec tenēt dare de psonis suis vel de reb⁹ q̄ nō negociādi cā deferunt vel deferre faciūt. Alioqn extorquēt ab eis si psone singulares sint ipo facto sunt excōicati. Uniuersitas vero si est. tūc est interdicta a qb⁹ non pōt relaxari nisi restitutiōe facta et de trāsgressione satisfecerint. vtz extra de cens. c. Quāq̄. li. vj. Et has sn̄ias episcopi dicūt pmulgari facere. Et idē est si exigant pedagia vel guidagia vtz extra de cēs. c. pnti in cle. Tercio sic peccant q̄ nocumēta respublice inferunt. puta monetas falsificādo in pōdere vl valore vel argētū semiplene depurgādo. Tales fures excurūt in aq̄ bullienti vtz. ff. de falsarijs monetar. l. ij. nec talis moneta liberat soluētem. ff. de purgatiōib⁹. l. eligerāt Et dicit moneta q̄ monet nos. ne fraus fiat in ea emendo

vel vendēdo. Dicūt iudei q abraā fuit pm⁹ q̄ iduxit formā nūmor egypcijs vt recitat gobolin⁹ in cronica sua. Iō pma moneta legit gene. xxiij. tempore sue fuisse dn̄i abraam voluit emere terterram pro sepultura sare. Ubi dicitur Dn̄e mi terra quā postulas q̄drigētis siclis valet. Istud est pciuz inter te et me ⁊c. Cū hoc audisset abraā appēdit pecuniā quā ephron postulauerat. q̄dringētos argēti siclos pbate monete Ubi quatuor tangūt ad monetā requisita. Primo materia q̄ dicit argētum. Forma: q̄ siclus. Pond⁹. quia appendit. et valor. q̄ quadringētis siclis. Siclus em̄ grece dicit stater. q̄ vigiti obulos valet siue decē scrupulos Papias dt q stater ē nūmus qui ⁊ siclus dict⁹ est. Primo requirit materia. q̄ debet esse argētea vel aurea. q̄ pmo fiebant nūmi de corio pecudū: et signabant vt dicit Isido. xvj. li. ethi. c. xvij. Ideo dicitur pecunia a pecudib⁹. vl iō q̄ quicqd antiqui habebāt totū in pecudibus hēbant. vtz. j. q. iij. ca. totuz. Dicit Isido. vbi supra. A saturno ene⁹ nūm⁹ inuent⁹ est. Ipe signari nūmos et inscribi instituit. propterea saturno erariū a gentib⁹ cōsecratū est. Nūc autē fit de materia argētea ⁊ aurea rara et nobili Ideo falsificātes aurū et argentū sūt falsarij monetar. vt sūt alchimiste. Dicit albert⁹ in li. mineraliū auicennā dixisse. Sciāt artifices alchimie spēs rerū trāsmutari nō posse sed similia his facere. vt tingere rubrū citrino: vt aur videat. Idem dicit magister egidius is quodlibet suis. vnde frā. petrar. li. j. de re. vtri. for. ca. cx. Respōdit discipulo dicenti. Spero alchimie prosperos exitus. Respōdit. Mirum est vnde id speres qd nec tibi vnq̄ vere accidit. nec cuiquā et si accidisse nonnullis fama fuit. Sequitur Notasti ne aliquos prudētes in reliqs hac isania la-

dotare. ꝛ quosdam opulentissimos hac vanitate consumptos: dū opulentiores fieri student. Sequitur ibidem. Dicit discipulus. Promissum ab artifice aurum spero. Respondit. Qui tibi aurū suum spondet: cum tuo auro improuisus aufugiet. Sequitur. Magna mihi ꝓmittit. Rñt. Primū suam pellit inopiam. Est enim fere mendicum genus hominū. cumqꝫ se pauperes fateantur ditare alios volunt. quasi aliena illis q̄ ꝓpria molestior sit paupertas. Dubitatur quare raro alchimie artē aut nū q̄ attingant. Respondetur si per artē deberet fieri aurū opteret scire modū et ꝓcessum nature in generatione eꝝ q̄ ars est imitatrix nature. Modo ꝓpter defectū et imꝑfectionē ꝑticularis philosophie specialiter circa mineralia talis modus nondum est a ꝑhis concorditer cōscriptus. Sed vnus opinat̄ q̄ aurū tali modo et ex talibus materialibus fiat. Alius alio mō. Ideo casuale est si aliquis attigit ꝑ artificialē applicationem actiuoꝝ ꝛ passiuoꝝ auri ꝛ argēti. Secunda est q̄ cōstat argētum viuum et sulphur esse materialia metallorum. et agens esse calorem dirigentē et tamen difficillimū est scire proportionem cōmixtionis materialium: quā proportionem requirit generatio auri. Et dato q̄ talem proportionem a casu attingant. nō possunt illam in alia opatione resumere propter latētes varietates materialium et actiuoꝝ et passiuorum applicationē. Tercia cā est pctm̄ auaricie aut vane curiositatis. ꝓpt̄ qđ fiunt indigni cōsequi taleꝫ scientiā. q: abuterentur eam ipi in ꝑditionē aiaꝝ. Quarta causa q: dyabolus introducet antixp̄m mediāte auro ꝛ argēto. Idō ip̄m effectuꝫ art̄ nitit̄ impedire: vt ipe suo caꝝ sit auꝝ ꝛ argētum. Et sic patet q̄ deus ꝛ dyabol⁹ resistūt practicatoribus hui⁹ art̄. q̄ nō sūt cōtenti auro et argento qđ ꝑ naturā deus hoibus fecit. Ista ars merito ꝓhibēda eēꝫ a legislatorib⁹ xp̄ianis. Prio q: fabricare studꝫ ydola auaricie. q̄ sunt auꝝ ꝛ argētū. q: dic̄ aplus. Auaricia est ydoloꝝ seruit⁹. Scđo q: ſm Arist. nūmisma dꝫ esse raꝝ vt sit caꝝ. Vilesceret āt nūmisma multiplicato auro ꝛ argēto ꝑ talē artē. Tercio q: attēto q̄ demōes sciūt ꝑ applicationē actiuoꝝ naturaliū ad passiua facere auꝝ ꝛ argētū. facilit̄ auaricia ꝛ cupiditate ꝑuertēte ꝛ excecāte hoīes recurrerēt ad demōes pro informatōe in tali arte. Quarto: q: vt exꝑientia patet practicāte artis cupiditate ꝛ excecāte. Etiam vocatos sapientes sophisticat. deceptores multiplicat. principes infatuat. diuites depauperat. pauges … nino denudat. Multos depzau… ꝛ dānatos turpiter condēnat. hunc … ſpendendo. illum comburēdo. Quil… is nō obstantibus adhuc occulte laborant in penetrabilib⁹ regum ꝛ principum … nar descente cupiditate ꝛ curiositate sacerdotū ꝛ laycoꝝ. q: a maximo vsqꝫ ad minimū oēs auaricie studēt. Cuius exe… plū recitat Martin⁹ in cronica sua. anno dñi. dcccc. xlviij. q̄ octo secūdus imperator cum teutonicis longobardis ꝛ gallicis ac rhomanis ꝛ beneuentanis. terga vertentib⁹ xp̄ianoꝝ exercitus pene oīno esset extinctus. Impator vero ad mare ꝓueniens. quosdā vt ip̄um in nauim recipent rogauit. asserens se fore vnum ex militis impatoris. Qui suscepto eo in nauim considerātes dispositōem ꝛ decorē ipi⁹ loq̄bant̄ grece. Et videtes ip̄um nō intelligere ꝛ ꝯsiderātes q̄ ipe eēꝫ impator ꝛ q̄ vellent ip̄m ꝯstantinopolim duc̄ ad impatorē suū. Qđ impator intelligēs ꝛ grauit̄ dolēs circūuenit ip̄os asserēs se magnam pecuniā ꝛ auꝝ reconditū hr̄e in silicia. vt illuc irent. ꝛ accepta pecunia ill̄ cū gaudio ꝓperarēt. Ipsis āt ꝓpter h̄ ad litt᷑

accedẽtibus impatoꝛ vidit eᵱm i armis ꝓbri petrũ noie. ⁊ inuocato suo auxilio oẽs nautas scʒ.lxj.trucidauerũt. Et sic ꝑ virtutẽ apl'i petri quẽ inuocabat impatoꝛ liberatus fuit. hec martin⁹. Secundo reqrit in moneta debita forma. Jõ di Geñ.xxiij.siclus. Quãdo eñ hoies ceperũt pmo mercari mediante moneta nõdum erat in ea impssio vel imago sed vna portio argenti vel eris dabatur ꝓ potu vel cibo. Que quidẽ porcio mẽsurabat ad pondus. Sed quia tediosuʒ erat ita crebro ad trutinã recurrere nec bene poterant pecuniam mercaturʒ eqparare ꝑ pondus. cum etiã venditoꝛ vt in pluribus nõ poterat cognoscere metalli substantiam siue modũ mixtionis ... sapientes illius tempis pruden ... um est ꝙ portiones monete de certa materia ⁊ determinati ponderis essent. ⁊ ꝙ in eis imprimeretur figura q cunctis notoꝛia esset ⁊ significaret quãtitatem materie nũmismatis: ⁊ ponderis veritate. qua posset valoꝛ monete sine suspitione ⁊ laboꝛe recognosci. sicut patet Mathei.xxij. cum xp̃s dixit. Cuius ẽ hec imago ⁊ supscriptio: Hoc oñdunt antiqua nomina monetarũ. Naʒ dicit nummisma sm Jsid. vbi supra. qꝛ noibus pncipum effigijsqꝫ designatur. Nummi autẽ a numa rege romanoꝛuʒ vocati sunt. qui eos apud latinos ymaginibus notauit. ⁊ titulo nominis sui inscripsit. Sũt ergo falsarij monete tales formas ⁊ ymagines falsificantes. Tercio reqritur ibi põdus Jdõ seqtur vbi supra. ⁊ appendit. Ergo illi grauit peccant in rem publicã qui abscindũt nummos seu radunt. Similiter illi qui conflãt antiquos nummos in massas. Hij sm Aristo. reprobantur in tercio politicoꝛum: ⁊ vocatur oblarica. id est ponderis excessiua ⁊ tales sunt fures reipublice. Quarto reqritur in eo valoꝛ. Jdõ sequitur ibidem. quadringentis siclis.

Si qs igit facit monetã plus vl' minus valere falsari⁹ est: vt qñ reprobant bonã ⁊ aliã pmittunt transire vt habeant de ea bonũ lucrũ. Et tales falsarij sunt infames. ⁊. C. de falsarijs. l. j. Puniunt eñ vltimo supplicio. Et siqs militũ huiusmodi psonã suspectã de custodia exire fecerit. capite puniat. dom⁹ võ in q hec ppetrata sunt fisco vendicet. Jbidẽ in. l. ij. Etiã punit pena ignis. Quarto peccant furando rempublicã oẽs mercatoꝛes falsificantes suas mercantias: mẽsuras: pondera: vlnas ⁊c. Et tales etiã sunt fures reipublice. ꝗ de illis p⁹ erit spãlis sermo. ideo ad pñs breuiter transeo: Quinto contra hoc peccant in rempublicam hospites q vocant ꝓprie stulrarvber: q nimiũ cõputant suis hospitibus. ⁊ habent iniustam mensuram ⁊ vinum nociue temperant ꝓpter lucrũ Etiã pmittunt homies scienter inebriari. maledicere ꝓximis. blasphemare deum ⁊ sctõs. aut ludere ⁊ taxillare. Etiaʒ pmittũt meretrices scienter intrare domos suas ⁊ peccare cum hospitib⁹ eoꝝ ⁊ sic erunt rei oim illoꝝ peccatoꝝ. quia dicitur extra de iniurijs ⁊ damno dato c. si culpa. Qui occasionem damni dat damnum dedisse videt. Et cõsentiẽtes ⁊ facientes pari pena plectẽdi st. lxxvj di. ⁊. c. facieñ. Etiã amministrat aliquãdo hospitibus suis cibaria inhibita ꝓpter lucrum vt in quarta feria carnes ⁊ butirũ in sextis ferijs. Jn q nõ modicũ peccãt tã comedẽtes ꝙ etiã ãministrãtes nisi sint infirmi. Patet ex̃ de obseruan. ieiu. c. cõsiliũ. Sexto peccãt ꝑ modũ furti laboꝛatoꝛes cões. q hoc faciũt in trib⁹ vel quatuoꝛ dieb⁹: qd possunt facere in vno vl' duob⁹: facientes directe cõtra illud pceptum natural' legis. Qd tibi non vis fieri alteri ne feceris. Sʒ ipi minime vellent ꝙ aliqs eis sic laboꝛaret. Et tales etiã sunt fures reipublice: ⁊ tales tenentur ad restitutio-

nem. Septimo peccāt in rempublicā oīs artifices falsificātes suos labores sicut pistor si pistat panē cantabriciū aut in gua quantitate nimia. aut est fe- micoctū. et tamē inde recipit equale p ciū. Sic etiam peccat sartor qui infide liter laborat: aut nimiū recipit p sola- rio. q accipit aliq̄ tres solidos & vix meruit duos. Sic etiam peccant cōtra rempublicam textrices et textores qui subtrahunt ptem stamīs aut filorum. sic etiam peccāt mercatores qui falsifi- cant sua mercata. sic braxatores et cau pones qui vēduntvinū corruptū. et pe nesticivendētes butirū corruptū. Sic etiam peccāt sutores qn̄ corium cōbu- runt et faciunt sotulares. et pellifices quādo faciūt pellicea de pellibꝰ corru- ptis aut rimiculosis &c. De alijs offi- cijs petā eoꝝ redūdāt in mgros gildo nū qui talia nō corrigūt quia cōsenti- entes & faciētes pari pena plectēdi sūt nec caret scrupulo societatis occulte q̄ manifesto facinori desinit obuiare. vt ca. error. lxxxiij. di. Terciꝰ modꝰ furā- di rempublicā est inexpedēdo quando bona reipublice dilapidāt vltra neces- sitatē a gubernatoribꝰ reipublice. Nā magnū petm̄ ē dilapidare bona ꝓpria ergo grauiꝰ petm̄ ē cōsumere supflue bona cōmunitatis. Sic etiā peccāt illi officiales cōmunitatis q̄ ꝓprias ꝓcu- rant vtilitatē de pecunijs vel bonis ci uitatis. Et h̄ de iure mīme facere pos- sūt: nisi hēant licētiā a cōitate. Quod patz p tale exemplū. Fuit quidā ciuis bononiensis de maioribꝰ qui cōmuni- tati fuit infidelissimus. bona 9munita- tis dilapidādo. recipiēdo qualitercūq̄ potuit. Qui dū iacuit. in agone voluit ordinare testm̄ dicēs notario. Scribe. Omnia bona q̄ reliquo do vxori et filio meo. Corpus meum do vermibꝰ. aīaꝫ vero trado dyabolo trucidādaꝫ inper petuū. Audientes hoc circūstantes fu

erunt territi et. dixerūt. Cur sic animā daret dyabolo. quod nullo mō deberꝫ facere. Rñt. Qd scripsi scripsi. Adduc- ti fuerūt viri spirituales vt eū a tali ꝓ posito auerterēt et ille minime facere voluit. Qui eū finaliter interrogauerūt cur sic animā daret dyabolo. Respōdit Ego defraudaui cōmunitatē quasi in mille ducatis. quos ego inutiliter con sūpsi. q̄s restituere nō possū. Et sic in tali desperatiōe mortuꝰ ē et in ecclesia sepultꝰ. De mane iuenerūt eū reiectū de sepulchro tanq̄ indignū in tali lo co sepeliri. Qui iteꝝ terra cooptus est et in nocte sequēti fuit tātus strepitus in ecclesia causatꝰ et sonitꝰ cāpanaruꝫ quod vicini putauerūt ecclesiam fu[illegible] tus submergi. et inuenerūt cada[illegible] illū de ecclesia eiectum. Tandem [illegible]rpus illud proiecerunt in vnam foue[illegible]m ple nam aqua. in qua dyabolus horribilia operatur. ita q̄ nemo est ausus ac[illegible]de re. seu appropinquare ad eam.

Non furtum facies.

Quarto peccāt cō- tra illud p̄ceptum raptores vt xiiij. q. vj. ca. penale. Dicit ibidem Au- gustinus. Penale est occulte auferre. multo maioris pene est visibiliter eri- pē seu auferre. Ergo rapiētes siue occl̄ te siue palā hn̄t preceptuꝫ suum. Furti enim nie bene intelligit omnis illicita vsurpatio rei aliene. Non eni rapinaꝫ pmisit qui furtum prohibuit. Utiq̄ fur ti noie in lege veteri ia testamēti et rapi nam intelligi voluit. Apte enim signi ficauit. quicquid illicite rei proximis fertur. Hec Augusti. Sic patet q̄ ma- gis delinquit raptor q̄ fur. Jdē patet in institutis de vi. bo. rap. in p̄ncipio Omnis raptor est fur. vt patet ibidem Et sunt in rapina quatuor gradus scꝫ. Res violenter auferendo. Res inuentas retinendo.

Nautas spoliando.
Superflua nõ distribuẽdo.
Primus gradus est res violẽter auferẽdo. vt sunt raptores bestiarũ q̃ vocãt abigei. ff. ad. l. iuliã. l. ſ. p totuz et. xxiiij q. iiij. quid ergo. Et de illis dicitur iob xij. Abundãt tabernacula predonum. & audacter puocãt deum cum ipse dederit om̃ia in manibus eorum. Sup quo dicit beatus Gregorius. Sed intelligẽdum nobis est quomodo predones appellãtur cum protinus addatur. cũ ipse dederit omnia in manibus eorum. Et dubium nõ est. quia violentorum adiutor deus nõ est. Respõdet. Sciendum est q̃ aliud est quod om̃ipotens de⁹ misericorditer tribuit: aliud quod iratus Da... e sinit. Nam quod peruersi pdones f... iũt hoc dispẽsator equissim⁹ fieri nõ ... ĩsi iuste permittit. vt & is qui recipere sinitur cecatus inẽte culpam augeat. & is qui rapinam patitur iam eius dem rapine damno p alia quam ante perpetrauit culpa feriatur. Ecce em̃ quidã ...montis fauce cõstitutus insidiat itinerãtibus. Sed is qui iter agit iniqua fortasse aliquãdo quedam perpetrauit Eiq; om̃ipotẽs deus malum suũ in presenti vita retribuẽs atq; hũc insidiatorum manibus vel spoliari rebus vl' etiam interire permittit. Quod ergo predo iniuste appetit hoc equissim⁹ iudex om̃ino iuste fieri permisit. vt & ille reciperet hoc quod iniuste fecerat: & iste g̃uius quãdoq; feriatur p cuius neq̃ciaz nequissimam voluntatem & culpã om̃ipotens deus in alterum iuste vindicauit. Ille purgatur q̃ opprimitur in isto iusto reatus augeẽ qui opprimit. Utinam ille de pfundo nequicie quãdoq; ad penitentiam redeat Hec Grego. Et talis rapina est maius peccatum q̃ furtum. Ut patet. xiiij. q. v. c. Penale ẽ occulte auferre. multo maioris pene ẽ visibiliter rapere. Idem dicit sanct⁹ thomas. secũda scdẽ. q. lxvi. Nam violẽtia est magis cõtra voluntatẽ: q̃ si fieret ex ignorantia. Etiã p rapinã nõ solũ infertur alicui damnũ in reb⁹ ſꝫ etiã vergit in iniuriã psone. Secundo est peior q̃ vsurari⁹. qꝛ in vsura cõcurrit voluntas dantis vsurã. ſꝫ in rapina nullo mõ. immo cõpellunt paupes accedere ad vsurarios. Tercio est peior dyabolo pter tria. pmo qꝛ dyabol⁹ solum torquet in futuro q̃ hic male agunt. Sꝫ illi ecõuerso plus hic torquẽt bonos q̃ malos. puerb. ij. Uiri sanguinũ oderũt simplicẽ. Dyabol⁹ em̃ se iustificare põt in cõparatõe istoꝝ dicens. Ego afflixi in inferno solũ illos q̃ meruerũt. sed illi ecõuerso illos spoliauerũt q̃ nunq̃ meruerũt. Scdo qꝛ dyabol⁹ timet angelũ hominis & signũ crucis aquã benedictaz & alia sacramẽta. Sꝫ raptores necipsũm: nec angelũ nec signũ crucis. nec aquã benedictã timent ſꝫ seuiciã suam exercent violenter in hoĩe ipm spoliando. Tercio quia dyabol⁹ solum punit in inferno: vbi pprius locus tormentorum. ſꝫ illi in mundo vbi deus dedit homini libertatẽ de suis reb⁹ fm̃ suã volũtatẽ. g̃ merito illi raptores põt dici dyaboli in mundũ missi ad faciẽdũ illd in mũdo qd dyabol⁹ fac̃ in inferno Quarto sunt paupeꝝ homicide Ecci. xxxiiij Qui aufert panẽ acq̃sitũ in sudore q̃si q̃ occiderit pximũ suũ. qꝛ isti auferunt ab eis bona tpalia in q̃b⁹ eoꝝ vita cõsistit. g̃ ipsi digni sunt morte. sicut ptꝫ. ij Reg. xiiij. Cum nathan pposuisset parabolã dauid d diuite q̃ abstulerat pauperi vnicã ouem. dixit eũ dignũ morte Idõ dr in ca. lxxxvj. dist. c. Pasce fame esurientẽ. si nõ pauisti occidisti. Quinto sunt a deo maledicti: et primo ab ecclesia. vt patet extra de rap. c. ſ. Ubi dr. Illi aũt q̃ de loco ad locũ iter faciunt & ibi rapinas & depdationes faciunt. placuit vt ab illi⁹ loci plato excõmunicent

et intelligo rapinā esse'qñ est bellū in iustū ex pte rapientis. z deneget eis pe nitētia nisi reddāt ablata si possint. vł cautionē faciāt de reddendo. Si autē quis distulerit vsq ad articulū mort3 et petit penitentiā non ē ei denegāda si ꝓpinqui volunt pro eo satisfacere. q etiam ad hoc cogi debent quātum ha bent de bonis eius cui succedūt. vt pa tet extra de rapto. c. in litteris. Si aūt quāuis sit vere penitēs fecit quod po tuit. licet tamē tarde. et non habet vn de reddat. nec etiam ꝓpinqui vel here des volunt pro eo satisfacere. lic3 z po test absolui: et viaticū pōt sibi dari. ta men nullus clericoꝝ debet interesse eius sepulture neq̄ elemosynas eiꝰ re cipe. vt3 extra e. sup eo. dicit Innocē. q̄ hoc intelligit de notorijs raptoribus et nō de occultis. Fm leges raptor īfra annū punitur in quadruplū. Post an num in simplū. re ipsa in quadruplum cōputata extra. ff. de vi. bo. rap. l. j z. ij. Et hoc si agatur ciuiliter. Si aūt crimi naliter deportat si facit cū armis viin repellendo. Si autē sine armis punit amissione ṫcie ptis bonoꝝ vt3 insti. ō pub. iuō. §. Item lex iulia. Scdō male dicunt a proximis. Eccl. xxxiiij. Vnꝰ orans et alius maledicēs: cuius voces exaudiet dñs: Si est vnus qui orat. ꝓ eis multi sunt qui maledicūt. Cuiꝰ vo cem finaliter audit dominꝰ. Certe ma ledicenciū. Ergo frequēter penam tē poralē el optatā incurrūt. Cuiꝰ exm ponit in spe. histo. li. xxvj. ca. lxv. q̄ q̄ dam porcū vidue abstulit. Plorauit il la q̄ nō est exaudita. Qui cū comede ret pcussus ē in gutture. Qō vulnꝰ nō vixit a medicis sanare nō potuit. Et il le cōuersus ad religionē tanta laboris gutturis molestia afflictꝰ vt cū alimē ta pciperet z ad geminā refectionē fra trū sibi succedētiū discūberet vix tan to spacio sumet vt stomachū recrearet

Tercio maledicent a dño deo i extre mo iudicio. dicente illud Math. xxv. Ite maledicti in ignē eternū. Si enim maledicit illis qui propria non distri buūt dicens. Esuriui z nō dedistis mi hi manducare. Quid faciet raptoribꝰ aut q̄d dicet. Esuriui z abstulistis mi hi mā ducare. Qui meo abstraxistis et dedistis canibꝰ et auibus. Nam a ufe runt de ore dei et ponūt in os dyaboli Sitiui: et abstulistis mihi qō debuibi bere. ymo qō peius est. sanguinē meu3 in paupibus bibistis. Hospes erā z nō collegistis me. ymo domū meas cōbus sistis. Item nudꝰ fui z non cooperuistis me. ymo vos subtraxistis vestes meas de quibꝰ vr̄is vxoribus fecistis veste caudatas. Et quādoq̄ trahūt in [illegible] sua totā substantiā vnius paup[illegible]. Itē infirmus fui z non visitastis me. [illegible] vos vulnerast3 me. In carcere fui et nō eru istis me. [illegible] vos in carceribus me cruci astis. ymo fregistis mihi crura et om nia mēbra mea. Et quod adhuc peius est gloriantur de illis. Audiui enim [illegible] vno milite castrensi eū tot rapinas fe cisse in iumētis et alialibus q̄ ex eoꝝ ossibꝰ maiꝰ suo castro edificari posset. Alius dixit se tot equos rapuisse. q̄ si caudis cōnexi essent: possent extendi ad tria miliaria. Inde gloriantur vnde deberent verecundari et dolere z peni tere vnde incurrūt istom horribilē et diuinā maledictionē. Ite maledicti in ignē eternā zc. Legitur eni q̄ quidam miles rapuit cuidā vidue vnā vaccam. Que cū fleret z instāter petet vt ei vac cā restitueret ꝑꝑ quos pueros q̄s hērẽ ſkūt. Si ego nō raperē tū c vnus aliuſ sequens me hoc faceret. et sic vaccam retinuit. Post obitum vero punitus ē a diuersis demonibus. Et tamē vnꝰ in ter alios incessanter et infatigabiliter puniuit animam eius. At ille ait. Cur me persequeris et punis mag[illegible] q̄ ali[illegible]

quis ali⁹: Rñt. Si ego hoc non facerē vn⁹ alius sequēs me faceret. Et hec sunt verba q̄ dixisti vidue. dū ei⁹ vaccā rapuisti. O q̄t clamores viduarū quot fletus paupez. quot lamēta orphanoz et pueroz ibi capiūt sup animas. Unde in Eccī dicit. Nūquid despicit domi⁹ preces pupilli et vidue si effundit gemitus. Multū ergo timere dñt tales raptores. q2 preces eorū deus nō exaudiet. Quia dicit Esa. j. Oratiōes vestras nō exaudiā. quia man⁹ vestre sanguine plene sūt. ymo nec orōnes bonorū q2 feruentiores sūt preces pupillorū et pauperum q̄ bonorū hominū. Sic null⁹ obtinet causam in curia principis si habet ibi multos et fortes ↄtradicto... Sexto debet cohibere raptores. q2 ē... na grauissima raptoz. q2 in die nouii īmo paupes erūt iudices raptorū. Un̄ Job. Judiciū paupib⁹ tribuit Itē sap. v. Tūc stabūt iusti in magna ↄstātia aduers⁹ eos q̄ se angustiauerūt Et tū rapine eorū collis eoz imponēt et sic in iferno suspēdunt. Septimo deberet eos cogere q2 sepe h̄ opp̄mūtur egestate. Un̄ dr̄ pūer. xj. Alij diuidūt ppria et fiūt ditiores. Alij rapiūt aliena et sp in egestate sūt. ymo magis torquēt h̄ p inferno hn̄do q̄ p regno celoz. de quibus pe. blesen̄. in epl'a. xliij. Hodie inq̄t nostri curiales in laborē in erū pna. in vigilijs multis. in picul' maris. picul' fluminū: piculis pōtiū. picul' mōtiū. picul' in falsis frīb⁹. i mortibus frequēter. in cōfractiōe et lassitudine corporis. atq; in alijs discriminibus. in quibus gloriā martirij mererētur si hec p xp̄i noīe sustinerent. Nūc autē sunt martyres secli. mūdi pfessores discipuli curie. milites dyaboli. Per multas siquidē tribulatiōes itrāt in infernum. Justi siquidē p mltas tribulationes intrāt regnū celoz. hec ille Octau⁹ debēt eos cohibere. q2 rapina

est deo odiosa. Juxta illud Esa. lxj. Ego dn̄s amās iudiciū et odio hn̄s rapinam Etiā dyabolo est obsequosa. Est etiā pximo iniuriosa. q2 vt habeāt occasiōem rapiēdi querūt cām et instituūt l'ras guerraz. ↄtra illud qd̄ dr̄ Jo. iij. Neminem ↄcuciatis: s3 estote ↄtenti stipēdijs vr̄is Nemini calūniā inferatis. Nā nūc recedūt de aratro et fiūt armigeri: et pmittūt se vocari nobiles: et sunt rustici nati &c. Hāc materiā diffusi⁹ queras i precepto de homicidio. in sermone de bello. Secūdi sunt raptores rez inuentores. De q̄bus. xiiij. q. v. ca. Si q̄d inuenisti et nō reddidisti rapuisti. q̄tum potuisti fecisti: q2 plus non inuenisti. Qui alienū retinet: si poss3 etiā tolleret. Deus em̄ cor introgat: nō manū. Hec Augus. Idem dr̄ in ca. Multi em̄ sine peccato putant esse: si alienū quod inuenerūt teneant. Dicūt em̄. Deus mihi dedit cui habeo reddere. Discant ergo h̄ peccatum simile esse rapine: si quis inuenta nō reddit. Si autem eo animo accepisti vt domino restituas: nō committis furtum. Hoc tamē in libello debes ptestari. vt habet. ff. de furtis. l. falsis. §. Qui alienu3. Sicut quidā de quo dic̄ beatus Augustin⁹ in sermonib⁹ ad heremitas. in sermōe de inuētione reddenda. Qz illo tp̄e quo ipe fuit mediolani: q̄dā inuenit pecunie sacculū. et ille fecit scribi epytaphiū ad valuas ecclesie. Et iuento epytaphio q̄ pecuniā pdidit legit. Et accessit ad illum p restitutiōne. Et ille introgauit sacculi quantitatem et alius qualitatem descripsit. Tūc apiens sacculum obtulit ei. xx. solidos et ille noluit accipe. tūc obtulit. x. et noluit accipe. obtulit quinq; et noluit Tūc ille stomachatus piecit sacculu3 dicēs. Nec ego aliq̄d pdidi. vtinam tales nūc essent inuentores rerum. Querit ergo. vtz res inuenta sit semp restituenda: Rn̄detur de re inuenta alicubi

est triplex distinctio faciēda. Prima ē q̄ res inueniē q̄ nūq̄ fuit in bonis alicu⁹ saltē de p̄xiquo sicut gēme vel lapides p̄ciosi īnuēti in littore maris. et tales res licite pōt retinere homo. Secūda ē res īnuēta que de p̄ximo fuit i bonis alicu⁹. nec p̄ derelicta hētur a dn̄o ei⁹. Tūc eni si bō talē rē īuenit ai mo restituēdi ei cui⁹ fuit absq̄ pctō fur ti pōt ipam recipere vt restituat ei. vel paupibus distribuat si ignorat dn̄m facta p̄clamatione vt sunt thesauri īuenti in terra. De quib⁹ i institutis de re. diui. §. thesauros. si in loco proprio statim īnuētoris fit. Si aūt in loco alieno ⁊ casu fortuito inuenit eū dimidius sit īnuētoris. ⁊ dimidi⁹ dn̄i loci. Si vero studiose quesiuit: sicut illi qui vocant dyabolū p̄ ostētatione thesauri. et inuenit eū in loco alteri⁹: totus erit dn̄i loci. Si vero in sacro vel religioso loco: et casu fortuito īuenit thesaurum tot⁹ īuētoris sit Idē p3. C. d thesauris .l. nemo. Tercia distinctio est si res alicu⁹ fuit de p̄piquo ⁊ scit cuius ē. vel nō ostēdit sed eam recipit aio retinēdi tunc est furtū rapina ⁊ peccatū mortale. Tercij sūt raptores qui spoliāt naufragētes et tales grauiter peccāt. quia nihil talibus est auferen dū. ymo quicquid de ipo naufragio īuētum fuerit siue in mari siue in litore restituendu3 est: vt p3. ff. de incē. rui. et naufra. l. Si quis ex naufragio. Nec excusat a peccato mortali nisi ea intētione recepe rit vt restituat ei cuius est. Nec excusatur quis aliqua cōsuetudine statuto vl' etiā precepto. Hoc em̄ est cōtra preceptum dn̄i Leui. xix. Diliges p̄ximu3 tuū sicut teipsum. Math. vij. Omnia que vultis vt faciant vobis homines: ⁊ vos eadem facite illis. Item thob. v Quod tibi odis ab alio fieri: alteri ne feceris. Idem est de illis qui frangūt pontes aut subuertūt currum et tāgūt

solum. Si episcopus vel quilibet prelatus tāti criminis esset. p̄ticeps vl' consentiēs esset depone d⁹ vt3 ex de accu. cap. cum dilecti. Layc⁹ vero admonitus nisi satisfecerit est excōicat⁹ ipo facto vt p3 extra de rapto. ca. excōicationi. vbi dicit. Illi qui xp̄ianos naufragiū patientes: quibus fm regulā fidei naufragio eē tenētur. dānata cupiditate spoliāt rebus suis nisi ablata restituerint: excōicationi se nouerint subiacere. Et hoc intellige nisi pirate sint vel aliquā tyrannidē exerceant Alij q̄ spoliant peregrinos et xp̄ianos p̄ negociatiōe vl' alijs honestis causis nauigio vectos sunt excōicandi. vt3 in. c. excōicationi. vbi s̄. Tales oēs tenent ad restitutionē. Et non solū hij spolie...es sed q̄ continentur i his metris. Iussio cōsensus cōsiliū palpo recursus. Participāo mutus nō obstans nō manifestans. Isti hūt p̄ticipes. fm illud p̄.. Si videbas furem currebas cū eo ⁊c. Prim⁹ est iubēs furtū vel rapinā. Illi equaliter peccant. ymo aliqū magis iubens q̄ faciens. sicut quādo supiores iubent malū fieri: quib⁹ nō est obediēdū. Act. v. Oportet obedire magis deo q̄ hominib⁹. Idem xj. q. iij. cap. q̄ resistit. Nam herodes nequaq̄ iohannem baptistam decollauit: sed spiculator. et tamen sibi mors Johānis imputatur. Ideo dicit in regula iuris lib. vj. Nō quis facit p̄ aliū. p̄ se facere videt. Sic pylatus non crucifixit cristum nec iudei p̄prijs manibus. sed milites. tamen mors cristi eis imputatur. Sic ⁊ precipiens rapinam q̄uis non faciat p̄prijs manibus: tamē rei sunt omnium illorum malorū que iubent. et etiā damnantur pro illis malis: nisi restituant. Sicut enim bonus qui iubet facere bonum remunerat pro illo sic ⁊ malus iubens fieri malum damnatur pro illo. Secūdus est consilians rapinā

ante furtū. et tales sunt alij cayphe: q dedit cōsiliū vt xps occideret. Si igitur qs dat consiliū vt pxim⁹ dānificetur: tenet ad restitutionē. Sed ē distinguen dū Aut ei predo ille siue fur hoc erat factur⁹ etiam sine cōsilio: et tunc min⁹ peccat q̄s faciēs nec tenet ad restitutionē. Aut nō erat facturus. et sic par est delictū faciētis et consiliantis. vt p3. ff. de furtis. l. qui seruo. ꝛ talis tenet ad restitutionē. Sic grauiter peccant illi qui dāt ꝯsiliū pncipibus: ymmo instigant eos ad guerras rapinas et incendia. Tales illoꝝ maloꝝ rei sūt Ecc. xxvij. Facienti cōsiliū nequissimū sup illud deuoluet: et nō cognoscet vn veniet illi. Cui⁹ exemplū patet i Amā be. . iij. et. vij. qui fuit suspēsus in patibul. . qd parauerat mardocheo. Idē patet de principib⁹ qui dederūt consilium cōtra dauielē vt mitterēt in lacū le. nū. qui postea p se fuerūt missi in lacū leonū. Et deuorati sunt a leonibus vt patet. dañ. vj. Idem patet de consilio Achitofel qui malū consilium dedit contra dauid et suspendit semetipsum. ij. Reg. Et sic patet q consilium malū venit super dantē. Ideo dicitur. Eccl. xxvij. A ꝯsiliario malo serua animam tuam. Tercius est consentiēs de qbus dicitur extra de offi. de. leg. c primo. Et consentientes et facientes pari pena puniuntur. Sic etiā consensus operationis in bonū. De quo. xj. q. iij. capi. Qui peccantibus ꝯsentit ꝛ defendit alium delinquent em: male dictus erit apud deū et homines. Idē lxxxvj. distinc. cap. facientis. Talis reus est omniū maloꝝ ꝛ tenetur ad restitutionem. Quartus est palpo. id est adulator laudans raptorem vel furem. vnō p3. Laudatur peccator in desiderijs anime sue. et iniquus benedicit. Tales puertūt ordinē rōnis: quia eludē. illud qd ē vituperabile. ꝛ sic male cōfortārur in malicijs suis. Talibus minatur dñs ve etne dānatiōis. Esa. v Ve q dicit bonū malū ꝛ malū bonū ponētes tenebras lucē ꝛ lucē tenebras Quare ē q tā viri q̄ mulieres m̄ltipli cāt in malicijs: nisi qz laudātur in malicijs suis ꝛ in pctis eoꝝ sicut dicū ē raptorib⁹. Isti nō habent manus sctoꝝ. audēt enim rape. vnde Jero. super pš. Nihil est qd tam facile corrumpit mētes hominū sicut adulatio. Pl⁹ nocet lingua adulantis q̄ gladi⁹ psecutoris. Sed ista adulatio potest fieri tripliciter. Primo attribuēdo alicui homini qd ꝺs b3: ꝛ b mala intētiōe sicut phisei xpo. Cui attribuebāt veritatē. s. docāe vite et iusticie dicētes. Magister scimus qz verax es. Ecce vitas vite et iusticie. pter se ūdū dicebāt. omnia in vitate doces. Propter tercium subdūt. Nō ē tibi cure de aliquo. Hoc fecerūt vt eum caperent in simone. ergo ē mortale pctm̄. Secūdo fit approbādo malū qd ꝺs b3. qd ē mortale peccatū. vt3. xlvj. di. ca. sūt nō nulli q du3 malefacta hoim laudib⁹ efferūt: augēt qd increpare debuerunt. Tercio fit vt bonū qd quis habet nimis extollendo ꝛ b pūt esse veniale et aliqñ mortale.

Quint⁹ ē pticipās. i. ptē capiens de furtu vl rapina vt pmo qd inde comedūt vel bibūt. Et tales tenēt ad restitutiōe3. Sed qd faciet vxor raptoris vel furis: Pōt ne comedē ð furto vl rapina Rñr q si marit⁹ b3 aliqd de iusto. ð illo m̄lier separati b3 viuē. Si vo nihil b3 nisi rapinā b3 suis pprijs maib⁹ laborare vl ostiati mēdicare ꝛ sic victū querere vt ðt hostī. Si aūt maritus sit ita mal⁹ q oino cogat eā viuē de rebus raptis. nec pōt sibi aliūde victum q̄rere. tūc ne fame moriat restat ei triplex remedium. Unū q ipsa viuat de dote vl de sponsalicio. Secundum est q ipsa denunciet episcopo qui potest com-

pellere maritū: vt pascat vxorem suam de iusto. vt ptz. ij. q. j. ca. Si peccauerit Tertio si de nullo alio sustētari pos set nisi de rapina comedat inde in dei nomie. q2 nccītas legē non hz. ꝛ propo nat tñ restituē ꝗto citius poterit. Se cūdo etiā ꝑticipant emētes rapinā vel furtū. ꝛ tūc ē distinguēdū tñ. Naz ille q̄ emit rapinā aut intēdit gerere nego ciū alteri⁹ cui res ē ablata. ꝛ tūc pōt re petere ꝓciū qd dedit ꝛ expēsas q̄s cir ca illā rem fecit. vtz. C. de re. ven. l. do mū. Aut intēdit gerere negociū ꝓpriū puta q2 emit vt retineat. aut ergo emit fide bona. aut mala. Si fide mala. puta q2 sciuit rem fuisse furatam. sic emptor grauat sex mōis. Primo sp tenet resti tuere rē. etiā si alias moriat vel violent auferat Scdo tenet restituē oēs fruct⁹ ꝑceptos in medio tpe. ꝛ q̄ in medio tpe ꝑ cipi poterāt. Tertio res ē estimāda fm eius optimū tēpus. puta si res tpe ven ditōnis fuit melior ꝙ postea. Quarto non pōt repetē ꝓcium qd dedit. Quin to non pōt agē de precio soluto contra vēditorem. Obstat eni sua turpitudo nisi de hoc expsse tacuit. vt. iiij. q. v. ca. Hoc ius. Sexto ꝑdit etiam expensas voluntarias. Si eni emit fide bona: pu ta q2 credit rē esse iustaz. sic bona fides quatuor sibi confert. Primo nō tenet restituere durante bona cōsciētia. Se cūdo pōt rem alienare ꝛ vendē duran te bona cōsciētia. Tertio nō tenetur rem restituere in casu fortuito durante bona fide. ꝛ si res interim pereat absq3 culpa sua in nullo tenet respondere. Quarto post restitutōem rei potest agē contra venditorē de precio quod dedit Si autem probabilit credit bellum iu stum fuisse. puta vicini vel etiam sapiē tes hoc dicunt. tunc fm illi illa bona fi des confert sibi illa quatuor supradicta Si autem postea sciuerit bellum iniu stum fuisse: tunc debent restituere rem et fructus extantes: non autem consū ptos. Septimus est mutus. id est q̄ solo verbo posset prohibere rapinam vel defendere ne alij raperent. Quia dicit regu. iu. li. vj. Qui tacet consenti te videtur. Sicut custos turris vidēs rapientem ꝛ nō clamans consentit. Er go fm Bernhar. intelligitur de illo q̄ ex officio tenetur defendere alias nō vel de illo qui tacet in sinodo vel etiaz ciuili iudicio vbi talia fore facta meri to debent publicari: Octauus ē ho spitatus vel colligens furez aut rapto rem eū occultando. Qui enim non in dicant furem domino suo ipm querenti participes furti sunt vt extra de fur tis. cap. qui cum fure. Sed hoc intelli gendum est de illo qui furem ideo nō vult ꝑdere vt particeps furti fia[illegible] tales tenentur ad restitutionem. No nus est non obstans. id est qui de fa cto posset resistere sine suo periculo: ꝛ nō facit ꝛ si ad hoc ex officio tenetur obstare vt sunt principes et ꝓlati. par ticipes sunt omnium illorum peccato rum. vt patet. xxiij. questione. iij. Qui potest obuiare ꝛ perturbare ꝑuersos ꝛ nō fac nihil aliud ē ꝙ īpietatē eoꝝ fouē nec caret scrupulo societatis occulte q̄ ma nifesto facinori dsinit obuiare. Et. xij. q. vij. negligē. Hij oēs tenēt restituē q̄ libz isolidū nisi vn⁹ satisfecerit q2 bo na fides patit q̄ idē bis exigat. ff. de re. iu. bona fides. Alij dicūt q̄ q̄ cā fuit totius spolij tal' tenet reddē isolidū alij as n̄ tenet nisi de pte ꝑcepta. Utinā ta les ꝯpellerēt ad restitutiōz. sic de quibus dā de qb⁹. b. greg. i. j. dya. dt. Cūq3 da rida gothoꝝ comes cū exercitu i loco eodē venisset dei fu⁹ libertin⁹ ex cabal lo in q̄ sedebat ab ei⁹ fuis ꝓiect⁹ est. q̄ iumēti ꝑditi dānū libēt ferēs etiā fla gellum quod tenebat: diripientib⁹ ob tulit dicēs. Tollite vt habeatis qualit hoc iumētū minare possitis. qb⁹ dēis ꝓtin⁹ se i orōez dedit. Cursu āt rapido

p͛dicti ducis exercitus peruenit ad flumen noie vulturnū. ibi equos suos ceperūt singuli bacttis tundere calcaribus cruētare. sed tamē equi verberib⁹ cesi: calcarib⁹ cruētati: fatigari quidē poterant. sed moueri non poterant. sic ꝗ aquam fluminis tāgere quasi mortale precipiciū ptimescebāt. Cūqꝫ diu sessores singuli fatigarentur vn⁹ eoꝝ intulit. ꝙ ex culpa quā seruo dei in via fecerāt illa itineris sui stipēdia tolerarent. Qui statim reuersi post se: libertinū inuenerūt in oratiōe ꝓstratū. Cui cum dicerent. Surge tolle caballū tuū Ille respōdit. Ite cū bono. Ego op⁹ caballo non habeo. Descendētes vero eum inuitum super caballū de quo eū [...]erāt leuauerūt. et ꝓtinus abscesserunt. Quoꝝ equi tanto cursu illū quē prius transire nō poterāt fluuium trāsierunt. ac si ille fluminis alueus aquā minime haberet. Quart⁹ gradus ra[pto]rū est sup̄flus retinē. de quib⁹. xlij. di. hospitalitatem. vbi dicit Je. Aliena rapere conuincit̄ q̄ vltra sibi necessaria retinē ꝓbatur. Et. xlvij. di. c. sicut hij. sub verbis ambro. Nō minoris criminis est habēti tollere: ꝗ̄ cum possis et abundās: indigētib⁹ denegare. Esurientium panis est quē tu detines. nudorum indumentū est qd̄ tu recludis. miseroꝝ redēptio ⁊ absolutio captiuorum est pecunia quā in terra defodis. Hec ille. Sequitur ꝙ maxime peccāt p̄lati ecclesiarum thesaurisantes sibi de bonis ecclie. Unde Bern̄. ad fulconē Quicquid vltra victū ⁊ vestitū retines tuū nō est. pauperū est. furtū est. rapina est. Unde ambro. ⁊ ponūtur ei⁹ verba. xij. q. ij. ca. Aurū habet ecclesia nō vt seruet sed vt eroget et subueniat in necessitatib⁹. Et in ca. Gl'ia epi ē pauperū ꝓuidere penurijs. ignominia oium sacerdotū est proprijs studere diuitijs. Sic etiam sunt raptores diuites huius seculi tenaces.

De peccantibus per vsuram.

Quinto peccāt cōtra illud preceptū vsurarij. q̄a noie furti intelligitur oīs illicita rei aliene occupatio vel vsurpatio vt. xiiij. q. v. ca. penale. Ideo dicit̄ rapinā vt pꝫ xiiij. q. iiij. Si quis vsuram accipit. rapinā cōmittit. De illis vsurarijs loquitur frā. petrar. li. j. de re. vt. for. ca. lxv. dicens. Paulo añ h̄ tp̄s feneratores vt leprosi a consortio hoim segregati erant. Nullus tamē ad eos accesserat nisi egen⁹. ꝫ vt male olētes atqꝫ cōtagiosi ab alijs vitarēt. Nūc iam nō mō cū ppl'o ꝫ cū p̄ncipibus cōuersātur et mr̄imonia cotrahūt et dignitates adipiscūtur. hec ille. Quā vilitudinē cōsiderās ꝓpheta ait. In plateis ei⁹ vsura et dolus. Antiquit⁹ em̄ in vna ciuitate vix inueniebatur vn⁹ fenerator. ⁊ dicebat dom⁹ ei⁹ dom⁹ dyaboli ⁊ vinea ei⁹ vinea dyaboli ⁊c. Osculū pacis ei nō dabat i missa. Ignis a vicis ei⁹ i domo ei⁹ nō sumebat. hoīes eius occursū expauescebāt. et eum digito mōstrabant. Nunc ꝓh dolor tāta multitudo est ꝙ audēt dicere vsurā nō eē pctm̄ Contra quos di in cle. ex de vsuris. c. graue. §. sane. Si quis in illū errorē inciderit. vt ptinacit̄ affirmare p̄sumat exercere vsuras nō esse pctm̄: decernim⁹ eū q̄si hereticū puniendū. locoꝝ nihillomin⁹ ordinarijs et heretice prauitatis inq̄sitorib⁹ districti⁹ iniūgentes vt cōtra eos: quos in errore hmōi diffamatos inuenerit et suspectos tanq̄ȝ contra heresim ꝓcedere nō obmittāt. Hec ibi Et nulla causa hui⁹ ꝓuīpēsionis peccati est: nisi multitudo ⁊ impunitas ⁊ etiā p̄lati et ip̄imet sp̄uales ⁊ sacerdotes faciūt nō curātes illud qd̄ dicit̄ extra de vt. ⁊ hone. cle. c. Clerici arma portātes et vsurarij excōicētur. Sed ꝙ sit pec-

rũ magnũ pcẽ.qꝛ ẽ ꝯtra oĩm legẽ dei
Et contra legem naturalem.
It contra legem mosaycam.
It contra legem euangelicam.
It contra legem canonicam.
Prio eñ ẽ ꝯtra legez nature Thob.v.
Qđ tibi nõ vis fieri alteri ne feceris.
Sz nemo vellz ꝙ mutuãs ab aliq̃ reci-
peret ab eo vltra sortez.ꝫ q̃libet ħ odit
b alio sibi fieri.Idẽ ꝓbat Arist.j.Po
li.ꝙ sit ꝯtra nãm.qꝛ vnũ ens artificia-
le nõ generat aliud.sic scãnũ nõ gene-
rat scãnũ.ꝫ bñ equ⁹ generat equũ.Sz
denari⁹ est ens artificiale.ergo nõ põt
generare aliũ denariũ:qđ tñ vsurarius
intẽdit.Ergo vocat eã Arist.ibidẽ ka-
os.i.pecun ie gñatiuã.ergo vsura i se
est mala.Itẽ vsura solũ resistit in reb⁹
que mẽsurant põderant vl nũerãt.Sz
alia hñt certũ valorẽ in natura aut ab
arte.Ergo accipiẽs lucrum ab his vult
face furtũ.cũ habeat certũ valorẽ.Itẽ
vult ꝙ res naturalis vel artificial' vale-
at vltra suã naturã vel artẽ.ergo vsura
est ꝯtra nãm. Scđo est ꝯtra legẽ mo-
saycã Exo.xxij.Si pecuniã mutuã de-
deris paupi q̃ tecum ẽ.nõ vrgebis euz
quasi exactor.nec vsuris opprimes eum
Sup quo dic̃ Rabisalomõ.ꝙ ibi nõ ex
cludit gentilis:qꝛ ab illis poterãt acci-
pere vsurã.vtz Deut.xxiij.Nõ fenera
beris fratri tuo:ꝫ alieno.Et ħ fuit eis
pmissuz tanq̃ min⁹ malũ.ad mai⁹ ma-
lũ vitãdũ.Idẽ pz Leuit.xxv.Pecuni
am tuã nõ dabis fratri tuo ad vsuram.
& frugũ abũdantiã nõ exiges.Idẽ pz
Deut.xxiij.Fri tuo absq̧ vsura id qđ i
diget accõmodab.ꝛ bñdicat tibi dñs i
oĩ ope tuo.Sequit.Qr si xpian⁹ ac-
cipit vsurã a xpiano:ẽ peior q̃ vnq̃ iu
dei:q̃ hoc nõ acceperũt a fribus suis.s.
iudeis.Tales sunt illi pessimi iudei q̃
proximo suo in mutuo dant duos modi
os auene vel siliginis.Idẽ pz in pro-
phetis q̃ vsurã inhibent.Vñ ꝑ̄ha dd
querit.Quis ascẽdet in mõtez dñi:aut
q̃s stabit in loco scõ eius:Rñdet.In-
nocẽs manib⁹ ꝛ mũdo corde:q̃ pecuni
am suã nõ dedit in vsurã.Idẽ Ezechie
lis.xviij.Neemie.v.Usuras singuli a
fribus vris ne exigatis.Et loquit ibi
ꝯtra iudeos.q̃ cẽtesimã ptẽ frumẽti vi
ni ꝛ olei exigebãt.Sed xpiani nõ cẽte
simã:ꝫ prochdolor decimã aut octauã
aut sextã capiũt.Noui duos frẽs car-
nales quoꝝ vnus alteri in sua nccẽitate
ꝯcessit sex florenos.Anno elapso ꝯpul-
sus fuerat sibi reddẽ nouem florenos.
Si ille ħ fecit fri suo carnali:q̃d ñ facẽt
extraneo. Tertõ est ꝯtra legẽ euãgelicã
vtz Luc.vj.Mutuũ dantes ꝛ nihil in-
de sperãtes.Primũ est ꝯsiliũ.scđm est
pceptum.qꝛ spes lucri facit vsurarium.
vtz ex̄ de vsuris.cap.Cõsuluit.Sz nũ
prochdolor refrigescit charitas multo
rum.qꝛ nemo alteri aliquid ꝯcedit sine
lucro.Ubi est pietas antiquoꝝ patruz.
Ubi est pietas Thobie q̃ ꝯcessit gabe-
lo decem talẽta argenti existenti in ca-
ptiuitate.vtz Thob.j.Ubi est pietas ꝛ
miscđia sancti Nycolai.q̃ dedit tribus
vicibus põdus auri paupi.Nam tres
liberauit filias:ne lupanari macularen
tur infamia.Ubi est pietas sancti Pau
li:q̃ se dedit in seruũ ꝓ redẽptõne cu-
iusdã filij vidue.Ubi est pietas sancti
Nycolai de tolentino:q̃ mẽdicauit ho-
stiatim:ve quendã incarceratũ redime-
rce.Ubi nunc iuenires talez monachũ
Quarto est ꝯtra legem canonicã.vtz
xiiij.q.iiij.cap.Si quis timorẽ dei ob
litus ẽ.ꝛ sanctaꝝ scripturaꝝ.que dicit
Qui pecuniã suã nõ dedit ad vsurã.p⁹
hanc ꝯgnitõem magni ꝯsilij feneratꝰ fue-
rit.vel centesimã exegerit aut ex quoli
bet negocio inhonesto turpis lucri ali-
quid quesierit.aut per diuersas species
vini vel frugis aliqua incremẽta susce-
perit:de gradu suo deiectus alienus ha
beatur.Ibidem.cap.Quoniã multi.et

extra de vsuris.ca. Super eo. Ideo ecclesia eos multipl'r punit. Primo ex cōicatōne. q2 om̄is vsurarius est excōicatus. q2 dicit' ex̄ de vsurijs. lib. vj. cap. Usurar̄ voraginez q̄ aias deuorat. facultates exhaurit. ꝯpescere cupiētes cōstitutionū lateranensis ꝯcilij ꝯtra vsurarios editam sub diuine maledictiōis intminatōe p̄cipimus inuiolabil'r ac integralit' obseruari. Hec ponit' ex̄ eodez titu. Quia i oibus. Ubi p2imo ponit' q̄ nō debent admitti ad cōionē altaris. q2 sunt excōicati. qđ nō est puū. q2 qui excōicat' sathane tradit'. vtz. xi. q. iij. cap. Dis. Scđo nō debent recipi eorum oblatōnes. q2 di' Prouerb. iij. Honora dn̄m tuū de tuis iustis laborib9. Et Eccle. i[...]. Qui offert de rapina paupis: q̄si [...] victimat filium in ꝯspectu p̄ris. Audiui de quodā vsurario i ytalia: q̄ nō re[st]ituebat vsuras. s̄ oia que habebat cuidam monasterio derelīq̄t Abbas vero z monachi ꝓmiserūt ei salutē dicētes. q̄ multum placeret deo q̄ eis sua bona relīnq̄bat. Cum aūt eo mortuo in eccl'a staret corpus eius z ꝓ aīa ipsi9 vsurarij monachi solēnes exeq̄as celebrabāt surgens mortuus accepit candelabruz ferreū z oēs fugauit. z monachos multos vulnerauit dicēs. Uos estis traditores q̄ mihi salutē ꝓmittebatis z decepistis me. z nūc crucior i inferno. z statim euanuit. Non ergo debēt reddē ecclesie s̄ heredib9. Si aūt heredes non sunt: reddant paupibus. Tertō nō debent recipi ad xp̄ianā sepulturā si cum isto pctō decesserint. vtz eo. ti. ca. In oibus. z eo. ti. ca. Q̄ꝗ. Ubi di'. Oēs religiosos z alios q̄ manifestos vsurarios contra p̄sentis sanctōis formā eccl'asticam ausi fuerint admittē ad sepulturā pene lateraneñ. ꝯcilij. contra vsurarios promulgate statuimus subiacere. Non eñ cimiteriū aut ecclesia est sepultura vsurarioꝝ: sed patibulum. Cuius exemplum patz. Fuit q̄dam vsurarius q̄ nolebat resistituere. Qui infirmatus vocauit sacerdotes z petiuit sacramentū z ecclesiasticā sepulturā. Respōdet sacerdos q̄ nō daret sibi nisi plene restitueret. Quod facere noluit: z sic mortuus est. Reuocatus est autē sacerdos vt aiam deo ꝯmēdaret z angelis eius. Respondet. Ego ꝯmendo eā demonibus. Rogauerūt etiam amici vt mortuū sepelirent in cimiterio ꝓpter amicoꝝ honorem. Quod ille negauit. quia in vita vsuras restituere noluit. Ideo in morte sepultura ecclesiastica carebit. Habebat aūt sacerdos vnum asinū qui nihil aliud fecit q̄ꝫ q̄ libros ad eccl'iam ferebat. ideo nullā aliam viam sciebat. Rogauerūt amici defuncti sacerdotem. vt corpus sup asinū poneret: z ad quē locum illud deferret: ibi sepeliret. putantes q̄ ad ecclesiā illud delaturus esset. q2 aliam viaz nesciebat. Placuit sacerdoti pactū. Asinus corpus vsurarij supra se positū nō declinans ad dextram neq̄ȝ ad sinistrā tulit ad patibulū: z excutiens se corā om̄i populo. ꝓiecit illō sub patibulo: z ibi sepult9 est. Quarta pena est. q̄ nō debeat absolui a pctō nisi prius de vsuris satisfecerit. vl' ydoneam prestet cautōem. vtz eo. ti. lib. vj. cap. Q̄ꝗ. Ubi di' in fine. Nullus manifestoꝝ vsurarioꝝ testamentis intsit: aut eos ad ꝯfessionē admittat siue ipos absoluat: nisi de vsuris satisfecerint. vl' de satisfaciēdo ꝓ suaꝝ viribus facultatum p̄stent vt p̄mittit' ydoneā cautōez. Audiui de quodā vsurario defūcto bononie. q̄ filio suo ꝯmisit in vltima volūtate: q̄ oibus vsurā restitueret a q̄bus receprat. Mortuo p̄re filius fecit ꝓclamare: q̄ oēs illi a q̄bus p̄r suus accepat pecuniam vsurariā venirent tali die. q2 vellet eis pecuniam restituere z vsurā. Et venerūt i prima die. vltra tria milia. z restituit vltra septem milia ducatoꝝ.

Sed quare ecclesia ita fortit punit peccatum vsure. Rñdet ꝓpter magnitudinē pcti: qꝛ vsurarius est peioꝛ fure. quia fur solũ nocte furat: ꝫ vsurariꝰ die noctuqꝫ: et etiam magis depaupat. Scd̃o est peioꝛ iuda traditoꝛe: qꝛ iudas semel deum vendidit ꝫ vsurarius totiẽs xp̃m vendit quotiens vsurã accipit ꝛ non sicut iudas ꝓ .xxx. denarijs. ꝫ ꝓ vno denario xp̃m vendit. Item iudas triginta denarios restituit q̃s iniuste acquisiuit. Math. xxvij. Pnia ductus retulit triginta argenteos: ꝫ vsurarius nullo modo vult restituere q̃ iniuste acq̃siuit. Tertio est peioꝛ omĩ pctõꝛe: qꝛ cuꝫ alij pctõꝛes qñqꝫ a pctis cessant. sicuti supbus a supbia luxuriosus a luxuria. gulosus qñqꝫ ieiunat. Sed vsurariꝰ pcm̃ vsure omĩ die cõmittit: siue sit i die natiuitatis xp̃i. siue in die resurrectõis siue ascensionis. Itẽ peccat in omĩ loco siue in ecclesia audiẽdo missam. siue in mensa comedendo siue in loco dormiẽdo ꝛ vbicũqꝫ fuerit semꝑ eius pcm̃ augmentat. Quarto facit contumeliã beate v̾gini ꝛ scis eius ꝛ angelis. in quorũ festiuitatibus ꝯtinue peccat vsuram cõmittendo. Ideo destituᷓꝰ erit in extremis auxilio dei ꝛ oĩm sanctoꝝ. Unde cum dicit. Miserere aie huiꝰ vsurarij: põt xp̃s respõdere. Quõ miserebor ei qꝛ nec ipo die in q̃ genus hũanuꝫ redemi: me honorare voluit. Quinto est peioꝛ morte corꝑali: quia mors solũ interemit corpꝰ: ꝫ vsurariꝰ corpus ꝛ aiaꝫ. Cuius exẽpliũ ponit Cesarius di. ij. ca. xxxij. Fuit q̃dã vsurarius colonie q̃ diuino cõpũctus iudicio sacerdotẽ adijt ad ꝯfessionẽ: ꝛ vt ad dñm ꝓ suis peccatis placaret: pollicitus est qꝛ oĩa bona sua paupibꝰ erogaret. Cui sacerdos respõdit. Incide de panibus tuis elemosinã ita vt cistã ex eis impleas. claudeqꝫ illã. Qui cuꝫ die altera archam aperuit. quot ibi posuit elemosinas tot ibi repperit bufones. Cui cum sacerdos diceret. Uides nũc quantũ deo placeant elemosine de vsura. Territus ille. Respõdit. Dñe quid faciã? Si vis inquit saluus fieri. hac nocte in vermes istos nudus iaceas. Mira ꝯtritio. Ille licet stratum nimis abhorreret. v̾mibus tamen morsurũ se ꝓponens cum timore gehenne: ꝛ cũ amore celestis patrie nudus se super v̾mes iactauit. Sacerdos v̾o archam clausit ꝛ abijt. Quã die postera cum aperuisset: nil preter ossa hominis iuenit: que in porticu sancti Gereonis martyris sepulta dicuntur. ꝛ tãte esse v̾tutis vt vsqꝫ hodie nullus bufo terminos eiusdẽ sepulchri possit intrare. Sexto est peioꝛ dyabolo q̃a dyabolus neminẽ nisi malos punit. vsurarius punit bonos ꝛ etiã malos. Cui ꝯto ecclesia punit vsurarium euꝫ. restringendo omĩbus modis quibus potuit qꝛ ꝯtra solutionẽ multiplex remedium adhibuit: q̃a si aliquis ꝓmissum soluere nõ debet cogi ad soluendũ: quia vsure sunt indebite vtꝫ in ca. debitores. ꝛ õ iureiu. vbi dr̃. Debitoꝛes ad soluendas vsuras in q̃bus se obligauerũt cogi nõ debẽt. Si v̾o de ip̃aruꝫ solutione iurauerint: cogendi sunt dño reddere iuramẽtũ. ꝛ cũ vsure solute fuerint: creditores ad eas restituẽdas sunt ecclesiastica seueritate si necesse fuerit ꝯpellendi. Põt em̃ eccl'ia cõpellere vsurariũ qꝫ relaxet iuramentũ et si nõ põt. tũc soluat ꝛ repetat. Si autẽ iurauit nõ repetere nõ repetat directe ꝓpᷤ iuramẽtũ ꝫ denũciet eccie vt illa cõpellat eũ ad restituẽdũ. Sed si iurauit nõ denũciare: illicitũ est iuramẽtũ ꝛ nõ est seruãdũ. vtꝫ eẋ de cog spi. c. a nobis. Idõ in cle. extra de vsuris. c. ex graui. excõicant omnes cõitates ciuitates capitanei rectores. consules facientes statuta ꝛ approbãtes vsurariam prauitatem. statuentes vsuras exigi et solui. et debitores ad

soluendū cōpellunt. ⁊ q̄ vsure nō tepe tant. tales de facto sunt excōicati nisi hmōi statuta infra tres menses deleuerint. Hoc totū intelligit de publicis vsurarijs: q͛ sunt duplices vsurarij. scʒ publici ⁊ occulti. Primi sunt qn̄ mutuāt cū intētione accipiētes vltra. Et hoc verū est: qn̄ nullo mō mutuaret. nisi speraret lucrum. Et tales ꝑpter spem lucri fiunt vsurarij: vt patet extra de vsuris. Quia dicit saluator. Mutuū dantes ⁊ nihil inde sperantes. Secūdi sunt qui mutuāt res suas ad certū terminū vel finē quo veniente nolunt prestare vlteriorē dilationem donec aliquod emolumentū recipiant licet expresse nihil petāt. vt pa... in ca. cōsuluit vbi sup̄. Tertij sunt q̄ ... mutuo accipiūt munus ⁊ si fit ex pacto tacito vel exp̄sso vsura ē f͠m thomā Dicit hic munus nō solum a manu sed etiam a lingua vel obsequio. vt dn̄i molendinarū qui mutuāt pistoribus vt ad eoꝝ molendinam molant. ⁊ sic vsuram cōmittūt f͠m Guilhelmū. nō tamen tenētur ad restitutōem: nisi inq̄ntū ipos per hoc damnificarēt. Quarti sunt qui vendūt res longe carius ꝑpter dilationē solutiōis q̄ȝ si eis in continēti soluerent. vt patet in ca. consuluit. eo ti. Si eñ venditor statuit in corde suo ꝓ quāto velit rem suā dare nō potest sine peccato ꝑpter dilatōem p̄cium augmentare. vel ante exponūt vel minus dent ꝓ se. Quinti sunt q̄ emunt vinum vel bladum cum adhuc crescit in tam bono foro q̄ verisimile est q̄ nullo tpe solutionis ita modicū solueret. Tales vsuram cōmittūt. Verbigr̄a. sicut qui in quadragesima emūt vinum ab ipsis vindemiatoribus cum sint in necessitate constituti ⁊ ꝓ tam vili p̄cio tpe solutionis indubitāter multo plus solueret. Sil'r qui emūt a rusticis frumēta ꝓ tā vili p̄cio q̄ tpe solutōis plus valerēt. si autē dubitat an debent plus vel minus valere excusat vt p̄ʒ extra de vsuris. c. in ciuitate. Sexti sunt qui recipiūt aliqđ pignus: vel ꝯcedunt pecuniā sup̱ aliqđ prediū. ⁊ fructus nō cōputāt in sortem Silr̄iter illi q̄ dāt pecuniā sup̱ aliqđ castrū vsurij sunt vtʒ extra de pig. c. Illi nos. Et illi q̄ faciūt expensas inutiles in re pignorata. Idē est circa obsides q̄ talibus vtit in labore ⁊ non cōputat labores in sortē. Septimi sunt q̄ emūt a paup̱ibus oues vel boues q̄s ille forte nō hn̄t ⁊ talia aialia locāt eis. Et tales f͠m Guilhelmū sunt vsurarij. ⁊ sic sunt adhuc multi alij modi. q̄bus hoies inuoluunt. Sexto eccia punit vsurariū cū infamia. q͛ ois vsurari⁹ ifamis ē vtʒ. vj. q. j. c. ifames. Et q̄ locāt eis domos scʒ manifestis vsurarijs q̄ nō sunt oriundi de terra eoꝝ. Qui ꝯ fecerint. si sunt ꝑsone ecclīastice susp̄ēsi sunt: miores vo excōicati sunt. Si vo est collegiū vl' vniuersitas. ē suppositū ecclīastico interdicto q̄ȝdiu ibidē illi vsurarij morant vtʒ eo. ti. li. vj. c. vsurarū voraginē. Dubitat vtrū liceat recip̱e vsurā ꝓ interesse rōne more. vt q͛ tu nō soluisti tpe debito recepi pecuniā ad vsurā ꝑpt agēda negocia mea. Rn̄r. q̄ debitor tenet soluē illas vsuras loco intereē. i. loco dāni. vtʒ ex̄ de fideiussorib⁹ c. p̱uenit. Scđo dubitat de seruiētib⁹ vsurarijs. Rn̄det Guilhelm⁹ q̄ licite pn̄t accip̱e mercedē ab eis: si seruiūt eis in licitis ⁊ honestis ⁊ necessarijs. Si aūt seruiūt eis in licitis. nō credo q̄ debeant recip̱e mercedē ab eis. Sed dices vtꝝ licitū sit recip̱e pecuniā ab eis mutuo sub vsura. Rn̄t sctūs Tho. secūda sc'e. q. lxxviij. ar. iiij. q̄ nō peccat q̄ iniuriā patit. nō peccat f͠m p̄hm in. v. ethicoꝝ. Inducē aūt hoīem ad peccandū nō licet. vti tn̄ pctō alteri⁹ ad bonū licitū est: q͛ ⁊ deus vtit oibus pctis ad bonū. ex quolibet eñ malo elicit bonū vt dic̄ Aug. i encheridion. Vn̄ ⁊ publi-

te q̄renti. vtꝝ liceret vti iuramēto eiꝰ q̄ per falsos deos iurat. in q̄ manifeste peccat eis reuerentiā diuinā exhibens Respondet ꝙ q̄ vtitur fide illiꝰ q̄ ꝑ falsos deos iurat nō ad malum sed ad bonū: ⁊ peccato eius nō cōsentit quo per demonia iurauit: sed pacto eius bono quo fidem seruauit: nō peccat. Si tamē induceret eū ad iurandū ꝑ falsos deos peccaret. Ita etiam in ꝓposito: ꝙ nullo modo lȝ inducere aliquem ad mutuandū pecuniaȝ sub vsura. lȝ tamen vti eo propt̄ aliquod bonū. qd̄ est subuentio sue necessitatis: vel etiam cuiuscūqȝ alterius. Sic etiam lȝ ei qui incidit in latrōes manifestare oīa bona que habet. tamē latrones diripiendo peccant ad hoc ꝙ nō occidat̄. Exemplo decem viroꝝ qui dixerūt ad israhel. Noli occidere nos: quia habemus thesauros multos in agro Hiere. xlj. Eandē sniaȝ tenet etiaȝ Guilhelmus. ⁊ addit ꝙ nō solū in necessitate sed etiā pro vtilitate quā quis ꝯsequit̄ agendo negocia sua licite accipit mutuū ad vsuram. Si aūt hoc facit propt̄ aliquod licitū scȝ ꝓpter ludū alee: est pctm̄ mortale accipe mutuū ad vsuram Alij dicunt ꝙ peccant mortalit̄. probātes ꝑ illud ex̄ de vsuris. cap̄. Sup eo. vbi dicit̄. ꝙ sup crimē vsurarū dispēsatio fieri nō debȝ. Nec pōt ꝓ redemptōe captiuoꝝ. qꝛ nō sunt mala facienda vt inde eueniant bona. Ad Rom. iij. Itē. j. q. j. Non est putandū. Hostieñ. ⁊ Johes andree sup illud ca. Sup eo. dicūt ꝙ recipiētes ad vsuram cōicant in peccato: ⁊ dant occasionem peccādi. Ergo peccāt. vtȝ in ca. si cōcubine. ex̄ de sen. ex. ⁊ in ca. finali de iniu. ⁊ damp. dato. ⁊ in ca. sup eo. dicit textꝰ ne etiam ꝓ redimēda vita captiui vsuraꝝ crimen inuoluat̄ Ubi Johes an. dic̄ ꝙ peccant simul cum vsurario. Si em̄ nō esset q̄ reciperet. nō esset q̄ daret. vt in cap̄. Nō satis. ex̄ de symo. Hostieñ. tamen dic̄. ꝙ hec opinio nō est nimis rigida. Et si indistincta vera esset iuramentū in hoc nō obligaret. qꝛ tamē ligat. vt pȝ ex̄ de iniur. cap̄. Debitores. Alij tamē dicūt. vt refert Innocentiꝰ ꝙ hoc lȝ pro ope virtuoso ⁊ meritorio. vt si vellet inde facē elemosynā. edificare ecclām. vel aliud opus piū. Nō aūt ꝓpter luxuriam aut lasciuiā lȝ accipere vsuram. ⁊ cū sit ex magna necessitate: scȝ ad redimendū captiuos. vel ad pascenduȝ paupes. Sed si q̄s cupiditate moueat̄ ⁊ principalit̄ ad recipiendum mutuū sub vsura. scȝ vt diuitias cumulet aut pompam exerceat: non excusat̄ a peccato mortali: cū cupiditas sit radix oīm maloꝝ. Septimo punit̄ pena infernali que est eťna damnatꝰ. De qua Ezechielis. xxij. Usuraȝ ⁊ supabūdantiā accepisti. ⁊ auare ꝓximos calūniaberis. meiqȝ oblitus es dic̄ dominꝰ. Ecce complosi manꝰ meas sup auariciam quā fecisti. Et complosa manu ⁊ nō apta palma ꝑcutiet eū pena infernali. Erit etiā maledictꝰ a pr̄e ⁊ filio ⁊ spūsctō. ⁊ btā virgine ⁊ oībus sanctis quorū festa frangit. Si em̄ fuit lapidatꝰ q̄ ligna colligebat in sabbato. qd̄ erit de vsurario q̄ in oībus festis exercet vsurā Erat etiā maledictꝰ a ꝓprijs filijs Eccl. xlj. De pr̄e impio ꝯquerunt̄ filij impij qm̄ ꝓpter illum sunt in obprobriū. Et sic sibi mutuo maledicūt pr̄ ⁊ filius ⁊ oēs in hereditate succedētes. Dic̄ pr̄ filio. Maledictꝰ sis tu qꝛ propt̄ te sum in tormētis vt te ditarē. Et filiꝰ econuerso. Maledictꝰ tu pr̄ qꝛ ꝓpt̄ tuā vsuram dānatꝰ suȝ Cuiꝰ exēplū pȝ de vsurario dānato ⁊ eius filio. q̄ visi fuerunt in quodā puteo.

Non furtum facies.

Extro peccāt contra illō p̄ceptū q̄ sibi summā magnā pecuniaꝝ thesaurizāt iniq̄.

De q̄bus p̄z. Thesaurizāt ⁊ ignorant
cui ↄgregabūt ea. Quid eis dicet. nisi
illud euangelij Luc̄. xij. Stulte hac no-
cte repetent aīam tuā a te. que parasti
cui⁹ erant. Querit vtrū xp̄ianus q̄ vult
in xp̄ianismo iuste viuere ac pseuerare
possit sibi pecuniā aut alia bona thesau
rizare. Et videt q̄ non. q̄z dicit Math.
vj. Nolite cogitare de crastino. ⁊ quili
bet tenet seruare euangeliū xp̄i. Etiaz
ibi. Nolite esse solliciti. ergo ⁊c̄. In op
positū est illud Joh̄is. xiij. q̄ xp̄s locu
los habebat. Ut p̄z in Canone. xij. q. j.
Exēplū dn̄i. Accipite ↄuersantis i ter-
ra. quare habuit loculos cui angeli mi-
nistrabāt: nisi q̄z ecc̄lia ipsi⁹ loculos ha-
bitura erat Idē. xij. q. j. ca. Habebat do
.... loculos a fidelib⁹ oblata conser-
uās. ⁊ suorū necessitatib⁹ aliisq̄z indigē-
tibus tribuebat. Ista habuit vt indigē
tibus tribueret. vt p̄z. xxiij. q. iiij. Duo.
Scd̄o vt ecclesiam significaret loculos
hab̄ituram. ⁊ in cap̄. Exemplū. vbi supra.
Itez Chrys̄. sup illud. Nolite cogitare
de crastino. i. de sup̄fluo exponit. Etiaz
dic̄ glosa. j. ad Cor. xvj. De crastino co
gitat si q̄s propt ista deo militat: ⁊ pri-
cipalit vt in opibus nō regnū dei: s̄z il-
lorū inq̄sitionē intueat. Et apostoli co-
gitauerūt de crastino. vt p̄z. j. Cor. xvj.
De collectis autē q̄ fiebant in sabbato.
sic ordinauit in ecclesijs gallacie. Ita et
vos facite p vnam sabbati. Itē agabus
fecit collectā contra famē futuram. vt̄z
Act. xj. Itē Paulus accepit necessaria
ad nauē quādo appellauit cesarē. vt p̄z
Act. xxviij. Quare ergo nō alij xp̄iani
pn̄t facere collcām pecuniarū ↄtra futu-
rū defectū: Rn̄det ergo q̄ hoc pōt fieri
quadrupl̄r. Primo fieri pōt ex puī-
dentia respectu necessitatis p cura fa-
miliari respectu vtilitatis: p cura rega-
li respcū cupiditatis. p cura mūdiali re
spectu copiositatis p emptōne reddi-
tuali. Primo mō pōt fieri ex p̄uidētia

respcū necc̄itatis p cura familiari. ⁊ sic
ↄcedit pentibus secularib⁹ ob necc̄itatē
filiorū educandorū pecuniam ↄgregare.
Iuxta sn̄iam apl̄i. j. Thym̄. v. Si quis
autē suorū ⁊ maxime domesticorū curaz
nō habet: fidem negauit. ⁊ ē infideli de
terior. ⁊. ij. Cor. xij. Nō debēt filij the-
saurizare pentibus sed pentes filijs. sicī
ram⁹ recipit h̄ porez a radice: ⁊ nō econ
tra. Itē pōt hoc ↄtingē propt filiorū et
filiarū in nuptijs puisionez. ⁊ sic iterū
licitum est. Legit in hystoria rhomana
sub Foca impatore de quodaz fabro. q̄
om̄i die ex suo labore acq̄rebat octo de
narios. Nota hystoriā q̄z cōmunis est.
Scd̄o pōt fieri h̄ respcū vtilitatis p
cura regali. vtputa p regni defensione
vel cultus diuini ampliatōe. sic ↄuenit
⁊ licitum ē thesaurizare p vtilitate rei
publice. vel spūalis ⁊ tpalis in ecclesia
xp̄i tam pape ⁊ alijs p̄latis ecclesie: q̄
impatori ⁊ regibus ⁊ p̄ncipibus guber
natoribus respublice. Iō dicit. xij. q. ij.
ca. Aurū h̄z ecclesia nō vt seruet: sed vt
eroget ⁊ s̄bueniat i necessitatib⁹. Quid
est opus custodire id q̄ō nihil adiuuat
in necessitatib⁹. An ignoram⁹ q̄ātuz au-
ri ⁊ argenti de tēplo domini Assyrij ab-
stulerūt. Nōne dicturus est dominus.
Cur passus es tot inopes fame mori i
terra habens aurū: Cur tot captiui sunt
nō redempti ab hoste: Cōtra illō Ma
thei. xxv. Q̄ō vni ex minimis meis feci
stis. mihi fecistis. Sic etiā pōt fieri p-
pter cōitatis puisionez. vt̄z in Joseph
De q̄ Genes̄. xlvj. Qui recepit q̄ntaz p
tem frugū tp̄e fertilitatis. vt cōitatē su
stētaret tp̄e caristie. Sic possz adhuc fi
eri etiam ppter paupm sustentatōem.
vt sunt aridi ↄtracti. leprosi. q̄ non pos-
sunt laborare. vt tūc ipe p suos labores
⁊ lucra habeat vnde tribuat necessita-
tem patienti ⁊c̄. Tertō potest hoc cō
tingere ratōne cupiditatis p cura mū-
diali. nō habito respectū ad necessita-

tem vel vtilitatem yconomice vel poli-
tice. Nulli dubiū quin hoc omino ē ,p-
hibitū. qꝛ cupiditas est radix oīm malo
rum: vt dicit apl's. j. ad thi. vi. Nihil in-
tulimus in hunc mūdum. nulli dubiuz
ꝙ nec auferre aliqd possimus. Haben-
tes aūt alimēta ꝛ quibus tegamur his
cōtenti simus. Nam q volūt diuites fi-
eri incidūt in laqueū ꝛ in tentationem
dyaboli ꝛc. Si aūt fit ,pter supbie ꝛ ia-
ctantie expletionē sic est peccatū mor-
tale. sicut nūc multi cōgregāt pecuniā
vt magni apud mūdum habeant ꝛ cum
magna pompa ꝛ apparatu incedāt. Cō-
tra quos Sap. v. dicit. Quid ,psuit no
bis iactātia aut supbia diuitiarū: Hec
est q̄ symoniā introduxit. hec est q̄ rapi-
nam adinuenit. hec est q̄ furtū dolū et
vsuram ꝛ oīa mala mundi adinuenit.
hec est q̄ pactū dissoluit. violat iuramē-
tum. corrumpit testimoniū ꝛ peruertit
iudicium ꝛc. Hec dicit petrus de tha-
rantasia super illo verbo. Cupiditas est
radix omniū malorum. Quarto mo-
do habet fieri respectu copiositatis in
emptione reddituali scꝫ ꝙ quis congre
get pecuniam ad comparandum reddi
tus ad vitam. vel ,ppetue fm reemptio-
nem. Illum ꝯtractum illicitum esse nō
audeo dicere. quia ꝯtradicerem iuri cō
muni vt patet de re. ec. non alie. c. mo-
nasteriorum in cle. Etiam cōtradicerē
cuidam declarationi Martini pape in
quadam bulla ꝛc. Et cōtradicerem ipi
cōsuetudini totius ecclesie. que vtitur
huiusmodi cōtractibus in fundatione
altarium ꝛ beneficiorum: ꝛ multi sacer
dotes religiosi ꝛ monasteria vtunt ta
li contractu. Sed econtra nō audeo eū
dicere simpliciter esse licitū ,pter mul
tas deceptiones que fiunt in illis. Et h
lata ꝯsciētia saltat approbando simplr.
h stricta cōscia trepidat reprobādo in
differenter. Hic vnus esurit: alter ebri9
est. hic vnus reprobat alter concedit.

Pro declaratione istius ponam hic
tria documenta. Primū constitui red-
ditus pecuniarū vel aliarum rerū bla-
di aut vini in vniuersitate seu cōmuni-
tate licitum est expediensq; in republi
ca: dūmodo tū hoc fiat intētōe recta ex
rōnabili cā: cum eqtate ꝛ discretione de
bita. vt si emunt in oibus bonis. ciuita
tis. ville: ac etiā monasterij certi censū
in ppetuū aut ad tps licitus est ꝯtract9
Quod ,pbatur p. c. monasterioꝝ de re.
eccē. nō alie. in cle. Idē ,pbat de exces.
pla. in. c. frequēs. §. preterea in cle. Ideꝫ
ptꝫ in q̄dam bulla martini pape. v. no-
ter defuncti q̄ incipit. regimē respectu
vl'is eccie. vbi papa sic dicit. Cōpimus
hmōi ꝯtractus veridicos ꝛ iur deterin-
natioꝫ doctoꝝ licitos fore ad hmōi am
biguitatis tollēdum dubiū in pmissis
ꝯtractus licitos ac iuri cōi ꝯformes ac
ipoꝝ censuum vēditores ad ipoꝝ solu
tionē remoto ꝯdictōis obstaculo obli-
gari. Et loquit ibidē de reemptōibus.
Non q̄ ꝯmittit vsuram emptores illoꝝ
cēsuum tā seculares q̄ꝫ spūales. vt ibi-
dem declarat papa. sicut vēditores eis
obiciebāt. Itē vsura solū ꝯmittit in mu
tuo fm dictuꝫ xpī. Mutuū dātes nihil
inde sperātes. ꝫ hic nō est mutuū ꝫ em
ptio. g non est vsura. Sed dixi pmo ꝙ
hoc debꝫ fieri ex cā rōnabili aut ,pter
diuinū cultum cōtinuādum. Nam hoc
iustum est vt illi habeāt reddit9: q̄ non
pūt vacare laborib9 manuuꝫ. ꝫ vacant
cultui diuino. vt scꝫ eoꝝ oblatōib9 res
publica iuuet. sicut paruit in veteri te-
stamento. vbi dñs constituit sacerdoti-
bus decimas primicias et oblationes.
Etiam in nouo testamēto ptꝫ. j. ad thi.
v. Qui bene psunt psbyteri duplici ho
nore digni habeant in vita ꝛ doctrina
Dicit glo. Duplici honore scꝫ vt spūa-
liter eis obediāt. ꝛ exteriora ministrēt.
Et hāc sententiam amplius ,pbat aucto
ritate veteris testamenti dicētis. Non

alligabis os bouis triturantis fruges. Et etiam allegat eam.j. ad Corinth.ix. Et intelligit p bouem pdicatorē qui laborat fideliter in area dñi. Item Lu.x. Dignus ē operari' mercede sua. Itē Mat. .x. Ergo dignū est q vacant spūalibus q habeāt reddit' tpales. Jō dicit aplūs .j.Cor.ix. Si vobis spūalia seminām' nō est magnū si nostra carnalia metamus. Secūda causa rōnabilis est. quia p̄sunt reipublice vt sunt reges duces z principes militēs z alij rectores reipublice: z hoc rōnabile est vt illi habeant cēsus vñ viuant: q pro defensione terre militāt: z eas ab hostib' z latronibus defendāt, q pacem z iusticiā inter hoies pcurāt z cōseruāt. Ergo xp̄s dixit. Reddite q sunt cesaris cesari. z que sunt dei deo. cū fuit interrogatus an liceret cēsum dare cesari an nō. Et sanctus Johannes baptista ad milites dicebat. Estote contenti stipēdijs vris. Tertia cā rōnabilis pōt esse de paupibus z infirmis. aridis z contractis. q manibus laborare nō pñt: q: hoc ptinet ad opus misericordie. De qbus Luc.vj. Estote misericordes. Ibidē. Date z dabit' vobis. Quarta causa potest esse in seruis dei z religiosibus diuino cultui vacantibus cum tales p̄sint alijs in spūalibus. sez pdicatorib' z oronibus zc. Quinta cā est p fundatiōe z edificatiōe ecclīarum z conseruatione earundē. z p vasis sacris z vestib' alijsq rebus spūalibus qbus deo famulat'. Sexta cā pōt ee p munitione z defensione: z bono statu ciuitatis. ville aut p̄ie: q: taliū munitio z bona ordinatio deseruit ad pacē in q̄ consistit magna felicitas politica. Si autē causa ē illicita z irrōnabilis grāde peccatū est: q: p boibus fortibus ad laborandū. nec p diuinū cultum impeditis nec in republica necessarijs reddit' cōstitui non debent. q: etiam multitudie redditū p talibus p̄iret respublica cū

sic ditati ocijs vanis subiecti fodere vel laborare nolunt. Et de his loquit' ysaias. Ve q cōiūgit' domū domui. z agrū agro. nunq vos soli habitabitis in terra. Scdo dixi q dz fieri cū discretione debita. s. q nō cōstituat in libera psona: q: libera psona nō pōt obligari. vtz ext̄ra de pigno. c. igit'. Sed debet fieri in vniuersitate. villa vel agris. Et respiciēdum est an de talibus rebus tot reddi-tus possint puenire. z si res casu vel incendio periret. z emēs nihilominus vellet esse certus de puentib' sibi dandis illicitus z illiberalis esset contractus: q: tunc fieret obligatio psonalis. Item q sit equitas int' emētem z vēdētem vt vēdant. v. p centū florenis annuatim. vt fm cōem vsum laudabilē p̄ie in reemptione. Item q pactum appositū sit licitū. z q pactum reemptiōis debet apponere venditor z non emptor: q: alr' contractus esset pignoratiti'. z p consequēs vsurari'. si empror posset repostulare pecuniā quādo ipe vellet vtz in.c. Illo nos. ex de pigno. vel eēz simulat' vt in ca. ad nr̄am. de emp. z vēdi. Aliquādo est etiā talis pena apposita que ē multū impia vt si census debitus solut' nō fuerit semp post decē dies a termio solutionis dupletur donec adequet' sorti pncipali. vt reemptio expiret. z emptori adiudicent bona simplicit' z quiete. p cēsu non soluto. Et talis contractus est illicitus z ed angustiandū inuentus. cōtra illud ps̄. Tota die miseret' z cōmodat. Et alibi idem. Justus aūt miseret' z retribuet. Tertio requirit' q fiat intētione recta scilz q nō decipiat fratrē suum in negocio scz neq in precio z q p̄cium sit equale. z q vendibile sit tale. z sit equalitas inter emētem z vēdentem Si autē precium eēt minus q̄ res valet z est de consensu vēditoris: tunc cōtractus bene valet: quia vēditor in era voluntate possit rem illam dare emptori

vtz de fide instru. c. cū lobes. Si autez
nō est de ꝯsensu voluntario ⁊ vendens
est angustiat⁹ ad vendēdum rem suā ꝓ
minori precio ⁊ emptor non hz causam
minorādi ꝓcium nisi ꝓpter pactum re-
emptiōis. sic cōtractus est illicitus re-
pugnās iusticie cōmutatiue. cōtra pre
ceptū illud. Qd tibi nō vis fieri alteri
ne feceris. Itē in insti. ⁊ in. §. iuris ꝓce
pta. Scd̄m documētū est q̄uis ꝯtra-
ctus emptōis ⁊ vēditōis reddituū ad
vitā in se nō sit illicit⁹ aut viciosus sepe
tn̄ ē emēti aut vēdēti ꝑiculosus. Et hoc
magni doctores dicūt. vt heinricus de
gādauo i q̄tlibeto. j. q. xxxix. dic̄ simplr̄
q nō est licit⁹ singularit̄ qn̄ emunt red
ditus pecuniaꝝ. ꝓ pecunia. q: si expo-
neret centuz vt annuatim hr̄et decē. in
vndecimo anno hr̄et decē vltra cētum:
qd̄ ē vsura. Sed alij tenēt oppositū sic
mgr̄ Egidi⁹ i q̄tlibetis suis. ⁊ doctores
iuris sup. c. i ciuitate de vsuris. Et ē rō
q: si emunt reddit⁹ ꝑpetui aut recēptio
nis ⁊ seruaret debita adeq̄tio int̄ datuz
⁊ acceptū. valeret cōtcact⁹ vt dcm̄ est
supra. ḡ etiā ad vitā q: par est rō. Item
vsura solum ē in mutuo: ꝫ hic ē emptio
Ergo talis etiā nō plus subleuat q̄ʒ sor
tem. q: sors vel summa quaz emit ⁊ ius
ꝑcipiēdi tales reddit⁹ illud ius retinet
om̄i anno. Et sic q̄cquid capit cadit si-
bi in sortē suam ḡ in. xj. āno nō accipit
vltra sortē. Et si hoc argumentū cōclu-
deret emptio de ꝑpetuis possessionib⁹
nihil cōcluderet. Sed scd̄a ꝑs pz quia
emēs aliquādo efficit sollicitus timore
deficiēdi. Est etiaz sollicitus de vite ne
cessarijs sollicitudine sup̄flua ꝯtra illd̄
Math. vj. Nolite solliciti esse. Itē vē-
ditor sperat emptorez cito moriturum
vt retineat pecuniam. ⁊ sic est homici-
da in mēte. etiam emptor sperat se diu
victuruz: vt in triplo vel quadruplo re
cipiat. Itē emptor aliquādo intendit
resistere pene ḡnali ade ⁊ suis posteris

iuste inflicte. q̄ est. In sudore vult⁹. tui
vesceris pane tuo. Geñ. iij. Et sic seq̄t
ociositas viuendi: ⁊ sequit̄ destructio
reipublice. ergo multi doctores ꝓpter
ista pericula dissuadent istum cōtractū
non tanq̄ʒ in se malum sed ꝓpt̄ ista que
sequunt̄. sepius etiam ꝑsone fortes que
possunt laborare manibus: in quib⁹ nō
iste cause ꝓcedētes subsunt nō possunt
habere. q: debēt q̄rere victū ⁊ vestitum
cum labore dicēte dn̄o. In sudore vul-
tus tui vesceris pane tuo. Tertium
documētum ē pactum de retro venden
do pro eodem ꝓcio solum appositū nō
viciat ꝯtractum emptiōis alias licitū.
Probat̄ q̄a in q̄libet in traditōe rei sue
pōt appone pactum nō improbatū le-
ge pz. ff. de pac. l. ⁊c. C. d ꝯtrahē. emp.
l. iij. in fine. Sed pactum hmōi dūmo-
do fiat ꝑ tradentē ⁊ vendētem. In hui⁹
arbitrio stat reemptio nō emptoris nō
est improbatum a lege. imo approbatū
ꝑ legē si fund. C. de pac. vbi dr̄. Si ven
dat̄ fundus iusto precio ea lege: vt quā
documq̄ placuerit vēditori. restituto ꝓ
cio fundus ad eum reuertat̄. licitus est
ꝯtractus: ⁊ emptor lucratus est fructus
Et hec sunt vera. dūmodo alias ibi fu-
erit iustum ꝓcium. vel ad minus nō sit
dubium tunc tenet ꝯtractus. vtz in ca.
In ciuitate de vsuris. Et transfert̄ hic
dominiū. Uerum in emptore statim te
net venditio. Quod ꝓbat. c. Ille nos.
de pac. ⁊ facit optime ad hoc. c. verum
de cōdi. appo. Idē pz qd̄ ꝑmissum fuit
in veteri lege hoc non est viciosum. est
etiam ꝓceptum: ꝫ tale pactū fuit hmōi
vtz Leuit. xxv. vbi dr̄. Qui vendiderit
domū suā intra muros vrbis ⁊c. Corre
lariū q ꝯtractus in se licit⁹ ꝑ penaꝝ ap
positionē fit sepe illicitus. vt sunt iura
menta ⁊ varie pene arbitrarie vt si cen
sus solutus nō fuerit infra decem dies
vt supra patuit: q: talis contractus est
ꝯtra charitatem dei ⁊ ꝓximi. Caueant

ergo tales redditi vani diuites: q̄ nō ni mis diligāt eas. ps. Diuitie si affluant nolite cor apponere: qr dr .ij. ad thi. vj. Qui volunt diuites fieri incidunt in laqueū dyaboli. Secūdo caueant ne eas retineāt. j. Joh. iij. Qui habuerit sbstātiam hui⁹ mūdi. et viderit fratrē suū necessitatē hñtem et clauserit viscera sua: quō charitas pr̄is ē i eo. Tertō caueāt ne in eis supbiant. ij. ad thi. vj. Diuitibus h⁹ seculi p̄cipe supba nō sapere. et nō sperare in incerto diuitiarū. Quarto cogitēt q̄ nō possint eas secum ducere. Job. xxxj. Diues cū dormierit nihil secū affert qr nihil tulim⁹ in hūc mundū: iō nihil nobiscū ferre possum⁹. Vn̄ Grego. xviij. moral. Diu cū rebus nr̄is manere nō possum⁹ qr illas aut moriēdo deserim⁹ aut ille nos viuēdo deserūt Sequit ibidē. Terrena seruādo pdim⁹ largiendo seruamus. Itē Luc. vj. Facite vobis amicos de mām̄ona iniq̄tatis Voluit em̄ deus vt aliq̄ essent paupes et aliqui diuites. Paupis est orare p diuite vt habeat regnū dei: diuitis est erogare. Ideo sibijnuicem sunt necessarij. Quinto dn̄t attēdere penā eis minatā Luc. vj. Ve vobis diuitibus q̄ habetis hic ꝯsolatōez vr̄am. Jaco. v. Agite nūc diuites: plorate vlulantes in miserijs vestris: quia lucrū in archa est. damnū in cōsciētia. Caueāt ergo q̄ nō lucrētur eas p furtū. rapinam. dolum. falsam mercātiam. et sic de alijs. Recitat Cesarius di. x. c. xxxix. q̄ in ciuitate metensi q̄dam vsurarius defunctus ē: q̄ cū moriturus esset suplicauit vxori sue: vt crumenā denarijs refertā iux cuz poneret in sepulcro. Qđ cū illa fecisset q̄nto secretius potuisset. tn̄ latere non potuit. Accedētes aliq̄ sepulcrū latenter aperuerunt. Et ecce duos bufones ibi suspicātur. vnum in ore crumene. alterū in illius pectore. Ille denarios d̄ crumena extrahens. Iste suscipiens cordi eius immittebat. Ac si dicerent. Nos pecunia satiabim⁹ cor tuū insatiabile. Quibus visis illi tiore pcussi fugerūt. Quid putas aiaz hui⁹ pati in iferno. si tā horrenda demonstrata sunt in ei⁹ sepulcro Sexto ꝯsiderare dn̄t q̄ diuitie sūt muscipule et onera grauia diligētib⁹ illas ptz Sap. xiiij. Creature dei facte sunt in tentationē hoim et in muscipulā insipientiuz. Ideo suis possessorib⁹ valde piculose sunt. quia difficile est eas habere et nō amare. Ideo dixit xp̄s. Difficile est diuitē intrare in regnū celoꝝ Non ergo extollāt se diuites. Quia dicit sctūs Grego. q̄ successus tpaliū rerum: est certum dānationis indicium Cuius exemplum ptz in illo diuite. de quo narrat in vita sancti Ambrosij. qui periit cuz tota domo sua et oīibus que habuit. Nota ibidem. Cogitent etiam pauperes qui istas diuitias non habēt q̄ debent esse patiētes dc sufferētia sue paupertatis vt eam libēter sustinere valeant: quasi sit eis medicamentū et purmentum peccatorū cogitanti illud qđ illi diuiti epuloni accidit: quia paupertas est ipsorum purgatoriū. Ysa. xlviij. Elegi te in camino paupertatis. Secūdo debēt diuitias spūales acquirere vt in deo sint diuites. Aug. sup Jo. omel. xxv. Felix est qui bono modo habz aurum in archa. sed felicior est q̄ habz deum in ꝯsciā: qr primus habz quod perire pōt. sed q̄ deū habz nec pire pōt nec ab eo nolente auferri. Tertio pauperes debent cōsiderare pericula diuituz et incōmoda. et sic paupertatis onus facilius sufferre poterunt. quia ibi multe sunt opes ibi multi sunt qui comedunt illas. Nutriūt em̄ histriones ribaldos et meretrices. Tales compellunt sustinere rōnem dignitatū vel honoris. vel ipsi sine illis paupes eē possunt. Quarto paupes sunt magis securi ab hostibus. Juxta illud. Cantabit vacuus co-

ram latrone viator. Et etiā sunt magis
securi in ɔsciā. Quinto debēt cogitare,
ꝙ ipsoꝝ est regnū celoꝝ. Vñ Math. v.
Beati paupe s spū qm̄ ipsoꝝ est regnuȝ
celoꝝ. Cogitēt ergo. qualit Lazar⁹ in si
nū abrahe est deportat⁹: ⁊ diues epulo
in inferno sepult⁹. vbi est ꝓprium sepul
chꝛ maloꝝ diuitū. Cogitent etiā ꝙt fal
sa iuramēta. ꝙt guerre. ꝙt inuidie ⁊ ran
cores ⁊ discordie fiūt ꝓpt bona diuitū.

Non furtum facies.

Eptimo peccant

S contra illud p̄ceptū falsi artifi-
ces ⁊ mercatores q̄ sua mercata
falsificant. Et tales q̄escere nō pñt nisi
sepcies in die decipiāt ꝓximū suū. De
q̄bus Frācis. petrar. i li. ij. de reg. vtri.
fort. c. lxj. Nūc hō hoiem decipit. fides
exulat. regnat fraus. Sequit. Non tan
to studio. nec tot laq̄is venatores aut
aucupes feras aut volucres captāt. ꝙt
ɔsuti hoies alios q̄ȝ simpliciores. Nō
si nunq̄ȝ veꝝ fuit nr̄a etate verissimum
monstrat digito. fraudiū mgr̄ ⁊ ille pru
dentior iudicat qui pacior est ad fallen
dū. Vls igit nō decipi. aut morē. aut fu
ge hoim ɔsortia. Hec ille. Tales dece-
ptores sunt sic vetule turpes. q̄ se curio
sius ornāt ne earum appeat turpitudo
al's quilibȝ eas abhorrēt. Sic tales de-
ceptores suas fallacias occultāt: ne ab
alijs ɔgnosci valeāt. Sūt cū tot frau-
des in emptōe ⁊ vēditōe: ꝙ vix aut nū
q̄ȝ fiāt sine pctis mortalib⁹. vt dr̄ de pe-
ni. di. v. ca. Qualitas. Difficile inq̄t ca.
nō vbi ē int ementis vēdētisq̄ȝ ɔmertiū
nō interuenire pctm̄. Jō sequit ibidē in
cap. negot. ex vbis bti Gregorij. Sunt
plura negocia q̄ sine pctis exhibē vix
aut nullaten⁹ possunt sic cura rei fami-
liaris. ꝓcuratō. admistratio ⁊ mercatō
Idem di. lxxxviij. c. Ejiciēs. Vbi dicit
Ejiciēs dn̄s emētes ⁊ vēdentes de tē-
plo. significauit ꝙ mercator nunq̄ȝ pōt
placē deo. Ideo nullus xp̄ianus debet
esse mercator. Aut si voluerit esse ꝓijci
atur de sctā mr̄e eccl̄ia. Et loquit ibi tex
tus de ipa mercatōe cupiditatis. Sed
opponit Chryf. hoc qd̄ Petr⁹ vēdidit
pisces. ⁊ ꝙ Paul⁹ fecit artē scenofacto
riā. i. cordas ad papyliones. vt pȝ Act.
xviij. Itē Joseph vēdidit frumēta egi
ptijs p̄mo ꝓ pecunia. scdo ꝓ pecori.
⁊ tcio ꝓ tris. Rñdet ꝙ duplex ē nego-
ciatō. s. cupiditatis q̄ ꝓhibet i. lxxxviij
di. c. Ejiciēs. Alia ē necc̄itas in ɔmuneȝ
vtilitatem reipublice. qr vnus indiget
re alterius. ⁊ dat sibi pecuniam pro re.
vel rem pro re. Est etiam introducta ꝓ
pter amicitiam ⁊ dilectōem int homi. a.
habendam. aut ꝓpter bonum virtutis
quādo indigentia alicuius auxiliū pe-
tere cōpellit. ⁊ pietas amore virtutis mu
tuū daret. ⁊ largitas in opibus donum
tribueret. Sed iam sunt tot fraudes ⁊
fallacie in ementibus ⁊ vendentib⁹ ꝓ
pter statum homis corruptū. ꝙ vix aut
nunq̄ȝ sine pctō fiūt. Circa quod notā-
dum. ꝙ decē modis ɔmittit pctm̄ i em-
ptiōe ⁊ venditōe. quos dn̄s ejicit de tē-
plo eternitatis. i. de regno celoꝝ. Primi
sunt qui emūt ⁊ vendunt in dn̄icis ⁊ a-
lijs diebus solēnibus. De q̄bus dcm̄ ē
sufficient in tcio p̄cepto de sanctifica-
tione sabbati. Sermone tcio. Secun-
di sunt qui in statera ⁊ ponderibus de-
linquūt. De quibus Leuit. xix. Nolite
facere iniquū aliquid in iudicio in re-
gula. id est in vlna. in pondere. in men
sura. Statera iusta ⁊ equa sint pondera
iustus modius equusq̄ȝ sextarius sit ti
bi. Ego dn̄s de⁹ vr̄. Jō dicit Prouer-
bio. ij. Apud dn̄m abomiatio pōdus ⁊
statera dolosa. Vñ Michee. vj. Num-
quid iustificabo staterā ⁊ saccelli pon-
dera dolosa. in q̄bus diuites eoꝝ reple
ti sūt iniq̄tate. ⁊ hitatores eoꝝ loquūt
mēdaciū. ⁊ lingua fraudulēta i ore ipo
rum. Sed cōtingit tripliciter fallere aut

decipe in pondē aut mensura. Pro cū haber diuersa pōdera. sic ꝙ emit ad ma ius. et vēdit ad min⁹. Cōtra quos dicit Deut. xxv. Nec erit i domo tua modi⁹ maior et minor. nec pondus mai⁹ et minus. Sequit. Ut multo tpe viuas. Ergo ꝑ oppositū. tales cito moriunt ꝗ sic decipiūt ꝓximos. Tales etiā torquentur in statera michaelis q̄ delinquūt in statera. Et de illis loquit ius canonicū ex de emp. et ven. c. vt mēsura. Ubi dic. Si quis iustas mēsuras et iusta pondera lucri cā mutare ꝑsumpserit. xxx. dies in pane et aqua peniteat. Scdo babz fieri si pondus iustū hz et iustam mēsurā tamē sciens male mēsurat. vt faciūt panicide et etiam caupones. q̄ replēt mensuram spuma. et qui digitū libre supponūt. Recitat Cesarius di. x. ca. xxx. Qz in opido Duysberg vidua quedā ceruisiam braxare atqꝫ vendē solebat. Die q̄dam. cū ciuitas casu fuissꝫ incensa ipm ꝗ incēdium domui eius appropinq̄sset Illa iam nō habēs spem in auxilio hominis ad diuinū confugit. Nā oia sua vasa q̄bus ceruisiam emptorib⁹ mēsurare solebat. ad ostium domus contra flammas ponēs: in multa cordis sui simplicitare sic orauit dicēs. Dñe deus iustus et misericors. si vnq̄ aliquem his mensuris decepi: volo vt domus hec comburat. Si autē feci quod rectū est i oculis tuis: p̄cor iusticiam tuam vt in hac hora respicias misericordie necītatem meam. et mihi meeqꝫ suppellectili pcere digneris. Mira fides femie: et mira dei humilitas. Is q̄ dixit. Qua mensura mēsi fueritis: remetiet vobis. Sic flamma oia circuita deuorans a domo eius compescuit oiōne. cunctis stupētibus ꝗ ignis furēs materiā cremabilē tam heret nec incēderet. Tertio hz fieri cuz quis iustam hz mēsuram et iusta pōdera. et etiaꝫ iuste mensurat et ponderat. ꝗ tamē facit vt res pōderosior sit tpe vēditoris: vt qui lanam spargunt aqua. et qui vinū cum aqua lymphant. et oleuz cum amurca. et ceruisiam cum fece vendūt. De q̄bus Esa. v. Ue vobis qui dicitis bonū malum. et malum bonū. Uinum tuū mixtum est aqua. Quarto hz fieri si habēt iusta pondera et iustas mēsuras: et etiā iuste ponderāt et mensurāt Merꝫ etiam est sophysticatuꝫ. Uendūt tamē pegrinis et ꝑnecis carius ꝗ̄ intraneis. Cōtra quos dicit ex de emp. et vē. di. ca. Placuit vt ꝑsbyteri plebes suas moneant. Sequit. Ut non vendant carius transeūtibus: ꝗ̄ mercatores vēdere possint. Alioqn ad ꝑsbiterꝫ. i. ad epm trāseūtes hoc referāt. vt illi⁹ iussu cuꝫ hūanitate sibi vendant. Heu ꝗ̄ plures sunt q̄ simplices aduenas valde decipiunt: rā mercatores ꝗ̄ mercellarij. quod suis vicinis nō audent facē. Contra qs Exo. xij. Eadē lex erit indigene et colono q̄ pegrināt apud vos. Tales mērcatores assimilant aranee q̄ facit telaꝫ vt capiat muscā. Cū musca venerit in laqum currit ad eā sugēdo ipam. Sic mercatores faciūt telā de mercātia. Et aduenīāte rustico seu exneo surgit cito q̄rens. Quid cupis: Unde es: Respondit de rali villa sum. Et ait. Ille homo semp solebat mecū emere. et pr tu⁹ bonus homo fuit. et tūc pūgit euꝫ et sugit sic aranea muscam. Certo fit cū peccato si tēpore messis vel vindemie tantū emūt et sibi ꝑgregāt. ꝗ ceteri ꝑpellunt ab ipso emē ad libitum suū. Et sic quādoqꝫ caristiaꝫ inducūt. et emūt pro paruo precio. et postea vendūt ꝑ magno. De q̄bus dicit in decretis. xiiij. q. iiij. capl. Quicūqꝫ tpe messis vel vindemie non cā necītatis: ꝗ ꝓpt cupiditatē comparat ānonā vel vinū. Uerbi grā. pro duob⁹ denarijs compat modiū vnum. et seruat vsqꝫ dū vendatur pro denarijs quatuor aut amplius. Hoc turpe lucrū esse dicimus. Sed diceres. Possit ne

fieri sine pctō. Rñr ꝙ sic. Primo ꝓpter bonū cōe. sicut Joseph q̄ emit frumenta tpe abundātie vt habēt vñ ppl'o ꝓuideret tpe famis. Scdo mō si fiat rōnabili ꝓuidētia. vt si aliq̄s emat talis. timens tamē ꝙ oporteat eū carius emere cū indiguerit. Tal' em̄ si videat se nō indigere sicut credo si illa frumēta tūc carius vēdat nō peccat. A forciori aūt nō peccat si nō emat vltra suā necessitatē. Tertio mō si emit ex pura pietate vt ipse ex lucro vēditōis habeat vñ pauperib⁹ ꝓuidere possit dūmō ita moderate hoc faciat. ꝙ p caristiā cōitas non ledat. Quarto ne res deportent ad alienas nationes ⁊ ne a multis inutiliter ꝯsumant. ⁊ tunc ille tpe nccītatis dʒ ea vēdere ꝓ iusto ꝑcio ꝺm arbitriū gubernantiū rē publicā. Quarti sunt q̄ peccāt in emēdo ⁊ vēdendo. q̄ aliud ondūt ⁊ aliud vēdunt. vt sunt illi q̄ occultant malū sub bono. ⁊ iferi⁹ ponūt id qd̄ deterius ē. ⁊ dicūt ꝙ totū sit sicut supius ⁊ sic vēdūt defectuosum ꝓ bono. infirmū ꝓ sano. Querit vtꝝ vēditor teneat dicē viciū rei vendite. Rñt tho. ij. ij. q. lxxvij. ar. iij. Venditor q̄ rē viciosaʒ euidenter exponit ex hoc ipo dat emptori occasionē dāni. si hmōi vitia sunt occulta: ⁊ vēditor nō detegit. erit tūc illa vēditio iiusta ⁊ tenet ad dāni recōpēsationē. Jō tull⁹ in li. de officijs ꝓbat h̄ per simile dicēs. Si q̄s aliū in via videret errare. quē nō dirigeret si possʒ: ille peccaret. Sic vidēs emētē in acq̄rēdis necessarijs quē nō dirigēt: peccaret. Sic etiam si vicium. ē manifestū puta equ⁹ monoculus ⁊ vēditor ꝓpter h̄ subtrahit de ꝑcio: nō tenet ad manifestādū vitiū rei. Et ē triplex defect⁹ rei. Prim⁹ ē ex pte spēi. vt si q̄s venderet aquam ꝓ vino. auricalcuʒ ꝓ auro. De q̄bus Ysa. j. Argentū tuū versum est in scoriā. vinū tuū mixtū est aqua. Ve qui dicitis malum bonum ⁊ bonū malū. Isa. v. Scdo est defectus in quātitate vt qñ quis vēderet paruū ꝓ magno. Tertio in qualitate vt si q̄s venderet infirmū ꝓ sano ⁊ malum ꝓ bono. Audiui de quodam apotecario in ytalia q̄ infirmatus vocato notario ⁊ testibus voluit ordinare testamentū suum: ⁊ in pñtia testiū ait ad notariū. Scribe ꝙ oīa bona relinq̄ vxori ⁊ filijs meis. Corpus do terre ⁊ vermibus. Aniam vō trado dyabolo cruciandam ppetue. Stupefacti oēs circūstantes dixerūt sibi ꝙ tale testamentū reclamaret. Rñt. Nequaq̄. qd̄ scripsi scripsi. Interrogauerūt eum. Cur sic animam traderet dyabolo. Rñt ꝙ totiens decepi ꝓximū meum vendēs aquam pluuialem pro aqua distillata: ita ꝙ lucratus sui q̄ngentos ducatos: quā pecuniam restituere nolo. Qui finaliter mortuus ⁊ sepultus in cimiterio. De mane fuit reiectus d̄ sepulchro tanq̄ indignus sepeliri in tali loco. Qui iteruʒ terre coopertus est. Sequēti die factum est simile et in tertia die. Qui tandem de cimiterio tractus ⁊ in loco non ꝯsecrato sepultus est. vbi vicini tantos demoniorum strepitus audierunt: ꝙ ꝯpulsi sunt cadauer suum inde portare ⁊ in quēdā lacum ꝓiecerunt: vbi dyabolus adhuc opat tot horribilia ꝙ nemo ausus est appropinquare lacui. Quinti sunt q̄ peccant emēdo ⁊ vēdendo. s. q̄ in necessitate ꝓximi vilius emunt q̄ʒ res valet vicʒ si possent emerēt pro vno floreno quod valeret decem. Et de hoc non faciunt sibi ꝯsciam: ⁊ eum ꝓmpta pecunia emunt in necessitate ꝓximi. vel carius vēdunt q̄ʒ res valet. ꝓpter dilationem solutionis quod est vsura vt patet in. c. In ciuitate. extra de vsuris. De illis di' Prouerb. xiiij. Est via q̄ apparet homini recta: ⁊ nouissima eius ducunt ad mortē: ⁊ est via p quā multi ad infernum vadunt. De illis dicit Aug. mīmū quēdā dixisse. xiij. de trinitate. ꝙ oēs

· ulcis vili emere et care vendere. Dubitat utrum emptio et venditio cum dolo valeat. Rñt gan fre. hostien. Cum dolus dat cām cōtractui. puta dolo te induxi q vēderes qd venditur nō eras nō tenet ɔtractus. vt3. ff. de dolo. l. i. eleganter. c. xij. q. ij. quisquis ephus. Secū do si dolus incidit in cōtractū. vt quia eras venditurus ſ p circumventiōem te induxi vt minori pcio venderes: tenet ɔtract ſ purgādus est dolus vt pt3. ff. de emp. et ven. l. iulia. qz fraus et dolus nemini debent patrocinari. vt p3 in. c. ad. nram ex de emp. et vē. et in. c. cū dilecti. Et ibidē allegat lex q circa mediū iusti pcij inter ementē et vendentem licita sit deceptio. Sz hec lex repugnat legi dei. Glosat igit sic. Licet decipere. i. lex exterior hoc nō punit. licet malū sit quia non datur virtuosis: ſ pptr in quo multi sunt deficientes a virtute. Uñ pro hybet tm̄ exteriora que destruūt humanū victū. alia aūt pmittit. Lex aūt diuina nihil impunitū relinqt. quod ē virtuti ɔtrarium. Ideo illicitū reputat si est ibi inequalitas iusticie que nō est punctalis sed in quadam estimatiōe ɔsistit ita q modica additio vel minutio talē equalitatē nō videt tollere. Ideo dicit scūs tho. scda se. q. lxxvij. q de emptōne et venditione possumus loqui dupliciter. Uno mō ſm se. et sic sunt pro cōi vtilitate vtriusqz. dū re alterius ɋs indiget et ecōuerso. Qd aūt p cōmuni bono est introductū: nō debet esse magis in grauamine vnius ɋ̃ alterius. Iō debet fieri ſm eqlitatē rei inter eos. Igitur si res excedit in valore vel pciū: nō seruat eqlitas. Alio mō possumus loqui de emptione et venditione p accidens inquantū cedit in vtilitatē vnius et decrementū alterius. puta cū vnus indiget multū re alterius: et alius inde lederetur si careat. In tali casu pter damnū quod venditor incurrit pōt licite plus vendi ɋ̃ valeat. Sexti sunt q peccāt et eijciunt de templo beatitudinis eterne q̄ cum mēdacijs et falsis iuramentis emūt et vendūt. De qbus dicit raymū. Quotiēs cā decipiēdi plurant: vt mentiunt scienter peccāt mortaliter. Ideo cōpletū est in illis illō apud Apoc. xiij de bestia quā vidit iohēs q nemo poterat emere vel vendere: nisi haberet nomē bestie et caracterē eius. Per bestiaz dyabolus significat. cuius ymago ē falsitas et mendaciū: quia mendax est et pater eius Iohā. viij. Sic faciunt contra apostolū dicētem. Loquimini vitatem vnusquisqz cū proximo suo. qui sumus inuicem mēbrā. Etiā dicit dñs in euangelio. Sit sermo vester est est: nō non. quod autē amplius est a malo ē. Sicut ergo dicim nō ore: sic etiam corde. Et sicut affirmamus ore: sic et corde. Iō dicit dupliciter. est est. non non. O quot sunt iam mēdaces in emēdo et vēdendo Non sic fecit qdam monachus laic: q debebat vēdere duos asinos inueteratos. Qui quidem accepit ab abbate in mādato q nō mentiret in venditione. Qui duces asinos ad forū. interrogat fuit ab emptorib vtrū asini etiā valerēt. Rñdet q nihil valerēt: qz essent antiqz depilati ex antiqtate: et finaliter reduxit asinos ad abbatē q vendere non poterat. Interrogauit euz pater quare nō vendidisset asinos. Rñdit qz dixi veritatē iō vendere nō potui. Utinā tales nūc essent vēditores. Dicūt qdam mercatores si semp vitatē deberemus dicere et nō iurare: nūqɜ esset nobis lucrum et sic finaliter incurre possem pauptatē. Quib rñdet. Si nō mētirent et nō piurarēt tūc ditarent. et deus illis multiplicaret bona. Cui exēplū ponit Cesari dl. iij. c. xxxvij. q duo ciues colonień. inter cetera peccata sua ɔfessi sūt duo perōrum gñā que quidē in se sunt valde magna licet pter vsum merca-

torıbus pua videant̄ ⁊ quasi nulla. mē-
dacium scȝ ⁊ piuriū. Dn̄e inq̄t pene ni
hil possumus emē aut vendē: nisi opor
teat nos mētiri ⁊ iurare. Quibus cū di
ceret pleban⁹. Pctā ista valde sunt gra
uia ⁊ a saluatore ꝓhibita: dicente. Sit
sermo vr̄. est est. nō nō. Rn̄derūt. Non
possum⁹ hoc p̄ceptum ī nostris negoci
ationib⁹ custodire. Ait sacerdos. Ute-
mini ꝯsilio meo ⁊ bn̄ erit vobis. Noli-
te mentiri ⁊ iurare. Et sicut mercatū ve
strū dare vultis: sic euȝ laudare. Et ꝓmi
serūt ei q̄ tentare vellent vno āno. hoc
em̄ petiuit. Impediēte eos sathana: q̄
semp saluti humane aduersat̄. pene ni-
hil illo āno vendē potuerūt. Reuersiq̄ȝ
anno reuoluto ad suū plebanū dixerūt
Obidiētia huius āni fuit nobis mul-
tum dāṅasa. Hoīes em̄ nobis defluūt:
nec aliq̄d sine iuramento vendē possu-
mus. Tūc sacerdos. Nolite dubitare:
qꝛ tentatio dyaboli est. fixum tenete in
corde vr̄o: q̄ nulla aduersitas ⁊ nulla
vos paup̄tas a tali ꝓposito auertat. ⁊
dn̄s vobis bn̄dicet. ꝓmiserūtq̄ȝ ei, dn̄o
inspirāte: q̄ custodire vellent eius con
siliū ⁊ diuinū preceptū ꝑ oēs dies vite
sue. etiā si oporteret eos mēdicare. Mi
ra res: statim deus imissam ꝯpescuit tē-
ptatōem: ⁊ ceperūt eos hoīes pl⁹ q̄ȝ ce
teros mercatores frequentare. Factiq̄ȝ
sunt in breui diuites: ita vt mirarent̄. ⁊
reuersi ad suū cōfessorē gr̄as agentes.
eo q̄ ꝑ eius cōsilium a tā grauibus pec
catis sunt erepti. Septimi sunt q̄ pec
cant in emēdo ⁊ vendēdo. q̄ vendūt il-
las res q̄ ad nullum iustū vsum ꝑtinēt
seu valent nisi ad peccādum. vt taxilli.
ludus scachoꝝ ⁊ cartaꝝ. ⁊ sic de alijs.
Et tā faciētes q̄ȝ vēdētes peccāt morta
lit̄. ⁊ fiūt ꝑticipes oīm illoꝝ pctōꝝ que
cū illis faciūt. Quia di de iniur̄. ⁊ dāp.
dato. c. Culpa. Qui occasionē dāni dat
dānū dedisse videt̄. Si aūt res ille vē-
dēde possunt esse vtiles. vt arma in iu-
sto bello. Uenenuȝ ad medicinalia. vel
contra animalia nociua. ⁊ si talia ven-
dant non peccāt. nisi forte scirent q̄ em
ptor vellȝ illis male vti. Sicut aurifa-
ber faciens anulū alicui mulieri ad alli
ciēdum virum. ⁊ econtra. ⁊ talis ē reus
illorum peccatoꝝ. Exēplum ad hoc po-
nitur. Si quis alteri ostēderet ꝓstibu-
lum: nunq̄d reus essȝ illorum peccato-
rum. Octaui sunt mercatores peccā-
tes qui tenebrosa loca eligūt. ⁊ hoc faci
unt vt res aliter appeat q̄ȝ sit. sicut pan
nicide faciūt. ⁊ sic decipiūt oculos in-
tuētiū Job. iij. Omis q̄ male agit odit
lucem. vt nō arguant̄ opera eius. Qui
autē facit v̄itatē venit ad lucem. Et ta
les q̄ȝtum in eis est oculos proximi ve
lant cum iudeis. Et si tales nunq̄ȝ dece
pissent proximū suū. tn̄ sola intētio eos
damnat. ⁊ finalit̄ eijcient̄ de tēplo eter-
ne britudinis. Noni sunt illi mercato
res q̄ inter se cōuenīūt vt certo precio
vēdāt. Uel q̄ vnus solus tales merces
vendat. Nam sm̄ Host. pactum illici-
tum est. Similit̄ si quis in ciuitate im-
petrat: vt sibi soli vendere liceat. Or si
q̄s hm̄oi officium exerceat, debȝ sm̄ le-
ges bonis suis spoliari. ⁊ exilio perpe
tuo damnari. Silr̄ cōcedētes ⁊ admit
tētes debēt puniri. vt ptȝ. C. de mono-
polijs. l. Unica. Dubitat̄ ergo ad quem
spectat deꝼiare rei valoreȝ: Rn̄det̄. q̄
ad p̄sidentes reipublice q̄ debēt respe-
ctū hr̄e ad q̄tuor circa vēdibilia. Pri-
mū ē ne fiat sophisticatio varia quā ar
dor habēdi circa vēdibilia iduxit. Se-
cūdū est ne res corrupte aut putrefactē
⁊ fetide vendant̄ vn̄ cōitas possit mor
bū incurrē. Tertiū est ne multiplex fal
lacia quā auiditas lucrandi adinuenit
fiat circa pondera ⁊ mensuras. Quar-
tum ē q̄ debēt deꝼinare valorē reruȝ
vendibiliū circa festuȝ Michaelis sm̄
leges, ꝓut oībus statib⁹ cōgruit. Qui
valor determinat̄ ⁊ mensurat̄ ex hūns

na indigētia. Unde Aristo. v. Ethyco. Indigētia hūana est mensura nālis cō mutabiliū. Quod ꝓbant phi sic. Nam valor rei attendit ex fine et bonitas eius dicente Cōmentatore. xij. Metaphysice. Qꝛ nihil est bonū nisi ꝓpter cās finales. sed finis ꝯmutabiliū est supplementū indigentie hūane. Nā videmus ꝙ illo tpe quo blada deficiūt: tunc magis indigemus. et tunc fiūt cariora. Nō debent igit̃ ꝑmittere p̄sidentes pro arbitrio ementiū et vendentiū precia rerū crescere: sed debēt preciū taxare s̃m defectū et abundantiā rerū. Decimi sunt mercatores q̄ peccāt. s. q̄ emūt rapinā. De q̄bus nota supra: in sermone de rapina.

De symoniace peccātibus.

Octauo peccant

cōtra illud preceptū symoniaci. Et est symonia studiosa voluntas emendi vel vendēdi aliq̄d spūale: vel spūali annexū. Et vocant̃ symoniaci a Symone mago: q̄ voluit emere grām spūssancti. Uēditores autē vocā tur yesite a iesi discipulo helyzei. q̄ vendidit donū sanitat̃. iiij. Reg. v. Talis emptio in clericis potest esse pctm̄ quadruplicit̃. Primo rōne tpis. qꝛ fit emptio in sacro tpe. De quo supius dictū est; Secūdo rōne loci. qꝛ fit in loco sacro: vt in ecclīa vel cimiterio. Et hoc dominus significare voluit: qñ emētes et vē dētes de tēplo eiecit. qꝛ in tēplo nemo debꝫ emere vel vēdere. vel eius cimiterio. Eām subiūgit dicēs. Domus mea domus oꝛōnis vocabit̃. Unde Aug. in regula. In oratorio nemo aliq̄d agat: nisi ad quod factū est. et vnde nomē accepit. Ideo dr̄ ex̄ de emu. ecc̄. c. decꝫ domū dei. li. vj. vbi dr̄. Cessent i ecclesijs eaꝝ ūdēꝗ cimiterijs negociatōes precipue nūdinaꝝ aut fori cuiuscūꝗ tumultus oīs ibi seculariū iudicioꝝ strepitus quiescat. Tertio est illicita rōne ꝑsone. qꝛ spūales persone nō debent exercere mercātias. vt sunt clerici. religiosi et sacerdotes. vtꝫ. lxxxiij. di. ca. Negociatorem. Ubi dic̃ Hieronymus. Negociatorem clericū ex inope diuitē. ex ignobili gloriosū: q̄si quandā pestē fuge. Ibidem in ca. Fornicari. dic̃ Aug9. Fornicari semꝑ nō lꝫ. negociari vero aliq̄ñ licet. Anteꝗ em̄ ecclesiastic9 q̄s sit lꝫ negociari. facto supple ecclīastico iā nō licet. Quia dr̄. j. Thym̄. ij. Nō turpis lucri grā: qꝛ nemo militans deo implicat se negocijs secularib9. Iō precip̃ t̃ ex̄. ne cler̃. vl̃ mo. se imise. nego. ca. Sc̄m statuta p̄decessoꝝ nr̄oꝝ sb̄ intiatōe anathematis ꝓhibem9 ne monachi vl̃ clerici cā lucri negocient̃. Hec ibi de monachis. dic̃ Aug9. in sermōibus ad heremitas. Mercātiā inq̄t i monachis vsurā occultā existimam9. Sed ē duplex negociatō. s. cupiditatꝭ et nccītatis. Cupiditatis ē radix oīm maloꝝ. Et illa n̄ lꝫ eis vt dcm̄ est. s; bn̄ nccītatis. qꝛ dr̄ ex̄ ne cle. vel mo. se. imis. ne. c. Multa. vbi dr̄. Nec tn̄ iustū negociū est ꝯdicē duꝫ. propt̃ necessitates diuersas. qꝛ legim9 sanctos aplos negociatores fuisse. vt pꝫ Act. ij. in fine. et etiā in sermōe precedente. Licet etiā cā pietatis. s. propt̃ paupes sustentādos possꝫ clericus negociari. Quarto est illicitum ratōe materie. vt vendere liberū hoiem. sic̃ frēs Ioseph eū vēdiderūt. vtꝫ Gen̄. xxxvij. Et iudas xp̄m. De q̄ Exod. xxj. Qui furat9 fuerit hoiem et vēderet eū. ꝯuictus noxe morte moriat̃. ita ꝙ ad incurrēdā penā mortis vtrūꝗ reqrit. s. furtum et vēditio. Idē text9 ponit̃ ex̄ de fur. c. j. et vocat̃ s̃m leges plagiū. ff. ad. l. fauiaꝫ de plagi. l. vlt̃. Sed s̃m Canonē hec pena nō imponit̃. vt pꝫ ex̄. de rap. cap̄ In archiepatu. et xxxiiij. questio. ij. Inter hec. Sic etiam est illicita ex materia sacra: qꝛ rem sacrā emē vel vēdere nō lꝫ.

qꝛ ꝟ rephensū fuit i symone mago: act. viij. ⁊ Jesi. iiij. Ro. v. q̄ ꝓ sanitate naamā recepit mūera. ⁊ fuit lepra ꝑcussus Et rō ē ꝭm sanctū tho. in. iiij. sen. Prio qꝛ nō possunt ꝑcio ꝯmēsurari. secundo qꝛ tūc nō eēnt gr̄e qꝛ nō darent gratis ꝭm dictū euāge. Gratis date gratis accepistis. Tercio qꝛ null⁹ hō ē dn̄s sacramentoꝝ aut spūaliū bonoꝝ ꝫ sol⁹ xp̄s. ergo null⁹ hō hꝫ ea vēdere. Prima ratō pꝫ. qꝛ nō possunt app̄ciari cū ꝑciū nunq̄ possit attingere valorē taliū. Naꝫ talia spūalia tm̄ valēt ꝓ quāto fuerūt empta sanguine xp̄i: q̄ ē infinite v̄tutis ratione ꝑsone q̄ erat de⁹ ⁊ hō. Tantū etiā valet quātū ē bonū qd̄ ꝯseq̄t ꝑ ea. ꝫ talia spūalia ducūt ad vitā eternā. qꝛ gr̄a dei ē vita eterna vt dicit Aplus. Ergo nō imerito dicit Salo. puerb. iij. Preciosior ē cūctis opib⁹. ⁊ oia q̄ desiderātur huic nō valet ꝯpari. Quia totū auꝝ mūdi nō possꝫ emere misc̄diaꝫ ⁊ gratiā Jdō dixit petr⁹ symoni mago Act. viij. Dū ip̄e symon portauit pecuniā volēs emere gratiā spūssancti. Vidit ei ꝑ impositionē manuū apl̄oꝝ dari spm̄sctm̄ Dixit eis. Date ⁊ mihi hāc potestatem vt cuicūq̄ iposuero man⁹ accipiat spm̄ sanctū. Cui rn̄dit petr⁹. Pecunia tua tecū sit i ꝑditionē q̄ donū dei existimasti pecunia possideri. Nō sit tibi ꝑs neq̄ sors i ꝭmone isto Cor em̄ tuū nō ē rectū coraꝫ deo. Pniam inq̄t age ab hac neq̄cia tua et roga deū si forte remittat tibi. Et hec estimatio pessima totā corrūpit eccl̄iam. Secūda rō ē q̄re nō pn̄t emi aut vēdi qꝛ nō sūt ꝓpria mīstroꝝ: ꝫ sunt xp̄i. ⁊ idō mīstri nō pn̄t ea vendere. Emptio ei dꝫ fieri a dn̄o rei. Prelatiue ro ⁊ ceteri mīstri sunt tm̄ dispēsatores ⁊ nō dn̄i vn̄ Apl̄s. j. ad Coꝝ. iiij. Sic nos existimet hō vt mīstros xp̄i. ⁊ dispensatores misterioꝝ dei. Sꝫ possum⁹ dicē cū apl̄o. Hic iā querit int̄ dispēsatores vt fidelis q̄s inueniat. qꝛ maxime bn̄ficia ⁊ dignitates nō n̄si ꝑ pecuniā dispensantur. Tercia rō ē. qꝛ gratis dantur a deo. Nō em̄ ꝓpt̄ merita debent nob sacr̄a ⁊ gr̄e: sil̄r ⁊ alia bona spūalia. Sed ista habem⁹ ex bonitate et gratuito dei dono: q̄ dat oibus affluent. ⁊ nō impro perat. vt di Jaco. j. Jdō vult vt gratis ⁊ sine ꝑcio donemus. dicēte saluatore nostro Mat. x. Gratis accepistis grat' date. Et hec sunt rōes. s. thome i. iiij. senten. di. xxv. Sed ꝯ hoc multi peccāt in eccl̄ia dei. Primi sunt clerici ⁊ sacerdotes emētes ⁊ vendētes bn̄ficia sua ecclesiastica: ac si essent equ⁹ ⁊ vacca. Et tales sil̄es sunt iude traditori. vtꝫ. j. q. j. c. eos. q̄ dei occisorib⁹ xp̄m vendidit ꝓ xxx. denarijs. ꝫ isti non ꝓ. xxx. ꝫ ꝓ q̄ngentis. aut. cc. vendunt. Ergo sunt peiores q̄ȝ iudas vnq̄ȝ fuit. Nam ip̄e iudas fuit p̄m⁹ symoniacus in nouo testamēto sicut esau in veteri testamento q̄ vendidit p̄mogenita sua. Quis enim pauꝑ quantūcunq̄ virtuosus habebit hodie beneficium vel dignitatē? Quis em̄ q̄ntūcunq̄ vitiosus si habuerit pecuniam ⁊ voluerit cōꝑare non inueniet beneficium. Et sic omnes dignitates ⁊ oīa beneficia sunt venales. ⁊ maior practica fit in curijs ꝓlatōrum de similib⁹. q̄ȝ fiat in foro mercatorum de mercantijs: non attendentes penā canonis q̄ sunt suspensi quo ad se ⁊ quo ad alios. vt pꝫ ex̄ de elect. c. dudū. Et si habent curam animarū: tales tenentur resignare bn̄ficium ⁊ restituere omnes fructus percep tos. vt pꝫ. xiiij. q. vj. Si res. Si auteꝫ recipit ordinem symoniace: est etiaꝫ suspensus vt patet extra de symonia. c. tāta. Secundo ꝯtra hāc peccāt ꝓlati superiores qui emūt aut vendūt prelaturas ecclesiasticas. Et tales prauitatem symonie incurrunt ⁊ ex consequēti eternā damnationē vt ptꝫ. j. q. j. c. p̄sbyter si ecclesiaꝫ per pecuniā obtinuerit: nō solum ecclesia ꝓuetur: ꝫ etiam sacerdotij

honoꝛe spolietur quia altare ꝛ decimas et spiritumsanctum emere vel vendere symoniacam heresim eē nullus fideliū ignorat Idem patet.j.q.j.c.ṗncipatus ꝛ.c.vulnerato.Et debēt deponi: ꝛ pecunia nō symoniacis ꝫ ecclesie in cuiꝰ iniuriā data est debet refundi. vt pꝫ eo.titu.c.de hoc autē. Qn̄tū aute peccatum sit istud patet per tale exemplū.qđ ponit martinus in cronica sua.quod contigit anno domini.M.lvij.tpe heinrici imperatoris.iij.ꝙ cum quidam curialis legatus pape ad franciā Hildebrandis nomine: ꝯtra symoniacos multos missus.tamen cōtra vnū epm multum infamatum ꝓcedere voluisset ꝛ ille testes qui ipm accusauerūt corrupissꝫ dixit legatus in cōcilio. Cesset humanuꝫ iudiciū et ducaꝫ in mediuꝫ diuinitatis oraculū cū certū sit ꝙ epalis gratia donū dei sit. Et quicūqꝫ mercaꝫ episcopatū facit contra spiritūsanctū. Si tu igitur ꝯ spiritūsanctū nō fecisti. dic gloria pr̄i ꝛ filio ꝛ spūisancto. Qđ cū incepisset nullatenus spūisancto dicere potuit frequētius repetēdo Sed electus ab epatu tunc plene dixit. Tales etiam raro bona morte moriunꝫ sicut legitur.j. Mac.xiiij.đ alchimo q̄ offerebat coronā aureā ꝛ palliū demetrio regi. ꝛ obtinuit summū sacerdotiū. Qui post multa flagicia sua electꝰ ē ꝛ occisus gladio Simile patet de iasone ibidē.c.vij. vel temporalē incurrunt confusionem. Cuius exemplū ponit Cesariꝰ di.vj.c.xliij Cum abbas sancti dionisij gentis francorꝫ illa ditissima abbatia vacaret ꝛ ad illā plures aspirarent: venit ad regē is q̄ in ꝯgregatione videbaꝫ potioꝛ: ṗpositus videlicet ꝓ abbatia supplicās ꝛ dicens. Domine q̄ngentas vobis offero libꝛas vt ꝓpitius mihi sitis in hac abbatia. Cui rex nihil ꝓmittēs sed simoniacū mūeris receptiōe quasi in arce spci ponēs. Rn̄dit. Date pecuniam camerario meo secrete. Recedente ergo ṗposito ꝛ q̄si de regio fauoꝛe certificato. cellerarius nihil de hijs sciens eundeꝫ regem adijt a ṗposito similia petens similem pecunie quātitatem obtulit. A quo simile responsū accepit. Nouissime vō venit thesauroꝝ inuidus custos ꝛ ipse ꝓ abbatia q̄ngētas libꝛas obtulit. Cui sicut ṗoꝛibus responsum ē. Et licet rex sicut homo dissimularet. plurimum tamen ei displicebat illoꝝ triū monachorum ambicio ꝛ ꝓprietatis vicium. ymo tam execrabile furtum ꝛ symonia.sciēs ablatam pecuniā monasterio fuisse subtractam. Prefixit tamen cōuentui dieꝫ in qua abbatem eis ꝯstituerat eo ꝙ abbatia in manus eius deuoluta fuisset. Sedente autem rege in capitulo. fr̄ibus ydoneis ṗmissis cum diligenter circūspiceret ꝛ ṗsonas ꝯsideraret. tres predicti monachi. ṗpositus scꝫ cellerarius ꝛ thesaurariꝰ in summa expectatiōe erāt positi singuli per momenta singula abbatiam sibi esse porrigendam. Et licet spes sancta non ꝯfundatur. oēs tamen in sua expectatione sunt ꝯfusi. Nam et rex videns monachū quendā simplicē in angulo capituli residenteꝫ ꝛ nihil de abbatia sperantē. inspiratione diuīa vt surgeret ṗcepit. Stāte illo cū verecundia ante regem: dictum ē ei ab eodē rege. Dn̄e en ꝯmitto vobis abbatiaꝫ sancti dyonisij. Quo audito cū hō ille simplex regi nō assentiret. imo fortiter reclamaret se eē ṗsonā humilē ṗuatam et despectā atqꝫ ad tantam dignitatem nimis indignum et nimis insufficientem sic se vituperando. Rex coegit euꝫ. Et postea subiecit. Domine ecclesia illa plurimis debitis est obligata nec ē vnde soluatur. Cui rex subridendo rn̄dit. Nunc in instanti milleꝛ quingentas libꝛas vobis dabo: ꝛ cū necesse fuerit accōmodabo vobis pecuniam. Insuꝑ auxilium vobis impendā. Precepitqꝫ camerario supꝛadictam pecuniam afferre Et meliꝰ fuit domus per euꝫ recta q̄ꝑ

illos qui ad hoc aspirauerant. Tercio peccant cum symonia illa collegia que neminem volunt recipere in canonicum illi⁹ eccl'ie nisi det centū aut ducētos florenos collegio. In his fm ho sti.si interueniat pactum vel exactio:symonia est nulla obstante ɔtraria cōsuetudine. vt3 extra de symo.c.j.z.c. sic ꝓ certo. Si aūt est consuetudo ꝙ canonicus dat cappam vel aliqd ad structurā tanq̄ laudabilis est seruanda ar. extra de preben.c.signatum. pōt tamen aliquid recipi. Primo qñ gratis datur alit quod mun⁹.nō ꝓ sp̄ualib⁹ vt3.j. q.j.c. quicquid. Secundo si datur pro operibus spiritualibus ad que non tenet ex officio vt patet.xij.q.ij.c.charitatē. Ex hoc patet ꝙ sacerdotes possunt operas suas vendere si non habent vnde viuāt Tercio cum pro quibusdam sp̄ualibus operibus visitatur.Datur cum videlicz episcopus visitat episcopatum pōt exigere vnicam ꝓcurationem.vt ex̄ eo. ti. cum sit romana. Sed hoc nō debz exigere pro actu visitandi aut consecrandi sed pro expensis vie. Quarto ꝓ redimēda vexatione: que sibi fit iniuste sup ali quo iure spirituali acq̄sito.extra eo.tit. c.dilectus filius. Et hoc deb3 intelligi quando alicui plenū ius est acquisitu3 Sed si nullum ius haberet z si tunc aliquid daret symoniacus esset. Quarto peccant cum symonia omnes qui dant vel recipiunt pro introitu religionis vl' etiam cum aliquis precio ad religionē inducitur. vt .j.q.ij.quā pio. Quando tamen monasterium est depauperatum dicit sanctus Thomas in quarto sententia.distin.xxv.z etiam Raymund⁹ debent gratis eum recipere: ſ possunt dicere ei ꝙ secū ferat vnde viuat. Quia propter paupertatem non possunt ei ꝓuidere. Unde si tunc talis se z sua offerat nō est symonia.extra eo.ti.tua nos. immo possunt taxare quantum portare debeat. Sed si pactum fiat vt nullus recipiatur nisi det centum libras pro introitu religionis symonia est. Et tales omnes sunt excommunicati fm quandam constitutionem vrbani sexti. contra tales editam. Grauitas hui⁹ pcti patet per tale exemplū qđ sanct⁹ cirill⁹ in epistolis ad sanctū aug⁹. de miraculis beati Jeroni.narrat dicens ꝙ apud sui perses thebaidā fuit quoddā monasteriū ditissimū in q̄ fuerunt ducente moniales in quo hec abusio seruabat vt si quam in monialem vellent recipere: si la nō poterat habere introitū nisi certam pecunie quantitatē secū portaret. In hoc monasterio erat quedā dn̄a nobilis z grandeua: que ab infantia sua deuote vixit: z que viciū illud ꝙplurimū abhorrebat. Cui nocte quadā posite in oratione gloriosus Jeronim⁹ apparēs locū illū immenso illustrans lumine ꝑcipiens ei vt ad abbatissam: ceterasq̄ illi⁹ cenobij moniales iret. z vt a tali pcc cato iam narrato cessarent.al's vltionē diuinā subito sentirēt. Mane facto omnes in caplo pulsato tintinnabulo congregauit. z q̄ue viderat z audierat omībus patefecit. Sed oēs eam deridentes fatuam z exclamant eam ista somniasse forte ex nimia ebrietate. Illa vo accepta contumelia patienter sustinuit dolens de earū ptinacia: supplicans continue ne ꝟ eis eueniret. Transactis igitur diebus decē sanctus Jeronim⁹ apparuit eidem moniali in nocte media in oratione posite. vt qđ pri⁹ nunciauerat eisdem denuo intrepide nunciaret. Fecit qđ ꝑcepit sicut prius. ſ anteq̄ v̄ba finicrat cum magnis cachinnatiōibus de capitulo recesserunt Sed post trib⁹ diebus transactis gloriosus Jeronim⁹ eidē moniali cum magna multitudine angelorum apparuit: z excitauit eā dicens ꝙ protinus exiret monasteriū ne diuinā sentiret vltionem. Cum illa vo

multis lachrimis supplicaret ne hoc fieret. Rñdit iero. Ad abbatissam pgiro: et ad ceteras et omni mora postposita eis nūcies: q nisi peniteant hac nocte diuinā sentient vltionē. Si aūt in sua ptinacia pmanebunt statim exies. his finitis abcessit. et capl'm adijt: campanā pulsauit. Abbatissa aūt ira cōmota vidēs eā diris minis eam increpans: nullū verbū voluit audire: pmittens q nisi cessaret amplius in monasterio nō maneret. et illa non cessans: tandē eā de monasterio expulerunt. Que egressa ē cum lacrimis et pfusa doloribus et subito monasteriū corruit: oēs opprimens moniales. ita vt ex eis aliqua viua nō remāserit. Sz qd est dicendū de fraternitatibus q ita cōstitute sunt q nullus recipiatur nisi pmittat vl' iuret se daturū annuati decē vl' plres solidos. Rñt Raymun. q si hmōi cōfraternitates fiūt ppter cām honestā. puta p alendis pauperibus: et p redimendis captiuis vl' similibus nō est symonia: nec sunt reprobande. immo grāgense ↄciliū dicit anathematisandū. q eos despicit. vtz. xlij. di. c. si qs despicit. Et eccl'ia vniuersal' approbat iuramentū. tñ ego nō approbo ppter piculū piurij. Si vo statutū est q semel vel bis in anno conueniant oēs cōfratres ad tractandū de salute animarū et ad audiendū vbum dei. ad celebrandū missas: et oratiōes p viuis et defunctis: et ad excitandū deuotionē. Jō ponunt singulis annis certā qntitatē ex q reficiant paupes. Bonū ē dū mō intentiones sint munde et pncipaliter in deo fixe. Nō tñ ē licitū in forma negatiua scz q nullus recipiat nisi det tm: sed in forma affirmatiua lz vt qcunqz receptus fuerit dabit tm. Et hec forma tutior est fm ipsū. Quinto cōmittunt symoniā iudices spūales q capiunt pecuniā p absolutiōe ab excōicatis qi pecuniā nō dñt accipe tanq̄ pciū absolutiōis qz hoc eēt symonia cū. Sz possūt accipe pecuniā in penā pcti vl' culpe pcedentis p q̄ qs fuit excōicatus. Et dicunt doctores iuris q excōicatus absolui debz libere et eo absoluto cogi pt ad satisfaciendū de pena. Sz añ nō pt exigi cū nec p illa fuerit excōicatus. Sic intellige decretalē illā extra de symo. ad aplicā et ad aures. Sexto cōmittit symo. cum aliqs dat aliquid epo ordinanti ipm et si aliter nō esset ipm ordinaturus. vtz extra de elec. c. significasti et extra d symo. c. j. vbi di. Sicut nō dz eps manū quā iponit. ita nec minister vel notarius in ordinatione eius notā vel calamū vendere. Pro ordinatōe igit et vsu pallij seu cartis atqz absqz pastellis eū q ordinat omnino qd dare phibemus h ibi. Si tñ dat aliqd gratis pt recipere. Jō dr ysa. xxxiij. Btūs q manus suas excutit ab omi munere. Nō dicit soluz a munere h ab oi munere. Aliud est eñ munus a manu. aliō ab obsequijs aliud a lingua. Munus a manu pecunia est. Munus ab obsequio est seruitus indebite impensus Munus a lingua est fauor. vtz. j. q. j. sūt nō nulli. Septimo hz fieri cū aliqs facit pactū d spūali vl' spūali annexo. vtz extra de rerū pmu. c. qsitū. Ut faciūt illi sacerdotes q fingunt aureas missas bti grego. Nā exigere aliqd p missa dicenda cū al's ad h teneat est symoniacū. vtz. j. q. iij. c. vendentes. Si vo al's nō teneat dicere et de sunt ei sumptus pōt licite. nō in pciū misse h in signū ministri sustentatiōis aliqd accipere. Quia q altari seruit de altari viuit. In oibus his et silibus. puta in dicendo psalteriū vl' alias orōes si fiat sine pacto et pecunia nō ē pncipale motiuū h tm secundariū. Sz vt p pecuniam incitet aliū ad deuote orandū p eo vt hēat vñ viuat sic ad faciēdū anniuersariū et silia pñt dare pecuniā et alij recipe. Sic ēt pñt pdicare p et pncipalit

ꝑpter deū ⁊ ad edificationē ꝓximi ex ꝯsequēti pñt petē sumptus vñ viuant. Octauo ꝯmittit̄ symo. i vēditiōe sacmētalliū ⁊ ad sacramēta ordiata vt ē aq̄ bñdicta panis bñdict⁹ sepultura ħ cū vēdi nō pñt sicut nec sacrā. vt. j. q. j. ca. placuit. ⁊. c. ad nr̄am. Calix tñ vēdi pōt rōe mere dūmō itētio solū ferat̄ ad tpale nō ad spūale. Calix tñ nō dʒ vēdi layco nisi ꝯflat⁹: vtʒ. iiij. q. ij. ħ ius qd correctū. Nono ꝯmittit̄ symonia cuʒ sit trāsactio sup spūalib⁹ vtʒ ex̄ de trāsact. ⁊. c. ꝯstitut⁹ ⁊. c. sup eo. Pōt tñ fieri amicabil' i his ꝯpositio ħm bern̄. sup. c. sup eo. Vñ si res spūalis petit̄ tāq̄ bñficiū nō pōt fieri sup eo trāsactio secus si petatur vt ꝯpletas vt dicit Bern̄. ibidēʒ

Decīo ꝯmittit̄ symo. qñ aliq̄s tali pacto offert bona sua eccl'ie vt ipa bona i p̄bendā accipiat. secus est si pure ꝑpter deuʒ datur sibi p̄benda sine pacto. Si tamen ē vtrobiq̄ꝫ corrupta intentio erit vtrobiq̄ꝫ symonia. ex̄ eo. ti. c. Tua nos. De taxillatoribus.

Ono peccant cō

tra illud p̄ceptū taxillatores et aleatores. Tales cum iudeis xp̄m lapidant. De qb⁹ Job. viij. Magna siquidē iniq̄tas impiorꝫ qb⁹ nō sufficit p ora euomere v̄ba crudelissima. ħ etiā coruʒ manus p̄parāt acerbissima opa ꝑpetrare. Ecce māsuetissime iesu famā tuā iudeorꝫ turbe p̄ncipes sacerdotū nō tm̄ blasphemijs maculare satagebāt verūetiā lapidib⁹ eius vitā extinguere curabāt. sicut Johes dicit. Tulerunt lapides iudei vt iacerent in eū. Et horꝫ impietatū imitatores sunt aleatores. q̊ruʒ opa neq̄ꝫ nihil aliud sūt nisi lapides q̄bus ip̄m dn̄m iesum lapidabāt ⁊ ꝑpt ħ cōgregatio eccl'ia dyaboli vocat̄. Et distinguit̄ in triplex ministeriū. Primū ē inuētionis. Scd̄m ē offensiōis. Tерciū obligationis. De quib⁹ ꝓpha. Odiui ecclesiā. ecce p̄mū. maligāntiū. ecce secūdū. ⁊ cū impijs nō sedebo. ecce tercīū. Primū ē inuētiōis. de q̄ dicit ysi. li. xviij. ethi. q̄ ludus alee inuētus fuit a grecis in ocio troiani belli per quendā militē alea dictū. ⁊ ab illo ludus nomē accepit. Sed veri⁹ ē q̄ dyabol⁹ dr̄ inuenisse illū ludū. Legit̄ q̄ q̄dam senator romanus lepra elephātina fuit infectus: q̄ desperat⁹ dixit. O de⁹ si possem tibi facere tantā displicentiā quātā mihi fecisti non obmitterē. Cui mox dyabolus aderat dicēs. si deo velles facere magnā displicentiam deberet facere tabulam quadratā ⁊ tres lapides pūctatos ita q̄ in vno latere cēt vnus pūct⁹. in alio latere duo. ⁊ in tercio tres. et in q̄rto quatuor: ⁊ sic de alijs. Et sic qñ ꝓijceret vnū punctū ħ deberēt facere in ꝯtemptū vnius omnipotētis dei. Quādo ꝓijcerent duo pūcta ħ deberēt facere in ꝯtemptū xp̄i ⁊ m̄ris eius. Et quando tria: in ꝯtemptū sanctissime trinitatis. Et quādo q̄tuor in ꝯtemptū q̄tuor euāgelistꝫ. ⁊ q̄nq̄ꝫ in ꝯtēptuʒ q̄nq̄ꝫ vulnerū xp̄i. ⁊ qñ sex in ꝯtemptū sex operꝫ misc̄die. qñ septē in ꝯtemptū septē donorꝫ spūssancti ⁊ qñ octo in ꝯtemptum octo beatitudinū. si nouē i ꝯtēptū sctōrū angelorꝫ in nouē choris. si decē i cōtemptū decē p̄ceptorꝫ. si vndecim in cōtemptū oim̄ sanctorꝫ q̄ sunt i regno dei si duodeciʒ in ꝯtēptū xij. apl'orꝫ ⁊c̄. Attendāt ꝗ illi sceleratissimi taxillatores q̄nta ꝯmittūt pctā mortalia. ⁊ q̄ sūt imitatores luciferi. q̄ ē inuentor oim̄ malorū ⁊ ꝯuocatis oib⁹ demonib⁹ ⁊ clamantib⁹. Placet: ꝯstituam⁹ eccl'iaʒ sicut xp̄s dicēs. Ego ero papa i dānationē aiarꝫ lusorꝫ. ⁊ oibus demonib⁹ clamantibus. Placet nobis qd̄ dic̄. Cardinales erūt oēs mali demones missi ad ludū homines instigantes ⁊ specialiter mercatores tabulas scakaria ⁊ cartulas p mundum ad vendendū portātes. Epalia sunt ca-

stra dñoꝝ ꝛ dom⁹ publice in qb⁹ in diebus festiuis cõueniunt ꝛ denarios subditis dant. vt offerant ad missam. ꝛ maxime i xp̄i natiuitate. Eccl'ie sunt tabernc lenoniꝰ⁹ ꝛ mētricib⁹ plene. Plebes sunt lusores. plebani sunt tabernarij hac ꝯditiõe adiũcta q̃ nũq̃ӡ predicationē vl' missaӡ audiãt. Ceroferarij sũt tenētes lumē ad ludendũ: vt sic ludant in ꝯtumellã dei. Oratoria sunt domus barbitõsoꝝ ꝛ alioꝝ artificũ. His ecclesijs dicit papa. i. Lucifer suis epis. Iubeo ꝓcurari feruētiores ꝯcursus ppl'oꝝ q̃ӡ sit in ecclesijs xp̄i nr̄i aduersarij. Scd'o disponam⁹ eccl'iastica ꝑamenta. Altare em̄ in mea eccl'ia sunt tabularia ꝛ in latere sit q̄dam vacuitas ad ponendũ reliq̄as. s. nummos sacroꝝ lusorum. Missale deciũ seu taxillũ eē volo. ꝛ in tribus decijs sunt sunt. xviij. l're seu note ad cantandũ. Calices sunt cratheres ad inebriandũ gulã ꝛ guerrã generantes patena sunt floreni. Tercio de ordine misse ē disponendũ. Introit⁹ sit ipa lusoꝝ inductior ꝯcordia ad ludendum kyrieleison pluries replicatũ ē lusoꝝ ꝯtentior litigiũ vn⁹ dicit. sic fuit. alius dicit sic fuit. Gloria in excelsis sint execrãde blasphemie ꝯ deum et sanctos. Dñs vobiscũ qd' fit ꝟsus occidens est optatio ꝑpetue dãnatiõis. Sic lucifer cecidit de oriẽte. i. de celo empyreo i baratrũ inferni. Iuxta illud Ezech. Quõ cecidisti lucifer qui mane oriebaris ꝛc̃. Oro ē maledictio eterne damnationis Ep'la sic incipit. Titiuillus ap'lus princeps tenebraꝝ ad ebrios. Fratres estote ebrij. Graduale erit q̄datim ruere in grauiora pctã. Primũ ē desiderium lucrãdi. Secũdo voluntas spoliãdi. Terciũ vsura maxima. Quartũ multitudo mēdacioꝝ. Quintũ blasphemie ꝛ piuriorũ vñ de excel. pla. inter dilectos condemnat̄ q̄daӡ q. xl. denarios. ꝑ. xij. cõmutauit in ludo. Sextũ ē scandalũ inspicientiũ. Mat. xviij. Qui scandalisauerit vnũ de pusillis istis ꝛc̃. Septimũ ē ꝯceptus ꝓhibitionis eccl'ie qd' ē peccatũ iobediẽtie. Quare aũt sint ꝓhibiti pӡ i. ca. clerici officia. ꝛ de vi. ꝛ ho. cle. ꝛ l c. honestate tali. in textu ꝛ glo. ff. de aleatorib⁹ ꝑ totũ. In auct̃e. de sanctissimis epis. §. Interdicim⁹. ix. coll'. Octauũ ē amissio tp̄is. Nonũ ē homicidiũ. Decimũ ē desperatio. Contigit em̄ in ciuitate mutine in ytalia. q̃ vn⁹ tm̄ fuit desperat⁹ de ꝑditione denarioꝝ q̃ter seipm suspēdit. ſӡ in p̄inis duab⁹ vicibus ꝑ vicinos liberat⁹. In tercia vice dãnatus. Secũdus iussit vxorem ꝛ filios ire dormitũ. ꝛ cõgregauit lignoꝝ ꝛ straminũ multitudinē ꝛ incēdit vt se ꝛ oia cremaret. ſӡ auxilio vicinoꝝ fuit liberatus Tercius vero ascēdit murũ ciuitatis ꝛ affuit demon in specie grifonis: subito ducēs eũ in corpeꝛ anima in baratrum inferni. Euangeliũ lusoꝝ sint suspiria Dñs vobiscũ. Heu. mihi quia iam perdidi. Rñdit socius ꝓficiat tibi. Offertorium sint oblatiões denarioꝝ. ꝛ sic de alijs.

Explicit septimum preceptum.

Incipit octauum preceptum.

Non falsuӡ testimonium dices.

In p̄cepto p̄cedenti deus ꝓhibuit ꝓximo nocumentũ eē inferendũ in rebus tp̄alib⁹ dicēdo. Nõ furtũ facies. Nunc i isto octauo p̄cepto ꝓhibet de⁹ ꝓximo nocumentũ eē inferendũ in fama. qd' ē maximũ bonũ hoĩs: dicēs. Nõ falsum testimoniũ dices. Neq̃ӡ ꝯtra proximuӡ tuum neq̃ӡ cõtra teipsum. ſm q̃ dicit augustinus. li. j. de ciui. dei. c. ij. Sicut falsum inquit testimonium ꝓhibet cũ vetaret dicendo falsum testimonium non dices contra ꝓximum tuum. nec ideo tamen si aduersus seipsum quisq̃ӡ falsũ

testimoniũ dixerit ab hoc crimine se putauerit alienũ. Hec aug. Sz ẜm eundẽ aug⁹. hic ꝓhibet dñs omne nocumentũ oris quo quis ꝑ falsitatẽ oris ledit proximũ. In secũdo autẽ ꝑcepto ꝓhibetur mẽdacij falsitas respectu dei ꝓut cadit in ipso piurio. Dicit sctũs tho. se. se. q. vi. ꝙ falsũ testimoniũ ẽ sp pctm̃ aut mortale aut veniale. Nã habet triplicẽ deformitatẽ Uno mõ ex piurio qꝛ testes non admittunt̃ nisi iurati: ꝛ hoc est sp peccatum mortale. Scd̃o est ibi violatõ iusticie ꝛ hoc mõ est pctm̃ mortale in suo genere sicut ꝛ quelibet iusticia. Tercõ est ibi mendaciũ: qd̃ sp ẽ pctm̃ mortale aut veniale. Prio peccãt ꝯ illud ꝑceptũ oñs illi q̇ falsitatẽ cõmittũt in iudicio scz Judex falsã sniam ꝓferendo. Actor false reũ accusãdo. Testis falsum testimoniũ ꝓferendo. Aduocat⁹ falsã sniaz defendendo. Primo iudex falsam sententiã ꝓferendo. Cõtra qd̃ Leuit. xix. Nolite facere iniquũ aliq̇d in iudicio: deut. xxvij. Maledict⁹ q̇ ꝑuertit iudicium aduene pupilli ꝛ vidue. Acceperũt munera ꝛ ꝑuerterũt iudicia. j. Reg. viij Judex em̃ si bñ iudicat tenet locuz dei ẜ si male iudicat tenet locũ diaboli Jõ ꝑcidit iudicib⁹ eccl'iasticis. c. cuz ex. de sen. ꝛ re. iudi. li. vj. Caueant eccl'iastici iudices ꝛ prudenter attendant vt i causarũ ꝓcessib⁹ nil vendicet odiũ vel fauor vsurpet. timor exulet. ꝑmiũ vl' exultatio ꝑmij iusticiã nõ subuertat. ẜ statera gestat i manib⁹. lances appendãt equo libramĩe: ꝛ in oĩb⁹ q̇ in causis agenda fuerint ꝑsertim in cõcipiẽdis sentẽtijs ꝛ ferendis: ꝑ oculis solum deũ habeant. Et infra. Si iudex eccl'iastic⁹ ordinari⁹ vel delegat⁹ ꝯ ꝯscientiã suã iustã in grauamen ptis alteri⁹ in iudicio q̇cq̃ fecerit ꝑ grãm. i. ꝑ ꝑces vl' sordes id est ꝑ ꝑciũ ab officio suo est suspẽsus Et si ingerit se diuinis interim efficit̃ irregularis. A qua nõ põt absolui nisi ꝑ summũ pontificẽ: hec ibi. Si enim iudex ex amore siue odio siue cupiditate siue alia causa iniusta iniquã tulerit sẽtentiam: tenet̃ precise ad om̃e interesse illi qui ex tali sentẽtia lesus est. nisi forte posset inducere illũ ꝓ quo tulerit ad plenariã restitutionẽ faciendã ei qui fuit lesus vtz. C. de pe. iudi. l. vi. ꝛ. xj. q. iij quattuor. Et debet ei iponi grauissima penitentia tanq̃ ꝓ grauissimo crimine vtz. xj. q. iij. quicunq̃. Scd̃o peccant ꝯ hoc actores reũ false incusando exemplo iudeoꝝ q̇ xp̃m false accusabãt mar. xv. Accusabant eũ summi sacerdotes. Aut crimen falsũ imponendo aut peccatũ augendo ꝛ aggrauãdo. Tales dyabolo assignant̃ vl' assimilãt̃ q̇ accusator fratrũ dr̃ Apoc. xij. Proiect⁹ est accusator fratrũ nostroꝝ q̇ accusabat illos añ cõspectũ dei nostri die ac nocte. De talib⁹ dr̃ ex̃ de accu. c. accusasti aliquẽ ꝛ ꝑ tuã accusatõz occisus ẽ nisi ꝓ pace. xl. dies i pane ꝛ aq̃ qd̃ carena vocat̃ cũ. vij seq̇ntib⁹ ãnis peniteas. Si ãt ꝑ tuã delaturam debilitat⁹ est ꝑ tres debes quadragesimas penitere. hec ibi. Peccant ergo tanq̃ falsi testes false accusantes aut ex odio aut ex rancore aut inuidia. sed ex charitate accusare debet. al's nõ sunt audiendi. vtz. j. c. de accusa. Si legitim⁹ nõ fuerit accusator nõ fatigetur accusat⁹. Hec ibi. Quia criminosus nõ potest alium accusare. iij. q. vij. qm̃ sine ꝛ ca. postulatus. Qui trabem gestat in oculo: festucam de oculo fratris nõ potest eijcere. Peccat etiã mortaliter reus accusatus si negat veritatem in iudicio ẜm sanctum Tho. scd̃a scd̃e. q. lxix. qꝛ hoc ꝑtinet ad debitũ ꝙ aliquis obediat suo supiori. Judex aũt est supior. Ideo ex debito iusticie tenetur re⁹ iudici veritatem exponere. Si aũt mẽdaciter negat peccat mortaliter ꝛ si iudex hoc exq̇rit qd̃ nõ põt ẜm ordinez iuris tenet̃ accusat⁹ ei rñdere. sed põt per ap

pellatione aliter licite subterfugere mē daciū tñ dicē nō lz. Jō dixit Josue ad Achor. Fili da glīam deo isrl' ꝛ ꝯfitere pctm̄ tuū ꝛ indica mihi qd feceris vtz Josue. vij. Tercio peccāt ꝯ h ibidez te stes false testimoniū ꝓferēdo. De illis ꝓncipaliter dixit dñs. Nō falsum testimoniū dices. Sz tñ de testib⁹ tria sunt notanda. s. De eoꝝ nūerositate. De eorū qualitate. De eoꝝ veritate. De pmo em̄ dicit. ꝙ ad min⁹ dn̄t eē duo vtz deut. xvij. In ore duoꝝ vel triū pibit q interficiet. Nemo occidat vno ꝯ se testimonio. Speculum saxonū dicit. Cū qꝫ hō coram iudicio nō fecerit ꝗntum cum qꝫ hoc sit notoriū se suo iuramēto liberabit. nec in hac pte ꝯ ipm qōcunqꝫ testimoniū ꝓualebit: qd est ꝯ euangeliuz vtz math. xvj. Si peccauerit in te frater tuus. adhibe tibi duos aut tres. qa in ore duoꝝ vel trium stat om̄e verbum Et extiā cōtra ius canonicū. vtz in. c. ex de testib⁹ vbi dr. In ore duoꝝ vel triuz id est nō paucoꝝ sed aliquādo pluriuz stat omne ṽbum nisi sint magne ꝑsone. vtz. ij. q. v. c. Presul nō damnat nisi cū lxxij. testib⁹ presbyter aut cardinal' nisi cum. xliiij. non deponatur. Dyacon⁹ vo cardinalis. vrbis rome non nisi in xxvij. testib⁹ cōdemnabit. Et in. c. sequenti dr. ꝙ eps nō damnat nisi in. xij. testibus epis. aut ꝑ. xxij. alios idoneos testes. Sed quare tot testes requiruntur in magnis ꝑsonis. Rn̄dit sctūs tho. in scda se. q. lxx. ar. ij. ꝓpter eorū dignitatem. qꝛ tales instituī dn̄t quoꝝ sctitati plus credit ꝙ̄ in iusticia testib⁹. Secundo: qꝛ hoīes q hn̄t alios iudicare sepe ꝓpter iusticiā multos habent aduersarios. Vn̄ nō est passim credendū testibus ꝯ eos nisi multitudo magna cōueniat. Tercio qꝛ ex cōdemnatiōe alicuius eorū derogaret in opinione hominū dignitati illius eccle sie ꝛ auctoritati. qd est periculosius ꝙ̄ in ea tolerare aliquē peccatorē nisi valde publicuz ꝛ manifestū. de q graue scandalū oriret ꝫ nec euangeliū nec vlla diuia hūanaqꝫ lex vni⁹ testimonio ꝛ hoc idoneo quēpiam ꝯdemnat vel iustificat. vt dicitur xxxiij. q. ij. ca. admonere. Et deut. xvij. Nemo interficiet vno testimonio contra se habentē. ꝫ debent esse duo ad minus. Rōnem assignat sanctus tho. se. se. q. lxx. ar. ij. Quia omnis multitudo in trib⁹ cōprehendit. s. ꝓncipio medio ꝛ fine. Vn̄ ſm phm ꝓmo de celo ꝛ mundo. Om̄e ꝛ totū in trib⁹ ponit⁹: sicut ternarius cōstituit cum sint duo testes ꝛ cum accusatore erunt tres ad maiorē certitudinē. vt cum ternari⁹ cōstituitur sit qdam multitudo ꝑfecta in ipsis testibus. Ideo Ecci. iiij. dr. Funicul⁹ triplex difficile rumpit. Aug⁹. aūt sup illud Joh. viij. Duoꝝ hominū testimoniū verū est. dicit ꝙ in hoc trinitas ſm misteriū est cōmendata. in qua est ꝑpetua firmitas veritatis. Et hoc est verū nisi manifesta infamia sit in contrariū. qꝛ euidentia patrati sceleris non indiget voce accusatoris vt optime ꝓbatur in titulo de accusationib⁹. c. euidentia Scdo dicendū est de testiū qualitate. Quereret aliquis quales debent eē testes. Rn̄det. ꝙ debent in se habere septem cōditiōes q continent in his metris. Conditio sexus: etas discretio fama. Et fortuna fides in testib⁹ ista requires. Primo debet esse liber nō seruus vtz. iiij. q. iij. c. serui. qꝛ seruus metu domini supprimit veritatem. Vn̄ serui neqꝫ ꝓ dño neqꝫ aduersus dn̄m ꝫ ꝓ facto suo iterrogari possunt. vt dr ibidē. Rō est. qꝛ metu dn̄i forte supprimit ṽitatē vtz de verb. sig. c. forus. Fallit tñ h qn̄ nō agit de factis dn̄i sui. qꝛ tūc seru⁹ pt esse testis. Secundo debet esse vir nō mulier. sed hoc est verum in causa criminali. Cuius rōnem ponit decretal'. extra de ṽbo. signi. c. forus. Quia serui

na variabilis atq; mutabilis est. Jdõ dicit. xxxiij. q. v. c. mulierẽ cõstat esse subiectam dñio viri sui ⁊ nullam auctoritatem habere. Nec docere potest. nec testis esse nec fidẽ dare. nec iudicare. Dicit glosa q̃ hoc intelligit in causa criminali. sed in ciuilib⁹ põt esse testis. vt p; xv. q. iij. c. ex eo in textu ⁊ i glosa. Tercio debet habere legitimã etatem. scilz xiiij. annos. vtz. iiij. q. iij. c. testes. Vbi dicit. Ad testimoniũ aũt infra. xiiij. annum etatis sue cõstituti nõ admittunt q; etas puerilis plena est mendacijs atq; piurijs. vtz de delictis puerorũ. ca. j. Secundo q; testis debet iurare: pueri autem non coguntur ad iuramentũ ergo nec ad testimoniũ. vtz. xxij. q. v. ca. pueri. Sed decretuz contra hoc obijcit iiij. q. iij. c. si quis. §. obijcit. Vbi dicit q̃ obijcit illud bricij q̃ voce pueri triginta dies ab ortu habentis innocens pbatus est. Rñdet q̃ miracula diuina sunt admiranda ⁊ nõ in exemplũ humane actionis trahenda. Dubitat vtrũ testis semp debeat iurare. Rñdet Augu. de anchona in summa d̃ eccl'iastica potestate. q. lv. ar. iiij. dicens q̃ iudicium nõ est cõfirmandũ iuramento sed simpliciter pferendũ ne incurrat piurium q̃ in iudicio cõuenienter interponit iuramentũ. Primo ppt testis timoratione. Plus em̃ timet homo peccare contra mandatũ dei q̃ cõtra mandatũ pximi. ⁊ q; falsum testimoniũ ẽ cõtra pximũ. piuriũ vo 9 deũ. Jdõ satis plus timet hõ deuz offendere p piuriũ: q̃ per falsum testimoniũ. Vt ergo testis timeat falsum dicere testimoniũ cõtra pximũ in iudicio semp debet admitti testis iuratus. Scdo ppter testimonij certificationẽ. Nam testimoniũ hominis cõfirmat et certificat veritate humana q̃ potest falli ⁊ fallere. Juramentũ vo firmat ⁊ certificatur veritate diuina q̃ nec fallit nec fallitur vt genus testimoniuz testis sit ineffabile. Vt nõ fallat nec fallatur in iudicio iuratus semp est admittend⁹. Tercio ppter mendacij vitationem. Quarto testis debet esse discret⁹. Jdeo furiosus ⁊ fatuus repelluntur vt ptz. iij. q. vij. c. infamis. §. tria sant quibus aliqui impediuntur vt iudices nõ fiant. Natura: vt surdus mutus ⁊ ppetuo furiosus glosa. dicit ibidem. secus esset si ad tempus q; si habet interuallum rõnis põt esse iudex. Quinto testis nõ debet esse infamis vtz. iij. q. vij. c. infamis. vbi dicit infamis psona nec procurator põt esse nec cognitor. Sũt aũt infames sm iura fures heretici raptores ⁊c. vj. q. j. c. infames. Jdem d; de regulis iuris. li. vj. Jnfamib⁹ porte dignitatis patere nõ debent. Et de v̾bo. sig. c. forus. d; q̃ testis debet esse pbat⁹ in vita vt sit innocens ⁊ integer in actu. Nam si in vita bona defecerit: fide carebit. Nam iusticia cum scelerato homine nõ potest habere cõmerciũ. Jdõ multum fatue faciunt illi q̃ dicunt Sufficit mihi cõscientia bona. Non curo q̃d homines dicant. habeo testem in celo. Audiant illi apl'm ad Ro. xj. Prouidem⁹ bona nõ solum corã deo: sed etiã coram omnibus hoib⁹. Vita bona est nobis necessaria ppter nos. q̃ fama bona ppter alios. Vñ greg. ⁊ ponunt ei⁹ v̾ba. xj. q. iij. c. Non sunt audiendi viri siue femine qñ rephenduntur in aliqua negligentia nõ ostendendo bonã famã suaz. per quam fit vt in malã veniant suspitionẽ Sequit. Quisquis a criminib⁹ vitam suam custodit sibi bene facit. Qui autẽ custodit famã suam in alijs misericors est. Nobis em̃ est necessaria vita nostra alijs fama nostra. Sexto non debet eẽ nimis pauper. Al's suspitio esset q̃ ppt aliqd mun⁹ testaret. vtz. iiij. q. iij. testes Sicut multi boni socij faciunt nõ timẽtes deum. qui accipiunt vnum sextariũ vini ⁊ dant falsum testimonium. Et to-

les tenent ad restitutionem vt3.xiiij.q.v.c.nō sane. Etiā si verū dedit testimoniū. Pōt tñ aduocat⁹ vendere iustum patrociniū ⁊ ꝯsiliariū cōsiliū priorum. Rō est qꝛ iudex ⁊ testis sunt ex vtraqꝫ pte. Aduocat⁹ ⁊ ꝯsiliari⁹ ex vna pte. Illoꝝ pnia q̄ falsum testimoniū dixerunt ponit vj.q.j. Quicunqꝫ sciens piurauerit ⁊ falsum testimoniū dixerit. xl. dies in pane ⁊ aqua ieiunet. septem sequentes annos nunqꝫ sit sine penitentia: et nunqꝫ in testimonium recipiatur. Septimo debet esse fidelis ⁊ non infidelis sicut iude⁹ aut paganus ⁊ heretic⁹ non admittit contra xpianū. vt3.ij.q.vij.ca. si heretic⁹ ꝯ hereticū litigat licet cuiqꝫ eorum testem hereticum adducere. Si aūt orthodox⁹ ꝯ hereticum litigat pro orthodoxo valet testimoniū. ꝯ orthodoxum aūt soli⁹ orthodoxi testimoniū valet. Sic iude⁹ ꝯs cōtra xpianū vł paganus testari nō pōt. Rō hui⁹ ponit ibidem. c. nō pōt erga hoīes esse fidelis q̄ deo extitit infidelis. Tercio dicendū ē de eorum veritate ſm sctm̄ tho. vbi supra. qꝫ q̄libet tenet ꝑhibere testimoniū de manifestis qn̄ iudex id ab eo requirit ſm ordinem iuris. Si aūt aliq̄s requirat testimoniū cui non tenet obedire. tunc nō tenet ferre testimoniū nisi ꝑ h̄ liberet hominē ab aliquo periculo. puta morte vel infamia iniusta. In quo casu tenet ferre testimoniū etiā si nō req̄rat. De his aūt q̄ aliq̄s h̄3 sb̄ sigillo cōfessionis nullo mō dz ferre testimoniū qꝛ cōtra ius natuiale faceret nō seruando fidem: nisi essent talia q̄ eēnt multū nociua multitudini corꝑaliter vł spūaliter. vel in grauamen ⁊ damnum alicuius persone singulariter. Tales enim testes debent esse veri, ⁊ nō falsi: ⁊ hoc ꝓpter multa. Primo propter ꝓximi offensionem. qꝛ dicit ysido. in lib. de summo bono. falsus testis trib⁹ est obnoxius. deo cuius ꝑntiam cōtemnit: iudici quē fallit: ⁊ innocenti quē falso testimonio ledit. Scd̄o est ꝑiculosū ꝓpt ablati restitutionē. Nā falsus testis tenetur ad restitutiōē3 oīm q̄ ꝓxim⁹ su⁹ amisit: ꝑ falsum testimoniū: vt3.xiiij.q.v.c. nō sane. Etiā famā. Cui⁹ exemplū scribit eusebe⁹ i cronica sua. qꝫ āno dn̄i. ccxiiij cōtra narcisū epm̄ insurrexerūt tres falsi testes ſ3 duo mortui sunt ⁊ terci⁹ restituit famam. Mansit ergo viu⁹ ille. Cuius exemplū nota in Finone ꝑmo scd̄ ꝑcepti. Tercio ꝓpter infamie denigrationē. qꝛ falsus testis efficit infamis. et decetero non potest testari ꝯ quēqꝫ. vt3 iij.q.v.c. statuim⁹. vbi dꝛ. Cōstituimus cū oīb⁹ qui nobiscū sunt epīs vt homicide. malefici. fures sacrilegi. adulteri. raptores. incestuosi: ꝑiuri vel q̄ falsum testimoniū dixerint: nullaten⁹ sunt ad testimoniū admittendi. qꝛ infames sunt ⁊ sepius talem. patiunt ꝯfusionē. Cui⁹ exemplū pt3 in spec. hyst. li. xxiiij c. xcj. de beato quintino martire. qꝫ q̄dā bernu⁹ noīe in reb⁹ eccl'ie bti q̄ntini falsum ferebat testimoniū. volens q̄ndā3 siluam de ꝑdio penit⁹ auferre quē sanctus martir quintin⁹ in somno redarguit. apprehendensqꝫ nasum ei⁹ falsatorem eū ꝓclamauit. Ad qd̄ dictū ipe exꝑgefactus pedib⁹ calciatus. cum faciē suam aqua lauaret accersita cōiuge cepit ei explanare qd̄ in somnis vidisset. Ut aūt ꝑuentum est ad hoc qualiter ipse martir nasum ei⁹ tenens falsatorē eē vocauit extenta manu sua nasum suū cepit. ⁊ statim nasus (quia in vase quo aqua erat de manibus eius defluebat) cecidit. Qui nimiū territ⁹ ad pallaciū quo ipa die ꝑ ꝑfata silua deberet ire distulit. nec tñ hoc supplicio coercit⁹ insuper ob suꝑbie fastū aureū sibi nasū fabricare carhenul'qꝫ aureis aptare conatus est. Quē iterū sanct⁹ quintin⁹ visu admonuit dicens. Nonne tibi naturalem nasum abstuli vt te omnibus mon

fratrem falsum testimonium dixisse. et
nunc ob supbiam ausus es aurum sup-
ponere nasum. Uade nunc et pijce illū
abs te et cūctis innotescere stude te fal
sum testimonium ꝓtulisse. Ob inditiū
ergo fidei nasus ipse ab auro multis di
ebus ad memoriam futuroꝝ ibidez ser-
uatus mansit. Quarto est periculosū
ꝓpter pene ralionem. Ideo dicit Deu
tro. xix. Cumqꝫ diligentissime pscrutan
tes inuenerit falsum testem contra fra-
trem suum falsum dixisse testimonium
reddant ei sicut fratri suo facere cogita
uit. Idem patet Dañ. xix. de illis duo-
bus testibus falsis susannam accusanti
bus quos daniel deprehēdit falsos fu-
isse. et sic eos interfecit cuius exemplū
etiā legit in cronica imꝑatoꝝ de Otto
ne tercio qui habuit vxorem pulcraȝ ꝫ
lasciuam et impudicā. que quendam co
mitem nobilem vt sibi in adulterio cō-
misceretur istigauit. Qui tale nephas
recusauit dicens se omino nō velle tho
rum dñi sui imꝑatoris maculare. Qua-
re indignata fuit ꝯtra eum regina: et ac
cusabat eum corā imꝑatore: quō ipsam
voluisset violenter oppressisse et hāc ac
cusationem ꝓbauit falsis testibus. Cō
motus imperator contra comitem ipm
iussit decollari non obstante quacunqꝫ
cōtradictione. Tempore vero decolla-
tionis vocauit comes ad se vxorem suā
legitimam dicens. Ecce vxor mea ꝑdi-
lecta innocens hui⁹ criminis sum. Sed
mō caput meū tollas coram rege. et de
bes facere expurgationē in igne. et meā
corā omībus declarare innocentiā. qa
nūqꝫ ꝯtraxi cū aliqua adulterij maculā
Et sic cum ipsa ciulatu: corpus eius su
stulit: et diligenter custodiuit. Factoqꝫ
interuallo tpis imperator otto cōstitu-
it diem iudiciariā in qua voluit redde-
re vnicuiqꝫ iusticiam suā. Occurrebat
autez vxor comitis implorando iustici
am imꝑatoris dicēs. Serenissime pn-
ceps quid est illi faciendum qui iniuste
ꝯdēnat et occidit ꝓximuȝ. Cui imꝑator
rñdit. Talis re⁹ē mortis. cui vidua Tu
es ille q̄ iniuste occidisti maritū meū: ec-
ce caput innocēt occisi. Qd̄ ꝓbabo si i
igne maneat illesū: et ego sitr maneo il
lesa. Et imꝑator stupefact⁹ expurgatio
nē vidue admisit: et copiosū ignē para-
ri fecit. i q̄ ipa vidua vna cū capite viri
sui illesa pmāsit. Tūc multū iportunis
ꝑcib⁹ instabat et mortē imꝑatorꝭ postu
labat. Uidēs imꝑator q̄ via iuris mor-
tē decliuare nō poterat. iducias. xviij.
dieꝝ petijt. Interim imꝑator causā co-
mitꝭ occisi diligēter pscrutabat. et comi
tem innocentē et imperatricē reaȝ mor
tis inuenit. Tūc ipam publice igne cō-
bussit. et etiā falsos testes cū ea: et vxorē
comitis multis munerib⁹ ditauit. atqꝫ
territoriū eiusdem comitis quatuor va
lidissimis castris ampliauit. Quinto
ē ꝑiculosū ꝓpt eternā dānationē nisi le
so satisfecerint. vtz. puer. xix. Testꝭ fal-
sus nō erit ipunit⁹ Et puer. xxij. Testꝭ
mēdax ꝑibit ā ꝑplo meo. Quarto pec
cāt ꝯ h idē aduocat⁹ falsā sniam defēdē
do Cōtra quē scribit puer. xvij. Qui iu
stificat impiū et ꝯdēnat iustū vterqꝫ ab-
ominabilis est apud deū. Quod fit aut
ex cupiditatis auaricia etc. Multi ei ꝓ
pter lucrū dicunt bonū malū et malum
bonū. Cōtra q̄s Isa. v. Ve q̄ iustifica-
tis impiū ꝓ muneribus et iusticiā iusti
aufertis ab eo. Scd̄o fit ex certa sciētia
Multi ei bñ sciūt causam eē iniustaȝ ꝓ
q̄ aduocāt. ꝫ vel ex carnali affectioe aut
amicicie copulatione sciēter in tali cau
sa patrocinium prestant. Qui iuste iraȝ
domini merentur Juxta illud. j. Para
lippom. xix. Impio prebes auxilium et
his qui oderūt dñm: amicicia iungerꝭ.
Idcirco irā dñi merebaris. Tercio ex
quadā inani glia. Multi eñ cupiētes
videri ꝑiti in iure: et famosi haberi i po
pulo iniustā causā defendendā assumūt

nõ curāt damnū alteri⁹ gtis. Tales te‑nent restituere totū damnum qđ altera ps incurrit ꝑpter eoꝝ auxiliū. Si vero facerēt ex ignorantia. essent aliq̃ mō ex‑cusandi. sed q2 faciūt ex auaricia aut su‑pbia vendunt dyabolo linguā suā et si militer animā. De qbus frequēter visū est ꝙ in extremis tam voce q̃ lingua ꝑ uant. Cuius rō est. q2 nō est iustū ꝙ ali quis vendat alteri aliqđ. ⁊ idem retine at sibi. Isti aduocati iniusti suā vocem ⁊ facundiā alijs vendiderunt false alle‑gando ꝯtra ꝯscientiā defendendo: ma‑liciose obijciendo ⁊ cautelose suggerē‑do. Ideo iustū ē qñ in summa necessita te indigent voce ꝙ ea ꝑuentur. Unde Isid. in quadā eplā ait. Uidi inqͣt mor‑bū incurabilē ad quē curandū nō inue‑niebat medicus: ſ3 nūq̃ inueni causam a deo deperditā qñ ad eam tuendā iue‑niretur aduocatus. Isti peiores sūt q̃ meretrices q̃ vendūt vilissimā partem sui corpis. isti vero honestissimā. s. lin‑guā ⁊ os. Tales assimilantur lingue: q̄ est in statera. q̃ semp ad minimum pon dus facit motū: ⁊ se inclinat ad partem grauiorem. Ita isti qualitercūq3 sit de veritate ad illā partē inclinat q̃ iu dan‑do pecunia ē magis ponderosa. Et đ q̄ libet tali dicit in ps. Mēdaces filij ho minū in stateris ⁊c. Etiā ꝯpari possunt illis cherubyn: q̄ tenet flameū gladiu3. atq3 versatilē ad impediēdū reditū ho minis in paradysum Gene. iij. Reuera isti aduocati mali habēt flameū gladiū quia lingua eoꝝ gladius acutus. et est valde versatilis. q2 defacili verti pt ꝯ vi tatē. ⁊ ꝓ vitate. Cherubyn ei interꝑtat plenitudo sciētie. q2 isti dicunt sapien‑tissimi apud vulgares ad custodiēdū li gni vite viā sc3 ne aliqs accedat ad xp3 q̃ ē lignū vite. q2 ipi falsa ꝓcurant: mri monia disiungūt. ecclesias spoliant. in‑nocētes excōmunicāt. symoniacos de‑fendunt. Unde quidam vidit nerone3

in ipsā apud inferos balneantem mini‑stri verovndiq3 aurū bulliētes i oa ei⁹ ⁊ circa eu3 infundebāt. Cūq3 vo vidisset vnā cohortem aduocatoꝝ clamabat di cens. O venale genus hominu3. aduo‑cati amici mei accedite huc ⁊ balneam ni in vase isto. Adhuc loc⁹ super ē quē ꝓ vobis seruaui. Tales cū deberent eē sicut stelle fixe cum motu firmamēti. id est veritatis Dā. ꝓuerbi. xxj. Labiū ve ritatis firmū est in ppetuum. Sed cer‑te ꝓ maiori parte hominis inueniunt erratice. quia mouētur duplici motu s. cōtra veritatem ꝑpter munera. ⁊ quan doq3 cum veritate ducti ꝯscientia. Du bitatur vtrū clericus potest esse aduo‑catus. Rńdetur. ꝙ hoc potest fieri du‑pliciter. Aut coza3 iudice seculari. ⁊ sic nullo mō licet. ꝗa dicit extra de postu. c. Clerici in subdyaconatu ⁊ supra corā seculari iudice adu ocati fieri ñ ꝑsumāt. Dicitur ibidem clericus si fecerit ꝯtra ecclesiā in qua est bñficiatus est tāq3 in gratus beneficio spoliādus. Sed đ ve‑rū est nisi ꝓpriam causam vel eoꝝ eccle sie ꝓsequāt. Aut tale officiū assumant ꝓ miserabilibus psonis. Secūdo đ fie ri pōt corā spūali iudice. ⁊ sic pt eē ad‑uocatus quia est officium pietatis De quo Job se commendabat dicens. sciliꝫ cet. c. xxix. Pater eram pauper. ⁊ cau‑sam quā nesciebam diligentissime inue stigabā. Conterebā molas iniq: ⁊ đ dē‑tibus illius auferebā ꝑdam. Et sic pōt fieri sine peccato seruatis quatuoꝛ con ditionibus. Primo ꝙ diuinum offici‑um cui deseruit per talem aduocatio‑nem nullo modo impediatur. Secūdo qñ talis aduocatō fiat sine lite ⁊ clamo re ⁊ nimio ardore tpalis lucri exerceat Tercio ꝙ nullū negocium seculare i ta li aduocatiōe assumatur. Quarto ꝙ de licencia superioris tale officium exer‑ceatur. hec aug⁹. de anchona in summa de ecclīastica ptāte. q. cxj. ar. j. Secūdo

dubitat vtrū oēs layci indifferenter abſq; petō ad officiū aduocationis pñt admitti. Rñt ibidē ar. ij. q; aduocati dñt i ſe habere dnqz. Primo dñt hēe in intellectu ſciam. Et ergo pueri ſtulti z furioſi repellunt ab aduocatiōe q; ꝯſtat eos ſcia z cognitiōe carere. Sedo vt habeant in affectu cōſtantiā. Et ergo mulieres ſicut nō admittunt ad pdicatiōem ſic nō debent admitti ad inuocandum. Magis eñ ex ipaꝝ colloquio hñt ꝓuocare ad luxuriā ꝙ̄ ad iuſticiā. Tercio debent in allegatiōe hēe eloqntiam z ſic ſurdi z muti arcent ab aduocatōe Quarto in rñſione clementiā. z ſic precio pugnantes cū beſtijs vel infames ſeu criminoſi ab aduocatiōe repelluntur Quinto in executione liberā ſniam ſic ſerui q̄ habent dñm z nō ſunt ſui iuris ad aduocationē nō admittunt. Nā ꝓpter ſcientiā aduocati nō decipiuntur. ꝓpter cōſtantiā nō peruertunt: ꝓpter eloquentiā nō ꝯfundunt: ꝓpt clementiam nō iraſcunt: ꝓpter liberam ſententiam non repelluntur.

Nō falſum teſtimoniū dices.

Ecundo peccāt

cōtra illud pceptū mēdaces ſeu mendaciū ꝓferentes qd̄ p3 ꝑ diffinitiōnē mendaciū quā ponit mgr̄ ſentē. li. iij. diſt. xviij. ex vbis bti aug⁹. z ponit xxij. q. ij. §. ille ꝗ dicit q̄ mēdaciū ē falſa ſignificatō vocis cū intentiōe fallendi. ſm qd̄ dicit btūs aug. xv. li. de trinitate. Verbū qd̄ foris ſonat ē ſignū verbi qd̄ int⁹latet. z etiā ipi⁹ rei exteri⁹ exiſtentis. Habet ꝗ vbum triplicē cōpatiōnē. ſ. vnā ad rē ſignificatā z aliā ad ꝓferentē: terciā ad audientē. Nā ad rem ſignificatā hāc ꝯpatiōnē h3. vt rē ſicut vere ē ſic vere ſignificare valeam⁹. Ad ꝓferentē vo h3 hanc cōpatiōnē. vt affectum nr̄m z cōceptū vere ſicut eſt. alteri exprimam⁹. S3 ad audientē ſic ꝯpatur vt mentē ei⁹ ꝑ ſigna ad veritatē cognitiōis excitem⁹. Dis aūt mentiēs iſta triplici vtilitate vbum ſuū priuare intendit. Nā intendit ſignificare rem aliter quā ſit. z exprimere ei⁹ ꝯtrariū qd̄ in animo ſentit. z ad falſum excitare aiam ei⁹ q audit. ſ. nō ꝑt vbum hoīs carere vera rei ſignificatiōe: z loqntis vera expreſſiōe: z audientis vera informatiōe abſq; ꝑctō. Cū apl's dicat. Loqmini veritatē vnuſqſq; cū ꝓximo ſuo qm ſum⁹ inuicē mēbra. Jō dicit mgr̄ ſenten. vbi ſupra. Verba eñ nō ſūt inſtituta vt homines per ea ſibiīuicē fallant: ſ3 vt homines ꝑ ea in alteri⁹ noticiā ſuas cogitatiōes ferant. Verbis ergo vti ad falla ciā: nō a d qd̄ ſunt inſtituta pctm̄ eſt. h ille. Ergo ꝺ mentiri qſi cōtra mentem ire. S3 aliter eſt de illo q̄ dicit falſū qd̄ putat verū z iſte nō mentit. Jō dic magiſter ibidē. Nemo ſane mentis iudicand⁹ eſt q̄ dicit falſum qd̄ putat verū: q; qntū in ipſo eſt nō fallit ipſe ſed fallitur. Et ecotrario ille mentit qntū eſt in ipo q̄ dicit veꝝ qd̄ putat falſū. Qtū eñ ad aim ei⁹ attinet. q; h nō dicit qd̄ ſentit. Quis verū nō inueniat qd̄ dicit Nec vllo mō liber e ſt a mendacio: q; ore neſciēs verū loquit. Hec aug. z ponunt ei⁹ vba. xxij. q. ij. c. is aūt. Illud aūt mendaciū fit ſpecialiꝰ dnqz modis ſc3. Veritatē ſubticendo. Cū ore mendaciū ꝓferendo. Cū deſiderio audiendo. Aut mendaciū ſcribendo. Aut mēdacium defendendo. De pmo dicit extra de crimine falſi. c. ſ. Vtercs reus eſt. z q̄ veritatē occultat z q̄ mendaciū dicit. Qd̄ intelligit de teſte i iudicio requiſito: vt3. xj. q. iij. c. Quiſqs metu cuiuſlibet poteſtatis veritatē occultat irā dei ſup ſe ꝓuocat. q; magis timet hoīnē ꝙ̄ deū. Et poſt pauca. Vterqz reus eſt z q̄ veritatem occultat z q̄ mendacium dicit. quia ille ꝓdeſſe non vult et iſte nocere deſiderat. Hec ibi. Qd̄ pōt

fieri trib⁹ modis ẽm hylariũ sup math. Primo humana timiditate. Vñ dicit glosa sup illo ṽbo. Nõ abscondi miam tuã ⁊ veritatẽ tuã a ꝯsilio multo. Et ꝙ ꝓpter multos ꝯsilantes ⁊ timorẽ incu tientes veritas tacẽda nõ est. exemplo aplõꝝ. qb⁹ ꝓhibuerũt iudei ne ampli⁹ loquerent̃ in noĩe illo. Rñderũt. Magis oportet obedire dõ ꝙ̃ hoib⁹. Scdo ꝙ nõ fiat pecunie auiditate sicut custodes veritatẽ resurrectõis celauerũt auiditate pecunie. Sup q̃ hylari⁹ dic̃. ꝙ resurrectiõis silentiũ emit̃ ⁊ mẽdaciũ furti argẽto cõpat̃: qñ cupiditate pecunie ⁊ honore seculi veritas denegat̃. Tercio nõ diuine glĩe taciturnitate. Non dicere veritatẽ qñ q̃s tenet̃ eam dicere redundat in derogatione dei. qꝛ de⁹ veritas est. vñ dixit Josue ad achor vt pꝫ Josue. vij. Da fili glĩam deo ⁊ cõfitere veritatẽ. De his trib⁹ dꝛ. iij. q. ij. c. accusatores. ꝙ tria solent impedire veritatẽ vidꝫ. carnalis amor timor atqꝫ auaricia. Dubitat̃ vtrũ p̃dicatores sine pctõ pñt tacere scelera ppl̃i. Rñt aug. de anchona in summa de ecc̃lia. ptãte. q. cvij ar. iiij. ꝙ p̃ p̃dicatorẽ q̃dã ꝓponunt̃ tanꝙ̃ credenda. q̃dam ṽo tanꝙ̃ obseruanda ⁊ operanda. quedam sicut corrigenda. ⁊ quedam sunt ad informationem bonoꝝ moꝝ. Falsitates ergo ⁊ errores q̃ opponunt̃ credibilib⁹ ⁊ his q̃ sũt de integritate fidei ⁊ sacre scripture p̃dicator tacere nõ dꝫ. Transgressiões em̃ diuinoꝝ p̃ceptoꝝ eodẽ mõ tacenda vl̃ nõ ꝓnunciãda eẽ pctã. damnosa pestis ẽ. In ꝑsona taliũ scribit̃ trenoꝝ. ij. Prophete tui viderũt tibi falsa. ⁊ nõ aperiebant iniq̃tatẽ tuã. Jõ dꝛ extra de reg. iuris. Utili⁹ scandalũ nasci ꝑmittit̃ ꝙ̃ veritas relinquat̃. Et loquit̃ ibi de veritate vite ⁊ iusticie: non doctrine. Sꝫ illa q̃ sunt ꝯ bonoꝝ morũ informationes corrigenda ꝓpter vitationẽ. qñqꝫ maioris mali: ⁊ ne auditores qñqꝫ peiores fiant sunt dissimulanda. Jõ dicit grego. ⁊ ponunt̃ eius ṽba di. Aliqui suo ingenio relinquendi sunt ne forte peiores fiant si a tali cõsuetudine ꝓhibeant̃. Jõ ꝓpha dicit. Silui a bonis. Et seq̃t̃. Et dolor me⁹ renouat⁹ est. Idẽ patꝫ in ca. xxij. q. ij. cũ ergo. Scdo mõ hꝫ fieri mẽdaciũ ꝓferendo. De quo eccl̃i. vij. Noli amare mẽdaciũ. Et post in codẽ. Noli mẽtiri oẽ mẽdaciũ. Illud viciũ ẽ maxime fugiendũ. qꝛ ẽ demõis imitatiuũ

Est falsitatis significatiuũ.

Est anime intoxicatiuum.

Est fidei exclusiuum

Est prauitatis excessiuum

Est anime humane damnatiuũ.

Primo est demonis imitatiuum. qꝛ de dyabolo legit̃ Joh. viij. Mendax est ⁊ pater ei⁹. qꝛ ip̃e fuit p̃m⁹ mendax qñ dixit p̃mis parentib⁹. Neq̃ꝙ̃ moriemini: ſꝫ eritis sicut dij scientes bonũ ⁊ malum Tales mendosi sunt dyaboli imitatores qb⁹ merito dicere possem⁹ illõ ioh. viij. vos ex p̃re dyabolo estis ⁊ desideria p̃ris vestri vultis implere. Sũt em̃ moralit̃ loq̃ndo adinuicem commixta duo regna. s. regnũ xp̃i ⁊ regnũ dyaboli. Sic ista dĩnt in legib⁹ sic dr̃ũt in idiomate. Nam idioma regni celestis est veritas dicente ps̃. Dñe in celo mia tua ⁊ veritas vsqꝫ ad nubes. Idioma ṽo regni terrestris qð est regnũ dyaboli est falsitas. Vñ osee. iiij. Nõ est veritas nõ est mia nõ est scia dei in terra. ſꝫ maledictũ homicidiũ: mendaciũ: furtũ ⁊ adulterium inundauerunt. Si ergo homo velit perpendere ad quod regnum pertineat: videat cui regno in idiomate cõcordat. Nam qui gallicum loquit̃ gallicus est. qui teutonicum teutonicus est quia sic arguebant ꝯtra petrum ꝙ esset galileus Math. xxviij. Vere tu ex illis es. Nam ⁊ loquela tua manifestum te facit. Narratur in hystorijs ꝙ cum Guilhelmus dux normandie regnum

Anglie acquisiuisset: deliberauit quomodo saxonicam linguā posset destruere et angliā et normandiā in ydeomate concordare et ordinauit q nullus in curia regis placitaret nisi in gallico et iterū q̄libet puer ponēdus ad lr̄as addiscēdū addisceret gallicū et post gallicū latinū. Isto mō moralit̄ p̄nceps huius mundi dyabolus ē vt p3 Joh. xvj. Princeps hui9 mundi iam iudicatus est. ydeoma suum p̄prium est mendaciū et falsitas vt pat3 Joh: viij. Cum loquit̄ mendaciu3 ex p̄prijs loq̄tur. Ut igit̄ concordet mundū cu3 p̄uincia infernali in ydeomate suo et destruat ydeoma x̄pi quod est veritas: ordinauit q om̄ia secularia in cōuentionibus et mercationib9 vtant̄ mēdacijs et hoc in palatio regis. quia faciunt de domo dei speluncam latronum. Etem̄ puer docēdus p̄mo addiscit gallicū. i. p̄mo in seculo applicat̄ addiscit mendaciū. Secundo mendaciu3 est falsitatis significatiuū. qd̄ patet p diffinitionē mendacij. q2 mendacium est falsa significatio vocis cū intentiōe fallēdi. et signū est q ē falsus homo qui mēdax est. Ideo dī Eccl. xx. Lapsus false lingue q̄si in pauimento cadit. Ideo dicit Aristo. in eth. q2 plus peccat q̄ falsificat sermonē q̄3 monetā. Ideo quantū p̄ualet denari9 bonus denario falso tantū p̄ualet homo verax homini falso. Ʒ vnus bonus denarius valet centū falsos. Sic vnus verus hō valet centum mēdates. Quis ē em̄ q̄ nō vellet habere bonos denarios p falsis denarijs Ʒ de seip̄is nō dolēt quādo se miseri inueniunt falsos. Dubitatur vtrū om̄e mendaciū sit peccatū. R̄n̄t aug. in li. de mēdacio. et ponūt̄ ei9 v̄ba. xxij. q. ij. c. j. i fine. Quisq3 aūt inq̄t aliqd̄ gen9 mendacij putauerit q peccatum nō sit decipit seip̄m turpit̄. Et ifra in. c. Mihi autē absurdum nō eē videt̄ om̄e q̄dem mendaciū eē peccatū. Ideo dicit Aristo. in iiij. Ethi. s̄m semetip̄m aūt mendaciu3 prauū et fugiendum est: verū autem et bonū laudabile. Ideo dicit sanct9 tho. sc̄da se. q. cx. Item Eccl. vij. Noli velle mentiri omne mendaciū. Quare: quia malū est q aliquis significet voce: id quod nō habet mēte. Secundo dubitatur quādo est mortale et quādo veniale R̄ndetur q triplex ē mendaciū. s. p̄nciosum id est damnabile. officiosum id ē vtile. et iocosu3. quod dicitur in ioco vl̄ sociali modo: non respectu cuiuscunq3 rei sed respectu rei iocose. Dicit. s. tho. vbi s̄. in. iij. senten. q solum mendaciū p̄niciosum est peccatū mortale q2 contrariatur charitati dei et p̄ximi. Sed officiosum et iocosum s̄m se sunt venialia. Sed aug9. in li. mendacioꝝ. et ponūtur eius verba. xxij. q. ij. ca. Primū. ponit octo gn̄a mēdacioꝝ et tāto mai9 ē pctm̄ q̄nto magis appropinq̄t ad p̄mū. et tanto min9 ē peccatū quāto magis recedit a p̄. Primū est capitale mendacium et longe fugiendum. quod fit in doctrina religionis. Glosa dicit ibidem. vt si quis diceret x̄p̄m non esse passu3: sicut q̄dam stulti faciunt vt videantur sapiētes. loquūtur contra articulos fidei. Contra quos dicitur Job. xiij. Nunquid deus indiget vestro mendacio. Secundū est vt cum quis aliu3 ledit iniuste quod tale est. vt nulli prosit et obsit alicui. quod fit cū q̄s detrahit alicui sctō viro et hec detractio nulli prodest. aut mendaciu3 falsi testis. Ista sunt mortalia peccata quia sunt contra charitatem proximi. Tercium est quod prosit alicui ita vt obsit alteri vt mendacium testis in causa pecuniaria. vt si quis dicat aliquem debere alicui decem solidos damnum est danti et proficuū recipienti. Hoc ē mortale peccatum. quia ē contra charitatē dei. Quartu3 ē qd̄ fit solum mentiendi fallendiq3 cupiditate et h̄ ē mendacium sicut faciunt adulatores ad hoc vt pla-

ceāt. Quintū ē qḋ fit placē di cupidita
te de suaui eloq̄o. his oībꝰ penitꝰ exul-
tatis atq̄ reiectis seq̄tur sextū genꝰ qḋ
nulli obest ⁊ ꝓdest alicui. veluti si quis
piā pecuniā alicuꝰ iniuste tollendā sci
ens vbi sit nescire se mētiť. ⁊ h̄ ē venia-
le sicut ⁊ sequētia vt dicit glo. ibidem.
Septimū est qḋ nulli obest ⁊ ꝓdest ali
cui. velut si volēs ad mortē quesitū ho
minē ꝑdere mētiatur Et hoc nō differt
a sexto nisi in subiectiōe exēpli. Octa-
uū ē qḋ nulli obest. ⁊ ad h̄ ꝓdest vt ab i
mūdicia corꝑali aliquē tueať. vt si volē-
ti ꝯcūbere cū soluta dicā eā eē ꝯiugatā.
Sed si oīe mendaciū ē peccatū mor-
tale q̄d tūc dicendū ē de sanctis p̄rībꝰ
q̄ tamē mentiti fuerūt scȝ abraā qui di-
xit regi abymelech ꝙ sara eēt soror sua
vtȝ Geñ. xx. Jacob dixit ad patrē suū.
Ego sum p̄mogenitꝰ tuꝰ esau Geñ. xxv
Et iudith mētita ē: qñ dixit ad holofer
nē se fugere a facie hebreoꝝ quia noue
tat eos dādos assyrijs in ꝑdatione ⁊c̄.
Itē apl's videť mētitus fuisse qñ dixit.
Nesciebā eū fuisse p̄ncipem sacerdotū
Itē nullū mendaciū remunerať: ƺ mē-
daciū meretricū fuit remuneratū vt pȝ
Exo. j. Quia dr̄ ibidē ꝙ deꝰ edificauit
eis domos terreas. R̄ndit Nico. de ly
ra. sup Geñ. c. xxv. dicens. Nō videtur
mihi magna necessitas excusandi p̄res
veteris testamenti a mēdacio: ⁊ maxie
officioso. q̄ certū ē ꝙ apl'i fuerūt mul-
to ꝑfectiores eis ⁊ tñ nō fuerūt immu-
nes a pctō veniali. Jō dicit Johēs in
Canonica p̄ma. Si dixerimus ꝙ pecca
tum nō habemus n[illegible]
mus ⁊ veritas in nol[illegible]
tominꝰ patres vet[illegible]
imunes a pctō veniali. Etiā plures eo-
rū leguntur peccasse mortaliter. sicut da-
uid in adulterio ⁊ homicidio. Et etiaȝ
patriarche ex odio ⁊ inuidia vendide-
runt ioseph. quia accusabat eos apḋ pa
trem crimine pessimo. Sed augustinꝰ
excusat abraham ⁊ ponitur eius verba
xxij. q. ij. c. Queritur. Veritatem inq̄t
voluit celari: non mendacium dici. So
rorē eñ eius dicit quia filia p̄ris sui erat
Ideo excusabat se de mēdacio Geneś
xx. dicēs. Soror mea est filia patris mei
⁊ non matris mee. q̄ ipa erat filia aram
fratris sui: ⁊ sic ꝑ ꝯsequens etiam iuste
dicebať filia Thare qui fuit pater Ab-
rae quia filij filioꝝ dicunť filij auorum.
Sic licite potest q̄s veritateȝ prudēter
celare sub aliqua dissimulatione: ⁊ non
mendaciū dicere opter. Et iacob excu-
sat ibidē Augꝰ vbi s̄. dicēs: ꝙ iacob di-
cēdo se eē esau p̄mogenitū nō est men-
titus nō eñ dixit se p̄mogenitū nascē-
do. ƺ ius p̄mogeniture illo vidēte rite
adeundo. Sic ⁊ xp̄s Johēm dixit he-
liam eē: nō in ꝑsona ƺ imitatione virtu-
tis. Erat ergo iacob Esau nō nascendo
ƺ emptione p̄mogenitoꝝ in p̄mogeni-
tū trāscundo. De Judith r̄ndit tho. di
cēs. ꝙ v̄ba eius aliquā veritatē habent
figuraliť ⁊ ꝓphetice ⁊ s̄m intellectū mi
sticū Uel potest dici ꝙ laudať Judith
nō q̄ mentita est holoferni ƺ ꝓpť affe-
ctum quē habuit ad salutē ppl'i. ꝓ q̄ pe-
riculꝭ se exposuit. Sic etiā excusať pau-
lus q̄ ꝓphetice loquebať dicēs. Nesci-
ebam te p̄ncipē sacerdotū. i. scio sacer-
dotiū iudeoꝝ eē reprobatū a deo. Sic
etiā mendaciū obstetricū pōt ꝯsidera-
ri q̄ ad effectum beniuolētie in iudeos
⁊ q̄tū ad reuerentiā diuini timoris. Et
sic debetur eis remuneratio tēporalis:
quia scriptum est ꝙ deus edificauit eis
domos. id est dedit eis bona tempora
lia. Alio modo consideratur q̄tū ad ef
fectum exteriorem mendacij. ⁊ sic non
fuit remuneratū. Huic concordat tho
mae scḋa scḋe. q. cx. ar. iij. Ex his enim
patet ꝙ mendacium semꝑ ē peccatum:
aut mortale aut veniale. Dicit tñ Glo.
super illud. c. ne q̄s arbitretur. xxij. q ij.
ꝙ mendaciuȝ malignitatis est omnibꝰ.

mortale. Jocositatis vbi nemo leditur nō est mortale pctm̄. Benignitatis siue pietatis q̄ sit pro salute alicui⁹. De illo dicit q̄ mortale est perfectis: veniale imperfectis. Tercio mēdaciū est anime intoxicatiuū. Sap. j. Os qd̄ mentitur occidit animā. Ideo est quasi quoddā venenū animā intoxicās. Mirū est q̄ miseri homies nō timēt quādo illud venenū in ore sentiūt cū hoc sit peius q̄ venenū materiale quod occidit corpus. Sed per illud anima que est nobilior omni corpore. In cuius signū qn̄ dyabolus voluit mētiri ⁊ hominē occidere in corpe ⁊ anima. apparuit in figura venenosi aialis. scz serpentis: quia omis mendosus venenū dyaboli habet in lingua intoxicans hominē in aia ⁊ aliquādo etiā in corpe. Cuius exēpluz legit in vita sancti Juliani. q̄ fuit qdā Julianus nomie frater beati Julij. Hi duo fratres ad beatū Theodosiū impatorem xp̄ianissimū venerūt. petētes vt templa ydolorū vbicunq̄ inuenirēt destruerent ⁊ templa xp̄i edificarēt. Qd̄ impator libenter faciēs scripsit vt oēs debeant eis obedire. ⁊ eos in omnibus sub pena capitis adiuuare. Cunq̄ btūs Julianus ⁊ Julius in loco qui dicitur gaudianū ecclesiā fabricarēt: ⁊ cuncti transeūtes eos in opere ob ipius imperatoris imperiū adiuuarēt. Contigit q̄ quidā cū carro inde transitum facerēt. Qui dixerunt ad inuicem. Quam excusationē pretendere poterimus vt liberi trāseamus ⁊ in illo opere non occupemur. Dixeruntq̄. Venite proijciam⁹ vnū ex nobis in plaustrū supinū: ⁊ cuz pannis cooperiamus eum. Dicemusq̄ q̄ hominē mortuū i vehiculo habem⁹ ⁊ sic libere transire poterim⁹. Arripientes hominē viuum in plaustris proiecerūt. eiq̄ dixerūt. Tu sile ⁊ oculos claude: ⁊ quousq̄ transierim⁹ quasi mortuus iaceas. Cū aūt hoiem tanq̄ mortuū coopuissent ⁊ vsq̄ ad famulos dei Julianū ⁊ Juliū venissent: dixerūt eis serui dei. Filioli parump subsistite ⁊ nos in ope hoc iuuate. Qui dixerūt ei. Nō possum⁹ hic stare: qm̄ hoiem mortuū in plaustro habem⁹. Quib⁹ sctūs iulian⁹ ⁊ iulius dixerūt. Quid ita mētimini filioli mei. Et illi. Nō mētimur dn̄i: sꝫ sic est vt loqmur. Sctūs iulian⁹ dixit. Fm veritatē dei vri ita vobis cōtingat. Et illi boues pungētes ptransierūt. Cūq̄ pcul ptrāsissent accedētes carrū collegā suū vocāt cū noie suo dicētes. Surge ⁊ stimula boues vt celerius transeamus. Cū aūt nullaten⁹ se moueret. cuz pulsare ceperūt dicentes. Vt qd̄ deliras. Sꝫ cū ille nullaten⁹ rn̄deret accedentes ad eū discooperuerūt eū ⁊ mortuū inuenerūt. tātusq̄ timor ipos ⁊ ceteros inuasit: vt nullus decetero famulis dei mētiri auderet. Quarto mendaciū est fidei exclusiuū. Vn̄ Hierony. Mendaces faciūt vt nec vera dicētib⁹ credat. Jō inuēta sunt publica iuramēta sigilla ⁊ fideiussores. qr hoibus mendosis nō creditur. Vn̄ saluator nr̄ dixit Math. v. Sit sermo vester est est. nō nō Qd̄ aūt ampli⁹ est a malo est. i. ab incredulitate hoim. Jō salomō petijt a deo pverb. xxx. Vanitatē ⁊ vba mēdacij longe fac a me. Incredulitas aūt insurgit ex tribus. s. ex pte loqntis ex pte veritatis inuēntis: ⁊ ex pte suscipiētis. Prio ex pte psone loquētis. qn̄ eni est mēdosa ⁊ nō verax. talibus nō credit non solū qn̄ mentiunt. sed etiā quādo verū dicūt. De talib⁹ [illegible] Abacuc. j. Nemo credit cū narrabit. Et pverb. x. Qui innitit mēdacijs hic [illegible] ventos. qr nō credit in quibuscūq̄ ⁊ q̄ntumcūq̄ veris. Et ista est causa q̄re reperti sunt fideiussores. publica instrumēta. iuramēta. pignora: vt scz fide publica credatur Et sic merito dicere possumus cū propheta. Diminute sunt veritates a filijs

bolm. Scdo 9tingit ex pte veritatis im-
minētis qñ veritas excedit facultatē in
tellectus creati. vt q̄ nō credit: nisi qd
pōt rōne cōphēdere. vt si qs vellet vni-
co rustico psuadere q sol ēēt octies ma
ior q̄ tota terra: non crederet. Narrat
de quodam rege q̄ dixit ioculatori suo.
Inuenias mihi magnū mendaciū. Et
di indit ioculator q q̄dā sagittator pcus
sit fortiter ceruū vnū z intrauit sagitta
p pedē dexterū posteriorē z exiuit per
aurē dexteram. Cui rex ait. Hoc est ma
gnū mendaciū qm est impossibile q sa
gitta intret p pedez dexterū vt exeat p
aurē. Rñdit quidam alius. Certe nō est
mendaciū. hoc est veritas cū ceruus il
le cū pede dextro fricaret aurē dexterā
sagitta sm pedē oppositū auri percu-
tiens ptrāsiuit ipam aurē. Tercio mō
venit ex parte suscipientis. puta si ali-
quis detineat passione amoris vel etiā
odij. nō faciliter credit loquēti de ami-
co suo vel inimico bonū aut malū sicut
narrat valerius. Cū quidā deferret pla
toni zenocratē discipulū suū multa cō-
tra eū obprobria dixisse noluit credere
Et crimianor ait. Cur nō crederet. Rñt
nō esse credibile vt quē tm ipe amaue-
rat q ab eo non reamaret. Similr qui
odit aliquē nō credit bonū qd ab eo au
dit etiā si verum sit. Ideo iudei de xpo
scripta et dicta putāt oia esse mēdacia.
qz ipsi odiūt eū. Quinto est prauitas
excessuum. vñ Eccl. xx. Potius fur est
q̄ assiduitas viri mēdacis. Rō est quia
fur nocet corpi. Ille vo q̄ mētit nocet
aie. Fur rapit tpalia: mendax famā que
melior est q̄ thesauri magni. Jō dr. vj.
q. j. c. debitores. Sunt quidā q̄ doctorū
vitā moresqz corrūpunt: q̄ q̄ ibas alio-
rū pdiaqz diripiūt. Ipsi em que ex nos
sunt auferūt. Sed detractores q̄ intra
nos sunt auferūt. Legit de quodā qui
habuit tres filios. vnus fuit potator:
alius fur: tercius filius fuit mendosus.

Cogitās ille intra se q̄liter posset illos
tres filios cōpescē a malicijs suis ne si
bi scādalū inferrent. Potatorē g fecit
cellerariū z sic fuit saturat9 vino. scdm
scz furē fecit pcuratorē: z sic ille fuit sa
ciatus pecunia. Terciū vo filiū nō po-
terat ponere in aliqd officiū q̄ sibi plu
res guerras z rixas suscitauit q̄ omēs
alij. Jō dr Eccl. vij. Sex sunt q̄ odit de
us: z septimū detestat aia eius. s. oclos
sublimes linguā mēdacē zc. Ubi g est
vnus mēdax in domo aliq̄ ille pturbat
totā domū sicut g fur verecūdat cū de-
phendit in furto sic mēdax deberet ve-
recundari cū dephēderet in mēdacio.
Dubitat vtrū qs posset dicē mēdaciuz
ex hūilitate. Rñt Aug. in de vbis aplī
z ponit. xxij. q. ij. c. Cū hūilitatis cā mē-
tiris z si nō eras pctōr añq̄ mētirē mē-
tiēdo efficierē. Sequit vbi est talis hūi
litas ibi regnat falsitas. Sz 9 dis. viij.
c. ad ci9 dr. Bonoz mentiū ē ibi culpā
9gnoscē vbi culpa nō ē. Rñr q i genere
pt se dicē pctōrē eē qz nēo sine crimine vi
uit. S3 spēalit dicēdo aliqd pctm de se cu
ius 9riū ē vex mōralit peccat. vl vt dicit
aug. q i vno pctō mlta pñt notari pctā
Cū em qs peccat coittit hōicidiū occi
dēdo aiaz suā. cōmittit furtū. qz se sub-
trahit deo. cōmittit adulteriū. qz rece-
dit a deo z fornicat cū dyabolo. piuriū
qz fidē i baptismo nō fuat zc. Et qd dic
in oib9 vicijs in qb9 miser hō peccare
pōt. ibi cōphendunt gña singloz z nō
singla generū. H glosa. Nō est mētien-
dū ex hūilitate neqz ex paupertate. neqz
ex ptāte nec ex senio z ātiqtate z sic q̄-
dā solēt. Uñ dixit q̄dā metrice. Aqla ca
nus z heros venator vigil amator. Ter
tres nugeruli medicus q̄stor ioculator.
Wis in his pmis medijs decet est op9
finis. Primus est aqla q̄ remote volat z
ambulat p alienas terras z multa glat
se vidisse vt sciens apparet. q̄ cōiter mē
dacia sunt. Scds est can9. i. antiqu9 zq

senes multa mētiunt: q̄ dicūt facta fuisse suis tp̄ib⁹. Tercius est heros. i. dñs aut miles. Nā dicit se talia magnalia fecisse i tali bello: q̄ aliqñ mīme vera sunt Illi tres mentiunt aliqñ ex potētia: qꝛ nemo pōt ɔtradicere. Quart⁹ est venatoꝛ qꝛ clamat se inuenisse ferā vt letificet custodes laqueoꝝ. Quitus ē vigilatoꝛ q̄ clamat nocturno tp̄e ɔtra insidiātes. Ego video te. cū tñ nemīnē videat Sextus ē amatoꝛ. i. procax q̄ vult mrīmoniū inire ⁊ gliat se abundare in multis. ⁊ ecōtra muller facit silr: ⁊ sic vnus aliū decipit. Septim⁹ ē medicus q̄ promittit infirmis sanitatē ⁊ ɔualescētiā ꝙ tñ mīme ducit ad effectū. Octauus est questoꝛ q̄ vt extorq̄at pecuniā ⁊ alia bona hoibus ꝓmittit ꝙ suis oꝛonib⁹ vult redimere aīas parentū suoꝝ ⁊ ꝓmogenitoꝝ de purgatorio. Non⁹ est ioculatoꝛ: q̄ ꝓmittit hoibus ꝙ debent vidē vitā eternā vel aliud silr. Decim⁹ est peccatoꝛ q̄ est peioꝛ int̄ hoies. Sexto mēdaciū est aīe damnatio dicēte ps̄. Perdes oēs q̄ loquunt mendaciū. Cui⁹ exemplū pꝫ Actu. v. de anania ⁊ saphira. De q̄ Petrus ait. Nō es mētitus hoibus ſ₃ deo Audiēs hec ananias cecidit ⁊ expirauit. Nōne mortui sunt subitanea morte illi exploratores q̄s moyses miserat ad explorādū terrā ꝓmissiōis. Reuersi ṽo terruerūt ppl'm suū mēdacijs: vt Nume. xiij. ⁊. xiiij. Nō solū illi dānant q̄ dicūt mendacia. ſ₃ etiā illi q̄ libenter audiūt mēdacia ⁊ delectant in verbis mēdosis. Non sic fecit Dyogenes. de q̄ legit in vitas pħoꝝ. Cū quidā ioculatoꝛ laudasset Alexandrū ⁊ mira de co retulisset. Audiēs hec Dyogenes obturauit aures suas. Interrogatus autē cur aures clauderet. Rñdit ꝙ nō posset audire illa mēdacia: q̄ ille retulisset. Capiāt ḡ parētes inde exēpluꝫ si habeāt filios aut filias vel āncillas mēdosas. ⁊ nō audiāt coꝝ mēdacia: ſ₃ eos corrigāt ṽbis ⁊ factis. Adhuc ḡuius dānant q̄ mendaciū scribūt in cartis et libris. In q̄bus nō soli peccāt ſ₃ oēs legētes ⁊ studētes in eis. Jō dic̄ Seneca in ep̄la ad Lucilliū. Turpe est aliud loq̄ et aliud sentire: q̄nto turpi⁹ aliud q̄₃ decet scribere. Grauit etiā peccāt ꝙ alijs mēdacia sua improperāt sic̄ quidā solēt dicere. Tu mētiris: qd̄ valde inhonestuꝫ est. qñ iuuenis h̄ facit seni. mulier viro: ⁊ filius pr̄i. Adhuc ḡuius est si hō facit hoc sc̄tō viro. vñ recitat Cirillus i ep̄la ad Aug. de miracul' sc̄ti Hiero. ꝙ cū q̄dā hereticus pestifer arrianoꝝ in q̄dā disputatiōe cuidā gl'iosi Hieronymi. auctoritatē cōtra eū inducenti sua temeritate rñdit: ꝙ Hieronym⁹ mentiret: subito fuit vltiōe diuina ꝑcussus ⁊ vocē deinceps nullaten⁹ formauit. Adhuc grauius peccāt q̄ dicūt diuinā scripturam mentiri q̄ est inspirata a spūsancto.

Non falsum testimonium dices.

T Ercio peccāt cōtra illud p̄ceptū: oms̄ q̄ ꝓximū ledūt verbis iniuriosis. Et ſm Aug. hic nō solū prohibet mendaciuꝫ: sed etiā omne nocumentū: ⁊ sunt. xij. ꝑsone q̄ verbis iniuriosis ꝓximū offendūt. q̄rū p̄me sex ledūt fraternā fidelitatē. alie sex fratnā caritatē Igit tales sūt

Derisores. Susurrones.
Detractores. Traditores.
Conuiciatores. Jactatores.
Litigatores. Cōminatores.
Falsi laudatores Judicatores.
Falsi adulatores Falsi cōsiliatores.

Primi sunt derisores q̄ ledunt ꝓximū deridendo ⁊ subsannādo. de q̄bus vere dr̄. Subsannās subsannabit: deridens deridebit. Cui⁹ exemplū patet i sancto Bricio q̄ derisit sc̄m martinū q̄ postea fuit ab alio derisus: vt patꝫ in sua legenda: Vñ dicit Job ca. xij. Deridet iusti simplicitas. Nemo igit dꝫ aliū derider⁊

si cernit eũ esse defectuosuz in nã. sicut cõiter isti lasciui socij faciũt teste. Juuenali sic dicẽte. Loripedẽ rect⁹ deridet ethiopẽ albus. Dicit sctũs tho. in scd̃a scd̃e. q. Derisor videt intẽdere q̃ ille q̃ deridet erubescat. Est g̃ spẽale pctm̃ q2 hz spẽalẽ finẽ: ⁊ est pctm̃ veniale qñ defectus q̃ in alio deridet puus est. Sz est pctm̃ mortale qñ ille defect⁹ ⁊ illd̃ malum qd̃ in ludũ ⁊ risuz vertit est magnũ ⁊ tãto grauius quãto maior reuerentia debet psone q̃ illudit. Vñ grauissimum pctm̃ est deridere deũ: sicut iudei fecerũt xp̃o deinde parẽtes. deinde iustos Jd̃ micol deridẽs dauid: sterilis facta est vtz. ij. Reg. vj. Sic grauiter peccãt q̃ deridẽt paupes in vili bitu incedẽtes vtz. xxj. q. iij. c. oẽs ⁊ etiam monachos. Primo filij non dñt deridere parẽtes: ne videant imitatores cayn qui derisit prẽm suũ. ⁊ in seruitutẽ a pr̃e redactus est vt ptz Geñ. ix. Maledictus chanaã erit seru⁹ seruoꝝ fratrũ tuoꝝ. In p̃mo seruit⁹ exorts ẽ. Cõtra q̃s Prouerb. iij. Oculũ q̃ subsannat prẽz ⁊ partũ despicit matris sue suffodiãt corui decorrentibus ⁊ comedãt eũ filij aqle. A fortiori de prĩbus spũalibus exẽplo helisei pphete q̃ maledixit pueris illudentib⁹ sibi. Et egressi sunt duo vrsi de silua et lacerauerũt. xlij. pueros vtz. iiij. Reg. ij. Sic neq3 subditi dñt deridẽ p̃latos. Scd̃o mulier nõ dz deridere virũ suũ. Cui⁹ exemplũ ptz. ij. Regũ. vj. Cũ dauid saltauit añ archã qd̃ vidẽs micol derisit eũ. ppt qd̃ facta est sterilis. Tercĩo neq3 iuuenes debẽt deridere senes. Senectus eñi laudabil' nõ diuturna Sap. iiij. Ideo scribit Eccl. xxj. Fatuus in risu exaltat vocẽ suã vir aũt sapiẽs vix tacite ridebit. Est eñi senect⁹ honorãda nõ deridẽda. vñ Leui. xix. di corã cano capite ↄsurge et honora psonam senis. A fortiori nõ sunt deridendi iusti ⁊ simplices boies. Cõtra illud Job. xij. Deridet iusti simplicitas vñ dic frã. pe. de re. vtri. for. li. ij. c. iij. Nihil eñi est ridiculosius q̃ nil crebrius est q̃z ↄtẽni sapientẽ ab insanis. Sequit circa hoc vbũ spernor. Quatuor bona esse dixere aliq̃ scz spernere mundũ. spernere nullum. spernere se. ⁊ se spernere sperni. hoc tibi vltimo opus est. Sequit infra. Si a maioribus sperneris fer. Si a minoribus pate. q2 illi suo iure vtunt. Fere nãq3 cõtẽptui sunt munera maiorib⁹. Sequit Herodes miserrimus pessimusq3 boim xp̃m spernit ⁊ irrisit. Scd̃i sunt susurrones. Cõtra q̃s Leuit. xix. Non erit criminator et susurro in pplo. Susurrones deo odibiles. dicit aplus Ad Rom. j. Itẽ differẽtia int detractorẽ ⁊ susurronẽ. Nã detractor hoc facit apte q̃ susurro detrahit aut diffamat occulte et in aure. Scd̃o susurro inter amicos discordiaz seminat. Detractor vo neq3 alioꝝ bona negat vel etiã minuit. Jd̃o eñi susurratio ẽ grauius pctm̃ q̃z detractio. Aufert eñi amiciciã q̃ pemінet omnibus tpalibus. q2 sine amicis nullus põt bñ viuere. vt dicit phs. viij. ethico. Itẽ Eccl. vij. di. Amico fideli nulla est cõpatio. q2 vt ibidẽ subdit. Amicus fidelis est medicamentũ vite ⁊ illã imortalem amiciciã susurro nititur auferre. Jd̃ di Prouer. vj. Sex sunt q̃ odit de⁹ ⁊ septimũ aĩa eius detestat. s. q̃ seminat inter fratres. i. amicos discordiã. Et tales sunt filij diaboli q̃ semp nitit discordiã seminare. Cuius exemplũ ponit in speculo hysto. li. xxvj. c. xix. Cũ henricus tercius celebraret pẽthecostẽ apd̃ magunciã. paulo añ missam cũ sedilia pararet in ecclesia ortũ est iurgiũ inter cubicularios archiepi ⁊ abbatis vuldẽsis cenobij quoꝝ dñs iuxta impatorem sederet. Nã vuldẽse cenobiũ in saxonis scti galli ab antiq̃ hz puilegiũ. vt in magnis festiuitatib⁹ ad dexterã ei⁹ sedeat. Ita ventum est ad pugnã. furoreq3 per

ecclīaʒ grassante: paucissimētū sanguie inundauit. Sʒ statim epīs cōuolantibus pace int̄ reliq̄s dissidētes cōstituta templū purgatū est: ⁊ missa festiuis clamoribus est acta. Seq̄ntia aūt cātata ⁊ vltimo eiꝰ versu dicto .s. hūc diē gl'iosum fecisti. vox ab aere lapsa est. Hūc diem bellicosum ego feci. Rigētibus omibꝰ ꝓ timore Impator diligent̄ attendēs leticiā dyaboli resumpsit missam. Istud semē seminauit dyabolus ꝑ totū mūdū. Tercij sunt cōuiciatores. Contra quos Math. v. Qui dixerit fratri suo fatue: reus erit gehēne ignis Ꝙ q̄d tūc fiet in bello de illo q̄ dicit ꝓximo suo. Fur nequā traditor ribalde ⁊c̄. Hec oīa sunt signa stulticie: vtʒ ꝓuer. xx. Omēs stulti miscent̄ ꝯtumelijs. Et est dr̄ia int̄ cōuiciū ⁊ ꝯtumeliā: q̄ꝛ ꝯuiciū est qn̄ obijcit̄ alicui suus defectꝰ nālis vt dicendo. tu surdus gibbosus. mutus cecus ⁊ sic de alijs defectibꝰ. Sʒ cōtumelia vocat̄ qn̄ alicui improperant̄ pctā sua: vt dicēdo tu es fur: meretrix. ⁊ sic de alijs suoꝝ ꝓgenitoꝝ. filiꝰ furis. filiꝰ meretricis. filiꝰ ꝑsbyteri aut monachi. de illis dr̄ ꝓuer. x. Qui ꝓfert ꝯtumeliā insipiēs est. Et bn̄ insipiēs est: q̄ꝛ oꝑtet ꝙ postea neget se dixisse aliqn̄ cū iuramēto: ⁊ sic fit ꝑiurus. Secūdū est signū sug̃bie. ꝓuerb. x. vbi fuerit sug̃bia ibi ꝯtumelia dn̄abitur. Jō dic̄ Isid. in li. ethimol. ꝙ cōtumeliosus tumet v̄bis iniurie. Dubitat̄ vtrū oīs ꝯtōelia sit pctm̄ mortale. R̄n̄t sctūs tho. in se. se. q. lxxij. ar. ij. ꝙ qn̄ cōuiciū siue ꝯtūelia de sui rōne importat̄ q̄ndā dehonoratiōēʒ si intētio ꝓferētis ad h̄ iuferat̄. vt aliq̄s ꝑ v̄ba q̄ ꝓfert honorē alteriꝰ auferat: h̄ est pctm̄ mortale. ⁊ nō ē minꝰ q̄ꝫ furtū vl' rapīa. Nō em̄ hō minꝰ amat suū honorē q̄ꝫ rē possessā. Si v̄o aliq̄s v̄bū cōuicij vl' cōtumelie dixerit. nō tn̄ aīo dehonorādi vl' ꝓpter correctionē vel aliq̄d h̄mōi. nō dic̄ conuiciū vel cōtumeliā formalit̄ ⁊ ꝑ se: ſʒ ꝑ accidēs ⁊ mālīter. in q̄ꝫtuʒ .s. dicit ad q̄d pōt eē cōuiciū. vel ꝯtumelia. Vn̄ h̄ pōt esse q̄nq̄ꝫ veniale: q̄nq̄ꝫ absq̄ꝫ omi pctō. In q̄ tn̄ est necessaria discretio: vt .s. hō moderate talibus v̄bis vtat̄ ꝙ nō auferat honorē illius cōtra quē ꝓfert̄. Et sicut licitū est aliquē verberare vl' in rebus dānificare cā discipline. sic etiā aliq̄s pōt aliquē corrigere et aliq̄d verbū cōuiciosuʒ dicere. Et hoc mō dn̄s discipulos vocauit stultos Luc̄. vl. Et apl's Galathas insensatos. Ad galathas. iij. Tercio est signū iracūdie. Jō dr̄ Eccl. xxvj. Mulier ebriosa ira magna ⁊ contumelia: ⁊ turpitudo illius nō tegetur. Si q̄s aūt vult scire q̄lis sit. iūget cum vna muliere mala ⁊ iracunda. Dubitat̄ vtrū hō debeat cōtumelias sibi illatas patient̄ sustinere. R̄n̄det sctūs tho. vbi s̄. ar. iij. dicens ꝙ sicut in alijs iniurijs sic in v̄bis cōtumeliosis q̄ ꝯnos dicūtur h̄re tenemur aīm paratū ad cōtumelias tolerādas si expediens fuerit. Sic em̄ btūs Aug. exponit illō ꝓceptū dn̄i. Si q̄s te ꝑcusserit in vnam maxillā ⁊c̄. Nūq̄ꝫ tn̄ oꝑtet vt repellamus ꝯtumeliā illatā ⁊ maxime ꝓpter duo. Pmo ꝓpter bonū eiꝰ q̄ eā infert vt audacia eiꝰ reꝑmat̄ ⁊ de cetero talia nō attēptet. ſm illud ꝓuer. xxvj. Rn̄de stulto ſm stulticiam suā ne sibi sapiens videat̄. Alio mō ꝓpter bonū multoꝝ quoꝝ defectꝰ impedit̄ ꝑ cōtumelias nobis illatas. Vn̄ Greg. sup Ezech. omel'. ix. dicit. Hij q̄ꝝ vita in exēplo imitatiōis est posita debēt si possunt detrahentiū sibi v̄ba cōpescere. ne eoꝝ ꝓdicationē nō exaudiant q̄ audire poterāt. ⁊ i bis prauis moribus remanētes bn̄ viuere cōtemnant. Non tn̄ dʒ hō ita facilit̄ reclamare v̄ba cōtumeliosa sicut multi faciūt ꝓpter minimū aliqn̄ verbū cōtumeliosum reclamāt. De quibus btūs Greg. in li. dyal'. Qualis quisq̄ꝫ apud se lateat ꝯtumelia illata ꝓbat. Nā sicut sug̃bi honoribus

sic plerics humiles sua despectiōe glo-
riāt hec ille. Debēt cū tales recurrere
ad mentē si qđ tale vnq̄ cōmiserūt. Di
cēte gregorio li. ix. moral. Tūc illata vi
cia bn̄ toleramus: cū in secreto mentis
ad mala pperata recurrim⁹. Leue qp-
pe videbit ꝗ iniuria pcutimur dum in
actione nostra cōspicimus quod peius
est qđ meremur. Vn̄ dauid ↄtumeliosa
vba sibi a semey dicta nō tam ↄuicia q̄
adiutoria credidit q̄bus se purgari sibi
q̄ deū misereri posse iudicauit. Vn̄ re-
duxit ad memoriā ꝗ pperato cū bersa
bee scelere filiū fugit. Si igit aliq̄n hō
ↄuiciat ⁊ si veru est qđ dr̄: nō est incon
ueniēs hoc loqui homicia qđ tu facere
ausus es. Si aūt falsuz est nō nocet ti-
bi eoꝝ oblocutio. Veruntamē si albus
esses ⁊ aliq̄s diceret te esse nigrum: q̄d
tibi obesset illius oblocutio. Sustinere
ergo dz hō modicū ⁊ sic vincit aduersa
rium. exēplo illius q̄ canē latrantē mi-
nādo pu̇ocat ad mordendū. Qui si la-
tratus ei⁹ nō aduertit citius compescit
eū. Sic hō q̄n non aduertit ↄtumelias
illatas tūc ↄfundit in seipo ⁊ desistit. sic
debet hīe vba sua q̄si latratus canū et
garritus auiū. Si aūt vindicare volue-
ris te ⁊ defendere: aspicient vos parit
mordētes. ⁊ despicient vos pariter.

Legit de augusto Cesare ad palaciū
reuertente quidam cōtumeliose clama-
bat. O tyrāne o tyrāne. August⁹ vo pa
ciēter rn̄t. Si ego essem tyrān⁹ nō di-
ceres illa. Itē vespasianus impator au
dito a suis ꝗ quidā eum de pplo detra
herent iniuriosis vbis. Rn̄t. Inferio
ris psone ꝫ eē facere. supioris vo ꝫ pa-
ti. Vn̄ dicit poeta. Nobile vincēdi ge-
nus est pacia: vincit qui patit si vis vin
cere disce pati. Exēplo etiaz aploꝝ. de
q̄bus legit in acti. aplo. Ibāt apli gau
dētes a ↄspectu ↄcilij. q̄m digni habiti
sunt pro noīe iesu ↄtumeliam pati.

Quarti sunt detractores. de quibus
satis dictū ē i q̄nto pcepto de hoīcidio

Quinti vocantur iactatores: ⁊ sunt q̄
gloriant se magna ⁊ multa fecisse. Con
tra quos Prouer. xxvj. Laudet te alie-
nus ⁊ nō os tuū. Et tales sunt sicut na
buchodonosor. De quo Dan. iiij. q̄ hec
vba pferebat dicēs. Nōne hec est ba-
bylon ciuitas magna quā edificaui in
domum regni. ⁊ in robore fortitudinis
mee. ⁊ in gloria decoris mei. Adhuc ser
mo erat in ore regis. ⁊ vox de celo ruit
Tibi dr̄ nabuchodonosor rex. Regnuz
tuū trāsiet a te. talis eīn fert testimoni-
um de seipo. Job. xij. Tu de teipso te-
stimoniū dicis ⁊ testimoniū tuū nō est
verū. Cōtra q̄s. j. ad Cor. x. Nō eīn q̄
seipm ↄmēdat ille pbat⁹ ē. Et ē iactātia
ſm tho. se. se. q. cxij. ar. j. Qn̄ hō vbis se
extollit. Qn̄ eīn aliq̄s loq̄t de se supra
illud qđ nō in se ē. ꝫ ⁊ supra illud quod
hoīes de eo opinant ⁊c. Quod apls re
fugiēs dixit. ij. ad Cor. xij. Parco ne
q̄s estimet me supra illud qđ videt ime
aut audit. Aut extollit se supra illđ qđ
in se ē ſm rei veritatem. et in opinione
alioꝝ hec ꝓprie dicitur iactātia. Dubi-
tat vtrū iactātia ꝓprie sit pctm̄ morta-
le Rn̄dit tho. vbi s̄. ꝗ iactātia pt consi
derari dupl'r. Uno mō ſm se. put ē men
daciū quoddā. sic q̄nq̄ ē pctm̄ mortale
q̄nq̄ veniale. Mortale q̄dem q̄n q̄s ia
ctantiā de se pfert qđ ē ↄ gloriā dei. sic
ex persona regis tyri dicit Ezec. xxviij
Eleuatū est cor tuū ⁊ dixisti. Deus ego
suz. Vel etiā ↄtra charitatē pximi sicut
cū aliquis iactādo seipm prorumpit in
ↄtumelias alioꝝ Sic dr̄ Luce. xviij. de
pharisco qui dixit. Nō sum sicut ceteri
hoīes reptores ⁊ iniusti et adulteri ve-
lut hic etiā publicanus. Qn̄q̄ est pctm̄
veniale q̄n .s. aliq̄s talia de se iactat q̄ ne
q̄ sunt cōtra deum neq̄ cōtra pximuz
Alio modo pōt iactantia ↄsiderari ſm
causam suā scz supbiam aut appetitum
lucri aut inanis glie. ⁊ sic cū pcedit ex

supbia vel inani glia q est pctm mortale: iactātia erit pctm mortale. Legit in vitaspatrū de qdā hēmita q pollens oi bus vtutibus cepit iactare se. Et in spē mulieris dyabol⁹ venit ad speluncā suam dicēs: q a bestijs nocte illa esset de uorādus nisi susciperet in ei⁹ hospitio. Que suscepta diuersis blandimētis du xit eū ad h vt mēbra eius sigillatim tan geret. Et cū inclinaret se vt eā fcde am plecteret. tūc ipsa euanuit deridēs eū: ℨ multitudo demonū clamabat di. O monache q te vsq ad celum extollebas quō demersus es i infernū. Tunc ille desperās ℨ fugiēs p cōfusiōe cōspectū oim religiosorū reuersus est ad seculū tradēs se omī impudicicie. Septi vo canf traditores. ℨ sunt q pximū verbis publicis ℨ fucatis decipiūt: ptendēdo amorē in facie. ẜ gerendo liuorē in corde. De qbus pphā. Labia dolosa i corde: ℨ corde locuti sunt. Vel gerunt in ore ẜ cor felleum abscondūt in mente. Tales sunt falsi amici. Nā in ore sunt amici: in corde inimici. Dicūt ore q be ne valeāt. Arridēt ore: ẜ in corde machi nanf mali. De q Eccī. vj. Est amic⁹ et socius mense. ℨ nō pmanebit in die necessitatis. i. paupertatis. vñ Boeti⁹. Que fortuna facit amicū. infortuniū inimicū vñ poeta. Cū fueris felix multos nu merabis amicos. Tpa si fuerint nebu la solus eris. Item eccl. xij. Nō cogno scif in bonis amic⁹. ℨ non abscondif in malis inimic⁹. Narrat petrus alfoncij de quodā diuite q quadā die qsiuit a fi lio suo qt amicos acqsiuisset. Rñdit cētū. Ait pater. Bñ fecisti. Ego in tota vi ta mea acqsiui nisi vnū. Attamē inqt pr ad filiū vt probes amicos tuos accipe porcū occisum ℨ dic amico tuo. hūc hoiēz occidi quē porto i sacco: iuua me vt clam sepeliaz cadauer. Rñdit pimus istud. Nolo me piculo exponere pter te. sic rñdit scōs ℨ tercius. ℨ qrtus. ℨ sic de alijs. Tūc ait pater ad filiū. vade ad amicū meum ℨ dic ei q te iuuet amore mei. et fecit. Septimi sunt litigatores puocātes hoīes ad lites. puer. xix. hō puersus suscitat lites. Ibidem. c. xviij. Labia stulti miscēt rixas. Cauendū est ne qs litiget cū vboso. Jō di Eccl. viij. Ne litiges cū hoīe linguato. ℨ ne strues in ignē eius ligna. vñ Catho. Cōtra vbosos noli ptēdere vbis. Sermo dat cūctis verū sapia paucis. Scōo nō cū stulto. puerb. xxviij. Ne rñdeas stulto iuxt stulticiā suā ne sibi ei esse videaris Tercio cū hoīe potēte ne incidas i ma nus ei⁹. Quarto cū locuplete Eccl. iiij. Nō ptēdas cū hoīe locuplete. ne forte ecōtra cōstituat tibi litē. Multos eñ p dit aurū ℨ argentū. Quinto cū homie iracūdo nō facies rixas. Jstud viciū est fugiendū: qz est pctm dyaboli. vñ nihil similius actib⁹ demonū q̄ cōtēdere Vñ tales se ostēdūt seruos dyaboli: vt ij. ad Thim. ij. Seruū dei nō opztt liti gare. Et est pctm mortale fm sctm tho. in scda scde. q. xxxviij. qñ est impugnatio veritatis cū cōfidētia clamoris. Sz aūt est impugnatio falsitatis cū debito ℨ ordinato mō sic ē laudabilis. Legitr in vitaspatrū q oīate macharío vox in sonuit dicēs. Nondū ad mēsurā duarū mulierū puenisti q habitāt in ciuitate. Cūq machari⁹ h audito intrasset ciui tatē ℨ qsiuisset ab eis cōuersatiōz earū Dixerūt ei q ēēnt sorōres duoz fratri ℨ. xv. annis simł fuerant. nec vnq̄ alti aliā dicto vel facto offendit. Legit ib dē de agathone. Nunq̄ inquit dormi pr litē hñs cū aliquo. nec pmisi aliqu litē hñtē mecū dormire. Jō dic Aug in reg. Lites aūt nullas habeat; aut q celerrime finiat; ne ira crescat in odi

Octaui sunt pminatores. s. q pmin in discretis. vñ. j. Pe. ij. q cū pateref ı pminabat ℨc. Tales sunt stulti q cō nanf illud qd nunq̄ facturi sunt. pu

xliij. Qui impatiẽs est exaltat vocẽ suã

Noni sunt falsi hoim laudatores in malis dicẽte ps. Laudat pctõr in desiderijs aie sue ⁊ iniquus bñdicit Eccl'i. ix. Nõ laudes virũ in spẽ sua. Jõ dicit Amb. in sermone de sctõ eusebio. Ne laudaueris hoiem in vita sua qñ nec adulatio nocet neqꝫ laudatũ tẽptet elatio. Si qs aũt aliquẽ laudaret ne in tribulationibꝰ deficiat nõ est pctm̃ vel in bono pficere studeat. Decimi sunt iudicatores q̃ oia interpꝛetant ad malũ. Contra qs apl's. j. ad Chor. iiij. Mihi autẽ p mimo est vt iudicer ab humano die. Luc. vj. Nolite iudicare ⁊ nõ iudicabimini h est verũ de malis occultis ⁊ nõ manifestis. Et q̃ pñt fieri bñ vl' male indifferẽter sunt in meliorẽ partẽ interpꝛetanda dicit re. iu. Vndecimi sunt falsi ꝯsiliatores. Ecci. xxxvij. A cõsiliario malo ꝯserua aiam tuam. neqꝫ cũ stulto Ecci. vij. Cũ fatuis nõ habe ꝯsiliũ. Tales sũt valde piculosi i cõitate. Dicit ei Tulius in li. de senectute. Cõsiliator ẽ in republica tanqꝫ gubernator in naui. In qua alij sentinam exhauriũt: alij remigãt: alij malũ scandũt. Ille vo tenẽs clauũ est qetus sedens in puppi multa maiora facit. Sic ⁊ ꝯsiliarius si malꝰ est tota nauis reipublice periclitat. Duodecimi sunt adulatores ⁊ ẽ pctm̃ mortale: qꝛ ꝯtrariat charitati pximi. Pꝛio rõne materie cũ qs laudat pctm̃ alicuius. Alio mõ rõne intẽtionis: puta cũ adulat alicui vt ei noceat corpaliter vel spũaliter: ⁊ h est mortale. Sm illõ Prouerb. xxviij. Meliora sunt vulnera diligẽtis ⁊c. Tercio pꝑter occasionẽ: cum adulatio ẽ occasio alicui vt faciat malũ

De simulatoribus

Quarto peccant

q ꝯ h pceptũ q̃ in factis silatis deũ offendũt De qbus dicit Amb. ⁊ ponunt eius vba. xx. q. v. c. Caucte frẽs mẽdaciũ. qꝛ oẽs q̃ amãt mendaciũ filij sunt dyaboli. Nec solũ i falsis vbis: sꝫ etiã in simulatis opibꝰ mendaciũ est. Mẽdaciũ nãqꝫ est xpianũ se dicere ⁊ opa xpi nõ facere. Mendaciũ est epm sacerdotẽ vel clericũ pfiteri et ꝯria huic ordini opari: hec Amb. Sũt g̃ tales falsi testes q̃ aliud sunt i corde: ⁊ aliud sunt in ope. Et sunt. xij. in nũero. Nam q̃tuor oñdũt sub spẽ simulate sctitatis. q̃tuor sub spẽ simulate vitatis q̃tuor sub spẽ simulate iusticie ⁊ eq̃tatꝭ. Pꝛio hꝫ fieri in alieno hitu. Cuiꝰ exemplũ hẽmus. iij. Reg. xiiij. de vxore. Jeroboã cuiꝰ filiꝰ egrotauit. ⁊ ait rex vxori sue. Cõmuta hitũ ne cog̃scaris vxor mea: ⁊ vade in sylo ad achiã pphetam. Qui mihi quõdã locutꝰ est de reg̃. ipse indicabit tibi q̃d euẽturũ sit puero. Et venit mulier ad achiã pphetã: q vidére nõ poterat p senectute: sꝫ instructꝰ a domino ait. Ingredẽ vxor Jeroboã: q̃re te aliã simulas. vade ⁊ dic Jeroboam. Exaltaui te de medio ppl'i ⁊c. vt pꝫ. iij. Reg. xxij. Jdẽ fec̃ codrꝰ rex athenieñ. put recitat Augu. xviij. li. de ci. dei. ca. xix. Si qs h faceret vt euaderet manꝰ inimicoꝝ eẽt tolerabile. Sꝫ si qs h faceret vt eo expeditius faceret aliqõ malũ qõ eẽt ꝯ charitatẽ dei ⁊ pximi. sic faciunt ille mulercule q̃ in carnispuio induunt hitũ viri et ecõtra. De quibꝰ dicit Deut. xxij. Nõ vtat mulier veste virili nec vir vtat veste feminea. Abhominabilis eñ est apud deũ q̃ facit hec. Jdẽ i cañ. xxx. di. c. Si q̃ mulier suo ppositio iudicans vtile vt virili veste vtat ⁊ pꝑter h hitũ viri imitet: anathema sit: Hec ibi. Talis socꝰ reptus fuit tpe Nicolai rome: ⁊ cõbustus fuit ibidẽ. q̃ multis modis se cũ mulierbꝰ ⁊ cũ iuuẽcul' cõmiscuit in tali hitu. Talis etiã q̃dã feia venit ad papatũ vt dicit martinꝰ in cronica sua. ãno dñi. dccc. xlvij. post leonẽ q̃rtũ: natiõe anglica. ⁊ fuit vocatꝰ Johes

viij. ſm Iohem bocacij i de claris mulieribus. Sic etiā peccāt ille mulieres et puelle q̄ gerūt hitū ṽginū ⁊ nō ſūt ṽgines. Tales tādiu ṽgines ſūt q̄diu nō venīūt cruciferi frēs. i. pueri. Sʒ eſt diſtinguēdū. Aut eſt manifeſtū aut occultū eoꝝ pctm̄. Si manifeſtū: peccāt ꝙ ſe ornāt tanq̄ ṽgines et nō ſunt ṽgines. Si aūt eſt occultū nō peccāt q₂ nēo dʒ ſcādalizare ſeipm. q₂ talē pōt ſe q̄s oſtēdere foris q̄lis eſt i opinione. Sic xp̄s finxit ſe lōgius ire. Lu. xxiiij. Debet tñ de h̄ dolere in corde ꝙ talit ſe foris oñdit q̄liter ab intra non eſt. Sic etiā peccant clerici q̄ eorū veſtimēta clericalia trāſmutāt in ſecularia. Nā ſunt clerici noie ⁊ ſacerdotes. ſʒ in veſte ſunt armigeri. Noie ſunt ꝑſone ſpūales ſʒ in veſte ſeculares. Cōtra q̄s in. c. clerici officia. Pānis rubeis ac viridib⁹ necnon manicis ⁊ ſotularib⁹ ſuticijs. frenis ſellis pectoralib⁹ calcarib⁹ deauratis non vtant. Dicit ibidē ꝙ non dūr hitū trāſmutare niſi iuſta de cā. Sequit ibidem Fibulas oino nō gerāt neq̄ corrigias auri vel argēti ornatū hn̄tes. ſʒ nec anulos niſi q̄bus cōpetit ex officio dignitatis. Sic etiā peccāt monachi q̄ ab ex in veſte ſctitatē fingūt. intus ſunt lupi rapaces. Foris hn̄t veſtē albā. intus nigredine deturpati ſūt pctōꝝ. Foris habēt aliq̄ veſtē nigrā aut griſeā humilitatis. ſʒ intus hn̄t habitū ſupbie ⁊ vanitatis. De q̄bus dicit apl's. ij. ad Co. xiiij Periculū in falſis fratrib⁹. Dubitat vtrum hypocriſis ſit ſp pctm̄ mortale. Rn̄det ꝙ hypocriſis fit multis modis Primo qñ q̄s oñdit ſctitatē quā nec hʒ nec h̄re curat ſʒ tm̄ vt ſctūs reputet. hoc ſm ſctm̄ tho. ſcđa ſcđe. q. v. eſt peccatū mortale. Jō dicit Aug. ſup pš. Simulata ſcitas eſt duplex iniq̄tas. ⁊ ſic eſt duplex pctm̄. q₂ occulte iniq̄ et mali ſunt. Etiam eſt ibi falſitas q₂ fingūt ⁊ mentiunt ſe eſſe ſctōs ⁊ nō ſunt. Scđo ſi ſanctitatem oſtendit vt falſam doctrinam ſeminare poſſit. Talis peccat mortalit q₂ facit ꝯ deū ⁊ ſalutē ꝓximi. Et talis ſimulatio ſcitatis eſt cōis hereticis. quia heretici ieiunāt multū ⁊ genuflectunt. ⁊ ſic hoies decipiūt vt ſuis falſis doctrinis credāt. Tercio ſi oñdūt ſctitatē vt poſſint eccl'iaſticā dignitatē acq̄rere ad quā indigni ſunt. Talis deū g̃uiter offēdit. vñ Ber. ſup miſſus eſt. O frēs q̄tiens hoibus p̄eſſe deſidero. totiēs deuʒ meū p̄ire ꝯtēdo. Et tūc vere nō ſapio q̄ ſpius dei ſunt. vñ Aug. in li. de do. xp̄i Cū bō inq̄t illis q̄ ſibi nāliter pares ſūt hoc eſt hoibus dñari affectat intolerabilis quidem ſupbia eſt. Quarto ſi oñdat ſcitatē vt acq̄rat bona tpalia in q̄bus finē ꝯſtituit. hoc ſm hermannū de ſchildis. eſt pctm̄ mortale: q₂ tal' auar⁹ eſt Quinto ſi ipa fictione delectat: cuʒ alias nullū malū ꝑtēdat. De q̄ Ariſt. ij. ethi. dicit: ꝙ talis magis videt vanus q̄ malus. ⁊ tūc pōt eſſe veniale ſm eundē hermānū. Sexto ſi q̄s ſimulat ſcitatem occultantē ſuū pctm̄ ne alij ex hoc ſcādalizent. Hoc ſm ſctm̄ tho. ſcđa ſe. pōt fieri laudabiliter q₂ dicit. ve homini per quē ſcandalū fiat. Septimo qñ q̄s ad honorē dei ⁊ ꝓximoꝝ edificationem ſimulat ſanctitatē. ⁊ iſte nō peccat ſed meret. Vñ dī Math. v. Sic lux veſtra luceat corā hoibus vt videant opa veſtra bona. Dubitat vtrū hypocrita maiori dānatione dign⁹ ſit bonas operationes ſimulās. q̄ publicanus publice malefaciēs ⁊ peccans. Rn̄r ꝙ ſic. q₂ Math. vj. dī. Hi inquit ſaluator ſimulātes longā orōnē ſicut hypocrite accipiēt maiorē damnationē. Sup quo dicit beda. ꝙ hypocrite laudes ab hoib⁹ ⁊ pecunias querunt: maiori damnatione plectunt. Jdē dicit Hiero. li. vj. ſup Eſa. ꝓpe finem libri. Si p̄beo elemoſynam vt glorificer ab hominibus: accepi mercedem meam ⁊ mercēnarius ap

pellãdus sũ. Si castrũ me simulo ꝛ ali ud in ɔsciã habeo. gl'iam mercẽnarij et supplicia pctõꝝ. In ɔparatione duoꝝ ma loꝝ inqt leuius malũ est apte peccare. q̃ simulare ꝛ fingere scitatẽ. h̃ Hiero. Idẽ pꝫ p Aug. ꝛ habent eiꝰ vba. in ca. xij. q. j. Certe inqt malũ est cadere a ꝓposito: ſꝫ peius ẽ simulare ꝓpositũ. vbi dicit glõ. Per hypocrisim peiꝰ est peccare q̃ manifeste. Et probat glõ. hoc p c. cũ ex iniũcto de hereticꝭ ꝛ p. l. palã. ff. de ritu nup. Et subdit glõ. ꝙ plus est veneno occidere q̃ gladio. C. de malefi cis. l. j. Sꝫ contra vꝫ esse Amb. in li. de pt̃iarchis ꝛ assumit in ca. xxxij. q. iiij. c. Nemo dicẽs. Tolerabilioꝛ est culpa si latet q̃ si culpe vsurpet auctoꝛitas. Rñ det archid. dicẽs ꝙ tolerabilioꝛ est culpa si latet q̃ si culpe vsurpetur auctoꝛi tas. i. si adulteriũ vsurpet ab aliqua au ctoꝛitate. s. pt̃iarchaꝝ q̃ alias mulieres ꝑter vxores ɔgnouerũt. Talis dꝛ plus peccatare: qꝛ suũ pctm̃ vult defendere legis auctoꝛitate vel exẽplo pt̃iarchaꝝ. Ita illud. c. Nemo est ɔ̃riũ huic. c. Certe. Et sic patꝫ ꝙ grauiꝰ peccat hypocrita q̃ publice peccãs. Nam pctm̃ suum aggrauat ex eo ꝙ hoĩes decipit. Secũdo mõ hꝫ fieri fictio in aliquo actu sicut qñ q̃s agit ficte aliq̃d pro aliq̃ causa q̃d al's nõ ageret. Sicut iacob se finxit Esau qñ accessit ad patrem. ligatis pellibus ad manus ꝛ ad collũ eius dicẽs. Ego sum ꝑmogenitus tuus. In h̃ nõ mentiebat: vtꝫ in sermone ꝑcedẽti. Sic eñ multi sunt q̃ ɔfitent ne ab alijs cõfundantur. ꝛ tales grauiter peccant. Sic etiam ficte recipiens baptismũ et corde dissentiens. nec caracterẽ nec fidem nec venerabile sacramentum suscipit. q̃uis tamẽ aqua perfundat in noĩe trinitatis. Hoc patet p magistrũ in. iiij senten. dist. iiij. Idẽ tenet Thomas de argẽtina. arg. iij. quia talis fictio totaliter cõtrariat sacramẽto: vtꝫ. xxvij. di. c. ꝙ interrogasti. Sic etiã si q̃s ficte cum aliq̃ cõtraheret. ꝛ nõ ɔsentiret: ſꝫ simularet se cõtrahere nõ est mr̃imoniũ: vtꝫ de sponsa. ꝛ mr̃io. c. tua nos. Quia ibi. defuit oĩno cõsensus: sine quo nequeũt ꝑficere fedus cõiugale. vt dꝛ ibidem in fine ꝛ simulate nuptie non sunt nuptie. ff. de ritu nup. l. simulatis. Dubitatur vtrum simulatio aliqñ sit licita. Rñdet Hiero. ꝛ ponunt eius vba. xxij. q. ij. c. vtilẽ simulationẽ. ꝙ sic. dicens vtilem simulationẽ vt in tp̃e esse assumẽdam. Iehu regis israel nos docuit exemplũ qui cum nõ potuisset interficere sacerdotes baal: nisi finxisset se ydolos velle colere dixit. Cõgregate m̃ oẽs sacerdotes baal. achab seruiuit eis in paucis: ego seruiam ei in multis. Hysto. ponit Regũ. Etiam Dauid mutauit faciem suam coram Abimelech. ꝛ dimisit eum ꝛ abijt: vt patet. j. Regũ. xxj. sequitur. vt supra. Nec mirũ q̃uis iustos hoĩes tñ aliq̃ simulare ꝓ temꝑe ob suã ꝛ alioꝛũ salutẽ. cũ ꝛ ipse dñs noster non hñs pctm̃ nec carnẽ peccati: simulationem pctõꝛis assumpsit. vt condemnaret in carne peccatũ. hec Hiero. Nemo tamẽ debet se simulare vt aliũ decipiat: quia dolus vel simulatio ad fallendũ semꝑ malus est: vtꝫ. xxvij. dist. c. ꝙ interrogasti. tales simulatores siĺr cõfundunt. Cuiꝰ exemplũ ponit Cesarius. di. x dicens ꝙ quidã rusticus cõtra alium habẽs inimicicias cuidã maligno homĩ de oꝛdine viatoꝛũ quoꝛũ multi sunt pecuniã dedit vt domũ illius incenderet. Quã sub spẽ religionis intrauit. ꝛ tempoꝛe cõuenienti succendit. Immemoꝛ miserrimꝰ hospitalitatis bñficio postq̃ domus fuit reedificata accepto precio renouauit incendium. Turbatꝰ homo de incẽdio repetito oẽs de q̃bus suspitionem habuit accusauit. Qui per candens ferrũ se expugnauerunt et denuo domus incensa reedificata est ꝛ ferrum

ide in angulū eius reiectū. Venit rursum pseudo ille viator: antiq cornupt⁹ auaricia būane satis susceptus. Cū fertum iam dictū vidisset ⁊ q̄s eius vsus esset interrogasset. Rūt ille. Nescio q̄s domū hāc en altera vice succendit. Et cū de quibusdā suspitione haberē candēs illi ferrū obtuli: tunc ille. Ad aliqs vsus posset cōuerti. q̄ cū nutu dei est et cū clamore illud iactaret. Q̄ vbi pater familias videret incendiariū p̄ veste tenēs exclamauit. Here tu es re⁹. Mox q̄ ad iudicē ductus: culpā nollet vellet cōfessus est. sicq̄ pena rationabili dampnatus est. Tercio habet fieri fictio in quātitate scȝ quādo quis se fingit maiorem q̄ est. vt si esset aliqs qui diceret se esse episcopū qui tamē non esset episcopus. vt factū fuit alias in diocesi magūtina. ⁊ cōbustus est. Et similiter si quis fingeret se esse militē ⁊ esset rusticus sicut ptigit nr̄o pori osnaburgen. ad quē venerat quidā trufator fingens se militarē: ⁊ de genere suo. ⁊ fuit laute tractatus. postea fuit pceptū q̄ erat ribald⁹. Tales oēs peccāt mortaliter. sic q̄ñq̄ q̄s ex humilitate vocat se minorē tñ est maior. Cuius exemplū patȝ in. ca. ij. q. vij. c. q̄nq̄. Vbi allegāt verba btī Augusti. in epl̄a quadā ad Hiero. dicētem de seipso. Quāq̄ s̄m vocabula q̄ vsus obtinuit ep̄s sit presbiro maior. Augu. tñ Hieronymo minor ē in multis. hec ille. Et in illa alia habentur ibidē. Ad propositum dicit glosa ibidem. q̄ ep̄s est nomen dignitatis: presbr nomen ordinis. xcij. dist. Legimus Aug. forte hoc credebat. Non enim licuit ei ex humilitate mentiri. xxij. q. ij. c. cum ex humilitate. Et cum Hieronymus fuerit speciali ter cardinalis. Sed multi faciunt h̄ ex pura superbia q̄ minores se dicunt. dicentes. Sum malus pessimus peccator. Si aūt hoc alij de ipsis dicerent oīno non sustinerent. ⁊ verbis proteruis

r̄ndicerēt. Et h̄ ē signū supbie. Dicsum quod de se fateri quisq̄ spōte dedignatur: hoc sibi dici ab alijs dedignari non debet. Bonorum et humiliū est nec se laudare nec se culpare. vnde Catho. Nec te collaudes nec te culpaueris ipse. Hoc faciunt stulti quos cenodoxia vexat. Fuit quidam frater qui in p̄sentia multorum se plurimū ⁊ multuȝ humiliauit: dicēs se esse peccatorem et hominē vilem. Rn̄dit alter frater sibi. Tu dicis verum. Tūc ille indignatus verbis duris eum inuasit. Ipse autem dixit. Quid voluisti q̄ ego dicerē: Nū quid debui dicere. tu mentiris: Absit vt ita irreuerēter tibi loquerer. Nunc autē dixi q̄ tu dicis ⁊ inde turbaris.

Quarto mō fit simulatio seu fictio in q̄litate. quando quis se fingit talē qualis non est. sicut iudas finxit se amicuȝ xp̄i dicens. Aue rabi Math. xxvj. Et Ioab ficte osculatus fuit amasam fingens se amicum ⁊ nō fuit. ij. Regū. xx. Et illa fictio cōis est nūc in mundo. O quot fratres adhuc habet iudas in mūdo ⁊ Ioab similiter. Dicit Criso. super Math. Or p̄suetudo malorū est quādo aliquē ledere volūt tunc humilitatem fingunt. q̄r venenū nunq̄ periculosius dat nisi cū melle. sic vulpes se semel finxit infirmū: galli laudās cantū dicens. Si possem semel audire dulcem melodiā cantus tui. ab infirmitate mea liberarer. Rn̄dit gallus. Pater me⁹ bñ sciuit cātare. Ait vulpes. Pater tuus qñ cātauit clausit oculos suos: ⁊ iō dulciter cātauit. Tūc gallus adulatione vulpis deceptus cantauit clausis oculis. Quē mox vulpes rapuit per collū. Sic valde periculosum est credere istis falsis amicis ⁊ adulatoribus ⁊ simulatoribus. ⁊ spēaliter illis q̄ sunt alterius fidei aut legis. Ideo dicit Aristo. in li. de secretis secretorū. Nunq̄ credas homini qui nō credit s̄m legem tuam. Ca

ue ne accidat tibi qd accidit duob⁹ hominib⁹ q dicunt associati fuisse in vno itinere: qrū vnus erat gentilis ⁊ ali⁹ iudeus. Gētilis eqtauit sup mulā. Iudeus vo incessit p pedes: nō habēs cibuz neqz alia necessaria. Dū ergo fabularētur i via dixit gētilis iudeo. Que ē lex tua: ⁊ q tua fides. Rńdit iude⁹. Credo q in celo est vn⁹ deus quē adoro et expecto ab eo oīe bonū aīe mee ⁊ remunerationē. Illis aūt q cōicant mecū in fide mea ⁊ in lege mea volo bonum: ⁊ credulitas mea est q q discrepat mecuz in fide: licitū est mihi tollere sanguinē suū: pecuniā suā ⁊ accidēs suū. i. vxorē suā. Insup maledictuz est mihi si seruo ei fidē vel iuuo ipm vel si facio sibi misericordiā vel parco ei. Cōseqnter inqt gentili. Demōstraui tibi legē meā et fidem meā. Redde me g tutū de fide ⁊ lege tua. Cui rńdit gētilis. Mea fides et credulitas ⁊ lex est. In pmis volo mihi bonū ⁊ filijs generis mei. Nolo alicui creature malū: neqz seqntibus legē meam: neqz discrepātibus in eadē ⁊ credo eqtatē ⁊ miscdiam seruandā cuilibz viuenti. ⁊ nulla iniuria placz mihi. Videt etiā mihi q si mali aliqd alicui accidit q illud malū me cōturbat. Affecto prosperitatē: sanitatē: felicitatē oībus hominib⁹ vniuersalit. Tūc iude⁹. Quid si iniuria vl' offensa tibi fiat. Cui gentilis. Scio q i celo est de⁹ iustus ⁊ bon⁹ cui nihil est occultū ⁊ nihil secreta q remunerat bonos: ⁊ etiā punit malos. iuxta suas trāsgressiōes. Cui iude⁹. Quare ergo nō seruas legē tuā. ⁊ qre nō cōfirmas opibus fidē tuā. Rńdit gētilis. Quō fiet hoc. Cui iude⁹. Ego sum de filijs generis tui ⁊ tu me vides ambulare p pedes ⁊ fatigatum ⁊ famelicū. ⁊ tu es eques ⁊ saturat⁹ ⁊ quietus. Cui gentilis. Veritas est hec. Et descendēs de mula sua ⁊ apiens maletā suam cibauit eū ⁊ potauit. ⁊ fecit ipm eqtare sup mulā suā. Postqz vo iudeus fuit bn̄ firmatus in equitādo. pūxit mulā cū calcaribus festinādo relinquēs gentilē. Tunc cepit gentilis clamare. Expecta me: qr confisus fui in te. Iudeus vo dicebat. Nūquid tibi indicaui cōditionē meaz ⁊ legē meā: ego volo eā cōfirmare. Tūc fortius stimulabat mulam. Gentilis vo sequēs vestigia. o iudee inquit noli me derelinqre i hoc deserto. ne forte interficiar a leonib⁹ aut moriar fame et siti. Age ergo mecuz miscdiam sicut et ego tecū. Iudeus vo nec respiciebat retro nec intendebat dictis suis. nec cessabat donec latuit visum ei⁹. Tūc gētilis recordatus legis sue dixit. In celo est deus iustus iudex: cui nihil occultū: nihil secretū. erigēs in celū oculos suos dixit. Deus me⁹ tu nosti q credidi in te. ⁊ in lege tua ⁊ in mādatis tuis sanctificaui te: sicut precepisti. Confirma ergo apud iudeū laudē meā. Et his dict statim inuenit iudeū pstratū ⁊ iactatū de mula confractis tibijs ⁊ leso collo. Mula vo stabat iuxta eū: ⁊ ascendens mulā relinquit iudeū in dolore. Iude⁹ aūt clamabat. Bone frater pter deuz habe misericordiā mecum quia morior serua legem tuā. Tunc increpauit eum gentilis. Tu male peccasti in me: sine misericordia dereliquisti me. Cui iudeus. Ostendi tibi q hec est fides mea et lex mea. Tunc misertus est ei gentilis. et portauit eum post se: donec veniret ad locum gentis sue. quibus eum tradidit. qui postea statim expirauit. Audiens vo rex illius ciuitatis opera pietatis illius gentilis. fecit eum ballinū illius ciuitatis propter opera pietatis sue. Non est ergo credendum illis qui sunt alterius fidei ⁊ legis. Quinto habet fieri fictio in doctrina. De qua dicitur xxix. q. j. q autem. §. q angelus malus se transformat in angelum lucis. Et si tunc creditur bonus et quereret ab

aliquo simplici si sue beatitudinis vellit eẽ particeps ⁊ ille respõdeat ꝙ sic. Nũ quid dicendũ esset in dyabolice dãnationis societatẽ an potius in participationẽ eterne claritatis. Et subdit aliũ casum. Si quis hereticoꝝ per nomẽ beati Augustini aut Hieronymi alicui catholicorum seipm offerret. atq3 eum ad imitationẽ sue fidei ꝓuocaret. iste pberet ascensum in cuius fidei sententia diceref cõsensisse. Nõ in hereticoꝝ sectã sed in integritatẽ catholice fidei quam iste hereticus mẽtiebaf se habere. Hec canon. Istum eundẽ casum ponit mgr li.iiij. dist.iij. dicẽs. ꝙ si talis malus angelus trãsfiguraui t ⁊ crederef esse bonus nõ esset error periculosus. Nec tñ excusaf saul q̃ adorauit demonẽ quem credidit esse samuelẽ. vt pz. xxvj. q. v. c. Nec mirum. Et hoc ideo q: intercessit culpa sua. vt dicit glosa ibidẽ. Nec excusanf illi de lege machometi. qui finxit se esse ꝓphetam missum a deo. quez saraceni credũt veridicũ ꝓphetã. sicuti nos Augustinũ vel Hieronymũ. Quia ignorãtia facti nõ iuris excusat. lib. vj. de regulis iuris. Et legẽ euãgelij quilibet tenef scire. Ideo dixit xp̃s. Ite in mũdum vniuersum. ⁊ p̃dicate euãgelium omĩ creature. Marci vltimo. Falsi ꝓphete ⁊ doctores plures in mũdo apparuerunt ⁊ heretici qui falsas doctrinas seminauerũt. sicut machomet iter saracenos. thalmud inter iudeos. et sic de alijs. Sexti q̃ fingunt se sunt falsi xp̃iani. de q̃bus Apoca. ij. Dicunt se iudeos. i. cõfitentes et nõ sunt. Itẽ apl's Dicũt se nosce deũ: factis aũt negant. Legif in hystoria triptita de quodã iudeo qui ꝓpter pecuniam fecit se pluries baptisare. fingens se xp̃ianu3. Cum autem quadam vice deberet iterato baptisari. ⁊ dolium erat plenum aqua. statim coram oibus aqua disparuit. Et sic fictio eius manifesta fuit. Vtinã fictio

multorum falsoꝝ christianorum sic manifestaref. De quibus apl's. j. ad Cho. xiiij. Periculum in falsis fratrib⁹ id est qui habent falsitatẽ in affectione ⁊ etiam in cogitatione. Tales similes sunt culicibus qui sonitum faciunt ⁊ vrunt. ⁊ tamẽ cum cauda pungũt. sic similiter ipi se fingũt amicos. ⁊ inimici sunt. De quibus dicif Hiere. ix. Vnusquisq3 se a ꝓximo suo custodiat. ⁊ in omĩ fratre suo nõ habeat fiduciã. Scd'o hñt falsitatẽ in locutione. vt pz Prouerb. xiiij. Fraudes labia eoꝝ loquunf. Vnũ dicunt ⁊ aliud sentiũt. dicũt albũ ⁊ notãt nigrũ. Tercio hñt falsitatẽ in operatione. q: vnus aliũ tradit sicut iudas xp̃m Cuius exemplum ponit magr in libro apũ. ꝙ erãt in flãdria duo viri q̃ ꝯtra se grauiter inimici erãt. Oportunitatem q̃rebãt q̃liter vnus alterũ caperet. vel necaret. Erat aũt quidã nequissim⁹ qui vnius seruus fuerat et alteri seruiebat. Veniẽs aũt ad hunc cui olim seruiebat cõquestus est de dño: cuius ad presens seruus erat. sibiq3 fore ꝑfacile ait: vt ei⁹ manibus illum tradat. Qui gauisus: ei pecuniam spopondit. et sic dñm tradidit in manus inimici. Quo occiso venit ꝓditor ad amicos partis aduerse: ⁊ simili dolo tradendũ illis obtulit occisorem: sed app̃hensus est ab illis ⁊ oblatus est iudici ⁊ suspẽsus. Sed scelus illius facto postmodu3 claruit turpiori. Amicoꝝ em̃ p̃cibus de patibulo deponi ꝑmissus est. ⁊ in terra sepultus. Nec mora cu3 die sequẽti de nocte sepultus fuisset ignoti canes sepultum mulris vi dẽtibus extraxerunt. ⁊ membratim inter se miserabiliter discerpserũt. Et sic pat3 malicia illoꝝ falsoꝝ hominũ q̃ fingunt pacem. ⁊ nõ tenent. Dicif ysopice ꝙ semel vulpes gallum in arbore vidẽs dixit. Galle descende. quia iam summa pax ⁊ trãquillitas facta est inter omnia animalia. sed gallus non statim descen

dit: sed a remoto vidit duos canes velocissimos venire. quod intimauit vulpi. Tūc vulpes dixit. Oportz me fugere. Rñdit gallus q̄re tūc dixisti q̄ eēt optima pax int oīa aīalia. Rñdit vulpes. Nō bn̄ credo paci. Septimi sunt qui in fide dubitāt. Ore em̄ credūt: sed in corde nō credūt Manifeste dicūt se catholicos: sed in mēte sunt infideles. Et tales xp̄m negāt adueniēte tēptatione: sicut Petrus xp̄m negauit. Cōtra quos dr̄ in euāgelio. Qui me negauerit corā hominibus negabo et ego eū corā patre meo: Luc. xij. Legit in libro p̄mo triptite hystorie. q̄ postq̄ Constantinus credidit deo dubitauit an oēs sui vere crederēt et vt probaret qui veri et qui ficti cultores eēnt dei. simulauit se ad cultū ydolorū redire velle. Et statuto die quidā dixerūt se paratos esse ydolis immolare. Illi vō qui veri xp̄iani erāt dixerūt se paratos esse potius mori q̄ xp̄m negare. Et illos imperator secū tenuit. Alios vō expulit: dicens se nunq̄ esse fideles sibi qui ita parati erant deū negare Ideo dr̄. ij. q. vij. c. Nō pōt ergo homines esse fidelis qui extiterit deo infidelis. Octaui sunt q̄ sub spē zeli virtuosi aliorū actus reprehendunt et magis ex odio vel liuore q̄ ex charitate. Vn̄ dr̄. lxxxvj. dist. c. Odio habeant peccata: et nō hoīes. sed corripiant tumidi: tolerent infirmi: et qd̄ seuerius castigare necesse est. nō seuientis plectat animo: sed medentis. Idē patz. xxiij. q. iij. c. corripiant. Noni sunt qui ex amore priuato excessus aliquorū excusant vel attenuant aliquorū excessus. et aliqui magis aggrauant q̄ oportet. Decimi sunt q̄ simulate et ficte proximorū prosperitatibus congaudent. vel ficte ipsis in aduersitatibus cōdolent. Quā quidē fictionem dn̄s detestat. Vndecimi sunt q̄ ex odio: vel amore pecunie reum condemnant: sicut sunt falsi iudices aut testes in iudicio: qui sub specie simulate iusticie hominē occidunt. Duodecimi sunt qui malis consiliis et iniq̄s statutis proximos ledunt. Tales etiaz tenentur ad restitutionem.

Explicit. viij. preceptum.

Incipit. ix. preceptum.

n

Non falsū testimoniuz dices. Istud est nonū p̄ceptū vbi licz explicite solū p̄hibeat concupiscentia oculorū in re aliena. implicite tn̄ hic prohibet vniuersaliter oīs cōcupiscētis siue cupiditas malevolūtatis rei aliene. Nā superius in septimo p̄cepto p̄hibuit cupiditatē operis. hic aūt prohibet cupiditatē cordis inordinatā. Ideo dr̄ Exod. xx. Nō concupisces rem proximi tui. Sequit. Non seruū. non ancillā. nō bouem. nō asinū. nec oīa que illius sunt. Dubitat vtrū lex mosayca prohibuerit concupiscentiam rei aliene. Rñdit mgr̄ Augu. de anchona sup Math. dicēs. q̄ legem moysi prohibuisse cōcupiām rerū p̄ximorū pōt intelligi dupliciter. Primo q̄tum ad legislatoris intentionē et expsitionē. Scd̄o quātum ad pene trāsgressorū taxationem et impositionē. Primo modo planū est q̄ lex mosayca cōcupiscentiā prohibet. qd̄ tripliciter patz. Primo q̄ lex illa a deo fuit creata. vt patet Exo. ij. Sz deus plus diligit mūdiciam cordis q̄ opis: et ecōuerso plus odit interiorē quā cogitationē q̄ operationez. Ergo deus in lege illa nō solū rei aliene actualem acceptionē: verumetiā inordinatā cogitationē accipiendi et cōcupiscendi prohibuit. Vnde dicit Aug. in libro de decem cordis. Tange nonam cordā et interficiet bestia cupiditatis. Secundo q2 omnia precepta illius legis tam affirmatiua q̄ etiam negatiua inducūt ipm hominē ad actū et operationē vir-

tuosaz ⁊ maxie ad dilectõz dei ⁊ ꝓximi ꝗ dilectio est forma oim̄ vtutũ. Sȝ opatio vtuosa magis ꝯsistit in interiori intẽtione ⁊ cogitatione ꝙ̃ in opatione exteriori. Non em̄ q̄s dr̄ iustus ex h̄ ꝙ iusta opa facit: sed si iuste ⁊ aio iusto faciat. Nec dr̄ misericors ex eo ꝙ elemosinã dat: ȝ si recto aio dat. ꝗ̃ necessariũ ẽ ꝙ lex illa ꝓhibeat inordinatã intentionẽ ⁊ ꝯcupiscẽtiã interiorẽ. Tercio q̄ illud ꝑceptũ. Nõ ꝯcupisces rẽ ⁊ domũ ꝓximi tui inter alia ꝑcepta illi⁹ legis numerat. Et vult aug. in li. de decẽ cord. ꝙ nõ furari ⁊ nõ ꝯcupiscere aliena duo sunt ꝑcepta legis. q̄ sicut aliud est non alienã rem furari ⁊ nõ accipere. ⁊ aliud est ipam nõ appetere ⁊ nõ ꝯcupiscere. Sic aliud est vnũ ꝑceptũ et aliud est aliud. Sed scḋo nõ verũ est ꝙ lex moysi non ꝓhibuit ꝯcupiscẽtiã nec cohibuit aim ȝ manũ. Quia ꝓ pctõ iterioris cogitatiõis penã nõ taxauit nec iposuit penã sicut taxauit ⁊ iposuit penã ꝓ pctõ exteriori opis. vt oculũ pro oculo. dentẽ ꝓ dẽte. q̄nqȝ boues ꝓ vno boue ⁊c̄. sic pȝ Exo. xxij. Dubitat̄ vtrũ lex ciuil' puniat ꝯcupiscẽtiã animoꝝ. Rñdit idẽ doctor vbi. s̄. dicens ꝙ lex humana in puniendo trãsgressores in tribus videtur differre a lege diuina. Primo q̄ quãtũ ad punitionẽ lex diuina omia mala vniuersaliter punit vel docet esse puniẽda. Sed lex humana multa cõcedit: vel dissimulat ꝓpter euitationẽ maioꝝ maloꝝ et multa impunita relinquit. Vñ dicit August. in li. de libero arbitrio. ꝙ lex humana in regẽdis ciuitatib⁹ ⁊ terris. multa mala cõcedit et multa impunita relinquit q̄ ꝑ diuinã legẽ corrigũt sicut pȝ in meretricio ⁊ sic de alijs. Secũdo differũt quantũ ad modũ puniẽdi ⁊ explicationẽ. q̄ lex humana solum punit dicta ⁊ facta non aũt cogitata. q̄ cogitata nõ possunt hoi esse nota. cum hõ tm̄ videat q̄ foris patent. Solus autem deus intuetur cor. vt dr̄. j. Regum xvi. Et in cogitationibus solum homo subijcit legi dei. sed in cogitationibus put ꝓrumpũt in dicta vel facta homo subijcitur legi humane. vt duoꝝ vel triũ testimonio possit cõuinci ⁊ iudicari. Tercio quantũ ad pene impositionem. q̄ lex humana solum imponit penam tꝑalem. q̄ non põt esse plus pena legis ꝙ̃ ipa lex. Humana autẽ lex non erit eterna. sed solũ in hac vita sensibili ⁊ aniali duratura: ⁊ postmodũ necessaria nõ erit. Diuina vero lex imponit penã eternã. sicut ipsa eterna est. q̄ celum ⁊ terra transibunt. verba aũt dei ex quibus est integra lex. in eternũ durabũt. Patet ergo ꝙ lex ciuilis ꝓ ꝯcupiscentijs ⁊ interioribus peccatis transgressores non punit nec probibet. Et in hoc differt hec humana lex a lege moysi. q̄ licet illa non taxaret penam pro interioribus concupiscentijs tamen prohibuit quando dixit. Non concupisces quod nõ fecit lex humana: sed ipsa lex diuina. Tercio dubitatur vtrum sola lex xp̄i hanc cõcupiscentiam debuerit ꝓhibere. Rñdet ꝙ sic: q̄ lex euãgelica ꝓhibet dicta facta ⁊ cogitata: quia data est ab illo qui est scrutator omniũ cogitationũ ⁊ intentionum cordis. Et nõ solũ ꝓhibet: verũ etiam punit. quod pȝ de homicidio: pro q̄ taxauit lex moysi penã talionis: vt occidens occideret sed lex xp̄i Math. v. pro interiori ira ⁊ rãcore ꝓximi taxat penã eternã dicẽs. Ois q̄ irascit fratri suo reus erit iudicio eterno. Et sicut deus ꝓmittit obseruãtibus premiũ eternũ. sic transgrediẽtibus minat penã eternã. Item lex moysi solũ tꝑalia promittebat obseruãtibus. Ideoqȝ solã penam tꝑalem debebat taxare nõ obseruãtibus. Igitur cogitata ⁊ peccata interiora non poterat punire cum nõ sint nota in iudicio. sed lex xp̄i hec oia punit ⁊ probibet dicẽs.

Nō cōcupisces rē ꝓximi tui. Sic igit̄ ꝑmo peccāt cōtra istud ꝑceptū q̄ inordinate ⁊ iniuste cōcupiscūt aliquā rem ꝓximi. Jō dr̄ Exo.xx. Nō cōcupisces rē ꝓximi tui vel domū ꝓximi tui. naz hic ꝓhibet̄ ꝯcupiscētia respectu rei honorabilis ⁊ vtilis. nā quidā appetūt ꝓximorū diuitiarū multitudinē. Jdeo sequit̄ nō domū. Quidā ꝑlature altitudinē. Jdeo sequit̄. nō seruū. Quidā proximorū pulcritudinē. Jdeo sequit̄. non ancillā. Quidā annorū longitudinem. Jdeo sequit̄. nō asinū. Quidā virorum fortitudinē. Jdeo dr̄. nō bouē. Quidaz doctorū simplitudinē. Jō dicit: q̄z nec q̄ illius sunt. Jsta sunt que homies cōmuniter appetūt in mūdo aliquādo inordinate. Primo nō debemus appetere proximi diuitiaꝝ multitudinē. Jdeo dicit. nō cōcupisces domū illius. id est bona tempalia sua. ⁊ hoc inordinate. q̄bus de eterne dānationis minat̄ Esaie v. Ve vobis q̄ cōiungitis domū domui et agrū agro copulatis. Et si tales possent omia bona tempalia proximi acq̄rere iniuste nō dimitterēt. Dixit notanter inordinate nō debem⁹ appetere: q̄a hoc potest fieri quadrupliciter. Primo vt est nobis innata: ⁊ sic cōcupiscentia nō est peccatuz mortale: ꝫ veniale. Nobis aūt nolentibus cōcupiscit caro aduersus spiritū: q̄z sensibilia ⁊ delectabilia multotiēs audita vel visa aut imaginata semꝑ se offerunt nobis ad cogitādū ⁊ imaginanduz de eis ⁊ caro statim et subito insurgit vt talia delectabilia cogitata seu imaginata visa vel audita cōcupiscat non expectato ratiōis iudicio ⁊ deliberatione voluntatis. Jtē talis cōcupiscētia nō potest esse peccatū mortale: q̄z nō est volūtaria. Secundo cōcupiscentia pōt esse pctm̄ mortale: q̄z est volūtaria. Tercio q̄z cōcupiscentia pōt esse rōnabiliter ordinata. vt si quis cōcupiscat rē vtilem ⁊ honorabilē fm dei mandatū ⁊ beneplacitū. ⁊ propter bonū ⁊ virtuosum finem ⁊ iusto titulo. non in nocumentū alterius: tūc nō est peccatū mortale: ꝫ forte veniale. quia eoipso q̄ animus implicatur cogitationi tꝑalium retardat̄ a feruore spūalium bonoꝝ. Jsta est volūtas ꝯditionata: dicēdo si hr̄em hmōi res sine offensa ⁊ iniuria dei ⁊ ꝓximi: tūc nullum est pctm̄ vel saltē veniale. Tercio ꝓut est in nocumentū ꝓximi deliberata. s. iniusto titulo ꝑ furtū aut rapinā. ħ est pctm̄ mortale. Et si facit ħ appetitu cōpleto q̄ ꝓcederet in op⁹ si eēt possibilitas. sic est mortale pctm̄. q̄z volūtas ꝓ facto reputat̄ si deest facultas: vtz de pe. di. j. §. similiter. ⁊. xxxij. q. v. si paulus. ⁊. xxij. q. v. qui peiorare. Adhuc grauı⁹ est pctm̄ qñ cū cōcupiscētia cōcurrit conatus exterior ꝓ tali re obtinēda. q̄ q̄uis eā nō obtineāt mortalit̄ tn̄ peccāt sicut ptz in in fure ⁊ latrone ꝓ furto ⁊. rapina laborātes. Qui licz in effectu nō furent̄ nec rapiāt mortaliter tn̄ peccāt ⁊ graui⁹ q̄ ꝑmi. Adhuc ḡuius est si cū malis conatib⁹ cōcupita assequunt̄. De ħ Jacob⁹ dicit in canonica sua. Pctm̄ cū cōsummatū fuerit generat mortē. Jstis nūq̄ remittit̄ pctm̄ nisi ablatū restituat̄: vtz li. vj. de re. iur̄. Quarto fit ꝯcupia qñ est in malū finez ordinata. s. cū q̄s appetit bona ad vanā gl̄iaz: et ad luxuriā. sicut diues ille fecit Luc. xvj. q̄ epulabat̄ q̄tidie splēdide. Jsti directe faciūt ꝯ istud ꝑceptū. non ꝯcupisces rem ꝓximi tui. Quinto hz ħ fieri ꝑ malū artificiuz: qd̄ ꝑ se est pctm̄ mortale: sicē est meretriciū lud⁹ alee. Aut ꝑ amorē q̄ hereos dr̄. et sic adhuc ē graui⁹ pctm̄. Hec aūt cōcupiscētia origo est totius mali: q̄z hec est q̄ symoniā adinuenit. furtū ⁊ rapinam: dolū ⁊ fraudez adduxit. Jō dicit de ea apl̄us. j. ad Thim̄. vj. Cupiditas est radix oim̄ malorū. Hec est que balaam instigauit vt iret ad maledicēdū populū

ꝛ ab vsura redargutus est. Hec est que Acbor lapidauit. q tulerat de anathemate Josue. vij. Hec est q̄ nabath lapidauit vt achab vineā possideret. iij. Regū. xxj. Hec est lepra pfudit. q: petijt ꝛ recepit vestes ꝛ argentū noīe helizei Hec est q̄ iudam laq̄o suspēdit: q: xp̄m vēdidit. Hec ananiā ꝛ saphirā subitanea morte cecīnit. Hec discordias int boīes semiat. Scd̄o cupiditas est qua boiem nūq̄ saciat. Jō dī Prouer. xxx. Ignis nunq̄ dic sufficit. Ignis em ex appositōe lignoꝝ siccoꝝ nō extinguit ꝫ auget. Sic nec cupiditas extinguit ex appositōe diuitiaꝝ ꝫ auget. Si cū q̄s habeat decē florenos: laborat vt habeat viginti. ꝛ si habeat vigīti: laborat vt habeat triginta. q̄draginta ꝛ sic de alijs. Tertio cupiditas est q̄ boiem nunq̄ dormire sinit: ꝛ somnū cape Eccl. ij. Cuncti dies eius pleni sunt doloribus ꝛ erūnis. Quarto homicidiū introducit ꝛ falsa iuramēta atq̄ mādacia. Cui⁹ exēplū ponit Cesarius di iiij. c. xxviij. dicēs. q: qd̄ ım miles Cesari⁹ noīe fratrē habuit carnalē bñnciū. eccle decanū Iste eidem cesario accōmodauerat de pecunia eccie sue viginti marcas Coloniēsis monete. Mortuo decano ꝑposi tus ꝛ etiam frēs: militē pecuniam suā sibi datā monebāt reddere. Recusauit ille reddere. immo qd̄ deterius est oino negauit. Sed q: illū testibus ꝯuīcere nō poterāt: iurare compulerūt. Ille vero stimulata auaricia: iurauit. equū ascēdit ꝛ abijt. Sed manū dñi effugere nō potuit. Cū autē complesſʒ mediū viaire volēs ad domū suam. ꝓcedere nō potuit. Nam ꝓpter auariciā que est radix oim maloꝝ dñs gressum illi⁹ fixit in terrā. Et quia meritus fuerat lingue eū officio ꝓuauit. Sentiens se ille iusto dei iudicio nō posse loq̄ nec ꝓcedere iscēm abrahā ꝑriarchaʒ q̄ tūc ei in mentem venit: satis deuote inuocauit di cens. Scte abrahā si tuis meritis cum officio lingue gressum recepo: moꝝ būnam reuertar: ꝛ fribus suā pecuniā restituā. Statim vt hoc vouit cepit loq̄. gressumq̄ recepit. pecuniaʒ reddidit: ꝛ de pliurio pniam egit. Scd̄o q̄dā sp petūt suoꝝ platoꝝ altitudinē. nā alius decanatū ꝛ alius ep̄atū desiderat. Cōtra quos dī. viij. q. j. cap. In scripturis Dic Gregori⁹. Locus regimis sic desiderantib⁹ negādus est: ita fugiētibus ē offerēdus. sic scriptum ē ad Hebr. quinto Nec q̄sq̄ sibi sumat honorem: ꝫ qui vocat a deo tanq̄ aaron. Dubitat. vtrū quis sine pctō possʒ prelaturā appetere: Responsionē illius questiōis nō in sermone de honore platoꝝ spualiuʒ in quarto ꝑcepto. O quot sunt hodie q̄ in ordinate appetūt prelaturā alterius. ꝛ ꝛ multi sunt q̄ cupiūt fieri sacerdotes: vt possent laute viuere ꝛ in foro vocari rabbi. ꝫ vitam ꝛ mores sacerdotū minime bñe curant. sic de Lupo legimus. Nota hystoriam in quarto ꝑcepto de septē ordinibus. Tales cū adepti sunt sacerdotiū prebēdis saturari nō possūt Olim em̄ pbendæ dabant virtuosis ꝛ scientificis ac morigeratis: ꝫ nūc nō nisi pecuniosis dant. Tertō q̄dam appetūt ꝓximi pulcritudinē. Appetūt ei pulcritudinē absolonis. ij. Regū. xiiij. Porro absolon erat vir pulcrior in omni israhel: ꝛ decorus nimis. A vestigio pedis vsq̄ ad verticē nō erat in eo vlla macula. Et q̄tomagis tondebat capillos: tāto amplius crescebāt. Semel aūt in anno tondebanꝫ. q: grauabat euʒ cesaries ꝛ ponderabat capillos sui capiti siclis ducentis pondere publico. Sic tā viri q̄ mulieres appetūt decorē corporis alicui⁹ queʒ vidēt. Uel ꝓpter vanā gloriam. aut ꝓpt luxuriā. vt ab alijs ꝯcupiscant. ꝫ de pulcritudine interioꝝ paꝝ vel nihil curāt. Unusq̄sq̄ em̄ debe ret esse ꝯtētus i forma sibi data. Quia

corporis pulchritudo.
Est luxurie incitatiua.
Est cito defectiua.
Est regnorum destructiua.
Est superbie causatiua.
Primū ptz Gen̄.vj. Uidentes filij dei
filias hoim q̄ essent pulcre: acceperunt
sibi vxores. Per filios dei intelligunt
filij seth. z p filias hoim filie Cayn. qui
se mutuo ɔmiscuerūt. z ꝓpter h̄ factuz
est diluuiū. Ideo dr̄ Ecc̄i.xix. Ne respi
cias spēm alienā. Nam ꝓpter spēm ali
enā multi perierūt. Sic perijt holofer
nes: z occidit dum incaute Judith spe
ciē ɔtemplabat. vt3 Judith xvj. Et da-
uid capt⁹ est i specie Bersabee.ij.Reg.
xj. Duo senes occisi sunt ꝓpter spēz su
sanne. Un̄ dicit. Semen chanaan z nō
iuda. spēs decepit te. z ɔcupia sbuertit
cor tuū. Nihil em̄ est tā potens sbuer-
tere cor hūanū sic̄ ɔcupia z amor spēi.
In cuius signū fingūt poete. z idē po-
nit Aug.li.iij. de ciui. dei. ca.iij. q̄ alex-
ander fili⁹ priami paris vocabat a pa-
ritate iudicij. Un̄ aūt ad eū misse fue-
rūt Juno. pallas z venus. vt iut eas di
scerneret: cui pomū aureū debebat. qd̄
mittēte dea discordia cecidit inter eas
In quo pomo scriptū erat q̄ pulcriori
deberet. Certabāt ergo ille tres dee q̄
foret poma habitura. Et pre ceteris Ju
no ꝓmisit diuicias z regnum. Palles
laudes militie. Uenus pulcriorez mu-
lierē de grecia. Hic ergo paris nō ob-
stante iudicij sui sbtilitate a ɔcupia est
sbuersus: z pomum veneri adiudicauit
donari. Nemo ergo deb3 dolere de sua
turpitudine. Quia forsitā si decorez ha
buiss3. fuiss3 sibi cā ruine. z ɔtinentie sb
uersio. sic castrum qd̄ nunq̄ impugnat
nunq̄ vincit. Sic similiter mulier tur-
pis que nō tentat. a castitate: nō succū-
bit. Scd̄o ē cito defectiua. Un̄ Boe
tius li.iij. de ɔsol. ꝓsa.viij. Forme vo
nitor rapid⁹ est z velox. z vnaliū florū
mutatōe fugatior. Qz si homies vt ait
Aristo. linceis oculis vterent vt visus
eoꝝ obstātia queq3 penetrarēt. nōne in
trospectis visceribus illud alchibiadis
corp⁹ supficie pulcerrimū turpissimuz
videret. Ergo te pulcꝝ videri nō fec̄ na
tura: s3 oculoꝝ spectātiū infirmitas. vn̄
Frācis. petrar. de re. vtri. fort. li.j.ca.ij.
Breuissimuz tēp⁹ erit qn̄ oris habit⁹ h̄
colorq3 mutabit. Cadet flaua cesaries.
relicte albescēt teneras genas z serenā
frōtē squalētes arabūt ruge. letas ocu-
loꝝ faces z lucis sydera mesta teget nu
bes. lene dentiū ebur ac cādiduz scaber
obducet. recta ceruix atq3 agiles hume
ri curuescūt. guttur lene crispabit hur-
ridas man⁹ z recuruos pedes suspice-
ris tuos nō fuisse. Quid multa. Ueniet
em̄ dies: quo te i speculo nō agnoscas.
Hec oia e vicino sunt. q̄ abesse multū
existimas. Hec ille. Magis ē ergo di-
ligēda pulcritudo spūalis z interior. vn̄
ps. Omis gloria filie regis ab int⁹ est.
Un̄ Petrus blesensis epl'a.lv. scribens
ad vnā monialez dic̄. Tanto acceptior
eris sponso tuo xp̄o: q̄to eris i veste vi
lior. in cultu corpis tui abiectior. in ser
mone rarior. in vultu deiectior. in aspe
ctu verecūdior. i incessu maturior. hec
ille. Hec bn̄ ɔsiderauit: z cū summa di-
ligentia aduertit illa nobilis rhomana
virgo: nomie Galla. De qua dic̄ sanct⁹
Grego. in iiij. li. dyal. Qz medici dixerūt
ei q̄ ipa bitura ess3 barbaz. si nō nubēt.
S3 illa nihil deformitatē exteri⁹ timuit
qr xp̄m amauit qr talis nō exteriores s3
interiores reqrit pulcritudies dicente
ap'lo.j. ad Chorꝫ.vij. Mulier innupta. id
est vgo z vidua cogitat q̄ dn̄i sūt vt sit
sctā corpe z spū. Tertō est destructi-
ua regnoꝝ. Un̄ Frācis. petrar. lib.j. de
re. vtri. for. ca.lxxij. Forme inqt labilis
z caduci fruct⁹ sepe nō opulētas tm̄ do
mos s3 ingētes vrbes z magna nōnun-
q̄ impia euerterūt. Note sunt hystorie

quia nisi formosa adeo fuisset helena troya mansisset incolumis. Romanum regnū nō velociter corruisset nisi tam pulcra fuisset lucretia. hec Frāciscus. Ideo dr̄ Prouerb. xi. Fallax grā ꝛ vana est pulchritudo: mulier timēs deuz ipa laudabit. Quarto est vanitatis causatiua. Isa. xl. Ois caro fenū ꝛ oīs glīa eius q̄si flos agri. Nā multi ꝓpter eorū pulcritudinē supbiunt. Alij ꝓpter eoꝝ capillos flauos. Alij ꝓpt eoꝝ pulcrā faciē. Alij ex ꝓceritate corpis. Refert ouidi⁹ li. iij. in metamor. q narciscus qdam puer tante fuit pulcritudinis vt statim natus ab oībus posset amari. Parētes ergo sue pulcritudinis forma nimia moti cōsuluerūt quēdam vatē si ille puer attingeret tēpus senectutꝫ aut si esset etatis longene. Rn̄t ille. Diu inquit viuet si seipsum non nouerit. Qui adultus factus tantā cōcepit de suo decore supbiā: q oīm ptempsit amorē taz iuuenū q̄ȝ puellaruz. Tandē fatigatus quodā die diuertit se ad quēdam fontē purissimū causa sitis se dāde. Et dū vidit faciē suaz in aqua ꝯsiderauit frontē crines ꝛ oculos ꝛ alloqt suā imaginē ꝛ extendit brachia vt apprehēdat osculat ꝛ submersus ē. Iste puer signat de sua facie gloriantes q tam diu viuūt q̄ȝ diu se nō cognoscunt speciosos. Qui tādez se finaliter cognoscentes submergūtur in aquis causa vanitatis ꝛ supbie. qđ ē circa annū vicesimū tūc em̄ incipit speciositas. Et q tunc nō est speciosus nūq̄ȝ erit speciosus sicut in anno tricesimo fortitudo. Et q tūc non est fortis et velox: nūq̄ȝ erit fortis. In qnquagesimo sapia. Et q tūc nō est sapiēs nunq̄ȝ erit sapiens. In sexagesimo deuotio et puritas. Et q tūc se nō emendat nunq̄ȝ se emendabit. Quarto quidā appetunt annoꝝ longitudinē. Vn̄ ps. Longitudine dierū replebo eum. ꝛc. Nā multi sunt q appetūt longā vitam ꝓximoruz

Dubitat vtrū licitū sit petere a deo hic in p̄nti lōgam vitam. Rn̄r q p mortē puat qs primo corpis pulcritudinē, vita ꝛ sanitate. Secūdo delectatione ꝛ voluptate. Tertio bonis exterioribus. vt agris vestibus vxore pueris cognatis dignitate ꝛ sic de alijs. Si igitur times mortē solū iō: qr puaris bonis fortune nature ꝛ delectationibus et si sic p longa vita exoraueris: grauiter peccas. Talis em̄ si sibi posset ptingere ꝑpetuo in illis vellet viuere: qr q̄ ratōne aliq̄ȝ diu a fortiori ꝑpetuo cū consuetudine promptificat. Dō tū fm oēs doctores signū notabile est eterne reprobatiōis scꝫ sic diligere trāsitoria vt nulla affectiōe habeamus eterna ex charitate. Scđo mors etiā aufert bona spūalia. Nō em̄ post mortē penitētia locum habeat nec penas faciliter poterim⁹ cōmutare p mortalib⁹ aut venialib⁹ soluendis. Nec opa virtutū exercere poterimus meritorie nec augere p̄miū: nec ꝓximis sicut hic poterimus subuenire. Que oīa mors aufert. Et ꝓpter ista laudabile est mortē timere ꝛ p longa vita deum exorare. Debet tū addere illud Math. xxvi. Fiat voluntas tua siue in iuuētute siue i senectute ꝛ hoc exemplo xp̄i. cū tamē p longiori vita exorare volueris intētio tua sit vt peniteas de peccatis ꝛ satisfacias hic p eis. Secūdo vt virtutes opari valeas. Tertio vt ꝓximis ꝓdesse valeas: sicut beatus martinus orauit dicens. Dn̄e si adhuc populo tuo necessarius: non recuso laborem. Secūdo dubitat. Quare hoīes moderni tpis non ita diu viuunt sicut olim: qr scriptū est. Dies annoꝝ nr̄oꝝ septuaginta anni. In potentatib⁹ autē idest. bn̄ complexionatis octoginta. ꝛ tunc amplius labor ꝛ dolor. Nam ante diluuium legunt quidam vixisse nongentis sexagintanouē annis sicut mathusalem. Gen̄. v. ꝛ noe sexcentorū annoꝝ

erat quādo erat diluuium ⁊ multis an nis vixit post diluuium. Legimus etiā aliquos vixisse post diluuium. ccccij. annis vt patz ibidem. Respondet q̄ hu ius sunt multe cause. Prima fuit ex bo nitate complexionis pⁱmoꝝ parentuz. Fuerunt eñ immediate a deo formati ⁊ per consequens bene complexionati ⁊ sic ad longiorem vitam dispositi. ⁊ il la bonitas complexionis magis venie bat ad homies ꝓpinquos illius tpis q̄ꝫ remotos. Scḋa est ex modo viuendi q2 tēperate viuebāt ꝫ mō viuūt voluptuo se. Ideo dicitur eccl.xxxvij. In multis escis non deest infirmitas. Et ibidem. Prop̄ crapulā multi pierunt qui autē abstinens est adijciet vitā. Vñ dr̄ de cō se.di.v.ca. Nihil eñ sic iocundū est si cut cibus bene digestus. ⁊ nihil sic sa lutem ⁊ nihil sic sensuum acumē opera tur. nihil sic egritudinē fugat sicut mo derata refectio. Sequit. Abundantia vero morbum facit. molestias ingerit ⁊ egritudines generat. Tertia ē ex bo nitate nutrimenti. quia ante diluuium terrenascentia fuerunt meliora q̄ꝫ post ꝯcia inundatio diluuij fuit ꝑ maiori p te ex aquis occeani que sunt salse. Et i de induciit sterilitatem terrenascentia peiora ex q̄bus abbreuiat vita homis Et etiam post diluuium fuerūt meliora q̄ nunc sunt. Patz nūc.xiij. de illo bo tro magno quem tulerunt duo in vecte vno ⁊c. Si ita fuit d botris etiā sīle pu tandum est de aristis segetū. seminibus ⁊ arboribus. Quarta fuit ex scientia ade q2 formatꝰ fuit in pfecta sciētia. Jō co gnouit ṽtutes fructuū lapidū ⁊ herba rū: q̄ faciunt ad cōseruādū sanitatem ⁊ vitam ꝓlongādam ⁊ de hoc docuit ho mines ad vitā ꝓlongandā. Quinta fu it ex aspectu syderū circa regionē illaꝫ in q̄ manebāt q̄ aspectus multum facit ad longitudinē vite: ꝫ motus celi cōti nue mutatꝰ est tpe. Sexta fuit ex diui na dispositione illud ordinante vt per longam vitam hoim cito multiplicaret genus humanū. Septima fuit ꝓp̄ pec cata hoim. vñ ps̄. Uiri sanguinū nō di midiabūt dies suos q̄ homies taꝫ sūt pessimi. imo peiores q̄ꝫ vnq̄ꝫ fuerunt. Ideo expedit vt citius subtrahant de terra ne grauius damnent ꝓpter copiā multoꝝ peccatoꝝ. Octaua est sicut est differentia in psonarum longitudine ⁊ paruitate. Ita in breuitate ⁊ longitudi ne vite: quod ptꝫ in gigātibꝰ ⁊ pigmeis qui in octauo enno senescunt. Et Au gusti.li.xv. de ciuita. dei. dicit se vidisse dentem gigantis qui si diuideret facēt centū dētes hominū cōis statuere. Et deut.iij. dicit. De og rege basan. q̄ mō strat eiꝰ lectꝰ ferreus habēs nouē cu bitos in longitudine. Potest tñ deus qbusda dare grām si voluerit q̄ viuāt vltra cōem cursum hoim qd̄ de facto fe cit sicut recitat martinꝰ in cronica sua. Et idem ponit in speculo hystoriali q̄ tpe conradi scḋi impatoris. Anno dñi. Mcxxxix. fuit iohes de tpibus qui an nis. ccclxj. vixerat a tpe karoli magni cuius ⁊ armiger fuerat tunc defunctꝰ est. Quinto qdam appetunt ꝑmi for titudinē scꝫ sampsonis: ⁊ nō curant de fortitudine ṽtuali. Cōtra q̄s Hiere. j. Nō glorietfortis in fortitudine sua: ne q̄ potēs in potentia sua. q2 in tali fort tudine aliqñ debiles vincunt fortiores p industriā. Exemplū patz. j. Reg.xvj. de dauid ⁊ golia. Vñ catho. Corporis exigui vires cōtemnere noli. Ingenio pollet. cui vim natura negauit. Nō est gloriādū tali fortitudine q̄ quis pos sit remote ꝓijcere lapidem aut pticam seu multos in luctamine posse destrue re. Aut equū vel vaccā posse portare. Hoc taꝫ malis q̄ꝫ bonis ꝯuenit. Sic de karolo magno legimꝰ q̄ tāte fortitudi nis erat q̄ militem armatū sup equū se dentem a vertice capitis vsq̄ ad bases

simul cũ equo. vno ictu ꝓpria spata se/cabat ⁊ q̃tuor ferraturas equoꝝ simul cum manibus facillime extendebat mi litem armatũ erectũ stãtem sup palmã suam a terra vsq; ad caput suũ sola manu velociter eleuabat. Sic ⁊ milo qui bouem vnũ in humeris gestabat ⁊ integrum comedit sicut dicit Franciscus petrarcha li.ij. de re.vti.for.c.xxix. ꝗ de fortitudine spũali gaudendũ est. Ysaie xlviij. Sancti qui sperant in dño. mutabunt fortitudinem suam. De qua Gre. super illud Iob. vij. Que est fortitudo mea. Iustoꝝ inq̃t fortitudo est carnem vincere. voluptatibus ꝯtraire. delectationem vite pñtis extinguere hui⁹ mũdi aspera ꝓ eternis pmijs amare ꝓspe ritatis blandimenta contẽnere. aduersitatis metũ in corde supare. Sed fortitudo reprobor ẽ transitoria sine cessatione diligere. ꝯ flagella ꝯditoris incessanter ꝯdurare. ab amore reꝝ tempaliũ nec aduersitate quiescere. ad inanẽ gloriã etiã cũ vite detrimẽto puenire. malicie augmenta exq̃rere. bonorũ vitam nõ solũ verbis ac moribus. ꝗ etiam gladijs impugnare. ⁊ in semetipsis spẽ ponere. Iniquitatẽ quotidie sine vllo desiderij defectu perpetrare. Hec ille. De illis dicitur in canone. xlvij. di. ca. oẽs. Sexto aliqui cupiũt ꝓximoꝝ sapiam. s. salomonis vt magni apud mũdũ habeantur sicut Salomon de se dicit. Habeo ꝓpter hanc claritatem ad turbas honorẽ apud senes. De quibus beat⁹ bernardus dicit super cantica sermone xxvj. Sunt qui scire volunt eo fine tantũ vt sciãt. ⁊ turpis curiositas ẽ. Sunt qui scire volunt vt sciãt ipi. ⁊ turpis vanitas ẽ. Seqtur. Sunt qui scire volunt vt scientiã suam vendãt ⁊ turpis q̃stus est. Sequitur. Sunt qui scire volũt vt edificẽt. ⁊ charitas est. Sunt qui scire volunt vt edificentur. ⁊ prudentia est. Hec Bernardus.

Non concupisces rem alienam.

Ecundo peccãt

contra istud ꝓceptum qui bona sua in necessitate proximi non cõmunicant. ꝗ auare retinẽt. Quod nihil aliud est q̃ȝ res pauperũ ꝑ violentiã auferre. quia di. xlij. di. c. Hospitale sub verbis beati Hieronimi. Aliena rapere couincitur qui vltra necessaria sibi retinere ꝓbatur. xlvij. di. c. sicut hij. sub verbis beati Ambrosij. Neq; enĩ inquit minus ẽ criminis habenti tollere q̃ȝ cum possis ⁊ abũdas indigentibus denegare. Esurientiũ panis est quez tu detines. nudorum indumentũ est quod recludis. miseroꝝ redemptio ⁊ absolutio est pecunia quã tu in terrã fodis. Et modicum ante illa dicit ibidem Ambrosi⁹. Propriũ nemo dicat quod ẽ cõe. pl⁹ q̃ȝ qd sufficit sumptui violenẽ obtentũ ẽ. Dicit glo. ibidem sup verbo cõe. s. cõicandum. s. tpe necessitatis. vt patet. xij. q. j. ca. duo. ⁊. q. ij. aux. ⁊. lxxxvj. di. non satis. Et lex dicit q cibaria tpe necessitatis sunt oĩbus ꝯmunicãda. vt. ff. ad. l. rodiã. de iac. l. ij. § cũ in eadem. Iõ ambrosius dicit vbi supra. Nunquid iniquus est deus vt nobis nõ equaliter distribuat vite subsidia. vt tu quidez esses affluens ⁊ abundans. alijs do deessent ⁊ egerent. An ⁊ hoc magis quia tibi voluit benignitatis sue conferre exprimẽtum. ⁊ aliũ per virtutez patientie coronare. Hec ambro. Unde dicit Augu. in sermone. xj. in li. de verbis domini. Diues ⁊ pauper duo sunt contraria ⁊ sunt sibi inuicem necessaria. Sequit ibidẽ. Diues ꝓpter pauperẽ factus est. ⁊ pauper ꝓpter diuitem. Pauperis est orare. diuitis erogare. ⁊ dei est pro paruis magna prestare. Si non vis errare. tribue pauperi. Et si non vis flãmis cruciri. da ei in terra quod reddet tibi in celo. Circa largitionẽ rerum temporaꝫ

liū sunt quinq̧ dicenda. Primo de dātiū necessitate. Secūdo de recipientiū ydoneitate. Tercio de temgaliū ꝓprietate. Quarto de elyne vtilitate. Quinto de illoꝝ qui nō dant penalitate. De primo dico ꝙ dare elemosinā in necessitatis articulo cadit sub p̄cepto. ꝛ peccat mortalit̄ immo punieṫ eternaliter q̄ nō dat. vt3 math. xxv. Esuriui ꝛ nō dedistis mihi manducare. Ratio huius ē qꝛ cum dilectio ꝓximi sit in p̄cepto necesse est omīa illa cadere sub p̄cepto sine quibus dilectio ꝓximi nō cōseruaṫ ad dilectionem autē proximi ptinet vt nō solū ei velimus bonū ꝫ etiam operemur fm illud Jo. iij. Diligamus nos inuicem. Nō vbo neq̧ lingua. sed opeꝛ veritate. Jō di. j. Joh. iij. Qui viderit frēm suū necessitatē habere ꝛ clauserit viscera sua ab eo. quō charitas p̄ris est in eo. Teneṫ ergo quilibet dare elemosinaꝫ sub precepto de superfluo suo non solum respectu suijpius. sed etiam respectu alioꝝ quoꝝ sibi cura incūbit. quia recta ratio dictat ꝙ prius vnusq̄sq̧ sibi ꝓuideat ꝛ his quoꝝ sibi cura incūbit ꝛ postea de residuo necessitati aliorū subueniat. Jdeo dicitur. lxxxvj. di. c. Pasce esurientem. si nō pauisti occidisti. Sed licet ad hoc omnes obligantur maxime tamē p̄lati ecc̄iarū tenētes bona ecclesie. qm̄ illoꝝ bona pauperū sunt. Ergo maxime obligantur ad hoc vt pꝫ. xij. q. j. c. non dicatis. Et in glo. ibidē. Cui ꝯcordat Ambro. in li. de officijs. Et allegaṫ. xij. q. ij. c. Auꝝ habꝫ ecclesia. nō vt seruet. sed vt eroget. Et ibi ponit Ambro. tres casus in quibus intitata. i. consecrata vasa licet conflari ꝓ sustentatione pauperum. ꝓ redemptiōe captiuoꝝ. ꝛ edificatione temploꝝ. Prima causa est precipus quoniam vt dicit Hieroñ. ꝛ ponitur in. c. multo malus ē immo debitum ꝙ plus curent homines ꝙ̄ parietes. Jdeo dicit saluatoꝛ noster Math. v. Nisi abundauerit iusticia vestra plusq̄ꝫ scribarum ꝛ phariseorum non intrabitis in regnum celorū. Sed illoꝝ iusticia fuit ꝙ decimas dederunt ꝛ nullum mēdicare permiserūt inter se. ꝫ iusticia prelatorum deficit ab illa. Ergo merito non intrabunt regnuꝫ celorum. Unde Hieroñ. ꝛ allegaṫ ibidem vbi supra. Amico quippe rapere furtum est ecclesiam defraudare sacrilegiū est. paupibus erogandū reseruare. apertissimi sceleris ē. ꝛ eis aliq̄d subtrahere oīm p̄donū superat crudelitatem Jdeo dicitur. xij. q. ij. ca. Gloria ep̄i est paupibus prouidere. ignominia sacerdotis est ꝓprijs studere diuitijs. Et ibidem in. c. quatuoꝛ. ꝛ in. c. sequēti determinatū fuit ꝙ de oblationibus fideliuꝫ q̄tuoꝛ fiebāt portiones. q̄ꝝ vna ep̄o. secūda clericis. tercia pauptribus. quarta fabricis ecc̄iaꝝ soluebaṫ. Sed proch doloꝛ nūc nō pauperes sed consanguineos ꝛ meretrices ditant de bonis ecclesie. Cuius exemplum nota suplus in q̄rto precepto de honoꝛe prelatoꝝ. Aliq̄ vero si dant elemosinā hoc non faciūt ex charitate ꝛ intentione bona. ꝫ ex vana gloria. Contra quos Math. v. Te autem faciente elemosinam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Que verba exponit Augustinus dicens ꝙ p dexteram intelligitur intentio implēdi precepta dei ꝛ placendi sibi. Per sinistram vero intelligitur fauoꝛ populi vl̄ elatio aut laus humana. Et tunc exponitur sic. Cum vero facis elemosinam. nesciat sinistra tua id ē dilectio laudis humane quid faciat dextera tua id ē intentio precepta dei implendi ꝛ placendi sibi soli quia solum ꝓpter deum non ꝓpter laudem mūdi faciēda est elemosina. Dubitatur verū elemosina sit faciēda in occulto vel manifesto. Respōdet magister aug. de anchona sup Matheū dicens. ꝙ tutius ꝛ securius est ele-

mosinā dare ꝛ facere in occulto ꝙ̄ i ma nifesto. ꝑpter illos qui faciunt. ꝛ ꝑter illos corā quibus fit. Nam ſm Criſoſt. Fera occulta est inanis gloria. ꝛ dicit occulta. quia occulte ingredit̄ ꝛ omnia que intus in homine aufert. Uñ dubiū est quia ſi in manifeſto fiat ꝙ ſubito in ſurgat in homine appetitus inanis glo rie. Sufficit em̄ tres eſſe teſtes quan do elemoſina fit. puta pauper cui fit an gelus quo inſpectore fit. Iuxta illud Thobie. Quādo elemoſinam faciebas orabas cum lacrimis. ego obtuli oratio nem tuam ꝛ elemoſinam tuā domino. Et ipſe deus ꝑpter quem fit. Quia i ore duorum vel triū ſtat omne verbum. Si militer ꝑpter illos corā quibus fit tu tius est facere elemoſinā in occulto ꝙ̄ in manifeſto. Nam videntes te elemo ſinam facere. forte ex hoc ſcandalizant aut quia verecūdantur. quia forte non habent vnde faciant ſicut tu. ꝛ ſi habēt non poſſunt facere ita magnam. ꝛ in il lo tempore quo tu facis. Uel forte q̄ credunt ideo corā eis facere vt ex hoc pre illis eſſe ſanctior ꝛ melior eis velis reputari. Sed nunquid ſi homo credat ſic ſcandaliſari videntes eum elemoſi nam facere. debē dimittere ne faciat co ram eis. ſuppoſito ꝙ ipſe in ſe purā in tentionem habeat. ſolum ꝑpter deū fa ciens. Ad quod dicēdum ꝙ vel ille cui facienda est elemoſina. est in neceſſita te ꝛ forte alio tempore nō occurreret ei ꝗſic decenter poſſit ſibi elemoſinā fa cere. Quia forte pauper vel peregrin⁹ tranſit per viam aut eccleſiam quē nū ꝙ̄ poſtmodū est viſurus. Et tūc ꝑpter tale ſcādalum. quia paſſiuum est homo non debet dimittere quin elemoſinam faciat. quia i tali caſu facere elemoſinā est debitum iuſticie que non est dimit tenda ꝑpter paſſiuū ſcandalū. Sed ſi talis cui elemoſina est facienda non est in extrema neceſſitate ꝛ occurrit homi

ni. ſic ꝙ in occulto qui petit poſſit ele moſinā dare. tūc dē differre ne eī ynā in manifeſto faciat ad vitādū illoꝝ ſcāda lū. Ideo di mat. v. Cū ergo facis eī ynam noli tuba canere ante te. Ille tuba fin glo. aū ſe canit quiſqui operis ſolā iactā tiam q̄rit. Secūdo dubitat̄ vtꝝ elemo ſina liberet hominē a peccato mortali. Rñdit idē doctor vbi. ś. dicens. ꝙ quē ſtio ē dubia ꝑpter v̄ba q̄ dixit angelus Thobie. Cōmēdat em̄ angelus elemo ſinam. Thob. ca. xij. Elemoſina a mor te liberat. ꝛ non patit̄ animam ire in te nebras. quoniā ipa eſt que purgat pec cata ꝛ facit inuenire vitā eternā. Dani el eodē mō dans ꝯſiliū nabuchodono ſor q̄ diuerſis peccatis erat inuolutus dixit vt pꝫ Dañ. iiij. Conſilium meum audi rex. Peccata tua elemoſinis redi me. ꝛ iniq̄tates tuas miſericordijs pau perum. Sed cū mortale peccatum nō dimittatur niſi contritis et cum gratia que eſt vita anime. ꝛ. elemoſina facta in peccato mortali ſit mortua non poterit dare anime vitam. quia quod mortuū eſt. vitā alteri dare nō pōt. Hāc igitur dubitatōē determinat Aug. in enche ridion. c. xiiij. dicēs ꝙ elemoſina nō eſt aliud ꝙ̄ opus miſericordie quā homo tenetur facere. Primo tenet̄ homo dili gere ſeipm̄ de qua miſericordia ſcriptū eſt. Miſerere anime tue placens deo. Ac ſi dicat. Si vita tua debet deo eſſe placens p gr̄am que ſibi eſt diſplicens p culpā. oportet ꝙ hāc elemoſinam ti bi facies ꝙ miſerearis aie tue. peccatū odiēdo ꝛ contritionē de ipo habendo. Sicut em̄ q̄ diligit pctm̄. odit animam ſuā. ſic q̄ conteritur de peccato odiēdo ipm̄. diligit ipſam ꝛ miſeret anime ſue ac p hoc miſericordia facit ſecum vt fa cit ſibiipi elemoſinā que eſt opus miſe ricordie. Tali ergo elemoſina contritō ne gratuita ꝛ charitate vcꝫ eſt ꝙ pctm̄ mortale dimittit̄ formaliter. quia ſicut

formaliter veniente luce expelluntur te-
nebre. Ita contritōne gratuita ꝛ displi
cētia charitatiua expellit pctm̄. Et de
illa elemosina quam homo sibiip̄i facit
intelligitur illud verbū saluatoris fm
Augusti. Date elemosinam. Primo si-
bimetip̄is.ſ.peccatū odiēdo ꝛ detestā-
do. Ecce omnia mūda sunt vobis. quia
vere pctō expulso per hanc elemosinaȝ
quicqͥd homo postmodū facit ē mūduȝ
ꝛ ideo gratū ꝛ acceptū. Et de ista qua-
tuor illa supradicta q̄ dixit angel⁹ veri
ficari hn̄t. qꝛ a morte.i.a mortali pecca-
to liberat qđ erat p̄mū ꝛ nō patitur ire
animam in tenebras. quod erat scđm. ꝛ
ip̄a purgat pctā qđ erat terciū ꝛ facit i
uenire vitam eternā. qđ ē quartū. Sed
nūqͥd elemosina quā facit homo ꝓximo
suo liberet hoīem a pctō mortali. Pos-
sumus dicere ꝙ liberat hoīem a pctō p̄
terito iam ꝑpetrato ꝑ satisfactōnem. qꝛ
dato ꝙ hō sit liber a peccato mortali ꝑ
elemosinam quam fecit sibi per cōtritō
nem ꝛ detestatonē de pctō. nō tn̄ est li-
ber a pena illi⁹ pctī ȿ a culpa. Ideo per
elemosinā quā fecit ꝓximo suo. satisfa-
cit ꝓ pctō illo. Est em̄ elemosina opus
satisfactoriū. Liberat etiaȝ a peccato fu
turo per quandam dispositionē: quia ꝑ
elemosinā ꝛ alia bona opa. disponit ho
mo ne pctm̄ incurrat. ꝛ si icurrit. dispo
nitur vt cito reuertat. Tercio dubitat
vtꝝ posset qͥs furari vt det elemosinā.
Rn̄det ꝙ talis furtū ꝯmittit. Quia nō
sunt faciēda mala vt inde eueniāt bona
vt dicit apl̄us. Iđ si qͥs sic faceret tene
ret restituere vtȝ. xvij. q.iiij.c. qͥcunqȝ.
Sicancille ꝛ serui non dn̄t furari dn̄is
vt dent ext̄nā neqȝ vxor absqȝ licētia vi
ri. nisi hn̄erit bona pafernalia p̄ter do-
tē. de illis p̄t sine lnla viri dare. Etiā p̄t
dare de lucro suo ꝛ sil'r de pane ꝛ vino
ꝛ carnibus ꝛ hmōi. Sȝ si facit sibi con
sciam ꝙ oīno viro displiceat. dȝ depo-
nere ꝯsciam. Qđ si non pōt non debet

dare. Secūdo dicendū est de recipiē-
tiū ydoneitate.ſ. quibus elemosina dā-
da sit. Et videt ꝙ om̄ibus vt pȝ Lu. v.
Omni petenti te tribue. dicit glo. Nō
sit acceptio ꝑsone petētis qm̄ qui om̄e
dicit nihil excipit. Thob. iiij. Ne auer-
tas faciem tuam abvllo paupere. Item
xp̄us postqȝ sciuit iudā scarioth eē ma-
lum. sustētauit ip̄m de elemosinis pau
perum. In oppositum arguit in.c.xiij.
q.j.ca. ad hoc tales. vbi dī de trib⁹ ho-
spitibus cauendum esse vt mus in pe-
ra. ignis in sinu. serpens in gremio. Ec
clesiastici. xij. Si bene feceris. attende
cui feceris. Et allegat glosam Ecclesia-
stici. xxxiiij. Sed in littera nostra nō in
uenitur vbi dicitur. Desudet elemosi-
na in manu tua donec videas iustū cui
des. Item Ambro. sup illud canti. iiij.
Ordinauit in me charitatē dicit. ꝙ pri-
mo deus ē diligendus. deinde parētes
postea filij ꝛ ꝓpinqui: ꝛ postea sunt ex-
tranei recipiēdi. Itez Hieronimus di-
cit ꝛ allegat. xvj. q.j. dicens ꝙ elemosi-
na danda nō tam paupertas est attēdē
da qȝ religio. Et sic ceteris paribus re-
ligiosis pauper est preponendus. Rn̄-
det ꝙ p̄mo videndū est vtrum talis ele
mosina danda sit de bonis ecclesie vel
alienis. Et si p̄mo mō. tūc non ꝓpinquio
ri sed simpliciter meliori ꝛ ecclesie vti-
liori danda est. Si de bonis ꝑsonalib⁹
tūc ꝓpinquioribus. Primo patet ꝑ aug.
ad adletū. qꝛ plus tenemur domesticis
Ad Ephes. v. Si quis suoꝝ ꝛ maxime
domesticoꝝ curam nō habet est infide-
li deterior. Dicitur de Bn̄dicto papa.
xij. ꝙ consueuit dicere. Si mei non fue
rūt dn̄ati. tunc immaculatus ero. ꝛ loqͥ
batur de consanguinibus qȝtum ad bo
na eccīe quoꝝ nullū ꝓmouit. Postea
secutus clemens sextus. Iuuenes con-
sanguineos fecit cardinales ꝛ presules
dicens cū apl̄o ad Ephe. v. Nemo car
nem suam odio habuit ȿ nutrit ꝛ fouet

eam. qm̄ nouit dn̄s qui sunt eius. Alii rn̄det glo. decreti di. xlij. sup ca. quiescamus oīcēs. Uel tales petentes petunt ex debito videlicet. quia p̄dicatores vl' p̄lati tales examinādi sunt. vtrum sint tales. q2 nō debent p̄dicare nisi missi. ꝛ illis quodammō debet ex debito ꝛ duz officiū subtrahitur videt ꝙ beneficiuz merito subtrahatur. Alij autē petūt ex corporis sustentatione. Et talibus omībus est danda. vt patz. xlij. q. iij. c. qm̄. Et si non potest omnibus satisfieri. prius danda est bono ꝙ̄ malo. Religioso prius ꝙ̄ non religioso. Propinquo potius ꝙ̄ extraneo. Fideli potius ꝙ̄ infideli. infirmo ꝛ debili potius ꝙ̄ valido. do. Naz talibus validis mendicantib' deberet subtrahi elemosina ꝛ dari infirmis ꝛ debilibus. Nam tales p̄mo grauiter peccant. quia sunt fures et latrones ꝛ p̄dones cecorum claudorum ꝛ infirmoꝝ. In quo deum ꝛ proximū suuz grauiter offendunt. Huius exemplū legitur ꝙ fuit quidam mēdicus ꝛ sanus qui ocio semꝑ vacabat. Hic v̄o sepe monitus fuerat vt laborare deberet ꝛ cōitati deseruire. ꝫ hoc omnino recusauit. Contigit semel vt dormiret tunc accessit vnus sanctus homo qui vitam in laboribus duxit honestis. hic accepit frustum panis de sacco mēdici ꝛ posuit super pectus eiusdem mendici dormientis ꝛ statim cepit in somnis miserabiliter se habere ꝛ laborare ꝛ vlulare. Qui cū hoc vidissz tulit panē de pectore ei' ꝛ eū excitauit dicens. Quid obfuit tibi in somnis frater. Qui respondit. Uidebatur mihi ꝙ magnus mons cecidit super corpus meū ꝛ depssit me vsqꝫ ad p fundū inferni. Cui sanct' ille hō rn̄dit. Erras frater non fuit mons sed pua elemosina de sacco tuo. Ergo manibus tuis labora ꝛ noli mendicitati insisterē. ꝛ vitam emendauit. Legimus in vita beati Clementis ꝙ beatus Petrus vidit matrē beati clementis mendicantem ꝛ eam acriter increpauit dicens. Potius deberes laborare ꝛ victū manibus q̄rere ꝙ̄ mēdicare. Que se humiliter excusauit. nam manus aridas habuit ꝙ laborare non potuit. Secūdo peccāt isti validi mendicantes contra seip̄os. Nā qui laborare potest si se imiscet elemosine. ꝛ non vult laborare nec cōmuni bono seruire redigit seip̄m in seruitutem imꝑatoris q̄uis sit natus de libero vētre. vt patet. C. de vali. mendicañ. l. i. ꝛ di. xxx c. i. vbi dicitur. His pauperib' danda est elemosina qui suis manibus laborare nō possunt. Excipiūtur tamē ordines mēdicantiū q̄uis validi sunt. possunt tamen de iure largiores elemosinas recipere ꝙ̄ alij mendici. Nā multe sunt cause ad dādū elemosinas. vna est ꝑpter indigentiā. i. Jo. iij. Si quis habuerit substantiā huius mūdi ꝛ viderit fratrem suū necesse habere ꝛ clauserit viscera sua ab eo ꝛc. Secūdo ꝑpt cultus dei reuerentiam. i. Paralip. vlt. Si quis voluntarie volebat offerre ad edificationem templi. implebat manuz suaz ꝛ offerebat domino quod volebat.

Tercio ꝑpter debiti iusticiā. Justuz est em̄ temporalia conferre illis a q̄bus sp̄ūalia recipiūtur. vt patet. i. ad Cor. i. Quarto ꝑpter vite innocentiam. Ecclesiastici. vij. Da misericordi ꝛ ne suscipias hominē peccatorem. Bene fac humili. ꝛ ne des impio. Quinto ꝑpter recōpensatōis euidentiam. Quāto em̄ maior est euidentia in illis qui recipiūt elemosinam ꝛ faciūt aliquā recōpensationem in orōnibus in consilijs ꝛ alijs bonis sp̄ūalibus. tāto magis est eis elemosina tribuenda. Pēsate ergo ꝙ omnibus istis conditionibus religiosi largiores elemosinas possunt recipe ꝙ̄ alij cōmuniter mendicantes. Primo. quia sunt indigentes. quia reliquerūt om̄ia ꝑpter xp̄m. vt allexius ꝛc. Sc̄d̄o quia

cultui diuino sunt insistentes. Tertio euāgelio sunt annūciātes. ergo ē eis q̄ si debitū. Quarto cōiter meli⁹ sunt vite. Quinto magis recōpensant. Dubitat vtr̄ sit beatius dare q̄ʒ accipe. Et vr̄ q̄ nō. q̄r illud q̄d inducit maximā hūilitatē. hoc videtur beatius cū p̄ hoc abijciat superbia. que est initiū maloꝝ. Sʒ hoc ē mendicare ⁊ accipe. ꝓpter deū. p̄ ut religiosi mēdicantes faciunt. Ergo est beatius accipe q̄ʒ dare. In cōtrariū est ap̄lus Actu. ij. ⁊ ex̄ de cele. missa. c. cū marthe. vbi dicitur q̄ beatius est dare q̄ʒ accipe. Rūdetur simplicit̄ loquendo q̄ dare ē beatius q̄ʒ accipere si accipiat̄ vniformiter in eisdem bonis. vñ sic dare sp̄ualia bona ē beati⁹ q̄ʒ accipe ita simplicter bona tp̄alia dare beati⁹ est q̄ʒ accipere. Quia accipe de se semp̄ indigētiā ⁊ impfectionē importat. dare vo ad liberalitatē ⁊ misericordiā. ⁊ sic cōcernit aliquā vtutē q̄ nō facit accipere. Si tn̄ aliquis recipiat tp̄alia ab aliquo vt expeditius eidem posset reddere sp̄ualia. hoc est multo pfectius q̄ʒ dare tēpalia. Quia ergo viri ecclesiastici ad hoc acceperunt ⁊ quotidie accipiūt a laycis temporalia. vt eis liberius ministrare valeant sp̄ualia. Ideo sic accipere nō ē impfectionis ꝫ potius pfectonis ymmo q̄ʒ rodꝫ magis reddit expeditior circa administratiōem sp̄ualium ex acceptione paucoꝝ tempaliū. tāto suū accipere magis facit ad pfectiōem cum ex hoc magis reddit ydoneus dare vel rependere potiora. ⁊ quia status religiosorum mendicātium paucora querit de temporalibus ea scilicet que solum ad quotidianum victum exigūtur dicētes cum apostolo. j. ad thi. v. Habētes victum ⁊ vestitum his contenti sumus Ideo status eorum ex hoc signāter cēsetur perfectior inter alios status ecclesie quia de vilioribus bonis minus a fidelibus accipiūt ⁊ eis de bonis potiori bus in vita ⁊ doctrina plura rependūt Uelle ergo eos religiosos mēdicantes ꝓpterea a statu pfectōnis excludere. q̄r recipiūt pauca tēpalia a fidelibus talis etiā debetet excludere statū platoꝝ ⁊ omniū clericoꝝ a pfectione. q̄r omnis eoꝝ ꝓuisio facultatū ē accepta de pia elemosina ⁊ munifica largitione pauci pū seu alioꝝ fideliū. Clerici etiā seculares quotidie victū accipiūt vel de decimis aut de oblationibus fideliū. Quicūq̄ʒ em̄ oculo rōnis voluerit aduertere q̄tū religiosi mēdicātes eccie pfectiūt in vita exēplari ⁊ doctrina salutari. satis pʒ q̄ suū panē nō comedūt ociose ⁊ q̄ multo plus tam platis q̄ʒ eoꝝ subditio de sp̄ualibus cōtulerūt q̄ʒ receperūt a tempalibus ab eisdē. Ideo q̄ omnes plati ⁊ clerici q̄ non q̄runt que sua sunt ꝫ intēdunt honorē dei ⁊ suoꝝ fidtoꝝ salutem. tales religiosos merito fauorabiliter amplectūtur. nec reputāt sibi a talibus. ꝓuenire dispēdiū. sed magis gaudent sibi ꝓuenisse ex eoꝝ fideli coopatione sui laboris solatiū. Et ex h̄ patere pōt q̄ʒ irrōnabiliter sunt moti q̄ ex quotidiana mendicitate propter verbum istud. Beatius est dare q̄ʒ accipere. ipsos a perfectionis statu excludere nitebantur. Uesanum est enim dicere q̄ aliquem de statu perfectōnis dei. deijciat recipere paruam elemosinam. q̄ solum ad victum quotidianum sufficiat. vnde sic recipiens liberioꝝ ⁊ expeditior redditur ad bona spirituualia rependenda. ⁊ non deijciatur a statu perfectionis recipere magnas possessiones terras ⁊ castra. que tamen pias mentes prelatorum modernis temporibus distrabunt q̄ vix sue saluti propriie intendere possunt nimijs terrenoꝝ occupationibus implicati. Ideo simpliciter est dicendum q̄ in religiosis mendicantibus non ē impfectionis recipere quotidianas elemosinas. sed magis

est in eis instrumentū ꝛ occasio perfectionis q̄d paret triplici rōne. Prima sumitur ex coꝝ statu. Illam religiosi mendicantes sunt ab ecclia instituti ad actꝰ cōtēplatōis. vel ad opa vite actiue. que ex plenitudine cōtemplatōis ꝓdeunt. Sed tales actꝰ sunt ꝑfectissimi. Ergo ex eoꝝ statu apparet q̄ recipere ꝓpter deum nō est in eis impfectionis. Secūda ratio sumit ex ipō actu receptionis elemosine quem profitentur. Quod apparet ex tribus. Primo ex hoc q̄ pauca de temꝑalibus accipiūt redduntur expeditiores ad rependendū fidelibꝰ bona plurimi potiora cū ex hoc cōtingat eos minus temꝑaliū sollicitudinem occupari. Secūdo quia ex tali quotidiano rubore mendicitatis curat in eis radix superbie ꝛ infunditur omniū virtutū custos humilitas. vt dicitur de penitentia di. ij. c. Si quidem oportet hominem per Ir i a ꝛ aduersa curari. sic multi beatiores apparuerūt accipiendo q̄ȝ dando vt allexius qui omnibus suis ꝓpter xp̄m dimissis gaudebat etiam se a seruis suis elemosinā accepisse Etiam de beato Arsenio legitur in vitaspatrū q̄ deo egit grās de h̄ q̄ necessitate cogēte oportuit elemosinas petere. Tercia ratio similiter ex mō recipiendi. nā ꝑdicti religiosi nō accipiūt ab his quibus ꝑdicāt tanq̄ȝ pure ꝛ liberaliter datū vel q̄si omino alienū. ȝ q̄si quodam mō eis debitū. ꝛ si nō debito stricti iuris saltim debito charitatis vl' forte debito naturalis equitatis Q̄d pȝ ex tribus. Primo ex eo q̄ ꝑdicant ex auctorītate ecclesie ꝛ ꝑlatoꝝ. Ideo pñt dicere hijs quibus predicant. Si nos vobis spūalia seminamus non est magnum si vestra temporalia metamus. j. ad Coꝝ. ix. Et ideo si fideles eis non sufficiēter necessaria ministrarēt qui ad hoc vt dictum est quodammō ex debito obligātur prelati ordinarij quoꝝ cooperatores existūt ad hoc ex iuris debito tenētur. Quod probatur de officio iudicis ordinarij capitulo. Inter cetera que ad salutem spectant populi xp̄iani pabulū verbi dei valde per maxime noscitur sibi necessarium. quia sicut corpus materiali et. Istam rōnem innuit euidenter Augus. in libro de opere monachorum. Si euangeliste inquit sunt. fateor plane habēt potestatē viuendi de sumptibus subditoꝝ. Ideo singularis perfectionis fuit in paulo q̄ iusto iure vti noluit. Sed de labore manuum vixit. Secundo patet. quia ex hoc debet eis accipere q̄ ministri altaris sunt. Unde j. ad Corinth. ix. Qui altari deseruiunt cum altari participantur. Ita ꝛ dominus ordinauit hijs qui annūciant euāgelium. de euangelio viuere. Istā rōeȝ similiter innuit august. in lib. ꝑdicto dicens. Si ministri altaris sunt vt dispēsatores sacramentoꝝ. fateor plane q̄ habent potestatem viuendi de sumtibus fidelium qui sibi istam non arrogant ȝ plane vendicant potestatem. Et hoc iō vt magni dicūt doctores. quia sacramētum altaris vbicūq̄ȝ agatur cōmune est populo fidelium. Tercio quia in sistūt studio sacre scripture ad cōmunem vtilitatem totius ecclesie. Unō dic̄ hiero. contra vigilantium. Hec cōsuetudo in iudea vsq̄ȝ hodie perseuerat vt qui in lege domini meditantur die ac nocte ꝛ ꝑtem non habēt in terra nisi solum deuȝ totius orbis alimonijs foueant. ymmo hec consuetudo nō solū fuit in iudea. ȝ etiam fuit in egipto ꝛ in grecia vbi gēs sacerdotum que ad inuestigandum scientias speculatiuas ꝑmo vacare dimissa ē. de publico alimoniā recipiebāt. vt patet. j. Metaph i. ꝛ Geñ. xlvij. ꝛ ponitur ex̄ de emu. eccle. c. non minus. Sic ergo pȝ q̄ tam ꝑlatis q̄ȝ clericis ꝛ etiaȝ religiosis est beatius hoc mō recipere q̄ȝ laycis erogare. Tercio videndum ē

de temporaliũ rez ꝓſperitate. De quib⁹ eſt elemoſina facienda. Quia de illicitis acquiſitis nõ debet fieri elemoſina. Quod ꝓbat decretum.xiiij.q.iiij.c.q̃d dicam. Probans ꝑ illud.ꝙ q̃ offert elemoſinã de rapina pauperũ. victimat filiũ in cõſpectu p̃ris ſui vt dicit ꝓpheta. Et ꝑ illud ꝓuerb.iij. Honora dominũ de tuis iuſtis laboribus. Et Deute.xxiij. Non accipies mercedẽ ꝓſtibuli.q2 illicite acq̃ſita non ſunt de bonis noſtris. vt patet in.c.q̃d dicã. vbi ſupra. Hic dicũt aliqui ſi in acquiſitiõe taliũ nõ trãſfertur dominiũ tũc nõ debet de talib⁹ elemoſina fieri. ſicut patz extra de vſuris ca. debitoris ⁊ de ſimonia.ca. veniens. Sed ſi trãſfertur dominiũ tunc de talibus põt fieri elemoſina ſicut de meretricio.qm̃ illud nõ poteſt repeti. Recitat martinus i cronica ſua ꝙ circa annũ dñi.Mviij.Benedictus papa octauus fuit viſus a quodaz epõ in equo nigro.poſt mortẽ eius dicens ei. Nonne tu es benedictus papa.quẽ iam defunctum nouimus. Ego ſum ille inq̃t infelix b̃ndict⁹. Et quõ inquit tibi ẽ pater. Grauiter inquit torq̃or.ſʒ de dei miſericordia nõ deſpero ſi mihi adiutoriũ ꝓbeat. Vade inq̃t ad ſucceſſorẽ meũ Johannẽ papã ⁊ dic ei. vt i tali techa ſummã pecunie accipiens paupibus diſtribuat.q2 q̃cquid antea ꝑ me datum fuit paupibus.nihil mihi ꝓfuit.q2 de rapinis fuit. Qđ ep̃us fideliter expleuit et ep̃atui cedens monaſterium intrauit.

Quarto eſt dicendũ de elemoſinarũ vtilitate. Prima vtilitas ẽ.quia reſiſtit peccatis. Eccĩ.iij. Ignem ardentẽ extinguit aqua. ⁊ elemoſina reſiſtit peccatis. Secũdo deũ placat.ꝓuer.xxxi. Munus abſconditũ extinguit iras et donũ in ſinu indignationem maximaz. Tercio bona tp̃alia multiplicat. Luce. vj. Date ⁊ dabitur vobis.ꝓuerbio.xij. Alij diuidũt ꝓp̃ria ⁊ ditiores ſunt. Alij rapiũt nõ ſua ⁊ ſp̃ in egeſtate ſunt. Cuius exm̃ pz.iij.Reg.xvij. de vidua que heliã pauit.⁊ farina ⁊ oleũ ei non defecerunt. Quarto que petit a deo illa impetrat. Ecci.xxix. Conclude elẏmõ in ſinu paupis ⁊ hec orabit ꝓ te. Itẽ yſaie lviij. Frange eſurienti panẽ tuũ ⁊c̃. tũc inuocabis ⁊ dñs exaudiet te quia miſericors ẽ dñs deus tuus. Quinto ab oĩbus benedici facit vt patet ꝓuer.xxij.q̃ pronus eſt ad miſericordiam benedicetur. Sexto morienti ſocietatem facit. vñ Ambro.nõ ſunt bona hoĩs que ſecuz ferre non põt ſola miſericordia comes eſt defunctoꝝ. Septimo animas in infernũ intrare nõ ꝑmittũt. Jõ dĩ thob. xij. Non ꝑmittit aĩas ire in tenebras. Octauo vitaz eternam meret. Math. xxv. Venite benedicti p̃ris mei ꝑcipite regnũ ⁊c̃. Sequit ibidem. Eſuriui et dediſtis mihi manducare. Sitiui ⁊ dediſtis mihi bibere ⁊c̃. Sed nõ dantib⁹ fiũt oĩa iam dicta in ɔ̃riuz. Nã pctis ſi reſiſtũt deum nõ placãt. Ideo dĩ.xvj q.j.c. Reuertimini ꝙ plerũqꝫ ex dei ira inuidus fame ⁊ penuria punit quando paupibus elemoſina ſubtrahit. Itẽ in bonis tp̃alibus depauperãt. Cuius exemplũ ponit Ceſarius.di.iiij.de q̃dam admiranti monaſteriũ ditiſſimũ fuiſſe depauperatum. R̃ndit quidã frater illi dicens ꝙ in monaſterio illo fuerunt duo fr̃es. Et vn⁹ vocabat date.⁊ alius vocabatur dabitur vobis. Sed cum illũ fratrem qui date vocabatur expuliſtis de monaſterio.tũc ali⁹.ſ.dabit vob noluit manere vobiſcũ. Item q̃ petit a deo minime impetrat. Item ab omĩb⁹ maledictus erit. Inſuper ad eternã dãnationem vadit. vt patet Math.xxv. Ite maledicti in ignem eternũ. Sequitur. Eſuriui ⁊ non dediſtis mihi manducare. Nota exempla in.ij.lib.dyalo. ⁊ de diuite epulone vt patz Lu.xvj.

Non concupisces rem alienam.

Tertio peccāt cō-

illud pceptū. Non cōcupisces rem pximi tui scʒ auare eam cō tra iusticiā retinendo. quam tenenꝰ pximo restituere vt sunt fures. raptores vsurarij. simoniaci. ꝛ taxillatores. ꝛ falsi mercatores. Ad hoc mouent pmo ex lege naturali. Mat. vij. vbi dicit. Que vultis vt faciat vobis hoies ꝛ vos eadem facite. Sed qlibet vellet sibi restitui rem suam diu detentā. Ergo tu teneris idē facere. Itē Thobie. iiij. Que tibi odis ab alio fieri. tu ipē alteri ne feceris. Sed qlibet odit rem suaʒ ab alio teneri cōtra suā voluntatē. Secūdo āt mouent ex lege mosayca vt ptʒ Exodi. xxij. vbi dicit. Si quis furatus fuerit vnum bouem: quinqʒ boues restituet pro vno: si ouem. quatuor oues restituat. Sup quo dicit nicolaꝰ de lyra. Quare quinqʒ boues p vno tenebat fur restituere ꝛ quatuor oues p vna oue restituet. Respōdit dicens. ꝙ aliqua peccata puniūt grauiꝰ. nō solum pter maiorem peccati grauitatē: sed pter pronitatē repmēda. ne hoies ad talia se nimis laxent. Res aūt que in domo custodiuntur vt aurum ꝛ argentum. non ita de facili possunt furto subtrahi: sicut oues que pascant in campis: qꝛ accipiendi facilitas rem alienaʒ: inducit ad cōmissionem furti. Ideo pro furto ouis inducunt quatuor restituen de qua facilius furto subtrahuntur ꝙ alie res que custodiuntur in domo. Et quinqʒ boues pro vno: quia adhuc difficilius custodiunt: quia nō ita gregatim ꝛ simul se tenent in pastu sicut oues. Hec nicolaus de lyra. Tertio adhuc mouētur ex lege euangelica. vt patet Luce. xix. de Zacheo qui dixit ad dominum. Ecce dimidium bonorum meorum domine do pauperibus ꝛ si quem defrau dauī reddo quadruplum. Ait iesus ad eum. Quia hodie salus huic domui facta est eo ꝙ ꝛ ipse filiꝰ sit abrahe ꝛc. Et pter hoc Zacheus domino placuit: qꝛ mala acquisita restituere pposuit. Iō in domo sua esse voluit dicens ei. Hodie in domo tua oportet me manere. et ergo in domo illoꝶ vbi sunt mala acqsita dominus non manebit sed dyabolus. Quarto ad hoc mouent ex lege canonica. vt patet. xiiij. q. vj. Si res aliena pter quam peccatū est reddi possit ꝛ nō reddit. penitētia nō agit ꝫ simulatur. Si aūt veraciter agit nō nō remittitur peccatū nisi ablatum restituatur. hec Augusti. in epistola ad macedoniū Itē dicit extra de regulis iuris libro sexto. hoc idem. Quinto mouentur ad hoc per leges seculares: de quibus dicitur. xij. q. ij. cap. cum deuotissima. vbi dicit Gregoriꝰ. In lege vulgari scʒ lūbarda sic scribit. Si quis manu armata vsqʒ ad quatuor homines in vicū alterius ad male facien dus venerit. Ille qui prior est pro illicita presumptione componat solidos nōgentos: sequaces eius vnusquisqʒ solidos octoginta. Si vero incendium fecerit: in triplum cōponat. Si vero predam: in quadruplū restituat. Et infra. ca. In legibus secularibus tantum habet qui rem surripit alienam: illi cui res direpta est in vndecuplum que sublata sunt sibi restituantur. Et infra. Si quis oblationes ecclesiasticas ꝛ quod deo consecratum est rapuerit vel consenserit facientibus. vt sacrilegus iudicetur ꝛ damnum in qua druplum restituat. Hec ibi. Et sic patʒ ꝙ restitutio in omni lege precipitur.

Pro vlteriori declaratione ponā hic quatuor conclusiones. Prima conclusio. qui rem alienam retinet inuito domino absqʒ proposito restitutionis est semper in peccato mortali. tendens ad statum eterne damnationis. Probat.

Quicunq̄ est iniustus: est in pctō mor-
tali: ⁊ per cōsequens tendit ad eternam
damnationem. Sed habens rem alie-
nam sine proposito restituēdi est iniu-
stus. ergo maior est vera. Minor patet
quia talis nō reddit vnicuiq̄ qđ suum
est. Quia iusticia est perpetua ⁊ ꝯstans
volūtas reddēs vnicuiq̄ qđ suū est. vt
dicit in institutis de iusticia ⁊ iure. l. j.
Sicut ergo iusticia est p̄clarissima vir-
tutū vt dr̄. v. ethi. Ita ecōtrario iniusti-
cia est pessimū vitium. Secūdo ꝓbat
Quicunq̄ peccat ꝯtra illud p̄ceptū dn̄i.
Nō furtū facies ille est in peccato mor-
tali: ꝗ habēs rem alienā inuito dn̄o cō-
mittit furtum. Quod patet per diffini-
tionem furti que est ꝯtrectatio rei alie-
ne inuito dn̄o mobilis ⁊ lucri causa. vt
ptz. ff. de furtis li. j. Ergo est fur ⁊ per
cōsequēs peccat mortaliter. Ideo di-
cit Thobie. ij. Uidete. ne furtiuus sit.
⁊ reddite cum dominis suis. quia non
licet nobis comedere de furto aut con-
tingere. Sequit primo correlarie ꝙ fu-
res q̄ furant aliena ⁊ nō habent ꝓposi-
tum restituendi: sunt in peccato morta-
li: q̄ furtū peccatū mortale est: nō solū
in magnis sed etiam in paruis. vt pz p
Hiero. xiiij. q. vj. c. Furtū aūt nō solū i
maiorib9 ꝗ etiā in minorib9 iudicat. Nō
eñ qđ furto ablatū est: sed mens furan-
tis attendit. Exemplū ponit ibi de for-
nicatione siue mulier fuerit feda siue
pulchra semꝑ est fornicatio. Uideant ꝗ
illi qui furant poma vel pira vel caules
de hortis proximi: ꝙ sibi de hoc faciāt
cōscientiam. vt sctūs Augustin9 fecit.
vt patet in li. cōfessionū. Est ergo semꝑ
peccatū mortale nisi in tribus casibus.
Primo qñ iubente deo hoc faceret: si-
cut filij isrl̄ nō peccauerūt quando spo-
liauerūt egyptios in vasis aureis ⁊ ar-
genteis vt pz Exodi. xij. Secūdo quā-
do fit in extrema necessitate sicut apl̄i
nō peccauerūt euellētes spicas vt patz
Math. xij. quia in extrema necessitate
oīa sunt cōmunia vt ptz. xlvij. di. ca.
sicut hij. Tertio qñ fit ex cautela vt si
quis furioso furaret gladiū ne sibi et a-
lijs noceat: sed furia cessante tenet resti-
tuere. Secūdi sunt raptores: q̄ grauius
peccāt q̄ fures vt z. xiiij. q. v. c. penale.
vbi dicit. Penale ē occulte auferre ml̄-
to maioris pene est visibiliter rapere:
q̄ ibi est maior violentia. Tales si nō
habent ꝓpositū restituēdi semꝑ sunt in
peccato mortali ⁊ hoc est verum si spo-
liauerūt in bello iniusto. Sed casu po-
sito ꝙ nihil habeat nisi d̄ rapina vl̄ fur-
to ⁊ si restituat cōpellitur mendicare ⁊
vxor ⁊ filij moriunt fame. Respōdit al-
tisiodorēsis in summa libro quarto di-
cens. Si ille qui tenet restituere nō ha-
beat alia bona q̄ de rap̄ ina. facilit po-
test induci ille: cui debet ad dandā di-
lationem aut remissionem. Tertij sunt
rerum inuentores. de quibus. iiij. q. v.
Si quid inuenisti ⁊ non restituisti ra-
puisti. quantū potuisti fecisti. Sequit.
Qui alienum retinet: si posset etiā tol-
leret. Deus eñ cor interrogat: non ma-
nū Ibidem sequit in capitulo. Multi
sine peccato putant esse si alienum re-
tinent quod inuenerunt. Dicunt enim
de9 mihi dedit: cui habeo reddere. Di-
scat ergo hoc pctm̄ esse simile rapine si
quis inuenta non reddat. Si autem eo
animo accepisti vt domino restituas:
non cōmittis furtum. Hoc tamen in li-
bello debes ꝓtestari. vt patet. ff. de fur-
tis. l. falsus. §. qui alienum. Sicut qui-
dam fecit de quo Augustinus in sermo-
ne ad heremitas dicit. ⁊ de quo habe-
mus supra in precepto. Non furtum fa-
cies sermone. iiij. Quarti sunt vsu-
rarij. qui semper sunt in peccato morta-
li nisi restituant: qui sunt peiores q̄ iu-
das qui tamen restituit. xxx. argēteos.
Et illos punit ecclesia quadruplici pe-
na. Primo excommunicatione que est

parua pena. vt patet. xi.q.iij.ca. Omnis christianus qui a sacerdotibus excommunicat sathane tradit. Secda pena est cōsonis puatio. Tercia est oblatōis exclusio z sepulture puatio. qr nō debent in cimiterio sepeliri. vtz extra de vsur. ca.qr i oibus. Etiā nō debēt absolui nisi satisfaciāt vel cautoēm faciāt de restitutōne. vtz in ea. Ex. lib. vj. Quinti sunt sacrilegi q sunt spoliatores ecclesiarū. De quo. xvij. q. iiij. ca. Sacrilegiū est quotiens quis aufert sacr de sacro. Cuius pena patuit Daniel. v. Et de illa materia satis dictū est i septimo pcepto. Sexti sunt falsi mercatores falsificantes sua mercata: z vendētes malū p bono. Contra quos di Esa. i. Argentū tuū versum est in scoriā: z vinū tuū mixtū est aqua. z qui falsificant pondera z mēsuras. Cōtra quos dicit Deut. xxv. Nō sit in domo tua pond⁹ maius z minus. neq maior z minor modius. vt longo tpe viuas. Contra illos etiam scribit ex de emp. z vēditōne. ca. vt mēsura. Ubi dr. Si quis iustas mēsuras z iusta pondera lucri cā mutare psumpserit. xxx. dies in pane z aqua peniteat. Et tales oēs tenent ad restitutōem. ne cōtingat eis sicut qdam apotecario. de quo videt in. vij. pcepto de emp. z vendi. Septimi sūt taxillatores. Et de illis loquit lex. ff. de aleat. l. vltima. Et ē constitutio greca q dic. q vsq ad. l. annos possz repeti qd ibi perdit. Et hāc ptem tenet glo. ex de vi. z ho. cleri. ca. Clerici officia z pmercia secularia nō exerceāt z maxime inhonesta. z mimis ioculatoribus z hystrionib⁹ nō intēdāt z tabernas prorsus zc. Hic dicit ganfredus z alij. q talis pecunia nō debz reddi perdenti: sed distribui inter paupes. Et h videt haberi ex cau. xiiij. q. v. ca. Non sane. Et est dcm Augustini. q illud qd datur iudici pro iudicādo lz iniuste detur. tamen a dante nō debz repeti sed i vsus paupez distribui. Causa dat. quia turpitudo est vtrobiq viciosa. Ergo in penam dantis nō reddit sibi. Ar. ad h ff. de condi. ob tur. cau. Simile dicunt de ludo taxillor. Illam opinionem tenent cōmuniter omes theologi z curia rhomana in foro cōsciēntioso. Si aut cm ludit cū illo q non habet potestatez res alienandi. vt sunt monachi filiusfamilias. tenet restituere tutoribus suis aut monasterio. Si aūt clericus pdiderit: restituendū est illi ecclesie in qua bene ficiat⁹ est. Iste aūt ludus est vir probibitus. vt ptz. xxxv. dist. cap. Episcop⁹. Ubi dicit. q episcop⁹ presbyr aut dyaconus. alee aut ebrietati deseruiēs. aut desinat aut damnent. Sed subdyacon⁹ aut accolitus. lector aut laycus excommunicent. Hec ibi. Non solū ludētes sed etiā assidentes puniendi sunt. Idē extra de vita z honestate clericor. cap. Officia clerici. Ubi dicit. Clerici ad aleas z taxillos non ludant neq hmōi ludis intersint. In religiōe nostra est pena carceris. Octaui sunt qui retinent premium deseruitum. quod est peccatum in celuz Iacobi qnto. Ideo Thobias docuit filium suum dicens. Si quis tibi aliquid operatus fuerit. statim redde ei mercedem. Et merces mercēnarij tui nō manebit apud te vsq mane. Item Leuiti. xix. Non moretur opus mercēnarij tui apud te vsq mane. Ido narrat Cesarius. Q cōuersus quidam ordinis Cisterciensis. missus est ab abbate suo. Qui cum deberet transire qndam aquam z non haberet naulum pmisit naute obulum transmittere. Qui cum postea mortuus esset: z non misisset obulum nec confessus fuisset illam negligentiā quia vilipēdebat: eo q parū esset. Postea obulū pdictū añ oculos habebat q tātū creuit q maior mūdo videbat. Et cū nihil aliud obsisteret ab ingressu celi eū impediens ad bea-

te v̾ginis petitōnem ⁊ oim sctoꝝ aia
reuertit ad corpus.⁊ ꝯfessus est abbati
obulus restituit.⁊ sic morit ⁊ saluatus
est. Si ille nō poterat hr̄e introitū ce-
li propt obulū vnū.qd tūc de illis fiet
qui nō obulū tm̄ obligant seruis ⁊ an-
cillis.ꝫ sex aut octo florenos aut vltra
Moni sunt q̄ ꝯtrahūt a ꝓximo.que ta-
mē minime intendūt ꝑsoluere.⁊ tales
tenent ad restitutōem si volunt saluari.
Decimi sunt mechanici ⁊ artifices:qui
fraudulent laborant.vel qui nimiū pro
salario recipiūt.⁊ faciūt illud in tribus
diebꝰ quod in vno aut in duobꝰ ꝑfice-
re pn̄t.qd̄ est contra legem nature.scilꝫ
Que tibi odis ab alio fieri:vide ne alte
ri feceris Thob.iiij.Correlariū primū.
Mdiu homo est retentor rerū alienaꝝ
nō est particeps bonoꝝ ecclesie ⁊ indul
gentiaꝝ.Hoc patꝫ ex cōclusione ꝑcedē
te:quia est in pctō mortali. Quia com-
mittit furtū quod est peccatū mortale
vꝫ per diffinitōem furti superiꝰ positā
q̄ est ꝯtrectatio rei aliene mobilis.frau
dulenta inuito domio ⁊c̄.vt patꝫ.ff.de
furtis.l.j.Ergo nō potest eē particeps
illoꝝ bonoꝝ ecclesie.De quo prophe-
ta dicit. Participem me fac deus oim
timentiū te. O quot missas.q̄t orones
bonoꝝ ieiunioꝝ.vigiliaꝝ.castigationū
⁊ alioꝝ bonoꝝ queũt in tota ecclesia
dei negligūt isti pessimi retentores re-
rum alienaꝝ.Sic nec possunt esse par-
ticipes indulgentiaꝝ.q: illa dant con-
fessis ⁊ ꝯtritis.Sed isti nō sunt ꝯtriti:
q: non intendūt reddere mala acq̄sita.
qd̄ requirit ad veram ꝯtritōnem. Cor-
relariū secundū. Moriens in tali statu
nō solum eterna vita est priuatus.ꝫ ad
penas infernales est ꝑpetue damnatꝰ.
Probat per illud Luc.xvj.Mortuꝰ
est diues ⁊ sepultus in inferno. Ele-
uans autē oculos suos cum essꝫ in tor-
mentis:vidit abraham a longe ⁊ lazaꝝ
in sinu eius.⁊ ipe clamans dixit. Pa-
ter abraham miserē mei ⁊ mitte lazarū
vt intingat extremū digiti sui in aquaꝫ
vt refrigeret linguam meam:q: crucior
in hac flāma.Et respōdit illi abraham.
Fili recordare quia recepisti bona ⁊c̄.
Quia diues cum multis bonis iniustē
abhinc recessit.ideo dānatus est. In-
super qui morit in peccato mortali:est
eternalit damnatus. Sed tales semper
sunt in peccato mortali:si nō habēt ꝓ-
positum restituēdi.Audiāt illi indura-
ti quid legit in legenda sancti Lauren-
tij.Quidam iudex stephanus nomine
rhome erat.qui libent munera accipi-
ens:multoꝝ iudicia ꝑuertebat.Hic tres
domos ecclesie sancti Laurentij ⁊ vnū
hortuꝫ sancte Agnetis violent abstule
rat.⁊ ablata iniuste possidebat. Acci-
dit autem vt moreret:⁊ ad dei iudiciū
duceret.Quē sanctꝰ laurētius cernēs
ad eū cū nimia indignatōne accessit:⁊
tribus vicibꝰ brachiuꝫ eius strinxit du
rissime ⁊ nimio dolore cruciauit. San-
cta vero agnes cū alijs v̾ginibꝰ in euꝫ
respicē noluit.Tūc iudex sup eum sen
tentiā ferens dixit. Quoniā aliena sub
traxit ⁊ munera accipiens veritatē vē-
didit:in locum iude traditoris tradat.
Sanctus vero ꝑiectus eius quē ideꝫ
stephanꝰ in vita sua dilexerat:ad btm̄
laurentiū ⁊ sctām agnetē accedens ꝓ
eo veniam precabat. Illis vero ⁊ beata
virgie ꝓ eo orantibus:cōcessum est vt
eius aia ad corpus rediret:⁊ ibidem
triginta dies pniam ageret. Accepit i-
super a btā virgine in mandato vt psal
mū Beati immaculati in via.singulis
diebus vite sue diceret. Cumqꝫ ad cor-
pus redisset:brachium eius ita erat li-
uidum ⁊ adustum:acsi esset in corpore
passus.Quod signum in eo extitit q̄-
diu vixit. Mala ergo ablata restituēs:
⁊ pniam agens die tricesimo migrauit
ad dn̄m.Aliō exēplū ⁊ horribile hꝰ rei
ponit Cesarius distinctōne.j.capitulo

xxxiiij. de lodowico lantgrauio hassie
Nota ibidē. Et nō solum ille se damna
uit sed etiā omnes eius heredes: possi-
dentes hereditatē illā malam. Secūda
conclusio. Restitutio rerū iniustaꝝ nō
ē diu differenda. sed quātocitius pote-
rit est in effectu exequenda. Hāc cōclu
sionē sanct⁹ thomas scd'a. se. q. lxij. arti
cu. viij. pbat dicēs. ꝙ tenenꝰ statim re-
stituere. Sic em̄ accipe rem alienaꝫ est
peccatū et ꝫ iusticiā ita etiam detinere
eam. qꝛ ex h̄ ꝙ aliqs retinet rem alienā
inuito dn̄o: īpedit euꝫ ab vsu rei sue ꝛ sic
facit ei iniuriam. Manifestum ē aūt ꝙ
neqꝫ p modicū tempus licet in peccato
morari sed qlibet tenetꝰ peccatū statim
deserere. Ṡm illud Eccī. xxj. Quasi a fa
cie colubri fuge peccatū. Ideo qlibꝫ te
netꝰ statim restituere vel petere dilatio-
nem a dn̄o rei. Dicit thomas ꝙ eadem
est ratio mercedis ꝛ rei iniuste detente
Sed de mercede mercenarij dr̄ Leuit.
xix. Nō moretꝰ opus mercenarij apud
te vsqꝫ mane. Sed diceres non habeo.
Illa bona sūt mihi ablata aut ꝯsumpsi
quō restituere possum: Rn̄dit Aug⁹. ꝛ
ponitur. xiiij. q. vj. c. si res. Plerūqꝫ ei
inqt q̄ aufert aliquādo amittit ea: siue
malos patiendo: siue ipe male viuēdo
nec aliud habet: vn̄ restituat. Huic cer
te nō possum⁹ dicere. Redde qd' abstu-
listi. Ideo dicit extra de restitu. spolia.
ca. olim. Non debent cōpelli ad restitu
tionē qui non habent vn̄ restituant do
nec ad pinguiorē pueniant fortunā. qa
inanis ē actio quā inopia debitoris ex
cludit. Hec ibi. Sed si psona est eis no
ta: tunc petat dilationē vel remissionez
si saluo honore fieri potest. Doleat ta-
men ꝙ nō potest restituere. ꝛ pponit re
stituere q̄citō poterit Semp em̄ debet
facere suum posse vsqꝫ ad mendicitatez
Corrclariū primuꝫ. Grauiter ꝛ pericu
lose videntur errare qui volunt rem ali
enam vsqꝫ ad mortem preseruare. Patꝫ
primo pter incertitudinez mortis ꝛ lo
quele. quia incertum est: vtrū possum⁹
habere vsum lingue ad disponendā re-
stitutionem. tum etiam propter infelici
tatem heredum ꝛ hominum quibus re
stitutio aliquādo committitur q̄ꝫ minī-
me perficiunt. Ideo dicitur Hieremie
xvij. Maledictus homo qui cōfidit in
homine. Correlarium secundum. Non
omnibus indifferenter res aliena est re
stituenda sed domino rei ꝛ suis heredi
bus est p̄ncipaliter reddenda. vt pꝫ tho
bie. ij. c. Vbi dicitur. Factum est autē
vt mulier hedum caprarū accipiens re
tulisset domi cuius cum vocem balan-
tis vir eius scilicet thobias audissꝫ di-
xit. Uide ne forte furtiuus sit: Sed red-
dite eum dominis suis: quia nō licꝫ no
bis edere de furto aliquid aut cōtinge-
re. Ex hoc patet ꝙ restitutio rei aliene
est domino rei facienda: non alijs indif
ferenter. quia dixit. Reddite euꝫ domi
nis suis. Idem patet. iij. q. j. reintegrā
da sunt omnia spoliatis fere per totam
questionem ꝛ de restitu. spo. per totum
Fallit tamen hoc cum is qui dedit pe-
cuniam commisit turpitudinem in dan
do vt patet in simonia. Et si dominus
haberi non potest aut quia mortuus ē:
facienda est restitutio suis heredibus ꝛ
hoc est verum nisi aliter ordinatum sit
in testamēto. Si enim ordinasset ꝙ bo
na sua deberēt distribui in pias causas
tunc non heredibus sed executoribus
facienda est restitutio. Si autē ignora-
tur dominus vel rei non inueniatꝰ: tunc
cū consilio ꝛ auctoritate ecclesie sue pa
rochialis: distribuatur in pias causas ꝛ
maxime in elemosynam pauperum vł
in redemptionem captiuorum ꝛ hoc in
illa villa vbi fecit damnum. Et si villa
nesciatur saltem in illa dyocesi vbi facta
est rapina. Tercia conclusio. Nō soluꝫ
fures ꝛ raptores principales obligantꝰ
ad restitutionem: sed etiam participan

fesez cooꝑantes ad rei aliene ablationē. Patet per Ysaiā ꝓphetā dicentē. Principes tui infideles socij furum. Isaie.i. Item ps. Si videbas furem currebas cum eo. Idem patet ad Roma.i. Non solum qui faciunt sed qui consentiunt facientibus digni sunt morte. z.xxxvi dist.c.facientis. Et sunt nouem qui participant in tali crimine z tenenē ad restitutionem quilibet in solidum z continentur in his metris. Jussio consilium consensus palpo recursus Participans mutus zc. z de his dictum est in.vij. precepto Sermone.iiij.

Explicit nonum preceptum.

Incipit Decimum preceptum.

On concupisces

vxorem proximi tui n Istud est decimum preceptum z vltimū in quo ꝓhibetur omnis ꝯcupiscētie carnalis sicut in Nono precepto ꝓhibetur concupiscentia oculorū. Ideo autem dantur duo precepta ꝓhibentia hanc duplicem concupiscentiam eo ꝙ ad has natura corrupta maxime inclinatur nam ad concupiscentiam oculorum inclinatur per conseruationem sui in esse indiuidui: sed ad concupiscentiā carnis ꝓpter sui conseruationē in esse speciei. Peccant ergo primo cōtra hoc preceptum omnes qui habent voluntatez violandi thorum proximi sui. Ubi considerandum est ꝙ hic dominus solū voluntatem huius peccati prohibet. quāto ergo rigore sue iusticie voluntatem suaȝ facto implentes punict. z illos potissime qui pulcras.castas z ꝓbas vxores habentes animas suas diuina imagine insignitas:sordidis concupiscentijs aliarum maculant feminarum. Ad hanc vitandam monemur ex quatuor. Primo ꝓpter sanctorum patrum ymitationem. Scribitur enim Genes.xxx. ꝙ cum vxor putiphparis principis exercitus pharaonis videret Joseph pulcrum facie z decore aspectus et diceret ei. Dormi mecum:ille abhorruit dicēs Dominus meus mihi omnia tradidit: nihil est quod non est in potestate mea preter te q̄ vxor eius es:quomodo ergo hoc malum facere possum Thobie vo.iiij.habetur ꝙ inter alia documenta que thobias dedit filio suo hoc speciali alitor dixit. Attende tibi fili mi ab omni fornicatione. z preter vxorem tuam non patiaris crimen. De hoc singulariter gloriabatur sanctus Job.xxxj.cap. dicens. Si deceptum est cor meum super mulierem z si ad ostiam amici mei insidiatus sum:scortū sit alterius vxor mea z super illam incuruentur alij. Secundo debent vitari propter transgressorum correctionem. Scribitur enī Genesis.xx. ꝙ cum abraam egrederet egyptuȝ dixit vxori sue. Noui ꝙ pulcra sis mulier:z cum viderint te egyptij dicturi sunt. Uxor eius est z interficient me z te reseruabūt. Dic ergo obsecro ꝙ soror mea sis. Quod sic factum est: quia rex egypti concupiuit eam z sic sublata est voor abrae in domum pharaonis Cui dominus apparens per somnū dixit ei. Morte morieris quia vxorem alterius accepisti. Nec tamen mentitus fuit abraaȝ.quia vere soror eius erat q̄a filia fratris eius zc. Sed veritatem tacere voluit z mendacium nō dicere. vt dicit augustinꝰ z ponitur.xxij.q.ij. Et h̄ licet facere absqȝ peccato: saltē extra iudicium. Etiam scribitur Daniel.xiij. q̄ illi duo senes qui ꝑ ardentem ꝯcupiscētiam rem turpem voluerunt agere cum susanna vxore Joachim iudiciali sententia interfecti sunt a deo z saluatꝰ ē sanguis innoxius in die illa. Nam daniel sanctus conuicerat eos ponens eos in diuersis custodijs. z repperit os mēdaces quia interrogati vnus dixit eos sb

pᵃrimo peccasse. Dixit aūt ei daniel. Recte mentit9es ⁊c. Tercio ꝓpꝛ xpi ꝓhibitionē. q̄ math. v. dicit. Dictū est antiquis. nō mechaberis: ꝫ ego dico vobis Si q̄s viderit mulierem ad cōcupiscendū eaꝫ iam mechatus est eam in corde suo. Dubitaꝛ quando cōcupiscentia est peccatū mortale: ⁊ q̄n veniale. Rn̄det augustinus in libro de sermone domini in monte dicens. ꝙ cōcupiscere pōt contingere tripliciter. Primo suggestione. Statim em̄ vel ex memoria vel ex visu vel ex auditu aliquoꝝ delectabiliū ſm tactum vel gustum suggeriꝛ aliqua cōcupiscentia. Secundo delectatōe. qꝛ postmodū in concupiscentia illa signa gesta ꝑ visum vel auditum anima incipit titillare aliqua delectatione optando illa delectabilia habere nondū deliberatione habita vtrū sit a deo ꝓhibita vel non. Tercio cōsensione. qꝛ si consentitur ⁊ deliberaꝛ talis cōcupiscentia esse fienda vt oportunitate data quantūcunq̄ a deo prohibita opere compleatur ⁊ satietur. Primis igitur duobus modis ſm augustinū cōcupiscentia nō est peccatū mortale q̄uis sit initiū peccati. Sed tercio modo est peccatū mortale. Vn̄ dicit augustinus notabiliꝛ cristum dixisse. Non omnis q̄ viderit mulierem ꝫ qui viderit mulierem ad cōcupiscendū eā .i. hoc fine ⁊ hoc animo deliberato vt eam cōcupiscat q̄d nō est iā titillare ex delectatōne carnis ꝫ deliberate consentire libidini vt non refrenetur illicit9 appetit9 sed oportunitate data satiatur consensus. Quarto ꝓpter iuris canonici determinationē. vtꝫ. xxxii q. v. c. qui viderit mulierem: vbi dicitur aperte. Veritas ostendit ꝙ in solo visu turpiter virgo vel innupta cōcupiscitur adulterium perpetraꝛ. Idem in ca. sicut enim. dicit Johannes criso. Multi enim corpore castigati student q̄ adulteriū cōmittunt voluntate cū dominus dicat. Qui viderit mulierē ad concupiscendū eam. iam mechat9 est eā in corde suo. Ergo voluntas sine oꝑe peccat frequenꝛ. Ibidem in capl̄o si paul9 ⁊ sicut est in ꝑiurio sic est in illo. Sed paratus peierare est ꝑiurus vt pateꝛ in canōe Qui periurare. xxii. q. v. Idem de furto vꝛ patet de peni. dist. i. c. magna. ꝙ votum pro opere reputatur. Dubitatur vtrum voluntas semꝑ pro opere reputetur. Respondet magister Henric9 de vrimaria suꝑ eodem precepto dicēs ꝙ distinguēdū est. Quia aūt voluntas habet facultatem oꝑandi ⁊ sic nō reputatur pro facto. In quo casu loquiꝛ ambrosius: ⁊ poniꝛ. lxxxvi. distin. c. Nō satis est bene velle sed etiam bene facere oportet. Nec iterum satis est bene facere nisi ꝓcedat ex bono fonte. i. ex bona voluntate. Aut non habet facultatem: ⁊ sic iterum distinguiꝛ. Aut est voluntas mala: et sic semper reputatur ꝓ facto. ⁊ semꝑ est peccatum mortale in voluntate sicut ⁊ in opere. lꝫ non tantum sit malum sicut peccatū in voluntate ⁊ operatione simul. ⁊ illud est verum q̄tum ad iudicium diuinum quod intuetur cor. sed q̄tum ad iudicium ciuile si voluntas suis terminis sit cōtenta nō puniꝛ. vt patet de peni. distin. ꝑma ca. Cogitatio. Vbi dicit Gregori9 Cogitatio non meretur penam lege ciuili cuꝫ suis terminis sit contenta. Ibideꝫ. Cogitationis penam nemo meretur. Glosa dicit. Ab homine sed a deo bene. Sꝫ si voluntas progreditur ad actū vel etiam ad conatum. sic in criminibus maxime punitur solus conatus. lꝫ machinatio non habuerit effectum. Sed lex nō minus punit eum qui causa occidendi inuentus fuerit cum telo q̄ꝫ eum qui occiderit. vt patet de penitentia distinctione prima capitulo In minoribus. vero criminibus nō punitur solus conatus. quia non sum fur si sum conat9 su-

rari.ff.de furtis.l.quia furti rc. Aut vo
luntas est bona. Et tunc aut illa q̄ vult
cadunt sub p̄cepto: aut sub cōsilio. Si
primo mō. sic voluntas nō reputat̄ pro
facto. vt p3 in ieiunijs z hmōi ab eccle
sia editis. Et hoc potissime q̄n volūtas
habet facultatē ꝓgrediendi in op⁹. Si
aūt cadit sub cōsilio sic distingue. quia
aut illa respiciunt premium auree z sic
iterū voluntas reputat̄ ꝓ facto. vt3 de
sancto martino de quo canit eccl'ia. O
sanctissima anima quā z si gladi⁹ ꝑsecu
toris nō abstulit: tū palmā martirij nō
amisit. Aut respiciunt p̄miū aureole:
z sic iterū voluntas nō reputat̄ ꝓ ope.
Quia nō sufficit ꝓ premio aureole sola
voluntas cōtinendi. nisi actus cōtinen
tie in ope cōtineat̄. Quinto est cōcupi-
scentia carnalis fugienda ꝓpter appeti
tus insatiabilitatem: q2 est ad modū ig
nis inextinguibilis animā inflammās
De quo scribit Job. xxxi. Ignis est vs
q3 ad cōsummationē deuorans. Nō so
lum eñ animā inflāmat sed etiā inflā-
mando incinerat. Et tunc supuenit so-
ror eius supbia viter auaricia. q̄ animā
tanq̄ sitis inextiguibilis cruciat. Du-
bitat̄ vtrū aliq̄s sanctoꝝ hic inuita fue
rit sine cōcupiscētia carnali. Rūdet ma
gister augustin⁹ de ancbona. sup magni
ficat dicens. ꝙ querere an aliquis san-
ctoꝝ fuerit sine carnali cōcupiscentia ē
querere an aliquis fuerit sine peccato.
Hanc ergo q̄stionē mouet aug. in li. de
bap. par. dicēs: ꝙ aliud est q̄rere an ali
q̄s sctōꝝ fuerit sine pctō z aliō an pos-
set eē z aliud an posset esse cur nō est.
Ad primū articulū an fuerit aliq̄s san
ctoꝝ sine cōcupiscentia carnali vel sine
peccato planum est ꝙ nō: preter xp̄m z
matrē eius gloriosam: q2 vox sanctorū
est illa. Nō intres in iudicium cum ser
uo tuo domine: quia non iustificabitur
in cōspectu tuo omīs viuens. Vox san
ctoꝝ est illa. Dixi confitebor aduersum
me in iusticiam meā domino rc. Et sub
dit. Pro hac. s. iusticia orabit ad te om
nis sanctus in tempore oportuno. Itē
vox sanctorum est illa. Dimitte nobis
debita nostra: sicut et nos dimittimus
debitoribus nostris rc. Etiā vox sancto
rum est illa. Si dixerim⁹ q2 peccatum
nō habem⁹: nosmetipos seducimus et
veritas in nobis nō est. Unde augusti
nus ibidem de illis. cxliiij. milib⁹ san-
ctoꝝ q̄ cum mulieribus nō fuerunt co-
inquinati: qui sine macula sunt añ thro
num dei: scriptum est de eis ꝙ in ore eo
rum nō fuit mendacium inuentum. Et
si seipsos dixissent fuisse sine peccato:
mendaciū in ore ipsoꝝ fuisset. Ad secū
dum articulū sc3 an possit esse. Rūdit
ꝙ posset esse ꝑ gratiam dei cooperante
libero arbitrio q2 nec mandata dei sine
gratia dei seruari possunt. Unde cū ꝓ-
pheta dixisset. Tu mandasti mandata
tua custodiri nimis. stati adiunxit. Utī
nam dirigant̄ vie mee ad custodiendas
iusti. tu. Per qd̄ dedit intelligere nō eē
in potestate ei⁹ custodire mādata dei si
ne gratia diuina dirigente. q2 nemo op
tat obtinere. qd̄ est in sua potestate. S3
q̄tum ad tercium articulum. s. si potest
esse cur nō est. nec fuit. Respōdit ꝙ de
us hoc pmittit ꝙ nō sit ꝓpter repssionē
hūane supbie: aut ꝓpter conseruationē
diuine gratie ꝑ peccatum. Ergo carna-
lem concupiscentiā nullus sanctoꝝ pre
ter xp̄m z beatam virginem euadere po
tuit. Sexto talis cōcupiscentia est fugi
enda ꝓpter multorum maloꝝ cōsecuti
onem. Ideo dicit̄ Eccl'ia. xxv. Non cō
cupiscas mulierem. Nam talis cōcupi
scentia paradisū nobis abstulit. vt Ge
ne. iij. Et de hoc nota octo mala q̄ mal⁹
amor mulierum nobis intulit in vi. pre
cepto in sermone. ij. z. iij. membro. Du
bitat̄. vtrū ꝯcupiscentia carnal' fuerit ali
qua lege prohibenda cum naturalit̄ in
sit homini. Respondet Augustinus de

anchona super magnificat dicēs: q̄ cōcupiscētia potest accipi tripliciter. Primo vt est inchoata. Secundo vt est p consensum rationis deliberata. Tercio vt est p opus exterius consummata. Primo vt concupiscentia est nobis inchoata non est in lege ꝓhibenda. quia talis ꝯcupiscētia insurgit in nobis ex carne ꝛ inchoatur in nobis absq̄ nostra volūtate. Nec est in potestate nostra q̄ non insurgat. quia lege ꝓhibetur q̄ per nostram voluntatez possumus vitare. Est enī talis cōcupiscentia inchoata vel iniciata cohibenda ne ꝓgressum faciat. ꝛ ne tantum insurgat q̄ iudicium ratōis ꝑuertat. Secunda vero cōcupiscentia. que est per consensum rationis bn̄ deliberata est lege ꝓhibenda. quia lex dat semper habenti rationis vsum ꝛ liberū consensum. Unde exquo per rationis consensum ꝯcupiscētia qua insurgit in nobis potest approbari: et non approbari et ei consentire et non consentire: potest talis concupiscentia lege prohiberi ne per rationem sibi consentiatur sm̄ quē modū ꝓhibetur quādo dicit. Non concupisces vxorem ꝓximi tui. Ac si diceret lex concupiscētiam insurgentem in nobis de vxore proximi seu de aliqua inordinata delectatione non deliberata per rationis consensum esse faciendam: sed statim ipsam reprimatis ꝛ ipsi nō consentiatis per voluntatem cuius velle deus pro facto putat. Sed concupiscentia opere exteriori cōsummata est punienda. quia tūc potest esse nota iudicio humano. quando iam per opus consummata est ꝛ completa. Cū homo illa debeat penitere que foris apparent et que sibi possunt esse manifesta iudicio ꝓbationis et allegationis. Ergo concupiscētia inchoata est cohibenda. concupiscentia vero deliberata est lege prohibenda. Sed concupiscētia opere: consummata est lege humana et diuina prohibēda. Ergo dicit dominus. Non concupisces vxorem proximi tui. Iudei dicūt q̄ hic non prohibetur concupiscentia nisi aliqualiter ꝓrumpat in actus exteriores sicut ex cōcupiscentia aliene vxoris aliquis mouetur ad tangendam eam impudice vel solicitando eam verbis vel muneribus et sm̄ hoc dixerunt aliqui doctores nostri q̄ lex vetus prohibeat manum ꝛ nō animum: vt habetur in glosa super epistolam ad Philippens. iij. c. Sed contra illos dicit Nicolaus de lyra super illud Exodi. xx. Non concupisces vxorem proximi tui dicens. Dicere q̄ actꝰ interior voluntatis nullius sit reatus: nisi aliquo modo prorumpat in actum est multum irrationabile. cum ratō peccati magis accipitur a mala voluntate interiori q̄ȝ etiā ab actu exteriori Quia si nullo modo est voluntariū: nullo modo est peccatum. vt patz in amentibus ꝛ pueris. Ideo dicitur. xij. q. j. c. Ex voluntate itaq̄ȝ peccata procedunt que libero mentis arbitrio ꝛ delinquētis ꝓposito committuntur. Infra dicit Augustinus. in libro retractationum c. Usq̄ȝ adeo peccatum est voluntarium malum vt nullo modo sit peccatuȝ nisi sit voluntarium. Ibidem in. ca. merito. et c. Illa cauenda sunt. que ex nostra voluntate procedunt. Hec Ambrosius. et volūtas ē causa oīs vicij ꝛ mali ꝛ virtutꝭ lvj. di. c. Nasci. ꝛ. xviij. q. j. c. Statutū. Non coecupisces vxorem ꝓximi tui

Secundo peccāt

contra illud preceptum. Non concupisces vxorem proximi tui. q̄ formant sibi ymagines de vxore proximi cogitantes q̄ȝ sit pulcra q̄ȝ amabilis q̄ȝ sit gratiosa. Contra quod proh dolor faciunt tam viri q̄ȝ mulieres ꝛ virgines

Primi sunt virgines ꝛ femine seculares que statim vt viros aspiciunt gra

tibus cogitatōibus agitant. Ad quod ta mē ꝓpheta hortat dicēs. Beatus qui ti mebit id est restringit impetū ⁊ motus illicite cogitationis ⁊ allidit paruulos suos.i. pmos motus carnaliū delectati onū ad petrā.i. ad xp̄m se exemplis cō fortando: qui nunq̄ ptulit aliquem mo tum illicitū sensualitatis. Et sic faciūt viri ⁊ femine seculares qui licet nolunt cōcupiscere nec etiā concupisci volunt tamen agere festū cum reliquijs turpi um cogitationū. qđ nimis est periculo. suz. Quia faciliter ex hoc peccatū mor tale incurrit. Quod ꝓbat Jacob⁹ apo stolus i sua canonica dicēs. Cō cupiscē tia aūt.i. interior animi delectatio cum conceperit subaudi ꝯsensum rōnis vel ipam delectationē interiorē. aut etiam in opus extrinsecū ꝓrupit generat mor tem. id ē mortale peccatū. Ut aūt pate fiat euidētius: quā do cogitatio sit mor tale peccatū vel nō. sciendum ꝙ dupli ces motus ꝓcedunt in nobis cogitati onem morosam scz motus pmi q̄ sunt motus in carne siue insensualitate qui plene in potestate nostra nō sunt. Se cundo motus subreptícij in ratione vł voluntate. Et post hos motus videtur sequi cogitatio morosa. q2 dicit moro sa nō ex mora temporis: sed ex eo ꝙ ratio deliberans circa eā immoratur nec ta men eam repellit vel tenens vł voluēs eam libenter. Que statim vt attigerūt animum: respui debuerunt. Talis qui dem cogitatio si sit de re licita: nō opoꝛ tet dubitare an sit peccatum Si autem ē de re illicita. ita tamen ꝙ super eā nō cadit nisi veniale peccatū tūc talis mo rosa cogitatio p se loquēdo nō excedit limites peccati venialis. Si aūt sit illi cita ꝙ sup eā cadit mortale peccatum: tūc adhuc ē distinguendū. Quia aut ta lis cogitatio morosa versat circa hmōi solū speculatiue. Et si adhuc nō est pec catū. licet ratione materie sit piculosuz

Aut versatur cogitatio circa illam rem per ꝯsensuz delectatiōis ⁊ h̄ ē dupl̄r aut ꝑ ꝯsensum delectationis in cogitatōe ⁊ talis delectatio de genere suo non est peccatū mortale. ſ q̄nq̄ veniale. quan doq̄ nullū. puta cum speculādo de for nicatione in ipa speculatiōe delectatur carnaliter. Sed quia speculatio placet. aut cōsensus est in delectatione de ipa re ⁊ actu fornicationis. sic est mortale. Nā eū aliquis cogitans de fornicatio ne delectetur de ipo actu cogitatio hec contingit ex hoc ꝙ affectio eius ē incli nata ad hunc actū. ⁊ delectat in ea. De illis dicitur Sapiē.j. Peruerse cogita tiones separant a deo. Secundi sunt sacerdotes ⁊ clerici seculares cogitan tes ⁊ in mente reuoluentes ymaginem vxorie pximi q̄ pulcra ⁊ q̄ formosa sit imo disputant aliquando de formis ea rundem. Contra quos Hiero. ad rusti cum monachū. ⁊ ponitur. xxxij. dist. c. hospiciolū. dicit Raro vel nūq̄ de for mis mulierum disputes. vt dicēdo. Il la est pulcra illa est feda. Illa habz ma gnum culum: illa paruū. Illa collū ha bet longum illa vero breue ⁊c. Ter cij sunt psone religiose licet sint fict. qui postq̄ deo se voto ꝯtinentie astrin xerunt adhuc delectantur in spurcicijs carnaliū delectationū. Isti sunt silēs fi lijs israel q̄ egrediētes de egypto man na celeste fastidiebāt ⁊ cibaria villa egy pti appetebant. Sic ⁊ isti renūciantes tanq̄ ab egypto recedētes ⁊ p votū cō tinentie. paupratis voluntarie. ac vere obedictie. terre ꝓmissionis appropin quātes. adhuc in deserto positi. in sta tu religionis cōstituti. In quo omnia delectabilia carnis ⁊ mundi per volun tarium contemptuz deserentes. adhuc cibaria villa egypti appetunt. ⁊ cibum celicū.i. suauitatē etne deuotōis fasti diūt q̄uis in se retineat oē delectamētū ois sapoꝛ suauitat̄. Sap. xvj. Sz vt q̄

liber se valeat a tali feda cõcupiscentia carnali pseruare: debet obseruare nouē. Primo debet sensus suos custodire et presertim oculos claudere ne in aliquã feminã figant sm ꝙ dicit Augustin⁹ in regula. Jdõ dicit Job. Pepegi fed⁹ cuꝫ oculis meis: ne q̃dem cogitarem cogitarem devirgine. Super quo dicit gregorius. Ut munda sit mens in cogitatione a lasciuia voluptatis: deprimendi sunt oculi carnis. quasi q̃dam raptores ad culpã. Unde hugo sup regulaꝫ augustini sup illud. Oculi vestri si iaciantur in aliquã feminarũ in nullam figant dicit. Per illicitũ visũ cõcupiscētia oritur p quã cum mentis integritas violatur: necesse est vt seru⁹ dei visuꝫ suum reprimat: ne p cõcupiscentiã ꝛ immundiciã cordis: deũ offendat ꝛ p hoc in p̃cipitiũ ruat. Unde dicit Job Pepigi fedus cum oculis meis ne quideꝫ cogitarem devirgine. Et Jeremias dicit. Intrauit mors p fenestras nostras Glosa. Mors anime p fenestras oculorum ꝛc̃. Exemplũ patet in dauid sanctissimo q̃ in feminam nõ solũ oculos iniecit sedꝛ fixit: illicito appetitu deuictus adulteriũ ꝛ homicidium perpetrauit. Si ergo tantus vir p in custodiã oculorum cecidit: nos q̃ longe ab eius sanctitate distamus tam mortale p̃cipitiũ cauere debem⁹. Legit in vitaspatrũ de q̃dam: q̃ noluit sororem suaꝫ alloqui nisi clausis oculis. Secundo debet consortium mulierum fugere. Unde ambrosius ad rusticũ monachum. Hospitiolũ tuum inq̄t raro vel nunq̃ mulieruꝫ pedes terant: nec sub eodē tecto cum eis manseris: nec in p̃terita castitate confidas: qꝛ nec dauid sanctior: nec salomõe sapientior. nec samsone potes esse fortior. q̃ tñ p mulieres lapsi sunt. Uñ miro modo sancti patres fugiebant consortia feminaꝝ. Propter qđ beat⁹ augustinus nec cuꝫ sorore sua habitare voluit dicens. Que cũ sorore mea sũt: sorores mee nõ sunt. Refert btũs Greg. in lib. dyal. de quodã p̃sbro moriente: cũ quedã mulier pscrutaret de expiratiõe ei⁹ dicebat ei. Recede mulier. adhuc enim igniculꝰ in me viuit: tolle palliũ. Et ergo nõ solũ debent fugere p̃sentiã corporalē: ꝫ etiam presentiã intentionis leꝫ vana de eis cogitando. Exemplũ pꝫ in beato arsenio: q̃ mulieri nobili roganti vt sui memoriã haberet in oroĩb⁹ suis Rñdit. Ego oro deũ vt deleat memoriam tui de corde meo. Et qñ q̃s non potest vitare presentiã ei⁹: vel aspectũ. saltem euitet contactum: qꝛ caro mulieris ignis est. Unde aplꝰs. j. ad corinthios vij. Bonum est inquit homini mulierē non tangere. Propter fornicationē autem vnusquisqꝫ suam vxorem habeat et vnaqueqꝫ suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat. similiter autē ꝛ vxor viro ꝛc̃. Cui⁹ exemplum patet in leone papa. cui⁹ manũ dum q̃dam matrona osculata fuisset: tam vehemens temptatio carnis in eo insurrexit vt sibi manum amputaret. Que postea per beatã virginem ei est restituta vt dicit martinus in cronica sua. ꝛ habetur etiam in passionali. Discant ergo q̃ꝫ periculosũ sit mulieribus ingredi claustra religiosorum ꝛ q̃ꝫ periculosum sit viris claustra monialiũ. que debent cõtinent viuere ingredi. Jdõ dicit ex̃ đ vi. ꝛ ho. cle. ca. Monasteria scĩmõialiũ si q̃sq̃ꝫ clericus sine manifesta nec nõ rõnabili cã freq̄ntare p̃sumpserit p epm arceat. Et si nõ destiterit: ab officio eccłiastico reddat immunis. Si laici: excõicatiõi subdant. Tercio debent carnē suã macerare p ieiuniũ ꝛ subtractionē alimentoꝝ: ꝓpter qđ aug⁹ in regula p̃cipit dicens Carnē vr̃am domate ieiunijs ꝛ abstinentia esce ꝛ potus quantũ valitudo pmittit. Signanter ait. domate. qꝛ vt ait Jeronimus. Nihil sic inflãmat corpa nr̃a

et resiliat mēbra genitalia sicut indigestu3 cibus ꝛ potꝰ/ qꝛ venter mero estuans cito spumat in libidinem ꝓpter qḋ sancti patres artissima ieiunia seruauerūt. Sicut legit in vitaspatrū de hilarione ꝙ q̄nqꝫ caricis i die fuit cōtentꝰ et aquā bibit. Itē de be. nicolao de tolentino legit. ꝙ infra triginta annos nunq̄ꝫ carnes oua pisces aut aliq̄ pinguia aut lacticinia manducauit. Et nō solū debꝫ se castigare cum ieiunijs: ꝫ etiā cum vigilijs ꝛ disciplinis ꝛ ꝑ asperitatē vestium ꝛ duriciem strati ꝛ ꝑ plagas verberum ꝛ hmōi. Exemplo aplī q̄ sentiens stimulū carnis .j. ad corinthi. ix. Castigo inq̄t corpus meū ꝛ in seruitutē redigo. Item idē ptꝫ in btō Jeronimo qui grauiter vexabat passiōe stimuli carnis ita vt dicit in epl̄a ad eustochiū. Quotiens ego ipe in heremo cōstitutus putabā me romanis interesse delitijs. scorpionū ꝛ ferax tantū socius sepe choris Interreram puellarū. Pallebant ora ieiunijs: ꝛ mens desiderijs estuabat. In frigido corpore sola libidinū incendia bulliebant. Aliud exemplū ptꝫ in ipso beato benedicto. q̄ cum ex recordatiōe cuiusdam femine quā aliq̄n viderat instinctu dyaboli tentatiōis igne inflammatꝰ esset proiecit se nudū in vrticarū ꝛ spinarū ꝛ vepriū densa frutecta. et se in illis spinarū aculeis ꝛ vrticarū incēdijs tam diu volutabat: donec ex eis toto corpore vulneratus exijt. Et sic percutis vulnera eduxit a corpore vulnus mentis. Aliud exemplū in vitaspatruꝫ dicit de quodam solitario. Apud queꝫ cū q̄dam mulier hospitata esset de nocte: ꝛ dyabolus stimularet cor eiꝰ in eā ipsa accensa lucerna mittebat digitū suum in lucernā. Quā cū accendisset ardorem nō sentiebat ꝓpter nimiā flammam cōcupiscentie carnalis. Et ita vsqꝫ mane faciens incendit omnes digitos suos: ꝛ sic mansit immaculatꝰ. Debet etiam in hora tentatiōnis se fortiter cuꝫ virga vel flagella aculeato audacter verberare circa lumbos ꝛ renes. Tunc dolor plagarum repellit incendium libidinis. Et sic multi euaserunt. Vel debet se immergere in aquam frigidaꝫ sicut legitur fecisse sanctꝰ bernardꝰ. Sic etiā refert beatus cesariꝰ de quadā nobili matrona que dū fuit inflāmata immersit se in aqua frigida. q̄ tam diu sedit in ea donec fomitē libidinis extingueret. Quarto debet orare deuote vt scꝫ hora tentationis q̄s det se orationi petens sibi mitti auxiliuꝫ de sancto. Et hoc remedio cōmuniter vsi sunt sancti patres vt dixit abbas Johannes in vitaspatrū ꝙ similis debet esse monachꝰ homini habenti ad sinistram suā igneꝫ ꝛ ad dexteram aquā. Quotienscūqꝫ em̄ succensus fuerit ignis tollat de aqua et extinguat illuꝫ. Sic oportet monachū facere omni hora: vt quandocunqꝫ turpis cogitatio succensa fuerit ab inimico: tunc aquā orationis effundat ꝛ extinguat illū. Cuius exemplū ptꝫ de q̄dam virgine religiosa ꝛ inclusa quā sathanas grauissime ꝑ stimulū carnis colaphisauit. Illa vō cōfugiens ad orationem cū lacrimis multis rogauit deuꝫ se ab hac tentatione liberari. Cui oranti apparuit angelus dicēs. Vis ab hac tentatione liberari. Ait illa. Volo dn̄e Dixit angelus ad eam. Quotiēs inuaserit te cogitatio mala: dic illum ꝟsum psalmi. Confige timore tuo carnes meas a iudicijs em̄ tuis timui. Quod illa fecit ꝛ cessauit. Docti ꝛ literati debent legere in sacra scriptura. qꝛ dicit Jeronimus ad rusticū. Ama sciam scripturarū ꝛ vicia carnis nō amabis. qꝛ dyabolus valde abhorrescit verba sacre scripture. Unde ipe saluator cū a dyabolo tentaret clipeū sacre scripture in qualibet tentatione sibi opposuit. vtꝫ Mat. iiij. Sic ꝛ tu fac cum tentaris ab eo de

luxuria: opponas ei dicendo. Confige timore tuo carnes meas: a iudicijs em tuis timui. Vel vt scriptū est nō mechaberis. Vel illud. fugite fornicationem zč. Quinto dz cum manib⁹ laborare. Vñ Jeronim⁹ ad rusticū. Fac inquit aliquid operis vt ṫe dyabol⁹ inueniat te occupatū. Cui⁹ exemplū pz in vitas patrū de q̄dā fratre figulo. Qui cū grauiter molestaret a cogitatōib⁹ suis fecit ex luto plasma mr̄ieris q̄si eē̄ suā vxorē sua z etiā plasmauit filiā. Et tūc dixit cogitatiōib⁹ suis. Ecce habes vxorē z filias necesse est vt magis z magis exerceas opa manuū vt possis pascere z vestire te z vxorē z filiā tuā. Et ita p̄ nimio labore macerauit corp⁹ suū z sic accedente diuina gratia liberatus est ab impugnatiōe illa. Ideo dicit aplūs. ij. ad corintheos. vj. In laborib⁹ inuigilijs: in ieiunijs z in castitate: in scientia: in longanimitate: in suauitate: in spūsancto in charitate nō ficta. in verbo veritatis. in virtute dei p arma iusticie a dextris z a sinistris. Unde Jeronimus ad rusticū Egyptiorū inquit monasteria habent hunc morem vt nullū absq̄ opere z labore suscipiant: nō tam pp̄ter necessitatem q̄ pp̄ter anime salutē ne vaget per niciosis cogitatiōibus. Idem Jeronimus ad demetriadē virginē. Nec inqt idcirco ab ope cessandum est. q̄ ppiō deo nulla re indiges. sed ideo cum omībus laborandū vt p occasionē opis nihil aliud cogites nisi q̄ ad domini ptinet seruitutē. Vñ legim⁹ in vitaspatrū de paulo patre pbatissimo in heremo cōsistente q̄ cū pp̄ter distantiā ab opidis nō posset ea q̄ operabat vendere p victu sustētabat aūt de fructib⁹ palmarū. nihilomin⁹ tñ cotidie laborabat manib⁹. Cū aūt ope toti⁹ anni antrū suum impleffet totū igne supposito cōcremabat. Sexto dz optunitatē loci z tpis atq̄ psone vitare. q̄ r̄ z pueri bialiter q̄ opoztunitas docet furari. q̄ venerē vīn cere nō possum⁹ nisi fugiendo. vt pz. j. ad corinthios. iij. Fugite fornicationē z fugiet a vobis. Vñ⁹. Cede ven⁹ cedit ista. magis improba ledit. Hec sciens sanct⁹ Josepb dilect⁹ a domina sua ad cōcubitū tract⁹ relicto palllo in manu eius fugit ab ea. Cunq̄ vidisset mulier vestem in manib⁹ suis: z se esse cōtemptā vocauit ad se homines dom⁹ sue z ait ad eos. En intro duxit virū hebreū vt illuderet nobis zč. vt pz Gen. xxxix. Vñ docet ph̄losoph⁹ scdō ethicorū q̄ ad ɔcupiscibilia carnaliū delectatiōnū debent se hoies habere sicut senes troie ad helenā. Que q̄ pp̄ter pulchritudinem nimis alliciebat senes troie ordinauerūt vt preco eā pcedens clamaret Fugite fugite helena venit. Est eīn de muliere sola cū solo sicut de latrone reuelato sibi thesauro. Unde beat⁹ bernhardus cū quadā nocte quedā mulier in eius ɔcupiscentia accensa se apposuisset in lecto apposuisset clamauit: latro latro. Ad quā vocē mulier fugit. Sed reuenit secundo z tercio. z similiter ipse clamauit. Et sic mulier confusa recessit. Cūq̄ mane socij sui quererent quare totiens latro clamaret. Respondit. Ueraciter hac nocte insidias latronis sum perpessus. q̄ hospita mihi nitebat auferre thesaurum irrecuperabilē castitatis. Sz timeo q̄ nostre ancille z femine nō clamarent s̄ potius linirent cardines ne ostium strepitū faceret qn̄ aliq̄s socius intromitteret. Septimo debet cor ad alia distrahere vt hō inueniat materiam alicui⁹ occupatiōis circa quam versef. vel intra se meditando de iudicio diuino. de penis inferni que p peccatis debent vt saltez penaꝝ timore cōcupiscentia refrenet. Exemplū de quo dā fratre q̄ cum inflammaret libidine dicebat. Pro talib⁹ debent tormēta infernt. Proba ḡ teipm si possis sustine-

et ignē eternū: et mittebat digitū suū in ignem. Scđo debet meditari de premio certantiū legitime. Tercio modo de morte. Unū dicit. Memorare nouissima tua et ineternū nō peccabis. Quarto vilitatem peccati et nobilitatem anime q̄ dignū sit velle sedare tanta vilitate. Exemplū in illo pagina senece q̄ dicebat. Si scire deos ignoscituros. et hoīes ignoturos: adhuc ꝓpter peccati vilitatem peccare dedignarer. Quinto debet meditari passionē dn̄i. Nota exemplū figurare de filijs isrl' q̄ cū intuebant serpentē eneū in ligno suspensum sanabant a morsib⁹ serpentis. Sic intuendo oculis cordis xp̄m in cruce: sanamur a morsib⁹ tentationū. Unū Origenes sup ep̄lam ꝑtractans illud vbū apl'i. Nō regnet peccm̄ in vestro mortali corpore. Tanta est īn̄ōius crucis cristi vt si ante oculos ponat et in mente fideliter retinet. Ita vt in ipam mortem xp̄i intentus oculus mentis inspiciat: nulla cōcupiscentia: nulla libido: null⁹ furor: nulla supare potest inuidia. Sed cōtinuo ad ei⁹ p̄sentiam tot⁹ ille peccati et carnis fugat exercit⁹. Hoc expertus augustinus in libro de cōtēplatiōe domini nostri iesu xp̄i dicit Cū me pulsat aliqua turpis imagīatio recurro ad vulnera xp̄i. Et cum me p̄mit caro: recordatiōe vulnerū domini mei resurgo Cum dyabol⁹ parat insidias: fugio ad viscera domini mei et recedit a me. Si ardor libidinis moueat mēbra mea recordatiōe filij dei extinguit hec augustinus. Audiui de quodam fratre iuuene referente q̄ quotiēscūq̄ eū passio stimuli molestaret: siue d die siue d nocte. hac cautela vt ipse asseruit vtebat: q̄ surrexit et iuit ad ecclesiam et attente aspexit imaginē crucifixi. et experiebat in se remediū. Sexto dz meditari amorosa de deo sponso et dilecto anime sue quē ꝓ oī delectatōe mundi nōvellet minutissima cogitatiōe offendere. Et hoc ꝑfectū est q̄ retrahunt a malo ex solo amore dei. Unū Jeronimū ad rusticum monachū. Philosophi secl'i solēt amorem amore nouo q̄si clauiculo expellere. et q̄ assuero septem principes fecere persarum vt vasti regine desiderium aliarū puellarū amore compescerent. Illi viciū vicio peccatū peccato remediebant. Nos amore virtutū vicia superemus. Ideo dicit bernardus. Septem sunt de essentia hōis que si homo consideraret: ineternū nō peccaret scz materia vilis: operatio turpis. exitus flebilis. status instabilis: mors tristabilis. dissolutio miserabilis. damnatio detestabilis. Octauo debet cor suū castrare a malis cogitationib⁹ vt. s. ferro conaminis sui abscidat caput pessimarū cogitationū. Constringat caput draconis: et omne corp⁹ ei⁹ mortuū reddītur. Et cum tibi incidit cogitatio de aliqua muliere cogita q̄ sit saccus stercor animal menstruosum rethe dyaboli venenum pestiferū anime: et sic potes malas cogitatiōas reprimere: Si autē condelectaris impossibile est ab eo recedere spiritum fornicatiōis etiam aliis ꝓ eo orantibus. Cuius exemplū patet in vitaspatrū de quodā fratre q̄ multum molestabat a cogitationib⁹ immūdis. De quo nota supra ī sexto p̄cepto scz. Non mechaberis in sermone de p̄mo gradu luxurie ꝯclusione tercia. Sicut eñ medici carnales q̄uis oīa cū summa diligentia faciāt. si tamen infirmus se nō abstineat a noxijs cibis vel ab alijs q̄ solent ledere infirmantes: nihil ei ꝓficit cura et diligentia medici. Sic et anime languorib⁹ licz cū oī intentiōe mentis et ex toto corde sc̄ti p̄res q̄ sūt medici p̄ncipales exorēt miam xp̄i ꝓ eis. tñ nisi et ipi cū oīn intentōe studuerūt malas cogitatiōes postponere nihil ꝓdest eis oio sctōꝝ. Igit castran

dum est cor non caro. Unde Crisostomus super illud Mathei. xix. Sunt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum celorum ait sic. Non membrorum abscisione sed malarum cogitationum interemptione etc. De hac materia nota supra in quinto precepto sermone nono in septimo membro. Nono debet aliquem sanctum singulariter inuocare. Cuius exemplum dicit cyrillus in epistola de miraculis beati Hieronymi ad augustinum De quo nota in sermone secundo precepti septimi qui habuit ymaginem sancti Hieronymi.

Non concupisces vxorem.

Ercio peccat cō-

tra illud preceptum. Non concupisces vxorem proximi tui. q̄ licet nolunt cōcupiscere: tamen volunt concupisci. Multe enim sunt tam mulieres q̄ virgines q̄ ad hoc se lauant et ornant vt amabiliores fiant. q̄ non solum in plateis et choreis immo etiam in ecclesia corda virorum vulnerant: dum eis nunc colore albo. nunc rubeo. nunc familiari collodo. nunc manuum. nunc vultus cōpositione. nunc oculorum lasciua intuitione laqueum et occasionem ruine prestant. De q̄ dicit augustinus in regula. Non solum appetere sed appeti velle criminosum est. Ille ornant se ex superbia vt excedant alias in pulcritudine. vel saltem vt non excedantur ab alijs vel ex amore vane laudis vel vane glorie. vt dicatur q̄ ipse sint pulcre q̄ tamen oia sunt peccata mortalia. Circa quod nota duo q̄ mulieres in tali ornatu peccant multipliciter. Primo
Quando sunt galeate.
Quando sunt caudate.
Quando sunt in facie fucate.
Quando baldeis aureis et corallis sunt ornate.
Primo quando sunt galeate. Habet enim galeam in capite et sunt armigeri. De quibus. j. petri. iij. di. Non sit vobis extrinsecus capillatura aut circumductio auri et argenti

Sup q̄ etiam venerabilis Beda in cōmento allegat sanctum cyprianum ita dicentem. Serico indute et purpura xp̄m induere nō possunt. auro et monilibus ornate et margaritis. ornamenta cordis et pectoris perdiderunt. Is cyprianus. et beda. j. ad thi. ij. In habitu et ornatu cum verecundia ornantes se nō tortis crinibus et auro tectis nō in margaritis aut veste preciosa. Talis ei ornatus in capite est primum signum superbie. ps bester. viij. c. Domine tu scis infirmitatem et necessitatem meam q̄ abominor signum superbie et glorie quod est sup caput meum in die ostensionis mee. Merito eum abominabat hester signum superbie. Quia signum superbie signum est dyabolice subiectionis quia ipse est rex super oēs filios superbie. Job. xlj. Dicit. n. gregorio. Euidentissimum signum reproborum est superbia. et humilitas electorum. Notanter autem dicit. quod est sup caput meum in die ostensionis mee. quia ornatum suum nō deferebat nisi quando marito suo regi se ostēdebat In q̄ mulieres nr̄e sunt ei multum dissimiles quia quando sunt cum maritis suis nō curant de ornatu. quando vero in publicum volunt procedere tunc ornate volunt esse. et tamē dicunt q̄ ornant se propter maritos suos: sed quando sunt in domo incedunt sicut laruati Secundo est signum luxurie. Nam vbi est magnus fumus in capite egrediens de camino cordis: signum est q̄ ibi est magnus ignis luxurie. Hic fumus cito perit. prouerbio. vlt. Fallax gratia et vana est pulcritudo: mulier timens deum: ipsa laudabitur. Ubi enim suspenditur anphora aute ianuam aut crater: signum est q̄ vendit cereuisia. Sic vbi est talis ornatus in capite. magnum signum est q̄ illa mulier est venalis sicut equus. quando est venalis ponitur sibi signum viride super caput suum Et tunc nō interrogat an equus sit venalis sed quantum valeat. Sic iste mulieres habentes illa signa in capite: non est interrogandum verum sint venales. quia hoc relucet in signo: sed quantum va-

leant. ¶ Tercio est sedes sathane Apoca. ij. Scio vbi habitas, vbi sedes ē sathane. Nam sicut christus habitat libenter in signo humilitatis. Sic econtrario dyabolus sedet in signis superbie & vanitatis. ¶ Cuius exemplū patz quod fuit quidaz sacerdos videns talem mulierem ornatā in hostio stans ecclesie. Et vidit multitudinem demonum in capite huius mulieris qui erant nigri vt ethiopes parui & vt glires. cachinnantes & manibus applaudentes & sicut pisces intra sagenaz conclusos saltantes conspexit. Eandez quam ibidem stare iussit: & populum aduocauit et demones ne fugerēt adiurauit & vt populus hoc videre posset. precibus impetrauit. Uidens ergo mulier se propter ornatum talē sic a demonibus delusam: & versus suam habitam domum rediens ornatū deposuit & penituit. Quarto est monstrū dyaboli. quale vidit Johannes Apoca. xiij. Vidi inquit bestiam ascendentem de mari habentem capita septem & cornua decem. Quis vnquam vidit tale monstrū. Habet enim tale monstrum diaboli septem capita id est septem ornamenta. Primo capuciū viri positum per transuersum super pepluz Secūdo habet peplū rugosum preciosum valde. Tercio reticulum de serico triplicatū vel quadruplicatū. Quarto habet spinales aureas & argenteas nodosas. Quinto monile in frōte aut pectore. Sexto capillos glaucos emptos de muliere mortua. Et satis mirū ē quod mulier audet portare tales capillos mortue mulieris cū tamen pre magno timore nō auderet dormire si haberet caput vel manū mulieris mortue de nocte sub capite. Septimo habz in collo pater noster de corallis circūdans collū ad modū serpētis. Ecce quot & que requirunt ad ornatū capitis vnius mulieris. Uix enim pōt ornare caput suū cū centū florenis. Habet etiā talis bestia & monstrū dyaboli cornua decez. i. transgressionē decē preceptoruz. Nam ipsa in tali ornatu omnia trāsgreditur precepta dei. vt patet in singulis. Quinto est turris babylonie vt legitur Genesis. xj. quod nemroth & sui satellites voluerūt sibi facere nomen honoris dicentes. Uenite celebremus nomen nostrum id est celebre faciamus turrim &c. & tandē fecerūt sibi nomen confusionis. quia babel cōfusio interpretatur. Sic iste mulieres volunt sibi facere nomen quod sint pulcre et affabiles & faciunt sibi nomē confusionis scz quod vocantur meretrices. Hiere. iij. Facta est tibi frons meretricis. noluisti erubescere. Et erit eis maior confusio in extremo iudicio. & in eterna dānatiōe. Unde Isaie. iij. ca. dicitur. Et dixit dominus. Eleuate sunt filie syon & ambulauerūt collo extento & nutibus oculorū ibant & plaudebāt & ambulabant pedibus & composito gradu incedebant. hec dicit dominus. decaluabit dominus verticem filiarū syon & crines illarū nudabit. In die illa auferet dominus ornamēta calciamētorum & lunulas & torques & monilia & armillas: & mitras & discrimialia perischelidas & murenulas & olfactoriola & palliola & linthea & acus & specula sindones & vittas & teristra & erit pro suaui odore fetor et pro zona funiculus pro crispāti crine caluiciū pro fascia pectorali cilicium. Hec Isaias. Habebūt enim pro suaui odore quē nunc habēt de herbis aromaticis quas secū portant fetorem intolerabilē. Pro corallis quas portāt in collo: serpentes infernales. Cuius exemplū patet quod quidaz fuit sacerdos qui pro matre sua se multū affligebat frequēter pro ea missam celebrādo. Cū autem quodā die celebraret pro ea & desideraret aliquid scire de statu eius vidit eaz in sporta circa altare detētā a demōibus & ligatā & bufonē horribilē circa pectus eius & in collo serpētes igneos & in manibus & in pedibus cathenis igneis alligatā & dixit ei quod iustlit pro

ea ornaret quia damnata esset. Et addidit: quod has penas pateretur pro ornatu capitis et crinium. Serpentes ignitas sustineret propter ornatum colli cum corallis. Bufonem propter ornatum mamillarum: manus ligatas igneis carbenis propter impudicos amplexus et saltus. Ergo de illis dicitur Math. xxij. Ligatis manibus et pedibus proiicite eum in tenebras exteriores. Sexto est rethe dyaboli quo piscatur infinitas animas. Nam sicut piscator cum rethe suo capit multos pisces: sic dyabolus multas animas trahit ad infernum. Sed dicunt quidam. Nos habemus in ornatu bonam intentionem. Quibus respondetur quod dyabolus habet in hoc malam intentionem. quia suum instrumentum est. Quia dicitur de iniuriis et damno dato ca. si culpa. Qui occasionem damni dat damnum dedisse videtur. Sed iste mulieres dant occasionem damni. scilicet vane se ornando. O quot animas per tale rethe dyabolus traxit ad infernum. Unde ecclesiastici. vij Inueni amariorem morte mulierem: que laqueus venatorum est. Legitur de sancto bernardo quod cum quadam vice soror eius venisset ad eum in superbo ornatu noluit ipse ad eam exire asserens quod esset rethe dyaboli. Que confusa est et compuncta habitum deposuit et tunc vir sanctus venit ad eam dicens ei quod talem habitum decetero non portaret. Sic etiam viri deberent mulieres suas cohibere a tali ornatu superfluo. Septimo est vexillum dyaboli. Videmus enim quando aliquis rex vel dominus possedit aliquod castrum quod ibi extendit vexillum suum. i. ornatum. In tali muliere est verissimum signum quod est a demone obsessa Et sic xpus a tali castro expulsus est. De quo xpus maxime dolet sicut rex dolet quando videt vexillum inimici sui in castro suo extensum: et maxime doleret quando illud videret in principaliori parte et altiori: et sic xps maxime dolet quod videt vexillum inimici sui. s. dyaboli in homine quod est

strum sibi munitum in baptismo cum crismate et aliis sacramentis. et magis quando hoc est in altiori et principaliori parte. s. in capite in quo vexillum suum. i. sanctam crucem erexit quod dyabolus expulit et erexit suum. Ergo dyabolus habet in illas mulieres maximam potestatem. Quod patet per tale exemplum. Fuit quedam vana et lasciua mulier. que debebat accedere ad aliquod festum vbi quamplures similes ei aduenerant. Que de sero vocans ancillam suam dixit. Cras mane tempestiue debes me vocare et venire ad me vt ornes me. Quod ancilla annuit. In media autem nocte venit dyabolus in specie ancille ad eam dicens. Domina surgite tempus est vt ornem vos. Que mox surrexit et dyabolus eam ornauit et eam in facie liniuit cum quodam liquore infernali turpiter et statim dyabolus disparuit. Adueniente autem luce. ancilla surrexit. que vocans dominam suam dixit. Domina surgite tempus est vt ornem vos. Que rndit. Erras. Nunquid iam hoc fuisti. Et ancilla intrans cameram mulieris et inspiciens faciem eius pre nimio fetore et horribili facie ancilla corruit in terram. De quo mulier admirans accessit ad speculum aspiciens suam horribilem turpitudinem et ipsa corruit retrorsum et expirauit. Octauo est gladius dyaboli. quo infinitas animas iugulat. De quo dicit dauid. De gladio maligno eripe me. Sed dicunt aliqui. Cur inaniter verberat ventum: ego nolo propter predicationes suas dimittere ornatum meum. Quibus rndetur quod iste peccant in spiritum sanctum. quia ex certa scientia peccant cum quo nocent omnibus creaturis. Primo viro proprio quem depauperant: et dant ei occasionem quod efficitur fur: raptor vel vsurarius. Nocet etiam ipsimet mulieri. Est enim materia infimitatis magne. s. superbie et luxurie. Item aufert ei tempus quod debuit expendere in seruitio dei quod non est paruum peccatum. Unde Bern. Nihil preciosius tempore. sed heu hodie nihil vilius reputatur Item aufert ei orationes suas quas fecit in ec-

clesia. Nõ enĩ exaudiet de⁹ orõnes q̃s fecit mulier ita supbe ornata cũ ipa mľtos filios occidat. Utili⁹ esset ꝙ fuisset in domo q̃ȝ supbe in ecclia. Tercio nocent alijs mulierib⁹. qꝛ ministrant eis exemplũ supbie. ꝛ dant eis occasionẽ inuidie ꝛ discordie ad viros eoꝝ. Et qñ q̃ȝ occasionẽ adulterij. Volunt enĩ habere sic̃ ornatus a maritis suis si põt Quandoq̄ȝ enĩ volunt habere etiam ab alijs viris si nõ possunt a ꝓprijs: ꝛ adulteriũ cõmittunt. Quarto deo nocent cuius templa extiterunt. Templũ dei est vnusquisq̄ȝ fidelis. Plus amat de⁹ vnum templũ spirituale q̃ȝ om̃ia templa materialia mundi. Sic patet q̃ȝtum deum offendunt ille mulieres q̃ hmõi templa incendunt. Quinto nocent sanctis angelis. Iõ apľs prime ad corintheos secũdo. Mulier debet habere velamen sup caput suum ꝓpter angelos. i. ne offendat angelos: occidendo homines quos ipsi custodiũt. Vel propter angelos. i. sacerdotes. Quando enĩ missa celebraẗ ibi angeli sunt p̄sentes: fm qd dicit crisost. Quis fideliũ inquit dubium habere possit in immolatiõis hora ad sacerdotis vocẽ celos aperiri atȝ in illo iesu xp̄i ministerio angeloꝝ choros adesse. summis yma sociari. terrena celestibus iungi. Sexto nocent sanctis in celo qꝛ solennitates eoꝝ nõ seruant mulieres sic se ornantes. qꝛ magꝭ peccant tunc q̃ȝ alijs diebus. ꝛ magꝭ festa frangunẗ peccatis q̃ȝ operibus corporalib⁹. Violant etiaȝ solennitates. qꝛ tunc materiã ornatus p̄parant ꝛ etiã se ornant. Nono est derisio xp̄i. Nam falsa esset illa mulier q̃ se ornat vbi pater suus iacet mortuus. Sic faciũt ille mulieres. Ornant ei se qñ vadũt ad ecclesiã vbi xp̄i mors memoraẗ: q̃ est paẗ noster. Ubi cerniẗ xp̄i caput cũ spinea corona. Non sic fecit sancta elizabet de q̃ legiẗ ꝙ semel venerat ad ecclesiam cuȝ

tali ornatu capitis: Que inspiciẽs xp̄i caput in cruce spinis coronatum: mox tanto dolore sauciata est ꝙ oẽm capitis ornatũ deposuit. Nã femina in signuȝ subiectiõis velatũ caput dȝ hr̃e ꝛ ꝓ peccato qd mulier induxit: ab apľis eis indiciẗ verecundari. vt dr̃. xv. q. i. c. si q̃s §. his itaq̄ȝ respondeẗ. Et prime ad corinth. xi. dicit apľs. Mulier debet habere velamen sup caput suũ ꝓpter angelos dicit glosa. ne sacerdotes in ei⁹ faciem inspicientes irriteñ ad libidineȝ q̃ angeli dicunẗ. Et infra dicit apostol⁹ Mulier vo si nutriat comã gl̃ia est illi qm̃ capilli ꝓ velamine dati sunt ei. Dicit enĩ glosa ibidem. Coma enĩ indiciuȝ velaminis est. Ideo hoc naturaliẗ honestũ est vt velata sit mulier que ad hoc velamen habeẗ vt ream se cognoscat ꝛ subditam. Ideo gloria est illi. Sed viro nõ est gloria: sed verecundia si comam nutriat vt dicit apostol⁹ sicut sunt quidam clerici. Contra quos dicitur extra de vi. ꝛ honesta. cle. c. Si quis ex clericis comam relaxauerit anathema sit: Et ibidem caplo Clericus neq̄ȝ comam neq̄ȝ barbam nutriat. ibidẽ. c. cleros ꝛc. Clerici qui comã nutriunt etiã inuiti a suis archidiaconis tondeanẗ. Secundo peccant cõtra hoc qñ sunt caudate. id ẽ retro trahentes longã caudã. Hec primo est cauda diaboli. de qua dicitur Apocali. c. xij. Draco traxit sua cauda terciam ꝑtem stellarũ de celo. Sic illa cauda trahit q̃ȝplures homines de celo ꝙ cadunt cum lucifero in baratrũ inferni. Secundo est currus dyaboli. qd patet per tale exemplum: ꝙ vidit quidam sanctus dyabolum ridentem: ꝛ q̃siuit ab eo quare rideret. qui respondit Vidi socium meum equitantem super caudam cuiusdam mulieris. que duȝ retraheret caudam cecidit socius me⁹ in lutum ꝛ inde risi. Et tales nõ ꝑpendũt nuditatem christi in pauperib⁹. Ter-

tio ē cauda bestialis quia sicut sola bestia habet caudam et dyabolus depingitur cū cauda: sic ille mulieres fatētur se esse bestias et filias dyaboli quando scilicet trahunt post se illas caudas. Ideo neq; homo neq; angelus depingitur cū cauda sed dyabolus tantū est bestia. de quo Apoca. ix. Caude eorum siles erāt serpentibus habentib9 capita. et his nocent. Quarto est thuribulū dyaboli: q̄a ex thuribulo ascendit fumus ad honorem dei. Et sic de tali cauda ascendit fumus pulueris ad honorē dyaboli. Quinto vero est scoba platearum. nam sicut cum scoba purgatur domus sic ille mulieres cum cauda sua purgant plateas.

Tercio peccant contra hoc quando depingunt se in facie. De quibus d cō se. dist. v. c. Fucare figmentis faciē quo vel rubicūdior vel candidior vl' verecūdior appareat adulterina fallacia est qr non dubito et ipsos maritos nolle decipi. quibus solis pmittende sunt femine ornari sm veniam: non sm imperium. Hec ibi. Dubitatur vtrum mulieres licite se ornare possent in aliquibus casibus sine pctō. Rn̄detur q sic et hoc pter virorum ab adulterio reuocationē seu pseruationē. Nā in hoc casu mulieres se ornando non peccant vt etiā fatetur sanctus tho. scd̄a se. q. clxix. ar. ij. Imo merent: quia faciūt pter debitū et honestū finē. Secūdo excusantur si faciunt pt maritorū dilectionē vt eis placeāt in licita copula. Unde. j. ad corin. vij. dicit aplus. Mulier innupta et virgo cogitat que dei sunt vt sit sancta spiritu et corpe. Que autem nupta ē: cogitat quomō placeat viro suo legitimo Ubi dicunt glosatores q mulier se ornans vt placeat viro suo legitimo non peccat: vt etiam testatur sanctus Thomas vbi s. Sed grauiter peccāt moniales et virgines se taliter ornantes. Contra quos petrus blesensis in epistola. ad vnam monialem dicit. Omnis gloria filie regis ab intus ē. Tanto eris acceptior sponso tuo xp̄o. quanto eris in veste vilior. in cultu corpis tui abiectior In sermone rarior. In vultu deterior in aspectu verecundior. In incessu maturior Hec ille. Nam tales querunt nō ornatum interiorem sed exteriorem in crinibus et in corallis. Non studēt placere christo sed homini. Non vili veste sed preciosa de mane apparent in veste religiosa. post prandium in seculari. et deo odiosa. Nō in corpore abiectiores sed delicatiores. Non in sermone rariores sed in verbis seculi tutiores. non in incessu maturiores: sed petulātiores In equis faleratis ducuntur ad choreas. Et si cum talibus matrimonium cōtraxerint: de facto essent excommunicati. vt patet in clementinis de consangui. et affinita. c. eos. Sic etiam satis curiose se ornant concubine clericorū cū corallis pendentibus de collo vl' d baltheis que est cathena dyaboli qua trahit eas ad infernum. Tercio excusant si ornant se pter status virorum decētiam. Nā vt dicit glosa supra allegato textu. prime ad corinthios. vij. Mulieres per maritos de ornatu vestiū se possunt excusare. Quarto excusant ex obediencia. Sepe enim contingit q mulier simplici habitu vellet esse contenta: sed vir vult q portet habitum pciosum Et tunc mulier pter obedientiam excusatur. Sicut exemplariter legim9 de sancta Elizabeth. Quinto excusantur si ideo se ornant vt interiorem ornatū sibi et aliis ostendāt. Unde de sancta cecilia legitur q ipa subtus ad carnem cilicio induta erat et desuper auro contextis vestibus tegebat. et de multis aliis Idem patet Genesis. xxvij. q rebecca vestibus Esau valde bonis induit Iacob quos apud se habebat. Ubi dicit Nicolaus de lyra q vsq; ad legem da-

tam tpe moysi pmogeniti erāt sacerdo
tes. Ideo habebant vestes preciosas ꝛ
odoriferas qbus induti: in magnis so-
lennitatibus offerebāt oblationem do
mino. Sexto excusant vt honestū sibi
virū pcurent. Si mulier nō haberet vi
rū ꝛ vellet habere legitimū. ꝛ si tunc or
naret se ea intentione vt sibi virū legi-
timū pcuraret. tunc excusat nisi orna-
tus excederet statum suum. Septimo
vt salutem populi procuraret. Hoc mo
do illa sancta mulier Judith quādovo
luit filios israel ab holoferne liberare:
se ornauit vt patet Judith. x. ꝛ. xiij. ca.
Unde in c. x. dr̄ ꝙ eius ornatus ꝛ cōpo
sitio nō ex libidine ꝫ virtute pendebat
Et pter psilem finē se ornauit illa mu-
lier hester vt amā suspēderet ꝛ populū
israeliticū liberaret vtꝫ in li. hester. Sꝫ
si ornāt se ppt vanitatē vt placeāt alijs
viris vel pter luxuriā tales nō sunt fi
lij regis superni cuius ornatus ē ambi
..s ꝫ sunt filij dyaboli. De quo dicit p
pheta. Filie eoꝝ cōposite: circūornate
vt similitudo templi. Quarto peccāt
contra hoc quādo balteis aureis vel ar
genteis ornant: ꝛ sotularibꝰ rostratis ꝛ
calopedibꝰ put nunc mulieres faciunt
ꝛ singulariter pcubine clericoꝝ. De q-
bus singulariter dicit. ij. Paral̄ xxiij.
ꝙ attalia vestiuit phanū baal de oblat
in templo. Sic isti clerici ornāt phanū
baal. i. cōcubinas de oblatis ꝛ bñficijs
cū baltheis aureis que sunt due cathe-
ne qbus dyabolꝰ trahit tales mulieres
ad infernū. Iste etiā mulieres debent
discerni p aliquod signū a mulieribus
pbis ꝛ bonis. Et sicut hic signant spa
liter aliquo signo visibili. sic etiaꝫ erūt
sepate a consortio omniū sanctoꝝ eter-
naliter. A qua separatiōe liberare nos
dignet. Ille q cum patre ꝛ filio ꝛ spiri-
tusancto eternaliter est benedictꝰ in se-
cula seculorum. Amen.

Preceptorium diuine legis pulcerri
mū ac fructuosissimuꝫ domini Gotscal
ci ordinis heremitarum sancti Augu-
stini viri peritissimi impensis Antho-
nij Koburgers in impiali ciuitate Nu
renberg. impressuꝫ Anno domini Mil
lesimo quadringētesimo nonagesimo-
septimo x. kal. Octobꝛ Finit feliciter

Tabula sive dire

ctorium tãgens materias fm alphabe-
ti ordinem in hoc libro cõtentas. In q̃
quidem tabula queso diligenter lector
attende. q̃ numerus post quãlibet clau-
sulam signat numerũ foliorum ⁊ litere
scilicet ã̄ B C D sequentes significãt
columnas cuiuslibet folij vt si post nu
merũ folior̃ sequit̃. A. ponit̃ in prima
col'. Si B. in scda. Si C. in tercia ⁊c.
vt p3 intuenti.

Bel insti mune

B

Acbus habet

L

Labor parentũ

M

Magister bonorum

N

Egociatio ē duplex

O

Bediūt inferiora

Q

Questio dubia

R

Ancoris signa

T

Finit Registrum.

[illegible] ose pen[illegible] oro conmusue
[illegible] su plica a quien to callo
[illegible] [illegible]

